THUCYDIDIS

DE

BELLO PELOPONNESIACO

LIBRI OCTO

AD

OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM, EX VETERUM NOTATIONIBUS, RECENTIORUM OBSERVATIONIBUS RECENSUIT, ARGUMENTIS ET ADNOTATIONE PERPETUA ILLUSTRAVIT, INDICES ET TABULAS CHRONOLOGICAS

ADIECIT

ATQUE DE VITA AUCTORIS PRAEFATUS EST

FRANCISCUS GOELLER

DR. PHILOS. PROF. GYMN. COLON. AD RHEN.

VOL. I.

LIBRI I — IV.

ACCESSIT TOPOGRAPHIA SYRACUSARUM AERI INCISA.

LIPSIAE

IN LIBRARIA CAROLI CNOBLOCH

MDCCCXXVI.

ERNESTO GUILIELMO WEBERO

VIMARIENSI

PROFESSORI GYMNASII FRANCOFURTANI

AD MOENUM

D.

EDITOR.
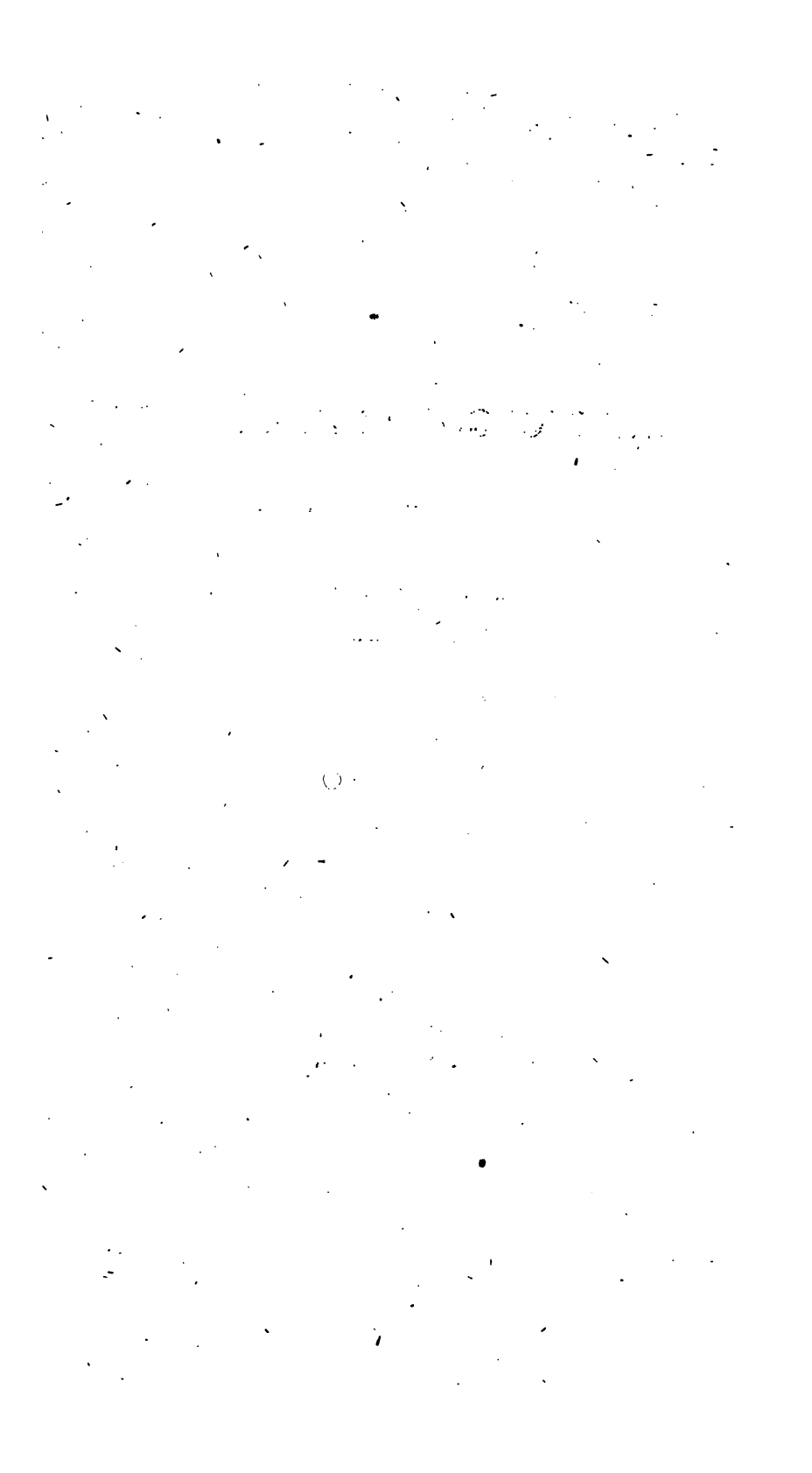
PRAEFATIO.

Accuratam Thucydidis cognitionem agitantibus magna apparatus varietas suppeditat, qua tamen nuper demum rectius uti instituerunt. Larga est copia librorum manu scriptorum insigniter his proximis annis aucta; sunt scholia haud quaquam spernenda, et paene innumera multitudo locorum, quibus ad stabilienda praecepta sua utuntur veteres magistri: adde Dionysii Halicarnassensis aliorumque explicationes, et conamina recentiorum, vel data opera illa conscripta, vel in transitu facta et per volumina ipsorum dispersa. Quorum qui probabilia maxime protulerunt, eorum legens vestigia Thucydidem sum aggressus interpretari.

Atque ex scholiis quidem delectum habui, aptum explicando, emendandove scriptori visum; ac sane insunt haud pauca egregie interpretem iuvantia, ut vere scripsisse mihi videatur H. Stephanus in proparasceue:

> His tibi Thucydidis permulta aenigmata possunt
> Vinci armis, alio vix superanda modo.

Loca a veteribus vel explicata vel documento adhibita anxio prope dixerim studio conquisivi, quam utile eorum ope ad critica huius scriptoris instrumenta incrementum accesserit, doctus experientia. Constat enim praeter Thucydidem suo quemque in genere praecipuum, quasi normam scribendi probatos nulla fere in pagina Grammaticorum non testes citari *).

---

*) v. Ruhnken. praef. ad Timaei lexic. Platon.

In Orthographicis *) ubi ab aliorum editorum meum iudicium seiunxi, rationem reddere non neglexi, praeterquam quod non monito lectore ἑσαμένων scripsi libr. III. cap. 58., secutus monitorem Buttmannum Gr. max. t. I. p. 545., tum Κρηστωνίαν libr. II. cap. 99., ut constarem mihi, et perpensa codicum scriptorum Geographorumque auctoritate, quam sua augent Valcken. ad Herodotum V, 3. et Poppo prol. t. II. p. 389. Ab eodem monitus Πύῤῥας dedi libr. III. c. 18. **) Omnino in hac disciplina momenta scripturae vel ex libris scriptis, vel ex scriptorum antiquorum ratione accedentia sedulus libravi, neve aliter alio loco scripta vocabula exhiberem, summa cum cura, quoad eius fieri poterat, cavi. Quamquam vel sic, cum exemplar Dindorfianum, ex Bekkeriana editione illud expressum, meae veluti fundamentum substruxissem, ἑτοῖμος et ὁμοῖος excudi passus sum, ἐρῆμος non item, de qua re convenit inter veteres, videturque hodie res transacta ***).

De librorum manu scriptorum natura et classibus post Popponem disserere nihil attinet; de libris tantum Vaticano et Parisino h. posthac dicendum erit, quoniam fere tota ista oratio ad rationes libri septimi et octavi recte disceptandas pertinet. Nunc hoc unum addi velim mihi liceat, magis ex scriptura libris, quam scripturae ex librorum vel praeiudicata praestantia, vel loco, quem in artificiosa per genera generumque partes dispositione obtinent, pretium videri statuendum. Nam nullus plane

*) De quibus egerunt Popp. prol. t. I. c. XVII. XVIII. coll. farrag. discrepantis scripturae; idem ed. Thucyd. P. II. Vol. I. p. 148. Bekker. in praef. ed. Thucyd. minoris. Rationem scribendi nomina gentilia, urbium terrarumque et similia cum cura inexsuperabili Poppo exposuit in proleg. t. II.

**) Vid. prol. t. II. p. 443.

***) Vide, ut his utar, Prophyr. π. προσῳδ. apud Villoison. Anecd. Gr. t. II. p. 104. collatis Bekker. Anecd. t. II. p. 678. et Scholiasta Aristoph. Plut. 453, Tum Duker. ad Thucyd. VIII, 92. Popp. proleg. t. I. p. 213. Bekker. praef. edit. Thucyd. minoris.

extat aut tam bonus liber scriptus, quin persaepe absurda, aut tam contaminatus corruptelis, quin probata probandave subinde subministret.

Locorum multiplici iudicio obnoxiorum interpretationem adieci vernaculam latinamve, tum Heilmanni, tum Bredovii, Schulzii Garviique. Varietatem scripturae non integram scilicet exhibui, sed in locis dubiis maxime insignem. Rursus in locis vexatis, sive ut verius dicam editores vexantibus non potuit fieri, quin aliorum sententias quam brevissime recensitas explorarem. Quae ut non pauca sunt, ita notarum modulus ultra solitum non raro accrevit. Res vel succincte explanare studui, vel ad libros partim ubique obvios partim non admodum raros ablegavi, nonnunquam dubitans, utram viam insisterem, tacerenne an ab aliis taceri conquererer. Omnino, quid, quantum et quo unumquidque loco commemorandum sit, in tam diversis diversorum postulationibus, difficile est ad definiendum. Equidem eorum potissimum rationibus consulere propositum habui, qui per vastam commentationum commentorumve, varietatisque scripturae molem atque farraginem, quali acutissimus quisque scriptor maxime obruitur, ipsi nolentes penetrare, quasi per compendia viarum ad promptiorem neque tamen perfunctoriam intelligentiam pervenire cupiant.

Coniecturas vel alienas vel meas perpaucas in ipsa scriptoris verba retuli, neque ullam, opinor, nisi necessitate urgente, et lectore monito, praeterquam quod libr. I. cap. 60. ex coniectura Popponis scripsi: *ἣ Ποτίδαια ἀπέστη*, pro *ἢ Ποτίδαια ἀπέστη* *), ac quod recepta Hermanni emendatione in libr. III. cap. 114. *παρὰ Σαλυνθίου*, pro *παρὰ Σαλύνθιον*, insuper *οἵπερ καὶ μετανέστησαν* exprimendum curavi pro *οἵπερ καὶ μετανέστησαν*. Utrumque puto ratione satis probabili. Stephani coniecturam *ἄρχοντα* pro *ἔχοντα* libr. III. cap. 26.

*) Vid. quos locos habet Index Rerum et Verborum in ἣ et ἢ.

in syntagmate scriptoris non legi a me positam, valde poenitet, quippe certissimam. Sensus hic est: *Alcidam praefecerunt, qui erat ipsorum hoc tempore nauarchus.* Irriti sunt conatus vulgatam tuendi. Bekkerus in praefatione ad editionem minorem et ipse nonnulla commendabilia protulit, quibus mihi quidem non iam uti licebat. Is igitur libr. II. cap. 86. et 92. legi vult ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, pro Ἀθηναίων, itidemque libr. VII. cap. 18. et 42. Tum libr. II. cap. 64. καταλυθῇ et ibidem cap. 92. κελεύματος et libr. III. cap. 18. ἐγκατῳκοδομήθη. Reliqua eiusdem auctoris suis memorata locis invenies. Ceterum ne Thucydidi quidem sui desunt Zoili, qui suspicionibus negotio defungi, quam interpretando operam navare atque frui paratis iisque quae ex scriptis libris in medio posita sunt, uti malunt *); qui si neque coniectura neque explicatio ex sententia provenit, ad inanem illam de obscuritate et quasi tenebris verborum cantilenam confugiunt, atque vel ipsum scriptorem calumniantur. Scilicet habent, quo glorientur, praeclarum auctorem atque signiferum, lepidum illum Dionysium. Atqui Thucydides creber tantum sententiis, verborum ut paucorum, ita delectu ac structura aptus est, sensus habet elatos atque abditos, non caligine, qualem Alexandrinis quidem concedam, quaesita laborat, nam nihil prorsus inepte molitur, magisque interprete quam audacia critica indiget, ac denique

*) Centena Valckenar. adnotat. ad Phalarid. epist. et observata Lennepii p. XVIII. ait sese e codicibus manu scriptis restituere posse, quorum lectiones expendere potius cum cura debuissent editores, quam ea notare, quae ad quemvis etiam alium referri et Thomae Magistro similibusque grammaticis illustrandis fuissent aptissima. Si quis igitur Thucydidis contextum nobis daret e MSS. et coniecturis emendatum et loca veterum, qui illius sententias imitando expresserunt, praesertim Demosthenea; eum et de historicorum maximo et de hoc genere literarum optime meriturum. — Tametsi Thucydidis raram imitationem apud Demosthenem esse, docuit Wolf. in proleg. ad Demosth. Leptin. p. LI.

velis tantummodo —
Expugnabis: et est qui vinci possit; at idem
Difficilis aditus primos habet.

Ex tabula superiorum editionum chronologica nonnulla omisi, quod Dodwelli calculis haud ubique confisus tutiora quam uberiora sectabar. Marcellini vitam propterea addendam putavi, quod saepe ad eam provocaveram. Paulatim ad illam criticarum maxime observationum subnatum est spicilegium, quas huc adiicere operae pretium videbatur. Praeterea recensum habui glossarum, in quibus verba sub Thucydidis nomine a Grammaticis prolata vel non comparent, vel a me quidem non sunt reperta; quibus inserui tum alia nonnulla eiusdem argumenti, tum ex Georgii Lecapeni, Grammatici codice Mosquensi excerpta*), quae sero nactus nunc demum supplementi loco addere potui.

Initium igitur faciat

Adnotatio
Critica ad Graecas Thucydidis Vitas.

De Marcellini, qui vulgo fertur huius Vitae auctor, haec editioni suae praemisit Hudsonus:

„Quis fuerit aut qua aetate vixerit hic Marcellinus, non ita facile est coniicere. Scriptorum, qui eius meminerunt, primus quod sciam et antiquissimus est Suidas in v. ἀπήλαυσε et ἀπολαύειν. Verum an is sit, quem in *Μαρκελλῖνος* Sallustio philosopho familiarem fuisse narrat, pronuntiare non ausim. Eum ad Valentiniani, Valentis et Gratiani tempora referri debere existimat Vossius, eundemque esse arbitratur, cuius in Hermogenem de statibus commentarios una cum Syriano et Sopatro excudit Aldus. Quin et Gesneri suspicio est, non alium esse ab Ammiano Marcellino, cuius ex XXXI.

*) In Chr. Fr. Matthaei lectionibus Mosquens. Vol. I. p. 55.

δης sive ed. Thucydidis Lipsiensem t. II. p. 732. Phavorinum in eadem voce, qui exscripsit scholia ad Aristoph. Acharn. 703. Vesp. 941.

διεπολιτεύσατο] Non recte quidam coniecerunt *ἀντεπολιτεύσατο*.

§. 29. *Χοιρίλῳ*] ita Steph. et Casaubon. de suo. Vulgo *Χοιριδίῳ*. Conf. Naeke in fragm. Choerili p. 30.

§. 30. *Πραξιφάνης φησίν*] Popp. *δηλοῖ* ex cod. E. Paulo ante ex coniectura dedit *ὁ αὐτός*.

§. 31. *ἴκριον – ταφέντων*] Haec apud Suidam in v. *Ἴκριον* sub nomine Thucydidis ita leguntur: *ἴκριον γὰρ ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖται τοῦ κενοταφίου. Θουκυδίδης· „γνώρισμα ἐπιχώριον – ταφέντων."*

§. 32. *Ζώπυρον*] v. Meier. de bonis damnat. p. 228.

εἰ γὰρ οὐκ ἂν – οὐκ ἂν ἔτυχεν] Bekker. coniecit *ἢ γὰρ οὐκ ἂν ἐτέθη ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασιν ἢ κλέβδην τεθεὶς οὐκ ἂν ἔτυχεν* etc.

§. 33. *ἐν Θρᾴκῃ*] „Haec non uno modo laborant. Primum enim hic Zopyro contraria refert, atque Didymum invenisse paucis versibus ante dixit: unde locum esse corruptum coniicerem, nisi Marcellinum me tractare recordarer. Deinde quod dicit *κἂν ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος αὐτόν*, non mirum videri non potest, cum Cratippus Thucydidis aequalis fuerit, aequales autem talia non credere sed scire debeant." Krueger. ad Dionysii Historiographica p. 249. not. *)

§. 35. *λέγων ἀνήρ*] Bekker. coniecit *ὁ ἀνήρ*.

§. 38. *εἰςαγόντων*] Poppo vult *εἰςαγαγόντων* propter sequentia.

§. 39. *τριῶν – χαρακτήρων*] Phavorin. in v. *χαρακτῆρες*.

§. 43. *πολὺ γὰρ τὸ μέσον*] „verba manca atque etiam aliis nominibus vitiosa, quae Portus ita interpretatur, ac si scriptum esset: *πολὺ γὰρ τὸ ἰσχνὸν διαφέρει χαρακτῆρος ὑψηλοῦ.*" Poppo.

---

*) De Cratippo vid. Krueger. l. l. p. 102.

§. 44. *καὶ μᾶλλον τοῖς χαριεστέροις*] „Puto positum esse pro *καὶ* (*idque* v. Schaeferum ad Longum p. 351.) *τοῖς μᾶλλον χαριεστέροις*. *Μᾶλλον* cum comparativo iunctum nihil offensionis habet v. Matth. Gr. §. 458. Herm. ad Viger. p. 719. Dorvill. ad Chariton. p. 146. (p. 288. *Lips.*) Wesseling. ad Herodot. VII, 143. Ast. ad Plat. legg. II. p. 224. Sluiter Lect. Andocid. p. 220.“ Krueger. ad Dionys. p. 252. not., ubi plura traiectionum similium exempla sunt.

καὶ ὀλίγον] Bekker. coniecit *καὶ ὀλίγον*.

§. 47. *ἢ τοῦ μόνον*] Popp. scribendum putat *ἀλλ' ἤ*, aut *ἀλλά*.

§. 48. *καὶ γὰρ ὠνόμασεν*] Aem. Portus et Stephanus legendum censent ex Thucydide: *καὶ γὰρ κτῆμα ἐς ἀεὶ μᾶλλον ὠνόμασεν ἢ ἀγώνισμα τὴν ἑαυτοῦ ξυγγραφήν*. — Paulo ante G. Dindorf. *ὅπου γε* scripsit pro vulgata *ὅπου γάρ*, secutus Schaeferum ad Dionys. de C. V. p. 68.

§. 49. *καὶ ὁ Ἀλκμαίων*] Casaubon. coniecit: *καὶ ὁ Ἀλκμαίων δὲ ὁ Ἀμφιάρεω μνημονεύεται, ἔνθα τὰ περὶ τὸν Ἀχελῷον καὶ τὰς πρὸ αὐτοῦ νήσους ἱστορεῖ*.

§. 52. *τῇ παλαιᾷ*] Hoc delendum videtur. — Mox codex E. habet *ξυμμαχία*, quod Poppo recepit.

Ἐπιλύγξαι] Stephanus coniecit *Ἐπηλυγάζεσθαι*. Vid. not. ad Thucyd. VII, 36.

§. 53. *ἔχει δέ τι καί*] Ita Cod. E. pro *δὲ καί τι*. Idem *ποικίλας* pro *ποικίλως*.

§. 57. *ὁ Ἀσκληπιός*] Popp. ed. Thucyd. P. II. Vol. I. p. 68. reponi vult *Ἀσκληπιάδης*. Atque sic scribitur nomen in Scholiis ad librum I. cap. 56.

Non puto alienum esse ab hoc loco, apponi quae Dukerus in praefatione de auctoribus Scholiorum nostrorum memoriae prodidit, adiectis aliorum animadversionibus:

„De auctore horum Scholiorum Fabricius*) non sine ratione assentitur Stephano putanti, non unius alicuius,

---

*) Bibl. Gr. t. II. p. 727. *Harl.*

neuter eorum vidit, verba illa *ἔφαμεν δέ* manifesto indicio esse, Suidam haec ex interprete Aristophanis, non hunc ex Suida descripsisse. Nam quod interpres recte dicit *ἔφαμεν δέ,* quia scilicet hoc ante ad v. 62. scripserat, id Suidas neque ex sua persona dicere, nec de eo, quod deinde ex eodem Scholiaste scripturus erat, *Μακκὼ ἔνεαν* fuisse, *ἔφαμεν* scribere recte potuit. In quo etiam animadvertendus est levis error Kusteri, qui quum ante *Μακκοᾷ* non inveniret alium locum Suidae, ubi hoc dictum erat, neglecta interpretatione Porti: *diximus enim* convertit: *dicitur enim.* De Scholiis Thucydidis non habeo quidem tam certum argumentum; sed si quis consideret, quae apud Suidam in *καταφρόνησιν* leguntur, haud difficulter sibi persuadebit, ea ex his Scholiis I, 122. sumta esse. Et omnino probabile est, Suidam quod in Scholiis Aristophanis, idem etiam in his factitasse, quum dubitari non possit, quin Veteres illi interpretes Thucydidis illo antiquiores fuerint, quippe qui etiam e Marcellino, quem Antyllo et Asclepio iuniorem fuisse constat, quaedam descripserit. Quanquam hoc quoque vero non dissimile est, quemadmodum Scholiis in Aristophanem, ita his quoque ex Suida quaedam adsuta esse; cuius rei argumentum ex eo capi potest, quod in margine codicis Graeviani, in quo paucissima sunt Scholia, locus Suidae in *Κάχληκες* ad verbum descriptus est ad libr. IV, cap. 26."

Ad Anonymi Vitam Thucydidis perpauca eademque leviuscula adnotanda restant:

§. 2. *ᾧ ἂν σύμβουλος*] Additam post *ᾧ* particulam *ἂν* cum cod. g. et Thucydide ipso omisit Poppo. Locus Historici extat libr. VIII. cap. 68, non 61.

§. 4. *οὐ γὰρ καιρός*] Ita Bekker. Vulgo *οὐ*.

αἱ ἐφεξῆς] Popp. censet articulum melius abesse. *Καὶ* deest in H. g.

§. 7. *οὐκ εἴα*] Pro *εἴα* passivum exspectari, monuit Poppo.

§. 8. *αὕτη μεγίστη*] *δή* ante *μεγίστη* ex E. H. intulit Idem. Ex H. g. paulo post scripsit *ὡς δ' εἰπεῖν*.

§. 10. *ἐν Ἀθήνῃσιν*] Cum cod. H. Poppo praepositionem omisit et post *δέ* interpunxit. *Ἀθήνησι* sine *ι* subscripto exhibuit cum cod. E. hic et supra §. 6.

Μελιτίδων πυλῶν] Ante Hudsonum erat *Μιλτιάδων πυλῶν*. Confer ad Marcellin. §. 17.

Venio iam ad

Paralipomena Glossarii Thucydidei.

Αἰσθάνομαι συντάσσεται καὶ γενικῇ καὶ αἰτιατικῇ. γενικῇ μὲν, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ (I, 72.) „*ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον περὶ ἄλλων παροῦσα· καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παραιτητέα εἶναι.*“ *αἰτιατικῇ δὲ, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ·* „*αἰσθανόμενοι δὲ οἱ τὸν Κερασοῦντα οἰκοῦντες τὴν ἔφοδον....... σὺν τοῖς ὅπλοις ἀπήντων.*“ Lecapen. p. 55.

Ἀκρατία, παρὰ Θουκυδίδῃ μόνῳ. Thom. M. — In nostris exemplaribus non legitur. Vid. Poppon. prol. t. I, p. 243. Pierson. ad Moerin p. 29. Lobeck. ad Phrynich. p. 524.

Ἁμαρτάς e Thucydide enotavit Marcellin. §. 52., sed apud eum non reperitur. V. Popp. l. l. p. 241.

Ἀμείβειν λέγεται καὶ ἀντὶ τοῦ διέρχεσθαι, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ· „*καὶ τῶν ἐν τῷ στενῷ τῶν Κορινθίων θάλασσαν.*“ Lecapen. p. 57. — Locus non suppetit.

Ἀνάγνωσις, ἡ δευτέρα γνῶσις, ἢ ἡ ἄνωθεν γνῶσις. παρὰ δὲ Θουκυδίδῃ ἡ ἀνάπεισις, καὶ ἀναγινώσκειν τὸ ἀναπείθειν. Etym. M. Leidense apud Koenium ad Greg. Cor. p. 503. *Schaefer.* — Quem locum in mente habuerit, equidem nescio, nisi referenda haec glossa est ad libr. III, 49. extr. male intellectum: *ἡ μὲν* (*ναῦς*) *ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα*, ubi *ἀναγιγνώσκειν* est *perlegere.*

Ἀνδρακάς, τὸ κατὰ ἄνδρα χωρῆσαι, ὁ Κρατῖνος ἐν Βουκόλοις· Θουκυδίδης δὲ ἀντὶ τοῦ ἴσον καὶ ἀντικεί-

μενον. Anecd. Bekk. t. I. p. 394. — Paulo aliter Suidas: Ἀνδρακάς, κατ' ἄνδρα, χωρίς. Κρατῖνος Βουκόλοις. τὸ ἴσον καὶ ἀντικείμενον καλεῖ Θουκυδίδης. ἢ Ἀνδρακάς, κατὰ δέκα ἄνδρας. Ubi Kusterus „haec obelo, ait, notanda esse existimo, quoniam non video, quomodo loco huic convenire possint." — „Casu quodam mirabili (Blomfieldi verba sunt in glossario ad Aeschyl. Agamemn. v. 1585.) confusae sunt glossae diversissimae; nam voces τὸ ἴσον καὶ ἀντικείμενον καλεῖ Θουκυδίδης vix dubito quin ad interpretamentum vocis ἀντίπαλον pertineant, qua voce in isto sensu saepissime utitur Thucydides. Schol. ad I, 3. Ἀντίπαλον, καὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ πολέμιον." — De vocabulo Ἀνδρακάς vide Valcken. ad Herodot. VII, 144.

Ἀνέχειν, τὸ κωλύειν. Θουκυδίδης ἐν ἕκτῳ (cap. 86.) „τοὺς ταῦτα κωλύοντας καὶ ἀνέχοντας." Anecd. Bekk. t. I. p. 400.

Ἀπαγορεύειν — καὶ τὸ ἀποκάμνω καὶ ἐξαπορῶ, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ· „ἀπαγορεύοντες τὸν πρὸς Σικελίαν ἀπόπλουν." Lecapen. p. 55.

Ἀρχῆθεν· παρὰ μὲν ταῖς ἄλλαις διαλέκτοις εὑρίσκεται, Ἀττικοῖς δὲ οὐ φίλον. διὸ οὔτε Πλάτωνα, οὔτε Θουκυδίδην ἔστιν εὑρεῖν λέγοντα τοῦτο. Anecd. Bekk. t. I. p. 7. — Apud Herodotum extat libr. VIII. cap. 142., ubi v. Valcken.

Ἀφεῖται δύο σημαίνει, ἀφίεται μὲν παρὰ Θουκυδίδῃ, ἀφήκατο δὲ παρὰ Δημοσθένει. Anecd. Bekk. t. I. p. 469. — Ἀφεῖτο habet Herodotus. Vid. Matth. Gr. p. 275. Ἀφεῖται non reperi apud Thucydidem.

Δεκατεύειν — Θουκυδίδης καὶ ἐπὶ τοῦ τελωνεῖν. Zonaras, Etym. M. in δεκατευτήρια, Harpocrat., Hesych. — Conf. Popp. ed. Thuc. P. II. Vol. I. p. 91.

Διαβούλομαι, ἀναπείσω, οὕτως Θουκυδίδης. Zonaras et Suidas. — „Corrige: διαβουλεύομαι, ἀναπείθω. Nam verbo διαβουλεύεσθαι, quanquam paulo aliam vim habente, utitur Thucyd. II, 5. VI, 34. VII, 50." Popp. I. I. p. 90.

Διαλέγου, διορύττου. οὕτως Θουκυδίδης. Zonaras.

Διαλέγουσαν, διοικοδομοῦσαν. λέγειν γὰρ τὸ οἰκοδομεῖν καὶ διαλέγου, διορύττου Θουκυδίδης. Suidas, et iterum in Λέγω. Et Phavorinus. — Thucydides διορύσσειν dixit, non διαλέγειν libr. II. cap. 8.

Διάφορα, τὰ ἀναλώματα. οὕτως Θουκυδίδης. Zonaras et Suidas. — Vid. Casaubon. ad Theophr. Char. 10. et interpp. ad Hesychium.

Δοκῶ καὶ τὸ νομίζω καὶ τὸ οἴομαι τοῖς τρισὶ χρόνοις συντάσσονται. Θουκυδίδης ἐν τῇ ἑβδόμῃ· „ἔδοξε τῷ δήμῳ πρότερον.“ Phavorin.

Ἐδῄουν παρὰ Θουκυδίδῃ ἀντὶ τοῦ, διέκοπτον, διέφθειρον. „ἅπασαν ἐδῄουν τὴν ἀνατολικὴν χώραν.“ Suidas. — Haec a Suida „non putem laudari tanquam Thucydidea, sed ex alio Anonymo descripta, et testimonium Thucydidis tantum ad ἐδῄουν referendum esse et fortassis ad id, quod libr. II. cap. 12. legitur; τὴν γῆν ἐδῄουν.“ Duker.

Ἐμποδών, Θουκυδίδης ἡ ἀντὶ τοῦ, προχείρους. Φησὶ γάρ· „τὰς ἐμποδὼν αἰτίας μόνον ἐπισκοπεῖν, ποῤῥωτέρω δὲ μηδὲν ἐπορέγεσθαι ταῖς διανοίαις.“ Suidas, Zonaras, Etym. M. p. 336, 26. Harpocr. Priscian. XVIII. p. 1180. Apostolius VIII. Proverb. 20. Phavorin. — Haec non comparent apud nostrum scriptorem.

Ἐξαναλάβω, Θουκυδίδης πρώτῳ. Anecd. Bekk. t. I. p. 93.

Ἐξεστηκώς, διχῶς λέγεται παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Πινδάρῳ· ὅτε μὲν τὸ μαίνεσθαι καὶ ἔμφρονα (scr. ἔκφρονα) εἶναι, ὅτε δὲ τὸ ὑπαναχωρεῖν καὶ ὑπεξέρχεσθαι ἢ ἀφίστασθαι. Etym. M. Gudian. p. 193, 9. — Vid. Thucyd. II, 61. IV, 28. et Boeckh. in fragm. Pindar. p. 682.

Ἐπιλύγξαι. Vide notam ad Marcellin. §. 52.

Ἐπίπλους, Θουκυδίδης· „Pν' νηῶν ἐπίπλουν ἐξαρτύοντες οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν πόλεμον.“ Suidas et Phavorin. — Locus extat libr. II. cap. 17. extr.

Ἐπίτιμος, καὶ ὁ ἐκτιμώμενος ὑπό τινος. οἷον, ἐπί-

τιμας ἀγρὰς ἢ οὐσία. ὡς Θουκυδίδης· „ἐπιτίμους τὰς οὐσίας ἐποίουν.“ Thom. M. p. 358. — Haec perperam descripta e Thuc. V, 43. putat Dukerus.

Ἐπιχειρῶ, τὸ πειρῶμαι, εἰς ἀπαρέμφατον τὴν σύνταξιν ἐπάγον. καὶ Θουκυδίδης· „ἐπεχείρουν βιάσασθαι δρόμῳ εἰς τὴν Ποτίδαιαν.“ Lecapen. p. 62. — Extat locus libr. I. cap. 63.

Ἐςβάλλειν. Sub hac voce Thucydidis verba libr. I. cap. 46. διὰ δὲ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων εἰςβάλλει εἰς αὐτὴν laudat Lexicographus in Osanni Philemone p. 242.

Ἔστησε δὲ τρόπαιον παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ· „καὶ τρόπαιον ἔστησαν οἱ Κερκυραῖοι ἐν ταῖς Συβώτοις.“ Lecapen. p. 65. — Duos locos in mente habuit, libr. I. cap. 54. καὶ τρόπαιον ἔστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Συβότοις et eum, qui statim sequitur: καὶ τρόπαιον ἀντέστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ ἠπείρῳ Συβότοις.“ Poppo.

Εὔγνωμον μὴ λέγε, ὡς εὔδαιμον, ἀλλ' εὐγνῶμον — Θουκυδίδης (III, 40.) „ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον.“ ἄγνωμον δὲ ἀνθρώπιον, ὁ αὐτός φησιν. Thom. M. p. 380. et Phavorin., apud quem est ἀνθρώπινον.

Εὖ δ' ἀσπίδα θέσθω, ἀντὶ τοῦ περιθέσθω. τοῦτο δὴ καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐν πολιτείαις φησὶ τὸ ὅπλισμα. Schol. Venet. ad Hom. Il. II, 382.

Ἦλθε διὰ μάχης, ἀντὶ τοῦ ἐμαχέσατο. Θουκυδίδης· „ὥςτε χρὴ καὶ πάνυ ἐλπίζειν, διὰ μάχης ἰέναι αὐτούς.“ Phavorin.

Θέα, πόλις Λακωνικῆς· Φιλόχορος τρίτῳ. οἱ πολῖται Θεεῖς, ὡς Θουκυδίδης. Stephan. Byz. — „Apud Thucydidem nusquam sunt hi Θεεῖς, neque interpretes Stephani quidquam nos de iis docent. Sed mihi suspicio est, hunc locum ὑποβολιμαῖον esse, et potius cuivis alii quam Stephano deberi. Indicium faciunt ea, quae idem in Αἴθαια scribit: Αἴθαια πόλις Λακωνικῆς, μία τῶν ἑκατόν. Φιλόχορος ἐν Ἀτθίδος τρίτῳ. τὸ ἐθνικὸν Αἰθαιεύς, ὡς Θουκυδίδης πρώτῃ (cap. 101.) Ex eo quod utrobique Philochorum, in tertio et Thucydidem

testes citat, apertum est, utroque loco de eadem urbe et eodem nomine gentili agi. Quum autem apud Thucydidem gentile sit *Αἰθεεῖς*, non *Θεεῖς*, quos *περιοίκους* Spartanorum vocat, altera illa scriptura *Θέα* et *Θεεῖς* locum habere aut defendi e levi discrimine τοῦ *ι* et *αι* non potest. Nec credo Stephanum tam supinae negligentiae fuisse, ut haec ex iisdem Philochori et Thucydidis locis aliter atque aliter descripserit." Duker.

Ἴκριον. Vid. notam ad Marcellin. §. 31.

Καταβόησις e Thucydide memorat Schol. ad libr. I. cap. 73., sed apud eum non legitur.

Κεκμηκότας τοὺς ἀποθανόντας Θουκυδίδης εἴρηκε. Pollux Onom. III, 107. — Apud Thucydidem III, 59. forma poetica *κεκμηῶτας* est. „Cum Polluce cod. unus Paris. facit, sed etiam marg. Stephani et Scholiastes eius scripturam agnoscunt. Hanc igitur probam esse puto, cum nulla apta poeticae formae ratio excogitari possit, quam tamen reliqui scripti libri habent, et iure in exemplaribus editis, donec corruptelae causa et origo aperta est, retinent." Buttmann. Lexilog. t. II. p. 239. not.

Κρατῶ συντάσσεται μὲν καὶ γενικῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συντάσσεται δὲ καὶ αἰτιατικῇ, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ· „καὶ κρατήσας τὸν πολέμιον ἦγεν ἐπὶ τὸ τεῖχος." Lecapen. p. 67.

Λαμπρῶς τίθεται καὶ ἀντὶ τοῦ φανερῶς, ὡς καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ· „καὶ λελυμένων λαμπρῶς τῶν ποδῶν." Lecapen. p. 70. — Lege *τῶν σπονδῶν*, quemadmodum extat apud Thucydidem libr. II. cap. 7.

Ὁρμὴ λέγεται κυρίως ἡ ἄλογος κίνησις, καὶ ἀπὸ τούτου ὁρμῶ, τὸ κινοῦμαι τῇ ψυχῇ καὶ τῇ γνώμῃ· ὁρμᾶσθαι λέγεται τὸ τὴν ὁρμὴν ποιεῖσθαι. ὁρμεῖν δὲ τὸ ἐν ὅρμῳ διάγειν τὴν ναῦν καὶ ἡσυχάζειν, ὡς καὶ Θουκυδίδης (III, 4.)· *„λαβόντες δὲ τῶν Ἀθηναίων ναυτικὸν, οἳ ὥρμουν ἐν Μαλέᾳ" ἀντὶ τοῦ ἑστηκότος* (scr. *ἑστηκότες*) *ἡσύχαζον. ὁρμίζειν δὲ ἐπὶ κινήσεως, τὸ ἐπὶ λιμένα τὴν ναῦν κατάγειν, ὡς καὶ Συνέσιος· „τήν τε ναῦν ἐνορμίζειν λιμένι σκίῳ χαρίεντι." καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ* (I, 51.)·

„Annus Lacedaemoniorum, ut Dodwellus (de Cyclis VIII, 5.) ex loco quodam Thucydidis colligit, initium habuit aequinoctio fere autumnali, una proinde cum mense Attico Boedromione. Itaque Ephori, quorum quemadmodum Archontum annuus magistratus erat, non prorsus aequales horum in munere obeundo fuerunt. E mensibus Spartanorum quinque tantum nominantur:

Γεράστιος	Gerastius.
Ἀρτεμίσιος	Artemisius.
Φλυάσιος	Phlyasius.
Ἑκατομβεύς	Hecatombeus.
Καρνεῖος	Karneius.

Iam quod Thucydides in mentione induciarum extremo octavo belli Peloponnesiaci anno ab Atheniensibus cum Spartanis initarum, Elaphebolionis mensis diem XIV. cum mensis Spartani Gerastii *) die XII. aequiparat, itemque Elaphebolionis diem a fine VI. cum Artemisii die a fine IV. in mentione pacis, biennio post factae **); nemo mirabitur, si biduo a vero tempore abest, usus mensibus, quorum uterque phasibus lunae computabatur. Differentia autem mensis Laconici, quem totum Attico mensi aequiparavit, indicio est, Lacedaemoniis alium cyclum intercalarem fuisse quam Atticis. Mensem Carneum, quo *Καρνεῖα* celebrabantur ***), cum Attico mense Metagitnione comparant, quoniam Plutarchus †) Syracusanum Carneum illi mensi respondisse refert. At locupletius huius rei argumentum Corsinius adfert Dissert. XIV, 20."

Haec habui, quae de consilio et ratione huius editionis praefarer. Vale. — Scribebam Coloniae ad Rhenum, mense Novembri, anno p. Chr. N. MDCCCXXV.

FR. G.

---

*) Libr. IV, c. 118. 119.

**) Libr. V, c. 19.

***) Thucyd. libr. V, c. 54. Conf. Eurip. Alcest. 460. ibique interpp.

†) Vit. Nic. c. 28.
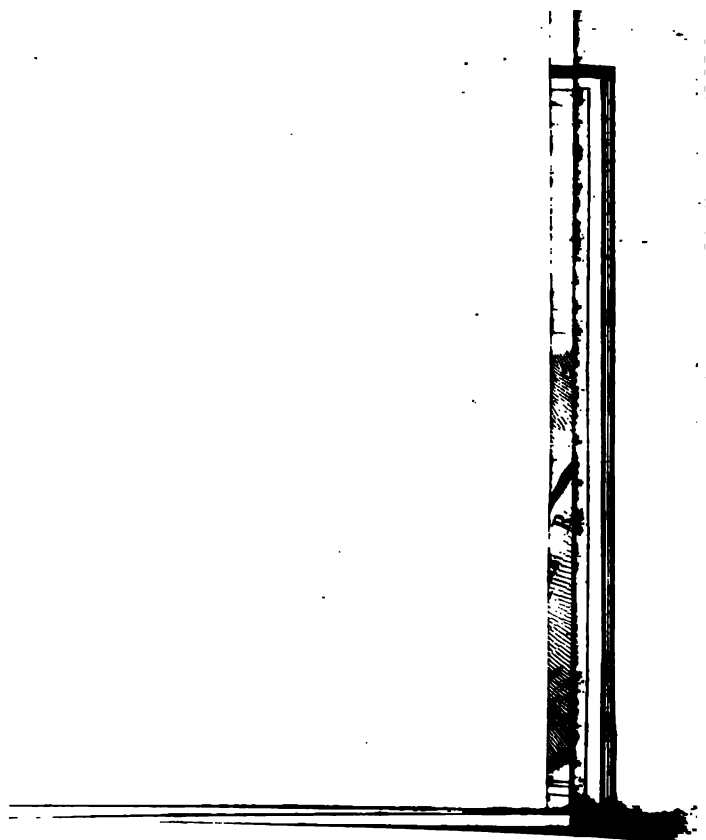
THUCYDIDIS VITA.

Thucydides Atheniensis, natus in pago Halimusio, qui tribus Leontiae erat, patre Oloro, matre Hegesipyla. Certe sic scribitur patris nomen apud ipsum historicum IV, 104. in cunctis libris, neque aliter efferunt multi scriptores, quos vide apud Hudsonum ad Marcellinum Vit. Thucyd. §. 17. Neque hoc nomen inter reges Thracios, a quibus Thucydides originem ducebat, infrequens. Non igitur vere a Marcellino perhibetur rectius pater Orolus dici, quia inscriptio monumenti eius, quod Athenis visebatur, haec habuerit:

Θουκυδίδης Ὀρόλου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

Neque enim constat, ab ipsis, quos Marcellinus auctores habuit, hunc titulum inspectum esse, neque rarum, vel in marmoribus, vel in nummis abiri a recta scribendi ratione. Cuius rei exempla dat Froehlich tentamin. quatuor in re nummar. veter. p. 361. Cicero Brut. c. 10. Thucydidem *summo loco natum* dicit, quoniam paternum genus referebat ad Cimonem, Miltiadis ad Marathonem victoris, et Hegesipylae filium; maternum Miltiades ad Thraciae regem Olorum. Cum vero Miltiades genus ab Aiace atque Aeaco repeteret; Thucydides simul ad regiam stirpem et Aeacidas originem referebat. v. Plut. Vit. Cim. c. 4. Schol. Pind. Nem. 2, 19. Herodot. VI, 39. 41. Pausan. t. 1. p. 287. *Fac.* Marcellin. §. 2. Anonym. V. Thucyd. §. 1. Sturz. ad Pherecyd. p. 84. Filium teste Suida habuit Timotheum.

Patris nomine addito Thucydides distinguitur ab aliis eiusdem nominis. E quibus duos ipse historicus memorat, alterum Milesiae filium, Periclis in administranda republica aemulum I, 117.; alterum Pharsalium, Menonis filium VIII, 92. Tertii Thucydidis Acherdusii poetae mentionem iniecit Mar-

cellinus, quem Hudsonus non alium putat fuisse, quam quem Schol. Aristoph. Ach. 703. et Vesp. 941. Gargettium appellat. Noster historicus interdum cum Milesiae filio confunditur, velut apud anonymum auctorem vitae Thucydidis, ubi narrat, Thucydidem aliquando Pyrilampen quendam, quem Pericles accusasset, publice in Areopago defendisse, et victoria reportata ducem creatum esse atque populo praefuisse, sed ob nimiam divitiarum cupiditatem mox reum factum atque ostracismo in decennium patria Aeginám expulsum esse. Non enim Olori filius, sed Periclis adversarius ostracismo in exilium actus est. Item quod incertus ille scriptor Thucydidem duce Xenocrito Sybarin ante exilium emigrasse, ibique novae coloniae, Thuriis, condendae adscriptum esse narrat; patet scriptorem nostrum confundi cum Herodoto. v. Dahlmann. *Herodot, aus s. Buche s. Leben* p. 4. Denique auctor est Timaeus fragm. 85. p. 277. et apud Marcellinum §. 25. (qui locus addendus est fragmentis Timaei), Thucydidem et exulem in Italia degisse, et ibidem diem obiisse supremum. Fidem prorsus abnegant alii, Poppo prolegomenis ad Thucyd. t. 1. p. 27. hoc rursus ex Herodoti historia huc tractum esse ait; idem ut omnino confictum sit, veretur Krueger. ad Dionys. Hal. Historiogr. p. 91. not. Poterat multa de Italia Siciliaque discere ex Antiocho, sed quae de Syracusis scripsit, *αὐτόπτην* Kruegero prodere videntur. Eadem sententia est Dahlmanni l. l. p. 215. Neque raro permutatio Thucydidis facta est cum aliis a librariis, et nescio an etiam a Grammaticis et lexicorum compilatoribus antiquis, velut eius nomen legitur pro Ephori apud Harpocrat. in v. *ἀρχαίως*, ut monuit Marx. ad Ephor. fragm. p. 68. et Heind. ad Plat. Phaedr. p. 317. Aliquoties Thucydides locum occupavit Thugenidis poetae. V. Porson. indic. ad Phot. s. v. *Thugenides*, Pierson. ad Moerin. p. 333. Zonar. in v. *λειβήθριον*, ibiq. Tittm. (Exscripsit Zonaram Phavorin.) Thucydidis nomen male legitur pro Pherecydis apud Suidam in v. *ἱστορῆσαι*. Docuit Creuzer. ad fragm. antiq. hist. gr. p. 17., et pro Demosthenis apud Senecam controvers. 24. Vid. Marx. l. l. p. 91. Contra Andocidis memoria facta est pro Thucydidis apud Moerin. p. 332. vid. comment. ad Thuc. II, 13. Quare non mirum videbitur, passim e Thucydidis historia verba citari a veteribus Grammaticis, quae apud eum frustra quaesiveris. v. Duker. praefat. ad Thucyd. p. XXVI. *Lips.* Thucydides praeterea epigrammatis in Euripidem a nonnullis auctor nominatur. Id legitur in Anthol. gr. t. 1. p. 102. *Iac.* et ab Athenaeo quoque V, 3. et Eustathio ad Il. *β*. p. 284. auctori Thucydidi tribuitur:

Μνᾶμα μὲν Ἑλλὰς ἅπασ' Εὐριπίδου· ὀστέα δ' ἴσχει
γῆ Μακεδών· ᾗ γὰρ δέξατο τέρμα βίου.
Πατρὶς δ' Ἑλλάδος Ἑλλὰς, Ἀθῆναι· πλεῖστα δὲ Μούσαις
τέρψας ἐκ πολλῶν καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει.

Sed arbitror hic quoque errorem illum obtinere, quo pro Thugenide Thucydidis nomen irrepsit, vel ideo nostri historici nomen tanquam auctoris his versiculis praefixum esse, quod similis quaedam sententia II, 41. in oratione Periclis legitur. Verum ne uni quidem omnes, sed alii hoc epigramma Timotheo, Theophilo nescio cui alii tribuunt. v. Dorvill. ad Chariton. p. 272. *Lips*. Thom. M. in Vit. Eurip., ibiq. Barnes. t. 1. p. 34. *Lips*.

Pamphila Graeca, quae Neronis temporibus in Aegypto vixit, de anno natali Thucydidis haec memoriae prodidit, referente A. Gellio N. A. XV, 13. *Hellanicus, Herodotus, Thucydides historiae scriptores in iisdem temporibus fere laude ingenti floruerunt et non nimis longe distantibus fuerunt aetatibus. Nam Hellanicus initio belli Peloponnesiaci fuisse quinque et sexaginta annos videtur, Herodotus tres et quinquaginta, Thucydides quadraginta. Scriptum hoc libro undecimo Pamphilae.* Itaque distarunt, ni fallit haec auctoritas, Herodotus et Thucydides spatio annorum tredecim. Iam bellum Peloponnesiacum initium habuit Ol. 87, 2. archonte Pythodoro, aestate anni 431. ante Chr. N., anno u. c. 323. vid. A. Gell. N. A. XVII, 21. Unde efficitur, annum natalem Thucydidis fuisse Ol. 77, 2. i. e. annum 471. vel 470. ante Chr. N.

Atqui narrant praeter alios Lucian. d. conscr. hist. c. 16., et post eum Suidas in v. *Θουκυδίδης* et *ὀργᾶν*, Phot. bibl. p. XIX, 36. *Bekk.*, Thucydidem admodum adolescentem una cum patre Herodoto adfuisse, Olympiae in summo Graecorum applausu historias recitanti, eumque illacrymavisse, aemulatione quadam iam tum ad simile laudis studium accensum: quo Herodotum animadverso ad Olorum patrem: *ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σοῦ πρὸς τὰ μαθήματα* dixisse. Eam recitationem ponunt factam esse Ol. 81. (456.) Memoratur altera recitatio, Athenis Ol. 83, 3. (443.) instituta. Denique Dio Chrysost. or. Corinth. p. 456. auctor est, Herodotum etiam Corinthum venisse, scriptas a se historias attulisse, grande exspectasse praemium ob adspersas bello Persico Adimanti et Corinthiorum laudes, frustratum ea spe delevisse plura, et civitatis ducisque gloriam imminutum ivisse. Quae, etsi in Corinthiorum et Adimanti rebus laudandis mire parcus fuerit, criminationes tamen Wesselingio praef. ad Herodot. p. XXII. *Schweigh*. aevi serioris videntur. Certius habetur, pergit,

Athenis suos eum libros legisse in concilio, ut Hieronymus scribit, et honoratum fuisse, idque festo Panathenaeorum die Ol. 83, 3. (443.), secundum Scaliger. ad Euseb. chronic. p. 104. Iam quo tempore Thucydides Herodotum Olympiae audivisse dicitur, Ol. 81. (456.), annos, si Pamphilam auctorem sequaris, natus fuit quindecim, Herodotus octo et viginti. Herodotus autem visis multis regionibus, Wesseling. l. l. p. XXI. ait, multis urbibus et hominum moribus, in Samum reversus, quae ad sedulae apis instar undique collegerat, scriptis consignare ingressus est. Intento autem isti negotio spes urbem patriam Halicarnassum tyrannico dominatu liberandi affulsit. Expulsus Lygdamis est, et civibus aequa rediit libertas; sed factiones civitatem miscuerunt, et invidia liberatorem incessit. Tum patria relicta in Graeciam tetendit. Instabat per illi commodum Olympiorum tempus solenne: properavit ad illud certamen, atque in magno Graecorum consessu recitavit historias suas. Namque ea, Wesseling. pergit, non docent, absolvisse Herodotum historiarum libros Halicarnassi, sed compositos in Samo insula, ex Caria ad Olympicum conventum secum portasse, et Graecis, ut illis innotesceret, praelegisse. Eligunt ad eam recitationem Olympiadem 81., quippe aetati Herodoti egregie congruam; neque mihi, addit, refragari animus est, eoque minus, quod puériles Thucydidis anni Elidensem hanc Olympiadem postulant. Atque haec erant aliis usque ad nostros dies accepta, donec nuper exorti sunt, qui vel Olympiacam Herodoti praelectionem, vel Thucydidem ei adfuisse negarent. Atque in horum quidem numero nomen professus Poppo proleg. t. 1. p. 24. sic scripsit: Hanc narrationem fabulosam videri, quod Thucydide puero Herodotus modo tredecim annis natu maior, libros suos demum multis terris peragratis scriptos recitare haud facile potuisset, in vita interpretationi Heilmanni [a Bredovio p. 6.] praefixa monitum. Res vero iam per se incredibilis; repugnat enim ingenio Thucydidis, qui vulgi iudicii contemtorem se ostendit, neque ullam unquam Herodoti historiae, ab iis, quae ipse in historia spectanda putabat, alienissimae admirationem prodit. — Sed, ut verum fatear, hoc quidem argumento mihi minime persuadetur. Potuit enim nihilominus in iuvenili aetate amare et aemulari historiam eam, quae sensus capiat, aures audientium suavi sermonis conformatione deliniat, immensa rerum varietate delectet. Gravioribus argumentis vulgarem opinionem impugnavit Dahlmann. l. l. p. 12. Is posita Luciani ex Aetione t. 4. p. 116. *Bip.* illius praelectionis narratione, primum hoc valde improbabile esse arguit, quod Herodotus tam iuvenis, utpote

nondum triginta annos natus, diuturna iam illa et longinqua itinera fecisse, et ad finem perduxisse dicatur opus laboriosissimum, cuius praesertim e singulis paginis viri provectae aetatis indoles elucescat. Addit, ab historico II, 156. Aeschylum aetatis poetam superioris appellari, qui praelectionis quidem anno vixdum annus effluxerit cum obiisset. Concedit, operis certe partem perfectam esse potuisse, ut historiam tantum bellorum terminatam recitasse cogitandus sit; at obloqui Lucianum ipsum, ut qui totum opus praesto, totum recitatum fuisse narret, unde novem eius libri nomen Musarum tum nacti sint. Sed quod gravissimum est, non potuisse Herodotum tanto numero hominum recitantem, aut ab omnibus audiri, aut narrationibus prosa oratione conscriptis tantum a Graecis hominibus applausum ferre, aut eorum animos auditione intentos tenere, qui vel ubi Demosthenes loquebantur, interdum, nisi quid gravissimi momenti incidisset, vagi discurrerent. Ac sibi alterum eiusmodi praelectionis, Olympiae habitae exemplum cognitum esse, Dahlmannus negat. Neque ullius hominis pectus et latera operi nimirum historico, terrarum subinde et locorum descriptiones continenti, coram tot millibus hominum arguto praeconio recitando sufficere potuisse videntur. At quae ineptia recitandi, si cum spiritu quodam oratorio recitare voluisset! Accedit, quod media aestate, exeunte Iulio facta esse recitatio debet Olympiae, ubi neque a solis ictibus, neque impetu pluviae adstans inopum Graecorum corona iis, quae posthac Romana excogitavit luxuria inventis defendebatur. Neque taedii plena illius aetatis Graecis hominibus non poterat esse praelectio vel per pauculas horas producta, nisi musicae concentu concitatior, fultaque quodam actionis gestuumque adminiculo. Ne dicam, pergit, quod qui antiquissimus testis citatur, Lucianus minima in historicis fide dignus habendus est, ut qui alia ad historiae et veritatis speciem temere confingat, alia e vera rerum memoria desumta in iocosas ridiculasque, gratasve audientibus narratiunculas diffingat, multisque locis de multis et rebus et hominibus vanissima prodiderit.

Usus est Thucydides artis oratoriae praeceptore Antiphonte Rhamnusio, quem ipse praeclara collaudatione 8, 68. praedicat. Eundem Pseudoplutarch. in Vit. X. rhetorum et Photius bibl. cod. 300., Caecilio nescio quo teste usi non praeceptorem, sed discipulum Thucydidis vocant. Spannius dissertat. de Antiphont. p. 795. μαθητὴν apud Plutarchum legendum esse affirmat pro διδάσκαλον. Errorem tribuendum esse Caecilio iudicat Gottleber. ad Plat. Menexen. c. 3. At Thucydidem discipulum, non magistrum Antiphontis esse

posse, ratio temporum docet. Idem in philosophia magistrum habuisse Anaxagoram, et a veteribus traditur, et probabile reddidit Wyttenb. praef. ad ecl. histor.

Secundo anno belli Peloponnesiaci Athenis pestilentia correptus est, ut ipse refert II, 48. Octavo eiusdem belli anno Atheniensium classis dux erat in regionibus ad Thraciam sitis, stationem habuit apud Thasum, cum Brasidas Lacedaemonius Amphipolin spatio diei dimidiae naviganti distantem oppugnaret. Quo tempore ab eius urbis civibus auxilio vocatus statim adproperat, sed ante adventum eius urbs ab hoste capitur. Eionem tamen, quam, si classis Thaso non advenisset, postera nocte Spartani expugnaturi erant, servavit. Narravit haec ipse IV, 104 et seqq. Is malus rerum successus cum a civibus Thucydidi crimini verteretur, arguereturque sive socordiae, sive ignaviae (auctore, si fides Marcellino, Cleone populi duce), patrium solum vertere coactus, in Thraciam secessit, atque exilium egit Scaptesulae. v. Meier. de bon. damnat. p. 178. not. Otio, quod ei contigerat, ita usus est, ut de bello, quod statim ineunte eo conscribendum sibi proposuerat, v. 1, 1., et Athenienses et Peloponnesios percontaretur, atque omnes res in eo gestas quam accuratissime et verissime cognoscere studeret. Duxerat autem uxorem Thressam ex urbe Scaptesula ditissimam, quae metallorum fodinas in Thaso possideret. Quas opes adeptus, ut Marcellinus narrat, non in delicias consumsit, sed multa tum Atheniensibus, tum Lacedaemoniis aliisque largitus est, ut res in hoc bello gestas, dictaque comperta haberet. Pervenerant autem illae fodinae ad Thucydidem, non hereditate acceptae ab Hegesipyla illa, Thraciae regula, ad quam originem eum retulisse diximus; Scaptesula enim urbs non Thracia, sed Thasia erat; sed matrimonio cum Thressa illa Scaptesulensi inito possessionem] auri fodinarum adeptus erat. v. Boeckh, *Staatsh. d. Ath. t.* 1. p. 335. Matrimonium vero si non ante bellum Peloponnesiacum, certe primis eius annis initum esse, probabili ratione Poppo proleg. t. 1. p. 26. efficit hinc, quod cum Brasidas in Thraciam veniret, Thucydides inter eius incolas plurimum valuerit, eique ius fuerit, auri metalla ibi exercendi, IV, 105. De aliis fontibus, unde vetustiora maxime hausit, coniecturam Niebuhrii H. R. t. 1. p. 41. 131. et vestigia in reliquiis Antiochi veteris rerum Italiae Siciliaeque scriptoris latentia secutus nonnulla protuli in libr. d. sit. et orig. Syracus. p. VIII. Ipse se viginti annos exulem fuisse scribit V, 26. Confer Plin. H. N. VII, 33. Reditus eius auctorem Paus. t. 1. p. 88. *Fac*, appellat Oenobium quendam. Quod factum aliis videtur Ol. 94, 2. (403.), cum

archonte Euclide impunitas omnium eorum, quae in rempublicam delicta essent, ab Atheniensium populo decreta esset; aliis anno videtur factum esse praecedente, cum Athenae a Lysandro captae essent, atque exules in patriam redirent. v. Xenoph. H. Gr. II, 2, 23. Meyer. d. bon. damn. p. 228. Negatur hoc a Kruegero Comm. Thuc. p. 248. Cum enim Thucydides, ait, octavo belli Peloponnesiaci anno, quod nonnisi septem et viginti annorum fuisse affirmat, expulsus per viginti annos se extorrem fuisse dicat, sequitur, ut anno post, quum Athenae expugnatae sunt, revocatus fuerit. — Nempe Thucydides in exilium abiit Ol. 89, 1. (i. e. aestate vel auctumno anni ante Chr. N. 424.) Lysander Athenas cepit Ol. 93, 4. a. d. 16. Munychionis i. e. tertii a fine anni Attici mensis (vere anni ante Chr. N. 404.) Ita anni exilii exeunt viginti ferme. Idem Krueger. iam aliam difficultatem oriri putat e testimonio Pausaniae: si enim Thucydidi una cum ceteris exulibus redeundi potestas facta esset, quid peculiari Oenobii psephismate opus erat? Hanc difficultatem ut expediat, Marcellini verbis utitur his: *Τοὺς Ἀθηναίους κάθοδον δεδωκέναι τοῖς φυγάσι, πλὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν, μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ.* Tradiderat hoc Hermippus. Post cladem Siciliensem hoc decretum Atheniensium non factum esse, Krueger. ait abunde doceri scriptorum, inprimis Thucydidis alias in hac quoque re adnotanda diligentissimi silentio. At iidem scriptores silent de eiusmodi decreto cum illa clausula ad Pisistratidas pertinente facto etiam post Athenas captas. Nihil igitur ex hoc silentio colligi potest, neque in hanc, neque in illam partem. Etenim Kruegerus, a Marcellino hanc narrationem, fide, ut ait, Philochori et Demetrii nisam, temporum notationis negligente corruptam esse arbitratur. Quodsi Pisistratidae, quo tempore ceteri exules restituebantur, exclusi erant, facile patere ait, cur ut peculiari psephismate Thucydides revocaretur, opus fuerit. Sic vero probandum erat, Thucydidem a Pisistrato genus traxisse, id quod parum idoneos testes scholiasten ad Thucyd. 1, 20. et Marcellinum secutus Kruegerus affirmat. Atqui Pisistrati et Miltiadis genus neque consanguinitate neque affinitate iunctum fuisse, genealogiam utriusque gentis inspicienti luculente apparebit, et Thucydidis inter Pisistratidas relatio nescio an vere Popponi proleg. t. 1. p. 24. excogitata visa sit ideo, ut cur de Hippia et Hipparcho bis disseruerit, explicarent. Ceterum de vita Thucydidis Pausanias etiam alia refert minus probabilia, et vitas clarorum omnis aevi hominum plenas esse testimoniorum inter se contradicentium constat. Statim idem Pausanias Thucydidem in ipso reditu insidiis sublatum

esse refert, Zopyrus autem apud Marcellinum non in reditu, sed post occisum esse tradit. Pausaniam erroris arguit Poppo l. l. p. 28. Nam multis annis, ait, post in vivis fuisse Thucydidem, inde patet, quod finito exilio demum historiam in ordinem redigere coepit. Quod inde intelligimus, quia in ea et quamdiu hoc exilium duraverit, indicat et alicubi finiti belli mentionem facit. Hoc primum fit in prooemio 1, 13. 18., unde hoc post reliquam historiam compositum esse collegit incertus vitae Thucydidis auctor. Accedit, quod Thucydides etiam V, 26. eversum Atheniensium imperium et captos longos muros ac Piraeum commemorat, atque hoc bellum viginti septem annos durasse scribit. Idem se per omne bellum integris per aetatem sensibus fruentem atque attentum, ut id accurate cognosceret, vixisse dicit. Conf. Dionys. p. 821. Alii Thucydidem Athenis, alii in Thracia, alii in Aeolia (v. Steph. Byzant. in v. *Παρπάρων*) decessisse dixerunt; a Timaeo eum in Italia diem supremum obiisse, perhibitum supra vidimus. Thraciam plerique recentiores praetulerunt propter auctoritatem Zopyri et Cratippi, Thucydidis aequalium (v. Dionys. p. 847.), qui hanc sententiam protulissent. Sed locum Marcellini §. 33., ubi haec leguntur, depravatum esse censet Popp. l. l. p. 31. Nam paulo ante §. 32. Didymum eodem Zopyro nixum ait contendisse, Thucydidem Athenis violenta morte sublatum esse, unde etiam in altero loco pro *ἐν Θρᾴκῃ* Poppo reponit *ἐν Ἀττικῇ*. Improbavit Dahlm. l. l. p. 216. not. Quod Pausanias refert, eum in reditu interemtum esse, videri posse verisimile, ait Krueger. Comm. Thuc. p. 250., cum Apollodor. apud Steph. Byzant. l. l. Parparone, Aeoliae oppido eum periisse prodiderit, neque improbabile sit, scriptorem in patriam rediturum antea Asiae oras, ubi res a se descriptae describendaeve magnam partem gestae erant, sibi perlustrandas duxisse. Ita non esse, addit, quod Ciceronem d. orat. II, 13. et Plutarchum de exil. c. 4. erroris insimulemus, referentes, Thucydidem libros suos scripsisse in Thracia. At enim hanc sententiam ipsius Thucydidis testimonio, verbis Popponis modo allato explodi vidimus, neque id Kruegerus omisit commemorare. Si probabilior est sententia, quae in patria eum mortuum esse statuit, sponte sequitur, eum ibidem sepultum esse, quod etiam e Pausaniae verbis p. 88. collegeris, nisi *μνῆμα* etiam *Κενοτάφιον* significare posset. Is enim narrat, sepulcrum eius sive verum sive *Κενοτάφιον* ostendi solitum Athenis prope portas Melitides in Coele, eique insculpta fuisse verba supra in patris Olori mentione adscripta. Ceterum interemtum esse Thucydidem uno consensu testantur Zopyrus, ex eoque Didymus, Pausa-

nias et Plutarchus. V. Cimon. c. 4., qui et ipse eum in Thracia interfectum esse dicit.

Thucydides de se ipso loco, quo iam paulo superius usi sumus, V, 26. scribit: ἀεὶ γὰρ ἔγωγε μέμνημαι, καὶ ἀρχομένου τοῦ πολέμου, καὶ μέχρι οὗ ἐτελεύτησε, προφερόμενον ὑπὸ πολλῶν, ὅτι τρὶς ἐννέα ἔτη δέοι γενέσθαι αὐτόν· ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ προςέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἴσομαι· καὶ ξυνέβη μοι φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ ἔτη εἴκοσι μετὰ τὴν ἐς Ἀμφίπολιν στρατηγίαν. Quae quomodo congruant cum Pamphilae ratione, nunc videndum. Secundum illam finito bello natus erat Thucydides annos sexaginta septem. Ea contra Marcellinus ait historicum mortuum esse supra quinquaginta annos natum. Dodwell. Marcellinum erroris arguit, vel potius lapsum librariorum subesse dicit, qui siglam π', qua Graeci numerum *octoginta* exprimere solent, sumserint pro compendio numeri *quinquaginta*. Cum autem quinquaginta anni pro vitae hominum solita longitudine non satis magnus numerus sint, ut aliquis dicat: vixit supra quinquaginta annos; facile adducaris ad credendum, maiorem numerum a Marcellino positum fuisse. Sed audacius est, ubi certior, quam quae scripta de vita Thucydidis accepimus, nulla res cogit, ad correctionem confugere. Non liquet: illud tamen certissimum, una in re, quam pro argumento posuit, Dodwellum fallere, fallique eum secutos Popponem l. l. p. 31. et Dahlmannum l. l. p. 217. Etenim eruptionem Aetnae, quae testibus Diodoro et Orosio II, 18. evenit Ol. 96, 1. (395.), cognitam Thucydidi fuisse colligit ex eius verbis III, 116. ἐῤῥύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο (sexto anno belli Peloponnesiaci, anno ante Chr. N. 425.) ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥςπερ καὶ τὸ πρότερον· — λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα· τὸ δὲ ξύμπαν τρὶς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα, ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται, i. e. inde ab Ol. 10. Quod enim Thucydides dicit τὸ πρότερον ῥεῦμα, secundum est ex tribus illis, quae acciderunt inde ab eo tempore, quo Sicilia a Graecis occupata est. Accidit autem Ol. 76½ (474.) sedecim annis ante Hieronis victoriam, a Pindaro Pyth. 1. celebratum, cuius v. 29. mentionem Aetnae et eius incendii iniicit, e quo loco Virg. Aen. III, 572. colores duxit. v. A. Gell. N. A. XVII, 10. Eiusdem incendii aequalis fuit Aeschylus, quippe qui iuvenis pugnae Marathoniae (490.) interfuerit, idemque ex eius Prom. 351. liquet. Quod si Gosselin. ad Strab. t. 1. p. 109. not. 2. argumentum petit Orphei, qui vulgo fertur Argonauticorum non ab Onomacrito scriptorum (conf. Joh. Muelleri opp. t. 5. p. 152.)

inde, quod primum, ut dicit, incendium, si non iuxta marmor Oxon. Epoch. 53. p. 169. annis 479 ante Chr. N., certe auctore Thucydide annis 476 ante eandem aeram acciderit, in eo fallitur iuxta cum Dodwello, quod istud primum esse vult incendium eorum, de quibus Thucydides loquitur. Respicit autem Gosselin. Orph. Argon. 1256. *Herm.* Imo secundum hoc incendium est, quod vocat πρότερον ῥεῦμα, tertium autem, quod sexto belli Peloponnesiaci anno accidisse narrat. Primum quoddam addit memoria hominum accidisse ante illa duo, non quo anno acciderit, indicat. Non potest igitur significari eruptio, quae accidit Ol. 96, 1. (395.) Idem docuerunt iam Dorv. Siculis p. 241. Uckert. Geogr. Gr. et Rom. Vol. 1. P. 2. p. 337. et Heyn., cuius in excurs. 10. ad Virg. Aen. 3. t. 2. p. 502. haec verba exstant: „Pindari aetate Ol. 75, 4. alterum Aetnae incendium contigerat; tertium quinquaginta annis post, Ol. 88, 2. At primum incendium ab eo scilicet tempore, quo Graeci in insulam immigrabant, temporis nota destituitur.“ Utique igitur, ex Pamphilae quidem ratione, Thucydidem plus quinquaginta annis peractis vita excessisse et multo quidem plus, necesse esset, si eruptio Aetnae, quae Ol. 96, 1. (395.) contigit, Thucydidi cognita fuisset. Quod cum secus se habere invenerimus, hoc quidem argumento frustra Marcellinum impugnant. Quin Krueger. ad Dionys. p. 90. not. alia etiam via procedens eius calculum tueri conatur verbis supra adscriptis e Thucydidis 5, 26. ἐπεβίων δὲ διὰ παντὸς αὐτοῦ, αἰσθανόμενός τε τῇ ἡλικίᾳ, καὶ προςέχων τὴν γνώμην, ὅπως ἀκριβές τι εἴσομαι. „Heilmannus, ait, his verbis ab auctore significari putat, se et ineunte bello ea iam aetate fuisse, ut vera a falsis discernere posset, et ad finem eius usque eum animi virium vigorem retinuisse, ut accurate quidque notare, notatumque diiudicare valeret. Ambigue Dionysius p. 821.; obscure Haackius prol. p. XII. scriptorem significare ait, se belli Peloponnesiaci tempore iam florente aetate fuisse. Quonam huius belli tempore? initio an fine? Illud intelligerem, nisi quae idem ad nostrum locum adnotavit: *integris ad cognoscendum sensibus valens per aetatem* finem significare viderentur. Ego potissimum posteriorem belli partem respici puto, cum eius initio Thucydidem florenti aetate fuisse sponte intelligatur. Nam qui initio belli, quod multorum annorum fore praevidet, eius historiam se instituisse dicit, is eo tempore non παρηβηκὼς esse poterat: poterat eodem exeunte. Quod si fuisset, de facultate eius rerum veritatem explorandi potuisse dubitari apparet, atque eiusmodi dubitationes ut removeret scriptor, declarandum sibi esse duxit, se fine quo-

ue belli αἰσθέσθαι τῇ ἡλικίᾳ. Fuerit autem Thucydides ello extremo circiter quinquaginta annos natus, si verum st, quod Marcellinus tradit, eum vita excessisse ultra quinuaginta annos natum. Dodwellum et Bredovium [Vit. Thuyd. p. 9.] falsos esse, quovis pignore contendam. Admissa Dodwelli emendatione, quae Pamphilae fide nititur, Thucyidem belli Peloponnesiaci initio quadraginta annos natum uisse referentis, efficiunt, scriptorem bello exeunte septem t sexaginta annos natum, eique plus tredecim superstitem uisse. Quod si fuisset, nec tanta fiducia se omnia τῇ ἡλικίᾳ αἰσθέσθαι dixisset, nec, quod gravissimum est, historiam iam imperfectam reliquisset. Praeterea quod veterum pleriue tradunt, Thucydidem puerum Olympiae Herodotum histoias recitantem audivisse, bene cum ea, quam mihi probari ixi, ratione conciliari potest, non item cum altera." Haec ruegerus. Imo vero cum altera bene conciliari, non cum Marcellini. Fuerit enim Thucydides, ut illum secutus Kruegerus statuit, bello extremo circiter quinquaginta annos nalus; apertum est, eum Ol. 81. (456.) annum circiter secunum egisse, qua aetate ab eo Herodotum cum illa animi afectione auditum esse, ridiculum. Sin posueris, recitationem anathenaeis institutam ab eo auditam esse Ol. 83, 3. (443.); bstat veterum auctoritas, qui Olympiae factam praelectionem eferunt. Sed non est operae pretium, de re, quae nunquam uit, litigare. Ne reliqua quidem, quae Kruegerus obloquiur, satis firma sunt; neque enim sequitur, si octoginta vitae nnos assecutus est, scriptorem necessario historiam absolurum fuisse, neque qui ineunte bello quadraginta, septem et exaginta annos exeunte natus esset, non poterat se dicere ῇ ἡλικίᾳ αἰσθανόμενον διὰ παντὸς πολέμου ἐπιβιῶναι. Quod t nolo contendere, Thucydidem octogesimum vitae annum tigisse, ita ne Marcellini quidem verba mihi aut vera aut ne mendo esse videntur.

Quod autem historia ab auctore non perfecta est, proabilissima ratio videtur eorum esse, qui eum in scribendo orte interceptum esse statuunt, ut Poppo l. l. p. 29. et ipse ruegerus Comm. Thucydid. p. 251. Sese enim voluisse usue ad finem belli narrationem exsequi, ipse testatur 5, 26. ibi. Ultimus liber prorsus caret orationibus; quam rem ut xplicarent, mira commenti sunt veteres, velut Dionys. p. 46. Vid. Krueger. l. l. p. 257. Sed nihil magis consentaeum, quam nec opinato auctorem in ipsa operis elaboratione ecessisse. Id quod probatur tota librorum eius parte posteore, minus illa, quam priores libri, elimata atque perfecta. am cum in prioribus quinque libris raro loci reperiantur, si-

miles his verbis 5, 83. κατέκλῃσαν—ξυνωμοσίαν, quae in cunctis libris vitiose leguntur, quique non, ut in codd. scriptis leguntur, bene conformati dici possint, iam in sexto et multo magis in libris sequentibus satis magnus est eorum locorum numerus, qui correctione egere videntur, in quibus tamen codices etiam ii, quibus plurimum tribui solet, in vitiosa scriptura consentiunt. Unde coniecturam facere licet, haec postrema vel ab aegrotante perscripta esse, vel non iterum diligenter ab auctore perlecta, et omnino manum ultimam non admotam esse, quod est grave Popponis l. l. p. 30. iudicium.

Iam quod ad tempus pertinet, quo Thucydides scriptionem collectorum instituit, Cicero quidem d. or. II, 13. *hos libros*, dicit, *'tum scripsisse dicitur, cum a republica remotus, atque id quod optimo cuique Athenis accidere solitum est, in exilium pulsus est.* Sed equidem magis in eorum inclino sententiam, qui non tam totum opus, quale extat, in exilio pertractatum, quam brevem rerum consignationem et primam librorum designationem ibi factam esse putant. Neque aliter velle videtur Plutarch. d. exil. p. 388. *Reisk.* Marcellinus e Praxiphane quodam refert, Thucydidem post Archelai, Macedoniae regis, Perdiccae filii, apud quem summae laudis poetae aliique scriptores Graeci commorati, Euripides mortuus, Agatho tragicus deversus esse narrantur, qui Socratem frustra ad se venire iussit, cuiusque ipse Thucydides II, 100. mentionem facit, ut videtur, iam mortui, post Archelai igitur mortem demum in os hominum venisse. Atqui ille rex Macedoniae diem supremum obiit teste Diodoro 14, 37. Ol. 95, 1. (400.) Quare Poppo statuit, 'Thucydidem circiter sexaginta septem annos natum ad historiam vere componendam accessisse, vixisse annos ferme octoginta. Quibus addi possunt, quae disseruit Bredov. Vit. Thuc. p. 10. Ego nihil decerno.

Quid autem Thucydides novi atque adhuc incogniti in historia conscribenda praestiterit, comparanti superioris aetatis historicorum successus, (de quibus videndus Creuzer. Art. hist. et Dahlmann. l. l. c. VI. p. 101. sqq.) luculentissime apparebit. Graecorum ars historica a poesi profecta per cyclicos poetas propius ad veritatem admota est, qui mythos plenius planiusque ex temporum aliquo ordine narrare coeperunt. Oratione hinc metri vinculis soluta secuti sunt ab Ol. 20. ad 70. logographi, qui poeseos naturam in plerisque retinentes, veritatis rerum adhuc minus studiosi reperiuntur. Nihil enim nisi mythos, eosque saepe ineptissimos suppeditabant. Neque rectam rerum narrandarum, ubi res maioris

momenti ab aliis minus gravibus discernendae erant, electionem sequebantur; aptus ordo, artificiosa compositio deerat. Temporum veras rationes negligebant, omnia separatim enumerabant sine nexu rerum, singulis ex causa sua derivandis apto, pleraque omnia secundum urbes atque populos descripta narrabant. Excepit logographos Herodotus, qui quidem magis, quam illi, veritati consuluit, magna enim itinera instituit, quibus factum est, ut terrarum cognitioni plurimum utilitatis afferret. Idem tamen fabulosis narratiunculis nimium indulsit; voluntas enim eius vera dicendi non adiuta erat vel iis animi dotibus, vel temporibus, quae ad hoc exsequendum sola idoneum eum reddere poterant. Atque historiae eius quandam cum poesi cognationem omnis adornatio, plane illa epica, prodit. V. Creuzer. l. l. p. 135. Poppo proleg. t. I. p. 13. sqq. Igitur digressiones plurimae sunt apud eum, apud Thucydidem tantum necessariae, ad illud ipsum, quod modo narratur, recte intelligendum aptae; quanquam aliter visum Dahlmanno l. l. p. 224. v. de sit. et orig. Syracus. p. 130. Qui autem aequales Herodoti, vel inter bellum Persicum atque Peloponnesiacum vixerunt, velut Hellanicus Lesbius, Xanthus Lydius; simillimi logographis fuisse existimandi sunt. Quem quidem ceteris praestare dicunt, Hellanicum ipsum Thucydides I, 97. dicit *βραχέως καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς* scripsisse. Contra Thucydides quanto vel mentis acumine, vel veritatis studio in rebus et exquirendis et iudicandis versatus sit, cum alii haud pauci exposuerunt, tum omnium optime prooemium declarat. Ne dicam, eum ab historica aetate propiorem, et in mediis rebus positum, quibus et aequalis et quarum ipse pars fuit, haud paulo magis quam Herodotum temporum ratione adiutum fuisse. Utque ille pio quodam sensu regebatur, et iis, quae religione sancita, eiusque ministrorum deorumque interpretum auctoritate confirmata erant, fidem facile habuit, (quare apud eum frequens vaticiniorum et oraculorum commemoratio, et quaecunque praeter consuetum rerum ordinem atque hominum exspectationem evenissent, neglectis proximis causis, potissimum a coelestibus ipsis repetit); ita Thucydidis mens philosophiae luce illustrata, a superstitione alienissima, quid verum in unaquaque re sit, pervestigare, quam inanem vel rumorum strepitum, vel falsorum speciem sequi, et erroribus vel ab antiquis proditis, vel ab aequalibus suis imprudenter conceptis se decipi maluit. Temporum notandorum diligentissimus hanc rationem sequitur: sacerdotum Argivarum nominibus insignia belli Peloponnesiaci tempora designavit. Res gestas anni temporibus, aestate et hyeme, annos Archontibus, Ephoris,

Boeotarchis, Olympionicis (sed pancratii, non ut postea factum est, stadii victoribus) distinxit. Ubi antiquiorum aetatum res recensendae erant, a Troicis, aut retro a Peloponnesiacis, aliove memorabili evento numerando, annorum computationem instituit. Olympiadum, postea in hunc usum a Graecis adhiberi solitarum rationem nondum noverat: multo enim serius earum usus a Timaeo Tauromenita invectus est. Vid. ad Timae. p. 196. et Dahlmann. l. l. p. 223. Iam de dictione Thucydidis, ceterisque virtutibus, quibus locum in canone tum historicorum, tum oratorum (v. d. sit. et er. Syr. p. 134.) Alexandrino meritus est, dicere supervacaneum duxi; quoniam et ipsius historiae assidua tractatio magistra harum rerum est optima, et alii hunc locum tum veteres, tum recentiores pertractaverunt: Dionysius maxime Halicarnassensis, Demetrius Phalereus, Plutarchus, Lucianus, Hermogenes, Longinus, Theo et Aphthonius; ex Latinis Cicero multis locis, Quintilianus; de recentioribus vero Vossius hist. gr. 1, 4. Marx. ad Ephor. fragm., et qui dignissimi sunt, qui hic recenseantur Poppo proleg. t. 1. et Creuzer. Art. hist. Gr., libroque, quem de Herodoti et Thucydidis comparatione conscripsit. Nonnulla protuli ad Thucydidis cum imitatore Philisto comparationem faciendam in huius fragmentorum editione. Veterum nemo brevius simulque verius Thucydidis ingenium descripsit Cicerone Brut. c. 7. extr., ubi de antiquiorum Atticorum dictione disserens: *Quibus temporibus*, ait, *quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis scriptis, qui ipse tum fuit, intelligi maxime potest. Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves, et ob eam ipsam causam interdum subobscuri.* Idem d. orat. II, 13. *Thucydides omnes dicendi artificio mea sententia facile vicit, qui ita creber est rerum frequentia, ut verborum prope numerum sententiarum numero consequatur; ita porro verbis aptus et pressus, ut nescias, utrum res oratione, an verba sententiis illustrentur.* Aptam Herodoti et Thucydidis comparationem legas apud Dionys. p. 767. quocum conferre operae pretium est Cic. Orat. c. 12. *Quo magis Herodotus Thucydidesque mirabiles; — alter enim sine ullis salebris quasi sedatus amnis fluit; alter incitatior fertur, et de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum: primisque ab his (ut ait Theophrastus) historia commota est, ut auderet uberius, quam superiores, et ornatius dicere.* Quintilian. I. O. X, 1. *Densus et brevis et semper instans sibi Thucydides: dulcis et candidus et fusus Herodotus.* Nunc pauca libet adiicere de orationibus historiae nostri scriptoris insertis. Quas errarent qui ex nostrae aetatis sensu censeri

dent. Nam in historiis veterum quidem orationes narratio-
partes erant necessariae, sine quibus illa non esset
egra. Quare in illis oblivioni eripiendis plus curae ad-
uerunt, quoniam quid momenti inesset, probe in-
lectum habebant. Itaque multis locis a Livio et Ci-
rone orationum, ab antiquis disertis hominibus, ut a
acchis, Catone, aliis habitarum exemplaria suis etiam
aporibus asservata memorantur. Erant enim illae quasi
numenta ingenii maiorum, documenta rerum domi mi-
aeque gestarum. Orationibus enim in concione habitis
puli ductores pacem, foedera, bella decernenda ro-
bant, iisdem reos publice vel accusabant, vel defendebant,
lem denique cuncta publice agebantur, cum Athenis, tum
mae. Itaque in factorum numero quodammodo orationes po-
as Thucydides extremo prooemio curam refert quantam iis
l verbotenus servandis, vel summae saltem et argumento
rum investigandis impenderit. Diodorus autem prooemio
. libri orationes historiis interpositas sic tantum improbat,
nimis vel quaesitae, vel longae crebraeve sint; raro et
portuno loco usurpatas perutiles censet. Aliud est Cicero-
de orationibus Thucydideis iudicium, qui quatenus infor-
ndo oratorum ingenio inservire possint, decet. Quare ut
ad hoc quidem minus aptas nimia quadam et minus suavi
tustate factas esse ostendat, comparatione utitur ingenio-
sima Brut. c. 83. *Orationes*, ait, *quas interposuit*, (*mul-
enim sunt*), *eas ego laudare soleo; imitari neque pos-
s, si velim, nec velim fortasse, si possim. Ut si quis
lerno vino delectteur, sed eo nec ita novo, ut proximis con-
ibus natum velit, nec rursus ita vetere, ut Opimium aut
icium consulem quaerat: (atqui eae notae sunt optimae,
do: sed nimia vetustas nec habet eam, quam quaerimus,
avitatem, nec est iam sane tolerabilis): num igitur, qui
sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum pu-
? minime; sed quandam sequatur aetatem; sic ego istis
suerim et novam istam, quasi mustum de lacu, fervidam
tionem fugiendam, nec illam praeclaram Thucydidis ni-
s veterem, tanquam Anicianam notam persequendam. Ipse
m Thucydides si posterius fuisset, multo maturior fuis-
et mitior*; et orat. c. 9. *Thucydides*, inquit, *res gestas
bella narrat et proelia, graviter sane et probe: sed ni-
ab eo transferri potest ad forensem usum et publicum.
ae illae conciones ita multas habent obscuras abditasque
tentias, vix ut intelligantur: quod est in oratione civili
ium vel maximum.* Et paulo inferius: *Quis*, ait, *unquam
aecorum rhetorum a Thucydide quidquam duxit? At lau-*

datus est ab omnibus? Fateor; sed ita, ut rerum explicator prudens, sincerus, gravis; non ut in iudiciis versaret causas, sed ut in historiis bella narraret. Itaque nunquam est numeratus orator. (v. Ruhnk. hist. cr. orat. gr. p. XXXVIII.) *Nec vero, si historiam non scripsisset, nomen eius non extaret, quum praesertim fuisset honoratus et nobilis.* v. Creuzer. Art. hist. Gr. p. 279. Ex iis autem, quae ipse non suspectae veracitatis vir 1, 22. de orationibus a se studiose conquisitis professus est, iudicare licet de sententia Bentleii dissert. d. ep. Phalarid. p. 15. constare dicentis, primos Graecorum historicos orationes aliorum composuisse ipsos. Herodoti autem et Thucydidis orationum diversam naturam nemo melius descripsit, quam paucis verbis verbosus ceteroquin inficetusque Marcellinus: *δι' ὀλίγων ἐποίησε* (Herodotus) *δημηγορίων λόγους, ὡς προσωποποιΐας μᾶλλον ἤπερ δημηγορίας.* Quorum verborum et gravitatem et veritatem merito praedicavit Creuzer. Art. hist. p. 166. Certe equidem classicorum historicorum orationes omnibus omnium recentiorum argumentationibus inter historias positis, quibus libertas iudicii tollitur, facile inducor, ut praeferam.

Iam vero illud inter omnes constat, Thucydidem ante alios historicos nomine *συγγραφεὺς* insigniri, partim eo more, quo praestantissimum in suo quemque genere ab isto ipso appellant, ut Homerum, Archilochum, Aristophanem, Strabonem, alios; partim quod historiam sui aevi conscripsit. *Συγγραφεὺς* enim *οὐ μόνον ὁ συγγραψάμενος πόλεμόν τινα, ἤ τι ἄλλο ἐφ' ἑαυτοῦ γενόμενον, οἷος ἦν Θουκυδίδης· ἀλλὰ καὶ τοὺς γράφοντας ἢ ψηφίσματα* etc. Thom. M. ait p. 813., ubi v. interpretes. Hermogen. progymn. in Bibl. Gotting. lit.; et art. fasc. 8. p. 8. *καὶ πάλιν διήγησις μὲν ἡ ἱστορία Ἡροδότου, ἡ συγγραφὴ Θουκυδίδου.* Anecd. Bekk. t. II. p. 733, 18. *οὐδὲ γὰρ συγγραφεὺς λέγεται ὁ καταλογάδην* (prosa oratione) *εἰρηκώς, ἀλλὰ εἰδικῶς συγγραφεὺς ἐκεῖνος ὀνομάζεται ὁ τὰ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ καιρῶν γεγονότα συγγραψάμενος, ὡς Θουκυδίδης.* adde p. 734, 6. Synes. in encom. calv. p. 73. Etym. M. in *τριακοντούτης.* Schol. ad Thuc. 1, 138. Ammon. d. differ. voc. p. 76. Greg. Cor. p. 6. ibique interpretes. p. 59. Schol. ad Pind. Nem. 2. *Θουκυδίδης ὁ συγγραφεὺς ὁ Ὀλόρου.* Conf. Creuzer. l. l. p. 173. not.

Historiam ad vicesimum modo primum belli annum perduxit, ab aliis continuata est: a Cratippo (v. Dionys. p. 847.), Theopompo et Xenophonte (v. Diodor. XII, 37. XIII, 42. Polyb. VIII, 13, 3.) Quorum librorum modo unum, Xenophontis historiam graecam, quae initium habet inde a pugna ad *Κυνὸς σῆμα* sive ad Sestum commissa, superesse constat. Eius

librorum non unam apud veteres partitionem fuisse, liquet e Diodor. XII, 37. ὁ δὲ Θουκυδίδης ἔτη δύο πρὸς τοῖς εἴκοσι γέγραφεν) ἐν βιβλίοις ὀκτὼ, ὡς δέ τινες διαιροῦσιν, ἐννέα; et ex Marcellini Vita Thuc. prope finem: ἰστέον δὲ ὅτι τὴν πραγματείαν αὐτοῦ οἱ μὲν κατέτεμον εἰς τρειςκαίδεκα ἱστορίας, ἄλλοι δὲ ἄλλως. ὅμως δὲ ἡ πλείστη καὶ ἡ κοινὴ κεκράτηκε, τὸ μέχρι τῶν ὀκτὼ διῃρῆσθαι τὴν πραγματείαν. Fortasse, Wesseling. ait ad Diodor. l. l. nata omnis haec est discordia, quod cum Thucydides continua oratione historiam absolvisset, critici eandem in plures paucioresve libros secuerint: quae opinio est etiam scholiastae Cassell. extremo libro IV. conf. Stephan. in Addendis p. 747. t. 2. ed. *Lips.* Duker. praef. p. XXV. De numero octo librorum satis idoneus testis est Dionys. de Thuc. iud. p. 867. τὰς ὀκτὼ βίβλους, ἃς μόνας κατέλιπε, στρέφων ἄνω καὶ κάτω.

A paucis omni tempore adamatum fuisse Thucydidem et per se facile intelligitur, et testimonium veterum dicit. *Amatores huic desunt sicut multis iam ante seculis et Philisto Syracusio et ipsi Thucydidi. Nam ut horum concisis sententiis, interdum etiam non satis apertis, offecit Theopompus elatione atque altitudine orationis suae: sic Catonis luminibus obstruxit haec posteriorum quasi exaggerata altius oratio*, scripsit Cic. Brut. c. 17. v. de vita et scriptis Philist. p. 138. Idem observavit Philemon grammaticus apud Porphyr. quaest. Homer. ή. in Villoisoni anecd. gr. t. 2. p. 136. not. sive in proleg. ad Homer. Il. p. 34., addens Thucydidis aliorumque egregiorum scriptorum opera iam antiquitus tum librariorum erratis, tum emendatorum audacia depravata esse. Vid. de vita et script. Philist. p. 141. Et esse indicia monet Wesseling. ad Diodor. t. 5. p. 550. *Argent.*, quae Thucydidis libros iam Plutarchi aetate depravatos fuisse significent. Quoniam vero difficillimi intellectu sunt, mature multi exorti sunt, qui ei illustrando operam darent. In his commentatoribus a Suida memoratur Εὐαγόρας Λίνδιος ἱστορικός. ἔγραψε βίον Τιμαγένους καὶ ἑτέρων λογίων ζητήσεις, κατὰ στοιχεῖον· Θουκυδίδου τέχνην ῥητορικὴν, ἐν βιβλίοις ε΄· τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ ζητουμένων κατὰ λέξιν. ἱστορίαν περιέχουσαν τὰς Αἰγυπτίων βασιλείας. Eadem Eudocia Violar. p. 163. *Villois.* Conf. Duker. praef. p. X. Ruhnken. Addendis ad praef. Hesych. p. 2, 23., qui verbis ζητουμένων κατὰ λέξιν *verba ambigua* significari docet, de quorum sensu disquiritur. In scholiis commentatores Thucydidis commemorantur nescio qui Sabinus (v. Casaubon. ad Diogen. Laert. III, 47.), Antyllus, Aesculapius et Phoebammo; apud Marcellinum Hermippus, Didymus, Zopyrus, alii, de quibus ibi videndi

interpretes et Duker. praef. p. X. Adde Orum Milesium apud Etymol. M. p. 449, 50. *θειαζόντων μαινομένων ἢ θεολήπτων γινομένων· καὶ θειάσαντες· καὶ ἐπιθειάσας τὸ ἐπιθαυμάσας. ὁ δὲ Μιλήσιος παρὰ τῷ συγγραφεῖ θεοὺς ἐπικαλεσάμενος καὶ κατευξάμενος· ἔστι γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐπιθεάζειν.* Ubi Hemsterh. in praef. ad Hesych. et apud Bekkerum ad Thuc. II, 75. Sylburgium valde a recto aberrare arguit, cum scribat: „verum loquitur apud Thucydidem non Milesius, sed Archidamus.“ — Nam, ait, is Etymologi Milesius est Orus Milesius, grammaticus non ignobilis, qui in Thucydidem, ut opinor, scripsit commentarios, a scholiasta quoque nonnusquam laudatus: ipse Etym. M. p. 816, 39. *ἡ ὀρθογραφία Ὥρου τοῦ Μιλησίου*, et p. 315, 10. *Μιλήσιος ὁ Ὠρίων. Ὧρος* enim et *Ὠρίων* saepe commutantur: *Ὧρος ὁ Μενδήσιος* et *Ὠρίων*, utroque modo Galenus; et in historia ecclesiastica plures inter Aegyptios *Ὧροι*, qui iidem apud alios *Ὠρίωνες*. — Ut autem paucos, ita nullo non tempore sui amatores studiosissimos scriptor nactus est, idemque tum apud Graecos tum Romanos imitatores permultos, et in his, ut fieri solet, imperitos quoque et ineptos. Vid. Lucian. de conscr. hist. Cic. orat. c. 9. Thucydidis *nemo neque verborum, neque sententiarum gravitatem imitatur: sed quum mutila quaedam et hiantia locuti sunt, quae vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putant esse Thucydidas.* In imitatorum numero censendi sunt Dio Cassius (v. Phot. bibl. p. 35, 31. *Bekk.*) Arrianus, Appianus, Plutarchus, Pausanias, Procopius, Heliodorus, ex deperditis Philistus, quem Cicero *paene pusillum Thucydidem* dixit. V. de eius vita et scriptis p. 125. sqq. Demosthenem octies sua manu Thucydidis historiam descripsisse, notum ex Lucian. t. 8. p. 4., semel ab eodem memoriter restituta esse absurda quadam fabella fertur, cum incendio Athenis exorto omnia Thucydidis historiae exemplaria conflagrassent. v. Gail. *mém.* p. 21. n. 2. Quanquam in Demosthenis orationibus rarae insunt Thucydidis imitationes, ad verbum quidem factae. vid. Wolf. ad Dem. Leptin. p. LI. collato Dionys. p. 943. 944. Quemadmodum vero Alexander Magnus Homeri Iliadem ubique secum circumtulisse fertur, splendida pretiosaque cistula inclusam, atque Plutarchi Vitae illustrium virorum, ab Amyoto egregie in sermonem Gallicum conversae, mire adamatae ab Henrico, Galliarum rege eius nominis IV. fuisse narrantur; ita Alphonsus V., Arragoniae rex ipse pluries sua manu Thucydidis historiam magni illius oratoris ad exemplum descripsisse dicitur; sic imperator Carolus V. in bellicis expeditionibus ubique Thucydidis interpretationem a Claudio Seyssellio factam,

licet exile gravissimi archetypi simulacrum manibus versavit. Auctor est Bredov. Vit. Thuc. p. 12. Thucydides acerrimum habet adversarium Dionysium Halicarnassensem, insulsum plerumque iudicem, et proprii iudicii iis, quae ipse alibi Thucydidem a se notatum imitatus scripsit, impugnatorem Atque ad illum refellendum abunde iam dictum ab aliis, velut Levesquio excursibus interpretationi suae additis, a Gailio, inprimis autem a Poppone in prolegomenis et Kruegero ad Dionysii historiographica. Ex Latinis Thucydidis imitatoribus nominandi restant Sallustius, Tacitusque; haud pauca nostri scriptoris a Livio et C. Nepote verbotenus expressa sunt.

Thucydides loco memorabili I, 21. non solum de logographis, sed omnibus, qui adhuc de rebus gestis pedestri oratione scripserant, etiam de Herodoto iudicium tulisse, adhuc putabatur. Quo usque Herodotus vitam extenderit, certo non scitur. Aetas ac natalis annus eius testimonio Pamphilae cognoscitur, ex quo principio belli Peloponnesiaci annos natus erat tres et quinquaginta, ut primam lucem adspexerit Ol. 74., quatuor ante Xerxis in Graeciam expeditionem annis, i. e. anno ante Chr. N. 484. Unde cum usque ad finem belli Peloponnesiaci anni effluxerint non minus octoginta, Wesselingio praef. ad Herodot. p. XXIV. visus est Herodotus historiarum libros Sami condidisse, eosdem ante Italicum iter semel atque iterum in frequenti Graecorum conventu praelegisse, in Italia vero elimavisse, nonnulla adiecisse, alia fortasse retexuisse. Addidisse autem, ea argumento sunt, quae profectione in Magnam Graeciam longe posteriora sunt. Talis est Thebanorum in Plataeenses invasio, et caedes Eurymachi principio belli Peloponnesiaci VII, 233. conf. Thuc. II, 2. sqq. Quae facta est Ol. 87, 1. (431.) Talis etiam Spartanorum in Asiam legatio VII, 137. Ol. 87, 3. (430.) conf. Thuc. II, 67. Huc pertinet etiam fuga Zopyri, filii Megabyzi ad Athenienses III, cap. ult., quem Ctesias Pers. c. 42. sub Ol. 88. (429.) non multo ante Artaxerxis obitum ab rege defecisse atque Athenas abiisse commemoravit. Seriora etiam istis enumerat Dahlmann. *Herodot.* p. 38., unde efficit, scriptorem suum, cum illud de Medis a Dario Notho deficientibus, quod I, 130. est, scriberet, certe septem et septuaginta annos natum fuisse, si non paulo amplius, quoniam illa defectio contigit belli Peloponnesiaci anno quarto vicesimo, Ol. 93, 1. (408.) Anno ante Chr. N. 444. coloniae Thuriorum socius condendae abiit. Negat Dahlmannus, a quoquam memorari duas eius historiae editiones, alteram ante coloniam deductam, alteram post factam. Quin ei ipsum opus

laborem serotinum rebus externis quibusdam intervenientibus interpellatum prodere videtur, cuius rei argumentum reperit in loco VII,213. extr., ubi historicus se profitetur narraturum, quae nusquam in sequentibus comparent. Unde colligit, Herodotum res ante collectas Thuriis demum in istam operis conformationem redegisse. Idque confirmatur Plinii testimonio, qui eum Thuriis historiam conscripsisse refert, unde etiam Thurius appellari solitus est: atque verba exordii ab Aristotele ita efferuntur: Ἡροδότου Θουρίου ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. Eademque duplex scriptura Plutarcho quoque de exilio c. 13. cognita. Porro Herodotus IV, 99. Chersonesum Tauricam continentis Scythiae quasi prominentem in mare angulum dicens comparat cum figura australis Atticae extremitatis; quam qui non circumvectus sit, eum ex peninsulae Iapygiae forma imaginem Chersonesi capere posse, quae peninsula cum a Thuriis ortum aestivum spectans ob oculos eius urbis incolis iaceret; scriptor ante omnes quidem Graecos universos, quibus ora Attica in conspectu fuisset, secundo loco illos, quibus nunc popularis erat, respexisse videtur. Iam si provectus aetate Thuriis opus aggressus, ibique ad finem usque vitae commoratus est, sententia Dahlmanni l. l. p. 214. fert, eum exitum belli Peloponnesiaci ibi vidisse, maioremque quidem annis Thucydide, sed serius scriptorem extitisse. Itaque opus ab eo non perfectum, sed partes eius quae perfectae sunt, praesectum ad unguem castigatas sero demum paulatimque per Graeciam innotuisse coniicit, donec in notionem Ctesiae venerit, qui ut latius vulgaretur, fecit. Quod autem vulgo Thucydides Herodotum non nominatum nonnullis locis notasse existimetur, vere existimari negat. Ubi enim ille, se non ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν scripsisse dicat, I, 22., sed κτῆμα ἐς ἀεί, id ne sic quidem recte dici potuisse, etiamsi Herodotus illam Olympiae praelectionem habuisset; dici enim a Luciano solum sine certantibus opus suum recitasse. Quod porro Thucydides errores historicos quosdam exagitet, quibus vulgus Graecorum fidem habuerit, quosque Herodotus quoque admiserit, non ideo putat, Herodotum perstringi, neque virum eum, qui omnem animi corporisque vigorem historicis quaestionibus intenderit, contemtim amandari posse arroganti hac sententia: οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. Adde Dahlmann. *Forschung. auf d. Gebiet d. Gesch.* P. I. p. 95. Quin Herodoti historia si Thucydidi cognita fuisset, multa fuisse pergit, quae ab isto respicienda, ex eaque commemoranda fuissent. Ita in comparatione quoque belli Persici cum Peloponnesiaco, si Herodoteam descriptionem

illius legisset, paulo modestius eum de suo bello locuturum, unum et alterum melius et compertum habiturum, et vero respecturum fuisse alia, vel nominato Herodoto, vel oblique significato, alia in eo reprehensurum. Velut gloriantur apud Thucydidem I, 74. legati Atheniensium, ad naves Graecorum universas, numero quadringentas, a populo suo bis tertiam partem contributam esse, quae summa ducentarum sexaginta sex navium est. Quodsi iam tum in omnium manibus Herodoti historia fuisset, facile, Dahlmann. inquit, legati inanis iactantiae argui potuerant. Nam ne dimidiam quidem navium partem Athenienses dederant, utpote de navibus trecentis octoginta duabus Atticae fuerunt centum octoginta. Atqui Thucydidem arbitratur apud Herodotum accuratum navium recensum reperturum fuisse. Atque cum idem in narratione turbarum Cylonis a Thucydide recedat, hunc sperare non potuisse fore, ut fides narrationi haberetur suae, si qui ab omni Graecia iam uberrimus rerum suarum auctor haberetur, eius a se discrepantiam silentio praeteriisset. Denique quem errorem de Hippiae Hipparchive caede obtinere vulgo Thucydides I, 20. incusavit, ab Herodoto observat Dahlmann. non commissum esse. In prolixiori enim huius rei narratione V, 55. Hipparchum tyranni fratrem, non ipsum tyrannum ab Harmodio et Aristogitone interemtum esse diserte tradit. Iam qui toties illum carpsisse dicitur, non sine narrationis eius approbatione, si ipsi nota fuisset, Herodoti mentionem iniicere debebat. — Quin ipsum illud de binis regum Spartanorum suffragiis, et cohorte Pitanate commentum minus recte in Herodotum transfertur. Nam is, ut hoc addam, VI, 57. si reges in senatum non veniant *τοὺς μάλιστά σφι*, ait, *τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλήων γέρα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν*, ubi iam Wesselingius haec adnotavit: Equidem duo singulis regibus suffragia non largior, valdeque vereor, ut verba *δύο ψήφους τιθεμένους* illis contribuant. Regum absentium vicem maxime propinquos obiisse et duo posuisse calculos scribitur, tertiumque suum: totidem ergo ferebant suffragia, quot usi ambo reges fuissent, modo ne consessu abstinuissent seniorum; tulissent autem praesentes duo, singuli suum. Haud itaque bina singulis suffragia hac in descriptione. — Conf. Od. Mueller *d. Dorer* P. I. p. 102. Item de Pitanate cohorte sententia non unius Herodoti, sed communis vulgo fuisse videtur. Memoratur ab eo cohors IX, 53., Pitane tribus cum ab aliis, tum ab Hesychio, oppidum eius nominis a multo pluribus. conf. Mueller. l. l. p. 50. 238. alibi, interpretes ad Herodotum, et in his Larcher. t. 6. p. 117. ed. *prior*.

In Thucydidem extat hoc epigramma in Anthol. Gr. t. 4. p. 231. *Jac.* Anal. Brunck. t. 3. p. 265., quod primus protulit Bandinius ex Thucydidis codice t. 2. bibl. Laurentian. p. 622. (v. Jacobs. animadv. ad Anthol. Gr. Vol. 3. P. 2. p. 169.):

Ὦ φίλος, εἰ σοφὸς εἶ, λάβε μ' ἐς χέρας· εἰ δὲ πέφυκας
νῆϊς Μουσάων, ῥίψον ἃ μὴ νοέεις.
Εἰμὶ γὰρ οὐ πάντεσσι βατός· παῦροι δ' ἀγάσαντο
Θουκυδίδην Ὀλόρου, Κεκροπίδην τὸ γένος.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ ΑΥΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΠΑΡΕΚΒΟΛΗ.

1 Τῶν Δημοσθένους μύστας γεγενημένους θείων λόγων τε καὶ ἀγώνων, συμβουλευτικῶν τε καὶ δικανικῶν νοημάτων μεστοὺς γενομένους καὶ ἱκανῶς ἐμφορηθέντας, ὥρα λοιπὸν καὶ τῶν Θουκυδίδου τελετῶν ἐντὸς καταστῆναι· πολὺς γὰρ ὁ ἀνὴρ τέχναις καὶ κάλλει λόγων καὶ ἀκριβείᾳ πραγμάτων καὶ στρατηγίᾳ καὶ συμβουλαῖς καὶ πανηγυρικαῖς ὑποθέσεσιν. ἀναγκαῖον δὲ πρῶτον εἰπεῖν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὸν βίον· πρὸ γὰρ τῶν λόγων ταῦτα ἐξεταστέον τοῖς φρονοῦσι καλῶς. 2 Θουκυδίδης τοίνυν ὁ συγγραφεὺς Ὀλόρου μὲν προῆλθε πατρός, τὴν ἐπωνυμίαν ἔχοντος ἀπὸ Ὀλόρου τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως, καὶ μητρὸς Ἡγησιπύλης, ἀπόγονος δὲ τῶν εὐδοκιμωτάτων στρατηγῶν, λέγω δὴ τῶν περὶ Μιλτιάδην καὶ Κίμωνα. ᾠκείωτο δὲ ἐκ παλαιοῦ τῷ γένει πρὸς Μιλτιάδην τὸν στρατηγόν, τῷ δὲ Μιλτιάδῃ πρὸς Αἰακὸν τὸν Διός. οὕτως αὐχεῖ τὸ γένος ὁ συγγραφεὺς ἄνωθεν. 3 καὶ τούτοις Δίδυμος μαρτυρεῖ, Φερεκύδην ἐν τῇ πρώτῃ[1]) τῶν ἱστοριῶν φάσκων οὕτως λέγειν· Φιλαίας δὲ ὁ Αἴαντος οἰκεῖ ἐν ταῖς Ἀθήναις. ἐκ τούτου δὲ γίγνεται Δαΐκλος, τοῦ δὲ Ἐπίδυκος, τοῦ δὲ Ἀκέστωρ, τοῦ δὲ Ἀγήνωρ, τοῦ δὲ Ὄλιος, τοῦ δὲ Λύκης, τοῦ δὲ Τύφων, τοῦ δὲ Λάϊος, τοῦ δὲ Ἀγαμήστωρ, τοῦ δὲ Τίσανδρος, ἐφ' οὗ ἄρχοντος ἐν Ἀθήναις* τοῦ δὲ Μιλτιάδης, τοῦ δὲ Ἱπποκλείδης, ἐφ' οὗ ἄρχοντος Παναθήναια ἐτέθη* τοῦ δὲ Μιλτιάδης, ὃς ᾤκισε Χεῤῥόνησον. 4 μαρτυρεῖ τούτοις καὶ Ἑλλάνικος ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ Ἀσωπίδι[2]). ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποι τις, τί αὐτῷ πρὸς Θουκυδίδην; ἔστι

1) ap. Sturz. p. 84. ed. sec.
2) ap. Sturz. p. 50.

5 γὰρ οὗτος τούτου συγγενής. Θρᾷκες καὶ Δόλοπες ἐπολέμουν πρὸς Ἀψινθίους, ὄντας γείτονας· ταλαιπωρούμενοι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες ἐκ τοῦ μεῖον ἔχειν ἀεὶ τῶν πολεμίων, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὰ τοῦ θεοῦ χρηστήρια, εἰδότες ὅτι μόνος ὁ θεὸς ἐξ ἀμηχάνων εὑρίσκει πόρους. θεῶν γὰρ ἰσχὺς καὶ κατ' Αἰσχύλον[3]) ὑπερτέρα· πολλάκις δ' ἐν κακοῖσι τὰν ἀμήχανον ἐκ χαλεπᾶς δύας ὑπέρ τε ὀμμάτων κρημναμέναν νε-
6 φέλαν ὀρθοῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων· ἐχρήσθησαν γὰρ κράτιστον ἕξειν ἡγεμόνα τοῦτον ὃς ἂν αὐτοὺς ἀλωμένους ἐπὶ ξενίαν καλέσοι. τότε καὶ Κροῖσος εἶχε Λυδίαν καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Πεισιστρατιδῶν τυραννίς. ἐπανιόντες οὖν ἀπὸ τοῦ χρηστηρίου περιέτυχον τῷ Μιλτιάδῃ πρὸ τῶν ὅρων καθεζομένῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀχθομένῳ μὲν τῇ τυραννίδι, δικαίαν δὲ ζητοῦντι τῆς Ἀττικῆς ἔξοδον· ταῦτα γὰρ ᾠκονόμησεν ὁ χρησμὸς αὐτοῖς.
7 ὁρῶν οὖν αὐτοὺς πλανήτων ἔχοντας στολήν, συνεὶς τί δύναται πλάνη, καλεῖ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ξενίαν, ὑπηρετῶν τῷ χρησμῷ λανθάνων. οἱ δ' ᾔσθησαν τὸν ἡγεμόνα τὸν ἀπὸ τῶν ξενίων εἰληφότες, καὶ πάντα αὐτῷ διηγησάμενοι στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν αὐτόν. οἱ μὲν οὖν τὸν θεόν φασιν ἐρωτήσαντα ἐξελθεῖν, οἱ δὲ οὐκ ἄνευ γνώμης τοῦ τυράννου τὴν ἔξοδον πεποιηκέναι, ἀλλὰ τῷ κρατοῦντι τὴν πρόσκλησιν τῶν Θρᾳκῶν διηγησάμενον ἀπελθεῖν. ὃς καὶ προσδοὺς δύναμιν ἀπέπεμψεν, ἡσθεὶς ὅτι μέγα δυνάμενος ἀνὴρ ἔξεισι τῶν Ἀθηνῶν. οὗ-
8 τος οὖν ἡγούμενος ἐπλήρωσε τὰ μεμαντευμένα καὶ μετὰ τὴν
9 νίκην γίγνεται καὶ Χεῤῥονήσου οἰκιστής. ἀποθανόντος δὲ μετὰ παιδὸς αὐτοῦ, διαδέχεται τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ ἀρχὴν Στη-
10 σαγόρας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος. ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου διαδέχεται τὴν ἀρχὴν Μιλτιάδης, ὁμώνυμος μὲν τῷ πρώτῳ οἰκιστῇ, ἀδελφὸς δὲ Στησαγόρου ὁμομήτριος καὶ ὁμο-
11 πάτριος. οὗτος οὖν, ὄντων αὐτῷ παίδων ἐξ Ἀττικῆς γυναικός, ὅμως ἐπιθυμῶν δυναστείας λαμβάνει Θρᾳκῶν βασιλέως Ὀλόρου θυγατέρα Ἡγησιπύλην πρὸς γάμον. ἐξ οὗ καὶ αὐτῆς
12 γίνεται παιδίον. κατελθόντων δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα Περσῶν συσκευασάμενος τὰ αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας πέμπει καὶ τὰ πολλὰ τοῦ γένους ἀποστέλλει. ἡ δὲ ναῦς ἁλίσκεται, ἐν ᾗ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχ οἱ ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Θρᾳκικῆς· ἀφίενται δ' ὑπὸ βασιλέως, εἴ γε μὴ Ἡρόδοτος[4]) ψεύδεται. Μιλτιάδης δ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκ Θρᾴκης διαφυγὼν σώζε-
13 ται. οὐκ ἀπέδρα δὲ καὶ τὴν τῶν [ἐχθρῶν] συκοφαντίαν· ἐγκλήματα γὰρ αὐτῷ [ἐπέφερον], διεξιόντες [αὐτοῦ] τὴν τυραννίδα [τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ]. ἀποφεύγει δὲ [καὶ τούτους, καὶ]
14 στρατηγὸς τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου γίγνεται. ἀπὸ

3) Sept. c. Theb. v. 200. *Schütz.*
4) VI, 53. v. interpretes ad Herodot. p. 456.

τούτου οὖν κατάγεσθαί φασι τὸ Θουκυδίδου γένος, καὶ μέγιστον τεκμήριον νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν καὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης κτήματα καὶ μέταλλα χρυσᾶ. δοκεῖ οὖν τισιν [ἀδελ- 15 φιδοῦς] εἶναι τοῦ Μιλτιάδου ἢ θυγατριδοῦς. παρέσχε δ' ἡμῖν τηνάλλως αὐτὸς ζήτησιν, μηδεμίαν μνήμην περὶ τοῦ γένους πεποιημένος. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὄρολος ὁ πα- 16 τὴρ αὐτῷ ἐστι, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀρολός ἐστιν ἡ στήλη δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἔνθα κεχάρακται

Θουκυδίδης Ὀρόλου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ 17 τὰ καλούμενα Κιμώνια μνήματα, ἔνθα δείκνυται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὑρίσκεται δηλονότι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὄντως. ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. καὶ Πολέμων δὲ ἐν τῷ περὶ ἀκροπόλεως μαρτυρεῖ· ἔνθα * καὶ θεο * αὐτῷ γεγενῆσθαι προσιστορεῖ. ὁ δὲ Ἕρμιππος καὶ ἀπὸ τῶν 18 Πεισιστρατιδῶν αὐτὸν λέγει τῶν τυράννων ἕλκειν τὸ γένος, διὸ καὶ διαφθονεῖν αὐτόν φησιν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, λέγοντα ὡς οὐκ ἐγένοντο τυραννοφόνοι· οὐ γὰρ ἐφόνευσαν τὸν τύραννον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τυράννου Ἵππαρχον. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ἀπὸ Σκα- 19 πτῆς ὕλης τῆς Θρᾴκης πλουσίαν σφόδρα καὶ μέταλλα κεκτημένην ἐν τῇ Θρᾴκῃ. τοῦτον δὲ τὸν πλοῦτον λαμβάνων οὐκ 20 εἰς τρυφὴν ἀνήλισκεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸν πόλεμον αἰσθηθεὶς κινεῖσθαι μέλλοντα, προελόμενος συγγράψαι αὐτὸν παρεῖχε πολλὰ τοῖς Ἀθηναίων στρατιώταις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίων καὶ πολλοῖς ἄλλοις, ἵνα ἀπαγγέλλοιεν αὐτῷ βουλομένῳ συγγράφειν τὰ γινόμενα κατὰ καιρὸν καὶ λεγόμενα ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ. ζητητέον δὲ διὰ 21 τί καὶ Λακεδαιμονίοις παρεῖχε καὶ ἄλλοις, ἐξὸν Ἀθηναίοις μόνοις διδόναι καὶ παρ' ἐκείνων μανθάνειν. καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἀσκόπως καὶ τοῖς ἄλλοις παρεῖχε· σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων συγγράψαι, εἰκὸς δὲ ἦν Ἀθηναίους πρὸς τὸ χρήσιμον ἀπαγγέλλοντας τὸ ἑαυτῶν ψεύδεσθαι, καὶ λέγειν πολλάκις ὡς ἡμεῖς ἐνικήσαμεν, οὐ νικήσαντες. διὸ πᾶσι παρεῖχεν, ἐκ τῆς τῶν πολλῶν συμφωνίας θηρώμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν· τὸ γὰρ ἀσαφὲς ἐξελέγχεται τῇ τῶν πολλῶν συνᾳδούσῃ συμφωνίᾳ. ἤκουσε δὲ δι- 22 δασκάλων Ἀναξαγόρου μὲν ἐν φιλοσόφοις, ὅθεν, φησὶν Ἄντυλλος, καὶ ἄθεος ἠρέμα ἐνομίσθη, τῆς ἐκεῖθεν θεωρίας ἐμφορηθείς, Ἀντιφῶντος δὲ ῥήτορος, δεινοῦ τὴν ῥητορικὴν ἀνδρός, οὗ καὶ μέμνηται ἐν τῇ ὀγδόῃ[5]) ὡς αἰτίου τῆς καταλύ-

5) cap. 68.

5 γὰρ οὗτος τούτου συγγενής. Θρᾶκες καὶ Δόλοπες ἐπολέμουν πρὸς Ἀψινθίους, ὄντας γείτονας· ταλαιπωρούμενοι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες ἐκ τοῦ μεῖον ἔχειν ἀεὶ τῶν πολεμίων, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὰ τοῦ θεοῦ χρηστήρια, εἰδότες ὅτι μόνος ὁ θεὸς ἐξ ἀμηχάνων εὑρίσκει πόρους. θεῶν γὰρ ἰσχὺς καὶ κατ' Αἰσχύλον[3]) ὑπερτέρα· πολλάκις δ' ἐν κακοῖσι τὰν ἀμήχανον ἐκ χαλεπᾶς δύας ὑπέρ τε ὀμμάτων κρημναμέναν νε-
6 φέλαν ὀρθοῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων· ἐχρήσθησαν γὰρ κράτιστον ἕξειν ἡγεμόνα τοῦτον ὃς ἂν αὐτοὺς ἀλωμένους ἐπὶ ξενίαν καλέσοι. τότε καὶ Κροῖσος εἶχε Λυδίαν καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Πεισιστρατιδῶν τυραννίς. ἐπανιόντες οὖν ἀπὸ τοῦ χρηστηρίου περιέτυχον τῷ Μιλτιάδῃ πρὸ τῶν ὅρων καθεζομένῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀχθομένῳ μὲν τῇ τυραννίδι, δικαίαν δὲ ζητοῦντι τῆς Ἀττικῆς ἔξοδον· ταῦτα γὰρ ᾠκονόμησεν ὁ χρησμὸς αὐτοῖς.
7 ὁρῶν οὖν αὐτοὺς πλανήτων ἔχοντας στολήν, συνεὶς τί δύναται πλάνη, καλεῖ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ξενίαν, ὑπηρετῶν τῷ χρησμῷ λανθάνων. οἱ δ' ᾔσθησαν τὸν ἡγεμόνα τὸν ἀπὸ τῶν ξενίων εἰληφότες, καὶ πάντα αὐτῷ διηγησάμενοι στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν αὐτόν. οἱ μὲν οὖν τὸν θεόν φασιν ἐρωτήσαντα ἐξελθεῖν, οἱ δὲ οὐκ ἄνευ γνώμης τοῦ τυράννου τὴν ἔξοδον πεποιηκέναι, ἀλλὰ τῷ κρατοῦντι τὴν πρόςκλησιν τῶν Θρακῶν διηγησάμενον ἀπελθεῖν. ὃς καὶ προςδοὺς δύναμιν ἀπέπεμψεν, ἡσθεὶς ὅτι μέγα δυνάμενος ἀνὴρ ἔξεισι τῶν Ἀθηνῶν. οὗ-
8 τος οὖν ἡγούμενος ἐπλήρωσε τὰ μεμαντευμένα καὶ μετὰ τὴν
9 νίκην γίγνεται καὶ Χεῤῥονήσου οἰκιστής. ἀποθανόντος δὲ μετὰ παιδὸς αὐτοῦ, διαδέχεται τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ ἀρχὴν Στη-
10 σαγόρας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος. ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου διαδέχεται τὴν ἀρχὴν Μιλτιάδης, ὁμώνυμος μὲν τῷ πρώτῳ οἰκιστῇ, ἀδελφὸς δὲ Στησαγόρου ὁμομήτριος καὶ ὁμο-
11 πάτριος. οὗτος οὖν, ὄντων αὐτῷ παίδων ἐξ Ἀττικῆς γυναικός, ὅμως ἐπιθυμῶν δυναστείας λαμβάνει Θρακῶν βασιλέως Ὀλόρου θυγατέρα Ἡγησιπύλην πρὸς γάμον. ἐξ οὗ καὶ αὐτῷ
12 γίνεται παιδίον. κατελθόντων δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα Περσῶν συσκευασάμενος τὰ αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας πέμπει καὶ τὰ πολλὰ τοῦ γένους ἀποστέλλει. ἡ δὲ ναῦς ἁλίσκεται, ἐν ᾗ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχ οἱ ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Θρᾳκικῆς· ἀφίενται δ' ὑπὸ βασιλέως, εἴ γε μὴ Ἡρόδοτος[4]) ψεύδεται. Μιλτιάδης δ' εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκ Θρᾴκης διαφυγὼν σώζε-
13 ται. οὐκ ἀπέδρα δὲ καὶ τὴν τῶν [ἐχθρῶν] συκοφαντίαν· ἐγκλήματα γὰρ αὐτῷ [ἐπέφερον], διεξιόντες [αὐτοῦ] τὴν τυραννίδα [τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ]. ἀποφεύγει δὲ [καὶ τούτους, καὶ]
14 στρατηγὸς τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου γίγνεται. ἀπὸ

3) Sept. c. Theb. v. 200. *Schütz.*
4) VI, 53. v. interpretes ad Herodot. p. 456.

τούτου οὖν κατάγεσθαί φασι τὸ Θουκυδίδου γένος, καὶ μέγιστον τεκμήριον νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν καὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης κτήματα καὶ μέταλλα χρυσᾶ. δοκεῖ οὖν τισιν [ἀδελ- 15 φιδοῦς] εἶναι τοῦ Μιλτιάδου ἢ θυγατριδοῦς. παρέσχε δ' ἡμῖν τηνάλλως αὐτὸς ζήτησιν, μηδεμίαν μνήμην περὶ τοῦ γένους πεποιημένος. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὄρολος ὁ πα- 16 τὴρ αὐτῷ ἐστι, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀρολός ἐστιν ἡ στήλη δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἔνθα κεχάρακται

Θουκυδίδης Ὀρόλου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ 17 τὰ καλούμενα Κιμώνια μνήματα, ἔνθα δείκνυται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὑρίσκεται δηλονότι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὄντως. ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. καὶ Πολέμων δὲ ἐν τῷ περὶ ἀκροπόλεως μαρτυρεῖ· ἔνθα * καὶ θεο * αὐτῷ γεγενῆσθαι προςιστορεῖ. ὁ δὲ Ἕρμιππος καὶ ἀπὸ τῶν 18 Πεισιστρατιδῶν αὐτὸν λέγει τῶν τυράννων ἕλκειν τὸ γένος, διὸ καὶ διαφθονεῖν αὐτόν φησιν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, λέγοντα ὡς οὐκ ἐγένοντο τυραννοφόνοι· οὐ γὰρ ἐφόνευσαν τὸν τύραννον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τυράννου Ἵππαρχον. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ἀπὸ Σκα- 19 πτῆς ὕλης τῆς Θρᾴκης πλουσίαν σφόδρα καὶ μέταλλα κεκτημένην ἐν τῇ Θρᾴκῃ. τοῦτον δὲ τὸν πλοῦτον λαμβάνων οὐκ 20 εἰς τρυφὴν ἀνήλισκεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸν πόλεμον αἰσθηθεὶς κινεῖσθαι μέλλοντα, προελόμενος συγγράψαι αὐτὸν παρεῖχε πολλὰ τοῖς Ἀθηναίων στρατιώταις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίων καὶ πολλοῖς ἄλλοις, ἵνα ἀπαγγέλλοιεν αὐτῷ βουλομένῳ συγγράφειν τὰ γινόμενα κατὰ καιρὸν καὶ λεγόμενα ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ. ζητητέον δὲ διὰ 21 τί καὶ Λακεδαιμονίοις παρεῖχε καὶ ἄλλοις, ἐξὸν Ἀθηναίοις μόνοις διδόναι καὶ παρ' ἐκείνων μανθάνειν. καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἀσκόπως καὶ τοῖς ἄλλοις παρεῖχε· σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων συγγράψαι, εἰκὸς δὲ ἦν Ἀθηναίους πρὸς τὸ χρήσιμον ἀπαγγέλλοντας τὸ ἑαυτῶν ψεύδεσθαι, καὶ λέγειν πολλάκις ὡς ἡμεῖς ἐνικήσαμεν, οὐ νικήσαντες. διὸ πᾶσι παρεῖχεν, ἐκ τῆς τῶν πολλῶν συμφωνίας θηρώμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν· τὸ γὰρ ἀσαφὲς ἐξελέγχεται τῇ τῶν πολλῶν συνᾳδούσῃ συμφωνίᾳ. ἤκουσε δὲ δι- 22 δασκάλων Ἀναξαγόρου μὲν ἐν φιλοσόφοις, ὅθεν, φησὶν Ἄντυλλος, καὶ ἄθεος ἠρέμα ἐνομίσθη, τῆς ἐκεῖθεν θεωρίας ἐμφορηθείς, Ἀντιφῶντος δὲ ῥήτορος, δεινοῦ τὴν ῥητορικὴν ἀνδρός, οὗ καὶ μέμνηται ἐν τῇ ὀγδόῃ[5]) ὡς αἰτίου τῆς καταλύ-

5) cap. 68.

5 γὰρ οὗτος τούτου συγγενής. Θρᾷκες καὶ Δόλοπες ἐπολέμουν πρὸς Ἀψινθίους, ὄντας γείτονας· ταλαιπωρούμενοι δὲ τῷ πολέμῳ καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες ἐκ τοῦ μεῖον ἔχειν ἀεὶ τῶν πολεμίων, καταφεύγουσιν ἐπὶ τὰ τοῦ θεοῦ χρηστήρια, εἰδότες ὅτι μόνος ὁ θεὸς ἐξ ἀμηχάνων εὑρίσκει πόρους. θεῶν γὰρ ἰσχὺς καὶ κατ᾽ Αἰσχύλον [3]) ὑπερτέρα· πολλάκις δ᾽ ἐν κακοῖσι τὰν ἀμήχανον ἐκ χαλεπᾶς δύας ὕπερ τε ὀμμάτων κρημναμέναν νε-
6 φέλαν ὀρθοῖ. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τῶν ἐλπίδων· ἐχρήσθησαν γὰρ κράτιστον ἕξειν ἡγεμόνα τοῦτον ὃς ἂν αὐτοὺς ἀλωμένους ἐπὶ ξενίαν καλέσοι. τότε καὶ Κροῖσος εἶχε Λυδίαν καὶ τὰς Ἀθήνας ἡ Πεισιστρατιδῶν τυραννίς. ἐπανιόντες οὖν ἀπὸ τοῦ χρηστηρίου περιέτυχον τῷ Μιλτιάδῃ πρὸ τῶν ὅρων καθεζομένῳ τῆς Ἀττικῆς, ἀχθομένῳ μὲν τῇ τυραννίδι, δικαίαν δὲ ζητοῦντι τῆς Ἀττικῆς ἔξοδον· ταῦτα γὰρ ᾠκονόμησεν ὁ χρησμὸς αὐτοῖς.
7 ὁρῶν οὖν αὐτοὺς πλανήτων ἔχοντας στολήν, συνεὶς τί δύναται πλάνη, καλεῖ τοὺς ἄνδρας ἐπὶ ξενίαν, ὑπηρετῶν τῷ χρησμῷ λανθάνων. οἱ δ᾽ ᾔσθησαν τὸν ἡγεμόνα τὸν ἀπὸ τῶν ξενίων εἰληφότες, καὶ πάντα αὐτῷ διηγησάμενοι στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν αὐτόν. οἱ μὲν οὖν τὸν θεόν φασιν ἐρωτήσαντα ἐξελθεῖν, οἱ δὲ οὐκ ἄνευ γνώμης τοῦ τυράννου τὴν ἔξοδον πεποιηκέναι, ἀλλὰ τῷ κρατοῦντι τὴν πρόσκλησιν τῶν Θρακῶν διηγησάμενον ἀπελθεῖν. ὃς καὶ προσδοὺς δύναμιν ἀπέπεμψεν, ἡσθεὶς ὅτι μέγα δυνάμενος ἀνὴρ ἔξεισι τῶν Ἀθηνῶν. οὗ-
8 τος οὖν ἡγούμενος ἐπλήρωσε τὰ μεμαντευμένα καὶ μετὰ τὴν
9 νίκην γίγνεται καὶ Χεῤῥονήσου οἰκιστής. ἀποθανόντος δὲ μετὰ παιδὸς αὐτοῦ, διαδέχεται τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ ἀρχὴν Στη-
10 σαγόρας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁμομήτριος. ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου διαδέχεται τὴν ἀρχὴν Μιλτιάδης, ὁμώνυμος μὲν τῷ πρώτῳ οἰκιστῇ, ἀδελφὸς δὲ Στησαγόρου ὁμομήτριος καὶ ὁμο-
11 πάτριος. οὗτος οὖν, ὄντων αὐτῷ παίδων ἐξ Ἀττικῆς γυναικός, ὅμως ἐπιθυμῶν δυναστείας λαμβάνει Θρακῶν βασιλέως Ὀλόρου θυγατέρα Ἡγησιπύλην πρὸς γάμον. ἐξ οὗ καὶ αὐτῷ
12 γίνεται παιδίον. κατελθόντων δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα Περσῶν συσκευασάμενος τὰ αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας πέμπει καὶ τὰ πολλὰ τοῦ γένους ἀποστέλλει. ἡ δὲ ναῦς ἁλίσκεται, ἐν ᾗ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ἀλλ᾽ οὐχ οἱ ἐκ τῆς γυναικὸς τῆς Θρᾳκικῆς· ἀφίενται δ᾽ ὑπὸ βασιλέως, εἴ γε μὴ Ἡρόδοτος [4]) ψεύδεται. Μιλτιάδης δ᾽ εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐκ Θράκης διαφυγὼν σώζε-
13 ται. οὐκ ἀπέδρα δὲ καὶ τὴν τῶν [ἐχθρῶν] συκοφαντίαν· ἐγκλήματα γὰρ αὐτῷ [ἐπέφερον], διεξιόντες [αὐτοῦ] τὴν τυραννίδα [τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ]. ἀποφεύγει δὲ [καὶ τούτους, καὶ]
14 στρατηγὸς τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμου γίγνεται. ἀπὸ

3) Sept. c. Theb. v. 200. *Schütz.*
4) VI, 53. v. interpretes ad Herodot. p. 456.

τούτου οὖν κατάγεσθαί φασι τὸ Θουκυδίδου γένος, καὶ μέγιστον τεκμήριον νομίζουσι τὴν πολλὴν περιουσίαν καὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης κτήματα καὶ μέταλλα χρυσᾶ. δοκεῖ οὖν τισιν [ἀδελ- 15 φιδοῦς] εἶναι τοῦ Μιλτιάδου ἢ θυγατριδοῦς. παρέσχε δ' ἡμῖν τηνάλλως αὐτὸς ζήτησιν, μηδεμίαν μνήμην περὶ τοῦ γένους πεποιημένος. μὴ ἀγνοῶμεν δὲ τοῦτο ὅτι Ὄρολος ὁ πα- 16 τὴρ αὐτῷ ἐστι, τῆς μὲν πρώτης συλλαβῆς τὸ ρ ἐχούσης, τῆς δὲ δευτέρας τὸ λ. αὕτη γὰρ ἡ γραφή, ὡς καὶ Διδύμῳ δοκεῖ, ἡμάρτηται. ὅτι γὰρ Ὀρολός ἐστιν ἡ στήλη δηλοῖ ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κειμένη, ἔνθα κεχάρακται

Θουκυδίδης Ὀρόλου Ἁλιμούσιος ἐνθάδε κεῖται.

πρὸς γὰρ ταῖς Μελιτίσι πύλαις καλουμέναις ἐστὶν ἐν Κοίλῃ 17 τὰ καλούμενα Κιμώνια μνήματα, ἔνθα δείκνυται Ἡροδότου καὶ Θουκυδίδου τάφος. εὑρίσκεται δηλονότι τοῦ Μιλτιάδου γένους ὄντως. ξένος γὰρ οὐδεὶς ἐκεῖ θάπτεται. καὶ Πολέμων δὲ ἐν τῷ περὶ ἀκροπόλεως μαρτυρεῖ· ἔνθα * καὶ θεο * αὐτῷ γεγενῆσθαι προσιστορεῖ. ὁ δὲ Ἕρμιππος καὶ ἀπὸ τῶν 18 Πεισιστρατιδῶν αὐτὸν λέγει τῶν τυράννων ἕλκειν τὸ γένος, διὸ καὶ διαφθονεῖν αὐτόν φησιν ἐν τῇ συγγραφῇ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, λέγοντα ὡς οὐκ ἐγένοντο τυραννοφόνοι· οὐ γὰρ ἐφόνευσαν τὸν τύραννον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ τυράννου Ἵππαρχον. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ἀπὸ Σκα- 19 πτῆς ὕλης τῆς Θρᾴκης πλουσίαν σφόδρα καὶ μέταλλα κεκτημένην ἐν τῇ Θρᾴκῃ. τοῦτον δὲ τὸν πλοῦτον λαμβάνων οὐκ 20 εἰς τρυφὴν ἀνήλισκεν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὸν πόλεμον αἰσθηθεὶς κινεῖσθαι μέλλοντα, προελόμενος συγγράψαι αὐτὸν παρεῖχε πολλὰ τοῖς Ἀθηναίων στρατιώταις καὶ τοῖς Λακεδαιμονίων καὶ πολλοῖς ἄλλοις, ἵνα ἀπαγγέλλοιεν αὐτῷ βουλομένῳ συγγράφειν τὰ γινόμενα κατὰ καιρὸν καὶ λεγόμενα ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ. ζητητέον δὲ διὰ 21 τί καὶ Λακεδαιμονίοις παρεῖχε καὶ ἄλλοις, ἐξὸν Ἀθηναίοις μόνοις διδόναι καὶ παρ' ἐκείνων μανθάνειν. καὶ λέγομεν ὅτι οὐκ ἀσκόπως καὶ τοῖς ἄλλοις παρεῖχε· σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων συγγράψαι, εἰκὸς δὲ ἦν Ἀθηναίους πρὸς τὸ χρήσιμον ἀπαγγέλλοντας τὸ ἑαυτῶν ψεύδεσθαι, καὶ λέγειν πολλάκις ὡς ἡμεῖς ἐνικήσαμεν, οὐ νικήσαντες. διὸ πᾶσι παρεῖχεν, ἐκ τῆς τῶν πολλῶν συμφωνίας θηρώμενος τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν· τὸ γὰρ ἀσαφὲς ἐξελέγχεται τῇ τῶν πολλῶν συναδούσῃ συμφωνίᾳ. ἤκουσε δὲ δι- 22 δασκάλων Ἀναξαγόρου μὲν ἐν φιλοσόφοις, ὅθεν, φησὶν Ἄντυλλος, καὶ ἄθεος ἠρέμα ἐνομίσθη, τῆς ἐκεῖθεν θεωρίας ἐμφορηθείς, Ἀντιφῶντος δὲ ῥήτορος, δεινοῦ τὴν ῥητορικὴν ἀνδρός, οὗ καὶ μέμνηται ἐν τῇ ὀγδόῃ[5]) ὡς αἰτίου τῆς καταλύ-

5) cap. 68.

σεως τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς τῶν τετρακοσίων καταστά-
σεως. ὅτι δὲ μετὰ τὸν θάνατον τιμωρούμενοι τὸν Ἀντιφῶν-
τα οἱ Ἀθηναῖοι ἔῤῥιψαν ἔξω τῆς πόλεως τὸ σῶμα σεσιώπη-
κεν, ὡς διδασκάλῳ χαριζόμενος· λέγεται γὰρ ὡς ἔῤῥιψαν αὐ-
τοῦ τὸ σῶμα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς αἰτίου τῆς μεταβολῆς τῆς δη-
23 μοκρατίας. οὐκ ἐπολιτεύσατο δὲ ὁ συγγραφεὺς γενόμενος ἐν
ἡλικίᾳ οὐδὲ προςῆλθε τῷ βήματι, ἐστρατήγησε δὲ ἀρχέκακον
ἀρχὴν παραλαβών· ἀπὸ γὰρ ταύτης φυγαδεύεται. πεμφθεὶς
γὰρ ἐπ᾽ Ἀμφίπολιν, Βρασίδου φθάσαντος καὶ προλαβόντος
αὐτὴν ἔσχεν αἰτίαν, καίτοι μὴ πάντα καταστὰς ἀνόνητος Ἀθη-
ναίοις· τῆς μὲν γὰρ ἁμαρτάνει, Ἠϊόνα δὲ τὴν ἐπὶ Στρυμό-
νι λαμβάνει. ἀλλὰ καὶ οὕτω, τὸ πρῶτον ἀτύχημα εἰς ἁμάρ-
24 τημα μεταλαβόντες, φυγαδεύουσιν αὐτόν. γενόμενος δ᾽ ἐν
Αἰγίνῃ μετὰ τὴν φυγήν, ὡς ἂν πλουτῶν, ἐδάνεισε τὰ πλεῖστα
25 τῶν χρημάτων. ἀλλὰ κἀκεῖθεν μετῆλθε καὶ διατρίβων ἐν Σκα-
πτῇ ὕλῃ ὑπὸ πλατάνῳ ἔγραφε· μὴ γὰρ δὴ πειθώμεθα Τι-
26 μαίῳ 6) λέγοντι ὡς φυγὼν ᾤκησεν ἐν Ἰταλίᾳ. ἔγραφε δ᾽ οὐδ᾽
οὕτω μνησικακῶν τοῖς Ἀθηναίοις, ἀλλὰ φιλαλήθης ὢν καὶ τὰ
ἤθη μέτριος, εἴ γε οὔτε Κλέων παρ᾽ αὐτῷ οὔτε Βρασίδας ὁ
τῆς συμφορᾶς αἴτιος ἀπέλαυσε λοιδορίας, ὡς ἂν τοῦ συγγρα-
27 φέως ὀργιζομένου. καίτοι οἱ πολλοὶ τοῖς ἰδίοις πάθεσι συν-
έθεσαν τὰς ἱστορίας, ἥκιστα μελῆσαν αὐτοῖς τῆς ἀληθείας.
Ἡρόδοτος 7) μὲν γὰρ ὑπεροφθεὶς ὑπὸ Κορινθίων, ἀποδρᾶναί
φησιν αὐτοὺς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν 8). Τίμαιος δ᾽ ὁ Ταυ-
ρομενίτης Τιμολέοντα ὑπερεπήνεσε τοῦ μετρίου, καθότι Ἀν-
δρόμαχον τὸν αὐτοῦ πατέρα οὐ κατέλυσε τῆς μοναρχίας· Φί-
λιστος 9) δὲ τῷ νέῳ Διονυσίῳ ταῖς λόγοις πολεμεῖ· Ξενοφῶν 10)
δὲ Μένωνι λοιδορεῖται τῷ Πλάτωνος ἑταίρῳ διὰ τὸν πρὸς Πλά-
τωνα ζῆλον, ὁ δὲ μέτριος καὶ ἐπιεικὴς τῆς ἀληθείας ἡττᾶται.
28 μὴ ἀγνοῶμεν δὲ ὅτι ἐγένοντο Θουκυδίδαι πολλοί, οὗτός τε
ὁ Ὀλόρου παῖς, καὶ δεύτερος δημαγωγός, Μιλησίου, ὃς καὶ
Περικλεῖ διεπολιτεύσατο· τρίτος δὲ γένει Φαρσάλιος, οὗ μέ-
μνηται Πολέμων ἐν τοῖς περὶ ἀκροπόλεως, φάσκων αὐτὸν εἶ-
ναι πατρὸς Μένωνος· τέταρτος ἄλλος Θουκυδίδης ποιητής,
τὸν δῆμον Ἀχερδούσιος, οὗ μέμνηται Ἀνδροτίων ἐν τῇ Ἀτ-
29 θίδι, λέγων εἶναι πατρὸς Ἀρίστωνος· συνεχρόνισε δ᾽, ὡς φη-
σι Πραξιφάνης ἐν τῷ περὶ ἱστορίας, Πλάτωνι τῷ κωμικῷ,
Ἀγάθωνι τραγικῷ, Νικηράτῳ ἐποποιῷ καὶ Χοιρίλῳ καὶ Με-
30 λανιππίδῃ. καὶ ἐπεὶ μὲν ἔζη [Ἀρχέλαος] 11), ἄδοξος ἦν ὡς ἐπὶ

6) adde fragmento 85. p. 277.
7) VIII, 94.
8) v. d. Vit. et Scriptis Timaei p. 192. 280. sqq.
9) v. de Vit. et Scriptis Philisti p. 118.
10) de exped. Cyr. Min. 3 fin.
11) V. ephemer. Gotting. 1822. n. 105. p. 1046.

πλεῖστον, ὡς αὐτὸς Πραξιφάνης φησίν, ὕστερον δὲ δαιμονίως ἐθαυμάσθη. οἱ μὲν οὖν ἐκεῖ λέγουσιν αὐτὸν ἀποθανεῖν 31 ἔνθα καὶ διέτριβε φυγὰς ὤν, καὶ φέρουσι μαρτύριον τοῦ μὴ κεῖσθαι τὸ σῶμα ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς· ἰκρίον γὰρ ἐπὶ τοῦ τάφου κεῖσθαι, τοῦ κενοταφίου δὲ τοῦτο γνώρισμα εἶναι ἐπιχώριον καὶ νόμιμον Ἀττικὸν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ δυςτυχίᾳ τετελευτηκότων καὶ μὴ ἐν Ἀθήναις ταφέντων. Δίδυμος δ᾽ ἐν Ἀθή- 32 ναις ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐλθόντα βιαίῳ θανάτῳ φησὶν ἀποθανεῖν. τοῦτο δέ φησι Ζώπυρον ἱστορεῖν. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους κάθοδον δεδωκέναι τοῖς φυγάσι πλὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Σικελίᾳ· ἥκοντα οὖν αὐτὸν ἀποθανεῖν βίᾳ, καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς Κιμωνίοις μνήμασι. καὶ καταγινώσκειν εὐήθειαν ἔφη τῶν νομιζόντων αὐτὸν ἐκτὸς μὲν τετελευτηκέναι, ἐπὶ γῆς δὲ τῆς Ἀττικῆς τεθάφθαι. εἰ γὰρ οὐκ ἂν ἐτέθη ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι συλλήβδην τεθείς, οὐκ ἂν ἔτυχεν οὔτε στήλης οὔτε ἐπιγράμματος, ἢ τῷ τάφῳ προςκειμένη τοῦ συγγραφέως μηνύει τοὔνομα. ἀλλὰ δῆλον ὅτι κάθοδος ἐδόθη τοῖς φεύγουσιν, ὡς καὶ Φιλόχορος λέγει καὶ Δημήτριος ἐν τοῖς ἄρχουσιν. ἐγὼ δὲ Ζώπυρον λήρειν νομίζω 33 λέγοντα τοῦτον ἐν Θρᾴκῃ[12] τετελευτηκέναι, κἂν ἀληθεύειν νομίζῃ Κράτιππος αὐτόν. τὸ δ᾽ ἐν Ἰταλίᾳ Τίμαιον[13]) αὐτὸν καὶ ἄλλους λέγειν κεῖσθαι μὴ καὶ σφόδρα καταγέλαστον ᾖ. λέγε- 34 ται δ᾽ αὐτὸν τὸ εἶδος γεγονέναι σύννουν μὲν τὸ πρόςωπον, τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς τρίχας εἰς ὀξὺ πεφυκυίας, τὴν δὲ λοιπὴν ἕξιν προςπεφυκέναι τῇ συγγραφῇ. παύσασθαι δὲ τὸν βίον ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη, μὴ πληρώσαντα τῆς συγγραφῆς τὴν προθεσμίαν. ζηλωτὴς δὲ γέγονεν ὁ Θουκυδίδης εἰς 35 μὲν τὴν οἰκονομίαν Ὁμήρου, Πινδάρου δὲ εἰς τὸ μεγαλοφυὲς καὶ ὑψηλὸν τοῦ χαρακτῆρος, ἀσαφῶς δὲ λέγων ἀνὴρ ἐπίτηδες, ἵνα μὴ πᾶσιν εἴη βατός, μηδὲ εὐτελὴς φαίνηται παντὶ τῷ βουλομένῳ νοούμενος εὐχερῶς, ἀλλὰ τοῖς λίαν σοφοῖς δοκιμαζόμενος παρὰ τούτοις θαυμάζηται· ὁ γὰρ τοῖς ἀρίστοις ἐπαινούμενος καὶ κεκριμένην δόξαν λαβὼν ἀνάγραπτον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον κέκτηται τὴν τιμήν, οὐ κινδυνεύουσαν ἐξαλειφθῆναι τοῖς ἐπικρίνουσιν. ἐζήλωσε δὲ ἐπ᾽ ὀλίγον, 36 ὥς φησιν Ἄντυλλος, καὶ τὰς Γοργίου τοῦ Λεοντίνου παρισώσεις καὶ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ὀνομάτων, εὐδοκιμούσας κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ μέντοι καὶ Προδίκου τοῦ Κείου τὴν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβολογίαν. μάλιστα δὲ 37 πάντων, ὅπερ εἴπομεν, ἐζήλωσεν Ὅμηρον καὶ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα ἐκλογῆς καὶ τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν ἀκριβείας, τῆς τε ἰσχύος τῆς κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, καὶ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ

12) Ἀττικῇ coniecit Poppo. V. vit. Thucyd.
13) fragm. 85. p. 277.

38 τάχους. τῶν δὲ πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων τε καὶ ἱστορικῶν ἀψύ-
χους ὥςπερ εἰςαγόντων τὰς συγγραφὰς καὶ ψιλῇ μόνῃ χρη-
σαμένων διὰ παντὸς διηγήσει, προςώποις δὲ οὐ περιθέντων
λόγους τινάς, οὐδὲ ποιησάντων δημηγορίας, ἀλλ' Ἡροδότου
μὲν ἐπιχειρήσαντος, οὐ μὴν ἐξισχύσαντος, δι' ὀλίγων γὰρ
ἐποίησε λόγων ὡς προςωποποιίας μᾶλλον ἤπερ δημηγορίας,
μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας καὶ τελείως ἐποί-
ησε μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως, ὥςτε καὶ στάσει ὑποπί-
39 πτειν τὰς δημηγορίας· ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκών. τρι-
ῶν δὲ ὄντων χαρακτήρων φραστικῶν, ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέ-
σου, παρεὶς τοὺς ἄλλους ἐζήλωσε τὸν ὑψηλόν, ὡς ὄντα τῇ φύ-
σει πρόσφορον τῇ οἰκείᾳ καὶ τῷ μεγέθει πρέποντα τοῦ το-
σούτου πολέμου· ὧν γὰρ αἱ πράξεις μεγάλαι, καὶ τὸν περὶ
40 αὐτῶν ἔπρεπε λόγον ἐοικέναι ταῖς πράξεσιν. ἵνα δὲ μηδὲ
τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἴσθι ὅτι μέσῳ μὲν Ἡρόδο-
τος ἐχρήσατο, ὃς οὔτε ὑψηλός ἐστιν οὔτε ἰσχνός, ἰσχνῷ δὲ ὁ
41 Ξενοφῶν. διά γε οὖν τὸ ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητι-
καῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι καὶ μεταφοραῖς τισι. περὶ δὲ
πάσης τῆς συγγραφῆς ἐτόλμησάν τινες ἀποφήνασθαι ὅτι αὐ-
τὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς οὐκ ἔστι ῥητορικῆς ἀλλὰ ποιητι-
κῆς. καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποιητικῆς δῆλον ἐξ ὧν οὐχ ὑποπί-
πτει μέτρῳ τινί. εἰ δέ τις ἡμῖν ἀντείποι ὅτι οὐ πάντως ὁ
πεζὸς λόγος ῥητορικῆς ἐστιν, ὥςπερ οὐδὲ τὰ Πλάτωνος συγ-
γράμματα οὐδὲ τὰ ἰατρικά, λέγομεν ὅτι ἀλλ' ἡ συγγραφὴ κε-
φαλαίοις διαιρεῖται καὶ ἐπὶ εἶδος ἀνάγεται ῥητορικῆς, κοι-
42 νῶς μὲν πᾶσα συγγραφὴ ἐπὶ τὸ συμβουλευτικόν· ἄλλοι δὲ καὶ
ὑπὸ τὸ πανηγυρικὸν ἀνάγουσι, φάσκοντες ὅτι ἐγκωμιάζει
τοὺς ἀρίστους ἐν τοῖς πολέμοις γενομένους· ἐξαιρέτως δὲ ἡ
Θουκυδίδου ἐν τοῖς τρισὶν εἴδεσιν ὑποπίπτει, τῷ μὲν συμβου-
λευτικῷ διὰ τῶν ὅλων δημηγοριῶν, πλὴν τῆς Πλαταιέων καὶ
Θηβαίων ἐν τῇ τρίτῃ[14]), τῷ δὲ πανηγυρικῷ διὰ τοῦ ἐπιταφίου[15]),
τῷ δὲ δικανικῷ διὰ τῆς δημηγορίας τῶν Πλαταιέων καὶ τῶν
Θηβαίων, ἃς ἀνωτέρω τῶν ἄλλων ὑπεξειλόμεθα. ὅπου γὰρ
δικασταὶ κρίνουσι Λακεδαιμονίων οἱ παραγενόμενοι καὶ κρί-
νεται πρὸς τὴν ἐρώτησιν ὁ Πλαταιεὺς καὶ ἀπολογεῖται περὶ
ὧν ἐρωτᾶται διὰ πλειόνων τοὺς λόγους ποιούμενος, καὶ ἀν-
τιλέγει τούτοις ὁ Θηβαῖος εἰς ὀργὴν τὸν Λακεδαιμόνιον προ-
καλούμενος, ἡ τοῦ λόγου τάξις καὶ μέθοδος καὶ τὸ σχῆμα δι-
43 κανικὸν καθαρῶς ἀποφαίνει τὸ εἶδος. λέγουσι δέ τινες τὴν
ὀγδόην ἱστορίαν νοθεύεσθαι καὶ μὴ εἶναι Θουκυδίδου, ἀλλ'
οἱ μέν φασιν εἶναι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, οἱ δὲ Ξενοφῶντος.
πρὸς οὓς λέγομεν ὅτι τῆς μὲν θυγατρὸς ὡς οὐκ ἔστι δῆλον·

14) cap. 53—59.
15) II, 35. seqq.

οὐ γὰρ γυναικείας ἦν φύσεως τοιαύτην ἀρετήν τε καὶ τέχνην μιμήσασθαι· ἔπειτα, εἰ τοιαύτη τις ἦν, οὐκ ἂν ἐσπούδασε λαθεῖν, οὐδ' ἂν τὴν ὀγδόην ἔγραψε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κατέλιπεν ἄν, τὴν οἰκείαν ἐκφαίνουσα φύσιν. ὅτι δὲ οὐδὲ Ξενοφῶντός ἐστιν ὁ χαρακτὴρ μόνον οὐχὶ βοᾷ· πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἰσχνοῦ χαρακτῆρος καὶ ὑψηλοῦ. οὐ μὴν οὐδὲ Θεοπόμπου, καθά τινες ἠξίωσαν. τισὶ δέ, καὶ μᾶλλον τοῖς 44 χαριεστέροις, Θουκυδίδου μὲν εἶναι δοκεῖ, ἄλλως δ' ἀκαλλώπιστος, δι' ἐκτύπων γεγραμμένη, καὶ πολλῶν πλήρης ἐν κεφαλαίῳ πραγμάτων καλλωπισθῆναι καὶ λαβεῖν ἔκτασιν δυναμένων. ἔνθεν καὶ λέγομεν ὡς ἀσθενέστερον πέφρασται, καὶ ὀλίγον καθότι ἀῤῥωστῶν αὐτὴν φαίνεται συντεθεικώς. ἀσθενοῦντος δὲ σώματος βραχύ τι καὶ ὁ λογισμὸς ἀτονώτερος εἶναι φιλεῖ· μικροῦ γὰρ συμπάσχουσιν ἀλλήλοις ὅ τε λογισμὸς καὶ τὸ σῶμα. ἀπέθανε δὲ μετὰ τὸν πόλεμον τὸν Πελοποννησιακὸν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, συγγράφων τὰ πράγματα τοῦ εἰκοστοῦ καὶ πρώτου ἐνιαυτοῦ. εἴκοσι γὰρ καὶ ἑπτὰ κατέσχεν ὁ 45 πόλεμος. τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἓξ ἐτῶν πράγματα ἀναπληροῖ ὅ τε Θεόπομπος καὶ ὁ Ξενοφῶν, οἷς συνάπτει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. ἰστέον δὲ ὅτι στρατηγήσας ὁ Θουκυδίδης ἐν Ἀμ- 46 φιπόλει καὶ δόξας ἐκεῖ βραδέως ἀφικέσθαι καὶ προλαβόντος αὐτὸν τοῦ Βρασίδου ἐφυγαδεύθη ὑπ' Ἀθηναίων, διαβάλλοντος αὐτὸν τοῦ Κλέωνος· διὸ καὶ ἀπεχθάνεται τῷ Κλέωνι καὶ ὡς μεμηνότα αὐτὸν εἰσάγει πανταχοῦ. καὶ ἀπελθών, ὥς φησιν, ἐν τῇ Θρᾴκῃ, τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς συγγραφῆς συνέθηκεν. ἀφ' οὗ μὲν γὰρ ὁ πόλεμος ἤρξατο, ἐσημειοῦτο τὰ λεγόμενα 47 ἅπαντα καὶ τὰ πραττόμενα, οὐ μὴν κάλλους ἐφρόντισε τὴν ἀρχὴν ἀλλ' ἢ τοῦ μόνον σῶσαι τῇ σημειώσει τὰ πράγματα· ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐξορίαν ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῆς Θρᾴκης χωρίῳ διαιτώμενος συνέταξε μετὰ κάλλους ἃ ἐξ ἀρχῆς μόνον ἐσημειοῦτο διὰ τὴν μνήμην. ἔστι δὲ τοῖς μύθοις ἐναντίος 48 διὰ τὸ χαίρειν ταῖς ἀληθείαις. οὐ γὰρ ἐπετήδευσε τοῖς ἄλλοις ταὐτὸν συγγραφεῦσιν οὐδὲ ἱστορικοῖς, οἳ μύθους ἐγκατέμιξαν ταῖς ἑαυτῶν ἱστορίαις, τοῦ τερπνοῦ πλέον τῆς ἀληθείας ἀντιποιούμενοι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὕτω· τῷ συγγραφεῖ δ' οὐκ ἐμέλησε πρὸς τέρψιν τῶν ἀκουόντων, ἀλλὰ πρὸς ἀκρίβειαν τῶν μανθανόντων γράφειν. καὶ γὰρ ὠνόμασεν ἀγώνισμα[16]) τὴν ἑαυτοῦ συγγραφήν. πολλὰ γὰρ τῶν πρὸς ἡδονὴν ἀπέφυγε, τὰς παρενθήκας, ἃς εἰώθασι ποιεῖν οἱ πλείονες, ἀποκλίνας, ὅπου γε καὶ παρ' Ἡροδότῳ[17]) καὶ ὁ δελφίς ἐστιν ὁ 49 φιλήκοος καὶ Ἀρίων ὁ κυβερνώμενος μουσικῇ, καὶ ὅλως ἡ δευτέρα τῶν ἱστοριῶν τὴν ὑπόθεσιν ψεύδεται. ὁ δὲ συγ-

16) I, cap. 22.
17) I, cap. 23. 24.

γραφεὺς οὗτος ἂν ἀναμνησθῇ τινος περιττοῦ, διὰ μὲν τὴν ἀνάγκην λέγει, διηγεῖται δὲ μόνον εἰς γνῶσιν τῶν ἀκουόντων ἀφικνούμενος. ὅ τε γὰρ περὶ Τηρέως αὐτῷ λόγος[18]) πέφρασται μόνον περὶ παθῶν τῶν γυναικῶν, ἥ τε Κυκλώπων ἱστορία[19]) τῶν τόπων ἐμνημονεύθη χάριν, καὶ ὁ Ἀλκμαίων[20]), ὅτε σωφρονεῖ, μνημονεύεται, ἔνθα τὰ τῆς σωφροσύνης αὐτῷ νήσους ποιεῖ, τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἀκριβοῖ. περὶ μὲν οὖν τοὺς 50μύθους τοιοῦτος. δεινὸς δὲ ἠθογραφῆσαι. καὶ ἐν μὲν τοῖς μέρεσι σαφής, ὑπὸ δὲ τὴν σύνταξιν ἐνίοτε διὰ τὸ ἐπιτεῖνον τῆς ἑρμηνείας ἄδηλος εἶναι δοκῶν. ἔχει δὲ χαρακτῆρα ὑπέρσεμνον καὶ μέγαν. τὸ δὲ τῆς συνθέσεως τραχύτητος ὂν μεστὸν καὶ ἐμβριθὲς καὶ ὑπερβατικόν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσαφές. αἱ δὲ βραχύτητες θαυμασταὶ καὶ τῶν λέξεων οἱ νόες πλείο-51νες. τὸ δὲ γνωμολογικὸν αὐτοῦ πάνυ ἐπαινετόν. ἐν δὲ ταῖς ἀφηγήσεσι σφόδρα δυνατός, ναυμαχίας ἡμῖν καὶ πολιορκίας, νόσους τε καὶ στάσεις διηγούμενος. πολυειδὴς δὲ ἐν τοῖς σχήμασι, τὰ πολλὰ καὶ τῶν Γοργίου τοῦ Λεοντίνου μιμούμενος, ταχὺς ἐν ταῖς σημασίαις, πικρὸς ἐν ταῖς αὐστηρότησιν, ἠθῶν μιμητὴς καὶ ἄριστος διαγραφεύς. ὄψει γοῦν παρ' αὐτῷ φρόνημα Περικλέους καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ' ὅ, τι ἂν εἴποι τις, Ἀλκιβιάδου νεότητα, Θεμιστοκλέους πάντα, Νικίου χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, εὐτυχίαν μέχρι Σικελίας, καὶ ἄλ-52λα μυρία, ἃ κατὰ μέρος ἐπιδεῖν πειρασόμεθα. ὡς ἐπὶ πλεῖστον δὲ χρῆται τῇ ἀρχαίᾳ ἀτθίδι [τῇ παλαιᾷ], ἣ τὸ ξ ἀντὶ τοῦ σ παρείληφεν, ὅταν ξυνέγραψε καὶ ξυμμαχίαν λέγῃ, καὶ τὴν δίφθογγον τὴν αι ἀντὶ τοῦ α γράφῃ, αἰεὶ λέγων. καὶ ὅλως ἐφευρετής ἐστι καινῶν ὀνομάτων. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἀρχαιότερα τῶν κατ' αὐτὸν χρόνων, τὸ Αὐτοβοεὶ καὶ τὸ Πολεμησείοντες καὶ Παγχάλεπον καὶ Ἁμαρτάδα καὶ ὕλης Φακέλους· τὰ δὲ ποιηταῖς μέλει, οἷον τὸ Ἐπιλύγξαι καὶ τὸ Ἐπηλύται καὶ τὸ Ἀνακῶς καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δ' ἴδια, οἷον Ἀποσίμωσις καὶ Κωλύμη καὶ Ἀποτείχισις, καὶ ὅσα ἄλλα παρ' ἄλ-53λοις μὲν οὐ κεῖται, ὑπ' αὐτοῦ δὲ λέλεκται. μέλει δὲ αὐτῷ καὶ ὄγκου τῶν ὀνομάτων καὶ δεινότητος τῶν ἐνθυμημάτων καὶ ὥςπερ φθάσαντες εἴπομεν, βραχύτητος συντάξεως· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν πραγμάτων καὶ λέξει δείκνυται. τέθεικε δὲ πολλάκις καὶ πάθη καὶ πράγματα ἀντ' ἀνδρῶν, ὡς τὸ Ἀντίπαλον δέος. ἔχει δὲ καί τι τοῦ πανηγυρικοῦ, ἐν οἷς ἐπιταφίους λέγει, καὶ ποικίλως εἰρωνείας εἰςφέρων καὶ ἐρωτήσεις ποιούμενος καὶ φιλοσόφοις εἴδεσι δημηγορῶν· ἐν οἷς γὰρ ἀμοιβαῖός ἐστι, φιλοσοφεῖ. τὴν μέντοι ἰδέαν αὐτοῦ τῶν λέ-

18) II, cap. 29.
19) VI, cap. 2.
20) II, cap. 102.

ξεων καὶ τῶν συνθέσεων αἰτιῶνται οἱ πλείους, ὧν ἐστι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς· μέμφεται γὰρ αὐτῷ ὡς πεζῇ καὶ πολιτικῇ λέξει χρῆσθαι μὴ δυναμένῳ, οὐκ εἰδὼς ὅτι ταῦτα πάντα δυνάμεώς ἐστι περιττῆς καὶ ἕξεως πλεονεξία. φαίνε- 54 ται δὲ ἐπὶ τῶν Ἡροδότου χρόνων γενόμενος, εἴ γε ὁ μὲν Ἡρόδοτος μέμνηται[21]) τῆς Θηβαίων ἐσβολῆς ἐς τὴν Πλάταιαν, περὶ ἧς ἱστορεῖ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ. λέγεται δέ τι καὶ τοιοῦτον ὥς ποτε τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας ἐπιδεικνυμένου παρὼν τῇ ἀκροάσει Θουκυδίδης καὶ ἀκούσας ἐδάκρυσεν· ἔπειτά φασι τὸν Ἡρόδοτον τοῦτο θεασάμενον εἰπεῖν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τὸν Ὄλορον· Ὦ Ὄλορε, ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα. ἐτελεύτησε δὲ ἐν τῇ Θρᾴ- 55 κῃ· καὶ οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐκεῖ ἐτάφη, ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ἠνέχθη τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κρύφα παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ οὕτως ἐτάφη· οὐ γὰρ ἐξῆν φανερῶς θάπτειν ἐν Ἀθήναις τὸν ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ τάφος πλησίον τῶν πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ Κοίλη καλεῖται, καθά φησιν Ἄντυλλος, ἀξιόπιστος ἀνὴρ μαρτυρῆσαι καὶ ἱστορίαν γνῶναι καὶ διδάξαι δεινός. καὶ στήλη δέ, φησιν, ἕστηκεν ἐν τῇ Κοίλῃ, ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ ἔχουσα ἐπίγραμμα· τινὲς δὲ προσέθηκαν καὶ τὸ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι νοούμενόν ἐστι τοῦτο καὶ προσυπακουόμενον· οὐδὲ γὰρ ἔκειτο ἐν τῷ ἐπιγράμματι. ἔστι δὲ τὴν ἰδέαν καὶ τὸν χαρακτῆρα μεγαλοπρε- 56 πής, ὡς μηδὲ ἐν τοῖς οἴκτοις ἀφίστασθαι τοῦ μεγαλοπρεποῦς· ἐμβριθὴς τὴν φράσιν, ἀσαφὴς τὴν διάνοιαν διὰ τὸ ὑπερβατοῖς χαίρειν, ὀλίγοις ὀνόμασι πολλὰ πράγματα δηλῶν, καὶ ποικιλώτατος μὲν ἐν τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι, κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν τοὐναντίον ἀσχημάτιστος. οὔτε γὰρ εἰρωνείαις οὔτε ἐπιτιμήσεσιν οὔτε ταῖς ἐκ πλαγίου ῥήσεσιν οὔτε ἄλλαις τισὶ πανουργίαις πρὸς τὸν ἀκροατὴν κέχρηται, τοῦ Δημοσθένους μάλιστα ἐν τούτοις ἐπιδεικνυμένου τὴν δεινότητα. οἶμαι δὲ οὐκ ἀγνοίᾳ σχηματισμοῦ τοῦ κατὰ διάνοιαν παρεῖναι τὸν Θουκυδίδην τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις πρέποντας καὶ ἁρμόζοντας συντιθέντα τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἔπρεπε Περικλεῖ καὶ Ἀρχιδάμῳ καὶ Νικίᾳ καὶ Βρασίδᾳ, ἀνθρώποις μεγαλόφροσι καὶ γενναίοις καὶ ἡρωικὴν ἔχουσι δόξαν, λόγους εἰρωνείας καὶ πανουργίας περιτιθέναι, ὡς μὴ παῤῥησίαν ἔχουσι φανερῶς ἐλέγχειν καὶ ἄντικρυς μέμφεσθαι καὶ ὁτιοῦν βούλονται λέγειν. διὰ τοῦτο τὸ ἄπλαστον καὶ ἀνηθοποίητον ἐπετήδευσε, σώζων κἂν τούτοις τὸ προσῆκον καὶ τῇ τέχνῃ δοκοῦν· τεχνίτου γὰρ ἀνδρὸς φυλάξαι τοῖς προσώποις τὴν ἐπιβάλλουσαν δόξαν καὶ τοῖς πρά-

21) Thuc. II, 2. Herodot. VII, 233.

38 τάχους. τῶν δὲ πρὸ αὐτοῦ συγγραφέων τε καὶ ἱστορικῶν ἀψύχους ὥςπερ εἰςαγόντων τὰς συγγραφὰς καὶ ψιλῇ μόνῃ χρησαμένων διὰ παντὸς διηγήσει, προςώποις δὲ οὐ περιθέντων λόγους τινάς, οὐδὲ ποιησάντων δημηγορίας, ἀλλ' Ἡροδότου μὲν ἐπιχειρήσαντος, οὐ μὴν ἐξισχύσαντος, δι' ὀλίγων γὰρ ἐποίησε λόγων ὡς προςωποποιΐας μᾶλλον ἤπερ δημηγορίας, μόνος ὁ συγγραφεὺς ἐξεῦρέ τε δημηγορίας καὶ τελείως ἐποίησε μετὰ κεφαλαίων καὶ διαιρέσεως, ὥςτε καὶ στάσει 39 ὑποπίπτειν τὰς δημηγορίας· ὅπερ ἐστὶ λόγων τελείων εἰκών. τριῶν δὲ ὄντων χαρακτήρων φραστικῶν, ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέσου, παρεὶς τοὺς ἄλλους ἐζήλωσε τὸν ὑψηλόν, ὡς ὄντα τῇ φύσει πρόςφορον τῇ οἰκείᾳ καὶ τῷ μεγέθει πρέποντα τοῦ τοσούτου πολέμου· ὧν γὰρ αἱ πράξεις μεγάλαι, καὶ τὸν περὶ 40 αὐτῶν ἔπρεπε λόγον ἐοικέναι ταῖς πράξεσιν. ἵνα δὲ μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀγνοῇς χαρακτῆρας, ἴσθι ὅτι μέσῳ μὲν Ἡρόδοτος ἐχρήσατο, ὅς οὔτε ὑψηλός ἐστιν οὔτε ἰσχνός, ἰσχνῷ δὲ ὁ 41 Ξενοφῶν. διά γε οὖν τὸ ὑψηλὸν ὁ Θουκυδίδης καὶ ποιητικαῖς πολλάκις ἐχρήσατο λέξεσι καὶ μεταφοραῖς τισι. περὶ δὲ πάσης τῆς συγγραφῆς ἐτόλμησάν τινες ἀποφήνασθαι ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συγγραφῆς οὐκ ἔστι ῥητορικῆς ἀλλὰ ποιητικῆς. καὶ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι ποιητικῆς δῆλον ἐξ ὧν οὐχ ὑποπίπτει μέτρῳ τινί. εἰ δέ τις ἡμῖν ἀντείποι ὅτι οὐ πάντως ὁ πεζὸς λόγος ῥητορικῆς ἐστιν, ὥςπερ οὐδὲ τὰ Πλάτωνος συγγράμματα οὐδὲ τὰ ἰατρικά, λέγομεν ὅτι ἀλλ' ἡ συγγραφὴ κεφαλαίοις διαιρεῖται καὶ ἐπὶ εἶδος ἀνάγεται ῥητορικῆς, κοι-42 νῶς μὲν πᾶσα συγγραφὴ ἐπὶ τὸ συμβουλευτικόν· ἄλλοι δὲ καὶ ὑπὸ τὸ πανηγυρικὸν ἀνάγουσι, φάσκοντες ὅτι ἐγκωμιάζει τοὺς ἀρίστους ἐν τοῖς πολέμοις γενομένους· ἐξαιρέτως δὲ ἡ Θουκυδίδου ἐν τοῖς τρισὶν εἴδεσιν ὑποπίπτει, τῷ μὲν συμβουλευτικῷ διὰ τῶν ὅλων δημηγοριῶν, πλὴν τῆς Πλαταιέων καὶ Θηβαίων ἐν τῇ τρίτῃ[14]), τῷ δὲ πανηγυρικῷ διὰ τοῦ ἐπιταφίου[15]), τῷ δὲ δικανικῷ διὰ τῆς δημηγορίας τῶν Πλαταιέων καὶ τῶν Θηβαίων, ἃς ἀνωτέρω τῶν ἄλλων ὑπεξειλόμεθα. ὅπου γὰρ δικασταὶ κρίνουσι Λακεδαιμονίων οἱ παραγενόμενοι καὶ κρίνεται πρὸς τὴν ἐρώτησιν ὁ Πλαταιεὺς καὶ ἀπολογεῖται περὶ ὧν ἐρωτᾶται διὰ πλειόνων τοὺς λόγους ποιούμενος, καὶ ἀντιλέγει τούτοις ὁ Θηβαῖος εἰς ὀργὴν τὸν Λακεδαιμόνιον προκαλούμενος, ἡ τοῦ λόγου τάξις καὶ μέθοδος καὶ τὸ σχῆμα δι-43 κανικὸν καθαρῶς ἀποφαίνει τὸ εἶδος. λέγουσι δέ τινες τὴν ὀγδόην ἱστορίαν νοθεύεσθαι καὶ μὴ εἶναι Θουκυδίδου, ἀλλ' οἱ μέν φασιν εἶναι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, οἱ δὲ Ξενοφῶντος. πρὸς οὓς λέγομεν ὅτι τῆς μὲν θυγατρὸς ὡς οὐκ ἔστι δῆλον·

14) cap. 53—59.
15) II, 35. seqq.

οὐ γὰρ γυναικείας ἦν φύσεως τοιαύτην ἀρετήν τε καὶ τέχνην μιμήσασθαι· ἔπειτα, εἰ τοιαύτη τις ἦν, οὐκ ἂν ἐσπούδασε λαθεῖν, οὐδ᾽ ἂν τὴν ὀγδόην ἔγραψε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ κατέλιπεν ἄν, τὴν οἰκείαν ἐκφαίνουσα φύσιν. ὅτι δὲ οὐδὲ Ξενοφῶντός ἐστιν ὁ χαρακτὴρ μόνον οὐχὶ βοᾷ· πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἰσχνοῦ χαρακτῆρος καὶ ὑψηλοῦ. οὐ μὴν οὐδὲ Θεοπόμπου, καθά τινες ἠξίωσαν. τισὶ δέ, καὶ μᾶλλον τοῖς 44 χαριεστέροις, Θουκυδίδου μὲν εἶναι δοκεῖ, ἄλλως δ᾽ ἀκαλλώπιστος, δι᾽ ἐκτύπων γεγραμμένη, καὶ πολλῶν πλήρης ἐν κεφαλαίῳ πραγμάτων καλλωπισθῆναι καὶ λαβεῖν ἔκτασιν δυναμένων. ἔνθεν καὶ λέγομεν ὡς ἀσθενέστερον πέφρασται, καὶ ὀλίγον καθότι ἀῤῥωστῶν αὐτὴν φαίνεται συντεθεικώς. ἀσθενοῦντος δὲ σώματος βραχύ τι καὶ ὁ λογισμὸς ἀτονώτερος εἶναι φιλεῖ· μικροῦ γὰρ συμπάσχουσιν ἀλλήλοις ὅ τε λογισμὸς καὶ τὸ σῶμα. ἀπέθανε δὲ μετὰ τὸν πόλεμον τὸν Πελοπον- 45 νησιακὸν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, συγγράφων τὰ πράγματα τοῦ εἰκοστοῦ καὶ πρώτου ἐνιαυτοῦ. εἴκοσι γὰρ καὶ ἑπτὰ κατέσχεν ὁ πόλεμος. τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἓξ ἐτῶν πράγματα ἀναπληροῖ ὅ τε Θεόπομπος καὶ ὁ Ξενοφῶν, οἷς συνάπτει τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. ἰστέον δὲ ὅτι στρατηγήσας ὁ Θουκυδίδης ἐν Ἀμ- 46 φιπόλει καὶ δόξας ἐκεῖ βραδέως ἀφικέσθαι καὶ προλαβόντος αὐτὸν τοῦ Βρασίδου ἐφυγαδεύθη ὑπ᾽ Ἀθηναίων, διαβάλλοντος αὐτὸν τοῦ Κλέωνος· διὸ καὶ ἀπεχθάνεται τῷ Κλέωνι καὶ ὡς μεμηνότα αὐτὸν εἰςάγει πανταχοῦ. καὶ ἀπελθών, ὥς φησιν, ἐν τῇ Θρᾴκῃ, τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς συγγραφῆς συνέθηκεν. ἀφ᾽ οὗ μὲν γὰρ ὁ πόλεμος ἤρξατο, ἐσημειοῦτο τὰ λεγόμενα 47 ἅπαντα καὶ τὰ πραττόμενα, οὐ μὴν κάλλους ἐφρόντισε τὴν ἀρχὴν ἀλλ᾽ ἢ τοῦ μόνον σῶσαι τῇ σημειώσει τὰ πράγματα· ὕστερον δὲ μετὰ τὴν ἐξορίαν ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῆς Θρᾴκης χωρίῳ διαιτώμενος συνέταξε μετὰ κάλλους ἃ ἐξ ἀρχῆς μόνον ἐσημειοῦτο διὰ τὴν μνήμην. ἔστι δὲ τοῖς μύθοις ἐναντίος 48 διὰ τὸ χαίρειν ταῖς ἀληθείαις. οὐ γὰρ ἐπετήδευσε τοῖς ἄλλοις ταὐτὸν συγγραφεῦσιν οὐδὲ ἱστορικοῖς, οἳ μύθους ἐγκατέμιξαν ταῖς ἑαυτῶν ἱστορίαις, τοῦ τερπνοῦ πλέον τῆς ἀληθείας ἀντιποιούμενοι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν οὕτω· τῷ συγγραφεῖ δ᾽ οὐκ ἐμέλησε πρὸς τέρψιν τῶν ἀκουόντων, ἀλλὰ πρὸς ἀκρίβειαν τῶν μανθανόντων γράφειν. καὶ γὰρ ὠνόμασεν ἀγώνισμα[16]) τὴν ἑαυτοῦ συγγραφήν. πολλὰ γὰρ τῶν πρὸς ἡδονὴν ἀπέφυγε, τὰς παρενθήκας, ἃς εἰώθασι ποιεῖν οἱ πλείονες, ἀποκλίνας, ὅπου γε καὶ παρ᾽ Ἡροδότῳ[17]) καὶ ὁ δελφίς ἐστιν ὁ 49 φιλήκοος καὶ Ἀρίων ὁ κυβερνώμενος μουσικῇ, καὶ ὅλως ἡ δευτέρα τῶν ἱστοριῶν τὴν ὑπόθεσιν ψεύδεται. ὁ δὲ συγ-

16) I, cap. 22.
17) I, cap. 23. 24.

γραφεὺς οὗτος ἂν ἀναμνησθῇ τινος περιττοῦ, διὰ μὲν τὴν ἀνάγκην λέγει, διηγεῖται δὲ μόνον εἰς γνῶσιν τῶν ἀκουόντων ἀφικνούμενος. ὅ τε γὰρ περὶ Τηρέως αὐτῷ λόγος[18]) πέφρασται μόνον περὶ παθῶν τῶν γυναικῶν, ἥ τε Κυκλώπων ἱστορία[19]) τῶν τόπων ἐμνημονεύθη χάριν, καὶ ὁ Ἀλκμαίων[20]), ὅτε σωφρονεῖ, μνημονεύεται, ἔνθα τὰ τῆς σωφροσύνης αὐτῷ νήσους ποιεῖ, τὰ δ᾽ ἄλλα οὐκ ἀκριβοῖ. περὶ μὲν οὖν τοὺς 50μύθους τοιοῦτος. δεινὸς δὲ ἠθογραφῆσαι. καὶ ἐν μὲν τοῖς μέρεσι σαφὴς, ὑπὸ δὲ τὴν σύνταξιν ἐνίοτε διὰ τὸ ἐπιτεῖνον τῆς ἑρμηνείας ἄδηλος εἶναι δοκῶν. ἔχει δὲ χαρακτῆρα ὑπέρσεμνον καὶ μέγαν. τὸ δὲ τῆς συνθέσεως τραχύτητος ὂν μεστὸν καὶ ἐμβριθὲς καὶ ὑπερβατικὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσαφές. αἱ δὲ βραχύτητες θαυμασταὶ καὶ τῶν λέξεων οἱ νόες πλείο-51νες. τὸ δὲ γνωμολογικὸν αὐτοῦ πάνυ ἐπαινετόν. ἐν δὲ ταῖς ἀφηγήσεσι σφόδρα δυνατός, ναυμαχίας ἡμῖν καὶ πολιορκίας, νόσους τε καὶ στάσεις διηγούμενος. πολυειδὴς δὲ ἐν τοῖς σχήμασι, τὰ πολλὰ καὶ τῶν Γοργίου τοῦ Λεοντίνου μιμούμενος, ταχὺς ἐν ταῖς σημασίαις, πικρὸς ἐν ταῖς αὐστηρότησιν, ἠθῶν μιμητὴς καὶ ἄριστος διαγραφεύς. ὄψει γοῦν παρ᾽ αὐτῷ φρόνημα Περικλέους καὶ Κλέωνος οὐκ οἶδ᾽ ὅ, τι ἂν εἴποι τις, Ἀλκιβιάδου νεότητα, Θεμιστοκλέους πάντα, Νικίου χρηστότητα, δεισιδαιμονίαν, εὐτυχίαν μέχρι Σικελίας, καὶ ἄλ-52λα μυρία, ἃ κατὰ μέρος ἐπιδεῖν πειρασόμεθα. ὡς ἐπὶ πλεῖστον δὲ χρῆται τῇ ἀρχαίᾳ ἀτθίδι [τῇ παλαιᾷ], ἣ τὸ ξ ἀντὶ τοῦ σ παρείληφεν, ὅταν ξυνέγραψε καὶ ξυμμαχίαν λέγῃ, καὶ τὴν δίφθογγον τὴν αι ἀντὶ τοῦ α γράφῃ, αἰεὶ λέγων. καὶ ὅλως ἐφευρετής ἐστι καινῶν ὀνομάτων. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἀρχαιότερα τῶν κατ᾽ αὐτὸν χρόνων, τὸ Αὐτοβοεὶ καὶ τὸ Πολεμησείοντες καὶ Παγχάλεπον καὶ Ἁμαρτάδα καὶ ὕλης Φακέλους· τὰ δὲ ποιηταῖς μέλει, οἷον τὸ Ἐπιλύγξαι καὶ τὸ Ἐπηλύται καὶ τὸ Ἀνακῶς καὶ τὰ τοιαῦτα· τὰ δ᾽ ἴδια, οἷον Ἀποσίμωσις καὶ Κωλύμη καὶ Ἀποτείχισις, καὶ ὅσα ἄλλα παρ᾽ ἄλ-53λοις μὲν οὐ κεῖται, ὑπ᾽ αὐτοῦ δὲ λέλεκται. μέλει δὲ αὐτῷ καὶ ὄγκου τῶν ὀνομάτων καὶ δεινότητος τῶν ἐνθυμημάτων καὶ ὥςπερ φθάσαντες εἴπομεν, βραχύτητος συντάξεως· τὰ γὰρ πολλὰ τῶν πραγμάτων καὶ λέξει δείκνυται. τέθεικε δὲ πολλάκις καὶ πάθη καὶ πράγματα ἀντ᾽ ἀνδρῶν, ὡς τὸ Ἀντίπαλον δέος. ἔχει δὲ καί τι τοῦ πανηγυρικοῦ, ἐν οἷς ἐπιταφίους λέγει, καὶ ποικίλως εἰρωνείας εἰςφέρων καὶ ἐρωτήσεις ποιούμενος καὶ φιλοσόφοις εἴδεσι δημηγορῶν· ἐν οἷς γὰρ ἀμοιβαῖός ἐστι, φιλοσοφεῖ. τὴν μέντοι ἰδέαν αὐτοῦ τῶν λέ-

18) II, cap. 29.
19) VI, cap. 2.
20) II, cap. 102.

ξεων καὶ τῶν συνθέσεων αἰτιῶνται οἱ πλείους, ὧν ἐστι Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς· μέμφεται γὰρ αὐτῷ ὡς πεζῇ καὶ πολιτικῇ λέξει χρῆσθαι μὴ δυναμένῳ, οὐκ εἰδὼς ὅτι ταῦτα πάντα δυνάμεώς ἐστι περιττῆς καὶ ἕξεως πλεονεξία. φαίνεται δὲ ἐπὶ τῶν Ἡροδότου χρόνων γενόμενος, εἴ γε ὁ μὲν Ἡρόδοτος μέμνηται[21]) τῆς Θηβαίων ἐσβολῆς ἐς τὴν Πλάταιαν, περὶ ἧς ἱστορεῖ Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ. λέγεται δέ τι καὶ τοιοῦτον ὥς ποτε τοῦ Ἡροδότου τὰς ἰδίας ἱστορίας ἐπιδεικνυμένου παρὼν τῇ ἀκροάσει Θουκυδίδης καὶ ἀκούσας ἐδάκρυσεν· ἔπειτά φασι τὸν Ἡρόδοτον τοῦτο θεασάμενον εἰπεῖν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τὸν Ὄλορον· Ὦ Ὄλορε, ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα. ἐτελεύτησε δὲ ἐν τῇ Θρᾴκῃ· καὶ οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἐκεῖ ἐτάφη, ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ἠνέχθη τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ κρύφα παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ οὕτως ἐτάφη· οὐ γὰρ ἐξῆν φανερῶς θάπτειν ἐν Ἀθήναις τὸν ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ τάφος πλησίον τῶν πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ Κοίλη καλεῖται, καθά φησιν Ἄντυλλος, ἀξιόπιστος ἀνὴρ μαρτυρῆσαι καὶ ἱστορίαν γνῶναι καὶ διδάξαι δεινός. καὶ στήλη δέ, φησιν, ἕστηκεν ἐν τῇ Κοίλῃ, ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ ἔχουσα ἐπίγραμμα· τινὲς δὲ προσέθηκαν καὶ τὸ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι νοούμενόν ἐστι τοῦτο καὶ προσυπακουόμενον· οὐδὲ γὰρ ἔκειτο ἐν τῷ ἐπιγράμματι. ἔστι δὲ τὴν ἰδέαν καὶ τὸν χαρακτῆρα μεγαλοπρεπής, ὡς μηδὲ ἐν τοῖς οἴκτοις ἀφίστασθαι τοῦ μεγαλοπρεποῦς· ἐμβριθὴς τὴν φράσιν, ἀσαφὴς τὴν διάνοιαν διὰ τὸ ὑπερβατοῖς χαίρειν, ὀλίγοις ὀνόμασι πολλὰ πράγματα δηλῶν, καὶ ποικιλώτατος μὲν ἐν τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι, κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν τοὐναντίον ἀσχημάτιστος. οὔτε γὰρ εἰρωνείαις οὔτε ἐπιτιμήσεσιν οὔτε ταῖς ἐκ πλαγίου ῥήσεσιν οὔτε ἄλλαις τισὶ πανουργίαις πρὸς τὸν ἀκροατὴν κέχρηται, τοῦ Δημοσθένους μάλιστα ἐν τούτοις ἐπιδεικνυμένου τὴν δεινότητα. οἶμαι δὲ οὐκ ἀγνοίᾳ σχηματισμοῦ τοῦ κατὰ διάνοιαν παρεῖναι τὸν Θουκυδίδην τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις πρέποντας καὶ ἁρμόζοντας συντιθέντα τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἔπρεπε Περικλεῖ καὶ Ἀρχιδάμῳ καὶ Νικίᾳ καὶ Βρασίδᾳ, ἀνθρώποις μεγαλόφροσι καὶ γενναίοις καὶ ἡρωικὴν ἔχουσι δόξαν, λόγους εἰρωνείας καὶ πανουργίας περιτιθέναι, ὡς μὴ παῤῥησίαν ἔχουσι φανερῶς ἐλέγχειν καὶ ἄντικρυς μέμφεσθαι καὶ ὁτιοῦν βούλονται λέγειν. διὰ τοῦτο τὸ ἄπλαστον καὶ ἀνηθοποίητον ἐπετήδευσε, σώζων κἂν τούτοις τὸ προσῆκον καὶ τῇ τέχνῃ δοκοῦν· τεχνίτου γὰρ ἀνδρὸς φυλάξαι τοῖς προσώποις τὴν ἐπιβάλλουσαν δόξαν καὶ τοῖς πρά-

54 55 56

21) Thuc. II, 2. Herodot. VII, 233.

57γμασι τὸν ἀκόλουθον κόσμον. ἰστέον δὲ ὅτι τὴν πραγματείαν αὐτοῦ οἱ μὲν κατέτεμον εἰς τρειςκαίδεκα ἱστορίας, ἄλλοι δὲ ἄλλως. ὅμως δὲ ἡ πλείστη καὶ ἡ κοινὴ κεκράτηκε, τὸ μέχρι τῶν ὀκτὼ διῃρῆσθαι τὴν πραγματείαν, ὡς καὶ ἐπέκρινεν ὁ Ἀσκληπιός.

ΑΛΛΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΑΔΕΣΠΟΤΑ.

Θουκυδίδης Ἀθηναῖος Ὀλόρου ἦν παῖς, Θράκιον δὲ αὐτῷ τὸ γένος. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτῷ Ὄλορος ἐκ Θράκης εἶχε τοὔνομα. γέγονε δὲ τῶν Μιλτιάδου συγγενής. αὐτίκα γοῦν ἔνθα Μιλτιάδης περὶ Κοίλην τέθαπται, ἐνταῦθα καὶ Θουκυδίδης τέθαπται. ὁ δὲ Μιλτιάδης ἔγημε τοῦ Θρακῶν βασι2λέως θυγατέρα Ἡγησιπύλην. γέγονε δὲ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητής, δεινοῦ λέγειν, καὶ ὑπόπτου γενομένου τοῖς δικαστηρίοις. καὶ διὰ ταῦτα λέγοντος μὲν οὐκ ἠνείχοντο αὐτοῦ, γράφειν δὲ ἐπεχείρησε τοὺς λόγους, καὶ ἐξέδωκε τοῖς δεομένοις. ἐμαρτύρησε δὲ αὐτῷ καὶ Θουκυδίδης[1]) ὁ μαθητὴς ὅτι ᾧ ἂν σύμβουλος γένοιτο, ἄριστα ἐκεῖνος ἀπήλλαττεν εἰς τὰς δίκας. ἀλλ' ὁ μὲν ἔδοξε πονηρὸς Ἀντιφᾶν εἶναι, καὶ περὶ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κριθεὶς προδοσίας, ὡς Λακεδαιμονίοις μὲν τὰ ἄριστα κατὰ πρεσβείαν παραινέσας, Ἀθηναίοις δὲ ἀλυσιτελέστατα, ἑάλω. καὶ σὺν αὐτῷ διεφθάρησαν Ἀρχεπτόλεμος καὶ Ὀνομακλῆς, ὧν καὶ κατεσκάφησαν καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ τὸ γένος τὸ μὲν διεφθάρη τὸ δὲ 3ἄτιμον ἐγένετο· στρατηγικὸς δὲ ἀνὴρ ὁ Θουκυδίδης γενόμενος, καὶ τὰ περὶ Θάσον πιστευθεὶς μέταλλα[2]), πλούσιος μὲν ἦν καὶ μέγα ἐδύνατο· ἐν δὲ τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ αἰτίαν ἔσχε προδοσίας ἐκ βραδυτῆτός[3]) τε καὶ ὀλιγωρίας. ἔτυχε μὲν γὰρ Βρασίδας τὰς ἐπὶ Θράκης καταλαβὼν πόλεις Ἀθηναίων, ἀφιστὰς μὲν Ἀθηναίων, Λακεδαιμονίοις δὲ προςτιθείς· κἀνταῦθα δέον ταχέως ἀναπλεῦσαι, καὶ σῶσαι μὲν τὴν Ἠϊόνα ἐγγὺς κειμένην, περιποιῆσαι δὲ τὴν Ἀμφίπολιν, μέγα κτῆμα τοῖς Ἀθηναίοις, τὴν μὲν Ἠϊόνα ἐδυνήθη φθάσας σῶσαι, τὴν δὲ Ἀμφίπολιν ἀπώλεσε. καίτοι Κλέων βοηθῶν ταῖς ἐπὶ Θράκης πόλεσι κατέπλευσε μὲν εἰς Ἀμφίπολιν, ἀλλ' ὅμως μάχης γενομένης Βρασίδας μὲν ὁ Λακεδαιμόνιος ἐνίκησεν αὐ-

1) VIII, cap. 61.
2) Thucyd. IV, 104.
3) Idem l. l.

τόν, Κλέων[4]) δὲ ἀπέθανεν ὑπὸ Μυρκινίου πελταστοῦ βληθείς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Βρασίδας τῆς νίκης αἰσθόμενος ἀπέθανε, καὶ Ἀμφίπολις Ἀθηναίων ἀπέστη, Λακεδαιμονίων δὲ ἐγένετο. ἔνθα καὶ τὰ Ἁγνώνεια[5]) οἰκοδομήματα καθελόντες οἱ Ἀμφιπολῖται Βρασίδεια ἐκάλεσαν, μισήσαντες μὲν τὴν Ἀττικὴν ἀποικίαν, λακωνίσαντες δὲ κἀν τούτῳ, καὶ τὴν τιμὴν μεταθέντες εἰς Λακεδαίμονα. γενόμενος δὲ φυγὰς ὁ Θουκυδίδης 4 ἐσχόλαζε τῇ ξυγγραφῇ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ πολλὰ χαρίζεσθαι μὲν Λακεδαιμονίοις, κατηγορεῖν δὲ Ἀθηναίων τὴν τυραννίδα καὶ πλεονεξίαν. οὗ γὰρ καιρὸς αὐτῷ κατειπεῖν Ἀθηναίων ἐγένετο, Κορινθίων κατηγορούντων ἢ Λακεδαιμονίων μεμφομένων ἢ Μιτυληναίων αἰτιωμένων, πολὺς ἐν τοῖς ἐγκλήμασι τοῖς Ἀττικοῖς ἐῤῥύη, καὶ τὰς μὲν νίκας τὰς Λακωνικὰς ἐξῇρε τῷ λόγῳ, τὰς δὲ ξυμφορὰς ηὔξησε τὰς Ἀττικάς, ὅπου καὶ τὰς ἐν Σικελίᾳ. πέ- 5 παυται δὲ τὸ τῆς συγγραφῆς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Κυνὸς σῆμα, τουτέστι περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔνθα δοκοῦσι καὶ νενικηκέναι Ἀθηναῖοι. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἑτέροις γράφειν κατέλιπε, Ξενοφῶντι καὶ Θεοπόμπῳ. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ἐφεξῆς μάχαι. οὔτε γὰρ τὴν δευτέραν ναυμαχίαν τὴν περὶ Κυνὸς σῆμα, ἣν Θεόπομπος εἶπεν, οὔτε τὴν περὶ Κύζικον, ἣν ἐνίκα Θρασύβουλος καὶ Θηραμένης καὶ Ἀλκιβιάδης, οὔτε τὴν ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχίαν, ἔνθα νικῶσιν Ἀθηναῖοι Λακεδαιμονίους, οὔτε τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν τῶν Ἀττικῶν, τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, ὅπου καὶ τὰς ναῦς ἀπώλεσαν Ἀθηναῖοι καὶ τὰς ἑξῆς ἐλπίδας· καὶ γὰρ τὸ τεῖχος αὐτῶν καθῃρέθη καὶ ἡ τῶν τριάκοντα τυραννὶς κατέστη καὶ πολλαῖς ξυμφοραῖς περιέπεσεν ἡ πόλις, ἃς ἠκρίβωσε Θεόπομπος. ἦν δὲ τῶν πάνυ κατὰ γένος Ἀθήνησι δοξαζομένων ὁ 6 Θουκυδίδης. δεινὸς δὲ δόξας εἶναι ἐν τῷ λέγειν πρὸ τῆς συγγραφῆς προέστη τῶν πραγμάτων· πρώτην δὲ τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινότητος τήνδε ἐποιήσατο τὴν ἐπίδειξιν. Πυριλάμπης γάρ τις τῶν πολιτῶν ἄνδρα φίλον καὶ ἐρώμενον ἴδιον διά τινα ζηλοτυπήσας ἐφόνευσε· ταύτης δὲ τῆς δίκης ἐν Ἀρείῳ πάγῳ κινουμένης πολλὰ τῆς ἰδίας σοφίας ἐπεδείξατο, ἀπολογίαν ποιούμενος ὑπὲρ τοῦ Πυριλάμπους, καὶ Περικλέους κατηγοροῦντος ἐνίκα. ὅθεν καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ἑλομένων Ἀθηναίων, ἄρχων προέστη τοῦ δήμου. μεγαλόφρων 7 δὲ ἐν τοῖς πράγμασι γενόμενος, ἅτε φιλοχρηματῶν, οὐκ εἴα τὸν πλείονα χρόνον προστατεῖν τοῦ δήμου. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Ξενοκρίτου, ὡς Σύβαριν ἀποδημήσας, ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, συγχύσεως δικαστηρίου φεύγων ἑάλω· ὕστερον δὲ

4) Thucyd. V, 10.
5) Idem V, 11.

ἐξοστρακίζεται ἔτη δέκα. φεύγων δὲ ἐν Αἰγίνῃ διέτριβε, κἀκεῖ λέγεται τὰς ἱστορίας αὐτὸν συντάξασθαι. τότε δὲ τὴν φιλαργυρίαν αὐτοῦ μάλιστα φανερὰν γενέσθαι. ἅπαντας γὰρ 8Αἰγινήτας κατατοκίζων ἀναστάτους ἐποίησε. μετὰ δὲ τὴν ἱστορίαν φασὶ συντετάχθαι τῷ συγγραφεῖ τὸ προοίμιον, ἐπεὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ μέμνηται γεγονότων, ὥςπερ τῆς Δήλου καθάρσεως, ἣν περὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἐπὶ Εὐθύνου ἄρχοντος γεγενῆσθαί φασι. μέμνηται δὲ ἐν αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ πολέμου τελευτῆς λέγων Ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου. ἀλλὰ καὶ ἐν ἀρχῇ φησι[6]) Κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ 9ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. πληρώσας δὲ τὴν ὀγδόην ἱστορίαν ἀπέθανε νόσῳ. σφάλλονται γὰρ οἱ λέγοντες μὴ Θουκυδίδου 10εἶναι τὴν ὀγδόην, ἀλλ' ἑτέρου συγγραφέως. τελευτήσας δ' ἐν Ἀθήνησιν ἐτάφη πλησίον τῶν Μελιτίδων πυλῶν, ἐν χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς ὃ προσαγορεύεται Κοίλη, εἴτε αὐτὸς ἐπανελθὼν Ἀθήναζε ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ ὁρισθέντος χρόνου πληρωθέντος, καὶ τελευτήσας ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, εἴτε μετακομισθέντων αὐτοῦ τῶν ὀστέων ἀπὸ Θρᾴκης, ἐκεῖ καταστρέψαντος τὸν βίον· λέγεται γὰρ ἐπ' ἀμφότερα. καὶ στήλη τις ἀνέστηκεν ἐν τῇ Κοίλῃ τοῦτο ἔχουσα τὸ ἐπίγραμμα.

6) I. cap. I. De Deli lustratione est I, 8. de Euthymo vel Euthyne vel Eudemo est VII, 16. 69. Verba ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου extant I, 18.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΟΛΟΡΟΥ ΑΛΙΜΟΥΣΙΟΣ
ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ.

INDEX
LIBRORUM SCRIPTORUM.

A. Codex membr. f. max. Bekkeri, qui cum ex Italia superiore Parisiensi bibliothecae illatus esset, anno 1815 Austriacis redditus ubi nunc lateat nescitur. Scholia inerant, ad medium fere librum ab antiqua manu scripta, deinde a recentiore.

B. Vaticanus 126. membr. f. paullo minore, fol. 188. versuum 30—32., qui singuli litteras habent 60—70. Bekkeri. Scriptura compendiis referta neque absimili Coisliniano 345. Scholia ab eadem manu adscripta.

C. Laurentianus plut. 69. cod. 2. membr. f. max. Bekkeri. Literis grandibus et rotundis, quae Platonicum Δ referant. Versus habet vicenos septenos, litterarum 26—28. Folia sex ab initio recentia. Scholia et lemmata a recentiori manu satis multa, ab antiqua rara, neque ante librum secundum. Subscriptionem mireris: DEO GRATIAS PETRUS SCRIPSIT. Huius Bekkerus librum secundum et primi capita 15—146., octavi 1—31. cum editis comparavit.

D. Marcianus 367. Bessarioneus. membr. f. max. f. 61. versuum 60—64. Bekkeri. Praemissum folium recens vitam Thucydidis habet. Bekkerus librum septimum comparavit.

E. Palatinus 252. Heidelberg. membr. f. max. f. 326. versuum 32. Bekkeri et in usum Popponis a Frommelio quoque excussus. Scriptus manu Aristophanem Ravennatem et Photium Marcianum referente. Habet et Marcellinum. Scholia nec multa neque antiqua. Comparavit Bekkerus libros tertium et sextum et primi capita ea quae desunt Laurentiano. Memoratur hic cod. a Fabric. bibl. gr. t. II. p. 729. *Harl.*

F. Augustanus (Reiser. p. 69. nr. 40.), nunc Monacensis (Hardt. nr. 430.) membr. Baueri, cuius v. praef. p. IV. Seculo duodecimo antiquior. Fallitur Fabric. l. l. de cod. Augustano, solum Periclis orationem, ut ait, complectente.

G. Basileensis sive Camerarianus. Dukeri, quem v. in praef. p. VIII. *Lips.*

H. Cassellanus. bomb. scriptus anno 1252. Dukeri, qui eum descriptum dedit praef. p. VII.

I. Vindobonensis (nr. 33. codd. hist. Gr.) Alteri, cuius v. praef. ad edit. suam (Vindob. 1786. tomi II, 8.) Idem locos Thucydideos a Stobaeo laudatos cum cod. Vindobonensi Stobaei contulit. v. Thuc. ed. Lips. t. II. p. LIV. Est ille cod. philos. gr. nr. 67. conf. Fabr. bibl. gr. t. II. p. 729. *Harl.* Denique Alterus editioni Lucretii Vindob. 1787. 8. Thucydidis descriptionem Atticae pestilentiae addidit ex cod. scripto 14., sec., quo in ed. Thucydidis non usus erat.

K. Graevianus chart., qui Traiecti ad Rhenum asservatur, Hudsoni et Dukeri, quem v. in praef. p. VII.

L. Arundelianus Hudsoni, quem v. praef. p. XXXVIII. e bibl. Norfolciana.

M. Baroccianus Hudsoni, qui conciones tantum habet.

N. Clarendonianus (nunc Cantabr. nr. 3. 18. teste P. P. Dobraeo ad Arist. Plut. 145.) Hudsoni.

O. Claymondianus collegii corporis Christi, Hudsoni. Aliis littera C. notatur, Popponi sigla Chr.

P. Danicus sive Hafniensis, Dukeri. V. eius praef. p. VII.

Q. Mosquensis 217. chart. Baueri. v. praef. p. V.

Parisienses Gailii. v. *Mém.* sect. 4. nr. 2.

a) Nr. 1868., qui finitur primi libri cap. 40.
b) — 1791. — 2.
c) — 1636. chart. fol. 195.
d) — 1637. membr. fol. 226.
e) — 1733.
f) — 1735. chart. fol. 325.
g) — 1736. chart. fol. 357. Regius Dukeri. v. praef. p. VI.
h) — 1734. chart. fol. 396.
i) — 1638.
k) — 317. — Parisienses cum valde recentes esse omnes videret, inspexit Bekkerus, non pertractavit; quo factum est, ut nonnisi in sexto libro aliquoties discesserit a Gailio. Ceteros non vidit.

Lugdunensis Wyttenbachii, quem v. in praef. ad ecl. hist. p. XXIII. ed. *prior.*

Venetus Zanettii, cuius specimen dedit in catalogo codd. manuscriptorum Venetorum Venet. 1740. fol.

Monacenses mei tres:

R. Cod. nr. 126. ap. Hardtium, sec. 16. non ita bonae notae. Contuli cum ed. Lips. ab initio usque ad primi libri cap. 77.

S. Cod. nr. 228. ap. Hardt., ex insula Chio quondam in has oras allatus, melioris notae.

T. Cod. nr. 185. ap. Hardt., qui ex variis historicis et ex Thucydidis historia nonnulla continet. Et Thucydidea quidem initium habent his verbis: ὅτι Ἐπιδάμνιοι, ἔστι δὲ etc. Contulit Herodotea Werferus, quem v. Act. phil. Mon. t. 1. p. 274.

Praeter codices manuscriptos hic in censum veniunt marginibus exemplarium vel calamo vel typis adiectae scripturae varietates. Ex his memorandi sunt:

Margo editionis H. Stephani; ex illis:

Margo Aldinae, quae Vindobonae asservatur, Tusani lectionibus correctionibusque impletus, quas publici iuris Alterus fecit.

Margo Florentinae, quae Vimariae asservatur, incerti viri docti coniecturis conspersus egregiis, quas passim interpretes ed. Lipsiensis commemorant.

Margo Aldinae, quae Monachii asservatur, in quem perpauca P. Victorius contulit, suntque a me enotata.

Vallae interpretatio latina, de cuius in Thucydide emendando usu disseruit Poppo Obs. c. II, p. 32. c. IV. p. 82.

Iam de pretio libris scriptis supra enumeratis statuendo si quaeritur, omnium utilissima protulit Poppo l. l. p. 51.*), qui in prima codicum familia Arundelianum, codicem Corp. Chr., Danicum, Mosquensem, Parisinum E. ponit. Atque ex his quidem tres, primo loco nominatos ex uno, eoque corrupto antiquo libro descriptos esse ait. Ad eandem familiam

*) Accuratius atque omnes complexus de libris scriptis Thucydidis Poppo ed. Thuc. P. II. Vol. I. disputavit, qui eos p. 62. sic in genera atque familias digerit:

Genus 1. (praeclarum.) Familia A. (omnium optima.) Cass. Aug. Familia B. (bona.) Cl. Ven. Fam. C. (aliquanto deterior.) C. A. F. (postremus reliquis peior.)

Genus 2. (et ipsum praestans.) Fam. A. (bona transitum a praec. genere parans.) Pal. Ital. Famil. B. (bona et magis propria indole utens sed correctorem experta.) Vat. H. Famil. C. (satis bona praeter libr. VIII.) Reg. (G.) Marc. (Ad unam harum familiarum etiam cod. vet. Stephan. referendus.)

Genus 3. (mediocre.) Tansitum a praeced. parat. Bas. (sequentibus melior.) Fam. A. (modo bona modo corrupta.) Gr. I.

fortassis pertinet Vindobonensis, et Graevianus. Secundum codicum genus complectitur Augustanum, Basileensem, Casselanum, Clarendonianum, Parisinos A. C., ad quos et ipsos non raro accedit Vindobonensis. His nescio an addendi sint Palatinus et Monacensis S. Ex his vero codd., qui hac secunda classe continentur, praestantissimi sunt Casselanus Augustanusque, qui cum primariis tertiae familiae libris primum locum tenent, si de praestantia codicum quaeritur. v. Popp. l. l. p. 69., qui e tertia, eademque optima codicum familia nonnisi duos superesse dicit, Regium sive Paris. g. atque Paris. h. Quibus nunc adiici potest Vaticanus, quem inter praestantissimos referre vix haesites. Qui autem magis per se stant, Parisini d. f. i., correctionibus atque interpretamentis abundant. De Bekkeri codicibus Austriacum haud raro cum optimo Vaticano congruere videas, neque dubites inter libros secundi ordinis referre. Codicibus primae familiae Laurentianus adnumerandus; cum Augustano Casselanoque ut plurimum Marcianus consentit.

Addo recensum quam potero accuratissimum librorum scriptorum Thucydidis, quos vel eosdem cum supra nominatis esse, non certo constat, vel alios esse probabile est, quique memorantur ab iis, qui catalogos bibliothecarum composuerunt.

1. Florentinos enumeravit Bandinius Vol. I. p. 549. Vol. II. p. 622. 638. 646., inter quos fortassis Laurentianus est. Duos item Florentinos memorat Montefalcon. diar. Ital. p. 310.

2. Venetos recenset Zanetti bibl. supr. memoratae p. 171. 174. 175. Primo loco enumerati specimen simul dedit. Conf. Morellii bibl. D. Marci t. 1. p. 237. A Tomasino catal. bibl. Venet. tres Veneti commemorantur; primus p. 20. alter p. 23., tertius p. 107. Horum primus non differt ab eo, cuius mentionem fecit Montefalcon. l. l. p. 13.

3. Mediolanenses ibidem duo a Montefalconio indicati.

D. (postremus reliquis posthabendus.) Fam. B. (longe saepius mendosa quam sincera.) E. Vind.

Genus 4. (depravatum.) K. (transitum parans a. praec. gen.) Mosqu. (aliquanto melior sequentibus.) Familia maxime corrupta: Ar. Chr. Dan. Monac. nr. 126. Vilis pretii est Monac. nr. 228. Bar. nullius est plane auctoritatis.

Genus 5. (libros varios incertae fidei complectens.) Lugd. (satis bonus, ut videtur.) B. (mediocris, ut videtur.) Marg. Steph. Marg. Vict. Flor. Vin. Tusan. (nullius plane auctoritatis.) Dixi in praefatione.

4. Neapolitani ibidem p. 310. duo.

5. Taurinensem unum exhibet catalog. bibl. Taurinens. a. 1487. editus p. 152.

6. Patavinus unus indicatur in catal. bibl. eius urbis p. 94.

7. Romanorum trium mentio fit apud Montefalconium bibl. bibliothecarum MS. t. 1. p. 4. B. et p. 5. sqq.

8. Anglicus chart. sec. 15. memoratur ab Harlessio introd. ad hist. lit. gr. proleg. t. 1. p. 66. et in catal. MSSorum Angl. et Hibern. Oxon. 1697. fol. p. 50. 264., ubi cod. etiam Oxoniensis solam Thucydidis vitam complectens, et Is. Casauboni notis marginalibus illustratus, refertur.

9. Gallici duo a) Cod. nr. 317. bibl. Coisl. apud Montefalcon. bibl. Coisl. p. 429., bomb. sec. 14. fol. 319. Thucydidis insunt historiae libri octo, quorum primus avulsis initio foliis mutilus est, incipitque ab his verbis: *ἐπείθοντο οἱ μὲν Κερκυραῖοι, ἔστι δὲ ἰσθμος τὸ χωρίον, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν· Κορίνθιοι δὲ ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἐπιδάμνου* etc. (I, 26. 27.) In fine abscisso folio pauca ex octavo libro desunt, desinitque postremum folium 239. in his verbis: *ὄντων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ αἱ* — (VIII, 108.) Deinde b) Cod. bibl. Coisl. nr. 350. ap. Montefalc. l. l. p. 517., membr. scriptus anno Chr. 1424. f. 131. Ubi erasa priore scriptura 10 seculi altera nova posita est. Sub initium quidem scribitur in loco vacuo: *πάλαι μὲν Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδαι*, quo significatur, olim in hisce membranis descripta fuisse Herodoti et Thucydidis opera. Si quidem, Montefalcon. ait, ut diximus Palaeogr. Gr. p. 318. a sec. duodecimo veteres scripturae abradi et deleri coeptae sunt, ut nova describerentur vetustioribus illis longe inferiora.

10. Matritensem commemorat Iriarte p. 84.

ARGUMENTUM.

1. Auctoris consilium inde a belli Peloponnesiaci initio cacaptum, hoc bellum scribendi, maximum, ut iam tum augurabatur, omnis memoriae futurum. 2. Regressio ad antiquiorem Graeciae statum, imbecillum sane. Plurimae, inprimis fertilissimae, provinciae incolas saepe mutaverant. Solae Arcadia et Attica indigites habent. 3. Ante Troianum bellum nulla unquam res communi opera gesta. Ne nomen quidem unum atque idem Graecos coniunxit, ipso Homero teste, qui multo post illud bellum florens, nusquam universos appellat Hellenes.

Scholia Veneta ad Homeri Il. Thucydidem, qui eod. cap. barbarorum nomen Homero recentius esse perhibeat, ex Il. II, 867. refelli dicunt. Strab. p. 976. B. *Alm.* ex eodem Iliadis loco, ex Od. I, 344. et XV, 30. eadem colligens ita pergit scribere: *οἶμαι δὲ τὸ βάρβαρον καταρχὰς ἐκπεφωνῆσθαι οὕτω κατ' ὀνοματοποιΐαν ἐπὶ τῶν δυσεκφόρως καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλούντων* etc. Addit Homerum barbarorum nomen, quo Graecos ab aliis populis discerneret, non ignorasse, cum *βαρβαροφώνους* dixerit, videri. Mox tamen causam indicat, cur *βαρβαρόφωνοι* dicere potuerit, non item *βάρβαροι.* Nimirum Homerus noverat homines aspere loquentes, *βαρβαροφώνους*, sed nondum barbarorum nomine eo sensu usus est, quo cuncti non Graeci appellantur. Ad hanc sensus differentiam spectat Hesych. in *βάρβαροι,* ubi Bernard. vocem cum latina *balbus* et Orientalium *Babel* comparavit. Conf. Herodot. II, 158. VIII, 20. IX, 42. Ovid. Trist. V, 10. 57. Soph. Ai. 1263. *Br.* Et eam vocem a sono ductam esse docet Arist. Av. 199. Ne, ut putabant, Thucydidi Homericum epitheton *βαρβαρόφωνοι,* Caribus inditum, repugnaret; Apoll. lex. Hom. hac ratione vitari posse putavit, si ea ipsa vox glossa esse dicatur vocis *ἀκριτόφωνοι,* idque Homero restituendum tanquam genuinum affirmat. Id quod ansam dedit disputationi Tollii in Exc. 3. ad illius lexicon p. 738. Quod autem ad nomen *Ἕλληνες* attinet, quatenus commune Grae-

eorum est, id paulo post hoc sensu ab Hesiodo et Archilocho usurpari, Strabo p. 568. C. adnotavit. Vid. Thiersch. de carminum Hesiodi cum Homericis nexu p. 11. Totam vero scholiastae Veneti oblocutionem brevibus diluit Heyn. ad Il. t. IV. p. 435. Quidquid est, ait, Homerus vocis usum norat: *βάρβαρος φωνή*, quod ea est aspera, agrestis, aut simili ratione; non autem populos barbaros, *βαρβάρους* norat, *nullo vitae cultu politos*. Multo minus barbaros, collective *τοὺς βαρβάρους*, contrarios *τοῖς Ἕλλησι*. Recte adeo Apollodorum, qui censuerat usu et convicio communi peculiariter dictos esse Cares barbaros, refellit Strabo; non enim barbaros vocat, sed barbare loquentes. Sic *Καρικὴν Μοῦσαν* recte dixerant *τὴν βάρβαρον καὶ ἀσαφῆ* grammatici apud Suidam h. v. — Quod autem sententiae Thucydidis repugnare videbatur Il. II, 530., ut spurius hic versus ab Aristarcho obelo fixus est. V. schol. Venet. et minor. ad h. l. conf. eadem ad Il. XVI, 595. X, 595. Phavorin. s. v. *Ἑλλάδα* et *Ἑλληνίζω*. Eadem de causa damnatus est versus Il. IX, 395., ubi v. scholia minora. Atqui Thucydidi non tam adversatur hic versus, quam eius sententiam confirmare videri debebat, si quidem *Πανέλλησι* i. e. Graecis in ditione Achillis (v. Heyn. ad Il. t. V. p. 614.) opponuntur *Ἀχαιοί* i. e. Peloponnesii, ut Homerus intellectum voluisse videtur, sed interpretes eius pro synonymis scilicet haec nomina habuerunt. V. Heyn. l. l. t. IV. p. 310., ubi simul monet, scholiastae ad Thucydidem I, 3. emendationem: *ἂν᾽ Ἑλλάδα* in Homeri versu memorato vel propter hiatum *ἐκέκαστο ἀνά* probari non posse. Qui factum sit, ut paulatim *Ἑλλήνων* nomen in communem Graecorum denominationem abiret, e Thucydide verbotenus fere sumpta explicatione docet schol. minor ad Il. I, 2., docte explicat Heyne ad Il. t. IV. p. 364. Addo argutam Casauboni argumentationem in notis ad Strab. p. 106. Is igitur super verbis Herodot. IV, 36. *εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ Ὑπερνότιοι ἄλλοι* haec adnotavit: Nititur sententia Herodoti hac ratione: Hyperborei et Hypernotii contrariorum rationem obtinent. Contrariorum autem haec est natura, ut quod sit unius *δεκτικόν*, alterius etiam esse possit, estque hic locus a philosopho tractatus Topicorum libro secundo. Quare si ea est, dicit, terrae figura, ut sint aliqui Hyperborei, ergo erunt et Hypernotii. Sed in eo fallebatur Herodotus, quod etsi *τὸ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν*, tamen non est necesse, ut altero posito ponatur et alterum, quod philosophus ita docet, *τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἂν θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι*. Simillima Thucydidis ratio: Homerus, inquit, *βαρβάρους οὐκ εἴρηκε, διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω ἀντίπαλον*

ἐς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι: nec tamen barbaros dixit, quia ne Hellenes quidem distincti in unum nomen oppositum adhuc coaluisseut. — Ceterum Thucydidis locum adscripsit et summam a Strabone p. 568. et 976. dictorum explicandi causa addidit Eustath. ad Homerum Il. II, p. 367. *Rom.*

4. Minos primus classem paravit, ex Cycladibus Caras eiecit, praedonesque coercuit. 5. Antiquitus enim et Graeci et barbari praedabantur; more olim non ignominioso, etiam auetoris aetate Locris Ozolis, Aetolis, Acarnanibusque usitato, quare armati prodeunt. 6. Qui mos arma gerendi olim omnibus Graecis erat communis. Athenienses primi arma deposuerunt, molliorcmque vitae rationem receperunt, Lacedaemonii autem primi mediocri vestimento usi sunt. conf. Odofr. Mueller. *d. Dor.* P. II. p. 267. Thucydides, ait, primos Lacedaemonios simpliciore vestitu usos esse scribit, quae est propria huius historici opinio, quasi vestes illae linteae, laxae et decore sinuatae atque complicitae, qualibus aetate adhuc Aristophanis antiqui moris homines Attici utebantur, Graecorum antiquissimus vestitus fuerint. At nobis satis exploratum est, hunc vestitum a Ionibus demum Asiaticis Athenas migrasse, quo deposito circa tempora belli Peloponnesiaci ad antiquiorum Graecorum faciliorem commodioremque amictum redibant; nisi quod mulieres, quae olim Athenis quoque Dorico cultu usae fuerant, nunc Ionicas vestes promissis manicis, syrmisque instructas, ampla complicatione compositas, maximam partem linteas servabant. Hoc tamen Thucydidem vere dixisse dicit Muellerus, Lacedaemonios reliquis Graecis simpliciore substrictoque vestitu praeiisse, velut himatio, tribone densi fili modicique ambitus, quem iuvenes Spartani per omne anni tempus sine tunica amiciri more iubebantur, quem ne natu maiores quidem homines (velut λακωνίζοντες Atheniensium) servare recusabant. Citat in hanc rem librum suum Minervae Poliadis aedes p. 41.

7. Propter praedationem urbes vel muniebantur vel remotioribus a littore locis condebantur. 8. Nec minime insulani praedationem exercebant. Post Minoem autem, cuius classis mare tutum praestitit, validiores opibus civitates sibi subiecerunt infirmiores. 9. Agamemnonis imperium amplissimum et in Peloponneso et in insulis, unde sit partum. 10. Ne illud quidem dubium, bellum Troianum omnibus superioribus bellis maius, Peloponnesiaco minus fuisse, etiamsi Homero fidem habeamus. De fide Homeri historica iam antiqui Strabo et Polybius ita praedicarunt, ut non omnia a poeta conficta esse arbitrarentur. De recentioribus multorum loco ad Wolfium proleg. ad Homer. p. CXIX. provocari suffi-

cit. Strab. p. 37. ὁ ποιητὴς ἐφρόντισε πολὺ μέρος τἀληθοῦς· ἐν δ' ἐτίθει καὶ ψεῦδος· τὸ μὲν ἀποδεχόμενος, τῷ δὲ δημαγωγῶν καὶ στρατηγῶν τὰ πλήθη i. e. *mendacio autem demulcens ac gubernans ducis instar multitudinem* — πρὸς δὲ τὸ αὐτὸ τὸ τέλος τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ τὰ ὄντα λέγοντος βλέπων, — ἐκ μηδενὸς δὲ ἀληθοῦς ἀνάπτειν καινὴν (fort. scrib. κενὴν) τερατολογίαν, οὐχ Ὁμηρικόν. Frustra autem laborent, qui ubique vera, vel ex veritate corrupta et ficta discernere velint; catalogum tamen ipsum in parte historica ponunt uno omnes consensu veteres. Polyb. apud Strab. (p. 43. A.) t. IV. p. 627. *Schw.* εἴ τινα, ait, μὴ συμφωνεῖ, μεταβολὰς αἰτιᾶσθαι δεῖν, ἢ ἄγνοιαν, ἢ καὶ ποιητικὴν ἐξουσίαν· ἣ συνέστηκεν ἐξ ἱστορίας, καὶ διαθέσεως καὶ μύθου. τῆς μὲν οὖν ἱστορίας ἀλήθειαν εἶναι τέλος· ὡς ἐν νεῶν καταλόγῳ τὰ ἑκάστοις τόποις συμβεβηκότα λέγοντος τοῦ ποιητοῦ etc. conf. Heyn. ad Il. t. IV. p. 287. Creuzer. Art. hist. gr. p. 58. coll. Dahlmanno *Herodot.* p. 101.

11. Non autem hominibus, sed opibus carebant illa tempora, quod obsidione Troiae diuturna probatur. 12. Ne post Troica quidem Graecia requievit. Multae in civitatibus singulis seditiones, inde novae civitates ortae. Boeoti quidem sexaginta annis post Troiae excidium ex Arne a Thessalis pulsi terram Cadmeam occuparunt; octoginta annis post Troiam eversam Dorienses cum Heraclidis in Peloponnesum invaserunt. Et deinceps coloniae in Ionia et in insulis Atheniensium, in Sicilia Italiaque Peloponnesiorum maxime exstiterunt. Arne Boeotica, quam expulsi Thessalia Boeoti condiderunt, pro eadem urbe, quae Chaeronea dicebatur, habita est a Pausania IX, 40. et Schol. ad Thuc. I, 12. At Heyn. ad Il. t. IV. p. 300. prope Chaeroneam alteram istam Arnen sitam esse dicit. Ab hac inde condita Aeoles Boeotiam tenuere; antea enim ferae gentes stirpis Pelasgicae, in his Aones eam inhabitarant; permixtae illae posthac cum Aeolibus. Heyn. l. l. p. 292. Itaque Strabo IX. p. 616. (v. Gosselin. t. I. p. 394. *vers. Gall.*) Boeotiam narrat, primum habitatam fuisse a Barbaris (Ἀόνων καὶ Τεμμίκων καὶ Λελέγων καὶ Ὑάντων. conf. Valcken. ad Eur. Phoen. 645. p. 301.), deinde a Phoenicibus, qui cum Cadmo venissent, quos postea pulsos in Thessaliam a Pelasgis et Thracibus revertisse, ἤδη τοῦ Αἰολικοῦ στόλου παρεσκευασμένου περὶ Αὐλίδα τῆς Βοιωτίας, ὃν ἔστελλον εἰς τὴν Ἀσίαν οἱ Ὀρέστου παῖδες, atque iunctis viribus Pelasgos eiectos Athenas compulisse, Thraces in Parnassum: quae ex Ephori scriptis hausta fusius explicat Marx. p. 129. et Heyn. ad Il. t. VII. p. 286. Aeoli autem stirps erat, quae tenebat Thessaliae partem, in qua Arne

erat antiquior, a Boeoto condita, unde Boeoti dicti, qui urbem inhabitarunt: recepti ab iis Cadmei Thebis profugi una cum ipsis habitarunt. Pelasgi autem ab Aeolibus tum, cum Arnen occuparent, sedibus suis in Thessalia eiecti, concesserant in Dodonam. Od. Muellerus *Orchom. u. d. Minyer* p. 391., nulli, ait, igitur belli Troiani tempore Boeoti in Boeotia, quae serius dicebatur. Atqui Homerus Boeotos iam totius Boeotiae praeter Orchomenum et Aspledonem dominos facit; quam poetae cum historicis repugnantiam ut removeret, Thucydides fortasse, Boeotorum certe partem (ἀπόδασμον), unde erant qui expeditionem Troianam sequerentur, iam tum in Boeotia fuisse excogitavit. Inde a Dorum ducibus Heraclidis in Peloponnesum profectione initium habuerat Ephori historia, eodemque ex tempore antiquitatem certiori documentorum fide testatam consignatamque reperimus, aetasque historica initium habet. Quas res qui accuratius cognoscere cupiet, adeat Marxium ad Ephori fragm. p. 55. et qui uberius est in narranda Heraclidarum incursione, Mansonem Spart. Vol. I. P. I. p. 39.

13. Auctis opibus tyrannides ortae. Item rei navali maiorem operam dederunt inprimis Corinthii, divitiis celebres. Praeter eos, navali bello primum insignes, Iones Cyri tempore et Polycrates, Cambysis aequalis, item Phocenses Massiliae conditores classibus valebant. 14. Siculi vero tyranni et Corcyraei maiorem adeo triremium numerum habebant, iam ante bella Persica. 15. Classibus Graecorum insulae subiectae, terra nonnisi proximi lacessiti: nec unquam in partes discessum, nisi in bello inter Chalcidenses et Eretrienses. 16. Cyrus devicta Asia intra Halyn Iones, Darius etiam insulas subegit. 17. Tyranni suum unice commodum spectantes per quietem regnabant. 18. Tandem Lacedaemoniorum ope tyrannis eiectis orta sunt bella cum Persis, in quibus Lacedaemonii ceterorum Graecorum duces extiterunt; Athenienses autem navalem potentiam nacti sunt. Devictis barbaris, cum Graeciae civitatum aliae Atheniensibus, aliae Lacedaemoniis se adiunxissent, illis mari, his terra potentibus: orta sunt bella inter utrosque et socios eorum, aut etiam ipsorum cum sociis deficientibus, quibus quidem bellis belli peritia aucta. 19. Et Lacedaemonii quidem tributa non exigebant, Athenienses autem naves et tributa cogebant. 20. Haec pauca certis quibusdam indiciis constant, non enim cuilibet argumento fides habenda, propter hominum ἀκρισίαν, cuius nonnulla exempla afferuntur. 21. In illis igitur acquiescendum est, si ea certis argumentis pervestigata sunt secus ac fieri solet a poetis et scriptoribus mythicae historiae. 22. Et

verba quidem ipsa orationum in concionibus habitarum non retulit auctor, apta tamen praesenti cuilibet rei et universae vere dictorum sententiae exhibuit, rebus diligenter examinatis, ita ut veri studiosis se satis facturum putaret. 23. Belli diuturni et atrocissimi varia portenta fuere, initium autem a sublatis induciis, post captam Euboeam factis. Inde ad controversias Graecorum et rupti foederis causas transit.

Epidamnii bello pressi, cum, Corcyraeis auxilium negantibus, Corinthiorum implorassent opem, colonos ab ipsis praesidiumque acceperunt 24. 25. Ob id Corcyraei Epidamnum circumsedent: ipsisque navali acie Corinthiis victis, oppidum capiunt 29. Cum vero vi maiore ultionem Corinthii pararent, Corcyraei ad societatem Atheniensium confugiunt, et impetrato subsidio, navali proelio cum Corinthiis decernunt: in eo Athenienses cum manus Corinthiis conseruerunt 51. Sic foedus violatum 52. Potidaea ab Atheniensibus defecit. Eam Athenienses, proelio fusis Corinthiis, qui subsidio venerant, obsidione cingunt 62. Lacedaemonii, concilio sociorum advocato, ruptum ab Atheniensibus foedus censent; bellum decernunt 88. 124. Hinc cum saepe missis ultro citroque legatis non conveniret, Athenienses et ipsi, auctore Pericle, bellum iusserunt. Huius libri pars, qua reipublicae Atheniensis incrementa, Pausaniae et Themistoclis interitus referuntur, 89. 128. 135., a Frontone ep. ad imperatorem Verum II, 2. Opp. t. 1. p. 112. *Francof.* dicitur πεντηκονταετία Θουκυδίδου, quia eius libri spatium inde a cap. 89. ad finem usque res quinquaginta fere annorum complectitur. Conf. Schol. Thuc. ad I, 18. 42. 75. 97., qui ad h. l. scribit: ἀρχὴ τῆς πεντηκονταετίας. Vid. de rebus in pentecontaëtia expositis Mosche dissert. inserta Seebod. bibliothecae crit. I, 2. p. 189.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΞΥΓΓΡΑΦΗ.

Α.

1 Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελ[o]
ποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλ[ους]

---

1. *Θουκυδίδης Ἀθηναῖος*] Initium prooemii laudant Eustath. [a]d Hom. Od. IV. p. 1501. *Rom.* Dionys. de C. V. p. 322. *Schaef[er]* usque ad *οὐ χαλεπῶς ἀνίσταντο* c. 2. Demetr. Phal. d. eloc. p. [?] *Schneid.* usque ad *καὶ Ἀθηναίων.* Iterum Dionys. iud. d. Th[uc.] p. 857. *Reisk.* usque ad verba: *τοῖς Ἕλλησι κατέστη* c. 23. Di[o] Chrysost. or. 53. — Schol. *πάντως μέμνηται τοῦ οἰκείου ὀνόματ[ος] κατ᾽ ἀρχὰς, ἀντιδιαστέλλων ἑαυτὸν τῶν ὁμωνύμων ἐν τοῖς ἔτεσιν, ἅμ[α] μὲν τῆς αὐτῆς* (leg. *ταύτης τῆς*) *αἰτίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ τοῦ [μὴ] ἕτερόν τινα τὸ αὐτοῦ σφετερίσασθαι σύνταγμα.* Quod dicit *οἰκ[εῖον] ὄνομα*, verbum *Ἀθηναῖος* significare videtur. Quare Poppo pro c[or]ruptis: *ἐν τοῖς ἔτεσιν* coniecit legendum *ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνε[σι]* Kruegerus ad Dionys. Historiogr. p. 115. eodem sensu, em[en]datione faciliori: *ἐν τοῖς ἐκτός.* Stephani coniecturam, auctor[em] scripsisse *Θουκυδίδης τοῦ Ὀλόρου Ἀθηναῖος*, vel *Θ. Ὀλόρου Ἀθ[ηναῖος]* suspicantis satis iam refutarunt interpretes. Solennis ista nunc[u]patio, qua patris nomen adiicitur, ad forum potius et publi[ca] munera, quam ad privatas historicorum scriptiones pertinet, qu[a]re ubique nomen scriptoris sine patris nomine exhibetur, praet[er] IV, 104., ubi de se ut classis duce Thucydides loquitur, ut Ha[a]ckius; nec magis nomine patris addito Herodotus orditur, [ut] Schaefer l. l. adnotavit. Illis, ait, temporibus, quibus tam ex[i]guus erat proventus scriptorum, sufficiebat ad *ἀντιδιαστολὴν* [so]lius patriae commemoratio. — Sallustii prooemium cum Thucy[dideo] componit Bircovius apud eundem p. 483. Idem script[or] Rom. libros de rebus P. R. suos dixit *accuratam et diligent[em] narrationem* i. e. *ξυγγραφήν*, utque Thuc. fere sic exorsus est: *Res populi Rom. M. Lepido, Q. Catulo Coss. ac deinde militiae [et] domi gestas composui* (*ξυνέγραψα*) et B. I. 1, 5. *Bellum scriptur[us] sum, quod populus Rom. cum Iugurtha — gessit;* et Sallustian[us] Velleius I, 3, 2. *Iliaca componentes tempora*, ubi v. Ruhnk. [et] Dorv. ad Charit. p. 199. *Lips.* Duker. ad h. l.

ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους] Haec *μεταφραστικῶς* effe[r]

ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμε-

---

Dionys. p. 821. Non ὡς ἐπολέμησαν sed ὃν ἐπ. legisse, Vallam, ut qui interpretatus sit: *quod inter se gesserunt*, adnotavit Steph. Apud Dionys. l. l. eadem scriptura. Sed cum πλεονάζειν ista verba videri possint, multo etiam evidentiorem pleonasmum esse dicit, si scriberetur ὅν. Nam latius patere istud: *quomodo inter se bellum gesserunt*, quoniam possit aliquis bellum, quod illi inter se gesserunt, narrare, qui tamen quomodo singula gesta fuerint, taceat. — De iisdem verbis exposuit Wyttenb. in bibl. cr. Vol. III. P. I. p. 35. Eam formulam sane antiquam dicit, Herodoto cum aliis locis, tum II, 116. frequentatam, imo Homero Il. VIII, 400. μῦθον ἀκούεις, ὡς — ὑποκρίνονται. Xenoph. h. g. II, 3, 56. ῥῆμα — ὡς εἶπεν, sed ibi Schneider. aliter interpunxit. Aristot. in Eudemo s. d. animo, ex quo locum servavit Plut. Consol. ad Apollon. p. 115. *Weck.* τῷ Μίδᾳ λέγουσι δήπου μετὰ τὴν θήραν, ὡς ἔλαβε τὸν Σιληνόν, διερωτῶντι — οὐδὲν ἐθέλειν εἰπεῖν.

καθισταμένου] sc. τοῦ πολέμου. Ap. Lucian. t. IV. p. 176. *Bip.* in commemoratione inepti Thucydidis imitatoris legitur: ξυνισταμένου. v. Krueger. ad Dionys. p. 115.

καὶ ἐλπίσας] i. e. *cum praevidisset*, *exspectaret*, sive *animo praecepisset*. v. Hoogev. ad Vig. p. 244. Wolf. ad Dem. Leptin. p. 383. Verba ἐλπίσας — προγεγενημένων paulo immutata exhibet Lucian. l. l. p. 212.

μέγα] iunctum cum superlativo ἀξιολογώτατον, qui quomodo comparativi locum obtinere dici possit, Herm. ad Vig. p. 718. docuit. Similiter VI, 17. μέγιστον τῶν πρὶν κινδύνων pro μείζονα legitur, nam si, ait Bauer., priora sunt pericula, novum istud non pertinet ad ea, nec inter ea maximum, sed maius est illis. Conf. I, 10., ubi Troianam expeditionem vocat μεγίστην τῶν πρὸ αὐτῆς. I, 11. ὀνομαστότατα τῶν πρὸ αὐτῆς. I, 50. ναυμαχία — μεγίστη δὴ τῶν πρὸ ἑαυτῆς. VI, 31. παρασκευὴ — πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη τῶν ἐς ἐκεῖνον τὸν χρόνον. V, 60. στρατόπεδον — δὴ τοῦτο κάλλιστον — τῶν μέχρι τοῦδε. Tacit. Agric. 34. *ceterorum Britannorum fugacissimi*, ubi Doederl. p. 49. de commixtione duorum loquendi generum cogitavit. Citat Hermog. p. 24. prog. et Dionys. p. 831.

τεκμαιρόμενος — καὶ ὁρῶν] *argumentis inductus — et quod vidit.* Noli καὶ ὁρῶν iungere cum τεκμαιρόμενος — ἦσαν. Nam καὶ ὁρῶν dictum: pro καὶ ὅτι ἑώρα. Copula καὶ referenda ad posteriorem encliticam τε, positam post ἀκμάζοντες, quae poni debebat post ὅτι. Eadem traiectio est IV, 116. καὶ ὁ Βρασίδας, ὡς ᾔσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει, ubi verus verborum ordo hic est: ὥς τε ᾔσθετο — καὶ ὡς ἑώρα τὸ γιγν. Multis autem locis factum est, ut Thucydides syntaxin verborum immutaret, usus h. l. participio ὁρῶν, cum ob praecedens verbum finitum ἦσαν verbum item finitum ἑώρα aut potius ξυνίστη sequi debuisset. v. Krueger. ad Dionys. p. 116. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 324. Eadem structurae variatio V, 44. et I, 33. πρῶτον μὲν, ὅτι ποιήσεσθε· ἔπειτα — καταθεῖσθε. add. Hoogev. ad Vig.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΞΥΓΓΡΑΦΗ.

Α.

1 Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους,

1. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος] Initium prooemii laudant Eustath. ad Hom. Od. IV. p. 1501. *Rom.* Dionys. de C. V. p. 322. *Schaefer* usque ad οὐ χαλεπῶς ἀνίσταντο c. 2. Demetr. Phal. d. eloc. p. 23 *Schneid.* usque ad καὶ Ἀθηναίων. Iterum Dionys. iud. d. Thuc. p. 857. *Reisk.* usque ad verba: τοῖς Ἕλλησι κατέστη c. 23. Dio Chrysost. or. 53. — Schol. πάντως μέμνηται τοῦ οἰκείου ὀνόματος κατ' ἀρχὰς, ἀντιδιαστέλλων ἑαυτὸν τῶν ὁμωνύμων ἐν τοῖς ἔτεσιν, ἅμα μὲν τῆς αὐτῆς (leg. ταύτης τῆς) αἰτίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἐπέτερόν τινα τὸ αὐτοῦ σφετερίσασθαι σύνταγμα. Quod dicit οἰκεῖον ὄνομα, verbum Ἀθηναῖος significare videtur. Quare Poppo pro corruptis: ἐν τοῖς ἔτεσιν coniecit legendum ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι Kruegerus ad Dionys. Historiogr. p. 115. eodem sensu, emendatione faciliori: ἐν τοῖς ἐκτός. Stephani coniecturam, auctorem scripsisse Θουκυδίδης τοῦ Ὀλόρου Ἀθηναῖος, vel Θ. Ὀλόρου Ἀθ. suspicantis satis iam refutarunt interpretes. Solennis ista nuncupatio, qua patris nomen adiicitur, ad forum potius et publica munera, quam ad privatas historicorum scriptiones pertinet, quare ubique nomen scriptoris sine patris nomine exhibetur, praeter IV, 104., ubi de se ut classis duce Thucydides loquitur, ut Haackius; nec magis nomine patris addito Herodotus orditur, ut Schaefer l. l. adnotavit. Illis, ait, temporibus, quibus tam exiguus erat proventus scriptorum, sufficiebat ad ἀντιδιαστολὴν solius patriae commemoratio. — Sallustii prooemium cum Thucydideo componit Bircovius apud eundem p. 483. Idem scriptor Rom. libros de rebus P. R. suos dixit *accuratam et diligentem narrationem* i. e. ξυγγραφήν, utque Thuc. fere sic exorsus est: *Res populi Rom. M. Lepido, Q. Catulo Coss. ac deinde militiae et domi gestas composui* (ξυνέγραψα) et B. I. 1, 5. *Bellum scripturus sum, quod populus Rom. cum Iugurtha — gessit;* et Sallustianus Velleius I, 3, 2. *Iliaca componentes tempora*, ubi v. Ruhnk. et Dorv. ad Charit. p. 199. *Lips.* Duker. ad h. l.

ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους] Haec μεταφραστικῶς effert

ἀρξάμενος εὐθὺς καθισταμένου καὶ ἐλπίσας μέγαν τι ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμε-

---

Dionys. p. 821. Non ὡς ἐπολέμησαν sed ὃν ἐπ. legisse, Vallam, ut qui interpretatus sit: *quod inter se gesserunt*, adnotavit Steph. Apud Dionys. l. l. eadem scriptura. Sed cum πλεονάζειν ista verba videri possint, multo etiam evidentiorem pleonasmum esse dicit, si scriberetur ὅν. Nam latius patere istud: *quomodo inter se bellum gesserunt*, quoniam possit aliquis bellum, quod illi inter se gesserunt, narrare, qui tamen quomodo singula gesta fuerint, taceat. — De iisdem verbis exposuit Wyttenb. in bibl. cr. Vol. III. P. I. p. 35. Eam formulam sane antiquam dicit, Herodoto cum aliis locis, tum II, 116. frequentatam, imo Homero Il. VIII, 400. μῦθον ἀκούεις, ὡς — ὑποκρίνονται. Xenoph. h. g. II, 3, 56. ῥῆμα — ὡς εἶπεν, sed ibi Schneider. aliter interpunxit. Aristot. in Eudemo s. d. animo, ex quo locum servavit Plut. Consol. ad Apollon. p. 115. *Weck.* τῷ Μίδᾳ λέγουσι δήπου μετὰ τὴν θήραν, ὡς ἔλαβε τὸν Σιληνόν, διερωτῶντι — οὐδὲν ἐθέλειν εἰπεῖν.

καθισταμένου] sc. τοῦ πολέμου. Ap. Lucian. t. IV. p. 176. *Bip.* in commemoratione inepti Thucydidis imitatoris legitur: ξυνισταμένου. v. Krueger. ad Dionys. p. 115.

καὶ ἐλπίσας] i. e. *cum praevidisset*, *exspectaret*, sive *animo praecepisset*. v. Hoogev. ad Vig. p. 244. Wolf. ad Dem. Leptin. p. 383. Verba ἐλπίσας — προγεγενημένων paulo immutata exhibet Lucian. l. l. p. 212.

μέγα] iunctum cum superlativo ἀξιολογώτατον, qui quomodo comparativi locum obtinere dici possit, Herm. ad Vig. p. 718. docuit. Similiter VI, 17. μέγιστον τῶν πρὶν κινδύνων pro μείζονα legitur, nam si, ait Bauer., priora sunt pericula, novum istud non pertinet ad ea, nec inter ea maximum, sed maius est illis. Conf. I, 10., ubi Troianam expeditionem vocat μεγίστην τῶν πρὸ αὐτῆς. I, 11. ὀνομαστότατα τῶν πρὸ αὐτῆς. I, 50. ναυμαχία — μεγίστη δὴ τῶν πρὸ ἑαυτῆς. VI, 31. παρασκευὴ — πολυτελεστάτη δὴ καὶ εὐπρεπεστάτη τῶν ἐς ἐκεῖνον τὸν χρόνον. V, 60. στρατόπεδον — δὴ τοῦτο κάλλιστον — τῶν μέχρι τοῦδε. Tacit. Agric. 34. *ceterorum Britannorum fugacissimi*, ubi Doederl. p. 49. de commixtione duorum loquendi generum cogitavit. Citat Hermog. p. 24. prog. et Dionys. p. 831.

τεκμαιρόμενος — καὶ ὁρῶν] *argumentis inductus — et quod vidit.* Noli καὶ ὁρῶν iungere cum τεκμαιρόμενος — ἦσαν. Nam καὶ ὁρῶν dictum: pro καὶ ὅτι ἑώρα. Copula καὶ referenda ad posteriorem encliticam τε, positam post ἀκμάζοντες, quae poni debebat post ὅτι. Eadem traiectio est IV, 116. καὶ ὁ Βρασίδας, ὡς ᾔσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ εὐθὺς τὸ τείχισμα λαμβάνει, ubi verus verborum ordo hic est: ὡς τε ᾔσθετο — καὶ ὡς ἑώρα τὸ γιγν. Multis autem locis factum est, ut Thucydides syntaxin verborum immutaret, usus h. l. participio ὁρῶν, cum ob praecedens verbum finitum ἦσαν verbum item finitum ἑώρα aut potius ξυνίστη sequi debuisset. v. Krueger. ad Dionys. p. 116. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 324. Eadem structurae variatio V, 44. et I, 33. πρῶτον μὲν, ὅτι ποιήσεσθε· ἔπειτα — καταθεῖσθε. add. Hoogev. ad Vig.

νος ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτὸν ἀμφότεροι παρα
τῇ πάσῃ καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὁρῶν ξυνιστάμενον
ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον. κί

---

p. 469. Simili mutatione orationis Xenoph. symp. VIII, 11. μαίρομαι τῇ τοῦ ἐρωμένου καλοκαγαθίᾳ καὶ ὅτι σε ὁρῶ τὸν πατέρα παραλαμβάνοντα εἰς τὰς πρὸς τοῦτον συνουσίας. verte igitur: *a praecipiens fore bellum et magnum, et superioribus longe me bilius, his coniecturis adductus, quod et utrique omni bellic paratu florerent et ceteros Graecos cum alterutris se iunger deret.*

ἀκμάζοντες — ἦσαν] Schaefer. l. l. p. 324. voluit ἦσαν. pe Suidas s. v. ἦα scribit: ἦα δισυλλάβως σὺν τῷ ι γραφόμενο γοῦν Ἴωνες ἤϊα λέγουσι, καὶ ἤϊσαν τὸ ἤεσαν καὶ παρὰ Θουκυδίδ τως ἀναγνωστέον· ἀκμάζοντές τε ἤϊσαν ἐς αὐτόν· οἱ Ἴωνες ἤεσαν κ σαν. Photius, qui eadem habet p. 47. *Herm.* in verbis Th didis rectius scribit ἤισαν i. e. ᾖσαν, in postremis Herm. le dum monet: ἤεσαν καὶ ἤϊσαν. Cum his grammaticis faciunt Z lex. bibl. Coisl. p. 234. 600. schol. ad Plat. p. 404. *Bekk.* Bast. ad Greg. Cor. p. 784. Apud Thuc., si quid mutandum set (omnes libri eius habent ἦσαν,) non ᾖσαν, sed ἤεσαν scri dum esset, nam haec forma in ceteris omnibus locis eius e v. ad Dionys. de C. V. p. 178. *Ien.* Buttm. Gr. max. p. Ἀκμάζοντες ἦσαν dictum est pro ἤκμαζον. v. Wesseling. ad I II, 5. Matth. Gr. §. 559. Krueger ad Dionys. p. 116. Estque dem periphrasis in hac forma, quae fieri solet per verba παραγί σθαι, περιγίγνεσθαι, γίγνεσθαι cum inf. vel partic. iuncta Matth. Gr. p. 814. Ceterum ἀκμή et ἄνθος cum verbis inde ctis transferuntur ad summum cuiusque rei vigorem eodem su, quo II, 8. dicitur ἐῤῥώντο ἐς τὸν πόλεμον. v. Krueger. p. 117.

τὸ — Ἑλληνικόν] i. e. οἱ Ἕλληνες. v. Matth. Gr. §. 267.

πρὸς ἑκατέρους] haec verba cum desint in libris aliquot, specta esse posse dixit Popp. Obs. p. 128. sed et ipse et Krue vere monuerunt, si haec verba abessent, auctorem non ξυνι μενον, sed διϊστάμενον scripturum fuisse. Nam sine additam illo πρὸς ἑκατέρους verbum ξυνίστασθαι potius contrarium e quod scriptor dicere voluit, denotaret.

διανοούμενον] repete ξυνίστασθαι. conf. I, 124. ὥστε τῶν ἤδη ἄρχειν, τῶν δὲ διανοεῖσθαι. V, 80. οὐ μέντοι εὐθύς γε ἀπέστη Ἀθηναίων, ἀλλὰ διενοεῖτο, ὅτι καὶ τοὺς Ἀργείους ἑώρα. v. Krueger l. p. 118. Schaefer. l. l. p. 324.

κίνησις — μεγίστη] Citat h. l. schol. Arist. Ach. 1. ὁ δὲ δή πληρωματικὸς αὔξησιν δηλοῖ· ἐχρήσατο δὲ αὐτῷ καὶ Θουκυδίδης ἐν προοιμίῳ· κίνησις γὰρ αὕτη δὴ μεγίστη, quo ordine haec verba bent duo codd. F. H. Sed Thuc. saepius δή addit superlat v. Steph. ad 1, 18. Hoogev. de particul. p. 201. Vig. p. 4 Eadem quae schol. Arist., habet Priscian. 18. p. 1170. *Puts* ubi citat h. l. itemque Phavorin. Verba κίνησις — ἀνθρώπων scripsit auct. anon. vit. Thuc. §. 8. Imitatur Herodian. VI, 3 κίνησίς τε μεγίστη πᾶσι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένετο. Male autem haec ve accipiunt, qui interpretantur: *eine der stärksten Bewegung* cum scriptor hoc velit, omnibus rebus, a Graecis adhuc ges magnitudine et gravitate praestare bellum Peloponnesiacum,

γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων. τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν· ἐκ δὲ τεκμηρίων ὧν ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντί μοι πιστεῦσαι ξυμβαίνει οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα.

---

quod ipse explicat I, 21. Vertendum igitur: *diese war die grösste Bewegung* cum Kruegero et Popp. ad Lucian. dial. d. p. 12. Ceterum h. l. respicit Liv. XXI, 1. *In parte operis mei licet mihi praefari, quod in principio summae totius professi plerique sunt rerum scriptores, bellum maxime memorabile omnium quae unquam gesta sint, me scripturum.*

ὡς εἰπεῖν] *prope dixerim.*

τὰ — πρὸ αὐτῶν] i. e. τούτων τῶν πραγμάτων sive *belli Peloponnesiaci.*

ἀδύνατα ἦν] Omnibus Atticis usitatum, verbalia aut formulas, quales sunt ἀδύνατα, πλοϊμώτερά ἐστιν, εὐφυλακτότερα ἦν in plurali ponere. v. Duker. ad VIII, 55. Steph. ad h. l. Schaefer. ind. lat. ad Greg. Cor. s. v. *pluralis.* Valck. ad Herodot. I, 91. VI, 13. ad Eur. Hipp. p. 203. Koen. ad Greg. p. 53. Act. phil. Mon. t. II. p. 331. not. Suid. Phot. Zonar. Phavor. in ἀδύνατα, Bekk. Anecd. I. p. 342. Schol. ad Eur. Hipp. 269. Iam negat Poppo obs. p. 49. se apud Dionysium, ubi ter h. l. profert, ἀδύνατα invenire potuisse, sed ἀδύνατον legi p. 164. 858. 871. *Reisk.* Quod cum etiam in plurimis et optimis libris Thucydidis legatur, immerito singularem a Gottl. mutatum esse dicit. Verum ἀδύνατα semel ap. Dionys. p. 164. (de C. V. p. 324. *Schaefer.*) legitur. Nam Hudson., quem Reisk. temere secutus est, primus ἀδύνατον intulit. Neque ἀδύνατα soli codd. Ar. Chr. Mosq. a Poppone nominati ferunt, verum etiam codd. A. B. N. Paris. c. e. f. g. h.

ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν — ξυμβαίνει] Laudat haec verba Dionys. tum loco supra memorato p. 858., tum p. 871.: inde a verbis: τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν usque ad φυτεύοντες. et Hermog. d. method. cap. 4. ad ὧν repetenda praepositio ἐξ, ut monuit Schaefer. ad Dionys. p. 325. Kruegero videtur ὧν pro ἃ positum esse et a σκοπεῖν pendere. Solemni, ait, more Graeci, ubi participium cum verbo finito diversi regiminis coniungitur, eo casu utuntur, quem prius postulat. Thuc. II, 44. λύπη — οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθῇ. I, 105. τοῖς ἄλλοις ξυμβαλόντες ἐκράτησαν. VIII, 105. ὃ τειχισάμενοι Κοινῷ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο. Fortassis etiam, pergit, VIII, 52. τῷ Τισσαφέρνει θεραπεύων προςέκειτο e codd. F. H. rescribendum? τὸν Τισσαφέρνην θερ. πρ. — Recte et bene sic fecerunt Graeci, quia tali structura oratio fit concisior. Sed Kruegeri ratio exigit, ut legatur ἃ, non ὧν, quoniam σκοπεῖν genitivo iungi nequit, et attractio relativi ibi tantum locum habere solet, ubi demonstrativum, quo refertur, omissum est. Schaeferi explicationem satis tuentur verba I, 28. παρὰ πόλεσιν — αἷς ἂν ξυμβῶσιν ἀμφότεροι, ubi repetenda item est praepositio παρὰ ad αἷς. Sensus est: *unde mihi licet ad remotissima usque tempora investiganti fidem habere* i. e. *Beweise, denen ich so weit als möglich in der Forschung zurückgehend trauen darf.*

ἐπὶ μακρότατον σκοποῦντι] Wyttenbachio videtur ab Herodoto

2 Φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλὰς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη, ἀλλὰ μεταναστάσεις τε οὖσαι τὰ πρότερα καὶ ῥαδίως ἕκαστοι τὴν ἑαυτῶν ἀπολείποντες βιαζόμενοι ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων. τῆς γὰρ ἐμπορίας οὐκ οὔσης οὐδ' ἐπι-

---

fluxisse, cuius locis Abreschio notatis auctar. diluc. p. 213. addit II, 34. περὶ μὲν δὴ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι, εἴρηται. Ceterum ξυμβαίνειν et ξυμφέρεσθαι Popp. prol. t. I. p. 202. dicit circumscriptioni inservire, plerumque ubi fortuiti quaedam notio simul indicetur, sed tamen etiam sine hac, ut h. l. et V, 73. ξυνέβη τὸν Ἄγιν, ὡς ᾔσθετο τὸ εὐώνυμον σφῶν πονοῦν, παραγγεῖλαι παντὶ τῷ στρατεύματι χωρῆσαι ἐπὶ τὸ νικώμενον. Sed neutro loco sine vi et solius circumscriptionis causa mihi verbum ξυμβαίνειν adiectum videtur, nam altero loco ita reddas: *es ergibt sich mir die Ueberzeugung*; altero ita: *es traf sich, dass Agis* etc.

2. φαίνεται — μεταναστάσεις] Verbum φαίνεσθαι ubi cum nominativo subiecti iungitur, significat non idem quod δοκεῖν, sed *palam, notum, compertum esse.* v. Wolf. ad Dem. Lept. p. 259. sic autem iungitur et cum participiis, et cum substantivis. Phavorin. φαίνεται καὶ ἀντὶ τοῦ δῆλός ἐστιν, ὅπερ καὶ πρὸς μετοχὴν συντάσσεται — καὶ Θουκυδίδης· φαίνεται — οἰκουμένη. conf. Krueger. ad Dionys. p. 133.

καλουμένη — οἰκουμένη] Schol. τὸ σχῆμα τοῦ ὁμοιοκαταλήκτου Γοργίειον καλεῖται. Talia apud optimos quosque scriptores reperiri dicit Krueger., nec semper quaesita esse. Sic φιλήματα — ὑποδήματα Xen. Conv. V, 9. γνώμη — ῥώμη Oec. XXI, 8. χρημάτων — κτημάτων Plat. leg. V. p. 729. A. φήμη — μνήμη Isocr. Paneg. 50., ubi v. Spohn. p. 89. Non audiam, addit, Dionysium p. 1036. talia damnantem. Adde locos Isocratis, Ciceronis, aliorum, quos Schaeferus adscripsit ad Dionys. d. C. V. p. 5.

μεταναστάσεις — οὖσαι] Repete φαίνονται. Sic et Latini, velut Horat. Carm. III, 4, 49. Virg. Aen. X, 352. Conf. Thuc. VI, 28. VII, 62. Matth. Gr. §. 303. Μετανάστασις et Ἀπανάστασις significant *migrationem in aliam regionem sponte factam*, sive *sedis permutationem*. Cui sensui non repugnat h. l., ubi simul et voluntariae migrationes et coactae cogitandae sunt.

βιαζόμενοι] Suidas: ἐβιάζοντο καὶ ἐπὶ τῶν πασχόντων Θουκυδίδης. v. Popp. prol. t. I. p. 184.

ὑπό τινων ἀεὶ πλειόνων] Fuit ubi legi mallem ὑπὸ τῶν ἀεὶ πλειόνων. Nam ed. Aldina Dionysii de C. V. p. 326. *Schaefer.* hanc ipsam scripturam habet, quam etiam Schaeferus praefert, et hic usus particulae ἀεὶ cum articulo frequens apud Thuc., ut I, 11. 22. 97. II, 43. Ita etiam Latini. vid. Cicer. apud Valck. ad Theocr. Adoniaz. p. 197. *Lugd.*, qui unam tantum fuisse ait sacerdotem Cereris uno tempore: designatas tamen sibi invicem in hoc numero sacerdotali succedentes graece vocari τὰς ἀεὶ οὔσας. Similiter non iidem semper Atticae incolae erant, propterea tamen quod eiusdem semper stirpis alii alios excipiebant, Thucydides dixit οἱ αὐτοὶ ἀεί. Si quis vero quaerat, quomodo Atticae incolae semper iidem fuisse tradantur, cum tamen peregrini iis se admiscerent, respondet Wyttenb. ecl. hist. p. 359., eatenus Atticam ab iisdem semper dici habitatam esse, quatenus veteres

μιγνύντες ἀδεῶς ἀλλήλοις οὔτε κατὰ γῆν οὔτε διὰ θαλάσσης, νεμόμενοί τε τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν καὶ περι-

---

incolae in alienas regiones non emigrarunt, id quod ab aliis factum est. Ceterum, ut hoc obiter moneam, frequens est haec, praesertim apud oratores, laus Atheniensium, eos fuisse *αὐτόχθονας*. Conf. Thuc. II, 36. Plat. Menex. 6. 1619. Gottl. — Non secus ac h. l. accipio alium IV, 36. ubi dux Messeniorum *κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προςβαίνων* insciis Lacedaemoniis munitionem circumiit. Lectionem *παρεικὸν* optime tuetur Abresch. in misc. obs. Vol. III. p. 305. et similis locus Tacit. Annal. II, 16. campus *medius inter Visurgim et colles, ut ripae fluminis cedunt* (*κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον*) *aut prominentia montium resistunt, inaequaliter sinuatur. Παρεῖκον* igitur Bekker. recepit ex codd. plurimis. In plurimis autem locis *ἀεὶ* vel substantivo vel adiectivo vel participio iunctum idem significat, quod latine syllabis *cumque, vis, libet* exprimitur, pronominibus adverbiove iunctis et in lingua vernacula vertitur *jedesmal.* Sic loco postremo: *jedesmal wo es das klippenvolle Ufer zuliess*, ubi etiam Cod. S. *παρεῖκον* habet. V. laudatos in Longini ed. *Weiskiana* p. 487. Apud Plut. V. Marcell. c. 13. Marcellus *αἰτούμενος* ex Romanis sui supplicibus *τῆς στρατιᾶς τὸ ὑπολεῖπον ἀναπληροῦν, ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον.* Quod post *ἐκ τούτων* legitur, *ἀεὶ* omittunt quidam, plane otiosum putantes. Recte autem Reisk. tuetur ut dictum per hyperbaton pro: *τὸ ἀεὶ ὑπολεῖπον.* Ante eundem Reiskium in V. Eumen. c. 9. sic legebatur: *φεύγων δὲ* Sertorius *τὴν ἐναντίαν ὁδὸν τοῖς διώκουσι μετέβαλε· λαθὼν δὲ καὶ παραλλάξας ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, οὗ τὴν μάχην συνέβη γενέσθαι, κατεστρατοπέδευσε, καὶ συναγαγὼν τοὺς νεκροὺς — ἔκαυσε.* Reisk. mutata distinctione verborum ita scripsit: *μετέβαλε λαθών· καὶ παραλλάξας* etc. Firmatur haec emendatio libri Monac. nr. 85. auctoritate. Quamquam igitur haec de usu particulae *ἀεὶ* dicta nondum improbo, tueri tamen vulgatam videtur tantus codicum consensus, et *τινῶν* apte positum videtur, cum de re incerta loquatur.

ἐπιμιγνύντες] H. l. imitando expressit Longus Pastor. III, 1. p. 270. *Bod.* Citat Dionys. p. 797. *καὶ ἔτι τὸ ἐν τῷ προοιμίῳ λεγόμενα· τῆς γὰρ — ἀλλήλοις. καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ ἐπιμιγνύντες ἐνεργητικὸν ὑπάρχον ῥῆμα τοῦ ἐπιμιγνύμενοι, παθητικοῦ ὄντος, χώραν ἐπέχει.* Sed hoc verbum non passivi, verum medii notionem habere, in eoque latere accusativum pronominis reciproci docuit Popp. prol. t. I. p. 185.

νεμόμενοι] Photius: *νέμεσθαι ὡς τὸ πολὺ τὸ λαμβάνειν πρόςοδον, παρὰ Θουκυδίδῃ.*

ὅσον ἀποζῆν] Conf. III, 49. *ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον, ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα.* V. Matth. Gr. p. 784. Schaef. ad L. Bos. p. 607. H. l. negat recte intellexisse Buttm. exc. 1. ad Plat. 1. Alcib. p. 174., qui verbum *ἀποζῆν* hic verterent *parce vivere, aegre vitam tolerare*, cum hoc tantum dicat scriptor, homines illos suis bonis fruitos esse in tantum, quantum opus fuerit, *ut ex iis* (*ἀπ' αὐτῶν*) *victum haberent.* Sed in errorem, ait, induxerat interpretes illos usus scriptorum posterioris aevi, qui cum huic loquendi formae *ὅσον ἀποζῆν* revera inesset circumscriptio contraria luxui et opulentiae, ipsi verbo *ἀποζῆν* talem vim sensim tribuebant, ut patet e Luciani locis his: dial. meretr. 6. *ἐξ οὗ τέθνηκεν ὁ πατὴρ οὐκ οἶσθα*

ουσίαν χρημάτων οὐκ ἔχοντες οὐδὲ γῆν φυτεύοντες, ἄδηλον ὂν ὁπότε τις ἐπελθὼν καὶ ἀτειχίστων ἅμα ὄντων ἄλλος ἀφαιρήσεται, τῆς τε καθ' ἡμέραν ἀναγκαίου τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν, οὐ χαλεπῶς ἀπανίσταντο, καὶ δι' αὐτὸ οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἡ ἀρίστη ἀεὶ τὰς μεταβολὰς τῶν οἰκητόρων εἶχεν, ἥ τε νῦν Θεσσαλία καλουμένη καὶ Βοιωτία Πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ πλὴν Ἀρκαδίας τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κράτιστα. διὰ γὰρ ἀρετὴν γῆς αἵ τε δυνάμεις τισὶ μείζους ἐγγιγνόμεναι στάσεις ἐνεποίουν ἐξ ὧν ἐφθείροντο καὶ ἅμα ὑπὸ ἀλλοφύλων μᾶλλον ἐπεβουλεύοντο. τὴν γοῦν

ὅπως ἀπεζήσαμεν h. e. ut ad primarium verbi usum haec revocem, „quam aegre habuerimus ὅσον ἀποζῆν.“ Fugit. 17. μόγις ἀποζῶντας ἐκ τῆς τοιαύτης μισθαρνίας h. e. ἔχοντες ἐκ τῆς μισθαρνίας ὅσον μόγις ἀποζῆν. Toxar. 59. πονήρως τὸ μεταξὺ ἀποζήσαντες.

χρημάτων] Liban. progymn. p. 114.

οὐ φυτεύοντες] Schol. ἀλλὰ μόνον σπείροντες.

ἄδηλον ὄν] v. Viger. p. 330. Matth. Gr. §. 564. Imitatus est Procop. orat. 4. d. aed. Iust. p. 41. *Hoesch.* ἄδηλον ὄν, ὁποτέροις ποτὲ αὐτῶν τὸ τοῦ πορθμοῦ ὕδωρ ἀποκεκλήρωται. Conf. VIII, 96. ἄδηλον ὄν, ὁπότε σφίσιν αὐτοῖς ξυῤῥάξουσι. Krueger. ad Dionys. p. 135. cum nostro loco confert Pind. Ol. 2, 60. οὐ κέκριται — ἁσύχιμον ἀμέραν ὁπότε, παῖδ' ἀλίου, ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν, in quo loco Thierschium in act. Phil. Mon. t. 1. p. 207. monuisse ait duplicem constructionem in unam conflatam esse: ὁπότε τελευτάσομεν et εἰ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν. Eandem esse rationem Thucydidis locorum, nisi quod in his pro affirmativa ὁπότε negativa exspectetur, si quis e nostrae linguae legibus rem iudicet. Secus enim in tali orationis conformatione Graecos loqui, ut Thuc. II, 53. ἄδηλον νομίζων, εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν διαφθαρήσεται, ubi εἰ μὴ e nostra dicendi ratione exspectari. — At in loco Pindarico duplex constructio est, in Thucydideis non item. Negativam quoque tunc demum exspectaverim, si pro ὁπότε positum εἰ invenerim.

καὶ ἀτειχίστων] καὶ hic est *etiam*, *insuper*, *praeterea*.

ἀναγκαίου τροφῆς] Schol. ἀναγκαίου, Ἀττικῶς ἀντὶ τοῦ ἀναγκαίας. v. Matth. Gr. §. 118. n. 3. Popp. prol. t. 1. p. 101. Krueger. l. l. Ἀναγκαῖος est *nothdürftig*. v. Heind. ad Plat. Cratyl. p. 28. Conf. V, 8.

τῆς γῆς ἡ ἀρίστη] v. Matth. Gr. p. 615. Schaefer. ad L. Bos. p. 274. Wessel. ad Diod. XIV, 42. Krueger. ad Dionys. p. 94.

ἣ — νῦν Θεσσαλία] Schol. cod. g. πρότερον γὰρ Ἡμαθία ἐκαλεῖτο. Sed alii aliter prius appellatam referunt. Paulo ante Max. Tyr. II. p. 84. *Reisk.* habet μεταβολὰς ἐλάμβανεν pro μ. εἶχεν.

τὴν γοῦν Ἀττικὴν — οἱ αὐτοὶ ἀεί] Laudat h. l. Max. Tyr. diss. 29. p. 84., sed omittit ἐπὶ πλεῖστον. — Plerique interpretes iungunt inter se ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον, non referunt ἐκ τοῦ ad οὖσαν. v, act. phil. Mon. t. II. p. 205. 315. Ac est sane haec vetusta

Ἀττικὴν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον διὰ τὸ λεπτόγεων ἀστασίαστον οὖσαν ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ αἰεί. καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα

---

h. l. explicandi ratio, ut quidem suspiceris e verbis Phavorini, qui ipse recentior plerumque sua e vetustioribus habet: ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖστον ἀντὶ τοῦ ἀνέκαθεν. Θουκυδίδης· ἐκ τοῦ ἐπιπλεῖστον κ. τ. λ. Quam rationem praeter alios secutus Gottleb. supplevit χρόνον ad πλεῖστον, vertitque: *a vetustissimis inde temporibus.* Eamque etiam nunc unam probabilissimam existimarem, nisi extarent loci paralleli, qui in hoc loco copulationem duarum loquendi rationum extare probant. Sunt autem hi: V, 7. οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους βαρύνεσθαι, ἀναλαβὼν ἦγε. Poterat dicere vel ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους, vel διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθῆσθαι. Iam utramque formulam iunxit. IV, 63. καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ τὸ ἀτέκμαρτον δέος καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας Ἀθηναίους κατ' ἀμφότερα ἐκπλαγέντες, ubi aut infinitivo παρεῖναι aut participio sine τὸ utendum erat. Hinc VIII, 105., ubi vulgo scribitur οἱ Πελοποννήσιοι διὰ τὸ κρατήσαντες ἀδεῶς ἄλλοι ἄλλην ναῦν διώκειν, ἤρξαντο μέρει τινὶ σφῶν ἀτακτότεροι γενέσθαι, sed codd. A. B. E. F. H. διώκοντες pro διώκειν suppeditant, haec difficilior scriptura praestantissimorum librorum praeferenda visa est Popponi prol. t. I. p. 150., ut διὰ τὸ κρατήσαντες pro κρατήσαντες simpliciter, vel pro διὰ τὸ κρατῆσαι positum sit. Adde VI, 84. διὰ τὸ μὴ ἀσθενεῖς ἡμᾶς ὄντας ἀντέχειν Συρακουσίοις, ubi Bauer. ait: ὄντας fortasse pro εἶναι, *quia nos non simus infirmi, resistere Syracusanis.* Et sic videtur Schol. cepisse, qui explicat: διὰ τὸ δύναμιν ἔχειν, ὥστε etc. — Idem igitur, quod in his locis, hic obtinet, ubi scribi poterat dupliciter vel ἐκ τοῦ ἀστασίαστον εἶναι, vel τὴν γοῦν Ἀττικὴν ἀστασίαστον οὖσαν, sine ἐκ τοῦ. Eodem modo explico locum II, 42. quem nuperrima editio corrupit: τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν etc., ubi legunt τὸ ἀμύνεσθαι et τὸ ἐνδόντες, nescio qua interpretandi ratione conficta, qua μᾶλλον pro κρεῖττον positum esse statuunt. Certe enim hoc quoque loco vel τῷ ἐνδοῖναι σώζεσθαι dici poterat, vel τῷ omisso: ἐνδόντες σώζεσθαι. Iam vero scriptor utriusque dicendi rationis commixtione usus scripsit τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, quod exemplis supra positis probatur.

διὰ τὸ λεπτόγεων] Strabo IX. p. 602. A. μετὰ δὲ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον καὶ τὸν τῆς χώρας μερισμὸν, ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν συγκατελθόντων αὐτοῖς Δωριέων ἐκπεσεῖν τῆς οἰκείας συνέβη πολλοὺς εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὧν ἦν καὶ ὁ τῆς Μεσσήνης βασιλεὺς Μέλανθος· οὗτος δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐβασίλευσεν ἑκόντων νικήσας ἐκ μονομαχίας τῶν Βοιωτῶν βασιλέα Ξάνθον· εὐανδρούσης δὲ τῆς Ἀττικῆς διὰ τοὺς φυγάδας, φοβηθέντες οἱ Ἡρακλεῖδαι παροξυνόντων αὐτοὺς μάλιστα τῶν ἐν Κορίνθῳ καὶ τῶν ἐν Μεσσήνῃ, τῶν μὲν διὰ τὴν γειτνίασιν, τῶν δὲ ὅτι Κόδρος ἐβασίλευσε τῆς Ἀττικῆς τότε ὁ τοῦ Μελάνθου παῖς, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὴν Ἀττικήν, ubi v. Casaub. et Marx. ad Ephor. p. 120.

μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι. ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος οἱ πολέμῳ ἢ στάσει ἐκπίπτοντες παρ' Ἀθηναίους οἱ δυνατώτατοι ὡς

Ad h. l. respicit Lucian. Encom. patr. t. VIII. p. 136. *Bip.* et ipsa verba citat Strab. VIII. p. 514. A.

καὶ παράδειγμα τόδε τοῦ λόγου — μὴ ὁμοίως αὐξηθῆναι] Disputarunt nuper de h. l. Popp. Obs. p. 177. Lehner. in act. phil. Monac. t. III. p. 7. Tafel. in bibl. crit. Seebod. III, 1. p. 94. At primo quidem loco nominatus, cogitato ad *αὐξηθῆναι* subiecto *τὴν Ἀττικὴν* totius loci hunc sensum putat inesse: *Attica cum propter soli asperitatem ex vetustissimis temporibus a seditionibus libera esset, ab iisdem semper habitata est. Unde contendimus eam propter immigrationes et ceteris rebus, quamvis his multo minus, et inprimis civium numero auctam esse. Quam sententiam hoc non levissimo argumento probamus. Qui ex reliqua Graecia bello aut seditione exciderant, eorum potentissimi ad Athenienses confugiebant, ubi cives facti hominum frequentiam, iam per se* (propter quietem, qua regio fruebatur) *satis magnam* (quam notionem Poppo ait latere in comparativo) *statim ab antiquis temporibus adeo auxerunt, ut postea cum Attica omnes capere posse non videretur, coloniae in Ioniam emitterentur.* Lehneri autem sententia haec est: verba *ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως* uncis includenda esse, ut quae per parenthesin a scriptore posita sint, sensum autem esse hunc: *si comparaveris* (Atticae) *alias regiones, non eodem modo.* Totum locum ita interpretatur: *Ja dass Attica durch jene Einwanderungen (auf eine gegen die übrigen Gegenden entgegengesetzte Weise) zugenommen habe, davon ist Folgendes ein Beweis.* Ut sensus eorum verborum sit idem ac si posuisset *τοὐναντίον τοῖς ἄλλοις.* Venio iam ad Tafelii explicationem, hanc fere: *dass Hellas wegen der Wanderungen nicht wie Attica (in Bezug auf das andere z. B. gute, gemässigte Verfassung, Kultur überhaupt, Wohlstand* etc.) *gedeihen konnte, ist auch kein ganz unbedeutender Beweis für meine Behauptung, dass nämlich nach allen Anzeigen jene frühern Vorfälle gegen den Peloponnesischen Krieg nicht sehr bedeutend können gewesen seyn.* Ad talem explicationem hoc epilogium adiecit: *Zur Literatur über die entwickelte Stelle vergl. man ausser der Bauer-Gottleberschen Ausgabe* Wyttenb. ecl. hist. p. 359. Gail. ed. Thuc. t. VII. p. 3—7. et Popp. etc., *dessen gelehrter Excurs durch den hier gegebenen hoffentlich beseitigt ist.* Mihi quidem ut Popponis disputatio non uno nomine improbatur, ita persuasum est, Tafelium prorsus ab argumento prooemii aberrasse. — Quaesitum est, ait Poppo, quodnam sit verbi *αὐξηθῆναι* subiectum. Et nonnulli quidem suppleverunt *τὴν Ἑλλάδα*; sed haec vox in iis, quae proxime antecedunt, nusquam legitur. Nihil aliud superest quam ut vel *τὴν Ἀττικὴν* ex antecedentibus repetamus, vel ad correctionem confugiamus. Itaque sese olim particulam *ἐς* ante *τὰ ἄλλα*, utpote ex terminatione vocis *μετοικίας* ortam, delendam coniecisse, ut sensus hic esset: *Et eius rei, de qua dico, propter migrationes reliquas civitates non similiter* (quam Atticam) *crevisse, haud minimum argumentum hoc est, quod* etc. Sed primum, pergit, illud *ἐς* ab omnibus libris agnoscitur; dein formula *ἐς τὰ ἄλλα* adeo delectatur Thucydides, ut eam mutatam nolis. Duo alia illi coniecturae opposuisse scribit Fr. A. Wolfium: *τὰ ἄλλα* enim ex loquendi usu non tam esse *ce.*

βέβαιον ὂν ἀνεχώρουν, καὶ πολῖται γιγνόμενοι εὐθὺς ἀπὸ παλαιοῦ μείζω ἔτι ἐποίησαν πλήθει ἀνθρώπων τὴν πόλιν· ὥςτε καὶ ἐς Ἰωνίαν ὕστερον ὡς οὐχ ἱκανῆς οὔσης τῆς Ἀττι-

---

teras civitates, quae notio hic requireretur, quam *cetera oppida*, τὰ ἄλλα χωρία. Deinde, quod gravissimum est, μετοικίας non idem denotare posse, quod μεταναστάσεις. Μετανίστασθαι enim generatim esse *emigrare in aliam regionem*, μετοικίζεσθαι *emigrare in eiusmodi regionem quae iam aliis est inhabitata, et eo quidem consilio, ut tanquam inquilinus ibi vivas*. Iam cum hic statim commemorentur exules, qui ad Athenienses confugerint, et discernantur ἀποικίαι ex Attica emissae; μετοικίας nihil aliud esse posse, quam immigrationes peregrinorum in Atticam advenientium. Hanc autem vocis μετοικίαι potestatem si teneamus, minus etiam placere posse illam, cuius mentio facta est, coniecturam, cum, nisi αὐξηθῆναι ad Atticam spectet, verba διὰ τὰς μετοικίας nimis nude dicta videantur. Neque pro μετοικίας probare posse vel ἀποικίας, quod et ad sensum minus quadret, et paucorum eorumque deteriorum codd. sit, vel ἐποικίας, quod nonnisi in margine Stephani legatur. De verbis: ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως ita Popp. disputavit: „cum reliqui Graeci dicantur οὔτε μεγέθει πόλεων ἰσχῦσαι οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ, Athenienses autem αὐξηθῆναι ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως, sed μείζονος πλήθει ἀνθρώπων τυχεῖν τῆς πόλεως, non potest esse τὰ ἄλλα nisi quod antea dictum est: τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ, sive ut loquitur scholiasta: κατὰ τὰ ἄλλα πράγματα, οἷον πλοῦτόν τε καὶ ὅπλα καὶ τὰ ἄλλα, atque ad ὁμοίως supplendum est ἢ πλήθει ἀνθρώπων, quod Thucydides omisit, quoniam ex opposito membro ei repeti posse videbatur."

Apparet, cardinem quaestionis de h. l. verti in subiecto ad verbum αὐξηθῆναι supplendo. Iam fatendum quidem, Ἑλλάδα non esse in proximis, quamquam minime inde sequi concedo, nihil superesse, quam ut τὴν Ἀττικὴν ex antecedentibus repetatur. Longe enim commodius et ad totum locum explicandum facilius repetuntur ad verb. αὐξηθῆναι verba in proximis lecta: τήν τε Θεσσαλίαν καὶ Βοιωτίαν Πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ — τῆς τε ἄλλης ὅσα ἦν κράτιστα. Quod durum esse ut fatear, tamen ne Ἀττικὴν quidem suppleri duritie caret. Ac quid incommodi ex Popponis explicatione nascatur, iam videamus. Ante omnia hoc tenendum, verba: διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα μὴ ὁμοίως qui legit, eum non posse ἐς τὰ ἄλλα non iungere cum μετοικίας, ut sit *migrationes in alias terras*, cum praesertim tam prolixa disputatione opus fuerit, ut ostenderetur, quaenam ista ἄλλα sint. Quibus fac significetur *apparatus bellicus*, contrarius ille frequentiae habitantium, certe scriptor, qui quidem obscuritatem non quaerit, ita potius verba posuisset: διὰ τὰς μετοικίας μὴ ὁμοίως ἐς τὰ ἄλλα. Potuit autem subiectum τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, quod latere dixi in verbis: τήν τε Θεσσαλίαν — κράτιστα his de causis omittere, quod et verba διὰ τὰς μετοικίας ἐς τὰ ἄλλα ambiguitatem subiecti removent, cum modo narraverit, non ex Attica sed in Atticam frequenter migratum esse, et sequuntur post αὐξηθῆναι statim ea ipsa verba: ἐκ γὰρ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ut cogitare possis, Thucydidem omne supervacuum perosum sic scribere maluisse pro αὐξηθῆναι τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ἐκ γὰρ ταύτης etc. Neu-

trum τὰ ἄλλα cum tam indefinitum sensum habeat, qui potius ad χωρία, *oppida* spectet, quam ad alia omnia, magis a Wolfio probandum erat, quam a Poppone approbandum. Et μετοικίας ex mea interpretatione suo sensu positum esse, non infitiabitur qui locum supra e Strab. adscriptum contulerit. Atque adeo illam omissionem verborum: ἢ πλήθει ἀνθρώπων a Popp. suppletorum si reputaveris, non negabis, scriptorem non se tenebris involventem potius, quae Poppo vult, ita expressurum fuisse: διὰ τὰς μετοικίας αὐξηθῆναι, μὴ μέντοι ἐς τὴν ἄλλην παρασκευὴν ὁμοίως. Particula enim restrictiva tum omnino opus esset. Debebat porro dicere τὴν ἄλλην παρασκευὴν, non τὰ ἄλλα, quia obscurius fuisset, quaenam sint ista ἄλλα et quaenam his ἄλλοις contraria, cum post longam demum divinationem et verbis: οὔτε μεγέθει — παρασκευῇ e longinquo arcessitis discrimen multitudinis hominum et bellici apparatus significari posse a legentibus coniiciatur. Hanc igitur veram loci interpretationem esse existimo: *Atque sententiae a me propositae hoc firmissimum argumentum est, ob migrationes in alias terras reliquam Graeciam non perinde auctam esse, quod qui ex ista aut bello aut seditione exciderant potentissimi quique in Atticam tanquam sedes stabiles futuras se recipiebant.*

Restat ut de reliquorum sententiis pauca moneam. Ac Lehneri quidem explicationi, quominus vera sit, idem obstare puto, quod iam ante dixi: ἐς τὰ ἄλλα sic posita non posse non iungi cum μετοικίας. Accedit quod iam verbis διὰ τὰς μετοικίας satis exprimitur, Atticam inverso modo quam alias terras adauctam esse. Opus etiam esset, reliquas praeter Atticam terras et ipsas auctas fuisse aliquo tandem modo, si scriptor dixisse cogitandus esset: „Atticam contrario modo, quam alias terras auctam esse.“ Id quod falsum esse probant haec verba: καὶ δι' αὐτὸ οὔτε μεγέθει πόλεων ἴσχυον, οὔτε τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ. — Tafel. denique verba: διὰ τὰς μετοικίας — αὐξηθῆναι putans pertinere ad παράδειγμα τόδε, cum his non cum τοῦ λόγου iunxit, qui Popponis excursum ne obiter quidem inspexisse videtur. Is enim accurate demonstravit: παράδειγμα τόδε αὐξηθῆναι pro eo, quod dicendum erat vel: παράδ. τόδε, ὅτι ηὐξήθη, vel παράδ. τὸ αὐξηθῆναι graece dici non posse, et potius structuram verborum hanc esse: καὶ τοῦ λόγου διὰ τὰς μετοικίας — αὐξηθῆναι παράδειγμα — τόδε ἐστίν, et verba παράδειγμα τόδε per sententiam verbis ἐκ γὰρ etc. incipientem illustrari, quod fit ex more Graecorum notissimo, qui ubi formulis τεκμήριον τόδε, παράδειγμα τόδε et huius generis aliis utuntur, sententiam per γάρ connexam ita subiungere solent. v. Matth. Gr. p. 905. Wolf. ad Dem. Lept. p. 282. Werfer. in act. philol. Mon. t. I. p. 99. Deinde Tafel. in eo erravit, quod λόγον esse putavit sententiam illam, quam exeunte cap. 1. auctor posuit: οὐ μεγάλα νομίζω γενέσθαι (sc. quae facta sunt ante bellum Pelop. et eo superiora) οὔτε κατὰ τοὺς πολέμους οὔτε ἐς τὰ ἄλλα, cum λόγος potius sit ea sententia, quam c. 2. posuit: uberiores terras propter soli fecunditatem magis peregrinorum insidiis expositas fuisse, ideoque illis frequentiores incolarum vicissitudines contigisse; Atticam vero propter soli tenuitatem ab iisdem semper hominibus inhabitatam et sic in maius auctam esse, quod non tam ex illa in alias terras, quam ex aliis in ipsam migratum sit. Quare multitudine hominum aucta Attica posthac colonias in Asiam emissas esse. Denique huius postremae de h. l. sententiae auctor verbis ἐς τὰ ἄλλα sensum subdidit nulla idonea ratione ni-

κῆς ἀποικίας ἐξέπεμψαν. δηλοῖ δέ μοι καὶ τόδε τῶν παλαιῶν 3 ἀσθένειαν οὐχ ἥκιστα· πρὸ γὰρ τῶν Τρωικῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοινῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς, δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι. Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους μὲν ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας, οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. τεκμηριοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος· πολλῷ γὰρ ὕστερον ἔτι καὶ τῶν Τρωικῶν γενόμενος οὐδαμοῦ τοὺς ξύμπαντας ὠνόμασεν, οὐδ' ἄλλους ἢ τοὺς μετὰ Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος, οἵπερ καὶ πρῶτοι Ἕλληνες ἦσαν, Δαναοὺς δὲ ἐν τοῖς ἔπεσι καὶ Ἀργείους καὶ Ἀχαιοὺς ἀνακαλεῖ. οὐ μὴν οὐδὲ βαρβάρους

---

tentem, cum interpretatur: *in Bezug auf das Andere z. B. gute, gemässigte Verfassung, Kultur überhaupt, Wohlstand* etc. Etenim cum Popponis rationem secuti saltem τὰ ἄλλα possint esse ἡ ἄλλη παρασκευή (quanquam hoc quoque commode fieri negavi); quae Tafelius in his verbis τὰ ἄλλα latere ait, prorsus nullo fundamento nituntur, quoniam neque in superioribus neque in sequentibus quae supplet memorantur.

οἱ πολέμῳ — οἱ δυνατώτατοι] i. e. τῶν πολ. ἐκπιπτόντων οἱ δυν. v. Greg. Cor. p. 83. Matth. Gr. p. 483.

3. δοκεῖ δέ μοι — ἐκνικῆσαι] Sensus hic est: Non modo quidquam ante Troianum bellum coniunctis viribus Graeci gesserunt, sed ne nomen quidem Ἑλλάδος omnium commune erat, sed partim ante Hellenem, Deucalionis filium, omnino ne fuit quidem hoc nomen, sed singulae gentes cum aliae tum Pelasgica per longissimum Graeciae tractum a semet ipsis regionibus, in quibus degebant, nomen praebuerunt: partim cum Hellen et filii eius in Phthiotide potentes facti essent, et in reliquas civitates ad auxilium ferendum arcesserentur, singuli quidem iam propter consuetudinem Hellenes dicti sunt; non tamen per longum certe tempus apud omnes nomen Ἕλληνες evalescere poterat. Oratio, ut solet, variata. Nam primum ita, ut nos: *es scheint, es hatte noch nicht einmal diesen Namen gemeinschaftlich*, deinde infinitivo usus εἶναι ἡ ἐπίκλησις dicit, et ita quidem, ut in fine pro nominativo accusativum cum infinitivo καλεῖσθαι Ἕλληνας ponat, quia verba κατὰ ἔθνη et καθ' ἑκάστους accusativum, ut ait Popp. prol. t. I. p. 270. iam quodammodo praepararunt. Subiectum autem huius medii membri orationis κατὰ ἔθνη δὲ — παρέχεσθαι nullum esse cum videatur, latet in ipsis verbis κατὰ ἔθνη, et sic item in postremo membro latet in καθ' ἑκάστους, eodemque modo explicanda verba sunt II, 7. καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν πρὸς τὰς αὐτοῦ ὑπαρχούσας ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων, quae sic intelligenda sunt, quasi scripsisset ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι αἱ πόλεις κατὰ

εἴρηκε διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω ὡς ἐμοὶ δοκεῖ ἀντίπαλον ἐς ἓν ὄνομα ἀποκεκρίσθαι. οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι Ἕλληνες κατὰ πόλεις τε ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν, καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες, οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωικῶν δι' ἀσθένειαν

μέγεθος ἕκασται. conf. Matth. Gr. p. 414. De antiquissimo significatu Ἑλλάδος v. Hom. Il. II, 683. IX, 395. XVI, 595., ibique Heyn. Participium ἐπαγομένων impersonaliter usurpatum et ἄλλων ἀνθρώπων supplendum, αὐτοὺς ad filios Hellenis referendum est. Confer locum simillimum VIII, 44. οἱ δὲ ἐς τὴν Ῥόδον, ἐπικηρυκευομένων ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν, τὴν γνώμην εἶχον πλεῖν, i. e. *da man von den Mächtigsten her verkündigte*, quasi scripsisset: ἐπικηρυκευομένων τῶν ἀνδρῶν δυνατωτάτων, itidemque πλουσιωτέρων ὄντων I, 7. impersonaliter dictum esse statuendum v. Matth. Gr. §. 563. Ut autem nostro loco exspectes ἐπαγομένων τῶν πόλεων, ita apud Pausaniam Eliac. c. 13. p. 55. *Fac*. extat: καί πως κατὰ πρόνοιαν τοῦ θεοῦ, τηνικαῦτα παρὰ Ἠλείων ἀπανόρθωμα αἰτούντων νόσου λοιμώδους, ἀνεῖπεν οὖν σφίσιν ἡ Πυθία, quae dicta sunt pro: τηνικαῦτα Ἠλείων τινῶν ἐπανόρθωμα αἰτούντων etc., sicut alio nescio quo loco dixit: συνέβαλλον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀρκάδων τοῖς Μεσσηνίοις ἐς τὴν Λακωνικήν, pro Ἀρκάδες τινὲς συνέβαλλον. Nos: *man kam auch von Arkadien aus zu Hülfe und fiel in Laecedaemon ein*. In sequentibus non cum Gottl. μᾶλλον iungendum est cum verbis τῇ ὁμιλίᾳ, ut positum sit pro comparativo μείζων, sed cum verbo καλεῖσθαι. Similis ratio reliquorum locorum est, ubi μᾶλλον eam comparativi adiectivi vim habere aiunt. Verbum autem ἐκνικῆσαι usurpatur de iis, quae in consuetudinem veniunt. v. Passov. ad Tacit. Germ. p. 88. atque supplendum ἐκνικῆσαι τὸ καλεῖσθαι Ἕλληνας i. e. *es konnte jedoch lange Zeit hindurch nicht auch für alle zugleich üblich werden, Hellenen zu heissen*. Eiusdem verbi hoc sensu usus frequens Pausaniae velut Lacon. c. 20. t. I. p. 421. τὸ δὲ οἰκετικὸν τὸ ἐπικτηθὲν ὕστερον Δωριᾶσι, Μεσσηνίους ὄντας, ὀνομασθῆναι καὶ τούτους ἐξενίκησεν Εἵλωτας, καθότι καὶ Ἕλληνας τὸ σύμπαν γένος ἀπὸ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ ποτὲ καλουμένης Ἑλλάδος. Attic. c. 3. t. I. p. 14. ὀψὲ δέ ποτε αὐτοὺς καλεῖσθαι Γαλάτας ἐξενίκησε. ibid. c. 34. p. 582. καὶ μᾶλλον ἔτι ἀνὰ χρόνον ἐκνικῆσαι τὸ ἐκείνων ἁμάρτημα. Eliac. II. c. 22. t. II. p. 217. καὶ οὕτω τὴν Ἀλφειαίαν θεὸν Ἐλαφιαίαν ἀνὰ χρόνον ἐξενίκησεν ὀνομασθῆναι.

ἀντίπαλον ἐς ἓν ὄνομα] Fortasse huc respexit Hesych. in ἀντίπαλον, hyperbaton autem inest, quoniam ἐς ἓν dicere debebat, si cum Eustathio interpreteris, qui ita ad Il. II. p. 367. *Rom.* Θουκυδίδης οὖν φησι, μὴ λέγεσθαι βαρβάρους διὰ τὸ μηδὲ Ἕλληνάς πω εἰς ἓν ἀποκεκρίσθαι ἀντίπαλον ὄνομα. Aliter locum accepit Heilm.: *weil die Griechen noch nicht im Gegensatz gegen jene unter einen allgemeinen Namen begriffen waren, der sie davon abgeschieden hätte*, ut ἀντίπαλον positum sit adverbialiter, quemadmodum *contrarium* apud Iustinian. Institut. I, 5. §. 1. *liberi et his contrarium servi*, ut Bauerus explicat, sed hic quoque *contrarium* adiectivum videri possit, et haec structura: *liberi et* qui *his contrarium* sunt *servi*. — Ceterum adscripsit locum nostrum Strab. p. 976. *Alm.*, qui omisit verba ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

οἱ δ' οὖν ὡς ἕκαστοι — κληθέντες] His verbis Thuc. ea repetit, quae ineunte capite posuerat, Graecos ante Troianum bellum ni-

ἀμιξίαν ἀλλήλων ἀθρόοι ἔπραξαν. ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατείαν θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι ξυνῆλθον. Μίνως γὰρ 4 παλαίτατος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν ναυτικὸν ἐκτήσατο καὶ τῆς νῦν Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησε· καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων ἦρξέ τε καὶ οἰκιστὴς πρῶτος τῶν πλείστων ἐγένετο, Κᾶρας ἐξελάσας καὶ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἡγεμόνας ἐγκαταστήσας. τό τε λῃστικὸν ὡς εἰκὸς καθῄρει ἐκ τῆς θαλάσσης ἐφ' ὅσον ἠδύνατο τοῦ τὰς προςόδους μᾶλλον ἰέναι αὐτῷ. οἱ γὰρ Ἕλληνες 5 τὸ πάλαι καὶ τῶν βαρβάρων οἵ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ παραθαλάσσιοι καὶ ὅσοι νήσους εἶχον ἐπειδὴ ἤρξαντο μᾶλλον περαιοῦσθαι ναυσὶν ἐπ' ἀλλήλους, ἐτράποντο πρὸς λῃστείαν, ἡγουμένων ἀνδρῶν οὐ τῶν ἀδυνατωτάτων κέρδους τοῦ σφετέρου αὐτῶν ἕνεκα καὶ τοῖς ἀσθενέσι τροφῆς· καὶ προςπίπτοντες πόλεσιν ἀτειχίστοις καὶ κατὰ κώμας οἰκουμέναις ἥρπαζον καὶ τὸν πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο, οὐκ ἔχοντός πω αἰσχύνην τούτου τοῦ ἔργου, φέροντος δέ τι καὶ δόξης μᾶλλον· δηλοῦσι δὲ τῶν τε ἠπειρωτῶν τινες ἔτι καὶ νῦν, οἷς κόσμος καλῶς τοῦτο δρᾶν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ποιητῶν τὰς πύστεις τῶν

---

hil coniunctis viribus gessisse, simulque sententiam iterat verbis δοκεῖ δέ μοι — ἐκνικῆσαι expositam. Ordo hic est: κατὰ πόλεις τε κληθέντες, (ὅσοι ἀλλήλων ξυνίεσαν) καὶ ξύμπαντες ὕστερον κληθέντες οὐδὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν — ἔπραξαν, i. e. *illi vero pro se quisque, Hellenes et oppidatim quotquot mutuo se intelligebant, et omnes una postea vocati, ante Troiana tempora nihil coniunctis viribus gesserunt.*

ἀλλὰ καὶ ταύτην — ξυνῆλθον] Schol. Venet. ad Il. κ. 252. τὸ δὲ πλέω δύναται μὲν καὶ ὡς πληθυντικὸν οὐδέτερον παρειλῆφθαι. „τὰ πλείονα ἐκ τῶν δύο μοιρῶν παρῆλθεν." (verba Homeri sunt) ἢ πλείονα παρὰ μοίρας τὰς δύο, ὥς που καὶ ὁ Θουκυδίδης λέγει· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν στρατὸν (sic) θαλάσσῃ ἤδη πλείω χρώμενοι συνῆλθον. v. Heyn. ad Il. t. VI. p. 51.

4. Κᾶρας] H. l. citat Serv. ad Virg. Aen. VIII, 725. Mox de voc. λῃστικόν v. Lobeck. ad Phryn. p. 242.

τοῦ τὰς προςόδους ἰέναι] Huc respiciunt Thom. M., Suid. et Phot. in πρόςοδος. Quam glossam repetit Schol. Lucian. t. V. p. 41. προςόδους· εἰςφορὰς, εἰςόδους ἢ παρουσίας, ὡς Θουκυδίδης καὶ Ἐτεοκλῆς, quorum loco apud Phot. est: Θουκ. καὶ ἕτεροι. v. Schleusner. cur. nov. p. 370. De genitivo τοῦ ἰέναι v. Matth. Gr. p. 777. not. 1. et ad I, 23.

5. περαιοῦσθαι] Huc respicit Dionys. p. 856. Zonar. et Suid. in ἐπειδή. De re v. Ukert. geogr. Gr. et Rom. t. I. et p. 9. Clark. ad Hom. Od. II, 167. Mox τοῖς ἀσθενέσι est: *pauperibus*, ut docet Valcken. ad Herodot. VIII, 51.

κατὰ κώμας] Male huc referunt glossam Photii in κώμης; nam is in mente habuit alium locum, qui extat 1, 10. Monuit Abresch, Misc. obs. Vol. III. p. 147.

τὸν πλεῖστον τοῦ βίου] v. supra ad c. 2. add. Wolf. ad Dem. Lept. p. 223. ed. *prior.*

οἱ παλαιοί] v. Hom. Od. γ. 72. ibique Schol. et Eustath. p.

his sigma lunatum figura semicirculari (describi. Hinc eodem loco Athenaei Agatho poeta sigma illud Σκυθικῷ τόξῳ προσεμφερὲς dixit. Adde, ait, quod eius generis cincinni *calices* nominati sunt, ut docent scholl. Venet. et Victor. ad Il. ρ, 52. Satis multa deorum atque heroum capita in marmore expressa ad nostram memoriam servata sunt, in quibus talem hunc ornatum imitatione redditum videas, qualem hucusque descripsimus. Iam eius explicationem ponit his verbis: „In his imaginibus pexi exprimuntur capilli ac ita dispositi, ut naturali ordine ad frontem atque cervicem descendant ac compressi omnem cranii concavitatem referant. Ex medio autem fronte reducti sunt et in multos cincinnos convoluti, qui ab altera aure ad alteram pertinentes frontis extremitatem occupant, densa serie connexi et maxima cum cura elaborati.“ Vides igitur in his, addit, sigma illud lunatum, vides cincinnos calicum speciem referentes. Cincinni autem hi alibi βότρυες vel κόρυμβοι dicuntur. Illum autem capillorum ornatum nonnisi remotioris aevi imagines referunt, inprimis statuae in Aegina repertae. Crobyli quidem usum priscae Graeciae communem fuisse scribit, cicadarum autem in eo ornatum Ionibus peculiarem; huiusmodi autem cicadas non potuisse annecti crinibus (ἀνείρεσθαι), non enim singulus aliquis cincinnus, sed tota cincinnorum series constringenda erat, verum ἐνείροντι fibulae illae in cicadarum figuram efformatae i. e. inserebantur et innectebantur, ut aptam cincinnorum seriem ac dispositionem servarent simulque caput ornarent. Ex hac igitur Thierschii explicatione verba nostra ita latine converto: *cincinnos crinium insertione aurearum cicadarum constringentes.* Verba τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν negat sine idonea causa addita esse; nam Hesychio teste fuisse κρώβυλον etiam τὸν μαλλὸν τῶν αἰδοίων scilicet etiam hic in cincinnos conformatum, idque docere statuas supra commemoratas, et Aristoph. Nub. 980. Huius Ionici moris mentionem facit etiam Virg. Cir. 127. *aurea solenni comtum quem fibula ritu Cecropiae tereti nectebat dente cicadae.* Haec Thiersch., at Hirtius in dissert. de signis Aegineticis nuper inventis in Wolfii anal. literar. fasc. 3. p. 171. 177. negat ornatum capillorum, qualis in signis illis cernitur, in rerum natura extare, potius capillamenti genus quoddam dicit videri esse, quam vivorum capillorum imaginem. Quod si ita est, ne κρώβυλος quidem in his signis spectatur. Sed de hac re penes eos arbitrium esto, quibus ea adire contigit. Nicol. Damascen. p. 50. ad nostri scriptoris imitationem: Μάγνης ἦν ἀνὴρ Σμυρναῖος, καλὸς τὴν ἰδέαν — ἤσκητο δὲ καὶ τὸ σῶμα διαπρεπεῖ κόσμῳ, ἁλουργῇ ἀμπεχόμενος καὶ κόμην τρέφων χρυσῷ στρόφῳ κεκορυμβωμένην etc. Quibuscum Creuzer. fragm. ant. hist. gr. p. 234. contulit locum Heraclidis Pontic. e libr. περὶ ἡδονῆς, qui est de Atheniensibus ap. Athenae. XII, 5. ἁλουργῆ μὲν γὰρ ἠμπίσχοντο ἱμάτια — κορύμβους δ' ἀναδούμενοι τῶν τριχῶν χρυσοῦς τέττιγας περὶ τὸ μέτωπον καὶ τὰς κόμας ἐφόρουν. Addit Creuzer. poetae Asii verba apud eundem XII, 30., quae explicat Schweigh. animadv. p. 405. Κόρυμβον de capillis in capite intortis accipiendum esse, monuit etiam Jacobs ad Antipatr. Sidon. epigr. 27. Anthol. gr. p. 35. Quam rem ad oculorum sensum e veteris artis operibus ita explicat Winkelmann. *monumenti* P. 1, 34., ut sit *capillus ad uvarum hederacearum similitudinem compositus*, simul docens, in viris κρώβυλον dici idem, quod in feminis κόρυμβος sit. Quod discrimen statuit secutus scholiasten

τριχῶν. ἀφ' οὗ καὶ Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπὶ πολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχε. μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὰ ἄλλα πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω κεκτημένοι ἰσοδίαιτοι μάλιστα κατέστησαν. ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο. τὸ δὲ πάλαι καὶ ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι διαζώματα ἔχοντες περὶ τὰ αἰδοῖα οἱ ἀθληταὶ ἠγωνίζοντο, καὶ οὐ πολλὰ ἔτη ἐπειδὴ πέπαυται. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστιν οἷς νῦν,

---

ad nostrum locum: κρωβύλος δέ ἐστιν εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν — ἐκαλεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν κρωβύλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκορπίος. Conf. etiam Creuzer. *Mythol. und Symb.* t. 1. p. 136. *ed. prior.* Magnopere erravit Passov. in lex. gr. s. v. κόρυμβος, nisi calami lapsus subest.

καὶ Ἰώνων] Huc spectat Pollux VII, 71.

ἡ σκευὴ κατέσχε] dictum, quasi σκευὴ personae instar sit. Confert Poppo prol. t. 1. p. 259. I, 14. ναυτικὰ τριήρεσι χρώμενα, cum classes ipsae proprie triremibus non uti possint. Talia fuerunt, propter quae Dionys. p. 803. πρόςωπα ap. Thuc. fieri ait τὰ πράγματα. Conf. Marcellin. §. 53.

Λακεδαιμόνιοι — ἠλείψαντο] Huc spectat Dionys. p. 856., ubi Krueger. conferri iubet Hom. Il. XXIII, 683., 1619. schol. Plat. Polit. V. p. 452. C. Theaet. p. 162. C. Voss. ep. mythol. t. II. p. 95. Voc. ἐγυμνώθησαν interpretare: *prorsus nudati sunt*, ut essent sine subligaculo. v. Casaub. ad Dionys. Hal. p. 45. Perizon. ad Aelian. V. H. III, 38. Verbis ἐς τὸ φανερὸν ἀποδύντες significatur: *exuti palam vestibus*, ut ἐς τὸ φανερὸν dictum sit pro ἐν τῷ φανερῷ sive φανερῶς. Pollux III, 153. καὶ ἀποδῦναι καὶ ἀπογυμνάσασθαι, παρὰ Θουκυδίδῃ. Citat locum Suidas in λίπα v. Buttm. Gr. max. t. I. p. 234. Heyn. ad Hom. t. VI. p. 109. De verbis μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι v. ad II, 42.

οὐ πολλὰ ἔτη] Controversia est de tempore, quo primum mos nude pugnandi inceperit. Schol. Venet. ad Il. ψ, 683., quem ita emendatum dedit Heyn. ad Il. t. VIII. p. 462.: πρῶτον δὲ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς περιζώματα φέρειν περὶ τὰ αἰδοῖα καὶ οὕτως ἀγωνίζεσθαι. κατὰ δὲ τὴν τ στ β' Ὀλυμπιάδα (leg. ιδ' Ολ.), Ὀρίππου (leg. Ὀρσίππου, quae est Dorica forma) τοῦ Λακεδαιμονίου λυθὲν ἀγωνιζομένου τὸ περίζωμα αἴτιον αὐτῷ νίκης ἐγένετο. ἐξ οὗ νόμος ἐτέθη γυμνοὺς τρέχειν. Conf. Schol. Vict. ad h. l. ap. Heyn. Offert se utrumque scholion comparanti duplex fama, altera: Orsippum stadio vicisse, ut rem narrat etiam Pausan. 1, 44. altera, eundem subligaculo prolapso implicatum cecidisse et victoriae expertem abiisse. Iam vero in altero scholio eius facti tempus memoratur Ol. 392., in altero proxima post Ol. 14. Non conveniunt Thucydidis οὐ πολλὰ ἔτη. Itaque Meurs. de archont. Ath. I, 6. p. 17. correxit καὶ πολλὰ ἔτη, ἐπειδή etc. omissa particula οὐ. Qui nuper indice praelectt. Berolin. sem. aest. 1822. integrum in Orsippum epigramma, a Scholiaste ad h. l. ex parte adscriptum edidit, Boeckhius et ipse statuit, tempus Orsippi victoriae Olympiadem 14. fuisse, monetque bene de ea re dixisse Corsinium in F. A. t. III. p. 22. Qui liber cum ad manum non sit, rationem eius cognoscere non

καὶ μάλιστα τοῖς Ἀσιανοῖς, πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα τίθεν[ται] καὶ διεζωσμένοι τοῦτο δρῶσι. πολλὰ δ᾽ ἂν καὶ ἄλλα τις ἀπ[ο]δείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοιότροπα τῷ νῦν βαρβαρ[ικῷ]
7 διαιτώμενον. τῶν δὲ πόλεων ὅσαι μὲν νεώτατα ᾠκίσθησαν [καὶ] ἤδη πλοϊμωτέρων ὄντων, περιουσίας μᾶλλον ἔχουσαι χ[ρη]μάτων ἐπ᾽ αὐτοῖς τοῖς αἰγιαλοῖς τείχεσιν ἐκτίζοντο καὶ τ[οὺς] ἰσθμοὺς ἀπελάμβανον ἐμπορίας τε ἕνεκα καὶ τῆς πρὸς τ[οὺς] προσοίκους ἕκαστοι ἰσχύος· αἱ δὲ παλαιαὶ διὰ τὴν λῃστ[είαν] ἐπὶ πολὺ ἀντισχοῦσαν ἀπὸ θαλάσσης μᾶλλον ᾠκίσθησαν, αἵ [τε] ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἐν ταῖς ἠπείροις· ἔφερον γὰρ ἀλλήλους [τε] καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὄντες οὐ θαλάσσιοι κάτω ᾤκουν· [καὶ]
8 μέχρι τοῦδε ἔτι ἀνῳκισμένοι εἰσί. καὶ οὐχ ἧσσον λῃσταὶ ἦ[σαν]

---

queo. Utut autem est, Thucydidis quidem verba corrupta [es]se non possunt, cum diuturnitatem et perpetuitatem moris cum [sub]ligaculo pugnandi ostendere velit, ut recte monuit Bauer. D[e] epigr. illo v. etiam Millin. *magas. encycl.* ann. b. t. III. p. 5[3]. Gail. obs. p. 13. — Mox in verbis ἔτι δὲ καὶ — οἷς νῦν partic[ula] νῦν hyperbaton facit. Verus enim verborum ordo est: ἔτι δὲ [καὶ] νῦν etc.

διεζωσμένοι] Photius p. 375. et Suid. in σέσωται contendu[nt] Thucydidem dixisse διεζωμένοι, quos satis refellit Popp. obs. p. 43. Verba διαζώματα — ἠγωνίζοντο adscripsit Thom. M. p. 411.

τοῦτο δρῶσι] Pron. τοῦτο saepe ad verbum redit in praegre[s]so substantivo latens, velut hic ex antecedentibus repetenda [sunt] verba πυγμαχεῖν et παλαίειν. v. Krueger. ad Dionys. p. 4.

7. πλοϊμωτέρων ὄντων] Vulgo πλωιμωτέρων. Correxit Bekker. [e] libris Schol. ἀδείας τυχοῦσαι τοῦ πλεῖν, de qua explicatione v. Popp. l. l. p. 31. Verte: *da es Schiffbarer wurde*, si ita loqui li[]cet, vel latine: *cum navigabilius esset.* Imitatus est Dionys. A. R. I, 63. πλωΐμων δὲ γενομένων.

ἀντισχοῦσαν] Vulgo ἀντισχοῦσαι, quae scriptura et ipsa su[os] defensores nacta a nemine satis probari potuit. Neque extat a[c]cusativus in solis Ar. Chr. Dan., sed etiam in codd. B. E. Ba[s]. Paris. f. et i. Scholiasta cum aliis exhibet alterum, quod ni[hil] aliud significare potest, nisi: *postquam diu latrocinio restiteran[t]* id quod ab h. l. alienum est. Scriptura in ordinem recepta hun[c] sensum habet: *propter latrocinia diuturna.* Sic VII, 71. legitur: ἐπὶ πολὺ ἀντισχούσης τῆς ναυμαχίας.

ἔφερον — ᾤκουν] Haec verba ut in parenthesi posita cog[i]tanda sunt. Suidas: φέρειν, ὑπομένειν, βαστάζειν, λαμβάνειν — καὶ αὖθις· ἔφερον ἀλλήλους οὐχ ἧττον, ἀντὶ τοῦ· λίαν ἐλῄστευον, ἔβλαπτον. conf. Schol.

ἕκαστοι — ἀνῳκισμένοι] Constructio ad sensum facta; nam [li]cet πόλεις praecessit, sequitur tamen masculinum, quia transitu[s] fit ut a navibus ad nautas, ita ab urbibus ad cives. Conf. VIII, 64. σωφροσύνην γὰρ λαβοῦσαι αἱ πόλεις καὶ ἄδειαν τῶν πρασσομένων ἐχώρησαν ἐπὶ τὴν ἄντικρυς ἐλευθερίαν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὕπο[υ]λον εὐνομίαν οὐ προτιμήσαντες. Ceterum ἀνοικίζεσθαι est *emigrare in regionem a mari remotam*, ut I, 58.

8. καὶ οὐχ ἧσσον] Priscian. XVIII. p. 1195. dicit: οὐχ ἧττ[ον]

οἱ νησιῶται Κᾶρές τε ὄντες καὶ Φοίνικες· οὗτοι γὰρ δὴ τὰς πλείστας τῶν νήσων ᾤκισαν. μαρτύριον δέ· Δήλου γὰρ καθαιρομένης ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ καὶ τῶν θηκῶν ἀναιρεθεισῶν ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν τῇ νήσῳ, ὑπὲρ ἥμισυ Κᾶρες ἐφάνησαν, γνωσθέντες τῇ τε σκευῇ τῶν ὅπλων ξυντεθαμμένοι καὶ τῷ τρόπῳ ᾧ νῦν ἔτι θάπτουσι. καταστάντος δὲ τοῦ Μίνω ναυτικοῦ πλοϊμώτερα ἐγένετο παρ' ἀλλήλους· οἱ γὰρ ἐκ τῶν νήσων κακοῦργοι ἀνέστησαν ὑπ' αὐτοῦ ὅτεπερ καὶ τὰς πολλὰς αὐτῶν κατῴκιζε. καὶ οἱ παρὰ θάλασσαν ἄνθρωποι μᾶλλον ἤδη τὴν κτῆσιν τῶν χρημάτων ποιούμενοι βεβαιότερον ᾤκουν· καί τινες καὶ τείχη περιεβάλλοντο, ὡς πλουσιώτεροι ἑαυτῶν γιγνόμενοι. ἐφιέμενοι γὰρ τῶν κερδῶν οἵ τε ἥσσους ὑπέμενον τὴν τῶν κρεισσόνων δουλείαν οἵ τε δυνατώτεροι περιουσίας ἔχοντες προςεποιοῦντο ὑπηκόους τὰς ἐλάσσους πόλεις. καὶ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ μᾶλλον ἤδη ὄντες ὕστερον χρόνῳ ἐπὶ Τροίαν ἐστράτευσαν. 9 Ἀγαμέμνων τέ μοι δοκεῖ τῶν τότε δυνάμει προὔχων καὶ οὐ τοσοῦτον τοῖς Τυνδάρεω ὅρκοις κατειλημμένους τοὺς Ἑλένης μνηστῆρας

ἀντὶ τοῦ καὶ μᾶλλον ἐλῄστευον. Huius loci meminit etiam auct. anon. vit. Thuc. §. 8.

ὑπὲρ ἥμισυ] Citat Quintil. I. O. IX, 4.

ξυντεθαμμένοι] Vulgo ξυντεθαμμένῃ. Codd. A. H. a. ξυντεθαμμένη, supra scripto οι. I. K. L. N. O. P. d. e. nostram scripturam exhibent. b. c. ξυντεταμμένοι. Recte mihi praetulisse videor nominativum, cum ubi duo diversi regiminis verba, alterum finitum, alterum participio elatum iungunt, Graeci alterutrius casum omittere soleant, facile illum supplendum, ut h. l. αὐτῇ Schol. Κᾶρες πρῶτοι εὗρον τοὺς ὀμφαλοὺς τῶν ἀσπίδων καὶ τοὺς λόφους. τοῖς οὖν ἀποθνήσκουσι συνέθαπτον. ἀσπιδίσκον μικρὸν καὶ λόφον, σημεῖον τῆς εὑρέσεως· καὶ ἐκ τούτου ἐγνωρίζοντο οἱ Κᾶρες. οἱ δὲ Φοίνικες ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ταφῆς· τῶν ἄλλων γὰρ ἐπ' ἀνατολὰς ποιούντων ὁρᾶν τοὺς νεκροὺς, οἱ Φοίνικες ἐξεπίτηδες ἐπὶ δύσιν.

οἱ — ἐκ τῶν νήσων] v. Matth. Gr. p. 877.

ὕστερον χρόνῳ] Vulgo: ὑστέρῳ χρόνῳ At prius fert maior meliorque pars codicum. Eadem mutatio facienda apud Strabon. p. 54. A. in οἱ ὕστεροι cum Casaub. in marg., item ap. Lucian. t. VII. p. 136. t. III. p. 96. et ap. Plut. V. Alex. c. 2.

9. προὔχων] v. Hom. Il. II, 576., ibiq. Heyn.

Τυνδάρεω] Apollod. Bibl. III, 10. VII, 10. Procorum ὁρῶν τὸ πλῆθος Τυνδάρεως ἐδεδοίκει, μὴ κριθέντος ἑνὸς στασιάσωσιν οἱ λοιποί. ὑπεσχομένου δὲ τοῦ Ὀδυσσέως, ἐὰν συλλάβηται πρὸς τὸν Πηνελόπης αὐτῷ γάμον, ὑποθήσεσθαι τρόπον τινὰ, δι' οὗ μηδεμία γενήσεται στάσις· ὡς ὑπέσχετο αὐτῷ συλλήψεσθαι ὁ Τυνδάρεως, πάντας εἶπεν ἐξορκίσαι τοὺς μνηστῆρας βοηθήσειν, ἐὰν ὁ προκριθεὶς νυμφίος ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἀδικῆται περὶ τὸν γάμον. ἀκούσας δὲ τοῦτο Τυνδάρεως τοὺς μνηστῆρας ἐξορκίζει· καὶ Μενέλαον μὲν αὐτὸς αἱρεῖται νυμφίον, Ὀδυσσεῖ δὲ παρὰ Ἰκαρίου μνηστεύεται Πηνελόπην.

ἄγων τὸν στόλον ἀγεῖραι. λέγουσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστα Πελοποννησίων μνήμῃ παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι Πέλο τε πρῶτον πλήθει χρημάτων ἃ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων ἀνθρώπους ἀπόρους δύναμιν περιποιησάμενον τὴν ἐπωνυμ τῆς χώρας ἐπηλύτην ὄντα ὅμως σχεῖν καὶ ὕστερον τοῖς ἐκγόν ἔτι μείζω ξυνενεχθῆναι, Εὐρυσθέως μὲν ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑπ Ἡρακλειδῶν ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντ αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέψαντος Εὐρυσθέως ὅτ' ἐστράτευε Μυκήν τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον Ἀτρεῖ· τυγχάνειν δὲ α τὸν φεύγοντα τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον· ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεύς, βουλομένων καὶ τῶν Μυ κηναίων φόβῳ τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ἅμα δυνατὸν δοκοῦν εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότα τῶν Μυκηναίων τε ὅσων Εὐρυσθεὺς ἦρχε τὴν βασιλείαν Ἀτρέα παραλαβεῖν,

---

λέγουσι — Πελοποννησίων] Hermog. d. method. p. 58. Stu Verba ita iunxit Gottl. *οἱ δεδεγμένοι τὰ σαφέστατα Πελοποννησί qui certissimas Peloponnesiorum res a maioribus memoriae c signatas acceperunt.* Malim equidem ita: *οἱ Πελοποννησίων τ σαφέστατα δεδ.* Nam et hyperbaton amat hic scriptor, et alteru si intellectum voluisset, puto eum *Πελοποννησιακῶν* scriptur fuisse. Certe nullo modo ferri potest scholiastae explicatio: *λέ γουσι δὲ καὶ οἱ τὰ Πελοποννησίων μνήμῃ σαφέστατα δεδεγμένοι, ἡ ἐπίῤῥημα τὸ σαφέστατα.* Nam articulum a *σαφέστατα* seiungi n licet.

ἐπωνυμίαν — σχεῖν] Interpretantur *nomen praebuisse.* E profecto *ἔχειν* saepe respondet Latino verbo *praeb..e.* Ne tam putes, *ἔχειν* et *παρέχειν* inter se confundi (quod non magis f quam apud Latinos in verbis *habere* et *praebere* i. e. praehib re). Loci, ubi *ἔχειν* per *praebere* reddi potest, potius ita inte ligendi sunt, ut *ἔχειν* accipias dictum pro *continere, in se ha re causam et rationem* sive *ansam dare alicui rei.* V. ad II, 41 Iam *ἐπώνυμος* est is, unde aliquid appellatur, velut *Ἄρχων ἐπώ νυμος*, unde annus appellatur Atticus, et *ὁ ἐπώνυμος ἔχει τὴν ἐπω νυμίαν* i. e. habet causam denominationis, quod vulgo dicunt *nomen praebet.*

Εὐρυσθέως — παραλαβεῖν] Dionys. p. 806. qui omisit in prae cedd. partem periodi: *λέγουσι — ξυνενεχθῆναι.* Sensus est idem ac si ita singula se orationis membra exciperent: *Εὐρυσθέως μὲν — ἀποθανόντος, Ἀτρέως δὲ μητρὸς ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ καὶ φεύγοντ τὸν πατέρα διὰ τὸν Χρυσίππου θάνατον, ὑπὸ Εὐρυσθέως, ὅτ' ἐστρά τευε, Μυκήνας τε καὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ οἰκεῖον ἐπιτραφθέντος κα ὡς οὐκέτι ἀνεχώρησεν Εὐρυσθεύς, βουλομένων καὶ τῶν Μυκηναίων φό βῳ τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ ἅμα αὐτοῦ* (Atrei) *δυνατοῦ δοκοῦντος εἶνα καὶ τὸ πλῆθος τεθεραπευκότος, τῶν Μυκηναίων τε καὶ ὅσων Εὐρυ σθεὺς ἦρχε τὴν βασιλείαν παραλαβόντος*, i. e. *dicunt longe maiorem potentiam posteris Pelopis contigisse, postquam Eurystheus quidem in Attica ab Heraclidis interfectus est, Atreus vero qui ipsius avunculus erat, cuique Eurystheus, cum in bellum proficisceretur, propter necessitudinem Mycenas et imperium commiserat (patα vero propter Chrysippi necem dicitur eum in exilium egisse) regnum al-*

τῶν Περσειδῶν τοὺς Πελοπίδας μείζους καταστῆναι. ἃ μοι δοκεῖ Ἀγαμέμνων παραλαβὼν καὶ ναυτικῷ [τε] ἅμα ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων ἰσχύσας, τὴν στρατείαν οὐ χάριτι τὸ πλεῖον ἢ φόβῳ ξυναγαγὼν ποιήσασθαι. φαίνεται γὰρ ναυσί τε πλείσταις αὐτὸς ἀφικόμενος καὶ Ἀρκάσι προςπαρασχών, ὡς Ὅμηρος τοῦτο δεδήλωκεν, εἴ τῳ ἱκανὸς τεκμηριῶσαι, καὶ ἐν τοῦ σκήπτρου ἅμα τῇ παραδόσει εἴρηκεν αὐτὸν

πολλῇσι νήσοισι καὶ Ἄργεϊ παντὶ ἀνάσσειν·

---

eptus est. Cum vero Eurystheus non iam rediret, Mycenaeis etiam volentibus, Heraclidarum metu; etenim et vir strenuus erat et multitudinis benevolentiam sibi conciliaverat; ita demum Atreum regno Mycenaeorum et ceterorum omnium, qui Eurystheo paruerant, potitum et Pelopidas Persidis potentiores factos esse ferunt. Infinitivi τυγχάνειν et παραλαβεῖν a λέγουσι pendent. De re conf. Plut. parallel. min. 33. Strab. p. 579. Mor. ad Isocr. Paneg. 15. Eurystheum ad Scironides rupes interfectum esse narrat Apollod. II, 8, 1. Cum eo consentit Paus. I. c. 44. v. Elmsl. ad Eurip. Heracl. 860. Eurysthei mater fuit Nicippe, Stheneli uxor, Atrei soror. v. tab. XVI. in Apollod. bibl. ed. *Heyn.*, ipsumque ad Il. t. VI. p. 630. Apollod. II, 4, 5. Alii aliud nomen Eurysthei matri tribuunt. De Chrysippo v. Schol. brev. ad Hom. Il. II, 105., qui Hellanico usus est. conf. Sturz. ad Hellanic. p. 112. Paus. Eliac. t. II. p. 204. *Fac.* Chrysippum Pelops pater cum unice amaret, aegre id ferens noverca Hippodamia filios suos Atreum et Thyesten ad eius caedem impulit.

οὐ χάριτι] v. Hom. Od. V, 307. et alibi. Il. I, 158. II, 341. πῆ δὴ — σπονδαί τ' ἄκρητοι καὶ δεξιαί, ᾗς ἐπέπιθμεν; ubi Heyne: cum Homerus, inquit, ignoret pactum Tyndarei cum procis Helenae, cui ne Thucydides quidquam tribuere videtur, videntur potius respici quae pepigit Agamemnon cum singulis et Aulide cum omnibus sacramento adactis. — Alii legunt τὴν στρατιὰν οὐ χάρ., alii τὴν στρατείαν. Si prius praeferas, ad ποιήσασθαι supplendum στρατείαν, ut substantivum repetatur ex substantivo cognatae significationis; sin στρατείαν, ad ξυναγαγὼν eadem ratione supple στρατιάν. Monuit Bauerus, qui quod τὸ πλέον putavit esse posse pro τοὺς πλείονας, non advertit, huic rationi adversari particulam ἤ, quae comparatvium, quo referatur, desiderat, cuiusque loco scribendum fuisse ἀλλά, propter antecedentem negationem, et τὸ πλέον pro μᾶλλον esse, adnotavit Haackius.

εἴ τῳ ἱκανός] Hanc formulam dubitandi e Thucydide sumserunt multi, ut Aelian. V. H. VIII, 6. εἴ τῳ πιστὸς ὑπὲρ τῆς ἀγραμματίας — Θρᾳκῶν τεκμηριῶσαι. II, 41. ἐπεί τοι καὶ Ἡρόδοτος ἱκανὸς τεκμηριῶσαι, ubi legendum videtur cum Toupio ad Longin. Εἴ τῳ καὶ Ἡρ. etc. Dionys. p. 1115. ἱκανὴ γὰρ αὕτη καὶ τὰς ἄλλας τεκμηριῶσαι. Longin. sect. XXVIII, 2. ἱκανὸς τοῦτο τεκμηριῶσαι καὶ Πλάτων. Qui rem auctoritate sua aut testimonio confirmant, dicuntur τεκμηριῶσαι. v. interpretes ad Longin. p. 370. *Weisk.* Wyttenb. in bibl. crit. Vol. I. P. II. p. 49., qui addit Euseb. praep. evang. III, 103. C. εἴ τῳ ἱκανὸς πιστώσασθαι Πλάτων.

ἐν σκήπτρου — παραδόσει] v. Heyn. Exc. ad Il. II. t. IV. p. 441.

οὐκ ἂν οὖν νήσων ἔξω τῶν περιοικίδων, αὗται δὲ οὐκ ἂν πολλαὶ εἴησαν, ἠπειρώτης ὢν ἐκράτει, εἰ μή τι καὶ ναυτικὸν εἶχεν. εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ ταύτῃ τῇ στρατείᾳ οἷα ἦν τὰ
10πρὸ αὐτῆς. καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρὸν ἦν ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιόχρεων δοκεῖ εἶναι, οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη μὴ γενέσθαι τὸν στόλον τοσοῦτον ὅσον οἵ τε ποιηταὶ εἰρήκασι καὶ ὁ λόγος κατέχει. Λακεδαιμονίων γὰρ εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ τά

---

10. καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι — ὁ λόγος κατέχει] Huc pertinent verba scholiastae Hermog. p. 62. Quod ἦν pro ἐστί intelligi voluit Gottleb., id ratio grammatica non patitur, existimandum igitur cum Bauero, Mycenas semper parvas fuisse τῇ ὄψει, at non τῇ δυνάμει. Thierschius in act. phil. Mon. t. III. p. 281. putavit, sententiam, quam historicus contra opinionem vulgi tueri studeat, fuisse hanc: ὅτι Μυκῆναι μικρὸν ἦν, idemque de reliquis urbibus, quae tunc fuerunt, valere. Iam vero induci eos, qui de ea re dubitent, non tamen iusto usi argumento: οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη ὅτι Μυκῆναι μικρὸν ἦν, nempe hoc argumento: μὴ γενέσθαι τὸν στόλον τοσοῦτον. Addendum igitur esse ἂν hoc modo: μὴ γενέσθαι ἂν τὸν στόλον τοσοῦτον, et cogitando supplendum: εἰ Μυκῆναι μικρὸν ἦν. Vult igitur hanc mentem fuisse Thucydidis: *Mycenas fuisse parvas, qui dubitet, infirmo argumento utatur hoc, non tantam, si Mycenae parvae fuissent, futuram fuisse illam expeditionem Troianam, quantam et poetae describunt, et fuisse fama obtinet.* — At non hoc sibi probandum proposuit scriptor, Mycenas parvas fuisse, sed quod Mycenae aliaeque tunc temporis urbes parvae fuerint, inde non effici, ne expeditionem quidem illam tantam Mycenis proficisci potuisse. Haec, inquam, est sententia principalis, quam deinde illustrat exemplis Spartae et Athenarum. Accedit argumentum e legibus linguae graecae petendum. Nam pone, sententiam a scriptore ad probandum propositam illam esse, quam Thiersch. vult, non potuit his verbis uti, sed debebat scribere vel: καὶ ὅτι μὲν Μυκῆναι μικρὸν ἦν πόλισμα — οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη τῷ μὴ γενέσθαι ἂν τὸν στόλον τοσοῦτον, vel: καὶ Μυκήνας μὲν μικρὸν εἶναι πόλισμα — οὐκ ἀκριβεῖ ἄν τις σημείῳ χρώμενος ἀπιστοίη τούτῳ, ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο ὁ στόλος τοσοῦτος. Eadem igitur ratio huius loci est, quae supr. c. 2. verborum: καὶ παράδειγμα τόδε — αὐξηθῆναι. Post verba dubitandi et alia vel prohibitivae vel privativae significationis, vel omnino negativae μὴ inferri, in vulgus notum est. V. Viger. p. 459. ibiq. Herm. p. 810. In iis igitur, quae adhuc disputavi, quod nescio an concedendum sit, concessi, posse verbum ἀπιστεῖν, cum coni. ὅτι construi. Nam ex Thierschii opinione verba sic ordinanda sunt: οὐκ ἀκριβεῖ σημείῳ χρώμενος, μὴ γενέσθαι ἂν τὸν στόλον τοσοῦτον, ἀπιστοίη ἄν τις, ὅτι Μυκῆναι μικρὸν ἦν, pro eo quod dici debebat: ἀπιστοίη ἄν, μὴ Μυκήνας μικρὸν πόλισμα εἶναι. Nulla igitur mutatione verborum opus est, sensus autem hic: *Quod autem Mycenae parvae fuerunt et si quod aliud eius aetatis oppidum nunc immemorabile videtur, infirmo illo argumento utatur, qui inde non tantam fuisse Troianam expeditionem efficere velit, quantam*

τε ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιστίαν τῆς δυνάμεως προελθόντος πολλοῦ χρόνου τοῖς ἔπειτα πρὸς τὸ κλέος αὐτῶν εἶναι· καίτοι Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας νέμονται, τῆς τε ξυμπάσης ἡγοῦνται καὶ τῶν ἔξω ξυμμάχων πολλῶν· ὅμως δὲ οὔτε ξυνοικισθείσης πόλεως οὔτε ἱεροῖς καὶ κατασκευαῖς πολυτελέσι χρησαμένης, κατὰ κώμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰ-

---

vel poetae describunt, vel fuisse fama obtinet. De loco particulae ἂν haec monuit Poppo obs. p. 143.: si conditio in participio inest, particulam ἂν saepe statim cum hoc participio coniungi, ut I, 21. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον, οὐχ ἁμαρτάνοι, (pro τοιαῦτά τις νομίζων οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι.) II, 8. ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν. Igitur nostro loco verba construenda sunt, ut supra posui. Verba ὁ λόγος κατέχει significant: *fama evalescit, diu durans obtinet.* Ita fere Eurip. Hippol. 1466. τῶν γὰρ μεγάλων ἀξιοπενθεῖς φῆμαι μᾶλλον κατέχουσιν, i. e. *de magnorum virorum interitu luctuoso diu durans fama maxime percrebrescit,* ut Valcken. vertit, nostri loci non immemor, quem v. p. 322. Verba τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας explicat Valck. ad Herodot. VIII, 73.

τῆς κατασκευῆς τὰ [ἐδάφη] Haec ex Libanii imitatione illustrari a Peyron. in notit. libror. Valpergae p. 62. adnotavit Dindorf. Κατασκευὴ est *supellex*, non *aedificia.* Nam ex eversorum Spartae aedificiorum areis, ut Popp. obs. p. 233. animadvertit, tantum aberat ut haec urbs minor quam erat videri potuisset, ut maior etiam iudicanda fuisset, cum manente eodem ambitu aeque splendida ac magna existimata esset. Eas res, quae domibus exornandis inserviebant, si qua urbs devastaretur, vel sacrum in usum convertere, vel alia de causa servare solebant. Igitur cum Plataeae diruerentur, servatum est a victoribus Iunonis templum, et praeterea Thebani ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιέων ἐχρήσαντο· καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες, ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, III, 68. Ex eiusmodi igitur rebus de Lacedaemonis pristina magnitudine non iudicandum esse monet Thucydides. — Talia Poppo, quae tamen ad explicandum locum nostrum non sufficiunt. Nam non hoc dicit scriptor: τά τε ἱερὰ καὶ ἡ κατασκευή, sed κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, quibus quid voluerit, altera quaestio est. Non ex supellectile, sed ex areis supellectilis negat coniecturam faciendam esse de pristina vastatae urbis magnificentia. Atqui illae areae nihil aliud esse possunt, quam spatia quibus omnis domesticorum utensilium apparatus continebatur; quibuscum quod τὰ ἱερὰ componuntur, significari videntur domicilia privatorum sive aedes veterum dirutae urbis incolarum. Atque cum ex urbe, qualem fingit auctor, direpta omnis supellex iam sublata esse cogitanda sit, patet ex solis areis, quae eam aliquando habebant, iam coniectari potuisse. Sunt igitur τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς id quod nos dicimus: *der Raum für die häusliche Einrichtung* sive: *die Wohnhäuser.*

ξυνοικισθείσης πόλεως] Cum de certa urbe, Popp. obs. p. 136. inquit, de Lacedaemone loquatur, articulus τῆς nullo modo deesse potest. Praefert tamen, quod ab Herm. propositum est,

κισθείσης, φαίνοιτ' ἂν ὑποδεεστέρα· Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως ἢ ἔστιν· οὔκουν ἀπιστεῖν εἰκός, οὐδὲ τὰς ὄψεις τῶν πόλεων μᾶλλον σκοπεῖν, ἢ τὰς δυνάμεις, νομίζειν δὲ τὴν στρατιὰν ἐκείνην μεγίστην μὲν γενέσθαι τῶν πρὸ αὐτῆς, λειπομένην δὲ τῶν νῦν, τῇ Ὁμήρου αὖ ποιήσει εἴ τι χρὴ κἀνταῦθα πιστεύειν, ἣν εἰκὸς ἐπὶ τὸ μεῖζον μὲν ποιητὴν ὄντα κοσμῆσαι, ὅμως δὲ φαίνεται καὶ οὕτως ἐνδεεστέρα. πεποίηκε γὰρ χιλίων καὶ διακοσίων νεῶν, τὰς μὲν Βοιωτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, τὰς δὲ Φιλοκτήτου πεντήκοντα, δηλῶν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὰς μεγίστας καὶ ἐλαχίστας· ἄλλων γοῦν μεγέθους πέρι ἐν νεῶν κα-

---

nomen πόλεως deleri, cum etiam apud schol. illa vox sine articulo legatur. Quo facto supplebis αὐτῆς sc. πόλεως, quod saepe fit, ut genitivus absolutus participii sic nude ponatur. v. Matth. Gr. §. 563. Tzschuck. ad Strab. t. III. p. 520. Xenoph. Anab. V, 4, 16. VIII, 3. VI, 2, 17, 23. VII, 7, 15. Hom. Il. V, 667. τὸ μὲν οὔτις ἐπεφράσατ', οὐδ' ἐνόησεν, μηροῦ ἐξερύσαι δόρυ μείλινον, ὄφρ' ἐπιβαίη, σπευδόντων. Isque usus inprimis frequens apud seriores scriptores, exquisitiora quaeque aemulantes, ut apud Heliod. p. 145, 24. *Bourd.*, ubi ad εἰπόντος et ὑποδεξαμένου cogitandum αὐτοῦ. conf. p. 155, 27. 179, 29. 187, 8. 199, 21. 384, 19. 424, 32. 490, 3. 254, 9. 269, 10. apud Strab. saepissime, velut p. 644. V. interpp. Gallicos t. III. p. 465. not. 1., de Charitone autem Dorv. p. 354., de Demosthene Wolf. ad Leptin. p. 271.

εἰκάζεσθαι] Quod in superioribus membris est εἰ ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ, in altero membro exprimitur verbis τῶν Ἀθηναίων τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων, i. e. εἰ οἱ Ἀθηναῖοι — πάθοιεν. Infinitivus εἰκάζεσθαι pendet ex οἶμαι, verba καίτοι — ὑποδεεστέρα (fort. cum Bekkero leg. ὑποδεέστερα) in parenthesi posita, primariae denique sententiae hae sunt: Λακεδαιμονίων εἰ ἡ πόλις ἐρημωθείη, λειφθείη δὲ τά τε ἱερὰ καὶ τῆς κατασκευῆς τὰ ἐδάφη, πολλὴν ἂν οἶμαι ἀπιστίαν εἶναι· Ἀθηναίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παθόντων, διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι. Totius igitur loci haec interpretatio est: *Nam si Lacedaemoniorum urbs desoletur, et sola templa, areaeque supellectilis* i. e. aedificia privatorum *relinquantur, existimo multos posterorum longo temporis progressu de illorum potentia valde dubitaturos, neque credituros tantam fuisse, si cum pristina illorum gloria conferatur. Licet enim de quinque Peloponnesi partibus duas possideant, totiusque principatum obtineant, multisque sociis extra Peloponnesum imperent: tamen constat, eorum potestatem inferiorem visum iri, quia nec coaedificata est, nec templis ornatuque magnificis instructa, sed antiquo Graeciae more pagatim condita habitatur. Sed si Atheniensibus idem contingeret, ex manifesta urbis dirutae specie potentiam duplo maiorem, quam est, visum iri existimo.* Citat partem h. l. Suidas in v. πολυτελῶς, ubi exscripsit scholiasten. Eodemque spectant idem et Photius in κώμην. Sequentia οὔκουν ἀπιστεῖν adscripta sunt in anecd. Bekker. I. p. 57.

εἴκοσι — πεντήκοντα] id habet ex Il. II, 510. 719.

ταλόγῳ οὐκ ἐμνήσθη. αὐτερέται δὲ ὅτι ἦσαν καὶ μάχιμοι πάντες ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυσὶ δεδήλωκε. τοξότας γὰρ πάντας πεποίηκε τοὺς προςκώπους. περίνεως δὲ οὐκ εἰκὸς πολλοὺς ξυμπλεῖν ἔξω τῶν βασιλέων καὶ τῶν μάλιστα ἐν τέλει, ἄλλως τε καὶ μέλλοντας πέλαγος περαιώσεσθαι μετὰ σκευῶν πολεμικῶν, οὐδ' αὖ τὰ πλοῖα κατάφρακτα ἔχοντας, ἀλλὰ τῷ παλαιῷ τρόπῳ λῃστικώτερον παρεσκευασμένα. πρὸς τὰς μεγίστας οὖν καὶ ἐλαχίστας ναῦς τὸ μέσον σκοποῦντι αὖ

αὐτερέται] Pollux I, 95. αὐτερέτας (sic enim legendum). οὕτω γὰρ Θουκυδίδης ὠνόμασε τοὺς καὶ ἐρέττοντας καὶ ἀπομαχομένους. Suidas: ὁπλίτης ὡς μὴ ἐρέσσων παραλαμβάνεται παρὰ Θουκυδίδῃ· ὁ δὲ ναύτης ὡς κοινωνὸς τῆς εἰρεσίας παραλαμβάνεται. Expressit h. l. imitando Procop. B. V. I, 2. δισχίλιοι ἔπλεον, αὐτερέται πάντες· περίνεως ἦν ἐν αὐτοῖς οὐδείς. Idem B. G. IV, 20. περίνεως δ' οὐκ ἦν ἐν τούτῳ τῷ στόλῳ, ἀλλ' αὐτερέται πάντες.

τοξόται] v. Hom. Il. II, 720. Paulo ante iunge: δεδήλωκεν ἐν ταῖς Φιλοκτήτου ναυσὶ i. e. *indicavit in recensu navium Philoctetae*, ne ἐν ναυσὶ cum antecedentibus cohaerere putes.

περίνεως] Citant Phot., Suidas et Hesych., in v. Hesychii tamen glossa alio spectat, ubi v. interpp. Conf. Phot. in πρωτόνεως, ibidemque Suid. Secundum hos Grammaticos περίνεω sunt οἱ περιττοὶ καὶ ἔξω τῶν ὑπερησιῶν.

ἔξω] Citant h. l. Phavorin. in ἐκτός, Thom. M. in ἔξω verba ἔξω τῶν — τέλει. Zonar. ἐν τέλει· ἐν ἀρχῇ· τοὺς ἐν τέλει τιμῶν. Eadem Suidas sine loco. Fortasse ad eundem respexit Hesych. v. τοὺς ἐν τέλει, et ἐν τέλει. Legitur saepissime ap. Thuc. ut I, 10. III, 36. V, 27. v. Duker. ad I, 58. Xenoph. h. gr. III, 5, 16.

ἄλλως τε καὶ μέλλοντας] Accusativo participii uti etiam ibi libet Graecis, ubi subiectum participii certe ex parte inest in subiecto primarii verbi vel vicissim. IV, 118. ἐκκλησίαν ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύσασθαι Ἀθηναίους, ut docuit Popp. prol. t. I. p. 129. Ut priori loco dicere debebat: ἐκκλησίαν δὲ ποιησάντων τῶν στρατηγῶν — βουλεύσασθαι Ἀθηναίους, ita nostro: ἄλλως τε καὶ μελλόντων — ἐχόντων. Inest autem περίνεως subiectum ex parte in subiecto participii μέλλοντας sc. Ἕλληνας, nam pars erant navigantium hi ipsi περίνεω.

κατάφρακτα — παρεσκευασμένα] i. e. *keine Schiffe mit Verdecken führend*, sive: *nicht die Schiffe bedeckt führend*, non: *bedeckte Schiffe führend.* Quod nisi ita esset, articulus τὰ ante πλοῖα delendus esset, nam κατάφρακτα et παρεσκευασμένα non sunt trahenda ad substantivum πλοῖα, sed praedicati loco sunt. Sic apud Lucian. dial. d. 8. ἔχων τὸν πέλεκυν ὀξύτατον, i. e. *das Beil sehr geschärft habend.* ubi v. Popp. p. 27.

τὸ μέσον] Eustath. ad Hom. Il. p. 260. *Rom.* ἐπεὶ γάρ, φασι, περὶ μὲν τοῦ Φιλοκτήτου ἐν τοῖς ἑξῆς εἶπεν, ἐκ πεντήκοντα ἐρετῶν εἶναι τὰς αὐτοῦ νῆας. Περὶ δὲ Βοιωτῶν, ὅτι ἐξ ἑκατὸν εἴκοσιν αὐτοῖς ἑκάστη ναῦς, δῆλός ἐστιν ἐμφῆναι βουλόμενος τὴν πληθὺν ἐκ τῆς ἀμφοῖν τούτων συνθέσεως. ἔστι γὰρ κατὰ τὸν Θουκυδίδου κανόνα τὸ μέσον τοῦ πλείονος καὶ ἐλάττονος λαβόντα τεκμαίρεσθαι, πόσοι δύνανται εἶναι τῷ ἀριθμῷ οἱ τοῦ πλήθους. ὃ καὶ ποιοῦντες οἱ Ὁμηρικοὶ

πολλοὶ φαίνονται ἐλθόντες ὡς ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος κοινῇ
11 πεμπόμενοι. αἴτιον δ', ἦν οὐχ ἡ ὀλιγανθρωπία τοσοῦτον ὅσον ἡ ἀχρηματία. τῆς γὰρ τροφῆς ἀπορίᾳ τόν τε στρατὸν ἐλάσσω ἤγαγον καὶ ὅσον ἤλπιζον αὐτόθεν πολεμοῦντα βιοτεύσειν, ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι μάχῃ ἐκράτησαν, (δῆλον δέ· τὸ γὰρ ἔρυμα τῷ στρατοπέδῳ οὐκ ἂν ἐτειχίσαντο,) φαίνονται δ' οὐδ' ἐνταῦθα πάσῃ τῇ δυνάμει χρησάμενοι, ἀλλὰ πρὸς γεωργίαν τῆς Χερσονήσου τραπόμενοι καὶ λῃστείαν τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ. ᾗ καὶ μᾶλλον οἱ Τρῶες αὐτῶν διεσπαρμένων τὰ δέκα ἔτη ἀντεῖχον βίᾳ, τοῖς ἀεὶ ὑπολειπομένοις ἀντίπαλοι ὄντες. περιουσίαν δὲ εἰ ἦλθον ἔχοντες τροφῆς καὶ ὄντες ἀθρόοι ἄνευ λῃστείας καὶ γεωργίας ξυνεχῶς τὸν πόλεμον

εὑρίσκουσιν ὑπὲρ δέκα μυριάδας συναγομένην τὴν πληθύν. ἐπεὶ γάρ, ὡς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ δηλοῦται, αἱ νῆες ὑπὲρ χιλίας, μέσον δὲ τοῦ πεντήκοντα ἀριθμοῦ καὶ τοῦ ἑκατὸν εἴκοσιν ὁ ὀγδοηκονταπέντε, πολυπλασιασθεὶς ὁ ὀγδοηκονταπέντε ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν νηῶν μετρεῖ τὸ τῶν ἐμπλεόντων πλῆθος ὑπὲρ μυριάδας ὃν δέκα, ὡς καὶ προείρηται. coll. p. 329. Accuratius etiam scholia Veneta computationem instituunt, quae v. ad Il. II, 488. conf. Schol. Wassenbergh. ad Il. II, 494. Eadem habet Schol. Lips. MS. ad h. v. — Schol. Thuc. ad h. l. μέσον τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ τῶν πεντήκοντα ἐστὶν ὁ ὀγδοηκοστὸς πέμπτος. συνάγεται οὖν ὁ τῶν χιλίων διακοσίων νεῶν, τῶν ἀνδρῶν ἀριθμὸς μυριάδων δέκα καὶ διςχιλίων, i. e. medium numerum quaerenti comparet numerus 85, hic enim est medius inter 120 et 50. Inde cum 1200, accuratius 1186 naves fuerint; efficitur totius exercitus summa 102,000 hominum. v. Heyn. ad Hom. Il. II, 122. 493. t. IV. p. 215. 287.

ὡς — πεμπόμενοι] i. e. *ut ex omni Graecia missi, wenn man bedenkt, dass ganz Griechenland am Zuge Theil genommen.* Ita etiam Latini, ut Liv. XXXVIII, 24. *ne eam quidem, ut amans, gratuitam*, i. e. *wie man von einem Liebenden hätte erwarten sollen.* Sensus particulae ita usurpatae non reddi potest, nisi per circumscriptionem. V. Buttm. Gr. §. 132. not. 5., ubi idem usus particulae, accusativis et genitivis participiorum iunctae, et Matth. Gr. §. 568., ubi in universum particulae cum partic. iunctae usus illustratur.

11. αἴτιον — ἀχρηματία] Hermog. d. meth. c. 13., qui omittit τοσοῦτον.

τόν τε στρατὸν — ἐπειδὴ δέ] Respondent sibi τε et δέ, ut alios locos quoque explicandos esse docuit Haack. Certe hic καὶ ante ὅσον ἤλπιζον ad τε referri nequit, ut quod modo illustret notionem vocis ἐλάσσω: *exercitum minorem et quantum inde sperabant se sustentaturos.* Si καὶ ad τε relatum voluisset, Thuc. scripsisset: τὸν στρατὸν ἐλάσσω τε ἤγαγον καὶ ὅσον etc.

βιοτεύσειν] Hesych. in βιοτεύειν.

ἐπειδὴ — ἐκράτησαν — φαίνονται δέ] Thiersch. in act. philol. Monac. t. III. p. 284. Victores si extiterant, ait, non opus habebant castra munire. Contra si victi erant, illis munimentis opus erat. Et victos Graecos esse perhibet, cum primum ad Mysiae litora appulissent, usus loco Pindar. Ol. 9, 109., ubi de Patro-

διέφερον, ῥᾳδίως ἂν μάχῃ κρατοῦντες εἷλον, οἵ γε καὶ οὐκ ἀθρόοι, ἀλλὰ μέρει τῷ ἀεὶ παρόντι ἀντεῖχον. πολιορκίᾳ δ' ἂν προςκαθεζόμενοι ἐν ἐλάσσονί τε χρόνῳ καὶ απονώτερον τὴν Τροίαν εἷλον. ἀλλὰ δι' ἀχρηματίαν τά τε πρὸ τούτων ἀσθενῆ ἦν καὶ αὐτά γε δὴ ταῦτα ὀνομαστότατα τῶν πρὶν γενόμενα δηλοῦται τοῖς ἔργοις ὑποδεέστερα ὄντα τῆς φήμης καὶ τοῦ νῦν περὶ αὐτῶν διὰ τοὺς ποιητὰς λόγου κατεσχηκό-

---

clo est: ἔστα σὺν Ἀχιλλεῖ μόνος, ὅτ' ἀλκᾶντας Δαναοὺς τρέψαις ἁλίαισιν πρύμναις Τήλεφος ἔμβαλεν. Secutum est, pergit, ad ipsa Troiae litora proelium anceps, de quo Cypria, in quorum argumento (*Bibl. d. alt. Liter.* t. I. inedit. p. 25. ad fin.) haec sunt: ἔπειτα ἀποβάντας αὐτοὺς εἰς Ἴλιον εἴργουσιν οἱ Τρῶες καὶ θνήσκει Πρωτεσίλαος ὑφ' Ἕκτορος. Res afflictas Achilles reparat: ἔπειτα Ἀχιλλεὺς αὐτοὺς τρέπεται, ἀνελὼν Κύκνον τὸν Ποσειδῶνος, nec tamen nisi nocte insecuta, nam Troiani noctem ante urbem transegerant, ut Joh. Tzetz. in Antehom. 255. Non igitur putat dubium, quin victos putaverit Thucydides, scribendumque sit: ἐπεὶ δὲ ἐκρατήθησαν, *cum appulissent, pugna superati sunt.* Eius rei argumentum, quod castra munimentis circumdederant. — Nihil opus emendatione. Cum advenissent ad litus Mysiae, opus victoria erat, ut navibus appulsis castra munire et firmiter in hostili terra consistere possent. Nam ne appellere quidem castraque vallo circumdare poterant sine pugna. Secutum igitur est proelium, in quo cecidit Protesilaus: τὸν δ' ἔκτανε Δάρδανος ἀνὴρ, Νηὸς ἀποθρώσκοντα πολὺ πρώτιστον Ἀχαιῶν. Hom. Il. II, 701. Proelium restituit Achilles. (Pindari locum male huc retulit Thierschius, ut quo proelium alio tempore locoque commissum memoretur, ut docent interpp.) Vid. Procli Chrestomath. p. IX. *Bekk.* Tandem vicerunt Graeci, id quod patet ex eiusdem verbis insequentibus, quae adscribere Thiersch. debebat: ἔπειτα Ἀχιλλεὺς αὐτοὺς τρέπεται ἀνελὼν Κύκνον τὸν Ποσειδῶνος. καὶ τοὺς νεκροὺς ἀναιροῦνται, καὶ διαπρεσβεύονται πρὸς τοὺς Τρῶας, τὴν Ἑλένην καὶ τὰ κτήματα ἀπαιτοῦντες, ὡς δὲ οὐχ ὑπήκουσαν ἐκεῖνοι, ἐνταῦθα δὴ τειχομαχοῦσιν. ἔπειτα τὴν χώραν ἐπεξελθόντες πορθοῦσι καὶ τὰς περιοίκους πόλεις. Id quod certe non potuissent suscipere, nisi victores pugna excessissent. Id an nocte interveniente factum sit nec ne, nihil interest. Conf. Boeckh. ad Pind. Ol. 9, 76. Vol. II. P. II. p. 192. Recte igitur Schol. Thud. μάχῃ ἐκράτησαν τῇ τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν ξηρὰν τῶν νεῶν, ἐν ᾗ Πρωτεσίλαος πίπτει, et: ἔρυμα λέγει νῦν οὐχ ὅπερ ἐν τῇ λέγει Ὅμηρος (Il. VII, 443.) γενέσθαι, ἀλλὰ πρότερον διὰ τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομάς. Recte autem constituit h. l. Bauer., verbis δῆλον — ἐτειχίσαντο pro parenthesi habitis seclusisque. v. Herm. ad Vig. p. 786. Particula δὲ post particulas temporales a Graecis in apodosi saepissime infertur v. Herm. ad. Vig. p. 785. 845. Thuc. II, 65. ἐπεὶ ὁ πόλεμος κατέστη, ὁ δὲ φαίνεται καὶ ἐν τούτῳ προγνοὺς τὴν δύναμιν. V. Bredov. ad. h. l.

διέφερον] i. e. *usque ad exitum pertulerunt.* v. Dionys. A. R. II, 41. Citant h. l. Phavorin. Suid. Zonar. in διέφερον· ὑπέμενον, ἐπιμελῶς ἐξήνυον, διήνυον, qui exscripserunt Scholiasten. Paulo ante post βίᾳ cum Haackio comma posui, cum illa vox non significet *viribus*, sed *impetu, vi*, cuius contrarium h. l. dolus cogitari potest.

12 τος. ἐπεὶ καὶ μετὰ τὰ Τρωικὰ ἡ Ἑλλὰς ἔτι μετανίστατό τε καὶ κατῳκίζετο ὥςτε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι, (ἥ τε γὰρ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἰλίου χρονία γενομένη πολλὰ ἐνεόχμωσε, καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, ἀφ᾽ ὧν ἐκπίπτοντες τὰς πόλεις ἔκτιζον. Βοιωτοί τε γὰρ οἱ νῦν ἑξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἅλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν τὴν νῦν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν καλουμένην ᾤκισαν· ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀποδασμὸς πρότερον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἀφ᾽ ὧν καὶ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσαν· Δωριῆς τε ὀγδοηκοστῷ ἔτει ξὺν Ἡρακλείδαις Πελοπόννησον ἔσχον·) μόλις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ ἡσυχάσασα ἡ Ἑλλὰς βεβαίως καὶ οὐκέτι ἀνισταμένη ἀποικίας ἐξέπεμπε· καὶ Ἴωνας μὲν Ἀθηναῖοι καὶ νησιωτῶν τοὺς πολλοὺς ᾤκισαν, Ἰταλίας δὲ καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον Πελοποννήσιοι τῆς τε ἄλλης Ἑλλάδος ἔστιν ἃ χωρία· πάντα δὲ ταῦτα ὕστερον τῶν Τρωικῶν ἐκτίσθη.

---

12. ἐπεὶ καὶ — ἐξέπεμπε] Apodosis ad verba ἐπεὶ — κατῳκίζετο incipit verbis μόλις τε ἐν πολλῷ χρόνῳ etc. Vulgo punctum ponunt post αὐξηθῆναι, nec verba ἥ τε γὰρ — ἔσχον in parenthesi ponunt, sed μόλις τε referunt ad ἥ τε γάρ etc.

ὥςτε μὴ ἡσυχάσασα αὐξηθῆναι] i. e. ὥςτε μὴ ἡσυχάσασα, μὴ αὐξηθῆναι. Itidem in verbis I, 141. ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε ἰσόψηφοι ὄντες, καὶ οὐχ ὁμόφυλοι, τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῶν ἕκαστος σπεύδει negatio in μήτε et ad χρώμενοι et ad ἐπιτελῶσι referenda. Neque secus in verbis IV, 12[illegible] οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινὰ χώραν βιαζόμενοι negatio et ad ἔχοντες et ad αἰσχυνθεῖεν ἂν pertinet. Id plerumque fit, ut ubi verbo finito additum est participium, et utrumque negationem adiunctam habet, tamen nonnisi semel ponatur. v. Popp. Obs. p. 61.

ἐνεόχμωσε] Vulgo ἐνεώχμωσε. Alterum recte dederunt Haack. et Bekker. e Codd. B. F. H. h. g. ἐνεώχμωσε insidere etiam Suidae vol. 1. p. 742. id verbum ex hoc ipso loco, ut videtur, afferenti, monuit Dindorf. Schol. Lucian. t. V. p. 175. χρόνου δηλωτικὰ τὰ τρία ταῦτα ἐπιῤῥήματα· πέρυσιν, τῆτες, νέωτα. ὡς οὖν ἀπὸ τοῦ χθὲς γίνεται χθεσιμὸν, οὕτως ἀπὸ τοῦ τῆτες, τητινόν. σημαίνει δὲ τὸ ἐπέτειον, ἤτοι τοῦ αὐτοῦ ἔτους. τὸ δὲ (νεοχμὸν) τὸ καινὸν σημαίνει, ἀφ᾽ οὗ καὶ ῥῆμα τὸ νεοχμῶ· καὶ ἔστιν ἀπὸ τοῦ νέον καὶ τοῦ ἔχω νεοχὸν, καὶ νεοχμὸν πλεονασμῷ τοῦ μ χρῆται τῇ λέξει Θουκυδίδης.

Ἄρνης] Schol. Ἄρνη, πόλις Θεσσαλίας, ἀφ᾽ ἧς ὠνόμασται κατὰ μετοικίαν καὶ ἡ ἐν Βοιωτίᾳ Ἄρνη, νῦν Χαιρώνεια καλεῖται. Arne Thessalica regio erat et urbs, v. Diod. IV, 167. in Magnesia sita intra Pelii fines, Pagasaeum sinum et lacum Boebeidem v. Schönemann. geogr. Hom. p. 76. Stephan. Byz. hanc Arnen Thessaliae Boeoticae eiusdem urbis nominis male coloniam vocat, cum potius haec ab illa originem duxerit. v. argum. hui. libr. et Heyne ad Hom. Il. t. IV. p. 292. 300. Citat h. l. Steph. Byz. in Βοιωτία. Mox ᾤκισαν dedi pro ᾤκησαν, nam toto h. l. οἰκίζειν et κτίζειν usurpantur, habetque receptum verbum cod. Paris. A.

ἐξέπεμπε] Vulgo ἐξέπεμψε. Codd. fere omnes prius habent, et

Δυνατωτέρας δὲ γιγνομένης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν χρη- 13
των τὴν κτῆσιν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ποιουμένης τὰ
λλὰ τυραννίδες ἐν ταῖς πόλεσι καθίσταντο, τῶν προσόδων
ειζόνων γιγνομένων· πρότερον δὲ ἦσαν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι
τρικαὶ βασιλεῖαι· ναυτικά τε ἐξηρτύετο ἡ Ἑλλὰς καὶ τῆς
λάσσης μᾶλλον ἀντείχοντο. πρῶτοι δὲ Κορίνθιοι λέγονται
γύτατα τοῦ νῦν τρόπου μεταχειρίσαι τὰ περὶ τὰς ναῦς καὶ
ιήρεις πρῶτον ἐν Κορίνθῳ τῆς Ἑλλάδος ἐνναυπηγηθῆναι.
ίνεται δὲ καὶ Σαμίοις Ἀμεινοκλῆς Κορίνθιος ναυπηγὸς
ῦς ποιήσας τέσσαρας. ἔτη δ' ἐστὶ μάλιστα τριακόσια ἐς τὴν
λευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου ὅτε Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθε.
υμαχία τε παλαιτάτη ὧν ἴσμεν γίγνεται Κορινθίων πρὸς

---

ecte quidem, quoniam in sequentibus de certis quibusdam co-
oniis loquitur, hic autem de coloniis in universum, quae longio-
i temporis tractu a variis populis in varias regiones mittebantur.
. Bened. ad. h. l.

13. *τυραννίδες*] ut Theagenis Megaris, Gelonis Syracusis, Ana-
ilai Rhegii, Hippocli Lampsaci et aliae, ut Pisistratidarum
thenis.

ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι] Zonar. et Suidas in *ἐπὶ ῥητοῖς*, et schol. ad
rist. Ach. 61., ubi male est *πέρασι*. Haec exponunt Spanhem.
d Iulian. or. I. p. 128. Lamb. Bos. Obs. crit. c. 3. Interpretare
um Valla: *ut prius regna hereditaria erant et certis honoribus
efinita*, vel cum Stephano ad schol. t. II. p. 492. *Lips.* — *cer-
is honorariis praemiis.* — Verba *πρότερον* — *βασιλεῖαι* non debent
ta accipi, ac si ex regia potestate hereditaria continuo tyrannis
rta sit: *πρότερον* latius patet et hanc sententiam efficit: *Monar-
hiae extitit ea species, quae dicitur tyrannis, cum olim ea eius
pecies in Graecia frequentaretur, quae contineretur regia heredi-
aria potestate certis honoribus definita.* Constat ex historia, tem-
oribus heroicis Graeciae populos tali regnorum forma usos esse,
uae regna post bellum Troianum fere in democratias conversa,
t in his postea tyrannos subinde extitisse: quas conversiones at-
ingit Aristot. Polit. IV, 17. V, 4. et inprimis 10., ubi tantum
on hunc Thucydidis locum interpretari videtur. Illum inter re-
ium et tyrannicum statum medium, popularem formam et con-
ersionem Thucydides, ut in vulgus notam, non diserte exponit,
ed universe significare satis habet. Ita c. 18. de Spartana repu-
lica bene constituta eiusque constitutionis aetate dicens, tacet
de Lycurgo. Unde temere suspicetur aliquis, eum quae de Ly-
curgo ut auctore harum legum ferebantur, pro vanis et fabulosis
habuisse. Monuit Wyttenb. ad ecl. hist. p. 361. V. Feith. an-
tiqu. Hom. II, 2. p. 105. *Argent.* Heeren. *Ideen* Vol. III. P. 1. c.
1. et 5.

μεταχειρίσαι] Huc pertinent anecd. Bekk. I. p. 207. Phot. Suid.
n *μεταχειρίζειν* et iterum Suidas in *μεταχειρίσαι*, qui exscripsit
Schol.. Ad illa *ναυπηγός* etc. respicit Dionys. p. 856. V. Uckert.
geogr. Gr. et Rom. t. I. p. 9.

ναυμαχία] Schol. *Περιάνδρου τοῦ υἱοῦ Κυψέλου τυραννοῦντος Κο-*

Κερκυραίους. ἔτη δὲ μάλιστα καὶ ταύτῃ ἑξήκοντα καὶ δι-
κόσιά ἐστι μέχρι τοῦ αὐτοῦ χρόνου. οἰκοῦντες γὰρ τὴν πό-
οἱ Κορίνθιοι ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ἀεὶ δή ποτε ἐμπόριον εἶ-
τῶν Ἑλλήνων τὸ πάλαι κατὰ γῆν τὰ πλείω ἢ κατὰ θάλ-
σαν, τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἔξω, διὰ τ-
ἐκείνων παρ᾽ ἀλλήλους ἐπιμισγόντων, χρήμασί τε δυν-
ἦσαν, ὡς καὶ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς δεδήλωται· ἀφν-
γὰρ ἐπωνόμασαν τὸ χωρίον. ἐπειδή τε οἱ Ἕλληνες μᾶλ-
ἐπλώιζον, τὰς ναῦς κτησάμενοι τὸ ληστικὸν καθῄρουν·

ρίνθου, διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱέως αὐτοῦ, ὃν ἀνεῖλον οἱ Κερκυραῖ-
δὲ ἱστορία κεῖται κατὰ διέξοδον παρ᾽ Ἡροδότῳ III, 53.

ταύτῃ] i. e. *ex quo illa pugna navalis commissa est.* So-
Oed. R. *καὶ τίς χρόνος τοῖσδ᾽ ἐστὶν οὐξεληλυθώς;* i. e. *ex quo haec g-*
sta sunt? V. Matth. Gr. §. 390.

μάλιστα — ἑξήκοντα] Phot. et Suidas *μάλιστα* (sc. numerali-
si iungitur) *ἀντὶ τοῦ ἀκριβῶς ὁ Θουκυδίδης λαμβάνει.* Itidem
hanc vocem numeralibus additam schol. ad Thuc. III, 92. VII,
explicat: *κατ᾽ ἀκρίβειαν.* In Vigeri libr. de idiot. p. 416. expl-
tur per: *so ziemlich, admodum.* At Bast. ep. crit. p. 37. *Wi-*
explicat per: *plus quam, amplius,* Taylorum secutus. Sed h-
explicationi adversari videntur cum alii loci, tum Arrian. e-
Al. V, 19. *τό τε μέγεθος ἐθαύμαζεν ὑπὲρ πέντε πήχεις μάλιστα ἐ-*
βαῖνον, ubi *μάλιστα* neque *amplius*, neque *plane* (*gerade* 5 *E-*
significare potest. Igitur Vigeri ratio approbanda esse vi-
possit, quam etiam Herm. silentio ad illum locum servato s-
videtur. Cum Tayloro statuente *μάλιστα* esse *plus, amplius* q-
sed *ὁμοῦ*, quae vox et ipsa iungitur numeralibus, esse *minus* q-
circiter facit etiam Thiersch. Gr. p. 407. A quo allatum ex-
plum e Plat. Crit. p. 112. E. *Steph.* *πολεμεῖν ἤδη κατὰ τὰ ἔτη,*
δύο μάλιστα ὄντας μυριάδας probat, has omnes rationes desere-
esse, et illam, ex qua *μάλιστα* pro *amplius quam*, et ex qua p-
fere sive *circiter*, et ex qua pro *plane* accipitur. Mihi certum
μάλιστα interpretandum esse *ferme, gewiss, sicher.* Eundem
sum nonnullis locis assequaris interpretando: *non minori nu-*
quam. Certe si *circiter* explicare velis, repugnat locus Plat-
cus, ubi cum *περὶ δύο* scriptum legatur, praepositione ista id-
expressum esset, quod adverbio *μάλιστα*. Apta contra pro-
est haec interpretatio: *die sicher gegen zweitausend Mann s-*
waren, eademque in alios locos omnes quadrat, firmaturque fo-
mula interrogandi: *πηνίκα μάλιστα;* quam Buttm. ind. ad. Pl-
dial. 4. s. v. *μάλιστα* reddit verbis: *wann denn eigentlich?* i. e.
opinor, *wann denn, um die Zeit sicher zu bestimmen?* Neque
ro et *μάλιστα*, et apud Latinos *maxime* in responsionibus est, h-
sensu: *ita est, certe, ja, sicher.*

ἐμπόριον] Eustath. ad Il. II. p. 290. *Rom.* (quem exscrip-
Phavorin. in *Κόρινθος*) et Strab. VIII. p. 580., item Aristid. l-
a Casaubono adscripto.

ποιηταῖς] v. Homer. Il. II, 570., ubi Schol. Lips. MS. -
tri loci mentionem facit.

ἐπλώιζον] Vulgo *ἐπλωίζοντο*. Prius habent Codd. A. E. F. G.
H. I. K. a. c. e. h. Lehner in act. phil. Mon. t. III. p. 12. ha-

ἐμπόριον παρέχοντες ἀμφότερα δυνατὴν ἔσχον χρημάτων προσόδῳ τὴν πόλιν. καὶ Ἴωσιν ὕστερον πολὺ γίγνεται ναυτικὸν ἐπὶ Κύρου Περσῶν πρώτου βασιλεύοντος καὶ Καμβύσου τοῦ υἱέος αὐτοῦ, τῆς τε καθ' ἑαυτοὺς θαλάσσης Κύρῳ πολεμοῦντες ἐκράτησάν τινα χρόνον. καὶ Πολυκράτης Σάμου τυραννῶν ἐπὶ Καμβύσου ναυτικῷ ἰσχύων ἄλλας τε τῶν νήσων ὑπηκόους ἐποιήσατο, καὶ Ῥήνειαν ἑλὼν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ. Φωκαῆς τε Μασσαλίαν οἰκίζοντες Καρχηδονίους ἐνίκων ναυμαχοῦντες· δυνατώτατα γὰρ ταῦτα τῶν ναυτικῶν ἦν. 14 φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πολλαῖς γενεαῖς ὕστερα γενόμενα τῶν Τρωικῶν τριήρεσι μὲν ὀλίγαις χρώμενα, πεντηκοντόροις δ' ἔτι καὶ πλοίοις μακροῖς ἐξηρτυμένα ὥσπερ ἐκεῖνα. ὀλίγον τε πρὸ τῶν Μηδικῶν καὶ τοῦ Δαρείου θα-

---

proponit h. l. distinctionem: *ἐπειδή τε οἱ Ἕλληνες μᾶλλον ἐπλωίζοντο, τὰς ναῦς κτησάμενοι· τὸ λῃστικὸν καθῄρουν, καὶ ἐμπόριον* etc., ut *τὸ λῃστικόν* etc. apodosin efficiant. Ita iam Levesqu. Sed articulus *τὰς* ante *ναῦς* indicat, iungendum esse: *τὰς ναῦς — καθῄρουν*, sensus enim articuli est: *illas naves, quas dixi.* Nam ad Graecos *κτησάμενοι* si referendum esset, ita ut iungeretur: *ἐπλωίζοντο τὰς ναῦς κτησάμενοι*, non haberet articulus, unde explicaretur, sed sine eo *ναῦς* positum a scriptore videremus. Igitur *καθῄρουν* mutato subiecto referendum ad *Κορίνθιοι*, qui paulo superius legebantur, ut verborum *ἐπλώιζον* et *καθῄρουν* varia subiecta sint. Dixerat autem paulo ante de navibus Corinthi fabricatis. Similis subiectorum variatio extat his locis II, 3. *φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον* (Plataeenses) *ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπὶ αὐτοὺς* (contra Thebanos), *ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι προσφέρωνται, καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται* (Thebani), II, 79. III, 16. init. III, 52. init. IV, 47. init. Conf. ad 1, 51. Non igitur opus erat, ut Evers. d. prooem. Thuc. (v. Lehner. l. l. p. 13.) verba *οἱ Ἕλληνες* eiici iuberet.

ἀμφότερα] vulgo *ἀμφότεροι*. Prius offerunt Codd. A. B. E. H. N. a. b. c. f. g. h. Suidas, qui huc respicere videtur: *ἀμφότερα, ἀντὶ τοῦ κατ' ἀμφότερα Θουκυδίδης.* Potest autem hoc vocab. duplice ratione explicari, vel cum Palmerio exerc. p. 44. *mercatum praebentes utrisque Graecorum, tum iis qui ab Aegaeo, tum qui ab Ionio veniebant Cenchreas et Lechaeum; vel Graecis tam intra, quam extra Isthmum habitantibus*, quod paulo ante legitur: *τῶν τε ἐντὸς Πελοποννήσου, καὶ τῶν ἔξω.* Accedit tertia ratio haec, ut vertas: *et mari et terra.* Mox de forma *υἱέος* v. Lobeck. ad Phrynich. p. 68. Praeferunt eam vulgatae per *ω*, tum Thom. M. p. 866. et Schol. Lips. MS. ad Il. V, 266., tum Thuc. codd. meliores.

Σάμου] v. Thuc. III, 104. Herodot. III, 39. 122. ibiq. Valcken. et de Rhenea Wessel. ad VI, 97. Mox de Phocaeis Herodot. I, 166. ibiq. Schweigh., de Carthaginiensibus Herodot. l. l. Iustin. XLIII, 5. et de Massiliensibus Eustath. ad Dionys. perieget. 70. Harpocrat. s. v. *Μασσαλία*.

14. *περί τε Σικελίαν — τυράννοις*] periphrasis pro *τυράννοις Σικελοῖς*, ut I, 37. 39. 68. init. II, 80. med. et alibi.

χθη τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον, εἰ μὴ εἴ τι πρὸς περιοίκους τοὺς αὐτῶν ἑκάστοις. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησαν δυνάμεως. οὕτω πανταχόθεν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ πολὺν χρόνον κατείχετο μήτε κοινῇ φανερὸν μηδὲν κατεργάζεσθαι, κατὰ πόλεις τε ἀτολμοτέρα εἶναι.

18 Ἐπειδὴ δὲ οἵ τε Ἀθηναίων τύραννοι καὶ οἱ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐπὶ πολὺ καὶ πρὶν τυραννευθείσης οἱ πλεῖστοι καὶ τελευταῖοι πλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν, (ἡ γὰρ Λακεδαίμων μετὰ τὴν κτῆσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν Δωριέων ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα ὅμως ἐκ παλαιτάτου καὶ ηὐνομήθη καὶ ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν· ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγῳ πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου ἀφ' οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται, καὶ δι' αὐτὸ δυνάμενοι καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν·) μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον καὶ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους ἐγένετο. δεκάτῳ δὲ ἔτει μετ'

ἀφανείας. Rectius idem dixit, οἰκεῖν esse dictum sensu verbi διοικεῖν collatis II, 37. III, 37. Interpretare: *tyranni autem quotquot erant in urbibus Graecis, sui tantum rationem habentes, et corporis custodiendi, propriaeque domus augendae causa quam tutissime poterant urbes regebant.*

εἰ μὴ εἴ τι] Gr. Clar. Reg. et d. f. h. i. εἰ μή τι, itidemque cod. Zanett. Nihil mutandum. Nam sic bis posita coniunctio εἰ et Graeci et Latini, quod notissimum est, velut Cic. Cat. II, 4, 1. *Nisi vero si quis est, qui Catilinae similes cum Catilina sentire non putet.* Eodem sensu dicas εἰ μὴ ὅ, τι. V. Abresch. dil. p. 27. Pro εἰ μή hoc sensu invenias etiam ὅτε μὴ et ὅτι μή. V. Heyn. ad Hom. t. VII. p. 180. Herm. ad Vig. p. 849. 908.

18. ἐπειδὴ — μετὰ δὲ — τὴν κατάλυσιν] Hermogen. d. method. c. 14. (ib.) Μακρὸν δὲ γίνεται ὑπέρβατον, ὁπόταν ἡ αἰτία ἑτέρας αἰτίας χρείαν ἔχῃ, οἷον· ἐπειδὴ δὲ οἵ τε Ἀθηναίων — ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατελύθησαν. πῶς ὦ Θουκυδίδη; ἡ γὰρ Λακεδαίμων — ἀεὶ ἀτυράννευτος ἦν. αἰτίαν τῆς αἰτίας ἀποδίδωσιν· ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα — καθίστασαν· εἶτα ἐπανέρχεται ἐπὶ τὴν ἀρχήν· μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν. De re v. Herodot. V, 68. 72. ibiq. Valck. Thuc. I, 126. 127. Schol. Aristoph. Nub. 37. — Quod Hermog. explicare studet, hoc est partim: protaseos primam sententiam alio modo post parenthesin repeti: quae enim dicta sunt verbis ἐπειδὴ δὲ — κατελύθησαν, iterum insunt in his: μετὰ δὲ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν. Mox κτῆσιν pro vulgato κτίσιν praebent codd. longe plurimi, quod etiam sensus commendat. Nam occuparunt Peloponnesum Dores, non primi incoluerunt. Verba ἐς τὴν — πολέμου adscripsit auct. anon. Vit. Thuc. §. 8.

Δωριέων] ab Heraclidis. v. Marx. ad Ephor. p. 56. 95.

ἐπὶ πλεῖστον — χρόνον] i. e. ἐπὶ πλεῖστον χρόνων οὓς ἴσμεν, *longissimo spatio temporum, quorum notitiam habemus.* Seditiosa autem erat Sparta cum ob alias causas, tum propter bella cum Helotis gesta.

δεκάτῳ δὲ ἔτει] anno ante Chr. N. 481. Nam de profectione

αὐτὴν αὖθις ὁ βάρβαρος τῷ μεγάλῳ στόλῳ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα δουλωσόμενος ἦλθε. καὶ μεγάλου κινδύνου ἐπικρεμασθέντος οἵ τε Λακεδαιμόνιοι τῶν ξυμπολεμησάντων Ἑλλήνων ἡγήσαντο δυνάμει προὔχοντες, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιόντων τῶν Μήδων διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν καὶ ἀνασκευασάμενοι ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες ναυτικοὶ ἐγένοντο. κοινῇ τε ἀπωσάμενοι τὸν βάρβαρον ὕστερον οὐ πολλῷ διεκρίθησαν πρός τε Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους οἵ τε ἀποστάντες βασιλέως Ἕλληνες καὶ οἱ ξυμπολεμήσαντες. δυνάμει γὰρ ταῦτα μέγιστα διεφάνη· ἴσ-

---

Xerxis, non de pugna Salaminia loquitur. Qui cum Sardibus hiemasset, teste Herodoto VII, 37., deinde versus Graeciam progressus est, pugnaque Salaminia anno 480. commissa victus rediit. Magis igitur cum ratione conveniebat scribi ἐνδεκάτῳ ἔτει. V. Scaliger. ad Euseb. Chronic. p. 100. et de emend. temp. V. p. 406.

ἀνασκευασάμενοι] Schol. τὰ σκεύη ἀναλαβόντες. Phavorin. τὸ γοῦν ἐξ οἰκίας εἰς ἑτέραν οἰκίαν τὰ τοιάδε σκεύη (ἐπίπλα) μετατιθέναι, μετασκευάσασθαί φασιν οἱ Ἀττικοί. ὁ Θουκυδίδης λέγει· οἱ Ἀθηναῖοι διανοηθέντες ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἀνασκευασάμενοι ἐς τὰς ναῦς ἐμβάντες, ναυτικοὶ ἐγένοντο, ἀντὶ τοῦ· ἐνέθηκαν ἀναβιβάσαντες ἐπὶ νεῶν τὰ αὐτῶν σκεύη, ἤγουν τὰ πρὸς χρείαν ζωῆς ὄντα. Est igitur contrarium verbo κατασκευάζεσθαι, significans *mit seiner Habe flüchten*, non, ut putavit Schol. ad II, 17. verbo καταλύειν, quod est *deverti aliquo*, *einkehren*. Suidas et Phavorin. καταλῦσαι παρὰ Θουκυδίδῃ (I, 136.) ἐπὶ τῶν ὀχουμένων ἐπὶ ἅρματος· κατάγειν δὲ ἐπὶ νηός i. e. qui devertuntur advecti curru καταλύειν dicuntur; qui navi, κατάγειν. Omnino verba scholiastae l. l. καταλύειν τὰ σκεύη quid sibi velint, neque per se patet, cum illud verbum neutrum accusativo iungi non queat, neque Poppo docuit, qui h. l. usus est Obs. p. 233.

διεφάνη] Elegans est coniectura Stephani legentis δὴ ἐφάνη. Non raro δὴ cum verbis simplicibus, quae sequuntur, coalescit, mutatum in δι', ut docuit Hemsterh. ad Lucian. t. I. p. 387. *Reitz.* adde interpp. ad Greg. Cor. p. 478. 499. Itidemque Ernest. ad Xen. Mem. II, 1, 24. pro διέσῃ legit δὴ ἴσῃ, at Gottl. ad h. l. Thucydidis διαιτήσῃ, ut quod verbum in repetita hac narratione de Hercule Prodicio occurrat ap. Iustin. Martyr. Apol. II. p. 127. *Thirib.* Est haec coniectura Valckenarii ad h. l. Xenoph. p. 243. ed. Victor. διέσῃ. In marg. exemplaris, quod Monachii extat, manu ipsius Victorii adscriptum: γρ. δὴ ἴσει. Abresch. diluc. p. 29. non probat Stephani emendationem, sed ita resolvendum διεφάνη ait, quasi scriptum sit: δυνάμει γὰρ ταῦτα μέγιστά τε ἦν καὶ διαφανέστατα. Ipsumque illud verbum occurit II, 51. σῶμά τε αὔταρκες ὂν οὐδὲν διεφάνη· IV, 108. τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως — ὅση ὕστερον διεφάνη. VI, 17. καὶ μὴν οὐδ' ὁπλῖται — ὅσοι περικομποῦνται — διεφάνησαν, itemque adv. διαφανῶς II, 65. adde Procop. π. κτίσμ. Ἰουστ. p. 17. διεφάνη γὰρ — συρφετός. Restituerunt idem verbum Herodoto VIII, 83. editores: ἠώς τε διέφαινε. — Mox ὁμαιχμία e Thuc. affert Pollux I, 153. Verba καὶ ὀλίγον — ἀλλήλους tanquam ex Herodoto desumta citat Suidas in ὁμαιχμία, ubi igitur legendum Θουκυδίδης.

χνον γὰρ οἱ μὲν κατὰ γῆν, οἱ δὲ ναυσί. καὶ ὀλίγον μὲν χρόνον ξυνέμεινεν ἡ ὁμαιχμία, ἔπειτα δὲ διενεχθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ξυμμάχων πρὸς ἀλλήλους· καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἴ τινές που διασταῖεν, πρὸς τούτους ἤδη ἐχώρουν. ὥστε ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἐς τόνδε ἀεὶ τὸν πόλεμον τὰ μὲν σπενδόμενοι τὰ δὲ πολεμοῦντες ἢ ἀλλήλοις ἢ τοῖς ἑαυτῶν ξυμμάχοις ἀφισταμένοις εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια καὶ ἐμπειρότεροι ἐγένοντο μετὰ κινδύνων 19 τὰς μελέτας ποιούμενοι. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο, κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι θεραπεύοντες· Ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες φέρειν. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἡ

ἐς τόνδε ἀεὶ — πολεμοῦντες] hyperbaton est pro: ἐς τόνδε τὸν πόλεμον ἀεὶ τὰ μὲν σπενδόμενοι, τὰ δὲ πολ. etc. — Mox de verbis μετὰ κινδύνων — ποιούμενοι v. Wyttenb. bibl. cr. III, 2. p. 6. sive ad Iulian. p. 168. *Schaef.*

19. ἡγοῦντο — θεραπεύοντες] Accusativus ξυμμάχους pendet ab ἔχοντες. Schol. autem et anecd. Bekk. I. p. 147. ita explicant: ἡγοῦμαι — αἰτιατικῇ Θουκυδίδης πρώτῳ· καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι — ἡγοῦντο, ἀντὶ τῶν ξυμμάχων, neque secus Matth. Gr. p. 462. Neque magis I, 76. verbum ἐξηγεῖσθε habet adiunctum accusativum, sed pendet ibi πόλεις ex καταστησάμενοι. At III, 55. in verbis οἳ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, accusativum ἃ esse in quibus et positum ex analogia verborum χρῆσθαί τινί τι, monuit Popp. prol. t. I. p. 130. Vide Matth. Gr. p. 564. Duo tantum exempla verbi ἡγεῖσθαι vel ex eo compositi, cum quarto casu constructi extant: VI, 85. καὶ γὰρ τοὺς ἐκεῖ — φρουρᾷ et I, 71., ubi vide.

κατ' ὀλιγαρχίαν] Sociis Lacedaemonii harmostas praefecerunt v. Diod. XIII, 66. Plebs ubique Atheniensibus, nobiles Lacedaemoniis favebant. Nam illi, quo ipsi utebantur, populare imperium ubique constituere studebant; contra hi, ut socii a paucis, prout inde ac ipsis conducebat, regerentur, curabant. Neque bellum Peloponnesiacum aliud, nisi quod per totam historiam cernitur, duarum civitatis formarum certamen. Μόνον hyperbaton facit iungendum: κατ' ὀλιγαρχίαν δὲ σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι, μόνον θερ. h. e. *id tantum curantes, ut prouti ipsis utile erat, paucorum imperio parerent.* Conf. I, 76. init.

πόλεων] Vulgo πολεμίων. Maior pars codicum, et in his Codd. Zanett. et Lugd. πόλεων; omittit a. Marg. Vict. πολῶν. Vulgatam inter alios fert S. πόλεις ubi dicit, *socios* Atheniensium haud raro intelligit.

παραλαβόντες] Vulgo addunt ἦρχον. Sed repetendum ἡγοῦντο: constructio ἀπὸ κοινοῦ est. Omittitur ἦρχον in A. B. C. F. G. H. I. N. a. c. f. g. h., quorum B. C., adde S. inter versus: ἐκ κοινοῦ τὸ ἡγοῦντο. Omittit etiam cod. Zanett., in alio manu recenti scriptum est. Neque schol. agnoscit hanc glossam, ut qui scribat: κατ' ὀλιγαρχίαν] ἡγοῦντο δηλονότι, quamquam non suo loco haec adnotatio posita est.

ἰδία παρασκευὴ μείζων ἢ ὡς τὰ κράτιστά ποτε μετὰ ἀκραιφνοῦς τῆς ξυμμαχίας ἤνθησαν.

Τὰ μὲν οὖν παλαιὰ τοιαῦτα εὗρον, χαλεπὰ ὄντα παντὶ 20 ἑξῆς τεκμηρίῳ πιστεῦσαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων, καὶ ἢν ἐπιχώρια σφίσιν ᾖ, ὁμοίως ἀβασανίστως παρ' ἀλλήλων δέχονται. Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἵππαρχον οἴονται ὑφ' Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν, καὶ οὐκ ἴσασιν ὅτι Ἱππίας μὲν πρεσβύτατος ὢν ἦρχε τῶν Πεισιστράτου υἱέων, Ἵππαρχος δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἀδελφοὶ ἦσαν αὐτοῦ. ὑποτοπήσαντες δέ τι

ὡς τὰ κράτιστα] respicit tempora soc[illegible]ntra Persas integrae et florentissimae. Mox quae legitu[illegible]m *ἀκραιφνοῦς* Dionys. p. 793. ut absoletam damnat.

20. *τὰ μὲν οὖν παλαιὰ — πιστεῦσαι*] Negant satis cum sententiae nexu convenire *πιστεῦσαι*. In MS. Lugd. superscriptum est ÷, solenne corruptelae signum. Itaque Wyttenb. corrigendum iudicavit *πιστῶσαι*, *confirmare*, *fidem facere*. Idque iam Reisk. coniecerat. Non necesse est, opinor; hoc sibi vult Thucydides: antiqua tempora difficilia esse ad credendum, nempe fuisse qualia a se descripta sint. Cum autem non satis esset dicere: *χαλεπὰ ὄντα πιστεῦσαι*, quia non temporibus sed argumentis fides habenda est, ad antiquitatis expositionem probandam prolatis; hunc sensum efficere voluit adiectis verbis *παντὶ ἑξῆς τεκμηρίῳ*, (i. e. *res igitur vetustas tales esse reperi*, *difficiles ad credendum omni deinceps argumento*) cum dicere debuisset: *difficiles ad credendum*, *omni deinceps argumento probatas* sive: *χαλεπὰ ὄντα πιστεῦσαι*, *παντὶ ἑξῆς τεκμηρίῳ πεπιστωμένα*. Non *παντὶ τεκμηρίῳ* dicit, sed *παντὶ ἑξῆς τεκμηρίῳ*, quia in tantae vetustatis obscuritate non simplex argumentum sufficit, sed aliam rem ex alia colligendo, et longam demum post ratiocinationem ad sententiam pro vera statuendam perventum est. Recte itaque h. l. interpretatus esse videtur Gail. *Mém.* p.26. n. 58. *Telles j'ai trouvé les antiquités de la Grèce*, *lesquelles sont difficiles à croire*, *même avec les coniectures suivies*, *que j'en ai présentées*. Deinde *παντὶ τεκμηρίῳ* dixit hoc sensu: *argumentis*, *ubicunque opus erat*, *probatas*. Causam denique, cur difficilia sint ad credendum haec argumenta, exponit in proxime sequentibus, incuriam hominum in rebus vetustis examinandis, etiamsi res patriae et domesticae sint, et praeiudicatas hominum opiniones, cum vulgus fugiat explorandae veritatis laborem et libentius se vertat ad *frui parata*, ut verbis Horatii utar.

ὁμοίως ἀβασανίστως] i. e. *tum patrias res*, *tum externas perinde temere credentes accipiunt*, *nullique examini subiiciunt*. H. l. ante oculos habuit Pausan. t. I. p. 12. *λέγεται μὲν δὴ καὶ ἄλλα οὐκ ἀληθῆ παρὰ τοῖς ἄλλοις, οἷα ἱστορίας ἀνηκόοις οὖσι καὶ ὁπόσα ἤκουον εὐθὺς ἐκ παίδων ἔν τε χοροῖς καὶ τραγῳδίαις πιστὰ ἡγουμένοις. λέγεται δὲ καὶ τὸν Θησέα* etc.

Ἀθηναίων — ἀπέκτειναν] Conf. VI, 54. Utuntur h. l. Schol. ad Arist. Vesp. 500. et alii. V. Meurs. Pisistr. c. 11. I. Gronov. t. V. Antiq. Gr. in praef.

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ παραχρῆμα Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἐκ τῶν ξυνειδότων σφίσιν Ἱππίᾳ μεμηνῦσθαι, τοῦ μὲν ἀπέσχοντο ὡς προειδότος, βουλόμενοι δὲ πρὶν ξυλληφθῆναι δράσαντές τι καὶ κινδυνεῦσαι, τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες περὶ τὸ Λεωκόριον καλούμενον τὴν Παναθηναϊκὴν πομπὴν διακοσμοῦντι ἀπέκτειναν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔτι καὶ νῦν ὄντα καὶ οὐ χρόνῳ ἀμνηστούμενα καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται· ὥςπερ τούς τε Λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μιᾷ ψήφῳ προςτίθεσθαι ἑκάτερον, ἀλλὰ δυοῖν· καὶ τὸν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὃς οὐδ' ἐγένετο πώποτε. οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ
21 ἑτοῖμα μᾶλλον τρέπονται. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τεκμηρίων ὅμως τοιαῦτα ἄν τις νομίζων μάλιστα ἃ διῆλθον οὐχ ἁμαρτά-

---

Λακεδαιμονίων — ἀλλὰ δυοῖν] Schol. *αἰνίττεται τὸν Ἡρόδοτον.* v. Herod. VI, 57. Notari eundem putant in II, 97. (coll. Herod. V, 3.) I, 23. II, 8. (coll. Herod. VI, 98.) v. Creuzer. Herodot. et Thuc. p. 4. 18. Sed iure iam dubitari videtur, an Herodoti scripta nostro scriptori cognita fuerint. V. Vit. Thuc. et Odofr. Mueller. *d. Dor.* Vol. II. P. 2. p. 102. not. 3. Etiam iis, quae de Pitanate cohorte dixit, tacite Herodotum perstringere vulgo creditum est, quem v. IX, 53. Phot. *Πιτάνη, φυλὴ καὶ τόπος τῆς Λακωνικῆς· λόχος δὲ οὐκ ἐγένετο Πιτανάτης, ὡς Θουκυδίδης.* Hesych. *ὁ Πιτανάτης λόγος αὐτοσχεδιάζεται, οὐκ ὢν ταῖς ἀληθείαις.* Conf. Steph. Byz. p. 641. Athenae. I. p. 31. C.

οὕτως ἀταλαίπωρος — τρέπονται] Verba ista expressit Tacit. Annal. III, 19. *adeo maxima quaeque ambigua sunt, dum alii quoquo modo audita pro compertis habent; alii vera in contrarium vertunt et gliscit utrumque veritate* i. e. *τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα.* Conferre iuvabit etiam Ephorum ap. Harpocr. in v. *ἀρχαίως*, ubi pro *Θουκυδίδης* legendum *Ἔφορος.* v. Marx. p. 64. *περὶ μὲν γὰρ τῶν καθ' ἡμᾶς γεγενημένων*, Ephorus ait, *τοὺς ἀκριβέστατα λέγοντας πιστοτάτους ἡγούμεθα, περὶ δὲ τῶν παλαιῶν τοὺς οὕτω διεξιόντας ἀπιθανωτάτους εἶναι νομίζομεν, ὑπολαμβάνοντες οὔτε τὰς πράξεις ἁπάσας, οὔτε τῶν λόγων τοὺς πλείστους εἰκὸς εἶναι μνημονεύεσθαι διὰ τοσούτων.* Synes. encom. calv. p. 73. *Ἕλλησι γὰρ ἀταλαίπωρος τῆς ἀληθείας ἡ ζήτησις, ὡς ἐν δίκῃ τὸ γένος ὁ συγγραφεὺς ἐλοιδόρησε.* Imitatus est Dionys. A. R. IV. p. 718., ubi de Fabio historico Romano: *οὕτως ὀλίγον ἐστὶν ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτοῦ τὸ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀληθείας ἀταλαίπωρον.* Aristoph. fragm. Danaid. ap. Suidam et Etym. M. in *ἀταλαίπωρον* (ap. Brunck. fragm. XV. p. 242.) *οὕτως αὐτοῖς ἀταλαιπώρως ἡ ποίησις διέκειτο.*

Λεωκόριον] templum erat *ἐν μέσῳ τῷ Κεραμεικῷ.* Harpocr. in v., ubi v. Vales. p. 302. Meurs. in Panathen. c. 19. ibiq. Gronov, idemque in praef. ad t. VII. antiq. Gr. Popp. prol. t. II. p. 242.

21. *ἄν τις νομίζων*] Adscripsit h. l. in brevius contractum Dionys. p. 858. usque ad *τοῖς Ἕλλησι κατέστη* (cap. 23.) Particula *ἂν* participio iuncta ut supr. c. 10. Conf. infr. *ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν* i. e. *ἐπελθόντες — πάντα ἔτι ἔξω ἂν καταλαβεῖν.*

νοι· καὶ οὔτε ὡς ποιηταὶ ὑμνήκασι περὶ αὐτῶν ἐπὶ τὸ μεῖζον κοσμοῦντες μᾶλλον πιστεύων, οὔτε ὡς λογογράφοι ξυνέθεσαν ἐπὶ τὸ προσαγωγότερον τῇ ἀκροάσει ἢ ἀληθέστερον, ὄντα ἀνεξέλεγκτα καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν ἀπίστως ἐπὶ τὸ μυθῶδες ἐκνενικηκότα· εὑρῆσθαι δὲ ἡγησάμενος ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων σημείων ὡς παλαιὰ εἶναι ἀποχρώντως. καὶ ὁ πόλε-

---

λογογράφοι] v. Creuzer. Herod. et Thuc. p. 30. art. hist. Gr. p. 63. 76. 86. 89. 173.

ἐπὶ τὸ προςαγωγότερον] i. e. *magis aures ut delinirent, quam verius*. Praep. enim *ἐπὶ* per additamentum vim adverbii accipit, ut l. 78. *ἐν ἀδήλῳ κινδυνεύεται*, *in obscuro tentatur* i. e., ut Popp. prol. t. I. p. 292. explicat, ita ut obscurus sit periculi exitus. III, 64. *ἃ ἡ φύσις ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές*, *in verum probata sunt* i. e. ita comperta sunt, ut vera voluntatis vestrae ratio appareret. VI, 34. *ἀγγελοίμεθα ἐπὶ τὸ πλεῖον*, *in maius nunciemur* i. e. ita nuncietur de nobis, ut maiores copiae nostrae dicantur et putentur. Ac paulo ante verba *ἐπὶ κοσμοῦντες* vertas cum Sallustio Iug. 73. *in maius celebrantes*.

τὰ πολλὰ — αὐτῶν] i. e. *τὰ πολλὰ αὐτῶν ὑπὸ χρόνου*. Eiusmodi synchyses frequentes huic scriptori, ut I, 138. *τὰ ὀστᾶ φασὶ κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προςήκοντες οἴκαδε*. II, 8. *ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους*. v. Dorv. ad Charit. p. 393. 638. 677.

ἡγησάμενος — ὡς παλαιὰ εἶναι ἀποχρώντως] Ad participia *πιστεύων — ἡγησάμενος* cogitando repete: *οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι*. *Si qui non potius illa credant fuisse, qualia poetae narraverunt, cum ornatu in maius extollentes, neque qualia memoriae prodiderunt logographi, qui magis ut aures caperent, quam verius illa exposuerunt, nullis argumentis nitentia, pleraque etiam ab ipsis expositorum diuturnitate in fabulas abierant, ita ut fides iis derogetur: et si qui existiment, res illas ex manifestissimis indiciis pervestigatas, pro tam vetustorum temporum conditione sufficienter; hi profecto non erraverint.* Accusativos *ὄντα ἀνεξέλεγκτα* et *τὰ πολλὰ — ἐκνενικηκότα* posuit, quasi *οἷα ποιηταὶ ὑμνήκασι* et *οἷα λογογράφοι ξυνέθεσαν* praecesserint. Quod autem *ὡς* utroque loco pro *οἷα* legitur; sensus idem est, ad accusativos vero illos *οἷα* ex *ὡς* facile cogitando repetitur. Adverbium *ἀπίστως* per circumscriptionem exprimendum: *ita ut nulla fides iis habeatur*. Neque talis usus adverbii exemplis caret, velut I, 140. *ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι*, quem locum Popp. l. l. p. 292. ita interpretatur: *fieri potest, ut casus fortuiti non minus imperite eveniant* i. e. ita ut bellantes eorum imperiti sint, eos non praevideant; at II, 64. *φέρειν χρὴ τὰ δαιμόνια ἀναγκαίως*, *oportet ferre casus divinitus immissos necessario* i. e. velut necessaria, neque evitanda. III, 40. *παρὰ τὸ εἰκὸς καὶ τούςδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι*, explicandum cum schol. *τοῦ συμφέροντος ἕνεκα*. Conf. VI, 58. — Verba denique *ὡς παλαιὰ εἶναι*, quae arctissime iungenda sunt cum *ἀποχρώντως*, dicta accipe ut *ἑκὼν εἶναι*, de qua formula v. Buttm. Gr. p. 535., et ut *σήμερον εἶναι*, *τὸ νῦν εἶναι* i. e. *für heute, für jetzt, pro praesentis temporis, hodiernae diei conditione* et *quantum quid sponte quis faciat*, cum simplex *σήμερον*, *τὸ νῦν*

μος οὗτος, καίπερ τῶν ἀνθρώπων ἐν ᾧ μὲν ἂν πολεμῶσι τὸν παρόντα ἀεὶ μέγιστον κρινόντων, παυσαμένων δὲ τὰ ἀρχαῖα μᾶλλον θαυμαζόντων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων σκοποῦσι δηλώ-
22 σει ὅμως μείζων γεγενημένος αὐτῶν. καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον ἕκαστοι ἢ μέλλοντες πολεμήσειν ἢ ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες, χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν, ἐμοί τε ὧν αὐτὸς ἤκουσα καὶ τοῖς ἄλλοθέν ποθεν ἐμοὶ ἀπαγγέλλουσιν· ὡς δ' ἂν ἐδόκουν ἐμοὶ ἕκαστοι περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων

---

et ἑκὼν sit: *heute, jetzt, gerne*. v. Herm. ad Viger. p. 888, Phrynich. p. 273. ibiq. Lobeck.

τὸν παρόντα ἀεί] i. e. τὸν ἀεὶ παρόντα, *den jedesmaligen Krieg*. Mox παυσαμένων δὲ exigit, ut suppleatur αὐτῶν. v. supra c. 2. Adde Wolf. ad Xenoph. H. Gr. p. 114. Matth. Gr. §. 563. Aristid. de Quatuorv. t. II. p. 127, 8. *Jebb*. Lucian. t. IV. p. 193. t. V. p. 279. t. VIII. p. 257. Plut. v. Pelop. 11. Scrt. 9. alib.

δηλώσει] Soph. Ai. 852. ὡνὴρ οἰδαμοῦ δηλοῖ φανείς. v. Heind. ad Plat. Theaet. p. 379. Parm. p. 195. Et vel sine participio Soph. Antig. 467. δηλοῖ τὸ γέννημ' ὠμὸν ἐξ ὠμοῦ πατρὸς τῆς παιδός. Aesch. Suppl. 722. εὔσημον γάρ οὔ με λανθάνει sc. ὄν. V. Herm. ad Soph. l. l.

22. λόγῳ εἶπον] Dionys. p. 858. Sensus: *quae reapse dixerunt*, servatis ipsis verbis, nihil mutatis, ait Reisk. Sed potius est: *quae orationibus habitis dixerunt*. His contraria sunt, quae paulo inferius posuit: τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων i. e. *die Thatsachen*. Non enim ea dicit, quae quocunque modo, sed quae iustis orationibus dicta sunt. Est vero in his verbis confusio duarum loquendi rationum; nam dicere poterat vel καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον — χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν (sive ἀκριβῶς) διαμνημονεῦσαι ἦν, vel τῶν δὲ λόγῳ λεχθέντων — χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν διαμνημονεῦσαι ἦν. Iam utroque coniuncto dixit καὶ ὅσα μὲν λόγῳ εἶπον — χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν τῶν λεχθέντων διαμνημονεῦσαι ἦν. Conf. IV, 126. καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς προσγενομένη περὶ αὐτῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους. Nam hic quoque duarum structurarum commixtio obtinet, alterius: καὶ γὰρ τῶν τῷ ὄντι ἀσθενέων ὄντων ἐν πολεμίοις, δόκησιν δὲ ἐχόντων ἰσχύος διδαχὴ ἀληθὴς προσγενομένη ἐθάρσυνε etc., alterius: καὶ γὰρ ὅσα — ἰσχύος, διδαχῆς ἀληθοῦς προσγενομένης περὶ αὐτῶν, ἐθάρσυνε μᾶλλον etc.

ἐν αὐτῷ] sc. τῷ πολεμεῖν. 1, 69. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δὲ ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ. vid. supr. ad c. 1.

ὡς δ' ἂν — οὕτως εἴρηται] Huc spectant praecepta Dionysii p. 918. λείπεται, δὲ σκοπεῖν, εἰ τοῖς τε πράγμασι προσήκοντα καὶ τοῖς συνεληλυθόσιν εἰς τὸν σύλλογον προσώποις ἁρμόττοντα πέπλακε διάλογον, ἐχόμενος ὡς ἐγγύτατα τῆς συμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἱστορίας προείρηκεν. Vertunt: *ut mihi visi essent dicere* etc. Sed ἂν non pertinet ad ἐδόκουν, sed ad εἰπεῖν. Quapropter haec vera videtur interpretatio: *Verum prout quisque mihi videbatur de praesenti qualibet causa, quae maxime in rem erant, dicturus fuisse, consectanti quam proxime universam sen-*

τὰ δέοντα μάλιστα εἰπεῖν, ἐχομένῳ ὅτι ἐγγύτατα τῆς ξυμπάσης γνώμης τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται. τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων ἐν τῷ πολέμῳ οὐκ ἐκ τοῦ παρατυχόντος πυνθανόμενος ἠξίωσα γράφειν, οὐδ' ὡς ἐμοὶ ἐδόκει, ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς παρῆν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ὅσον δυνατὸν ἀκριβείᾳ περὶ ἑκάστου ἐπεξελθών. ἐπιπόνως δὲ εὑρίσκετο, διότι οἱ παρόντες τοῖς ἔργοις ἑκάστοις οὐ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἔλεγον, ἀλλ' ὡς ἑκατέρων τις εὐνοίας ἢ μνήμης ἔχοι. καὶ ἐς

---

tentiam orationum revera habitarum, sic mihi commemorata sunt. Schol. ὡς ἐδόκουν τοίνυν ἐμοὶ τὰ δέοντα εἰπεῖν, ἐχομένῳ μοι τῆς ὅλης μνήμης ἐγγύτατα τῶν ἀληθῶς λεχθέντων, οὕτως εἴρηται· τουτέστιν, ὡς ἔδοξα δὲ, ὅτι εἶπον ἂν ἀληθῶς, οὕτως εἴρηκα, εἰ καὶ μὴ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ λεχθέντα ῥήματα· ἐπιτηδείως τὴν ἄγνοιαν προφασίζεται, ἵνα χρήσεται τοῖς οἰκείοις ἐνθυμήμασιν.

τὰ δ' ἔργα τῶν πραχθέντων] Reddit h. l. per metaphrasin Dionys. p. 822. Male Stephan. verba τῶν πραχθέντων eiecta voluit. Si enim paulo post dicere potuit c. 23. τῶν δὲ προτέρων ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικόν, quidni poterat τὰ ἔργα τῶν πραχθέντων, ubi praesertim concinnitatis cum ὅσα λόγῳ εἶπον causa verba τὰ ἔργα adiecta sunt? Minus etiam offendere possent verba τὰ πραχθέντα τῶν ἔργων sive αἱ πράξεις τῶν ἔργων, ut ex Manethone Dorv. ad Charit. p. 640. citat πρήξιες ἔργων. Omnis autem difficultas evanescet, si verba τῶν πραχθέντων arcte iungas cum ἐν τῷ πολέμῳ, ut monuit Krueger. ad Dionys. p. 121.

ὡς ἑκατέρων — τις ἔχοι] Codd. A. B. F. H. a. f. g. ἑκατέρῳ. Sed scriptorem, dativo si uti voluisset, puto scripturum fuisse ἑκατέροις. Perinde est autem, dativum pluralis ponas, an vulgatam ἑκατέρων serves: Nam εὔνοιά τινος idem est ac πρός τινα, *prout quisque bene alterutris partibus* Atheniensibus aut Spartanis *vellet.* H. igitur locus si quis alius sanus est; secus se res habet in loco simili VII, 57. τοσοίδε — ἑκάτεροι — ἐπὶ Συρακούσας ἐπολέμησαν, οὐ κατὰ δίκην τι μᾶλλον, οὐδὲ κατὰ ξυγγένειαν μετ' ἀλλήλων στάντες, ἀλλ' ὡς ἑκάστοις τῆς ξυμμαχίας ἢ κατὰ τὸ ξυμφέρον, ἢ ἀνάγκης ἔσχον. Scribo, ut olim in Act. phil. Mon. dixeram, ἕκαστός τις pro ἑκάστοις, at ἔσχεν pro ἔσχον recipiendum ex A. B. D. F. H. S. f. g. k. Alii, ut d. i. utramque scripturam ἔσχενον coniunctam habent: V. Matth. Gr. §. 315. *wie es mit Jedem in Ansehung seiner Verhältnisse, oder seines Interesse stand, oder die Nothwendigkeit erforderte.* Schol. eundem sensum exposuit his: ἀλλ' ὡς ἑκάστοις συνέτυχεν, ἢ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον, ἢ ἐξ ἀνάγκης στρατεύεσθαι. Verba nostri loci ante oculos fuerunt Arrhiano VII, 14. τὰ δὲ πραχθέντα ἐπ' αὐτῷ ἄλλοι ἄλλα (ἀνέγραψαν), ὡς ἕκαστος ἢ εὐνοίας πρὸς Ἡφαιστίωνα ἢ φθόνου εἶχε. Similiter Tacit. Annal. II, 73. *nam ut quis misericordia in Germanicum, et praesumta suspicione aut favore in Pisonem pronior, diversi interpretabantur* (sc. an corpus Germanici praetulerit veneficii signa, nec ne.) Paulo ante in verbis ἀλλ' οἷς τε αὐτὸς — ἐπεξελθών variata structura est. Idem enim dixisset, si ita scripsisset: ἀλλὰ ταῦτά τε (ἠξίωσα γράφειν), οἷς αὐτὸς παρῆν, καὶ ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπεξῆλθον i. e. *investigavi.*

καὶ ἐς μὲν ἀκρόασιν — ξύγκειται] Dionys. p. 823. et de C. V.

μὲν ἀκρόασιν ἴσως τὸ μὴ μυθῶδες αὐτῶν ἀτερπέστερον φανεῖται· ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκο-

---

p. 328. *Schaef.* (isto tamen loco non verbotenus, sed ita: *ὅτι εἰς μὲν ἀκρόασιν ἧττον ἐπιτερπὴς ἡ γραφή ἐστι, κτῆμα δὲ εἰςαεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα εἰς τὸ παραυτίκα ξύγκειται.*) Idem h. l. usus est etiam in art. rhet. p. 399. inde a verbis *ὅσοι δὲ βουλήσονται* usque ad *ὠφέλιμα.*

Τὸ μὴ μυθῶδες] Schol. *πάλιν πρὸς Ἡρόδοτον αἰνίττεται.* V. vit. Thucyd.

ὅσοι δὲ βουλήσονται — ξύγκειται] *ἀνθρώπινον* codd. B. I. a. b. c. d. e. et meus R. *ἀνθρώπεινον* K. et a man. sec. S. Post *τοιούτων* omittitur *ὄντων* ab A. B. C. F. a. b. c. d. e. f. g. h. i. e meis R. S. Venet. Zanett. et Dionys. p. 824. De h. l. dixerunt praeter alios Wyttenb. ecl. hist. p. 363. Herm. d. praec. quibusd. Atticist. p. XVII. Kistemaker., Gail. in bibl. crit. Seebod. III, 2 p. 255. Popp. obs. p. 99. Lehner. act. phil. Mon. t. III. p. 16. Thiersch. ibid. p. 451. Krueger. ad Dionys. p. 75. Atque primus quidem horum hanc explicationem proposuit: *αὐτὰ δὲ ἀρκούντως ἕξει* (intelligendum *τούτοις*), *ὅσοι βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ κρίνειν τὰ ὠφέλιμα τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι.* Addidit igitur *τὰ* ante *ὠφέλιμα*, omisit *ὄντων*. *Αὐτὰ* esse dicit *τὰ πράγματα*, referenda ad antecedens *αὐτῶν*: *historia rerum gestarum a me conscripta.* Sententiam ita reddit: *At haec historia sufficiet iis qui volent cum fide spectare rerum gestarum, tum iudicare quid utile factu sit in rebus futuris, quae, ut sunt humana, similes ac tales esse solent, quales res gestae ac praeteritae.* — Kistemak. *ὄντων* retinet, sed *ἔσεσθαι* delet, hoc sensu: *et quicunque volent utilia ea iudicare, quae facta et a me scripta sunt, satis ipsis fiet* sive *satis ipsis praestabitur.* Potest tamen, ait, etiam *ἔσεσθαι* cum *ὠφέλιμα* iungi, aut existimari more Attico redundare, ut *εἶναι* saepe; citatque in hanc rem interpp. Lucian. t. I. p. 321. Sed id fieri nullo modo potest. Coraes nullo verbo mutato hanc structuram esse ait: *ἀρκούντως δὲ ἕξει ἡ ἐμὴ ἱστορία ἐκείνοις, ὅσοι βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ κρίνειν τὰ γενόμενα ὠφέλιμα ἕνεκα τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις ἔσεσθαι, τοιούτων ὄντων καὶ παραπλησίων κατὰ τὸ ἀνθρώπειον.* Hermanni sententia haec quondam fuit: *ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιούτων ὄντων καὶ παραπλησίων, ἔσεσθαι ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ, ἀρκούντως ἕξει*, i. e. *qui autem volent rerum gestarum veritatem considerare, et futura si quando rursus, ut sunt res humanae, eadem vel similia sint, utilem esse ad ea iudicanda hanc historiam, his factum erit satis.* Genitivis, ait, usus est, cum potuisset dicere, *ἣν τὰ μέλλοντά ποτε αὖθις τοιαῦτα ᾖ καὶ παραπλήσια.* — Participium *ὄντων* delendum esse, iam Schaefer. ad Soph. Trach. 1066. viderat, et Herm. rationem exigere, ut diceretur potius *ὠφέλιμα ἔσεσθαι*, quam *ἔσεσθαι ὠφέλιμα*, dixi olim in act. phil. Mon. t. II. p. 215. Addidit Poppo, non intelligi, cur in altero membro infinitivus praesentis *σκοπεῖν*, in altero futuri infinitivus usurpatus esset. Ne in aliis commorer, accedo statim ad Popponis explicationem. Is amplexus Stephani versionem: *ac quatenus quidem ea nihil fabulosi admixtum habent, minus fortasse auditu suavia erunt: quicunque autem volent verita-*

tem eorum, quae evenerint, considerare, et eorum, quae, ut sunt res humanae, vel talia omnino vel similia sint eventura, illis satis erit, ea esse utilia iudicare, dubitavit tamen, an τὸ σαφὲς τῶν μελλόντων ἔσεσθαι per ipsam rei naturam dici nequeat. Sed sequitur Wolfium, qui monuit, per τὸ σαφὲς designari: *perspicuum, in clara luce positum;* describi enim verbis ὅσοι — ἔσεσθαι homines politicos, quorum animis res et gestae et futurae clare obversentur i. e. *politische Köpfe, welche die geschehenen und künftigen Ereignisse in klarem Lichte betrachten und sich das Detail derselben vorstellen wollen.* Idem, si reddatur: *illis satis erit, ea esse utilia iudicare*, Thucydidem arrogantius loqui animadvertit. Quamobrem non τούτοις ad ἕξει, sed τούτους ad κρίνειν supplevit. Totum locum vernacule vertit Poppo ita: *Für das Gehör wird vielleicht das Nichtfabelhafte dieser Begebenheiten minder ergötzend erscheinen: wenn aber Männer, die das Geschehene und das was sich einst wieder nach dem Gange der menschlichen Schicksale auf gleiche und ähnliche Art ereignen möchte, in klarem Lichte betrachten wollen, diese Begebenheiten und deren Erzählung für nützlich achten, so wird diess genügen.* — Lehnerus similiter exponit vocem σαφὴς per: *certus quadam in rebus perspicuitate*, sive *perspicuus simulque certus.* Ita vero, ait, qui perspicue et certo expositas volent res gestas considerare, unde, si qua forte similibus ex causis sint simili modo eventura, ea in clara luce posita praevideant certo, idoneam Thucydidis historiam utilemque iudicabunt esse. — Thiersch. ὄντων mutat in τινῶν, nam τοιαῦτά τινα, ait, sunt *eadem fere*, quippe diversis temporibus non *eadem prorsus* nec solent nec possunt accidere. Cum vero nemo possit dici τῶν μελλόντων τὸ σαφὲς σκοπεῖν, sive *verum* sive *certum* τὸ σαφὲς vertatur, atque haec verba, quo sensu voluit Wolfius, minus etiam possint dici, (nemo enim, ait, res futuras tanquam *clara in luce* positas contemplari potest, quoniam, ut Pindarus dixit: σύμβολον οὔπω τις ἐπιχθονίων πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἐσσομένας εὗρεν θεόθεν, τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φράδαι,) his igitur argumentis inductus Wyttenbachii emendationem atque explicationem sequitur. — Omnino se perspicere negat Krueger., quid lucremur, τὸ σαφὲς vertentes: *perspicuum et in clara luce positum.* „Quis enim Thucydidis historia usus futura in clara luce posita videat et τὰ μέλλοντα τῶν ὁρωμένων σαφέστερα κρίνοι ἄν (V, 113.)? aut quis auctorem tam arrogantem crediderit, ut eum tale quid de opere suo professum dicat? Is, opinor, nihil aliud praedicare potuit, quam se omnia fideliter perscripsisse, ἀφ᾽ ὧν ἄν τις σκοπῶν, εἴποτε καὶ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλιστ᾽ ἂν ἔχοι τι προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν. (II, 48.)"

Popponis rationem iam inierant Matthiae. hist. gr. cap. praecip. p. 197. et Sylburg. ad Dionys. de C. V. p. 328., *Schaef.*, ubi et ipse eiecto ὄντων h. l. adscripsit, neuter tamen monentes de difficultate, quae in verbis τὸ σαφὲς τῶν μελλόντων ἔσεσθαι inest. Ac mihi quidem vere Thiersch. dixisse videtur: ex rebus praeteritis coniecturam de futuris fieri posse, et ex recta illarum contemplatione in his et praevidendis et dirigendis utilitatem peti. Ita ipsum Thucydidem de Themistocle iudicare, quem dicit τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τῶν γενησομένων εἰκαστήν I, 138. Non tamen consentio, quod dicit idem, Thucydidem scribere debuisse: ὅσοι δὲ τῶν μελλόντων τὸ γενησόμενον εἰκάζειν βουλήσονται, aut simile aliquid. Id equidem voluisse scriptorem mihi persuasum ha-

πεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοι-
ούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ ἀρ-

---

beo, sed quodam nimio brevitatis studio cum audacia sibi mi insolita τὸ σαφὲς etiam futuris tribuit. Est enim proprie certitudo tantum in cognitione rerum praeteritarum et perspicue conscriptarum, quas et universas et singulas, quarum inter se nexum, causis recte et eventibus expositis, hominumque quasque partes agentium ingenio scite descripto, edocemur. Et vero certitudo quaedam etiam in cognitione, vel potius praesagitione rerum futurarum, quam adipiscuntur homines felici ingenio et mentis acumine praediti, qui dum aetate et sua et superiorum facta diligenter observant, hominum tum universorum tum singulorum ingenia cum calliditate perspicere atque ex similibus rerum causis et conditionibus eventus similes aliquando futuros coniectare didicerunt. Certitudo igitur rerum futurarum nulla est, si spectes singulas res aliquando eventuras (*das Detail*), quoniam has quidem praevidere humani oculi non est, sed Dei cernentis τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. Quare nescio, qui Poppo, quem in aliis omnibus ad hunc locum prolatis sequor, verba τῶν τε γενομένων — ἔσεσθαι interpretari potuerit: *welche die geschehenen und künftigen Ereignisse in klarem Lichte betrachten und sich das Detail derselben vorstellen wollen.* Potius illud σαφές ex verbis II, 48. supra adscriptis explicandum: *das Zuverlässige der Vergangenheit und der Zukunft.* Velut si quis causas rerum commotionis, in Graecia per bellum Peloponnesiacum factae probe novisset, eum certum quodammodo iudicium de multis rebus nostra aetate in Gallia agitatis facere potuisse credere licet, itemque si quis causas perditae Graecis libertatis investigasset, eum eisdem causis in alia simili civitate obtinentibus res similiter eventuras quodammodo praevidere posse concedimus. Thierschii coniecturam τινῶν pro ὄντων substituentis non admittendam esse arbitror, tum quod melior pars librorum vocem ὄντων prorsus ignorat, et facile, unde nata sit, intelligitur, tum τοιαῦτα et παραπλήσια sunt sibi quodammodo contraria, nam alterum significat *talia* sive *aequalia*, alterum *similia;* verbis vero his complectitur omnia, quae certo aut minus certo homo perspicax vel praedicere vel praesagire possit; denique vocibus τοιαῦτά τινα et παραπλήσια iuxta se positis ἐκ παραλλήλου, cum idem, i. e. similitudo tantum rerum eventurarum bis significaretur, minus dicturum esse scriptorem fatendum esset, quam servata vulgari scriptura. Haec igitur est mea quidem sententia totius loci mens: *quicunque autem velint veritatem eorum, quae evenerint, considerare et eorum, quae, ut sunt res humanae, vel talia omnino vel similia sint eventura, illis satis erit, ea esse utilia iudicare.* Atque hunc sensum loci Lucian. t. IV. p. 205. his verbis declaravit: κτῆμά τε γάρ φησι μᾶλλον ἐς ἀεὶ συγγράφειν, ἤπερ ἐς τὸ παρὸν ἀγώνισμα, καὶ μὴ τὸ μυθῶδες ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγενημένων ἀπολείπειν ἐς ὕστερον· καὶ ἐπάγει τὸ χρήσιμον, καὶ ὃ τέλος ἄν τις εὖ φρονῶν ἱστορίας, ὡς εἴ ποτε καὶ αὖθις τὰ ὅμοια καταλάβοι, ἔχοιεν, ... πρὸς τὰ προγεγραμμένα ἀποβλέποντες, εὖ χρῆσθαι τοῖς ἐν ποσί.

ἀνθρώπειον] Dionys. p. 823. 860. ἀνθρώπινον, ut in ... et

όντως ἕξει. κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται.

---

399. ἀνθρώπειον. Moer. Attic. ἀνθρωπεία φύσει, Ἀττικῶς, ὡς Θουκυδίδης I, 76., ἀνθρωπίνη, Ἑλληνικῶς. v. Schaefer. mel. crit. 2. 51. Popp. obs. p. 144, not. et interpp. ad Thom. M. 74.

κτῆμα] Attingit h. l. Lucian. t. IV. p. 163. et l. l. Paulum mutata loci pars profertur a Dionys. de C. V. p. 328. Recit huc ibid. p. 4. Plin. ep. V, 8, 11. *nam plurimum refert, Thucydides ait, κτῆμα sit, an ἀγώνισμα: quorum alterum ora-», alterum historia est.* Quintil. I. O. X, 1, 31. *historia scriur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad um rei pugnamque praesentem, sed ad memoriam posteritatis ingenii famam componitur.* Thucydidem aemulati sunt Polyb. , 31. et Ioseph. c. Apion. I. p. 1035. v. Creuzer. art. hist. gr. 213.

ἀγώνισμα] Pollux III, 141. ἀπὸ δὲ ἀγῶνος ὀνόματα ἀγώνισις ρὰ Θουκυδίδῃ καὶ ἀγώνισμα. Solanus ad Lucian. t. I, p. 528. -tit; *habes, quod in perpetuos usus recondas potius, quam speculum, quo semel oculos auresve pascas.* Nempe ἀγώνισμα speculum latiori sensu est, sive quidquid praesentis ostentationis isa in medium profertur. Contrarium κτῆμα est, res ipsa quae vatur et in perpetuum usum possidetur, veritas, vera historia, are Schol. ἀλήθειαν interpretatur. Pro variis operibus, quibus tamen ludicrum initur, potest ἀγώνισμα esse fabula et aliud as poeticum historicumve. Quare schol. explicat per γλυκὺν ον, θέαμα, παιδιὰν, ποιητικὸν (adde musicum omnino) ἀγώνισ- κωμῳδοποιῶν vel τραγῳδοποιῶν. Quod autem alterum solam itatem et facta spectat, altero audientibus iucundi esse quaeit; Lucianus exponit ἀγώνισμα per τὸ μυθῶδες, et κτῆμα per ιθειαν. Inferius paulo p. 216. ita scribit: καὶ μὴ πρὸς τὸ παρὸν ον γράφε, ὡς οἱ νῦν ἐπαινέσονταί σε, deinde de vero historico: ἐν κολακευτικὸν, οἰδὲν δουλοπρεπὲς, ἀλλ' ἀλήθεια ἐπὶ πᾶσι. Iam, le sua scholiastes hauserit vides. Adde extrema fere eiusdem ciani de conscr. hist. libri χρὴ τοίνυν καὶ τὴν ἱστορίαν οὕτω γράθαι σὺν τῷ ἀληθεῖ μᾶλλον πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα, ἤπερ σὺν ακείᾳ πρὸς τὸ ἡδὺ τοῖς νῦν ἐπαινουμένοις. Talia fere Reitzius ad cian. l. l. Sed ut vis vocabuli ἀγώνισμα accuratius distingua- : duplex omnino est *certamen* sive gymnicum sive musicum, ue vel artium, ut poetices, musices, vel literarum, ut opea oratoriorum, qualesque declamationes aetate Luciani vel er amicos vel publice in usu erant, non tamen Olympiae, ni lit Dahlmannus: de qua re v. in vit. Thucydidis. Eas *comssiones* dicebant Romani, ut docet Sueton. V. Calig. c. 53. nf. Lamb. Bos. obs. crit. c. 3.) Ubi quod Casaubon. hoc ipsum iucydidis ἀγώνισμα hac voce reddendum esse censet; falli vitur. Nam hic quidem alter vocis significatus obtinet, qua ώνισμα ipsum est opus, quod ἐπιδείξεως causa certamen init, e. opus literis consignatum, cuius auctor hoc contendit, ut ud auditores opinionem eloquentiae et ingenii adipiscatur, iise aliorum similium operum auctores vincere iudicetur, ut Reisi ad Dionys. p. 824. verbis utar. Adde Ern. lexic. gr. rhetor. 18. Creuzer. Herodot. et Thuc. p. 21. Inde etiam *victoriae*

23 Τῶν δὲ προτέρων ἔργων μέγιστον ἐπράχθη τὸ Μηδικὸν, καὶ τοῦτο ὅμως δυεῖν ναυμαχίαιν καὶ πεζομαχίαιν ταχεῖαν τὴν κρίσιν ἔσχε· τούτου δὲ τοῦ πολέμου μῆκός τε μέγα προὔβη παθήματά τε ξυνηνέχθη γενέσθαι ἐν αὐτῷ τῇ Ἑλλάδι

---

laus et *praemium* ἀγώνισμα dicitur. V. ad III, 82. VII, ... Schol. ad h. l. κτῆμα· κέρδος. κτῆμα γὰρ ἀλήθειαν, ἀγώνισμα ... γλυκὺν λόγον. αἰνίττεται δὲ τὰ Μηδικὰ Herodoti: ex Luciano. ... qui nec Plinius, nec Quintilianus de illa recitatione Musarum ... quae lacrymas excussisse dicitur Thucydidi puero, cogitasse ... dentur. Eo tamen vocabulum ἀγώνισμα, ut vidimus, retulerunt Schol. et Lucian. t. IV. p. 205. ὁ δ᾽ οὖν Θουκυδίδης εὖ μάλα ... ἐνομοθέτησε καὶ διέκρινεν ἀρετὴν καὶ κακίαν συγγραφικὴν, ὁρῶν ... λιστα θαυμαζόμενον τὸν Ἡρόδοτον, ἄχρι τοῦ καὶ Μούσας κληθῆναι αὐτοῦ τὰ βιβλία· κτῆμά τε γάρ φησι etc.

ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν] Conf. VI, 83. εἰδότες τοὺς περὶ ... ὑποπτεύοντάς τι λόγου μὲν ἡδονῇ τὸ παραυτίκα τερπομένους, τῇ ... ἐγχειρήσει ὕστερον τὰ ξυμφέροντα πράσσοντας. Tacit. Annal. IV, ... *converso statu, neque alia re Romana, quam si unus imperitet, haec conquiri tradique in rem fuerit: quia pauci prudentia ... nesta ab deterioribus, utilia ab noxiis discernunt; plures aliorum eventis docentur. Ceterum ut profutura, ita minimum oblectationis adferunt.*

23. τῶν δὲ προτέρων ἔργων] Dionys. p. 860. usque ad Ἑλλάδα κατέστη. Conf. Plat. Menoxen. IX. p. 279. ibiq. Gottl.

δυεῖν ναυμαχίαιν] δυοῖν C. G. a. c. d. e. f. i. R. Zanett. ... reliqui et Dionys. De utraque forma agit Thom. M. p. 46. ... rie Eustath., qui ad Il. κ. p. 802. scribit, Atticos δυοῖν in genitivo et dativo dicere, δυεῖν rarum esse apud veteres, sed tamen eo uti Thucydidem; recentiores autem δυεῖν scribere contra analogiam, nam nullum dualem in ειν exire. At in Od. φ. p. 1907. ... rem linguam Atticam ait diphthongum οι in ει mutare, ut δυεῖν pro δυοῖν, οἴκει pro οἴκοι, πεῖος pro ποῖος. v. Duker. ad IV, 8. Phrynich. p. 90. δυεῖν in solo genitivo, non item in dativo ponendum esse tradit, eademque Schol. cod. Viteb. ad Eur. Hec. 45. ... Phavorin. Atque id praeceptum non vanum esse, docuit P... prol. t. I. p. 223. Nostro loco δυεῖν pro genitivo haberi po... quem Bauer. explicat per *eventum habuit celerem binorum ... liorum*. Conf. Dorv. ad Charit. p. 527. Equidem formam ... prorsus ex hoc scriptore eliminandam non puto, propter auctoritatem et veterum criticorum et librorum manuscriptorum, ... eam retinui tum h. l., tum I, 33. et ibi quidem praeeunte Du... kero, hic non uno libro scripto, sed iubentibus codd. S. D. ... H. K. L. M. N. O. P. Q. a. f. k. Ceterum conf. Lennep. ad Phalar. p. 42. et Heind. ad Plat. Cratyl. p. 117.

τούτου δὲ τοῦ πολέμου — λοιμώδης νόσος] Dionys. d. adm. ... Dem. p. 1074. Huc spectat Lucian. t. IV. p. 212. καὶ γὰρ παθήματα ἐν αὐτῷ μεγάλα συνέβη γενέσθαι.

μῆκός τε] Respexit ad h. l. Dionys. p. 831. προσκπτῶν γὰρ ... μέγιστος ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ πολέμων ὁ Πελοποννησιακὸς χρόνου τε μήκει καὶ παθημάτων πολλῶν συντυχίαις, τελευτῶν τοῦ προοιμίου τὰς αἰτίας βούλεται πρῶτον εἰπεῖν, ἀφ᾽ ὧν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε.

οἷα οὐχ ἕτερα ἐν ἴσῳ χρόνῳ. οὔτε γὰρ πόλεις τοσαίδε ληφθεῖσαι ἠρημώθησαν, αἱ μὲν ὑπὸ βαρβάρων αἱ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀντιπολεμούντων, εἰσὶ δὲ αἳ καὶ οἰκήτορας μετέβαλον ἁλισκόμεναι, οὔτε φυγαὶ τοσαίδε ἀνθρώπων καὶ φόνος, ὁ μὲν κατ' αὐτὸν τὸν πόλεμον ὁ δὲ διὰ τὸ στασιάζειν. τά τε πρότερον ἀκοῇ μὲν λεγόμενα, ἔργῳ δὲ σπανιώτερον βεβαιούμενα, οὐκ ἄπιστα κατέστη, σεισμῶν τε πέρι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον ἅμα μέρος γῆς καὶ ἰσχυρότατοι οἱ αὐτοὶ ἐπέσχον, ἡλίου τε ἐκλείψεις, αἳ πυκνότεραι παρὰ τὰ ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου μνημονευόμενα ξυνέβησαν, αὐχμοί τε ἔστι παρ' οἷς μεγάλοι καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ λιμοί, καὶ ἡ οὐχ ἥκιστα βλάψασα καὶ μέρος

οἷα οὐχ ἕτερα] Aut *ἑτέροις*, aut saltem *ἑτέρᾳ* i. e. *χθονὶ* vel *χώρᾳ* malebat Reisk. ad Dionys. Ad haec respondet Krueger. p. 123., non Graeciae calamitates cum alius terrae comparari, sed hoc tantum dici, nullo alio tempore tot, quod belló Peloponnesiaco infortunia Graecos esse expertos.

πόλεις — ξυμφοράς] Dionys. p. 768.

ἠρημώθησαν] Quoniam in verbis *οὔτε — ἠρημώθησαν* simul sententia latet *πλεῖσται γὰρ πόλεις ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἠρημώθησαν*, quasi ita scripserit, orationem continuat.

ὑπὸ βαρβάρων] Mycalessum (VII, 29.) significari, monet Haack.

αἱ δὲ — ἀντιπολεμούντων] Plataeas significari, adnotavit idem. Quod autem Mytilenam addidit, Krueger. veretur, ut iure fecerit. Eam enim neque eversam esse Thucyd. III, 50. neque Diod. XII, 55. narrat. Rectius de Thyrea (IV, 57.) cogitatur.

εἰσὶ δὲ αἳ — ἁλισκόμεναι] Aegina (II, 27.), Potidaea (II, 70.), ut Schol. adnotavit. Adde Scionen V, 32. et Melum V, 118. Mox post *οἳ* supple *ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ*.

ἐκλείψεις] quia praecessit: *σεισμῶν περὶ* dicendum erat *ἐκλειψέων — αὐχμῶν τε*. Variatur oratio et ex praegressis repetendum *κατέστησαν*.

παρὰ τὰ — μνημονευόμενα] Conf. VI, 6. *χειμὼν ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν ἐπίεσε τὸ στράτευμα*. Conf. Matth. Gr. §. 454. n. 1. a. Herm. ad Vig. p. 862.

ἡ οὐχ ἥκιστα — ἡ λοιμώδης νόσος] Prioré loco articulum seclusit Bekker. Sed articuli eodem modo repetiti exempla non desunt. V. Krueger. ad Dionys. p. 124. Sander. in bibl. cr. Seebod. I, 8. p. 791. hanc regulam statuit: si certa quaedam notio, sive substantivo, sive nomine tum proprio, tum appellativo, tum adiectivo, sive pronomine, sive particula exprimenda est: quod tanquam appositio vocabulum accedit, articulum adiectum habet; quod autem ista appositione explicatur vocabulum, tum demum habet articulum praefixum, cum appositioni praefigitur; sed vel sic a notione, quae explicatur per appositionem, articulus abesse potest, ut semel tantum ponatur. Potest autem notio principalis explicari apposito, vel adiectivo, vel adverbio, vel participio, vel praepositione, cum casu suo iuncta, vel substantivo, vel adeo nomine proprio. Velut ap. Soph. Oed. R. 806. in verbis *τὸν ἐκτρέψαντα τὸν τροχηλάτην* substantivum *τρο-*

τι φθείρασα ἡ λοιμώδης νόσος. ταῦτα γὰρ πάντα μετὰ τοῦ τοῦ πολέμου ἅμα ξυνεπέθετο. ἤρξαντο δὲ αὐτοῦ Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι λύσαντες τὰς τριακοντούτεις σπονδὰς αὐτοῖς ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν. διότι δὲ ἔλυσαν τὰς αἰτίας προέγραψα πρῶτον καὶ τὰς διαφοράς, τοῦ μή τινα ζητῆσαί ποτε ἐξ ὅτου τοσοῦτος πόλεμος τοῖς Ἕλλησι κατέστη. τὴν μὲν γὰρ ἀληθεστάτην πρόφασιν ἀφανεστάτην δὲ λόγῳ τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι, μεγάλους γιγνομένους καὶ φόβον παρέχοντας τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀναγκάσαι ἐς τὸ πολεμεῖν· αἱ δὲ ἐς τὸ φανερὸν λεγόμεναι αἰτίαι αἵδ' ἦσαν ἑκατέρων, ἀφ' ὧν λύσαντες τὰς σπονδὰς ἐς τὸν πόλεμον κατέστησαν.

χηλάτην tanquam appositio per articulum annexa explicando participio inservit. Conf. Schaefer. ad h. l. Ex qua regula, quam bona pars codicum iubet, articulum utroque loco retinui.

ἤρξατο — Ἰλλυρικὸν ἔθνος] Dionys. p. 833.

τριακοντούτεις] Citat h. l. Suidas in v. Conf. Iungerm. Kuhn. ad Polluc. I, 56. Citant h. l. etiam Etym. M. et Phot. in v. Adde Choerobosc. ad Theodos. canon. ap. Bekker. ind. anecd. s. v. ἔτος.

μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν] Dionys. articulum τὴν addit. Sed articulum in tritis his μετὰ Ἰλίου, Εὐβ. ἅλωσιν non addi, monet Krueger. ad Dionys. p. 124.

προέγραψα πρῶτον] Vulgo ἔγραψα πρῶτον. V. Priscian. p. 1181. 1207. Receptam scripturam praebuerunt Codd. A. B. E. H. N. a. f. g. h. Dionys. p. 833. 861. προςέγραψα altero loco, altero ξυνέγραψα Priscian. ἔγραψα ceteri. Notus pleonasmus verborum ἐκ παραλλήλου positorum, cuius exempla ad h. l. attulit Stephan. Addidit alia Popp. prol. t. I. p. 197., qualia sunt πάλιν ἐπαναχωρεῖν, ἀναλαμβάνειν πάλιν, εὐθὺς κατὰ τάχος, τότε δὴ τὸν καιρὸν τοῦτον, ἔπειτα ὕστερον, προπέμπων πρότερον, προχειρίας προγεγενημένης etc. Aoristus autem verbi προέγραψα respicit eos, qui hos libros lecturi sunt, qualis temporum usus in epistolis Latinorum solennis est.

τοῦ μή τινα ζητῆσαι] De hoc genitivo v. supr. ad cap. Matth. Gr. §. 549. n. 1. Heind. ad Plat. Gorg. §. 30. Ast. ad t. II. p. 56. Similis Polybii professio I, 3. 8., ut monuit Krueger. Pro τινάς, quod vulgo et bis ap. Dionys. legitur, reposui τινα ex bonis codd. et Prisciano. V. Schaefer. ad Soph. Oed. R.

πρόφασιν] debebat dicere αἰτίαν, et προφάσεις mox, ubi legitur αἰτίαι. Nam illud est *praetextus*, hoc *causae*, et hic de causis veris, mox de praetextis loquitur.

τοὺς Ἀθηναίους — ἀναγκάσαι] Structura composita est ex duabus locutionibus, altera: τὴν πρόφασιν τοὺς Ἀθηναίους ἡγοῦμαι μεγάλους γιγνομένους, altera: τοὺς Ἀθ. ἡγ. μεγάλους γιγνομένους ἀναγκάσαι. Adscripsit haec Dionys. etiam p. 796. ὅταν δ' ἀναστρέψας ἑκατέρου τούτων τὴν φύσιν τὰ ὀνόματα ποιῇ ῥήματα, τοῦτον τὸν τρόπον ἐκφέρει τὴν λέξιν, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ περὶ τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου γράφει· „Τὴν μὲν — πολεμεῖν.“ Schol. τὰ ὀνόματα ῥήματα ἐποίησε· βούλεται γὰρ δηλοῦν, ὅτι μέγαλοι γιγνόμενοι οἱ Ἀθ.

'Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐςπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλ- 24
πον· προςοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν
ἔθνος. ταύτην ἀπῴκισαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δ' ἐγέ-
νετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου Κορίνθιος γένος τῶν ἀφ' Ἡρα-
κλέους, κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ἐκ τῆς μητροπόλεως
κατακληθείς. ξυνῴκισαν δὲ καὶ τῶν Κορινθίων τινὲς καὶ
τοῦ ἄλλου Δωρικοῦ γένους. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐγένετο
ἡ τῶν Ἐπιδαμνίων πόλις μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. στασιά-

καίτοι ἀνάγκην παρέσχον τοῦ πολέμου. Duo verba ἀναγκάσαι et πολεμεῖν significantur. Mox de verbis ἀφ' ὧν λύσαντες v. Matth. Gr. p. 411.

24. Ἐπίδαμνος] Dionys. de C. V. p. 58. usque ad ἔθνος. Iud. d. Thuc. p. 833. Priscian. p. 1203. Demetr. de elocut. p. 80. Harpocr. v. Ἰόνιος usque ad κόλπον. Pollux II, 161. agnoscit verba ἐν δεξιᾷ εἰςπλέοντι. Adscripsit haec verba etiam schol. ad Pindar. Pyth. III, 120. et Maxim. Tyr. in dissert. 12. Vid. Letronn. *topogr. d. Syr.* p. 95.

ἐν δεξιᾷ ἐςπλέοντι] i. e. *rechts, wenn man in den Ionischen Meerbusen hineinfährt.* Ita enim dat. participii reddendus est. V. Matth. Gr. §. 390. — Max. Tyr. l. l. Dionys. utroque loco, Schol. Pind. Demetr., Cod. Med. Harpocrationis et codd. omnes Thucydidis habent ἐν δεξιᾷ. Etym. M. altero loco ἐν δεξιᾷ, altero: ἐπιδέξια, Thucydide neutrubi nominato. Porro ἐς δεξιὰ, ut vulgata ap. Harpocr. scriptura est, habet etiam eod. Vossian. apud Polluc. II, 161. conf. II, 159. At ἐνδέξια habet Hesych. Conf. Eustath. ad Il. I. p. 675. *Rom.* Eamque Hesychii scripturam praefert Hemsterh. in praef. Dukeri ad Thuc. p. XXIII. *Lips.*, quia magis Attica videatur. Quem equidem non sequor in tanto librorum aliorumque testium in vulgatam consensu. Adnotavit Abresch. diluc. p. 35., Procopium B. G. I, 7. descripsisse haec ad verbum: ὥρας ἐξ Ἐπιδάμνου — ὁρμίζεται ἐς Ἐπίδαυρον, ἣ ἐστιν ἐν δεξιᾷ ἐςπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον. Idem or. 4. π. κτίσμ. Ἰουστ. p. 33. *Hoesch.* ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ καλουμένου πελάγους ἐπιρῥοή τις ἀποσαλεύουσα τῆς ἄλλης θαλάσσης — καὶ σχίζουσα τὴν γῆν ἐπὶ πλεῖστον, ποιεῖται τὸν Ἰόνιον κόλπον· ἐν δεξιᾷ μὲν Ἠπειρώτας — ἔχουσα etc. Monet de epico narrationis initio Krueger. p. 85. Ceterum sinus Ionius a mari Ionio distinguendus et Adriaticum sinum significat, unde Ἐπιδάμνιοι κατοικοῦντες ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν ap. Diod. XII, 30. Ionium mare anguste sumtum Acroceraunioruṃ montium promontorio finiebatur. Sed neque apud Herodotum, neque Thucydidem, neque Xenophontem ὁ Ἀδρίας legitur. — Mox in verbis Φάλιος Ἐρατοκλείδου de articulo ante patris nomen non addito v. Popp. prol. t. I. p. 195.

Ἐπιδαμνίων πόλις] Multi codd., et in his R. S. pro πόλις habent δύναμις, Cl. et Gr. utramque vocem iungunt. Cum πόλις in eiusmodi formulis omitti soleat, suspicio est, utramque delendam esse. Etiam supr. c. 10. idem glossema δυνάμεις legitur in verbis καίτοι — τὰς δύο μοίρας νέμονται pro μοίρας, ubi fortasse itidem et μοίρας et δυνάμεις delendum.

σαντες δὲ ἐν ἀλλήλοις ἔτη πολλά, ὡς λέγεται, ἀπὸ πολέμου τινὸς τῶν προςοίκων βαρβάρων, ἐφθάρησαν καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς ἐστερήθησαν. τὰ δὲ τελευταῖα πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς, οἱ δὲ ἀπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων ἐλῄζοντο τοὺς ἐν τῇ πόλει κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ὄντες Ἐπιδάμνιοι ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσιν ἐς τὴν Κέρκυραν πρέσβεις ὡς μητρόπολιν οὖσαν δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους, ἀλλὰ τούς τε φεύγοντας ξυναλλάξαι σφίσι καὶ τὸν τῶν βαρβάρων πόλεμον καταλῦσαι. ταῦτα δὲ ἱκέται

ἀπὸ πολέμου] i. e. *post bellum*. Hermog. d. method. c. 35. optimus h. l. interpres. Is refert verba στασιάσαντες — ἐφθάρησαν inter exempla ἀμφιβολίας, ambiguum enim videri, bello an seditionibus perierint; atqui non posse eos ἀπὸ πολέμου periisse; itaque sententiam esse: e bello seditiones ortas, et a seditionibus labefactationem virium; Graece enim non dici ἀπὸ πολέμου ἐφθάρησαν. Aristid. d. dict. simpl. c. 13. et ipse h. l. attingens ait, simplicem orationem esse per participium στασιάσαντες, asperiorem reddi, si dicatur: ἐπειδὴ δὲ ἐστασίασαν. Ceterum ἐφθάρησαν non est *perierunt*, sed: *eorum vires fractae sunt*. Conf. supr. c. 2. στάσεις — ἐξ ὧν ἐφθείροντο. II, 51. μηδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήματος διαφθαρῆναι, i. e. *afflictum iri*.

τὰ δὲ τελευταῖα — ἐξεδίωξε] i. e. τὰ δὲ τελευταῖα ἦν, ὅτι πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου ὁ δῆμος αὐτῶν etc. Plat. Cratyl. §. 28. ὧν τέλος ἡ πατρὶς αὐτοῦ ὅλη ἀνετράπετο, i. e. ὧν καὶ τέλος τοῦτο ἦν ἡ πατρίς etc. Citat h. l. Pollux IX, 157. Θουκυδίδης τε καὶ τὸ ἐξεδίωξεν εἴρηκε.

ὡς μητρόπολιν οὖσαν] „Coloniae eundem honorem originibus suis exhibebant, quem filii parentibus. Itaque Metius Fufetius, Albanorum dux ap. Dionys. A. R. III, 7. ait Romanis, Albanorum colonis: ὅσης γὰρ ἀξιοῦσι τιμῆς τυγχάνειν οἱ πατέρες παρὰ τῶν ἐκγόνων, τοσαύτης οἱ κτίσαντες τὰς πόλεις παρὰ τῶν ἀποίκων. Ita Curtius IV, 2. *quippe Carthaginem Tyrii condiderant semper parentum loco culti*. Apud Herodotum quoque VIII, 22. Themistocles negat Iones iuste agere, qui contra patres militent. Quaenam porro fuerint haec iura, quae originibus debebantur, non alienum fuerit, paucis h. l. perstringere. Primo igitur ii, qui in colonias mittebantur, armis et commeatu a civibus suis instruebantur de publico, ut docet Liban. in argum. Dem. or. d. Chersones. Praeterea publica iis diplomata dabantur, quae ἀποίκια vocabant, teste Hyperide in or. Deliaca apud Harpocr., quorum exemplar, ut opinor, in archivis publicis servabatur, quo eos cives optimo iure esse et bonis ominibus in hanc aut illam coloniam missos appareret. Iam quod praecipuum est, sacra patria coloni secum asportabant, ignemque sacrum e penetrali urbis depromtum et accensum: quod docet auctor Etym. M. in πρυτανεῖα. ὅτι τὸ ἐκεῖ πῦρ ἐπὶ τούτων ἀπόκειται καὶ τοὺς ὁποίποτε ἀποικίαν στέλλοντας ἐντεῦθεν αὐτόθεν αὔεσθαι τὸ ἀπὸ τῆς ἑστίας πῦρ. Herodot. etiam I, 146. de Atheniensium colonia in Ioniam missa loquens sic ait: οἱ δὲ ἀπὸ

ἀπὸ τοῦ πρυτανείου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες — ἐς ἀποικίην. Qui quidem ignis si casu exstinctus esset, ex prytaneo conditorum accendi eum oportebat. Moris quoque erat, ut coloniae quotannis legatos in *maiorem patriam* (sic Curtius vertit quam Graeci μητρόπολιν dicunt) mitterent diis patriis sacra facturos. Polyb. XXXI, 20, 12. ναῦν ἱεραγωγὸν, ἐφ' ἧς εἰς τὴν Τύρον ἐκπέμπουσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὰς πατρίους ἀπαρχὰς τοῖς θεοῖς. Et Curtius de iisdem Carthaginiensibus ait IV, 2.: *Carthaginiensium legati ad celebrandum sacrum anniversarium more patrio tunc venerant.* Itaque Corinthios graviter infensos Corcyraeis fuisse legimus, quod more reliquarum coloniarum sacra patria Corinthum mittere neglegerent, διὰ τὸ μόνους τῶν ἀποίκων μὴ πέμπειν τὰ κατειθισμένα ἱερεῖα τῇ μητροπόλει, ait Diodor. Sic. XII, 30. Sed Thucydides cap. sq. aliud dicit, ubi Schol. προκαταρχόμενοι, dicit, τουτέστι διδόντες τὰς ἀπαρχάς. ἔθος γὰρ ἦν ἀρχιερέας ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν, i. e. *moris erat, ut coloniae ab originibus suis pontifices acciperent.* Qui mos inprimis notandus est; ex hoc enim, ut opinor, unico huius interpretis loco id discimus. Superest, ut dispiciamus, quaenam fuerint illa γέρα, quae a colonis praestari mos erat in publicis solennibus ac ludis. Schol. quidem illa interpretatur: τὰς τιμὰς καὶ προεδρίας i. e. *principem in consessu locum.* Sed et multa alia privilegia intelligi puto, cuiusmodi sunt ἐπιγαμίαι, κτῆσις γῆς et cetera, quae in decretis Graecorum passim leguntur. Quin etiam si quando coloni aliam coloniam aliquo deducere vellent, moris erat, ut ducem a maiori patria postularent, quod testatur Thuc. h. cap. de Epidamno: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο Φάλιος — κατακληθείς. Porro ad haec iura μητροπόλεων et coloniarum non incommode, ut arbitror, revocari possunt et invicem componi iura ecclesiae Romanae, quae matrix est et μητρόπολις reliquarum. Vales. ad Polyb. XII, 10, 3. Adde Spanhem. d. us. et praest. numism. diss. IX. p. 575. Drumann. *Gesch. des Verf. der Gr. Staaten* p. 505. Hegewisch. d. col. p. 155. Valesius praeterea memorare debebat, in maiorem patriam legatos (θεωρούς) missos esse, qui diebus festis ibi adessent. V. Thuc. VI, 3., alias etiam magistratus inde accepisse, ut Potidaeatas, v. 1, 24. — Omnino, Popp. ait prol. t. II. p. 21., aequum censebatur, ut maior patria a colonis coleretur, et amaretur, earumque dux esset, coloniae autem ei cederent I, 38., nisi iniuria affectae essent 34. Contra maiorem patriam pugnare adeo nefas videbatur, ut Melii obsidionem et interitum huic impietati praeferrent, libr. V. extr. Ipsae coloniae si in discrimine essent, ad minorem patriam confugiebant. Velut Epidamnii ab exulibus et barbaris vexati primum a Corcyraeis, deinde a Corinthiis hic auxilium petunt. Corinthii, cum Athenienses Potidaeam aggressuri essent, periculum domesticum arbitrati I, 60. partim praesidium eo miserunt, partim Peloponnesios ad bellum excitarunt. Iidem post cladem Ambraciotarum ad urbis tutelam adfuerunt III, 114. et Syracusanis ab Atheniensibus obsessis opem ferre decreverunt VI, 18. Pro quo in colonos studio ab iis vicissim multa benevolentiae et observantiae documenta acceperunt I, 34., et a Leucadiis, Ambraciotis, Anactoriis navibus adiuti sunt I, 46. Itaque hos omnes una cum Corinthiis Lacedaemoniorum partes secutos esse non mirabere. add. Heyn. opusc. P. I. p. 316.

καθεζόμενοι ἐς τὸ Ἡραῖον ἐδέοντο. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν
25 *ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ ἀπράκτους ἀπέπεμψαν. γνόντες*
δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι οὐδεμίαν σφίσιν ἀπὸ Κερκύρας τιμωρίαν
οὖσαν, ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο θέσθαι τὸ παρόν· καὶ πέμψαντες
ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπήροντο εἰ παραδοῖεν Κορινθίοις
τὴν πόλιν ὡς οἰκισταῖς, καὶ τιμωρίαν τινὰ πειρῷντο ἀπ'
αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὁ δ' αὐτοῖς ἀνεῖλε παραδοῦναι καὶ ἡγε-
μόνας ποιεῖσθαι. ἐλθόντες δὲ οἱ Ἐπιδάμνιοι ἐς τὴν Κόριν-
θον κατὰ τὸ μαντεῖον παρέδοσαν τὴν ἀποικίαν, τόν τε
οἰκιστὴν ἀποδεικνύντες σφῶν ἐκ Κορίνθου ὄντα καὶ τὸ
χρηστήριον δηλοῦντες. ἐδέοντό τε μὴ σφᾶς περιορᾶν δια-
φθειρομένους, ἀλλ' ἐπαμῦναι. Κορίνθιοι δὲ κατά τε τὸ
δίκαιον ὑπεδέξαντο τὴν τιμωρίαν, νομίζοντες οὐχ ἧσσον
ἑαυτῶν εἶναι τὴν ἀποικίαν ἢ Κερκυραίων, ἅμα δὲ καὶ μίσει
τῶν Κερκυραίων, ὅτι αὐτῶν παρημέλουν ὄντες ἄποικοι· οὔτε
γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα

ἐς τὸ Ἡραῖον] Priscian. *ἐς* pro *ἐν* positum ait, sed *καθίζεσθαι* *considere* recte cum praep. motum significante construitur. V. Matth. Gr. p. 843. et III, 75. VII, 71. Mox verba *τὴν ἱκετείαν οὐκ ἐδέξαντο* habet etiam Dio Cass. XLII, 43.

25. *ἐν ἀπόρῳ εἴχοντο*] Reiskius coniecit *εἶχον τὸ θέσθαι τὸ παρόν*. Non necesse est. v. Wessel. ad Herodot. IX, 98. Sallust. Cat. 41. dixit: *in incerto habuere*. Mox dedi *ἐπήροντο* pro vulgata *ἐπηρώτων* e codd. v. Steph. et Bened. Conf. III, 92. mel. quanquam etiam *ἐπηρώτων* legitur in eadem re I, 118. et alibi.

οὔτε γὰρ — ἐπαιρόμενοι] In his nullum verbum finitum est. Itaque nonnulli, velut schol., dixerunt, *γὰρ* abundare, alii hanc particulam deletam volunt, alii *παρημέλουν* ex antecedentibus repetendum censent, et verba sic ordinanda esse: *παρημέλουν γάρ, οὔτε — οὔτε* etc. alii ad participia supplent *ἦσαν*. conf. Herm. ad Vig. p. 770. 776. Schol. *ἰστέον ὅτι ὁ γὰρ παρέλκει, καὶ ἀπὸ κοινοῦ τὸ παρημέλουν. ἢ τὸ διδόντες ἀντὶ τοῦ ἐδίδοσαν, ὡς καὶ Ὅμηρος* Il. VIII, 307. *καρπῷ βριθομένη, ἀντὶ τοῦ βρίθεται.* Quod exemplum addit participii pro verbo finito positi, non aptum est: nam ibi partic. vim suam retinere, accuratius inspicienti locum sponte apparebit. Popponi prol. t. I. p. 148. scriptor voluisse videtur, cum periodum inciperet, repetere in fine *παρημέλουν*, vel simile aliquod verbum addere; sed cum plura orationis membra sint, rem oblitus esse. Comparat VIII, 87. *διότι δὲ οὐκ ἦλθον, πολλαχῇ εἰκάζεται· οἱ μὲν γάρ, ἵνα διατρίβῃ ἀπελθὼν, ὥσπερ καὶ διενοήθη, τὰ τῶν Πελοποννησίων*, ubi sequuntur alia membra per *οἱ δὲ* et *ἄλλοι δὲ*, omnia carentia verbo finito; repetendum censet *εἰκάζει*. Huc trahit etiam locum II, 68. ubi *προςπαρακαλέσαντες*, de quo vide. Poterat addere VII, 74. *ἔδοξεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν περιμεῖναι — ἀναλαβόντες δὲ αὐτὰ, ὅσα — ὑπῆρχεν ἐπιτήδεια, ἀφορμᾶσθαι* etc. ubi participium *ἀναλαβόντες*, quod equidem non haesito e codd. reponere, exigit, ut ex *ἔδοξεν* repetatur *ἠβουλήθησαν*. Dixit de loco nostro etiam Matth. ad hymn. Hom. p.

28. Participium pro verbo finito minus attento positum videri possit ap. poetas, qui coniunctiones εἰ, ἤν, ἐπεὶ et similes participio iungunt, ut Hom. Il. XXIV, 42. ὅστ' ἐπεὶ ἂρ μεγάλῃ τε βίῃ καὶ ἀγήνορι θυμῷ Εἴξας εἶσ' ἐπὶ μῆλα βροτῶν, ἵνα δαῖτα λάβῃσιν· ὣς Ἀχιλεύς etc. v. Herm. ad Vig. p. 832, 305. Eur. Electr. 533. οὐκ ἔστιν, εἰ καὶ γῆν κασίγνητος μολὼν κερκίδος ὅτῳ γνοίης ἂν ἐξύφασμα σῆς, ἐν ᾧ ποτ' αὐτὸν ἐξέκλεψα μὴ θανεῖν; ubi v. Seidler. Participium ex particulis εὖτ' ἂν aptatum profert Herm. ap. Lobeck. ad Soph. Ai. p. 370. ex Aesch. Agam. 434. μάταν γάρ, εὖτ' ἂν ἐσθλά τις δοκῶν ὁρᾶν παραλλάξασα διὰ χερῶν βέβακεν ὄψις etc. At Reisig. ad Soph. Oed. C. p. 375. haec emendat: εὖ τά γ' ἐσθλά τις δοκῶν ὁρᾶν etc. Neque huc referri potest Soph. Oed. C. 1496., ubi animus loquentis perculsus non sinit orationem terminari, quare recte lineolam abruptae orationis signum apponunt. Praeterea Popp. obs. p. 57. affert Pind. Ol. 2, 102. εἰ δέ μιν ἔχων τις etc. Sed Herm. monuit, ibi iungendum esse: εἰ ἔχων τις οἶδε τὸ μέλλον, ut apodosis prorsus suppressa cogitetur. In prosa oratione Popp. se vereri ait, ut εἰ et ἤν et similia cum participio construantur. Afferunt tamen Herm. ad Vig. l. l. Xen. Mem. II, 6, 25. Plat. Phaedon. p. 87. B., Schaefer. ad Eur. El. l. l. ed. *Seidler.* Plat. Phaedr. p. 260. D. ἐγὼ γὰρ οὐδένα ἀγνοοῦντα τἀληθὲς ἀναγκάζω μανθάνειν λέγειν, ἀλλ' εἴ τις ἐμῇ ξυμβουλῇ κτησάμενος ἐκεῖνο, οὕτως ἐμὲ λαμβάνειν, Bremi in Doederl. *philol. Beitr. aus d. Schw.* t. I. p. 172. Xen. Hier. §. 30. ὥσπερ οὖν εἴ τις ἄπειρος ὢν δίψους τοῦ πιεῖν οὐκ ἂν ἀπολαύοι, οὕτω καὶ ὁ ἄπειρος ὢν ἔρωτος, ἄπειρός ἐστι τῶν ἡδίστων ἀφροδισίων. Sed Bremi hic ex infin. πιεῖν, qui in sequentibus est, πίοι repetens supplet ad partic. ὤν. In loco Mem., ab Hermanno allato, anacoluthon inesse statuit, et scriptorem in mente habuisse, post parenthesin ponere verbum finitum, velut ἀρχὴν καταλαμβάνει καὶ — πειρᾶται, pergere autem ita, quasi ante parenthesin posuisset βούλεται, ut scriptum iam relinquerit: καὶ ἄρξας πειρᾶται. In Plat. Phaedr. p. 260. D. ad εἴ τις supplet ἔστιν, sed magis in eam sententiam inclinat, locum esse corruptela aliqua vitiatum. In loco Eur. El. probat Canteri coniecturam, legentis παρῆν pro καὶ γῆν. Conf. Matth. Gr. p. 805. 806. Quod autem aliquando usum participii pro verb. finito reperi ap. Isocr. Panathen. p. 461. *Lang.* ἐάν τέ που δεῆσαν αὐτοῖς ἐκπέμψαι βοήθειαν — τούτους ἀποστέλλειν ἤθελον, deceptus sum falsa lectione, quam servavit editor, correxit Matth. Gr. §. 327., ex qua correctione ita legendum est: ἐάν τέ που, δεῆσαν αὐτοὺς ἐκπέμψαι βοήθειαν, ἐνθυμηθῶσιν ἢ τοὺς πόνους ἢ τοὺς κινδύνους etc. pro eo quod vulgo extat: ἵνα βοηθῶσιν. Sed locis iam memoratis adde Heliodor. p. 119, 35. *Bourd.* καὶ ὅπου δὴ φαινομένη ναῶν ἢ δρόμων, ἢ ἀγορῶν, καθάπερ ἀρχέτυπον ἄγαλμα πᾶσαν ὄψιν καὶ διάνοιαν ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρέφει. Huic similis est locus Aesch. Agam. 1520. ὅποι δὲ καὶ προβαίνων etc. et 564. μόχθους γὰρ — ἤματος μέρος. Sed apud Thuc. V, 47. ὅπλα δὲ μὴ ἐᾶν ἔχοντας διιέναι — ἢν μὴ ψηφισαμένων τῶν πόλεων ἁπασῶν, τὴν δίοδον εἶναι, ad ἤν videtur ex praegresso διιέναι repetendum esse διιῶσι. Alium locum V, 18. extr. εἰ δέ τι ἀμνημονοῦσιν ὁποτεροιοῦν καὶ εἴ του πέρι λόγοις δικαίοις χρωμένους εὔορκον εἶναι ἀμφοτέροις ταύτῃ μεταθεῖναι ὅπῃ ἂν δοκῇ ἀμφοτέροις emendes facile ex cod. Mosq. scribendo ἅτου pro εἴ του, cui scripturae proximum est, quod legitur in A. B. F. οἵ τοῦ. In H. S. hoc loco litura est, et ad simile quid ducit scriptura codicis h., qui habet solum τοῦ. Verba in VI, 69., olim

οὔτε *Κορινθίῳ* ἀνδρὶ, προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν, ὥςπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι, περιφρονοῦντες δὲ αὐτοὺς καὶ χρημάτων δυνάμει ὄντες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὁμοῖα τοῖς Ἑλλήνων πλουσιωτάτοις καὶ τῇ ἐς πόλεμον παρασκευῇ δυνατώτεροι, ναυτικῷ δὲ καὶ πολὺ προέχειν ἔστιν ὅτε ἐπαιρόμενοι, καὶ κατὰ τὴν τῶν *Φαιάκων* προενοίκησιν τῆς *Κερκύρας* κλέος ἐχόντων τὰ περὶ τὰς ναῦς. ᾗ καὶ μᾶλλον ἐξηρτύοντο τὸ ναυτικὸν καὶ ἦσαν οὐκ ἀδύνατοι· τριήρεις γὰρ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν

---

ad Dionys. d. C. V. p. 76. pessime explicata retractavi in act. phil. Monac. t. II. p. 328. Iam in locis Aeschyli cum Heliodori comparatis Matth. Gr. p. 805. 806. aliter versatur, quam Herm. ad Viger. p. 770., qui verbo *εἶναι* supplendo participia explicat. Conf. idem p. 776, 227. et Schaefer. mel. cr. p. 43. Ac videtur sane haec ratio in locis plurimis esse facillima, ut ap. Eur. Suppl. 410. *δῆμος δ' ἀνάσσει — οὐχὶ τῷ πλούτῳ διδοὺς τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ χὠ πένης ἔχων ἴσον.* Sed ap. Xenoph. Cyrop. VIII, 2, 8. verbum substant. supplendum est ad *φανεροί*, non ad partic., in verbis: *τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλουσιώτεροι ὄντες φανεροὶ, ἢ Περσῶν βασιλεῖ;* ut ap. Thuc. I, 120. *ἐστί* repetendum ad *πλείω*; non ad *δοκοῦντα* in his: *πολλὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα — κατωρθώθη, καὶ ἔτι πλείω, ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι ἐς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη.* Participium pro verbo finito reponendum Xenophonti h. gr. VI, 1, 4. *καὶ μὴν Βοιωτοί γε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ὅσοι Λακεδαιμονίοις πολεμοῦσιν, ὑπάρχουσί μοι σύμμαχοι*, ubi exempli Victor. et Leond. margines habent *πολεμοῦντες*, quod difficultate sua commendatur. Adde Theogn. 845. *Br. πολλοῖς ἀχρήστοισι θεὸς διδοῖ ἀνδράσιν ὄλβον ἐσθλὸν, ὃς οὔθ' αὐτῷ βέλτερος οὐδὲν ἐὼν, οὔτε φίλοις*, quae ita intelligenda videntur, *ὃς οὔτε ἑαυτῷ ὢν βέλτερος οὐδέν ἐστιν, οὔτε φίλοις*, *qua neque ipse, cui opulentia est, neque amici quidquam iuvantur.* 1160. *οὔτε σε κωμάζειν ἀπερύκομαι, οὔτε καλοῦμαι· ἀργαλέος γὰρ ἐὼν, καὶ φίλος, εὖτ' ἂν ἀπῇς*, ubi *εἶς* supplendum ad *ἀργαλέος*, et participii *ἐών* sensus est: *praesens*, contrarius verbo *ἀπῇς*, ut ap. Aristaenet. ep. II, 2. *σὺ δὲ ὀφθεῖσα φλέγεις, καὶ οὐκ οὖσα τιτρώσκεις.* v. ad Plaut. Trin. 70. Conf. de usu participii, de quo dicimus, Dorv. Charit. p. 582. 410.

οὔτε — προκαταρχόμενοι] Verbum *ἄρχομαι* et inde derivata *ἐπάρχομαι, κατάρχομαι, προκατάρχομαι, ἀπάρχομαι, προςάρχομαι* in sacris usitata vim habent auspicandi sacrificium et caeremonias, eoque sensu interpreteris: *sacra facere.* Primitiva autem eorum significatio haec erat: sumere aliquid de congesta rerum copia sive de penu tanquam primitias, demere de copia, ut consecres, haurire ex penu aliquo, ut diis offeras, atque accedit is sensus, qui inest in qualibet praepositione, quacum verbum simplex componitur. Itaque Homerus verbo *ἀπάρχεσθαι* utitur, ubi dicere vult: *desecare crines hostiae; ἐπάρξασθαι*, ubi ex cratere hauritur ad libandum, ut in praepositione *ἐπὶ* relatio insit ad eos, qui sacris intersunt, quibusque hausta porriguntur, unde libationem instituant. Quare apud serioris aevi scriptores *ἐπάρξασθαι* in universum significat: *porrigere, offerre, impertiri.* v. Buttm. lexil. nr. 26. p. 100. Iam verbis *Κορινθίῳ ἀνδρὶ* apertum est

ὑπῆρχον αὐτοῖς ὅτε ἤρχοντο πολεμεῖν. πάντων οὖν τούτων 26 ἐγκλήματα ἔχοντες οἱ Κορίνθιοι ἔπεμπον ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἄσμενοι τὴν ὠφέλειαν, οἰκήτορά τε τὸν βουλόμενον ἰέναι κελεύοντες καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Λευκαδίων καὶ ἑαυτῶν φρουρούς. ἐπορεύθησαν δὲ πεζῇ ἐς Ἀπολλωνίαν, Κορινθίων οὖσαν ἀποικίαν, δέει τῶν Κερκυραίων μὴ κωλύωνται ὑπ' αὐτῶν κατὰ θάλασσαν περαιούμενοι. Κερκυραῖοι δὲ ἐπειδὴ ᾔσθοντο τούς τε οἰκήτορας καὶ φρουροὺς ἥκοντας ἐς τὴν Ἐπίδαμνον, τήν τε ἀποικίαν Κορινθίοις δεδομένην, ἐχαλέπαινον· καὶ πλεύσαντες εὐθὺς πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ καὶ ὕστερον ἑτέρῳ στόλῳ τούς τε φεύγοντας ἐκέλευον κατ' ἐπήρειαν δέχεσθαι αὐτούς, ἦλθον γὰρ ἐς τὴν Κέρκυραν οἱ τῶν Ἐπιδαμνίων φυγάδες, τάφους τε ἀποδεικνύντες καὶ ξυγγένειαν, ἣν προϊσχόμενοι ἐδέοντο σφᾶς κατάγειν, τούς τε φρουροὺς οὓς Κορίνθιοι ἔπεμψαν καὶ τοὺς οἰκήτορας ἀποπέμπειν· οἱ δὲ Ἐπιδάμνιοι οὐδὲν αὐτῶν ὑπήκουσαν. ἀλλὰ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι τεσσαράκοντα ναυσὶ

---

significari pontificem a maiore patria arcessitum. Dativus autem quomodo accipiendus sit, dubium. Atque Haack. quidem positum ait pro: διὰ Κορινθίου ἀνδρός, quod Graece fieri nequit. Quanquam ea sententia esse videtur etiam Popponis, qui prol. t. II. p. 21. ita interpretatur: *iisque vel partem victimarum seligere vel per sacerdotem ex maiore patria repetitum sacra auspicari.* Prius si admittere velis, obstat verbum κατάρχεσθαι, positum ubi verbo cum ἐπὶ composito opus erat. Aliam igitur viam ingredior, dativos Κορ. ἀνδρί pendere faciens e διδόντες, ut structura verborum haec sit: οὔτε ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς, οὔτε Κορινθίῳ ἀνδρὶ διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα προκαταρχόμενοι, ut iuxta se ponantur, quae in solennibus aliis, quaeque in sacris omiserint, *neque in publicis solennitatibus consuetos honores tribuentes, neque solita munia viro Corinthio in sacris*, utque oratio varietur, cum praegresso substantivo ἐν πανηγύρεσι sequi debuisset ἐν προκαταρχῇ. Sensu autem *sacra faciundi* sive *ein Opfer verrichten* vox κατάρχεσθαι i. e. κατὰ ἱεροῦ ἄρχεσθαι usurpatur in Od. III, 445., unde Thucydidem, addita praep. πρό, recessisse fatendum est. Vis autem praepositionis illius vel in ἄρχεσθαι inest, ut quod *auspicari sacra* significet. Cum vero κατάρχεσθαι Homero sit *sacra facere*, Thucydidi compositum προκατάρχεσθαι significare potest ipsam *auspicandi sacra* actionem. Munia pontifici Corinthio tribuenda (γέρα) intelligo fuisse ea ipsa, quibus sacra auspicabantur: ut hostiae capiti vinum infundere, molam (οὐλοχυτάς) inspergere, frontisque crines abscissos in ignem coniicere. v. Dionys. A. R. VII. p. 1495.

26. ἐγκλήματα ἔχοντες] Phavorin. ἔχοντες ἐγκλήματα, ἀντὶ τοῦ κατηγοροῦντες, Θουκυδίδης· πάντων — εἰς Ἐπίδαμνον.

κατ' ἐπήρειαν] i. e. *aus höhnender Schadenfreude.* Suidas: ἐπήρεια, βλάβη. Θουκυδίδης· τούς τε φεύγοντας — αὐτούς. καὶ αὖθις· καὶ παρήγγειλε παραφυλάσσειν, μὴ ἄρα πού τις ἀπὸ τῆς ἄλλης στρατείας ἰνῶν

μετὰ τῶν φυγάδων ὡς κατάξοντες καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς προςλαβόντες. προςκαθεζόμενοι δὲ τὴν πόλιν προεῖπον Ἐπιδαμνίων τε τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ξένους ἀπαθεῖς ἀπιέναι· εἰ δὲ μή, ὡς πολεμίοις χρήσασθαι, ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, οἱ μὲν Κερκυραῖοι, ἔστι δὲ ἰσθμὸς τὸ χωρίον, ἐπολιόρκουν τὴν 27 πόλιν. Κορίνθιοι δ', ὡς αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἐπιδάμνου ἦλθον ἄγγελοι ὅτι πολιορκοῦνται, παρεσκευάζοντο στρατιάν, καὶ ἅμα ἀποικίαν ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἐκήρυσσον ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τὸν βουλόμενον ἰέναι· εἰ δέ τις τὸ παραυτίκα μὲν μὴ ἐθέλοι ξυμπλεῖν, μετέχειν δὲ βούλεται τῆς ἀποικίας, πεντήκοντα δραχμὰς καταθέντα Κορινθίας μένειν. ἦσαν δὲ καὶ οἱ πλέοντες πολλοὶ καὶ οἱ τἀργύριον καταβάλλοντες. ἐδεήθησαν δὲ καὶ τῶν Μεγαρέων ναυσὶ σφᾶς ξυμπροπέμψειν, εἰ ἄρα κωλύοιντο ὑπὸ Κερκυραίων πλεῖν. οἱ δὲ παρεσκευάζοντο αὐτοῖς ὀκτὼ ναυσὶ ξυμπλεῖν καὶ Παλῆς Κεφαλλήνων τέσσαρσι, καὶ Ἐπιδαυρίων ἐδεήθησαν, οἳ παρέσχον πέντε. Ἑρμιονῆς δὲ μίαν καὶ Τροιζήνιοι δύο, Λευκάδιοι δὲ δέκα καὶ Ἀμπρακιῶται ὀκτώ. Θηβαίους δὲ χρήματα ᾔτησαν καὶ Φλιασίους, Ἠλείους δὲ ναῦς τε κενὰς καὶ χρήματα. αὐτῶν δὲ Κορινθίων νῆες παρεσκευάζοντο τριάκοντα καὶ τριςχίλιοι ὁπλῖται.

ἐπηρεάζοι αὐτοῖς, ἀντὶ τοῦ βλάπτοι. καὶ αὖθις· ὥςτε ἡ ἐς ταῦτα ἐπήρεια εἰκότως ἂν ἀδίκημα μέγα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ παντὸς αἰῶνος δόξειεν εἶναι. κυρίως δὲ ἐπήρεια ἡ τοῦ πολέμου καταδρομὴ, ἐκ τοῦ Ἄρης, Ἄρεως. Eadem usque ad δέχεσθαι αὐτοὺς habent Zonar. et Phavorin. et Schol. Sed vocabuli sensum melius declarat Aristot. Rhet. II, 2. p. 97. *Schrad.*, quem memorat etiam Schol. τρία ἐστὶν εἴδη ὀλιγωρίας, καταφρόνησίς τε, καὶ ἐπηρεασμὸς, καὶ ὕβρις. ὅ τε γὰρ καταφρονῶν ὀλιγωρεῖ· ἃ γὰρ οἴονται μηδενὸς ἄξια εἶναι, τούτων καταφρονοῦσι. τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων ὀλιγωροῦσι. καὶ ὁ ἐπηρεάζων φαίνεται καταφρονεῖν· ἔστι γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς ταῖς βουλήσεσιν, οὐχ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ. Commentarii loco erunt Heraldi animadv. ad Salmas. obs. ad ius Att. et Rom. II, 9. p. 115.

ὡς κατάξοντες] Vulgo addunt αὐτούς, quod omisi iubentibus libris optimis et Eversio d. prooem. Thuc. p. 38. Sicut mox dedi προςκαθεζόμενοι — τὴν πόλιν e libris compluribus et Priscian., idque voluerat iam Abresch. diluc. ad h. l. Vid. Wessel. ad Diodor. t. I. p. 502. Valck. ad Herodot. V. p. 430. Alii τῇ πόλει. Schol. τὴν πόλιν Θουκυδίδειον, τῇ πόλει κοινόν.

27. εἰ δέ τις τὸ παραυτίκα] Phot. p. 286., ubi pro δὲ ταῖς ex apogr. Dr. lege δέ τις. Sed totus ille locus Grammatici rectius exhibetur in apogr. Albert. ad Hesych. t. II. p. 872. Mox de futuro ξυμπροπέμψειν v. Popp. prol. t. I. p. 159.

Παλῆς] Vulgo Παλλεῖς. v. Popp. obs. p. 113. prol. t. I. p. 221. 473. t. II. p. 153. Memorat h. l. schol. ad Lycophr. Cassandr. 791., ubi Παλεῖς excusum. Adde Eustath. ad Dionys. Perieg. 431. ad Hom. Od. I. p. 1396. *Rom.* Sylb. ad Etym. M. t

28 Ἐπειδὴ δὲ ἐπύθοντο οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευήν, ἐλθόντες ἐς Κόρινθον μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Σικυωνίων πρέσβεων οὓς παρέλαβον ἐκέλευον Κορινθίους τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ φρουροὺς τε καὶ οἰκήτορας ἀπάγειν ὡς οὐ μετὸν αὐτοῖς Ἐπιδάμνου. εἰ δέ τι ἀντιποιοῦνται, δίκας ἤθελον δοῦναι ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ πόλεσιν αἷς ἂν ἀμφότεροι ξυμβῶσιν· ὁποτέρων δ' ἂν δικασθῇ εἶναι τὴν ἀποικίαν, τούτους κρατεῖν. ἤθελον δὲ καὶ τῷ ἐν Δελφοῖς μαντείῳ ἐπιτρέψαι. πόλεμον δὲ οὐκ εἴων ποιεῖν· εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἀναγκασθήσεσθαι ἔφασαν, ἐκείνων βιαζομένων, φίλους ποιεῖσθαι οὓς οὐ βούλονται ἑτέρους τῶν νῦν ὄντων μᾶλλον ὠφελείας ἕνεκα. οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀπεκρίναντο αὐτοῖς, ἢν τάς τε ναῦς καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπὸ Ἐπιδάμνου ἀπαγάγωσι, βουλεύσεσθαι· πρότερον δὲ οὐ καλῶς ἔχειν τοὺς μὲν πολιορκεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ δικάζεσθαι. Κερκυραῖοι δὲ ἀντέλεγον, ἢν καὶ ἐκεῖνοι τοὺς ἐν Ἐπιδάμνῳ ἀπαγάγωσι, ποιήσειν ταῦτα· ἑτοῖμοι δὲ εἶναι καὶ ὥςτε ἀμφοτέρους μένειν κατὰ χώραν, σπονδὰς ποιήσασθαι ἕως ἂν ἡ δίκη γένηται.

I. p. 815. *Lips.* Valck. ad Eur. Phoen. 268. Buttm. Gr. p. 85. Schaefer. ad Greg. Cor. p. 101.

28. παρὰ πόλεσιν αἷς] i. e. παρὰ πόλεσιν, παρ' αἷς ἂν ξ., ut supra c. 1. ἐκ δὲ τεκμηρίων, ὧν — πιστεῦσαι ξυμβαίνει dictum pro ἐκ δὲ τεκμηρίων, ἐξ ὧν etc., ubi v. Docuitque iam Heilm., totum locum ita explicandum esse: παρ' αἷς ξυμβῶσιν ἂν δοῦναι αὐτάς. Haec verba adscripsit schol. Eur. Orest. 1644. *Matth.* Paulo ante ἐκέλευον — ἐν Ἐπιδάμνῳ adscripta in Anecd. Bekk. I. p. 152. et a Suida in κελεύω.

ἤθελον — ἐπιτρέψαι] Thom. M. p. 359.

εἰ δὲ μή] exspectes potius εἰ δὲ sc. ποιοῦσιν. Etenim εἰ δὲ μή in universum est *sin minus*, sive nexus orationis desideret εἰ δέ, sive adiectam particulam μή. V. Viger. p. 510.

αὐτοὺς δὲ δικάζεσθαι] Vulgo ἑαυτούς. At recipiendum alterum ex A. B. F. H. K. L. N. O. a. f. g. h. i. ex R. T. et Zanett. Pertinet enim hoc pronomen ad utrosque litigantes, et Corcyraeos et Corinthios. *Priusquam illud factum est*, i. e. naves suas et barbaros Epidamno abduxerint, *non bene se habere*, *dum* Epidamnii *obsideantur*, *ipsos iudicio contendere.* Animadvertit Haack., particulas μὲν et δὲ saepe ita duo membra iungere, ut alterum alterius sive conditionem, sive contrarium contineat. Cap. 35. καὶ δεινόν, εἰ τοῖςδε μὲν ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν τὰς ναῦς — ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκειμένης ξυμμαχίας εἴρξουσι. v. Buttm. Gr. p. 520.

Κερκυραῖοι — γένηται] Schol. δέ, quod vulgo post σπονδὰς additur, non legit; scribit enim: ἑτοῖμοι δὲ εἶναι, ἀντὶ τοῦ· ἑτοίμως ἔχουσιν, εἰ μὴ ἐκεῖνο βούλονται, σπονδὰς ποιήσασθαι, μένειν ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ τοὺς πεμφθέντας Κορινθίων καὶ τοὺς πεμφθέντας Κερκυραίων, μηδὲν πράττοντας ἐς κάκωσιν, ἕως ἂν δίκας δώσωσιν. Monuit iam Stephan. Atque recte δὲ abest, non enim Graece dici

29 Κορίνθιοι δὲ οὐδὲν τούτων ὑπήκουον, ἀλλ' ἐπειδὴ πλήρεις αὐτοῖς ἦσαν αἱ νῆες καὶ οἱ ξύμμαχοι παρῆσαν, προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προεροῦντα Κερκυραίοις, ἄραντες ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ πέντε δισχιλίοις τε ὁπλίταις ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον Κερκυραίοις ἐναντία πολεμήσοντες. ἐστρατήγει δὲ τῶν μὲν νεῶν Ἀριστεὺς ὁ Πελλίχου καὶ Καλλικράτης ὁ Καλλίου καὶ Τιμάνωρ ὁ Τιμάνθους· τοῦ δὲ πεζοῦ Ἀρχέτιμός τε ὁ Εὐρυτίμου καὶ Ἰσαρχίδας ὁ Ἰσάρχου. ἐπειδὴ δὲ ἐγένοντο ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνακτορίας γῆς, οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνός ἐστιν, ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, οἱ Κερκυραῖοι κήρυκά τε προέπεμψαν αὐτοῖς ἐν ἀκατίῳ ἀπεροῦντα μὴ πλεῖν ἐπὶ σφᾶς καὶ τὰς ναῦς ἅμα ἐπλήρουν ζεύξαντές τε τὰς παλαιὰς ὥστε πλοΐμους εἶναι καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκευάσαντες. ὡς δὲ ὁ κήρυξ τε ἀπήγγειλεν οὐδὲν εἰρηναῖον παρὰ τῶν Κορινθίων καὶ αἱ νῆες αὐτοῖς ἐπεπλήρωντο οὖσαι ὀγδοήκοντα, τεσσαράκοντα γὰρ Ἐπί-

---

potest ἕτοιμός εἰμι sequente ὥστε, neque particula καὶ in vulgata iustum locum tenet, aut enim dicendum erat, ut docuit Popp. obs. p. 29. ἕτοιμοι δὲ καὶ εἶναι, aut καὶ ἀμφοτέρους. Secundum receptam h. l. conformationem ὥστε, ut solet, significat: *hac lege, ut.* V. Matth. Gr. p. 661. Verba ποιήσειν ταῦτα intellige, quasi scriptum sit: ἀπάξειν τὰς ναῦς.

29. Πελλίχου] v. interpp. ad Greg. Cor. p. 291.

ἐν Ἀκτίῳ] v. Matth. Gr. p. 876. et conf. Dionys. Cass. L, 12.

ἐν ἀκατίῳ] ante Stephan. legebatur: ἐν Ἀκτίῳ. Veram scripturam iam habuit Schol. Extat tertium ἐναντία ἀπεροῦντα. Ceterum v. Etym. M. in ἄκατος et Scheffer. d. milit. naval. p. 70. Valla quoque agnoscit nostram scripturam.

ζεύξαντες] Hermogen. p. 354. Coraes cum ignoraret sensum huius nauticae vocis, inania apud Levesquium t. I. p. 318. protulit. Ζευγνύναι ναῦν est, quod nos dicimus: *ein Schiff calfatern, navem reficere;* ἐπισκευάζειν autem *das Schiff segelfertig machen, navem ad cursum aptare.* Fallitur Levesq., qui verbis ζεῦξαι et ἀναζεῦξαι eundem sensum tribuit, cum hoc nihil aliud sit nisi *navem solvere, in See stechen.* v. VIII, 108. Saepiusque idem verbum significat: *castra movere, aufbrechen,* eodem modo in naves translatum est, quo στρατόπεδον, cum significat classem, in firma statione adversus hostem positam. Huc pertinet locus Horat. Od. I, 1, 46. *nonne vides, ut — sine funibus vix durare carinae possint imperiosius aequor?* Ubi Bentlei., „funibus, ait, ancorae significantur. Neque illud omittendum, vel ipsum illud *funibus* satis nos admonere, non de una, sed pluribus navigiis verba hic fieri. Nemo enim de nave unica *funes* dixit, verum *funem.* Iam autem illud saevissimae tempestatis indicium erat, cum in ipso portu, ut hic, nisi in ancoris stare naves non possent: plerumque enim aliter solebat.“ Recte oblocutus est Vanderburg., cuius verba haec sunt: Funes *ne signifie point ici, ni ailleurs de*

δαμνον ἐπολιόρκουν, ἀνταναγόμενοι καὶ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν· καὶ ἐνίκησαν οἱ Κερκυραῖοι παρὰ πολὺ καὶ ναῦς πεντεκαίδεκα διέφθειραν τῶν Κορινθίων. τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ξυνέβη καὶ τοὺς τὴν Ἐπίδαμνον πολιορκοῦντας παραστήσασθαι ὁμολογίᾳ ὥςτε τοὺς μὲν ἐπήλυδας ἀποδόσθαι, Κορινθίους δὲ δήσαντας ἔχειν ἕως ἂν ἄλλο τι δόξῃ. μετὰ δὲ τὴν 30 ναυμαχίαν οἱ Κερκυραῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ τῆς Κερκύρας ἀκρωτηρίῳ τοὺς μὲν ἄλλους οὓς ἔλαβον αἰχμαλώτους ἀπέκτειναν, Κορινθίους δὲ δήσαντες εἶχον. ὕστερον δὲ ἐπειδὴ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἡσσημένοι ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησαν ἐπ᾽ οἴκου, τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτουν τῆς κατ᾽ ἐκεῖνα τὰ χωρία οἱ Κερκυραῖοι, καὶ πλεύσαντες ἐς Λευκάδα τὴν Κορινθίων ἀποικίαν τῆς γῆς ἔτεμον, καὶ Κυλλήνην τὸ Ἠλείων ἐπίνειον ἐνέπρησαν, ὅτι ναῦς καὶ χρήματα παρέσχον Κορινθίοις. τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκράτουν τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς τῶν Κορινθίων

---

simples cordages, dont le nom propre est rudentes, *mais des câbles, les interprètes qui l'ont senti ont cru que par conséquent ils étoient pris pour les ancres; et selon eux Horace a voulu dire, qu' un vaisseau sans ancre ne peut tenir la haute mer; ce qui est absurde, puisqu'on n'a bésoin d'ancre que dans le port; et puisque Horace conseille à son vaisseau d'y rester, il est également clair, qu'il a des ancres. Le poète ne peut parler ici que d'un autre usage des câbles moins général et moins connu. Lorsqu' un vaisseau fait de l'eau, on le cintre* (i. e. ζεῦξαι) *quelquefois en dessous avec ces petits câbles, nommés particulierement grelins, pour resserrer autant qu'on peut les bordages désunis de la carène; expédient auquel on ajoute aujourdhui celui d'une voile lardée* i. e. *getheertes Segeltuch. Mais quelque utiles que soient ces ressources lorsqu'on est forcé d'en user, rien ne seroit plus imprudent, que de mettre en mer avec un vaisseau dont l' état les rend nécessaires.* Baxter. confert Acta apostol. XXVII, 17. Vid. omnino Schneider. ad Vitruv. X, 21, 6. et insignis in hanc rem locus extat Platonis d. rep. 10. p. 616. C. εἶναι γὰρ τοῦτο τὸ φῶς ξύνδεσμον τοῦ οὐρανοῦ, οἷον τὰ ὑποζώματα τῶν τριήρων, οὕτω πᾶσαν συνέχον τὴν περιφοράν. Quod autem Horat. plurali *carinae* usus est, Both. attulit Cic. or. III, 46. *quid tam in navigio necessarium, quam latera, quam carinae, quam prora, quam puppis?*

ἀνταναγόμενοι] Ita libri fere omnes. Vulgo aor. 2. eius verbi legitur. Eadem permutatio facta est VIII, 23. ubi K. L. N. P. Q. H. d. e. g. k. habent ἀναγόμενος pro aoristo, non ἀνταναγόμενος, ut scripsit Krueger. comm. Thuc. p. 392. not. At S, ut H. e corr. habet praesens, ita ex corr. aoristum fert. Adde I, 52. VIII, 95. ubi praesens deinceps bis legitur, quare id reponendum putavi etiam VIII, 23. Male idem Krueger. ex VIII, 95. citavit ἀνταγόμενοι, ubi in omnibus et edd. et scriptis est ἀναγόμενοι, praeterquam quod B. aoristum tuetur.

παρὰ πολύ] Schol. Arist. Plut. 445. Suid. et Phavorin in v.

τῇ αὐτῇ δέ] v. Popp. obs. p. 30. not.

ξυμμάχους ἐπιπλέοντες ἔφθειρον μέχρι οὗ Κορίνθιοι περιόντι τῷ θέρει πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιάν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος καὶ τῶν ἄλλων πόλεων ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν. ἀντεστρατοπεδεύοντο δὲ καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπὶ τῇ Λευκίμμῃ ναυσί τε καὶ πεζῷ. ἐπέπλεόν τε οὐδέτεροι ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι.

31 Τὸν δ' ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ τὸν ὕστερον οἱ Κορίνθιοι ὀργῇ φέροντες τὸν πρὸς Κερκυραίους πόλεμον ἐναυπηγοῦντο καὶ παρεσκευάζοντο τὰ κράτιστα νεῶν στόλον, ἔκ τε αὐτῆς Πελοποννήσου ἀγείροντες καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐρέτας, μισθῷ πείθοντες. πυνθανόμενοι δὲ οἱ Κερκυραῖοι τὴν παρασκευὴν αὐτῶν ἐφοβοῦντο, καί, ἦσαν γὰρ οὐδενὸς Ἑλλήνων ἔνσπονδοι οὐδὲ ἐσεγράψαντο ἑαυτοὺς οὔτε ἐς τὰς Ἀθηναίων σπονδὰς οὔτε ἐς τὰς Λακεδαιμονίων, ἔδοξεν αὐτοῖς ἐλθοῦσιν ὡς τοὺς Ἀθηναίους ξυμμάχους γενέσθαι καὶ ὠφέλειάν τινα πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι πυθόμενοι ταῦτα ἦλθον καὶ αὐτοὶ ἐς τὰς Ἀθήνας πρεσβευσόμενοι, ὅπως μὴ σφίσι πρὸς τῷ Κερκυραίων ναυτικῷ τὸ αὐτῶν προσγενόμενον ἐμπόδιον γένηται θέσθαι τὸν πόλεμον

---

30. *περιόντι τῷ θέρει*] Vulgo e coniectura Reiskii *περιιόντι*. Reposui scripturam cunctorum librorum, collato cap. 31. *τὸν δ' ἐνιαυτὸν πάντα τὸν μετὰ τὴν ναυμαχίαν* cum verbis huius loci: *τοῦ τε χρόνου τὸν πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης*. Sic *τῷ περιόντι τοῦ στρατοῦ* i. e. *cum reliqua parte exercitus*. Si interpretatio scholiastae *ἐνισταμένῳ* vera esset, Bened. ait, Thuc. scribere debuisset *ἐπιόντι τῷ θέρει*. Sed haec lectio ne apte quidem iis, quae antea erant narrata, responderet. Nam antea Thuc. navale proelium, in quo Corinthios superaverant Corcyraei, commemoravit. Quia vero navale proelium non hième, sed verno tempore sive aestate ineunte committi potest, iam inde satis apparebit, verbis *περιόντι τῷ θέρει*, quibus tempus indicatur, quod post proelium navale, exactis iam pluribus anni mensibus (*τοῦ χρόνου τὸν πλεῖστον*) incidit, non aestatis initium sed tempus aestatis potius ad finem properantis, quod hiemem proxime antecedit, esse propositum. Nam tunc demum Corinthii victi auxilium sociis suis denuo contra Corcyraeos miserunt. Verba igitur, addit, *περιόντι τ. θ.* vertenda sunt: *superante adhuc aestate*. Quae interpretatio etiam cum verbis postea adiectis: *τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν* optime poterit conciliari.

31. *ἐσεγράψαντο*] Ita Codd. A. B. F. H. I. a. e. f. g. h. *ἐνεγράψαντο*, quod praetulerunt Steph. et Porson. adv. p. 107. sq. *Lips*. Cod. N. Vulgo *ἐπεγράψαντο*, quod agnoscit Zonar. *ἐπεγραψάμεθα, ἐσημειωσάμεθα, ὑπόσπονδοι ἐγενόμεθα*. Sensus: *inscribendos se curaverunt*.

τὸ αὐτῶν προσγενόμενον] A. B. F. H. K. N. d. f. g. h. i. et corr. O. *τὸ Ἀττικὸν πρ*. Cod. a. *αὐτικόν*. In C. haec *καὶ τὸ αὐτῶν*

μον ἢ βούλονται. καταστάσης δὲ ἐκκλησίας ἐς ἀντιλογίαν ἦλθον, καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἔλεξαν τοιάδε.'

Δίκαιον, ὦ Ἀθηναῖοι, τοὺς μήτε εὐεργεσίας μεγάλης μήτε 32 ξυμμαχίας προοφειλομένης ἥκοντας παρὰ τοὺς πέλας ἐπικουρίας ὥςπερ καὶ ἡμεῖς νῦν δεησομένους ἀναδιδάξαι πρῶτον, μάλιστα μὲν ὡς καὶ ξύμφορα δέονται, εἰ δὲ μή, ὅτι γε οὐκ ἐπιζήμια, ἔπειτα δὲ ὡς καὶ τὴν χάριν βέβαιον ἕξουσιν· εἰ δὲ τούτων μηδὲν σαφὲς καταστήσουσι, μὴ ὀργίζεσθαι ἢν ἀτυχῶσι. Κερκυραῖοι δὲ μετὰ τῆς ξυμμαχίας τῆς αἰτήσεως καὶ ταῦτα πιστεύοντες ἐχυρὰ ὑμῖν παρέξεσθαι ἀπέστειλαν ἡμᾶς. τετύχηκε δὲ τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα πρός τε ὑμᾶς ἐς τὴν χρείαν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἐς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι ἀξύμφορον. ξύμ-

---

πρ. a. rec. man. sunt supra quinque ferme literas erasas. In Cod. S. αὐτῶν est, supra scriptis γρ. τὸ Ἀττικόν. Ceteri αὐτῶν. Quod praetuli cum Elmsleio ad Eur. Bacch. 959. coll. Thuc. I, 136. ὁ Θεμιστοκλῆς — φεύγει — ἐς Κέρκυραν, ὢν αὐτῶν εὐεργέτης. Tralatitium enim est, fieri transitum ab urbibus et terris ad earum incolas ut III, 79., quem locum laudat Greg. Cor. p. 71., ut doceat, Atticis in usu esse structuram ad sensum, ubi v. Bast. coll. Dorvill. ad Charit. p. 415. Itemque de navibus fit transitus ad nautas. V. Duker. ad II, 83. extr.

ὅπως μὴ — γένηται] v. Popp. prol. t. I. p. 141. Herm. ad Vig. p. 851. d. em. rat. Gr. Gr. p. 211. Thiersch. Gr. §. 342. 2.

ἐς ἀντιλογίαν] Huc fortasse spectat Suidas ἀντιλογιῶν, Θουκυδίδης ά. At in Anecd. Bekk. I. p. 407. idem vocabulum e quarto libro excitatur.

32. Student Corcyraei Athenienses ad foedus secum icendum inducere; suam adhuc agendi rationem excusant; quid commodi ex dato foedere nascatur, indicant; iniuriam, si detur, abesse aiunt, potius contra si fiat, fieri iniuste arguunt; periculum ex recusato Atheniensibus imminens ostendunt.

τοὺς πέλας] i. e. *ad alios*. v. Brunck. ad Soph. Antig. 475. Schol. Plat. p. 382. *Bekk.* πέλας τοῦτο καὶ τοπικῶς τάσσεται καὶ χρονικῶς καὶ ἐπὶ συγγενείας. Θουκυδίδης γοῦν ἐπὶ Κερκυραίων εἴρηκε πέλας, διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις τὰ ναυτικά. Male.

ἀναδιδάξαι] pleonasmus est partis vocabuli, nam in hoc verbo cum praep. composito praepositio illa vim suam amittit. Idem verbum eodem sensu extat III, 97. V. Duker. ad VIII, 86. et Popp. prol. t. I. p. 203. De μάλιστα μὲν sequenti εἰ δὲ μή. v. Viger. p. 416.

τετύχηκε — ἀξύμφορον] i. e. *es hat sich aber getroffen, dass unser bisheriges Verfahren für unser Begehren in der Noth bey euch schlecht begründet ist, und zugleich für unsere gegenwärtige Verhältnisse unvortheilhaft.* Iam prius i. e. suam agendi rationem excusari non facile posse, his explicat: nunquam cuiusquam socii voluntarii facti nunc aliorum opem imploramus; alterum his: ad bellum iam cum Corinthiis gerendum non sufficimus, utpote sociorum egeni, proptereaque pristinam agendi rationem nostram incommodam esse diximus. Schol. τὸ ἰδιοπραγμονεῖν καὶ

μαχοί τε γὰρ οὐδενός πω ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἑκούσιοι γενόμενοι νῦν ἄλλων τοῦτο δεησόμενοι ἥκομεν, καὶ ἅμα ἐς τὸν παρόντα πόλεμον Κορινθίων ἔρημοι δι' αὐτὸ καθέσταμεν, καὶ περιέστηκεν ἡ δοκοῦσα ἡμῶν πρότερον σωφροσύνη τὸ μὴ ἐν ἀλλοτρίᾳ ξυμμαχίᾳ τῇ τοῦ πέλας γνώμῃ ξυγκινδυνεύειν νῦν ἀβουλία καὶ ἀσθένεια φαινομένη. τὴν μὲν οὖν γενομένην ναυμαχίαν αὐτοὶ κατὰ μόνας ἀπεωσάμεθα Κορινθίους· ἐπειδὴ δὲ μείζονι παρα-

---

ἡσυχάζειν λέγει ἐπιτήδευμα. ἄλλως· ἐγὼ δὲ ἐπιτήδευμα εἴποιμι ἂν αἱρεῖσθαι αὐτοὺς ἕως νῦν (ὡς κατιὼν i. e. infra φησι) μηδενὶ ξυμμαχεῖν· νῦν γάρ, φησί, καὶ δεόμεθα ἡμεῖς, καὶ ὤν, εἰ πρὶν ξυνεμαχοῦμεν, ἐμέλλομεν νῦν βοηθείας ἀπολαύειν, ἀποτυγχάνομεν.

οὐδενός πω] Citat haec schol. Plat. p. 338. *Bekk.* Ἀττικὸν τὸ σχῆμα· δηλοῖ δὲ τὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον. τὸ δὲ οὐδείς πω ἀντὶ τοῦ πώποτε. καὶ Θουκυδίδης· οὐδείς πω καταγνούς. Heind. ad Gorg. 7. ita corrigit: imo ἀντὶ τοῦ, οὐδεὶς πώποτε. Nimirum, ait, ut et Latino et quovis fere sermone utrumvis dicitur, *nondum quisquam* et *nondum unquam quisquam*, ita non tantum οὐδεὶς πώποτε obvium est, sed alterum quoque οὐδείς πω pervulgatum. Plat. rep. II. p. 358. D. οὐδενός πω ἀκήκοα. Dem. t. I. p. 11. *Reisk.* οὐδείς πω βασιλεύς, Conf. Xen. Mem. IV, 8, 2.

ἐν τῷ πρὸ τοῦ] Vulgo addunt χρόνῳ, quod omisi cum A. B. F. H. Q. a. g. h. et Steph. Quamquam etiam plena formula legitur velut II, 58. 73. IV, 21. 41.; at sine χρόνῳ IV, 72. 35. I, 8. IV, 79.

χρείαν ἡμῖν] pro χρείαν ἡμετέραν. v. Matth. Gr. §. 489. etc. Non tamen ita intelligendum, quasi ἡμῖν fungatur vice pronominis possessivi, sed cum verbo τετύχηκε iungendum est. Secus se dativus οἱ habet ap. Pind. Ol. I, 56. κόρῳ δ' ἕλεν ἄταν ὑπέροπλον, ἅν οἱ πατὴρ ὑπερκρέμασε, καρτερὸν αὐτῷ λίθον, ubi cum iuxta αὐτῷ ex abundantia positum putassem, qualis dativorum usus est ap. Soph. Phil. 315., ubi v. Herm., meliora docuit Boeckh. not. crit. ad Pind. l. l. Nam in loco Sophocleo pron. relativum pronomini αὐτὸς iunctum est, et ita quidem, ut hoc omitti etiam potuisset; verba autem οἱ πατὴρ ita intelligenda, quasi scriptum sit οἱ πατὴρ ὤν i. e. *pater eius*.

περιέστηκεν — φαινομένη] dicere debebat περιέστηκεν ἐς φαίνεσθαι, ut loquitur Dem. in Pantaen. p. 696. ὁρῶν τὸ πρᾶγμα περιεστηκὸς εἰς ἄτοπον. At Dionys. A. R. 6. p. 1134., ut Thucydides: περιέστηκε φερομένη, ubi fortasse cum Stephano legendum φαινομένη. H. locum nostrum respicit Hermog. p. 44. *Ald.*

τοῦ πέλας] Eur. Med. 85. ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ, ubi Elmslei., scripsit Euripides, ait, τῶν πέλας, ni fallor, legisse videtur schol. Eodem sensu, pergit, reperitur τῶν πλησίον ap. Eur. Herc. 982., ubi varietas a Porson. memorata τοῦ πλησίον meam coniecturam firmare videtur. Et hunc locum Thucydidis et Herodoti III, 142. corruptum esse suspicatur, quod ibi singulares τοῦ et τῷ πέλας legantur. Bis tamen etiam ap. Theognidem τὸν πλήσιον legi v. 221. et 611. fatetur. Mox accusativus τὴν ναυμαχίαν in verbis τὴν μὲν οὖν — Κορινθίους a scholiasta explicatur suppleto κατά. Similiter II, 21. dictum πλὴν τὰ Μηδικά, i. e. *praeterquam in bellis Persicis*.

ευῇ ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐφ' ἡμᾶς
)μηνται καὶ ἡμεῖς ἀδύνατοι ὁρῶμεν ὄντες τῇ οἰκείᾳ μόνον
νάμει περιγενέσθαι, καὶ ἅμα μέγας ὁ κίνδυνος εἰ ἐσόμεθα
ἐ' αὐτοῖς, ἀνάγκη καὶ ὑμῶν καὶ ἄλλου παντὸς ἐπικουρίας
ἴσθαι, καὶ ξυγγνώμη εἰ μὴ μετὰ κακίας, δόξης δὲ μᾶλλον
ιαρτίᾳ τῇ πρότερον ἀπραγμοσύνῃ ἐναντία τολμῶμεν. γενή-33
ται δὲ ὑμῖν πειθομένοις καλὴ ἡ ξυντυχία κατὰ πολλὰ τῆς
ετέρας χρείας· πρῶτον μὲν ὅτι ἀδικουμένοις καὶ οὐχ ἑτέρους
άπτουσι τὴν ἐπικουρίαν ποιήσεσθε, ἔπειτα περὶ τῶν μεγί-
ων κινδυνεύοντας δεξάμενοι ὡς ἂν μάλιστα μετὰ ἀειμνήστου
ρτυρίου τὴν χάριν καταθεῖσθε· ναυτικόν τε κεκτήμεθα πλὴν
ῦ παρ' ὑμῖν πλεῖστον. καὶ σκέψασθε τίς εὐπραξία σπανιω-

ὑπ' αὐτοῖς] Schol. Ἀττικὴ ἡ σύνταξις· εἰμὶ ὑπὸ σοί. ἤγουν εἰ δου-θείημεν αὐτοῖς. V. ad I, 110. Citatur h. l. in anecd. Bekker. I. 178. ὑπὸ ὁ Προκόπιος μετὰ δοτικῆς — καὶ Θουκυδίδης ά· καὶ ἅμα ὑπ' αὐτοῖς.

33. γενήσεται — πλεῖστον] His verbis tres causae continentur, r societas inita Corcyraeis cum Atheniensibus et decori et utifutura sit. Ante Bekkerum ita h. l. legere solebant: γενήσεται ποιήσεσθε· ἔπειτα — δεξάμενοι, ὡς ἂν μάλιστα — κατάθησθε. υτικόν τε — πλεῖστον. Quam scripturam Poppo prol. t.I. p.111. a explicare tentavit, ut post χρείας et post κατάθησθε colon colcaret; participium δεξάμενοι pro ὅτι δέξεσθε dictum sumeret, ilque participium futuri exacti vim habere. Pro nominativo δε-μενοι, ait, proprie quidem exspectes dativum δεξαμένοις, cum aecedant verba γενήσεται ὑμῖν. Sed cum haec verba ad sensum nil aliud significent, quam ἕξετε καλὴν τὴν ξυντυχίαν τ. ἡμ. χρ., iptorem putat pro dativo participii posuisse nominativum. — dd. F. H. καταθῆσθε. In cod. C. litera η a correctore est loco arum literarum capace. Igitur probata Bekkeri coniectura lom ita intelligo: ἔπειτα περὶ τῶν μεγίστων κινδυνεύοντας δεξάμενοι μάλιστα ἂν μετ' ἀειμνήστου μαρτυρίου τὴν χάριν καταθεῖσθε, ut atio ter variata esse existimanda sit, incipiens illa per ὅτι — ήσεσθε, continuata per καταθεῖσθε ἂν et terminata per ναυτι- τε κεκτήμεθα. Iungendum autem initio huius trimembris oranis ἡ ξυντυχία τῆς ἡμετέρας χρείας, ubi praeter necessitatem uerus coniecit ὑμετέρας, iungens τῆς χρείας cum κατὰ πολλά. amat hic scriptor traiectiones. Nec traiectio voculae ὡς, perentis ad superlativum offensioni esse potest, nam iungendum μάλιστα, de quo alibi dicetur. De formula χάριν κατατίθεσθαι ad I, 128. Ceterum locum nostrum imitatus est Lucian. ep. urn. t. IX. p. 38. ὁρᾶτε οὖν ὅπως μηκέτι ὑμᾶς αἰτιάσωνται, ἀλλὰ ήσωσι καὶ φιλήσωσι τῶν ὀλίγων τούτων μεταλαμβάνοντες· ὧν ὑμῶν ἡ δαπανὴ ἀνεπαίσθητος, ἐκείνοις δὲ ἐν καιρῷ τῆς χρείας ἡ δόσις ανηστος, quae illustrantur dictis ad I, 128.

καὶ σκέψασθε — πάρεστιν] ἢ εἰ in nullo libro reperitur, plerie omnes εἰ sine ἤ, cod. f. solum ἤ habet. In promtu est cogiio, ἢ εἰ ponendum esse, cum εἰ et ἤ facile permutentur atque aliis librariis tantum vocula εἰ, ab aliis tantum ἤ, (quod, quia e εἰ verbum πάρεστι non habet, unde pendeat, deinde cessit

ἀπό τε τῶν ἐνσπόνδων ἔσται πληροῦν τὰς ναῦς καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος καὶ οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ὑπηκόων, ἡμᾶς δὲ ἀπὸ τῆς προκειμένης τε ξυμμαχίας εἴρξουσι καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλοθέν ποθεν ὠφελείας, εἶτα ἐν ἀδικήματι θήσονται πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεόμεθα. πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτίᾳ ἡμεῖς μὴ πείσαντες ὑμᾶς ἕξομεν. ἡμᾶς μὲν γὰρ κινδυνεύοντας καὶ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας ἀπώσεσθε· τῶνδε δὲ οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχθρῶν ὄντων καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς δύναμιν προςλαβεῖν περιόψεσθε, ἣν οὐ δίκαιον, ἀλλ' ἢ κἀκείνων κωλύειν τοὺς ἐκ τῆς ὑμετέρας μισθοφόρους, ἢ καὶ ἡμῖν πέμπειν καθ' ὅ,τι ἂν πεισθῆτε ὠφέλειαν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς δεξαμένους βοηθεῖν. πολλὰ δὲ ὥςπερ ἐν ἀρχῇ ὑπείπομεν τὰ ξυμφέροντα ἀποδείκνυμεν· καὶ μέγιστον ὅτι οἵ τε αὐτοὶ πολέμιοι ἡμῖν ἦσαν, ὅπερ σαφεστάτη πίστις, καὶ οὗτοι οὐκ ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἱκανοὶ τοὺς

---

traiecta est; id quod probatur sequentibus, ubi de sera poenitentia loquitur. *Auxilium vero vestrum implorantibus ne statim sine haesitando praebeatis.*

35. *πολὺ δὲ ἐν πλείονι*] hyperbaton pro *ἐν πολὺ δὲ πλείονι*. Conf. VI, 86.

ἣν οὐ δίκαιον — ἔχειν] Verba *πολλὰ δὲ — ἀλλοτριώσεις* ad parenthesin ponenda sunt, nam *ἀλλὰ* ante *μάλιστα* opponitur negationi in *οὐχ ὁμοία*. Ad infinitivos *ἐᾶν* et *ἔχειν* repete *δίκαιον*. Conf. supr. c. 10., ubi *εἰκάζεσθαι* pendet a remotiori verbo *ἐ...μαι* et II, 24., ubi *χρῆσθαι* ex remoto verbo *ἔδοξεν*. *Istos vero qui sunt hostes vestri, quique vos aggrediuntur, non modo impedietis: sed etiam insuper copias ex vestra ditione colligere sinetis quas non par est, sed par, aut illorum quoque militum ex agro vestro conductiones impedire, aut nobis etiam auxilium mittere quocunque modo vobis visum fuerit; ante omnia vos decet nobis in societatem receptis palam opitulari. Multa vero cum alia commoda — demonstramus, tum hoc, nos eosdem habere inimicos — eosque non infirmos. — Cum autem navalis, et non terrestris societas offertur, alienatio non eadem est. Quamobrem decet vos ante omnia quidem — cavere, ne alii classem possideant; sin minus, curandum ut eos vobis concilietis, qui classe sint munitissimi.* — Verba *ὅτι οἱ αὐτοὶ — βλάβαι* citat Ulpian. arg. Dem. Ol. I. (3.) Pro vulgaris scriptura est *ὑμῖν ἦσαν*. Exspectes potius *εἰσίν*, ... quod iidem Corcyraeis et Atheniensibus hostes erant, non ... est, potuerunt enim cum iis, qui hostes erant, in gratiam ... rius redire, et amicos habere, quos hostes habuerant. Kistemaker *ἦσαν* accipit pro *ἦσαν ἄν* i. e. *forent nobis iidem hostes, si in nobiscum societatem velletis;* ratione simili, qua Latine et in vernacula lingua indicativus imperfecti ponitur pro coniunctivo plusquamp.

ὅπερ — πίστις] v. Matth. Gr. §. 440, 8. Conf. VI, 77. *οὐκ Ἴωνες τάδε εἰσίν*. Quod autem Xen. Cyrop. IV, 2, 1. dixit *συμφέρον ταῦτο ἡγούμεθα εἶναι*, non potuit aliter dicere, neque ... verba Krueger. ad Dionys. p. 21. huc trahere debebat, sicut ...

εταστάντας βλάψαι· καὶ ναυτικῆς καὶ οὐκ ἠπειρώτιδος τῆς
υμμαχίας διδομένης οὐχ ὁμοία ἡ ἀλλοτρίωσις· ἀλλὰ μάλιστα
ἐν, εἰ δύνασθε, μηδένα ἄλλον ἐᾶν κεκτῆσθαι ναῦς· εἰ δὲ μή,
ςτις ἐχυρώτατος, τοῦτον φίλον ἔχειν. καὶ ὅτῳ τάδε ξυμφέ- 36
οντα μὲν δοκεῖ λέγεσθαι, φοβεῖται δὲ μὴ δι' αὐτὰ πειθόμε-
ος τὰς σπονδὰς λύσῃ, γνώτω τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ ἰσχὺν ἔχον
οὺς ἐναντίους μᾶλλον φοβῆσον· τὸ δὲ θαρσοῦν μὴ δεξαμένου
σθενὲς ὂν πρὸς ἰσχύοντας τοὺς ἐχθροὺς ἀδεέστερον ἐσόμενον
αὶ ἅμα οὐ περὶ τῆς Κερκύρας νῦν τὸ πλέον ἢ καὶ τῶν Ἀθη-
ῶν βουλευόμενος, καὶ οὐ τὰ κράτιστα αὐταῖς προνοῶν ὅταν
ς τὸν μέλλοντα καὶ ὅσον οὐ παρόντα πόλεμον τὸ αὐτίκα πε-
ισκοπῶν ἐνδοιάζῃ χωρίον προςλαβεῖν ὃ μετὰ μεγίστων καιρῶν
ἰκειοῦταί τε καὶ πολεμοῦται. τῆς τε γὰρ Ἰταλίας καὶ Σικε-
λίας καλῶς παράπλου κεῖται, ὥςτε μήτε ἐκεῖθεν ναυτικὸν ἐᾶ-
αι Πελοποννησίοις ἐπελθεῖν, τό τε ἐνθένδε πρὸς τἀκεῖ παρα-
τέμψαι, καὶ ἐς τὰ ἄλλα ξυμφορώτατόν ἐστι. βραχυτάτῳ δ'
ἐν κεφαλαίῳ, τοῖς τε ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον, τῷδ' ἂν
ἡ προέσθαι ἡμᾶς μάθοιτε τρία μὲν ὄντα λόγου ἄξια τοῖς
Ἕλλησι ναυτικά, τὸ παρ' ὑμῖν καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ τὸ Κο-
ινθίων. τούτων δ' εἰ περιόψεσθε τὰ δύο ἐς ταὐτὸν ἐλθεῖν

---

etera quidem, quae attulit exempla. Alius est usus neutrius generis in verbis ἐφ' ὅπερ I, 59., ubi vide.

36. τὸ μὲν δεδιὸς αὐτοῦ] Ita, non αὑτοῦ F. H. N. P. G. R. S. Vindob. b. Vascosan. v. Buttm. Gr. §. 114. 3. In sententia implice ἑαυτοῦ ad subiectum huius ipsius periodi, αὑτοῦ ad subiectum alius periodi refertur; in duabus autem inter se iunctis sententiis ἑαυτοῦ ad subiectum sententiae aliunde pendentis, οὗ ad praecipuae sententiae subiectum, αὐτοῦ ad neutrum horum pertinet, sed pro οὗ etiam ἑαυτοῦ et αὑτοῦ reperitur. Conf. Buttm. exc. 10. ad Dem. or. Midian. Atque hic quidem, ubi oratione ita mutata, ut sensus idem retineretur, dicendum foret: γνώτω, δεδιότα μὲν αὐτὸν καὶ ἰσχὺν ἔχοντα — μᾶλλον φοβήσειν, non δεδιότα αὑτόν, codicibus illis obsequi rectius visum est. Sensum Bredov. recte reddidit: *Und wer diese Vorschläge zwar für nützlich hält, aber fürchtet, wenn er deswegen sich dafür gewinnen lasse, die Bündnisse zu brechen: der erkenne, dass gerade seine Furcht, weil sie Macht gewinnt, die Gegner nur um so lebhafter schrecken wird; ruhiges Beharren bei der Bundestreue aber, so dass man uns nicht aufnimmt, weil es keine neue Kraft gewinnt, wird bei so mächtigen Feinden wenig geartet seyn, Furcht zu erregen.* Verba ἐς τὸν μέλλοντα — πόλεμον verbotenus repetit Appian. B. C. III, 32. Spectat ad h. l. Phavorin. in ὅσον οὔπω.

παράπλου] Genitivus pendet a καλῶς. Conf. I, 44. 77. III, 92. H. l. imitatur Procop. or. 4. d. aed. Iustin. c. 9. B. G. II, 12., ubi ipsa verba Thucydidis sunt.

βραχυτάτῳ — μάθοιτε] Schol. λείπει τὸ λέγομεν i. e. supplendum λέγομεν ad dat. τοῖς ξύμπασιν. Quam explicationem merito reiecit Popp. prol. t. I. p. 125., quocum verba τοῖς ξύμπασι καὶ καθ' ἕκαστον pro neutris habeo, et dativum per nostrum *für* explico, hoc sensu: *ein kurzer Inbegriff für alles und jedes* i. e. *brevissima*

καὶ Κορίνθιοι ἡμᾶς προκαταλήψονται, Κερκυραίοις τε ... *Πελοποννησίοις ἅμα ναυμαχήσετε· δεξάμενοι δὲ ἡμᾶς* ... *πρὸς αὐτοὺς πλείοσι ναυσὶ ταῖς ὑμετέραις ἀγωνίζεσθαι. τοιαῦ*-*τα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ᾽ αὐτοὺς* *τοιάδε.*

37 *Ἀναγκαῖον Κερκυραίων τῶνδε οὐ μόνον περὶ τοῦ δέξα*-*σθαι σφᾶς τὸν λόγον ποιησαμένων, ἀλλ᾽ ὡς καὶ ἡμεῖς τε ἀδι*-*κοῦμεν καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰκότως πολεμοῦνται, μνησθέντας πρῶ*-*τον καὶ ἡμᾶς περὶ ἀμφοτέρων, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον* *ἰέναι, ἵνα τὴν ἀφ᾽ ἡμῶν τε ἀξίωσιν ἀσφαλέστερον προειδῆτε* *καὶ τὴν τῶνδε χρείαν μὴ ἀλογίστως ἀπώσησθε. φασὶ δὲ ξυμ*-*μαχίαν διὰ τὸ σῶφρον οὐδενός πω δέξασθαι· τὸ δ᾽ ἐπὶ κα*-*κουργίᾳ καὶ οὐκ ἀρετῇ ἐπετήδευσαν, ξύμμαχόν τε οὐδένα βου*-*λόμενοι πρὸς τἀδικήματα οὐδὲ μάρτυρα ἔχειν, οὔτε παρακα*-*λοῦντες αἰσχύνεσθαι. καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἅμα, αὐτάρκη θέ*...

---

summa omnia ac singula complectens haec est, unde discatis ... Participium autem *ὄντα* in sequentibus proxime verbis: *τρία* ... *ὄντα* cum eodem existimo pendere ab *ἂν μάθοιτε* i. e. *μάθετε*, ... verba cogitando repetenda sunt, sed he participium *ὄντα* ob... non discendi, verum cognoscendi sive reputandi notione. v. M... Gr. p. 758. et Popp. prol. t. I. p. 285. Haec ergo totius loci ... tentia: *Brevissima autem summa universa et singula complecti*... *unde nos non deserendos esse, discatis, haec est: reputate, Gr*... *tres esse classes memoratu dignas, vestram, nostram, et Corinthio*-*rum, quarum si duas* etc.

Κερκυραίοις τε — ναυμαχήσετε] Anecd. Bekk. I. p. 158.

37. Contra Corinthii Corcyraeos malitiae et improbitatis i... sant, causas, cur iis hostes facti sint, exponunt, Corcyraeo... petitionem impudentium hominum sollicitationem appellant, ... cietatem Atheniensium suo se iure flagitare profitentur: nam ... tiam sibi deberi, quae ut referatur, proprium Atheniensium ... modum iubere; referri autem posse nunc cum maxime s... cum opportunitate et praestantium opem et accipientium.

ἀναγκαῖον — ἀμφοτέρων] Schol. Hermog. p. 80. Bredovius: *N*... *wendig ist uns, da die Corcyraeer nicht bloss für ihre Aufn*... *in den Bund geredet haben, sondern auch, dass wir Unrecht* ... *ten und sie unbillig bekriegt würden, zuerst beider Puncte z*... *wähnen und dann erst zu dem übrigen Vortrage fortzugehen,* ... *mit ihr unser gerechtes Verlangen schon zum Voraus um so* ... *rer wissen könnt, und den Nothanruf dieser nicht unbedacht* ... *weiset.* Idem adnotavit *ἀξίωσιν* petitionem esse, quam aequi... iubet, *χρείαν*, quam necessitas cogit. De articulo in *Κερκυρ*... *τῶνδε* omisso v. Popp. prol. t. I. p. 196.

ἐπὶ κακουργίᾳ — ἔχειν] Schol. Hermog. p. 44. articulus *τὸ* ... vim demonstrativi *τοῦτο* habet. v. Herm. ad Vig. p. 700, 9. c... ad VII, 71.

οὔτε παρακαλοῦντες αἰσχύνεσθαι] Cod. g. *παρακαλοῦντα* b. *πα*-*ρακαλοῦντος*. i. cum Tusano *παρακαλοῦντας*. Accusativum singul... Valla ita expressit, ut simul *οὔτε*, quod ante *παρακαλοῦντες* ...

ειμένη, παρέχει αὐτοὺς δικαστὰς ὧν βλάπτουσί τινα μᾶλλον
ἢ κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι, διὰ τὸ ἥκιστα ἐπὶ τοὺς πέλας
κπλέοντας μάλιστα τοὺς ἄλλους ἀνάγκῃ καταίροντας δέχεσθαι.
ιὰν τούτῳ τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον οὐχ ἵνα μὴ ξυναδικήσωσιν
τέροις προβέβληνται, ἀλλ᾽ ὅπως κατὰ μόνας ἀδικῶσι καὶ
ὅπως ἐν ᾧ μὲν ἂν κρατῶσι βιάζωνται, οὗ δ᾽ ἂν λάθωσι πλέ-
ον ἔχουσιν, ἤν δέ πού τι προςλάβωσιν, ἀναισχυντοῦσι. καίτοι

---

mitteret: *quod videlicet nollent ullum malefactorum suorum aut ocium habere aut testem, a quo verecundiae admonerentur.* Quod ecepi, ita vertendum: *neque pudore suffundi voluerunt aliorum uxilium implorantes.* Quid ita? quoniam alienam opem implorare, cum alteri ipse recusaveris, impudentis est.

καὶ ἡ πόλις — γίγνεσθαι] Haec verba ita intelligit Krueger. ad Dionys. p. 106. ἡ πόλις αὐτῶν αὐταρκῆ θέσιν κειμένη παρέχει αὐτοὺς ιᾶλλον, sc. ἐκτὸς ξυμμαχίας ὄντας ἢ κατὰ ξυνθήκας δικαστὰς γίγνεσθαι κείνων, ἃ βλάπτουσί τινα, i. e. *et urbis eorum situs sibi ipsis sufficiens efficit, ut nullam societatem ineuntes magis quam foedere coibiti, iniuriarum, quibus alios afficiunt, ipsi arbitri sint.* Minus ecte; nam nec verba ἐκτὸς ξυμμαχίας ὄντας sic omitti poterant, t verba κατὰ ξυνθήκας γίγνεσθαι hunc sensum habent: *foedera ire*, ut II, 21. κατὰ ξυστάσεις γιγνόμενοι est: *cum in conciliabulis ssent*, quem eundem sensum mox II, 88. alia ratione ita exprimit: κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι. Vertendum igitur: *Simul etam ipsorum urbis situs sibi ipsis sufficiens efficit, ut iniuriarum, uibus alios afficiunt, iudices sive arbitri potius sint, quam ut foeera ineant; quod ad alios rarissime navigant, alios vero necessiate apud se devertentes excipiunt saepissime.*

κἂν τούτῳ — ἀναισχυντοῦσι] Vulgata h. l. scriptura non aliter xplicari potest, nisi aliquot verbis ad plenum sensum suppletis, t ordine verborum ita constituto: κἂν τούτῳ τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον ροβέβληνται, ὃ οὐκ ἐπετήδευσαν, ἵνα μὴ ξυναδικῶσιν ἑτέροις, ἀλλ᾽ πως καταμόνας ἀδικῶσι, i. e. *Atque in ista urbis suae opportuniate illud decorum praetendunt, se ab aliorum societate abhorruisse, uam rationem agendi secuti sunt, non ut aliorum in sceleribus erpetrandis societatem fugerent, sed ut soli scelera perpetrarent.* Quae omissio verborum: ὃ ἐπετήδευσαν vel similium cum durissia videri possit, tamen non sine exemplis est. Qui enim infr. , 40. verba: οὐ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων ἰοῦσιν ἡ ξυνθήκη ἐστὶν, ἀλλ᾽ στις — μὴ τοῖς δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι, πόλεμον ἀντὶ εἰρήνης ποιεῖ, aliter explices, quam item aliquot verbis cogitando additis: οὐ ποιήσουσι i. e. οὐ δέξονται, εἰ σωφρονοῦσι. Nam hic debet sensus sse: *hoc foedus non ad illos pertinet, qui in alterius partis fraudem veniunt — sed ad eos, qui recipientibus* (id quod nolent facere, *si sapiunt) bellum pro pace non sunt allaturi.* Mox verba ατὰ μόνας anecd. Bekk. I. p. 101. explicant per ἰδίᾳ, memorato oc ipso loco, et Xenoph. Mem. III, 7., ubi v. Ruhnk. Denique aulo inferius vulgo ἔχωσιν et ἀναισχυντῶσι legitur. Sed B. F. H. et h. ἔχουσιν habent, ut B. C. F. H. h. ἀναισχυντοῦσιν. Solet Thuc. orationem variare transitu ex altero modo in alterum fac-, cuius rei exempla extant IV, 92. II, 44. VI, 18. Vid. ad I, 21. et Popp. prol. t. I. p. 271.

8 *

εἰ ἦσαν ἄνδρες ὥςπερ φασὶν ἀγαθοί, ὅσῳ ἀληπτότεροι ἦσα
τοῖς πέλας, τοσῷδε φανερωτέραν ἐξῆν αὐτοῖς τὴν ἀρετὴν ἀ-
38 δοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια δεικνύναι. ἀλλ᾽ οὔτε πρὸς το
ἄλλους οὔτε ἐς ἡμᾶς τοιοίδε εἰσίν, ἄποικοι δὲ ὄντες ἀφεστᾶ
τε διὰ παντὸς καὶ νῦν πολεμοῦσι λέγοντες ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ κ-
κῶς πάσχειν ἐκπεμφθείησαν. ἡμεῖς δὲ οὐδ᾽ αὐτοί φαμεν ἐ
τῷ ὑπὸ τούτων ὑβρίζεσθαι κατοικίσαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ ἡγεμό
τε εἶναι καὶ τὰ εἰκότα θαυμάζεσθαι. αἱ γοῦν ἄλλαι ἀποι
τιμῶσιν ἡμᾶς καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀποίκων στεργόμεθα. καὶ δ
λον ὅτι εἰ τοῖς πλέοσιν ἀρέσκοντές ἐσμεν, τοῖςδ᾽ ἂν μόν
οὐκ ὀρθῶς ἀπαρέσκοιμεν οὐδ᾽ ἐπιστρατεύομεν ἐκπρεπῶς
καὶ διαφερόντως τι ἀδικούμενοι. καλὸν δ᾽ ἦν, εἰ καὶ ἡμαρ
νομεν, τοῖςδε μὲν εἶξαι τῇ ἡμετέρᾳ ὀργῇ, ἡμῖν δὲ αἰσ
βιάσασθαι τὴν τούτων μετριότητα. ὕβρει δὲ καὶ ἐξουσίᾳ πλ

εἰ ἦσαν] v. Matth. Gr. p. 713. Ita cap. seq. *καλὸν δ᾽ ἦν* e
conf. Schaefer. melet. cr. p. 55. 130. Thiersch. Gr. §. 331, I.
38. *καὶ δῆλον — ἀδικούμενοι*] Vulgaris scriptura *ἐπιστρατεύ-
μεν*, interpretatio haec est: *neque eximio modo bellum iis intul-
mus, nisi etiam insignem iniuriam accepissemus*. Sed ita scrib
dum fuisse: *οὐδ᾽ ἂν — ἐπεστρατεύσαμεν — μὴ ἀδικηθέντες*, mo
Popp. l. l. p. 143. Cum vero verba *τοῖςδ᾽ ἂν μόνοις οὐκ ὀρθῶς ἀπ-
αρέσκοιμεν* ita verti necesse sit: *his solis immerito displiceamus*, s
quitur, sequentia, si legitur *ἐπιστρατεύοιμεν* item dubitanter e
primenda esse: *neque eximio modo bellum iis inferamus, nisi e
iam insignem iniuriam accipiamus*. Ita igitur, Poppo ait, in
describitur, tanquam quae eo tempore, quo loquuntur Corin
fortassis inferatur, fortassis non inferatur. Id quod contra l
sententiam esse recte affirmavit. Nihil enim vulgatam iuvat H
ckii oblocutio dicentis, optativum nihil obstare quin interpr
mur ita: *neque eximio modo bellum iis inferremus, nisi etiam i
signem iniuriam accepissemus;* nam cum in una eademque s
tentia ambo optativi eodem usu ponuntur, patet, eos eodem m
do explicandos esse, et si alter dubitanter reddendus est, i
reddendum alterum esse; sin alter conditionaliter, itidem a
rum. Itaque cum Poppone revocavi optimorum librorum scri
ram: *ἐπιστρατεύομεν*, i. e. *neque bellum inferre solemus, nisi in
afficimur*. Variatur igitur hic quoque oratio. Participio a
praesentis *ἀδικούμενοι* permanentem effectum rei praeteritae i
cari, docuit Herm. ad Soph. El. 47. Ita fit, ut saepe particip
substantivi instar sit, ut *φεύγοντες* sunt *exules*, *διαβάλλοντες* c
lumniatores, *ἐπαγόμενοι adductores*, *προδιδόντες proditores*. v. L
beck. ad Soph. Ai. p. 277. Porro pro *ἐκπρεπῶς* perperam v
exhibetur *εὐπρεπῶς*. At prius est in omnibus fere libris et eg
gie respondet statim quod sequitur, *διαφερόντως*. Nam *ἐκπρε-*
Bened. ait, indicat: *extraordinario modo*, more non solito. Q
vero verbis: *bellum decore gerere* indicatur? Quantum intellig
quodvis bellum est indecorum, licet interdum sit necessarium.
ἡμῖν δὲ αἰσχρόν] Cum incipiat *καλὸν ἦν τοῖςδε μέν*, sequi de
bat *ἡμῖν δέ* repetito *καλὸν ἦν*, quod et ad *μέν* et ad *δέ* perti
eo quem obtinet positu; nunc addit: *ἡμῖν δὲ αἰσχρόν*, ergo a

του πολλὰ ἐς ἡμᾶς ἄλλα τε ἡμαρτήκασι καὶ Ἐπίδαμνον ἡμετέραν οὖσαν κακουμένην μὲν οὐ προςεποιοῦντο, ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τιμωρίᾳ ἑλόντες βίᾳ ἔχουσι. 39 καί φασι δὴ δίκῃ πρότερον ἐθελῆσαι κρίνεσθαι, ἥν γε οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ, ἀλλὰ τὸν ἐς ἴσον τά τε ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους πρὶν διαγωνίζεσθαι καθιστάντα. οὗτοι δ᾽ οὐ πρὶν πολιορκεῖν τὸ χωρίον, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡγήσαντο ἡμᾶς οὐ περιόψεσθαι, τότε καὶ τὸ εὐπρεπὲς τῆς δίκης παρέσχοντο. καὶ δεῦρο ἥκουσιν οὐ τἀκεῖ μόνον αὐτοὶ ἁμαρτόντες, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς νῦν ἀξιοῦντες οὐ ξυμμαχεῖν ἀλλὰ ξυναδικεῖν καὶ διαφόρους ὄντας ἡμῖν δέχεσθαι σφᾶς· οὓς χρῆν ὅτε ἀσφαλέστατοι ἦσαν, τότε προσιέναι καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡμεῖς μὲν ἠδικήμεθα, οὗτοι δὲ κινδυνεύουσι, μηδ᾽ ἐν ᾧ ὑμεῖς τῆς τε δυνάμεως αὐτῶν τότε οὐ μεταλαβόντες τῆς ὠφελείας νῦν μεταδώσετε, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπογενόμενοι τῆς ἀφ᾽ ἡμῶν αἰτίας τὸ ἴσον ἕξετε, πάλαι δὲ κοινώσαντας τὴν δύναμιν κοινὰ καὶ τὰ

---

debebat dicere *τοῖς μὲν καλὸν ἦν*, ut animadvertit Bauer. philol. p. 287.

39. *ἥν γε οὐ — δοκεῖν δεῖ*] Vulgo *δοκεῖν δεῖ τηρεῖν*, ut tres deinceps infinitivi se excipiant. *Τηρεῖν* in multis libris deest, neque a scholiasta agnoscitur. Adde quod *τηρεῖν* Thucydidi non est *beobachten*, ut dicat *τηρεῖν τὰς ἐντολάς* vel simile quid, sed hoc verbum ei significat *observare*, *captare* i. e. *abpassen* velut IV, 27. *χειμῶνα τηρεῖν*, ut Bredov. annotavit. Delevi igitur. Porro *λέγειν τι* contrarium est formulae *οὐδὲν λέγειν*, quorum prius est *dicere quod alicuius momenti*, alterum: *quod nullius momenti sit*, ut nos: *das lässt sich hören* et: *das will nichts sagen*. v. interpp. ad Viger. p. 152. Herm. p. 731, 112. 113. Verborum autem sententia eadem est, ac si scripsisset: *ἥν γε τὸν ἐς ἴσον τὰ ἔργα ὁμοίως καὶ τοὺς λόγους, πρὶν διαγωνίζεσθαι, καθιστάντα λέγειν τι δοκεῖν δεῖ προκαλούμενον, ἀλλ᾽ οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς προκαλούμενον*, sive *ἀλλ᾽ οὐ τὸν προὔχοντα καὶ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ταύτην προκαλούμενον λέγειν τι δοκεῖν δεῖ, ἀλλὰ τὸν* etc. Nota structura verbi *προκαλεῖσθαί τινά τι*. v. Schneider. lex. Gr. s. v. Schol. *οὐ δεῖ τὸν ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντα καὶ προβαλλόμενον δίκην δοκεῖν λέγειν τι*, et rursus: *οὐ δεῖ προςέχειν τὸν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ ἰσχυροῦ προκαλούμενον εἰς κρίσιν, οὐδὲ δοκεῖν ὅτι λέγει τι, ἀλλὰ καταφρονεῖν*. Bredovius: *Allein nicht der, welcher im Vortheil bereits etwas voraus hat und von seiner sichern Lage aus Untersuchung fordert, muss etwas zu sagen scheinen, sondern derjenige, der seine Werke wie seine Reden, ehe mit Waffen gekämpft wird, in eine Lage stellt, dass beide Parteien einander gleich stehen.*

παρέσχοντο] Valcken. ad Callim. eleg. fragm. p. 227. corrigebat *προέσχοντο*.

μηδ᾽ ἐν ᾧ — μεταδώσετε] Schol. *τὸ ἑξῆς· μήτε μεταδώσετε* (potius *μηδὲ ἐν ᾧ μεταδ.*) *αὐτοῖς τῆς ὠφελείας ὑμεῖς, τότε τῆς δυνάμεως αὐτῶν οὐ μεταλαβόντες. λέγει τὸν κατὰ Σαμίων καὶ Αἰγινητῶν πόλεμον*. v. cap. 41.

ἀποβαίνοντα ἔχειν, [ἐγκλημάτων δὲ μόνων ἀμετόχους οὕτω 40 τῶν μετὰ τὰς πράξεις τούτων μὴ κοινωνεῖν.] ὡς μὲν οὖν αὐτοί τε μετὰ προςηκόντων ἐγκλημάτων ἐρχόμεθα καὶ οἵδε βίαιοι καὶ πλεονέκται εἰσὶ δεδήλωται· ὡς δὲ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὺς δέχοισθε μαθεῖν χρή. εἰ γὰρ εἴρηται ἐν ταῖς σπονδαῖς ἐξεῖναι παρ᾽ ὁποτέρους τις τῶν ἀγράφων πόλεων βούλεται ἐλθεῖν, οὐ

ἐγκλημάτων — μὴ κοινωνεῖν] Haec verba absunt ab A. B. F. H. N. a. f. g. h. In C. solum vocab. ἐγκλημάτων est. Omisit Bekker. In praecedentibus de Corcyraeis sermo fuit, οὓς χρῆν προςιέναι — ἀποβαίνοντα ἔχειν, nunc repente mutata persona verba sequuntur ad Athenienses spectantia, quod certissimum interpolationis indicium. Accedit, quod utcunque hunc pannum versaveris, nihil exit, quod non iam in praegressis melius dictum sit. Verba tamen ita Herm. explicare conatus est, ut ἀμετόχους non de praeterito sed de futuro tempore sumeret; illud enim nullo modo fieri potest. Sensus igitur ex Hermanni interpretatione hic iste est: *ita vero ut solorum criminum participes reddamini, vos in eorum quae Corcyraeorum res gestas sequuntur, communionem venire non oportet* i. e. vos cum non eadem, quae Corcyraei, patraveritis, non eadem decet pati; quod si esset, a solis criminibus eorum essetis liberi, non vero a malis, quae propter haec crimina eis inferentur. — Ego optimum duxi verba secludere.

40. ὡς μὲν οὖν — ἐρχόμεθα] Vulgo ὡς μὲν οὖν αὐτοί τε μετὰ προςηκόντων τῶν τοῦ δικαίου κεφαλαίων ἐς ὑμᾶς ἐρχόμεθα. Cod. c. μετὰ τῶν προςηκόντων. A. B. F. H. N. c. f. g. ἐγκλημάτων, quod vocab. omittit C. Porro τοῦ δικαίου κεφαλαίων ἐς ὑμᾶς G. K. L. O. P. f. g. i. πρὸς ὑμᾶς I. P. a. e. μετὰ προςηκόντων τοῦ δικαίου κεφαλαίων R. προςηκόντων κεφαλαίων S. omisso τῶν et suprascriptis τοῦ δικαίου. E. codd. f. g. enotatio recte facta non est; nam ex iisdem ἐγκλημάτων et κεφαλαίων enotatur, sicut ex P. simul ἐς et πρός. — Pro recepta scriptura optimi libri stant, quam mutatam esse in vulgatam suspiceris ab iis, quibus adiecta illa interpolatione: ἐγκλημάτων δὲ — μὴ κοινωνεῖν nimis parvo intervallo vox eadem ἐγκλημάτων repeti videretur. Firmatur haec suspicio eo, quod illi ipsi libri, qui spuria illa non agnoscunt, ἐγκλημάτων habent, non τοῦ δικαίου κεφαλαίων. Substituerunt autem in illius locum vocem κεφαλαίων, nam verba τοῦ δικαίου serius ab aliquo adiecta esse colligas hinc, quod in tot codd. aut plane desunt, in cod. S. autem inter versus adscripta. Vocab. κεφαλαίων autem qui subnatum sit, ex initio orationis Corcyraeorum cognoscere licet, ubi praecipua argumenta sive persuasionis capita memorantur, quibus Athenienses ad societatem Corcyraeorum adduci possint: qualia ne sibi quidem deesse ad permovendos Athenienses, Corinthii iam post duplicem huius loci corruptionem dicentes inducuntur. — Praesens ἐρχόμεθα pro perfecto est, quod saepius fit in verbo ἥκειν. v. Matth. Gr. p. 704.

ἀγράφων] Graecia tum temporis erat et foederata et non foederata i. e. ἔνσπονδος sive Atheniensium sive Lacedaemoniorum societati, et ἄσπονδος sive ἔκσπονδος, sive ἄγραφος. Hoc paulo inferius dicitur verbis ἐκποδὼν στῆναι, *neutral bleiben*. De voce ἀνακωχή v. Zonar. in v. Valck. ad Ammon. p. 24. Grotian. lex. Hippocr. p. 16. *Steph.* Anecd. Bekk. I. p. 406. Thom. M. s. v.

τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων ἰοῦσιν ἡ ξυνθήκη ἐστίν, ἀλλ' ὅςτις μὴ
ἄλλου αὐτὸν ἀποστερῶν ἀσφαλείας δεῖται καὶ ὅςτις μὴ τοῖς
δεξαμένοις, εἰ σωφρονοῦσι, πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ποιήσει· ὃ
νῦν ὑμεῖς μὴ πειθόμενοι ἡμῖν πάθοιτε ἄν. οὐ γὰρ τοῖςδε μό-
νον ἐπίκουροι ἂν γένοισθε, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἀντὶ ἐνσπόνδων
πολέμιοι. ἀνάγκη γάρ, εἰ ἴτε μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμύνεσθαι μὴ
ἄνευ ὑμῶν τούτους. καίτοι δίκαιοί γ' ἐστὲ μάλιστα μὲν ἐκπο-
δὼν στῆναι ἀμφοτέροις. εἰ δὲ μή, τοὐναντίον ἐπὶ τούτους
μεθ' ἡμῶν ἰέναι· Κορινθίοις μέν γε ἔνσπονδοί ἐστε, Κερκυ-
ραίοις δὲ οὐδὲ δι' ἀνακωχῆς πώποτε ἐγένεσθε· καὶ τὸν νόμον
μὴ καθιστάναι ὥςτε τοὺς ἑτέρων ἀφισταμένους δέχεσθαι. οὐδὲ
γὰρ ἡμεῖς Σαμίων ἀποστάντων ψῆφον προςεθέμεθα ἐναντίαν
ὑμῖν, τῶν ἄλλων Πελοποννησίων δίχα ἐψηφισμένων εἰ χρὴ
αὐτοῖς ἀμύνειν, φανερῶς δὲ ἀντείπομεν τοὺς προςήκοντας ξυμ-
μάχους αὐτόν τινα κολάζειν. εἰ γὰρ τοὺς κακόν τι δρῶντας
δεχόμενοι τιμωρήσετε, φανεῖται καὶ ἃ τῶν ὑμετέρων οὐκ ἐλάσ-
σω ἡμῖν πρόςεισι, καὶ τὸν νόμον ἐφ' ὑμῖν αὐτοῖς μᾶλλον ἢ
ἐφ' ἡμῖν θήσετε. δικαιώματα μὲν οὖν τάδε πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν 41
ἱκανὰ κατὰ τοὺς Ἑλλήνων νόμους, παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν
χάριτος τοιάνδε ἣν οὐκ ἐχθροὶ ὄντες ὥςτε βλάπτειν, οὐδ' αὖ
φίλοι ὥςτε ἐπιχρῆσθαι, ἀντιδοθῆναι ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι φα-
μὲν χρῆναι. νεῶν γὰρ μακρῶν σπανίσαντές ποτε πρὸς τὸν
Αἰγινητῶν ὑπὲρ τὰ Μηδικὰ πόλεμον παρὰ Κορινθίων εἴκοσι
ναῦς ἐλάβετε· καὶ ἡ εὐεργεσία αὕτη τε καὶ ἡ ἐς Σαμίους, τὸ

ιακωχή. Zonar. in v. διοκωχή et interpp. ad Moer. s. v. Suid. et Phavorin. in παρακωχή. Phot. in παροκωχή, cuius glossa pertinet procul dubio ad Thuc. VI, 85., ubi v. Wass. Ibi vero omnes codd. in scripturam παροχῇ conspirant, unus autem Suidas, quem exscripserunt Phavorin. et Phot., παρακωχή legisse videtur. V. Popp. prol. t. I. p. 239. et schol. ad h. l. Praeferunt hodie plerique scripturam harum vocum per ᾱ, non per ο̄.

φανεῖται καὶ ἃ] ut *τὸ Ἑλληνικόν* dictum legimus pro *οἱ Ἕλληνες*, ita neutrum *ἃ* pro *οἱ* accipiendum. V. Matth. Gr. p. 375.

41. *δικαιώματα — τοιάνδε*] Dionys. p. 795. Vocem *δικαιώματα* Anecd. Bekk. I. p. 90. explicant per *τὰ δίκαια* i. e. *die Rechtsgründe.*

ἐπιχρῆσθαι] Schol. Suid. et Zonar. explicant per *τὸ πολλάκις χρῆσθαι.* Sed hi Grammatici confuderunt verbum cum *ἀποχρῆσθαι.* At *ἐπιχρῆσθαι* est *vicissim uti* v. Riemer. lex. Gr. s. v. *ἀντιφράζομαι.* *Admonitionem et postulationem gratiae habemus, nec tanquam inimici, ut vobis damnum inferamus,* si nobis auxilium praestituri estis, *nec tanquam amici, ut vicissim officio vestro utamur,* quasi iam antea mutua inter nos officia permutassemus, iam vos a nobis, non item nos a vobis adhuc adiuti sumus, sed quasi pro debito a vobis auxilium flagitamus.

Αἰγινητῶν] v. Herodot. V, 82.

δι' ἡμᾶς Πελοποννησίους αὐτοῖς μὴ βοηθῆσαι, παρέσχεν ὑμῖν Αἰγινητῶν μὲν ἐπικράτησιν, Σαμίων δὲ κόλασιν, καὶ ἐν καιροῖς τοιούτοις ἐγένετο οἷς μάλιστα ἄνθρωποι ἐπ' ἐχθροὺς τοὺς σφετέρους ἰόντες τῶν πάντων ἀπερίοπτοί εἰσι παρὰ τὸ νικᾶν. φίλον τε γὰρ ἡγοῦνται τὸν ὑπουργοῦντα, ἢν καὶ πρότερον ἐχθρὸς ᾖ, πολέμιόν τε τὸν ἀντιστάντα, ἢν καὶ τύχῃ φίλος ὤν, ἐπεὶ καὶ τὰ οἰκεῖα χεῖρον τίθενται φιλονεικίας ἕνεκα 42 τῆς αὐτίκα. ὧν ἐνθυμηθέντες καὶ νεώτερός τις παρὰ πρεσβυτέρου αὐτὰ μαθὼν ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι, καὶ μὴ νομίσῃ δίκαια μὲν τάδε λέγεσθαι, ξύμφορα δέ, εἰ πολεμήσει, ἄλλα εἶναι. τό τε γὰρ ξυμφέρον, ἐν ᾧ ἄν τις ἐλάχιστα ἁμαρτάνῃ, μάλιστα ἕπεται· καὶ τὸ μέλλον τοῦ πολέμου ᾧ φοβοῦντες ὑμᾶς Κερκυραῖοι κελεύουσιν ἀδικεῖν ἐν ἀφανεῖ ἔτι κεῖται καὶ οὐκ ἄξιον ἐπαρθέντας αὐτῷ φανερὰν ἔχθραν ἤδη καὶ οὐ μέλλουσαν πρὸς Κορινθίους κτήσασθαι, τῆς δὲ ὑπαρχούσης πρότερον διὰ Μεγαρέας ὑποψίας σῶφρον ὑφελεῖν μᾶλλον. ἡ γὰρ τελευταία χάρις καιρὸν ἔχουσα, κἂν ἐλάσσων ᾖ, δύναται μεῖζον ἔγκλημα λῦσαι. μηδ' ὅτι ναυτικοῦ ξυμμαχίαν μεγάλην διδόασι, τούτῳ ἐφέλκεσθε. τὸ γὰρ μὴ ἀδικεῖν τοὺς ὁμοίους ἐχυρωτέρα δύναμις ἢ τῷ αὐτίκα φανερῷ 43 ἐπαρθέντας διὰ κινδύνων τὸ πλέον ἔχειν. ἡμεῖς δὲ περιπε-

---

ἐπικράτησις] Pollux IX, 142. reprehendit usum huius vocis, sed et hanc et similes alii quoque scriptores usurpaverunt.

ἀπερίοπτοι] H. v. e Thuc. excitat Pollux II, 58. Dionys. A. R. II, 11. *καὶ οὐδενὸς τῶν ἀγηκέτων ἀπεχόμενος παρὰ τὸ νικᾶν*, ubi v. interpp.

ἐχθρὸς ᾖ] Praesens iunctum cum adv. *πρότερον*, ut ap. tragicos fieri solet, nisi malis *εἰ — ἦν*, nam certe *ἦν* habent c. e. et *εἰ* cum *ἦν* non raro permutatur. Mox *φιλονικίας* pro *φιλονεικίας* coniecit legendum esse Popp. Obs. p. 221. propter praecedentia *τῶν πάντων — νικᾶν*.

42. *ἀμύνεσθαι*] L. O. P. Q. f. *ἀμείβεσθαι*, ex interpretamento. Prius h. l. invenerunt Suid. Zonar. in v. conf. Schol. et IV, 63. I, 121. II, 67. IV, 64. Phavorin. in v. Brunck. in lex. Sophocl. Eustath. ad Il. p. 546. C. *Rom.* (p. 414, 33.) *φησὶν ὁ γραμματικὸς Ἀριστοφάνης, τὸ ἀμύνεσθαι — τεθεῖσθαι καὶ ἀντὶ ψιλοῦ τοῦ ἀμείψεσθαι ὁτιοῦν — καὶ ἐκ τῶν Θουκυδίδου τὸ ἀξιούτω* etc. adde Thuc. I, 96., quem locum ob oculos habuit Greg. Cor. p. 118., porro III, 84. IV, 19. bis. interpp. ad Sophocl. Antig. 639. *Erf.* Schol. ad Eur. Phoen. p. 691. *ὡς καὶ Θουκυδίδης· ἀξιούτω τοῖς ὁμοίοις ἡμᾶς ἀμύνεσθαι*, ubi v. Valck.

εἰ πολεμήσει] i. e. *alia esse utilia*, *si pugnaverit*, pro *si pugnaritis*, quoniam per *τις* inceperat, ut VI, 78. init. Monuit Bauer.

ἁμαρτάνῃ] Vulgo *ἁμαρτάνοι*, qui optativus ab h. l. alienus est.

ἡ γὰρ τελευταία — λῦσαι] Plut. moral. p. 538. ex citatione Wassii.

πτωκότες οἷς ἐν τῇ Λακεδαίμονι αὐτοὶ προείπομεν, τοὺς σφετέρους ξυμμάχους αὐτόν τινα κολάζειν, νῦν παρ' ὑμῶν τὸ αὐτὸ ἀξιοῦμεν κομίζεσθαι, καὶ μὴ τῇ ἡμετέρᾳ ψήφῳ ὠφεληθέντας τῇ ὑμετέρᾳ ἡμᾶς βλάψαι. τὸ δ' ἴσον ἀνταπόδοτε, γνόντες τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν καιρὸν ἐν ᾧ ὅ τε ὑπουργῶν φίλος μάλιστα καὶ ὁ ἀντιστὰς ἐχθρός. καὶ Κερκυραίους τούςδε μήτε ξυμμάχους δέχεσθε βίᾳ ἡμῶν μήτε ἀμύνετε αὐτοῖς ἀδικοῦσι. καὶ τάδε ποιοῦντες τὰ προςήκοντά τε δράσετε καὶ τὰ ἄριστα βουλεύσεσθε ὑμῖν αὐτοῖς. τοιαῦτα δὲ καὶ οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

44 Ἀθηναῖοι δὲ ἀκούσαντες ἀμφοτέρων, γενομένης καὶ δὶς ἐκκλησίας, τῇ μὲν προτέρᾳ οὐχ ἧσσον τῶν Κορινθίων ἀπεδέξαντο τοὺς λόγους, ἐν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν Κερκυραίοις ξυμμαχίαν μὲν μὴ ποιήσασθαι ὥςτε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν, εἰ γὰρ ἐπὶ Κόρινθον ἐκέλευον σφίσιν οἱ Κερκυραῖοι ξυμπλεῖν, ἐλύοντ' ἂν αὐτοῖς αἱ πρὸς Πελοποννησίους σπονδαί, ἐπιμαχίαν δὲ ἐποιήσαντο τῇ ἀλλήλων βοηθεῖν, ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴῃ ἢ Ἀθήνας ἢ τοὺς τούτων ξυμμάχους. ἐδόκει γὰρ ὁ πρὸς Πελοποννησίους πόλεμος καὶ ὣς ἔσεσθαι αὐτοῖς καὶ τὴν Κέρκυραν ἐβούλοντο μὴ προέσθαι Κορινθίοις ναυτικὸν ἔχουσαν τοσοῦτον, ξυγκρούειν δὲ ὅτι μάλιστα αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἵνα ἀσθενεστέροις οὖσιν, ἤν τι δέῃ, Κορινθίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ναυτικὸν ἔχουσιν ἐς πόλεμον καθιστῶνται. ἅμα δὲ τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς ἐφαίνετο αὐτοῖς ἡ νῆσος ἐν παράπλῳ κεῖσθαι.

---

43. *δέχεσθε — ἀμύνετε*] Vulgo *δέχησθε — ἀμύνητε*. Correctum est e libris. Etenim particulam *μὴ* iungi aut coniunctivo aorist., aut imperativo praes. constat. V. Greg. Cor. p. 15. Herm. d. praec. quibusd. Attic. p. IV. Thom. M. p. 611. Matth. Gr. §. 511. 3. 516. 2. Eo spectat glossa Photii *μὴ νόμισον*, ubi ex eadem glossa, quae apud Suidam extat, Thugenidis poetae nomen reponendum pro Thucydidis. Idem poeta loco historici ponendus ap. Polluc. VI, 38., ubi vocem *ὀψώνιον* memorat, quae nuspiam ap. historicum. V. Piers. ad Moer. p. 333. Porson. ind. Phot. s. v. *Thugenides*. Impugnat illam regulam iam in vulgus notam Thiersch. in act. phil. Monac. t. III. p. 289.

44. *καὶ δίς*] *καὶ* hyperbaton facit, ut V, 116. I, 37. *ἀλλ' ὡς καὶ ἡμεῖς τε*, pro *ἀλλὰ καὶ ὡς ἡμεῖς τε* etc. I, 12. *ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀπόδασμος*. Sed ibi a. c. *καὶ* omittunt; N. L. G. ante pronomen ponunt.

ξυμμαχίαν — ἐπιμαχίαν] horum prius est *Off- und Defensivbündniss*, alterum *Defensivbündniss*. Sed hoc discrimen non servavit Thuc. III, 70. Fallitur Dounaeus praelect. ad Dem. or. d. pac. p. 135., qui duarum vocum sede immutata legendum censet: *Κερκυραίοις ἐπιμαχίαν — συμμαχίαν δ' ἐποιήσαντο*, et vulgato ordi-

45 Τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Κερκυραίους προσεδέξαντο, καὶ τῶν Κορινθίων ἀπελθόντων οὐ πολὺ ὕστερον δέκα ναῦς αὐτοῖς ἀπέστειλαν βοηθούς. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Λακεδαιμόνιός τε ὁ Κίμωνος καὶ Διότιμος ὁ Στρομβίχου καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους. προεῖπον δὲ αὐτοῖς μὴ ναυμαχεῖν Κορινθίοις, ἢν μὴ ἐπὶ Κέρκυραν πλέωσι καὶ μέλλωσιν ἀποβαίνειν ἢ ἐς τῶν ἐκείνων τι χωρίων· οὕτω δὲ κωλύειν κατὰ δύναμιν. προεῖπον δὲ ταῦτα τοῦ μὴ λύειν ἕνεκα τὰς σπονδάς. αἱ μὲν δὴ νῆες ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Κέρκυραν.

46 Οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς παρεσκεύαστο, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Κέρκυραν ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἦσαν δὲ Ἠλείων μὲν δέκα, Μεγαρέων δὲ δώδεκα καὶ Λευκαδίων δέκα, Ἀμπρακιωτῶν δὲ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ Ἀνακτορίων μία, αὐτῶν δὲ Κορινθίων ἐνενήκοντα. στρατηγοὶ δὲ τούτων ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων, Κορινθίων δὲ Ξενοκλείδης ὁ Εὐθυκλέους πέμπτος αὐτός. ἐπειδὴ δὲ προςέμιξαν τῇ κατὰ Κέρκυραν ἠπείρῳ ἀπὸ Λευκάδος πλέοντες, ὁρμίζονται ἐς Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος γῆς. ἔστι δὲ λιμήν, καὶ πόλις ὑπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἄπο θαλάσσης ἐν τῇ Ἐλαιάτιδι τῆς Θεσπρωτίδος Ἐφύρα. ἐξίησι δὲ παρ᾽ αὐτὴν Ἀχερουσία λίμνη ἐς θάλασσαν. διὰ δὲ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐςβάλλει ἐς αὐτήν, ἀφ᾽ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει. ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις ποταμός, ὁρίζων τὴν Θεσπρωτίδα καὶ Κεστρίνην, ὧν ἐντὸς ἡ ἄκρα ἀνέχει τὸ Χειμέριον. οἱ μὲν οὖν Κορίνθιοι τῆς ἠπείρου ἐνταῦθα ὁρμίζονταί τε καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο.

47 Οἱ δὲ Κερκυραῖοι ὡς ᾔσθοντο αὐτοὺς προςπλέοντας, πληρώσαντες δέκα καὶ ἑκατὸν ναῦς, ὧν ἦρχε Μεικιάδης καὶ Αἰσιμίδης καὶ Εὐρύβατος, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν μιᾷ τῶν νήσων αἳ καλοῦνται Σύβοτα· καὶ αἱ Ἀττικαὶ δέκα παρῆσαν.

---

ne haec verba recitat Ammon. d. diff. vocab. p. 131., ubi v. Valck.

45. *Λακεδαιμόνιος*] Schol. Aristid. t. II. p. 152. *Iebb.* v. Valck. ad Herodot. Vol. II. P. I. p. 42. *Schw.*

46. *Χειμέριον*] Hinc sua hausit Strab. VII. p. 499. *Alm.*, apud quem est Ἐφύρα, non ut vulgo ap. Thuc. Ἐφύρη, olim legebatur Ἐφύρη. Scripti Ἐφύρη.

ἐξίησι] C. L. O. P. R. b. e. At vulgo ἔξεισι. Conf. Herodot. I, 6. VII, 20. Thuc. II, 102. IV, 103. Heind. ad Plat. Phaedon. c. 6. Lobeck. ad Soph. Ai. 248. et Bened. ad h. l.

ἐςβάλλει] Phavorin. in εἰςβάλλειν, ubi h. l. citat, alterum adicit: *Πελοποννήσιοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πολέμου εἰςέβαλον εἰς Ἀττικήν.*

στρατόπεδον] v. anecd. Bekk. I. p. 113. Montef. bibl. Coislin. p. 483.

ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμμῃ αὐτοῖς τῷ ἀκρωτηρίῳ ὁ πεζὸς ἦν καὶ Ζακυνθίων χίλιοι ὁπλῖται βεβοηθηκότες. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες. οἱ γὰρ ταύτῃ ἠπειρῶται ἀεί ποτε αὐτοῖς φίλοι εἰσίν.

48 Ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο τοῖς Κορινθίοις, λαβόντες τριῶν ἡμερῶν σιτία ἀνήγοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀπὸ τοῦ Χειμερίου νυκτός, καὶ ἅμα ἕῳ πλέοντες καθορῶσι τὰς τῶν Κερκυραίων ναῦς μετεώρους τε καὶ ἐπὶ σφᾶς πλεούσας. ὡς δὲ κατεῖδον ἀλλήλους, ἀντιπαρετάσσοντο, ἐπὶ μὲν τὸ δεξιὸν κέρας Κερκυραίων αἱ Ἀττικαὶ νῆες, τὸ δὲ ἄλλο αὐτοὶ ἐπεῖχον τρία τέλη ποιήσαντες τῶν νεῶν, ὧν ἦρχε τριῶν στρατηγῶν ἑκάστου εἷς. οὕτω μὲν Κερκυραῖοι ἐτάξαντο. Κορινθίοις δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας αἱ Μεγαρίδες νῆες εἶχον καὶ αἱ Ἀμπρακιώτιδες· κατὰ δὲ τὸ μέσον οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ὡς ἕκαστοι· εὐώνυμον δὲ κέρας αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι ταῖς ἄριστα τῶν νεῶν πλεούσαις κατὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ δεξιὸν τῶν Κερκυραίων εἶχον.

49 Ξυμμίξαντες δὲ ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἑκατέροις ἤρθη, ἐναυμάχουν, πολλοὺς μὲν ὁπλίτας ἔχοντες ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων, πολλοὺς δὲ τοξότας τε καὶ ἀκοντιστὰς τῷ παλαιῷ τρόπῳ ἀπειρότερον ἔτι παρεσκευασμένοι. ἦν τε ἡ ναυμαχία καρτερά, τῇ μὲν τέχνῃ οὐχ ὁμοίως, πεζομαχίᾳ δὲ τὸ πλέον προσφερὴς οὖσα. ἐπειδὴ γὰρ προσβάλλοιεν ἀλλήλοις, οὐ ῥᾳδίως ἀπελύοντο ὑπό τε πλήθους καὶ ὄχλου τῶν νεῶν, καὶ μᾶλλόν τι πιστεύοντες τοῖς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁπλίταις ἐς τὴν νίκην, οἳ καταστάντες ἐμάχοντο ἡσυχαζουσῶν τῶν νεῶν. διέκπλοι δ' οὐκ ἦσαν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ ῥώμῃ τὸ πλέον ἐναυμάχουν ἢ ἐπιστήμῃ. πανταχῇ μὲν οὖν πολὺς

---

47. *Λευκίμμη*] Sic ubique scripsi pro *Λευκίμνη* secutus libros scriptos et Strabonem.

48. *μετεώρους*] Suidas in *μετεώρους νῆας*, Zonar. in *ἐν μετεώρῳ*.

49. *σημεῖα*] Suidas in v. Mox *καρτερά* verte *hartnäckig*. v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 837.

ὑπό τε πλήθους] Particulam traiectam Thuc. ponere solet post praepositiones, contra quam Cicero, qui seiungit ab illis, dicitque: *ab iisque*, *apud eosque* et similiter, ut docuit Goerenz. ad philosophica. Conf. I, 54. *ὑπό τε τοῦ ῥοῦ καὶ ἀνέμου*. 56. *ὑπό τε Περδίκκου καὶ Κορινθίων*. 118. *πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸν βάρβαρον*. IV, 8. *ἄνευ τε ναυμαχίας καὶ κινδύνου*. 10. *ἣν ἐθέλωμέν τε μεῖναι καὶ μὴ — καταπροδοῦναι*, ubi Elmsl. ad Eur. Heracl. 622. coniicit legendum esse *γε*.

διέκπλοι] Suidas in v. exscripsit scholia ad h. l., sed verba illa, quae Kuster. in scholiis legi negat, sumta sunt e schol. ad II, 89. Pugnandi modi duo diversi erant *περίπλους* et *διέκπλους*.

θόρυβος καὶ ταραχώδης ἦν ἡ ναυμαχία, ἐν ᾗ αἱ Ἀττι-
νῆες παραγιγνόμεναι τοῖς Κερκυραίοις εἴ πῃ πιέζοιντο, φ
βον μὲν παρεῖχον τοῖς ἐναντίοις, μάχης δὲ οὐκ ἦρχον δ
διότες οἱ στρατηγοὶ τὴν πρόῤῥησιν τῶν Ἀθηναίων. μάλι
δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων ἐπόνει· οἱ γὰρ Κερκυρ
εἴκοσι ναυσὶν αὐτοὺς τρεψάμενοι καὶ καταδιώξαντες σ
ράδας ἐς τὴν ἤπειρον μέχρι τοῦ στρατοπέδου πλεύσαν
αὐτῶν καὶ ἐπεκβάντες ἐνέπρησάν τε τὰς σκηνὰς ἐρήμους κ
τὰ χρήματα διήρπασαν. ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Κορίνθιοι καὶ
ξύμμαχοι ἡσσῶντο καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἐπεκράτουν. ᾗ δὲ
τοὶ ἦσαν οἱ Κορίνθιοι, ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ, πολὺ ἐνί
ταῖς Κερκυραίοις τῶν εἴκοσι νεῶν ἀπὸ ἐλάσσονος πλήθους
τῆς διώξεως οὐ παρουσῶν. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι ὁρῶντες τ
Κερκυραίους πιεζομένους μᾶλλον ἤδη ἀπροφασίστως ἐπεκ
ρουν, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεχόμενοι ὥστε μὴ ἐμβάλλειν τι
ἐπεὶ δὲ ἡ τροπὴ ἐγένετο λαμπρῶς καὶ ἐνέκειντο οἱ Κορίνθ
τότε δὴ ἔργου πᾶς εἴχετο ἤδη καὶ διεκέκριτο οὐδὲν ἔτι, ἀ
ξυνέπεσεν ἐς τοῦτο ἀνάγκης ὥστε ἐπιχειρῆσαι ἀλλήλοις τ
Κορινθίους καὶ Ἀθηναίους. τῆς δὲ τροπῆς γενομένης
50 Κορίνθιοι τὰ σκάφη μὲν οὐχ εἷλκον ἀναδούμενοι τῶν
ἃς καταδύσειαν, πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐτράποντο φ
νεύειν διεκπλέοντες μᾶλλον ἢ ζωγρεῖν. τούς τε αὑτῶν φίλ
οὐκ αἰσθόμενοι ὅτι ἥσσηντο οἱ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρᾳ ἀγνο
τες ἔκτεινον. πολλῶν γὰρ νεῶν οὐσῶν ἀμφοτέρων καὶ
πολὺ τῆς θαλάσσης ἐπεχουσῶν, ἐπειδὴ ξυνέμιξαν ἀλλήλ
οὐ ῥᾳδίως τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο ὁποῖοι ἐκράτουν ἢ ἐκρ
τοῦντο. ναυμαχία γὰρ αὕτη Ἕλλησι πρὸς Ἕλληνας ν

Prior fiebat, cum naves una post alteram hostium naves circ
navigabant et in perturbatas, ubi opportune fieri videbatur, i
ruebant. V. II, 84. Aciem hostium perrumpere et in pera
gando rostris naves laedere, remos detergere, *διέκπλους* appella
Quod fiebat, dum modo accelerant propulsis remigio navib
modo recedunt, et e recessu atque e longinquo in hostes i
ruunt.

ἐν ᾗ — τῶν Ἀθηναίων] haec laudans schol. Soph. Antig. 13
ἐκεῖνος, ait, *περὶ τῶν Ἀθήνηθεν νεῶν τὸν λόγον ποιούμενος ἔτρ
τὸν λόγον πρὸς τοὺς αὐτῶν στρατηγούς*. Ibi pro *εἴ πῃ* legitur *εἴ π*
et *τοῖς ἐναντίοις* omittitur. Idem ad v. 266. *εἴ πῃ* agnoscit, ita
τοῖς ἐναντίοις, sed utroque loco *παραγενόμενα* exhibet.

μέχρι τοῦ στρατοπέδου] hinc apodosis incipit. *Καὶ* quod v
go ante *μέχρι* ponunt, librorum auctoritate omisi.

ταύτῃ] Liban. parentat. in Iulian. p. 252.

50. *σκάφη*] Schol. ita *καλεῖ τὰ κοιλώματα τῶν νεῶν*, *ἃ ἡμ
γάστρας* (*Rumpf*) *καλοῦμεν*.

ἃς καταδύσειαν] De hoc optativo v. Buttm. Gr. p. 479. Matt
p. 751. Thiersch. §. 347. 1. b. conf. III, 84. *ἐν δ᾽ οὖν τῇ Κερ

πλήθει μεγίστη δὴ τῶν πρὸ ἑαυτῆς γεγένηται. ἐπειδὴ δὲ κα-
τεδίωξαν τοὺς Κερκυραίους οἱ Κορίνθιοι ἐς τὴν γῆν, πρὸς
τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς σφετέρους ἐτράποντο, καὶ
τῶν πλείστων ἐκράτησαν ὥςτε προςκομίσαι πρὸς τὰ Σύβοτα,
οἷ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν βαρβάρων προςεβεβοη-
θήκει. ἔστι δὲ τὰ Σύβοτα τῆς Θεσπρωτίδος λιμὴν ἐρῆμος.
τοῦτο δὲ ποιήσαντες αὖθις ἀθροισθέντες ἐπέπλεον τοῖς Κερ-
κυραίοις. οἱ δὲ ταῖς πλοΐμοις καὶ ὅσαι ἦσαν λοιπαὶ μετὰ
τῶν Ἀττικῶν νεῶν καὶ αὐτοὶ ἀντέπλεον δείσαντες μὴ ἐς
τὴν γῆν σφῶν πειρῶσιν ἀποβαίνειν. ἤδη δὲ ἦν ὀψὲ καὶ ἐπε-
παιώνιστο αὐτοῖς ὡς ἐς ἐπίπλουν, καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐξαπί-
νης πρύμναν ἐκρούοντο κατιδόντες εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων
προςπλεούσας· ἃς ὕστερον τῶν δέκα βοηθοὺς ἐξέπεμψαν οἱ
Ἀθηναῖοι δείσαντες ὅπερ ἐγένετο, μὴ νικηθῶσιν οἱ Κερκυ-
ραῖοι καὶ αἱ σφέτεραι δέκα νῆες ὀλίγαι ἀμύνειν ὦσι. ταύ- 51
τας οὖν προϊδόντες οἱ Κορίνθιοι καὶ ὑποτοπήσαντες ἀπ'

τὰ πολλὰ αὐτῶν προςετολμήθη, καὶ ὁπόσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὰ
...τον ἢ σωφροσύνῃ ὑπὸ τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων οἱ ἀνταμυνό-
μενοι δράσειαν. v. Matth. Gr. p. 723. 5. *καταδύειν* autem est: *na-*
vem ictibus adeo lacerare, ut submergatur altiusve in aquam
deprimatur, quo facto non iam facile reficitur i. e. *ein Schiff leck*
machen. Id quod patet e Xenoph. h. gr. I, 6, 36. *πλεῖν ἐπὶ τὰς*
καταδεδυκυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους. Schol. ad Thuc.
54. *καταδύσαντες ἀντὶ τοῦ τρώσαντες· οὐ γὰρ λέγει ἐπὶ τοῦ βαπτί-*
σαντες. τοιοῦτο δὲ καί ἐστι τὸ ἃς καταδύσειαν. Adde Suidam et
Phavorin. in *καταδύσαντες*. Aliis tamen locis, ut VII, 41. VIII,
- iuxta se posuit *καταδύσαντες* et *κατατραυματίσαντες*. Citat h.
Greg. Cor. p. 58. inde a *τὰ σκάφη* usque ad *καταδύσαντες*, ubi
interpp.

ναυάγια] Suid. et Phavorin. *ναυάγιον παρὰ Θουκυδίδῃ οὐδετέ-*
ρως μέν, ὅταν τι τῆς νεὼς ἀποκλασθῇ, οἷον πηδάλιον, ἤ τι τοιοῦτο·
ναυαγία δὲ θηλυκῶς, πᾶσα ἡ τῆς νεὼς ἀπώλεια. Mox de verbo *πει-*
ρῶσι v. Popp. prol. t. I. p. 186.

ἐπεπαιώνιστο] Zonar. *ἐπαιώνιστο* (quod corrige ex h. l.) *εὐφή-*
μητο. conf. Hesych. s. v.

ὡς ἐς ἐπίπλουν] Vulgo sine *ἐς*. Praepositionem addunt A. B.
E. Q. e. f. g. h. R. S. Simplex praepositio *ἐς*, *πρός* etc. signi-
ficat: *nach, zu; ὡς ἐς in der Richtung nach, als zu.*

πρύμναν ἐκρούοντο] Recessio navis cum fiebat prora hosti op-
posita, ut navis remis inhiberetur, id dicebatur *ἀνάκρουσις*; ubi
recessio cum aversione iuncta erat, id appellabant *ἀναστροφήν* i.
reversionem s. *das Umkehrtmachen*. Hoc discernendum ab
ἀποστροφῇ sive *Schwenkung*. Eur. Androm. 1097. *χωρεῖ δὲ πρύμ-*
ναν, ubi schol. *εἰς τοὐπίσω ἀνεπόδισεν μὴ δοὺς τὰ νῶτα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς*
ἐναντίους ὁρῶν. Τοῦτο δὲ καὶ Θουκυδίδης φησὶ πρύμναν ἀνακρούοντες,
ἵνα μὴ μεταβαλόμενοι φεύγωσιν, ἀλλ' ἀντίοι ὄντες ἀναχωρήσωσιν.

ὀλίγαι ἀμύνειν] i. e. *naves pauciores, quam ut vim propulsare*
possint. v. Wyttenb. ad Iulian. orat. p. 217. *Schaef.* Matth. Gr.
625.

κρούς, καὶ ὅτι αὐτοῖς τῇ τε προτεραίᾳ πρύμναν κρουόμε[νοι]
ὑπεχώρησαν οἱ Κορίνθιοι ἰδόντες τὰς Ἀττικὰς ναῦς, [κ]
ἐπειδὴ ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἀντέπλεον ἐκ τῶν Συβότ[ων]
διὰ ταῦτα τροπαῖον ἔστησαν. οὕτω μὲν ἑκάτεροι [νι]
ἠξίουν.

55 Οἱ δὲ Κορίνθιοι ἀποπλέοντες ἐπ' οἴκου Ἀνακτόριον,
ἐστιν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, εἷλον ἀπάτ[ῃ]
ἦν δὲ κοινὸν Κερκυραίων καὶ ἐκείνων· καὶ καταστήσαν[τες]
ἐν αὐτῷ Κορινθίους οἰκήτορας ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου, [καὶ]
τῶν Κερκυραίων ὀκτακοσίους μὲν οἳ ἦσαν δοῦλοι ἀπέδο[ντο]
πεντήκοντα δὲ καὶ διακοσίους δήσαντες ἐφύλασσον καὶ [ἐν]
θεραπείᾳ εἶχον πολλῇ, ὅπως αὐτοῖς τὴν Κέρκυραν ἀνα[χω]-
ρήσαντες προςποιήσειαν. ἐτύγχανον δὲ καὶ δυνάμει αὐ[τῆς]
οἱ πλείους πρῶτοι ὄντες τῆς πόλεως. ἡ μὲν οὖν Κέ[ρκυρα]
οὕτω περιγίγνεται τῷ πολέμῳ τῶν Κορινθίων, καὶ αἱ [νῆες]
τῶν Ἀθηναίων ἀνεχώρησαν ἐξ αὐτῆς. αἰτία δὲ αὕτη π[ρώτη]
ἐγένετο τοῦ πολέμου τοῖς Κορινθίοις ἐς τοὺς Ἀθηναί[ους]
ὅτι σφίσιν ἐν σπονδαῖς μετὰ Κερκυραίων ἐναυμάχουν.

56 Μετὰ ταῦτα δ' εὐθὺς καὶ τάδε ξυνέβη γενέσθαι Ἀθη-
ναίοις καὶ Πελοποννησίοις διάφορα ἐς τὸ πολεμεῖν. τῶν [γὰρ]
Κορινθίων πρασσόντων ὅπως τιμωρήσωνται αὐτούς, ὑπο[το]-
πήσαντες τὴν ἔχθραν αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι Ποτιδαιάτας, [οἳ]
οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης, Κορινθίων ἀποίκ[ους]
ἑαυτῶν δὲ ξυμμάχους φόρου ὑποτελεῖς, ἐκέλευον τὸ ἐς Πα[λ]-
λήνην τεῖχος καθελεῖν καὶ ὁμήρους δοῦναι, τούς τε ἐπιδη-
μιουργοὺς ἐκπέμπειν καὶ τὸ λοιπὸν μὴ δέχεσθαι οὓς κα[τὰ]
ἔτος ἕκαστον Κορίνθιοι ἔπεμπον, δείσαντες μὴ ἀποστῶ[σι]

καὶ ἐπειδὴ ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι] Vulgo sine *οἱ Ἀθηναῖοι*. [Sed] haec verba leguntur in A. B. C. F. G. H. I. L. O. P. R. S. c. e. [g.] h. Aberravit a nexu orationis Haack., putans illud *ἦλθον* ad C[or]cyraeos pertinere. Verum est quidem, Bened. ait, modo anteces[sisse] verba *ἐπειδὴ Ἀθηναῖοι ἦλθον*, sed ibi respectu ad Corcyraeos, no[n] Corinthios facto, haec verba proferuntur. Praeterea Thuc. ap[er]te indicavit c. 52., Corinthios eo potissimum deterritos esse, [quo] minus postridie proelium navale, denuo provocati, committere[nt], quia naves Atheniensium adhuc integras modo adventasse vi[de]bant. Neque unum idemque his verbis *ἰδόντες — καὶ ἐπειδὴ ἦλ[θον] οἱ Ἀθηναῖοι* indicatur. Nam tempus plane diversum antecedenti[s] sequentis diei hac dictione duplice significat. Quare illud *ἰδόντ[ες] τ. Ἀδ. ν.* ad antecedentia: *πρύμναν κρουόμενοι οἱ Κορίνθιοι* r[efi]cit, sed alterum: *καὶ ἐπειδὴ ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι* cum sequenti[bus] *οὐκ ἀντέπλεον* est coniungendum.

56. *ἐπιδημιουργούς*] Verba ista Suidas in *δημιουργός* hoc m[odo] effert: *καὶ μηκέτι δέχεσθαι τοὺς κατ' ἔτος ἐκπεμπομένους Κορινθί[ων] ἐπιδημιουργοὺς κελεύοντες*. Conf. V, 47. Hesych. in ead. v. Ety[m.] M. p. 265, 43. Eustath. ad Od. ρ. p. 1825. *Rom.* Liv. XXXVI[II] 30. ibiq. interpp. Turneb. adv. XIV, 11. De magistratibus a ...

ὑπό τε Περδίκκου πειθόμενοι καὶ Κορινθίων, τούς τε ἄλλους τοὺς ἐπὶ Θράκης ξυναποστήσωσι ξυμμάχους. ταῦτα δὲ πρὸς 57 τοὺς Ποτιδαιάτας οἱ Ἀθηναῖοι προπαρεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ναυμαχίαν. οἵ τε γὰρ Κορίνθιοι φανερῶς ἤδη διάφοροι ἦσαν, Περδίκκας τε ὁ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνων βασιλεὺς ἐπεπολέμωτο ξύμμαχος πρότερον καὶ φίλος ὤν. ἐπολεμώθη δὲ ὅτι Φιλίππῳ τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ καὶ Δέρδᾳ κοινῇ πρὸς αὐτὸν ἐναντιουμένοις οἱ Ἀθηναῖοι ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο. δεδιώς τε ἔπρασσεν, ἔς τε τὴν Λακεδαίμονα πέμπων ὅπως πόλεμος γένηται αὐτοῖς πρὸς Πελοποννησίους, καὶ τοὺς Κορινθίους προσεποιεῖτο τῆς Ποτιδαίας ἕνεκα ἀποστάσεως· προσέφερε δὲ λόγους καὶ τοῖς ἐπὶ Θράκης Χαλκιδεῦσι καὶ Βοττιαίοις ξυναποστῆναι, νομίζων, εἰ ξύμμαχα ταῦτα ἔχοι ὅμορα ὄντα τὰ χωρία, ῥᾷον ἂν τὸν πόλεμον μετ' αὐτῶν ποιεῖσθαι. ὧν οἱ Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι καὶ βουλόμενοι προκαταλαμβάνειν τῶν πόλεων τὰς ἀποστάσεις, ἔτυχον γὰρ τριάκοντα ναῦς ἀποστέλλοντες καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπὶ τὴν γῆν αὐτοῦ Ἀρχεστράτου τοῦ Λυκομήδους μετ' ἄλλων δέκα στρατηγοῦντος, ἐπιστέλλουσι τοῖς ἄρχουσι τῶν νεῶν Ποτιδαιατῶν τε ὁμήρους λαβεῖν καὶ τὸ τεῖχος καθελεῖν τῶν τε πλησίον πόλεων φυλακὴν ἔχειν ὅπως μὴ ἀποστήσονται. Ποτιδαιᾶται δὲ πέμψαντες μὲν καὶ παρ' Ἀθηναίους πρέ- 58 σβεις, εἴ πως πείσειαν μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδέν, ἐλθόντες δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα μετὰ Κορινθίων [ἔπρασσον] ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν, ἢν δέῃ, ἐπειδὴ ἔκ τε Ἀθη-

---

iore patria in colonias missis v. Spanhem. de usu et praest. numism. diss. IX. p. 581. Schol. ὁ Ἀσκληπιάδης τὴν ἐπὶ πρόθεσιν περιττὴν εἶναι λέγει. ἐπιδημιουργοὶ ἄρχοντες πεμπόμενοι, φυλάρχων τάξιν ἔχοντες. ἐπιδημιουργοὺς τοὺς ἐπιμελητὰς τῆς ἀνακτίσεως τῶν τειχῶν. ὄνομα ἀρχῆς ὁ ἐπιδημιουργὸς παρὰ Κορινθίοις· ἄλλοι γὰρ ἄλλως τοὺς ἄρχοντας καλοῦσιν. ἰστέον δὲ ὅτι τούτους ἀπέστελλον οἱ Κορίνθιοι κατὰ ἔτος ἄρχοντας Ποτιδαιάταις ὡς ἀποίκοις.

ὁμήρους] Suidas in ὅμηρος.

57. προσεποιεῖτο] Exspectes προσποιούμενος et προσφέρων. Conf. IV, 4., ubi ξυνετίθεσαν pro ξυντιθέντες. VIII, 45., ubi ἀξιοῦσι pro ἀξιοῦντες. V. Thiersch. Gr. §. 312, 4. et ad I, 1.

58. ἐλθόντες — ἐπιτήδειον] Vulgo ἔπρασσον sine uncis. Quo verbo admisso in verbis ἐπειδὴ ἔκ τε Ἀθ. copula desideratur, verba autem ἔπρασσον ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν tum non solum cum ἐλθόντες ἐς τὴν Λακεδαίμονα, sed etiam cum πέμψαντες παρ' Ἀθηναίους πρέσβεις coniungenda sunt, ut docent particulae μὲν — δέ, et verbo finito destitutum participium πέμψαντες. Sed id nullo modo fieri potest, quoniam Lacedaemonem legatos miserunt, ut ultionem pararent, at Athenas, ne ultione opus foret. Quemadmodum igitur verba εἴ πως πείσειαν μὴ σφῶν πέρι νεωτερίζειν μηδὲν nonnisi cum πέμψαντες παρ' Ἀθηναίους cohaerent, ita ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν ἢν δέῃ ad alia verba quam ad ἐλθόντες

ναίων ἐκ πολλοῦ πράσσοντες οὐδὲν εὕροντο ἐπιτήδειον, ἀλλ' αἱ νῆες αἱ ἐπὶ Μακεδονίαν καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁμοίως ἔπλεον, καὶ τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὑπέσχετο αὐτοῖς, ἢν ἐπὶ Ποτίδαιαν ἴωσιν Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν, τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀφίστανται μετὰ Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων κοινῇ ξυνομόσαντες. καὶ Περδίκκας πείθει Χαλκιδέας τὰς ἐπὶ θαλάσσῃ πόλεις ἐκλιπόντας καὶ καταβαλόντας ἀνοικίσασθαι ἐς Ὄλυνθον, μίαν τε πόλιν ταύτην ἰσχυρὰν ποιήσασθαι· τοῖς τε ἐκλιποῦσι τούτοις τῆς ἑαυτοῦ γῆς τῆς Μυγδονίας περὶ τὴν Βόλβην λίμνην ἔδωκε νέμεσθαι ἕως ἂν ὁ πρὸς Ἀθηναίους πόλεμος ᾖ. καὶ οἱ μὲν ἀνῳκίζοντό τε καὶ 59 θαιροῦντες τὰς πόλεις καὶ ἐς πόλεμον παρεσκευάζοντο. αἱ δὲ τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀφικνοῦνται ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, καὶ καταλαμβάνουσι τὴν Ποτίδαιαν καὶ τἄλλα ἀφεστηκότα, νομίσαντες δὲ οἱ στρατηγοὶ ἀδύνατα εἶναι πρός τε Περδίκκαν πολεμεῖν τῇ παρούσῃ δυνάμει καὶ τὰ ξυναφεστῶτα χωρία τρέπονται ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅπερ καὶ τὸ πρότερον ἐξεπέμποντο, καὶ καταστάντες ἐπολέμουν μετὰ Φιλίππου καὶ τῶν Δέρδου ἀδελφῶν ἄνωθεν στρατιᾷ ἐσβεβληκότων.

ἐς τὴν Λακεδαίμονα referri non possunt. Quare Popp. obs. p. 119. deleta voce ἔπρασσον, et commate post δέῃ posito hunc locum emendavit.

ἀνοικίσασθαι] Phavorin. in ἀνοικίζειν adscripsit verba *οἱ μὲν ἀνῴκιζον τότε* (sic) — *παρεσκευάζοντο*. *Ἀνοικίζεσθαι* est *emigrare in regionem a mari remotam*.

59. τὰ ἐπὶ Θρᾴκης] i. e. in peninsulam maris Thracii sive in Chalcidicam, plenam coloniarum Graecarum, in quibus erat Chalcis, colonia Chalcidensium in Euboea. Haec peninsula hoc tempore neque Macedoniae neque Thraciae accensebatur, sed peculiari nomine τῶν ἐπὶ Θρᾴκης appellari solet. Amphipolis pro extrema urbe huius plagae habebatur, quaeque ab ea ulterius tam in ortum quam septentrionem versus patebant terrae, ad Thraciam Thucydidis aetate relatae sunt. v. Weisk. de hyperb. in hist. Philipp. P. III. p. 11. not.

ἐφ' ὅπερ] sc. ἐπὶ τὸ τρέπεσθαι sive πλεῖν, ut vertere possis: *ad quod negotium*. Schol. ad I, 122. ὃ καὶ λόγῳ] εἴωθεν ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τῶν θηλυκῶν μεταβαίνειν εἰς τὸ οὐδέτερον, οἷον· τρέπονται — ἐξεπέμποντο. Scholia exscripsit Suidas v. Θουκυδίδης. Eadem verba ἐφ' ὅπερ repetuntur VI, 47. Nec solum ubi neutrum ad praegressum infinitivum referri potest, eo genere utitur, sed alibi etiam in transitum ex aliis generibus in neutrum inclinat. Qualia sunt τροπάς, οἷα VI, 96. ni fallunt codd., qui ita habent pro feminino; παρεκλήθησαν ἐς αὐτά. V, 27. v. Popp. prol. t. I. p. 105. Aemulatur in hac re Thucydidem Sallust. Cat. 1. *sed nostra omnis vis in animo et corpore sita: animi imperio, corporis servitio magis utimur: alterum nobis cum dis, alterum cum*

60 Καὶ ἐν τούτῳ οἱ Κορίνθιοι τῆς Ποτιδαίας ἀφεστηκυίας καὶ τῶν Ἀττικῶν νεῶν περὶ Μακεδονίαν οὐσῶν, δεδιότες περὶ τῷ χωρίῳ καὶ οἰκεῖον τὸν κίνδυνον ἡγούμενοι πέμπουσιν ἑαυτῶν τε ἐθελοντὰς καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων μισθῷ πείσαντες ἑξακοσίους καὶ χιλίους τοὺς πάντας ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς τετρακοσίους. ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Ἀριστεὺς ὁ Ἀδειμάντου, κατὰ φιλίαν τε αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα οἱ πλεῖστοι ἐκ Κορίνθου στρατιῶται ἐθελονταὶ ξυνέσποντο· ἦν γὰρ τοῖς Ποτιδαιάταις αἰεί ποτε ἐπιτήδειος. καὶ ἀφικνοῦνται τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ὕστερον ἐπὶ Θρᾴκης ἢ Ποτίδαια ἀπέστη. 61 Ἦλθε δὲ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις εὐθὺς ἡ ἀγγελία τῶν πόλεων ὅτι ἀφεστᾶσι· καὶ πέμπουσιν, ὡς ᾔσθοντο καὶ τοὺς μετὰ Ἀριστέως ἐπιπαρόντας, δισχιλίους ἑαυτῶν ὁπλίτας καὶ τεσσαράκοντα ναῦς πρὸς τὰ ἀφεστῶτα καὶ Καλλίαν τὸν Καλλιάδου πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. οἳ ἀφικόμενοι ἐς Μακεδονίαν πρῶτον καταλαμβάνουσι τοὺς προτέρους χιλίους Θέρμην ἄρτι ᾑρηκότας καὶ Πύδναν πολιορκοῦντας. προςκαθεζόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὴν Πύδναν ἐπολιόρκησαν μέν, ἔπειτα δὲ ξύμβασιν ποιησάμενοι καὶ ξυμμαχίαν ἀναγκαίαν πρὸς τὸν Περδίκκαν, ὡς αὐτοὺς κατήπειγεν ἡ Ποτίδαια καὶ ὁ Ἀριστεὺς παρεληλυθώς, ἀπανίστανται ἐκ τῆς Μακεδονίας, καὶ ἀφικόμενοι ἐς Βέροιαν κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες καὶ πει-

---

belluis commune est. c. 5. *inopia rei familiaris et conscientia scelerum, quae utraque his artibus auxerat*, plane ut Thuc. ἐν οἷς ἀμφοτέροις III, 97. post femininum. Cat. 31. *ex summa laetitia atque lascivia, quae diuturna quies pepererat*, Iug. 38. *nox atque praeda hostes remorata sunt.* 41. *abundantia earum rerum, quae prima mortales ducunt.*

60. καὶ ἐν τούτῳ — ἀφεστηκυίας] Citat Phavorin., apud quem male ἀφεστηκότες.

61. πέμπτον αὐτόν] i. e. *als Selbfünften, ipsum cum quatuor collegis.* v. Dorv. ad Charit. p. 262.

κἀκεῖθεν — πειράσαντες] Thom. M. in πειρῶ. Moer. in πειράσαντες. Conf. Eustath. ad Il. IV. p. 445. (338, 37.) *Tentandi* significatu Thuc. activo πειρᾶν utitur, velut VII, 12. τῶν τειχῶν ἡμῶν πειρᾶν, quem locum adscripsit Eustath. l. l. IV, 25. καὶ προςβάλλοντες — ταῖς ναυσὶν ἐπείρων, ubi vulgo ἐπειρῶντο legitur, sed e libris activum reponendum. IV, 70. τῆς Νισαίας πειρᾶσαι. At *conandi* significatione plerumque medium ponit, non tamen semper; nam supr. c. 50. πειρῶσιν est *conentur*, et IV, 132. πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν dixit: *tentare Thessalos.* Deinde ἐπιστρέφειν, Thiersch. inquit in act. phil. Mon. t. III. p. 454., sensu medio significat aut *se convertere* in aliquem, aut *redire in viam, quam veneris.* Iungendum κἀκεῖθεν ἐπιστρέψαντες *atque inde conversi* sive *reversi.* Iam vero non videntur coire καὶ πειράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου. Res ipsa enim et adverbium πρῶτον postulant, ut ante abscessum oppidum tentaverint. Hinc Thiersch. coniecerat, pro καὶ πειράσαντες πρῶτον scribendum esse καταπειράσαντες πρῶ-

ράσαντες πρῶτον τοῦ χωρίου καὶ οὐχ ἑλόντες ἐπορεύοντο κατὰ γῆν πρὸς τὴν Ποτίδαιαν, τρισχιλίοις μὲν ὁπλίταις ἑαυτῶν, χωρὶς δὲ τῶν ξυμμάχων πολλοῖς, ἱππεῦσι δὲ ἑξακοσίοις Μακεδόνων τοῖς μετὰ Φιλίππου καὶ Παυσανίου· ἅμα δὲ νῆες παρέπλεον ἑβδομήκοντα. κατ᾽ ὀλίγον δὲ προϊόντες τριταῖοι ἀφίκοντο ἐς Γίγωνον καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο.

62 Ποτιδαιᾶται δὲ καὶ οἱ μετὰ Ἀριστέως Πελοποννήσιοι προςδεχόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἐστρατοπεδεύοντο πρὸς Ὀλύνθου ἐν τῷ ἰσθμῷ, καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως ἐπεποίηντο. στρατηγὸν μὲν τοῦ πεζοῦ παντὸς οἱ ξύμμαχοι ᾕρηντο Ἀριστέα, τῆς δὲ ἵππου Περδίκκαν· ἀπέστη γὰρ εὐθὺς πάλιν τῶν Ἀθηναίων καὶ ξυνεμάχει τοῖς Ποτιδαιάταις, Ἰόλαον ἀνθ᾽ αὑτοῦ καταστήσας ἄρχοντα. ἦν δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ἀριστέως τὸ μὲν μεθ᾽ ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἔχοντι ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιτηρεῖν τοὺς Ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσι, Χαλκιδέας δὲ καὶ τοὺς ἔξω ἰσθμοῦ ξυμμάχους καὶ τὴν παρὰ Περδίκκου διακοσίαν ἵππον ἐν Ὀλύνθῳ μένειν· καὶ ὅταν Ἀθηναῖοι ἐπὶ σφᾶς χωρῶσι, κατὰ νώτου βοηθοῦντας ἐν μέσῳ ποιεῖν αὐτῶν τοὺς πολεμίους. Καλλίας δ᾽ αὖ ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς καὶ οἱ ξυνάρχοντες τοὺς μὲν Μακεδόνας ἱππέας καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγους ἐπὶ Ὀλύνθου ἀποπέμπουσιν, ὅπως εἴργωσι τοὺς ἐκεῖθεν ἐπιβοηθεῖν, αὐτοὶ δ᾽ ἀναστήσαντες τὸ στρατόπεδον ἐχώρουν ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ ἰσθμῷ ἐγένοντο καὶ εἶδον τοὺς ἐναντίους παρασκευαζο-

---

τον, quo verbo in hac re plerumque utitur Polyb. Sed cum Thucydides hoc composito prorsus abstinuerit, et aut simplici *πειρᾶν* aut composito *ἀποπειρᾶν* usus sit, notionum potius traiectionem statuendam esse existimat, qualem statui posse docet geminus fere locus VII, 38. *τῆς δὲ ἡμέρας ἐπὶ πολὺ προςπλέοντες, καὶ ἀνακρουόμενοι καὶ πειράσαντες ἀλλήλων καὶ οὐδέτεροι δυνάμενοι ἄξιόν τι λόγου παραλαβεῖν — διεκρίθησαν.* Nam in his quoque prius tentabant semel invicem, quam repellerentur. Hinc interpretari possis: *et illinc reversi, ac tentato quidem primum oppido nec capto, terra Potidaeam proficiscebantur.*

62. *στρατηγὸν μὲν*] Quod vulgo addunt his verbis *οὖν δή*, cum optimis libris omisi et cum Phavorino, qui *στρατηγὸν — Περδίκκαν* adscripsit in *ἄρχει*.

ἀπέστη] aor. pro plusquamp. V. Matth. Gr. p. 691. not. Buttm. Gr. §. 124, 3. not. 1.

ἔχοντι] Vulgo *ἔχοντα*. Dativum offerunt A. B. C. F. H. f. g. h. Constructio ad sensum facta, nam verborum *τοῦ Ἀριστέως γνώμη ἦν* idem sensus, ac si dixisset: *τῷ Ἀριστεῖ ἔδοξε.*

τοὺς ἐκεῖθεν] v. Buttm. Gr. §. 138. 8. Matth. p. 877. Mox dedi *ἔτρεψαν* pro *ἐτρέψαντο* ex G. H. K. S., quamquam ap. Charit. p. 123. *Amst.* legitur *πρῶτος ἐτρέψατο τοὺς καθ᾽ αὑτόν*, ubi Dorv. nostri loci non immemor fuit.

μένους ὡς ἐς μάχην, ἀντικαθίσταντο καὶ αὐτοί. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ξυνέμισγον. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ τοῦ Ἀριστέως κέρας καὶ ὅσοι περὶ ἐκεῖνον ἦσαν Κορινθίων τε καὶ τῶν ἄλλων λογάδες, ἔτρεψαν τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐπεξῆλθον διώκοντες ἐπὶ πολύ· τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον τῶν τε Ποτιδαιατῶν καὶ τῶν Πελοποννησίων ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐς τὸ τεῖχος κατέφυγεν. ἐπαναχωρῶν δὲ ὁ Ἀριστεὺς ἀπὸ τῆς 63 διώξεως ὡς ὁρᾷ τὸ ἄλλο στράτευμα ἡσσημένον, ἠπόρησε μὲν ὁποτέρωσε διακινδυνεύσῃ χωρήσας, ἢ ἐπὶ τῆς Ὀλύνθου ἢ ἐς τὴν Ποτίδαιαν, ἔδοξε δ' οὖν ξυναγαγόντι τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ ὡς ἐς ἐλάχιστον χωρίον, δρόμῳ βιάσασθαι ἐς τὴν Ποτίδαιαν. καὶ παρῆλθε παρὰ τὴν χηλὴν διὰ τῆς θαλάσσης βαλλόμενός τε καὶ χαλεπῶς, ὀλίγους μέν τινας ἀποβαλών, τοὺς δὲ πλείους σώσας. οἱ δ' ἀπὸ τῆς Ὀλύνθου τοῖς Ποτιδαιάταις βοηθοί, ἀπέχει δὲ ἑξήκοντα μάλιστα σταδίους καὶ ἔστι καταφανές, ὡς ἡ μάχη ἐγίγνετο καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, βραχὺ μέν τι προῆλθον ὡς βοηθήσοντες, καὶ οἱ Μακεδόνες ἱππῆς ἀντιπαρετάξαντο ὡς κωλύσοντες· ἐπειδὴ δὲ διὰ τάχους ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίγνετο καὶ τὰ σημεῖα κατεσπάσθη, πάλιν ἐπανεχώρουν ἐς τὸ τεῖχος καὶ οἱ Μακεδόνες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους· ἱππῆς δ' οὐδετέροις παρεγένοντο. μετὰ δὲ τὴν μάχην τροπαῖον ἔστησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Ποτιδαιάταις. ἀπέθανον δὲ Ποτιδαιατῶν μὲν καὶ τῶν ξυμμάχων ὀλίγῳ ἐλάσσους τριακοσίων, Ἀθηναίων δὲ αὐτῶν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν καὶ Καλλίας ὁ στρατηγός. τὸ δ' ἐκ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος εὐθὺς οἱ 64

---

63. *ὡς ἐς ἐλάχιστον*] Praepositio *ἐς* hic prorsus necessaria, ut est supra c. 50. in verbis *ὡς ἐς ἐπίπλουν*, vulgo secluditur. V. ad VIII, 103. Verba autem *ὡς ἐς ἐλάχιστον* iunge cum *ξυναγαγόντι* i. e. *suis in quam minimum spatium contractis*. Particulae *ὡς* et *τι* a superlativo interdum interposita praepositione separantur. Conf. supr. c. 33. III, 46. *ὅτι ἐν βραχυτάτῳ*. Phavorin. in *ἐπιχειρεῖ* citat: *Θουκυδίδης· ἐπεχείρουν βιάσασθαι δρόμῳ εἰς τὴν Ποτίδαιαν*.

χηλήν] Schol. (quem exscripsit Suidas in *χηλαί*) *χηλὴ καλεῖται* *ἔμπροσθεν τοῦ πρὸς θάλασσαν τείχους προβεβλημένοι λίθοι διὰ τὴν τῶν κυμάτων βίαν, μὴ τὸ τεῖχος βλάπτοιτο. εἴρηται δὲ παρὰ τὸ ἐοικέναι χηλῇ βοός*. Kuhn. ad Polluc. I, 99. interpretatur *extremum litoris* vel *continentis procurrens in mare instar ungulae*, quae est in pede bovis vel equi. Et potest sane utraque explicatio coniungi, si quos schol. lapides dicit in eam formam ad litus compositos esse cogites, ut fluctuum impetum utrinque quasi cornibus arcerent, vel brachiis. v. de sit. et orig. Syr. p. 76.

ἀπέθανον δέ] Epitaphium in Athenienses hac pugna occisos nuper inventum explicat Thiersch. in act. phil. Mon. t. II. p. 395.

Ἀθηναῖοι ἀποτειχίσαντες ἐφρούρουν· τὸ δ' ἐς τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον ἦν· οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐνόμιζον εἶναι ἔν τε τῷ ἰσθμῷ φρουρεῖν καὶ ἐς τὴν Παλλήνην διαβάντες τειχίζειν, δεδιότες μὴ σφίσιν οἱ Ποτιδαιᾶται καὶ οἱ ξύμμαχοι γιγνομένοις δίχα ἐπιθῶνται. καὶ πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τὴν Παλλήνην ἀτείχιστον οὖσαν, χρόνῳ ὕστερον πέμπουσιν ἑξακοσίους καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν καὶ Φορμίωνα τὸν Ἀσωπίου στρατηγόν. ὃς ἀφικόμενος ἐς τὴν Παλλήνην καὶ ἐξ Ἀφύτιος ὁρμώμενος προσήγαγε τῇ Ποτιδαίᾳ τὸν στρατὸν, κατὰ βραχὺ προϊὼν καὶ κείρων ἅμα τὴν γῆν. ὡς δὲ οὐδεὶς ἐπεξῄει ἐς μάχην, ἀπετείχισε τὸ ἐκ τῆς Παλλήνης τεῖχος. καὶ οὕτως ἤδη κατὰ κράτος ἡ Ποτίδαια ἀμφοτέρωθεν ἐπο-

65 λιορκεῖτο καὶ ἐκ θαλάσσης ναυσὶν ἅμα ἐφορμούσαις. Ἀριστεὺς δὲ ἀποτειχισθείσης αὐτῆς καὶ ἐλπίδα οὐδεμίαν ἔχων σωτηρίας, ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παρὰ λόγον γίγνηται, ξυνεβούλευε μὲν πλὴν πεντακοσίων ἄνεμον τηρήσασι τοῖς ἄλλοις ἐκπλεῦσαι, ὅπως ἐπὶ πλέον ὁ σῖτος ἀντίσχῃ, καὶ αὐτὸς ἤθελε τῶν μενόντων εἶναι. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, βουλόμενος τὰ ἐπὶ τούτοις παρασκευάζειν, καὶ ὅπως τὰ ἔξωθεν ἕξει ὡς ἄριστα, ἔκπλουν ποιεῖται λαθὼν τὴν φυλακὴν τῶν Ἀθηναίων. καὶ παραμένων ἐν Χαλκιδεῦσι τά

---

64. ἀποτειχίσαντες] Suidas ἀποτειχίζων, ἀποφράσσων. Harpocr. ex eoque Suidas: ἀποτειχίσαι, τὸ ἀπολαβεῖν τείχει καὶ ἀποκλεῖσαι τῆς ἐξόδου. ἀποτετειχισμένος δὲ, ὁ ἀπειλημμένος καὶ ἀποκεκλεισμένος τῷ τείχει. Ἀντιφῶν καὶ Θουκυδίδης. add. anecd. Bekk. I. p. 4[illegible] Phavorin. in ἀποτειχίσαι. De *circumvallatione* dixi in libr. de [illegible] et or. Syr. c. XXVII. p. 90.

Ἀφύτιος] Schol. Ἰωνικῶς εἶπεν Ἀφύτιος. ἔδει γὰρ διὰ τοῦ [illegible] V. Popp. prol. t. I. p. 231.

65. παρὰ λόγον] Vulgo παράλογον. „Quod ap. Thuc. I, 7[illegible] legitur τοῦ πολέμου τὸν παράλογον, conferunt interpretes cum [illegible] iusmodi dictionibus ὁ πλεῖστος τοῦ χρόνου I, 5. Putarunt igitur Thucydidem voce παράλογος ut adiectivo usum esse. Quod [illegible] quam fecit. Vid. II, 61. 85. III, 16. VII, 28. 55. 61. VIII, [illegible] Cui sententiae qui loci repugnare videntur, nulla opera corri[illegible] possunt. Sunt autem hi VII, 71. extr. ἢν μή τι παράλογον γίγνηται, ubi παρὰ λόγον scribendum (conf. II, 64. VI, 33.) et I, 6[illegible] ἢν μή τι ἀπὸ Πελοποννήσου ἢ ἄλλο παράλογον γένηται, ubi ea[illegible] emendatione adhibita ad ἄλλο ex praegressis repete pronomen [illegible] Pro ἄλλο exspectaveris ἄλλοθεν, sed conf. V, 80. καὶ ὁπόσα ἄλ[illegible] λων πολέμῳ ἢ εἴ τι ἄλλο εἶχον. Etiam II, 90. γενομένου τούτου [illegible] ἀπροσδοκήτου καὶ παραλόγου. Τοῦ cum nonnullis libris omittendum et ex optimis codd. παρὰ λόγον reponendum. Denique I, 1[illegible] διόπερ καὶ τὴν τύχην, ὅσα ἂν παρὰ λόγον ξυμβῇ pro vulgato [illegible] ραλόγως praestant codices. Eandem confusionem deprehendi[illegible] IV, 55. 56." Krueger. Comm. Thuc. p. 267. Photius bis: παρά[illegible] λογον λέγουσιν ἀρσενικῶς οἵ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Θουκυδίδης τὸ [illegible] ράδοξον καὶ ὃ οὐκ ἂν τις προσδοκήσειεν, οἷον· τοῦ πολέμου τὸν [illegible]

ἄλλα ξυνεπολέμει καὶ Ἑρμυλίων λοχήσας πρὸς τῇ πόλει πολλοὺς διέφθειρεν· ἔς τε τὴν Πελοπόννησον ἔπρασσεν ὅπη ὠφέλειά τις γενήσεται. μετὰ δὲ τῆς Ποτιδαίας τὴν ἀποτείχισιν Φορμίων μὲν ἔχων τοὺς ἑξακοσίους καὶ χιλίους τὴν Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν ἐδῄου, καὶ ἔστιν ἃ καὶ πολίσματα εἷλε.

Τοῖς δ' Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις αἰτίαι μὲν αὗται 66 προσγεγένηντο ἐς ἀλλήλους· τοῖς μὲν Κορινθίοις ὅτι τὴν Ποτίδαιαν ἑαυτῶν οὖσαν ἀποικίαν καὶ ἄνδρας Κορινθίων τε καὶ Πελοποννησίων ἐν αὐτῇ ὄντας ἐπολιόρκουν· τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἐς τοὺς Πελοποννησίους ὅτι ἑαυτῶν τε πόλιν ξυμμαχίδα καὶ φόρου ὑποτελῆ ἀπέστησαν, καὶ ἐλθόντες σφίσιν ἀπὸ τοῦ προφανοῦς ἐμάχοντο μετὰ Ποτιδαιατῶν. οὐ μέντοι ὅ γε πόλεμός πω ξυνεῤῥώγει, ἀλλ' ἔτι ἀνακωχὴ ἦν· ἰδίᾳ γὰρ ταῦτα οἱ Κορίνθιοι ἔπραξαν. πολιορκουμένης 67 δὲ τῆς Ποτιδαίας οὐχ ἡσύχαζον, ἀνδρῶν τε σφίσιν ἐνόντων καὶ ἅμα περὶ τῷ χωρίῳ δεδιότες· παρεκάλουν τε εὐθὺς ἐς τὴν Λακεδαίμονα τοὺς ξυμμάχους καὶ κατεβόων ἐλθόντες τῶν Ἀθηναίων ὅτι σπονδάς τε λελυκότες εἶεν καὶ ἀδικοῖεν τὴν Πελοπόννησον. Αἰγινῆταί τε φανερῶς μὲν οὐ πρεσβευόμενοι, δεδιότες τοὺς Ἀθηναίους, κρύφα δέ, οὐχ ἥκιστα μετ' αὐτῶν ἐνῆγον τὸν πόλεμον, λέγοντες οὐκ εἶναι αὐτόνομοι

λογον, καὶ· ὅτι ἐγένετο πολὺς ὁ παράλογος. Eadem Suidas iterat in v. additis ex aliis scriptoribus exemplis. Adde Thom. M. in v., qui adscripsit locum ex I, 78., quem item Phot.; schol. Lucian. t. V. p. 8. Polluc. II, 119. interpp. ad Thom. M. et Steph. append. ad scriptt. de dial. Att. p. 157. Elmsl. ad Eur. Bacch. 938.

Ἑρμυλίων] Vulgo Σερμυλίων. Correxerunt Peyron. notit. libror. Valpergae p. 28. et Popp. prol. t. II. p. 367.

ὅπη — γενήσεται] Tusanus emendavit ὅπως, et sic haec verba adscripsit Popp. l. l. t. I. p. 142.

66. ξυνεῤῥώγει] Zonar. male συνεῤῥάγησαν· διεκόπησαν. v. Valck. ad Eur. Hippol. p. 309.

67. Αἰγινῆταί τε — τὸν πόλεμον] Particulas μὲν — δὲ interdum ad ea tantum ipsa, quae opposita inter se sunt, referri, manente constructione participii, observavit Herm. ad Soph. El. 1059., secundum quae particulae illae h. l. ita positae fuerint, quasi scripsisset οὐκ ἐπρεσβεύοντο μὲν, κρύφα δὲ ἐνῆγον. Idem de h. l. iudicavit Buttm. ad Dem. or. Midian. exc. 12. p. 149., qui solius particulae δέ in eadem per protasin et apodosin structura exemplum protulit e Xenoph. Mem. III, 7, 8. θαυμάζω σου, εἰ ἐκείνους (homines politicos) ῥᾳδίως χειρούμενος, τούτοις δὲ (multitudini hominum) μηδένα τρόπον οἴει δυνήσεσθαι προςενεχθῆναι, et ex Isocr. d. permut. 26. ὅτι δέον αὐτοὺς τὴν φρόνησιν ἀσκεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων οἱ δὲ χεῖρον πεπαίδευνται τῶν ἰδιωτῶν. Sed noster locus ex eorum numero eximi potest, si comma post κρύφα δὲ ponas, repetito participio πρεσβ. Conf. c. 95. ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπου-

κατὰ τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, προςπαρακαλέσαντες τῶν ξυμμάχων καὶ εἴ τίς τι ἄλλο ἔφη ἠδικῆσθαι ὑπὸ Ἀθηναίων, ξύλλογον σφῶν αὐτῶν ποιήσαντες τὸν εἰωθότα λέγειν ἐκέλευον. καὶ ἄλλοι τε παριόντες ἐγκλήματα ἐποιοῦντο ὡς ἕκαστοι καὶ Μεγαρῆς, δηλοῦντες μὲν καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα διάφορα, μάλιστα δὲ λιμένων τε εἴργεσθαι τῶν ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ καὶ τῆς Ἀττικῆς ἀγορᾶς παρὰ τὰς σπονδάς. παρελθόντες δὲ τελευταῖοι Κορίνθιοι καὶ τοὺς ἄλλους ἐάσαντες πρῶτον παροξῦναι τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπεῖπον τοιάδε.

68 Τὸ πιστὸν ὑμᾶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας ἀπιστοτέρους ἐς τοὺς ἄλλους, ἢν

σιν ἄρχοντα, Δόρκιν δέ. c. 125. ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, Πασσ δέ. II, 98. πορευομένῳ αὐτῷ ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ στρατοῦ, προςεγίγνετο δέ. Xen. h. gr. III, 2, 8. τὸ αἴτιον τοῦ νῦν μὲν ἐξαμαρτάνειν, τότε δέ, αὐτοὶ ἤδη ἱκανοί ἐστε γιγνώσκειν. Quam rationem, a Kruegero ad Dionys. p. 110. initam, secutus hic sum, quanquam alibi quoque exempla structurae supra illustratae apud nostrum scriptorem reperiemus. Ceterum conf. Wyttenb. ad Iulian. p. 196.

τῶν ξυμμάχων — ἄλλο] Ita vulgo exhibetur: ξυμμάχων καὶ εἴ τίς τι ἄλλο. F. H. f. g. h. omittunt illud τε. Recte. Nam quod Haack. animadvertit, in vulgata offensioni sunt verba ἄλλο, pro quibus scribi debebat vel τῶν ἄλλων, vel εἴ τις ἄλλος vel εἴ τί τις ἄλλος. Omnibus his correctionibus supersedere possumus eiecta particula τε, quo facto haec sententia est: *Lacedaemonii vero sociorum praeterea advocatis si qui alia quapiam in re se ab Atheniensibus iniuriam accepisse dicerent, legitimo suae gentis concilio facto, qui vellent, eos dicere iusserunt.*

λιμένων — εἴργεσθαι] Schol. φασὶν ὅτι Περικλῆς, μέλλων λόγον δοῦναι τῶν χρημάτων τοῦ ἀγάλματος, ὃ κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας, ἠθύμει. ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ Ἀλκιβιάδης παῖς ὤν, ἤρετο ὅ τι ἀθυμεῖ. τοῦ δὲ φήσαντος ὅτι διὰ τοῦτο ἀθυμῶ, ὅπως δώσω λόγον τῶν χρημάτων, ἐκεῖνος φθάσας εἶπε, μᾶλλον σκοπεῖ ὅπως μὴ δώσεις. ὁ δὲ ὑπολαβὼν τὸν λόγον, εἰςάγει ψῆφον εἰς τὴν πόλιν κατὰ Μεγαρέων, ἀξιῶν αὐτοὺς εἴργεσθαι λιμένων καὶ ἀγορᾶς. καὶ τῶν Ἀθηναίων θορυβηθέντων ἐκφεύγει. οἱ δὲ φασὶν ὅτι διὰ τοῦτο τὴν ψῆφον εἰςήγαγε, διότι οἱ Μεγαρεῖς Ἀσπασίαν τὴν διδάσκαλον Περικλέους ὕβρισαν, πόρνην αὐτὴν ἀποκαλέσαντες. Hae nugae, ex quo fonte fluxerint, facile quilibet intelligit. v. Aristoph. Ach. 525. Ran. 1337., unde sua habet Tzetzes Chiliad. XI, 955. 961. Conf. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* p. 209.

68. Corinthii conqueruntur de lentitudine et tarditate Lacedaemoniorum, unde quid damni et ipsis et eorum sociis oriatur ostendunt; atque Atheniensium ingenium mobile ac industrium ex adverso ponentes, ad bellum sine mora movendum adhortantur.

τὸ πιστόν] Neutrum adiectivum cum articulo saepissime substantivi vim habet v. Popp. prol. t. I. p. 168. Sensum huius periodi bene Heilm. reddidit: *Das redliche Verfahren, das ihr in*

τι λέγωμεν, καθίστησι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ σωφροσύνην μὲν ἔχετε, ἀμαθίᾳ δὲ πλέονι πρὸς τὰ ἔξω πράγματα χρῆσθε. πολλάκις γὰρ προαγορευόντων ἡμῶν ἃ ἐμέλλομεν ὑπὸ Ἀθηναίων βλάπτεσθαι, οὐ περὶ ὧν ἐδιδάσκομεν ἑκάστοτε τὴν μάθησιν ἐποιεῖσθε, ἀλλὰ τῶν λεγόντων μᾶλλον ὑπενοεῖτε ὡς ἕνεκεν τῶν αὐτοῖς ἰδίᾳ διαφόρων λέγουσι· καὶ δι' αὐτὸ οὐ πρὶν πάσχειν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ ἔργῳ ἐσμέν, τοὺς ξυμμάχους τούςδε παρεκαλέσατε ἐν οἷς προςήκει ἡμᾶς οὐχ ἥκιστα εἰπεῖν, ὅσῳ καὶ μέγιστα ἐγκλήματα ἔχομεν, ὑπὸ μὲν Ἀθηναίων ὑβριζόμενοι, ὑπὸ δὲ ὑμῶν ἀμελούμενοι. καὶ εἰ μὲν ἀφανεῖς που ὄντες ἠδίκουν τὴν Ἑλλάδα, διδασκαλίας ἂν ὡς οὐκ εἰδόσι προςέδει. νῦν δὲ τί δεῖ μακρηγορεῖν, ὧν τοὺς μὲν δεδουλωμένους ὁρᾶτε, τοῖς δ' ἐπιβουλεύοντας αὐτούς, καὶ οὐχ ἥκιστα τοῖς ἡμετέροις ξυμμάχοις καὶ ἐκ πολλοῦ προπαρεσκευασμένους, εἴ ποτε πολεμήσονται. οὐ γὰρ ἂν Κέρκυράν τε ὑπολαβόντες βίᾳ ἡμῶν εἶχον καὶ Ποτίδαιαν ἐπολιόρκουν, ὧν τὸ μὲν ἐπικαιρότατον χωρίον πρὸς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἀποχρῆσθαι, ἡ δὲ ναυτικὸν ἂν μέγιστον παρέσχε Πελοποννησίοις. καὶ τῶνδε ὑμεῖς αἴτιοι τό 69

Verwaltung öffentlicher Angelegenheiten und eurem gesammten Betragen gegen andere beobachtet, macht, dass ihr uns auch nicht leicht Glauben zustellet, wenn wir uns über andere zu beschweren haben; und daher kommt es, dass ihr bey allem noch so vernünftigen eigenen Betragen gar zu wenig Einsicht in die auswärtigen Angelegenheiten beweiset.

λεγόντων — ὑπενοεῖτε] Anecd. Bekk. I. p. 178. corrupte: *ὑπονοῶ γενικῇ. Θουκυδίδης πρώτῳ· ἀλλὰ τῶν λεγόντων μᾶλλον ὑπονοεῖται.* At genitivus non a verbo *ὑπονοεῖν*, sed ex tota formula *ὡς λέγουσι* pendet idem significante, quod *τὸ λέγειν*, ut sit quasi *ἀλλὰ τῶν λεγόντων ὑπενοεῖτε τὸ λέγειν ἕνεκεν τῶν αὐτ. ἰδ. διαφ.*, ut docuit Poppo allatis his verbis Xenoph. Cyrop. V, 2, 18. *ἐνενόησε δὲ αὐτῶν καὶ ὡς ἐπηρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα*, ut sit pro *ἐνενόησε τὸ ἐπερωτῆσαι ἀλλήλ.* v. V. prol. t. I. p. 122. Praesens autem *λέγουσι* positum, quia oratio recta et obliqua, ut solet, permutatae sunt. v. Matth. Gr. p. 711. Adverbium *ἰδίᾳ* eodem modo substantivo adiungitur, ut adverbia temporis *νῦν, πρότερον, πάλαι* et similia, et loci ut *ἐκεῖ, ὧδε, ἐκεῖθεν, ἐνταῦθα* et similia articulo praefixo. conf. I, 95. *τῶν ἰδίᾳ ἀδικημάτων.*

πολεμήσονται] i. e. *quando bellum iis inferetur.* Conf. Strab. p. 428. B. *Μεσσήνη δὲ πολεμηθεῖσα.* Mox *ἀποχρῆσθαι* est *abuti* eo sensu, quo Latini quoque pro *uti* usurpant. Verte: *Sehr gelegen, davon für die Chalcidische Halbinsel Gebrauch zu machen.* Praepositionis *ἀπό* in hac compositione eadem vis, quae in v. *ἀποζῆν* cap. 2., et respondet nostro *davon.* Fortassis ad h. l. respexerunt Suidas et Zonar. in *ἐπιχρῆσθαι.* v. ad I, 41. Nam vulgata h. l. olim erat *ἐπιχρῆσθαι*, ex bonis libris iam correcta.

οὐ γὰρ ἂν — εἶχον] Thom. M. in *ὑπάγω.* Mox *δεδουλωμένους* agnoscit Pollux III, 75.

69. *καὶ τῶνδε — κρατῦναι*] Hoc loco usus est Aristid. d. dict.

τε πρῶτον ἐάσαντες αὐτοὺς τὴν πόλιν μετὰ τὰ Μηδικὰ κρατῦναι καὶ ὕστερον τὰ μακρὰ στῆσαι τείχη, ἐς τόδε τε αἰεὶ ἀποστεροῦντες οὐ μόνον τοὺς ὑπ' ἐκείνων δεδουλωμένους ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡμετέρους ἤδη ξυμμάχους. οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος, ἀλλ' ὁ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δέ, ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ, εἴπερ καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς ἀρετῆς ὡς ἐλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα φέρεται. μόλις δὲ νῦν τε ξυνήλθομεν καὶ οὐδὲ νῦν ἐπὶ φανεροῖς. χρῆν γὰρ οὐκ εἰ ἀδικούμεθα ἔτι σκοπεῖν, ἀλλὰ καθ' ὅτι ἀμυνούμεθα. οἱ γὰρ δρῶντες βεβουλευμένοι πρὸς οὐ διεγνωκότας ἤδη καὶ οὐ μέλλοντες ἐπέρχονται. καὶ ἐπιστάμεθα οἵᾳ ὁδῷ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅτι κατ' ὀλίγον χωροῦσιν ἐπὶ τοὺς πέλας. καὶ λανθάνειν μὲν οἰόμενοι διὰ τὸ ἀναίσθητον ὑμῶν ἧσσον θαῤῥοῦσι· γνόντες δὲ εἰδότας περιορᾶν ἰσχυρῶς ἐγκείσονται. ἡσυχάζετε γὰρ μόνοι Ἑλλήνων, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐ τῇ δυνάμει τινὰ ἀλλὰ τῇ μελλήσει ἀμυνόμενοι, καὶ μόνοι οὐκ ἀρχομένην τὴν αὔξησιν τῶν ἐχθρῶν, διπλασιουμένην δὲ καταλύοντες. καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι, ὧν ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει. τόν τε γὰρ Μῆδον αὐτοὶ

---

civ. c. 5. item statim sequentibus ἡσυχάζετε — Ἑλλήνων. Mox ἡμετέρους scripturam codicum I. K. L. O. Q. S. g. praetuli vulgati ὑμετέρους.

οὐ γὰρ ὁ δουλωσάμενος — δρᾷ] Stobaeus p. 311. et Hermogenes et partem verborum ὁ δυνάμενος — δρᾷ schol. Greg. Naz. invect. I. p. 32. Imitatus est Proclus ad Hesiod. p. 149. *Gaisf.* Ad pronomen αὐτὸ supple τὸ δουλοῦσθαι. Mox verba καὶ τὴν ἀξίωσιν — φέρεται adscripsit Thom. M. in ἀξιῶ.

οἱ γὰρ — καὶ οὐ μέλλοντες] Schol. οἱ γὰρ Athenienses μετὰ σκέψεως εἰς τὴν πρᾶξιν ἐρχόμενοι οὐκ ἀναβεβλημένως ἔρχονται κατὰ τῶν ἀγνοούντων. Lindav. spicil. p. 2. perperam coniecit μέλλοντας διαγνῶναι, quo sententia obscuratur, idque volens scriptor dixisset πρὸς οὔτε διεγνωκότας ἤδη, οὔ τε (vel οὐδὲ) μέλλοντας. Nam rum contraria sunt δρῶντες καὶ οὐ μέλλοντες, tum βεβουλευμένοι ἤδη et οὐ διεγνωκότες, nam ἤδη arcte cum illo participio iungendum, a scriptore autem, ut solet, traiectum est.

καὶ ἐπιστάμεθα — ὁδῷ] Ulpian. ad Dem. Ol. p. 5. *Wolf.* qui servavit imitationem Demostheneam huius loci, sed memoriter scripsit verba καὶ ἴσμεν οἵᾳ ὁδῷ χωροῦσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τοὺς πέλας. Proxime sequentia cum Heilm. verte: *So lange eure Unempfindlichkeit sie in den Gedanken erhält, dass niemand ihre Streiche bemerkt, so lange sind sie noch nicht so gar dreist; allein wenn sie erfahren werden, dass ihr es wisset und euch nicht darum bekümmert, so werden sie mit ganzer Macht darüber aus seyn.* Sive: *et eo quidem quod facinora sua, propter vestram inertiam, occulta fore putabunt, non tam audaces erunt, quam cum cognorint, vos ea quidem scire, sed negligere, vehementer incumbent.*

ἡσυχάζετε — ἐκράτει] Aristid. d. dict. civ. I, 5., ubi pro γὰρ est δέ. Heilm. *Ihr Lacedaemonier seyd in der That die einzigen Griechen, die einem nicht mit gewaffneter Hand, sondern mit ...*

ἴσμεν ἐκ περάτων γῆς πρότερον ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντα ἢ τὰ παρ' ὑμῶν ἀξίως προαπαντῆσαι, καὶ νῦν τοὺς Ἀθηναίους οὐχ ἑκὰς ὥςπερ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἐγγὺς ὄντας περιορᾶτε, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπελθεῖν αὐτοὶ ἀμύνεσθαι βούλεσθε μᾶλλον ἐπιόντας, καὶ ἐς τύχας πρὸς πολλῷ δυνατωτέρους ἀγωνιζόμενοι καταστῆναι, ἐπιστάμενοι καὶ τὸν βάρβαρον αὐτὸν περὶ αὐτῷ τὰ πλείω σφαλέντα, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ ἡμᾶς ἤδη τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τῇ ἀφ' ἡμῶν τιμωρίᾳ περιγεγενημένους· ἐπεὶ αἵ γε ὑμέτεραι ἐλπίδες ἤδη τινάς που καὶ ἀπαρασκεύους διὰ τὸ πιστεῦσαι ἔφθειραν. καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἐπ' ἔχθρᾳ τὸ πλέον ἢ αἰτίᾳ νομίσῃ τάδε λέγεσθαι. αἰτία μὲν γὰρ φίλων ἀνδρῶν ἐστὶν ἁμαρτανόντων· κατηγορία δὲ ἐχθρῶν ἀδικησάντων. καὶ ἅμα εἴπερ τινὲς καὶ 70

---

gem Drohen helfen. Ihr allein handelt nach dem sonderbaren Grundsatz, die Macht eurer Feinde nicht in ihrem ersten Anwachs, sondern nach gedoppelter Verstärkung derselben über den Haufen zu werfen. Man hat immer gesagt, ihr wäret Leute, die gegen alles in sicherer Verfassung seyen: allein in diesem Stück habt ihr einen bessern Namen, als die That ausweiset. Pro αὔξησιν libri aliquot praebent δύναμιν. Firmat vulgatam Diodor. XI. p. 434. *Wess.*, qui ad h. l. respexisse videtur.

περὶ αὐτῷ] i. e. *sua ipsius culpa.* Conf. VI, 33. περὶ σφίσιν αὐτοῖς πταίσωσι, ubi v. Schol. et Abresch. diluc. p. 598. auctar. p. 226.

αἰτία — κατηγορία] Summa in nominum distinctione fuit Prodici cura; v. Plat. Protag. p. 337. Heind. ad Charm. p. 84. Quam imitatum esse Thucydidem, Marcellin. testatur. Schol. t. II. p. 569. *Lips.* ἰστέον ὅτι εἰς τὸ κομψὸν τῆς φράσεως Θουκυδίδης Αἰσχύλον καὶ Πίνδαρον ἐμιμήσατο· εἰς δὲ τὸ γόνιμον τῶν ἐνθυμημάτων τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον Ἀντιφῶντα· εἰς δὲ τὴν λέξιν Πρόδικον, ὅθεν καὶ Προδίκου λέξεις ἐν τῷ κειμένῳ σημαιούμεθα· εἰς δὲ τὸ γνωμικὸν τοὺς Σωκρατικούς (ut legit Spaan. diss. d. Antiph. p. 801. pro Ἰσοκρατικούς.) Cum nostro loco conf. Isocr. Panegyr. 36. Simile accuratae distinctionis exemplum extat III, 39. ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν. Ἀπόστασις μέν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων. Quem locum imitatur Dionys. A. R. III, 8. p. 425, 1. Idem Dionys. p. 929. reprehendit hanc diligentiam ut putidam, nimiamque; ubi v. Krueger. p. 194. Ceterum nemo alius vocabula αἰτία et κατηγορία distinxit unquam, ut notavit Bauerus. Xenoph. Mem. I, 2. τούτου Σωκράτην ὁ κατήγορος αἰτιᾶται, inimicus scilic. inimicum et Pollux IV, 29. VIII, 6. eadem duo verba iungit. Si μέμψιν, Bauer. ait, amicis tribuisset, *obiurgationem*, *expostulationem*, ferrem facilius. Nunc ἀκριβολογῆσαι videtur more suo, quo I, 71. ἀδικεῖσθαι et βιάζεσθαι distinguit: cum alibi βίαν pro ἀδικίᾳ ponat, ut I, 45. extr. 68. Et sane iniuriae notio in utroque est, nisi quod βιάζεσθαι superiori viribus tribuitur, ἀδικεῖν autem pari. — Sed propter id ipsum recte istas voces distinxit. Addit Bauerus VII, 77. μηδὲ καταμέμψασθαι ὑμᾶς ἄγαν αὐτοὺς μήτε ταῖς ξυμφοραῖς μήτε ταῖς παρὰ τὴν ἀξίαν νῦν κακοπαθίαις, ubi verba παρὰ τὴν ἀξίαν aliquid discriminis efficere videntur.

ἄλλοι ἄξιοι νομίζομεν εἶναι τοῖς πέλας ψόγον ἐπενεγκεῖν, ἄλλως τε καὶ μεγάλων τῶν διαφερόντων καθεστώτων περὶ ὧν οὐκ αἰσθάνεσθαι ἡμῖν γε δοκεῖτε, οὐδ' ἐκλογίσασθαι πώποτε πρὸς οἵους ὑμῖν Ἀθηναίους ὄντας καὶ ὅσον ὑμῶν καὶ ὡς πᾶν διαφέροντας ὁ ἀγὼν ἔσται. οἱ μέν γε νεωτεροποιοὶ καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ὃ ἂν γνῶσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν καὶ ἔργῳ οὐδὲ τἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. αὖθις δὲ οἱ μὲν καὶ παρὰ δύναμιν τολμηταὶ καὶ παρὰ γνώμην κινδυνευταὶ καὶ ἐπὶ τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες· τὸ δὲ ὑμέτερον τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι, τῆς τε γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαίοις πιστεῦσαι, τῶν τε δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι. καὶ μὴν καὶ ἄοκνοι πρὸς ὑμᾶς μελ-

---

70. ἄξιοι — ἐπενεγκεῖν] Plut. d. discrim. am. et adulat. t. VI p. 264. *Reisk.*

οἱ μέν γε — ἐξικέσθαι] Dionys. p. 804. Schol. Hermog. p. 133.

αὖθις δὲ οἱ — ἀπολυθήσεσθαι] Adscripsit Dionys. l. l. et p. 808. Verbis καὶ παρὰ — κινδυνευταὶ usus est Thom. M. p. 85. Imitatus est Dionys. A. R. t. VI. p. 1081, 17. δι' ἣν καὶ παρὰ γνώμην τολμηταὶ γίγνονταί τινες, καὶ παρὰ δύναμιν μαχηταί. Interpretatur Liv. XLV, 23. *Atheniensium populum fama est celerem et supra vires audacem esse ad conandum: Lacedaemonium cunctatorem et vix in ea, quibus fidit, ingredientem.* Cum iis, quae paulo ante scripta sunt ἐπιτελέσαι ἔργῳ — γνῶσιν, Graevius comparat Callimach. h. Iov. 87. ἑσπέριος κεῖνός γε (Ptolemaeus) τελεῖ τὰ κεν ἠοῖ νοήσῃ, ἑσπέριος τὰ μέγιστα, τὰ μείονα δ', εὖτε νοήσῃ. Spanhem. t. II. p. 68. *Ern.* addit dictum Aristophaneum ap. Clem. Alex. stromat. p. 627. de Deo: δύναται δὲ γὰρ ἴσον τῷ δρᾶν τὸ νοεῖν. Aeschyl. suppl. 606. πάρεστι δ' ἔργον ὡς ἔπος, quo respexit Apollon. Argon. IV, 103. ἔνθ' ἔπος ἠδὲ καὶ ἔργον. Conf. Thuc. I, 138., ubi sunt laudes Themistoclis, quocum confer C. Nep. v. Them. c. l., porro Thuc. VI, 12. πρᾶγμα μέγα εἶναι, καὶ μὴ εἶναι νεωτέρῳ βουλεύσασθαί τε καὶ ὀξέως μεταχειρίσαι. Imitati sunt nostrum locum Dem. Ol. III. p. 32. *Reisk.* καὶ γνῶναι πάντων ὑμεῖς ὀξύτατοι τὰ ῥηθέντα· καὶ πρᾶξαι δὲ δυνήσεσθε νῦν, ἐὰν ὀρθῶς ποιῆτε, et qui Thucyd. verba ad Severi indolem accommodavit, Herodian. II, 45. νοῆσαί τε ὀξύς, καὶ τὸ νοηθὲν ἐπιτελέσαι ὀξύς, atque ad nostri scriptoris exemplum, Lysias epitaphio p. 105. Themistoclem vocat ἱκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πρᾶξαι. v. ad I, 138. Eandem ingenii mobilitatem in bono imperatore requirit Sallust. Cat. I. *nam et prius, quam incipias, consulto, et ubi consulueris, mature facto opus est,* quae ducta sunt e Thuc. hoc cap. verbis: μόνοι γὰρ ἔχουσι — ὧν ἂν γνῶσι. Omnibus his praeiit Homer. Il. XIX, 242. ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον. Hoc vulgare illud, ait Heyn., ἅμα ἔπος, ἅμ' ἔργον, *dictum, factum,* quod Herodotus imitatus dixit ταῦτα εἶπε καὶ ἅμα ἔπος καὶ ἔργον ἐποίεε. — Conf. Eustath. ap. eundem ad Il. t. VII. p. 659. Ceterum animadvertenda parisosis in his verbis: οἱ μὲν καὶ παρὰ δύναμιν — ἀπολυθήσεσθαι, et plurima eius generis in hoc cap., in quo ipsa comparatio Lacedaemoniorum et Atheniensium huic figurae favebat. Hanc quae-

ητὰς καὶ ἀποδημηταὶ πρὸς ἐνδημοτάτους. οἴονται γὰρ οἱ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ ἄν τι κτᾶσθαι, ὑμεῖς δὲ τῷ ἐπελθεῖν καὶ τὰ τοῖμα ἂν βλάψαι. κρατοῦντές τε τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ πλεῖστον ξέρχονται, καὶ νικώμενοι ἐπ' ἐλάχιστον ἀναπίπτουσιν. ἔτι ὲ τοῖς μὲν σώμασιν ἀλλοτριωτάτοις ὑπὲρ τῆς πόλεως χρῶνται, τῇ γνώμῃ δὲ οἰκειοτάτῃ ἐς τὸ πράσσειν τι ὑπὲρ αὐτῆς.

---

tam membrorum orationis aequalitatem hic et III, 82. τόλμα μὲν ἐρ — ἐπίπαν ἀργόν notat Dionys. p. 808. Paulo inferius ἐπὶ τοῖς ινοῖς scripsi pro ἐν τοῖς δεινοῖς ex A. B. F. H. K. N. d. g. h. i. rueger. ad Dionys. p. 236. confert Eurip. Iphig. T. 456. εὐτρεπίζετε, ἃ χρὴ 'πὶ τοῖς παροῦσι καὶ νομίζεται. v. Matth. Gr. §. 586. enique de verbis τὸ ὑμέτερον haec adnotavit Dionys. p. 804. τὸ ἐρ ὑμέτερον ἀντὶ τοῦ ὑμεῖς παρείληπται, πρᾶγμα ὑπάρχον ἀντὶ τοῦ σώματος, ed ne hoc quidem idioma Thucydidis esse, monuit ibi Krueger. Matth. Gr. §. 269. et imitatus est ipse reprehensor A. R. VIII, p. 1518. 5. 8. p. 1521, 14.

μελλητάς] conf. intr. c. 84., ubi Archidamus rex de Lacedaemoniis: καὶ τὸ βραδὺ καὶ μέλλον, ὃ μέμφονται μάλιστα ἡμῶν, μὴ ἰσχύνεσθε.

ἀποδημηταὶ — ἐνδημοτάτους] Pollux IX, 9. Anecd. Bekk. I. p. 3. Mox ἐπελθεῖν est *patria exire hostium aggrediendorum causa*, cut paulo inferius est *hostiliter* sive *armis aggredi*.

ἀναπίπτουσι] Athenae. I, 19. p. 23. B. τὸ ἀναπίπτειν κυρίως ἐπὶ υχῆς ἐστιν, οἷον ἀθυμεῖν, ὀλιγωρεῖν. Θουκυδίδης πρώτῃ· νικώμενοι ἀναπίπτουσι. Suidas in v. ἀναπίπτειν, οὐ τὸ κατακλίνεσθαι, ἀλλὰ τὸ μεταμέλεσθαι, καὶ ἀποκνεῖν, et simul haec verba Thucydidis addit. Eustath. ad Hom. Od. p. 1641. *Rom.* ἔνθα ὅρα τὸ ἀναπίπτουσιν, οὐ ληφθὲν ἐπὶ ψυχικῆς ἀθυμίας, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν ᾱ· νικώμενοι ἀναπίπτουσιν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἀνακλῶνται. Nos: *sie werden nicht kleinmüthig.*

ἀλλοτριωτάτοις] Solan. ad Lucian. t. VI. p. 483. contulit Greg. Nazianz. p. 41. *Bas.*, qui dicit, martyres omnia alacriter perpessos esse ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίοις σώμασιν. Lucian. l. l. p. 157. ἐγὼ δὲ πόνων ταῦτα τῷ τραύματι ὡς ἀλλοτρίῳ ἐπέβαινον, ὁ δὲ τοῦ θανάτου φόβος ἀναίσθητον τῆς ὀδύνης ἔθηκεν. Alius est usus vocis *alienus* ap. Horat. Sat. II, 3, 72. *effugiet tamen haec sceleratus vincla Proteus. Cum rapies in ius* m a l i s r i d e n t e m a l i e n i s, *fiet per, modo avis, modo saxum, et cum volet arbor.* Haec ita interpretatur Heindorf.: *Der Ausdruck* malis alienis ridere *ist offenbar dem Homerischen nachgebildet* Od. υ, 345. μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα· οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισι, — ὄσσε δ' ἄρα σφῶν δακρυόφιν ἐμπίμπλαντο· γόον δ' ὠΐετο θυμός. *Dort scheint mit* γναθμοῖς γελᾶν ἀλλοτρίοις (malis alienis) *ein erzwungenes Lachen bezeichnet, wo man nicht mit eigenen Backen lacht (ähnlich* Valer. Flacc. VIII, 64. alieno gaudia vultu semper erant, *die Freude in der Miene war immer erzwungen). Hier aber lacht der vor Gericht gezogene Schuldner, seines Sieges gewiss, so dass er seine Backen so wenig schont, als wären es fremde. So von einem vollen und starken Gelächter scheint Horaz die Homerische Stelle verstanden zu haben, und vielleicht mit Recht, da vorhergeht:* μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς

καὶ ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαντες μὴ ἐξέλθωσιν, οἰκεῖα στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ' ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες. ἢν δ' ἄρα καί του πείρᾳ σφαλῶσιν, ἀντελπίσαντες ἄλλα ἐπλήρωσαν τὴν χρείαν. μόνοι γὰρ ἔχουσί τε ὁμοίως καὶ ἐλπίζουσιν ἃ ἂν ἐπινοήσωσι, διὰ τὸ ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ποιεῖσθαι ὧν ἂν γνῶσι. καὶ ταῦτα μετὰ πόνων πάντα καὶ κινδύνων δι' ὅλου τοῦ αἰῶνος μοχθοῦσι καὶ ἀπολαύουσιν ἐλάχιστα τῶν ὑπαρχόντων διὰ τὸ ἀεὶ κτᾶ-

---

Ἀθήνη ἄσβεστον γέλω ὦρσε. *Gessner erklärt, der Schuldner* la... malis sive genis creditoris, *aux dépens du créancier*. Recte ... interpretatus esset Heindorf., *so dass er seine Backen nicht sch... als wären sie fremde*, si detrimentum malae ridendo capere p... sent. Neque eius interpretatio quadrat in procos, qui non sp... te sed ab Minerva furore acti riderent. Recte sic dicas no... loco: *ihren Leib schonen sie so wenig als wär' es ein frem...*, idemque est sensus locorum Gregorii Naz. et Luciani, quos ... cum nostro recte contuleris. Nam hoc sibi voluit historicus, c... poribus quasi alienis usos Athenienses in pugna, quia pugna... corpora caeduntur. Non animadverterunt interpretes, in lo... Homeri Horatiique subesse aliquid debere ad sensum id... quanquam alter dicit, procos ita risisse, ut corde interitum p... sagirent; alter, debitorem ita, ut vultus risum non proderet l... *er lachte heimlich, im Herzen, vor Schadenfreude*, non enim ... risus sive cachinnos effusus esse dicitur. Simile Homerico l... est illud Tibulli eleg. III, 6, 35. *nec bene mendaci risus com... tur ore*. Subest autem his locutionibus: ἀλλοτρίοις γναθμοῖς γ... et *alienis malis ridere* hic sensus: *so lachen, dass das Gesicht ... Lachen nicht erkennen lässt*, sive, ut Valerii Flacci verbis ... *ridere vultu*, qui a risu *alienus* est, i. e. *mit einem Gesicht... chen, dem das Lachen fremd ist*. Nam in verbis Flacci verba ... *no vultu* sic intelligo: *vultu* a gaudiis *alieno*. Iam apparet, ... modo et qui dolorem praesagiens ridet, et qui risum occ... ridet, *malis alienis ridere* dici possit. Gessneri ratio impr... lissima, quandoquidem *malis alienis ridere* non ita dici potest, ... dicitur *mit fremdem Gelde zahlen*. Nam cuius dispendio s... debita, eius pecunia solvis sive praesentaria et numerata, ... damno eius parata; malas certe mutuo non sumas. Qui ... interpretatus est *mit verzerrtem, gleichsam fremdem Gesicht... chen*, Passovius lex. Gr. s. v. ἀλλότριος, is verba Homeri ta... ante oculos habuit, verum et ad omnes locos pertinentem fo... lae sensum non tetigit; neque eius interpretatio adhiberi p... Horatii loco, apud quem non distorsisse os debitor cogita... est, sed potius risum occultasse. — Mox ἐξέλθωσιν pro vul... ἐπεξέλθωσιν cum Bekkero dedi ex A. B. F. g. h. coll. III, 10... πολὺ τοῦ ἔργου ἐξῆλθον.

ἡγοῦνται — πράξαντες] Sunt, qui partic. πράξαντες pro in... tivo positum putent, quia participium sequitur post verba ... di, persuadendi, decernendi loco infinitivi. v. Matth. Gr. p. ... ut sit: ἡγοῦνται ὀλίγα πρᾶξαι πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν. Sed ... explicationi impedimento est verbum τυχεῖν, quoniam ὀλίγα ... τὰ μέλλοντα τυχεῖν non dici potest pro eo, quod dici deb...

θαι, καὶ μήτε ἑορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πρᾶ-
ξαι, ξυμφοράν τε οὐχ ἧσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα ἢ ἀσχολίαν
ἐπίπονον. ὥςτε εἴ τις αὐτοὺς ξυνελὼν φαίη πεφυκέναι ἐπὶ τῷ
μήτε αὐτοὺς ἔχειν ἡσυχίαν μήτε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐᾶν,
ὀρθῶς ἂν εἴποι. ταύτης μέντοι τοιαύτης ἀντικαθεστηκυίας πό- 71
λεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, διαμέλλετε· καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν
οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖν οἳ ἂν τῇ μὲν
παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ γνώμῃ δὲ, ἢν ἀδικῶνται,
δῆλοι ὦσι μὴ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε ἄλλους
καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ βλάπτεσθαι τὸ ἴσον νέμετε. μόλις δ'

..ίγα πρὸς ἐκεῖνα, ὧν μέλλουσι τυχεῖν. Nihil igitur restat, nisi ut
..eriphrasin statuamus inesse in verbis τυχεῖν πράξαντες i. e. *forte*
.. *gessisse*, et τυχεῖν pendere ex ἡγοῦνται. Totus igitur locus hoc
..icit: *si vero quae laboribus consecuti perfecerint, perexigua se*
..*rte fortuna peregisse iudicant, si cum illis conferantur, quae post-*
..*e se consecuturos sperant.* Addo *forte fortuna*, quae inest vis
.. τυχεῖν et cum mente Atheniensium convenit, qui parum adhuc
..boris se impendisse putent, plus forte fortuna prospere gessis-
... In eandem sententiam Bredovius: *Ihre Leiber behandeln sie,*
..*o es auf Vaterland ankommt, als Gegenstände, die denselben*
..*nz fremd wären; ihren Geist aber gebrauchen sie als die Kraft,*
..*e ganz als Eigenthum dem Vaterlande angehöre, um thätig zu*
..*yn für das Wohl desselben. Einen Plan daher, den ihr Geist*
..*sann, nicht ausführen, scheint ihnen Abgang an ihrem Eigen-*
..*um; was sie aber in der That sich erwerben, eine Kleinigkeit*
..*einen sie da so zufällig vollbracht zu haben gegen die Plane ih-*
..*s Geistes für die Zukunft.* Mox dedi καί του πείρᾳ pro που καὶ
..πείρᾳ ex codd., quia hic scriptor aut σφαλῆναί τι dicit, ut I, 140.
..t πείρᾳ του σφαλ., ut II, 43. Et paulo inferius ὁμοίως καὶ ex
..dem, pro καὶ ὁμοίως, et iam Reisk. animadv. p. 11. monuerat.
ἑορτήν] Huc spectat Origenes contr. Celsum VIII. p. 404.
..oesch. δῆλον, ὅτι οἱ τὸ θεῖον ἐξητασμένως σέβειν θέλοντες εὔλογόν τι
..ἐν) πράττοιεν, μεταλαμβάνοντες τῶν δημοτελῶν ἑορτῶν· ἑορτὴ γάρ,
.. φησί τις τῶν Ἑλληνικῶν σοφῶν, καλῶς λέγων, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ
.. τὰ δέοντα πράττειν, ubi sententiam auctoris μὴ μεταλ. cum
..ssis flagitare, Wasse adnotavit. *Neque ullum alium diem*, Thuc.
..icit, *festum* i. e. iucundum *habent*, *nisi eum*, *qui in exercendis*
..*ficiis praetereat*. Attingit Laconum ἡσυχίαν ἀπράγμονα diebus fe-
..atis, ut observat Abresch. auct. diluc. p. 231. et diluc. p. 66.
..onf. Pericl. ap. Thuc. II, 36. Dio Cass. XXXVIII, 37. μήτε εὐδαιμονίαν
..λο τι ἢ τὸ τὰ δέοντα πράττειν νομίζοντες, μήτε δυςτυχίαν ἄλλο τι
.. τὸ μετὰ ἀπραξίας ἡσυχάζειν. Marius ap. Sallustium: *Sudorem,*
..*ulverem et alia talia relinquant nobis, quibus illa epulis iucundio-*
..*a sunt.* — Mox ad ἐᾶν supple ἔχειν ἡσυχίαν. v. Popp. prol. t. I. p. 182.
71. καὶ οἴεσθε — νέμετε] Scribere debebat ἀλλ' οἳ ἂν — νέμω-
.., pro quo dixit ἀλλὰ νέμετε, tanquam in praecedentibus nega-
..one cum οἴεσθε iuncta dixisset καὶ οὐκ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν τούτοις
..κεῖν. *Neque putatis, quietem iis maxime contingere, qui nemi-*
..*m quidem iniuria afficiant, sed quos tamen constet iniuriam esse*
..*turos. Vos vero iniuriam non modo infertis, sed ne defenditis*
..*idem a vobis, si metuendum sit, ne detrimentum ex defensione*

ἂν πόλει ὁμοίᾳ παροικοῦντες ἐτυγχάνετε τούτου· νῦν δ' ὅπε
καὶ ἄρτι ἐδηλώσαμεν ἀρχαιότροπα ὑμῶν τὰ ἐπιτηδεύματα
πρὸς αὐτούς ἐστιν. ἀνάγκη δὲ ὥςπερ τέχνης ἀεὶ τὰ ἐπιγιγνό-
μενα κρατεῖν· καὶ ἡσυχαζούσῃ μὲν πόλει τὰ ἀκίνητα νόμι
ἄριστα, πρὸς πολλὰ δὲ ἀναγκαζομένοις ἰέναι πολλῆς καὶ τῆ
ἐπιτεχνήσεως δεῖ. διόπερ καὶ τὰ τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς πο-
λυπειρίας ἐπὶ πλέον ὑμῶν κεκαίνωται. μέχρι μὲν οὖν τοῦ
ὡρίσθω ὑμῶν ἡ βραδυτής· νῦν δὲ τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ποτ
δαιάταις, ὥςπερ ὑπεδέξασθε, βοηθήσατε κατὰ τάχος ἐςβαλόν-
τες ἐς τὴν Ἀττικήν, ἵνα μὴ ἄνδρας τε φίλους καὶ ξυγγεν
τοῖς ἐχθίστοις πρόησθε, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους ἀθυμίᾳ πρ
ἑτέραν τινὰ ξυμμαχίαν τρέψητε. δρῷμεν δ' ἂν ἄδικον οὐ

---

capiatis, in eoque agendi modo iustitiam ponitis. Participium
tur ἀμυνόμενοι puta dictum pro τῷ ἀμύνεσθαι, velut supra ali
legimus προκαταρχόμενοι pro τῇ προκαταρχῇ, atque ἴσον νέμειν
τινι est *ponere ius et aequum* in aliqua re i. e. *die Gerechtigk
in etwas suchen.* Bredovius: *Während nun eine solche Nation
der euch, ihr Lacedaemonier, da steht, zaudert ihr und
nicht, dass denjenigen Menschen die Ruhe am längsten dauert,
bei ihren Einrichtungen gerecht handeln, den Vorsatz aber
zeigen, Ungerechtigkeiten nicht ertragen zu wollen: sondern
Andere nicht zu kränken, und bei Abwehr von Feindselighk
nicht zu leiden, darin setzet ihr das Recht.* v. Popp. obs. p. 1

ἐπὶ πλέον ὑμῶν] dicere debebat ἐπὶ πλέον τῶν ὑμῶν vel ἢ
ὑμῶν quia praecessit τὰ τῶν Ἀθηναίων. v. Matth. Gr. §. 453. He
ad Vig. p. 717. Schaefer. mel. cr. p. 127. ad Apollon. Rhod. t.
p. 164.

μέχρι τοῦδε ὡρίσθω] Aristid. d. dict. civ. c. 2. — Verte:
tenus progressa *finem iam habeat tarditas vestra.* Verbum ὡρί-
σθω praegnanti sensu positum. Simillimus locus est V, 1. αἱ
ἐνιαύσιοι σπονδαὶ διελέλυντο μέχρι Πυθίων sc. continuatae. Plura
ius usus exempla congessit Popp. prol. t. I. p. 292.

τοῖς τε ἄλλοις καὶ Ποτιδαιάταις] Articulum τοῖς ante Ποτ.
runt F. H. N. „Sed posteriori vocabulo articulum non addi,
in praecedente adfuerit, saepissime animadverti, ut I, 36. τῆ
γὰρ Ἰταλίας καὶ Σικελίας. I, 44., ubi eadem verba. I, 57. τοῖ
Χαλκιδεῦσι καὶ Βοττιαίοις. I, 140. τὴν βεβαίωσιν καὶ πεῖραν. 141.
torum codd. auctoritate in verbis ἥ τε μεγίστη καὶ ἡ ἐλαχίστη
sterior articulus eiiciendus est. Conf. IV, 3. 5. Quare saepe
ctum est, ut aut priore quoque loco articulus omitteretur, ut
46. τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις, ubi in F. H. g. deest
aut posteriore adderetur, ut h. l. videtur factum. Conf. I,
ubi in verbis: τοὺς Πελοποννησίους καὶ ἀστυγείτονας alii codd.
culum τοὺς ante Πελ. abiiciunt, alii ante ἀστυγ. addunt. III,
ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ τῶν Βοιωτῶν, ubi plurimi codd.
riorem articulum omitti iubent. Etiam init. hui. c. iidem
F. H. N. [adde iam A. f. g. h.] articulum τοὺς ante ἄλλους o
tunt, ubi non sequor eos. Nam c. 70. extr. sine ulla variet
legitur: ἐπὶ τῷ μήτε — μήτε τοὺς ἄλλους — ἐᾶν." Haack.

τρέψητε] i. e. *ne nos desperatione ad aliorum societatem*

οὔτε πρὸς θεῶν τῶν ὁρκίων οὔτε πρὸς ἀνθρώπων τῶν αἰσθανομένων. λύουσι γὰρ σπονδὰς οὐχ οἱ δι' ἐρημίαν ἄλλοις προσιόντες, ἀλλ' οἱ μὴ βοηθοῦντες οἷς ἂν ξυνομόσωσι. βουλομένων δὲ ὑμῶν προθύμων εἶναι μενοῦμεν· οὔτε γὰρ ὅσια ἂν ποιοῖμεν μεταβαλλόμενοι οὔτε ξυνηθεστέρους ἂν ἄλλους εὕροιμεν. πρὸς τάδε βουλεύεσθε εὖ καὶ τὴν Πελοπόννησον πειρᾶσθε μὴ ἐλάσσω ἐξηγεῖσθαι ἢ οἱ πατέρες ὑμῖν παρέδοσαν.

72 Τοιαῦτα μὲν οἱ Κορίνθιοι εἶπον. τῶν δὲ Ἀθηναίων

---

tis sive: ne faciatis, ut nos desperantes eo vertamur. I, 142. βλάπτοιεν ἂν καταδρομαῖς καὶ αὐτομολίαις, *noceant transfugiis* i. e. quia nostri tunc ad eos transfugiunt: hostium enim non erant αὐτομολίαι, sed eas admittebant, causamque dabant earum parti alteri. III, 59. ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηκότας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις *rogamus, ne simus sub Thebanis* i. e. ne vos sinatis nos esse sub iis, ut explicat Bauer. — Mox ad πρὸς θεῶν v. Viger. p. 661. ibiq. Herm. p. 863.

Πελοπόννησον ἐξηγεῖσθαι] Dionys. p. 803. πρόσωπα δὲ παρ' αὐτῷ τὰ πράγματα γίγνεται, καθάπερ ἐν τῇ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ γέγονεν. Ἀξιῶν γὰρ ὁ Κορίνθιος τοὺς προεστηκότας τῆς Πελοποννήσου φυλάττειν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα πρὸς τὰς ἔξω πόλεις, ὃ παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον, ταῦτα λέγει· „πρὸς τάδε — παρέδοσαν." Τὸ γὰρ ἐξηγεῖσθαι νῦν τέθεικεν ἐπὶ τοῦ προάγειν ἔξω τὴν Πελοπόννησον, ἡγουμένους αὐτῆς. Τοῦτο δὲ τῇ χώρᾳ μὲν ἀδύνατον ἦν συμβῆναι, τῇ δὲ δόξῃ καὶ τοῖς πράγμασι τοῖς περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι δυνατόν. καὶ βούλεται τοῦτο δηλοῦν. Ubi Krueger., qui ipsa verba ait, adverterit, ita haec, opinor, intelliget: *ducere Peloponnesum in externas terras*. Sed qui quae deinceps leguntur considerarit, videbit, rhetorem interpretari voluisse: *Peloponnesum augere*. — Puto equidem, hoc sibi velle Dionysium: sensum verborum Thucydidis non hunc esse: *educere Peloponnesum in exteras regiones*, quia id terrae quidem fieri non liceat, sed *Peloponneso ita praeesse, ut maior eius gloria exeat*. Itaque in ἐξηγεῖσθαι simul vim *educendi* et *ducendi* (quatenus hoc verbum idem significat, quod *praeesse*) statuit inesse. Ceterum praeter solitum ἐξηγεῖσθαι hic accusativum adiunctum habet, et semel praeterea ap. hunc scriptorem. Abresch. diluc. p. 642. adnotavit, Procopium apud Suidam v. Ἰωάννης ὁ Τύραν, et Theoph. Chronogr. p. 139. denique Memnonem ap. Phot. Bibl. p. 713. eadem huius verbi structura usos esse. Heilm. *Hiernach nehmet eure Entschliessungen als vernünftige Leute und sucht es so zu machen, dass der Peloponnes unter eurer Regierung nicht in schlechtere Umstände gerathe, als ihr denselben von euren Vorfahren bekommen.*

72. τῶν δὲ Ἀθηναίων — ἔδοξεν αὐτοῖς] dicit de h. l. schol. Soph. Antig. 111. Sententia causalis quam vocant, (ut docuit Werner, in act. phil. Monac. t. I. p. 79.) ei, cuius causam complectitur, anteponi solet. Iam cum Graeci sententiae causali, quantum fieri potest, primam sedem assignare cupiant, fit ut subiectum rationis antecedens sententiae causali adstruatur. Herodot. 1, 24. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι. IV, 200. τῶν δὲ (Βαρκαίων) πᾶν γὰρ τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους. IX, 109. τῇ δὲ κα-

ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλ[illegible] παροῦσα, καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παρι[illegible]τέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι, τῶν μὲν ἐγκλημάτων π[illegible] μηδὲν ἀπολογησομένους ἂν αἱ πόλεις ἐνεκάλουν, δηλῶσαι δ[illegible] περὶ τοῦ παντὸς ὡς οὐ ταχέως αὐτοῖς βουλευτέον εἴη, ἀλλ' ἐν πλείονι σκεπτέον. καὶ ἅμα τὴν σφετέραν πόλιν ἐβούλον[illegible] σημῆναι ὅση εἴη δύναμιν, καὶ ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῖς [illegible] πρεσβυτέροις ὧν ᾔδεσαν καὶ τοῖς νεωτέροις ἐξήγησιν ὧν ἄπ[illegible]ροι ἦσαν, νομίζοντες μᾶλλον ἂν αὐτοὺς ἐκ τῶν λόγων π[illegible] τὸ ἡσυχάζειν τραπέσθαι ἢ πρὸς τὸ πολεμεῖν. προσελθόντες [illegible] τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔφασαν βούλεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐς τὸ πλῆ[illegible] αὐτῶν εἰπεῖν εἴ τι μὴ ἀποκωλύοι. οἱ δ' ἐκέλευόν τε ἐπι[illegible] καὶ παρελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον τοιάδε.

κῶς γὰρ ἴδες πανοικίῃ γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε Ξέρξῃ. — Itide[illegible] causalis sententia per δέ incipiens praemittitur a Pausania I[illegible] p. 101. *Fac.* ἀναθεῖσαι σφίσιν ἐπὶ τὰς κεφαλάς, ἃ ἡ τῆς Ἀθηνᾶς [illegible] δίδωσι φέρειν, οὔτε ἡ διδοῦσα ὁποῖόν τι δίδωσιν εἰδυῖα, οὔτε ταῖς [illegible]ρούσαις ἐπισταμέναις (i. e. οὔτε αἱ φέρουσαι ἐπίστανται)· ἔστι δὲ [illegible] περίβολος ἐν τῇ πόλει τῆς καλουμένης ἐν κήποις Ἀφροδίτης οὐ πό[illegible], δι' αὐτοῦ κάθοδος ὑπόγαιος αὐτομάτη· ταύτῃ κατίασιν. Conf. I[illegible] 152. 208. 342. 353. Sententiam causam reddentem et per [illegible]cipientem ex more Graecorum praemittit praeterea Thuc. [illegible] cis I, 31. 104. 135. 137. III, 70. IV, 67. Quod autem subiec[illegible] antecedens (ut nostro loco Ἀθηναίων) sententiae causali ap[illegible] similia Herodoteis alia apud eum inveniuntur, ut VIII, 30. ἐν Σάμῳ Ἀθηναίοις προσαφιγμέναι γὰρ ἦσαν καὶ ἄλλοθεν ἄλλαι νῆες —, τὰς ἀπὸ Χίου πάσας καὶ τὰς ἄλλας ξυναγαγόντες ἐβούλοντο διαπλ[illegible]μενοι ἐπὶ μὲν τῇ Μιλήτῳ τῷ ναυτικῷ ἐφορμεῖν, πρὸς δὲ τὴν Χίον [illegible] ναυτικὸν καὶ πεζὸν πέμψαι. Auctor, ait Krueger. Comm. Thuc. 313. not., sic inchoavit, ac si pro ἐβούλοντο διαπληρωσάμενοι [illegible]pturus esset ἐδόκει διαπληρωσαμένοις. — Minus recte; nam τ[illegible] Ἀθηναίοις scripsit, subiectum adaptans participio προσαφ[illegible] in sententia causali, ut nostro loco pro Ἀθηναίοις simulque [illegible]so αὐτοῖς, quod est post ἔδοξε, posuit Ἀθηναίων, accommoda[illegible] iectum substantivo πρεσβεία, quod est in sententia causam γάρ reddente. Ab his locis aliquantum diversus est alius l. [illegible] τῶν δὲ Σαμίων ἦσαν γάρ τινες, οἳ οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφυγον ἐς [illegible] ἤπειρον, ξυνθέμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει τοῖς δυνατωτάτοις — ἐπικο[illegible] τε ξυλλέξαντες — διέβησαν ὑπὸ νύκτα ἐς τὴν Σάμον. Ubi cum addita sit post ἤπειρον copula καί, quam in exemplis supra scriptis post παροῦσα et νῆες reperies, scriptorem apparet ita [illegible] gere, quasi dixisset: τῶν Σαμίων τινές, quod tamen τινες in [illegible]renthesi latere monuit Popp. obs. p. 199. Accedit quartus [illegible] ex VII, 48. καὶ ἦν γάρ τι καὶ ἐν ταῖς Συρακούσαις βουλόμενον Ἀθηναίοις τὰ πράγματα ἐνδοῦναι, ἐπεκηρυκεύετο πρὸς αὐτόν, pro [illegible] τι καὶ — βουλόμενον — ἐνδοῦναι (ἦν γὰρ ἐκεῖ) ἐπεκηρυκεύετο, ut [illegible] plicat Popp. l. l. p. 305.

δηλῶσαι δέ] Variatur oratio transitu ex participio ἀπολογη[illegible]μένους in infinitivum facto.

ἐπιέναι] i. e. *ad dicendum prodire* ut I, 90. 91. 119. alibi.

73 Ἡ μὲν πρέσβευσις ἡμῶν οὐκ ἐς ἀντιλογίαν τοῖς ὑμετέροις ξυμμάχοις ἐγένετο, ἀλλὰ περὶ ὧν ἡ πόλις ἔπεμψεν· αἰσθόμενοι δὲ καταβοὴν οὐκ ὀλίγην οὖσαν ἡμῶν παρήλθομεν οὐ τοῖς ἐγκλήμασι τῶν πόλεων ἀντεροῦντες, οὐ γὰρ παρὰ δικασταῖς ὑμῖν οὔτε ἡμῶν οὔτε τούτων οἱ λόγοι ἂν γίγνοιντο, ἀλλ' ὅπως μὴ ῥᾳδίως περὶ μεγάλων πραγμάτων τοῖς ξυμμάχοις πειθόμενοι χεῖρον βουλεύσησθε, καὶ ἅμα βουλόμενοι περὶ τοῦ παντὸς λόγου τοῦ ἐς ἡμᾶς καθεστῶτος δηλῶσαι ὡς οὔτε ἀπεικότως ἔχομεν ἃ κεκτήμεθα, ἥ τε πόλις ἡμῶν ἀξία λόγου ἐστί. καὶ τὰ μὲν πάνυ παλαιὰ τί δεῖ λέγειν, ὧν ἀκοαὶ μᾶλλον λόγων μάρτυρες ἢ ὄψις τῶν ἀκουσομένων; τὰ δὲ Μηδικὰ καὶ ὅσα αὐτοὶ ξύνιστε, εἰ καὶ δι' ὄχλου μᾶλλον ἔσται, ἀεὶ προβαλλομένοις ἀνάγκη λέγειν· καὶ γὰρ ὅτε ἐδρῶμεν, ἐπ' ὠφελείᾳ ἐκινδυνεύετο, ἧς τοῦ μὲν ἔργου μέρος μετέσχετε, τοῦ δὲ λόγου μὴ παντός, εἴ τι ὠφελεῖ, στερισκώμεθα. ῥηθήσεται δὲ οὐ παραιτήσεως

---

73. Athenienses, quae per bella Persica bene de Graecia meriti sint, iactant; qua via ad principatum pervenerint, atque opus esse, ut sui servandi causa vel gravi imperio socios coërceant, exponunt: sua clementia, non iniustitia, ut socii tantopere de se querantur, effectum esse. Lacedaemonios hortantur, ut caute agant in consiliis belli pacisque agitandis.

πρέσβευσις] Reprehendit usum huius vocabuli et mox voc. *καταβοή* aliorumque Dionys. p. 794. Citat etiam Gregor. Cor. p. 50., ubi v. interpp. et in Add. et Corrig. p. 871. Polluc. IV, 26. VIII, 137. Voc. *καταβοή* ex h. l. excitat Antiatt. in Anecd. Bekk. I. p. 104. Pollux II, 126. V, 160. Suidas in v. Ipse Dionys. A. R. I. p. 1137. 1344. hac voce usus est.

παρήλθομεν] Suidas in v., qui exscripsit Schol. ad Thucyd. 90.

ἀκοαὶ — ὄψις] Numeri variantur, ut II, 81. *λόγοις* et *ἔργῳ* componuntur. Structura haec est: *ὧν ἀκοαὶ λόγων* (i. e. *λόγοι ἀκουσθέντες*) *μᾶλλον μάρτ. ἢ ὄψ. τ. ἀκ.* Heilm.: *wir wollen hier keiner uralten Dinge erwähnen, wobey wir uns nur auf Anderer Erzählungen, nicht auf den Augenschein unserer Zuhörer berufen dürfen.*

δι' ὄχλου — προβαλλομένοις] Reprehendit usum vocis *ὄχλος* Dionys. l. l., quo iure, v. ap. Popp. prol. t. I. p. 99. Verba *τὰ δὲ Μηδικὰ — προβαλλομένοις* adscripserunt Suidas et Photius in *προβάλλεσθαι*. Verba ita ordinat Perizon. ad Sanct. Min. I, 6. *ἀνάγκη ἐστὶν ἀεὶ προβαλλομένοις λέγειν*, *necesse est, nos qui semper ea proferimus, apud vos quoque illa dicere, licet minus grata vobis futura.* Melius Bredovius: *den Medischen Krieg und die Begebenheiten, die ihr noch selbst aus eigener Erfahrung kennt, müssen wir, auch wenn es widriger werden sollte, stets aufs neue vorhaltend hier anführen.* Ut in edd. interpunctum est (commate post *προβαλλομένοις*) sensus perversus exsistit: *licet nobis, eadem semper repetentibus, minus gratum erit.*

τοῦ μὲν ἔργου] Schol. ἐπειδὴ ἕως Μυκάλης ἐδίωξαν, οἱ δὲ Ἀθη-

λεων καὶ ἐπὶ τῷ τὸ λοιπὸν νέμεσθαι, ἐπειδὴ ἐδείσατε ὑμῶν καὶ οὐχ ἡμῶν τὸ πλέον, ἐβοηθήσατε· ὅτε γοῦν ἡμεν σῶοι, οὐ παρεγένεσθε· ἡμεῖς δὲ ἀπό τε τῆς οὐκ οὔσης ἔτι μώμενοι καὶ ὑπὲρ τῆς ἐν βραχείᾳ ἐλπίδι οὔσης κινδυνεύον ξυνεσώσαμεν ὑμᾶς τε τὸ μέρος καὶ ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ εχωρήσαμεν πρότερον τῷ Μήδῳ, δείσαντες ὥσπερ καὶ ἄλ περὶ τῇ χώρᾳ, ἢ μὴ ἐτολμήσαμεν ὕστερον ἐσβῆναι ἐς τὰς ὡς διεφθαρμένοι, οὐδὲν ἂν ἔτι ἔδει ὑμᾶς μὴ ἔχοντας ναῦς νὰς ναυμαχεῖν, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν ἂν αὐτῷ προεχώρησ

75 πράγματα ᾗ ἐβούλετο. ἆρ' ἄξιοί ἐσμεν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, προθυμίας ἕνεκα τῆς τότε καὶ γνώμης ξυνέσεως ἀρχῆς γε ἔχομεν τοῖς Ἕλλησι μὴ οὕτως ἄγαν ἐπιφθόνως διακεῖσθ καὶ γὰρ αὐτὴν τήνδε ἐλάβομεν οὐ βιασάμενοι, ἀλλ' ὑμῶν οὐκ ἐθελησάντων παραμεῖναι πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ βαρβ ἡμῖν δὲ προσελθόντων τῶν ξυμμάχων καὶ αὐτῶν δεηθέντων γεμόνας καταστῆναι· ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἔργου κατηναγκάσθημε πρῶτον προαγαγεῖν αὐτὴν ἐς τόδε, μάλιστα μὲν ὑπὸ δέ ἔπειτα δὲ καὶ τιμῆς, ὕστερον καὶ ὠφελείας. καὶ οὐκ ἀσφ ἔτι ἐδόκει εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀπηχθημένους καί τινων καὶ ἀποστάντων κατεστραμμένων, ὑμῶν τε ἡμῖν οὐκέτι ὁμ φίλων ἀλλ' ὑπόπτων καὶ διαφόρων ὄντων, ἀνέντας κιν ειν· καὶ γὰρ ἂν αἱ ἀποστάσεις πρὸς ὑμᾶς ἐγίγνοντο. πᾶ ἀνεπίφθονον τὰ ξυμφέροντα τῶν μεγίστων πέρι κιν

76 εὖ τίθεσθαι. ὑμεῖς γοῦν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τὰς ἐν τῇ λοποννήσῳ πόλεις ἐπὶ τὸ ὑμῖν ὠφέλιμον καταστησάμενοι

---

a codd. plerisque: A. F. H. N. d. e. g. h. i. Δή autem pa λιστα posui; solet enim ad superlativum addi. V. ad I, 1. III, 39. IV, 55. et alibi. Αὐτοί autem cum Valck. pro αὐτὸν ex A. H. d. g. h. i., quia vis in eo inest, quod ipsi Spartani rita Themistoclis dignis praemiis condecoraverant. v. Plut Them. c. 17. Nam et curru, et oleae ramo eum donaverunt, ex iuventute sua miserunt, qui eum ad fines usque prosequ tur. Conf. Plat. Menex. 10. Aristid. t. II. p. 177. *Jebb.* Ge ἐλθόντων a μάλιστα, ex qua voce pendet, aliis verbis sei Conf. I, 33. ξυντυχία — τῆς χρείας. V, 91. σωτηρία — πόλεως 37. καθόσον — αὐτοῦ, et νῆες Συρακουσίων καὶ ξυμμάχων. v. son. ad VIII, 64. — Bekker. edidit: καὶ αὐτὸν διὰ τοῦτο ὑμ μάλιστα ἐτιμήσατε.

τὸ μέρος] i. e. *pro virili, quantum in nobis erat.* v. Vig 109. Abresch. Misc. obs. Vol. III. p. 149.

75. ἆρ' ἄξιοι] i. e. *nonne digni sumus*, ut nos: *sind wir würdig zu achten?* v. Matth. Gr. §. 345. Herm. ad Vig. p. ad Soph. Antig. 628. Schaefer. melet. cr. p. 89. — Mox de χῆς γε pro ἀρχῆς τε ex libris aliquot. Non enim imperium mentum est, cur Athenienses invidia indigni sint, sed potius quo in invidiam incurrerunt. Atque sic schol. Valla, aliique Matth. Gr. p. 460. — Citat h. l. Hermog. d. ideis c. 8.

γεῖσθε· καὶ εἰ τότε ὑπομείναντες διὰ παντὸς ἀπήχθησθε ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ ὥςπερ ἡμεῖς, εὖ ἴσμεν μὴ ἂν ἧσσον ὑμᾶς λυπηροὺς γενομένους τοῖς ξυμμάχοις καὶ ἀναγκασθέντας ἂν ἢ ἄρχειν ἐγκρατῶς ἢ αὐτοὺς κινδυνεύειν. οὕτως οὐδ᾽ ἡμεῖς θαυμαστὸν οὐδὲν πεποιήκαμεν οὐδ᾽ ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου, εἰ ἀρχήν τε διδομένην ἐδεξάμεθα, καὶ ταύτην μὴ ἀνεῖμεν ὑπὸ τῶν μεγίστων νικηθέντες, τιμῆς καὶ δέους καὶ ὠφελείας, οὐδ᾽ αὖ πρῶτοι τοῦ τοιούτου ὑπάρξαντες, ἀλλ᾽ ἀεὶ καθεστῶτος τὸν ἥσσω ὑπὸ τοῦ δυνατωτέρου κατείργεσθαι, ἄξιοί τε ἅμα νομίζοντες εἶναι καὶ ὑμῖν δοκοῦντες μέχρι οὗ τὰ ξυμφέροντα λογιζόμενοι τῷ δικαίῳ λόγῳ νῦν χρῆσθε, ὃν οὐδείς πω παρατυχὸν ἰσχύι τι κτήσασθαι προθεὶς τοῦ μὴ πλέον ἔχειν ἀπετράπετο· ἐπαινεῖσθαί τε ἄξιοι οἵτινες χρησάμενοι τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει ὥςτε ἑτέρων ἄρχειν, δικαιότεροι ἢ κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν γεγένηνται. ἄλλους γ᾽ ἂν οὖν οἰόμεθα τὰ ἡμέτερα λαβόντας δεῖξαι ἂν μάλιστα εἴ τι μετριάζομεν· ἡμῖν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἐπιεικοῦς ἀδοξία τὸ πλέον ἢ ἔπαινος οὐκ εἰκότως περιέστη. καὶ 77 ἐλασσούμενοι γὰρ ἐν ταῖς ξυμβολαίαις πρὸς τοὺς ξυμμάχους δί-

---

76. ἀνθρωπείᾳ] Moeris s. v. Mox ἄρχειν praegnanti sensu est imperare velle.

77. ξυμβολαίαις δίκαις] Initio huius cap. non est iungendum καὶ γάρ, nam hae voculae ubi iungendae sunt, nunquam a Thucydide aliis vocibus interpositis disiunguntur. Sed illud καὶ ad aliud καὶ refertur, quod est in verbis καὶ παρ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς etc. Monuit Popp. prol. t. I. p. 306. — De iudiciis hic commemoratis multi egerunt, ut Vales. ad Harpocrat. p. 334. Creuzer. *Symb. u. Mythol.* t. I. p. 135. ed. *prior.* Iacobs ad Dem. p. 402. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 434. not. Heffter. *Ath. Ger.* p. 89. Schoemann. et Meier. *Att. Proz.* p. 773. Platner. *d. Proz. u. d. Klagen b. d. Att.* t. I. p. 100. — Thucydidis verborum sententia haec est: „In nostris cum sociis rationibus multa non coacti indulsimus, dum non vi sed iure cum iis agimus, ex quibusdam pactis conventis communia cum sociis iudicia subeuntes." Etenim inter duas civitates frequens commercium esset, quo id facilius redderetur, et de ratione actionum instituendarum, et de foro, utrum sequerentur, pacta quaedam iniri solebant. Quae appellabant σύμβολα; causas vero, quae ex his pactis componebantur, Thucydides quidem dicit ξυμβολαίας δίκας, apud oratores Atticos nomen δίκαι ἀπὸ συμβόλων frequentius. Latine cum Livio XLI, 28. hoc institutum dicas *commercium iuris praebendi et repetundi.* Conf. Fest. in *reciperatio* et Spanhem. ad Iulian. orat. I. p. 34. Credere licet, illis συμβόλοις civi alterius civitatis concessum fuisse, in terris alterius, quocum lis oborta erat, ex formulis quibusdam, de quibus inter civitates convenerat, coram iudicibus agere, neutri difficultate ulla ius suum persequendi interposita; quanquam et, prout inter civitates convenerat, alias cum aliis rebus publicis rationes iudiciorum exercendorum obtinuisse, consentaneum est, et varios actionum modos fuisse, ut actor modo forum rei

καις καὶ παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις ποιήσαντες τὰς κρίσεις φιλοδικεῖν δοκοῦμεν. καὶ οὐδεὶς σκοπεῖ αὐτῶν τοῖς καὶ ἄλλοθί που ἀρχὴν ἔχουσι καὶ ἧσσον ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους μετρίοις οὖσι διότι τοῦτο οὐκ ὀνειδίζεται· βιάζεσθαι γὰρ οἷς ἂν ἐξῇ, δικάζεσθαι οὐδὲν προςδέονται. οἱ δὲ εἰθισμένοι πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλεῖν, ἤν τι παρὰ τὸ μὴ οἴεσθαι χρῆναι ἢ γνώμῃ ἢ δυνάμει τῇ διὰ τὴν ἀρχὴν καὶ ὁπωσοῦν ἐλασσωθῶσιν, οὐ τοῦ πλέονος μὴ στερισκόμενοι χάριν ἔχουσιν, ἀλλὰ τοῦ ἐνδεοῦς χαλεπώτερον φέρουσιν ἢ εἰ ἀπ

---

sequeretur, modo forum actoris reus, si forte in illius civitate commoraretur. Hic certe communis mos erat, ut qui in foro peregrinae civitatis causa cecidisset, provocando ad suae civitatis iudices denuo lege agere posset, ac nescio an in sua civitate victus appellare ad iudicia, quae in civitate adversarii erant, potuerit. Qui autem Athenis his iudiciis praeerant Thesmothetae, iidem praesidebant consilio iudicum Heliaeae, quibus a populo permitti solebat, ut talia cum peregrinis civitatibus pacta inirent. Secundum Grammaticos in his iudiciis ἀπὸ συμβόλων numerandae sunt etiam controversiae sociorum, imperio Atheniensium subiectorum, quos, dum maris imperium Athenienses tenebant, Atheniensium iudicio experiri cosctos fuisse constat. Etiam quae erant inter eiusmodi conditionis socios et cives Atticos, δίκαι ἀπὸ συμβόλων dicebantur, quanquam longe differebant a causis, quas inter se agebant civitates, quae erant aequo iure et libertate. Nam hae agebantur ex pactis sponte initis, illae ex formulis imperante civitate praescriptis; hae modo ab alterius, modo alterius civitatis iudicibus, illae semper Athenis diiudicabantur; in his ad suae civitatis iudicia provocare licebat, in illis non licuisse apparet. Quemadmodum vero socios appellabant Athenienses etiam eos, qui dedititiorum iure erant, ita nihil impedit, quominus illa quoque iudicia sociorum cum civibus Atticis speciosο nomine συμβόλων insignita fuisse cogitemus. Tamen Grammatici perhibent, non solum lites sociorum cum civibus, sed etiam sociorum inter socios, eodem nomine ἀπὸ συμβόλων comprehensas fuisse. Ceterum Boeckh. iure negare videtur, omnes omnino causas sociorum dedititiorum in urbe actas esse, cum probabilius sit, hos certe iurisdictionem in rebus minoribus, causisque privatis, quibus supra certam quandam pecuniae summam lis non aestimaretur, integram habuisse. Causae sociorum per menses aestivos inde a mense Munychione i. e. ineunte vere agebantur, quo tempore cum navigatio inciperet, sociis, qui plerique omnes insulani essent, in urbem venire licebat. v. Platner l. l. p. 113.

παρὰ — χρῆναι] i. e. παρὰ τὸ οἴεσθαι μὴ χρῆναι, sive gegen *die Ueberzeugung, dass diess nicht geschehen solle.* Solet enim et μὴ sententiarum ab οἶμαι pendentium cum hoc ipso verbo iungi, ut Latini *non puto* dicunt, pro *puto, non* etc.

τοῦ ἐνδεοῦς — φέρουσιν] Usitatius erat τὸ ἐνδεὲς χαλεπώτερον φέρουσιν. Sed v. Matth. ad hist. gr. cap. praec. p. 233. et Gr. § 345. conf. II, 62. οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον. Bred

ώτης ἀποθέμενοι τὸν νόμον φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν.
ἐκείνως δὲ οὐδ᾽ ἂν αὐτοὶ ἀντέλεγον ὡς οὐ χρεὼν τὸν ἥσ-
σω τῷ κρατοῦντι ὑποχωρεῖν. ἀδικούμενοί τε, ὡς ἔοικεν, οἱ
ἄνθρωποι μᾶλλον ὀργίζονται ἢ βιαζόμενοι. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ
τοῦ ἴσου δοκεῖ πλεονεκτεῖσθαι, τὸ δ᾽ ἀπὸ τοῦ κρείσσο-
νος καταναγκάζεσθαι. ὑπὸ γοῦν τοῦ Μήδου δεινότερα τού-
των πάσχοντες ἠνείχοντο, ἡ δὲ ἡμετέρα ἀρχὴ χαλεπὴ δοκεῖ
εἶναι, εἰκότως· τὸ παρὸν γὰρ ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. ὑμεῖς
ἂν οὖν εἰ καθελόντες ἡμᾶς ἄρξαιτε, τάχα ἂν τὴν εὔνοιαν
διὰ τὸ ἡμέτερον δέος εἰλήφατε, μεταβάλοιτε, εἴπερ οἷα
καὶ τότε πρὸς τὸν Μῆδον δι᾽ ὀλίγου ἡγησάμενοι ὑπεδείξατε,
ὁμοῖα καὶ νῦν γνώσεσθε. ἄμικτα γὰρ τά τε καθ᾽ ὑμᾶς αὐ-
τοὺς νόμιμα τοῖς ἄλλοις ἔχετε καὶ προσέτι εἷς ἕκαστος ἐξιὼν
οὔτε τούτοις χρῆται οὔθ᾽ οἷς ἡ ἄλλη Ἑλλὰς νομίζει. βουλεύ-
εσθε οὖν βραδέως ὡς οὐ περὶ βραχέων, καὶ μὴ ἀλλοτρίαις
γνώμαις καὶ ἐγκλήμασι πεισθέντες οἰκεῖον πόνον πρόςθησθε.

Diese Leute sind so gewohnt, mit uns auf gleichem Fuss umzugehen, dass, sobald sie irgend, nach ihrer Meinung gegen Gebühr, durch einen Beschluss oder durch Uebung unserer Herrschergewalt, den Geringsten Abbruch erleiden, sie es uns nicht Dank wissen, dass ihnen nicht ein Mehreres entzogen worden, sondern um den dürftigen Verlust (der nicht an den reicht, den sie hätten erleiden können und bei andern erlitten hätten) sich wirklich ungeberdiger stellen, als wenn wir von Anfang an alles Recht bei Seite setzend nur geradezu unsere Vergrösserung gesucht hätten. Und hätten wir so gehandelt, in dem Fall würden sie auch keineswegs den Grundsatz dagegen aufgestellt haben, als ob es sich nicht gezieme, dass der Schwächere dem, der die Macht hat, weiche. De ellipsi ἀπὸ πρώτης v. Schaefer. ad L. Bos. p. 43. — Ut autem homines molestius ferunt iniuriam, quam vim; ita Plut. v. Timol. iniquius verba quam facta probrosa ferri ait: οὕτως ὑπὸ λόγων μᾶλλον ἢ πράξεων πονηρῶν ἀνιᾶσθαι πεφύκασιν οἱ πολλοί· χαλεπώτερον γὰρ ὕβριν ἢ βλάβην φέρουσι. — In verbis ἐκείνως δὲ (i. e. εἰ φανερῶς ἐπλεονεκτοῦμεν) particula posita est pro γάρ, ut saepe, velut I, 86. οἱ δ᾽ οὐκέτι etc. VIII, 69. ἦσαν δ᾽ Ἀθηναῖοι etc. V. Herm. ad Vig. p. 847. et de nostro loco id observavit schol. Denique ἀπὸ τοῦ ἴσου verte: *von seines Gleichen.*

ὑμεῖς γ᾽ ἂν οὖν — ἂν — μεταβάλοιτο] Particula ἄν in eadem sententia bis posita, ad idemque verbum referenda. Conf. I, 36. 136. II, 41. 94. Anecd. Bekk. I. p. 128. Greg. Cor. p. 43. Herm. ad Vig. p. 814.

ἄμικτα] Mireris citas rerum vicissitudines: sic Graeci hoc tempore inter se loquuntur; at apud Herodot. VIII, 144. Athenienses ad Spartanos: τὸ Ἑλληνικὸν ἐὸν ὅμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἱδρύματά τε κοινὰ, καὶ θυσίαι, ἤθεά τε ὁμότροπα etc. Scilicet Dorienses reliquos Graecos despiciebant. v. Valck. ad Herodot. III. p. 227. schol. Thuc. ad I, 124. 144. Mox ad ἐξιών intellige ἐς πόλεμον, hoc verbum enim et ἔξοδος in hac re propria sunt. v. Valck. ad Eur. Phoen. 766. Abresch. auctar. p. 234. et de fine hui. cap. Crag. d. rep. Laced. III, 12. instit. 6.

τοῦ δὲ πολέμου τὸν παράλογον, ὅσος ἐστί, πρὶν ἐν αὐ[τῷ] γενέσθαι προδιάγνωτε· μηκυνόμενος γὰρ φιλεῖ ἐς τύχας [τὰ] πολλὰ περιίστασθαι, ὧν ἴσον τε ἀπέχομεν καὶ ὁποτέ[ρως] ἔσται ἐν ἀδήλῳ κινδυνεύεται. ἰόντες τε οἱ ἄνθρωποι ἐς τ[οὺς] πολέμους τῶν ἔργων πρότερον ἔχονται, ἃ χρῆν ὕστερον δρ[ᾶν], κακοπαθοῦντες δὲ ἤδη τῶν λόγων ἅπτονται. ἡμεῖς δὲ ἐν [οὐ]δεμιᾷ πω τοιαύτῃ ἁμαρτίᾳ ὄντες οὔτ' αὐτοὶ οὔθ' ὑμᾶς ὁρ[ῶν]τες λέγομεν ὑμῖν, ἕως ἔτι αὐθαίρετος ἀμφοτέροις ἡ εὐβουλ[ία], σπονδὰς μὴ λύειν μηδὲ παραβαίνειν τοὺς ὅρκους, τὰ δὲ [δια]φορα δίκῃ λύεσθαι κατὰ τὴν ξυνθήκην· ἢ θεοὺς τοὺς ὁρ[κίους] μάρτυρας ποιούμενοι πειρασόμεθα ἀμύνεσθαι πολέμου ἄρ[χον]τας ταύτῃ ᾗ ἂν ὑφηγῆσθε.

79 Τοιαῦτα δὲ οἱ Ἀθηναῖοι εἶπον. ἐπειδὴ δὲ τῶν τε [ξυμ]μάχων ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐς [τοὺς] Ἀθηναίους καὶ τῶν Ἀθηναίων ἃ ἔλεξαν, μεταστησά[μενοι] πάντας ἐβουλεύοντο κατὰ σφᾶς αὐτοὺς περὶ τῶν παρόν[των]. καὶ τῶν μὲν πλειόνων ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ γνῶμαι ἔφερον, [ἀδι]κεῖν τε τοὺς Ἀθηναίους ἤδη καὶ πολεμητέα εἶναι ἐν τά[χει]. παρελθὼν δὲ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἀνὴρ καὶ ξυνε[τὸς] δοκῶν εἶναι καὶ σώφρων, ἔλεξε τοιάδε.

---

78. τοῦ πολέμου — περιίστασθαι] Stobae. p. 532. Suida[s] Schol. ad Lucian. t. V. p. 8. V. supr. ad c. 65. de v. παράλ[ογος]. Mox ἐν ἀδήλῳ κ. est: *ita ut incertus sit exitus.*

ἢ θεούς] Plerique libri pro ἢ habent εἰ δὲ μή, quod usitati[us] est quam ἢ hoc sensu, ut sit *alioqui.* Conf. I, 121. ἢ δεινὴ [ἂν] εἴη. 140. ἢ μηδὲ κατορθοῦντας — μεταποιεῖσθαι. Mox ὑφηγ[ῆσθε] idem est ac προηγῆσθε. Nam ὑπό in compositis subinde [est] pro praep. πρό. Gottl. adiri iubet Schneider. ad Demetr. d. [eloc.] p. 141. Budae. Comm. l. gr. p. 536.

79. πολεμητέα — τάχει] Phot. p. 378, 20. *Pors.* Schol. [ad] Arist. Ach. 193. in cod. suo invenisse videtur πολεμιστέα. Di[o]nys. art. rhet. p. 294. παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ, ait, Ἀρχίδαμος, ὃν φ[η]σιν συνετὸν εἶναι καὶ σώφρονα, eodem utitur artificio ad reprimen[]dos Lacedaemonios, cupiditate bellandi cum Atheniensibus [fla]grantes, quo Demosthenes in or. de Symmor. ad reprimend[os] Athenienses, bellum adversus regem Persarum gerere gest[i]entes.

80. Oratio Archidami, regis Spartanorum, qua imperfect[ionem] apud se bellici apparatus, et quae sit natura belli cum Athe[ni]ensibus gerendi monet; ut melius praeparentur, suadet, imp[ru]dentem festinationem dissuadet; utilitates cautae agendi ratio[]nis exponit, atque prius quam armis, paciscendo disceptan[dum] hortatur. Ad hanc orationem puto spectare verba Marcellini [in] Hermog. p. 313. in Reisk. appar. cr. ad Dem. t. I. p. 247. Schol[.] οὐκ ἀποχρήσει δὲ τὰ τῶν πολεμίων μόνον διαβάλλειν, ἀλλὰ δεῖ καὶ [τὰ] οἰκεῖα συστῆσαι, ὡς ὁ Θουκυδίδης ἐν τῇ Περικλέους (puto Ἀρχιδάμ[ου]) δημηγορίᾳ.

80 Καὶ αὐτὸς πολλῶν ἤδη πολέμων ἔμπειρός εἰμι, ὦ Λακε-
ιμόνιοι, καὶ ὑμῶν τοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡλικίᾳ ὁρῶ, ὥςτε
ιτε ἀπειρίᾳ ἐπιθυμῆσαί τινα τοῦ ἔργου, ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ
ἐθοιεν, μήτε ἀγαθὸν καὶ ἀσφαλὲς νομίσαντα. εὕροιτε δ'
ι τόνδε περὶ οὗ νῦν βουλεύεσθε οὐκ ἂν ἐλάχιστον γενόμε-
ν, εἰ σωφρόνως τις αὐτὸν ἐκλογίζοιτο. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς
ελοποννησίους καὶ ἀστυγείτονας παρόμοιος ἡμῶν ἡ ἀλκή,
ὶ διὰ ταχέων οἷόν τε ἐφ' ἕκαστα ἐλθεῖν· πρὸς δὲ ἄνδρας
γῆν τε ἑκὰς ἔχουσι καὶ προςέτι θαλάσσης ἐμπειρότατοί
ι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄριστα ἐξήρτυνται, πλούτῳ τε
ίῳ καὶ δημοσίῳ καὶ ναυσὶ καὶ ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ ὄχλῳ
ος οὐκ ἐν ἄλλῳ ἑνί γε χωρίῳ Ἑλληνικῷ ἐστίν, ἔτι δὲ καὶ
μμάχους πολλοὺς φόρου ὑποτελεῖς ἔχουσι, πῶς χρὴ πρὸς
ύτους ῥᾳδίως πόλεμον ἄρασθαι καὶ τίνι πιστεύσαντας
παρασκεύους ἐπειχθῆναι; πότερον ταῖς ναυσίν; ἀλλ' ἥσ-
ους ἐσμέν· εἰ δὲ μελετήσομεν καὶ ἀντιπαρασκευασόμεθα,
όνος ἐνέσται. ἀλλὰ τοῖς χρήμασιν; ἀλλὰ πολλῷ ἔτι πλέον
ύτου ἐλλείπομεν καὶ οὔτε ἐν κοινῷ ἔχομεν οὔτε ἑτοίμως
ι τῶν ἰδίων φέρομεν. τάχ' ἄν τις θαρσοίη ὅτι τοῖς ὅπλοις 81
ὑτῶν καὶ τῷ πλήθει ὑπερφέρομεν, ὥςτε τὴν γῆν δῃοῦν
τιφοιτῶντες· τοῖς δὲ ἄλλη γῆ ἐστὶ πολλὴ ἧς ἄρχουσι, καὶ
ι θαλάσσης ὧν δέονται ἐπάξονται. εἰ δ' αὖ τοὺς ξυμμάχους
φιστάναι πειρασόμεθα, δεήσει καὶ τούτοις ναυσὶ βοηθεῖν,
ὸ πλέον οὖσι νησιώταις. τίς οὖν ἔσται ἡμῶν ὁ πόλεμος; εἰ
ὴ γὰρ ἢ ναυσὶ κρατήσομεν ἢ τὰς προσόδους ἀφαιρήσομεν
φ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, βλαψόμεθα τὰ πλέω. κἂν

καὶ αὐτὸς — εἰμι] Pausan. I. p. 95. *καὶ τοῦ παντὸς ἄρχειν ρητο Λεωσθένης, πόλεώς τε ἀξιώματι καὶ αὐτὸς εἶναι δοκῶν πολέμων ιπειρος.*

ἀπειρίᾳ — νομίσαντα] variatur oratio transitu ex substantivo ι partic. facto. Conf. I, 107. ubi sic lego: *νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν, πη διέλθωσιν, ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς; καί τι καὶ τοῦ δήμου καταλύ-εως ὑποψίᾳ*, pro *ὑποψία ἦν.*

τόνδε περὶ οὗ νῦν] Vulgo *τὸν πόλεμον τόνδε.* Sed *τὸν πόλε-ον* omittunt A. B. F. H. N. g. h. *τόνδε* om. L. P. *τόνδε τὸν πό-ιμον* C. K. O. Q. S. Valla quoque *τὸν πόλεμον* omisit.

πλούτῳ] Per simile polysyndeton Dem. or. adv. Phil. ep. p. 52. *ὅτι δὲ χρὴ μήτε ὀῤῥωδεῖν ὑμᾶς τὴν ἐκείνου δύναμιν, μήτε ἀγεν-ῶς ἀντιταχθῆναι πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σώμασι, καὶ χρήμασι, καὶ αυσὶ, καὶ πᾶσιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀφειδῶς ὁρμῆσαι πρὸς τὸν πόλε-ον, ἐγὼ πειράσομαι διδάσκειν.* conf. p. 170. Mox Gottl. recte *ντιπαρασκευασόμεθα* dedit pro *παρασκευάσομεν*, probantibus Hem-terh. ad Thom. M. p. 852. et Abresch. auct. p. 261. conf. Ern. d Xen. Mem. III, 7.

ἐν κοινῷ] i. e. *in aerario* v. Wessel. ad Herodot. VII. p. 569. ristot. Polit. II, 7.

τούτῳ οὐδὲ καταλύεσθαι ἔτι καλόν, ἄλλως τε καὶ εἰ δέξ
ἄρξαι μᾶλλον τῆς διαφορᾶς. μὴ γὰρ δὴ ἐκείνῃ γε τῇ ἐλ
ἐπαιρώμεθα ὡς ταχὺ παυθήσεται ὁ πόλεμος ἢν τὴν γῆν
τῶν τάμωμεν. δέδοικα δὲ μᾶλλον μὴ καὶ τοῖς παισὶν
ὑπολίπωμεν· οὕτως εἰκὸς Ἀθηναίους φρονήματι μήτε τῇ
δουλεῦσαι, μήτε ὥςπερ ἀπείρους καταπλαγῆναι τῷ πολέ

82 οὐ μὴν οὐδὲ ἀναισθήτως αὐτοὺς κελεύω τούς τε ξυμμά
ἡμῶν ἐᾶν βλάπτειν καὶ ἐπιβουλεύοντας μὴ καταφω
ἀλλὰ ὅπλα μὲν μήπω κινεῖν, πέμπειν δὲ καὶ αἰτιᾶσθαι
πόλεμον ἄγαν δηλοῦντας μήθ' ὡς ἐπιτρέψομεν, κἂν το
καὶ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι ξυμμάχων τε προςα
καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, εἴ ποθέν τινα ἢ ναυτι
χρημάτων δύναμιν προςληψόμεθα· ἀνεπίφθονον δὲ
ὥςπερ καὶ ἡμεῖς ὑπ' Ἀθηναίων ἐπιβουλευόμεθα μὴ Ἕλ
νας μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους προςλαβόντας διασωθῆ
καὶ τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκποριζώμεθα. καὶ ἢν μὲν ἐςακούσ
πρεσβευομένων ἡμῶν, ταῦτα ἄριστα· ἢν δὲ μή, διελθό
ἐτῶν καὶ δύο καὶ τριῶν ἄμεινον ἤδη ἢν δοκῇ πεφραγ
ἴμεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἴσως ὁρῶντες ἡμῶν ἤδη τήν τε
σκευὴν καὶ τοὺς λόγους αὐτῇ ὁμοῖα ὑποσημαίνοντας μᾶλ
ἂν εἴκοιεν, καὶ γῆν ἔτι ἄτμητον ἔχοντες καὶ περὶ παρόν
ἀγαθῶν καὶ οὔπω ἐφθαρμένων βουλευόμενοι. μὴ γὰρ ἄ
τι νομίσητε τὴν γῆν αὐτῶν ἢ ὅμηρον ἔχειν, καὶ οὐχ

---

81. *καταλύεσθαι*] Usitatius hoc sensu, quo est *reconc*
verbum *διαλύεσθαι*. Sed *καταλύειν* eodem sensu extat V,
VIII, 58.

ὑπολίπωμεν] Hom. Il., ut Schol. adnotavit: *μηδ' ἡμῖν τ*
τ' ὀπίσσω πῆμα λίπωνται. Mox de aoristo *καταπλαγῆναι* v. P
prol. t. I. p. 158.

82. *μήτε πόλεμον — ὡς ἐπιτρέψομεν*] Vide de his ver
Matth. Gr. p. 900.

ἐπιβουλευόμεθα] Scribere debebat *ἐπιβουλεύονται*, quia perti
ad *ὅσοι*, sed structura sententiae principalis non raro sequi
sententiam in medio positam, atque aliunde pendentem. C
III, 67. *ἢν οἱ ἡγεμόνες ὥςπερ νῦν ὑμεῖς κεφαλαιώσαντες πρὸς τ*
ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσεσθε. Mox *καὶ τὰ αὐτῶν* est pro
ἡμῶν αὐτῶν. V. Matth. Gr. §. 489. II. Buttm. §. 114. not.
Bredov. *und in der Zwischenzeit müssen wir, was in unse*
Macht ist, rüsten, theils dadurch, dass wir uns Bundesgenoss
zusammenbringen aus Hellenen und Barbaren, woher wir irg
Geld oder Schiffe erhalten können; denn das kann uns Niema
verargen, dass wir, angegriffen von solchen Feinden, als die Ath
ner sind, nicht bloss Hellenen, sondern auch Barbaren zu Hü
nehmen, uns zu retten; theils wollen wir unsere eigenen Mittel b
reit halten. Respondent inter se *ξυμμάχων τε προςαγωγῇ* et
τὰ αὐτῶν ἅμα ἐκπορ., verba autem *ἀνεπίφθονον — διασωθῆναι* i
parenthesi sunt.

ὅμηρον] Suidas in v. Harpocr. Hesych. in *ὁμηρεῖν*. Etym.

ὸ ἄμεινον ἐξείργασται· ἧς φείδεσθαι χρὴ ὡς ἐπὶ πλεῖστον,
: μὴ ἐς ἀπόνοιαν καταστήσαντας αὐτοὺς ἀληπτοτέρους
εν. εἰ γὰρ ἀπαράσκευοι τοῖς τῶν ξυμμάχων ἐγκλήμασιν
ειχθέντες τεμοῦμεν αὐτήν, ὁρᾶτε ὅπως μὴ αἴσχιον καὶ
ορώτερον τῇ Πελοποννήσῳ πράξωμεν. ἐγκλήματα μὲν γὰρ
πόλεων καὶ ἰδιωτῶν οἷόν τε καταλῦσαι· πόλεμον δὲ
επαντας ἀραμένους ἕνεκα τῶν ἰδίων, ὃν οὐχ ὑπάρχει εἰ-
αι καθ' ὅτι χωρήσει, οὐ ῥᾴδιον εὐπρεπῶς θέσθαι. καὶ 83
ανδρία μηδενὶ πολλοὺς μιᾷ πόλει μὴ ταχὺ ἐπελθεῖν δο-
ςω εἶναι. εἰσὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις οὐκ ἐλάσσους χρήματα
φοντες ξύμμαχοι, καὶ ἔστιν ὁ πόλεμος οὐχ ὅπλων τὸ
έον, ἀλλὰ δαπάνης, δι' ἣν τὰ ὅπλα ὠφελεῖ, ἄλλως τε
ἠπειρώταις πρὸς θαλασσίους. πορισώμεθα οὖν πρῶτον
την, καὶ μὴ τοῖς τῶν ξυμμάχων λόγοις πρότερον ἐπαιρώ-
θα, οἵπερ δὲ καὶ τῶν ἀποβαινόντων τὸ πλέον ἐπ' ἀμφό-
α τῆς αἰτίας ἕξομεν, οὗτοι καὶ καθ' ἡσυχίαν τι αὐτῶν
οΐδωμεν. καὶ τὸ βραδὺ καὶ μέλλον, ὃ μέμφονται μάλιστα 84
ῶν, μὴ αἰσχύνεσθε. σπεύδοντές τε γὰρ σχολαίτερον ἂν
ύσαισθε διὰ τὸ ἀπαράσκευοι ἐγχειρεῖν· καὶ ἅμα ἐλευθέ-
καὶ ἐνδοξοτάτην πόλιν διὰ παντὸς νεμόμεθα, καὶ δύ-
ται μάλιστα σωφροσύνη ἔμφρων τοῦτ' εἶναι. μόνοι γὰρ
αὐτὸ εὐπραγίαις τε οὐκ ἐξυβρίζομεν καὶ ξυμφοραῖς ἧσ-
ἑτέρων εἴκομεν· τῶν τε ξὺν ἐπαίνῳ ἐξοτρυνόντων ἡμᾶς

335, 20. Suidas paulo ante verbum καταφορᾶν explicat per -χειν, ubi Scholiasta usus est. Mox οὐχ ἧσσον est pro τοσούτῳ ἄον ὅσῳ ἄμεινον, ut VII, 63. v. Abresch. auctar. p. 236. Etenim ἧσσον est μᾶλλον et οὐχ ἥκιστα idem quod μάλιστα. V. Moer. 182., ibiq. Piers. Add. interpp. ad Vig. p. 453.
ἐγκλήμασιν] i. e. *propter crimina*. V. Matth. Gr. p. 545. De ist. πράξωμεν post ὅπως μή v. Popp. prol. t. I. p. 136. Qui uuntur canonem Dawesianum, (de quo v. Heind. ad Plat. tag. p. 476. Thiersch. Gr. §. 343. 13.) legunt πράξομεν, quia ex ὅπως μή nonnisi cum coni. aor. primi pass., et aoristi sec., autem cum activi aut medii aoristi primi coniunctivo congitur. Apud Thucydidem coniunctivus aoristi primi activi cum ως μή iunctus est II, 67. IV, 66. 76. Medii aoristi primi conctivus extat I, 57. coll. VIII, 4. porro I, 73. III, 57. In qui exemplis ne unus quidem cod. futurum praebet. — Verba μὴ -ιον — πράξομεν adscripta in anecd. Bekk. I. p. 162.

84. ἂν παύσαισθε] Plerique codd. παύσησθε, quod poëticum V. Matth. Gr. p. 727. Praetuli optativum cum Popp. I. I. 38. Mox scripturam ἐνδοξοτάτης tuetur Thom. M. in ἐπίδοξος, usus est verbis: καὶ ἅμα — διαπαντός. In proxime sequenti τοῦτ' εἶναι pronomen refer ad ἐλευθέραν, ut sit: ἐλευθέρα εἶ- Ad sensum vero huius loci explicandum faciunt sermones ton. d. leg. 646. *Steph.*
εὐπραγίαις] Photius: εὐπραξίαν οἱ παλαιοὶ κωμικοὶ διὰ τοῦ ξ. κυδίδης δὲ διὰ τοῦ γ. Habet tamen etiam alteram formam.

ἐπὶ τὰ δεινὰ παρὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν οὐκ ἐπαιρόμεθα ἡδ[...]
καὶ ἤν τις ἄρα ξὺν κατηγορίᾳ παροξύνῃ, οὐδὲν μᾶλ[...]
ἀχθεσθέντες ἀνεπείσθημεν. πολεμικοί τε καὶ εὔβουλοι [...]
τὸ εὔκοσμον γιγνόμεθα, τὸ μὲν ὅτι αἰδὼς σωφροσύνης [...]
στον μετέχει, αἰσχύνης δὲ εὐψυχία, εὔβουλοι δὲ ἀμαθέ[...]
ρον τῶν νόμων τῆς ὑπεροψίας παιδευόμενοι, καὶ ξὺν [...]
λεπότητι σωφρονέστερον ἢ ὥςτε αὐτῶν ἀνηκουστεῖν, κα[...]
τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ ἄγαν ὄντες, τὰς τῶν πολεμίων παρασ[...]
λόγῳ καλῶς μεμφόμενοι ἀνομοίως ἔργῳ ἐπεξιέναι, νομ[...]
δὲ τάς τε διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι καὶ [...]
προςπιπτούσας τύχας οὐ λόγῳ διαιρετάς. ἀεὶ δὲ ὡς πρὸ[...]
βουλευομένους τοὺς ἐναντίους ἔργῳ παρασκευαζόμεθα· [...]
οὐκ ἐξ ἐκείνων ὡς ἁμαρτησομένων ἔχειν δεῖ τὰς ἐλπ[...]
ἀλλ' ὡς ἡμῶν αὐτῶν ἀσφαλῶς προνοουμένων. πολύ τι [...]
φέρειν οὐ δεῖ νομίζειν ἄνθρωπον ἀνθρώπου, κράτιστο[...]

αἰδώς] i. e. *dedecoris vitandi studium.* Vid. Elmsl. ad [...] Heracl. 201. Schol. monet verborum Homeri: *αἰδομένων δ' [ἀν]δρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται.* Quippe, ut Simonides ait, *[ὁ δὲ θά]νατος ἔκιχε καὶ τὸν φυγόμαχον*, cuius verba expressit Horat. [...] III, 2, 14. *Mors et fugacem persequitur virum, nec parcit [...]lis iuventae poplitibus timidove tergo.*

εὔβουλοι δὲ — προνοουμένων] Hoc dicit: modestia [...] quam tarditatem dicunt Corinthii, efficit, ut et bellicosi [...] et circumspecti; ac bellicosi quidem, quia modestiam vel [...]me pudor et vitandi dedecoris studium sequitur, rursus ex [...] pudore nascitur periculorum contemtus et fortitudo. Ita fit, [...] bellicosi simus. Circumspecti autem modestia nostra [...] quia sic instituimur, ut leges non contemnamus, et seve[...] disciplinae iis obtemperare discamus: quia sic instituimur, [...]lia addiscere nolentes non quidem hostium apparatum f[...] reprehendimus, sed tanto acrius agendo rem ipsam aggre[...] quia denique sic instituimur, ut persuasum nobis habeamus, [...]silia hostium similia esse fortunae casibus, qui ne ipsi [...] callide disserendo ex incertis certi reddi possunt. Quare [...]re et factis parati sumus, ut adversus bene consultos hostes, [...]que in erroribus, quos illi fortasse commissuri sunt, fidu[...] ponimus, sed inde spem victoriae capimus, quod in o[...] eventum semper praeparati sumus. — Verba *τὸ μέν* ante *αἰδώς* refer ad *πολεμικοί*, ut sit: *καὶ πολεμικοὶ μὲν γιγνό[μεθα]* [...] Verbo *αἰσχύνης* non aliud quidquam significatur quam verbo [αἰ]δώς: hic enim est nexus et quasi climax quidam sententia[e] [...] modesti sumus, ex modestia vitandi dedecoris studiosi, ex [...] studio fortes. Iam cum post *τὸ μέν* sequi deberet *τὸ δέ*, [...] pro *τὸ δέ*, quia praecessit *πολεμικοί τε καὶ εὔβουλοι γιγνόμεθα*, [...] *εὔβουλοι δέ*, et deinde orationem variat dicens pro *ὅτι ἀμαθέ[στε]ρον — παιδευόμεθα* sic: *ἀμαθέστερον παιδευόμενοι.* Iam a [...] *παιδευόμενοι* pendent adverbia *ἀμαθέστερον* et *σωφρονέστερον.* [...] in sententiis quoque ab his adverbiis pendentibus oratio va[...]tur, nam ab *ἀμαθέστερον* quod pendet, substantivum est: [...]

ϱοψίας, quod autem a σωφρονέστερον, verbum: ἢ ὥστε ἀνη-
ιστεῖν. Deinde ξὺν χαλεπότητι σωφρονέστερον dixit pro χαλεπώτε-
ϱόν τε καὶ σωφρονέστερον. Praeterea a participio παιδευόμενοι pen-
nt infinitivi ἐπεξιέναι et νομίζειν. Verba autem καὶ μὴ τὰ
ρεῖα — ἐπεξιέναι ita explico: καὶ μὴ τῷ τὰ ἀχρεῖα ξυνετοὶ
ἂν εἶναι τὰς τῶν πολεμίων παρασκευὰς λόγῳ μὲν καλῶς μέμ-
σθαι, ἀνομοίως δὲ ἔργῳ ἐπεξιέναι sc. παιδευόμενοι, quemadmo-
m supr. cap. 71. init. partic. ἀμυνόμενοι vidimus explican-
m esse per τῷ ἀμύνεσθαι. Pergit νομίζειν δὲ — οὐ λόγῳ διαιρετάς.
ιae verba vulgo ita interpretantur: *sed ita instituimur, ut et*
orum cogitationes nostris similes esse et fortunae casus oratione
blicari non posse existimemus. Qui si verus sensus istorum
rborum esset, pro οὐ διαιρετὰς opus fuisset scribi: μὴ διαιρε-
ς. At enim παραπλησίους εἶναι καὶ τὰς — τύχας dictum e more
aecorum pro παραπλησίους εἶναι ταῖς τύχαις. Verba autem οὐ
-ῳ διαιρετάς i. e. *die nicht mit Worten auszumachen sind*, iam
ste οὐ, non μή habent, quia sic resolvenda sunt: αἳ οὐ διαιρε-
λόγῳ εἰσίν. Conf. Periclis verba infr. c. 140. ἐνδέχεται — αἰ-
σθαι. Haec totius periodi interpretatio sequentibus firmatur,
ibus hoc dicit: propterea quod pro incertis consilia hostium,
o incertis casus fortunae habemus; minus quidem verborum
imus, sed tanto tutius bella aggredimur, semper ita parati,
asi hostes optime sibi consuluerint, quo fit, ut nullus rerum
entus praeter spem nobis contingat. Particula ὡς, cum geni-
o absol. προνοουμένων iuncta per circumscriptionem reddenda
: *man muss Hoffnung haben in dem Bewusstseyn, dass man*
bst auf alle Fälle (ἀσφαλῶς) *gerüstet sey.* V. Buttm. Gr. §. 132.
t. 5. Verba denique extrema huius cap. refero ad laudes,
as Corinthii Atheniensibus tribuerant c. 70. 71. Schol. plera-
e non inutilia adnotavit: σωφροσύνη ἔμφρων λέγει τὴν μετὰ
λογισμοῦ τυγχάνουσαν, οὐ τὴν ἀλόγιστον, καὶ ἀπὸ φύσεως μόνον συμ-
-νουσαν. Minus recte verba τοῦτ' εἶναι explicat per τὸ βραδὺ
τὸ μέλλον. Verba τῶν τε ξὺν ἐπαίνῳ — ἡδονῇ recte ad ora-
nem Corinthiorum respicere ait. Pergit ἀσαφὲς τὸ χωρίον ποιεῖ
τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγή. τήν τε γὰρ αἰδῶ καὶ τὴν αἰσχύνην κατὰ
αὐτοῦ τίθησι συνωνύμως, καὶ τὸ λοιπὸν ἔμφασιν παρέχει, ὡς ἐπ'
ου καὶ ἄλλου τάσσων τὴν λέξιν. ὡς καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν εὐ-
ψυχίαν ὁμοίως τέθεικε. Ad verbum ἀμαθέστεροι (ita enim legit)
ec adnotavit: ὁ μὴ εἰδώς τι κακὸν ποιῆσαι, ἀμαθῶς αὐτοῦ ἔχει
νόει. ἡμεῖς οὖν, φησί, παιδευόμεθα ἀμαθῶς ἔχειν τοῦ καταφρο-
τῶν νόμων. τουτέστιν, οὐ παιδευόμεθα, ὥστε ὑπερορᾶν τῶν νό-
. Notum autem est, Athenienses adversariis suis exprobrasse
αθίαν, quod fecit etiam orator Corinthius c. 71., tanquam ἀμού-
ς. v. Aelian. V. H. XII, 50., ibique Perizon. Praecipue autem
dium eloquentiae negligebant. v. Thuc. IV, 84. Haec sunt
ἀχρεῖα quae dicit Archidamus, ubi Schol. τὰ ἀχρεῖα, τὰ σοφίσ-
ματα τῶν λόγων. οἱ γὰρ Λάκωνες βραχυλόγοι. Pergit: καὶ ξὺν χα-
λεπότητι· οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι βαρυτάτην εἶχον ἀγωγήν, χαλεπῶς ζη-
μενοι καὶ σωφρονιζόμενοι. ἐν γὰρ Λακεδαίμονι ἔφοροί τινες ἦσαν,
εἴ τινα ἴδοιεν ἀργοῦντα, τοῦτον ἔτυπτον λέγοντες, ὅτι ὁ ἀργῶν καὶ
νόμων σπεῖδει καταφρονεῖν. Verba autem νομίζειν — διαιρετάς
od attinet, schol. partim verum vidit, partim caecutiit; ὁ δέ τε
δεσμος (ante διανοίας) πρὸς τὸ οὐ ἐπίῤῥημα. Sed illa particula
tius referenda ad proxime sequens καί. — τὸ δὲ οὐ ἀντὶ τοῦ μή,
ἢ οὕτως ἡ σύνταξις „καὶ πολεμικοὶ καὶ εὔβουλοι γινόμεθα, παιδευ-
μενοι μὴ νομίζειν τὰς διανοίας τῶν πέλας καὶ τὰς προσπιπτούσας

85 εἶναι ὅςτις ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις παιδεύεται. ταύτας ἃς οἱ πατέρες τε ἡμῖν παρέδοσαν μελέτας καὶ αὐτοὶ παντὸς ὠφελούμενοι ἔχομεν, μὴ παρῶμεν, μηδ᾽ ἐπειχθ ἐν βραχεῖ μορίῳ ἡμέρας περὶ πολλῶν σωμάτων καὶ χρημ καὶ πόλεων καὶ δόξης βουλεύσωμεν, ἀλλὰ καθ᾽ ἡσ

τύχας ὁμοίας εἶναι, λόγῳ διαιρετάς" ἀντὶ τοῦ· οὐχ ὡς λόγῳ ἐφ οἱ μὴ σκοποῦντες ἃ δεῖ, οὕτω τὰς τύχας ἔχειν ὑπολαμβάνειν. nullo modo fieri potest; nam neque οὐ pro μή ponere lic neque particulam negativam ex sententia ab alia pendente t ferre in sententiam, unde illa pendet. Ita enim exit sensu ne alienus: *non putamus similia esse consilia hominum et for casus*, cum potius similia esse velit, quippe quorum neu verbis dirigatur et in certo ponatur. Vocabulum διαιρετά φανεράς i. e. *explorata* exponit. Verbis ὡς ἁμαρτησομένων rursus Corinthios tangi, recte monet. V. supr. c. 69. Verba ἐν ἀναγκαιοτάτοις quae contrarium significant illis ἀχρείοις, ex iis explicanda sunt. Non sunt igitur, ut schol. vult, τὰ ἐπικαί τατα, sed hoc sibi vult: *ne putate, hominem homini multo p stare;* est ut vir viro virtutibus quibusdam non necessariis, facunditate, deliciarum studio praestet, *sed praestantissimu est, qui in maxime necessariis eruditur* i. e. in severa cor morumque disciplina atque obedientia legum. — Ceterum babilis Heilmanni coniectura est, scholiasten legisse: παραπλ et scripsisse ὁμοίως, quod nisi ita sit, nimis absurda eius e catio est. Ipse autem ita interpretatur: *Unsere gesetzte D ungsart ist es, die uns sowohl kriegerisch macht, als in Stand setzt, heilsame Entschliessungen zu fassen. Ienes, wei gesetztes Wesen mit Empfindungen von Scham, mit diesen die Tapferkeit vergesellschaftet ist: dieses aber weil wir in der gen Einf..'t erzogen sind, die uns nicht wissen lässt was a die Gesetze verschmähen, und eine gar zu strenge Anführung vernünftigen Grundsätzen gehabt haben, als dass wir uns ge dieselben empören sollten. Wir besitzen nicht die unnütze schicklichkeit, die Anstalten unserer Feinde in einer künstlichen heruntersumachen, ohne hernach, wenn es zum Treffen geht, sen Worten gemäss zu handeln. Wir glauben vielmehr, an denken eben so vorsichtig wie wir; und der Verlauf der D lasse sich nicht durch Worte ausmachen. Wir setzen bei uns Feinde allemal kluge Maasregeln voraus, und suchen demselben der That zu begegnen. Man muss nie seine Hoffnung eines g Erfolgs auf des Feindes Versehen gründen, sondern auf die Sic heit seiner eignen Maasregeln. Man darf auch nicht gla dass unter den Menschen selbst ein sonderlicher Unterschied s nur der ist der beste, der zu dem Wesentlichen angeführt* Quae interpretatio probari posse videtur, si verbis οὐ διαφ quasi unam notionem effici statuas; ita enim particulae οὐ μή usus excusatur; ac favere sane videtur copulatio particular τε — καί, cum ex mea explicatione τε melius abesset; cui r sus locus parallelus c. 140. ex oratione Periclis opitulari videt quare fortasse τε ante διανοίας delendum. Verba ἀεὶ δὲ ὡς τοὺς ἐναντίους sic explicanda esse: πρὸς τοὺς ἐναντίους ὡς πρὸς β., docuit Matth. Gr. p. 876.

ἔξεστι δ' ἡμῖν μᾶλλον ἑτέρων διὰ ἰσχύν. καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πέμπετε μὲν περὶ τῆς Ποτιδαίας, πέμπετε δὲ περὶ ὧν οἱ ξύμμαχοί φασιν ἀδικεῖσθαι, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων αὐτῶν δίκας δοῦναι· ἐπὶ δὲ τὸν διδόντα οὐ πρότερον νόμιμον ὡς ἐπὶ ἀδικοῦντα ἰέναι. παρασκευάζεσθε δὲ τὸν πόλεμον ἅμα. ταῦτα γὰρ καὶ κράτιστα βουλεύσεσθε καὶ τοῖς ἐναντίοις φοβερώτατα. καὶ ὁ μὲν Ἀρχίδαμος τοιαῦτα εἶπε· παρελθὼν δὲ Σθενελαΐδας τελευταῖος, εἷς τῶν ἐφόρων τότε ὤν, ἔλεξεν ἐν τοῖς Λακεδαιμονίοις ὧδε.

86 Τοὺς μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων οὐ γιγνώσκω· ἐπαινέσαντες γὰρ πολλὰ ἑαυτοὺς οὐδαμοῦ ἀντεῖπον ὡς οὐκ ἀδικοῦσι τοὺς ἡμετέρους ξυμμάχους καὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι εἰ πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθοὶ τότε, πρὸς δὲ ἡμᾶς κακοὶ νῦν, διπλασίας ζημίας ἄξιοί εἰσιν, ὅτι ἀντ' ἀγαθῶν κακοὶ γεγένηνται. ἡμεῖς δὲ ὅμοιοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμεν, καὶ τοὺς ξυμμάχους ἢν σωφρονῶμεν οὐ περιοψόμεθα ἀδικουμένους οὐδὲ μελλήσομεν τιμωρεῖν· οἱ δ' οὐκέτι μέλλουσι κακῶς πάσχειν. ἄλλοις μὲν γὰρ χρήματά ἐστι πολλὰ καὶ νῆες καὶ ἵπποι, ἡμῖν δὲ ξύμμαχοι ἀγαθοί, οὓς οὐ παραδοτέα τοῖς Ἀθηναίοις ἐστίν, οὐδὲ δίκαις καὶ λόγοις διακριτέα μὴ λόγῳ καὶ αὐτοὺς βλαπτομένους, ἀλλὰ τιμωρητέα ἐν τάχει καὶ παντὶ σθένει. καὶ ὡς ἡμᾶς πρέπει βουλεύεσθαι ἀδικουμένους μηδεὶς διδασκέτω, ἀλλὰ τοὺς μέλλοντας ἀδικεῖν μᾶλλον πρέπει πολὺν χρόνον βουλεύεσθαι. ψηφίζεσθε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἀξίως τῆς Σπάρτης τὸν πόλεμον, καὶ μήτε τοὺς Ἀθηναίους ἐᾶτε μείζους γίγνεσθαι, μήτε τοὺς ξυμμάχους καταπροδιδῶμεν, ἀλλὰ ξὺν τοῖς θεοῖς ἐπίωμεν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας.

87 Τοιαῦτα δὲ λέξας ἐπεψήφιζεν αὐτὸς ἔφορος ὢν ἐς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Λακεδαιμονίων. ὁ δέ, κρίνουσι γὰρ βοῇ καὶ

85. ἔξεστι δ' ἡμῖν] Schol. ταῦτα πρὸς τὸν Κορίνθιον αἰνίττεται ὁ Ἀρχίδαμος. Nimirum, ubi legatus Corinthius dicit, Spartanos securos quidem esse, sed non tutos: καίτοι ἐλέγεσθε ἀσφαλεῖς εἶναι ὧν ἄρα ὁ λόγος τοῦ ἔργου ἐκράτει cap. 69. His ista opponit rex: *licet enim nobis ita facere per potentiam nostram*, quae deterret Athenienses, ne temere nos aggrediantur. Ad ἔξεστι supple ex superioribus: καθ' ἡσυχίαν βουλεύειν. Verba igitur διὰ ἰσχὺν male explicat schol. δι' ἣν ἔχομεν ἰσχύν, μή πως φθάσαντες ἀπολέσωμεν ταύτην δι' ἀβουλίαν.

86. Sthenelaidas arma suadet. Huius orationis mentionem facit Plut. in comm., an seni sit resp. ger. t. IX. p. 204.

87. ἐπεψήφιζεν] i. e. *in suffragium misit.* v. Ern. ad Xen. Mem. I, 1. Abresch. auct. p. 236. Budae. comm. l. gr. p. 167. Vales. ad Harpocr. s. v.

βοῇ] Fusius exponit Plut. V. Lyc. c. 26. Mox voc. χρηματί-

οὐ ψήφῳ; οὐκ ἔφη διαγιγνώσκειν τὴν βοὴν ὁποτέρα μ
ἀλλὰ βουλόμενος αὐτοὺς φανερῶς ἀποδεικνυμένους τὴν
μην ἐς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον ὁρμῆσαι ἔλεξεν "Ὅτῳ μὲν
ῶ Λακεδαιμόνιοι, δοκοῦσι λελύσθαι αἱ σπονδαὶ καὶ οἱ
ναῖοι ἀδικεῖν, ἀναστήτω ἐς ἐκεῖνο τὸ χωρίον· δείξ
χωρίον αὐτοῖς· ὅτῳ δὲ μὴ δοκοῦσιν, ἐς τὰ ἐπὶ θ
ἀναστάντες δὲ διέστησαν, καὶ πολλῷ πλείους ἐγένοντ
ἐδόκουν αἱ σπονδαὶ λελύσθαι. προςκαλέσαντές τε τοὺς
μάχους εἶπον ὅτι σφίσι μὲν δοκοῖεν ἀδικεῖν οἱ Ἀθη
βούλεσθαι δὲ καὶ τοὺς πάντας ξυμμάχους παρακαλέ
ψῆφον ἐπαγαγεῖν, ὅπως κοινῇ βουλευσάμενοι τὸν πό
ποιῶνται, ἢν δοκῇ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου
πραξάμενοι ταῦτα, καὶ οἱ Ἀθηναίων πρέσβεις ὕστερο
ἅπερ ἦλθον χρηματίσαντες. ἡ δὲ διαγνώμη αὕτη τῆς ἐ
σίας, τοῦ τὰς σπονδὰς λελύσθαι, ἐγένετο ἐν τῷ τετ
ἔτει καὶ δεκάτῳ τῶν τριακοντουτίδων σπονδῶν προκεχωρ
ῶν αἵ ἐγένοντο μετὰ τὰ Εὐβοϊκά.

88 Ἐψηφίσαντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς σπονδὰς λελ
καὶ πολεμητέα εἶναι οὐ τοσοῦτον τῶν ξυμμάχων πεισθ
τοῖς λόγοις ὅσον φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἐπὶ
δυνηθῶσιν, ὁρῶντες αὐτοῖς τὰ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπο
89 ἤδη ὄντα. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι τρόπῳ τοιῷδε ἦλθον ἐπ
πράγματα ἐν οἷς ηὐξήθησαν. ἐπειδὴ Μῆδοι ἀνεχώρησ
τῆς Εὐρώπης νικηθέντες καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ὑπὸ Ἑλλ
καὶ οἱ καταφυγόντες αὐτῶν ταῖς ναυσὶν ἐς Μυκάλην δι
ρησαν, Λεωτυχίδης μὲν ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων
περ ἡγεῖτο τῶν ἐν Μυκάλῃ Ἑλλήνων, ἀπεχώρησεν ἐπ
κου ἔχων τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου ξυμμάχους· οἱ δὲ
ναῖοι καὶ οἱ ἀπὸ Ἰωνίας καὶ Ἑλλησπόντου ξύμμαχοι
ἀφεστηκότες ἀπὸ βασιλέως ὑπομείναντες Σηστὸν ἐπολιό
Μήδων ἐχόντων, καὶ ἐπιχειμάσαντες εἷλον αὐτὴν ἐκλ

σαντες hinc excitant Thom. M. p. 919. et Suidas v. χρηματι
νοι. Add. Hesych. in χρηματίσασθαι. Vocem διαγνώμη paulo
rius sequentem Schol. refert inter idiomata Thucydidis.
III, 42. 67. Citat etiam Thom. M. p. 211. ex hoc ipso
Zonaras: διαγνώμη, ἡ διάγνωσις καὶ ἡ διάκρισις. ἡ λέξις Θουκυ
ubi v. Tittm. Similia Suidas in v., quem emendat Kuster.
Gail. *Mém.* p. 76. De voce τριακοντουτίδων v. supra ad. c.
Iungerm. ad Polluc. I, 56. Etym. M. in τριακοντούτης, qui
memorat, ubi reponendum σπονδῶν pro νεῶν.

88. ἐψηφίσαντο — ηὐξήθησαν] Dionys. p. 834. Mox
πολεμητέα v. Matth. Gr. p. 618. et supr. ad c. 79.
ἐπὶ μεῖζον] Marg. Cod. Bodl. ἴσως ἔτι. Male. Conf. I,
118. II, 97. IV, 100. 117. VIII, 24. Eodem sensu ἐπὶ μᾶλλ
citur ab Herodot. I, 94. IV, 181. V. Werfer. in act. phil. M
t. I. p. 258. Iacobs. ibid. p. 290.

των τῶν βαρβάρων. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπέπλευσαν ἐξ Ἑλλησ-
πόντου ὡς ἕκαστοι κατὰ πόλεις. Ἀθηναίων δὲ τὸ κοινόν,
ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθον, διεκομί-
ζοντο εὐθὺς ὅθεν ὑπεξέθεντο παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν
περιοῦσαν κατασκευήν, καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν παρε-
σκευάζοντο καὶ τὰ τείχη. τοῦ τε γὰρ περιβόλου βραχέα εἱ-
στήκει καὶ οἰκίαι αἱ μὲν πολλαὶ πεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ πε-
ριῆσαν, ἐν αἷς αὐτοὶ ἐσκήνησαν οἱ δυνατοὶ τῶν Περσῶν.
Λακεδαιμόνιοι δὲ αἰσθόμενοι τὸ μέλλον ἦλθον πρεσβείᾳ, τὰ **90**
μὲν καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν ὁρῶντες μήτε ἐκείνους μήτ' ἄλλον
μηδένα τεῖχος ἔχοντα, τὸ δὲ πλέον τῶν ξυμμάχων ἐξοτρυ-
νόντων καὶ φοβουμένων τοῦ τε ναυτικοῦ αὐτῶν τὸ πλῆθος,
ὃ πρὶν οὐχ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἐς τὸν Μηδικὸν πόλεμον τόλμαν
γενομένην. ἠξίουν τε αὐτοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον ὅσοις εἱστήκει ξυγκαθελεῖν μετὰ
σφῶν τοὺς περιβόλους, τὸ μὲν βουλόμενον καὶ ὕποπτον τῆς
γνώμης οὐ δηλοῦντες ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δὲ τοῦ βαρβά-
ρου, εἰ αὖθις ἐπέλθοι, οὐκ ἂν ἔχοντος ἀπὸ ἐχυροῦ ποθεν,
ὥσπερ νῦν ἐκ τῶν Θηβῶν, ὁρμᾶσθαι· τήν τε Πελοπόννησον
πᾶσιν ἔφασαν ἱκανὴν εἶναι ἀναχώρησίν τε καὶ ἀφορμήν. οἱ
δ' Ἀθηναῖοι Θεμιστοκλέους γνώμῃ τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους
ταῦτ' εἰπόντας ἀποκρινάμενοι ὅτι πέμψουσιν ὡς αὐτοὺς
πρέσβεις περὶ ὧν λέγουσιν εὐθὺς ἀπήλλαξαν· ἑαυτὸν δὲ ἐκέ-
λευεν ἀποστέλλειν ὡς τάχιστα ὁ Θεμιστοκλῆς ἐς τὴν Λακε-
δαίμονα, ἄλλους δὲ πρὸς ἑαυτῷ ἑλομένους πρέσβεις μὴ
εὐθὺς ἐκπέμπειν, ἀλλ' ἐπισχεῖν μέχρι τοσούτου ἕως ἂν τὸ
τεῖχος ἱκανὸν ἄρωσιν ὥστε ἀπομάχεσθαι ἐκ τοῦ ἀναγκαιοτά-

---

89. *οἱ βάρβαροι*] H. l. ante oculos habuit Diod. XI. p. 434.
ὅθεν] i. e. *ἐκεῖθεν, οὗ*. V. Buttm. Gr. §. 138. I. 8. Matth. Gr. p. 653. not. 1.

οἰκίαι αἱ μὲν πολλαί] Ubi res quaedam et tota et per partes suas significatur, totum illud eodem casu, quo hae, proferri, usus est linguae Graecae. V. Matth. Gr. p. 402. Duker. ad II, 47. IV, 71. Mox ad. v. *ἐσκήνησαν* respexisse videntur Suidas et Phot. in v. Aoristus est pro plusquamperf.

90. *τὸ βουλόμενον*] i. e. *τὴν βούλησιν*. Hoc inter idiomata Thucydidis Dionys. p. 799. refert. Sed ipse, quod in altero reprehendit, cum optimo quoque et probatissimo scriptore admisit. V. Matth. Gr. §. 269. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 205. ad Greg. Cor. p. 217. Reisig. Coni. in Aristoph. t. I. p. 143.

ὡς δὲ τοῦ — ἔχοντος]. i. e. *mit dem Vorwande, dass* etc. Mox *ἀναχώρησις* et *ἀφορμή* videntur esse *der Zufluchtsort* et *der Angriffspunct*, sedes belli, et quo se reciperent, et unde procurrentes hostem invaderent.

ὥστε ἀπομάχεσθαι] i. e. *idoneum, ex quo pugnaretur*, ut *ὥστε*

του ὕψους· τειχίζειν δὲ πάντας πανδημεὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, φειδομένους μήτε ἰδίου μήτε δημοσίου οἰκοδομήματος ὅθεν τις ὠφέλεια ἔσται ἐς τὸ ἔργον, ἀλλὰ καθαιροῦντας πάντα. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διδάξας καὶ ὑπειπὼν τἄλλα ὅτι αὐτὸς τἀκεῖ πράξοι ᾤχετο. καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐλθὼν οὐ προςῄει πρὸς τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ διῆγε καὶ προὐφασίζετο. καὶ ὁπότε τις αὐτὸν ἔροιτο τῶν ἐν τέλει ὄντων ὅ,τι οὐκ ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ κοινόν, ἔφη τοὺς ξυμπρέσβεις ἀναμένειν, ἀσχολίας δέ τινος οὔσης αὐτοὺς ὑπολειφθῆναι, προςδέχεσθαι μέντοι ἐν τάχει ἥξειν καὶ 91 θαυμάζειν ὡς οὔπω πάρεισιν. οἱ δὲ ἀκούοντες τῷ μὲν Θεμιστοκλεῖ ἐπείθοντο διὰ φιλίαν αὐτοῦ· τῶν δὲ ἄλλων ἀφικνουμένων καὶ σαφῶς κατηγορούντων ὅτι τειχίζεταί τε καὶ ἤδη ὕψος λαμβάνει, οὐκ εἶχον ὅπως χρὴ ἀπιστῆσαι. γνοὺς δὲ ἐκεῖνος κελεύει αὐτοὺς μὴ λόγοις μᾶλλον παράγεσθαι ἢ πέμψαι σφῶν αὐτῶν ἄνδρας οἵτινες χρηστοὶ καὶ πιστῶς ἀπαγγελοῦσι σκεψάμενοι. ἀποστέλλουσιν οὖν, καὶ περὶ αὐτῶν ὁ Θεμιστοκλῆς τοῖς Ἀθηναίοις κρύφα πέμπει κελεύων ὡς ἥκιστα ἐπιφανῶς κατασχεῖν καὶ μὴ ἀφεῖναι πρὶν ἂν αὐτοὶ πάλιν κομισθῶσιν· ἤδη γὰρ καὶ ἧκον αὐτῷ οἱ ξυμπρέσβεις Ἀβρώνιχός τε ὁ Λυσικλέους καὶ Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου ἀγγέλλοντες ἔχειν ἱκανῶς τὸ τεῖχος· ἐφοβεῖτο γὰρ μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι σφᾶς, ὁπότε σαφῶς ἀκούσειαν, οὐκέτι ἀφῶσιν. οἵ τε οὖν Ἀθηναῖοι τοὺς πρέσβεις ὥςπερ ἐπεστάλη κατεῖχον, καὶ Θεμιστοκλῆς ἐπελθὼν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐνταῦθα δὴ φανερῶς εἶπεν ὅτι ἡ μὲν πόλις σφῶν τετείχισται ἤδη ὥςτε ἱκανὴ εἶναι σώζειν τοὺς ἐνοικοῦντας, εἰ δέ τι βούλονται Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ξύμμαχοι πρεσβεύεσθαι παρὰ σφᾶς, ὡς πρὸς διαγιγνώσκοντας τὸ λοιπὸν ἰέναι τά τε σφίσιν αὐτοῖς ξύμφορα καὶ τὰ κοινά. τήν τε γὰρ πόλιν ὅτε ἐδόκει ἐκλιπεῖν ἄμεινον εἶναι καὶ ἐς τὰς ναῦς ἐσβ-

---

pendeat ex ἱκανόν. Non igitur est *idoneum ad pugnandum*. Neque post adiectiva, Popp. prol. t. I. p. 147. ait, ὥςτε sine sensus mutatione additur, quod sentiet, qui vernaculum *zu* et *um zu* post adiectiva discernere didicerit. Mox διῆγε dictum pro ἐβράδυνε. Locum laudat Thom. M. in διάγω, item Ulpian. ad Dem. or. d. Cherson. p. 58. Cum h. c. conferri iuvabit C. Nep. I. Them. c. 6.

91. λαμβάνει] Constructio ἀπὸ κοινοῦ, qua substantivum repetendum est e verbo τειχίζεται, ut cap. proxime praec. ἀξιοῦντες τοὺς μὴ τειχίζειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω Πελοποννήσου μᾶλλον, ὅσοις ξυνειστήκει (sc. τείχη) ξυγκαθελεῖν — τοὺς περιβόλους. Mox verba κελεύει — ἀπαγγελοῦσι habet Suidas in παράγεσθαι.

πόλις σφῶν] Plerique libri π. αὐτῶν. Sed quia pronomen sententiae praecipuae subiectum, Athenienses et Themistoclem, redit, et per totum h. l. iidem ubique per σφᾶς et ἑαυτοὺς ind-

ναι, ἄνευ ἐκείνων ἔφασαν γνόντες τολμῆσαι, καὶ ὅσα αὖ μετ' ἐκείνων βουλεύεσθαι, οὐδενὸς ὕστεροι γνώμῃ φανῆναι. δοκεῖν οὖν σφίσι καὶ νῦν ἄμεινον εἶναι τὴν ἑαυτῶν πόλιν τεῖχος ἔχειν, καὶ ἰδίᾳ τοῖς πολίταις καὶ ἐς τοὺς πάντας ξυμμάχους ὠφελιμώτερον ἔσεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τε εἶναι μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς ὁμοῖόν τι ἢ ἴσον ἐς τὸ κοινὸν βουλεύεσθαι. ἢ πάντας οὖν ἀτειχίστους ἔφη χρῆναι ξυμμαχεῖν ἢ καὶ τάδε νομίζειν ὀρθῶς ἔχειν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι 92 ἀκούσαντες ὀργὴν μὲν φανερὰν οὐκ ἐποιοῦντο τοῖς Ἀθηναίοις· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ κωλύμῃ, ἀλλὰ γνώμης παραινέσει δῆθεν τῷ κοινῷ ἐπρεσβεύσαντο· ἅμα δὲ καὶ προςφιλεῖς ὄντες ἐν τῷ τότε διὰ τὴν ἐς τὸν Μῆδον προθυμίαν τὰ μάλιστα αὐτοῖς ἐτύγχανον· τῆς μέντοι βουλήσεως ἁμαρτάνοντες ἀδήλως ἤχθοντο. οἵ τε πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ἀνεπικλήτως.

Τούτῳ τῷ τρόπῳ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν 93 ὀλίγῳ χρόνῳ. καὶ δήλη ἡ οἰκοδομία ἔτι καὶ νῦν ἐστιν ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐγένετο. οἱ γὰρ θεμέλιοι παντοίων λίθων ὑπόκεινται καὶ οὐ ξυνειργασμένων ἔστιν ᾗ, ἀλλ' ὡς ἕκαστοί

---

cantur, σφῶν praetuli. Mox post ἐνοικοῦντας quae verba vulgo leguntur: ἐν αὐτῇ, omisi cum optimis plurimisque codd. Denique quod Themistocles cum collegis haec omnia dixisse refertur, scriptor modo singulari εἶπεν et ἔφη, modo plurali ἔφασαν utitur.

ὅσα — βουλεύεσθαι] Graeci in oratione indirecta accusativum cum infinitivo etiam post relativa ὅς, ὅσα, οἷα, post coniunctiones εἰ, ἐπεί, ὡς etc. usurpant. V. Matth. Gr. §. 537. conf. Herodot. IV, 9. 10. 11. Plat. Phaedon. c. 16. extr. Coraem ad Heliodor. p. 185. Heilm. ad h. l., de Latinis ad Dionys. de C. V. p. 76. *Ien.*

μὴ ἀπὸ ἴσου] Bredovius: *denn es sei nicht möglich, dass Menschen, die nicht ausgingen von Gleichem, d. i. ohne Gleichheit der äussern Macht, Uebereinstimmendes und Gleiches für das gemeinsame Wohl beschliessen könnten.* Velut, si hostium impetus ingruat, necesse esse, qui sine moenibus degant, eos se dedere hostibus; quorum urbes moenibus circumdatae sint, eos se defensuros.

92. κωλύμῃ] Dionys. p. 794. hoc vocabulum tanquam poeticum notat, citatur e Thucydide a Photio, Suida, Zonara. Suidae verba reddit Phavorin. Conf. Hesych. s. v., ibique Albert. Conf. Thucyd. IV, 27. 63. Et ipse Dionys. art. rhet. p. 794. hac voce utitur.

δῆθεν] ut Latinorum vox *scilicet* ironiam habet. Schol. ὁ δῆθεν προςποίησιν μὲν ἔχει ἀληθείας, δύναμιν δὲ ψεύδους. Conf. schol. ad III, 111., quem utroque loco exscripsit Suidas in v. et Zonaras collato Xenoph. Cyrop. IV, 6, 3. Mox vocem προςφιλεῖς affert ex h. l. Pollux III, 63., ubi v. Iungerm. coll. Hesych. s. v.

ἀδήλως] i. e. *graviter ferebant, ita ut dolorem tamen occultarent.* Mox ἀνεπικλήτως citat Pollux VIII, 69. conf. Hesych. Verba οἵ τε πρέσ-

ποτε προςέφερον· πολλαί τε στῆλαι ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκατελέγησαν. μείζων γὰρ ὁ περίβολος πανταχῇ ἐξήχθη τῆς πόλεως, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ὁμοίως κινοῦντες ἠπείγοντο. ἔπεισε δὲ καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ λοιπὰ ὁ Θεμιστοκλῆς οἰκοδομεῖν. ὑπῆρκτο δ' αὐτοῦ πρότερον ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἀρχῆς ἧς κατ' ἐνιαυτὸν Ἀθηναίοις ἦρξε· νομίζων τό τε χωρίον καλὸν εἶναι, λιμένας ἔχον τρεῖς αὐτοφυεῖς, καὶ αὐτοὺς ναυτικοὺς γεγενημένους μέγα προφέρειν ἐς τὸ κτήσασθαι δύναμιν. τῆς γὰρ δὴ θαλάσσης πρῶτος ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς ἀνθεκτέα ἐστί, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς ξυγκατεσκεύαζε. καὶ ᾠκοδόμησαν τῇ ἐκείνου γνώμῃ τὸ πάχος τοῦ τείχους ὅπερ νῦν ἔτι δῆλόν ἐστι περὶ τὸν Πειραιᾶ· δύο γὰρ ἅμαξαι ἐναντίαι ἀλλήλαις τοὺς λίθους ἐπῆγον. ἐντὸς δὲ οὔτε χάλιξ οὔτε πηλὸς ἦν, ἀλλὰ ξυνῳκοδομημένοι μεγάλοι λίθοι καὶ ἐντομῇ ἐγγώνιοι σιδήρῳ πρὸς ἀλλήλους τὰ ἔξωθεν καὶ μολύβδῳ δεδεμένοι. τὸ δὲ ὕψος ἥμισυ μάλιστα ἐτελέσθη οὗ διενοεῖτο. ἐβούλετο γὰρ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πάχει ἀφιστάναι τὰς τῶν πολεμίων ἐπιβουλάς· ἀνθρώπων τε ἐνόμιζεν ὀλίγων καὶ τῶν ἀχρειοτάτων ἀρκέσειν τὴν φυλακήν, τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὰς ναῦς ἐςβήσεσθαι. ταῖς γὰρ ναυσὶ μάλιστα προςέκειτο, ἰδὼν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τῆς βασιλέως στρατιᾶς τὴν κατὰ θάλασσαν ἔφοδον εὐπορωτέραν τῆς κατὰ γῆν οὖσαν· τόν τε Πειραιᾶ ὠφελιμώτερον ἐνόμιζε τῆς ἄνω πόλεως, καὶ πολλάκις τοῖς Ἀθηναίοις παρῄνει, ἢν ἄρα ποτὲ κατὰ γῆν βιασθῶσι, καταβάντας ἐς αὐτὸν ταῖς ναυσὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθίστασθαι. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν οὕτως ἐτειχίσθησαν καὶ τἆλλα κατεσκευάζοντο εὐθὺς μετὰ τὴν Μήδων ἀναχώρησιν.

βεις — *ἀνεπικλήτως* adscripsit Suidas in v. Schol. explicat per *ἀκατηγορήτως*, *μηδὲν ἐγκληθέντες*. Lindav. spicil. p. 2. sensum vocis *ὅθεν* praetervidens inutili coniectura legit *ἀνεπικωλύτως*.

93. *εἰργασμένοι*] V. Matth. Gr. p. 684. not. Itidem *κεκτημένος* medium passivo sensu usurpatum VII, 70. fin. Sed id Graecis licet tantum in perfectis et aoristis. Dionys. p. 2061. *ἡ κτηθεῖσα ἡγεμονία*. Statim verbum *ἐγκατελέγησαν* e Thucydide excitavit Zonar. in v. his, ubi qui locus additur, extat ap. Homer. Od. σ, 358.

ἧς — *ἦρξε*] i. e. quo anno Archon fuit, Ol. 71, 4. Dativum verbo iungit exemplo Homeri Il. π, 65. *ἄρχε δὲ Μυρμιδόνεσσι*.

ἐντομῇ] Vulgo *ἐν τομῇ*. Correxit Wyttenb. ad eccl. hist. p. 363 e cod. Lugdun.

σιδήρῳ] Herodot. I, 186. *οἰκοδόμεε γέφυραν*, *δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ καὶ μολίβδῳ*. De scriptura vocis *μόλυβδος* dixit post Fischer. ad Veller. I. p. 167. interpp. ad Moer. p. 257. et post Wessel. ad Diod. t. II. p. 125. *Argent.* Heyn. ad Hom. Il. t. VI. p. 161. Mox *ἐπιβουλάς* contra variam scripturam *ἐπιβολάς* bene tuetur Haack.

προςέκειτο] Phot. et Suidas. Sensus: *nam in rem nautica*

94 Παυσανίας δὲ ὁ Κλεομβρότου ἐκ Λακεδαίμονος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξεπέμφθη μετὰ εἴκοσι νεῶν ἀπὸ Πελοποννήσου· ξυνέπλεον δὲ καὶ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναυσὶ καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλῆθος. καὶ ἐστράτευσαν ἐς Κύπρον καὶ αὐτῆς τὰ πολλὰ κατεστρέψαντο, καὶ ὕστερον ἐς Βυζάντιον Μήδων ἐχόντων καὶ ἐξεπολιόρκησαν. 95 ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ ἤδη βιαίου ὄντος αὐτοῦ οἵ τε ἄλλοι Ἕλληνες ἤχθοντο καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ Ἴωνες καὶ ὅσοι ἀπὸ βασιλέως νεωστὶ ἠλευθέρωντο· φοιτῶντές τε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἠξίουν αὐτοὺς ἡγεμόνας σφῶν γενέσθαι κατὰ τὸ ξυγγενὲς καὶ Παυσανίᾳ μὴ ἐπιτρέπειν ἤν που βιάζηται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐδέξαντό τε τοὺς λόγους καὶ προσεῖχον τὴν γνώμην ὡς οὐ περιοψόμενοι τἄλλα τε καταστησόμενοι ᾗ φαίνοιτο ἄριστα αὐτοῖς. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι μετεπέμποντο Παυσανίαν ἀνακρινοῦντες ὧν πέρι ἐπυνθάνοντο· καὶ γὰρ ἀδικία πολλὴ κατηγορεῖτο αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀφικνουμένων, καὶ τυραννίδος μᾶλλον ἐφαίνετο μίμησις ἢ

---

maxime incumbebat. Hinc apparet, non probari posse coniecturam Hermanni indice Phot. s. v. legentis προσείχετο.

94. A fine huius cap. verba ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ transtuli ad seq. cap., deleta particula δέ, quae vulgo est post ἤδη, quae abest a cod. g. Quae autem olim legebatur vocula καί ante βιαίου, eam plurimi codd. omittunt. Cod. Dan. sic habet: ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ δὲ βιαίου ὄντος αὐτοῦ sine distinctione post αὐτοῦ. Cum dixerit antea, classem e Peloponneso missam duce Pausania serius Byzantium expugnasse; hanc rem eius ductu gestam esse, sponte intelligitur, neque opus erat adiicere, in hoc imperio Graecos ea urbe potitos esse. Sed multo aptius scripserit: ἐν τῇδε τῇ ἡγεμονίᾳ ἤδη βιαίου ὄντος αὐτοῦ. Nam ob id ipsum, quod cum imperio erat, fastum atque imperiosum animum in Graecos sibi parentes exserere poterat, cuius exserendi in homines alioquin iussa eius exsequi non obstrictos copia nulla fuit. Quod autem ἤδη omittit Danic., equidem deleri nolim, quia eius quoque voculae additae ratio in aperto est. Nam sic Pausanias iam antea impotenti animo fuisse et altiora meditatus dicitur; nunc primum arcana animi consilia paulatim prodidisse, et hominibus, proxime quidem, qui circa eum erant, militibus patefecisse. Conf. Bened.

95. νεωστί] Haec vox non semper de proximo tempore accipienda, ut ne formula ἐχθὲς καὶ πρώην quidem, et Latinorum vocabula *modo* et *nuper*. Certe ad hoc usque tempus inde a Graecis iugo Persarum liberatis viginti ferme anni effluxerant, ut ubi Hom. Il. II, 303. simili voce utitur, anni ferme novem. Conf. Thuc. IV, 102. Herodot. V, 11. 124. Sardes cum Ionibus ceperunt Athenienses Ol. 69. De voce *nuper* v. interpp. ad Cic. de N. D. II, 50. Adde Weisk. de hyperb. in hist. Phil. t. III. p. 38. not.

τὴν γνώμην] C. G. I. K. L. O. P. e. τῇ γνώμῃ. Sed accusativus reponendus, ubicunque haec formula reperitur. Iteratur autem

στρατηγία. ξυνέβη τε αὐτῷ καλεῖσθαί τε ἅμα καὶ τοὺς ξυμμάχους τῷ ἐκείνου ἔχθει παρ' Ἀθηναίους μετατάξασθαι πλὴν τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατιωτῶν. ἐλθὼν δὲ ἐς Λακεδαίμονα τῶν μὲν ἰδίᾳ πρός τινα ἀδικημάτων εὐθύνθη, τὰ δὲ μέγιστα ἀπολύεται μὴ ἀδικεῖν· κατηγορεῖτο δὲ αὐτοῦ οὐχ ἥκιστα Μηδισμὸς καὶ ἐδόκει σαφέστατον εἶναι. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι ἐκπέμπουσιν ἄρχοντα, Δόρκιν δὲ καὶ ἄλλους τινὰς μετ' αὐτοῦ στρατιὰν ἔχοντας οὐ πολλήν· οἷς οὐκ ἐφίεσαν οἱ ξύμμαχοι τὴν ἡγεμονίαν· οἱ δὲ αἰσθόμενοι ἀπῆλθον· καὶ ἄλλους οὐκέτι ὕστερον ἐξέπεμψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι μὴ σφίσιν οἱ ἐξιόντες χείρους γίγνωνται, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Παυσανίᾳ ἐνεῖδον· ἀπαλλαξείοντες δὲ καὶ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου καὶ τοὺς Ἀθηναίους νομίζοντες ἱκανοὺς ἐξηγεῖσθαι καὶ σφίσιν ἐν τῷ τότε παρόντι ἐπιτηδείους.

96 παραλαβόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἑκόντων τῶν ξυμμάχων διὰ τὸ Παυσανίου μῖσος, ἔταξαν ἅς τε ἔδει παρέχειν τῶν πόλεων χρήματα πρὸς τὸν βάρβαρον καὶ ἃς ναῦς. πρόσχημα γὰρ ἦν ἀμύνασθαι ὧν ἔπαθον δῃοῦντας τὴν βασιλέως χώραν. καὶ Ἑλληνοταμίαι τότε πρῶτον Ἀθηναίοις κατέστη ἀρχή, οἳ ἐδέχοντο τὸν φόρον. οὕτω γὰρ ὠνομάσθη τῶν χρημάτων ἡ φορά. ἦν δ' ὁ πρῶτος φόρος ταχθεὶς τετρακόσια τάλαντα καὶ ἑξήκοντα. ταμιεῖόν τε Δῆλος

97 ἦν αὐτοῖς καὶ αἱ ξύνοδοι ἐς τὸ ἱερὸν ἐγίγνοντο. ἡγούμενοι δὲ αὐτονόμων τὸ πρῶτον τῶν ξυμμάχων καὶ ἀπὸ κοινῶν ξυνόδων βουλευόντων τοσάδε ἐπῆλθον πολέμῳ τε καὶ διαχειρίσει πραγμάτων μεταξὺ τοῦδε τοῦ πολέμου καὶ τοῦ Μηδικοῦ, ἃ ἐγένετο πρός τε τὸν βάρβαρον αὐτοῖς καὶ πρὸς τοὺς

II, 11. VII, 15. sine ulla variatione scripturae, et V, 26. duo tantum d. e. dativum praebent. Quod autem VII, 23. in verbis καὶ ἡ ναυμαχία τὴν γνώμην προσεχόντων aliquot deterioris notae codd. K. N. O. P. d. e. k. dativum praeferunt, vel alter dativus ναυμαχίᾳ suadet, ut sequamur analogiam locorum priore loco adscriptorum. Mox μετατάξασθαι ex h. l. citat Suidas, qui exscripsit scholiasten.

ἀπαλλαξείοντες] Zonar. et Suid. in v., affert hunc ipsum locum Thom. M. p. 90. Infinitivum ἀπαλλαξείειν pro vulgata ἀπαλλάξειν restitui VIII, 89. Sic enim ibi sensus flagitat.

96. Ἑλληνοταμίαι] Verba παραλαβόντες — ἀρχή paululum immutata descripsit Suidas in v. Quoniam φόρον nomen grave et odiosum Graecis erat, pro eo deinde coepit dici σύνταξις. Spanhem. ad Iulian. or. I. p. 166. et Harpocr. in σύνταξις, (meminit et ipse huius magistratus in v., de quo vid. Boeckh *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 189. 432. Ad proxime sequentia pertinere verba Etym. M. in σύνοδος, quae citat e scriptore nostro atque ex Etym. repetit Phavorin.: ἀεὶ σύνοδοι ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἠγέρθησαν.

97. πολέμῳ — πραγμάτων] Thom. M. p. 224. Pollux V, Verte: *im Krieg und in der Handhabung anderer Geschäfte.*

σφετέρους ξυμμάχους νεωτερίζοντας καὶ Πελοποννησίων τοὺς ἀεὶ προςτυγχάνοντας ἐν ἑκάστῳ. ἔγραψα δὲ αὐτὰ καὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ λόγου ἐποιησάμην διὰ τόδε ὅτι τοῖς πρὸ ἐμοῦ ἅπασιν ἐκλιπὲς τοῦτο ἦν τὸ χωρίον καὶ ἢ τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν Ἑλληνικὰ ξυνετίθεσαν ἢ αὐτὰ τὰ Μηδικά· τούτων δὲ ὅςπερ καὶ ἥψατο ἐν τῇ Ἀττικῇ ξυγγραφῇ Ἑλλάνικος, βραχέως τε καὶ τοῖς χρόνοις οὐκ ἀκριβῶς ἐπεμνήσθη. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπόδειξιν ἔχει τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐν οἵῳ τρόπῳ κατέστη.

98 Πρῶτον μὲν Ἠϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι Μήδων ἐχόντων πολιορκίᾳ εἷλον καὶ ἠνδραπόδισαν Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος. ἔπειτα Σκῦρον τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ νῆσον, ἣν ᾤκουν Δόλοπες, ἠνδραπόδισαν καὶ ᾤκισαν αὐτοί. πρὸς δὲ Καρυστίους αὐτοῖς ἄνευ τῶν ἄλλων Εὐβοέων πόλεμος ἐγένετο, καὶ χρόνῳ ξυνέβησαν καθ' ὁμολογίαν. Ναξίοις δὲ ἀποστᾶσι μετὰ ταῦτα ἐπολέμησαν καὶ πολιορκίᾳ παρεστήσαντο. πρώτη τε αὕτη πόλις ξυμμαχὶς παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐδουλώθη, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστη ξυνέβη. 99 αἰτίαι δὲ ἄλλαι τε ἦσαν τῶν ἀποστάσεων καὶ μέγισται αἱ τῶν φόρων καὶ νεῶν ἔκδειαι καὶ λειποστράτιον εἴ τῳ ἐγένετο. οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι

ἐκβολὴν] Thom. M. p. 280. citat verba καὶ τὴν — ἐποιησάμην. Phavorin. ἐκβολή, παρέκβασις, μετάβασις. Cic. ep. ad Att. VII, 1. *Sed haec fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis.* Latine est *digressio.* Pro eodem vocabulo Dionys. p. 787. habet παρεκβολάς ex emendatione Valckenarii ad Herodot. IV, 167., at Polyb. III, 9, 6. παρέκβασις.

ἔγραψα — κατέστη] Dionys. p. 836. conf. Marx. ad Ephor. p. 66. Creuzer. art. hist. p. 73. 80. 96. not. 124. Hellanic. fragm. p. 51. *Sturz.* Perperam post ἐπεμνήσθη vulgo colon ponunt, ac si post hoc verbum sequentia ad Hellanicum pertineant. Verbum enim ἔχει referendum ad praec. αὐτὰ et τούτων, h. e. ad ea, quae Thucydides conscripsit, ut monuit Sturz. l. l. p. 12. Verba autem ἅμα δὲ alteram causam continent, cur hanc digressionem auctor fecerit.

98. Ἠϊόνα] Eustath. ad Hom. Il. p. 287. *Rom.* ἑνικῶς δὲ Ἠϊὼν λέγεται πόλις Χεῤῥονησία παρὰ Θουκυδίδῃ. ἔστι δὲ καὶ Στρυμονική. λέγεται δὲ καὶ ἑτέρα Ἠϊὼν Πιερική· Idem p. 179. ὅτι δὲ Ἠιὼν δισσυλλάβως καὶ τόπος ἐστὶ Στρυμόνος καὶ Ἠϊὼν τρισυλλάβως, πόλις ἐν Χεῤῥονήσῳ παρὰ Θουκυδίδῃ, καὶ ἄλλη πρὸς τῇ Πιερίᾳ, ὧν οἱ πολῖται Ἠϊονεὺς καὶ Ἠϊονίτης, δηλοῦσιν οἱ παλαιοί, quem locum exscripsit Phavorin. in v. Harpocr. Ἠϊὼν πόλις Θρᾴκης, Μενδαίων ἀποικία, ὡς Θουκυδίδης. Eionis nomen nostro scriptori semper femininum est, secus ac statuit regula ap. Matth. Gr. p. 112. I. b. Conf. IV, 7. 50. Mox de Scyro v. Heyn. ad Il. t. V. p. 683.

99. ἔκδειαι] i. e. *der Rückstand in den abzutragenden Abgaben und zu liefernden Schiffen.* Aliud est ἔνδειαι, *inopia.* Quare Schol. dicit ἔκδειαι ἑκούσιον, ἔνδειαι ἀκούσιον, et Zonar. ἔκδεια, ἡ κεχρεωστημένη λοιπὰς καὶ ἡ ἑκούσιος στέρησις τῶν χρημάτων· ἔνδεια δὲ ἡ ἀκούσιος. Eadem Suidas in v. Conf. Harpocr. s. v., ibiq. Vales. p. 54. Salmas. d. mod. usur. p. 713.

λειποστράτιον] Phavorin. in v. Haec verba usque ad ἐγένετο

ἀκριβῶς ἔπρασσον καὶ λυπηροὶ ἦσαν οὐκ εἰωθόσιν οὐδὲ βουλομένοις ταλαιπωρεῖν προςάγοντες τὰς ἀνάγκας· ἦσαν δέ πως καὶ ἄλλως οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι ὁμοίως ἐν ἡδονῇ ἄρχοντες, καὶ οὔτε ξυνεστράτευον ἀπὸ τοῦ ἴσου ῥᾴδιόν τε προςάγεσθαι ἦν αὐτοῖς τοὺς ἀφισταμένους. ὧν αὐτοὶ αἴτιοι ἐγένοντο οἱ ξύμμαχοι· διὰ γὰρ τὴν ἀπόκνησιν ταύτην τῶν στρατειῶν οἱ πλείους αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀπ᾽ οἴκου ὦσι, χρήματα ἐτάξαντο ἀντὶ τῶν νεῶν τὸ ἱκνούμενον ἀνάλωμα φέρειν, καὶ τοῖς μὲν Ἀθηναίοις ηὔξετο τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῆς δαπάνης ἣν ἐκεῖνοι ξυμφέροιεν, αὐτοὶ δὲ ὁπότε ἀποσταῖεν, ἀπαράσκευοι καὶ ἄπειροι ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο.

100 Ἐγένετο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἡ ἐπ᾽ Εὐρυμέδοντι ποταμῷ ἐν Παμφυλίᾳ πεζομαχία καὶ ναυμαχία Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων πρὸς Μήδους, καὶ ἐνίκων τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀμφότερα Ἀθηναῖοι Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου στρατηγοῦντος, καὶ εἷλον τριήρεις Φοινίκων καὶ διέφθειραν τὰς πάσας ἐς τὰς διακοσίας. χρόνῳ δὲ ὕστερον ξυνέβη Θασίους αὐτῶν ἀποστῆναι διενεχθέντας περὶ τῶν ἐν τῇ ἀντιπέρας Θρᾴκῃ ἐμπορίων καὶ τοῦ μετάλλου ἃ ἐνέμοντο. καὶ ναυσὶ μὲν ἐπὶ Θάσον πλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ναυμαχίᾳ ἐκράτησαν καὶ ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν, ἐπὶ δὲ Στρυμόνα πέμψαντες μυρίους οἰκήτορας αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ὡς οἰκιοῦντες τὰς τότε καλουμένας Ἐννέα ὁδοὺς νῦν δὲ Ἀμφίπολιν, τῶν μὲν Ἐννέα ὁδῶν αὐτοὶ ἐκράτησαν, ἃς εἶχον Ἠδωνοί, προελθόντες δὲ τῆς Θρᾴκης ἐς μεσόγειαν διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ τῇ Ἠδωνικῇ ὑπὸ τῶν Θρᾳκῶν ξυμπάντων, οἷς πολέμιον ἦν τὸ χωρίον αἱ

---

adscripsit Thom. M. p. 572., qui iungit hanc vocem cum λειποτάξιον. Nostram vocem interpreteris: *Entziehung von der Militairpflichtigkeit ganz oder zum Theil*, quem sensum Schoemann. et Meier. *d. Att. Proz.* p. 364. inesse aiunt in v. ἀστρατεία. Hic certe nihil aliud, quam quod dixi, significatur, quia non desertio signorum in causa erat, ut socii imbelles forent, sed totius militiae detrectatio. Mox ἀπ᾽ οἴκου scripsi pro ἀπ᾽ οἴκου. v. Herm. ad Vig. p. 749.

100. ἐγένετο — διακοσίας] Dionys. p. 840. Meminit ex h. l. pugnae ad Eurymedontem Harpocr. in v., quem exscripsit Phavorin. Mox τὰς πάσας verte *in Allem.* v. Herm. ad Vig. p. 727. De proximis v. Steph. Byz. in Δραβῆσκος. Paulo inferius nominativum πέμψαντες Haack. putat positum esse pro πεμψάντων, quia aliud subiectum est in hoc nominativo, aliud in προελθόντες. Sed interdum οἱ μὲν universos spectat, οἱ δὲ partem eorum; ita h. l. πέμψαντες universos spectat Athenienses, προελθόντες δὲ eorum colonos. v. Matth. Gr. §. 562. not.

ξυμπάντων] Heilm. coniecit ξυστάντων. Quod autem ap. Diodorum XI, 70. legitur: αὐτῶν ἀναβάντων εἰς Θρᾴκην, συνέβη πάντας τοὺς εἰςβαλόντας εἰς τὴν χώραν τῶν Θρᾳκῶν ὑπὸ τῶν Ἠδωνῶν καλουμένων διαφθαρῆναι, Popp. obs. p. 224. legi posse existimat: ξύμ-

Ἐννέα ὁδοὶ κτιζόμενον. Θάσιοι δὲ νικηθέντες μάχαις καὶ πολιορκούμενοι Λακεδαιμονίους ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐπαμῦναι ἐκέλευον ἐσβαλόντας ἐς τὴν Ἀττικήν. οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν κρύφα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔμελλον, διεκωλύθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ γενομένου σεισμοῦ, ἐν ᾧ καὶ οἱ Εἵλωτες αὐτοῖς καὶ τῶν περιοίκων Θουριᾶταί τε καὶ Αἰθαιῆς ἐς Ἰθώμην ἀπέστησαν. πλεῖστοι δὲ τῶν Εἱλώτων ἐγένοντο οἱ τῶν παλαιῶν Μεσσηνίων τότε δουλωθέντων ἀπόγονοι. ᾗ καὶ Μεσσήνιοι ἐκλήθησαν οἱ πάντες. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐν Ἰθώμῃ πόλεμος καθειστήκει Λακεδαιμονίοις· Θάσιοι δὲ τρίτῳ ἔτει πολιορκούμενοι ὡμολόγησαν Ἀθηναίοις τεῖχός τε καθελόντες καὶ ναῦς παραδόντες χρήματά τε ὅσα ἔδει ἀποδοῦναι αὐτίκα ταξάμενοι καὶ τὸ λοιπὸν φέρειν, τήν τε ἤπειρον καὶ τὸ μέταλλον ἀφέντες. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὡς αὐτοῖς πρὸς τοὺς ἐν Ἰθώμῃ ἐμηκύνετο ὁ πόλεμος, ἄλλους τε ἐπεκαλέσαντο ξυμμάχους καὶ Ἀθηναίους· οἱ δ' ἦλθον Κίμωνος στρατηγοῦντος πλήθει οὐκ ὀλίγῳ. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐπεκαλέσαντο ὅτι τειχομαχεῖν ἐδόκουν δυνατοὶ εἶναι, τοῖς δὲ πολιορκίας μακρᾶς καθεστηκυίας τούτου ἐνδεᾶ ἐφαίνετο· βίᾳ γὰρ ἂν εἷλον τὸ χωρίον. καὶ διαφορὰ ἐκ ταύτης τῆς στρατείας πρῶτον Λακεδαιμονίοις καὶ

101 102

πάντες, cui coniecturae favere dicit Vallam: *sed progressi in mediterranea Thraciae, ab ipsis Thracibus, quibus infestum erat id oppidum, si incoleretur, apud Drabescum Edonicam omnes sunt interemti.* E qua versione, Poppo ait, simul colligas αἱ Ἐννέα ὁδοί cum ab interprete non expressum sit, interpretibus deberi. Thucydides, addit, ubi iterum horum Atheniensium meminit IV, 102., simpliciter scribit: ἐφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρᾳκῶν. Conf. Diod. XII, 68. De vocibus αἱ Ἐννέα ὁδοί a Valla omissis dicam ad I, 144. Vocem ξυμπάντων, si pro corrupta haberem, potius legerem ξυμβάντων, quam ξύμπαντες, *interemti sunt a Thracibus illis, quibus infestum erat, si incoleretur, id oppidum, quique propterea coierunt.* Sed idem dicitur vulgata ξυμπάντων, quo illud οἷς referendum: *a Thracibus omnibus, quibus infestum erat*, i. e. a Thracibus cunctis, qui foedere iungebantur propterea quod infestum iis, si incoleretur, erat hoc oppidum.

101. Θουριᾶται] Male Bredov. hoc nomen in Θυρεᾶται mutatum vult, qui in Laconiae et Argolidis finibus habitabant, neque Ithomen fugere poterant. De urbe Thuria v. Pausan. IV, 31. Eandem memorat Strab. p. 552. *Alm.* Mox ex Steph. Byz. recepi Αἰθαιῆς. V. Paralipom. glossar. s. v. Θέα. Vulgo Αἰθεεῖς. Zonar. Αἴθες καὶ Αἶνες ἐθνικά. Paulo inferius Μεσσηνίων ποτέ ex coni. Steph. legi vult Odofr. Mueller. *d. Dor.* P. II. p. 48. not. Restitui τότε „quod accipiendum *illo tempore* h. e. *insigni, noto omnibus*, ne quis ποτὲ emendet.“ Wolf. ad Dem. Lept. p. 264. Conf. ad VIII, 23.

102. τειχομαχεῖν] i. e. *urbes munire et munitas aggredi didicerant, bellum obsidionale callebant.* Mox verba τοῖς δὲ — τὸ χωρί-

Ἀθηναίοις φανερὰ ἐγένετο. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὸ χωρίον βίᾳ οὐχ ἡλίσκετο, δείσαντες τῶν Ἀθηναίων τὸ τολμηρὸν καὶ τὴν νεωτεροποιίαν καὶ ἀλλοφύλους ἅμα ἡγησάμενοι μή τι ἢν παραμείνωσιν ὑπὸ τῶν ἐν Ἰθώμῃ πεισθέντες νεωτερίσωσι, μόνους τῶν ξυμμάχων ἀπέπεμψαν τὴν μὲν ὑποψίαν οὐ δηλοῦντες, εἰπόντες δὲ ὅτι οὐδὲν προσδέονται αὐτῶν ἔτι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἔγνωσαν οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίονι λόγῳ ἀποπεμπόμενοι, ἀλλά τινος ὑπόπτου γενομένου, καὶ δεινὸν ποιησάμενοι καὶ οὐκ ἀξιώσαντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων τοῦτο παθεῖν, εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνεχώρησαν, ἀφέντες τὴν γενομένην ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίαν πρὸς αὐτοὺς Ἀργείοις τοῖς ἐκείνων πολεμίοις ξύμμαχοι ἐγένοντο, καὶ πρὸς Θεσσαλοὺς ἅμα ἀμφοτέροις οἱ αὐτοὶ

103 ὅρκοι καὶ ξυμμαχία κατέστη. οἱ δ' ἐν Ἰθώμῃ δεκάτῳ ἔτει, ὡς οὐκέτι ἐδύναντο ἀντέχειν, ξυνέβησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐφ' ᾧ τε ἐξίασιν ἐκ Πελοποννήσου ὑπόσπονδοι καὶ μηδέποτε ἐπιβήσονται αὐτῆς· ἢν δέ τις ἁλίσκηται, τοῦ λαβόντος εἶναι δοῦλον· ἦν δέ τι καὶ χρηστήριον τοῖς Λακεδαιμονίοις Πυθικὸν πρὸ τοῦ τὸν ἱκέτην τοῦ Διὸς τοῦ Ἰθωμήτα ἀφιέναι. ἐξῆλθον δὲ αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες, καὶ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι δεξάμενοι κατὰ ἔχθος ἤδη τὸ Λακεδαιμονίων ἐς Ναύπακτον κατῴκισαν, ἣν ἔτυχον ᾑρηκότες νεωστὶ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐχόντων. προσεχώρησαν δὲ καὶ Μεγαρῆς Ἀθηναίοις ἐς ξυμμαχίαν Λακεδαιμονίων ἀποστάντες, ὅτι αὐτοὺς Κορίνθιοι περὶ γῆς ὅρων πολέμῳ κατεῖχον. καὶ ἔσχον Ἀθηναῖοι Μέγαρα καὶ Πηγάς, καὶ τὰ μακρὰ τείχη ᾠκοδόμησαν Μεγαρεῦσι τὰ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐς Νίσαιαν καὶ ἐφρούρουν αὐτοί. καὶ Κορινθίοις μὲν οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τοῦδε τὸ σφοδρὸν μῖσος ἤρξατο πρῶτον ἐς Ἀθηναίους γενέσθαι.

104 Ἰνάρως δὲ ὁ Ψαμμητίχου Λίβυς βασιλεὺς Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ ὁρμώμενος ἐκ Μαρείας τῆς ὑπὲρ Φάρου πό-

---

ον interpretor: Lacedaemoniis *vero*, *cum in longum traheretur obsidio*, arte obsidionali *opus esse videbatur; per vim enim si stetisset, oppidum cepissent.* Ad τούτου igitur suppleo τοῦ τειχομαχεῖν. Schol. τοῦ τειχομαχεῖν τῆς τέχνης δηλονότι. Pluralis ἐνδεᾶ pro singulari ἐνδεές, quo firmatur coniectura Bekkeri legentis: φαίνεται — ὑποδεέστερα, pro ὑποδεεστέρα supr. c. 10. Ad initium huius cap. Schol. adnotavit: ἀρχὴ τῆς διαφορᾶς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων, κατὰ τὸν Ἀριστείδην or. Leuctr. II. p. 148. *Jebb.* Deinde ἀνεχώρησαν iterum aor. vice fungitur plusquamperfecti. v. Matth. Gr. p. 694. not. Schaefer. ad Long. p. 397.

103. πρὸ τοῦ] v. Reiz. d. accent. inclin. p. 15. *Wolf.* et de re Pausan. I. p. 542. *Fac.* Mox ἐφ' ᾧ τε est *hac lege, ut* v. Vig. p. 618. 859., 395. et Zonar. in ἐφ' ᾧ, qui citat IV, 30. coll. Schol. ad h. l. et Thuc. I, 113., quem locum adscripsit Phavorin. in v., qui sua habet e Thom. M. p. 400.

λεως ἀπέστησεν Αἰγύπτου τὰ πλέω ἀπὸ βασιλέως Ἀρτοξέρ-
ξου, καὶ αὐτὸς ἄρχων γενόμενος Ἀθηναίους ἐπηγάγετο. οἱ
δέ, ἔτυχον γὰρ ἐς Κύπρον στρατευόμενοι ναυσὶ διακοσίαις αὐ-
τῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων, ἦλθον ἀπολιπόντες τὴν Κύπρον,
καὶ ἀναπλεύσαντες ἀπὸ θαλάσσης ἐς τὸν Νεῖλον, τοῦ τε πο-
ταμοῦ κρατοῦντες καὶ τῆς Μέμφιδος τῶν δύο μερῶν πρὸς τὸ
τρίτον μέρος ὃ καλεῖται Λευκὸν τεῖχος ἐπολέμουν. ἐνῆσαν δὲ
αὐτόθι Περσῶν καὶ Μήδων οἱ καταφυγόντες καὶ Αἰγυπτίων
οἱ μὴ ξυναποστάντες.

105 Ἀθηναίοις δὲ ναυσὶν ἀποβᾶσιν ἐς Ἁλιὰς πρὸς Κορινθί-
ους καὶ Ἐπιδαυρίους μάχη ἐγένετο, καὶ ἐνίκων Κορίνθιοι· καὶ
ὕστερον Ἀθηναῖοι ἐναυμάχησαν ἐπὶ Κεκρυφαλείᾳ Πελοποννη-
σίων ναυσί, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. πολέμου δὲ καταστάντος
πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοις μετὰ ταῦτα ναυμαχία γίγνεται ἐπ'
Αἰγίνῃ μεγάλη Ἀθηναίων καὶ Αἰγινητῶν, καὶ οἱ ξύμμαχοι
ἑκατέροις παρῆσαν, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι καὶ ναῦς ἑβδομή-
κοντα λαβόντες αὐτῶν ἐς τὴν γῆν ἀπέβησαν καὶ ἐπολιόρκουν
Λεωκράτους τοῦ Στροίβου στρατηγοῦντος. ἔπειτα Πελοπον-
νήσιοι ἀμύνειν βουλόμενοι Αἰγινήταις ἐς μὲν τὴν Αἴγιναν τρι-
ακοσίους ὁπλίτας πρότερον Κορινθίων καὶ Ἐπιδαυρίων ἐπι-
κούρους διεβίβασαν, τὰ δὲ ἄκρα τῆς Γερανείας κατέλαβον καὶ
ἐς τὴν Μεγαρίδα κατέβησαν Κορίνθιοι μετὰ τῶν ξυμμάχων,
νομίζοντες ἀδυνάτους ἔσεσθαι Ἀθηναίους βοηθεῖν τοῖς Μεγα-
ρεῦσιν ἔν τε Αἰγίνῃ ἀπούσης στρατιᾶς πολλῆς καὶ ἐν Αἰγύ-
πτῳ· ἢν δὲ καὶ βοηθῶσιν, ἀπ' Αἰγίνης ἀναστήσεσθαι αὐτούς.
οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸ μὲν πρὸς Αἰγίνῃ στράτευμα οὐκ ἐκίνησαν,
τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ὑπολοίπων οἵ τε πρεσβύτατοι καὶ οἱ
νεώτατοι ἀφικνοῦνται ἐς τὰ Μέγαρα Μυρωνίδου στρατηγοῦν-
τος. καὶ μάχης γενομένης ἰσοῤῥόπου πρὸς Κορινθίους διεκρί-
θησαν ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐνόμισαν αὐτοὶ ἑκάτεροι οὐκ ἔλασσον
ἔχειν ἐν τῷ ἔργῳ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ἐκράτησαν γὰρ ὅ-
μως μᾶλλον, ἀπελθόντων τῶν Κορινθίων τροπαῖον ἔστησαν·
οἱ δὲ Κορίνθιοι κακιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει πρεσβυτέ-
ρων καὶ παρασκευασάμενοι ἡμέρας ὕστερον δώδεκα μάλιστα ἐλ-
θόντες ἀνθίστασαν τροπαῖον καὶ αὐτοὶ ὡς νικήσαντες. καὶ οἱ
Ἀθηναῖοι ἐκβοηθήσαντες ἐκ τῶν Μεγάρων τούς τε τὸ τρο-
παῖον ἱστάντας διαφθείρουσι καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμβαλόντες ἐ-
κράτησαν. 106 οἱ δὲ νικώμενοι ὑπεχώρουν, καί τι αὐτῶν μέρος
οὐκ ὀλίγον προσβιασθὲν καὶ διαμαρτὸν τῆς ὁδοῦ ἐσέπεσεν ἔς
τού χωρίον ἰδιώτου ᾧ ἔτυχεν ὄρυγμα μέγα περιεῖργον καὶ οὐκ

---

104. Ἀρτοξέρξου] Dedi pro Ἀρταξέρξου e codd. C. c. Nam ita solent Graeci hoc nomen efferre. v. vel Plut. V. Artax. Infra c. 137. eandem formam habent A. B. C., at IV, 50. c. VIII, 5. C.

ἦν ἔξοδος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι γνόντες κατὰ πρόςωπόν τε εἶργον τοῖς ὁπλίταις καὶ περιστήσαντες κύκλῳ τοὺς ψιλοὺς κατέλευσαν πάντας τοὺς ἐςελθόντας, καὶ πάθος μέγα τοῦτο Κορινθίοις ἐγένετο. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεχώρησεν αὐτοῖς τῆς στρατιᾶς ἐπ᾽ οἴκου.

107 Ἤρξαντο δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ τὰ μακρὰ τείχη ἐς θάλασσαν Ἀθηναῖοι οἰκοδομεῖν, τό τε Φαληρόνδε καὶ τὸ ἐς Πειραιᾶ. καὶ Φωκέων στρατευσάντων ἐς Δωριᾶς τὴν Λακεδαιμονίων μητρόπολιν Βοιὸν καὶ Κυτίνιον καὶ Ἐρινεὸν καὶ ἑλόντων ἓν τῶν πολισμάτων τούτων, οἱ Λακεδαιμόνιοι Νικομήδους τοῦ Κλεομβρότου ὑπὲρ Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως νέου ὄντος ἔτι ἡγουμένου ἐβοήθησαν τοῖς Δωριεῦσιν ἑαυτῶν τε πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις καὶ τῶν ξυμμάχων μυρίοις, καὶ τοὺς Φωκέας ὁμολογίᾳ ἀναγκάσαντες ἀποδοῦναι τὴν πόλιν ἀπεχώρουν πάλιν. καὶ κατὰ θάλασσαν μὲν αὐτούς, διὰ τοῦ Κρισαίου κόλπου εἰ βούλοιντο περαιοῦσθαι, Ἀθηναῖοι ναυσὶ περιπλεύσαντες ἔμελλον κωλύσειν· διὰ δὲ τῆς Γερανείας οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο αὐτοῖς Ἀθηναίων ἐχόντων Μέγαρα καὶ Πηγὰς πορεύεσθαι. δύςοδός τε γὰρ ἡ Γεράνεια καὶ ἐφρουρεῖτο ἀεὶ ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ τότε ᾐσθάνοντο αὐτοὺς μέλλοντας καὶ ταύτῃ κωλύσειν. ἔδοξε δ᾽ αὐτοῖς ἐν Βοιωτοῖς περιμείνασι σκέψασθαι ὅτῳ τρόπῳ ἀσφαλέστατα διαπορεύσονται. τὸ δέ τι καὶ ἄνδρες τῶν Ἀθηναίων ἐπῆγον αὐτοὺς κρύφα ἐλπίσαντες δῆμόν τε καταπαύσειν καὶ τὰ μακρὰ τείχη οἰκοδομούμενα. ἐβοήθησαν δὲ ἐπ᾽ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι πανδημεὶ καὶ Ἀργείων χίλιοι καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων ὡς ἕκαστοι· ξύμπαντες δὲ ἐγένοντο τετρακιςχίλιοι καὶ μύριοι. νομίσαντες δὲ ἀπορεῖν ὅπῃ διέλθωσιν ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς καί τι καὶ τοῦ δήμου καταλύσεως ὑποψίᾳ. ἦλθον δὲ καὶ Θεσσαλῶν ἱππῆς τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τὸ ξυμμαχικόν, οἳ

---

107. ὁμολογίᾳ — τὴν πόλιν] Thom. M. p. 160.

εἰ βούλοιντο] sequitur praesens post optativum in sententia conditionali. Conf. I, 121. εἰ ἀντίσχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς. Dionys. de C. V. ἁπάντων τὰ ὀνόματα εἰ βουλοίμην λέγειν, ἐπιλείψει με ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος. v. Matth. Gr. §. 524. n. 3. Herm. ad Vig. p. 831. 909.

δύςοδος] Thom. M. p. 255.

νομίσαντες — ὑποψίᾳ] Vulgo ὑποψία ἦν. Dedi dativum ex emendatione Benedicti. Etenim ubi duae causae cur aliquid factum sit, indicantur, alteram substantivo, alteram participio, vel particula ὅτι cum verbo exprimit, ut I, 121. init. Conf. supr. ad c. 80. De particulis καί τι καί v. Popp. obs. p. 106. not. De temporibus rei hic narratae v. Meier. d. bon. damn. p. 4. not. 11. Ceterum eodem modo oratio variatur etiam a Tacito, Sallustioque Cat. 16. *incerta pro certis, bellum quam pacem mallebant.* Jug. 7. *neque per vim, neque insidiis.* 14. *prohibere iniuriam, neque cuiusquam regnum per iniuriam cresceret.* 25. *quod in invi-*

μετέστησαν ἐν τῷ ἔργῳ παρὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. γενομέ- 108 νης δὲ μάχης ἐν Τανάγρᾳ τῆς Βοιωτίας ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ φόνος ἐγένετο ἀμφοτέρων πολύς. καὶ Λακεδαιμόνιοι μὲν ἐς τὴν Μεγαρίδα ἐλθόντες καὶ δενδροτομήσαντες πάλιν ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου διὰ Γερανείας καὶ ἰσθμοῦ· Ἀθηναῖοι δὲ δευτέρᾳ καὶ ἑξηκοστῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν μάχην ἐστράτευσαν ἐς Βοιωτοὺς Μυρωνίδου στρατηγοῦντος, καὶ μάχῃ ἐν Οἰνοφύτοις τοὺς Βοιωτοὺς νικήσαντες τῆς τε χώρας ἐκράτησαν τῆς Βοιωτίας καὶ Φωκίδος, καὶ Ταναγραίων τὸ τεῖχος περιεῖλον, καὶ Λοκρῶν τῶν Ὀπουντίων ἑκατὸν ἄνδρας ὁμήρους τοὺς πλουσιωτάτους ἔλαβον, τά τε τείχη τὰ ἑαυτῶν τὰ μακρὰ ἐπετέλεσαν. ὡμολόγησαν δὲ καὶ Αἰγινῆται μετὰ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις τείχη τε περιελόντες καὶ ναῦς παραδόντες φόρον τε ταξάμενοι ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον. καὶ Πελοπόννησον περιέπλευσαν Ἀθηναῖοι Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος· καὶ τὸ νεώριον τὸ Λακεδαιμονίων ἐνέπρησαν καὶ Χαλκίδα Κορινθίων πόλιν εἷλον καὶ Σικυωνίους ἐν ἀποβάσει τῆς γῆς μάχῃ ἐκράτησαν.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπέμε- 109 νον καὶ αὐτοῖς πολλαὶ ἰδέαι πολέμων κατέστησαν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐκράτουν τῆς Αἰγύπτου Ἀθηναῖοι, καὶ βασιλεὺς πέμπει ἐς Λακεδαίμονα Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσην χρήματα ἔχοντα, ὅπως ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐσβαλεῖν πεισθέντων τῶν Πελοποννησίων ἀπ' Αἰγύπτου ἀπαγάγοι Ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτῷ οὐ προὐχώρει καὶ τὰ χρήματα ἄλλως ἀναλοῦτο, ὁ μὲν Μεγάβαζος καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χρημάτων πάλιν ἐς τὴν Ἀσίαν ἐκομίσθη, Μεγάβυζον δὲ τὸν Ζωπύρου πέμπει ἄνδρα Πέρσην μετὰ στρατιᾶς πολλῆς· ὃς ἀφικόμενος κατὰ γῆν τούς τε Αἰγυπτίους

---

dia res erat, simul et ab Numidis obsecrati. Tacit. Ann. I, 56. et 52. *sed quod largiendis pecuniis favorem militum quaesivisset, bellica quoque Germanici gloria angebatur.*

108. *γενομένης — μάχης*] Pertinet ad haec tempora fragm. Theopompi ap. Marx. in Ephor. p. 224., de quo v. Creuzer. praef. ad hunc libr. p. XXVIII. Spectat huc etiam Plat. Menex. c. 13., ubi v. Gottl. et in Alcib. I. c. 8. conf. Wessel. ad Diod. XI, 80.

Λοκρῶν — ἑκατὸν ἄνδρας] v. Boeckh. explic. Pind. p. 188.

109. *ἰδέαι*] Vox Herodoto quoque, postea Platoni usitata. Imitatur Thucydidem Dio Cass. V. p. 1220. *καὶ πᾶσα ἄλλη κακῶν ἰδέα.* Mox de augmento in verbo *ἀναλοῦτο* v. Herm. ad Soph. Ai. 1028.

Μεγάβυζον] Vulgo *Μεγάβαζον δὲ τὸν Ζωπύρου.* Emendavit Bekk. ex A. B. C. H. K. Accedunt schol. ad Aristoph. Av. 484., Aristophanes ipse, Diodor. et Photius in excerptis Ctesiae. Photius lexicographus: *Μεγάβυζος, στρατηγὸς βασιλέως, ἀναπεμφθεὶς εἰς Αἴγυπτον, ὑφ' οὗ ἐνικήθησαν Ἀθηναῖοι.* Phavorin. *Μεγάβυζος, στρατηλάτης πορθήσας Μέμφιδα. οὗτος σατράπης Δαρείου τὴν Αἴγυπτον εἷ-*

καὶ τοὺς ξυμμάχους μάχῃ ἐκράτησε καὶ ἐκ τῆς Μέμφιδος ἐξήλασε τοὺς Ἕλληνας καὶ τέλος ἐς Προσωπίτιδα τὴν νῆσον κατέκλησε, καὶ ἐπολιόρκει ἐν αὐτῇ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ μέχρι οὗ ξηράνας τὴν διώρυχα καὶ παρατρέψας ἄλλῃ τὸ ὕδωρ τάς τε ναῦς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐποίησε καὶ τῆς νήσου τὰ πολλὰ ἤπειρον, καὶ διαβὰς εἷλε τὴν νῆσον πεζῇ. 110 οὕτω μὲν τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα ἐφθάρη, ἓξ ἔτη πολεμήσαντα· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν πορευόμενοι διὰ τῆς Λιβύης ἐς Κυρήνην ἐσώθησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἀπώλοντο. Αἴγυπτος δὲ πάλιν ὑπὸ βασιλέα ἐγένετο πλὴν Ἀμυρταίου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως· τοῦτον δὲ διὰ μέγεθός τε τοῦ ἕλους οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι. Ἰνάρως δὲ ὁ Λιβύων βασιλεύς, ὃς τὰ πάντα ἔπραξε περὶ τῆς Αἰγύπτου, προδοσίᾳ ληφθεὶς ἀνεσταυρώθη. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἄλλης ξυμμαχίδος πεντήκοντα τριήρεις διάδοχοι πλέουσαι ἐς Αἴγυπτον ἔσχον κατὰ τὸ Μενδήσιον κέρας, οὐκ εἰδότες τῶν γεγενημένων οὐδέν. καὶ αὐτοῖς ἔκ τε γῆς ἐπιπεσόντες πεζοὶ καὶ ἐκ θαλάσσης Φοινίκων ναυτικὸν διέφθειραν τὰς πολλὰς τῶν νεῶν, αἱ δ' ἐλάσσους διέφυγον πάλιν. τὰ μὲν κατὰ τὴν μεγάλην στρατείαν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς Αἴγυπτον οὕτως ἐτελεύτησεν.

111 Ἐκ δὲ Θεσσαλίας Ὀρέστης ὁ Ἐχεκρατίδου υἱὸς τοῦ Θεσσαλῶν βασιλέως φεύγων ἔπεισεν Ἀθηναίους ἑαυτὸν κατάγειν· καὶ παραλαβόντες Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας ὄντας ξυμμάχους

λεν, οἱ μνημονεύει Θουκυδίδης ἐν τῷ πρώτῳ. Conf. Wessel. ad Herodot. IV, 143.

πεζῇ] Schol. διὰ πεζομαχίας. Male; traiectio verborum est pro διαβὰς πεζῇ εἷλε etc., ut VIII, 100. cum codd. A. B. F. H. f. videtur ordinandum esse: ὑστερήσας δὲ — ἐφώρμει ἐλθών, pro ἐλθὼν ἐφώρμει. Conf. Krueger. Comm. Thuc. p. 318. not.

110. πράγματα — πολεμήσαντα] Dictum est per periphrasin: τὰ τῶν Ἑλλήνων πράγματα pro οἱ Ἕλληνες, ut iam Abreschius monuerat. In eiusmodi autem circumlocutione structura accommodari solet rei, quae circumscribitur, atque hic quidem voci Ἑλλήνων debebat, ut esset πολεμησάντων pro πολεμήσαντα. At nonnunquam accommodatur vocabulo, quod periphrasi inservit, i. e. hoc loco quidem voci πράγματα. Exempla dedit ille, e Thucydide hoc: ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που — πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ καινοῦσθαι τὰς διανοίας, i. e. καὶ αἱ ἐφυστερίζουσαί που — ἐπέφερον etc. III, 82. Nostris simillima Popp. prol. t. I. p. 109. addidit verba Pind. Pyth. I, 139. ὁ Τυρσανῶν τ' ἀλαλατὸς ναυσίστονον ὕβριν ἰδὼν τῶν ἀπὸ Κύμας, i. e. ἰδόντων. Mox ὑπὸ βασιλέα dedi ex A. B. C. F. G. H. I. g. βασιλέως habent K. L. N. O. c. Vulgo βασιλεῖ. v. Hemsterh. ad Arist. Plut. 287., ubi quae adnotavit Schol. ad v. 178., ex hoc loco petita sunt.

ἔσχον] i. e. προσωρμίσαντο, ut explicat Thom. M. p. 748. allato h. l. Adferunt haec eadem verba paulum immutata Zonar. et

Ἀθηναῖοι ἐστράτευσαν τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ Φάρσαλον. καὶ τῆς μὲν γῆς ἐκράτουν ὅσα μὴ προϊόντες πολὺ ἐκ τῶν ὅπλων, οἱ γὰρ ἱππῆς τῶν Θεσσαλῶν εἶργον, τὴν δὲ πόλιν οὐχ εἷλον, οὐδ' ἄλλο προυχώρει αὐτοῖς οὐδὲν ὧν ἕνεκα ἐστράτευσαν, ἀλλ' ἀπεχώρησαν πάλιν Ὀρέστην ἔχοντες ἄπρακτοι. μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον χίλιοι Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς ναῦς τὰς ἐν Πηγαῖς ἐπιβάντες, εἶχον δ' αὐτοὶ τὰς Πηγάς, παρέπλευσαν ἐς Σικυῶνα Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος, καὶ ἀποβάντες Σικυωνίων τοὺς προςμίξαντας μάχῃ ἐκράτησαν. καὶ εὐθὺς παραλαβόντες Ἀχαιοὺς καὶ διαπλεύσαντες πέραν, τῆς Ἀκαρνανίας ἐς Οἰνιάδας ἐστράτευσαν καὶ ἐπολιόρκουν, οὐ μέντοι εἷλόν γε, ἀλλὰ ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. ὕστερον δὲ διαλιπόντων ἐτῶν τριῶν σπονδαὶ γίγνονται Πελοποννησίοις καὶ Ἀθηναίοις πενταετεῖς. καὶ Ἑλληνικοῦ μὲν πολέμου ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐς δὲ Κύπρον ἐστρατεύοντο ναυσὶ διακοσίαις αὐτῶν τε καὶ τῶν ξυμμάχων Κίμωνος στρατηγοῦντος, καὶ ἑξήκοντα μὲν νῆες ἐς Αἴγυπτον ἀπ' αὐτῶν ἔπλευσαν, Ἀμυρταίου μεταπέμποντος τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως, αἱ δὲ ἄλλαι Κίτιον ἐπολιόρκουν. Κίμωνος δὲ ἀποθανόντος καὶ λιμοῦ γενομένου ἀπεχώρησαν ἀπὸ Κιτίου· καὶ πλεύσαντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος τῆς ἐν Κύπρῳ Φοίνιξι καὶ Κίλιξιν ἐναυμάχησαν καὶ ἐπεζομάχησαν ἅμα, καὶ νικήσαντες ἀμφότερα ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου, καὶ αἱ ἐξ Αἰγύπτου νῆες πάλιν αἱ ἐλθοῦσαι μετ' αὐτῶν. Λακεδαιμόνιοι δὲ μετὰ ταῦτα τὸν ἱερὸν καλούμενον πόλεμον ἐστράτευσαν, καὶ κρατήσαντες τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ παρέδοσαν Δελφοῖς· καὶ αὖθις ὕστερον Ἀθηναῖοι ἀποχωρησάντων αὐτῶν στρατεύσαντες καὶ κρατήσαντες παρέδοσαν Φωκεῦσι. καὶ χρόνου ἐγγενομένου μετὰ ταῦτα Ἀθηναῖοι, Βοιωτῶν τῶν φευγόντων ἐχόντων Ὀρχομενὸν καὶ Χαιρώνειαν καὶ ἄλλ' ἄττα χωρία τῆς Βοιωτίας, ἐστράτευσαν ἑαυτῶν μὲν χιλίοις ὁπλίταις τῶν δὲ ξυμμάχων ὡς ἑκάστοις ἐπὶ τὰ χωρία ταῦτα πολέμια ὄντα Τολμίδου τοῦ Τολμαίου στρατηγοῦντος.

112 (margin, at "διαλιπόντων") — 113 (margin, at "Βοιωτῶν")

Suid. in ἔσχε, et Thom. M. iterum p. 339. eandem vocem explicat e Thucyd. II, 33. Mox οὐκ εἰδότες constructione ad sensum facta positum. V. supr. ad c. 31. et Porson. ad Hom. Od. p. 130. *Tauchn.*

112. *ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι*] Thom. M. p. 339. Conf. Elmsl. ad Eur. Heracl. 924. Statim post haec vulgo extat: *Φοίνιξι καὶ Κίλιξι καὶ Κυπρίοις*, quorum postrema duo verba omittunt A. B. F. G. H. K. L. c. f. g. h. i. Bened: Cum bellum contra Cyprios suscepissent Athenienses, sponte intelligitur, huic duplici proelio, quod socii Cypriorum, Phoenices et Cilices, qui auxilio veniebant contra Athenienses, commiserunt, etiam Cyprios interfuisse; id quod etiam vocabulum adiectum *ἅμα*, *simul praeter Cyprios cum Phoenicibus et Cilicibus* aperte indicat.

καὶ Χαιρώνειαν ἑλόντες ἀπεχώρουν φυλακὴν καταστήσαντες. πορευομένοις δὲ αὐτοῖς ἐν Κορωνείᾳ ἐπιτίθενται οἵ τε ἐκ τῆς Ὀρχομενοῦ φυγάδες Βοιωτῶν καὶ Λοκροὶ μετ' αὐτῶν καὶ Εὐβοέων φυγάδες καὶ ὅσοι τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν· καὶ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς μὲν διέφθειραν τῶν Ἀθηναίων τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. καὶ τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Ἀθηναῖοι πᾶσαν, σπονδὰς ποιησάμενοι ἐφ' ᾧ τοὺς ἄνδρας κομιοῦνται. καὶ οἱ φεύγοντες Βοιωτῶν κατελθόντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες αὐτόνομοι πάλιν ἐγένοντο.

114. Μετὰ δὲ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον Εὔβοια ἀπέστη ἀπὸ Ἀθηναίων· καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι Μέγαρα ἀφέστηκε, καὶ Πελοποννήσιοι μέλλουσιν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικήν, καὶ οἱ φρουροὶ Ἀθηναίων διεφθαρμένοι εἰσὶν ὑπὸ Μεγαρέων πλὴν ὅσοι ἐς Νίσαιαν ἀπέφυγον· ἐπαγαγόμενοι δὲ Κορινθίους καὶ Σικυωνίους καὶ Ἐπιδαυρίους ἀπέστησαν οἱ Μεγαρῆς. ὁ δὲ Περικλῆς πάλιν κατὰ τάχος ἐκόμιζε τὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Εὐβοίας. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Θρίωζε ἐσβαλόντες ἐδῄωσαν Πλειστοάνακτος τοῦ Παυσανίου βασιλέως Λακεδαιμονίων ἡγουμένου, καὶ τὸ πλέον οὐκέτι προελθόντες ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ Ἀθηναῖοι πάλιν ἐς Εὔβοιαν διαβάντες Περικλέους στρατηγοῦντος κατεστρέψαντο πᾶσαν. καὶ τὴν μὲν ἄλλην ὁμολογίᾳ κατεστήσαντο, Ἑστιαιᾶς

115. δὲ ἐξοικίσαντες αὐτοὶ τὴν γῆν ἔσχον. ἀναχωρήσαντες δὲ ἀπὸ

---

113. *ἑλόντες καὶ ἀνδραποδίσαντες*] Verba, quae vulgo hic leguntur *καὶ ἀνδραποδίσαντες* obliteravi secutus auctoritatem codicum A. B. H. K. N. d. f. h. Citantur e Thuc. a Polluc. III, 77., sed aliis quoque locis reperiuntur. Nimirum urbi militum praesidium impositum esse dicitur, quod non facile in urbe direpta et civibus spoliata locum habebit, ut Bened. adnotavit. Nam aliud est *δουλοῦσθαι*, aliud *ἀνδραποδίζειν*, quorum illud est *in servitutem redigere*, hoc *in servitutem abductos venundare*.

τῆς Ὀρχομενοῦ] Buttm. Gr. max. §. 32. n. 6. hoc nomen semper masculini generis esse contendit, at Thucydides distinguit Arcadiae et Boeotiae urbem huius nominis, illa masculini, haec feminini generis est. v. Popp. prol. t. I. p. 103.

ἐφ' ᾧ — κομιοῦνται] Thom. p. 400. Phavorin. in *ἐφ' ᾧ*.

114. *διαβεβηκότος — αὐτῷ*] genit. absolutus pro dat. partic. V. ad VI, 82. et Matth. Gr. p. 464.

καὶ Ἀθηναῖοι — ἔσχον] Dionys. p. 845., ubi est *κατέστησαν*. At *κατεστήσαντο* habent omnes libri praeter O., ubi est *παρεστήσαντο*. Exponit schol. per *ἀτάραχον*, *εἰρηνικὴν ἐποίησαν* hic et ad III, 35. Notus est lusus Aristophanis Nub. 213., quo Periclem et Athenienses hac expeditione dicit Euboeam tributis exigendis admodum vexasse, his verbis: *ὑπὸ γὰρ ὑμῶν παρετάθη καὶ Περικλέους*. Antea enim dixerat: *παρατέταται μακρὰ πόῤῥω πάνυ*, *distracta est in longitudine situ suo*. Respondet rusticus Strepsiades: *οἶδα*,

Εὐβοίας οὐ πολλῷ ὕστερον σπονδὰς ἐποιήσαντο πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους τριακοντούτεις, ἀποδόντες Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχαΐαν· ταῦτα γὰρ εἶχον Ἀθηναῖοι Πελοποννησίων. ἕκτῳ δὲ ἔτει Σαμίοις καὶ Μιλησίοις πόλεμος ἐγένετο περὶ Πριήνης· καὶ οἱ Μιλήσιοι ἐλασσούμενοι τῷ πολέμῳ παρ' Ἀθηναίους ἐλθόντες κατεβόων τῶν Σαμίων. ξυνεπελαμβάνοντο δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Σάμου ἄνδρες ἰδιῶται νεωτερίσαι βουλόμενοι τὴν πολιτείαν. πλεύσαντες οὖν Ἀθηναῖοι ἐς Σάμον ναυσὶ τεσσαράκοντα δημοκρατίαν κατέστησαν καὶ ὁμήρους ἔλαβον τῶν Σαμίων πεντήκοντα μὲν παῖδας, ἴσους δὲ ἄνδρας, καὶ κατέθεντο ἐς Λῆμνον, καὶ φρουρὰν ἐγκαταλιπόντες ἀνεχώρησαν. τῶν δὲ Σαμίων, ἦσαν γάρ τινες οἳ οὐχ ὑπέμενον, ἀλλ' ἔφυγον ἐς τὴν ἤπειρον, ξυνθέμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει τοῖς δυνατωτάτοις καὶ Πισσούθνῃ τῷ Ὑστάσπου ξυμμαχίαν, ὃς εἶχε Σάρδεις τότε, ἐπικούρους τε ξυλλέξαντες ἐς ἑπτακοσίους διέβησαν ὑπὸ νύκτα ἐς τὴν Σάμον. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ ἐπανέστησαν καὶ ἐκράτησαν τῶν

παρετάθη etc. i. e. ut schol. explicat: εἰς φόρον ἐξετάθη, qui simul rei mentionem facit ex Philochoro: Περικλέους στρατηγοῦντος, καταστρέψασθαι πᾶσάν φησι Φιλόχορος, καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἐπὶ ὁμολογίᾳ κατασταθῆναι, ubi Herm. post στρατηγοῦντος addidit Ἀθηναίους, et cum Ernestio reposuit παρασταθῆναι pro κατασταθῆναι; quam mutationem hic ipse Thucydidis locus refellit. Nimirum si quid video aut nomen Philochori male schol. edidit, ubi Thucydides nominandus erat, aut Philochorus ipsa nostri scriptoris verba in narratione sua posuerat. Prius mihi quidem probabilius videtur. Post παρασταθῆναι ap. Schol. Arist. lacuna est, nulla igitur mutatione verborum μὲν ἄλλην opus est, quam tentavit Reizius, coniectans Οἰχαλίαν vel Ἑσταλίαν. Lacunam autem iam ex Thucydidis verbis explere licet: Ἑστιαιᾶς δὲ ἐξοικίσαντας αὐτοὺς τὴν γῆν σχεῖν. De accus. Ἑστιαιᾶς v. Matth. Gr. p. 98. De re conf. Diod. XII, 7. 22. Plut. Pericl. c. 23. Valck. ad Herodot. VIII, 23. Verba extrema vitiose effert Schol. Aristid. Pericl. t. III. p. 226. ap. Valcken. t. VIII. p. 98. *Schw.* ὁ Θουκυδίδης· ἐξοικήσαντες Ἰστιαίας — ἔσχον.

115. Ἀχαΐαν] Achaiam regionem intelligit Haack. Sed quamquam Athenienses I, 111. Achaeos ad bellum contra Oeniadas secum duxisse narrantur, tamen universam Achaiam tunc ab iis in potestatem redactam, eiusque possessionem per plures annos retentam esse, recte negat Popp. prol. t. II. p. 175. not. Steph. Byz., addit, plura loca nomine Achaiae esse scribit, nihil tamen amplius adiicit, et quae ab aliis nominantur, Achaia Cretae et Asiae, huc non pertinent.

τῶν δὲ Σαμίων] explicatur h. l. supr. ad c. 72. Adde Herm. ad Vig. p. 941. Mox ἐκκλέψαντες restitui pro κλέψαντες, quod Diod. XII. p. 495., qui h. l. ante oculos habuit, ita scripsit et Plut. v. Pericl. p. 641. ἐκκλέψαντες αὐτοῖς τοὺς ὁμήρους, quibus accedit bonorum codd. auctoritas. Probatur haec scriptura etiam Wesselingio p. 490., ut adnotavit Gottl.

πλείστων, ἔπειτα τοὺς ὁμήρους ἐκκλέψαντες ἐκ Λήμνου τοὺς αὐτῶν ἀπέστησαν καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς Ἀθηναίων καὶ τοὺς ἄρχοντας οἳ ἦσαν παρὰ σφίσιν ἐξέδοσαν Πισσούθνῃ, ἐπί τε Μίλητον εὐθὺς παρεσκευάζοντο στρατεύειν. ξυναπέστησαν δὲ αὐτοῖς καὶ Βυζάντιοι.

116 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ᾔσθοντο, πλεύσαντες ναυσὶν ἑξήκοντα ἐπὶ Σάμου ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα τῶν νεῶν οὐκ ἐχρήσαντο· ἔτυχον γὰρ αἱ μὲν ἐπὶ Καρίας ἐς προσκοπὴν τῶν Φοινισσῶν νεῶν οἰχόμεναι, αἱ δ' ἐπὶ Χίου καὶ Λέσβου περιαγγέλλουσαι βοηθεῖν. τεσσαράκοντα δὲ ναυσὶ καὶ τέσσαρσι Περικλέους δεκάτου αὐτοῦ στρατηγοῦντος ἐναυμάχησαν πρὸς Τραγίᾳ τῇ νήσῳ Σαμίων ναυσὶν ἑβδομήκοντα, ὧν ἦσαν αἱ εἴκοσι στρατιώτιδες· ἔτυχον δὲ αἱ πᾶσαι ἀπὸ Μιλήτου πλέουσαι. καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. ὕστερον δὲ αὐτοῖς ἐβοήθησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν νῆες τεσσαράκοντα καὶ Χίων καὶ Λεσβίων πέντε καὶ εἴκοσι, καὶ ἀποβάντες καὶ κρατοῦντες τῷ πεζῷ ἐπολιόρκουν τρισὶ τείχεσι τὴν πόλιν καὶ ἐκ θαλάσσης ἅμα. Περικλῆς δὲ λαβὼν ἑξήκοντα ναῦς ἀπὸ τῶν ἐφορμουσῶν ᾤχετο κατὰ τάχος ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας, ἐσαγγελθέντων ὅτι Φοίνισσαι νῆες ἐπ' αὐτοὺς πλέουσιν· ᾤχετο γὰρ καὶ ἐκ τῆς Σάμου πέντε ναυσὶ Στησαγόρας καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς Φοινίσσας.

117 ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σάμιοι ἐξαπιναίως ἔκπλουν ποιησάμενοι ἀφράκτῳ τῷ στρατοπέδῳ ἐπιπεσόντες τάς τε προφυλακίδας ναῦς διέφθειραν καὶ ναυμα-

---

116. ταῖς μὲν ἑκκαίδεκα] Numeralibus subinde additur articulus, ubi de maiore numero minor nominatim additur; interdum ita, ubi graeco sermoni cum nostro convenit, velut ap. Xenoph. h. gr. III, 2, 4. ἀμφὶ τοὺς πεντεκαίδεκα, nos: *an die Funfzehn*. Prius autem h. l. ita obtinet, ut maior numerus sexaginta navium antecedat, minor adiecto articulo, scilicet sedecim naves post illas nominentur. Sed Graeci dicunt etiam ἐλάττους τῶν ὀγδοήκοντα, velut Xen. l. l. VII, 2, 9., quod nostro sermone imitari non licet. Conf. Popp. prol. t. I. p. 200. Krueger. ad Dionys. p. 303.

τρίσι τείχεσι] i. e. *tribus castris obsident oppidum*, ait Casaub. ad Polyb. p. 178. Schol. explicat per τρίσι τάγμασιν, unde eum suspiceris legisse τρίσι τέλεσιν. Casauboni rationi hoc adversatur, quod nusquam castra τείχη appellantur. Exercitus pedestris, puto, tres uno tempore circumvallationis partes continuato labore inter se iungendas struxit, ut factum est in oppugnatione Syracusarum.

ἐπὶ Καύνου καὶ Καρίας] Quia Caunus in Caria sita fuit, hendiadys est pro ἐπὶ Καύνου ἐν Καρίᾳ. Schema Homericum, ut Il. VIII, 47. Ἴδην δ' ἵκανεν — Γάργαρον, ubi v. interpp. Disserit de hac figura Strab. p. 68. B., ubi v. Xylandr. Adde ad Dionys. de C. V. p. 150. *Jen.*

ἐσαγγελθέντων] v. Matth. Gr. p. 820. Conf. ad I, 3.

117. στρατοπέδῳ] Gottl. interpretatur *navibus firmo praesidio destitutis*. Nam de navibus, non de castris haec verba esse, do-

χοῦντες τὰς ἀνταναγομένας ἐνίκησαν καὶ τῆς θαλάσσης τῆς καθ' ἑαυτοὺς ἐκράτησαν ἡμέρας περὶ τεσσαρεσκαίδεκα καὶ ἐσεκομίσαντο καὶ ἐξεκομίσαντο ἃ ἐβούλοντο. ἐλθόντος δὲ Περικλέους πάλιν ταῖς ναυσὶ κατεκλῄσθησαν. καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὕστερον προσεβοήθησαν τεσσαράκοντα μὲν αἱ μετὰ Θουκυδίδου καὶ Ἅγνωνος καὶ Φορμίωνος νῆες, εἴκοσι δὲ αἱ μετὰ Τληπολέμου καὶ Ἀντικλέους, ἐκ δὲ Χίου καὶ Λέσβου τριάκοντα. καὶ ναυμαχίαν μέν τινα βραχεῖαν ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι, ἀδύνατοι δὲ ὄντες ἀντισχεῖν ἐξεπολιορκήθησαν ἐνάτῳ μηνὶ καὶ προσεχώρησαν ὁμολογίᾳ τεῖχός τε καθελόντες καὶ ὁμήρους δόντες καὶ ναῦς παραδόντες καὶ χρήματα τὰ ἀναλωθέντα κατὰ χρόνους ταξάμενοι ἀποδοῦναι. ξυνέβησαν δὲ καὶ Βυζάντιοι ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπήκοοι εἶναι.

118 Μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη γίγνεται οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον τὰ προειρημένα, τά τε Κερκυραϊκὰ καὶ τὰ Ποτιδαιατικὰ καὶ ὅσα πρόφασις τοῦδε τοῦ πολέμου κατέστη. ταῦτα δὲ ξύμπαντα ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸν βάρβαρον ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα μεταξὺ τῆς Ξέρξου ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ πολέμου· ἐν οἷς Ἀθηναῖοι τήν τε ἀρχὴν ἐγκρατεστέραν κατεστήσαντο καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μέγα ἐχώρησαν δυνάμεως. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι οὔτε ἐκώλυον εἰ μὴ ἐπὶ βραχύ, ἡσύχαζόν τε τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ὄντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους, εἰ μὴ ἀναγκάζοιντο, τὸ δέ τι καὶ πολέμοις οἰκείοις ἐξειργόμενοι, πρὶν δὴ ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων σαφῶς ἤρετο καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτῶν ἥπτοντο. τότε δὲ οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ἐπιχειρητέα ἐδόκει εἶναι πάσῃ προθυμίᾳ καὶ

---

cet etiam Plut. v. Pericl. p. 642. Mox qui nominatur Thucydides, is Milesiae filius, Periclis aemulus erat. Eius collega in imperio erat Sophocles, poeta tragicus. V. Lessing. V. Soph. p. 137. et Seidler. in dissert. praemissa Antigonae editae ab Erf. Add. Strab. 14. p. 996. Cic. d. off. I, 40.

ταξάμενοι ἀποδοῦναι] Thom. Mag. p. 164.

118. μετὰ ταῦτα — πόλεμον] Dionys. p. 835.

πρόφασις μεταξὺ τοῦδε] Ita vulgo. Sed μεταξὺ non est apud Dionysium, neque in codd. plerisque. Sunt, qui tueantur tanquam adverbialiter positum, ut III, 21. et ap. Herodot. IV, 55., ut sit *in der Zwischenzeit*. Videtur a librariis ex mox sequentibus verbis huc tracta esse haec vox, quare Dionysii cum tot codd. consensum potiorem habendum esse duxi. Abest ab A. B. C. F. G. H. I. K. L. N. O. P. c. g. h. i. S. et ab interpretatione Vallae. Lindav. spicil. p. 2. coniecit μεγίστη coll. I, 126. ὅπως σφίσιν ὅτι μεγίστη πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν.

τήν τε ἀρχὴν — ἐχώρησαν] Suidas in ἐγκρατέστερος, additis verbis ἐποίησαν καὶ ante κατεστήσαντο. Mox pluralem pro singulari positum observant Suid. et Zonaras in ἐπιχειρητέα.

καθαιρετέα ἡ ἰσχὺς ἣν δύνωνται ἀραμένοις τόνδε τὸν πόλεμον. αὐτοῖς μὲν οὖν τοῖς Λακεδαιμονίοις διέγνωστο λελύσθαι τε τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἀδικεῖν· πέμψαντες δὲ ἐς Δελφοὺς ἐπηρώτων τὸν θεὸν εἰ πολεμοῦσιν ἄμεινον ἔσται. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὐτοῖς, ὡς λέγεται, κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι καὶ παρακαλούμενος
119 καὶ ἄκλητος. αὖθις δὲ τοὺς ξυμμάχους παρακαλέσαντες ψῆφον ἐβούλοντο ἐπαγαγεῖν εἰ χρὴ πολεμεῖν. καὶ ἐλθόντων τῶν πρέσβεων ἀπὸ τῆς ξυμμαχίας καὶ ξυνόδου γενομένης οἵ τε ἄλλοι εἶπον ἃ ἐβούλοντο κατηγοροῦντες οἱ πλείους τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν πόλεμον ἀξιοῦντες γενέσθαι, καὶ οἱ Κορίνθιοι δεηθέντες μὲν καὶ κατὰ πόλεις πρότερον ἑκάστων ἰδίᾳ ὥστε ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον, δεδιότες περὶ τῇ Ποτιδαίᾳ μὴ προδιαφθαρῇ, παρόντες δὲ καὶ τότε καὶ τελευταῖοι ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

120 Τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, οὐκ ἂν ἔτι αἰτιασαίμεθα ὡς οὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι τὸν πόλεμόν εἰσι καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον. χρὴ γὰρ τοὺς ἡγεμόνας τὰ ἴδια ἐξ ἴσου νέμοντας τὰ κοινὰ προσκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις ἐκ πάντων προτιμῶνται. ἡμῶν δὲ ὅσοι

ἄμεινον] i. e. *an conducibile sit.* Solennis comparativus in oraculorum consultationibus et responsis, ut sexcenties ap. Herodotum: ὡς γὰρ ἄμεινον. v. Matth. Gr. §. 457. 3.

ἀνεῖλεν] Huius loci meminit Plut. d. Pyth. orac. t. VII, p. 580. Mox ad ἔφη Phavorin. haec: φημὶ ἀεὶ πρὸς μέλλοντα καὶ ἐνεστῶτα συντάσσεται. Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ· καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι, καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ· ταῦτα δὲ ἔχων ἔφην ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας, ἢ αὐτοῦ ἀποκτείνειν, IV, 28.

120. Corinthii bellum et necessarium, satisque ad id apparatus, et communi sociorum studio, quandoquidem eius movendi iustissimae causae subsint, gerendum esse; postremo, sic tantum Graeciam a iugo Atheniensium liberatum iri, monent.

ὡς οὐ — ξυνήγαγον] Thiersch. in act. phil. Monac. t. III. p. 283. putans, pendere verbum ξυνήγαγον a particulis ὡς οὐ, corrigi vult ὡς οὐ καὶ αὐτοὶ ἐψηφισμένοι τὸν πόλεμόν εἰσι, εἰ καὶ ἡμᾶς ἐς τοῦτο νῦν ξυνήγαγον. Non vidit, mutata structura novam sententiam incipere inde a verbis καὶ ἡμᾶς — ξυνήγαγον, *de Lacedaemoniis iam non queri possumus, quasi non et ipsi bellum decreverint, et nos nunc ad hoc ipsum convocarunt.*

χρὴ γὰρ — προτιμῶνται] Alludit ad Sarpedonis orationem ap. Hom. Il. XII, 310. Schol. οὐ χρή, φησίν, ἐν τοῖς ἰδιωτικοῖς πράγμασι τοὺς ἡγεμόνας προέχειν, ἀλλ' ἐν τοῖς κοινοῖς, et ἐκ πάντων. ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ πάντων. τὸ δέ· ἐν ἄλλοις, ἐν προεδρίᾳ καὶ τοῖς τοιούτοις. V. Abresch. diluc. p. 118. *Qui praesunt aliis, hos non decet in rebus suis prae aliis sibi quidquam tribuere, sed rem publicam inprimis curare, prout praestant reliquis honore et insignibus.* Sententia autem ista per γὰρ incipiens exigit, ut aliquid suppleatur,

μὲν Ἀθηναίοις ἤδη ἐνηλλάγησαν οὐχὶ διδαχῆς δέονται ὥςτε φυλάξασθαι αὐτούς· τοὺς δὲ τὴν μεσόγειαν μᾶλλον καὶ μὴ ἐν πόρῳ κατῳκημένους εἰδέναι χρὴ ὅτι τοῖς κάτω ἢν μὴ ἀμύνωσι, χαλεπωτέραν ἕξουσι τὴν κατακομιδὴν τῶν ὡραίων καὶ πάλιν ἀντίληψιν ὧν ἡ θάλασσα τῇ ἠπείρῳ δίδωσι, καὶ τῶν νῦν λεγομένων μὴ κακοὺς κριτὰς ὡς μὴ προςηκόντων εἶναι, προςδέχεσθαι δέ ποτε, εἰ τὰ κάτω πρόοιντο, κἂν μέχρι σφῶν τὸ δεινὸν προελθεῖν, καὶ περὶ αὐτῶν οὐχ ἧσσον νῦν βουλεύεσθαι. διόπερ καὶ μὴ ὀκνεῖν δεῖ αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἀντ' εἰρήνης μεταλαμβάνειν. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν, ἀγαθῶν δὲ ἀδικουμένους ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, εὖ δὲ παρασχὸν ἐκ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι, καὶ μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι μήτε τῷ ἡσυχίῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. ὅ τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνὸν δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι, ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος. πολλὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα ἀβουλοτέρων τῶν ἐναντίων τυχόντα κατωρθώθη, καὶ ἔτι πλέω ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι ἐς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη. ἐνθυ-

---

quod suppressum est: praecedere autem debebat fere tale quid: *et hoc recte* sive: *hac re officio suo functi sunt, nam qui praesunt* etc. Neque aliter se habent loca, ubi γάρ per *alioqui* solent interpretari, ut I, 11. 68. IV, 126. Monuit Bauerus.

ἡμῶν δὲ — ἐνηλλάγησαν] Dionys. p. 797., ubi dicit, verba ἐνηλλάγησαν et κατῳκημένους pro activis dicta esse. Sed v. Krueger. ad Dionys. p. 229. et Popp. prol. t. I. p. 192. Thom. M. p. 238. Θουκυδίδης δὲ καί, ait, ἐνηλλάγη, ἀντὶ τοῦ διηλλάγη λέγει, et adscripsit verba: ὅσοι — ἐνηλλάγησαν. Male; nam nostrum verbum significat: *commercium habere*, alterum: *in gratiam redire*. De voce πόρος Dindorf.: „Schneider. lexic. v. πόρος tuitus est et explicuit comparatis VI, 48. ἐν πόρῳ γὰρ μάλιστα καὶ προςβολῇ εἶναι αὐτοὺς τῆς Σικελίας. Sed apud schol. corrige παραθαλασσίων pro περιθαλασσίων, eo ipso loco, quo uno repertum est, inepto." Apud eundem schol. ad I, 105. in verbis Κεκρυφαλείᾳ· νῆσος αὕτη περὶ τὰ δυτικὰ τῆς Πελοποννήσου corrige τῆς Αἰγίνης. De situ insulae v. Popp. prol. t. II. p. 222.

σωφρόνων] Stobaeus tit. 49. p. 351. usque ad finem hui. cap. De singulari ἡδόμενον post pluralem ἀδικουμένους v. Popp. l. l. t. I. p. 92. Paulo ante nostrum locum in mente habuit Photius, scribens εὖ παρασχόν· ἀντὶ τοῦ παραυχόντος. Mox verba εἰ ἡσυχάζοι addititia videntur Lehnero in act. phil. Mon. t. III. p. 17. Immerito, opinor.

καὶ ἔτι πλέω — περιέστη] Supple καὶ ἔτι πλέω ἐστί. Stobaeus pro ἃ exhibet τά, plerique libri prorsus ignorant ἅ. Probabilis est coniectura Thierschii in act. phil. Mon. t. III. p. 284. καὶ ἔτι πλέω ἄττα καλῶς — περιέστη. Istud ἄττα, inquit, limitat senten-

μεῖται γὰρ οὐδεὶς ὁμοία τῇ πίστει καὶ ἔργῳ ἐπεξέρχεται, ἀλλὰ μετὰ ἀσφαλείας μὲν δοξάζομεν, μετὰ δέους δὲ ἐν τῷ 121 ἔργῳ ἐλλείπομεν. ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν καὶ ἱκανὰ ἔχοντες ἐγκλήματα, καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα Ἀθηναίους, καταθησόμεθα αὐτὸν ἐν καιρῷ. κατὰ πολλὰ δὲ ἡμᾶς εἰκὸς ἐπικρατῆσαι, πρῶτον μὲν πλήθει προύχοντας καὶ ἐμπειρίᾳ πολεμικῇ, ἔπειτα ὁμοίως πάντας ἐς τὰ παραγγελλόμενα ἰόντας. ναυτικόν τε, ᾧ ἰσχύουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας ἐξαρτυσόμεθα καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων. δάνεισμα γὰρ ποιησάμενοι ὑπολαβεῖν οἷοί τε ἐσμὲν μισθῷ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας. ὠνητὴ γὰρ Ἀθηναίων ἡ δύναμις μᾶλλον ἢ οἰκεία· ἡ δὲ ἡμετέρα ἧσσον ἂν τοῦτο πάθοι, τοῖς σώμασι τὸ πλέον ἰσχύουσα ἢ τοῖς χρήμασι. μιᾷ τε νίκῃ ναυμαχίας κατὰ τὸ εἰκὸς ἁλίσκονται· εἰ δ' ἀντίσχοιεν, μελετήσομεν καὶ ἡμεῖς ἐν πλέονι χρόνῳ τὰ ναυτικά. καὶ ὅταν τὴν ἐπιστήμην ἐς τὸ ἴσον καταστήσωμεν, τῇ γε εὐψυχίᾳ δήπου περιεσόμεθα. ὃ γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν φύσει ἀγαθόν, ἐκείνοις οὐκ ἂν γένοιτο διδαχῇ. ὃ δὲ ἐκεῖνοι ἐπιστήμῃ προύχουσι, καθαιρετέον ἡμῖν ἐστι μελέτῃ. χρήματα δ' ὥστε ἔχειν ἐς αὐτά, οἴσομεν· ἢ δεινὸν ἂν εἴη εἰ οἱ μὲν ἐκείνων ξύμμαχοι ἐπὶ δουλείᾳ τῇ αὐτῶν φέροντες οὐκ ἀπεροῦσιν, ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὶ ἅμα σώζεσθαι οὐκ ἄρα δαπανήσομεν καὶ ἐπὶ τῷ μὴ ὑπ' ἐκείνων αὐτὰ ἀφαιρε-122 θέντες αὐτοῖς τούτοις κακῶς πάσχειν. ὑπάρχουσι δὲ καὶ

---

tiam: *Vieles Schlechtberathene wurde glücklich durchgeführt, und wohl noch mehr Gutberathenes schlug zum Schlimmen aus.* Conf. II, 100. καὶ ἄλλα ἅττα χωρία. Tametsi in supplendo ἐστί nulla difficultas est. v. ad I, 25.

ἐνθυμεῖται γὰρ — ἐλλείπομεν] Parisosis in his est, qua sibi respondent τῇ πίστει et ἔργῳ, ἐνθυμεῖται et ἐπεξέρχεται. Sententia est: *nemo eodem animi impetu res gerendas exsequitur, quo in ipsa consultatione de his deliberat, fiducia fretus, sed cum securitate quidem decernimus, at in ipsa rerum administratione deficimus*, et καί referendum ad ὁμοῖα i. e. *auf gleiche Weise, wie.* Dativus autem τῇ πίστει significat *propter fiduciam.* Alio loco in eadem sententia pro πίστει dixit ὀργῇ, I, 140. init. καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε πολεμεῖν καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας, πρὸς δὲ τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρεπομένους.

121. καθαιρετέον] Dindorf. scribendum putat καθαιρετόν. Non enim quid oporteat se facere, docere oratorem, sed confirmandis sociorum animis, quid possint ostendere. — Nihil muto; nam quod addiscendo superandum dicit, intelligitur sponte idem superari posse.

εἰ — οὐκ ἄρα δαπανήσομεν] De εἰ οὐ v. Herm. ad Vig. p. 833, 309.

ἄλλαι ὁδοὶ πολέμου ἡμῖν, ξυμμάχων τε ἀπόστασις, μάλιστα παραίρεσις οὖσα τῶν προσόδων αἷς ἰσχύουσι, καὶ ἐπιτειχισμὸς τῇ χώρᾳ, ἄλλα τε ὅσα οὐκ ἄν τις νῦν προΐδοι. ἥκιστα γὰρ πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ, αὐτὸς δὲ ἀφ' αὑτοῦ τὰ πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ παρατυγχάνον. ἐν ᾧ ὁ μὲν εὐοργήτως αὐτῷ προσομιλήσας βεβαιότερος, ὁ δὲ ὀργισθεὶς περὶ αὐτὸν οὐκ ἐλάσσω πταίει. ἐνθυμώμεθα δὲ καὶ ὅτι εἰ μὲν ἦσαν ἡμῶν ἑκάστοις πρὸς ἀντιπάλους περὶ γῆς ὅρων διαφοραί, οἰστὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ πρὸς ξύμπαντάς τε ἡμᾶς Ἀθηναῖοι ἱκανοὶ καὶ κατὰ πόλιν ἔτι δυνατώτεροι· ὥστε εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι καὶ κατὰ ἔθνη καὶ ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ ἀμυνούμεθα αὐτούς, δίχα γε ὄντας ἡμᾶς ἀπόνως χειρώσονται. καὶ τὴν ἧσσαν, εἰ καὶ δεινόν τῳ ἀκοῦσαι, ἴστω οὐκ ἄλλο τι φέρουσαν ἢ ἄντικρυς δουλείαν· ὅ, καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν. ἐν ᾧ ἢ δικαίως δοκοῖμεν ἂν πάσχειν ἢ διὰ δειλίαν ἀνέχεσθαι καὶ τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι οἳ τὴν Ἑλλάδα ἠλευθέρωσαν· ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἡμῖν αὐτοῖς βεβαιοῦμεν αὐτό, τύραννον δὲ ἐῶμεν ἐγκαθεστάναι πόλιν, τοὺς δ' ἐν

---

122. *ὁδοὶ πολέμου*] i. e. *rationes bellum gerendi.* Male huc trahunt *πολέμοιο γεφύρας* Homeri. v. Heyn. ad Il. t. IV. p. 624. Tacitus *tractare proeliorum vias* dixit Annal. II, 5., ubi v. interpp. De statim sequentibus *ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ* v. Reisk. app. critic. in Dem. t. I. p. 212. *Schaefer.*

ἄλλα τε — πταίει] Stobae. p. 372. Mox vocab. *εὐοργήτως* interpretantur *εὐτρόπως* Suidas et Zonar., ex iisque Phavorin. Bredov.: *Denn Krieg am wenigsten schreitet fort nach Vorschrift; er selbst entwickelt aus sich selbst das Meiste nach des Zufalls Fügungen: wobei, wer mit verständigem Eifer ihm begegnet, sicherer steht; wen der Eifer besiegt, meist an ihm zu Schaden kömmt.*

μιᾷ γνώμῃ] sc. *ὄντας.* Conf. I, 105. *τριακοσίους ὁπλίτας, πρότερον Κορινθίων ἐπικούρους.* III, 70. *οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ.* I, 49. *ἐνέπρησαν τὰς σκήνας ἐρήμους.* VIII, 16. *ἑώρα τὰς ναῦς πολλὰς τὰς ἀπὸ τῆς Χίου.* V. Schaefer. ad L. Bos. p. 304.

ὃ καὶ λόγῳ — κακοπαθεῖν] i. e. *ὃ αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι, καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν*, ut *ὃ* duplicem sententiam involvat, quae deinde per appositionem verborum *ἐνδοιασθῆναι* et *κακοπαθεῖν* explanatur, quarum sententiarum in appositione positarum altera refertur ad superiora: *δίχα γε ὄντας ὑμᾶς χειρώσονται*, altera ad *καὶ τὴν ἧσσαν ἴστω — δουλείαν.* *Quod quidem utrumque, et dubium consilium capi, et ab una tot urbes vexari, Peloponneso dedecori est.* Gemina plane structura extat II, 40. *ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει.* De significatu verbi *ἐνδοιάζομαι* v. Thom. M. p. 307., qui usus est verbis Thucyd. VI, 10. et Valcken. diatr. de Eur. fragm. p. 109. C. Mox pro *χείρους φαίνεσθαι* exspectes *χείρους φαινοίμεθα*, sed Graeci, si quae vocabula aliunde pendentia praecesserunt, interdum alia etiam iis annectunt, quae proprie per se stant, velut hic, quoniam praecessit *δοκοῖμεν ἂν πάσχειν ἢ — ἀνέχεσθαι*, sequi voluit *καὶ*

μιᾷ μονάρχους ἀξιοῦμεν καταλύειν. καὶ οὐκ ἴσμεν ὅπως τάδε τριῶν τῶν μεγίστων ξυμφορῶν ἀπήλλακται, ἀξυνεσίας ἢ μαλακίας ἢ ἀμελείας. οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα ἐπὶ τὴν πλείστους δὴ βλάψασαν καταφρόνησιν κεχωρήκατε, ἣ ἐκ τοῦ

φαίνεσθαι, non quod proprie debebat: καὶ φαινοίμεθα. V. ad I, 141. Paulo inferius ad βεβαιοῦμεν αὐτὸ supple τὸ ἐλευθεροῦσθαι. Conf. supr. c. 59.

καὶ οὐκ ἴσμεν — ἢ ἀμελείας] Vulgo additur οὐκ ante ἀπήλλακται. Ea particula abest ab A. B. C. F. G. H. K. c. e. g. et ab interpretatione Vallae, qui ita convertit: *ignari, quomodo ab his tribus maximis incommodis eximamur.* Neque agnoscitur a schol. ad c. 1, 27. ubi haec sunt: καὶ ἐν τῇ δημηγορίᾳ „καὶ οὐκ ἴσμεν, ὅπως τῶνδε τριῶν τῶν μεγίστων ξυμφορῶν ἀπήλλακται“ ἤτοι κακῶν. Vulgatam interpretatur ita vulgaris interpres: *nec intelligimus, haec tribus maximis vitiis non carere, imprudentia, et ignavia, et negligentia.* Sed haec interpretatio requirit, ut pro ὅπως legeretur ὅτι. Hermann. particulam οὐκ tuetur loco Sophocl. Antig. 5. οὐδὲν γὰρ οὔτ' ἀλγεινὸν, οὔτ' ἄτης ἄτερ οὔτ' αἰσχρὸν, οὔτ' ἄτιμον ἔσθ', ὁποῖον οὐ τῶν σῶν τε κἀμῶν οὐκ ὄπωπ' ἐγὼ κακῶν. Ubi Erfurdt. haec adnotavit: „Rarior haec negationis repetitio. Aeschyl. Ag. 1645. ὃς οὐκ, ἐπειδὴ τῷδ' ἐβούλευσαι μόρον δρᾶσαι τόδ' ἔργον οὐκ ἔτλης αὐτοκτόνως. Supple 897. ὀλκὴ γὰρ οὗτοι πλόκαμον οὐδάμ' ἅζεται.“ Hermann. addit Soph. Trach. 1010. καὶ νῦν ἐπὶ τῷδε νοσοῦντι οὐ πῦρ, οὐκ ἔγχος τις ὀνήσιμον οὐκ ἀποτρέψει, et Thuc. h. l., et de Latinis adiri iubet Vossium d. art. gramm. VII, 61. Interest tamen aliquid inter locos tragicorum et Thucydidis. Nam in illis mera repetitio est particulae οὐ, ad unum idemque verbum pertinentis; in loco Thucydidis non sola repetitio est, neque particula ad unum idemque verbum spectat, sed prior particula ad ἴσμεν, ad ἀπήλλακται altera. Unde hoc magnum discrimen inter hos locos oritur, quod apud tragicos nulla sensus mutatio repetita particula efficitur, apud Thucydidem efficitur. Nam sensus omissa particula hic est: dum nos, adversus patrum exemplum, qui Graeciam liberarunt, totam civitatem, tyrannos expellentes, tyrannidem in Graecia exercere sinimus, *ignari sumus, quomodo tale institutum a tribus maximis malis liberum sit, vel ab ignavia, vel ab inscitia, vel a socordia,* sed intelligimus, id necessario cum uno horum trium malorum coniunctum esse. Vulgata vero hunc sensum habet plane contrarium: *wir sehen nicht ein die Möglichkeit, dass diess Verfahren von einem der drei grössten Uebel nicht befreit sey.* Quare non dubitavi particulam οὐκ obliterare.

οὐ γὰρ δὴ — μετωνόμασται] Popp. obs. p. 122. ita explicat: haec agendi ratio non potest non vel cum inscitia, vel cum ignavia, vel cum socordia coniuncta esse. *Quae summa dico mala* (hanc enim sententiam supplet) quod *cum ea non effugeritis,* καταφρόνησιν *(Ueberklugheit) induistis, quae tamen plurimis iam detrimento fuit ideoque alio etiam et illi quidem contrario nomine* ἀφροσύνη *(Unklugheit) vocata est.* In his primum hoc displicet, quod convertit *Ueberklugheit*, quod potius *Geringschätzung* vel, antitheseos ad ἀφροσύνη causa, *Leichtsinn* dicere debebat, nam alterum quidem est *Unsinn.* Deinde non est, cur scriptor potius illud

πολλοὺς σφάλλειν τὸ ἐναντίον ὄνομα ἀφροσύνη μετωνόμασται. τὰ μὲν οὖν προγεγενημένα τί δεῖ μακρότερον ἢ ἐς ὅσον 123 τοῖς νῦν ξυμφέρει αἰτιᾶσθαι; περὶ δὲ τῶν ἔπειτα μελλόντων τοῖς παροῦσι βοηθοῦντας χρὴ ἐπιταλαιπωρεῖν· πάτριον γὰρ ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι· καὶ μὴ μεταβάλλειν τὸ ἔθος, εἰ ἄρα πλούτῳ τε νῦν καὶ ἐξουσίᾳ ὀλίγον προφέρετε· οὐ γὰρ δίκαιον ἃ τῇ ἀπορίᾳ ἐκτήθη τῇ περιουσίᾳ ἀπολέσθαι· ἀλλὰ θαρσοῦντας ἰέναι κατὰ πολλὰ ἐς τὸν πόλεμον, τοῦ τε θεοῦ χρήσαντος καὶ αὐτοῦ ὑποσχομένου ξυλλήψεσθαι καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος πάσης ξυναγωνιουμένης, τὰ μὲν φόβῳ, τὰ δὲ ὠφελείᾳ. σπονδάς τε οὐ λύσετε πρότεροι, ἅς γε καὶ ὁ θεὸς κελεύων πολεμεῖν νομίζει παραβεβάσθαι, ἠδικημέναις δὲ μᾶλλον βοηθήσετε· λύουσι γὰρ οὐχ οἱ ἀμυνόμενοι, ἀλλ' οἱ πρότεροι ἐπιόντες. ὥστε πανταχόθεν καλῶς 124 ὑπάρχον ὑμῖν πολεμεῖν καὶ ἡμῶν τάδε κοινῇ παραινούντων εἴπερ βεβαιότατον τὸ ταὐτὰ ξυμφέροντα καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις εἶναι, μὴ μέλλετε Ποτιδαιάταις τε ποιεῖσθαι τιμωρίαν οὖσι Δωριεῦσι καὶ ὑπὸ Ἰώνων πολιορκουμένοις, οὗ πρότερον ἦν τοὐναντίον, καὶ τῶν ἄλλων μετελθεῖν τὴν ἐλευ-

---

unum *μεγίστων ξυμφορῶν* explicet, quam totam', quae praecessit, sententiam. Quod enim dicit, eos uno illorum trium malorum laborare, id eo ipso probat, quod hostes despiciant minime contemnendos. Sic igitur haec supplenda sunt: *οὐκ ἀπήλλακται, φημὶ, οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα* etc., haec autem sententia: non intelligimus, quomodo haec agendi ratio vel ab inscitia, vel ab ignavia, vel socordia libera sit: certe enim non haec tria summa mala effugistis, cum talem hostium contemtum induistis. Thiersch. scribi vult *οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ἂν ταῦτα — κεχωρήκατε*, quod si voluisset, scriptor dixisset: *οὐ γὰρ δὴ πεφευγότες ταῦτα — βλάψασαν ἂν καταφρόνησιν ἐχωρήσατε.* — Ceterum scholia ad h. l. exscripsit Suidas in *καταφρόνησιν.*

123. *ἐκτήθη*] Raro passivi vim habent aoristi verborum, quorum aoristus activus nullus est, medius autem habet sensum proprie activum. V. Elmsl. ad Eur. Heracl. 757. Mox verba *παραβεβάσθαι τὰς σπονδὰς* adscripserunt Suidas et Phot. in v., ubi legendum est *ἀνακολούθως* cum Abreschio Misc. obs. Vol. III. p. 148.

124. *τὸ ταὐτὰ ξυμφέροντα*] Vulgo *τὸ ταῦτα.* Correxi *ταὐτά*, qua mutatione facta sententia fit universalis, neque ad solos Peloponnesios pertinet. Notum illud Sallustianum: *idem velle, idem nolle, ea demum firma amicitia est, et vobis eadem mihi bona malaque intellexi*, ubi *eadem mihi* per Graecismum dictum, ut *ταὐτὰ ἐμοί.* Huc spectant glossae Suidae, Photii, Zonarae in *ἰδιώτας* et *ἰδιῶται, ἀντὶ τοῦ πολῖται, οὕτω Θουκυδίδης.* Conf. II, 60. 65. VIII, 1, 144. init. et alib. His locis omnibus *ἰδιῶται* opponuntur *τῇ πόλει.* V. Etym. M. p. 466. schol. Demosth. t. II. p. 87. Abresch. diluc. p. 126. Misc. obs. Vol. III. p. 148.

θερίαν. ὡς οὐκέτι ἐνδέχεται περιμένοντας τοὺς μὲν ἤδη βλάπτεσθαι, τοὺς δ', εἰ γνωσθησόμεθα ξυνελθόντες μέν, ἀμύνεσθαι δὲ οὐ τολμῶντες, μὴ πολὺ ὕστερον τὸ αὐτὸ πάσχειν. ἀλλὰ νομίσαντες ἐπ' ἀνάγκην ἀφῖχθαι, ὦ ἄνδρες ξύμμαχοι, καὶ ἅμα τάδε ἄριστα λέγεσθαι, ψηφίσασθε τὸν πόλεμον, μὴ φοβηθέντες τὸ αὐτίκα δεινόν, τῆς δ' ἀπ' αὐτοῦ διὰ πλείονος εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες· ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μᾶλλον βεβαιοῦται, ἀφ' ἡσυχίας δὲ μὴ πολεμῆσαι οὐχ ὁμοίως ἀκίνδυνον. καὶ τὴν καθεστηκυῖαν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλιν τύραννον ἡγησάμενοι ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως καθεστάναι, ὥςτε τῶν μὲν ἤδη ἄρχειν, τῶν δὲ διανοεῖσθαι, παραστησώμεθα ἐπελθόντες, καὶ αὐτοὶ ἀκινδύνως τὸ λοιπὸν οἰκῶμεν καὶ τοὺς νῦν δεδουλωμένους Ἕλληνας ἐλευθερώσωμεν. τοιαῦτα οἱ Κορίνθιοι εἶπον.

125 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὴ ἀφ' ἁπάντων ἤκουσαν γνώμην, ψῆφον ἐπήγαγον τοῖς ξυμμάχοις ἅπασιν ὅσοι παρῆσαν ἑξῆς καὶ μείζονι καὶ ἐλάσσονι πόλει· καὶ τὸ πλῆθος ἐψηφίσαντο πολεμεῖν. δεδογμένον δὲ αὐτοῖς εὐθὺς μὲν ἀδύνατα ἦν ἐπιχειρεῖν ἀπαρασκεύοις οὖσιν, ἐκποριζεσθαι δὲ ἐδόκει ἑκάστοις ἃ πρόςφορα ἦν καὶ μὴ εἶναι μέλλησιν. ὅμως δὲ καθισταμένοις ὧν ἔδει ἐνιαυτὸς μὲν οὐ διετρίβη, ἔλασσον δέ, πρὶν ἐςβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὸν πόλεμον ἄρασθαι

126 φανερῶς. ἐν τούτῳ δὲ ἐπρεσβεύοντο τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήματα ποιούμενοι, ὅπως σφίσιν ὅτι μεγίστη

περιμένοντας] Schol. dicit, hoc partic. in accusativo positum esse pro περιμενόντων ἡμῶν; scriptorem initio verbum ἐᾶν addere voluisse, sed deinde orationem mutasse, opinor, existimans. Facilius est, περιμένοντας referre ad Potidaeatas eorumque socios, ut sit sensus: *exspectantes vestrum auxilium.*

ἐκ πολέμου — ἀκίνδυνον] Stobae. p. 358. In hanc sententiam Cic. Phil. VII, 6. *si pace frui volumus, bellum gerendum est; si bellum omittimus, pace nunquam fruemur.* Eadem sententia supra c. 71. 120.

πόλιν τύραννον] hic accusativus pertinet ad tria verba ἡγησάμενοι, παραστησώμεθα et ἐπελθόντες. Conf. c. 128. ἀναστήσαντές ποτε — ἱκέτας ἀπαγαγόντες διέφθειραν. VII, 1. ἔπεισαν — τοῖς — ναύταις — ὅπλα παρασχεῖν. v. Heind. ad Plat. Phaedon. p. 99. B.

126. Sequuntur digressiones de Cylone, Pausania et Themistocle nobilissimae. Ac primae quidem crebro mentionem faciunt veteres, et *leonem* hic *risisse* dicunt, quia in his narrationibus scriptor aliquid severitatis remisit. Schol. τὸ διήγημα τὸ κατὰ τὸν Κύλωνα θαυμάζει σφόδρα ὁ τεχνογράφος (Theo sophist. progymn. p. 15. 20. 50. *Lugd.*) καὶ συμβουλεύει ἐπιμελέστατα αὐτὸ ἐκμαθεῖν τοὺς νέους, ἵνα μιμήσωνται. Ὅτι τοῦ διηγήματος τοῦ κατὰ τὸν Κύλωνα τὴν σαφήνειάν τινες θαυμάσαντες εἶπον, ὅτι λέων ἐγέλασεν ἐνταῦθα, λέγοντες περὶ Θουκυδίδου. conf. Ruhnk. ad Muret. Opp. t. II. p. 14. Add. Thuc. II, 29. ibiq. schol. et II, 102.

πρόφασις εἴη τοῦ πολεμεῖν, ἤν μή τι ἐσακούωσι. καὶ πρῶτον μὲν πρέσβεις πέμψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον τοὺς Ἀθηναίους τὸ ἄγος ἐλαύνειν τῆς θεοῦ· τὸ δὲ ἄγος ἦν τοιόνδε. Κύλων ἦν Ὀλυμπιονίκης ἀνὴρ Ἀθηναῖος τῶν πάλαι εὐγενής τε καὶ δυνατός· ἐγεγαμήκει δὲ θυγατέρα Θεαγένους Μεγαρέως ἀνδρός, ὃς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτυράννει Μεγάρων. χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλωνι ἐν Δελφοῖς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐν τῇ τοῦ Διὸς τῇ μεγίστῃ ἑορτῇ καταλαβεῖν τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν. ὁ δὲ παρά τε τοῦ Θεαγένους δύναμιν λαβὼν καὶ τοὺς φίλους ἀναπείσας, ἐπειδὴ ἐπῆλθον Ὀλύμπια τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἐπὶ τυραννίδι, νομίσας ἑορτήν τε τοῦ Διὸς μεγίστην εἶναι καὶ ἑαυτῷ τι προσήκειν Ὀλύμπια νενικηκότι. εἰ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ ἄλλοθί

Scribit Theon l. l. τὸ γοῦν Κυλώνειον ἄγος μᾶλλον τοῦ Ἡροδότου V, 71. καὶ Εὐφρονος (fort. Ἐφόρου) ἐξείργασθαι Θουκυδίδῃ. v. Marx. ad Ephor. p. 8. Hesych. Κυλώνιον ἄγος, ἀπὸ ἱστορίας. τοῦτο δὲ λέγει σαφῶς Θουκυδίδης. Narravit Cylonis conatum praeter alios etiam Plut. V. Sol. p. 84. A. *Wech.* Conf. Suid. in ἄγος et Menag. ad Diog. Laert. I, 110. De schol. ad Thuc., quod adscripsi, conf. Valck. ad Herodot. V, p. 407. — Turbae Cylonis cadunt in Ol. 42. v. Herodot. l. l. Victoriam reportaverat Ol. 30. conf. Plat. d. leg. I, 11. p. 642. E., ubi v. quos laudat Ast. p. 69. Cic. d. leg. II, 11. Meurs. Solon. c. 9. Disputavit de his Corsin. F. A. III. p. 64. 72. Errat schol. ad h. l. dicens ὅτι τὰ κατὰ Κύλωνα ἐπράχθη σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, errat Suidas in Περικλῆς.

πέμψαντες — θεοῦ] Suidas verbotenus in ἄγος, sequentibus post θεοῦ in brevius contractis.

ἐπειδὴ ἐπῆλθον — Πελοποννήσῳ] Fuerunt etiam Olympia in Macedonia, de quibus dixi in prol. ad Dem. or. de rep. habitas I. p. 32. et Athenis. De scriptura ἐπῆλθεν controversiam movit Popp. prol. t. I. p. 97. Apud Atticos, ait, ibi tantum plurale neutrum cum verbo plurali iungi, ubi personae nomine neutro indicentur, monuit Porson. addend. ad sec. ed. Hec. Eur. p. 99. et Matth. Gr. p. 416. Cui quidem regulae aliquot Thucydidis loci repugnare videntur. Sed ex his plures corrupti sunt. II. l. pro vulgata ἐπῆλθεν Ὀλύμπια F. H. cum aliis codd. exhibent ἐπῆλθον. Iam si omnia, pergit, Thucydidis loca, quibus plurale verbum pro singulari nomini neutri iunctum est, coniungimus, suspicari licet, ubi nomini neutrius generis aliud masculini vel feminini generis facile cogitatione substituatur, etiam ab Atticis structuram per pluralem admissam esse, velut h. l. facile substituas Ὀλύμπιοι ἀγῶνες. Itaque pluralem numerum verbi retinendum putat VIII, 10. τὰ Ἴσθμια ἐγίγνετο καὶ οἱ Ἀθηναῖοι (ἐπηγγέλθησαν γὰρ) ἐθεώρουν ἐς αὐτά. Ubi, inquit, cum comparaveris V, 49. λέγοντες μὴ ἐπηγγέλθαι πω ἐς Λακεδαίμονα τὰς σπονδάς, sane intelliges, sensum ab iis recte expressum esse, qui ἐπηγγέλθησαν ad τὰ Ἴσθμια retulerunt. Cum tamen Graeci, addit, etiam dicant ἐπαγγέλλομαι τὰ Ἴσθμια, h. l. nihil probat. Tum comparat II, 8., ubi quod vulgo legitur πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγετο, πολλὰ δὲ

που ἡ μεγίστη ἑορτὴ εἴρητο οὔτε ἐκεῖνος ἔτι κατενόησε τό τε μαντεῖον οὐκ ἐδήλου. ἔστι γὰρ καὶ Ἀθηναίοις Διάσια, ἃ καλεῖται Διὸς ἑορτὴ Μειλιχίου μεγίστη, ἔξω τῆς πόλεως, ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι, πολλοὶ οὐχ ἱερεῖα ἀλλὰ θύματα ἐπιχώρια· δοκῶν δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν ἐπεχείρησε τῷ ἔργῳ. οἱ δ' Ἀθηναῖοι αἰσθόμενοι ἐβοήθησάν τε πανδημεὶ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐπ' αὐτοὺς καὶ προςκαθεζόμενοι ἐπολιόρκουν. χρόνου δὲ ἐπιγιγνομένου οἱ Ἀθηναῖοι τρυχόμενοι τῇ προςεδρείᾳ ἀπῆλθον οἱ πολλοί, ἐπιτρέψαντες τοῖς ἐννέα ἄρχουσι τὴν φυλακήν καὶ τὸ πᾶν αὐτοκράτορσι διαθεῖναι ᾗ ἂν ἄριστα διαγιγνώσκωσι· τότε δὲ τὰ πολλὰ τῶν πολιτικῶν οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἔπρασσον. οἱ δὲ μετὰ τοῦ Κύλωνος πολιορκούμενοι φλαύρως εἶχον σίτου τε καὶ ὕδατος ἀπορίᾳ. ὁ μὲν οὖν Κύλων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκδιδράσκουσιν· οἱ δ' ἄλλοι ὡς ἐπιέζοντο καί τινες καὶ ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἱκέται τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει. ἀναστήσαντες δὲ αὐτοὺς οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐπιτετραμμένοι τὴν φυ-

---

χρησμολόγοι ᾖδον, pro ἐλέγετο optimi codd. vel ἐλέγοντο suppeditant, vel ἔλεγον. Accedit locus V, 26. ubi ἀμφοτέροις ἁμαρτήματα ἐγένοντο scribitur in codd. longe plurimis, recepitque Bekker. ἐγένοντο. — Et de hoc et de reliquis locis consentio, quia hic facile cogitando substituuntur nomina Ἴσθμιοι ἀγῶνες et ἁμαρτίαι. Sed de loco II, 8. aliter sentio. — Mox Διάσια ex Thuc. memorant Anecd. Bekker. I. p. 91.

ἐν ᾗ — ἐπιχώρια] Pollux I, 26. et schol. aliter legisse videntur Hemsterhusio ad Lucian. Tim. 7. ἐν ᾗ πανδημεὶ ἑορτάζουσι, θύουσι δὲ πολλοὶ οὐχ ἱερεῖα, ἁγνὰ δὲ θύματα ἐπιχώρια. v. t. I. p. 350. Lucian. ed. *Bip.* Loqui enim Lucianum de Diasiis, quasi victimas eo die festo Iovi immolassent, quod negare videatur Thucydides. Pollux: τὰ δὲ ἀρώματα καὶ θυμιάματα καλεῖται. Θουκυδίδης δ' αὐτὰ εἴρηκεν ἁγνὰ θύματα, πρὸς τὰ αἱμάσσοντα καὶ σφαττόμενα ἀνατιθεὶς (fort. ἀντιτιθεὶς) σμύρναν, λιβανωτόν. Ex h. l. nihil efficitur contra tot librorum scriptorum auctoritatem, et Hemsterh. vulgata huius loci distinctione deceptus est: ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι πολλοί, οὐχ ἱερεῖα, ἀλλά etc., quam correxi. In vulgata enim vel coniunctio verborum πανδημεὶ et πολλοὶ absurda est. Victimas Iovi Milichio crematas esse, non solum e Luciano, sed etiam ex Xenoph. Anab. VII, 8, 5. et Arist. Nub. 407. patet. Loci hic sensus: *quo die omnis civitas sacrificant, multi non victimas, sed liba apud eos usitata.* Recte enim θύματα schol. explicat per πέμματα εἰς ζώων μορφὰς τετυπωμένα. Etenim tenuiores, de plebe homines pro victimis in formam victimarum figurata popana offerebant. v. Suid. in βοῦς. Vocab. ἐπιχώρια hoc significat *landesüblich*, non *einheimisch.*

ἐννέα ἄρχουσι] v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 274.

ἐκδιδράσκουσιν] Suidas in ἄγος Κυλώνειον narrat, Cylonem cum in Furiarum templum fugisset, inde abstractum et interfectum esse. Cum Thucydide facit schol. ad Arist. Equ. 443. Herodot. quoque V, 71. alia aliter narrat, ubi v. Valck. p. 407.

λακήν, ὡς ἑώρων ἀποθνήσκοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἐφ᾽ ᾧ μηδὲν κακὸν ποιήσουσιν, ἀπαγαγόντες ἀπέκτειναν· καθεζομένους δέ τινας καὶ ἐπὶ τῶν σεμνῶν θεῶν ἐν τοῖς βωμοῖς ἐν τῇ παρόδῳ διεχρήσαντο. καὶ ἀπὸ τούτου ἐναγεῖς καὶ ἀλιτήριοι τῆς θεοῦ ἐκεῖνοί τε ἐκαλοῦντο καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ᾽ ἐκείνων. ἤλασαν μὲν οὖν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐναγεῖς τούτους, ἤλασε δὲ καὶ Κλεομένης ὁ Λακεδαιμόνιος ὕστερον μετὰ Ἀθηναίων στασιαζόντων, τούς τε ζῶντας ἐλαύνοντες καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστᾶ ἀνελόντες ἐξέβαλον· κατῆλθον μέντοι ὕστερον, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἔστιν ἔτι ἐν τῇ πόλει. τοῦτο δὴ 127 τὸ ἄγος οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλαύνειν ἐκέλευον δῆθεν τοῖς θεοῖς πρῶτον τιμωροῦντες, εἰδότες δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππου προσεχόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν μητέρα, καὶ νομίζοντες ἐκπεσόντος αὐτοῦ ῥᾷον σφίσι προχωρεῖν τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. οὐ μέντοι τοσοῦτον ἤλπιζον παθεῖν ἂν αὐτὸν τοῦτο ὅσον διαβολὴν οἴσειν αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκείνου ξυμφορὰν τὸ μέρος ἔσται ὁ πόλεμος. ὢν γὰρ δυνατώτατος τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ ἄγων τὴν πολιτείαν ἠναντιοῦτο πάντα τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ οὐκ εἴα ὑπείκειν, ἀλλ᾽ ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα τοὺς Ἀθηναίους.

Ἀντεκέλευον δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Λακεδαιμονίους 128 τὸ ἀπὸ Ταινάρου ἄγος ἐλαύνειν. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι ἀναστήσαντές ποτε ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος ἀπὸ Ταινάρου

Adde interpp. ad Harpocr. p. 250. Leopard. emend. VII, 19. in thes. Gronov. t. III. p. 144. Boeckh. l. l. — Zonar. anecd. Bekk. t. I. p. 399. Hesysch. Suid. Phavorin. et Pollux IX, 153. hanc glossam habent: *ἀνεχρήσαντο, διέφθειραν· οὕτω Θουκυδίδης.* Atqui hic hoc sensu illa voce nusquam utitur. Hemsterhusio ad Polluc. ex his Grammaticis Thucydides h. l. videtur corrigendus esse, notoque verbo minus notum substituendum. Tittmann. ad Zonaram adnotavit, *ἀναχράομαι* sensu ab illis prodito usurpari a Dione Cass. p. 514, 95. Vestigium verae scripturae remansit in C. e., qui habent *ἀπεχρήσαντο.*

Κλεομένης] v. Herodot. V, 72. Mox verba *τῶν τεθνεώτων — ἐξέβαλον* adscripsit Thom. M. p. 66.

127. *προχωρεῖν*] Vulgo *προχωρήσειν.* V. Popp. obs. p. 149. not. prol. t. I. p. 154. Mox Gottl. secutus iudicium Valckenarii ad Eur. Hipp. p. 299. post *οὐ μέντοι τοσοῦτον* intulit *γε.* Sed hanc particulam non semper cum *οὐ μέντοι* iungi monuit Popp. obs. p. 190. Addit, ea adiecta Thucydidem verba ita collocaturum fuisse: *οὐ μέντοι παθεῖν γ᾽ ἂν* etc.

128. *ἀναστήσαντες*] conf. schol. ad Arist. Ach. 509. *Χαλκίοικον* et templum et deam dictam esse, quod ei dicatum esset aeneum templum, affirmat Gottl. Sed templum nunquam eo nomine appellatum esse, docuit Perizon. ad Aelian. IX, 41. Quare ap. C. Nepot. V. Paus. c. 5. in verbis *in aedem Minervae, quae Chalcioecus vocatur*, pronomen *quae* ad deam pertinet. Pseudo-

τῶν Εἱλώτων ἱκέτας, ἀπαγαγόντες διέφθειραν· δι' ὃ δὴ καὶ σφίσιν αὐτοῖς νομίζουσι τὸν μέγαν σεισμὸν γενέσθαι ἐν Σπάρτῃ. ἐκέλευον δὲ καὶ τὸ τῆς Χαλκιοίκου ἄγος ἐλαύνειν αὐτούς· ἐγένετο δὲ τοιόνδε. ἐπειδὴ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος τὸ πρῶτον μεταπεμφθεὶς ὑπὸ Σπαρτιατῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ κριθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀπελύθη μὴ ἀδικεῖν, δημοσίᾳ μὲν οὐκέτι ἐξεπέμφθη, ἰδίᾳ δὲ αὐτὸς τριήρη λαβὼν Ἑρμιονίδα, ἄνευ Λακεδαιμονίων, ἀφικνεῖται ἐς Ἑλλήσποντον· τῷ μὲν λόγῳ ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, τῷ δὲ ἔργῳ τὰ πρὸς βασιλέα πράγματα πράσσειν, ὥςπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησεν, ἐφιέμενος Ἑλληνικῆς ἀρχῆς. εὐεργεσίαν δὲ ἀπὸ τοῦδε πρῶτον ἐς βασιλέα κατέθετο καὶ τοῦ

---

themistocl. ep. p. 15. Ἀθηνᾶς εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου. Polyaen. VIII, 51. Ἀθηνᾶς τῆς Χαλκιοίκου. Schol. ad h. l. Χαλκίοικος ἡ Ἀθηνᾶ ἐν Σπάρτῃ. V. Pausan. III, 17, 3. Apud Livium tamen legitur XXXV, 36. *Aetoli circa Chalcioecon (Minervae est templum aereum) congregati caeduntur.* Sed notus veterum usus est, deam pro deae templo ponere, quem Dorvill. explicat in Siculis. Letronn. *topogr. d. Syrac.* p. 40. „Τύχη, *genie de la ville se disoit pour* Τύχειον, *temple du genie public et même pour* τὸ τοῦ Τυχείου προάστειον. *Par une metonymie semblable le fameux temple de Diane à Ephése etoit appelé tout simplement* ἡ Ἄρτεμις, *celui de Iupiter Ammon* ὁ Ἄμμων, *metonymie, qui a passé dans plusieurs langues modernes.* v. Xenoph. h. gr. I, 2, 6. Arrian. Exp. Al. M. III, 3. Q. Curt. IV, 8, I. X, 5, 4. Idem in indice s. v. Ἄρτεμις addit: *ainsi peutètre* ὁ Ἀπόλλων *est pour* τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς ap. Dem. de cor. p. 279. *Reisk.*" Adde de sit. et orig. Syracus. p. 60.

Παυσανίας] Conf. Pausan. t. I. p. 406., ubi observanda nostri scriptoris imitatio in verbis: τὰ δὲ ἐς Παυσανίαν ὁποῖα ἐγένετο, εἰ δόσιν οὐ διηγήσομαι· τὰ γάρ τοι πρότερον συγγραφέντα ἐπ' ἀκριβὲς ἀποχρῶντα ἦν ἐπεξελθεῖν σφισιν. Conf. supr. c. 21. Mox ἄνευ Λακεδαιμονίων est *iniussu Lacedaemoniorum*, vel *invitis Lacedaemoniis.* Hoc ἄνευ infr. c. 131. explicatur verbis οὐ κελευσάντων αὐτῶν, verba autem ipsa ἄνευ Λ. epexegesis sunt verborum ἰδίᾳ αὐτός. Conf. IV, 78. ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ i. e. *sine voluntate et consensu* Thessalorum. Sic iam antea Hom. Il. ό, 213. ἄνευ ἐμέθεν καὶ Ἀθηναίης. Od. ό, 530. οὔ τοι ἄνευ θεοῦ, cui simile illud Horatianum: *non sine dis animosus infans.* Thuc. II, 72. ἄνευ Ἀθηναίων, ubi schol. τῆς γνώμης δηλονότι. Recte, ait Gottl., nam id ipsum vocabulum addunt Xen. Mem. IV, extr. et Plut. V. Lyc. Rhet. ἄνευ τῆς τοῦ προτέρου δεσπότου γνώμης.

πράγματα πράσσειν] Vulgo addunt βουλόμενος, quae vox partim omittitur in libris, partim alio loco legitur, et videtur a Valla ignorata esse, cum vertat: *cum rege transigendi causa.* Itaque ab edd. omissa est. Variatur oratio ut supr. c. 72. verbis δηλῶσαι δέ, et passim.

εὐεργεσίαν — κατέθετο] i. e. *regem beneficio obstrinxit.* conf. supr. c. 33. Metaphora est, translata a pecunia apud aliquem

παντὸς πράγματος ἀρχὴν ἐποιήσατο· Βυζάντιον γὰρ ἑλὼν τῇ προτέρᾳ παρουσίᾳ μετὰ τὴν ἐκ Κύπρου ἀναχώρησιν, εἶχον δὲ Μῆδοι αὐτὸ καὶ βασιλέως προςήκοντές τινες καὶ ξυγγενεῖς, οἳ ἑάλωσαν ἐν αὐτῷ, τότε τούτους οὓς ἔλαβεν ἀποπέμπει βασιλεῖ κρύφα τῶν ἄλλων ξυμμάχων, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν. ἔπρασσε δὲ ταῦτα μετὰ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως, ᾧπερ ἐπέτρεψε τό τε Βυζάντιον καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπιστολὴν τὸν Γόγγυλον φέροντα αὐτῷ· ἐνεγέγραπτο δὲ τάδε ἐν αὐτῇ, ὡς ὕστερον ἀνευρέθη. Παυσανίας ὁ ἡγεμὼν τῆς Σπάρτης τούςδε τέ σοι χαρίζεσθαι βουλόμενος ἀποπέμπει δορὶ ἑλών, καὶ γνώμην ποιοῦμαι, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ, θυγατέρα τε τὴν σὴν γῆμαι καί σοι Σπάρτην τε καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ὑποχείριον ποιῆσαι. δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πρᾶξαι μετὰ σοῦ βουλευόμενος. εἰ οὖν τί σε τούτων ἀρέσκει, πέμπε ἄνδρα πιστὸν ἐπὶ θάλασσαν δι' οὗ τὸ λοιπὸν τοὺς λόγους ποιησόμεθα. τοσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου, Ξέρξης δὲ ἥσθη τε τῇ ἐπιστολῇ καὶ ἀποστέλλει 129

---

deposita. — Mox verba Βυζάντιον — παρουσίᾳ adscripserunt Suid. et Phot. in παρουσία, ubi leg. Πλάτωνος Φαίδωνι (c. 12. p. 22. v. Porson. ad Eur. Med. 140.) Conf. Duker. ad VI, 86. Deinde pronomen οἳ in verbis οἳ ἑάλωσαν Bekker. melius abesse putat. Denique τότε post partic. infertur ἑλών, de more. Neque secus Latini, ut Sallust. Cat. II, 61. *confecto proelio, tum vero cerneres* et alib.

δορί] conf. IV, 98. Forma vocabuli poetica. Dionys. p. 1908. dixit δόρατι. Mox de verbis σε ἀρέσκει Phavorin. (ex schol. Arist. Plut. 69.) dicit, dativum pro accus. ponendum fuisse. Sed v. Matth. Gr. p. 512. Schol. Ἀττικὴ καὶ ἀρχαία ἡ φράσις. Conf. Bergler. ad Alciphr. III, 51. p. 392.

ἄνδρα πιστόν] C. Nep. V. Paus. c. 2. *certum hominem ad eum mittas face.* Is totum locum inde a verbis Βυζάντιον γὰρ ἑλών in latinum sermonem convertit: *Nam quum Byzantio expugnato cepisset complures Persarum nobiles atque in his nonnullos regis propinquos, hos clam Xerxi remisit, simulans ex vinculis publicis effugisse; et cum his Gongylum Eretriensem, qui literas regi redderet, in quibus haec fuisse scripta Thucydides memoriae prodidit: Pausanias dux Spartae, quos Byzantii ceperat, postquam propinquos tuos cognovit, tibi muneri misit, seque tecum adfinitate coniungi cupit: quare si tibi videtur des ei filiam tuam nuptum. Id si feceris, et Spartam et ceteram Graeciam sub tuam potestatem, se adiuvante, te redacturum, pollicetur. His de rebus si quid geri volueris, certum hominem ad eum mittas face, cum quo conloquatur. Rex tot hominum salute, tam sibi necessariorum magnopere gavisus, confestim cum epistola Artabazum ad Pausaniam mittit; in qua eum conlaudat ac petit, ne cui rei parcat ad ea perficienda, quae polliceatur. Si fecerit, nullius rei a se repulsam laturum.* etc. v. Wessel. ad Herodot. V, 32.

Ἀρτάβαζον τὸν Φαρνάκου ἐπὶ θάλασσαν καὶ κελεύει αὐτὸν τήν τε Δασκυλῖτιν σατραπείαν παραλαβεῖν Μεγαβάτην ἀπαλλάξαντα, ὃς πρότερον ἦρχε, καὶ παρὰ Παυσανίαν ἐς Βυζάντιον ἐπιστολὴν ἀντεπετίθει αὐτῷ ὡς τάχιστα διαπέμψαι καὶ τὴν σφραγῖδα ἀποδεῖξαι, καὶ ἤν τι αὐτῷ Παυσανίας παραγγέλλῃ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πράσσειν ὡς ἄριστα καὶ πιστότατα. ὁ δὲ ἀφικόμενος τά τε ἄλλα ἐποίησεν ὥςπερ εἴρητο καὶ τὴν ἐπιστολὴν διέπεμψεν· ἀντεγέγραπτο δὲ τάδε. Ὧδε λέγει βασιλεὺς Ξέρξης Παυσανίᾳ, καὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς μοι πέραν θαλάσσης ἐκ Βυζαντίου ἔσωσας κεῖταί τοι εὐεργεσία ἐν τῷ ἡμετέρῳ οἴκῳ ἐςαεὶ ἀνάγραπτος καὶ τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι. καί σε μήτε νὺξ μήτε ἡμέρα ἐπισχέτω ὥςτε ἀνεῖναι πράσσειν τι ὧν ἐμοὶ ὑπισχνῇ, μηδὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου δαπάνῃ κεκωλύσθω, μηδὲ στρατιᾶς

---

129. Δασκυλῖτιν] v. Strab. p. 861. Heeren. *Ideen*. Vol. I. P. I. p. 166. Graecarum civitatum in Asia Hellespontus Dascylitidi satrapiae, Ionia et Doris Lydiae a Persis accensebantur. Hellespontus autem Bithynia et Phrygia constabat; praeerat Pharnabazus. Fines satrapiae circa Antandrum.

σφραγῖδα] v. Brisson. d. regn. Pers. p. 301. Verbum ἀντεπετίθει (i. e. *epistolam responsoriam dedit*) Harpocr. p. 43. et Suidas explicant per ἀντεπέστειλεν. Thom. M. ἀντεπιτίθησιν ὁ ἀντὶ τῆς κομισθείσης αὐτῷ ἐπιστολῆς ἑτέραν διδούς.

κεῖταί σοι — ἀνάγραπτος] Qui de rege et regno Persarum (οἴκῳ) bene meriti erant, Ὀροσάγγαι ab iis dicebantur; εὐεργέται Graeci verterunt, eorumque nomina codicibus regiis inferebantur. Hic liber regius fortasse pars erat διφθερῶν βασιλικῶν, quas memorat Diod. II, 32. Ad hunc morem non semel respicitur a veteribus, ut ab Herodoto VIII, 85. εὐεργέτης βασιλῆος ἀνεγράφη. Diodor. XV, 12. Estherae libr. c. 6. v. I. a Charit. VII, 5. ἀναγράφω σε εὐεργέτην εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμόν. VIII, 5. πρῶτος εὐεργέτης εἰς οἶκον βασιλέως ἀναγραφήσῃ. II, 7. ἐγκεχαραγμένον μεγάλως, ὃν βασιλεὺς ὁ Περσῶν θαυμάζει καὶ φιλεῖ. v. Dorv. ad Charit. p. 317. D. Herald. animadv. I, 9. Lys. p. 365. 259. *Steph.* ἀναγραφῆναι εὐεργέτης. Lucian. contempl. e Thucydide: εὐεργέτης ἀεὶ ἀναγεγράφῃ; v. interpp. ad ipsum t. III. p. 413. et Dorv. l. l. p. 624. Lucian. d. gymn. t. VII. p. 171. ὥςτε εὐεργέτης ὑμῶν ὁ ἀνὴρ ἀναγεγράφθω. Plat. Gorg. p. 506. C. (p. 205 Heind.) μέγιστος εὐεργέτης ἐμοὶ ἀναγεγράψῃ. Philo de vit. Mos. t. II. p. 151. *Mang.* de vero sacrificio, quod inest in animi sanctimonia: ἧς τὸ εὐχάριστον ἀθανατίζεται καὶ ἀνάγραπτον στηλιτεύεται παρὰ τῷ θεῷ. V. Valcken. ad Herodot. VIII, 85. Hanc formulam ad Atheniensium populum transtulit Xenoph. d. redit. εὐεργέτας τοῦ δήμου γραφῆναι. Conf. Suid. in στήλη. Cuper. ad marmor antiq. pone Homer. apotheos. p. 284. Verbo ἀποκεῖμαι eodem sensu, quo Thuc., utitur Charit. V, 1. χάριν ἀποκειμένην, quasi thesaurum aliquem, ait Dorv. p. 466., et depositum, quod suo tempore repetere et in usum revocare posset. Aristot. ap. Demetr. Phal. s. 233. οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέραις ἴσοι. ὥςτ' ἐπεὶ αἱ χάριτες θεαὶ ἴσαι ἀποκείσονταί σοι παρ'

πλήθει, εἴ ποι δεῖ παραγίγνεσθαι· ἀλλὰ μετ' Ἀρταβάζου ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, ὅν σοι ἔπεμψα, πρᾶσσε θαρσῶν καὶ τὰ ἐμὰ καὶ τὰ σὰ ὅπῃ κάλλιστα καὶ ἄριστα ἕξει ἀμφοτέροις. ταῦτα 130 λαβὼν ὁ Παυσανίας τὰ γράμματα, ὢν καὶ πρότερον ἐν μεγάλῳ ἀξιώματι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν Πλαταιᾶσιν ἡγεμονίαν, πολλῷ τότε μᾶλλον ἦρτο καὶ οὐκέτι ἠδύνατο ἐν τῷ καθεστηκότι τρόπῳ βιοτεύειν, ἀλλὰ σκευάς τε Μηδικὰς ἐνδυόμενος ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξῄει καὶ διὰ τῆς Θρᾴκης πορευόμενον αὐτὸν Μῆδοι καὶ Αἰγύπτιοι ἐδορυφόρουν, τράπεζάν τε Περσικὴν παρετίθετο καὶ κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' ἔργοις βραχέσι προὐδήλου ἃ τῇ γνώμῃ μειζόνως ἐςέπειτα ἔμελλε πράξειν. δυςπρόςοδόν τε αὑτὸν παρεῖχε καὶ τῇ ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο ἐς πάντας ὁμοίως ὥςτε μηδένα δύνασθαι προςιέναι· διόπερ καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οὐχ

ἀμφοτέραις. Ita thesauri, addit Dorv., et pecuniae *κεῖσθαι* passim dicuntur. Vopisc. Caro c. 5. *tantum apud milites amoris locavit.* Ita Charit. II, 7. *προηνεχυριασμένην* Callirrhoen dicit *ταῖς εὐεργεσίαις* i. e. *pignori datam benefactis*, ubi v. Dorv. p. 320. Atque sic accepit idem illud Herodoteum VIII, 109. *ὑποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι εἰς τὸν Πέρσεα*, quasi *προενεχυριασόμενος* regem. Sed v. de h. l. in libr. de sit. et orig. Syrac. p. 175. ad fragm. Philist. 59. quod habent etiam Suid. in v. *ἀποθήκη* et anecd. Beckk. I. p. 428. Porro apud Charitonem, qui multus est in hac metaphora usurpanda, p. 97, 12. legitur: *εὐεργεσίαν κατατίθεσθαι εἰς αὐτόν*, plane ut ap. Thuc. supr. c. 33. et 128. Varie, ait Dorv. p. 448., haec locutio effertur, sed semper denotat *gratiam inire apud aliquem*, ut is vicissim et suo tempore tibi rem gratam faciat. Dem. d. Rhod. lib. p. 145. B. *εὐεργεσίαν καταθέσθαι πρός τινα.* de fals. leg. p. 330. B. *χάριν τινί.* Xenoph. Cyrop. VIII. p. 216. Eurip. Iphig. T. 602. *τίθεσθαι χάριν.* Plat. symp. p. 208. C. *κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι.* — Adde Wessel. ad Diod. IV, 1. Heind. ad Plat. Cratyl. p. 28. Nostrum locum expressit Achill. Tat. V, 18. p. 462. *Bod. κεῖταί σοι χάρις* et III, 22. p. 304. *ἀποκείσεταί σοι παρ' αὐτῷ ἡ χάρις.* Adscripsit verba *κεῖται — ἀνάγραπτος* Thom. M. p. 14. in *ἀεί*, quocum conf. interpretes ad Greg. Cor. p. 346.

130. *Πλαταιᾶσιν*] Vulgo acutum ponunt in ᾱσ. Sed v. Matth. Gr. p. 358. Buttm. p. 374. et ad Plat. Alcib. I. c. 40., ex quorum praecepto scripsi etiam *Ὀλυμπίασι*, *Θήβῃσι* etc., ut adverbium a nomine proprio factum, quoad fieri potest, tonum nominis sui retineat.

ἐδορυφόρουν] v. Matth. Gr. §. 407. 2. Mox verba *δυςπρόςοδον — ἐς πάντας* adscripsit Thom. M. p. 254.

ὀργῇ] Suidas: *ὀργῇ παρὰ Θουκυδίδῃ ἀντὶ τοῦ διανοίᾳ, τρόπῳ, σκοπῷ.* Zonar. *ὀργή, τρόπος. οὕτω Θουκυδίδης.* Conf. eosdem in *εὐοργήτως*, Suidam in *ὀργᾶν*. Verte: *moribus tam difficilibus utebatur.* v. Erfurdt. ad Soph. Antig. 354. Werfer. in act. phil. Monac. t. I. p. 77. Casaub. ad Arist. Equ. 41. Hesych. s. v. *δίχολοι, ὀργή*, ibiq. Albert. *Ὀργαί* pro tumultu civitatis fame afflictae le-

131 ἥκιστα ἡ ξυμμαχία μετέστη. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι αἰσθόμενοι τό τε πρῶτον δι' αὐτὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ τῇ Ἑρμιονίδι νηῒ τὸ δεύτερον ἐκπλεύσας οὐ κελευσάντων αὐτῶν τοιαῦτα ἐφαίνετο ποιῶν, καὶ ἐκ τοῦ Βυζαντίου βίᾳ ὑπ' Ἀθηναίων ἐκπολιορκηθεὶς ἐς μὲν τὴν Σπάρτην οὐκ ἐπανεχώρει, ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρῳάδας ἱδρυθεὶς πράσσων τε ἐσηγγέλλετο αὐτοῖς πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν μονὴν ποιούμενος, οὕτω δὴ οὐκέτι ἐπέσχον, ἀλλὰ πέμψαντες κήρυκα οἱ ἔφοροι καὶ σκυτάλην εἶπον τοῦ κήρυκος μὴ λείπεσθαι, εἰ δὲ μή, πόλεμον αὐτῷ Σπαρτιάτας προαγορεύειν. ὁ δὲ βουλόμενος ὡς ἥκιστα ὕποπτος εἶναι καὶ πιστεύων χρήμασι διαλύσειν τὴν διαβολὴν ἀνεχώρει τὸ δεύτερον ἐς Σπάρτην. καὶ ἐς μὲν τὴν εἱρκτὴν ἐσπίπτει τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἐφόρων· ἔξεστι δὲ τοῖς ἐφόροις τὸν βασιλέα δρᾶσαι τοῦτο· ἔπειτα διαπραξάμενος ὕστερον ἐξῆλθε, καὶ καθίστησιν ἑαυτὸν ἐς κρίσιν τοῖς βουλομένοις περὶ αὐτὸν ἐλέγχειν.

132 καὶ φανερὸν μὲν εἶχον οὐδὲν οἱ Σπαρτιᾶται σημεῖον, οὔτε οἱ ἐχθροὶ οὔτε ἡ πᾶσα πόλις, ὅτῳ ἂν πιστεύ-

---

gitur ap. Philostratum I. p. 17. extr.; apud Plat. p. 972. Steph. pro poena a iudice irrogata. Ita ὀργίζεσθαι punientis est apud Lysiam, at ὀργὴ pro τιμωρία ap. Polyb. II, 58. et Dionysium passim. Eodem sensu ὀργὴν iudicibus tribuit Aristid. t. II. p. 43. *Iebb.* et νόμοις καὶ ὀργαῖς καὶ δικαστηρίοις iungit Lucian. t. I. p. 827. D. *Reitz.*, sicut ἀνδραγαθίης καὶ ὀργῆς καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου Herodot. VI, 128. Senecae Herc. fur. 174. *irae* sunt quam dicunt δεινότητα rhetoricam: *illum populi favor attonitum, fluctuque magis mobile vulgus aura timidum tollit inani: hic clamosi rabiosa fori iurgia vendens improbus i r a s et verba locat.* Thuc. III, 82. ὁ δὲ πόλεμος — βίαιος διδάσκαλος, καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ i. e. *affectiones hominum vulgarium efformat ad tempora.* I, 140. καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας. V. ad h. l. Wassium, et Abresch. auct. p. 260. et scholia, et Coraem ad nostrum locum.

131. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι — αὐτόν] Thom. M. p. 52. De scytala schol. ἦν ἡ σκυτάλη ξύλον στρογγύλον ἐξεσμένον, ἐπίμηκες. δύο δὲ παρὰ Λακεδαιμονίοις ὑπῆρχον σκυτάλαι· καὶ τὴν μὲν μίαν κατεῖχον οἱ Ἔφοροι τῶν Λακεδαιμονίων, τὴν δὲ ἑτέραν τῷ ἐκπεμπομένῳ τῶν στρατηγῶν παρεῖχον. καὶ ὁπότε ἐβούλοντο ἐπιστεῖλαί τι αὐτῷ, φέροντες ἱμάντα λευκὸν περιεῖλιττον τὴν σκυτάλην, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱμάντος ἔγραφον καὶ ἀνελίττοντες παρεῖχον τὸν ἱμάντα τῷ ἀποφέροντι. τοῦτο δὲ ἐποίουν, ἵνα μὴ μάθωσιν οἱ ἀποφέροντες τὰ ἐν τῷ ἱμάντι γεγραμμένα. ὁ δὲ στρατηγὸς λαβὼν τὸν ἱμάντα, τῇ ἑαυτοῦ σκυτάλῃ περιεῖλιττε, καὶ ἐγίγνωσκε τὴν τῶν γραμμάτων περιοχήν. Addit opus esse, ut Pausanias scytalam inde a priori imperio retinuerit. Ceterum haec exscripsit e Plut. V. Lysandr., eademque habet A. Gell. N. A. XVII, 9. Conf. scholia ad Pind. Ol. 6., ibiq. interpp.

132. Cum hinc sequente narratione conf. Dem. in Neaer. p. 1378. et C. Nep. V. Pausan. Versus, quos Graeci tripodi in-

σαντες βεβαίως ἐτιμωροῦντο ἄνδρα γένους τε τοῦ βασιλείου ὄντα καὶ ἐν τῷ παρόντι τιμὴν ἔχοντα· Πλείσταρχον γὰρ τὸν Λεωνίδου ὄντα βασιλέα καὶ νέον ἔτι ἀνεψιὸς ὢν ἐπετρόπευεν· ὑποψίας δὲ πολλὰς παρεῖχε τῇ τε παρανομίᾳ καὶ ζηλώσει τῶν βαρβάρων μὴ ἴσος βούλεσθαι εἶναι τοῖς παροῦσι, τά τε ἄλλα αὐτοῦ ἀνεσκόπουν εἴτι που ἐξεδεδιῄτητο τῶν καθεστώτων νομίμων καὶ ὅτι ἐπὶ τὸν τρίποδά ποτε τὸν ἐν Δελφοῖς, ὃν ἀνέθεσαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῶν Μήδων ἀκροθίνιον, ἠξίωσεν ἐπιγράψασθαι αὐτὸς ἰδίᾳ τὸ ἐλεγεῖον τόδε,

Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Παυσανίας Φοίβῳ μνῆμ' ἀνέθηκε τόδε.

τὸ μὲν οὖν ἐλεγεῖον οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξεκόλαψαν εὐθὺς τότε ἀπὸ τοῦ τρίποδος τοῦτο, καὶ ἐπέγραψαν ὀνομαστὶ τὰς πόλεις ὅσαι ξυγκαθελοῦσαι τὸν βάρβαρον ἔστησαν τὸ ἀνάθημα· τοῦ μέντοι Παυσανίου ἀδίκημα καὶ τοῦτο ἐδόκει εἶναι, καὶ ἐπειδὴ ἐν τούτῳ καθειστήκει, πολλῷ μᾶλλον παρόμοιον πραχθῆναι ἐφαίνετο τῇ παρούσῃ διανοίᾳ. ἐπυνθάνοντο δὲ καὶ ἐς τοὺς Εἵλωτας πράσσειν τι αὐτόν, καὶ ἦν δὲ οὕτως· ἐλευθέρωσίν τε γὰρ ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς καὶ πολιτείαν, ἢν ξυνεπαναστῶσι καὶ τὸ πᾶν ξυγκατεργάσωνται. ἀλλ' οὐδ' ὣς οὐδὲ τῶν Εἱλώτων μηνυταῖς τισι πιστεύσαντες ἠξίωσαν νεώτερόν τι ποιεῖν ἐς αὐτόν, χρώμενοι τῷ τρόπῳ ᾧπερ εἰώθασιν ἐς σφᾶς αὐτούς, μὴ ταχεῖς εἶναι περὶ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου ἄνευ ἀναμφισβητήτων τεκμηρίων βουλεῦσαί τι ἀνήκεστον, πρίν γε δὴ αὐτοῖς, ὡς λέγεται, ὁ μέλλων τὰς τελευ-

---

scripserunt, reperiuntur ap. Diodor. XI, 33., ubi v. Wessel. Alterius inscriptionis Simonidem auctorem appellat Pausan. I. p. 360. Conf. Diod. XVI, 26. Athenae. XII, 9. Plut. d. malign. Herodot. t. IX. p. 464. Pseudothemistocl. ep. II. p. 12. Suid. s. v. Παυσανίας.

ἐπετρόπευεν] v. Pierson. ad Moer. s. v. et interpp. ad Thom. M. p. 360.

ἐξεκόλαψαν] v. Eustath. ad Il. ξ. p. 990, 17. et Valcken. ad Herodot. VIII. p. 657. Wessel. ad Diod. II. p. 100. Mox vulgatam olim ἐστήσαντο ἀνάθημα correxit Valcken. ad Herodot. VIII. p. 657.

τοῦ μέντοι — διανοίᾳ] C. L. Struvio in bibl. cr. Seebodii II, 9. p. 772. opus visum, in his legi καὶ τότ' ἐδόκει pro καὶ τοῦτ' ἐδόκει. Sed illo admisso ἐδόκει non habet subiectum, quo referatur, nam ἀδίκημα praedicati loco est. Nihil mutatione opus est; τοῦτο ad infinitivum ἐπιγράψασθαι redit, qui in praegressis extat, idemque τοῦτο subiectum est verbi ἐφαίνετο. *Iniustum Pausaniae haec inscriptio quoque videbatur, et postquam in hoc statu res eius esse coeperunt, multo magis praesenti eius consilio consentaneum esse apparebat facinus.* Quod primum ἐδόκει non satis certa hominum persuasione, id eadem posthac confirmata ἐφαίνετο.

ταίας βασιλεῖ ἐπιστολὰς πρὸς Ἀρτάβαζον κομιεῖν ἀνὴρ Ἀργίλιος, παιδικά ποτε ὢν αὐτοῦ καὶ πιστότατος ἐκείνῳ, μηνυτὴς γίγνεται, δείσας κατὰ ἐνθύμησίν τινα ὅτι οὐδείς πω τῶν πρὸ ἑαυτοῦ ἀγγέλων πάλιν ἀφίκετο, καὶ παραποιησάμενος σφραγῖδα, ἵνα ἢν ψευσθῇ τῆς δόξης ἢ καὶ ἐκεῖνός τι μεταγράψαι αἰτήσῃ, μὴ ἐπιγνῷ, λύει τὰς ἐπιστολάς, ἐν αἷς ὑπονοήσας τι τοιοῦτο προςεπεστάλθαι καὶ αὐτὸν εὗρεν
133 ἐγγεγραμμένον κτείνειν. τότε δὲ οἱ ἔφοροι δείξαντος αὐτοῦ τὰ γράμματα μᾶλλον μὲν ἐπίστευσαν, αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες ἔτι γενέσθαι αὐτοῦ Παυσανίου τι λέγοντος, ἀπὸ παρασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ Ταίναρον ἱκέτου οἰχομένου καὶ σκηνησαμένου διπλῆν διαφράγματι καλύβην, ἐς ἣν τῶν τε ἐφόρων ἐντός τινας ἔκρυψε, καὶ Παυσανίου ὡς αὐτὸν ἐλθόντος καὶ ἐρωτῶντος τὴν πρόφασιν τῆς ἱκετείας ᾔσθοντο πάντα σαφῶς, αἰτιωμένου τοῦ ἀνθρώπου τά τε περὶ αὐτοῦ γραφέντα καὶ τἄλλα ἀποφαίνοντος καθ᾽ ἕκαστον ὡς οὐδὲν πώποτε αὐτὸν ἐν ταῖς πρὸς βασιλέα διακονίαις παραβάλοιτο, προτιμηθείη δ᾽ ἐν ἴσῳ τοῖς πολλοῖς τῶν διακόνων ἀποθανεῖν, κἀκείνου αὐτὰ ταῦτα ξυνομολογοῦντος καὶ περὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἐῶντος ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πίστιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ

Ἀργίλιος] nomen gentile, non proprium. C. Nep. V. Paus. c. 4. *Argilius quidam, quem puerum Pausanias amore venereo dilexerat.* Id apparet ex apposito ἀνήρ. Sic ἀνὴρ Πέρσης, Ἀβδηρίτης dicitur. Ortus igitur hic homo fuit Argilo Thraciae oppido. Schol. τινὲς κύριον, τινὲς ἐθνικόν, ἀπὸ πόλεως Θρᾴκης, ὅπερ ἄμεινον.

ἐνθύμησιν] i. e. timor eius animum, re diligentius examinata occupaverat. Vocem e Thuc. excitat Pollux II, 231. Idem VIII, 27. scribit, Thucydidem παρασημηνάμενος dixisse ἐπὶ τῷ παρατυπώσασθαι τὴν σφραγῖδα, ubi interpp. suspicantur, eum memoriae vitio lapsum.

133. αὐτήκοοι — ᾔσθοντο] In his verba σκηνησαμένου καλύβην ad structuram comparari possunt cum Eur. Suppl. 1012. τί ποτ᾽ αἰθερίαν ἕστηκε πέτραν; verte: *consedit, assedit in tugurio, duplice pariete instructo.* Verbum ἐντός epexegetice additum. Affert similia Lobeck. ad Soph. Ai. 740. Verba autem αὐτήκοοι βουληθέντες cum tempore finito careant, Popp. obs. p. 224. delet particulam τε in verbis τῶν τε Ἐφόρων, quo facto utique omnia commode procedunt. Iam enim hic est verborum ordo: αὐτήκοοι δὲ βουληθέντες γενέσθαι, τοῦ ἀνθρώπου οἰχομένου καὶ σκηνησαμένου, καὶ Παυσανίου ἐλθόντος καὶ ἐρωτῶντος, ᾔσθοντο etc. Anacoluthon esse statuit Censor in ephem. Ienens. a. 1816. m. Ian. nr. 13., voluisse scriptorem: ἐς ἣν τῶν τε ἐφόρων τινὰς ἔκρυψε, καὶ Παυσανίας ὡς αὐτὸν ἦλθεν, ἐρωτῶντος ᾔσθοντο πάντα, dixisse autem brevitatis studio non ita, sed καὶ Παυσανίου ἐλθόντος κ. ἐρ. Non placet.

παραβάλοιτο] i. e. *quod nunquam in ministerio apud regem*

διδόντος τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀξιοῦντος ὡς τάχιστα πορεύεσθαι καὶ μὴ τὰ πρασσόμενα διακωλύειν. ἀκούσαντες δὲ 134 ἀκριβῶς τότε μὲν ἀπῆλθον οἱ ἔφοροι, βεβαίως δὲ ἤδη εἰδότες ἐν τῇ πόλει τὴν ξύλληψιν ἐποιοῦντο. λέγεται δ᾽ αὐτὸν μέλλοντα ξυλληφθήσεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ ἑνὸς μὲν τῶν ἐφόρων τὸ πρόςωπον προςιόντος ὡς εἶδε, γνῶναι ἐφ᾽ ᾧ ἐχώρει, ἄλλου δὲ νεύματι ἀφανεῖ χρησαμένου καὶ δηλώσαντος εὐνοίᾳ, πρὸς τὸ ἱερὸν τῆς Χαλκιοίκου χωρῆσαι δρόμῳ καὶ προκαταφυγεῖν· ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ τέμενος. καὶ ἐς οἴκημα οὐ μέγα ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ ἐςελθών, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροίη, ἡσύχαζεν. οἱ δὲ τὸ παραυτίκα μὲν ὑστέρησαν τῇ διώξει, μετὰ δὲ τοῦτο τοῦ τε οἰκήματος τὸν ὄροφον ἀφεῖλον καὶ τὰς θύρας ἔνδον ὄντα τηρήσαντες αὐτὸν καὶ ἀπολαβόντες εἴσω ἀπῳκοδόμησαν, προςκαθεζόμενοί τε ἐξεπολιόρκησαν λιμῷ. καὶ μέλλοντος αὐτοῦ ἀποψύχειν ὥςπερ εἶχεν ἐν τῷ οἰκήματι, αἰσθόμενοί τε ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔτι ἔμπνουν ὄντα, καὶ ἐξαχθεὶς ἀπέθανε παραχρῆμα. καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Καιάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους ἐμβάλλειν εἰώθασιν· ἔπειτα ἔδοξε πλησίον που κατορύξαι. ὁ δὲ θεὸς ὁ ἐν Δελφοῖς τόν τε τάφον ὕστερον ἔχρησε τοῖς Λακεδαιμονίοις μετενεγκεῖν οὗπερ ἀπέθανε, καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ προτεμενίσματι, ὃ γραφῇ στῆλαι δηλοῦσι, καὶ ὡς ἄγος αὐτοῖς ὂν τὸ πεπραγμένον δύο σώματα ἀνθ᾽ ἑνὸς τῇ Χαλκιοίκῳ ἀποδοῦναι. οἱ δὲ ποιησάμενοι χαλκοῦς ἀνδριάντας δύο ὡς ἀντὶ Παυσανίου ἀνέθεσαν.

---

obeundo ipsum in periculum adduxisset, ut convertit Wyttenb. ecl. hist. Aliter Thom. M. p. 680. *παραβάλλεσθαι καὶ τὸ ἐξαπατῆσαι, ὡς Θουκυδίδης*, etenim *παραβάλλεσθαι* est *fraude in discrimen adducere*. Eadem Suid. et Phot. Hom. Il. IX, 322. *αἰεὶ ἐμὴν ψυχὴν παραβαλλόμενος πολεμίζειν*, ubi v. Heyn. Dicitur etiam *παραβάλλεσθαι κίνδυνον*, *aleam iacere*, *auf das Spiel setzen*, a Thuc. III, 14. Xen. Cyrop. II, 3. et aliis. Mox in *προτιμηθείη* acerba ironia est a Gottlebero his reddita: *dass er nun eben so wie viele seiner Diener die vorzügliche Ehre haben sollte, sich tödten zu lassen.*

134. *μετὰ δὲ τοῦτο*] Has res memorat etiam Lycurg. contr. Leocrat. p. 226. *Reisk*. Mox *ὄροφον* e Thuc. citavit Pollux VII, 120. Ex proximis Thom. M. p. 277. adscripsit verba *ἐντὸς* (non *εἴσω*) *αὐτὸν ἀπολαβόντες*, nisi quae in medio sunt, omisit, nam praecedit *ἐντός* nostro loco. Deinde *ἐξεπολιόρκησαν* figurate dictum, ut apud Heliodor. Aeth. p. 97. *Bourd*. Mox *ἀποψύχειν* explicant Suid. Zonar. anecd. Bekk. I. p. 440. laudato h. l. De verbis *ὃ ἦν τοῦ ἱεροῦ* (i. e. *ein kleines Haus, welches zu dem heiligen Bezirk gehörte*) v. Manson. Spart. Vol. I. P. II. p. 21.

καὶ αὐτὸν — κατορύξαι] De Ceada v. Pausan. I. p. 521. Lexic. in bibl. Coisl. p. 491. *βάραθρον — Ἀθήνησιν — ἦν ὄρυγμά τι ἐν Κεραϊδῶν δήμῳ τῆς Οἰνηΐδος φυλῆς, εἰς ὃ τοὺς ἐπὶ θανάτῳ καταγνωσθέντας ἐνέβαλον, ὥςπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὸν Κεάδαν ἐνέβα-*

135 οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς καὶ τοῦ θεοῦ ἄγος κρίναντος, ἀντεπέταξαν τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐλαύνειν αὐτό. τοῦ δὲ Μηδισμοῦ τοῦ Παυσανίου Λακεδαιμόνιοι, πρέσβεις πέμψαντες παρὰ τοὺς Ἀθηναίους ξυνεπῃτιῶντο καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ὡς εὕρισκον ἐκ τῶν περὶ Παυσανίαν ἐλέγχων, ἠξίουν τε τοῖς αὐτοῖς κολάζεσθαι αὐτόν. οἱ δὲ πεισθέντες, ἔτυχε γὰρ ὠστρακισμένος καὶ ἔχων δίαιταν μὲν ἐν Ἄργει, ἐπιφοιτῶν δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Πελοπόννησον, πέμπουσι μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἑτοίμων ὄντων ξυνδιώκειν ἄνδρας οἷς εἴρητο
136 ἄγειν ὅπου ἂν περιτύχωσιν. ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς προαισθόμενος φεύγει ἐκ Πελοποννήσου ἐς Κέρκυραν, ὢν αὐτῶν εὐεργέτης. δεδιέναι δὲ φασκόντων Κερκυραίων ἔχειν αὐτὸν ὥςτε

λον. Conf. Ammon. d. diff. voc. p. 29. Suidas in βάραθρον, Καιάδας et Κεάδας, Eustath. in Il. β. p. 294. in Od. δ., 1. Strab. p. 564. B., ibiq. Casaub. De etymo vocis, ut alios taceam, haec Heyn. ad Il. t. IV. p. 329. „nomine καίετος appellati hiatus et cavernae ex terrae motu, quo Laconicam infestam fuisse constat, unde et Καιάδας seu Κεάδας, nam a κέω *findo* ductum videtur, de fossa, quae Spartae pro carcere erat.“ De scriptura, valde fluctuant libri, nam Καιάδαν habent A. B. S. b. c. d. e. f. g. Χαιάδαν h. Κεάδαν reliqui; εἰώθασιν ἐμβάλλειν G. K. d. εἰώθεσαν ἐμβάλλειν F. H. c. f. ἐμβάλλειν εἰώθασιν L. O. ἐςβάλλειν εἰώθασιν C. I. P. εἰώθεσαν ἐςβάλλειν S. supra scripto γρ. ἐμβ. Item ἐμβάλλειν B. g. inter versus posito ille εἰώθεισαν, hic εἰώθεσαν. Bredov. et Bekk., commate post κακούργους posito, verbum εἰώθεσαν delent, contra quos disputat Popp. obs. p. 97., qui mihi εἰώθασιν iure praetulisse videtur, quoniam Thucydidis aevo institutum hoc Lacedaemoniorum adhuc vigebat. Infinitivum vero post εἰώθασιν collocat, ut pendeat ab utroque verbo finito ἐμέλλησαν et εἰώθασιν. Quam viam sane facillimam inire vetat ipse librorum in tam diversa abiens dissensus, qui, ni fallor, explicari potest ex structura ἀπὸ κοινοῦ non satis intellecta, de qua monuit Herm. ad Viger. p. 892. Is igitur εἰώθασιν collocat post ἐμβάλλειν, et cogitando eundem infinitivum supplet post ἐμέλλησαν. Comparat locum Plat. Phaedr. c. 10. ὥςπερ γὰρ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα θαλλὸν ἢ τινα καρπὸν προςείοντες ἄγουσι, ubi non iungendum οἱ προςείοντες, sed omissum est participium ἄγοντες propter verbum finitum quod sequitur, ut plena oratio haec futura sit: ὥςπερ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα ἄγοντες θαλλὸν ἢ τινα καρπὸν προςείοντες ἄγουσι.

135. Sequitur de Themistoclis obitu digressio. Noli putare, nunc demum paulo ante bellum Peloponnesiacum Themistoclis accusationem a Spartanis postulatam esse; nam is multo ante iam obierat. Morte Pausaniae narrata scriptor adiecit Themistoclis fata, utpote rebus Pausaniae innexa. V. omnino Dahlmann. *Herodot.* p. 224. Marx. ad Ephor. p. 222. — Mox Thom. M. p. 660. exscripsit verba ἔτυχε — Ἄργει.

136. αὐτῶν εὐεργέτης] sc. Corcyraeorum. Praecessit Κέρκυραν. Themistocles dissuaserat Graecis, ne Corcyraeos aliasque civitates ob negatum contra Persas auxilium pro hostibus habe-

Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἀπέχθεσθαι, διακομίζεται ὑπ' αὐτῶν ἐς τὴν ἤπειρον τὴν καταντικρύ. καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν προςτεταγμένων κατὰ πύστιν ᾗ χωροίη, ἀναγκάζεται κατά τι ἄπορον παρὰ Ἄδμητον τὸν Μολοσσῶν βασιλέα ὄντα αὐτῷ οὐ φίλον καταλῦσαι. καὶ ὁ μὲν οὐκ ἔτυχεν ἐπιδημῶν, ὁ δὲ τῆς γυναικὸς ἱκέτης γενόμενος διδάσκεται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα σφῶν λαβὼν καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἑστίαν. καὶ ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον τοῦ Ἀδμήτου δηλοῖ τε ὅς ἐστι, καὶ οὐκ ἀξιοῖ, εἴ τι ἄρα αὐτὸς ἀντεῖπεν αὐτῷ Ἀθηναίων δεομένῳ, φεύγοντα τιμωρεῖσθαι. καὶ γὰρ ἂν ὑπ' ἐκείνου πολλῷ ἀσθενέστερος ἐν τῷ παρόντι κακῶς πάσχειν, γενναῖον δὲ εἶναι τοὺς ὁμοίους ἀπὸ τοῦ ἴσου τιμωρεῖσθαι. καὶ ἅμα αὐτὸς μὲν ἐκείνῳ χρείας τινὸς καὶ οὐκ ἐς τὸ σῶμα σώζεσθαι ἐναντιωθῆναι, ἐκεῖνον δ' ἂν εἰ ἐκδοίη αὐτόν, εἰπὼν ὑφ' ὧν καὶ ἐφ' ᾧ διώκεται, σωτηρίας ἂν τῆς ψυχῆς ἀποστερῆσαι. ὁ δὲ ἀκούσας ἀνίστησί τε αὐτὸν μετὰ τοῦ 137 ἑαυτοῦ υἱέος, (ὥςπερ καὶ ἔχων αὐτὸν ἐκαθέζετο, καὶ μέγιστον ἦν ἱκέτευμα τοῦτο,) καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἐλθοῦσι καὶ πολλὰ εἰποῦσιν οὐκ ἐκδίδωσιν, ἀλλ' ἀποστέλλει βουλόμενον ὡς βασιλέα πορευθῆναι ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλασσαν πεζῇ ἐς Πύδναν τὴν Ἀλεξάνδρου. ἐν ᾗ ὁλκάδος τυχὼν ἀναγομένης ἐπ' Ἰωνίας καὶ

---

rent. V. schol. Mox κατά τι ἄπορον displicuit Thierschio act. phil. Mon. t. III. p. 456., quia apertum sit, non aliqua necessitate, sed ipsa necessitate coactum ad Admetum fugisse. Itaque legit τό pro τι. Nihil muto. Ipsa necessitate coactus fugam capessivit, sed aliqua necessitate, quam scriptor narrare supersedit, coactus ad regem illum inimicum sibi potius, quam ad alium quemcunque confugit. Causa poterat esse (ut unum pro multis, quae accidere poterant, ponam) tempestas, qua in has oras deferretur. Schol. narrat, Themistoclem, cum rex Molossorum auxilium Atheniensium implorasset, ne ferretur, vetuisse. In proxime sequentibus a Thucydide recedit C. Nepos V. Them. c. 8. scribens: *filiam eius parvulam arripuit.* Cum nostro scriptore consentit Plutarchus.

ἀσθενέστερος] Ita scripsi, flagitante et nexu orationis et ratione grammatica. Vulgatam ἀσθενεστέρου ita explicant: *nunc quidem se malo affici posse ab iis, qui multo imbecilliores sint illo, Admeto sc.* Ad quae: durior est structura, Bauer. respondet, quam quae se probet: ecquis enim ferat latine dictum: *ab illo multo inferiore*, quod sit, ab homine, qui sit illo inferior? — Addo: non idcirco, si voluisset, rex supplicem malo affecisset, ut potentiam suam ostentaret, sed ut inimicum ulcisceretur. Hoc igitur dicit: ignobilis viri esse, bonis rebus suis hominem in fortuna adversa positum laedere; generosi, parem pari conditione aggredi. Ἀσθενέστερον g. cum Tusano, quod soloecum est.

ἐς τὸ σῶμα] Articulus bis cogitandus. V. Herm. ad Vig. p.

ἐπιβὰς καταφέρεται χειμῶνι ἐς τὸ Ἀθηναίων στρατόπεδον ὃ ἐπολιόρκει Νάξον. καί, ἦν γὰρ ἀγνὼς τοῖς ἐν τῇ νηΐ, δείσας φράζει τῷ ναυκλήρῳ ὅςτις ἐστὶ καὶ δι' ἃ φεύγει, καὶ εἰ μὴ σώσει αὐτόν, ἔφη ἐρεῖν ὅτι χρήμασι πεισθεὶς αὐτὸν ἄγει· τὴν δὲ ἀσφάλειαν εἶναι μηδένα ἐκβῆναι ἐκ τῆς νεὼς μέχρι πλοῦς γένηται· πειθομένῳ δ' αὐτῷ χάριν ἀπομνήσεσθαι ἀξίαν. ὁ δὲ ναύκληρος ποιεῖ τε ταῦτα καὶ ἀποσαλεύσας ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου ὕστερον ἀφικνεῖται ἐς Ἔφεσον. καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκεῖνόν τε ἐθεράπευσε χρημάτων δόσει, ἦλθε γὰρ αὐτῷ ὕστερον ἔκ τε Ἀθηνῶν παρὰ τῶν φίλων καὶ ἐξ Ἄργους ἃ ὑπεξέκειτο, καὶ μετὰ τῶν κάτω Περσῶν τινος πορευθεὶς ἄνω ἐςπέμπει γράμματα ὡς βασιλέα Ἀρτοξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ βασιλεύοντα. ἐδήλου δὲ ἡ γραφὴ ὅτι Θεμιστοκλῆς ἥκω παρὰ σέ, ὃς κακὰ μὲν πλεῖστα Ἑλλήνων εἴργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, ὅσον χρόνον τὸν σὸν πατέρα ἐπιόντα ἐμοὶ ἀνάγκη ἠμυνόμην, πολὺ δ' ἔτι

702, 20. Paulo superius ad *καταλῦσαι* spectat glossa Suidae et Phavorin. *καταλῦσαι παρὰ Θουκυδίδη ἐπὶ τῶν ὀχουμένων ἐπὶ ἅρματος, κατάγειν δὲ ἐπὶ νηός.* Mox verbis *μέγιστον — τοῦτο* usus est Thom. M. p. 470. Anecd. Bekker. I. p. 100. *ἱκετείαν, ἀντὶ τοῦ ἱκεσίαν Θουκυδίδης τρίτῳ.*

137. *μέχρι — γένηται*] non addito *ἄν*. V. Popp. obs. p. 143. Mox *ἀποσαλεύσας* Suidas explicat: *παρὰ Θουκυδίδη ἀντὶ τοῦ ἀποφυγὼν ἐκ τοῦ λιμένος καὶ σάλῳ ὁμιλήσας, τουτέστι τῷ ἀλιμένῳ τόπῳ, ἔνθα σάλος γίνεται.* Eadem Zonar. bis in v. ex scholiis.

Περσῶν τινος] cum Lysithide, de quo v. Diod. XI, 56. Idem Ephorum secutus scribit, Xerxen ipsum a Themistocle aditum, non per literas. V. Ephor. fr. 115.

ὅτι ἥκω] De usu hoc coniunctionis v. Viger. p. 548. Citat haec verba Priscian. p. 1071. Conf. Plut. V. Them. c. 28. C. Nep. V. Them. c. 9. *Scio plerosque ita scripsisse, Themistoclem Xerxe regnante in Asiam transiisse. Sed ego potissimum Thucydidi credo, quod aetate proximus erat de iis, qui illorum temporum historiam reliquerunt et eiusdem civitatis fuit. Is autem ait, ad Artaxerxem eum venisse, atque his verbis epistolam misisse: Themistocles veni ad te, qui plurima mala omnium Graecorum in domum tuam* (*οἶκον*, debebat dicere *regnum*) *intuli, quum mihi necesse fuit, adversus patrem tuum bellare, patriamque meam defendere. Idem multo plura bona feci, postquam in tuto ipse et ille in periculo esse coepit* (*ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοί, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγένετο*, ubi *πάλιν* non est *vicissim*, *contra*, ut voluit Abresch. diluc. p. 142. sed synchysis est pro *ἡ πάλιν ἀποκ.* i. e. *reversio*). *Nam quum in Asiam reverti vellet, proelio apud Salamina facto, literis eum certiorem feci, id agi, ut pons, quem in Hellesponto fecerat, dissolveretur, atque ab hostibus circumiretur. Quo nuntio ille periculo est liberatus. Nunc*

πλείω ἀγαθά, ἐπειδὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ μὲν ἐμοί, ἐκείνῳ δὲ ἐν ἐπικινδύνῳ πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγίγνετο. καί μοι εὐεργεσία ὀφείλεται, (γράψας τὴν ἐκ Σαλαμῖνος προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τὴν τῶν γεφυρῶν, ἣν ψευδῶς προςεποιήσατο, τότε δἰ αὐτὸν οὐ διάλυσιν,) καὶ νῦν ἔχων σε μεγάλα ἀγαθὰ δρᾶσαι πάρειμι διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν σὴν φιλίαν. βούλομαι δ' ἐνιαυτὸν ἐπισχὼν αὐτός σοι περὶ ὧν

---

confugi ad te, exagitatus a cuncta Graecia, tuam petens amicitiam: quam si ero adeptus, non minus me bonum amicum habebis, quam fortem inimicum ille expertus est. Ea autem rogo, ut de his rebus, de quibus tecum conloqui volo, annuum mihi tempus des, eoque transacto, me ad te venire patiaris. Adde c. 10. In verbis *γράψας — διάλυσιν* participium eodem modo positum, quo supr. c. 136. *εἰπὼν ἐφ' ὧν καὶ ἐφ' ᾧ διώκεται.* In loco distinguendo secutus sum Wyttenbachium, qui comma ponens post *προςεποιήσατο*, particulam *τότε* iunxit cum sequentibus, quamquam ad sensum nihil refert, utrum praeferas: nam potest auctor etiam hoc significare, Themistoclem non hoc tempore neque in epistola ea, cuius argumentum hoc est, hoc simulasse, sed in illa epistola, quam tunc scripsit, cum rex ad Hellespontum recedebat. Eam epistolam habet Herodot. VIII, 110. Sed quum etiamnum hoc simulet, praetuli comma ante *τότε* positum. Deinde revocavi scripturam *δἰ αὐτόν*, pro *δι' αὐτόν*, quod ex unico F. Gottl. recepit. Verba *τὴν τότε — οὐ διάλυσιν* verte: *die damalige Verschonung der Brücke, von der er Ursache gewesen sey.* Verba *προάγγελσιν τῆς ἀναχωρήσεως* non referenda sunt ad Xerxis fugam; potius his dicit eadem, quae C. Nep. c. 4. *noctu de servis suis quem habuit fidelissimum, ad regem misit, ut ei nuntiaret suis verbis, adversarios eius in fuga esse: qui si discessissent, maiore cum labore et longinquiore tempore bellum confecturum, quum singulos consectari cogeretur: quos si statim aggrederetur, brevi universos oppressurum.* Duo igitur Xerxi in memoriam revocat, alterum quod ante pugnam Salaminiam, quare dicit *ἐκ Σαλαμῖνος*, certiorem fecerit regem, Graecos in fuga esse; conf. Herodot. VIII, 75. alterum, quod regi fugienti non dissolvendi pontis auctor fuerit. C. Nep. V. Them. c. 5. *nam Themistocles verens, ne bellare perseveraret, certiorem eum facit, id agi, ut pons quem ille in Hellesponto fecerat, dissolveretur, ac reditu in Asiam excluderetur, id quod ei persuasit.* conf. Herodot. VIII, 109. Verbum *προάγγελσις* non significat *warnender Rath*, ut Bredov. vertit, *sed nuntium ante missum.* Usum particulae *οὐ* cum subst. copulatae ex Thucydide memorat Eustath. ad Il. I. p. 111. *Rom.* Conf. Greg. Cor. p. 98., ibiq. interpp. Adde III, 95. *διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν*, quem locum fortasse in mente habuit Dionys. p. 795., ubi scribit: *ταύτης δέ ἐστι τῆς ἰδέας ἥ τε οὐκ ἀποτείχισις τοῦ Πλημμυρίου*, addit *ἣν ἐν τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τέθεικεν ἐν δημηγορίᾳ.* Sed verba ab eo allata frustra quaeras, neque unquam Plemmyrium ab Atheniensibus communitum est. V, 50. *ἡ οὐκ ἐξουσία.* Quem autem Greg. l. l. affert locum III, 10. is huc non pertinet. v. Valck. ad Eur. Hipp. 184. Casaub. ad Dionys. A. R. X,

138 ἥκοι δηλῶσαι. βασιλεὺς δέ, ὡς λέγεται, ἐθαύμασέ τε αὐτοῦ τὴν διάνοιαν καὶ ἐκέλευε ποιεῖν οὕτως. ὁ δ' ἐν τῷ χρόνῳ ὃν ἐπέσχε τῆς Περσίδος γλώσσης ὅσα ἠδύνατο κατενόησε καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας· ἀφικόμενος δὲ μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν γίγνεται παρ' αὐτῷ μέγας καὶ ὅσος οὐδείς πω Ἑλλήνων διά τε τὴν προϋπάρχουσαν ἀξίωσιν καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα, ἣν ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ πεῖραν διδοὺς ξυνετὸς φαίνεσθαι. ἦν γὰρ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας καὶ διαφερόντως τι ἐς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. οἰκείᾳ γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν ἐς αὐτὴν οὐδὲν οὔτ' ἐπιμαθών,

---

43. Matth. Gr. §. 600. Popp. prol. t. I. p. 166. Dionysium putat confundere *τὴν τοῦ Πλημμυρίου ἅλωσιν* sive *λῆψιν*, quae libr. VIII. aliquoties legitur, cum *τῇ τῆς Λευκάδος οὐ περιτειχίσει*, quae ap. Thuc. est.

138. *ἀπὸ τοῦ — φαίνεσθαι*] Participium *διδούς* schol. putat pro infin. positum esse: *διδοὺς ἀντὶ τοῦ διδόναι.* Male, nam sensus est: *καὶ ἀπὸ τοῦ ξυνετὸς φαίνεσθαι, οὗ πεῖραν ἐδίδω.* Conf. I, 121. *ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῷ τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθροὺς καὶ αὐτοὶ ἅμα σώζεσθαι οὐκ ἄρα δαπανήσομεν;* ubi structura haec est: *ἐπὶ τῷ σώζεσθαι, τιμωρούμενοι τ. ἐχθρ.* i. e. *ad salutem nostram ipsorum, dum hostes propulsamus.*

ἦν γὰρ ὁ Θεμιστ. — θαυμάσαι] Dionys. p. 794. et rursus usque ad *δέοντα ἐγένετο* p. 807. et schol. ad Hermog. Ad verba *ἐς αὐτό* supple *ἐς τὸ τῆς φύσεως ἰσχὺν δηλοῦν.* De verbis *ἄξιος θαυμάσαι* (i. e. *θαυμασθῆναι.* v. Dorv. ad Char. p. 435. 469. 526.) v. Matth. Gr. §. 532. Hemsterh. ad Lucian. t. I. p. 308. Mox voc. *οἰκείᾳ* (i. e. *φυσικῇ*, ut schol. explicat) explanatur participiis *οὔτε προμαθὼν οὔτε ἐπιμαθών*, quorum prius est: *cum nihil didicisset, priusquam rempublicam capesseret*, alterum: *nihil post publica negotia addidicisset, omnia innata quadam ingenii felicitate praeditus perageret.* Verba *τῶν τε παραχρῆμα — εἰκαστής* laudat Cic. ep. ad Att. X, 8. paulum immutata; convertit C. Nep. V. Them. c. 1. *neque minus in rebus gerendis promtus, quam excogitandis erat; quod et de instantibus (ut ait Thucydides) verissime iudicabat et de futuro callidissime coniiciebat.* Plerumque, Popp. ait prol. t. I. p. 198., a Thucydide eadem notio aliis verbis iteratur, cum in aliis verbis, tum in nominibus, ut h. l. *τῶν μελλόντων — εἰκαστής.* — Sed in his verbis pleonasmus non est, si iungas *τῶν μελλόντων ἄριστος εἰκαστὴς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου.* Imitatur Dionys. A. R. VII, 57. p. 1445. *συνενέγκοι μὲν ταῦτα ὑμῖν καὶ γενοίμην ἐγὼ κακὸς εἰκαστὴς τῶν ἐσομένων.* v. Hemsterh. ad Lucian. t. I. 190., ubi plura huius imitationis exempla. Adde interpp. ad Dionys. p. 449. Verba *μελέτης — ἐγένετο* sic expressit C. Nep. l. l. *celeriterque quae opus erant reperiebat.* Verba *κρῖναι — οὐκ ἀπήλλακτο* explicanda sunt ex supra dictis ad c. 74. Supple articulum *τοῦ* ad *κρῖναι.* „*Μέλλοντα* sunt universe *futurum tempus; γενησόμενα* tanquam forma generis *μελλόντων ea quae revera fient:* haec differentia iam tum in sermonis consuetudine observabatur, et magis explicita est postea philosophorum disputationibus de

τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. καὶ ἃ μὲν μετὰ χεῖρας ἔχοι, καὶ ἐξηγήσασθαι οἷός τε· ὧν δὲ ἄπειρος εἴη, κρῖναι ἱκανῶς οὐκ ἀπήλλακτο. τό τε ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα. καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτητι, κράτιστος δὴ οὗτος αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα ἐγένετο. νο-

---

fato. *Μετὰ χεῖρας ἔχοι* opponitur proximo *ὧν δὲ ἄπειρος εἴη*, ergo accipiendum pro *μεταχειρίζοιτο*, *quae frequenti usu tractare soleret.* *Ἐξηγεῖσθαι* *efficere quid suo ductu, res gerere*, ut reddidit Nepos.... Porro *μελέτης βραχύτητι* *meditationis brevitate, brevissima ad agendum praeparatione, naturali ingenii facultate subito expediebat τὰ δέοντα, quod opus erat, quod quaerebatur, quod ex re esset.* Igitur *αὐτοσχεδιάζειν* non cum schol. de *extemporali dicendi facultate* accipiendum, sed item ut *ἐξηγεῖσθαι* de *actione.*" Verba sunt Wyttenbachii ecl. hist. p. 365. *Μετὰ χεῖρας ἔχειν* est *tractare, exsequi:* est igitur, *quae tractaret*, non *quae frequenti usu tractare soleret.* De illis *μελλόντων* et *γενησομένων* iam supra dixi. *Ἐξηγεῖσθαι* autem ut interpreter: *oratione exponere, facundia pollere*, adducor locis veterum, ubi summa in laude ponunt agendi cum eloquendi facultate coniunctam solertiam, vel ut Horat. ep. I, 4, 8. *quid voveat dulci nutricula maius alumno, qui sapere et fari possit, quae sentiat?* *Αὐτοσχεδιάζειν* est subito i. e. non meditato *reperire quod in rem sit*, neque aut solam actionem, aut solam orationem spectat. Quod ad Nepotem provocat Wyttenb., is expressit Thucydidis locum, sed ut Latini solent, non ad verbum. Itaque liberior versio eius est in verbis: *neque minus in rebus gerendis promptus, quam excogitandis erat.* Quod autem ad *ἐξηγεῖσθαι* spectat, praeterea confer, quae in laudem summorum virorum Periclis et Antiphontis protulit, eos et res cognitas habuisse, et cogitata facunde effari didicisse: *ὅ τε γὰρ γνοὺς* (Periclis verba sunt II, 60.) *καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη, ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι,* et *καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς ἥσσων οἴομαι εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα.* Similiter Xenoph. Mem. II, 32. *μόνους δὲ φάσκειν αὐτὸν ἀξίους εἶναι τιμῆς τοὺς εἰδότας τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι δυναμένους.* Polyb. IV, 8. de Arate: *καὶ γὰρ εἰπεῖν καὶ διανοηθῆναι καὶ στέξαι τὸ κριθὲν δυνατός.* Dionys. A. R. p. 2086. de Siccio Dentato: *καὶ φρονῆσαι τὰ δέοντα ἱκανός, εἰπεῖν τε ὡς στρατιώτης οὐκ ἀδύνατος.* Lucian. d. saltat. t. V. p. 140. *καὶ ὅπερ ὁ Θουκυδίδης περὶ τοῦ Περικλέους ἔφη, ἐπαινῶν τὸν ἄνδρα, τοῦτο καὶ τὸ τοῦ ὀρχηστοῦ ἀκρότατον ἂν ἐγκώμιον εἴη, γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι αὐτά.* Abresch. misc. obs. Vol. III. p. 151. „Lucianus legit *αὐτά*, quomodo et alibi adlatum me invenisse scio." v. interpp. Lucian. t. V. p. 464. t. VII. p. 221. Laudat Periclis verba etiam schol. Hermog. p. 75. imitatur Dem. pr. cor. p. 355. *Genev.* v. Abresch. diluc. p. 245. Philo p. 312. *καὶ ἐνθυμεῖσθαι τὰ βέλτιστα καὶ ἐξαγγέλλειν τὰ νοηθέντα* et p. 747. *πυκνὸς ἦν — καὶ ὀξὺς νοῆσαι καὶ βουλευθέντα πρᾶξαι.* Adde de Pericle verba inf. c. 139. extr. *ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρῶτος Ἀθηναίων, λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος,*

σήσας δὲ τελευτᾷ τὸν βίον· λέγουσι δέ τινες καὶ ἑκούσιον φαρμάκῳ ἀποθανεῖν αὐτὸν ἀδύνατον νομίσαντα εἶναι ἐπιτελέσαι βασιλεῖ ἃ ὑπέσχετο. μνημεῖον μὲν οὖν αὐτοῦ ἐν Μαγνησίᾳ ἐστὶ τῇ Ἀσιανῇ ἐν τῇ ἀγορᾷ· ταύτης γὰρ ἦρχε τῆς χώρας, δόντος βασιλέως αὐτῷ Μαγνησίαν μὲν ἄρτον, ἣ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, Λάμψακον δὲ οἶνον· ἐδόκει γὰρ πολυοινότατον τῶν τότε εἶναι· Μυοῦντα δὲ ὄψον. τὰ δὲ ὀστᾶ φασι κομισθῆναι αὐτοῦ οἱ προσήκοντες οἴκαδε κελεύσαντος ἐκείνου καὶ τεθῆναι κρύφα Ἀθηναίων ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος. τὰ μὲν κατὰ Παυσανίαν τὸν Λακεδαιμόνιον καὶ Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον λαμπροτάτους γενομένους τῶν
139 καθ' ἑαυτοὺς Ἑλλήνων οὕτως ἐτελεύτησεν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πρεσβείας τοιαῦτα ἐπέταξάν τε καὶ ἀντεκελεύσθησαν περὶ τῶν ἐναγῶν τῆς ἐλάσεως· ὕστερον δὲ φοιτῶντες παρὰ Ἀθηναίους Ποτιδαίας τε ἀπανίστασθαι ἐκέλευον καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι, καὶ μάλιστά γε πάντων καὶ ἐνδηλότατα προὔλεγον τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελοῦσι μὴ ἂν γίγνεσθαι πόλεμον, ἐν ᾧ εἴρητο αὐτοὺς μὴ

---

et VIII, 68. Ἀντιφῶν, ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς ὕστερος καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος καὶ ἃ ἂν γνοίη, εἰπεῖν. Denique ad verba τό, τε ἄμεινον — ἀφανεῖ ἔτι supple ὄν. V. supr. ad c. 122. Anecd. Bekk. I. p. 83. αὐτοσχεδιάζειν, οὐ σχεδιάζειν, ὡς οἴονται. Ἰσοκράτης Εὐαγόρᾳ, Θουκυδίδης πρώτῳ.

τελευτᾷ] De obitu huius viri varia prodita sunt. Schol. αἷμα ταύρειον πιὼν ἀπέθανεν. v. Wessel. ad Diod. XI. p. 447. Plut. V. Them. p. 499. *Reisk.* Cic. Brut. 11. fictum hoc putat: *hanc enim mortem*, inquit, *rhetorice et tragice exornare potuerunt: illa mors vulgaris nullam praebebat materiam ad ornatum.* Symmachus vetus interpres Aristophanis fabulam e male intellectis Sophoclis versibus in Helena ortam dicit apud schol. Arist. Eq. 84., ubi v. Kuster., et schol. h. l. Thucydidis memorat. Monuit Duker.

μνημεῖον] v. Brisson. d. regn. Pers. p. 211. De urbibus hic memoratis v. Strab. p. 879. 957. 943. De more regum Persarum, oppida et regiones ad victum assignandi (ut h. l. ἄρτον, οἶνον, ὄψον i. e. εἰς ἄρτον etc.) v. Heeren. *Ideen* Vol. I. P. I. p. 522. Phot. μνῆμα μὲν ὁ τάφος, μνημεῖον δὲ πᾶν μνημόσυνον. οὕτω Θουκυδίδης. Pollux IX, 15. παρὰ δὲ Θουκυδίδῃ μόνῳ τῷ κεκριμένῳ μνημεῖα ἄν τις εἰρημένα εὕροι i. e. *apud unum hunc e probatis scriptoribus.* Vocem πολυοινότατον e Thucydide idem excitat VI, 22. conf. de Lampsaco Creuzer. ad fragm. hist. gr. p. 120. not.

τὰ δὲ ὀστᾶ — οἴκαδε] Cod. f. ὑπὸ τῶν προσηκόντων, pro οἱ προσήκοντες. Speciosa sane scriptura, quacum facit etiam Them. Vita C. Nep. c. 10. *ossa eius ab amicis esse sepulta* et Pausan. I. p. 4. non tamen recipienda. Sensus est: *ossa eius reportata domum esse dicunt propinqui eius ipsius iussu et clam Atheniensibus in agro Attico humata.*

139. μὴ ἂν γίγνεσθαι] i. e. μὴ ἂν γενήσεσθαι. v. supr. ad c.

χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ μηδὲ τῇ Ἀττικῇ ἀγορᾷ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι οὔτε τἆλλα ὑπήκουον οὔτε τὸ ψήφισμα καθῄρουν, ἐπικαλοῦντες ἐπεργασίαν Μεγαρεῦσι τῆς γῆς τῆς ἱερᾶς καὶ τῆς ἀορίστου, καὶ ἀνδραπόδων ὑποδοχὴν τῶν ἀφισταμένων. τέλος δὲ ἀφικομένων τῶν τελευταίων πρέσβεων ἐκ Λακεδαίμονος Ῥαμφίου τε καὶ Μελησίππου καὶ Ἀγησάνδρου καὶ λεγόντων ἄλλο μὲν οὐδὲν ὧν πρότερον εἰώθεσαν, αὐτὰ δὲ τάδε ὅτι Λακεδαιμόνιοι βούλονται τὴν εἰρήνην εἶναι, εἴη δ' ἂν εἰ τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους ἀφεῖτε, ποιήσαντες ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι γνώμας σφίσιν αὐτοῖς προυτίθεσαν, καὶ ἐδόκει ἅπαξ περὶ ἁπάντων βουλευσαμένους ἀποκρίνασθαι. καὶ παριόντες ἄλλοι τε πολλοὶ ἔλεγον, ἐπ' ἀμφότερα γιγνόμενοι ταῖς γνώμαις καὶ ὡς χρὴ πολεμεῖν καὶ ὡς μὴ ἐμπόδιον εἶναι τὸ ψήφισμα εἰρήνης,

---

127. conf. II, 27. *ἀσφαλέστερον ἂν ἐφαίνοντο — ἔχειν.* I, 2. *τῆς τροφῆς πανταχοῦ ἂν ἡγούμενοι ἐπικρατεῖν.* VII, 28. extr. *πλέω ἂν νομίζοντές σφισι χρήματα οὕτω προσιέναι.* I, 140. *μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέος ἂν πολεμεῖν.* Sic etiam praesentis et aoristi infinitivi sine *ἂν* pro futuro in usu sunt. v. Heind. ad Plat. Sophist. p. 329. ad Phaedon. p. 48. ad Protag. p. 478. Lobeck. ad Phryn. p. 751. Herm. ad Soph. Ai. 1061. Vulgo *γενέσθαι.* Praesens boni codd. obtulerunt.

ἐπικαλοῦντες — ἀορίστου] Verba *ἐπικαλοῦντες — γῆς* vitiose adscripsit Phavorin. in *ἐγκαλῶ*, qui exscripsit Thomam M. p. 262. Schol. *ἀόριστός ἐστιν ἡ μὴ ἔχουσα ὅρους, μηδὲ σπειρομένη· ἡ γὰρ σπειρομένη ὅρους ἔχει, ἅτε οὖσα μεμερισμένη, ἕως οὗ ἐστιν ἑκάστῳ τὸ δίκαιον τῆς διακρατήσεως.* Quibus verbis male intellectis Lindav. spicil. p. 3. coniecit *ἀναρότου* pro *ἀορίστου.* Quippe terra sacra nullos habebat terminos, quia sine dominis erat, iacebatque inculta, quemadmodum ager publicus Romanorum sine limitibus erat antequam iussu populi transibat ad colonos, quibus assignari solebat ita, ut suus cuique iugerum numerus admeteretur, limites describerentur et inaugurarentur. Igitur terra *ἀόριστος* dicitur, non quasi in immensum pertinuisset, sed quia nulli in ea limites partes a singulis possessoribus aratas definiebant. Licet etiam alio modo hanc vocem explicare, si cogites, illum agrum non certis limitibus inclusum ideoque controversum fuisse. V. Popp. prol. t. II. p. 256.

ἀνδραπόδων] servorum Aspasiae. v. Athenaeum XIII. p. 570. A. coll. Arist. Ach. 525., ibiq. schol.

ἀφεῖτε] Boni codd. *ἀφῆτε*, quod ferri potest, si pro *εἰ* simul *ἤν* legatur. V. Matth. Gr. p. 748. 5. At nihil offensionis est in vulgata, qua transitus fit ex oratione obliqua ad rectam. v. Heind. ad Plat. Protag. p. 510.

ψήφισμα] sc. *τὸ περὶ Μεγαρέων.* Id negabant esse debere impedimentum pacis. Schol. *τὸ ψήφισμα φησὶν οὐ τὸ Μεγαρέων, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτονόμους τοὺς Ἕλληνας.* At quonam tandem populiscito socii vel Graeci libertate privati sunt?

ἀλλᾷ καθελεῖν, καὶ παρελθὼν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πρῶτος Ἀθηναίων, λέγειν τε καὶ πράσσειν δυνατώτατος, παρῄνει τοιάδε.

140 Τῆς μὲν γνώμης, ὦ Ἀθηναῖοι, ἀεὶ τῆς αὐτῆς ἔχομαι μὴ εἴκειν Πελοποννησίοις, καίπερ εἰδὼς τοὺς ἀνθρώπους οὐ τῇ αὐτῇ ὀργῇ ἀναπειθομένους τε πολεμεῖν καὶ ἐν τῷ ἔργῳ πράσσοντας, πρὸς δὲ τὰς ξυμφορὰς καὶ τὰς γνώμας τρεπομένους. ὁρῶ δὲ καὶ νῦν ὅμοια καὶ παραπλήσια ξυμβουλευτέα μοι ὄντα καὶ τοὺς ἀναπειθομένους ὑμῶν δικαιῶ τοῖς κοινῇ δόξασιν, ἢν ἄρα τι καὶ σφαλλώμεθα, βοηθεῖν, ἢ μηδὲ κατορθοῦντας τῆς ξυνέσεως μεταποιεῖσθαι. ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου· διόπερ καὶ τὴν τύχην, ὅσα ἂν παρὰ λόγον ξυμβῇ, εἰώθαμεν αἰτιᾶσθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρότερόν τε δῆλοι ἦσαν ἐπιβουλεύοντες ἡμῖν καὶ νῦν οὐχ ἥκιστα. εἰρημένον γὰρ δίκας μὲν τῶν διαφόρων ἀλλήλοις διδόναι καὶ δέχεσθαι, ἔχειν δὲ ἑκατέρους ἃ ἔχομεν, οὔτε αὐτοὶ δίκας πω ᾔτησαν οὔτε ἡμῶν διδόντων δέχονται, βούλονται δὲ πολέμῳ μᾶλλον ἢ λόγοις τὰ ἐγκλήματα διαλύεσθαι καὶ ἐπιτάσσοντες ἤδη καὶ οὐκέτι αἰτιώμενοι πάρεισι.

---

140. Pericles postulationes Lacedaemoniorum iniustas esse, arguit; Athenienses quanto hostibus praestent, quamque mancus Peloponnesiorum apparatus, qua ratione bellum gerendum, quid legatis Spartanis respondendum sit, demonstrat. Dignis laudibus orationem extollunt Dionys. p. 920. et Aristid. t. III. p. 226.

τὰς γνώμας] Accusativus non pendet ex πρός, sed ex τρεπομένους, licet enim graece dicere: τρέπομαι τὴν γνώμην i. e. *sententia mea mutatur.*

κατορθοῦντας] Schol. ἀντὶ τοῦ· ἢ μηδὲ κατορθούντων. Male; nam non minus recte homines κατορθοῦν dicuntur, quam res. Aut manete, dicit, in sententia, aut, si defueritis, vel pace praeoptanda, vel bello segnius iuvando, ne tum quidem prudentiam iactate, cum recte cesserit, neve vobis tribuite successum consiliorum, quae minime iuveritis, quia sic felices tantum vos recte dicetis, non prudentes. Iam sequentibus ἐνδέχεται — αἰτιᾶσθαι, quae adscripsit Suid. in ξυμφοράν, causa continetur, cur qui sententias temere mutent, etiamsi bene iis succedat, prudentiae laudem sibi vindicare non debeant: posse enim etiam imperita consilia fortuna adiuvari; quare ab iis, quorum exspectationi prosper eventus non responderit, non sua consilia, sed fortunae ludos incusari. *Fieri potest, ut casus fortuiti non minus imperite eveniant quam consilia hominum* i. e. ut casus fortuiti eveniant ita, ut vel prudentissimus eos non praevideat, sicut consilia hominum usu venire imperita possunt. *Denn die verschiedenen Vorfälle in dem Lauf der Sachen können zuweilen sich eben so blindlings und unschicklich ereignen, als die Gedanken und Einfälle eines Menschen.* Mox verbum διδόντων praegnanti sensu positum: *nobis dare vo-*

Ποτιδαίας τε γὰρ ἀπανίστασθαι κελεύουσι καὶ Αἴγιναν αὐτόνομον ἀφιέναι καὶ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα καθαιρεῖν· οἱ δὲ τελευταῖοι οἵδε ἥκοντες καὶ τοὺς Ἕλληνας προαγορεύουσιν αὐτονόμους ἀφιέναι. ὑμῶν δὲ μηδεὶς νομίσῃ περὶ βραχέος ἂν πολεμεῖν, εἰ τὸ Μεγαρέων ψήφισμα μὴ καθέλοιμεν, ὅπερ μάλιστα προὔχονται, εἰ καθαιρεθείη, μὴ ἂν γίγνεσθαι τὸν πόλεμον· μηδ᾽ ἐν ὑμῖν αὐτοῖς αἰτίαν ὑπολίπησθε ὡς διὰ μικρὸν ἐπολεμήσατε. τὸ γὰρ βραχύ τι τοῦτο πᾶσαν ὑμῶν ἔχει τὴν βεβαίωσιν καὶ πεῖραν τῆς γνώμης, οἷς εἰ ξυγχωρήσετε καὶ ἄλλο τι μεῖζον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ καὶ τοῦτο ὑπακούσαντες· ἀπισχυρισάμενοι δὲ σαφὲς ἂν καταστήσετε αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἴσου ὑμῖν μᾶλλον προσφέρεσθαι. αὐτόθεν δὴ διανοήθητε ἢ ὑπακούειν πρίν τι βλαβῆναι, 141 ἢ εἰ πολεμήσομεν, ὥς ἔμοιγε ἄμεινον δοκεῖ εἶναι, καὶ ἐπὶ μεγάλῃ καὶ ἐπὶ βραχείᾳ ὁμοίως προφάσει μὴ εἴξοντες μηδὲ ξὺν φόβῳ ἕξοντες ἃ κεκτήμεθα. τὴν γὰρ αὐτὴν δύναται δούλωσιν ἥ τε μεγίστη καὶ ἐλαχίστη δικαίωσις ἀπὸ τῶν ὁμοίων πρὸ

---

lentibus, ut ap. Cic. Cat. I, 5, 13. De sententia conf. supr. c. 120. *πολλὰ γὰρ κακῶς γνωσθέντα ἀβουλοτέρων τῶν ἐναντίων τυχόντα κατωρθώθη, καὶ ἔτι πλέω, ἃ καλῶς δοκοῦντα βουλευθῆναι ἐς τοὐναντίον αἰσχρῶς περιέστη.* Verba *δίκας μὲν — δέχεσθαι* habet Thom. M. p. 227.

Μεγαρέων ψήφισμα] i. e. *περὶ Μεγαρέων.* v. Toll. Excurs. 2. ad Apollon. Lexic. Hom. p. 751. Conf. Il. III, 206. *σεῦ ἕνεκ᾽ ἀγγελίης* i. e. *propter legationem tua causa susceptam.* v. Taylor. ad Lys. p. 122. Perizon. ad Sanct. Min. II, 1, 15. Burm. ad Phaedr. III, 8, 2. Mox verba *ὅπερ — προὔχονται* explicant Thom. M. p. 740. et Suidas v. *προὔχοντο*, qui adscripsit verba: *εἰ τὸ Μεγ. — προὔχονται.*

οἷς εἰ ξυγχωρήσετε] Imitatur Dionys. A. R. p. 1180. *ὥςτ᾽ εἰ τὰ πρῶτα συγχωρήσετε, ἕτερόν τι χεῖρον εὐθὺς ἐπιταχθήσεσθε, ὡς φόβῳ ὑπακούσαντες καὶ τὰ πρῶτα.* Idem expressit quae sequuntur *πρὶν βλαβῆναί τι*, et *οἷς οὔτ᾽ ἴδια οὔτ᾽ ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν*, et leviter mutata verba e cap. 141. *αἱ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον ἀνέχουσι*, quae sic effert: *οἱ πόλεμοι ταῖς περιουσίαις τῶν χρημάτων ὡς τὰ πολλὰ ἀντέχουσιν.* In his *ἐπιταχθήσεσθε* est dictum pro *ἐπιταχθήσεται ὑμῖν.* v. Matth. Gr. p. 579. et initio enuntiati *οἷς εἰ* pro *εἰ γὰρ αὐτοῖς.* Denique *τοῦτο ὑπακούσαντες* non ad *ἄλλο τι μεῖζον* spectat, sed ad *τὸ βραχύ τε τοῦτο*, *aliud maius vobis imperabunt, quasi metu percussi in hoc morem iis gesseritis.*

καταστήσετε] v. Popp. prol. t. I. p. 138.

141. *αὐτόθεν*] i. e. *ἐκ τούτων*, *ex his igitur.*

διανοήθητε — κεκτήμεθα] Haack. secutus Kistenmakerum, qui *εἰ* exponit per *ἄν*, statuit, scriptorem variata oratione dicere *εἰ πολεμήσομεν*, *deliberate, an bellum gesturi sumus*, pro *πολεμεῖν*, quod antecedenti *ὑπακούειν* magis conveniret. Gail. et Popp. obs. p. 98. structuram *ἀπὸ κοινοῦ* esse putantes ex *πολεμήσομεν* repetunt infinitivum *πολεμεῖν*, supplendum ad participia *εἴξοντες* et

δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες. αὐτουργοί τε γάρ εἰσι Πελοποννήσιοι καὶ οὔτε ἰδίᾳ οὔτε ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν αὐτοῖς, ἔπειτα χρονίων πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι διὰ τὸ βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας ἐπιφέρειν. καὶ οἱ τοιοῦτοι οὔτε ναῦς πληροῦντες οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις ἐκπέμπειν δύνανται, ἀπὸ τῶν ἰδίων τε ἅμα ἀπόντες καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες καὶ προσέτι καὶ θαλάσσης εἰργόμενοι· αἱ δὲ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι. σώμασί τε ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ χρήμασι πολεμεῖν, τὸ μὲν πιστὸν ἔχοντες ἐκ τῶν κινδύνων κἂν περιγενέσθαι, τὸ δὲ οὐ βέβαιον μὴ οὐ προαναλώσειν, ἄλλως τε κἂν παρὰ δόξαν ὅπερ εἰκὸς ὁ πόλεμος αὐτοῖς μηκύνηται. μάχῃ μὲν γὰρ μιᾷ πρὸς ἅπαντας Ἕλληνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀντισχεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι, ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε ἰσόψηφοι ὄντες καὶ οὐχ ὁμόφυλοι τὸ ἐφ'

ἕξοντες. Comparat Poppo verba III, 2. *τῶν λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι* i. e. *καὶ ἀφικέσθαι ὅσα ἔδει ἀφικέσθαι*. Quibus similis est locus Plat. Phaedon. c. 62. *οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι*, ubi *βιῶναι* bis cogitandum. Nostro tamen loco verbum, quod supplendum est, alio modo effertur, quam verbum, unde suppletur. Similiora igitur verba Dem. Ol. 1. p. 15. *οὔτε γάρ, ὡς δοκεῖ, καὶ φήσειέ τις ἂν μὴ σκοπῶν ἀκριβῶς, εὐπρεπῶς, οὐδ' ὡς ἂν κάλλιστ' αὐτῷ τὰ παρόντ' ἔχοι*, i. e. *οὐδ' οὕτως ἔχει, ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι*. Paulo aliter se habent verba Thuc. II, 89. *οὐκ ἂν ἡγοῦνται, μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παραπολὺ πράξειν, ἀνθίστασθαι ἡμᾶς*, ubi ad *παρὰπολὺ* ex praegressis verbum *προνενικηκέναι* non mutata forma repetendum est: *dass wir etwas unseres früheren vollständigen Sieges Würdiges ausführen wollen.* — Mihi quidem h. l. facilius videtur, *εἰ* pro *an* accipere.

τὰ δὲ τοῦ πολέμου — ὑπαρχόντων] i. e. *τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τὰ ἑκατέροις ὑπάρχοντα*, ut supr. explicatum est ad c. 122. Mox *ἀνέχουσι* est, *sustinent*. v. Herm. ad Soph. Oed. C. 680.

μὴ οὐ προαναλώσειν] i. e. *nam corpora quidem ex periculis evasura sperant, pecunias autem non persuasum habent non ante belli finem absumtum iri.* v. Herm. ad Vig. p. 796, 265.

μήτε βουλευτηρίῳ — ἐπιτελῶσι] i. e. *μὴ χρώμενοι μὴ ἐπιτελῶσι*. V. supr. ad c. 12. Similia his Livius, qui postquam XXXIV, 34. Quintium loquentem induxit, haec addit: *haec oratio primum animos omnium ad respicienda domestica mala convertit, segnitiem et invidiam et obtrectationem domi manentium adversus militiam, libertatem difficilem ad consensum, inopiam publicam, malignitatem conferendi ex privatis.* Paulo ante verba *μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντι-*

ἑαυτῶν ἕκαστος σπεύδει· ἐξ ὧν φιλεῖ μηδὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μὲν ὡς μάλιστα τιμωρήσασθαί τινα βούλονται, οἱ δὲ ὡς ἥκιστα τὰ οἰκεῖα φθεῖραι. χρόνιοί τε ξυνιόντες ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν, τῷ δὲ πλέονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσι. καὶ ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἴεται βλάψειν, μέλειν δέ τινι καὶ ἄλλῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τι προϊδεῖν, ὥςτε τῷ αὐτῷ ὑπὸ ἁπάντων ἰδίᾳ δοξάσματι λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόον φθειρόμενον. μέγιστον δὲ τῇ τῶν χρημάτων σπάνει κωλύσονται, ὅταν σχολῇ αὐτὰ ποριζόμενοι διαμέλλωσι· τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. καὶ μὴν οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις οὐδὲ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἄξιον φοβηθῆναι. τὴν μὲν γὰρ χαλεπὸν καὶ ἐν εἰρήνῃ πόλιν ἀντίπαλον παρασκευάσασθαι, ἥπου δὴ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετειχισμένων. φρούριον δ' εἰ ποιήσονται, τῆς μὲν γῆς βλάπτοιεν ἄν τι μέρος καταδρομαῖς καὶ αὐτομολίαις, οὐ μέντοι ἱκανόν γε ἔσται ἐπιτειχίζειν τε κωλύειν ἡμᾶς πλεύσαντας ἐς τὴν ἐκείνων καὶ ᾗπερ ἰσχύο- 142

παρασκευὴν dicta pro: πρὸς παρασκευὴν μὴ ὁμοίαν sive ἀνομοίαν, ut I, 91. μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς. III, 57. μὴ τὰ εἰκότα. 67. οὐκ ἐκ προςηκόντων. Mox ἰσόψηφοι ex h. l. citat Pollux VIII, 15. Ad ὁμόφυλοι schol. cod. F. adnotavit οἱ μὲν γὰρ Δωριεῖς, οἱ δὲ Αἰολεῖς, οἱ δὲ Βοιωτοί.

ἐφ' ἑαυτῶν] K. L. O. Vulg. ἐφ' ἑαυτόν. Conf. I, 17. τὸ ἐφ' ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι. II, 63. ἐπὶ σφῶν αὐτῶν — οἰκεῖν. V. Matth. Gr. p. 856. Mox σπεύδει scripsi ex plerisque codd. pro σπεύδῃ. Variatur, ut solet, structura. V. supr. ad c. 38.

παρὰ — ἀμέλειαν] i. e. *propter incuriam*. V. Viger. p. 645. Valcken. ad argum. Eur. Phoen. p. XXI. Matth. Gr. §. 588. Conf. Lucian. d. conscr. hist. c. 11. Deinde ὑπὲρ ἑαυτοῦ est: *an seiner Stelle*.

142. κωλύσονται] i. e. κωλυθήσονται. v. Hemsterh. ad Thom. M. p. 852. Abresch. auct. p. 294. Matth. Gr. p. 690. Buttm. §. 123. 3. De v. διαμέλλειν v. Zonar., ibiq. Tittm. Verbis τοῦ δὲ πολέμου — μενετοί usus est Thom. M. p. 608.

καὶ μὴν οὐδ' ἡ ἐπιτείχισις — ἀμύνεσθαι] „Apud alios scriptores ipsum φρούριον in hostili regione exstructum dicitur ἐπιτειχίζεσθαι, atque Thuc. ipse de Deceleae castelli munitione usurpat nomen ἐπιτείχισις VI, 90. At hic φρούριον quidem dicit fieri posse, sed ἐπιτείχισμα vix pacis tempore per urbem aequalem viribus et aemulam ideoque alias urbes aemulas habentem effici. An igitur ἐπιτείχισιν ποιεῖσθαι est *moenia continua in aliquam urbem exstruere*? Sed fac ita esse: quid sibi volunt haec οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετειχισμένων? Steph. in thesaur. *cum nos non minus contra ipsos munitiones vicissim excitarimus*, sive *propugnaculis adversus eos excitatis vicissim nos munierimus*. Ibi ne urgeamus, activi participium requiri (cum perfectum passivi medii vim habere possit;) quales sunt illae munitiones, quas Athenienses tunc,

δίκης τοῖς πέλας ἐπιτασσομένη. τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες. αὐτουργοί τε γάρ εἰσι Πελοποννήσιοι καὶ οὔτε ἰδίᾳ οὔτε ἐν κοινῷ χρήματά ἐστιν αὐτοῖς, ἔπειτα χρονίων πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι διὰ τὸ βραχέως αὐτοὶ ἐπ' ἀλλήλους ὑπὸ πενίας ἐπιφέρειν. καὶ οἱ τοιοῦτοι οὔτε ναῦς πληροῦντες οὔτε πεζὰς στρατιὰς πολλάκις ἐκπέμπειν δύνανται, ἀπὸ τῶν ἰδίων τε ἅμα ἀπόντες καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες καὶ προσέτι καὶ θαλάσσης εἰργόμενοι· αἱ δὲ περιουσίαι τοὺς πολέμους μᾶλλον ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχουσι. σώμασί τε ἑτοιμότεροι οἱ αὐτουργοὶ τῶν ἀνθρώπων ἢ χρήμασι πολεμεῖν, τὸ μὲν πιστὸν ἔχοντες ἐκ τῶν κινδύνων κἂν περιγενέσθαι, τὸ δὲ οὐ βέβαιον μὴ οὐ προαναλώσειν, ἄλλως τε κἂν παρὰ δόξαν ὅπερ εἰκὸς ὁ πόλεμος αὐτοῖς μηκύνηται. μάχῃ μὲν γὰρ μιᾷ πρὸς ἅπαντας Ἕλληνας δυνατοὶ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἀντισχεῖν, πολεμεῖν δὲ μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαρασκευὴν ἀδύνατοι, ὅταν μήτε βουλευτηρίῳ ἑνὶ χρώμενοι παραχρῆμά τι ὀξέως ἐπιτελῶσι, πάντες τε ἰσόψηφοι ὄντες καὶ οὐχ ὁμόφυλοι τὸ ἐφ'

ἕξοντες. Comparat Poppo verba III, 2. *τῶν λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι* i. e. *καὶ ἀφικέσθαι ὅσα ἔδει ἀφικέσθαι.* Quibus similis est locus Plat. Phaedon. c. 62. *οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσίως βιῶναι*, ubi *βιῶναι* bis cogitandum. Nostro tamen loco verbum, quod supplendum est, alio modo effertur, quam verbum, unde suppletur. Similiora igitur verba Dem. Ol. 1. p. 15. *οὔτε γάρ, ὡς δοκεῖ, καὶ φήσειέ τις ἂν μὴ σκοπῶν ἀκριβῶς, εὐπρεπῶς, οὐδ' ὡς ἂν κάλλιστ' αὐτῷ τὰ παρόντ' ἔχοι*, i. e. *οὐδ' οὕτως ἔχει, ὡς ἂν κάλλιστα ἔχοι.* Paulo aliter se habent verba Thuc. II, 89. *οὐκ ἂν ἡγοῦνται, μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παραπολὺ πράξειν, ἀνθίστασθαι ἡμᾶς*, ubi ad *παραπολὺ* ex praegressis verbum *προνενικηκέναι* non mutata forma repetendum est: *dass wir etwas unseres früheren vollständigen Sieges Würdiges ausführen wollen.* — Mihi quidem h. l. facilius videtur, *εἰ* pro *an* accipere.

τὰ δὲ τοῦ πολέμου — ὑπαρχόντων] i. e. *τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τὰ ἑκατέροις ὑπάρχοντα*, ut supr. explicatum est ad c. 122. Mox *ἀνέχουσι* est, *sustinent.* v. Herm. ad Soph. Oed. C. 680.

μὴ οὐ προαναλώσειν] i. e. *nam corpora quidem ex periculis evasura sperant, pecunias autem non persuasum habent non ante belli finem absumtum iri.* v. Herm. ad Vig. p. 796, 265.

μήτε βουλευτηρίῳ — ἐπιτελῶσι] i. e. *μὴ χρώμενοι μὴ ἐπιτελῶσι.* V. supr. ad c. 12. Similia his Livius, qui postquam XXXIV, 34. Quintium loquentem induxit, haec addit: *haec oratio primum animos omnium ad respicienda domestica mala convertit, segnitiem et invidiam et obtrectationem domi manentium adversus militiam, libertatem difficilem ad consensum, inopiam publicam, malignitatem conferendi ex privatis.* Paulo ante verba *μὴ πρὸς ὁμοίαν ἀντι-*

ἑαυτῶν ἕκαστος σπεύδει· ἐξ ὧν φιλεῖ μηδὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μὲν ὡς μάλιστα τιμωρήσασθαί τινα βούλονται, οἱ δὲ ὡς ἥκιστα τὰ οἰκεῖα φθεῖραι. χρόνιοί τε ξυνιόντες ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν, τῷ δὲ πλέονι τὰ οἰκεῖα πράσσουσι. καὶ ἕκαστος οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀμέλειαν οἴεται βλάψειν, μέλειν δέ τινι καὶ ἄλλῳ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τι προϊδεῖν, ὥςτε τῷ αὐτῷ ὑπὸ ἁπάντων ἰδίᾳ δοξάσματι λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀθρόον φθειρόμενον. 142 μέγιστον δὲ τῇ τῶν χρημάτων σπάνει κωλύσονται, ὅταν σχολῇ αὐτὰ πορίζόμενοι διαμέλλωσι· τοῦ δὲ πολέμου οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. καὶ μὴν οὐδ᾽ ἡ ἐπιτείχισις οὐδὲ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἄξιον φοβηθῆναι. τὴν μὲν γὰρ χαλεπὸν καὶ ἐν εἰρήνῃ πόλιν ἀντίπαλον παρασκευάσασθαι, ἤπου δὴ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετειχισμένων. φρούριον δ᾽ εἰ ποιήσονται, τῆς μὲν γῆς βλάπτοιεν ἄν τι μέρος καταδρομαῖς καὶ αὐτομολίαις, οὐ μέντοι ἱκανόν γε ἔσται ἐπιτειχίζειν τε κωλύειν ἡμᾶς πλεύσαντας ἐς τὴν ἐκείνων καὶ ἧπερ ἰσχύο-

---

παρασκευὴν dicta pro: πρὸς παρασκευὴν μὴ ὁμοίαν sive ἀνομοίαν, ut I, 91. μὴ ἀπὸ ἀντιπάλου παρασκευῆς. III, 57. μὴ τὰ εἰκότα. 67. οὐκ ἐκ προςηκόντων. Mox ἰσόψηφοι ex h. l. citat Pollux VIII, 15. Ad ὁμόφυλοι schol. cod. F. adnotavit οἱ μὲν γὰρ Δωριεῖς, οἱ δὲ Αἰολεῖς, οἱ δὲ Βοιωτοί.

ἐφ᾽ ἑαυτῶν] K. L. O. Vulg. ἐφ᾽ ἑαυτόν. Conf. I, 17. τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῶν μόνον προορώμενοι. II, 63. ἐπὶ σφῶν αὐτῶν — οἰκεῖν. V. Matth. Gr. p. 856. Mox σπεύδει scripsi ex plerisque codd. pro σπεύδῃ. Variatur, ut solet, structura. V. supr. ad c. 38.

παρὰ — ἀμέλειαν] i. e. *propter incuriam*. V. Viger. p. 645. Valcken. ad argum. Eur. Phoen. p. XXI. Matth. Gr. §. 588. Conf. Lucian. d. conscr. hist. c. 11. Deinde ὑπὲρ ἑαυτοῦ est: *an seiner Stelle*.

142. κωλύσονται] i. e. κωλυθήσονται. v. Hemsterh. ad Thom. M. p. 852. Abresch. auct. p. 294. Matth. Gr. p. 690. Buttm. §. 123. 3. De v. διαμέλλειν v. Zonar., ibiq. Tittm. Verbis τοῦ δὲ πολέμου — μενετοί usus est Thom. M. p. 608.

καὶ μὴν οὐδ᾽ ἡ ἐπιτείχισις — ἀμύνεσθαι] „Apud alios scriptores ipsum φρούριον in hostili regione exstructum dicitur ἐπιτειχίζεσθαι, atque Thuc. ipse de Deceleae castelli munitione usurpat nomen ἐπιτείχισις VI, 90. At hic φρούριον quidem dicit fieri posse, sed ἐπιτείχισμα vix pacis tempore per urbem aequalem viribus et aemulam ideoque alias urbes aemulas habentem effici. An igitur ἐπιτείχισιν ποιεῖσθαι est *moenia continua in aliquam urbem exstruere?* Sed fac ita esse: quid sibi volunt haec οὐχ ἧσσον ἐκείνοις ἡμῶν ἀντεπιτετειχισμένων? Steph. in thesaur. *cum nos non minus contra ipsos munitiones vicissim excitarimus*, sive *propugnaculis adversus eos excitatis vicissim nos munierimus*. Ibi ne urgeamus, activi participium requiri (cum perfectum passivi medii vim habere possit;) quales sunt illae munitiones, quas Athenienses tunc,

μεν ταῖς ναυσὶν ἀμύνεσθαι. πλέον γὰρ ἡμεῖς ἔχομεν τοῦ κατὰ γῆν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐμπειρίας ἢ ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ κατ' ἤπειρον ἐς τὰ ναυτικά. τὸ δὲ τῆς θαλάσσης ἐπιστήμονας γενέσθαι οὐ ῥᾳδίως αὐτοῖς προςγενήσεται. οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς, μελετῶντες αὐτὸ εὐθὺς ἀπὸ τῶν Μηδικῶν, ἐξείργασθέ πω· πῶς δὴ ἄνδρες γεωργοὶ καὶ οὐ θαλάσσιοι, καὶ προςέτι οὐδὲ μελετῆσαι ἐασόμενοι διὰ τὸ ὑφ' ἡμῶν πολλαῖς ναυσὶν αἰεὶ ἐφορμεῖσθαι, ἄξιον ἄν τι δρῷεν; πρὸς μὲν γὰρ ὀλίγας ἐφορμούσας κἂν διακινδυνεύσειαν πλήθει τὴν ἀμαθίαν θρασύνοντες, πολλαῖς δὲ εἰργόμενοι ἡσυχάσουσι, καὶ ἐν τῷ μὴ μελετῶντι ἀξυνετώτεροι ἔσονται καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὀκνηρότεροι. τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστὶν ὥςπερ καὶ ἄλλο τι καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὅταν τύχῃ ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον

---

bello nondum exorto, iam aedificarunt adversus Lacedaemonios et in agro quidem hostili? Num muri ad Potidaeam obsidendam facti? At quomodo hanc ob causam difficile erat, in ipsa Attica munimenta excitare? An ipsarum Athenarum muri, qui pacis tempore aegre exstructi erant? At quomodo in hos quadrat verbum ἐπιτειχίζεσθαι, praesertim cum ἐπιτείχισις Lacedaemoniorum aliter accipienda sit? Praeterea unum καί, vel quod ante κωλύειν, vel quod ante ἤπερ vulgo reperitur, turbat structuram; prius igitur recte omittitur in H. c. atque apud Vallam [adde in A. B. h.] Sed eo eiecto restant tamen difficultates etc." Popp. prol. t. I. p. 236. — Nihil in his difficultatis est. Ἐπιτείχισις Lacedaemoniorum est *circumvallatio* urbium Atticarum *continuis operibus facta*, quae ut magnae molis vel in pace arduum est exstruere, licet exstruantur ab urbe pari opibus et arte muniendi, nedum a Lacedaemoniis huius artis imperitis perficiantur, qui non callerent τὸ τειχομαχεῖν, ideoque Athenienses ad Ithomen expugnandam auxilio vocarunt. V. supr. c. 102. Ἀντεπιτείχισις autem Atheniensium non proprie vocatur, sed classes eorum intelligendae, quibus oras Peloponnesi advecti Lacedaemonios terrae suae obsessores ab obsessione avocant. His igitur classibus consilio Themistoclis exstructis sese ἀντεπιτετειχισμένους dicunt i. e. viam muniisse, qua obsessores in ipsorum terris contra obsidentes arceant. Iam φρούριον est castellum in hostili terra exstructum, quale postea Decelea fuit, quam auctore Alcibiade Spartani occuparunt, unde Atticam invasionibus infestabant, quo se transfugae recipiebant, et Atheniensium cum finitimis commercium intutum reddebatur. Neque fuit haec res minimum momentum ad bellum feliciter a Lacedaemoniis finiendum. Potuit autem illud oppidum communitum etiam ἐπιτείχισις appellari, quia non longe Athenis distans urbi quasi imminebat. — Mox αὐτομολίαις intellige: *recipiendis transfugis*. V. supr. ad c. 71.

πλέον — τὰ ναυτικά] i. e. *nam ex usu rerum nauticarum plus peritiae ad proelia terrestria habemus, quam illi ex usu militiae terrestris ad pugnas navales.* Structura haec: πλ. ἔχομεν ἐμπειρίας τοῦ κατὰ γῆν ἐξ ἐμπειρίας τοῦ ναυτικοῦ — ἐξ ἐμπειρίας τοῦ κατ' ἠπει-

μηδὲν ἐκείνῳ πάρεργον ἄλλο γίγνεσθαι. εἴ τε καὶ κινήσαντες 143 τῶν Ὀλυμπίασιν ἢ Δελφοῖς χρημάτων μισθῷ μείζονι πειρῷντο ἡμῶν ὑπολαβεῖν τοὺς ξένους τῶν ναυτῶν, μὴ ὄντων μὲν ἡμῶν ἀντιπάλων ἐςβάντων αὐτῶν τε καὶ τῶν μετοίκων δεινὸν ἂν ἦν· νῦν δὲ τόδε τε ὑπάρχει καὶ ὅπερ κράτιστον κυβερνήτας ἔχομεν πολίτας καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν πλείους καὶ ἀμείνους ἢ πᾶσα ἡ ἄλλη Ἑλλάς. καὶ ἐπὶ τῷ κινδύνῳ οὐδεὶς ἂν δέξαιτο τῶν ξένων τήν τε αὐτοῦ φεύγειν καὶ μετὰ τῆς ἥσσονος ἅμα ἐλπίδος ὀλίγων ἡμερῶν ἕνεκα μεγάλου μισθοῦ δόσεως ἐκείνοις ξυναγωνίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν Πελοποννησίων ἔμοιγε τοιαῦτα καὶ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα τούτων τε ὧνπερ ἐκείνοις ἐμεμψάμην ἀπηλλάχθαι καὶ ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου μεγάλα ἔχειν. ἤν τ' ἐπὶ τὴν χώραν ἡμῶν πεζῇ ἴωσιν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἐκείνων πλευσούμεθα, καὶ οὐκέτι ἐκ τοῦ ὁμοίου ἔσται Πελοποννήσου μέρος τι τμηθῆναι καὶ τὴν Ἀττικὴν ἅπασαν. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἕξουσιν ἄλλην ἀντιλαβεῖν ἀμαχεί, ἡμῖν δέ ἐστι γῆ πολλὴ καὶ ἐν νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον. μέγα γὰρ τὸ τῆς θαλάσσης κράτος. σκέψασθε δέ· εἰ γὰρ ἦμεν νησιῶται, τίνες ἂν ἀληπτότεροι ἦσαν; καὶ νῦν χρὴ ὅτι ἐγγύτατα τούτου διανοηθέντας τὴν μὲν γῆν καὶ οἰκίας ἀφεῖναι, τῆς δὲ θαλάσσης καὶ πόλεως φυλακὴν ἔχειν, καὶ Πελοποννησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας πολλῷ πλείοσι μὴ διαμάχεσθαι· κρατήσαντές τε γὰρ αὖθις οὐκ ἐλάσσοσι μαχούμεθα καὶ ἢν σφαλῶμεν, τὰ τῶν ξυμμάχων ὅθεν ἰσχύομεν προσαπόλλυται· οὐ γὰρ ἡσυχάσουσι μὴ ἱκανῶν ἡμῶν ὄντων ἐπ' αὐτοὺς στρατεύειν· τήν τε ὀλόφυρσιν μὴ οἰκιῶν καὶ γῆς ποιεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν σωμάτων· οὐ γὰρ τάδε τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῦτα

ρον etc. Marg. ed. Flor. Vim. emendat non male ἐκ τῆς τοῦ ναυτικοῦ.

μὴ μελετῶντι] His respicitur ad or. Corinthiorum c. 121. μελετήσομεν τὰ ναυτικά. Hoc dicit, nihil adversarios in bello navali effecturos, cum ne hoc quidem sint consecuturi, ut se exerceant, quoniam Athenienses semper pluribus navibus eos sint observaturi. Mox verbis ὅταν τύχῃ etc. usus est Aristid. pr. rhetor. p. 183. *Canter.* Ad verba ἀλλὰ μᾶλλον — γίγνεσθαι ex verbo ἐνδέχεται aliud cognatae significationis repetendum est, δεῖ vel simile aliquid, ut II, 13. ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα (supple βούλεται) γίγνεσθαι, et ex composito simplex IV, 76. ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι sc. βοηθήσωσιν. De participio μελετῶντι v. Herm. ad Soph. Trach. 195.

143. ὀλόφυρσιν] Dionys. XI. p. 795. ταύτης δ' ἐστὶ τῆς ἰδέας et sequentia, in quibus aliquid excidit incuria librariorum, male

κτῶνται. καὶ εἰ ᾤμην πείσειν ὑμᾶς, αὐτοὺς ἂν ἐξελθόντας ἐκέλευον αὐτὰ δῃῶσαι καὶ δεῖξαι Πελοποννησίοις ὅτι τούτων 144 γε ἕνεκα οὐχ ὑπακούσεσθε. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἔχω ἐς ἐλπίδα τοῦ περιέσεσθαι, ἢν ἐθέλητε ἀρχήν τε μὴ ἐπικτᾶσθαι ἅμα πολεμοῦντες καὶ κινδύνους αὐθαιρέτους μὴ προστίθεσθαι. μᾶλλον γὰρ πεφόβημαι τὰς οἰκείας ἡμῶν ἁμαρτίας ἢ τὰς τῶν ἐναντίων διανοίας. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν καὶ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἅμα τοῖς ἔργοις δηλωθήσεται· νῦν δὲ τούτοις ἀποκρινάμενοι ἀποπέμψωμεν Μεγαρέας μὲν ὅτι ἐάσομεν ἀγορᾷ καὶ λιμέσι χρῆσθαι, ἢν καὶ Λακεδαιμόνιοι ξενηλασίας μὴ ποιῶσι μήτε ἡμῶν μήτε τῶν ἡμετέρων ξυμμάχων· οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ἐν ταῖς σπονδαῖς οὔτε τόδε· τάς τε πόλεις ὅτι αὐτονόμους

---

huc traxit Krueger. ad ipsum p. 227. Nam in mente Dionys. habuit locum II, 51., ubi vide.

144. *ἢν ἐθέλητε — προστίθεσθαι*] „Vaticinio decepti orbis terrarum imperii spem conceperant. V. Aristoph. Equ. 961. 1010. 1086. Av. 978., ibiq. schol. Plut. V. Nic. c. 12. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 314., quem nolim hoc consilium novum dixisse, invito Plut. Pericl. c. 20. Alcib. c. 17. et Thucydide. Stilbides clarus vates exercitum in Siciliam comitatus est v. Philochor. ap. schol. Aristoph. Pac. 1031. Plut. V. Nic. c. 23.“ Krueger. Comm. Thuc. p. 272. not. Adde d. sit. et orig. Syrac. p. 36. not. 3.

ἀποπέμψωμεν] sc. *αὐτούς*. Conf. supr. c. 8. *γνωσθέντες τῇ σκευῇ τῶν ὅπλων ξυντεθαμμένοι*. c. 138. *ἐλπίδα, ἣν ὑπετίθει αὐτῷ δουλώσειν* sc. *αὐτό*. et c. 20. *τῷ Ἱππάρχῳ περιτυχόντες — διακοσμοῦντι, ἀπέκτειναν* sc. *αὐτόν*. Praeterea traiectio verborum inest, nam iustus ordo hic: *νῦν δὲ ἀποπέμψωμεν τούτους ἀποκρινάμενοι, ὅτι* etc., ut II, 12. *τοσόνδε εἰπὼν ἐπορεύετο, ὅτι ἥδε ἡμέρα ἄρξει* etc., VIII, 86. *ἀποκρινάμενος αὐτοῖς ἀπέπεμπεν, ὅτι* etc. Mox de *ξενηλασίαις* Spartanorum v. Plut. Instit. Lac. t. VI. p. 88. Wessel. ad Pet. leg. Att. p. 678. Cic. off. III, 11. schol. ad Thuc. I, 77. *οὐδενὶ γὰρ ξένῳ μετεδίδοσαν τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων, ἀλλὰ καὶ ἐξενηλάτουν*. Meurs. misc. Lacon. II. 9. Crag. d. rep. Lac. III, 3. Xenoph. d. rep. Lac. 14. Plut. V. Lyc. c. 27. Gail. *Mém.* p. 123. O. Mueller. *d. Dorer* t. II. p. 8. not. 121. 229. 411. not.

κωλύει] Apud Dionys. p. 796. legitur *οὔτε γὰρ ἐκεῖνο κωλύει ταῖς σπονδαῖς οὔτε τόδε*, et *κωλύει* accipit dictum pro *κωλύεται*. Vulgatam ita explicat Herm., ut pronomina pro accusativis habens ad *κωλύει* suppleat *τι*. Mihi quidem verissimum videtur, eiecto *ἐν* interpretari *κωλύει*, *impedimento est*, *ἐμπόδιόν ἐστι*. Dionysii rationem refellit Herm. dictis ad Soph. Trach. 195. conf. interpp. ad Soph. Oed. R. 153. Seidler. ad Eur. Iphig. T. 1119. Scripturam codicum L. O. *κωλύειν* praefert Krueger. ad Dionys. p. 228. et deleto *ἐν* amplectitur interpretationem Vallae *impedimentum esse*. Mox e libris *τάς τε πόλεις* dedi pro *τὰς δὲ π.*, ubi *τε*, ut solet, respondet particulae *μέν*. Denique *αὐτῶν*

ἀφήσομεν, εἰ καὶ αὐτονόμους ἔχοντες ἐσπεισάμεθα καὶ ὅταν κἀκεῖνοι ταῖς αὑτῶν ἀποδῶσι πόλεσι μὴ σφίσι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπιτηδείως αὐτονομεῖσθαι, ἀλλὰ αὐτοῖς ἑκάστοις ὡς βούλονται· δίκας δὲ ὅτι ἐθέλομεν δοῦναι κατὰ τὰς ξυνθήκας, πολέμου δὲ οὐκ ἄρξομεν, ἀρχομένους δὲ ἀμυνούμεθα. ταῦτα γὰρ δίκαια καὶ πρέποντα ἅμα τῇδε τῇ πόλει ἀποκρίνασθαι. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἀνάγκη πολεμεῖν· ἢν δὲ ἑκούσιοι μᾶλλον δεχώμεθα, ἧσσον ἐγκεισομένους τοὺς ἐναντίους ἕξομεν· ἔκ τε τῶν μεγίστων κινδύνων ὅτι καὶ πόλει καὶ ἰδιώτῃ μέγισται τιμαὶ περιγίγνονται. οἱ γοῦν πατέρες ἡμῶν ὑποστάντες Μήδους καὶ οὐκ ἀπὸ τοσῶνδε ὁρμώμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἐκλιπόντες γνώμῃ τε πλείονι ἢ τύχῃ καὶ τόλμῃ μείζονι ἢ δυνάμει τόν τε βάρβαρον ἀπεώσαντο καὶ ἐς τάδε προήγαγον αὐτά. ὧν οὐ χρὴ λείπεσθαι, ἀλλὰ τούς τε ἐχθροὺς παντὶ τρόπῳ ἀμύνεσθαι καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πειρᾶσθαι αὐτὰ μὴ ἐλάσσω παραδοῦναι.

145 Ὁ μὲν Περικλῆς τοιαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι νομίσαντες ἄριστα σφίσι παραινεῖν αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἃ ἐκέλευε, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀπεκρίναντο τῇ ἐκείνου γνώμῃ, καθ' ἕκαστά τε ὡς ἔφρασε καὶ τὸ ξύμπαν, οὐδὲν κελευόμενοι ποιήσειν, δίκῃ δὲ κατὰ τὰς ξυνθήκας ἑτοῖμοι εἶναι διαλύεσθαι περὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐπὶ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. καὶ οἱ μὲν ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου καὶ οὐκέτι ὕστερον ἐπρεσβεύοντο.

---

scripsi pro *ἑαυτῶν* ex libris longe plurimis. Eadem fere verba iam c. 19. legebantur: *κατ' ὀλιγαρχίαν σφίσιν αὐτοῖς μόνον ἐπιτηδείως ὅπως πολιτεύσωσι.* Valcken. ad Herodot. V. p. 424. deleri vult verba *τοῖς Λακεδαιμονίοις*, tanquam interpretamentum. Quodsi recte fieret, sexcenta alia eiusmodi apud Thucydidem delenda essent, velut IV, 114. in verbis: *οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτοὺς τῶν Λακεδαιμονίων δοκεῖν ἧσσον — εὔνους ἂν σφισι γενέσθαι* duo verba *τῶν Λακ.* spuria esse videri possint. Adde IV, 85. *ἡμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι.* III, 21. *τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἑκκαίδεκα πόδες.* V, 18. *ἀμφοτέροις, Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις*, sed ibi, ut in formula foederis, magis necessaria talia additamenta sunt. Itaque rursus adiiciuntur ibid. c. 29. Adde VI, 2. *οὕτως Ἰταλία ἐπωνομάσθη.* Quare supra c. 100. verba *αἱ Ἐννέα ὁδοί*, quanquam a Valla omissa, non puto obducenda esse. Eiusdem generis sunt loci, ubi positis *οἱ μέν — οἱ δέ*, tamen subiecta, quo redeunt illae voces, adiiciuntur, velut VI, 57. *καὶ ὁ μὲν ὁ Ἀριστογείτων.* VII, 57. med. *οἱ μὲν — Κυθήριοι.* 78. *τὸ δὲ — τὸ Νικίου.* 86. *τὸν μὲν — Δημοσθένην.* V, 65. VII, 4. 8. 44. 46. Conf. ad V, 83., ubi iterum Valckenar. interpretamentum esse opinatur. — Mox *ἄρχειν* et *ἄρχεσθαι* eodem significatu usurpantur. Conf. Dionys. p. 1366.

146 Αἰτίαι δὲ αὗται καὶ διαφοραὶ ἐγένοντο ἀμφο
πρὸ τοῦ πολέμου ἀρξάμεναι εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐν Ἐπ
νῳ καὶ Κερκύρᾳ· ἐπεμίγνυντο δὲ ὅμως ἐν αὐταῖς καὶ
ἀλλήλους ἐφοίτων, ἀκηρύκτως μέν, ἀνυπόπτως δὲ
σπονδῶν γὰρ ξύγχυσις τὰ γιγνόμενα ἦν καὶ πρόφασις
πολεμεῖν.

---

146. ἀκηρύκτως] Suidas in ἀκηρυκτί.

ARGUMENTUM

LIBRI II.

Thebani, qui noctu per proditionem occupaverant Plataeam, ab oppidanis partim occisi, partim capti sunt 6. Quo facto ruptis aperte foederibus, utrimque ab Atheniensibus et Peloponnesiis summa vi bellum parari coeptum est. Sociorum recensus 9.

ATHENIENSIUM societas. *Graeci.* Socii *veteres. Liberi* et *non tributarii:* ex his in fide manserunt *Messenii*, quibus Naupactum habitandam tradiderant, item *Plataeenses*. Infirmae fidei erant *Lesbii*, qui naves praebebant et *Chii*. *Liberi* et *tributum pendentes* ante pacem Niciae nulli erant; postea urbes nonnullae in terris ad Thraciam sitae. *Coloni cleruchique* socii erant fidem servantes *Scyri* incolae, *Lemnii*, *Imbrii*, *Naxii*, *Andrii*, *Hestiaeenses*, et hi quidem iam ante bellum: per ipsum bellum colonis assignatae sunt *Aegina*, *Potidaea*, *Lesbus* praeter Methymnam, *Scione*, *Melus*, *Amphipolis*, *Thurii*. *Subiecti* erant iidemque *tributarii* *Oropii* in Boeotia, *Eretrienses*, *Chalcidenses*, *Carystii* in Euboea; in Macedonia *Methonii*, *Chalcidenses*, *Bottiaei*, *Potidaea* in regionibus ad Thraciam sitis. Iam ineunte bello defecerant *Olynthus*, *Scolus*, *Spartolus*, *Singus*. Ibidem terrarum subiectae tributariaeque erant *Scione*, *Mende*, *Torone*, quae cum defecissent, rursus captae sunt. Adde *Sanen*, aliasque urbes, τῆς Ἀκτῆς quae dicebantur, quae item defecerunt. Itidemque in iisdem oris *Acanthus*, *Stagirus*, *Galepsus*, *Oesyme*, *Argilus*, *Thasus*. Porro in Thracia *Aenii*, ad Hellespontum *Sestus*, *Byzantium*, *Chalcedon*, *Cyzicus*, *Lampsacus*, *Abydus* subiectorum tributariorumque conditione erant. Item Aeoliae urbes *Cyme* et *Tenedus*; Ioniae *Phocaea*, *Clazomenae*, *Erythrae*, *Erae*, *Teos*, *Lebedus*, *Colophon* et *Notium*, *Myus*, *Miletus*, *Samus*; accedit his *Caria* litoralis cum *Thoriensibus* Carum accolis, accedunt ibidem conditae urbes *Halicarnassus*, *Cnidus*, *Rhodus* cum suis urbibus *Camiro*,

Lindo, *Ialyso*, et insula Rhodiorum *Chalce;* denique *Cos* et quotquot insulae intra Peloponnesum et Cretam orientem solem spectabant, ceteraeque *Cyclades: Icarus*, *Myconus*, *Delus* etc., denique *Cretensium* aliquot: *Polichnitae*, *Gortynii* item Atheniensium imperio parebant, pendebantque tributum. Hostes erant *Cydoniatae*.

Atheniensium socii *recentiores*, *liberi*, vel potius coerciti: Insulani in mari Ionio statim ineunte bello socii facti sunt: *Corcyraei*, *Cephallenes*, *Zacynthii*. Sicilienses hi foedus cum Atheniensibus inierunt: *Naxii*, *Catanaei*, *Leontini;* in Italia *Metapontii*. *Liberi* iidemque *aequo iure:* Acarnanum plurimi praeter *Oeniades* socii facti paulo ante bellum; in his *Stratus*, urbium eius regionis maxima; deinde *Amphilochi* cum urbe potentissima *Argo Amphilochica:* item liberi et aequo iure commune *Argivorum*, si Epidauro abieris, omne. Socii erant *Cleonaei* quoque et *Orneatae* et qui Lacedaemoniis desciverant *Elei* et *Mantinenses*, et primo bello Siculo *Camarinaei* et *Rhegini*. Ab Atheniensium partibus steterunt, quanquam firmo foedere non iuncti: *Thessali* iisque subditi accolaeque cum urbibus *Larissa*, *Pharsalo*, *Cranone*, *Pyraso*, *Gyrtone*, *Pheris*. Thessalorum imperio paruerunt *Peraebi*, *Magnetes*, *Achaei Phthiotae;* accolae erant *Melienses*, *Paralii*, *Hierenses*, *Oetaei*, *Aenianes*, *Dolopes*. Cum Atheniensibus porro fecerunt, nullo foedere stabili sociati *Phocenses* exceptis Delphis, *Locri Ozolae*.

Barbari Atheniensium socii, in Thracia *Odrysae* et *Odomanti;* in terris ad Thraciam sitis *Pelasgi Tyrrheni*, et *Macedonum* aliquot, *Cyncestae:* et in bello Siculo altero *Siculorum* plurimi; in Italia *Messapii*, et *Etruscorum* aliquot, qui quod Syracusiorum hostes erant, Athenienses iuverunt.

LACEDAEMONIORUM societas. *Graeci*. *Veteres* socii, in fide stantes e Peloponneso: *Corinthii*, *Phliasii*, *Sicyonii*, *Epidaurii*, *Troezenii*, *Hermionenses*, *Halienses*, *Pellenenses*, *Tegeatae*, *Lepreatae*. E media Graecia *Megarenses;* commune *Boeotorum*, *Dores*, *Delphi*. Suspectae fidei socii, quique post Niciae pacem defecerunt, e Peloponneso *Elei*, *Mantinenses*. Socii *recentiores* statim ineunte bello: e media Graecia *Ampraciotae*, *Leucadii*, *Anactorii*, *Locri Opuntii*, qui cuncti Corinthiorum partes sequebantur, praeter Locros quidem; item e media Graecia *Trachinienses*, qui serius ad societatem Lacedaemoniorum accedebant, sicut commune *Aetolorum*, e Peloponneso *Achaei*, atque hi quidem coacti. E Sicilia *Syracusii*, *Camarinaei*,

Geloi, *Agrigentini*, qui tamen in altero bello Siculo neutras partes sequebantur, quemadmodum etiam *Messenii*, *Selinuntii*, *Himeraei*, atque ex insulis Aeolicis *Liparaei*, ex Italia *Tarentini*, *Locri*que *Epizephyrii*.

Barbara societas aliquamdiu cum Lacedaemoniis iuncta: *Persae*, et regis Persarum satrapae *Tissaphernes* et *Pharnabazus*; *Edoni* Thraces, *Macedones* instabilis fidei sub rege Perdicca, et Archelao; Epirotarum *Chaones*, *Thesproti*; *Molossi* et *Atintanes* sub rege Tharype; *Parauaei*, sub rege Oroedo; sub rege Antiocho *Orestae*. Siculi Syracusanorum imperio subiecti *Inessenses*, *Hyblaei* etc. et *Sicani*. Popp. prolog. ad Thucyd. t. II. p. 48. 93.

Cum priores Peloponnesii, duce Archidamo rege Lacedaemoniorum (a quo bellum *Archidamium* dictum est, ut e Lysia ostendit Wassius, quanquam parum accurate Lysiam laudavit; est enim fragmentum Lysiae, quod apud Harpocrat. extat in v. Ἀρχιδάμιον πόλεμον, apud Reiskium t. VI. p. 11. desumtum illud ex oratione contra Antandrum et Pytheam: Ἀρχιδάμιος ἐκλήθη πόλεμος, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τοῦ τὸν Ἀρχίδαμον ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀττικήν. v. Marx. ad Ephor. p. 232. Duker. praefat. p. XXVI. *Lips*. Harpocrationem exscripsit Phavorinus. Haec belli pars prima gesta est per decennium. Idem Harpocrat. p. 118. de parte belli extrema: Δεκελεικὸς πόλεμος Πελοποννησιακὸς ἀπὸ μέρους τοῦ τελευταίου.) Peloponnesii igitur cum Atticam invasissent; Pericles Athenienses ad bellum sustinendum exhortatus, inter cetera reipublicae agros suos donavit, rogavitque Athenienses, si forte iis parceret hostis, ut ob eam rem nullam de ipso suspicionem conciperent. Enumeratio opum Atticae terrestrium navaliumque. De h. l. vid. Barthelem. *Voy. d. j. Anach*. c. 10. et 62. Manson. Spart. t. II. p. 398. et ante omnes Boeckh. de tributis sociorum in *Staatsh. d. Ath*. III, 15. t. I. p. 427. de aerario Atheniensium III, 20. t. I. p. 472. de exercitu et navibus II, 21. t. I. p. 273. de iisdemque Popp. prol. ad Thuc. t. II. cap. VI. et VII. Wyttenb. ad ecl. hist. p. 366. Urbis Athenarum ambitus, munitiones et defensio 13.

De circuitu urbis Athenarum dixi in libr. d. sit. et orig. Syrac. p. 40. Plut. V. Nic. c. 17. Syracusas dicit urbem Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάττονα. Atqui Strabo VI. p. 414. πεντάπολις, ait, ἦν τὸ παλαιὸν Syracusanorum urbs, ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα σταδίων ἔχουσα τὸ τεῖχος. Igitur Potter. Archaeol. Gr. t. I. p. 57. 68. *Ramb*. ambitum Athenarum cum muris longis, Phalero et Munychia facit centum septuaginta octo stadiorum fuisse. Phalerus enim oppidum viginti tantum stadiis urbe aberat. v. Paus. VIII, 10. Haec fuit minima urbis a mari di-

stantia. Pausan. I, 1. Portus autem Phalericus urbe distabat triginta quinque stadiis (Thuc. II, 13.); Piraeus quadraginta stadiis. Strab. IX. p. 606. B. Thuc. l. l. Chandler. itineris per Gr. descr. c. 5. p. 27. *vers. vern.* Circuitus Piraei cum Munychia fuit sexaginta stadiorum. Thuc. l. l. Circuitus urbis, excepto inter muros longos intervallo et inter murum Phalericum, quadraginta trium stadiorum fuit. Thuc. l. l. Summa igitur efficitur centum septuaginta octo stadiorum et paulo amplius ambitus urbis cum Piraeo et Munychia. conf. Gillies. hist. gr. t. II. p. 153. *vers. vern.* Atqui Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 43. circuitum urbis et portuum ad ducentum stadiorum fuisse perhibet. Idem p. 215. Piraeum et Munychiam moenia dicit habuisse ambitu sexies ferme mille passuum Romanorum (*anderthalb deutsche Meilen*); portus ait urbi coniunctos fuisse muris longis, quorum qui longior erat, quadraginta; qui brevior, triginta quinque stadia habuit. De ambitu Piraei et Munychiae fallitur. Nam sex millia passuum Romanorum Graecis erant tantum quadraginta octo stadia, et Thucydides clare: *τοῦ Πειραιῶς,* inquit, *ξὺν Μουνυχίᾳ ἑξήκοντα σταδίων ὁ περίβολος.* Inter murum Phalericum, et eum qui quadraginta stadia longus ad Piraeum ductus erat, *τὸ τεῖχος διὰ μέσου* erat. Id licet non pateret e verbis Thucydidis: *ἔστι δὲ αὐτοῦ ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ. τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο* (nam in his *τὸ ἔξωθεν* nullus alius murus est quam quem alii dicunt, borealis); disertis verbis docet Harpocr. in *διὰ μέσου τείχους* (leg. *τεῖχος.*) *Ἀντιφῶν πρὸς Νικοκλέα, τριῶν ὄντων τειχῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς καὶ Ἀριστοφάνης φησὶν ἐν Τριφάλητι, τοῦ τε Βορείου καὶ τοῦ Νοτίου, καὶ τοῦ Φαληρικοῦ, διὰ μέσου τούτων ἐλέγετο τὸ Νότιον, οὗ μνημονεύει καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ* (p. 456. A. *Steph.* p. 32. *Heind.*) Muri tum australis, tum borealis meminit etiam Aeschin. d. fals. leg. p. 50. *Wolf.* et *τὸ μακρὸν τεῖχος τὸ βόρειον* ap. Andocidem d. pac. p. 13. ex citatione Valesii est, itemque *τὸ μακρὸν τεῖχος τὸ νότιον.* conf. schol. ad Plat. l. l. Quod autem Boeckh. ambitum urbis et portuum ducentum stadiorum facit esse, secutus videtur auctoritatem Dionis Chrysost. or. 6. de tyrann., quem citat Vales. p. 43. *Gron.* *καίτοι διακοσίων σταδίων εἶναι τὴν περίμετρον τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιέως συντιθεμένου καὶ τῶν διὰ μέσου τειχῶν πρὸς τὸν περίβολον τοῦ ἄστεος. οἰκεῖσθαι γὰρ πάλαι καὶ ταῦτα ξύμπαντα, ὥςτε τὸ ἥμισυ ἔχειν Ἀθήνας Βαβυλῶνος.* Babylonis circuitus erat quadringentum octoginta stadiorum, teste Herodoto I, 178. Nec tamen fallere in ambitu urbis Dio-

nem puto, etsi idem longis bracchiis longitudinem nonaginta stadiorum tribuat in or. 25. de genio, dum cogito nos in computatione supra instituta spatium, quod inter Phalericum et murum borealem, quodque septendecim stadiorum erat, non addidisse. Non igitur pugnat cum Thucydide, Strabone et Pausania. Ceterum conf. Meurs. Lectt. Att. I, 1. Ambitum Athenarum et Ecbatanorum aequalem fuisse scribit Herodot. I, 98. V, 89. Ambitum Romae et Athenarum confert Dionys. A. R. IV. p. 219, 12. *Sylb.* εἰ δὲ τῷ τείχει τῷ δυσευρέτῳ μὲν ὄντι διὰ τὰς περιλαμβανούσας αὐτὸ πολλαχόθεν οἰκήσεις, ἴχνη δέ τινα φυλάττοντι κατὰ πολλοὺς τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς βουληθείη μετρεῖν αὐτὴν κατὰ τὸν Ἀθηναίων κύκλον τὸν περιέχοντα ἄστυ, οὐ πολλῷ τινι μείζων ὁ τῆς Ῥώμης φανείη κύκλος. Loquitur de Roma, qualis fuit temporibus Servii Tullii. Secundum haec istius urbis ambitus sexaginta ferme stadiorum tum temporis fuerit, si ex ducentis illis Dionis stadiis urbi proprie dictae Athenarum totidem stadia, sexaginta inquam largiaris. Idem A. R. IX. p. 624, 14. *Sylb.* καθοπλισάμενοι Romani contra Volscos et Aequos παρὰ δύναμιν τοῖς τείχεσιν ἐπέστησαν, τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως ὄντος ἐν τῷ τότε (a. u. 291.), ὅσος Ἀθηναίων τοῦ ἄστεος ὁ κύκλος. Plin. H. N. III, 10. de eadem urbe Roma: *moenia eius collegere ambitu imperatoribus censoribusque Vespasianis* (a. u. 828.) *M. passuum* XXX. *pass.* CC. (M. passuum XXX aequalia stadiis 240.) At longe maiorem iam tum effectam fuisse urbem Romam, extra dubitationem positum contendit Cluver. Sic. Ant. p. 205. Quod autem Aristides apud eundem Athenas dicit ambitum habuisse unius diei itineris; inde nihil colligere licet; quandoquidem iter varie apud antiquos accipitur. v. Uckert. Geogr. Gr. et Rom. Vol. I. P. II. p. 51. 56. Qualis Romae ambitus republica florente fuerit, non reperi. Sed eum per totum hoc tempus perpetuo eundem mansisse, qualis regnante Servio fuit, cum auctor sit Niebuhr. H. R. t. I. p. 248.; tamen credibile non est*).

---

*) De mensura spatii inter Phalericum et murum longum intermedii dixerunt Barthelem. *Voy. d. j. Anach.* t. II. p. 414. et Hawkins p. 505., qui quod scholiastes tradit: illud spatium septendecim stadiorum fuisse, erroris arguunt, fuisse enim longe brevius. His iam perscriptis in eum locum Addendorum ad Popponis prolegomena t. II. p. 250. incidi, ubi quas Leake Athen. p. 355. de tribus inter portus et urbem muris dubitationes moverit, refertur. Quae me compulerunt, ut rem retractans acrius pervestigarem. Atque Thucydidis quidem, Platonis in Gorgia,

Peloponnesii Acharnas usque populabundi pervenerunt, magna cum indignatione plebis in Periclem, exire contra hostes prohibentem 22. Atheniensium equites apud Phrygios fugati sunt. Ipsi cum in aciem non prodirent, Peloponnesii domum reversi sunt 23. Aeginetis ab Atheniensibus pulsis Lacedaemonii agros dederunt 27. Sol defecit 28. Athenienses societatem cum Sitalce Thraciae rege iunxerunt 29. Ea

---

Harpocrationis, et Scholiastae ad Platonem verbis inter se collatis, promptus sis in sententiam, post exstructos muros Phalericum et Piraei externum a Pericle additum esse tertium inde a Munychia ductum. Nam ita intelligo Scholiastae ad Plat. Gorg. verba p. 342. *Bekk.* *διὰ μέσου τεῖχος λέγει, ὃ καὶ ἄχρι νῦν ἐστὶν ἐν Ἑλλάδι. ἐν τῇ Μουνυχίᾳ γὰρ* (inde a Munychia ducens murum urbem versus?) *ἐποίησε* (Pericles sc.) *καὶ τὸ μέσον τεῖχος, τὸ μὲν βάλλον* (nominativus abs.) *ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ, τὸ δὲ ἐπὶ Φάληρα, ἵν' εἰ τὸ ἓν καταβληθῇ, τὸ ἄλλο ὑπηρετοίη ἄχρι πολλοῦ* i. e. *cum alterum versus Piraeum, alterum versus Phalerum dirigeretur.* Cum his plane congruit Harpocratio, et favent verba Thucydidis II, 13. *τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ — ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο*, cum praecessisset *Φαληρικὸν τεῖχος*, nunc addit *τὰ μακρὰ τείχη*, et eorum alterum appellat *τὸ ἔξωθεν.* Ambitum urbis, quaeque pars Piraei nondum munita erat, eam muniendam curavit Themistocles. v. Thuc. I, 93. Deinde Ol. 80 (457) muri longi inchoati, et paulo post perfecti I, 107. 108. Et quidem prior borealis sive Piraei murus, post illum australis sive Phalericus exstructus est, ut patere videtur ex Aeschin. d. fals. leg. p. 335. 336. *Reisk.*, cuius verba repetuntur in Andocid. orat. d. pac. p. 136, 8. *Bekk.* *ὥστε πρῶτον μὲν ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν* (circa Ol. 80. post superatos Aeginetas) *εἰρήνην λαβόντες ἀνηνέγκαμεν χίλια τάλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ νόμῳ κατεκλείσαμεν ἐξαίρετα εἶναι τῷ δήμῳ, τοῦτο δὲ τριήρεις ἄλλας ἑκατὸν ἐναυπηγησάμεθα, καὶ ταύτας ἐξαιρέτους ἐψηφισάμεθα εἶναι — καὶ τὸ τεῖχος τὸ μακρὸν τὸ νότιον ἐτειχίσθη.* Quae verba comparans cum Thucydidis II, 24. *καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔδοξεν αὐτοῖς ἐξαίρετα ποιησαμένοις χωρὶς θέσθαι — τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἐξαιρέτους ἑκατὸν ἐποιήσαντο, κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας*, dubito an ab oratoribus oratorio consilio tempora turbata esse dicam, an *τὸ μακρὸν τὸ νότιον τεῖχος* ex Harpocrationis definitione non Phalericum murum, sed illum tertium intermedium intelligendum esse. Nam tempora quidem non coëunt. Murus uterque externus Ol. 80. (457.) parvo temporis intervallo exstructus. Quae Thucydides narrat II, 24., ea incidunt in tempus primae Peloponnesiorum in Atticam invasionis Ol. 87, 1. (431.) His autem rebus oratores iungunt exstructionem muri australis. Nihil igitur certi ex his quidem colligitur; paulo certius quiddam, ni fallor, e Plat. Gorgia p. 455. extr. *Steph.*, ubi Socrates *λέγεται*, ait, *ταῦτα — περὶ Θεμιστοκλέους· Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον ὅτε συνεβούλευεν ἡμῖν περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους.* Ubi singularis probare videtur, neque de Phalerico, neque de Piraei muro cogitandum esse, nisi sumas, Platonem valde ambigue locutum esse. Accedit argumentum ex temporibus. Socratem constat circiter quadraginta annos natum

hyeme, exsequias bello caesis fecerunt: quos Pericles princeps civitatis laudavit 34. Sequente anno Peloponnesii iterum Atticam ingressi, posteaquam saevissima Athenas pestilentia invasit, ipsi perpopulato omni agro domum se receperunt 47. 57. De morbo illo v. commentaria in Thucydidis narrationem ex ore Fabii Paulini Utinensis philosophi ac medici, Venet. apud Iuntam 1603. Gail. *Mém.* p. 147. Imitati sunt Thucydideam descriptionem multi tum veteres, ut Dionys. H. A. R. IX, 42. X, 53., eoque respexit Dio Cassius LIII, 29., imitati sunt etiam Lucret. de N. R. VI, 1136—

---

fuisse, cum Pericles mortuus est; unde efficitur, Socratem quo tempore muri longi externi aedificabantur, annum egisse tertium decimum, vel duodecimum. Qua aetate an Periclem coram populo dicentem audire potuerit, dubito; potuit serius. Iam vero videamus Leakii argumenta, qui quod primum posuit: Thucydidem ipsum I, 107. duos tantum longos muros τὸ Φαληρόνδε et τὸ ἐς Πειραιᾶ agnoscere, nihili est; nam tot modo memorare poterat, quoniam tertius ille serius aedificabatur. Nomen σκέλη et bracchia, quod his muris tribuunt, pariter pluribus quam duobus convenire negat. Huic argumento addit verba Livii XXXI, 26. *murus, qui bracchiis duobus Piraeum Athenis iungit.* Sed haec non aliter intelligenda sunt, quam Thucydidea τὰ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ, quae opponit Phalerico muro, quem si una significare voluissent, neque Livius *qui Piraeum iungit*, neque Thuc. πρὸς τὸν Πειραιᾶ dixisset. Gravissimum restat Leakii argumentum, quod Xenophon post pugnam ad Aegos flumen Lacedaemonios, ut longi muri destruerentur, postulasse dicens his utatur verbis: προσεκαλοῦντο δὲ, τῶν μακρῶν τειχῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκάτερον h. gr. II, 2, 15. (ubi leg. e marg. Leoncl. ἑκατέρου.) Quae verba non plures quam duos muros designare posse, iure affirmat. Addere poterat Lys. contr. Agorat. p. 451. εἰ κατασκαφείη τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπὶ δέκα στάδια ἑκατέρου. Quae contendenti cum Thucydideis ἔστι δὲ αὐτοῦ ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ. Τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο haec mihi obversatur probabilissima ratio, duos illos muros, medium et τὸ ἔξωθεν sive boreale propter maiorem longitudinem, ut a Phalerico discernerentur, *longos muros*, et a numero formaque σκέλη, *bracchia* appellatos esse. Fuerunt enim quadraginta stadiorum; nam quod secundum Dionem or. 25. p. 521. amplius nonaginta stadiorum fuisse, tradit Valesius; Dio ambitum Piraei cum Munychia, non muros significare longos videtur, quia eius verba de Themistocle sunt, (qui longos muros non exstruxit,) ut nunc cum maxime video ex Schneideri ad Xenoph. l. l. adnotatione. Sed vel sic auctoritas nostri scriptoris adversatur. Muri Phalerici minor longitudo, quippe urbe hac parte minimum a mari distante. Firmatur sententia mea dictis a Strabone p. 606. A. *Alm.* Nunc adde, quae modo ad me perferuntur, anecdota Hemsterhusiana t. I. p. 233., qui et ipse tres muros statuens Valesium erroris arguit.

1285. Ovid. Metam. VII, 523—586. Virg. Georg. III, 478. Diod. Sic. XIV, 71. in memoria rerum Ol. 96, 1. gestarum. conf. Aelian. N. A. XIV, 20. Procop. B. Pers. II. 20., tum de recentioribus maxime Boccacius *Decamer.* prooem. v. Wyttenb. ad ecl. hist. p. 366. Barthelem. *Voy. d. j. Anach.* I. p. 314.

Legatos Peloponnesiorum ad Persarum euntes regem Athenienses in Thracia interceptos necarunt 67. Potidaeae ad haec deditio et Plataeae oppugnatio describuntur 70. 75.

B.

Ἄρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἑκατέροις ξυμμάχων, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμίγνυντο ἔτι ἀκηρυκτὶ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμουν· γέγραπται δὲ ἑξῆς ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα. 1

Τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαὶ αἳ ἐγένοντο μετὰ Εὐβοίας ἅλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ καὶ Πυθοδώρου ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην μηνὶ ἕκτῳ καὶ ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων, ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν βοιωταρχοῦντες Πυθάγγελός τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητορίδου, ἐςῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ὅπλοις ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας οὖσαν Ἀθηναίων ξυμμαχίδα. ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέῳξαν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίας ἕνεκα δυνάμεως ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προςποιῆσαι. ἔπραξαν δὲ ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου ἀνδρὸς Θηβαίων 2

---

1. Ἄρχεται] Lucian. Alex. t. V. p. 71. καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη. v. A. Gell. N. Att. XVII, 21. Mox καταστάντες ἐπολέμουν frequens formula pro κατέστησαν εἰς πόλεμον. Imitatur Pausan. t. II. p. 111., ubi v. Fac. et alibi.

2. Narrationem de Plataeis a Thebanis occupatis examinat Theo progymn. c. 4. p. 52. Mox de ratione, tempora secundum sacerdotia computandi v. Creuzer. art. hist. Gr. p. 71. 83. 123. Vales. ad Polyb. t. VII. p. 94. *Schw.* Dahlmann. *Herodot.* p. 223. Invasionem Thebanorum narrant etiam Dem. in Neaer. p. 1378. et Aeneas Poliorceticis. Mox Φυλλίδου pro Φυλείδου scribendum coniecit Schneider. ad Xen. h. gr. p. 359. Fortasse scribendum est Φιλλείδης. v. Phot. voce Φιλλεῖδαι.

περὶ πρῶτον ὕπνον] i. e. *circa primam vigiliam.* Pollux I, 70. εὐτελῆ istam formulam appellat. Verba καὶ ἀνέῳξαν — ἄνδρες adscripsit Thom. M. p. 72.

δυνατωτάτου. προϊδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος ἠβούλοντο τὴν Πλάταιαν ἀεὶ σφίσι διάφορον οὖσαν ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε καὶ τοῦ πολέμου μή πω φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν. ᾗ καὶ ῥᾷον ἔλαθον ἐςελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας. θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα τοῖς μὲν ἐπαγομένοις οὐκ ἐπείθοντο ὥςτ' εὐθὺς ἔργου ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν, γνώμην δὲ ἐποιοῦντο κηρύγμασί τε χρήσασθαι ἐπιτηδείοις καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν, καὶ ἀνεῖπεν ὁ κήρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα, νομίζοντες σφίσι

ἔσοιτο] Cod. K. ἔσεται. v. Matth. Gr. p. 709. 754. Eadem scripturae varietas IV, 110. in ἥξει et I, 90. in πράξει.

θέμενοι — τὰ ὅπλα] i. e. *cum castra in foro posuissent.* V. interpp. ad Herodot. IX. p. 717. Wessel. ad Diod. t. I. p. 524. t. II. p. 428. Schneider. ind. ad Xen. Anab. s. v. τίθεσθαι. Bredov. ad I, 105.: „θέσθαι τὰ ὅπλα Thucydidi est *Posto fassen*, velut II, 2. τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα i. e. *mit bewaffneter Macht an ihrer Seite Posto zu fassen.* [conf. Diod. XII, 66. ibiq. Wessel.] Eadem formula IV, 90., ubi dum movent milites leviter armati, hoplitae suo loco adstantes quietem agunt: nec tamen necesse est, eos arma deposuisse; loco tantum firmo consistunt. Ὅπλα *castra* significat I, 111. III, 1. VI, 64. et alibi." Hinc duo significatus ei oriri videntur, nam cum castra ponuntur, solet poni gravis armatura ni omnis, certe scutum; igitur ὅπλα θέσθαι potest esse: *arma ponere, deponere.* Dein, quia, si castra ponuntur, vallum agitur, arma expediuntur, cuncta ad pugnam aptantur; formula etiam contrarium prioris significatus denotare potest: *arma induere, proelium parare.* V. Diod. XX, 31. ibiq. Wessel. θεμένους τὰ ὅπλα παραδοῦναι σφᾶς αὐτούς. Contra Liban. t. II. p. 43. θέσθαι ὑπὲρ πατρίδος, ὥςπερ ὅπλα τοὺς λόγους i. e. *rüsten zur Vertheidigung des Vaterlandes, wie Waffen, die Worte.* Fallitur schol. Thuc. ad VIII, 93. Vide Anecdota Hemsterh. t. I. p. 243.

ἐπαγομένοις] Participium substantivi instar est. v. Lobeck. ad Soph. Ai. p. 277. et ad I, 38. Mox verbum ἀνεῖπεν e Thuc. excitat Thom. M. p. 68. v. interpp. ad Greg. Cor. p. 494.

κατὰ τὰ πάτρια] „Graecia ut complures complectebatur populos natura liberos, ita his rursus multi continebantur pagi (δῆμοι). Sua cuique domus castellum erat, et tantum vitae necessitates aliquam coniunctionem inter proximas domos efficiebant, qua in unum pagum consociabantur, cuius tamen aedificia nec connexa erant nec communi muro cincta. Igitur antiquissimi Graeci pagatim habitabant, et maxime quidem in vicis (κατὰ κώμας); oppida autem si quae incolebant, haec quoque moenibus destituta et vicis similia erant. Inter quae loca interdum sane societates intercedebant. Sed plerumque haec coniunctio magis ex necessitate, si quis hostis externus in fines eorum invasisset, vel e rapinae cupidine omnibus aequali, si in vicinos impetum facerent, et communis originis recordatione, quam pactis prodiisse vide-

ῥᾳδίως τούτῳ τῷ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὡς ᾔσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους καὶ ἐξαπιναίως κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῷ πλείους ἐσεληλυθέναι, οὐ γὰρ ἑώρων ἐν τῇ νυκτί, πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἡσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν ἐνεωτέριζον. πράσσοντες δέ πως ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι ῥᾳδίως κρατῆσαι· τῷ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιῶν οὐ βουλομένῳ ἦν τῶν Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ ξυνελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους παρ᾽ ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες, ἁμάξας τε ἄνευ τῶν ὑποζυγίων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἵν᾽ ἀντὶ τείχους ᾖ, καὶ τἆλλα ἐξήρτυον ᾗ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἑτοῖμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ 3

---

tur. Sed in aliis Graeciae partibus incolae fessi rapinarum, quo facilius contra piratas se defenderent et tutius mercaturam facerent, et opes partas tuerentur, arctius se coniunxerant. Hi igitur in unam civitatem (*πόλιν*, *Gemeinde)* coaluerunt (*ξυνῳκίσθησαν*) et urbes quasdam muniverunt, in quas hostibus adventantibus confugerent, et quae sedes sacrorum et magistratuum summorum essent. Quo factum est, ut quanquam plerique nullo periculo imminente in agris viverent, tamen urbes illas suas esse existimarent, ideoque pagi ipsi magis magisque in vicos (*κώμας*) et castella (*φρούρια*) transirent, et tribubus (*φυλαῖς*) adscriberentur, urbes autem illae, in quibus plerumque etiam conventus civium habebantur, suo nomine etiam pagos illos complecterentur et prae iis civitates (*πόλεις* seu *πολιτεῖαι*, cum proprie *ἄστεα* essent) dicerentur. Iam cum hae civitates a se invicem aeque liberae et seiunctae essent ac prius pagi, quae aemulatio et discordia olim inter pagos fuerat, eadem nunc inter civitates extitit, et mox novarum societatum necessitas intellecta est aut vi iniuncta. Ita igitur foedera (*σπονδαί*) inita et communitates seu perpetuae urbium consanguinearum consociationes ortae sunt, quae graece *τὰ κοινά*, in quibusdam dicendi generibus etiam *τὰ πάτρια*, apud seriores, ut Polybium, *ξυμπολιτεῖαι*, alibi *συνέδρια* *(Städtevereine)* ut *τὸ συνέδριον τὸ Ἀχαιῶν*, appellantur. Unde explicandae formulae *ἐς τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι* III, 65. *κατὰ τὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν* 66. et h. l. verbis *κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Β. ξυμμαχεῖν* oppositum *ἔξω τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνειν τὰ πάτρια* III, 61." Popp. prol. t. II. p. 9.

3. *οὐ βουλομένῳ — ἦν*] v. Matth. Gr. §. 391. e. Sallust. Iug. c. 84. *quia neque plebi militia volenti putabatur*, ubi v. Corte.

ἀντὶ τείχους ᾖ] Aut supplendum *τὸ καθιστάναι τὰς ἁμάξας*, aut *τὰ ἕρματα* in mente erat, ubi haec scripsit. V. Matth. Gr. p. 602.

φυλάξαντες] Thom. M. p. 658. citat *τηρήσαντες* ex usu sui

τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι προςφέρωνται καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτὶ φοβερώτεροι ὄντες ἥσσους ὦσι τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν. προςέβαλόν τε εὐθὺς καὶ ἐς 4 χεῖρας ᾔεσαν κατὰ τάχος. οἱ δ' ὡς ἔγνωσαν ἠπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς καὶ τὰς προςβολὰς ᾗ προςπίπτοιεν ἀπεωθοῦντο. καὶ δὶς μὲν ἢ τρὶς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῷ θορύβῳ αὐτῶν τε προςβαλλόντων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων, λίθοις τε καὶ τῷ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ὑετοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν καὶ τραπόμενοι ἔφυγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες οἱ πλείους ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ τῶν διόδων ᾗ χρὴ σωθῆναι, καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν, ἐμπείρους δὲ ἔχοντες τοὺς διώκοντας τοῦ μὴ ἐκφεύγειν, ὥςτε διεφθείροντο πολλοί. τῶν δὲ Πλαταιῶν τις τὰς πύλας ᾗ ἐςῆλθον καὶ αἵπερ ἦσαν ἀνεῳγμέναι μόναι, ἔκλῃσε στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλόν,

---

aevi. Mox φοβερώτεροι non, ut solet, est *terribiliores*, sed *magis timentes*. Suidas φοβερὸς ὁ φοβούμενος παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Φερεκράτει καὶ παρὰ Ἀῤῥιανῷ. Eadem Phot. et Etym. M. p. 797, 53. Iterum Phot. et Suidas: πιθανούς, τοὺς εὐπειθεῖς — ὥςπερ φοβερούς, τοὺς φοβουμένους Θουκυδίδης etc. Phot. πιθανώτατος τοῖς πολλοῖς· ὁ πιστικώτατος καὶ πείθων τοὺς πολλοὺς παρὰ Θουκυδίδῃ IV, 21. V. Albert. misc. crit. p. 285. Sic Tacit. Annal. I, 62. *exercitum — tardatum ad proelia et formidolosiorem hostium credebat.*

ὅπως μή — ἐμπειρίας] Thom. M. p. 268.

4. καὶ τῷ κεράμῳ] Articulus vulgo deest. Sed conf. III, 74. βάλλουσας ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ. IV, 48. ἔβαλλον τῷ κεράμῳ i. e. *iis tegulis, quae forte aderant.* Theo progymn. p. 55. legit κεράμοις. Idem et Aeneas mox διά τε πηλοῦ καὶ σκότους. Dicitur bene tam ὁ σκότος, quam τὸ σκότος. v. Thom. M. p. 50. interpp. ad Moer. p. 354. Hic unus liber habet σκότει, at neutrum in omnibus reperitur III, 23. et VIII, 42.

στυρακίῳ] i. e. στυρακίῳ ἀκοντίου χρησάμενος καὶ αὐτὸ ἐμβαλὼν ἐς τὸν μόχλον, *usus iaculi spiculo illud loco pessuli in serae sive vectis foramen immisit.* Citat locum Eustath. ad Il. κ. 795. Theo et Pollux X, 27. Harpocr. p. 324. Athenae. XII. p. 514. v. Casaubon. ad Aeneam c. 18. Verba στυρακίῳ — τὸν μοχλόν adscripsit Suidas in στύραξ. Phavorin. in eadem v. vitiose: ἀνοῖξαί τινα τὴν πύλην Πλαταιαῖς ἀκοντίου στύρακι. Phot. στύραξ, ὁ σαυρωτὴρ καλούμενος, ἡ τοῦ δόρατος ἀρχή, ἐφ' ᾗ στηρίζεται. Citat h. l. etiam schol. Lips. MS. ad Il. κ. 153. et Etym. p. 732. Eustathius: ἔτι δὲ καὶ στύραξ ὁ σαυρωτὴρ ὀνομάζεται, ἐφ' οὗ δηλαδή ἐστι τὸ δόρυ στῆναι, οἱονεὶ στήραξ, καὶ κατὰ τροπὴν στύραξ. ὥςπερ καὶ στῶ, στήσω, στῆλος, στύλος. χρῆσις τούτου καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ εἰπόντι· κλεῖσαί τινα τὴν πύλην ἐν Πλαταιαῖς ἀκοντίου στυρακίῳ. Totus autem

ὥςτε μηδὲ ταύτῃ ἔτι ἔξοδον εἶναι. διωκόμενοί τε κατὰ τὴν πόλιν οἱ μέν τινες αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες ἔῤῥιψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοὺς καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους, οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους γυναικὸς δούσης πέλεκυν λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλὸν ἐξῆλθον οὐ πολλοί, αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο, ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδην ἀπώλλυντο. τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον, ἐςπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι καὶ ἄντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὁρῶντες δ' αὐτοὺς οἱ Πλαταιῆς ἀπειλημμένους ἐβουλεύοντο

---

locus explicatur observationibus ab Aenea factis circa portarum insidias. Scribit ille Poliorcet. c. 10., quosdam interdiu in eam claustri partem quae pessulum recipit (in *βαλανοδόκην*) sabulum interiicere, adeo ut pessulus *βάλανος* i. e. *der Schlüsselhacken* extra foramen i. e. *dem Schlüsselloch* maneat. Aliam praeter istam fraudem memorat: cum paulatim in receptaculum pessuli sabulum infusum esset, sine strepitu pessulus frangebatur (*ἀπεκλάσθη*), ne quis intelligeret; igitur cum pessulus propter accedens sabulum non intus satis penetrasset, facile erat, eum extrahere. Unde patet vectem sive *μοχλόν* sive obicem in postem ita immissum esse, ut per foramen (*βαλανοδόκην*,) quod et per vectem et per postem pertineret, pessulus immitteretur, quem instrumento quodam ei apto (*βαλανάγραν* dicebant) i. e. clave sive forcipe extrahebant. Zonaras: *βαλανάγρα, ἡ κλείς, παρὰ τὸ ἀγρεύειν τὸν βάλανον. βάλανος δέ ἐστι τὸ εἰς τὸν μοχλὸν σιδήριον, ὃ καλοῦμεν μάγγανον.* v. Ducang. Glossar. s. v. et Etym. M. Schol. Thuc. *βάλανος δέ ἐστι τὸ βαλλόμενον εἰς τὸν μοχλὸν σιδήριον, ὃ καλοῦμεν μάγγανον. ὅθεν καὶ ἡ κλεὶς καλεῖται βαλανάγρα παρὰ τὸ ἀγρεύειν τὴν βάλανον. εἰκὸς δέ, ταύτας τὰς πύλας οὕτως ἠμελῆσθαι, ὡς εἰρήνην ἀγόντων αὐτῶν καὶ οὐ δεδοικότων ἐπιβουλήν. ἄλλοι δὲ τὸ στυράκιον ἔλαβον τὸ ξύλον τοῦ ἀκοντίου, ἀνοήτως. πᾶν μὲν γὰρ οὐκ ἐδύνατο ἐν τῷ μοχλῷ κατακρυφθῆναι· εἰ δὲ ὑπερεῖχεν, ἀνεσπάσθη ἂν ὑπό τινος τῶν Θηβαίων.* At propter id ipsum non totum spiculum inserebat, sed spiculi fragmen, non *στύρακα*, sed *στυράκιον*. — *Μοχλός, ὀχεύς, ἐπιβλής* synonyma sunt idem significantia. v. Athenae. III. p. 99. *Schw.*, quem exscripsit Eustath. ad Od. *ψ*. p. 1944. *Rom.* citavitque eius verba Brunck. fragm. Sophoclis nr. 41. p. 679. Apud serioris aevi scriptores alia ratio est harum rerum. V. Iacobs. animadv. ad anthol. gr. Vol. I. P. II. p. 328. et Eratosthenis lusum t. IV. p. 93. nr. 2. *Μοχλὸν* Homerus dicit *κληῗδα*, ut docet Eustath. ad finem Od. *ά*. *κληῗδα δέ*, inquit, *λέγει οὐ σκεῦος ἀπὸ σιδήρου, ἀλλὰ μοχλὸν ἐντὸς μὲν τῆς θύρας ἐξημμένον, καὶ ἐπὶ τὸ κάτω καθειμένον ἤτοι κεχαλασμένον, ἱμάντι δὲ ἔξωθεν σπώμενον καὶ ἀνελκόμενον καὶ ἐπιζυγοῦντα τὴν θύραν.* Conf. schol. brev. ad versum: *ἐπὶ δὲ κληῗδ' ἐτάνυσσεν ἱμάντι.*

οἴκημα — τείχους] Citat Pollux IX, 46. e libro tertio. Mox pronomen *αὐτοῦ* quodammodo vice pronominis relativi fungitur, quod solet fieri in oratione bimembri, ubi praecessit relativum, sed alio casu positum. v. Herm. ad Vig. p. 708. H. l. dici pot-

εἴτε κατακαύσωσιν ὥςπερ ἔχουσιν ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσωνται. τέλος δὲ οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων περιῆσαν κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ ὅπλα χρήσασθαι ὅ,τι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὴ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν.

5 Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι οὓς ἔδει ἔτι τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανστρατιᾷ, εἴτι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐςεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ᾽ ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπεβοήθουν. ἀπέχει δὲ ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν· ὁ γὰρ Ἀσωπὸς ποταμὸς ἐῤῥύη μέγας καὶ οὐ ῥᾳδίως διαβατὸς ἦν. πορευόμενοί τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποτάμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. ὡς δ᾽ ᾔσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν· ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευὴ οἷα ἀπροςδοκήτου κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου· ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν εἴ τινα λάβοιεν ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἢν ἄρα τύχωσί τινες

---

erat δ ἦν τοῦ τείχους καὶ οὗ αἱ πλήσιον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον. Similis est constructio verborum VII, 29. ἐπιπεσόντες διδασκαλείῳ παίδων, ὅπερ μέγιστον ἦν αὐτόθι, καὶ ἄρτι ἔτυχον οἱ παῖδες ἐςεληλυθότες. Transiit hic loquendi usus ab Homero ad Atticos. V. Heind. ad Plat. Hipp. mai. §. 22. Vocem πλησίον Steph. extruserat; revocandam e libris fere omnibus monuit Bened., qui illo αἱ πλησίον θύραι, ait, indicantur anteriores domicilii ianuae, quae iam posticis opponuntur, per quas Thebani exitum sperabant. — Ad proxima respiciunt Suid. et Phavorin. πύλη, ἐπὶ τείχους, παρὰ Θουκυδίδῃ· θύρα δὲ ἐπὶ οἴκου. Verba οἰόμενοι — ἔξω adscripsit schol. Plat. p. 323. *Bekk.*, ubi est ἀντικρύ et διέξοδον. De voce ἀντικρύ v. Heyn. ad Hom. t. IV. p. 524. De verbis ὁρῶντες δ᾽ αὐτούς v. Popp. obs. p. 30. not. Vulgo δέ post αὐτούς legitur.

εἴτε — χρήσωνται] v. Popp. prol. t. I. p. 137.

5. πανστρατιᾷ] Phot. πανστρατεία, οὕτω λέγει καὶ Θουκυδίδης καὶ οἱ ἄλλοι. Conf. IV, 60. alibi. Mox ἐπεβοήθουν de conatu intelligendum est: *auxilium praestitum ierunt*. V. Mor. ad Isocr. Paneg. p. 78. Gottl. ad Plat. Menex. p. 35. Ernest. ad Sueton. V. Caes. c. 29.

ποταμὸς — μέγας] Omnes libri vulgatam exhibent praeter c., qui omittit ποταμός. Conf. II, 102. ὁ Ἀχελῷος ποταμός et Dem. p. 1379. in eiusdem rei narratione eadem verba posuit. Adde Herodot. VII, 200. 216. IX, 15. De verbis μέγας ἐῤῥύη v. interpp. ad Callim. h. Iov. 18. et ad Horat. Serm. I, 7, 28. Mox ad v. διαβουλευομένων male refertur glossa Zonarae et Suidae διαβούλομαι, ἀναπείσω· Θουκυδίδης. Nam neque huc, neque in VII,

ζωγρημένοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενοοῦντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἔσεσθαι καὶ δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους λέγοντες ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὁσίως δράσειαν ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τά τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν. εἰ δὲ μή, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἄνδρας ἀποκτενεῖν οὓς ἔχουσι ζῶντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἄνδρας. Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτούς· Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἄνδρας εὐθὺς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων ἤν τι ξυμβαίνωσι, καὶ ἐπομόσαι οὔ φασιν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἄνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος εἷς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμπον καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν τοῖς Θηβαίοις, τά τ' ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα ᾗ ἐδόκει αὐτοῖς. 6 τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα, καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἐς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν κήρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποι-

---

[...]o. quadrat eorum interpretatio, quanquam lemma mutes in διαβουλεύομαι. Verba δείσαντες — ἔξω habet grammaticus in Bekk. anecd. I. p. 169.

δράσειαν] Perperam Koen. ad Greg. Cor. p. 58. optativum pro indicativo positum statuit. Paulo inferius ad εὐθὺς ὑποσχέσθαι mira extat scholiastae explicatio: τὸ εὐθὺς οὐκ ἔστι παραχρῆμα, ἀλλ' ἐξ εὐθείας καὶ ἀσκέπως. Conf. Zonar. εὐθὺ κατεναντίον, σημαίνει καὶ τὸ ἕως καὶ εἰς, οἷον· καὶ εὐθὺ ὁρμῶ, ἀντὶ τοῦ καλῶς. [...]ι παρὰ Θουκυδίδῃ τὸ παραχρῆμα καὶ ταχέως καὶ τὸ ἐξ εὐθείας καὶ [ἀσ]κόπως. V. Thucyd. I, 141. VII, 15. Kuster. ad Suid. s. v. [H]emsterh. ad Lucian. D. M. I, 27. Abresch. diluc. p. 797.

Εὐρύμαχος] Eius caedem memorat etiam Herodot. VII, 233., [u]bi v. Wessel. coll. Creuzer. art. hist. Gr. p. 95. not. Dahlmann. [H]erod. p. 40.

6. τὰ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα] Vulgo παρὰ vel περὶ τῶν Πλ., [Platae]orum prius interpretantur res a Plataeensibus gestas. Sed Popp. [re]cte negat, hoc sensu licere poni praepositionem παρά, eo enim [se]nsu dicitur ὑπό, πρός, interdum etiam ἐκ. Παρὰ h. l. significa[t] res apud Plataeenses gestas. v. Matth. Gr. p. 862. Quanquam [ra]rius apud prosae orationis scriptores παρά hoc sensu ponitur, [v.] II, 41. Codd. c. g. h. i. praepositionem prorsus ignorant, [q]uam cum Poppone Obs. p. 122. deleo coll. c. 19. τὰ τῶν ἐσελ[θό]ντων Θηβαίων γενόμενα.

νεώτερον] Huc respexit grammaticus in anecd. Bekk. I. p. 109.

εῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν οὓς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἄν τι καὶ αὐτοὶ βουλεύσωσι περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι τεθνηκότες εἶεν. ἅμα γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένῃ τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐξῄει, ὁ δὲ δεύτερος ἄρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων· καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ᾔδεσαν. οὕτω δὴ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κῆρυξ ἀφικόμενος εὗρε τοὺς ἄνδρας διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες ἐς Πλάταιαν σῖτόν τε ἐσήγαγον καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον, τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχρειοτάτους ξὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐξεκόμισαν.

7 Γεγενημένου δὲ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς ἔργου καὶ λελυμένων λαμπρῶς τῶν σπονδῶν οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς πολεμήσοντες. παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν παρὰ βασιλέα καὶ ἄλλοσε ἐς τοὺς βαρβάρους, εἴ ποθέν τινα ὠφέλειαν ἤλπιζον ἑκάτεροι προςλήψεσθαι, πόλεις τε ξυμμαχίδας ποιούμενοι ὅσαι ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως· καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσαις ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων, ὡς ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν

---

scribens νεώτερος ap. Thucydidem pro νέος reperiri. Sed fallitur: nam discrimen est inter νεώτερον et νέον. v. Stallbaum. ad Plat. Eutyphr. init. Wolf. annal. lit. II. p. 491. Matth. Gr. p. 634. Comparativus cum ponitur, semper ad illud respicitur, quod eo quo quis loquitur tempore νέον et habetur et vocatur. Hinc sponte patet, quando gradus absolutus locum habeat. Afferunt ad id demonstrandum Dem. Phil. I. p. 43. ἢ βούλεσθε, εἰπέ μοι, περιιόντες αὐτῶν πυνθάνεσθαι κατὰ τὴν ἀγοράν· λέγεταί τι καινόν; γένοιτο γὰρ ἄν τι καινότερον ἢ Μακεδὼν ἀνὴρ Ἀθηναίους καταπολεμῶν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων διοικῶν;

7. ἐν Πλαταιαῖς] Praetervidit h. l. et c. 10. init. Poppo, cum prol. t. II. p. 279. scripsit, Plataeas apud Homerum, Herodotum et, si dubius genitivus Πλαταιῶν II, 8. III, 21. excipiatur, semper etiam ap. Thucydidem singulari, apud seriores plurali numero esse appellatas. v. Strab. p. 631. B.

καὶ Λακεδαιμονίοις — τῶν πόλεων] Dativus Λακεδαιμονίοις est pro ὑπὸ Λακεδαιμονίων. Tres tantum codd. B. L. O. habent Λακεδαιμόνιοι, quod non debebat Duker. recipere. Nam ναῦς non potest nominativus esse. Verum est enim Phrynichi p. 170. Lobeck. praeceptum: αἱ νῆες ἐρεῖς, οὐχ αἱ ναῦς· σόλοικον γάρ . . . τὰς νῆας οὐκ ἐρεῖς, ἀλλὰ τὰς ναῦς. Fallit Moeris νῆες, ὡς Θουκυδίδης, Ἀττικῶς· ναῦς Ἑλληνικῶς. Verbum ἐπετάχθησαν significatum passivum habet: *iussi sunt*. v. Matth. Gr. p. 579. Conf. I, 140. V, 37., quem locum laudat Zonar. in ἐπίσταλμα. Pronomen ἐκείνων refertur ad Lacedaemonios, et positum est pro αὐτῶν, qua permutatione aliquoties usurpatum reperitur, velut II, 92. med. Plut. V. Timol. c. 16. πρὸς τὴν ἐκείνου σωτηρίαν i. e. πρὸς τὴν ἑαυτοῦ. V. Aem. c. 8. 36., quamquam priore loco αὐτοῦ pro ἐκείνου fert Cod. Monac. nr. 85., a manu, opinor, glossatoris. Thuc. II,

πεντακοσίων νεῶν ἐσομένων, καὶ ἀργύριον ῥητὸν ἑτοιμάζειν, τά τ' ἄλλα ἡσυχάζοντας καὶ Ἀθηναίους δεχομένους μιᾷ νηὶ ἕως ἂν ταῦτα παρασκευασθῇ. Ἀθηναῖοι δὲ τήν τε ὑπάρχουσαν ξυμμαχίαν ἐξήταζον καὶ ἐς τὰ περὶ Πελοπόννησον μᾶλλον χωρία ἐπρεσβεύοντο, Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν καὶ Ἀκαρνᾶνας καὶ Ζάκυνθον, ὁρῶντες, εἰ σφίσι φίλια ταῦτα

---

13. *ὅταν ἐν τῇ γῇ ὁρῶσιν ἡμᾶς δῃοῦντας καὶ τἀκείνων φθείροντας* i. e. *τὰ ἑαυτῶν*, *Atheniensium*. Iam vero quaestio est, quinam sint iussi? quodnam sit subiectum verbi *ἐπετάχθησαν*? Id respondeo non clare esse expressum, sed latere in verbis *κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων* ita, quasi scriptum esset: *πόλεις κατὰ μέγεθος ἑκάστη*, velut I, 3. in verbis *κατὰ ἔθνη — παρέχεσθαι* subiectum in *κατὰ ἔθνη* latere vidimus. Conferri etiam possunt verba ibidem posita *καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς — ἐς τὰς πόλεις*, ubi v. quae adnotavi. Nam ibi quoque subiectum participii non est definitum, sententia autem eadem, ac si dixisset: *ἐπαγομένων αὐτοὺς τῶν πόλεων*. Hermann. e praecedentis periodi subiectis *οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι* solum nomen *οἱ ξύμμαχοι* repetendum censet ad verbum *ἐπετάχθησαν*, quae ratio partim est durior, quam ut ferri possit, partim e propinquioribus facilius repeteretur *πόλεις ξυμμαχίδες*. De verbis *τοῖς ἑλομένοις* verum docuit Popp. prol. t. I. p. 158., participium in futurum exactum Latinorum solvendum esse: ita *δεξάμενοι* accipiendum est I, 33. et *ἑλομένοις* hic ita reddas: *iis, qui ab eorum* sc. Lacedaemoniorum *partibus steterint*. Recte Poppo p. 180.: „saepius legimus, Lacedaemonios eo consilio classem parari voluisse, ut Atheniensium sociis, qui defecissent, auxilium ferre possent. Sic Archidamus dicit I, 81. *εἰ τοὺς ξυμμάχους ἀφιστάναι πειρασόμεθα, δεήσει καὶ τούτοις ναυσὶ βοηθεῖν, τὸ πλέον οὖσι νησιώταις*. Eodem igitur modo fortassis h. l. socii perhibentur iussi esse naves conficere in usum eorum, qui Atheniensium societate relicta ad Lacedaemoniorum partes accesserint.“ Obstare tamen dicit huic explicationi, quod iam tum naves Italas et Siculas Lacedaemone fuisse, neque alibi dictum sit, neque ob ipsam belli historiam verisimile: quare se malle coniungere *ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις* i. e. iis qui in Italia et Sicilia a suis partibus steterint. Sed iis minus opus erat praesente Spartanorum auxilio, quoniam eos postremos omnium, ut tam longinquos, Athenienses aggressuri erant. Quare quod etiam collocatio verborum suadet, iungo: *πρὸς ταῖς αὐτοῦ* in Peloponneso sc. *ὑπαρχούσαις ἐξ Ἰταλ. κ. Σικ.* Quod autem nusquam scriptor memorat, has naves iam tum adfuisse; reputandum est, perpetuum Peloponnesiis cum Graecanicis Italiae et Siciliae commercium fuisse, et consentaneum, illos ab his, ut Doriensibus, consanguineis suis primis auxilium petere non neglexisse. Poterant Italici et Sicilienses, utpote navibus et ipsi instructi, proprio marte Athenienses propulsare. Hunc igitur totius loci sensum esse arbitror: *a Lacedaemoniis sociae urbes pro sua quaeque magnitudine praeter eas naves, quae ibi ex Italia atque Sicilia aderant, alias in commodum eorum, qui ad illorum partes accesserint, conficere iussae.* — Verba paulo superius posita *λελυμένων λαμπρῶς τῶν σπονδῶν* adscripserunt Suidas Photiusque, et ex iis Phavorin.

εἴη βεβαίως, πέριξ τὴν Πελοπόννησον καταπολεμήσοντες. 8 ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφότεροι, ἀλλ' ἔῤῥωντο ἐς τὸν πόλεμον οὐκ ἀπεικότως· ἀρχόμενοι γὰρ πάντες ὀξύτερον ἀντιλαμβάνονται, τότε δὲ καὶ νεότης πολλὴ μὲν οὖσα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, πολλὴ δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις, οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἥπτετο τοῦ πολέμου, ἥ τε ἄλλη Ἑλλὰς πᾶσα μετέωρος ἦν ξυνιουσῶν τῶν πρώτων πόλεων. καὶ πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγετο, πολλὰ δὲ χρησμολόγοι ᾖδον ἔν τε τοῖς μέλλουσι πολεμήσειν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ἔτι δὲ Δῆλος ἐκινήθη ὀλίγον πρὸ τούτων πρότερον οὔπω σεισθεῖσα ἀφ' οὗ Ἕλληνες μέμνηνται. ἐλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλλουσι γενήσεσθαι σημῆναι· εἴ τέ τι ἄλλο τοιουτότροπον ξυν-

---

καταπολεμήσοντες] Hoc participium pendet ex ὁρῶντες noto graecismo, quo verba sentiendi cum participio construuntur. Comma post βεβαίως posui, quod vulgo ante hoc adverbium ponitur. Sic III, 10. καλῶς σφίσι φίλιον legitur, ubi schol. explicat per ipsum nostrum βεβαίως. Iunctis his insulis circumcirca Peloponneso bellum inferre poterant, nam ab occasu illae, ipsi ab oriente imminebant. Amici autem iam erant Corcyraei Atheniensibus, propter auxilium contra Corinthios non satis strenue tamen latum; firmanda igitur erat amicitia.

8. ἔῤῥωντο] i. e. *sie rüsteten sich mit aller Anstrengung zum Kriege*. v. interpp. ad Callim. h. Del. 175. Ῥώννυμι est *animos facio*. Conf. IV, 72. Frequentius eodem sensu est ἐπιῤῥώννυμι et ἀναῤῥώννυμι. Ῥώμη eodem sensu VII, 18. v. Hom. Il. λ', 50. Od. ω', 68. Hesych. in ἐῤῥώσαντο.

μετέωρος] i. e. *war in gespannter Erwartung*, *exspectatione suspensa erat*. v. Dorv. ad Charit. p. 407. Suidas: μετέωρος ἦν ἡ Ἑλλάς, παρὰ Θουκυδίδῃ, ἀντὶ τοῦ ἐκεκίνητο καὶ οὐχ ἡσύχαζον.

καὶ πολλὰ — ᾖδον] Non levem hic locus offensionem habere Popponi prol. t. I. p. 97. videtur eo, quod cum πολλὰ μὲν, πολλὰ δὲ accurate sibi respondeant, alterum πολλὰ pro nominativo, alterum pro accusativo habendum sit. Pro ἐλέγετο autem cum codd. habeant aliquot vel ἐλέγοντο, vel ἔλεγον, hoc probato tolli ait illam inconcinnitatem. V. ad I, 126. Ἔλεγον habent soli H. K. g. In eo quidem, quod contraria inter se membra varios casus habeant, quid offensionis insit, equidem non intelligo. An forte varietate casuum vis oppositionis infringitur? Minime, opinor. Causa mutatae scripturae ἐλέγετο in ἔλεγον haec fuisse videtur, quod qui vaticinia cecinissent, eosdem oracula edidisse putabant. Atqui oracula nullo certo auctore omnium ore circumferebantur, vaticinos in foris et plateis fictiunculas suas decantare cerneres. Alteri scripturae ἐλέγοντο ipsum Popponis praeceptum adversatur: nam ex eo ita tantum verbum plurale neutri substantivi iunctum ferri potest, si facile a legentibus aliud substantivum aut masculini aut feminini generis neutri substituitur sine sensus dispendio. Iam quod substituatur, non aliud erit hoc loco, nisi χρησμοί, quod fieri nequit, quoniam sic in ambobus orationis membris idem diceretur. Itaque vulgatam tenui. — Mox voc. τοιουτότροπον ex scriptore nostro memoratur in anecd. Bekk. I. p. 114. v. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 73.

ἰδῃ γενέσθαι, πάντα ἀνεζήτειτο. ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν. ἔρρωτό τε πᾶς καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις εἴ τι δύναιτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς· ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. οὕτως ὀργῇ εἶχον οἱ πλείους τοὺς Ἀθηναίους, οἱ μὲν τῆς ἀρχῆς

ἡ δὲ εὔνοια — ἐλευθεροῦσιν] In his vulgo est ἐπῄει. At ἐποίει habent A. B. C. H. b. c. f. g. quod recepi collatis IV, 12. vers. fin. ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν ἠπειρώταις μάλιστα εἶναι — τοῖς δὲ θαλασσίοις etc. et Lucian. D. D. 6. καὶ τὸ αἰσχρὸν ἐπ' ἐμὲ ποιήσει διὰ τὴν ὁμοιότητα. Ποιεῖν his locis est *effectum habere in aliquem.* Verte *studia hominum maxime in Lacedaemonios effectum habuerunt;* apud Lucianum: *turpitudo facti effectum in me habebit* i. e. *das Wohlwollen der Menschen traf vorzüglich die Lacedaemonier* et *die Schande wird mich treffen.* Tertium illum locum ita interpretatur Valla: *nam fere eo tempore de utrisque talis opinio erat, ut hi mediterranei pedestribus copiis longe praestantissimi essent, illi inter maritimos plurimum re navali praecellerent*, qui id quod effectum est et quod effecit, inter se permutavit; nam non opinio hominum effecit, ut tales essent; sed quod tales erant utrique, id apud homines effecit opinionem. Ne dicam, ab eo prorsus omissam esse vocem ἐπὶ πολύ. Subiectum verbi ἐποίει sunt infinitivi εἶναι et προέχειν. Ad verbum haec est interpretatio: *ad multum existimationis differendum tum temporis effectum habuit illis quidem hoc, quod inter mediterraneos validissimi pedestribus copiis erant: his vero hoc quod inter maritimos rerum nauticarum peritia longe praestabant* i. e. magna tum existimatio evaluerat, illos quidem inter mediterraneos pedestribus copiis maxime valere; hos inter maritimos rerum nauticarum peritia longe praestare. — De indicativo futuri ἐλευθεροῦσιν v. Herm. ad Vig. p. 900. d. ellips. et pleon. p. 193. *studia hominum valde inclinabant in Lacedaemonios, cum praesertim ostendissent, se Graeciam liberaturos esse.* Eadem quae h. l. varietas scripturae extat IV, 12. ubi Cod. L. item ἐπῄει pro ἐποίει habet. — Denique genitivus προειπόντων positus est pro accusativo; nam praecessit Λακεδαιμονίους. Conf. V, 33. III, 72. IV, 8. VII, 48. Ea enallage interdum locum habet, ubi alii genitivi absoluti sequuntur, ut III, 22. προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων. v. Popp. prol. t. I. p. 121.

ξυνεπιλαμβάνειν] Usitatius hoc sensu medium est. v. Hemsterh. ad Lucian. Prom. p. 196. Verba καὶ λόγῳ — αὐτοῖς citat Thom. M. p. 816. ex eoque Phavorin. Mox perfecto κεκωλῦσθαι persuasionem firmam, cui futura iam facta videantur, significari monuit Popp. l. l. p. 156. *Jeder hielt das, wobei er selbst zu seyn nicht hoffen durfte, für so gut als schon verhindert.* Eadem fere iterantur IV, 14. καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος ἐν ᾧ μή τινι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῆν.

οὕτως ὀργῇ εἶχον] „Alias additur praep. ἐν in hac formula. Sic huius libr. c. 21. τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον. Reisk. in anim-

ἀπολυθῆναι βουλόμενοι, οἱ δὲ μὴ ἀρχθῶσι φοβούμενοι. παρασκευῇ μὲν οὖν τοιαύτῃ καὶ γνώμῃ ὥρμηντο.

9 πόλεις δὲ ἑκάτεροι τάσδ᾽ ἔχοντες ξυμμάχους ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε ξύμμαχοι· Πελοποννήσιοι μὲν οἱ ἐντὸς ἰσθμοῦ πάντες πλὴν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν· τούτοις δ᾽ ἐς ἀμφοτέρους φιλία ἦν· Πελληνῆς δὲ Ἀχαιῶν μόνοι ξυνεπολέμουν τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ ἅπαντες· ἔξω δὲ Πελοποννήσου Μεγαρῆς, Φωκῆς, Λοκροί, Βοιωτοί, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, Ἀνακτόριοι. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο Κορίνθιοι, Μεγαρῆς, Σικυώνιοι, Πελληνῆς, Ἠλεῖοι, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, ἱππέας δὲ Βοιωτοί, Φωκῆς, Λοκροί· αἱ δ᾽ ἄλλαι πόλεις πεζὸν παρεῖχον. αὕτη Λακεδαιμονίων ξυμμαχία, Ἀθηναίων δὲ Χῖοι, Λέσβιοι, Πλαταιῆς, Μεσσήνιοι οἱ ἐν Ναυπάκτῳ, Ἀκαρνάνων οἱ πλείους, Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι, καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑποτελεῖς οὖσαι ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε, Καρία ἡ ἐπὶ θαλάσσῃ, Δωριῆς Καρσὶ πρόσοικοι, Ἰωνία, Ἑλλήσποντος, τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, νῆσοι ὅσαι ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ Κρήτης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, πᾶσαι αἱ ἄλλαι Κυκλάδες πλὴν Μήλου καὶ Θήρας. τούτων ναυτικὸν παρείχοντο Χῖοι, Λέσβιοι, Κερκυραῖοι, οἱ δ᾽ ἄλλοι πεζὸν καὶ χρήματα. ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων καὶ παρασκευὴ ἐς τὸν πόλεμον ἦν.

10 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαῖς εὐθὺς περιήγγελλον κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίαν στρατιὰν παρασκευάζεσθαι ταῖς πόλεσι τά τε ἐπιτήδεια οἷα εἰκὸς ἐπὶ ἔξοδον ἔκδημον ἔχειν ὡς ἐσβαλοῦντες ἐς τὴν Ἀττικήν. ἐπειδὴ δὲ ἑκάστοις ἑτοῖμα γίγνοιτο κατὰ τὸν χρόνον τὸν εἰρημένον, ξυνῄεσαν τὰ δύο μέρη ἀπὸ πόλεως ἑκάστης ἐς τὸν

---

adv. p. 17. legit cum Steph. *οὕτως ἐν ὀργῇ εἶχον*, aut *δι᾽ ὀργῆς*, aut *οὕτως ὀργῆς*. In diluc. Abresch. p. 167. idem malebat *δι᾽ ὀργῆς*. Sic et Thuc. II, 60. *δι᾽ αἰτίας ἔχειν*, item *διὰ σπουδῆς ἔχειν*. v. Valck. ad Eur. Phoen. p. 177., qui ad Herodot. V. p. 412. praefert *οὕτως ὀργῆς εἶχον*. Sed h. l. nihil corrigere ausim, cum *ἐν* subintelligi possit, nec codices correctionem adiuvent. Est autem *οὕτως ὀργῇ* idem ac *αὕτω μεγάλῃ*, quae vox additur alias. Comparabat Abresch. in auct. p. 265. Plat. Lys. p. 112. *οἱ οὕτως ἄγνοιαν ἔχοντες* et Sueton. v. Tit. 7. *tam artifices* pro *tantos*." Gottl. — Male Abreschius, nam adv. *οὕτως* cum verbo iungendum, et *artifices* adiectivum est.

10. *τὰ δύο μέρη*] Instante bellica expeditione civitas principatum tenens circum urbes socias misit, qui imperarent milites et commeatum. Sua cuique rata pars iam antea definita erat, ni fallor, summa, ultra quam nunquam contribuerent, neque nisi, quota pars in praesentia conferenda esset, indici opus erat. Una quantum pecuniae, quantum commeatus apparatusque universi a singulis adferretur, descriptum est, ut cum toto apparatu exercitus uno edicto colligi posset. O. Mueller. *D. Dorer* P. I. p. 180., cui bi-

ισθμόν. καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ στράτευμα ξυνειλεγμένον ἦν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὅσπερ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου ταύτης, ξυγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς τῶν πόλεων πασῶν καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει καὶ ἀξιολογωτάτους παρεῖναι τοιάδε ἔλεξεν.

Ἄνδρες Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ οἱ πατέρες 11 ἡμῶν πολλὰς στρατείας καὶ ἐν αὐτῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἔξω ἐποιήσαντο, καὶ αὐτῶν ἡμῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσίν· ὅμως δὲ τῆσδε οὔπω μείζονα παρασκευὴν ἔχοντες ἐξήλθομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ πλεῖστοι καὶ ἄριστοι στρατεύοντες. δίκαιον οὖν ἡμᾶς μήτε τῶν πατέρων χείρους φαίνεσθαι μήτε ἡμῶν αὐτῶν τῆς δόξης ἐνδεεστέρους. ἡ γὰρ Ἑλλὰς πᾶσα τῇδε τῇ ὁρμῇ ἐπῆρται καὶ προσέχει τὴν γνώμην, εὔνοιαν ἔχουσα διὰ τὸ Ἀθηναίων ἔχθος πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν. οὔκουν χρή, εἴ τῳ καὶ δοκοῦμεν πλήθει ἐπιέναι καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι μὴ ἂν ἐλθεῖν τοὺς ἐναντίους ἡμῖν διὰ μάχης, τούτου ἕνεκα

---

duae partes totius summae singulis descriptae usitatus modulus fuisse videntur coll. III, 15. id quod h. l. verbis τὰ δύο μέρη dicit. Sed fallitur Muellerus, iungens verba ἡ ἔξω ξυμμαχὶς στρατιά, vertensque: *das Contingent für Expeditionen ausserhalb des Peloponnesus*, nam loquitur auctor de sociis intra et extra Peloponnesum. Pecuniam imperatam Thuc. II, 7. dicit ἀργύριον ῥητόν.

παρεῖναι] Hic infinitivus pendet ex ξυγκαλέσας. v. Matth. Gr. p. 568. Ad h. l. pertinet glossa Zonarae: ἐν τέλει, ἐν ἀρχῇ· τοὺς ἐν τέλει τιμῶν. Suidas eadem habet sine loco. Fortassis eodem respexit Hesych. v. ἐν τέλει et τοὺς ἐν τέλει. Conf. III, 36. V, 27. I, 58. Schol. brev. et Lips. MS. ad Hom. Il. X, 56. τέλος δὲ καὶ τὸ τάγμα· σημαίνει πολλὰ ἡ λέξις. ποτὲ μὲν γὰρ τὸ τάγμα — ποτὲ δὲ τὸ συμπεπληρωμένον πράγματος, ἢ ἔργον τέλος, ποτὲ δὲ τὴν ἐκ τῶν ἐπεισαγομένων ὠνίων φοιτῶσαν πρόσοδον, καὶ τὸ ἀξίωμα, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Ξενοφῶντι etc. Eadem Phavorin. et Ulpian. ad Dem. Leptineam. Schol. Venet. ad Il. l. l. Conf. Thom. M. p. 839. Sex significatus voci tribuit Eustath. ad Hom. l. l. ut sit cohors sive manipulus, sive quaecunque pars exercitus, terminus alicuius rei, reditus, dignatio ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Ξενοφ., impensae in aliquam rem factae, ut ap. Eurip. Polyidi fragm. VIII. p. 470. *Beck.*, denique initiatio mysteriorum ut ap. Soph. El. 634. Conf. schol. Plat. p. 376. *Bekk.*, qui haec verba Thucydidis adscripsit παρελθὼν δὲ τοῖς τέλεσιν, ὡσεὶ ἔφη, τοῖς ἐν ἀρχῇ οὖσιν.

11. ἐν αὐτῇ Πελ.] Vulgo articulum τῇ addunt post αὐτῇ, quem omittunt codices plerique, estque haec omissio solennis in nominibus propriis, ubi additur pronomen αὐτός, quemadmodum omittitur in formula αὐταῖς λέξεσιν, *ipsis verbis*. Vid. I, 31. III, 98. VI, 30. 31. 46. Eundem articulum ita positum delevi V, 62. auctoritate codicum nonnullorum.

προσέχει — ἐπινοοῦμεν] i. e. προσέχει τὴν γνώμην, δι' εὔνοιαν ἐλπίζουσα καὶ ἐπιθυμοῦσα πρᾶξαι ἡμᾶς ἃ ἐπινοοῦμεν.

μὴ ἂν ἐλθεῖν] Edd. Ald. Flor. Bas. Codd. M. et g. (et hic qui-

ἀμελέστερόν τι παρεσκευασμένους χωρεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεως ἑκάστης ἡγεμόνα καὶ στρατιώτην τὸ καθ' αὑτὸν ἀεὶ προςδέχεσθαι ἐς κίνδυνόν τινα ἥξειν. ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλὰ καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίγνονται· πολλάκις τε τὸ ἔλασσον πλῆθος δεδιὸς ἄμεινον ἠμύνατο τοὺς πλέονας διὰ τὸ καταφρονοῦντας ἀπαρασκεύους γενέσθαι. χρὴ δὲ ἀεὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ τῇ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῷ δὲ ἔργῳ δεδιότας παρασκευάζεσθαι. οὕτω γὰρ πρός τε τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις εὐψυχότατοι ἂν εἶεν, πρός τε τὸ ἐπιχειρεῖσθαι ἀσφαλέστατοι. ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἐπὶ ἀδύνατον ἀμύνεσθαι οὕτω πόλιν ἐρχόμεθα, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ἄριστα παρεσκευασμένην, ὥςτε χρὴ καὶ πάνυ ἐλπίζειν διὰ μάχης ἰέναι αὐτούς, εἰ μὴ καὶ νῦν ὥρμηνται ἐν ᾧ οὔπω πάρεσμεν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ γῇ ὁρῶσιν ἡμᾶς δῃοῦντάς τε καὶ τἀκείνων φθείροντας. πᾶσι γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι καὶ ἐν τῷ παραυτίκα ὁρᾶν πάσχοντάς τι ἄηθες ὀργὴ προςπίπτει· καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι θυμῷ πλεῖστα ἐς ἔργον καθίστανται. Ἀθηναίους δὲ καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων εἰκὸς τοῦτο δρᾶσαι, οἳ ἄρχειν τε τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι καὶ ἐπιόντες τὴν τῶν πέλας δῃοῦν μᾶλλον ἢ τὴν ἑαυτῶν ὁρᾶν. ὡς οὖν ἐπὶ τοσαύτην πό-

---

dem inter versus γρ.) ἐθέλειν. Mox cod. G. διὰ μάχης ἔχειν. Nota marginalis in exemplo Thucydidis Iohannis Camerarii, Ioachimi filii, quod Bambergae tractavi: ἐθέλειν, λείπει ἰέναι. — Imo, si vera scriptura, supplendum ex proximis χωρεῖν, i. e. *fore, ut nolint hostes pugna nobis occurrere.* Non dubitarem id recipere, ante Dukerum vulgatum, si maior pars codicum addiceret. V. de structura ἀπὸ κοινοῦ ad I, 134. 141. Certe aliquid hic turbatum esse videtur.

πολλάκις — γενέσθαι] Conf. locum Isocratis ex Areopagit., quo utitur Dionys. de C. V. p. 362. *Schaef.*, quo egregie haec illustrantur.

πᾶσι γὰρ — προςπίπτει] Nihil offensionis in accusativo πασχόντας est post πᾶσι. v. Matth. Gr. p. 771. Nam Graeci ibi quoque accusativo participiorum cum infinitivo utuntur, ubi genitivus vel dativus praecedit. Conf. IV, 2. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, ubi v. Schol. IV, 30. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀναγκασθέντων διὰ τὴν στενοχωρίαν τῆς νήσου τοῖς ἐσχάτοις προςίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι. VII, 57. ξυνέβη δὲ τοῖς Κρησί, τὴν Γέλαν — ξυγκτίσαντας — ἄκοντας μετὰ μισθοῦ ἐλθεῖν. VI, 55. Ἱππάρχῳ δὲ ξυνέβη, τοῦ πάθους τῇ δυστυχίᾳ ὀνομασθέντα καὶ τὴν δόξαν τῆς τυραννίδος — προςλαβεῖν. VII, 40. οὐκ ἐδόκει τοῖς Ἀθηναίοις — διαμέλλοντας κόπῳ ἁλίσκεσθαι. Difficultas est in infinitivo ὁρᾶν. Sententia enim flagitat, ut diceretur: πᾶσιν ὀργὴ προςπίπτει ὁρῶσι, non ὁρᾶν. Sed constructio infinitivi Popponi obs. p. 200. videtur facta ad sensum, cum in ὀργὴ προςπίπτει idem sensus insit, ac si dixisset: φθονερόν ἐστι, vel simile quid. Haec verba sine ulla scripturae discrepantia extant in anecd. Bekk. I. p. 169.

δῃοῦν — ὁρᾶν] Constructio ἀπὸ κοινοῦ; nam e verbo δῃοῦν par-

λιν στρατεύοντες καὶ μεγίστην δόξαν οἰσόμενοι τοῖς τε προγόνοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπ᾽ ἀμφότερα ἐκ τῶν ἀποβαινόντων, ἕπεσθε ὅπῃ ἄν τις ἡγῆται κόσμον καὶ φυλακὴν περὶ παντὸς ποιούμενοι καὶ τὰ παραγγελλόμενα ὀξέως δεχόμενοι· κάλλιστον γὰρ τόδε καὶ ἀσφαλέστατον πολλοὺς ὄντας ἑνὶ κόσμῳ χρωμένους φαίνεσθαι.

12 Τοσαῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τὸν ξύλλογον ὁ Ἀρχίδαμος Μελήσιππον πρῶτον ἀποστέλλει ἐς τὰς Ἀθήνας τὸν Διακρίτου ἄνδρα Σπαρτιάτην, εἴ τι ἄρα μᾶλλον ἐνδοῖεν οἱ Ἀθηναῖοι ὁρῶντες ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας. οἱ δὲ οὐ προσεδέξαντο αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν οὐδ᾽ ἐπὶ τὸ κοινόν· ἦν γὰρ Περικλέους γνώμη πρότερον νενικηκυῖα κήρυκα καὶ πρεσβείαν μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων· ἀποπέμπουσιν οὖν αὐτὸν πρὶν ἀκοῦσαι καὶ ἐκέλευον ἐκτὸς ὅρων εἶναι αὐθημερόν, τό τε λοιπὸν ἀναχωρήσαντας ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν, ἤν τι βούλωνται, πρεσβεύεσθαι. ξυμπέμπουσί τε τῷ Μελησίππῳ ἀγωγούς, ὅπως μηδενὶ ξυγγένηται. ὁ δὲ ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγένετο καὶ ἔμελλε διαλύσεσθαι, τοσόνδε εἰπὼν ἐπορεύετο ὅτι Ἥδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἕλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει. ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔγνω ὁ Ἀρχίδαμος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέν πω ἐνδώσουσιν, οὕτω δὴ ἄρας τῷ στρατῷ προὐχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ μέρος μὲν τὸ σφέτερον καὶ τοὺς ἱππέας παρείχοντο Πελοποννησίοις ξυστρατεύειν, τοῖς δὲ λειπομένοις ἐς Πλάταιαν ἐλθόντες τὴν γῆν ἐδῄουν.

13 Ἔτι δὲ τῶν Πελοποννησίων ξυλλεγομένων τε ἐς τὸν ἰσθ-

---

ticipium eiusdem verbi *δῃουμένην* cogitando repetendum. Durius etiam VI, 79. dicitur: *ὅταν ὑπ᾽ ἄλλων, καὶ μὴ αὐτοὶ τοὺς πέλας ἀδικῶσι* i. e. *cum ab aliis laedantur, neque ipsi alios laedant.* Supplendum igitur *ἄλλων ἀδικῶνται.* — Mox *ἐπ᾽ ἀμφότερα* iunge cum verbis *μεγίστην δόξαν.* Recte schol. *ἐπ᾽ ἀμφότερα· καὶ εὐκλείας καὶ δυσκλείας.* Verte: *bedenket, dass wir im Begriffe stehen, beides unsern Vorfahren und uns entweder die grösste Ehre oder die grösste Schande zu machen.*

12. *ἀγωγούς*] Phavorin. *ἀγωγοὺς, τοὺς προπόμπους, τάττεται τοὔνομα καὶ ἐπὶ τοῦ προηγημένου τινὰ ὁδόν, ὡς οἱ παλαιοί· οὕτω καὶ Θουκυδίδης κέχρηται.* Exscripsit Phrynichum p. 314., ubi v. Lobeck. Conf. Thuc. IV, 78. qui locus citatur a Thom. M. p. 10. Adde Polluc. III, 95. X, 55. et Suid. in v.

ἥδε ἡ ἡμέρα] Virg. Aen. IV, 169. *ille dies primus leti, primusque malorum causa fuit.* Hom. Il. V, 63. dixit *ἡμέρα ἀρχέκακος.* conf. Herodot. V. p. 426. ibiq. Valck. Muret. V. L. XIII, 16. Laudat h. l. schol. Aristoph. Pac. 435. memoriter et omisso Thucydidis nomine, ostenditque, ab Aristophane eius imitationem factam esse. V. Abresch. diluc. p. 173. Mox ad v. *ἐνδώσουσι* spectat glossa Zonarae: *ἐνδοῖναι, προδοῦναι, (παραδοῦναι) ἢ καὶ εἶξαι* ubi v. Tittm.

μὸν καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων, πρὶν ἐςβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν Περικλῆς ὁ Ξανθίππου στρατηγὸς ὢν Ἀθηναίων δέκατος αὐτὸς ὡς ἔγνω τὴν ἐςβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας, ὅτι Ἀρχίδαμος αὐτῷ ξένος ὢν ἐτύγχανε, μὴ πολλάκις ἢ αὐτὸς ἰδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ παραλίπῃ καὶ μὴ δηώσῃ, ἢ καὶ Λακεδαιμονίων κελευσάντων ἐπὶ διαβολῇ τῇ αὐτοῦ γένηται τοῦτο, ὥςπερ καὶ τὰ ἄγη ἐλαύνειν προεῖπον ἕνεκα ἐκείνου, προηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅτι Ἀρχίδαμος μέν οἱ ξένος εἴη, οὐ μέντοι ἐπὶ κακῷ γε τῆς πόλεως γένοιτο, τοὺς δ᾽ ἀγροὺς τοὺς ἑαυτοῦ καὶ οἰκίας ἢν ἄρα μὴ δηώσωσιν οἱ πολέμιοι ὥςπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι. παρῄνει δὲ καὶ περὶ τῶν παρόντων ἅπερ καὶ πρότερον, παρασκευάζεσθαί τε ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐςκομίζεσθαι, ἔς τε μάχην μὴ ἐπεξιέναι, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐςελθόντας φυλάσσειν, καὶ τὸ ναυτικὸν ᾗπερ ἰσχύουσιν ἐξαρτύεσθαι, τά τε τῶν ξυμμάχων διὰ χειρὸς ἔχειν, λέγων τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημάτων τῆς προςόδου, τὰ δὲ πολλὰ τοῦ πολέμου γνώμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι. θαρσεῖν τε ἐκέλευε προςιόντων μὲν ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φόρου κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων τῇ πόλει ἄνευ τῆς ἄλλης προςόδου, ὑπαρχόντων δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου ἐπισήμου ἑξακιςχιλίων ταλάντων· τὰ γὰρ πλεῖστα τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια ἐγένετο, ἀφ᾽ ὧν ἔς τε τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως καὶ τἄλλα οἰκοδομήματα καὶ ἐς Ποτίδαιαν ἀπανηλώθη· χωρὶς δὲ χρυσίου ἀσήμου καὶ ἀργυρίου ἔν τε ἀναθήμασιν ἰδίοις καὶ δημοσίοις καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη περί τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ

---

13. *μὴ πολλάκις*] i. e. *dass nicht etwa gar.* v. Wolf. ad Plat. Phaedon. p. 25. Nihil simile inest in loco Virg. Aen. I, 148. *ac veluti magno in populo cum saepe coorta est seditio*, quem contulit Abresch. diluc. p. 174. auct. p. 267.

ὑποψίαν — γίγνεσθαι] repetendum ex verbo *ἀφίησιν* aliud verbum, velut *βούλεται, κελεύει* supplendum ad infinitivum *γίγνεσθαι.* Quod autem hic legitur *οἱ* omittunt F. H. L. Q. i. Mox articulum *τὴν* ante *μάχην* iubentibus libris eieci. Conf. I, 64. II, 23. IV, 44. 68. Laudat hanc Periclis fiduciam Aristides t. II. p. 138. *Iebb.* Periclis enumerationem redituum Atticorum ex h. l. memorat Plut. V. Aristid. c. 24.

ὑπαρχόντων — ἀπανηλώθη] Schol. Arist. Plut. 1196., ubi v. Hemsterh. p. 473. *Lips.* Conf. Aeschin. d. fals. leg. p. 336. et Andocid. d. pac. p. 92., qui iisdem fere verbis de eadem re utuntur. Mox de propylaeis v. Harpocr. in v. *προπύλαια ταῦτα,* Suid. in v. Plut. V. Pericl. c. 13. Cic. d. offic. II, 17.

ἱερὰ σκεύη] Duker. praef. ad Thuc. p. XXVII. putavit, huc spectare glossam Moeridis: *πομπεῖα, ἀττικῶς τὰ θυμιατήρια καὶ τοὺς χέρνιβας, ὡς Θουκυδίδης.* Eandem Pierson. retulit ad verba

σκῦλα Μηδικὰ καὶ εἴ τι τοιουτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος [ἦν] ἢ πεντακοσίων ταλάντων. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἄλλων ἱερῶν προςετίθει χρήματα οὐκ ὀλίγα, οἷς χρήσεσθαι αὐτούς, καὶ ἢν πάνυ ἐξείργωνται πάντων, καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περικειμένοις χρυσίοις· ἀπέφαινε δ᾽ ἔχον τὸ ἄγαλμα τεσσαράκοντα τάλαντα σταθμὸν χρυσίου ἀπέφθου καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν. χρησαμένους τε ἐπὶ σωτηρίᾳ ἔφη χρῆναι μὴ ἐλάσσω ἀντικαταστῆσαι πάλιν. χρήμασι μὲν οὖν οὕτως ἐθάρσυνεν αὐτούς, ὁπλίτας δὲ τριςχιλίους καὶ μυρίους εἶναι ἄνευ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις καὶ τῶν παρ᾽ ἔπαλξιν ἑξακιςχιλίων καὶ μυρίων. τοσοῦτοι γὰρ ἐφύλασσον τὸ πρῶτον ὁπότε οἱ πολέμιοι ἐςβάλοιεν, ἀπό τε τῶν πρεσβυτάτων καὶ τῶν νεωτάτων, καὶ μετοίκων ὅσοι ὁπλῖται ἦσαν. τοῦ τε γὰρ Φαληρικοῦ τείχους στάδιοι ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος καὶ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τὸ φυλασσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα· ἔστι δὲ αὐτοῦ ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ. τὰ δὲ μακρὰ τείχη πρὸς τὸν

Thuc. VI, 46. *ἀπέδειξαν τὰ ἀναθήματα — καὶ θυμιατήρια* etc. At Valcken. ap. Pierson. p. 332. et Ruhnken. hist. cr. or. gr. p. 158. Thucydidis nomen in Andocidis mutandum esse viderunt. Idem nomen reponendum ap. Thom. M. in v. *πομπή*. Mox vocab. *σκῦλα* ex h. l. memorat Phot. in v.

χωρὶς δὲ χρυσίου — ταλάντων] Non potest ferri quod vulgo legitur: *χρυσίου οὐκ ἐλάσσονος ἦν* pro eo, quod dicendum erat: *χρυσίου οὐκ ἔλασσον ἦν*. Atque ita habent K. O. a man. sec. et marg. Steph. Quod autem sic *ἢ* additur genitivo, quod omitti solet, cum genitivus post comparativum ponitur, non caret exemplis. v. Herm. ad Viger. p. 787. et interpp. ad Greg. Cor. p. 89. Schol. et ipse scripturam illorum codicum agnoscit, ut qui dicat: *τὸ ἢ περιττόν*. Sed praestat delere *ἦν*, quo facto hic verborum nexus est: *ὑπαρχόντων ταλάντων, χωρὶς δὲ — οὐκ ἐλάσσονος ἢ πεντακοσίων ταλάντων*. Krueger. ad Dionys. p. 287. not. coniecit *οὐκ ἔλασσον ὃ ἦν ἢ πενταχοσίων ταλάντων*, item repetens genitivo *ὑπαρχόντων* ad *χρυσίου* et reliqua. Ubi *ἔλασσον* ita usurpatum foret, ut Latinorum *minus*, *amplius*, *plus*, quae non magis numeralibus addita declinantur. v. Herm. ad Vig. p. 787. Matth. Gr. §. 450. not. 2. Malim acquiescere iis, quae a codicum scriptura propius absunt.

ἄγαλμα] v. Plin. H. N. XXXVI, 4, 4. Pausan. I, 24, 7. Manso Spart. II. p. 398. Bredov. ad h. l. Mox *παρ᾽ ἔπαλξιν* interpretare *qui ad tutelam collocati erant*, ut VII, 28. Manso tributa sociorum quotannis sexcenties trigesies mille imperialium; thesaurum in arce asservatum sexagies trecentum millium imperialium fuisse colligit. Quod vero Thucydides quadraginta talentum pondo *τὰ περικείμενα* Minervae, (quae an fuerint idem, quod Paus. dicit *χιτῶνα ποδήρη*, parum constat) fuisse dicit, ne argenti sed auri talenta intellige, quae, si aurum tredecuplo carius argento fuisse statuatur, aequant pretium quingenties quadragies sexies mille imperialium.

Πειραιᾶ τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο· καὶ τοῦ Πειραιῶς ξὺν Μουνυχίᾳ ἑξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περίβολος, τὸ δὲ ἐν φυλακῇ ὂν ἥμισυ τούτου. ἱππέας δ' ἀπέφαινε διακοσίους καὶ χιλίους ξὺν ἱπποτοξόταις, ἑξακοσίους δὲ καὶ χιλίους τοξότας, καὶ τριήρεις τὰς πλοΐμους τριακοσίας. ταῦτα γὰρ ὑπῆρχεν Ἀθηναίοις καὶ οὐκ ἐλάσσω ἕκαστα τούτων ὅτε ἡ ἐσβολὴ τὸ πρῶτον ἔμελλε Πελοποννησίων ἔσεσθαι καὶ ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα οἷάπερ 14 εἰώθει Περικλῆς ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἀνεπείθοντό τε καὶ ἐσεκομίζοντο ἐκ τῶν ἀγρῶν παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιροῦντες τὴν ξύλωσιν· πρόβατα δὲ καὶ ὑποζύγια ἐς τὴν Εὔβοιαν διεπέμψαντο καὶ ἐς τὰς νήσους τὰς ἐπικειμένας. χαλεπῶς δὲ αὐτοῖς διὰ τὸ ἀεὶ εἰωθέναι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς διαι-15 τᾶσθαι ἡ ἀνάστασις ἐγίγνετο. ξυνεβεβήκει δὲ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἑτέρων μᾶλλον Ἀθηναίοις τοῦτο. ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασιλέων ἡ Ἀττικὴ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο πρυτανεῖά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντας, καὶ ὁπότε μή τι δείσειαν, οὐ ξυνῄεσαν βουλευσόμενοι ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ' αὐτοὶ ἕκαστοι ἐπολιτεύοντο καὶ ἐβουλεύοντο· καί τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε αὐτῶν, ὥσπερ καὶ Ἐλευσίνιοι μετ' Εὐμόλπου πρὸς Ἐρεχθέα. ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ καὶ δυνατὸς τά τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν καὶ καταλύσας τῶν ἄλλων πόλεων τά τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς ἐς τὴν νῦν πόλιν οὖσαν ἓν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτανεῖον ξυνῴκισε πάντας, καὶ νεμομένους τὰ αὑτῶν ἑκάστους ἅπερ καὶ πρὸ τοῦ ἠνάγκασε μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι, ἣ ἁπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτὴν μεγάλη γενομένη παρεδόθη ὑπὸ Θησέως τοῖς ἔπειτα· καὶ ξυνοίκια ἐξ ἐκείνου Ἀθηναῖοι ἔτι καὶ νῦν τῇ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσι. τὸ δὲ πρὸ τούτου ἡ ἀκρόπολις ἡ νῦν οὖσα

---

14. ξύλωσιν] *materiationem* dicas cum Vitruvio. Memorat vocem ex h. l. Pollux VII, 124. Ξυλισμὸς autem i. e. *lignorum congestio*, quam vocem e Thuc. citat Thom. M. p. 641., nusquam apud eum comparet. Mox adverbium χαλεπῶς non est pro adiectivo positum, nam sensus est: *aegre iis perficiebatur migratio*, pro quibus supra I, 2. dixit: χαλεπῶς ἀπανίσταντο. Quare Erfurdt. ad Soph. Antig. 633. non debebat hunc locum exemplis verbi substantivi adverbiis iuncti adnumerare, quia γίγνεσθαι hic non habet vim verbi substantivi. Cur autem Popp. prol. t. I. p. 235. dicat, discrimen inter ἀνάστασις et ἀπανάστασις hic neglectum esse, non intelligo, cum non sponte migrarint ex agris in urbem, sed bello sedibus expulsi.

15. Ἐλευσίνιοι] v. Saintcroix de myster. p. 88. *vers. Lenz.* Paus. t. I. p. 145. *Fac.*

πόλις ἦν, καὶ τὸ ὑπ᾽ αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον. τεκμήριον δέ· τὰ γὰρ ἱερὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλων θεῶν ἐστι καὶ τὰ ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἵδρυται, τό τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ δωδεκάτῃ ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, ὥςπερ καὶ οἱ ἀπ᾽ Ἀθηναίων Ἴωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν. ἵδρυται δὲ καὶ ἄλλα ἱερὰ ταύτῃ ἀρχαῖα. καὶ τῇ κρήνῃ τῇ νῦν μὲν τῶν τυράννων οὕτω σκευασάντων Ἐννεακρούνῳ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν Καλλιῤῥόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὔσῃ τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο, καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πρό τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι χρῆσθαι. καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτῃ κατοίκησιν καὶ ἡ

πρὸς νότον] Valla legit πρὸς ἄρκτον, quem sequitur Palmerius. Sed male statuere eos, qui Athenarum partem antiquissimam ad septentrionem ab arce collocandam esse putant, idque doceri ab iis, qui recentius per Graeciam itinera fecerunt, ut Wilkins et Hawkius, monuit Popp. prol. t. II. p. 240. not. Valde etiam erravit Bredov., qui verba πρὸς νότον μάλιστα contulit cum formula illa, qua μάλιστα iungitur numeralibus, vertitque: *zumeist, fast gerade nach Süden*, cum structura verborum haec sit: καὶ τὸ ὑπ᾽ ἀκρόπολιν πρὸς νότον τετραμμένον μάλιστα πόλις ἦν, id quod tum per se patet, tum ex sequentibus: καὶ τὰ ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως μᾶλλον ἵδρυται.

Καλλιῤῥόῃ] Respiciunt huc Lucian. Tim. t. I. p. 125., ubi v. schol., Suidas et Zonar. in δωδεκάκρουνος, iidem et Hesych. in ἐννεάκρουνος, qui postremo loco nominatus partim ipsa verba Thucydidis affert. Conf. Pausan. t. I. p. 50. Alii hoc nomen scribunt per unam ρ, quam scripturam praefert Poppo. Conf. Dorv. ad Charit. p. 312. Loci hunc sensum esse dicit Hemsterh. ad Thom. M. p. 568. „fontem, qui olim, scaturiginibus adhuc apertis et conspicuis, Callirrhoe dicebatur, Ἐννεακρούνου nomen accepisse, postquam eum Pisistratidae tali modo circumstruxerant, ut aqua collecta per novem fistulas emitteretur." Cum autem Thom. M. scribat: ὅθεν καὶ λαμυρὰ πηγή, ἡ καθαρὰ καὶ ἡδεῖα, παρὰ Θουκυδίδῃ, coniicit pro φανερῶν legendum esse λαμυρῶν. — Mihi quidem λαμυρὰ πηγὴ poetae esse videtur, idque ipse grammaticus docet: οὐδεὶς μέντοι, αὐτῶν ῥητορικῶν τῷ ὀνόματι τούτῳ ὅλως ἐχρήσατο, et Thucydidis nomen librariorum errore illatum esse frustraque Hemsterhusium quaesivisse, in quem locum illud reponeret, recte monuit Lobeck. ad Phryn. p. 292. Compares Horatium, qui *loquaces lymphae* dicit. Adde Lobeck. l. l. p. 760. epigr. Asclepiad. 17. Dioscorid. 26. Meleagr. 76. Citat locum Schol. Aphthonii ad ἔκφρασιν arcis Alexandrinae, ubi est καλεσάντων, pro σκευασάντων.

ἄξια] de hoc accusativo v. Matth. Gr. §. 413. not. 4. Rem explicat scriptor proxime sequentibus. Mox ταύτῃ κατοίκησιν optimi codd. Vulgo ταύτην. Conf. II, 80. 96. VIII, 24.

16 ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπὸ Ἀθηναίων Πόλις. τῇ τε οὖν ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν χώραν αὐτονόμῳ οἰκήσει μετεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπειδὴ ξυνῳκίσθησαν, διὰ τὸ ἔθος ἐν τοῖς ἀγροῖς ὅμως οἱ πλείους τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου πανοικησίᾳ γενόμενοί τε καὶ οἰκήσαντες οὐ ῥᾳδίως τὰς μεταναστάσεις ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικά, ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλιπόντες καὶ ἱερὰ ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια, δίαιτάν τε μέλλοντες μεταβάλλειν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ
17 πόλιν τὴν αὑτοῦ ἀπολείπων ἕκαστος. ἐπειδή τε ἀφίκοντο ἐς τὸ ἄστυ, ὀλίγοις μέν τισιν ὑπῆρχον οἰκήσεις καὶ παρὰ φίλων τινὰς ἢ οἰκείων καταφυγή, οἱ δὲ πολλοὶ τά τε ἐρῆμα τῆς

Πόλιν] scripsi litera maiuscula, quia proprium nomen est. — Docuit Hemsterh. ad Aristoph. Plut. p. 260., nomen *πόλις* praesertim in actis publicis certe vetustissimis arci fere proprium esse, idque patere e Thuc. V, 18. 23. 47. In Plut. V. Pelop. c. 18., quo usus est, cod. Monac. nr. 85. prava confusione exhibet: *καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἐκ πόλεως λόγος ἐκαλοῦντο· τὰς γὰρ πόλεις ἐπιεικῶς οἱ τότε πόλεις ὠνόμαζον*, pro *τὰς γὰρ ἀκροπόλεις*. Pausan. t. I. p. 99. *ἱερὰ μὲν τῆς Ἀθηνᾶς ἐστιν ἥτε ἄλλη πόλις καὶ ἡ πᾶσα ὁμοίως γῆ — τὸ δὲ ἁγιώτατον ἐν κοινῷ πολλοῖς πρότερον νομισθὲν ἔτεσιν ἢ συνῆλθον* (sic leg.) *ἀπὸ τῶν δήμων ἐστὶν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένῃ Πόλει.* — *Πόλις* et *Ἄστυ* dicebantur *κατ᾽ ἐξοχὴν* Athenae et Alexandria, ut Roma URBS audit Romanis scriptoribus. v. Sturz. d. dial. Alex. p. 39. et Eustath. ad Odyss. I. p. 1385, 5. Sic Lutetiae Parisiorum antiquissima pars *cité*, Londinii antiquissima etiamnum *city*. *Πόλεις* etiam per abusum insulae et peninsulae dicebantur, ni fallit Steph. Byz. in *Πάρος* et *Καλάθη*, sed v. Seidler. ad Eur. Troad. 4. coll. Marx. ad Ephor. p. 144. ipsoque Ephoro p. 142. Creuzer. ad fragm. ant. hist. gr. p. 217. *Arx* autem ab Ovidio fast. IV, 227. urbs Syracusae dicta esse falso putatur ab Heinsio. V. d. sit. et or. Syrac. p. 50. conf. Bentl. ad Hor. Carm. Secul. 65. Gessner. thes. l. l. t. I. p. 471. Idem librarius, cuius errorem supra notavi, emendatum exhibet alium locum Plutarchi, qui etiamnum depravatus in editis legitur Vit. Marcell. 22. Legendum digito id monstrante ipso auctore *Εὔας* (vulgo *ὄβας*) *γ᾽ οὐ παρὰ τὸ εὔασμον, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὁ θρίαμβος οὗτος* (ovatio sc.) *ὀνομάζεται — ἀλλ᾽ ὑφ᾽ Ἑλλήνων εἰς τὸ σύνηθες αὐτοῖς παρῆκται τοὔνομα πεπεισμένων ἅμα καὶ Διονύσῳ τι τῆς τιμῆς προσήκειν, ὃν Εὔϊον καὶ Θρίαμβον ὀνομάζομεν.* V. d. sit. et orig. Syr. p. 45. Apud Plut. V. Flaminin. 7. praetulerim scripturam codicis Monac. nr. 85. *Φιλίππου δὲ πρέσβεις πέμψαντος εἰς πόλιν*, pro *εἰς Ῥώμην*. Adde Polluc. IX, 27. Propert. III, 9 (7), 16. Verheyck. ad Antonin. Lib. p. 237., Casaub. ad Strab. VIII. p. 346. interpp. ad Eur. Iph. T. 884. Cycl. 99. Spohn. d. extr. part. Od. p. 81. not. Meurs. lectt. Att. VI, 33. p. 366. Cecrop. c. 3. p. 4.

16. *οἰκήσει μετεῖχον*] v. Matth. Gr. p. 485. Verba *πανοικησίᾳ — οἰκήσαντες* adscripsit Thom. M. p. 676.

πόλεως ᾤκησαν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἡρῷα πάντα πλὴν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἐλευσινίου καὶ εἴ τι ἄλλο βεβαίως κληστὸν ἦν· τό τε Πελασγικὸν καλούμενον τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ὃ καὶ ἐπάρατόν τε ἦν μὴ οἰκεῖν καί τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου ἀκροτελεύτιον τοιόνδε διεκώλυε, λέγον ὡς

τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον,

ὅμως ὑπὸ τῆς παραχρῆμα ἀνάγκης ἐξῳκήθη. καί μοι δοκεῖ τὸ μαντεῖον τοὐναντίον ξυμβῆναι ἢ προςεδέχοντο· οὐ γὰρ διὰ τὴν παράνομον ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλει, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκήσεως, ὃν οὐκ ὀνομάζον τὸ μαντεῖον προῄδει μὴ ἐπ' ἀγαθῷ ποτε αὐτὸ κατοικισθησόμενον. κατεσκευάσαντο δὲ καὶ ἐν τοῖς πύργοις τῶν τειχῶν πολλοὶ καὶ ὡς ἕκαστός που ἐδύνατο· οὐ γὰρ ἐχώρησε ξυνελθόντας αὐτοὺς ἡ πόλις, ἀλλ' ὕστερον δὴ τά τε μακρὰ τείχη ᾤκησαν κατανειμάμενοι καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ πολλά. ἅμα δὲ καὶ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἥπτοντο, ξυμμάχους τε ἀγείροντες καὶ τῇ Πελοποννήσῳ ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν ἐξαρτύοντες. καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν.

18 Ὁ δὲ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προϊὼν ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς ἐς Οἰνόην πρῶτον, ᾗπερ ἔμελλον ἐςβαλεῖν. καὶ ὡς

---

17. κληστὸν] Vulgo κλειστόν. Suidas: κλῆϊδα, οὕτω καὶ οἱ τραγικοὶ καὶ Θουκυδίδης. Photius: κληῖσαι οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν, οὐ κλεῖσαι, καὶ κλῆϊδα, οὕτω καὶ οἱ τραγικοὶ καὶ Θουκυδίδης. Utroque loco legendum κλῇδα et κλῇσαι.

Πελασγικὸν] Huc respicit Lucian. t. IV. p. 176. v. Casaub. ad Strab. p. 616. Schol. Arist. Av. 833. Wilkins. ap. Popp. prol. t. II. p. 245. not., cavendum, inquit, ut distinguamus inter Pelasgicum murum Herodoti et Pausaniae, qui arcem circumdabat, et Pelasgicum seu agros, qui veteribus incolis arcis assignati erant, ubi ea cessere. Sed adnotavit Poppo: hoc tamen tempore regionem sub Hymetto iis habitandam datam esse narrat Herodot. VI, 137. Idem Wilkins. collocat Pelasgicum ad meridiem ab arce, sed errasse eum et ab Chandlero aliisque rectius illud ad septentrionem referri docet Hawkins p. 503. Mox ἐξῳκήθη est: *wurde ganz mit Wohnungen ausgefüllt*, dictumque est ad analogiam verbi ἐξοικοδομεῖν, *ausbauen*, ἐκπονεῖν, *ausarbeiten*. Vocem ἀκροτελεύτιον explicat Suidas in v., ex scholiis.

κατεσκευάσαντο] i. e. *sie richteten sich häuslich ein*. Non igitur Palmerii coniecturam κατεσκηνώσαντο probare debebat Wyttenb. ecl. hist. p. 366. V. ad I, 10.

18. Ὁ δὲ στρατὸς — ἐςβαλεῖν] Suidas in ἀφίκετο, omissis nonnullis. Ad vocem μαλακός h. l. respiciunt Phot. in v. et Zonar. in μαλακισθείς, quocum conf. Schol. ad III, 40. Paulo inferius verbis ἥ τε ἐν τῷ ἰσθμῷ — διέβαλεν αὐτόν adscripsit Suidas in σχολαίτερον, omisso ante σχολαιότης articulo, fortasse melius. Conf. Thom. M. p. 828. qui laudat verba ex III, 29. Denique vocem καθέδρα

ἐκαθέζοντο, προςβολὰς παρεσκευάζοντο τῷ τείχει ποιήσ
μηχαναῖς τε καὶ ἄλλῳ τρόπῳ· ἡ γὰρ Οἰνόη οὖσα ἐν
ρίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἐτετείχιστο καὶ αὐτῷ
ρίῳ οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρῶντο ὁπότε πόλεμος καταλάβοι.
οὖν προςβολὰς εὐτρεπίζοντο καὶ ἄλλως ἐνδιέτριψαν
περὶ αὐτήν. αἰτίαν τε οὐκ ἐλαχίστην Ἀρχίδαμος ἔλαβε
αὐτοῦ, δοκῶν καὶ ἐν τῇ ξυναγωγῇ τοῦ πολέμου μαλακ
ναι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτήδειος, οὐ παραινῶν προθ
πολεμεῖν· ἐπειδή τε ξυνελέγετο ὁ στρατός, ἥ τε ἐν τῷ
ἐπιμονὴ γενομένη καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἡ σχολ
διέβαλεν αὐτόν, μάλιστα δὲ ἡ ἐν τῇ Οἰνόῃ ἐπίσχεσις.
Ἀθηναῖοι ἐςεκομίζοντο ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ ἐδόκ
Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξ
ταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν. ἐν τοιαύτ
ὀργῇ ὁ στρατὸς τὸν Ἀρχίδαμον ἐν τῇ καθέδρᾳ εἶχεν.
προςδεχόμενος ὡς λέγεται τοὺς Ἀθηναίους τῆς γῆς ἔτι ἀ
οὔσης ἐνδώσειν τι καὶ κατοκνήσειν περιιδεῖν αὐτὴν τμη
19 ἀνεῖχεν. ἐπειδὴ μέντοι προςβαλόντες τῇ Οἰνόῃ καὶ
ἰδέαν πειράσαντες οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, οἵ τε Ἀθηναῖοι
ἐπεκηρυκεύοντο, οὕτω δὴ ὁρμήσαντες ἀπ' αὐτῆς μετὰ
Πλαταίᾳ τῶν ἐςελθόντων Θηβαίων γενόμενα ἡμέρᾳ ὀγ
στῇ μάλιστα τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος ἐς
ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λα
μονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἔτεμνον πρῶτον μὲν

---

per ἐπίσχεσις interpretantur Suidas, Phot. et Phavorin. Pr
θεῖσαν exspectes τεμνομένην, similia tamen sunt verba c.
περιόψεσθαι ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα.

καὶ μὴ κατοκνήσειν — τμηθεῖσαν] Thom. M. p. 164. pro

19. ἀκμάζοντος] Utitur Thucydides ad significanda an
pora his notis: τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος, (conf. S
der. ad Xen. hist. gr. I, 2, 4.) περὶ ἀρκτοῦρον ἐπιτολάς, II,
καρποῦ ξυγκομιδῇ III, 15. περὶ σίτου ἐκβολὴν IV, 1. τοῦ ἦρ
τὸν σῖτον ἐν ἐκβολῇ εἶναι (nostrates schossen dicunt) II, 2.
του ἔτι χλωροῦ ὄντος II, 6. (Ex his duobus locis satis, opin
tet, vocabula ἀκμή et ἀκμάζειν non intelligi posse de eo te
cum segetes pervenerint ad summam maturitatem, sem
sparsurae, ut visum est Weiskio ad Xenoph. h. gr. I, 2, 4.
enim non amplius virere possunt. Neque obstat Dionys. A.
p. 513, 8., cum προνομεύειν ibi non sit commeatus confert
pabulari. Iosephi locum ab eodem laudatum A. Jud. V, 10
excutere non possum. Nec tamen dubito, quin σίτου ἀκμή
de eo, quo segetes florent, tempore [Getraideblüthe] dic
περὶ ἡλίου τροπὰς τὰς χειμερινάς VII, 16. VIII, 39. Krueger.
ad Dionys. p. XXXII. Conf. Popp. prol. t. I, p. 70. Suid
του — ἐκβολὴν Θουκυδίδης, ὅταν ὁ σταχὺς τῆς κάλυκος ἐκφύητ
ὅταν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδῶται τὰ σπέρματα. Eadem Photius.
desumta est ex Eustath. comm. ad Homer. p. 1405. Co

σῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον, καὶ τροπήν τινα τῶν Ἀθηναίων ἱππέων περὶ τοὺς Ῥείτους καλουμένους ἐποιήσαντο. ἔπειτα προὐχώρουν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ Αἰγάλεων ὄρος διὰ Κρωπειᾶς ἕως ἀφίκοντο ἐς Ἀχαρνάς, χωρίον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς τῶν δήμων καλουμένων. καὶ καθεζόμενοι ἐς αὐτὸ στρατόπεδόν τε ἐποιήσαντο χρόνον τε πολὺν ἐμμείναντες ἔτεμνον. γνώμῃ δὲ 20 τοιᾷδε λέγεται τὸν Ἀρχίδαμον περί τε τὰς Ἀχαρνὰς ὡς ἐς μάχην ταξάμενον μεῖναι καὶ ἐς τὸ πεδίον ἐκείνῃ τῇ ἐςβολῇ οὐ καταβῆναι. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ἤλπιζεν ἀκμάζοντάς τε νεότητι πολλῇ καὶ παρεσκευασμένους ἐς πόλεμον ὡς οὔπω πρότερον ἴσως ἂν ἐπεξελθεῖν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἂν περιιδεῖν τμηθῆναι. ἐπειδὴ οὖν αὐτῷ ἐς Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον οὐκ ἀπήντησαν, πεῖραν ἐποιεῖτο περὶ τὰς Ἀχαρνὰς καθήμενος εἰ ἐπεξίασιν· ἅμα μὲν γὰρ αὐτῷ ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι, ἅμα δὲ καὶ οἱ Ἀχαρνῆς μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως, τρισχίλιοι γὰρ ὁπλῖται ἐγένοντο, οὐ περιόψεσθαι ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα, ἀλλ' ὁρμήσειν καὶ τοὺς πάντας ἐς μάχην. εἴ τε καὶ μὴ ἐπεξέλθοιεν ἐκείνῃ τῇ ἐςβολῇ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδεέστερον ἤδη ἐς τὸ ὕστερον τὸ πεδίον τεμεῖν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν χωρήσεσθαι· τοὺς γὰρ Ἀχαρνέας ἐστερημένους τῶν σφετέρων οὐχ ὁμοίως προθύμους ἔσεσθαι ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων κινδυνεύειν, στάσιν δὲ ἐνέσεσθαι τῇ γνώμῃ. τοιαύτῃ μὲν διανοίᾳ ὁ Ἀρχίδαμος περὶ τὰς Ἀχαρνὰς ἦν.

---

luc. I, 61. Hoc anni tempus cum Tacito Annal. II, 23. *aestatem adultam* dixeris.

20. *Θριάσιον πεδίον*] Ab I. K. cum *πεδίον* absit, Dukerus putavit delendum esse, sed mox c. 20. 21. iterum est *Θριάσιον πεδίον*. V. Bekker. anecd. I. p. 265. Etym. M. p. 455., unde sua habet Thom. M. p. 454.

Κρωπειᾶς] Vulgo *Κεκροπίας*. A. B. F. H. K. N. c. f. g. h. *Κρωπειᾶς*. C. L. O. S. *Κεκρωπείας*. I. *Κεκρωπίας*. P. *Κεκροπείας*. Qualis sit illa Cecropia, non constat interpretibus. Gottl. illam urbem esse putat, quae inter duodecim illas, quibus Cecrops multitudinem incolarum Atticae continebat, ne amplius a Caribus et Boeotis vexarentur, primo loco a Strabone p. 609. ponitur. Hanc enim non esse videri *ἀκρόπολιν* Cecropiam, quae deinde nomen Athenarum accepit, sed aliam; Strabonem enim addere: *πόλιν δ' ὕστερον εἰς μίαν συναγαγεῖν λέγεται τὴν νῦν τὰς δώδεκα Θησεύς*. Sed inde, quod vult non sequitur. Cum enim ex duodecim illis incolae congregati, uniusque urbis cives facti sunt, convenerunt habitatum unam ex eodem numero, Athenas prius Cecropiam dictas. Imo intelligenda est Cropia sive *Κρωπειά*, *δῆμος τῆς Λεοντίδος φυλῆς* ap. Steph. Byz. Et *Κρωπίδας* pro *Κεκροπίδας* apud eundem in *Εὐπυρίδαι* reponendum esse vidit Bredov. ad h. l.

21 Ἀθηναῖοι δὲ μέχρι μὲν οὗ περὶ Ἐλευσῖνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδίον ὁ στρατὸς ἦν καί τινα ἐλπίδα εἶχον ἐς τὸ ἐγγυτέρω αὐτοὺς μὴ προϊέναι, μεμνημένοι καὶ Πλειστοάνακτα τὸν Παυσανίου Λακεδαιμονίων βασιλέα ὅτε ἐςβαλὼν τῆς Ἀττικῆς ἐς Ἐλευσῖνα καὶ Θρίωζε στρατῷ Πελοποννησίων πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτι προελθών· διὸ δὴ καὶ ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης δόξαντι χρήμασι πεισθῆναι τὴν ἀναχώρησιν· ἐπειδὴ δὲ περὶ Ἀχαρνὰς εἶδον τὸν στρατὸν ἑξήκοντα σταδίους τῆς πόλεως ἀπέχοντα, οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' αὐτοῖς ὡς εἰκὸς γῆς τεμνομένης ἐν τῷ ἐμφανεῖ, ὃ οὔπω ἑωράκεσαν οἵ γε νεώτεροι, οὐδ' οἱ πρεσβύτεροι πλὴν τὰ Μηδικά, δεινὸν ἐφαίνετο καὶ ἐδόκει τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα τῇ νεότητι ἐπεξιέναι καὶ μὴ περιορᾶν. κατὰ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν κελεύοντες ἐξιέναι, οἱ δέ τινες οὐκ ἐῶντες. χρησμολόγοι τε ᾖδον χρησμοὺς παντοίους, ὧν ἀκροᾶσθαι ὡς ἕκαστος ὤργητο. οἵ τε Ἀχαρνῆς οἰόμενοι παρὰ σφίσιν αὐτοῖς οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν εἶναι Ἀθηναίων, ὡς αὐτῶν ἡ γῆ ἐτέμνετο, ἐνῆγον τὴν ἔξοδον μάλιστα. παντί τε τρόπῳ ἀνηρέθιστο ἡ πόλις καὶ τὸν Περικλέα ἐν ὀργῇ εἶχον, καὶ ὧν παρῄνεσε πρότερον ἐμέμνηντο οὐδέν, ἀλλ' ἐκάκιζον ὅτι στρατηγὸς ὢν οὐκ ἐπεξάγοι, αἴτιόν τε σφίσιν ἐνόμιζον πάν-
22 των ὧν ἔπασχον. Περικλῆς δὲ ὁρῶν μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλεπαίνοντας καὶ οὐ τὰ ἄριστα φρονοῦντας, πιστεύων δὲ ὀρθῶς γιγνώσκειν περὶ τοῦ μὴ ἐπεξιέναι, ἐκκλησίαν τε οὐκ ἐποίει αὐτῶν οὐδὲ ξύλλογον οὐδένα, τοῦ μὴ ὀργῇ τι μᾶλλον ἢ γνώμῃ ξυνελθόντας ἐξαμαρτεῖν, τήν τε πόλιν ἐφύλασσε καὶ δι' ἡσυχίας μάλιστα ὅσον ἐδύνατο εἶχεν. ἱππέας μέντοι ἐξέπεμπεν ἀεὶ τοῦ μὴ προδρόμους ἀπὸ τῆς στρατιᾶς ἐςπίπτοντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν· καὶ ἱππομαχία τις ἐνεγένετο βραχεῖα ἐν Φρυγίοις τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἑνὶ τῶν ἱππέων καὶ Θεσσαλοῖς μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ

---

21. *Ἀθηναῖοι — ἐποιοῦντο*] Apodosis verborum *Ἀθηναῖοι — στρατὸς ἦν* non incipit verbis: *καί τινα ἐλπίδα* etc. sed protasis est in verbis: *Ἀθηναῖοι — προελθών*, quae carent apodosi; supplenda autem est tali fere modo: *Ἀθηναῖοι — προϊέναι, ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο*, quia in sententia, quae verbis *ἐπειδὴ δὲ* etc. incipit, et illis verbis apodosi carentibus contraria continet, apodosis est in verbis *οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο*. Coniunctio *ὅτε* non raro pro *ὅτι* ponitur post *μεμνῆσθαι*, ut solent Latini in eadem dictione, velut Cic. Brut. 22. *memoria teneo — me audivisse, cum diceret*. ep. ad fam. VII, 22. *memini, cum mihi desistere videbaris*. V. Corte ad ep. III, 7, 7. Praeiit Homer. Il. *ό*, 18. *ύ*, 188. *φ'*, 396. *ώ*, 115. Verba *οὐκ ἀνασχετόν* ex hoc loco enotavit Pollux III, 130.

22. *τήν τε πόλιν — ἔστησαν*] Dionys. p. 850. In his *μάλιστα*

Θεσσαλοί, μέχρι οὗ προςβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὁπλιτῶν τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί· ἀνείλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν. ἡ δὲ βοήθεια αὕτη τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ἀφίκοντο παρ' αὐτοὺς Λαρισαῖοι, Φαρσάλιοι, [Παράσιοι,] Κρανώνιοι, Πυράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι. ἡγοῦντο δὲ αὐτῶν ἐκ μὲν Λαρίσης Πολυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκατέρας, ἐκ δὲ Φαρσάλου Μένων· ἦσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων κατὰ πόλεις ἄρχοντες.

ὅσον per traiectionem dictum pro ὅσον μάλιστα, ut I, 17. *Εἶχεν* autem est *continuit.* Male Krueger. p. 107. locutionem δι' ἡσυχίας ἔχειν confert cum formulis δι' ὀργῆς ἔχειν, et ἐν ὀργῇ ἔχειν, quia illud non sensum: ἡσυχάζειν habet, cum tamen δι' ὀργῆς ἔχειν τινά idem sit quod ὀργίζεσθαί τινι. Mox βραχεῖαν est idem quod μικράν, ut ap. Thuc. I, 78. οὐ περὶ βραχέων. 141. ἐπὶ βραχείᾳ προφάσει. Est etiam, ubi pro ὀλίγος ponatur, ut a Thuc. II, 83. Omnino longitudinis, magnitudinis et multitudinis notiones non raro inter se permutari, monuit Krueger., laudato Valck. ad Eur. Hippol. 1. Adde ad Dionys. de C. V. p. 132. *Ien.* Verba ἐνὶ τέλει schol. explicat per ἑνὶ τάγματι. V. Wessel. ad Herodot. I, 104. et supra ad c. 10. Cum Thessalis iuncti Athenienses pugnabant, nam τοῖς Ἀθηναίοις ἀεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν, ut ipse Thuc. IV, 78. Conf. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 277. Vocabulum ἀσπόνδους Suidas interpretatur ἄνευ φιλίας, ἢ χωρὶς θυσίας, καὶ ἄσπονδοι ἐχθροὶ, ἀδιάλλακτοί, adscriptis paulum mutatis verbis ex I, 63. οἱ δὲ τοὺς νεκροὺς ἀσπόνδους ἀπέδοσαν. Eadem schol. Qui ἀσπόνδους mortuos tollebant, non victos se confitebantur. Iustin. VI, 4. *corpora interfectorum ad sepulturam poscere* (i. e. ὑποσπόνδους) *est apud Graecos signum victoriae traditae.* v. Wessel. ad Herodot. IX, 27. Liv. XXXI, 38. *caduceatore ad consulem misso, qui inducias ad sepeliendos equites peteret.* XXIIII, 46. *posterum diem induciis tacitis sepeliendo utrinque caesos in acie consumserunt.* Adde Turneb. adv. V, 7. Herald. adv. I, 9. Kirchmann. d. fun. append. c. 4. interpp. ad Aelian. V. H. XII, 27.

Λαρισαῖοι — Φεραῖοι] In his omnes et editi et scripti habent *Παράσιοι*, qui nulli erant in Thessalia; quare *Παράλιοι* voluerunt alii contra libros. *Παράσιοι* nihil nisi varietas scripturae mox sequentis nominis *Πυράσιοι*, quare seclusi. *Πυράσιοι* enim scribendum cum cod. H., non ut vulgo *Πειράσιοι*. Strabo p. 435. πόλις εὐλίμενος ἡ Πύρασος, ἔχουσα Δήμητρος ἄλσος καὶ ἱερὸν ἅγιον, διέχουσα Θηβῶν (τῶν Φθιωτίδων) σταδίους εἴκοσι· ὑπέρκειται δὲ Πυράσου Θῆβαι. Ipsa quatuor nomina Pharsaliorum, Parasiorum, Cranoniorum et Pyrasiorum absunt ab I.

ἀπὸ — ἑκατέρας] Vulgo ἀπὸ — ἑκάτερος, *diversae uterque factionis.* Causam indicare voluit scriptor, cur Larissaeis duo duces praefuerint. Sed verba vulgata eum sensum non habent. Schol. ἡ Λαρίσα ἐστασίασε πρὸς ἑαυτήν· διὸ ἑκατέρα μέρις ἄρχοντα

23 Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ ἐπεξῄεσαν αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν Ἀχαρνῶν ἐδῄουν τῶν δήμων τινὰς ἄλλους τῶν μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλήσσου ὄρους. ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον ὥςπερ παρεσκευάζοντο καὶ χιλίους ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν καὶ τοξότας τετρακοσίους· ἐστρατήγει δὲ Καρκῖνός τε ὁ Ξενοτίμου καὶ Πρωτέας ὁ Ἐπικλέους καὶ Σωκράτης ὁ Ἀντιγένους. καὶ οἱ μὲν ἄραντες τῇ παρασκευῇ ταύτῃ περιέπλεον, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι χρόνον ἐμμείναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅσου εἶχον τὰ ἐπιτήδεια ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν οὐχ ᾗπερ ἐςέβαλον· παριόντες δὲ Ὠρωπὸν τὴν γῆν τὴν Γραϊκὴν καλουμένην, ἣν νέμονται Ὠρώπιοι Ἀθηναίων ὑπήκοοι, ἐδῄωσαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Πελοπόννησον διελύθησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι.

24 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι φυλακὰς κατεστήσαντο κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥςπερ δὴ ἔμελλον διὰ παντὸς τοῦ πολέμου φυλάξειν· καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔδοξεν αὐτοῖς ἐξαίρετα ποιησαμένοις χωρὶς θέσθαι καὶ μὴ ἀναλοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων πολεμεῖν· ἢν δέ τις εἴπῃ ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα ἐς ἄλλο τι, ἢν μὴ οἱ πολέμιοι νηίτῃ στρατῷ

εἶχε. λέγει δέ, ὅτι ἑκατέρα στάσις δύναμιν Ἀθηναίοις ἀπέστειλε. Legit igitur, ut Popp. obs. p. 28. animadvertit: ἑκατέρας, quod est etiam in g. a man. rec. et in marg. Steph. Articulum dicit coniunctum cum ἑκατέρας ut III, 23. τοῦ πύργου ἑκατέρου. IV, 93. ἐπὶ τῷ κέρᾳ ἑκατέρῳ, quae verba alio ordine repetuntur c. 94. IV, 96. ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων. Eodem modo articulus cum ἕκαστος iungitur. v Matth Gr. p. 371.

23. ὥςπερ παρεσκ.] Vulgo ἅςπερ παρεσκ., ex qua scriptura imperfectum pro plusquamperf. positum esse existimandum est. Non enim potuerunt mittere naves, quas adhuc parabant, sed quas iam paraverant. Quare Popp. prol. t. I. p. 155., quem sequor, legit cum cod. K. ὥςπερ παρεσκ. Nam ita extat IV, 2. τὰς τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν, ὥςπερ παρεσκευάζοντο et IV, 129. ἐξέπλευσαν ἐπὶ τὴν Μένδην, ὥςπερ παρεσκευάζοντο. Mox ad voc. ἄραντες spectat glossa Suidae et Phavorin. ἄραντες παρὰ Θουκυδίδῃ ἐπὶ θαλάσσης εἴρηται· ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἐπὶ γῆς.

Γραϊκήν] Vulgo Πειραϊκήν. Sic legendum esse, patet ex Steph. Byz., qui locum Thucydidis descripsit in Ὠρωπός, monuitque iam Casaubon. ad Strab. p. 618. Steph. Byz. Ἀριστοτέλης γοῦν τὸν Ὠρωπὸν Γραῖάν φησι λέγεσθαι. ἡ δὲ Γραῖα τόπος τῆς Ὠρωπίας πρὸς τῇ θαλάσσῃ καὶ Ἐρετρίας καὶ Εὐβοίας κειμένη, ubi lego κατ' — Εὐβοίας κ., in superioribus alii legunt Γραιήν, alii Γραῖαν, alii Γραικήν. Mox ad ἐδῄωσαν pertinet glossa Suidae: ἐδῄουν, παρὰ Θουκυδίδῃ ἀντὶ τοῦ διέκοπταν, διέφθειρον „ἅπασαν κατεδῄουν τὴν ἀνατολικὴν χώραν," (quae verba ex seriore scriptore petita sunt,) καὶ ἐδῄωσαν ὁμοίως.

24. ἢν μή — ἐπιπλέωσι] Memorabilis cum doctrina, tum va-

ἐπιπλέωσι τῇ πόλει καὶ δέῃ ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν ἐπέθεντο. τριήρεις τε μετ' αὐτῶν ἑκατὸν ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο, κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας, καὶ τριηράρχους αὐταῖς, ὧν μὴ χρῆσθαι μηδεμιᾷ ἐς ἄλλο τι ἢ μετὰ τῶν χρημάτων περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου, ἢν δέῃ.

Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶ περὶ Πελοπόννησον Ἀθη- 25 ναῖοι καὶ Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν πεντήκοντα ναυσὶ προςβεβοηθηκότες καὶ ἄλλοι τινες τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἄλλα τε ἐκάκουν περιπλέοντες καὶ ἐς Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς ἀποβάντες τῷ τείχει προςέβαλον ὄντι ἀσθενεῖ καὶ ἀνθρώπων οὐκ ἐνόντων. ἔτυχε δὲ περὶ τοὺς χώρους τούτους Βρασίδας ὁ Τέλλιδος ἀνὴρ Σπαρτιάτης φρουρὰν ἔχων· καὶ αἰσθόμενος ἐβοήθει τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ μετὰ ὁπλιτῶν ἑκατόν. διαδραμὼν δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον ἐσκεδασμένον κατὰ τὴν χώραν καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τετραμμένον ἐςπίπτει ἐς τὴν Μεθώνην καὶ ὀλίγους τινὰς ἐν τῇ ἐςδρομῇ ἀπολέσας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ τήν τε πόλιν περιεποίησε καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος πρῶτος τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐπῃνέθη ἐν Σπάρτῃ. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄραντες παρέπλεον, καὶ σχόντες τῆς Ἠλείας ἐς Φειὰν ἐδῄουν τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ προςβοηθήσαντας τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἤλιδος τριακοσίους λογάδας καὶ τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς περιοικίδος Ἠλείων μάχῃ ἐκράτη-

---

rietate scripturae extat glossa in bibl. Coisl. p. 232. *ἐὰν ὁλοκλήρως οἱ περὶ Θουκυδίδην* i. e. Thucydides *τότε λέγουσιν, ὅτε προτέτακται ὁ ἦ. ὅτε δὲ μὴ οὕτως ἔχει τάξεως, συνῃρημένως λέγει. ἐν δευτέρᾳ* (leg. *ἐν πρώτῃ*). *ἢ ἐὰν οἱ πολέμιοι νηΐτῃ στρατῷ ἐπιπλέουσιν. — ἢ ἐὰν βιασθῇ, ὑπερέχει τοῖς ἀποστήσασι πολεμίοις.* Vestigium eiusdem scripturae est in K., qui habet *ἢ μὴ οἱ πολ.* At cod. e. *εἰ μὴ οἱ πολ.*, quacum scriptura congruit quod in illa glossa est *ἐπιπλέουσι.* Retinenda quidem vulgata, sed quod de usu formarum *ἤν* et *ἐάν* dixit grammaticus, non videtur vanum esse.

τριήρεις τε — αὐταῖς] Vulgo *ἐξαιρέτους ἑκατόν.* Inversum ordinem habent A. B. G. K. c. d. f. g. h. i. Pro *κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον* I. habet *μετὰ τῶν ναυτῶν.* Porro *τόν* ante *ἐνιαυτόν* omittunt L. O. P. *τριηράρχας* habent L. O. P., de qua substantivi forma v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. II. p. 113. Heilmann. opinatus est, centum quotannis naves ab Atheniensibus sepositas esse. Sed comma ponendum post *ἐποιήσαντο* et iungenda sunt verba *κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας*, ut hic totius loci sensus sit: Athenienses decreverunt, ut navium, quas anno quoque habituri essent, centum seponerentur, ita ut non semper easdem sepositas vellent, sed novo quoque anno novae eaedemque optimae substituerentur. Nam verbis *ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο* non hoc dicitur, centum eas naves iam tum selectas fuisse, sed tantum decretum esse, ut in posterum secernerentur. Conf. Boeckh. l. l. t. I. p. 311. Infinitivus *χρῆσθαι* pendet ab *ἔδοξεν.*

σαν. ἀνέμου δὲ κατιόντος μεγάλου χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ χωρίῳ, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ περιέπλεον τὸν Ἰχθῦν καλούμενον τὴν ἄκραν ἐς τὸν ἐν τῇ Φειᾷ λιμένα· οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ καὶ ἄλλοι τινὲς οἱ οὐ δυνάμενοι ἐπιβῆναι κατὰ γῆν χωρήσαντες τὴν Φειὰν αἱροῦσι. καὶ ὕστερον αἵ τε νῆες περιπλεύσασαι ἀναλαμβάνουσιν αὐτοὺς καὶ ἐξανάγονται ἐκλιπόντες Φειάν, καὶ τῶν Ἠλείων ἡ πολλὴ ἤδη στρατιὰ προςεβεβοηθήκει. παραπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἄλλα χωρία ἐδῄουν.

26 Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναῦς ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Λοκρίδα καὶ Εὐβοίας ἅμα φυλακήν· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου. καὶ ἀποβάσεις ποιησάμενος τῆς τε παραθαλασσίου ἔστιν ἃ ἐδῄωσε καὶ Θρόνιον εἷλεν, ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἀλόπῃ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν.

27 Ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας τῷ αὐτῷ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι αὐτούς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέσαντες οὐχ ἥκιστα τοῦ πολέμου σφίσιν αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἐφαίνετο, τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντας ἐποίκους ἔχειν. καὶ ἐξέπεμψαν ὕστερον οὐ πολλῷ ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. ἐκπεσοῦσι δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι, κατά τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον καὶ ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν ὑπὸ τὸν σεισμὸν καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν. ἡ δὲ Θυρεᾶτις γῆ μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἐστιν ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ᾤκησαν, οἱ δ' ἐσπάρησαν κατὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.

---

25. ἀνέμου κατιόντος] i. e. *ingruente a terra vento.* v. Matth. ad Hom. h. Apoll. 433. Mox Ἰχθῦν dedi, pro Ἰχθύν. V. Buttm. Gr. max. p. 174. not.

26. περὶ τὴν Λοκρίδα] i. e. *circum Locridem et Euboeae simul observandae causa.* Variatur oratio.

27. ἀνέστησαν — ἔχειν] Dionys. p. 846. V. Mueller. Aeginet. p. 178.

ἐπικαλέσαντες] Ap. Dionys. est καὶ τὴν Αἴγιναν ἀσφαλέστερον ἂν ἐφαίνοντο τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντες ἐποίκους, ἔχειν, quo spes tantum exprimitur: *existimabant, sese Aeginam Peloponneso imminentem tutius habituros, si de suis colonos eo misissent;* nostra scriptura rei consilium: *tutius videbatur, Aeginam Peloponneso imminentem, de suis eo missa colonia, tenere.* Adnotavit Krueger. p. 101. — Schol. ἄποικοι μέν, οἱ ἐν ἐρήμῳ τόπῳ πεμπόμενοι οἰκῆσαι· ἔποικοι δέ, οἱ ἐν πόλει, ὥςπερ νῦν. Eadem Suidas in ἀποίκισις et Zonaras in ἄποικοι, quem exscripsit Phavorin. Eadem repetuntur ab lexicographis in ἔποικος. Thom. M. p. 361.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην, ὥςπερ 28 καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίγνεσθαι δυνατόν, ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ μεσημβρίαν καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μηνοειδὴς καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων.

ἔποικος, καὶ ὁ ἁπλῶς κατοικῶν ἔν τινι πόλει, καὶ ὁ ἐξελαθέντος τοῦ πρώην οἰκοῦντος αὐτὸς ἐπελθὼν καὶ οἰκήσας· ἢ καὶ ὥςπερ Θουκυδίδης λέγει· ἐποίκους ἔπεμψαν Ἀθηναῖοι. Conf. schol. ad I, 12. Portus ad Thucyd. V, 5. hoc discriminis inter has voces esse statuit: ἄποικοι coloni a civitate aliquo missi, deducente aliquo coloniam: ἔποικοι non ita: nam neque a quopiam mittuntur, neque aliquo deducente. Schaefer. ad Apollon. Rhod. Argon. t. II. p. 339. ἐποικίζειν, ait, est *aedificare iuxta*, sensuque speciali: *condere urbem, quae vicinam hostilis observet, dataque occasione aggrediatur.* Krueger. ad Dionys. p. 101. ita distinguendum putat, ut coloni ἄποικοι dicti respectu eius loci sint, unde mitterentur; ἔποικοι eius ratione habita, quo irent. Iam doctrina veterum grammaticorum facile verbis ipsius Thucydidis II, 70. V, 118. refellitur, ubi Athenienses in urbes ἀποίκους misisse dicuntur, sicut Corinthii ἀποικίαν ἐς τὴν Ἐπίδαμνον ἐκήρυσσον I, 27. Aristot. Polit. V, 2, 11. Ἀμφιπολῖται δεξάμενοι Χαλκιδέων ἀποίκους ἐξέπεσον ὑπὸ τούτων οἱ πλεῖστοι. Iidem tamen dicuntur ἔποικοι V, 5, 6. Contra a Thucydide IV, 102. Athenienses in locum tunc desertum ἐποίκους misisse dicuntur. Eo quem statuit Schaefer. sensu Atheniensium coloni Aeginam missi recte ἔποικοι vocantur hic et VIII, 69. atque Decelea ἐποικεῖσθαι dicitur VII, 27. et VI, 87. similiter vox usurpatur. Sed frustra hunc sensum quaeres IV, 102. V, 5. VI, 4., ut observavit Popp. prol. t. I. p. 235. Probabilissima Kruegeri ratio est. — Memorat e nostro scriptore migrationem Aeginetarum Paus. t. I. p. 288.

28. ὥςπερ — δυνατόν] Conf. Dio Cass. LX, 26. *Νουμηνία* est dies, in quo fit solis et lunae coïtus, quem *interlunii diem* appellat Plin. H. N. XVI, 39. Verba κατὰ σελήνην addit Thucydides, quod νουμηνία πολιτική cycli Metonici non semper in veram νουμηνίαν incidebat. Elmsl. ad Eur. Heracl. 779. Uberius rem pertractat Bredovius. Quanquam Athenienses, ait, menses habebant alternorum viginti novem et triginta dierum, non tamen semper verum interlunium in primum mensis diem incidebat. Quoniam autem sumebant, interlunium cum initio mensis semper competere, (atque ut plurimum sane competiverit); primus itaque mensis dies νουμηνία sive interlunii dies appellabatur. Quod ne forte minus recte intelligeretur, Thucydides usus est additamento: κατὰ σελήνην i. e. *interlunium ex loco, quem luna tenebat*, quae verba male accepit Bredovius, cum vertit *lunatum* sive *falcatum* i. e. *sichelförmig, wie der Mond gestaltet ist im ersten oder letzten Viertel.* Addit, tunc primum a Graecis coeptum esse observari, quando sol deficere possit, idque patere e verbis: ὥςπερ καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίγνεσθαι δυνατόν. Quod enim homines tum nondum satis rei certi fuerint, Thucydidem IV, 52. disertis verbis ita locutum esse: „sol defecit circa tempus interlunii.“ Nusquam, ait, vestigium apparet, vel veram causam solis defectionum, vel eius necessitatem Thucydidi cognitas fuisse, vel ex ea computandarum earum rationem iam inventam

29 *Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει Νυμφόδωρον τὸν Πύθεω ἄνδρα Ἀβδηρίτην, οὗ εἶχε τὴν ἀδελφὴν Σιτάλκης, δυνάμενον παρ' αὐτῷ μέγα οἱ Ἀθηναῖοι πρότερον πολέμιον νομίζοντες πρόξενον ἐποιήσαντο καὶ μετεπέμψαντο, βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι τὸν Τήρεω Θρᾳκῶν βασιλέα ξύμμαχον γενέσθαι. ὁ δὲ Τήρης οὗτος ὁ τοῦ Σιτάλκου πατὴρ πρῶτος Ὀδρύσαις τὴν μεγάλην βασιλείαν ἐπὶ πλεῖον τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἐποίησε·*

---

fuisse. Potius I, 23. inter fortuitas calamitates una cum terrae motibus, annonae inopia, sterilitate eas enumerat, addens, per bellum Peloponnesiacum longe frequentius quam ulla hominum memoria eclipses evenisse. Etiam IV, 52. eae iuxta terrae motus ponuntur. Haec se dixisse Bredov. profitetur hominibus credulis, prima facie rerum abripi consuetis, qui dum in verba iurant serioris aevi compilatorum, priscae aetati peritiam rerum coelestium tribuunt, quam aperte aequales scriptores denegant. Nec solum compilatorum, sed etiam perspicaciorum hominum est, hac chorda oberrare, ut systema quoddam animadversionum et inventorum, quod totum nunc demum temporis patefactum est, totum veteribus cognitum fuisse credant, apud quos singulas aliquas systemati contiguas observationes reperimus: igitur Thaleti non haesitant integram solis et lunae defectionum cognitionem dare, quia unam solis defectionem praedixerit: quod enim praedixit, non continuo mensem, diem, horam edidisse cogitandus est, sed reputandum, Herodotum I, 74. hoc tantum diserte dicere, Thaletem illo anno eam eventuram praedixisse, quo sane evenit. Et ne hoc quidem, pergit, satis perpendunt, solis defectionum tempus computari posse, licet causa earum non perspecta. Est enim in illis quidem quasi orbis: post ipsos ter mille quadraginta quinque decursus lunae defectiones eodem ordine iisdemque intervallis recurrunt et vel post ducenta viginti tria interlunia, annos octodecim, undecim dies iisdem ferme spatiis, ut raro uno die aberraveris. Adiri iubet Lambert. tabb. eclipt. Berol. 1765. p. 16. Atque Brachmani etiamnum solertissimi sunt in computandis eclipsibus, memoriter tenentes quasdam computandi regulas, causam non perspicientes. Citat in hanc rem Legentil. in Ebelingii itinerario P. II. p. 406. Neque magis Origeni fides habenda, qui Anaxagoram ait artem praedicendi solis defectiones excogitasse, ut qui ante Thucydidem vixerit, imo vero eius magister dicatur. Is fortasse primus observavit tempus, quo sol deficere potest, ad quem posthac omnia huic observationi annexa inventa retulerunt. Vide Ideler *üb. die astronom. Beobacht. d. A.* p. 183. et 205.

29. πρόξενον] nos: *Resident.* V. Huellmann. init. hist. Gr. p. 152. et inscriptionem in libro: cui titulus: *Illustrazioni Corciresi di Andrea Mustoxidi* t. I. Mediolan. 1811.

Τήρης] Schol. Aristoph. Av. 145. *τοῦτον πολίτην ἐποίησαν Ἀθηναῖοι, τὸν πατέρα αὐτοῦ παραπέμποντες* i. e. *patre insuper habito, filium civitate donavere. ἐλέγετο δὲ οὗτος Τήρης· ἔνιοι δέ φασιν, ὅτι ὁμώνυμος ἦν τῷ πατρὶ Σιτάλκῃ, σύμμαχος Ἀθηναίοις. μέμνηται Θουκυδίδης, προστίθησι δὲ καὶ τὸ ὄνομα.* Ita enim haec verba

πολὺ γὰρ μέρος καὶ αὐτόνομόν ἐστι Θρᾳκῶν. Τηρεῖ δὲ τῷ Πρόκνην τὴν Πανδίονος ἀπ᾽ Ἀθηνῶν σχόντι γυναῖκα προςήκει ὁ Τήρης οὗτος οὐδέν, οὐδὲ τῆς αὐτῆς Θρᾴκης ἐγένοντο, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐν Δαυλίᾳ τῆς Φωκίδος νῦν καλουμένης γῆς ὁ Τηρεὺς ᾤκει τότε ὑπὸ Θρᾳκῶν οἰκουμένης, καὶ τὸ ἔργον τὸ περὶ τὸν Ἴτυν αἱ γυναῖκες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἔπραξαν· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ποιητῶν ἐν ἀηδόνος μνήμῃ Δαυλιὰς ἡ ὄρνις ἐπωνόμασται. εἰκὸς δὲ καὶ τὸ κῆδος Πανδίονα ξυνάψασθαι τῆς θυγατρὸς διὰ τοσούτου ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους μᾶλλον ἢ διὰ πολλῶν ἡμερῶν ἐς Ὀδρύσας ὁδοῦ. Τήρης δὲ οὔτε τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχων, βασιλεύς τε πρῶτος ἐν κράτει Ὀδρυσῶν ἐγένετο. οὗ δὴ ὄντα τὸν Σιτάλκην οἱ Ἀθηναῖοι ξύμμα-

---

emendavit Valcken. ad Herodot. IV, 80. Teris stirps haec fuit:

Teres, imperii auctor.

Sitalces	Sparadocus	Filia,	Filia,
Sadocus	Seuthes	uxor Nymphodori	mater Octamasadae regis Scytharum.

Τηρεῖ — γυναῖκα] Hermog. *π. ἰδ.* 4. p. 511. *εἰ δέ που καὶ γλυκύτητα ἔχει Θουκυδίδης, μάλιστα μὲν ὥςπερ ἀλλότριόν τι τῆς ἰδέας αὐτοῦ ἐκφαίνεται τὸ μέρος ἐκεῖνο· οἷόν ἐστι καὶ τό· Τηρεῖ δὲ — γυναῖκα, καὶ τὸ ἑξῆς.* Quid *γλυκύτης* sit, docet Creuzer. art. hist. Gr. p. 289.

ὁ Τηρεύς] Hae voces Popponi obs. p. 123. ab interpretibus profectae videntur, cum non tantum loco minus commodo positae sint, et libri inter *Τηρεύς* et *Τήρης* fluctuent, sed hoc etiam extet scholion: *ἀλλ᾽ ὁ μὲν*] *ὁ Τηρεὺς ὁ ἀρχαῖος.* Non tamen damnaverim, adductus iis, quae dixi ad I, 144. Mox *αἱ γυναῖκες* intelligendae sunt Procne et Philomela. Fabulam pete ex Ovid. Metam. VI, 626. Virg. Aen. IX, 574.

Δαυλιάς] Utitur hoc loco Strab. p. 648. *Alm.* Phavorinus: *Δαυλός — ὁ δὲ γεωγράφος — ἱστορεῖ, ὅτι Δαυλὸς ἐν μεσογείᾳ μετὰ Δελφοὺς ὡς πρὸς ἕω πολίχνιον. ὅπου τῇ Ῥέᾳ* (scrib. *Τηρέα*) *τὸν Θρᾷκά φασί τινες δυναστεῦσαι, καὶ τὰ περὶ Φιλομήλαν καὶ Πρόκνην ἐκεῖ μυθεύονται γενέσθαι, ἢ ἐν Μεγάροις κατὰ Θουκυδίδην*, ubi Tzschuck. t. III. p. 526., sic *Δαυλία κορώνη*, ait, pro *ἀηδών* apud Hesychium, Suidam, Etym. M. Zenob. III, 14. V. ad Hesych. t. I. p. 894. — Catull. LXIV, 14. *Daulias absumti fata gemens Ityli.* Ovid. Heroid. XV, 154. ep. ad Liv. 105. Ceterum *Daulia* urbis nomen, non regionis, retinuitque ad nostra usque tempora nomen suum, sed vicus est sexaginta casas complectens. V. Popp. prol. t. II. p. 298. not. Mox verba *τὸ κῆδος — διὰ τοσούτου* interpretare: *generum sibi potius elegisse, qui esset paulo vicinior*, nam *κῆδος* idem est quod *ἐπιγαμία.*

οὔτε — ἔχων] supple *ἦν.* V. dicta ad I, 25. Conf. Aeschyl.

χον ἐποιήσαντο, βουλόμενοι σφίσι τὰ ἐπὶ Θρᾴκης χωρία καὶ Περδίκκαν ξυνελεῖν αὐτόν. ἐλθών τε ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Νυμφόδωρος τήν τε τοῦ Σιτάλκου ξυμμαχίαν ἐποίησε καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀθηναῖον, τόν τε ἐπὶ Θρᾴκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν· πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμψειν στρατιὰν Θρᾳκίαν Ἀθηναίοις ἱππέων τε καὶ πελταστῶν. ξυνεβίβασε δὲ καὶ τὸν Περδίκκαν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ Θέρμην αὐτῷ ἔπεισεν ἀποδοῦναι· ξυνεστράτευσέ τ' εὐθὺς Περδίκκας ἐπὶ Χαλκιδέας μετ' Ἀθηναίων καὶ Φορμίωνος. οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρεω Θρᾳκῶν βασιλεὺς ξύμμαχος ἐγένετο Ἀθηναίοις καὶ Περδίκκας ὁ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνων βασιλεύς.

30 Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἔτι ὄντες περὶ Πελοπόννησον Σόλλιόν τε Κορινθίων πόλισμα αἱροῦσι καὶ παραδιδόασι Παλαιρεῦσιν Ἀκαρνάνων μόνοις τὴν γῆν καὶ πόλιν νέμεσθαι· καὶ Ἄστακον, ἧς Εὔαρχος ἐτυράννει, λαβόντες κατὰ κράτος καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν τὸ χωρίον ἐς τὴν ξυμμαχίαν προςεποιήσαντο. ἐπί τε Κεφαλληνίαν τὴν νῆσον πλεύσαντες προςηγάγοντο ἄνευ μάχης. κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατὰ Ἀκαρνανίαν καὶ Λευκάδα τετράπολις οὖσα, Παλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Προναῖοι. ὕστερον δ' οὐ πολλῷ ἀνεχώρησαν αἱ νῆες ἐς τὰς Ἀθήνας.

31 Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι πανδημεί, αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι, ἐςέβαλον ἐς τὴν Μεγαρίδα Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγοῦντος. καὶ οἱ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἔτυχον γὰρ ἤδη ἐν Αἰγίνῃ ὄντες ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμενοι, ὡς ᾔσθοντο τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανστρατιᾷ ἐν Μεγάροις ὄντας, ἔπλευσαν παρ' αὐτοὺς καὶ ξυνεμίχθησαν. στρατόπεδόν τε μέγιστον δὴ τοῦτο ἀθρόον Ἀθηναίων ἐγένετο, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς πόλεως καὶ οὔπω νενοσηκυίας. μυρίων γὰρ ὁπλιτῶν οὐκ ἐλάσσους ἦσαν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι, χωρὶς δὲ αὐτοῖς οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ τριςχίλιοι ἦσαν, μέτοικοι δὲ ξυνεςέβαλον οὐκ ἐλάσσους

Eumen. 68. 144. Herm. ad Vig. p. 770. Heind. ad Platon. Phaedon. c. 49. Mox verborum *βασιλεὺς — ἐν κράτει* hic sensus est: *primus rex fuit Odrysarum, qui opibus valeret.* Verba *τόν τε ἐπὶ Θρᾴκης — καταλύσειν* affert Thom. M. p. 879., quem exscripsit Phavorin. in *ὑφίσταμαι.*

πείσειν — πέμψειν] Vulgo *πέμπειν.* Futurum praebent A. B. F. H. K. N. c. d. f. g. h. i. „Usitatum est Graecis, ubi in principali verbo futuri significatio inest, etiam infinitivum futuri adiungere.“ Herm. d. praec. quibusd. Attic. p. XIV. adde quos laudat idem ad Soph. Antig. 650. et Popp. prol. t. I. p. 159.

30. *Κεφαλληνία*] Schol. Lycophr. Cassandr. 791.

τρισχιλίων ὁπλιτῶν, χωρὶς δὲ ὁ ἄλλος ὅμιλος ψιλῶν οὐκ ὀλίγος. δηώσαντες δὲ τὰ πολλὰ τῆς γῆς ἀνεχώρησαν. ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐσβολαὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα καὶ ἱππέων καὶ πανστρατιᾷ, μέχρι οὗ Νίσαια ἑάλω ὑπ' Ἀθηναίων.

32 Ἐτειχίσθη δὲ καὶ Ἀταλάντη ὑπ' Ἀθηναίων φρούριον τοῦ θέρους τούτου τελευτῶντος ἡ ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουντίοις νῆσος ἐρήμη πρότερον οὖσα, τοῦ μὴ λῃστὰς ἐκπλέοντας ἐξ Ὀποῦντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος κακουργεῖν τὴν Εὔβοιαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει τούτῳ μετὰ τὴν Πελοποννησίων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν ἐγένετο.

33 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Εὔαρχος ὁ Ἀκαρνὰν βουλόμενος ἐς τὴν Ἀστακὸν κατελθεῖν πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἑαυτὸν κατάγειν πλεύσαντας, καὶ αὐτὸς ἐπικούρους τινὰς προςεμισθώσατο· ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς Εὐφαμίδας τε ὁ Ἀριστωνύμου καὶ Τιμόξενος ὁ Τιμοκράτους καὶ Εὔμαχος ὁ Χρύσιδος. καὶ πλεύσαντες κατήγαγον· καὶ τῆς ἄλλης Ἀκαρνανίας τῆς περὶ θάλασσαν ἔστιν ἃ χωρία βουλόμενοι προςποιήσασθαι καὶ πειραθέντες ὡς οὐκ ἠδύναντο, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου. σχόντες δ' ἐν τῷ παράπλῳ ἐς Κεφαλληνίαν καὶ ἀπόβασιν ποιησάμενοι ἐς τὴν Κρανίων γῆν, ἀπατηθέντες ὑπ' αὐτῶν ἐξ ὁμολογίας τινὸς ἄνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν ἐπιθεμένων ἀπροςδοκήτοις τῶν Κρανίων, καὶ βιαιότερον ἀναγαγόμενοι ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκου.

34 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χειμῶνι οἱ Ἀθηναῖοι τῷ πατρίῳ νόμῳ χρώμενοι δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέ-

---

34. Huc spectat Lucian. t. IV. p. 188. Dem. Leptin. p. 499. hunc morem publicae laudationis vindicat solis Atheniensibus. Dionys. autem A. R. V. p. 885. hunc ritum antiquiorem apud Romanos fuisse scribit, quam apud Graecos. Demosthenem excusat Gottleb. inscitia rerum Romanarum. At Wolf. ad Leptin. p. 362., postquam negavit, Athenienses ullas publicas sepulturas novisse, nisi eorum, qui in bellis pro patria cecidissent, addit: postremum hoc si Wessel. cogitasset ad Petiti leg. Att. p. 603., cavisset sibi ab errore, nuper repetito a Gottlebero. Etenim ut gnarus fuisset Demosthenes rerum Romanarum, eadem ratione scribere ista potuit: μόνοι τῶν πάντων ἀνθρώπων. Quippe laudationes funebres memorat haud privatas, quales Roma norat, sed publicas et populi iussu celebratas. Quem talem morem Atheniensibus solis recte vindicari, colligas, pergit, partim ex eo, quod nusquam simile quidquam de alia natione Graeciae narratur, partim etiam ex verbis Aristidis t. I. p. 190., licet ab hoc rhetore nostrum locum respici dixeris. Ipsius autem huius moris vera origo et institutio a tempore Persici belli repetenda, auctoribus Diod. Sic. XI, 33. et Dionys. A. R. V, 17. Oratores λό-

μῳ πρῶτον ἀποθανόντων τρόπῳ τοιῷδε. τὰ μὲν ὀστᾶ προτίθενται τῶν ἀπογενομένων πρότριτα σκηνὴν ποιήσαντες, καὶ ἐπιφέρει τῷ ἁυτοῦ ἕκαστος ἤν τι βούληται. ἐπειδὰν δὲ ἡ ἐκφορὰ ᾖ, λάρνακας κυπαρισσίνας ἄγουσιν ἅμαξαι φυλῆς ἑκάστης μίαν· ἔνεστι δὲ τὰ ὀστᾶ ἧς ἕκαστος ἦν φυλῆς. μία δὲ κλίνη κενὴ φέρεται ἐστρωμένη τῶν ἀφανῶν, οἳ ἂν μὴ εὑρεθῶσιν ἐς ἀναίρεσιν. ξυνεκφέρει δὲ ὁ βουλόμενος καὶ ἀστῶν καὶ ξένων, καὶ γυναῖκες πάρεισιν αἱ προςήκουσαι ἐπὶ τὸν τάφον ὀλοφυρόμεναι. τιθέασιν οὖν ἐς τὸ δημόσιον σῆμα, ὅ ἐστιν ἐπὶ τοῦ καλλίστου προαστείου τῆς πόλεως, καὶ ἀεὶ ἐν αὐτῷ θάπτουσι τοὺς ἐκ τῶν πολέμων πλήν γε τοὺς ἐν Μαραθῶνι· ἐκείνων δὲ διαπρεπῆ τὴν ἀρετὴν κρίναντες αὐτοῦ καὶ τὸν τάφον ἐποίησαν. ἐπειδὰν δὲ κρύψωσι γῇ, ἀνὴρ ᾑρημένος ὑπὸ τῆς πόλεως ὃς ἂν γνώμῃ τε δοκῇ μὴ ἀξύνετος εἶναι καὶ ἀξιώσει προήκῃ, λέγει ἐπ' αὐτοῖς ἔπαινον τὸν

γους ἐπιταφίους habituri legebantur a senatu, solennitas in Ceramico extra urbem facta. Conf. Meursii Ceramic. gem. c. 22. Restant etiamnunc tales conciones ex antiquitate quatuor Periclis Thucydidei, Platonis in Menexeno, Lysiaeque et Demosthenis. At huius postremi quae hodie prostat oratio, eam Wolf. iam olim obelis Criticorum confossam esse dicit, ut praeter alios docet Taylor. lectt. Lys. c. 3. Lysiacam adhuc tolerarunt patientius. — *Ταφὰς ποιεῖσθαι* i. e. *θάπτειν*, ut Latinorum vox *sepelire* idem interdum significat quod *καίειν τὰ σώματα*. v. interpp. ad Sueton. Domit. 15. ad Tacit. Ann. II, 73. Gottleb. ad Plat. Phaedon. De Periclis ingenio illustre extat testimonium Quintiliani I. O. III, 1. et Ciceronis Brut. c. 7.

πρῶτον ἀποθανόντων] eorum, puto, de quibus scriptum c. 22. Mox Phot. Suid. Phavorin. προτριτάτῃ τρίτῃ ἐπάνω ἡμέρᾳ. Θουκυδίδης ἐν δευτέρᾳ· τὴν τρίτην πρὸ τῆς ἐκφορᾶς, ubi lege πρότριτα, τῇ τρίτῃ etc. Aliter Hesych. πρότριτα· πρὸ πολλοῦ. V. interpp. ad Polluc. VIII, 146.

λάρνακας] Hunc locum illustrat Theodor. Therapeut. 8. καὶ ὁ Θουκυδίδης τῶν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ τετελευτηκότων διηγεῖται τὸ γέρας, καὶ ὅπως μὲν τὰ εὑρηθέντα σώματα τῶν προςηκόντων ἕκαστος ἠξίου τάφου· ἡλίκην δὲ τοῖς ἥκιστα εὑρηθεῖσιν ἐμηχανῶντο τιμήν, κυπαριττίνας μὲν κατασκευάζοντες λάρνακας etc. Huc facit etiam Charit. IV, 1. p. 85. καὶ γὰρ εἰ μὴ τὸ σῶμα εὕρηται τοῦ δυςτυχοῦς, ἀλλὰ νόμος οὗτος ἀρχαῖος Ἑλλήνων, ὥςτε καὶ τοὺς ἀφανεῖς τάφοις κοσμεῖν, ubi v. Dorv. p. 415. De omni autem ritu sepeliendi confer legem ap. Dem. contr. Macart. p. 1071. Mox autem quod vocatur σῆμα, Hesych. explicat τάφος, μνῆμα. Minus recte Heilm. *Grabstätte*, id quod demonstrant postrema verba hui. cap. Pulcherrimum autem illud suburbium Ceramicus extra urbem fuit. V. Meurs. d. populis Att. in Κεραμεικός. Petit. leg. Att. p. 495. Palmer. exerc. p. 48.

ἐκ τῶν πολέμων] v. Matth. Gr. p. 578. d. conf. c. 35. ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις. Mox ἀξιώσει dedi pro ἀξιώματι e

πρέποντα· μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέρχονται. ὧδε μὲν θάπτουσι· καὶ διὰ παντὸς τοῦ πολέμου, ὁπότε ξυμβαίη αὐτοῖς, ἐχρῶντο τῷ νόμῳ. ἐπὶ δ' οὖν τοῖς πρώτοις τοῖςδε Περικλῆς ὁ Ξανθίππου ᾑρέθη λέγειν. καὶ ἐπειδὴ καιρὸν ἐλάμβανε, προελθὼν ἀπὸ τοῦ σήματος ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλεῖστον τοῦ ὁμίλου, ἔλεγε τοιάδε.

Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε εἰρηκότων ἤδη ἐπαινοῦσι τὸν 35 προςθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ' ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει εἶναι ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς, οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον

---

codd. plerisque. Saepe illud voc. pro hoc ponitur, velut I, 138. Quanquam ut h. l. ἀξίωσις et γνώμη ita c. 65. ἀξίωμα et γνώμη iunguntur. adde II, 37. et Krueger. indic. ad Dionys. s. v.

καιρὸς κατελάμβανε] i. e. *cum tempus appropinquasset.* v. Abresch. diluc. p. 187. Dionys. A. R. 10. p. 2141, 4. ἐπεὶ δὲ κατελάμβανεν ὁ τῶν ἀρχαιρεσιῶν καιρός.

35. Pericles exorsus a difficultate, bello occisos dignis laudibus prosequendi, ad maiorum collaudationem pergit, patriae Atticae magnitudinem et virtutes extollit, quas partim cerni dicit in praeclaris reipublicae suae institutis, partim in amoeno vitae cultu, maris imperio cuncta et ad usum necessaria, et ad fructum voluptatis commoda suppeditante, partim in gloria militari, a maioribus accepta, quam qui nunc sunt condigno modo tueantur, partim in omni civium habitu, studiis et mutua inter sese consuetudine. Qua cum collaudatione civitatis, quam per omnem Graeciam fama florentem poetico praeconio indigere negat, caesorum laudes ita coniungit, ut eorum similiumque meritis eam patriae gloriam paratam, a superstitibus defunctorum exemplum aemulando consequendum esse moneat. Solatium addit parentibus, necessariis, uxoribus, liberis, quos quantis publice praemiis condecorari institutum sit, postremo commemorat.

οἱ μὲν πολλοὶ — ἀγορεύεσθαι αὐτόν] Dionys. de C. V. p. 232. Is in suo codice invenerat ὡς καλόν γ', ut demonstravit Upton. p. 235. Dicit enim rhetor, Creticum effici duobus his vocabulis; comma autem quod voluit Schaefer. post καλόν poni, propter sensum nequit. Theo quoque, schol. ad Hermog. p. 21. certatim hanc orationem collaudant. Conf. Theophil. Corydall. ap. Fabr. bibl. gr. Vol. XIII. p. 685. ed. *prior.* Teste Aristot. Rhet. I, 7. sic veram orationem suam funebrem Pericles inceperat: Τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι, ὥςπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη. Quae verba documento sunt, historicum orationum vere habitarum mentem, non verba ipsa repraesentare pro sua ipsius professione I, 22. Ceterum illa verba editores comparaverunt cum Herodoteis VII, 162. ἀμείβετο Γέλων — οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται; mox τὸν προςθέντα schol. explicat per νομοθέτην δηλονότι τὸν Σόλωνα. At Diodor. XI, 33. bello Persico demum post pugnam Plataeensem, oratorem constitu-

τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν ἐν ᾧ μόλις καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται. ὅ τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ

---

tum esse ad laudes caesorum celebrandas, auctor est. V. ad c. 34.

ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ — πιστευθῆναι] Aliquot codd. ἐν non agnoscunt. Sed praepositio satis defenditur loco VIII, 9. μηδὲν ἐν τῷ ἀγγέλῳ ἀφανισθεῖσαν, et agnoscitur a Luciano Piscat. t. III. p. 141., qui ex h. l. sua duxit: ὅρα, σὲ μόνον προεστησάμεθα, καὶ ἐν σοὶ τὰ πάντα ἡμῶν νῦν κινδυνεύεται, ἢ σεμνότατα δόξαι, ἢ τοιαῦτα πιστευθῆναι, οἷα οὗτος ἀπέφηνε. Ἐν his locis habet vim praepositionis διὰ genitivo iunctae. Perperam autem Doederl. spec. nov. ed. Soph. trag. p. 28. not. tradit, εὖ τε καὶ χεῖρον dictum esse pro ἢ εὖ ἢ χεῖρον, ad quod credendum sane facile loco Luciani et ipsa verborum specie inducaris. Atqui τε — καὶ non referenda sunt ad πιστευθῆναι, sed ad κινδυνεύεσθαι, ut patebit ex hac interpretatione: *neque in uno viro multorum virtutis fidem debere periclitari, si apte loquatur, periclitari, si non apte.* Qui sensus ita quoque reddi potest: *und man müsse die Beglaubigung der Verdienste so vieler Personen nicht ankommen lassen sey es auf die Geschicklichkeit, sey es auf die Untüchtigkeit eines einzigen Redners.* Infinitivum πιστευθῆναι noli accipere tanquam positum pro μὴ πιστευθῇ, quanquam sic poni posset infin. post verbum κινδυνεύειν. v. Matth. Gr. §. 533. not. Nam recte schol. dicit, ἀντὶ τοῦ, καὶ μὴ ἐν κινδύνῳ γενέσθαι τὸ πιστευθῆναι, *ne virtutes in discrimen veniant quoad fidem s. fidei,* ut infin. vice fungatur genitivi vel accus. vocis πίστις.

χαλεπὸν — βεβαιοῦται] Vocabulum μετρίως Phot. explicat per συμμέτρως (i. e. *angemessen* sive *apte dicere*) et citat h. l. Thucydidis. Verba ἐν ᾧ redde: *ubi*, vel *in quo vel ipsa veritatis opinio vix stabiliri potest*, i. e. *in Sachen, wo es schon Mühe kostet, seine Zuhörer die Wahrheit seiner Vorstellungen glauben zu machen.* Sive auditores, dicit, rei gnari sunt et defunctis bene cupiunt, sive ignari et non bene cupiunt; utrosque difficile est firma opinione sive certa persuasione imbuere, vera ab oratore praedicari: nam illis parcius de eorum virtute dictum videbitur; his propter invidiam nonnulla redundare, si quid supra vires et ingenium suum audiant. Male igitur schol. Suidas, Zonaras, Phavorin. aiunt, verba δόκησις ἀληθείας esse periphrastice posita pro ἡ ἀλήθεια. Verius id quod Phavorinus addit: ἡ δόκησις — ὑπόληψις. Nam δόκησιν ἀληθείας βεβαιοῦν nihil est, nisi *certam persuasionem excitare, verum esse aliquid.* In sententiam oratoris coeunt dicta a Sallustio Cat. c. 3. *arduum videtur, res gestas scribere: primum quod facta dictis sunt exaequanda: dehinc quia pleraque, quae delicta reprehenderis, malivolentia et invidia putant: ubi de magna virtute et gloria bonorum memores, quae sibi quisque facilia factu putat, aequo animo accipit: supra ea, veluti ficta, pro falsis ducit,* porro dicta ab Caecina in Cicer. ep. ad Fam. VI, 7. *solutum existimatur esse, alteri maledicere; tamen cavendum est, ne in petulantiam incidas: impeditum, se ipsum laudare, ne vitium arrogantiae subsequatur: solum vero liberum, alterum laudare, de quo quidquid detrahas, necesse est, aut infirmitati aut invidiae as-*

εὔνους ἀκροατὴς τάχ᾽ ἄν τι ἐνδεεστέρως πρὸς ἃ βούλεταί τε καὶ ἐπίσταται νομίσειε δηλοῦσθαι, ὅ τε ἄπειρος ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι, διὰ φθόνον εἴ τι ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀκούοι. μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἑτέρων λεγόμενοι ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, χρὴ καὶ ἐμὲ ἑπόμενον τῷ νόμῳ πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἑκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλεῖστον. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· 36 δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν ἀεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι᾽ ἀρετὴν παρέδοσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν· κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς ἐδέξαντο ὅσην ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν προςκατέλιπον. τὰ δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἵδε οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐπηυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον

---

signetur, Eadem verba Thucydidis ante oculos habuit Dio Cass. in orat. Augusti LIII. p. 497.

ἐνδεεστέρως] adverbia comparativi gradus plerumque in ον desinunt, superlativa in α. Rarissime apud Atticos poetas haec vel illa in ως terminantur. v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 544.

ὅ τε ἄπειρος] Schol. προςυπακουστέον· καὶ μὴ εὔνους. Recte, nam praecessit ὅ τε γὰρ ξυνειδὼς καὶ εὔνους, et sequitur: δι᾽ ἀπειρίαν καὶ φθόνον.

μέχρι γὰρ τοῦδε — ἤκουσε] Dionys. p. 798., qui et sequentia τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι — ἀπιστοῦσιν adscripsit. In his pluralem pro singulari positum dicit, quia in illis singularis ἕκαστος legatur. Qualem reprehensionem quis est, qui ab homine graeco exspectet? V. Matth. Gr. p. 418.

ὑπερβάλλοντι αὐτῶν] Schol. τῶν ἐπαίνων δηλονότι. Malim: *iis autem, quae ipsorum vires exsuperant, invident.* Nam hoc verbum etiam cum genitivo construitur. v. Hom. Il. XXIII, 847. et Heind. ad Plat. Gorg. p. 97.

36. ἐδέξαντο — ἀρχήν] Conf. Dem. Ol. III. p. 38.

οἱ νῦν ἔτι — ἡλικίᾳ] Voc. μάλιστα iungo cum ἡμεῖς. *Am meisten doch haben dieselbe wir selbst, die jetzt noch Lebenden im waffenfähigen Mannesalter Stehenden, vergrössert* etc. Nam καθεστηκυῖα ἡλικία est *aetas stans, militaris*, quam et *aetatem* simpliciter Latini dicunt. v. Ernest. gloss. Livian. p. 31. Stockm. chrestom. iur. Horat. spec. XIII. p. III. et de graecis Dorv. ad Char. p. 275. Heind. ad Plat. Charmid. p. 57. Wyttenb. ad Plut. t. XII. p. 83. Schol. Thuc. ad VII. 60. ἡλικίας· νεότητος. Anecd. Bekk. I. p. 3. ἀφηλικέστεροι· οἱ πρεσβύτεροι, ὡς ἀπὸ τῆς ἡλικίας ὄντες. ἡλικίαν γὰρ ἔλεγον καὶ τὴν νεότητα οἱ ἀρχαῖοι. Adde Phrynich. p. 84. Herodian. p. 469. *Lob.* Phavorin. ἡλικία (*iuventus, puberes*) ἀντὶ τοῦ· οἱ ἐν

καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὧν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτήθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πόλεμον ἐπιόντα προθύμως

ἡλικία, οἱ νέοι, *faciendis stipendiis apti.* Haec glossa spectat ad Thuc. III, 67. VI, 24. VIII, 175. conf. Plut. V. Them. 10. Lucian. t. III. p. 243. t. IV. p. 9. t. VII. p. 130. 199. t. IX. p. 6. Thucyd. V, 26. Plut. V. Philopoem. 9. Aem. P. 8. Sertor. 3. Solon. carm. XV, 20. Strab. VI. p. 427. τοῖς ἐν ἡλικίᾳ. Quae Thucydidi καθεστηκυῖα ἡλικία i. e. *media, robusta, constans aetas* est, Hippocrati Aphor. I, 13. ἀκμή vocatur. Apud eundem καθεστηκότες sunt, qui in tali aetate versantur. v. Foes. oecon. Hippocr. p. 297. Wessel. ad Diod. 19. p. 341. Abresch. diluc. p. 191. Minus igitur recte Heilm. *im gegenwärtigen Menschenalter* et Joh. Schulze in interpretatione hui. orat. vernacula: *im bestehenden Mannesalter.* Florus prooem. *iuventa imperii et quaedam quasi robusta maturitas*, ubi v. Duker. — Schol. ταῦτα λέγει ὁ Περικλῆς διὰ τὴν Σάμον καὶ Εὔβοιαν, ἣν αὐτὸς τοῖς Ἀθηναίοις προςεποιήσατο, addere poterat tot alias urbes atque insulas, longos muros, naves aedificatas, emendatam rem militarem, praeclara aedificia, Periclis consilio exstructa et alia. v. Lehner. act. phil. Mon. t. III. p. 20.

βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πόλεμον] Agnoscit Thom. M. p. 141. Quanquam πόλεμος et πολέμιος frequentissime confunduntur (v. var. lectt. II, 41. 64. anecd. Bekk. I. p. 334. et Thuc. II, 43. Hindenb. ad Xen. Mem. III, 5. p. 130.) et quanquam nihil probant exempla, a Lehnero l. l. p. 23. allata; nihil tamen mutandum. Neque infitior, alibi apud Thucydidem legi τὸν ἐπιόντα πολέμιον ἀμύνεσθαι, ut III, 56. 16. IV, 64. Sed alia est dictio in orationibus, alia in narratione. Et ἐπιόντα πόλεμον ex Appiano, ἐπιόντα ὄλεθρον, ἐπιὸν κακόν e Pausania protulit Abresch. diluc. p. 190. Idem Pausan. in Boeoticis dicit μάχας-βαρβάρους ἢ Ἕλληνας ἐνίκησεν. Vulgatam nostro loco tantopere ad lyricam dictionem exsurgere putavit, ut corrigeret βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πολέμῳ ἐπιόντα Thierschius in act. phil. Mon. t. III. p. 457. Sed vocabula Ἕλλην, Ἑλλὰς, Βάρβαρος alia etiam apud alios scriptores adiectivorum vice funguntur. v. Matth. Gr. p. 592. Aesch. Prom. 2. Herodot. IV, 61. ἡ Ἰὰς ξυγγένεια. Nihil igitur in hoc quidem usu offensionis. De abstracto πόλεμον hoc addo Demosthenis ap. Demetr. d. eloc. s. 273. τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότ' ἐπιόντα τῇ πόλει κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥςπερ νέφος. Quod ex Eurip. Heracl. 131. afferunt στολὴν Ἕλληνα, emendatior nunc legitur locus; eiusdem generis videtur esse Ἕλλην γυνή, quod ex Philemone citat Bast. ad Greg. Cor. p. 108. procul dubio corruptum. v. Lobeck. ad Soph. Aiac. p. 272. Sed ap. Aesch. l. l. Σκύθην οἶμον dictum, ut quae Koen. laudat ad Greg. Cor. l. l. μῦθον Ἀρκάδα et πατέρα μῦθον. Thucydidis verba III, 112. Δωρίδα γλῶσσαν non huc pertinent; nam Δωρίς proprie adiectivum est. Audacior Hesiod. Opp. et Dier. 174. κακῶν ῥηκτῆρα καὶ ὕβριν Ἀνέρα. v. Albert. ad Hesych. t. I. p. 143. Hemsterh. ad Polluc. t. II. p. 1351. adde Aristoph. Lysistr. 325. ὑπὸ γερόντων ὀλέθρων. His tamen duobus locis non puto substantivum pro adi. poni, sed substantiva pro appositione esse. A Brunckio lex. Soph. p. 718. e MS. Sangerm. haec glossa citatur: Ἑλλὰς, ὁ ἀνήρ. Σοφοκλῆς Αἴαντι Λο-

ηώμεθα, μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν οὐ βουλόμενος ἐάσω·
ὸ δὲ οἵας τε ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ καὶ μεθ'
ς πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ οἵων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα
λώσας πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων
τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν
ντα ὅμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ξύμφορον εἶναι αὐτῶν
κοῦσαι. χρώμεθα γὰρ πολιτείᾳ οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν 3

. At Hesych. *Ἑλλὰς, πόλις ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ τὸ ἔθνος ἢ Ἀχαΐα αὐτόθεν γυνή.* Et feminino genere quidem saepe occurrit, al-o non potest. v. Theogn. 241. *Br.* Thuc. VI, 62. *Ἑλλὰς πό-* Eur. Phoen. 1524. *τίς Ἑλλὰς, ἢ τίς βάρβαρος;* Schol. *τίς Ἑλ-ικὴ γυνὴ ἢ βάρβαρος γυνὴ δηλονότι.* Alter Schol. parum recte: — *ἢ Ἕλλην ἢ βάρβαρος.* Et *Λακεδαίμων* recte dici pro *Λακε-μόνιος* nego, quanquam perhibet Gregor. Cor. p. 226. *καὶ τὸ πληθυντικὰ ἑνικῶς ἐκφέρειν, Ἀττικόν. οἷον ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τοὺς κεδαιμονίους λέγειν τὸν Λακεδαίμονα.* Sed puto, grammatici ıum esse *τὴν Λακεδαίμονα.* Tametsi idem *ὁ Λακεδαίμων* pro *κεδαιμόνιος* apud Diodor. XV, 83. esse, adnotavit ibi Schaefer., m v. praeterea indice et inserendis in ind. Graecitatis s. v.)d autem excitant e Senec. d. benef. V, 24. *machaera Hispa-*, dudum melius exprimendum curavit Lipsius: *machaera Hi-na.* Illud non magis erat ferendum, quam Velleianum: *iuven-m Graeciam.* Credat genuina esse qui velit alia quaedam lata a Taubm. ad Plaut. Asin. I, 1, 85. *audaciam Graeciam, yam palaestram,* qui sunt meri librariorum errores. Gregor. 108. *Ἀττικῶν καὶ τὸ τὰ κτητικὰ λαμβάνειν ἀντὶ πρωτοτύπων, ὡς ταρθενικὴ ἡ παρθένος, καὶ αὐτὰ τὰ πρωτότυπα ἀντὶ κτητικῶν, ὡς γυναῖκα τιθήσατο μαζὸν, ἀντὶ τοῦ· γυναικεῖον ἐθήλασε μαζόν.* Hom. ω, 58. Conf. Lesbonax d. figur. p. 182. Aliter illum locum nericum accepit Eustath. p. 1339, 10., vere explicat Heyn. ll. t. VIII. p. 600. nam *μαζόν* ibi substantivi vim habere, ho- in vulgus notum. Recte tamen Lesbonax in fine glossae: *τινὲς λέγουσι τὸ γυναῖκα εἰρῆσθαι ἀντὶ τοῦ κτητικοῦ· τὸ γυναι-ν, ὡς Ἀττικοί· Ἕλληνα στρατὸν, ἀντὶ τοῦ Ἑλληνικόν. ἦν δὲ αὐτῷ ἐν ταῖς τοιαύταις συντάξεσιν, εἰ μὴ ἐκείνως διελέγοντο οἱ Ἕλληνες πρός τι ἔχοντα συντάσσοντες αἰτιατικαῖς πτώσεσιν.* Idem Lesbo- quod alio loco Homeri scribit *Τρῶας στίχας,* rectius iam le-t *Τρωὰς στίχας* Il. ε, 461. Eodem modo accentus notatione ctivum substantivo discernunt in Od. XI, 539. *ἀσφοδελὸν λει-α.* Adde Buttm. Gr. max. t. I. p. 257. sq.

μακρηγορεῖν ἐν εἰδόσιν] Nota formula aliquid silentio praeter-ium. v. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 216.

ἀπὸ δὲ οἵας — ἐπακοῦσαι αὐτῶν] Dionys. art. rhet. p. 299. —)l. *σχῆμά ἐστιν, ἀντὶ τοῦ παντὶ τῷ ὁμίλῳ.* Imo ita ordinanda a sunt: *καὶ ξύμφορον εἶναι, τὸν πάντα ὅμιλον — ἐπακοῦσαι αὐ-*, *et utile esse, universam multitudinem ea audire,* sive cum a: *nec inutile, ab omni coetu civium pariter hostiumque au-* Structura plane eadem quae supr. c. 27. in verbis *καὶ τὴν ναν — ἔχειν.*

37. *ζηλούσῃ*] Hoc verbum rarissime apud probatos scriptores)tat *invidere,* plerumque bona mente dicitur, *ἐπὶ καλοῦ,* ut Thom. M. — Zonar. *ζηλοῦν τὸ μακαρίζειν,* ubi v. Tittm. in

πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τινὶ ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἐς ὀλίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἔν τῳ εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπὸ ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανείᾳ κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τά τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν

Addend. p. CXLIII. H. 1. est *aemulari, imitari.* Petit autem ut per totam orationem, ita his verbis Lacedaemonios, quorum respublica imago erat aliarum. Schol. αἰνίττεται τοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, οὓς Λυκοῦργος ἔγραψε, μιμησάμενος τοὺς Κρητῶν καὶ Αἰγυπτίων νόμους.

οἰκεῖν] Alii ἥκειν. Prius habent omnes libri non correcti. Ἡ πόλις εὖ οἰκεῖ proprie est: *urbs bene habitat*, idque planius expressum III, 37. οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. Id vero potest significare: *bene administratur. Οἰκεῖν ἐς πλείονας* est: *non ad paucorum commodum, sed ad plurimorum utilitatem administratur.* conf. VIII, 53. εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον, καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον, nisi ita malis: *non ita administratur, ut sit paucorum, sed ut populi imperium.* Schol. ἐπειδὴ φαῦλον δοκεῖ ἡ δημοκρατία καὶ ὁρᾶ τοὺς Λάκωνας σεμνυνομένους ἐπὶ τῇ ἀριστοκρατίᾳ, ἐπάγει λέγων· τῷ δὲ ἔργῳ ἀριστοκρατία ἐστὶν ἡμῶν ἡ πολιτεία, nempe quod est omnibus iuris aequabilitas, libertas, iniuria affectis libera iuris persequendi via. Verbis μέτεστι — ἴσον utitur Thom. M. p. 606.

ἀπὸ μέρους] i. e. *nicht weil er zu einer privilegirten Classe gehört.* Schol. τοῦτο λέγει διὰ τοὺς Ἡρακλείδας, βασιλεῖς τῶν Λακώνων, οἵτινες ἀπὸ μέρους ἦρχον διὰ μόνην τὴν εὐγένειαν, κἂν μὴ εἶχον ἀρετήν. Non enim omnes Laconiae incolae, qui virtute excellebant, ad summos honores pervenire poterant et omnino plena civitate fruebantur, sed tantum qui ab Heraclidis et Doriensibus orti erant. Ἀπὸ μέρους igitur, non ἀπὸ ἀρετῆς res publicas administrabant. Aristot. Pol. IV, 8. in sententiam scholiastae supra allatam: δοκεῖ ἀριστοκρατία μὲν εἶναι μάλιστα τὸ τὰς τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν· ἀριστοκρατίας γὰρ ὅρος ἀρετή. Unde taxari potest coniectura eorum, qui legunt ἀπὸ γένους. Mox dicere debebat πένης μὲν ὢν pro κατὰ πενίαν, sequitur enim: ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι. De sententia conf. Eurip. Suppl. 420. Plat. Menex. p. 238. *Steph.* Verba οὐδ' αὖ — κεκώλυται adscripsit Dionys. p. 794., ubi est ἀφανίᾳ.

ἐλευθέρως — προστιθέμενοι] Hic quoque notantur Lacedaemoniorum mores. Verborum καὶ ἐς τὴν — ὑποψίαν hic est sensus: *et in quotidianis vitae institutis liberi sumus a suspicione mutua.* Haacke: „liberaliores esse dicit Athenienses, quam quos tacite carpit, Lacedaemonios, qui suspiciose, si quis suo genio indulgeret, et a communibus moribus aliquantulum discederet, rationem exigebant, cur ita ageret, quo tenderet, quomodo sibi ab eo cavendum esset.“ Ad verba οὐδὲ ἀζημίους — προστιθέμενοι haec

ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονήν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν λυπηρὰς δὲ τῇ ὄψει ἀχθηδόνας προςτιθέμενοι. ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προςομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε ἀεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι. καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπο-38

---

adnotavit schol. τοῦτο λέγει ἐπειδή ποτε οἱ Λακεδαιμόνιοι Ἀλκαμένη ἐν προαστείῳ θεασάμενοι μετεωρίζοντα κακῶς ἐχρήσαντο. οἱ γὰρ Λακεδαιμόνιοι σκυθρωποί εἰσι, διαπαντὸς ἐπιείκειαν (*gravitatem*, *severitatem*) ὑποκρινόμενοι, καὶ τοὺς ἁβροτέρους κολάζουσι. τὸ γὰρ τερπνὸν τοῦ βίου κώλυμα νομίζουσι τῶν ἀναγκαίων. Quod scholion pertinet potius ad lemma: οὐ δι' ὀργῆς ἔχοντες. Vulgo interpretabantur: *nec vultu tetrico dolorem praeferentes, qui quidem nullam noxam infert, at tamen molestus est.* Hi verba τῇ ὄψει iungunt cum προςτίθεσθαι, secuti Abreschium diluc. p. 191. Mihi secus videtur et iungo: τῇ ὄψει λυπηράς, significantur enim solennes illae apud Lacedaemonios διαμαστιγώσεις puerorum, quae non poenae causa, sed durandi contra dolorem corporis irrogabantur. v. O. Mueller. *d. Dorer* t. I. p. 382. t. II. p. 312. Nam προςτίθεσθαι est *infligere*, *irrogare*. Vocem ἀχθηδόνες notavit Dionys. p. 794., quam tamen etiam alii usurparunt, velut Plat. d. leg. p. 734. A. At ἀζημίους ἀχθηδόνας interpretantur *dolores sine pecuniae damno, sine multa*, qua Athenienses maxime usos dicunt. Putidum hic pecuniae mentionem facere fuisset. Intelligo, ut supra dixi.

ἀνεπαχθῶς δὲ — φέρουσι] Quomodo iniuria aliqua affectos Solon legibus suis sublevarit, v. apud Plut. V. Solon. c. 19. Ἄγραφοι νόμοι sunt τὰ ἔθη, ut schol. dicit. Conf. Plat. Menex. c. 19. *Nach den Gesetzen ist bei persönlichen Streitigkeiten Allen das gleiche Recht; und wo es auf Auszeichnung ankömmt, wird jeder, worinn er bewährt scheint, zu öffentlichen Geschäften, nicht nach einer besondern Klasse sowohl als nach Tüchtigkeit hervorgehoben: noch ist jemand bei Armuth, wer dem Staate zu nützen vermag, durch des Ansehens Unscheinbarkeit verhindert. Mit freiem Sinn behandeln wir die Verwaltung des Staates; mit freiem Sinn das in den Verhältnissen des täglichen Lebens leicht entstehende Missfallen an einander: nicht grollend dem Nachbar, wenn er einmal in der Lust seines Herzens etwas that, noch straflose, aber schon dem Auge wehthuende Schmerzen verhängend. Ohne lästige Anmassungen im Privatumgange übertreten wir, vor Allem aus Scheu, nie des Staates Verordnungen, den jedesmaligen Obrigkeiten gehorsam und den Gesetzen, und vor allen denen, die zum Besten der Gekränkten gegeben sind, oder welche, wenn sie auch ungeschrieben sind, doch durch eines jeden eigene Empfindung sich Achtung und Ehrerbietigkeit verschaffen.* Vocabula δέος, αἰσχύνη et αἰδώς synonyma sunt. Conf. I, 84. Ceterum postremorum verborum sensus idem est, si cum Bredovio vertas: *oder die ungeschrieben doch nach stillschweigender Uebereinkunft Schande bringen* sc. si contra eas leges peccetur.

ρισάμεθα, ἀγῶσι μέν γε καὶ θυσίαις διετησίοις νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρψις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. ἐπεισέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν οἰκειοτέρᾳ τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦ-39σθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντίων τοῖςδε. τήν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἄν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφεληθείη, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλέον καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχῳ· καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθὺς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι οὐδὲν ἧσσον ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωροῦμεν. τεκμήριον δέ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκάστους, μετὰ πάντων δ' ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι,

---

38. *νομίζοντες*] dativo iunctum ut I, 77. extr. *οὖθ' οἷς ἡ ἄλλη Ἑλλὰς νομίζει.* III, 82. *ὥςτε εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον.* Conf. Herodot. IV, 63. 117. et Abresch. diluc. p. 193. Anecd. Bekk. I. p. 35. *διετησίως, ἀντὶ τοῦ δι' ἔτους, οἷον καθ' ἕκαστον ἔτος. Θουκυδίδης καὶ Ἀριστοφάνης.*

ὧν — ἐκπλήσσει] traiectio pro *ἡ τέρψις ἡ καθ' ἡμέραν.* Conf. Herodot. VIII, 108. *ἡ κομιδὴ τὸ ὀπίσω.* Thuc. I, 137. *πάλιν ἡ ἀποκομιδὴ ἐγένετο.* II, 36. *ἀεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες.* v. Krueger. ad Dionys. p. 252. Adscripsit haec verba Thom. M. in *ἐκπλήττω*, simul cum verbis II, 87. *φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει*, quae imitatur Achill. Tat. VII, 10. p. 600. *Bod.* *ἀληθὴς δέ ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι μνήμην ἐκπλήσσειν πέφυκε φόβος.* Mox ad verba *διὰ μέγεθος τῆς πόλεως* conf. Isocr. Paneg. c. 11. Xenoph. d. R. A. c. 2.

39. *ξενηλασίαις*] v. ad I, 144. Pugnat adversus hunc locum Plut. V. Lyc. c. 27., hanc *ξενηλασίαν* non factam esse, ne peregrini instituta Lycurgi in suos usus converterent, *ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως μὴ διδάσκαλοι κακοῦ τινος ὑπάρξωσι.* In proximis particula *ἂν* pertinet ad *ἰδών*, latetque sententia conditionalis in hoc participio, quod ita resolvendum: *ὃ εἴ τις ἴδοι, ὠφεληθείη ἄν.* Verba *τῷ ἀφ' ἡμῶν* idem sonant quod *τῷ ἡμετέρῳ.*

ἡμεῖς δὲ — χωροῦμεν] Haec in usum suum convertit Cic. pr. Muraen. c. 35. *Neque tamen Lacedaemonii, auctores istius vitae atque orationis, qui quotidianis epulis in robore accumbunt, neque vero Cretes, quorum nemo gustavit unquam cubans, melius quam Romani homines, qui tempora voluptatis laborisque dispertiunt, respublicas suas retinuerunt.* De voce *ἀνειμένως* v. Wyttenb. Bibl. crit. Vol. III. P. I. p. 68. Conf. Plut. V. Sertor. c. 13. *πρὸς ἀνειμένην ἤδη καὶ τρυφερὰν δίαιταν ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ μεγάλων ἐνδεδωκώς.* Cleanth. h. Iov. 29. *Br.* *ἐς ἄνεσιν καὶ σώματος ἡδέα ἔργα.* Heliod. p. 150, 36. *Bourd.* *τὸ ἀνειμένον τε καὶ ἡδονῇ πάσῃ σύγκρατον.* Eur. Androm. 727. alio sensu: *ἀνειμένον τι χρῆμα πρεσβυτῶν γένος.*

οὔτε — καθ' ἑαυτούς] Si quo alio loco huius scriptoris, hic

τήν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλείω κρατοῦμεν. ἀθρόᾳ τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδείς πω πολέμιος ἐνέτυχε διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν· ἢν δέ που μορίῳ τινὶ προσμίξωσι, κρατήσαντές τέ τινας ἡμῶν πάντας αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι, καὶ νικηθέντες ὑφ᾽ ἁπάντων ἡσσῆσθαι. καίτοι εἰ ῥαθυμίᾳ μᾶλλον ἢ πόνων μελέτῃ καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλοιμεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι. καὶ ἔν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζε-

---

coniectura in ordinem recipienda videtur, quam docta manus orae exempli Florentini, quod Vimariae est, adscripsit: *καθ᾽ ἑαυτούς* pro *καθ᾽ ἑκάστους*. Id quod primus Popp. obs. p. 194. demonstravit. Sensum vulgatae hanc volunt esse: *Lacedaemonii non per sese* i. e. soli, *sed cum omnibus auxiliis agrum nostrum invadunt*. Sed *καθ᾽ ἑκάστους* non significat *soli*, sed *singuli*. Ita gens e pluribus populis composita, velut Graecorum, potest dici *στρατεύεσθαι καθ᾽ ἑκάστους*, cum quaeque natio per se expeditionem facit. Sed unus populus Lacedaemonii, si omnino recte *καθ᾽ ἑκάστους* dicitur *στρατεύειν*, id certe non valet, solum expeditionem facere. Quae tamen notio hic requiri videtur, cum Athenienses Lacedaemoniis oppositi statim praedicentur *αὐτοί soli* Peloponnesum invasisse; ac si quis dicat, Lacedaemonios partem potiorem pro toto, Peloponnesiis, nominatos esse, ne id quidem potest probari: nam Athenienses hic cum solis Lacedaemoniis comparantur, non cum universis Peloponnesiis. Deinde ut id sumi posset, non tam *μετὰ πάντων*, quam *ξύμπαντες* scribendum erat, cum Lacedaemonii ipsi essent ii, qui omnes in bellum proficisci perhiberentur. Ubi enim *καθ᾽ ἑκάστους* dicitur, vel de gente, cuius singuli populi, vel de populo, cuius singuli cives agunt aliquid, usurpatur; ibique formulae *καθ᾽ ἑκάστους* opponitur *ἅπαντες*, *ξύμπαντες*, quibus vocibus complexus omnium in unum clarius, quam simplice *πάντες* significatur, quod proprie ad *ἕκαστος* refertur, ut *ἅπαντες* atque *ξύμπαντες* ad *καθ᾽ ἑκάστους*. Cum autem haec ipsa formula omnium codicum scriptura sit, *καθ᾽ ἑαυτούς* vero tantum in marg. unius vel duarum vett. edd. notatum, nolui illorum auctoritate spreta quidquam novare. Haack. et ante eum Neophyt. Ducas viam modo dictam ingressi *Λακεδαιμόνιοι* latiore sensu accipiunt pro *Πελοποννήσιοι*, negantque hoc per se cuiquam mirum videri posse, cum *Ἀθηναῖοι* quoque pro ipsis et ipsorum sociis simul ponantur, et vero ipsum Lacedaemoniorum nomen ita usurpetur supr. c. 12. *πρεσβείαν μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων*, ubi Peloponnesii omnes intelliguntur. His tamen difficultates modo memoratae non removentur.

καίτοι εἰ — φαίνεσθαι] Dionys. p. 801. Blomfield. gloss. ad Aesch. Agam. 244. e (tribus) codd. recipiendum putat *ἀτολμοτέροις*. Sed Graeci accusativum ponunt etiam ubi dativus praecessit eiusdem subiecti. v. ad II, 11. *Προκάμνειν* est *praemature la-*

40 σθαι καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις. φιλοκαλοῦμεν γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον

borare. Pro ἐθέλοιμεν cod. I. habet ἐθέλομεν, idque reponi iubet Krueger. ad Dionys. p. 232., quia de re non dubia sed vera et confessa loquatur. Minime vero; nam neque otio, nec sine legibus sese agere dicit, sed hoc: si otio potius, quam laborum meditatione, si legum minus quam morum fortitudine pericula subire vellemus. Sic enim iungendum: μὴ μετὰ ἀνδρείας νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας, quasi dicat: *wenn bei uns die Gesetze allein tapfer wären, wie bei den Lacedaemoniern, nicht auch unsere Art zu denken: bei uns aber ist beides tapfer!* Iam τῇ ῥᾳθυμίᾳ respondent verba: περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, verbis autem μὴ μετὰ νόμων τὸ πλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας verba: περιγίγνεται ἡμῖν ἐς ἀλγεινὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν ἀεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι, atque hoc posterius quidem, quia vel τρόπων ἀνδρεία nobis sufficit. Vulgatam ἐθέλοιμεν et reliqui libri tuentur, et Dionys., qui ob ipsum hunc usum optativi haec verba affert. Praesens autem post optativum, περιγίγνεται post ἐθέλοιμεν iam supra legimus, neque aliis exemplis caret. v. Matth. Gr. p. 747. 3. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 214. In περιγίγνεται non mera periphrasis est, sed hoc verbo exprimitur, Athenienses habere, quo Lacedaemonios superent. Hic ergo totius loci sensus: *Und doch, wenn wir in leichtem Sinne mehr als mühevoller Vorbereitung und nicht sowohl mit der Gesetze als der Denkart Tapferkeit Gefahren bestehen wollten, wird uns der Vortheil, nicht vor den künftigen Beschwerden zu leiden, und wenn wir in dieselben gerathen, nicht weniger muthig als die immer Beschwerde Tragenden zu erscheinen.*

40. φιλοκαλοῦμεν] i. e. *pulchri et artium studiosi sumus iidemque parci* i. e. in vita privata. Hoc dicit, quia, ut Schol. adnotavit, ab aliis luxuria et otium Atheniensibus exprobrari solebat. Atque extat eadem laus veterum Atheniensium in praeclaris verbis Demosth. Ol. II. p. 35., quae iterantur fere in or. contr. Aristocr. p. 689. conf. adv. Leptin. p. 16. *Wolf.*, qui locus verbotenus repetitur in or. contr. Androt. p. 617. adde Isocrat. p. 265. *Lang.*, quibus egregie noster locus illustratur. Atque itidem Horat. Carm. II, 15. de priscae aetatis Romanis: *Privatus illis census erat brevis, commune magnum: nulla decempedis metata privatis opacam porticus excipiebat arcton; nec fortuitum spernere cespitem leges sinebant, oppida publico sumtu iubentes et deorum templa novo decorare saxo.* Quae sequuntur verba πλούτῳ — χρώμεθα, varie accipiuntur. Sunt qui πλούτῳ ἔργου iungant, conferentes verba Platonis Eutyphr. c. 13. σοφίας πλοῦτον, cui Euseb. praep. ev. 10. p. 471. opponat πενίαν et ἀπορίαν σοφίας, et πλοῦτον εὐπρεπείας ap. Aristaenet. ep. I, 1. p. 4. et Paulum ep. ad Rom. II, 4. πλοῦτον τῆς χρηστότητος. Sed nexus orationis declarat, haec aliter explicanda atque iungenda esse. Quippe inde a verbo πλούτῳ novam materiem orditur: nos, dicit, nec sapientem divitiarum usum spernimus, nec paupertatem non commeritam confiteri erubescimus. Recte igitur schol. τὸ ἑξῆς, τῷ πλούτῳ χρώμεθα ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἔργου, καὶ οὐ κόμπῳ λόγου i. e. non iactamus contemtum divitiarum, ut Lacedaemonii, quorum tamen nonnulli vel iam conflaverant sibi, vel posthac conflaverunt avaritiae infamiam, ut Gylippus et alii.

καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τινι αἰσχρόν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι· μόνοι γὰρ τόν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα ἀλλ᾽ ἀχρεῖον νομίζομεν, καὶ αὐτοὶ ἤτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἡγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ᾽ ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως

καὶ τὸ πένεσθαι — αἴσχιον] Quod vulgo interpretabantur: *paupertatem confiteri, turpe non est, at non vitare factis, turpius;* Bauerus quaesivit: quorsum turpius, si illud turpe plane non est? Respicit ad hunc locum grammaticus in anecd. Bekk. t. I. p. 363. αἴσχιον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ Θουκυδίδης. Sed αἴσχιον h. l. potius est idem quod μᾶλλον αἰσχρόν, ut sit non *turpius*, sed *potius turpe*. Conf. VIII, 27. οὐ γὰρ αἰσχρὸν εἶναι, Ἀθηναίους ναυτικῷ μετὰ καιροῦ ὑποχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁτουοῦν τρόπου αἴσχιον ξυμβήσεσθαι, ἢν ἡσσηθῶσι.

καὶ αὐτοὶ ἤτοι — ὀρθῶς] Vocabulum αὐτοὶ ad solum κρίνομεν spectat, nam sensus hic est: *aut ipsi iudicamus, aut post aliorum iudicia rectam de rebus sententiam concipimus* i. e. ἐνθυμούμεθα. Apte hic Schol. codicis H. commemorat illud Hesiodi prudenter dictum Opp. et D. 293. οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ· ἐσθλὸς δ᾽ αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. ὃς δέ κε μήτ᾽ αὐτὸς νοέῃ, μήτ᾽ ἄλλου ἀκούων ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ᾽ αὖτ᾽ ἀχρήιος ἀνήρ. Sic enim legendum est. V. Schaefer. melet. cr. p. 136. conf. p. 50. Ammon. d. diff. voc. p. 106. ita adscripsit: οὗτος μὲν πανάρ., ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει. De sententia v. Gruteri fac. crit. t. I. p. 419. Huc facit Sallustii monitum Cat. I. *nam et priusquam incipias, consulto, et ubi consulueris, mature facto opus est*; et Herodot. VII, 49. ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀῤῥωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη. Laudat h. l. Plut. Moral. p. 533. excitatione Wassii.

διαφερόντως — φέρει] Stobaeus serm. p. 192. *Schow.* usque ad κινδύνων. Sallust. Jug. 7. *Et proelio strenuus erat, et bonus consilio, quorum alterum ex providentia timorem, alterum ex audacia temeritatem adferre plerumque solet.* Huc respicit etiam Lucian. t. I. p. 26. ἀποφεύγοιμ᾽ ἂν εἰκότως τὸ τοῦ Θουκυδίδου λέγοντος, ὅτι ἡ ἀμαθία μὲν θρασεῖς, ὀκνηροὺς δὲ τὸ λελογισμένον ἀπεργάζεται. Ubi Hemsterh. contulit Procop. B. Goth. III. p. 256. ἐμπειρία γὰρ λογισμὸν φέρουσα θρασύνεσθαι ἥκιστα πέφυκεν. v. Menag. ad Diog. Laert. VII, 171. Synes. ep. 153. ἀμαθίας ἡγουμένης τοῦ θράσους. Idem ep. 79. Thucydidea sententia parumper immutata: τὸ γὰρ ἀλόγιστον ἀνδρεῖον μὲν οὐδαμοῦ, παρὰ δὲ τοὺς καιροὺς δειλόν τε καὶ θρασὺ γίνεται. v. etiam Wass. ad Sallust. l. l. Plin. Ep. IV, 7, 3. *quanquam minor vis bonis quam malis inest, ac sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, perversa confirmat audacia.* De structura conf.

κριθεῖεν οἱ τά τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ ἀλλὰ

I, 122. ὅ, καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ πόλεις τοσάςδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν. III, 12. ὅ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε. Thucydides, Popp. prol. t. I. p. 134. ait, initio scribere voluit: ὅ (τὸ ἐκλογίζεσθαι) τοῖς ἄλλοις ὄκνον φέρει, sed explicandi causa contrarium in medio inseruit, ἀμαθία μὲν θράσος, et deinde quo oratio concinnior esset, λογισμός addit. Conferri possunt nominativi absoluti ad eandem prorsus rationem conformati III, 34. ὁ δὲ Paches προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν, ὥςτε ἢν μηδὲν ἀρέσκον λέγῃ, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ ὑγιᾶ — ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτὸν, ὁ δὲ ἐκεῖνον ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχε, pro Πάχης προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν ἐξελθόντα αὐτὸν ἐς φυλακῇ εἶχε. IV, 80. καὶ προκρίναντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς διςχιλίους Εἵλωτας — οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλθον, οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἠφάνισαν αὐτούς, pro προκρίναντες διςχιλίους, στεφανωθέντας καὶ τὰ ἱερὰ περιελθόντας αὐτοὺς ἠφάνισαν. Conf. IV, 36. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι — τῶν ἐφόδων et III, 55. fin. Mihi quidem Popponis explicatio non probatur. Dicam de hac structura ad III, 12. ὅ τε — παρεῖχε.

δεινὰ — ἡδέα] Schol. δεινὰ τὰ πολέμια, ἡδέα τὰ τῆς εἰρήνης. Propter neutrum se dicit pericula fugere. Haec cohaerent cum modo dictis c. 39. fin. Aliter sentit Lehner. act. phil. Monac. t. III. p. 33. dicens ἡδέα *victoriae esse bona*, δεινὰ *victorum subjectorumque mala*, quae sunt ab hoc loco prorsus aliena. Supra dixerat orator, se nec laboris taedio otium quaerere, nec voluptatis, retinendaeque pacis causa pericula fugere; se igitur inter optimos numerat, ut qui et saeva belli et suavia pacis noverint, neque iis se periculis subeundis deterreri sinant. At Lacedaemonios dixerat, quanquam perpetuo bellum meditantes et tetrico animo a voluptatis fructu abhorrentes, nihilo sibi armis praestare. Quam sententiam explico ipsis verbis scriptoris I, 120. ἀνδρῶν γὰρ σωφρόνων μέν ἐστιν, εἰ μὴ ἀδικοῖντο, ἡσυχάζειν, ἀγαθῶν δὲ ἀδικουμένους ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, εὖ δὲ παρασχὸν ἐκ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι, καὶ μήτε τῇ κατὰ πόλεμον εὐτυχίᾳ ἐπαίρεσθαι μήτε τῷ ἡσυχίῳ τῆς εἰρήνης ἡδόμενον ἀδικεῖσθαι. ὅ τε γὰρ διὰ τὴν ἡδονὴν ὀκνῶν τάχιστ' ἂν ἀφαιρεθείη τῆς ῥαστώνης τὸ τερπνὸν δι' ὅπερ ὀκνεῖ, εἰ ἡσυχάζοι, ὅ τε ἐν πολέμῳ εὐτυχίᾳ πλεονάζων οὐκ ἐντεθύμηται θράσει ἀπίστῳ ἐπαιρόμενος.

ἠναντιώμεθα] Consuetudinis notionem in hoc tempore perfecto inesse dicunt, quare Heilm. interpretatus est: *von der Dienstfertigkeit haben wir auch ganz andere Begriffe, als die meisten davon hegen.* Sed aliter hic olim lectum fuisse, suspiceris ex glossa Hesychii et Phavorini: ἤντησεν, ἀπήντησεν, ἱκέτευσε. Θουκυδίδης δὲ τὸ, ἠντιώμεθα ἐπὶ τῷ ἐναντιώμεθα. Unde Reisigio coni. in Aristoph. I. p. 144. scripsisse videtur ἂν ἠντιώμεθα, dicitque Thucydidem alibi scribere ἠναντιούμην, ἠναντιοῦτο nec putat usquam ἠναντιώμεθα sine mendo legi. Fortasse scripsit Thucydides: καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἀντιώμεθα. — De Romanis Sallust. Cat. 6. *magis dandis quam accipiundis beneficiis amicitias parabant.*

δρῶντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥςτε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σώζειν· ὁ δ' ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ ξυμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινα ὠφελοῦμεν. ξυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι 41

βεβαιότερος — ἀποδώσων] i. e. *ὥςτε σώζειν δι' εὐνοίας ὀφειλομένην ὑπ' ἐκείνου, ᾧ δέδωκε. Beständiger in der Gesinnung ist der Wohlthäter, damit er den schuldigen Dank des Empfängers der Wohlthat für sein Wohlwollen erhalte; lässiger der Verpflichtete, wohl wissend, er werde nicht als Gefälligkeit, sondern als Schuldigkeit den Dienst erwiedern.* Etenim *ὥςτε* cum infin. consilium rei significat et respondet nostris voculis: *um zu;* dum solus infinitivus redditur per *zu*. *ὀφείλω* est *debeo* sive *ich bin schuldig; ὀφείλεταί μοι* potest esse et: *man ist mir verpflichtet*, et quatenus *μοι* est pro *ὑπ' ἐμοῦ*, *ich bin verpflichtet.* Itaque *χάρις ὀφειλομένη δι' εὐνοίας* est: *der schuldige Dank für das Wohlwollen.* Egregie sententia illustratur loco Aristotelis Ethic. IX, 7. *οἱ εὖ πεποιηκότες φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς εὖ πεπονθότας, κἂν μηδὲν ὦσι χρήσιμοι, μηδ' εἰ ὕστερον γένοιντ' ἄν· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβέβηκε. Πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου, ἐμψύχου γενομένου. Μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει — τὸ γὰρ οὖν εὖ πεπονθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον, ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα, — τῷ μὲν οὖν πεποιηκότι μένει τὸ ἔργον· τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον· τῷ δὲ παθόντι τὸ χρήσιμον παροίχεται.* Est alia huius loci interpretandi ratio, sed paulo difficilior. Schol. *ἡ σύνταξις οὕτως· ὥςτε ὀφειλομένην σώζειν ἐκεῖνον δηλονότι, ᾧ δι' εὐνοίας δέδωκεν.* Quam explicationem ita tueri possis: *σώζειν* significat *memoria servare.* V. Porson. praef. ad Hec. Eur. p. XXXVI. Soph. Trach. 682. Eur. suppl. 918. Helen. 274. Contrarium est *διόλλυμι, obliviscor.* V. Erfurdt. et Brunck. ad Soph. Oed. R. 318. Brunck. ad Eur. Bacch. 782. Hippol. 391. Quod autem sic statuitur ellipsis pronominis *ἐκεῖνον*, durior etiam ellipsis III, 13. *οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ἀλλὰ δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται.* II, 92. *τροπαῖον ἔστησαν τῆς τροπῆς ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν* i. e. *τῆς τροπῆς τῶν νεῶν, ἃς πρὸς τῇ γῇ διέφθειραν.* Conf. Aesch. Prom. 445. Pronomen autem *ᾧ*, quod primo loco poni debebat, positum post *δι' εὐνοίας*, ut III, 109. v. Krueger. ad Dionys. p. 287. Sensus igitur hic: *firmior in amicitia is, qui beneficium confert, ut is, in quem benevolentia ductus contulit, beneficii memor sit; qui autem gratiam referre debet, hebetior est, quia scit, se non beneficium collocaturum, sed rem debitam persoluturum.* Praefero priorem rationem, cui et collocatio verborum sensusque facilitas favere videtur, et sensu: *memoria tenere* longe aptior media forma *σώζεσθαι* est; ne dicam, hunc magis poetarum usum esse. Wakefield. silv. crit. IV. p. 120. ita exponit: *firmiore nititur fundamento, magis securus est benevolentiae, qui* etc. Sic vero non poterat *ὥςτε* sequi, sed futuro *σώσειν* opus erat, et ipsa sententia repugnat alterius membri *ὁ δ' ἀντοφείλων ἀμβλύτερος* etc. Nam qui securior sis benevolentiae ab eo, qui in amicitia servanda hebetior sit?

41. *ξυνελών — εἶναι*] Diodor. XIII, 27. *ὅσοι μὲν γὰρ λόγου καὶ*

καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἴδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὔταρκες παρέχεσθαι. καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια αὐτὴ ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πεῖραν ἔρχεται καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμψιν ὡς οὐχ ὑπ' ἀξίων ἄρχεται. μετὰ μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δή

παιδείας ἐν τῇ πόλει μετεσχήκατε, δότε τὸν ἔλεον τοῖς τὴν πατρίδα κοινὸν παιδευτήριον παρεχομένοις πᾶσιν ἀνθρώποις, ubi v. Wessel. Eustath. ad Il. *β*. p. 284. *ὅτι — πολὺ τὸ σεμνὸν αἱ Ἀθῆναι πάλαι ποτὲ εἶχον, δηλοῖ καὶ ὁ εἰπὼν τὰς Ἀθήνας Ἑλλάδος μουσεῖον. ἔτι δὲ καὶ Πίνδαρος Ἑλλάδος αὐτὰς ἔρεισμα καλέσας, καὶ Θουκυδίδης* (in epigrammate anth. Gr. t. I. p. 102. *Jac.*, de quo v. Vit. Thuc.) *Ἑλλάδος Ἑλλάδα.* Ceterum *παίδευσις* abstractum pro: *Bildungsschule.* Conf. IV, 62. *Τιμωρία οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως, ὅτι καὶ ἀδικεῖται.* V, 23. *ἢν ἡ δουλεία ἐπανιστῆται* i. e. *οἱ δοῦλοι*, quod adnotaverunt etiam Thom. M. p. 248. et Pollux III, 75. V. Duker. ad h. l.

τὸν αὐτὸν ἄνδρα — παρέχεσθαι] In his *παρ' ἡμῶν* est *apud nos.* V. Matth. Gr. p. 862. *Ἂν* in eadem sententia repetitum; conf. I, 136. Verte: *cuique versatile est ingenium sic pariter ad plurima, ut non modo ad multas diversi generis res perficiendas aptus sit, sed et eas cum decore quodam et gratia (mit Anmuth, ohne Steifheit) faciat. Αὔταρκες σῶμα* est *corpus agile, habile, gewandt.* Ita Horat. ep. I, 17, 23. Aristippum describit: *omnis Aristippum decuit color et status et res.*

μόνη — ἄρχεται] Citat verba *οὔτε — ἔχει* grammaticus in anecd. Bekk. I. p. 334., ubi est *πολέμῳ* solenni confusione. Sensus: *non praebet urbs materiem succensendi hostibus, quod a talibus clades accipiant, neque reprehendendi, quasi viris imperio indignis pareant. Ὑφ' οἵων* noto graecismo dictum pro: *ὅτι ὑπὸ τοίων.* v. Viger. p. 124. qui quae exempla Homerica attulit, eodem modo explicanda sunt. Adde Matth. Gr. §. 480. not. 3. De *ἔχειν* sensu praebendi dixi ad I, 9. Est enim interdum: *causam alicuius rei continere.* At VI, 48. *ἔχωσι* male interpretantur *praebeant.* Ibi enim subiectum est *Ἀθηναῖοι*, *ut commeatum et milites ab iis accipiant.* Apollodor. Com. p. 187. *Br. τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον.* Conf. Menandr. fragm. ap. Stobae. p. 81. At ap. Aesch. Prom. 445. *ἔχειν μέμψιν* non est *dare causam criminandi*, sed *criminari.* Ap. Pindar. Isthm. IV, 61. *ἔχει μομφὰν* vertunt: *opprobrium facit.* (Conf. Aristoph. Pac. 663. Eur. Phoen. 769.) Aliter Schol. t. II. p. 138. *Heyn.* *Ἔχειν* sensu *praebendi* est etiam apud Plut. V. Aem. 26. 36. Eurip. fragm. Polyid. 3. t. II. p. 469. *Beck.* Pseudopyth. *χρ. ἔπ.* 36. Palladis epigr. 124, 5. Aesch. Agam. 468. Plut. V. Them. c. 10. *ἔλεον εἶχον* est *movebant misericordiam.* De Latinis conf. Tibull. I, 4, 10. *nam causam iusti semper amoris habent*, i. e. praebent. v. Bast. ep. cr. p. 27. Crusius ad Xenoph. Agesil. I, 29. Dorv. ad Char. p. 485. Siebelis. ad Hellen. p. 76. Schaefer. ad Greg. Cor. p. 4. et p. 985. not. coll. Herm. ibidem p. 863.

τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, καὶ οὐδὲν προςδεόμενοι οὔτε Ὁμήρου ἐπαινέτου οὔτε ὅςτις ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δὲ ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἡ ἀλήθεια βλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐςβατὸν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε κἀγαθῶν ἀΐδια ξυγκατοικίσαντες. περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἵδε τε γενναίως δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν. διὸ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, δι- 42

μετὰ μεγάλων — ξυγκατοικίσαντες] De pretio, quod Graeci Homeri laudibus statuebant, v. Creuzer. art. hist. p. 93. Pindari de Homeri collaudatione iudicium extat Nem. VII, 30. ἐγὼ δὲ πλέον' ἔλπομαι λόγον Ὀδυσσέος, ἢ πάθεν, διὰ τὸν ἁδυεπῆ γενέσθ' Ὅμηρον. Ἐπεὶ ψευδέσσίν οἱ, ποτανᾷ μηχανᾷ, σεμνὸν ἔπεστί τι· σοφία δὲ κλέπτει παράγουσα μύθοις. τυφλὸν δ' ἔχει ἦτορ ὅμιλος ἀνδρῶν ὁ πλεῖστος. Futuro βλάψει usus est respectu futuri item supra usurpati: τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, *neque Homero nostrarum laudum praecone opus est, neque aliorum poetarum praeconio, quorum carmina animos quidem in praesens demulcebunt, sed veritas posteris patefacta effectam ornatu poetico opinionem tollet*, ὁ γὰρ χρόνος μάθησιν ἀντὶ τοῦ τάχους κρείσσω δίδωσι, et ὁ δ' αὐτίκ' ἡδὺς καὶ διδοὺς πολλὴν χάριν εἰςαῦτις ἔβλαψε, verba sunt Euripidis Suppl. 416. Iunge ἔργων ἡ ἀλήθεια. Eiusmodi enim synchysin adamat. Conf. II, 36. ἡμεῖς οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ubi iungendum ἡμεῖς μάλιστα. II, 74. τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι πρότερον. Vocabulum autem ὑπόνοια explico cum Gottlebero, qui Ruhnkenii ad Timae. p. 200. observationibus usus est, quem sequitur etiam Coraes ad Plut. t. II. p. 363. Etenim ὑπόνοια sensum minus notum habet allegoriae, stylique figurati. Sententia igitur haec est: *falsa opinio ex tropis et allegorico poetarum sermone orta.* Timaeus: οὐκ ἐν ὑπονοίᾳ· οὐκ ἐν αἰνιγμῷ, οὐκ ἐν ἀλληγορίᾳ, ubi Ruhnken.: „quam recentiores ἀλληγορίαν dicunt, veteres ὑπόνοιαν dixisse, pulchre monet Plut. d. aud. poet. p. 19. E. οὓς (μύθους) ταῖς πάλαι μὲν ὑπονοίαις, ἀλληγορίαις δὲ νῦν λεγομέναις παραβιαζόμενοι καὶ διαστρέφοντες ἔνιοι." ubi v. quos laudat. „Fugit Ruhnkenium locus Demetrii d. eloc. cap. 100. νῦν δὲ ὥςπερ συγκαλύμματι τοῦ λόγου τῇ ἀλληγορίᾳ κέχρηται. πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον καὶ ἄλλος εἰκάζει ἄλλο τι· ὃ δὲ σαφὲς καὶ φοβερὸν, καταφρονεῖσθαι εἰκὸς, ὥςπερ τοὺς ἀποδεδυμένους." De postremis horum verborum μνημεῖα κακῶν τε κἀγαθῶν Lehner. in act. phil. Mon. t. III. p. 34. haec scripsit: „Quis est, qui Periclem credat ponere laudem in malefactis? qui posteros arbitretur esse admiraturos male facta? Quid? quod ipsa hostium devictio vocabatur καλὸν καὶ ἀγαθόν." Itaque recipit variam scripturam καλῶν τε κἀγαθῶν, non videns, κακῶν referri ad illa superius dicta: οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἵων κακοπαθεῖ, nempe ad gravitatem calamitatum, quibus Athenienses hostium iniurias ultos esse dicit.

42. διὸ δὴ καὶ — καθιστάς] Dionys. art. rhet. p. 299., qui habet καὶ εἰ ἐμήκυνα. In his ἐφ' οἷς intellige τούτων, ἐφ' οἷς.

δασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανερὰν σημείοις καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἃ γὰρ τὴν πόλιν ὕμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν, καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος ὥςπερ τῶνδε ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη τε μηνύουσα καὶ τελευταία βεβαιοῦσα ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ γὰρ τοῖς τἆλλα χείροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῷ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἔβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλούτῳ τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη οὔτε πενίας ἐλπίδι ὡς κἂν ἔτι διαφυγὼν αὐτὴν πλουτήσειεν ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὁρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναι, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἡγησάμενοι ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῇ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν. 43 καὶ οἵδε μὲν προσηκόντως

πρώτη — καταστροφή] i. e. *ein solches Ende ist der sicherste Beweis von der Rechtschaffenheit eines Menschen, es sey nun, dass es solche zuerst sichtbar macht, oder dieselbe mit dem letzten Siegel bekräftigt.* Mox pro *ἐς τοὺς πολέμους* Popp. Obs. p. 226. legi vult *ἐς τοὺς πολεμίους*, quoniam *ἀνδραγαθία ἐς τοὺς πολέμους* satis recte non dicatur.

τῶνδε δὲ — ἐποιήσατο] Vulgo *πλούτου*. Bauer. d. lect. Thuc. p. 16. coniecerat *πλούτῳ*, idque iam alii recipiendum esse docuerunt ex optimis codd. prius collatis et 7 Pariss., quibus accedit praestantissimus B. et Valla. Respondent enim sibi *πλούτῳ* et *πενίας ἐλπίδι* i. e. *spes, quam pauperes fovere solent*, et ad *ἀπόλαυσιν* repetendus genitivus *αὐτοῦ*.

τὴν δὲ τῶν ἐναντίων — ἀπηλλάγησαν] Dionys. p. 806. In his pronomen *αὐτῶν* ante *λαβόντες* referendum ad verba *τῆς ἔτι ἀπολαύσεως καὶ τῆς ἐλπίδος*, non ad *πλούτου*, ut putant Popp. et Haack. Partic. *λαβόντες* accipe dictum pro *ὑπολαβόντες*. Conf. III, 38. Verba autem *τῶν δὲ* ante *ἐφίεσθαι* posita negat Popp. Obs. p. 225. referri posse cum Schol. ad *τῶν ἀρετῶν*, quae vox in iis, quae proxime antecedunt, nusquam legatur, sed spectare dicit ad *αὐτά*, ideoque ad divitias, quibus aliquis vel diutius fruatur, vel aliquando potiatur. Unde in vulgata scriptura aliquid vitii inesse, intelligi. Non enim potuisse eos belli pericula eo consilio subire, ut opes adipiscerentur, si quasi illas spreverint, laudentur. Qui hostes quidem, ait, punire, sed simul etiam facultates appetere voluerint, quomodo illorum ultionem prae his desiderasse dican-

τῇ πόλει τοιοίδε ἐγένοντο· τοὺς δὲ λοιποὺς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὔχεσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πο-

---

tur? — Scriptum igitur vult ἀφίεσθαι i. e. *fortunis se abdicare, earum curam abiicere voluerunt.* Apud Dionys. certe cod. Reg. 2. exhibet ὑφίεσθαι. Ibidem μετ' αὐτοῦ cum omittatur, hoc abiecto τῶν δὲ ad κινδύνων referri posse ait, et se hanc scripturam servato ἐφίεσθαι amplexurum esse, si et, unde μετ' αὐτοῦ ortum esset, intelligeret, neque pro τῶν δὲ potius τοῦ δὲ (τοῦ καλλίστου κινδύνου) requireretur. — Sed iure contra haec monuit Krueger. ad Dionys. p. 239., non simpliciter dici ἐβουλήθησαν τῶνδε ἐφίεσθαι, quod sane ineptum esset, cum τῶνδε eodem referatur, quo αὐτῶν sc. ad ἀπόλαυσις et ἐλπίς, sed ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ i. e. τοῦδε τοῦ κινδύνου τῶνδε ἐφίεσθαι, *nonnisi illo periculo propulsando ista bona appetere voluerunt*, quae quidem exoptabant, sed ita, ut simul fortes se gererent, non voluptatum cupiditate a virtute deflecterent. — Mox ἔργῳ accipe pro *pugna.* Conf. Pausan. I. p. 55. Deinde ad ἐν αὐτῷ intellige iterum ἔργῳ. Quare recte in Cod. s. supra scriptum est τῷ ἔργῳ. Denique in verbis τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν — σώζεσθαι Heilm., quem interpretes plerique sequuntur, ἢ τῷ ἐνδόντες scripsit pro ἢ τῷ ἐνδόντες, hac verborum sententia: *atque in ipsa defensione* (quod converti debebat: *atque in pugna se defendendo) vel mortem potius petendam, quam alicui hosti cedendo salutem quaerendam esse rati* etc. Sed tum χρῆναι omitti potuisse, non puto. Neque verum, opinor, schol. dicit, μᾶλλον hic positum esse pro κρεῖττον, quod exemplis probandum erat. Id tamen et ipsi Bekker. et Censor in Ephem. Ienens. suppl. anni 1813. n. 81. sensisse videntur, qui τὸ ἀμύνεσθαι et τὸ ἐνδόντες σώζεσθαι legunt. Similiter Krueger. ad Dionys. p. 240. μᾶλλον cum παθεῖν iungit et ἡγεῖσθαι interpretatur *constituere.* Illi ita convertunt: *indem sie in dem Kampfe selbst das Leiden und die Abwehr für besser hielten, als durch feiges Nachgeben sich zu retten, entflohen sie* etc. Sed locus explicandus per commixtionem duarum loquendi rationum, de qua dixi ad I, 2., ubi plura exempla. Nam scriptor poterat dicere ἢ ἐνδόντες σώζεσθαι, et τῷ ἐνδοῦναι σώζεσθαι: iam utramque dicendi rationem iunxit. Similis foret Strabonis locus p. 53. A. ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ λίαν γνώριμα ὄντα φαίη τις ἂν δόξειν οὐκ ἄξια μνήμης εἶναι πρὸς τοὺς εἰδότας, si et Straboni, ut Thucydidi, loqui licuisset, et locus non corruptus esset. Nam scribendum μᾶλλόν που. Eorundem vocabulorum confusio ap. Dionys. de C. V. p. 98. *Jen.*, ubi coniectura Schaeferi legentis που pro τοῦ firmatur auctoritate codicum Pariss., ut adnotavi p. 296. Ceterum memoratur passim a veteribus haec fortium virorum sententia, fortiter pugnando magis, quam celeri fuga vitam servari. Thuc. loco ad nostrum illustrandum apto III, 38. ἀμύνεσθαι τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον, ἀντίπαλον ὄν, μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει. In eandem sententiam Horat. III. Od. 5, 37. de ignavo milite: *qui perfidis se dedidit hostibus, qui lora restrictis lacertis sensit iners, timuitque mortem. Hic, unde vitam sumeret, inscius Pacem et duello miscuit* etc. quem locum male tentavit Bentl. Dicit poeta, illum ignavum militem inscium fuisse, fortiter propugnando et ictu contra ictum reddendo, gladio proprio (i. e. *unde)* melius vitam servari, quam turpi deditione. Quare idem IV. Od. 4, 59. de Roma: *duris ut ilex tonsa bipenni-*

λεμίους διάνοιαν ἔχειν; σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν, ἣν ἄν τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας μηκύνοι, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἔνεστιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους καὶ ἐραστὰς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξῃ εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες καὶ γιγνώσκοντες τὰ δέοντα καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυνόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο, καὶ ὁπότε καὶ πείρᾳ του σφαλείησαν, οὔκουν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρας ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες ἰδίᾳ τὸν ἀγήρων ἔπαινον ἐλάμβανον καὶ τὸν τάφον ἐπισημότατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχόντι ἀεὶ καὶ λόγου καὶ ἔργου καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται. ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος καὶ οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ σημαίνει ἐπιγραφή,

---

bus nigrae feraci frondis in Algido, per damna, per caedis ab ipso ducit opes animumque ferro. Verba ἐλπίδι μὲν — πεποιθέναι imitatur Heliodor. I. p. 49, 21. *Bourd.* τοῦτό τοι καὶ αὐτὴ τὸ παρὸν ἐπινοίας ὑπερεθέμην, ταῦτα (hac voce carent edd. ante Coraem, sed habet eam etiam Marg. exempli, quo adscripta varietas scripturae e cod. Patavino Monachii extat) τὰ πρόδηλα τοῖς ἀδήλοις διακρουσαμένη. Mox ad vocem τύχης schol. τύχην ἀεὶ ὁ Θουκυδίδης καλεῖ τὸν πόλεμον. Unde partim sua hausit Suidas in τύχη. Horat. *horae momento cita mors venit aut victoria laeta.*

43. αἰσχυνόμενοι ἄνδρες] i. e. *dedecoris vitandi studiosi viri.* Thucydides haec ipse explicat in oratione Archidami I, 84. Color ductus ex Homer. Il. V, 530, ut monuit iam schol. et Heyn. αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. Conf. IV, 92. ὧν χρὴ μνησθέντας — τοὺς νεωτέρους — μὴ αἰσχῦναι τὰς προσηκούσας ἀρετάς, ubi item schol. Homericae imitationis monet ex Il. VI, 209. μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν. V, 9. καὶ νομίσατε εἶναι τοῦ καλῶς πολεμεῖν τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι καὶ τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι. Mox ἔρανον schol. explicat per συνεισφοράν. Ἔρανος (*symbolae*, proprie *Pikenik*) quid sit, docet Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 264. Nostro loco vox metaphorice usurpatur, et militiam denotat pro patriae salute actam, quasi collationem factam suscepta patriae defensione, et mortem pro ea oppetendo. Paulo inferius quod legitur, citat Phavorin. in ἀγήρων, qui exscripsit Pollucem II, 14. Θουκυδίδης δὲ τὸν ἀγήρων, ὡς καὶ Εὐριπίδης τὴν ἀγήρων ἀρετήν. v. Fischer. ad Veller. I. p. 378.

οὐκ ἐν ᾧ — ἀλλ' ἐν ᾧ] Ἀλλὰ interdum post comparativum infertur, quare non recipienda, quae in codd. nonnullis est correctio μᾶλλον ἢ ἐν ᾧ. v. V, 99. Matth. Gr. p. 631.

ἀνδρῶν — τάφος] Stobaeus p. 612. V. omnino Bentl. ad illud Horat. Epod. IX, 25. *neque Africanum, cui super Carthaginem virtus sepulchrum condidit.* Mox verba τοῦ ἔργου opposita verbis τῆς γνώμης accipienda sunt pro *monumentum*, ut initio huius orat. et rursus in peroratione, et in hoc ipso cap. paulo superius exsequiae ἔργον vocantur ratione habita orationis, qua illos prosequitur Pericles. Deinde in verbis τὸ εὔδαιμον τὸ ἐλεύθερον hoc praedicatum, illud subiectum est, sicut in verbis τὸ δὲ ἐλεύθερον τὸ εὔψυχον il-

ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἄγραφος μνήμη παρ' ἑκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὔδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δὲ ἐλεύθερον τὸ εὔψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιότερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπὶς οὐκ ἔστ' ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἤν τι πταίσωσιν. ἀλγεινοτέρα γὰρ ἀνδρί γε φρόνημα ἔχοντι ἡ [ἐν τῷ] μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις ἢ ὁ μετὰ ῥώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος ἀναίσθητος θάνατος. διόπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας ὅσοι πάρεστε 44 οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθήσομαι. ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες· τὸ δ' εὐτυχές, οἳ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἵδε μὲν νῦν τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης, καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαί τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν,

---

lud subiectum, hoc praedicatum. Schol. ἕπεται γὰρ εὐψυχίᾳ μὲν ἡ ἐλευθερία, ταύτῃ δὲ ἡ εὐδαιμονία καὶ ὁ μακάριος βίος καὶ ὁ σπουδαῖος. Ὅμηρος· ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται Od. XVII, 322. Thuc. V, 9. init. ἀπὸ μὲν οἵας χώρας ἥκομεν, ὅτι ἀεὶ διὰ τὸ εὔψυχον ἐλευθέρας etc. Mox in verbis περιορᾶσθε — κινδύνους, i. e. *bellica pericula subire ne recusetis*, Phavorin. et Thom. M. p. 709. excitant περιορᾶσθαι. Conf. Suid. et Phot. in v.

οὐ γὰρ — πταίσωσιν] Schol. τὸ νόημα παράδοξον, καὶ ἐναντίον τῇ κοινῇ συνηθείᾳ· Θεόγνις γὰρ ὁ ποιήσας τὰς ὑποθήκας [v. 177. *Br.*] φησί, χρὴ πενίην φεύγοντα καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν, καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἠλιβάτων. τούτῳ οὖν ἐναντίως ὁ Περικλῆς ἀποφαίνεται. καὶ σκόπει τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἑρμηνείας, ὅτι καὶ τῆς εἰρημένης τοῦ Θεόγνιδος ὑποθήκης λανθανόντως ἐμνήσθη, καὶ ἠνίξατο, εἰπὼν τὸ δικαιότερον. τὸ γὰρ δικαιότερον συγκρίσεως ἔμφασιν ἔχει. Bona haec adnotatio. Nam hoc Thucydides dicit: fructibus divitiarum suarum si qui acquiescere volentes securitatem pacis belli periculis praeoptent, hi reputent, veram felicitatis securitatem in libertate esse, libertatem vero tantum in fortitudine. Non igitur quibus nihil est, ii pericula incurrere potius debent, sed qui servare sua cupiunt.

ἡ — μαλακισθῆναι] Vulgo unci ab ἐν τῷ absunt. Voculas has omittit Stobae. p. 192. *Schow.*, ubi citantur verba ἀλγεινοτέρα — θάνατος, desunt item in Parisino uno. Post μετὰ τοῦ easdem ponunt codd. C. I. L. O. P. S. e. — Tusanus μετὰ τοῦ omittit, ego malim ἐν τῷ omittere, nam pro his Thucydides adamat ponere μετὰ τοῦ, velut I, 6. μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι, ubi schol. Aug. ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ γυμνάζεσθαι. Non adsequor quid sibi velit Krueger. ad Dionys. p. 210. Nec probanda coniectura Burgessii in bibl. crit. Seebod. III, 6. p. 545. ἡ βιότου μετὰ τοῦ μαλακισθῆναι κάκωσις, nam voce poetica βίοτος Thucydides non utitur. — Sallust. Cat. 20. *Nonne emori per virtutem* (μετὰ ῥώμης) *praestat, quam vitam miseram atque inhonestam, ubi alienae superbiae ludibrio fueris, per dedecus amittere?*

44. διόπερ — παραμυθήσομαι] Dionys. art. rhet. p. 297.

ἐν πολυτρόποις — ξυνεμετρήθη] ἐπίστανται τραφέντες i. e. *sciunt*

τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικείας τι ἀρετῆς ὅσαι νῦν ἐν χηρείᾳ ἔσονται μνησθῆναι, βραχείᾳ παραινέσει ἅπαν σημανῶ. τῆς τε γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι ὑμῖν μεγάλη ἡ δόξα καὶ ἧς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι

46 κλέος ᾖ. εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον ὅσα εἶχον πρόςφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηνται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἡ πόλις μέχρι ἥβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖςδέ τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγώνων προτιθεῖσα· ἆθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. νῦν δὲ ἀπολοφυράμενοι ὃν προςήκει ἕκαστος ἄπιτε.

47 Τοιόςδε μὲν ὁ τάφος ἐγένετο ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ· καὶ διελθόντος αὐτοῦ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου τοῦδε ἐτελεύτα, τοῦ δὲ θέρους εὐθὺς ἀρχομένου Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη ὥςπερ καὶ τὸ πρῶτον ἐςέβαλον ἐς τὴν

---

citat, habet τό, itemque Theo progymn. p. 9. 102. Eadem verba τὸ ἀντίπαλον extant IV, 92. Paulo ante καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς explica: *propter eximiam virtutem* sive: *bei so ausserordentlichen Vorzügen.*

καὶ γυναικείας — κλέος ᾖ] Plutarch. de mulier. virtut. t. VII. p. 1. memoriter: ἧς ἂν ἐλάχιστος ᾖ παρὰ τοῖς ἐκτὸς ψόγου πέρι ἢ ἐπαίνου λόγος, pro ἐν τοῖς ἄρσεσι. Conf. eundem in apophthegm. Lacon. t. VI. p. 815. μὰ τοὺς θεοὺς — περὶ τῶν καλῶν κἀγαθῶν γυναικῶν οὐδένα δεῖ λόγον εἰκῇ λέγεσθαι, ἀγνοεῖσθαι δ' αὐτὰς τὸ παράπαν, ὁποῖαι, πλὴν μόνοις τοῖς συμβιοῦσι. Synes. de provid. p. 105. μίαν ἀρετὴν Ὄσιρις ᾤετο γυναικὸς εἶναι τὸ μήτε τὸ σῶμα αὐτῆς, μήτε τοὔνομα διαβῆναι τὴν αὔλειον, de quo loco v. Toup. em. in Suid. P. I. p. 25. — Ex adiectivo γυναικείας repetendum ad ὅσαι substantivum γυναῖκες. Conf. I, 141. χρόνιοι ξυνιόντες ἐν βραχεῖ μὲν μορίῳ (χρόνου) σκοποῦσί τι τῶν κοινῶν.

46. ἆθλα — πολιτεύουσι] Stobae. p. 248. ex citatione Wassii. In his τοῖς δὲ scripsi pro τοῖςδε. Dindorf.: „Buttmann. ad Soph. Philoct. p. 74. negato, scriptores prosae orationis in huiusmodi apodosi unquam ὅδε, sed semper οὗτος aut fortius οὗτος δὲ dicere, inde ivit demonstratum, apud poetas ὅδε illud sic usurpatum semper ὁ δὲ scribendum esse divisim: ut docet hic locus partim vere partim minus. Nam in prosa etiam non solum οὗτος vel οὗτος δέ, sed et ὁ δὲ licuit usurpari, idque hoc loco Thucydidi erat reddendum." Conf. Buttm. exc. 12. ad Dem. or. Midian.

ἀπολοφυράμενοι] Schol. ad II, 61. ἀπαλγήσαντας — ἀντὶ τοῦ παυσαμένους ἀλγεῖν, ὥςπερ τὸ ἀπολοφυράμενοι. Conf. Valcken. ad Herodot. IX, 31.

ἄπιτε] A. F. H. K. N. o. f. g. h. i. ἀποχωρεῖτε, de quo anceps est iudicium, sed id recipi iubet Krueger. ad Dionys. p. 196., nulla causa addita. Wass. contulit formulam Romanorum ap. Liv. II, 56. *si vobis videtur, discedite, Quirites.* Cic. Cat. III, 12. *vos, Quirites, quoniam nox est — in vestra tecta discedite.*

47. οἱ Πελοπ. τὰ δύο μέρη] duplex nominativus, ubi exspectes τῶν Πελοποννησίων τὰ δύο μ. Conf. I, 2.

Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλάς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκῆψαι καὶ περὶ Λῆμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοίᾳ, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον ὅσῳ καὶ μάλιστα προςῄεσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεία τέχνη οὐδεμία· ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἱκέτευσαν ἢ μαντείαις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελῆ ἦν, τελευτῶντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι. 48 ἤρξατο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴγυπτον καὶ Λιβύην

λεγόμενον] nominativus absolutus, et intelligitur αὐτήν. Accuratius ita diceretur: λεγόμενον μέν, καὶ πρότερον ἐγκατασκήψασα. Sed ut saepe fit, ex illo λεγόμενον μέν, *ut quidem dicitur*, suspendit reliqua, posito infinitivo. v. Clark. ad Od. XII, 75. Herm. ad Vig. p. 713, 39. Matth. Gr. p. 822. et Thuc. I, 140., ubi similiter dicitur εἰρημένον, Paus. t. I. p. 434., ubi est προςτεταγμένον. v. Fac. Plut. V. Sertor. c. 4., ubi προςταχθέν. Aliter explicat schol. θηλυκῶς ἡ νόσος· τὸ δὲ λεγόμενον ὡς πρὸς τὸ νόσημα ὑπήντησεν. Ὅμηρος· νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε κυανέη, τὸ μὲν οὔποτε (Od. XII, 74.) ὡς πρὸς τὸ νέφος ὑπήντησεν, quem sequuntur Hemsterh. ad Lucian. D. M. c. 15. t. I. p. 400. *Reitz.* Davis. ad Cic. de N. D. II, 44. Scholiastae observatio sequenti capiti adhibenda demum. Nam hic cum de pestilentia positum sit nomen νόσος, seq. cap. de hoc morbo semper neutrum genus usurpatur, quasi νόσημα adfuerit, quod sequitur demum c. 51. Conf. Thuc. I, 9. Vox ἐγκατασκῆψαι proprie de fulmine usurpatur, transfertur ad mala quaevis graviora cum impetu in aliquem irrumpentia. V. Valck. ad Eur. Hipp. p. 212. Hemsterh. ad Lucian. Tim. t. I. p. 102. Elmsl. ad Eur. Med. 93. Herodot. I, 53. ἐνέσκηψεν ἡ θεὸς θήλειαν νόσον. Procop. B. P. II. p. 78. ἐπέσκηψε δὲ τοῖς μὲν ὥρᾳ θέρους. Scholiastae explicationem amplectuntur Greg. Cor. p. 94., qui adscripsit verba ἡ νόσος — χωρίοις, et Suidas in νόσον ἔχειν, qui verbis νόσος λεγόμενον ἐγκ. usus est. Exscripsit Gregorium Phavorin. in νεφέλη. Mox φθορὰ οὕτως acceperunt pro φθορὰ οὕτω μεγάλη, sed οὕτω cum γίγνεσθαι jungendum, quod hic copulae loco est, ut etiam δίχα et χωρίς. v. Matth. Gr. p. 427. 889., ut porro ὅμοια et ἴσα. Conf. Thiersch. Gr. §. 307. 5.

ἰατροί] Ovid. Metam. VII, 561. *Nec moderator adest: inque ipsos saeva medentes erumpit clades: obsuntque auctoribus artes.*

τέχνη] Liv. VII, 2. *quum vis morbi nec humanis consiliis nec ope divina levaretur.* Verba ἀνθρωπεία τέχνη ex h. l. affert Pollux II, 5. et πρὸς ἱεροῖς — μαντείαις adscripsit Thom. M. p. 752.

48. ἐξ Αἰθιοπίας] Lucret. VI, 1139. *Nam penitus veniens Aegypti e finibus ortus, aëra permensus multum camposque natantis,*

κατέβη καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναίως ἐνέπεσε, καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Πειραιεῖ ἥψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥςτε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐςβεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα· κρῆναι γὰρ οὔπω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο καὶ ἔθνησκον πολλῷ μᾶλλον ἤδη. λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γιγνώσκει καὶ ἰατρὸς καὶ ἰδιώτης ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτό, καὶ τὰς αἰτίας ἅςτινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν· ἐγὼ δὲ οἷόν τε ἐγίγνετο λέξω, καὶ ἀφ' ὧν ἄν τις σκοπῶν, εἴ ποτε καὶ αὖθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδὼς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω αὐτός τε νοσήσας καὶ αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας. 49 τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὡμολογεῖτο, ἐκ πάντων μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· εἰ δέ τις καὶ προέκαμνέ τι,

---

incubuit tandem populo Pandionis: omnes inde catervatim morbo mortique dabantur. Ammian. Marcell. XIX, 4. *Atque, ut Thucydides exposuit, clades illa, quae in Peloponnesiaci belli principiis Athenienses acerbo genere morbi vexavit, abusque ferventi Aethiopiae plaga paulatim proserpens, Atticam occupavit.* Laudat verba ἤρξατο — Αἰθιοπίας Demetr. d. eloc. s. 39. Intulit verba ἐξ Αἰθιοπίας — πολλήν historiae suae ineptus nostri scriptoris imitator Creperius ap. Lucian. d. conscr. hist. t. IV. p. 177.

τὴν πολλήν] i. e. *in magnam partem.* v. Dorv. ad Charit. p. 464. ad Dionys. de C. V. p. 133. *Ien.* Thuc. VII, 13. πολλὴ δ' ἡ Σικελία, ubi schol. ἤγουν εὐρύχωρος. Sic Latini *multa tellure*, *in multam noctem.* adde Epigr. Leonid. Tarent. in Anth. Palat. VII, 652. πλώοντ' οὐ πολλῇ νηὶ Τελευταγόρην. Heyn. ad Hom. t. VII. p. 538. „tenendum autem, quod ὀλίγος Homero est semper *parvus*, non *paucus*." Ad sequentia spectat Thom. M. ἐξαπιναίως Θουκυδίδης — οἱ δὲ ῥητορικοὶ ἐξαπίνης. De voc. ἐνέπεσε vid. Burmann. ad Ovid. Metam. VII, 525. *dira lues populis incidit.* Sic etiam Plut. in commemoratione huius morbi Vit. Pericl. ἡ λοιμώδης ἐνέπεσε φθορά.

ἐςβεβλήκοιεν] Aretaeus p. 7. *Turn.* ὅθεν οὐδ' ἀπεοικὸς ἐν τῷ λοιμῷ τῷ ἐν Ἀθήνῃσι μετεξετέρους δοκέειν εἰς τὰ φρέατα ἐν τῷ Πειραιεῖ ὑπὸ Πελοποννησίων ἐμβεβλῆσθαι φάρμακα. Ovid. l. l. v. 533. *Constat et in fontes vitium venisse lacusque.*

περὶ αὐτοῦ] Procop. B. P. II. c. 22. imitatur h. l. v. Abresch. diluc. p. 223. Mox verba ἐς τὸ μεταστῆσαι per abundantiam adiecta sunt, cum praecesserit τοσαύτης μεταβολῆς. Voce μεταβολή significatur morbus repente coortus.

49. τὸ μὲν ἔτος — ἐτύγχανεν ὄν] Demetr. d. eloc. s. 48. Voc. ἄνοσον memorat Pollux III, 107. Conf. Cantacuzen. p. 730. Mox verte: *si quis ante morbo aliquo laboraret, omnia in hunc morbum concesserunt;* dicit, omnes morbos in pestilentiam depositos secessisse, excretos et expurgatos esse. v. Foes. Oecon. Hippocr. p. 74. Eodem pertinet glossa Suidae ἀπεκρίθη, ἀφωρίσθη.

ἐς τοῦτο πάντα ἀπεκρίθη. τοὺς δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης ὑγιεῖς ὄντας πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρμαι ἰσχυραὶ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθήματα καὶ φλόγωσις ἐλάμβανε, καὶ τὰ ἐντός, ἥ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν καὶ πνεῦμα ἄτοπον καὶ δυσῶδες ἠφίει· ἔπειτα ἐξ αὐτῶν πταρμὸς καὶ βράγχος ἐπεγίγνετο, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαινεν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος μετὰ βηχὸς ἰσχυροῦ· καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξαι, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν ἐπῄεσαν, καὶ αὗται μετὰ ταλαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τοῖς πλείοσιν ἐνέπιπτε κενή, σπασμὸν ἐνδιδοῦσα ἰσχυρόν, τοῖς μὲν μετὰ ταῦτα λωφήσαντα, τοῖς δὲ καὶ πολλῷ ὕστερον. καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτο-

---

θέρμαι]' v. Lobeck. ad Phrynich. p. 331., ubi est *θέρμα*, *οὕτως ὁ Μένανδρος διὰ τοῦ ᾱ, ἀλλ' οὔτε Θουκυδίδης, οὔθ' ἡ ἀρχαία κωμῳδία, οὔτε Πλάτων, θέρμη δέ.* Virg. Georg. III, 505. *Tum vero ardentes oculi, atque attractus ab alto spiritus, interdum gemitu gravis; imaque longo ilia singultu tendunt; it naribus ater sanguis, et obsessas fauces premit aspera lingua.* Totum locum expressit Lucretius VI, 1143. *Principio caput incensum fervore gerebant, et duplicis oculos suffusa luce rubentis. Sudabant etiam fauces intrinsecus atro sanguine, et ulceribus vocis via septa coibat; atque animi interpres manabat lingua cruore, debilitata malis, motu gravis, aspera tactu. Inde ubi per faucis pectus complerat, et ipsum morbida vis in cor moestum confluxerat aegris; omnia tum vero vitai claustra lababant. Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem, rancida quo perolent proiecta cadavera ritu. Atque animi prorsum vires totius et omne languebat corpus, leti iam limine in ipso.*

βηχὸς ἰσχυροῦ] Thom. M. *βὴξ καὶ ἐπὶ θηλυκοῦ καὶ ἐπὶ ἀρσενικοῦ — Θουκυδίδης ἐν τῇ δευτέρᾳ· κατέβαινεν — ἰσχυροῦ.* Abresch. obs. misc. Vol. III. P. I. p. 150. adiectivum *ἰσχυρός* putat h. l. commune esse, *βὴξ* enim hoc uno loco masculinum esset.

καὶ ὁπότε — ἐπῄεσαν] Exscripsit Nemesius de nat. hom. c. 20. Idem docet, *καρδίαν* esse *os ventriculi: συνήθως οἱ παλαιοὶ καρδίαν καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς καλοῦσιν, ὡς Ἱπποκράτης καὶ Θουκυδίδης.* v. Foes. ad Hippocr. Epidem. II, 2. Gataker. adv. misc. II, 16. Victor. V. L. XXVII, 17. reprehendit Lucretium, quasi qui hanc significationem vocis *καρδία* ignoraverit. Sed Lambin. et Mercurial. V. L. I, 1. putant, poetam potius imitatione Graecorum et eadem significatione *cor* dixisse, qua ille *καρδίαν*.

λύγξ — κενή] Schol. *ἔστι γὰρ καὶ λύγξ πλήρης, ὡς καὶ Ἱπποκράτης διδάσκει.* v. Aphorism. VI, 39. *σπασμοὶ γίγνονται ἢ ὑπὸ πληρώσιος ἢ κενώσιος. οὕτω δὲ καὶ λυγμός.* Unde existimari potest de coniectura Lambini ad Lucretium VI, 1158. legentis *λύγξ πυκνή*, ob verba Lucretii: *singultusque frequens.* Nos: *ein hohler Schlucken.* Aretaeus p. 125. legit *κενεή.* Verba *λύγξ — κενή* adscripsit Thom. M. p. 587.

καὶ τὸ μὲν — θερμὸν ἦν] Transpositio est pro *τὸ μὲν ἔξωθεν*

μένῳ σῶμα οὐκ ἄγαν θερμὸν ἦν οὔτε χλωρόν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πελιτνόν, φλυκταίναις μικραῖς καὶ ἕλκεσιν ἐξηνθηκός· τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκάετο ὥςτε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς μήδ' ἄλλο τι ἢ γυμνοὶ ἀνέχεσθαι, ἥδιστά τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν. καὶ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἠμελημένων ἀνθρώπων καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα, τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ ξυνεχόμενοι. καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ καθειστήκει τό τε πλέον καὶ ἔλασσον ποτόν. καὶ ἡ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διὰ

σῶμα ἁπτομένῳ οὐκ ἄγαν etc. conf. III, 56. κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα. VI, 22. τὸν δὲ καὶ αὐτόθεν σῖτον ἐν ὁλκάσι πυροὺς καὶ πεφρυγμένας κριθὰς ἄγειν. Conf. I, 77. Krueger. ad Dionys. p. 302. not. Procop. B. P. II, 22. p. 319. τὸ μὲν σῶμα — οὔτε θερμὸν ἦν — ὥςτε μηδὲ τοῖς νοσοῦσιν αὐτοῖς, μηδὲ ἰατρῷ ἁπτομένῳ δόκησιν κινδύνου παρέχεσθαι. Lucret. VI, 1161. *nec nimio cuiquam posses ardore tueri corporis in summo summam ferviscere partem: sed potius tepidum manibus proponere tactum, et simul ulceribus quasi inustis omne rubere corpus, ut est, per membra sacer cum diditur ignis.* Dativus ἁπτομένῳ significat: *si quis tangeret.* v. Matth. Gr. §. 390. max πελιτνόν per τ (vulgo per δ) scribendum esse monent veteres grammatici, repugnant Thucydidis libri. Suidas ex schol. ad h. l. πελιδνὸν τὸ μεταξὺ ὠχρότητος καὶ μελανίας, οἱονεὶ μολιβδόχρουν παρὰ Θουκυδίδῃ. Idem repetit in πελιδνόν, μέλαν. Utrumque locum iungit Phavorin. in v. Photii glossa πελιδνόν desumta est ex Eustath. ad Il. II. p. 735, 57. ubi v. schol. brev. Photius porro in πελιτνόν, Θουκυδίδης, ait, διὰ τοῦ τ. Phavorin. ἡ δὲ τοῦ δ καὶ τοῦ τ συγγένεια δηλοῦται καὶ διὰ τῆς χάριτος, ὡς γὰρ Θέμιδος Θέμιτος, οὕτω καὶ χάριδος χάριτος, ἔτι δὲ καὶ διὰ τοῦ πελιδνοῦ. αὐτὸ γὰρ καὶ πελιτνὸν παρὰ Θουκυδίδῃ εἴρηται. V. Pierson. ad Moer. p. 325.

φλυκταίναις] Procop. B. P. II, 22. p. 320. iisdem verbis utitur: φλυκταίναις τὸ σῶμα ἐξηνθηκέναι. v. Heyn. ad Virg. Ge. III, 508. Ovid. Metam. VII, 556. *Pervenit ad miseros damno graviore colonos pestis, et in magnae dominatur moenibus urbis. Viscera torrentur primo: flammaeque latentis indicium rubor est et ductus anhelitus aegre. Aspera lingua tumet; tepidisque arentia ventis ora patent: auraeque graves captantur hiatu. Non stratum, non ulla pati velamina possunt: dura sed in terra ponunt praecordia: nec fit corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.* Lucret. VI, 1166. *Intima pars homini vero flagravit od ossa, flagravit stomacho flamma, ut fornacibus, intus: nil adeo posset cuiquam leve tenueque membris vertere in utilitatem: ad ventum et frigora semper in fluvios partim gelidos ardentia morbo membra dabant, nudum iacientes corpus in undas. Multi praecipites lymphis putealibus alte inciderunt, ipso venientes ore patente. Insedabiliter sitis arida corpora mersans aequabat multum parvis humoribus imbrem.*

καὶ πολλοὶ — ξυνεχόμενοι] Vel ἐς φρέατα omittendum erat, vel pro τοῦτο καὶ ἔδρασαν substituendum erat, quod ad sensum in eo inest: καὶ ἔῤῥιψαν ἑαυτούς. Est igitur confusio duarum locutio-

πάντος. καὶ τὸ σῶμα ὅσονπερ χρόνον καὶ ἡ νόσος ἀκμάζοι οὐκ ἐμαραίνετο, ἀλλ' ἀντεῖχε παρὰ δόξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ, ὥστε ἢ διεφθείροντο οἱ πλεῖστοι ἐναταῖοι καὶ ἑβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως, ἢ εἰ διαφύγοιεν, ἐπικατιόντος τοῦ νοσήματος ἐς τὴν κοιλίαν καὶ ἑλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυρᾶς ἐγγιγνομένης καὶ διαῤῥοίας ἅμα ἀκράτου ἐπιπιπτούσης οἱ πολλοὶ ὕστερον δι' αὐτὴν ἀσθενείᾳ ἀπεφθείροντο. διεξῄει γὰρ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἄνωθεν ἀρξάμενον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακόν, καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμαινε· κατέσκηπτε γὰρ ἐς αἰδοῖα καὶ ἐς ἄκρας χεῖρας καὶ πόδας, καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραυτίκα ἀναστάντας τῶν πάντων ὁμοίως καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους.

---

num. v. Popp. obs. p. 200. Ἠμελημένοι sunt pauperes, destituti famulitio, ut Procopius p. 320. explicatius scripsit: τινὲς δὲ καὶ ἀπημελημένοι ἀπορίᾳ τροφῆς εὐθὺς ἔθνησκον, ubi haec praecedunt: εἰ μέν τις αὐτῶν ἐπεμελεῖτο, μεταξὺ ἤσθιον. v. Abresch. diluc. p. 228. Negatio μή post ἀπορίᾳ posita ex abundantia et more Graecorum, de quo v. Buttm. exc. 11. ad Dem. or. Midian.

καὶ τὸ σῶμα — ἐμαραίνετο] In anecd. Bekk. I. p. 125. non male legitur τὸ δὲ σῶμα. Lucret. VI, 1194., *nec nimio rigida post strati morte iacebant: octavoque fere candenti lumine solis aut etiam nona reddebant lampade vitam.* Zonar. δίψος καὶ δίψα. ἑκατέρως λέγεται, μᾶλλον δὲ τὸ οὐδέτερον, quem exscripsit Phavorin. v. Tittm. l. l. et Heyn. ad Il. t. VII. p. 642. Δίψα antiquior forma est. Mox Thom. M. et ex eo Phavorin. ἱδρύθη, οὐχ ἱδρύνθη. Θουκυδίδης· ἐν τῇ κεφαλῇ πρῶτον ἱδρυθὲν κακόν. Verba καὶ εἴ τις — περιγένοιτο adscripsit Thom. M. p. 706.

τῶν γε — ἐπεσήμαινε] i. e. τά γε ἀκρωτήρια τὴν ἀντίληψιν ἐπεσήμαινε. Conf. III, 12. τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν, ubi item duplex genit. subiecti et obiecti substantivo iunctus est. v. Matth. Gr. §. 314. „Ἐπεσήμαινε exquisitum et proprium hac in re antiquis verbum, non sine animadversione praetereundum. Structura hunc habet nexum: ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ (τοῦ κακοῦ) τῶν ἀκρωτηρίων ἐπεσήμαινε, *mali vis apprehendens extremas corporis partes se prodebat, manifestam faciebat.*" Wyttenb. ecl. hist. p. 367. v. Budaeum Comm. l. gr. p. 656. 768. Foes. lex. Hippocr. s. v. Petav. ad Synes. p. 12.

καὶ πολλοὶ — διέφυγον] Lucret. VI, 1203. *Profluvium porro qui tetri sanguinis acre exierat, tamen in nervos huic morbus et artus ibat et in partis genitalis corporis ipsas. Et graviter partim metuentes limina leti vivebant ferro privati parte virili: et manibus sine nonnulli pedibusque manebant in vita tamen et perdebant lumina partim: usque adeo mortis metus his incesserat acer.* Poetam mentem historici non assecutum esse existimat Victor. V. L. XXXV, 8. Lucretium defendit Lambinus verisimile esse

50 γενόμενον γὰρ κρεῖσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου τά τε ἄλλα χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν προςέπιπτεν ἑκάστῳ καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα ἄλλο τι ὂν ἢ τῶν ξυντρόφων τι· τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα ὅσα ἀνθρώπων ἅπτεται πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων ἢ οὐ προςῄει ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δὲ τῶν μὲν τοιούτων ὀρνίθων ἐπίλειψις σαφὴς ἐγένετο, καὶ οὐχ ἑωρῶντο οὔτε ἄλλως οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν· οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἴσθησιν παρεῖχον τοῦ ἀποβαίνοντος διὰ τὸ ξυνδιαιτᾶσθαι.

51 Τὸ μὲν οὖν νόσημα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι ἀτοπίας, ὡς ἑκάστῳ ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπὶ πᾶν τὴν ἰδέαν. καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οὐδὲν τῶν εἰωθότων· ὃ δὲ καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν ἀμελείᾳ, οἱ δὲ καὶ πάνυ θεραπευόμενοι. ἕν τε οὐδὲν κατέστη ἴαμα ὡς εἰπεῖν ὅ,τι χρῆν προςφέροντας ὠφελεῖν· τὸ γάρ τῳ ξυνενεγκὸν ἄλλον τοῦτο ἔβλαπτε. σῶμά τε αὔταρκες ὂν οὐδὲν διεφάνη πρὸς αὐτὸ ἰσχύος πέρι ἢ ἀσθενείας, ἀλλὰ

---

perhibens, multos, dum paterentur virilia sibi amputari, mortis periculum effugisse.

50. κρεῖσσον λόγου] v. Valcken. ad Eur. Phoen. p. 333.

τὰ γὰρ ὄρνεα — διεφθείρετο] Lucret. VI, 1213. *Multaque humi cum inhumata iacerent corpora supra corporibus, tamen alituum genus atque ferarum aut procul absiliebat, ut acrem exiret odorem: aut, ubi gustarat, languebat morte propinqua. Nec tamen omnino temere illis solibus ulla comparebat avis, nec noctibus secla ferarum exibant silvis: languebant pleraque morbo et moriebantur: cum primis fida canum vis strata viis animam ponebat in omnibus aegram; extorquebat enim vitam vis morbida membris.* Huc respicit Plut. symp. IX. p. 733. ex citatione Wassii. Ἅπτεται est *comedunt.* Cic. pr. Rosc. Amerin. c. 26. *bestiae, quae tantum scelus attigissent.* v. Clav. Cic. Ernest. h. v. Horat. serm. II, 6, 87. *tangentis male singula dente superbo.* Ovid. Metam. VII, 549. *silvisque, agrisque viisque corpora foeda iacent: vitiantur odoribus aurae. Mira loquor: non illa canes avidaeque volucres, non cani tetigere lupi: dilapsa liquescunt, afflatuque nocent et agunt contagia late.* v. Abresch. diluc. p. 230. auct. p. 278.

51. τοιοῦτον — ἰδέαν] Phavorin. in ἐπίπαν.

καὶ ἄλλο — ἐτελεύτα] Haec omisit Levesquius, interpretamentum arbitratus illorum quae ab initio cap. 49. leguntur. Conf. Popp. ed. Thuc. II, 1. p. 12.

ἔθνησκον — ὠφελεῖν] Greg. Cor. p. 55., ubi dicit ἕν τε οὐδὲ ἕν esse pro οὐδέν, ubi v. interpp. et Viger. p. 468. Lucret. VI, 1224. *Nec ratio remedi communis certa dabatur; nam quod aliis dederat vitales aëris auras volvere in ore licere et coeli templa tueri: hoc aliis erat exitio letumque parabat.*

πάντα ξυνῄρει καὶ τὰ πάσῃ διαίτῃ θεραπευόμενα. δεινότατον δὲ παντὸς ἦν τοῦ κακοῦ ἥ τε ἀθυμία ὁπότε τις αἴσθοιτο κάμνων, πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τραπόμενοι τῇ γνώμῃ πολλῷ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀντεῖχον, καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ᾽ ἑτέρου θεραπείας ἀναπιμπλάμενοι ὥσπερ τὰ πρόβατα ἔθνησκον· καὶ τὸν πλεῖστον φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις προσιέναι, ἀπώλλυντο ἔρημοι, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκενώθησαν ἀπορίᾳ τοῦ θεραπεύσοντος· εἴτε προσίοιεν, διεφθείροντο, καὶ μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι· αἰσχύνῃ γὰρ ἠφείδουν σφῶν αὐτῶν, ἐσιόντες παρὰ φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰ-

---

δεινότατον — κάμνων] Idem v. 1228. *Illud in his rebus miserandum et magnopere unum aerumnabile erat, quod, ubi se quisque videbat implicitum morbo, morti damnatus ut esset, deficiens animo moesto cum corde iacebat funera respectans, animam et mittebat ibidem.*

ἀναπιμπλάμενοι] i. e. *angesteckt.* Liv. III, 6., qui h. l. ante oculos habuit: *ministeria invicem ac contagio ipsa vulgabant morbos.* Lucret. v. 1233. *Idque vel inprimis cumulabat funere funus; quippe etenim nullo cessabant tempore apisci ex aliis alios avidi contagia morbi: nam quicunque suos fugitabant visere ad aegros, vitai nimium cupidi, mortisque timentes, poenibat paulo post turpi morte malaque desertos, opis expertes, incuria mactans, lanigeras tanquam pecudes, et bucera secla,* i. e. ὥσπερ τὰ πρόβατα, quae explicat Iuvenal. Sat. II, 78. *dedit hanc contagio labem et dabit in plures: sicut grex totus in agris unius scabie cadit et porrigine porci.* Conf. Plut. Pericl. p. 311. Pericles, scribit, *ἐῶν ὥσπερ βοσκήματα καθειργμένους ἀναπίμπλασθαι φθορᾶς ἀπ᾽ ἀλλήλων.*

ἐκενώθησαν] Hesych. *ἐκενώθησαν, ἐρημώθησαν* et *ἠφείδουν, οὐκ ἐποιοῦντο φροντίδα, οὐκ ἐφείδοντο.* Lucret. 1241. *Qui fuerant autem praesto, contagibus ibant atque labore, pudor quem tum cogebat obire, blandaque lassorum vox mista voce querelae, et optimus hoc leti genus ergo quisque subibat,* i. e. *καὶ μάλιστα — μεταποιούμενοι.* Suidas *μεταποιεῖσθαι, ἀντιποιεῖσθαι — Θουκυδίδης ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει, καὶ μάλιστα — μεταποιούμενοι. σημαίνει ἀντιποιούμενοι.* Eadem Photius. Tangit h. l. Plut. d. mult. amic. in fin., imitatur Procop. B. G. I, 8. extr. *καὶ μάλιστα οἷς δὴ ἀρετῆς τι μεταποιεῖσθαι ξυνέβαινε.*

ὀλοφύρσεις — ἐξέκαμνον] Dionys. p. 795. *ταύτης δ᾽ ἐστὶ τῆς ἰδέας „ἥ τε οὐκ ἀποτείχισις τοῦ Πλημμυρίου“ ἣν ἐν τῇ ἑβδόμῃ βίβλῳ τέθεικεν ἐν δημηγορίᾳ. τὸ γὰρ ἀποτειχίσαι καὶ ἀπολοφύρασθαι ῥηματικὰ ὄντα ὀνοματικῶς ἐσχημάτικεν „ἀποτείχισιν“ καὶ „ὀλόφυρσιν.“* Post *βίβλῳ* lacunae originem dedit *ὁμοιοτέλευτον.* Post verbum igitur illud haec fere verba interciderunt *καὶ ἡ ὀλόφυρσις, ἣν ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ*, ut adnotavit Krueger. p. 227. Quod autem addit, videri respici Thuc. I, 143., fallitur; nam respicitur h. l., cuius insolentiorem structuram rhetoricus in mente habuit, ubi verbum *ἐξέκαμνον* positum est praegnanter pro *οὐκέτι ἐποιοῦντο ὀλοφύρσεις ἐκκάμνοντες.* Lucret. v. 1246. *lacrimis lassi luctuque redibant.*

κεῖοι ἐξέκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι. ἐπὶ πλέον δὲ ὅμως οἱ διαπεφευγότες τόν τε θνήσκοντα καὶ τὸν πονούμενον ᾠκτίζοντο διὰ τὸ προειδέναι τε καὶ αὐτοὶ ἤδη ἐν τῷ θαρσαλέῳ εἶναι· δὶς γὰρ τὸν αὐτὸν ὥςτε καὶ κτείνειν οὐκ ἐπελάμβανε. καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν ἄλλων καὶ αὐτοὶ τῷ παραχρῆμα περιχαρεῖ καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐλπίδος τι εἶχον κούφης μηδ᾽ ἂν ὑπ᾽ ἄλλου νοσήματός ποτε ἔτι διαφθαρῆναι.

52 Ἐπίεσε δ᾽ αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τῷ ὑπάρχοντι πόνῳ καὶ ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐχ ἧσσον τοὺς ἐπελθόντας. οἰκιῶν γὰρ οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ᾽ ἐν καλύβαις πνιγηραῖς ὥρᾳ ἔτους διαιτωμένων ὁ φθόρος ἐγίγνετο οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ᾽ ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο καὶ περὶ τὰς κρήνας ἁπάσας ἡμιθνῆτες τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ. τά τε ἱερὰ ἐν οἷς ἐσκήνηντο νεκρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων· ὑπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔχοντες ὅ,τι γένωνται ἐς ὀλιγωρίαν ἐτράποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως. νόμοι τε πάντες ξυνεταράχθησαν οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς, ἔθαπτον δὲ ὡς ἕκαστος ἐδύνατο. καὶ πολ-

---

Liv. XXV, 26. *postremo ita assuetudine mali efferaverant animos, ut non modo lacrimis iustoque comploratu prosequerentur mortuos, sed ne efferrent quidem aut sepelirent.*

τόν τε — πονούμενον] Pollux III, 104. citat τὸν δὲ τεθνηκότα. At πονεῖν pro κάμνειν haud infrequens. v. Hippocr. Aphorism. II, 48. Arist. pac. 820. Mox διαφθαρῆναι ne verte: *se absumtum iri*, sed *se afflictum iri*. V. ad I, 24.

52. ὥρᾳ ἔτους] Meurs. lectt. Att. II, 6. legit ὥρᾳ θέρους ex auctoritate Galeni, cuius haec verba refert ex libr. περὶ ἐπιφορᾶς πυρετῶν I, 5. καθὰ ὁ Θουκυδίδης φησίν· ἀλλ᾽ ἐν καλύβαις πνιγηραῖς ὥρᾳ θέρους διαιτωμένων ὁ φθόρος κατὰ τὸ σῶμα ἐγίγνετο. Sed Galenus locum memoriter protulit, sicut Plut. Perick. p. 311. θέρους ὥρᾳ πολλῶν ὁμοῦ χύδην ἐν οἰκήμασι μικροῖς καὶ σκηνώμασι πνιγηροῖς ἠναγκασμένων διαιτᾶσθαι. Procop. p. II, 19. fere singula verba descripsit huius loci et B. V. II, 6. bis θέρους ὥρᾳ habet. Priore loco inquirit in causas pestilentiae tempore Iustiniani exortae et ὥραν τοῦ ἔτους in causa fuisse negat. Nempe ἔτους ὥραν ἰδίως τὸ θέρος Ἀττικοί, ut ait Herodian. p. 465., ubi v. Pierson. et Bast. ep. crit. p. 108. Est igitur *aestate*. Lucret. VI, 1262. *multa siti prostrata viam per, proque voluta corpora silanos ad aquarum strata iacebant — multaque per populi passim loca promta viasque languida semianimo tum corpore membra videres.* Mox in formula καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων vocabulum ὅσια significat τὰ ἰδιωτικὰ καὶ μὴ ἱερά, velut sepulcra, quae Latinis quoque dicuntur *religiosa*. Haec glossa apud Photium est et Timaeum, ubi v. Ruhnk. Lucret. v. 1270. *omnia denique sancta deum delubra replerat corporibus mors exanimis* etc.

νόμοι — περὶ τὰς ταφάς] v. Petit. leg. Att. p. 53. 598. *Wessel.*

λοὶ ἐς ἀναισχύντους θήκας ἐτράποντο σπάνει τῶν ἐπιτηδείων διὰ τὸ συχνοὺς ἤδη προτεθνάναι σφίσιν· ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας φθάσαντες τοὺς νήσαντας οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ καιομένου ἄλλου ἄνωθεν ἐπιβαλόντες ὃν φέροιεν ἀπῄεσαν. πρῶτόν τε ἦρξε καὶ ἐς 53 τἄλλα τῇ πόλει ἐπὶ πλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. ῥᾷον γὰρ ἐτόλμα τις ἃ πρότερον ἀπεκρύπτετο μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, ἀγχίστροφον τὴν μεταβολὴν ὁρῶντες τῶν τ' εὐδαιμόνων καὶ αἰφνιδίως θνησκόντων καὶ τῶν οὐδὲν πρότερον κεκτημένων, εὐθὺς δὲ τἀκείνων ἐχόντων. ὥστε ταχείας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν ἠξίουν ποιεῖσθαι, ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως ἡγούμενοι. καὶ τὸ μὲν προσταλαιπωρεῖν τῷ δόξαντι καλῷ οὐδεὶς πρόθυμος ἦν, ἄδηλον νομίζων εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν διαφθαρήσεται· ὅ,τι δὲ ἤδη τε ἡδὺ καὶ πανταχόθεν τὸ ἐς αὐτὸ κερδαλέον, τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη. θεῶν δὲ φόβος ἢ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπεῖργε, τὸ μὲν κρίνοντες ἐν ὁμοίῳ καὶ σέβειν καὶ μὴ ἐκ τοῦ πάντας ὁρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένους,

---

Cic. d. leg. II, 26. Lucret. v. 1223. *incomitata rapi certabant funera vasta.* v. 1276. *nec mos ille sepulturae remanebat in urbe, ut prius hic populus semper consuerat humari. Perturbatus enim totus trepidabat et unus quisque suum pro re consortem moestus habebat.*

ἀναισχύντους θήκας] i. e. *in aliena*, eoque *pudenda sepulcra* vel rogos, ut Popp. prol. t. I. p. 255. explicat. Schol. ἀλλοτρίας, ξένας. Haackio videtur in universum denotare modum et locum sepeliendi inhonestum et turpem. Θήκη est *locus, in quem inferuntur mortui, sepulcrum.* Procop. B. P. II, 23. respiciens ad h. l. habet ἐς ἀλλοτρίας θήκας ἐῤῥίπτουν.

53. ἐλθεῖν] F. H. N. Q. ἐλθῃ. v. Popp. l. l. p. 141.

ὅ,τι τε ἤδη] ἤδη A. F. H. Q. e. h. ἤδη B. Ceteri ἤδει. Quare possis coniicere, ἤδη scribendum esse. At in tertia persona haec verbi forma ap. Thucydidem semper per ει effertur. Prima persona omnino non apud eum reperitur. v. Buttm. Gr. max. §. 97. not. 14—16. Ac cum quid iucundum sit, omnes mortales suapte natura sentiant, nullaque ad id percipiendum scientia opus sit, et cum verba ἤδη τε etc. hunc bonum sensum praebeant: *quod et statim iucundum esset et ad voluptatem alicunde quaestuosum fore videretur* i. e. *was Vergnügen gab und zu geben versprach;* non dubitavi ἤδη praeferre. Phavorin. ex Eustath. in Od. ψ. p. 1946. (v. Duker. praef. p. XXVII.) ᾔδειν καὶ ἐνενοήκειν, καὶ ἐπεποιήκειν διαλύσει τοῦ ᾔδεα καὶ ἐνενοήκεα καὶ ἐπεποιήκεα, ἀλλ' οὐ τὰ ἐξ αὐτῶν Ἀττικὰ τὰ διὰ τοῦ η. παραδίδωσι γὰρ Ἡρακλείδης, ὅτι οἱ Ἀττικοὶ τοὺς τοιούτους ὑπερσυντελίκους ἐν τῷ η μόνῳ περατοῦσιν, ᾔδη λέγοντες καὶ ἐνενοήκη καὶ ἐπεποιήκη. καὶ οὕτω φησὶ Παναίτιος ἔχειν τὰς γραφὰς παρὰ Πλάτωνι καὶ Θουκυδίδῃ, ὃς κέχρηται τῷ τοιούτῳ ἔθει.

φόβος — κρίνοντες] Pro accusativo nominativus κρίνοντες, constructione ad sensum facta: est enim pro θεῶν φόβῳ ἢ ἀνθρώ-

τῶν δὲ ἁμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μέχρι τοῦ δίκην γενέσθαι βιοὺς ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντιδοῦναι, πολὺ δὲ μείζω τὴν ἤδη κατεψηφισμένην σφῶν ἐπικρεμασθῆναι, ἣν πρὶν ἐμπεσεῖν εἰκὸς εἶναι τοῦ βίου τι ἀπολαῦσαι.

54 Τοιούτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τε ἔνδον θνησκόντων καὶ γῆς ἔξω δῃουμένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ οἷα εἰκὸς ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ᾄδεσθαι,

ἥξει Δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ.

ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν, ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιοῦντο. ἢν δέ γε οἶμαί ποτε ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικὸς τοῦδε ὕστερος καὶ ξυμβῇ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἰκὸς οὕτως ᾄσονται. μνήμη δὲ ἐγένετο καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρηστηρίου τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεὸν εἰ χρὴ πολεμεῖν ἀνεῖλε κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρηστηρίου τὰ γιγνόμενα ἤκαζον ὁμοῖα εἶναι· ἐσβεβληκότων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἡ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐςῆλθεν, ὅ,τι ἄξιον καὶ εἰπεῖν, ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ πολυανθρωπότατα. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν νόσον γενόμενα.

55 Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ ἔτεμον τὸ πεδίον, παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην μέχρι Λαυρίου, οὗ τὰ ἀργύρεια μέταλλά ἐστιν Ἀθηναίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἔτεμον ταύτην ᾗ πρὸς Πελοπόννησον ὁρᾷ, ἔπειτα δὲ τὴν πρὸς Εὔβοιάν τε καὶ Ἄνδρον τετραμμένην. Περικλῆς δὲ στρατηγὸς ὢν καὶ τότε περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐπεξιέναι τοὺς Ἀθηναίους τὴν

56 αὐτὴν γνώμην εἶχεν ὥςπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐςβολῇ· ἔτι δ' αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ὄντων πρὶν ἐς τὴν παραλίαν γῆν ἐλθεῖν ἑκατὸν νεῶν ἐπίπλουν τῇ Πελοποννήσῳ παρεσκευάζετο, καὶ ἐπειδὴ ἑτοῖμα ἦν, ἀνήγετο. ἦγε δ' ἐπὶ τῶν νεῶν ὁπλίτας Ἀθηναίων τετρακιςχιλίους καὶ ἱππέας τριακοσίους

πων νόμῳ οὐδενὶ ἀπείργοντο. Τὸ μὲν iunge cum σέβειν, refertur autem ad τὸ θεῖον, quod ad sensum inest in θεῶν φόβος. Popp. l. l. p. 112. contulit Aesch. Pers. 33. ἄλλους δ' ὁ μέγας καὶ πολυθρέμμων Νεῖλος ἔπεμψεν· Σουσισκάνης, Πηγασταγών, Αἰγυπτογένης etc.

54. καὶ — ξυλλήψεσθαι] Thom. M. p. 166.

55. Πάραλον] memorat Thom. M. p. 685. Verba μέχρι Λαυρίου — Ἀθηναίοις adscripsit Suidas in ἀργυροῦν. v. Boeckh. in Comm. academ. Reg. Berol. a. 1815. et in *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 331.

ἐν ναυσὶν ἱππαγωγοῖς πρῶτον τότε ἐκ τῶν παλαιῶν νεῶν ποιηθείσαις· ξυνεστρατεύοντο δὲ καὶ Χῖοι καὶ Λέσβιοι πεντήκοντα ναυσίν. ὅτε δὲ ἀνήγετο ἡ στρατιὰ αὕτη Ἀθηναίων, Πελοποννησίους κατέλιπον τῆς Ἀττικῆς ὄντας ἐν τῇ παραλίᾳ. ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ἐπίδαυρον τῆς Πελοποννήσου ἔτεμον τῆς γῆς τὴν πολλήν, καὶ πρὸς τὴν πόλιν προςβαλόντες ἐς ἐλπίδα μὲν ἦλθον τοῦ ἑλεῖν, οὐ μέντοι προεχώρησέ γε. ἀναγαγόμενοι δὲ ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου ἔτεμον τήν τε Τροιζηνίδα γῆν καὶ τὴν Ἁλιάδα καὶ τὴν Ἑρμιονίδα· ἔστι δὲ πάντα ταῦτα ἐπιθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου. ἄραντες δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀφίκοντο ἐς Πρασιάς, τῆς Λακωνικῆς πόλισμα ἐπιθαλάσσιον, καὶ τῆς τε γῆς ἔτεμον καὶ αὐτὸ τὸ πόλισμα εἷλον καὶ ἐπόρθησαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν. τοὺς δὲ Πελοποννησίους οὐκέτι κατέλαβον ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντας, ἀλλ' ἀνακεχωρηκότας.

57 Ὅσον δὲ χρόνον οἵ τε Πελοποννήσιοι ἦσαν ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀθηναίων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευον ἐπὶ τῶν νεῶν, ἡ νόσος ἔν τε τῇ στρατιᾷ τοὺς Ἀθηναίους ἔφθειρε καὶ ἐν τῇ πόλει, ὥςτε καὶ ἐλέχθη τοὺς Πελοποννησίους δείσαντας τὸ νόσημα, ὡς ἐπυνθάνοντο τῶν αὐτομόλων ὅτι ἐν τῇ πόλει εἴη καὶ θάπτοντας ἅμα ᾐσθάνοντο, θᾶσσον ἐκ τῆς γῆς ἐξελθεῖν. τῇ δὲ ἐςβολῇ ταύτῃ πλεῖστόν τε χρόνον ἐνέμειναν καὶ τὴν γῆν πᾶσαν ἔτεμον· ἡμέρας γὰρ τεσσαράκοντα μάλιστα ἐν τῇ γῇ τῇ Ἀττικῇ ἐγένοντο.

58 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Ἅγνων ὁ Νικίου καὶ Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου ξυστράτηγοι ὄντες Περικλέους λαβόντες τὴν στρατιὰν ᾗπερ ἐκεῖνος ἐχρήσατο ἐστράτευσαν εὐθὺς ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης καὶ Ποτίδαιαν ἔτι πολιορκουμένην, ἀφικόμενοι δὲ μηχανάς τε τῇ Ποτιδαίᾳ προςέφερον καὶ παντὶ τρόπῳ ἐπειρῶντο ἑλεῖν. προὐχώρει δὲ αὐτοῖς οὔτε ἡ αἵρεσις τῆς πόλεως οὔτε τἆλλα τῆς παρασκευῆς ἀξίως· ἐπιγενομένη γὰρ ἡ νόσος ἐνταῦθα δὴ πάνυ ἐπίεσε τοὺς Ἀθηναίους, φθείρουσα τὴν στρατιὰν ὥςτε καὶ τοὺς προτέρους στρατιώτας νοσῆσαι τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τῆς ξὺν Ἅγνωνι στρατιᾶς ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ὑγιαίνοντας. Φορμίων δὲ καὶ οἱ ἑξακόσιοι καὶ χίλιοι οὐκέτι ἦσαν περὶ Χαλκιδέας. ὁ μὲν οὖν Ἅγνων ταῖς ναυσὶν ἀνεχώρησεν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τετρακιςχιλίων ὁπλιτῶν χιλίους καὶ πεντήκοντα τῇ νόσῳ ἀπολέσας ἐν τεσσαράκοντα μάλιστα ἡμέραις· οἱ δὲ πρότεροι στρατιῶται κατὰ χώραν μένοντες ἐπολιόρκουν τὴν Ποτίδαιαν.

---

58. ἐνταῦθα δή] post participium ut I, 91. II, 12. 18. 70. et alibi, etiam post ἐπεί et similes coniunctiones.

59 *Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐςβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἥ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωντο τὰς γνώμας, καὶ τὸν μὲν Περικλέα ἐν αἰτίᾳ εἶχον ὡς πείσαντα σφᾶς πολεμεῖν καὶ δι' ἐκεῖνον ταῖς ξυμφοραῖς περιπεπτωκότες, πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὥρμηντο ξυγχωρεῖν· καὶ πρέσβεις τινὰς πέμψαντες ὡς αὐτοὺς ἄπρακτοι ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ γνώμῃ ἄποροι καθεστῶτες ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ. ὁ δὲ ὁρῶν αὐτοὺς πρὸς τὰ παρόντα χαλεπαίνοντας καὶ πάντα ποιοῦντας ἅπερ αὐτὸς ἤλπιζε, ξύλλογον ποιήσας, ἔτι δ' ἐστρατήγει, ἐβούλετο θαρσῦναί τε καὶ ἀπαγαγὼν τὸ ὀργιζόμενον τῆς γνώμης πρὸς τὸ ἠπιώτερον καὶ ἀδεέστερον καταστῆσαι. παρελθὼν δὲ ἔλεξε τοιάδε.*

60 *Καὶ προςδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται, αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας, καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμψωμαι εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν διαφθειρομένης τῆς πατρίδος οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ πολλῷ μᾶλλον διασώζεται. ὁπότε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφορὰς οἵα τε φέρειν, εἷς δὲ*

---

59. *Μετὰ δὲ τὴν — ἄπρακτοι ἐγένοντο*] Dionys. p. 843.

ἐστρατήγει] Convocandi enim populum in concionem ius penes prytanes, aut si quid subiti accidisset, de quo extra ordinem cum populo agi oporteret, etiam penes praetores erat. v. Schoemann. d. comit. Athen. C. IV. p. 58.

60. Periclis oratio, qua Athenienses de inconstantia et animo demisso et proprii commodi inscitia obiurgat; civium animos ad fortunam adversam fortiter ferendam excitat.

καὶ προςδεχομένῳ — εἴκετε.] Dionys. p. 923. Meminit huius orationis etiam Plut. in praec. reip. ger. t. IX. p. 204., ut monuit iam schol. adde Aristid. t. III. p. 950. Mox *ἐς ἐμέ* pro *ἔς με* recte editores dederunt, (v. Herm. d. em. rat. gr. gr. p. 75.) frustra obloquente Reisigio coni. in Aristoph. t. I. p. 56., qui quae exempla dedit tuendae vulgatae causa, e poetis desumta sunt, quos interdum numeri cogunt, ut talia admittant.

ἐγὼ γὰρ — διασώζεται] Dionys. p. 924. Hierocles ap. Stobae. p. 229, 20.

ξυναπόλλυται] conf. Aristot. Polit. II, 2, 16. coll. Morgenstern. d. Plat. rep. p. 166. Sententiam a nostro scriptore mutuatus est Dio Cass. XXXVIII, 36. *ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐδ' ἂν εἷς οὕτως εὖ πράξειεν, ὥστε μὴ οὐ τῷ κοινῷ πταίσαντι συναπολέσθαι· τὸ δὲ δημόσιον εὐτυχοῦν πάσας καὶ τὰς ἑκάστου συμφορὰς ἀναφέρει.* Ex h. l. Pollux III, 99. citat voc. *κακοτυχεῖν*.

ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνατος, πῶς οὐ χρὴ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ, καὶ μὴ ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε, ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίεσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς οἳ ξυνέγνωτε δι' αἰτίας ἔχετε. καίτοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε ὃς οὐδενὸς οἴομαι ἥσσων εἶναι γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων. ὅ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅ τ' ἔχων ἀμφότερα, τῇ δὲ πόλει δύσνους, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. ὥστ' εἴ μοι καὶ μέσως ἡγούμενοι μᾶλλον ἑτέρων προσεῖναι αὐτὰ πολεμεῖν ἐπείσθητε, οὐκ ἂν εἰκότως νῦν τοῦ γε ἀδι-

---

καὶ μὴ — δρᾶτε] i. e. καὶ μὴ δρᾶν ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε. v. Herm. ad Viger. p. 761. Res per verbum δρᾶν universe designata deinde non addito pronomine of pluribus explicatur. *Quando igitur civitas privatas calamitates potest perferre, singuli autem civitatis detrimentum non possunt, quidni omnes ei opitulari oportet, nec facere quod nunc vos facitis: domesticis malis percussi publicam salutem deseritis, et pariter me, qui bellum suasi, vosque ipsos, qui decrevistis, incusatis.*

καίτοι ἐμοὶ — πωλοῖτο] dixi de h. l. ad collaudationem Themistoclis I, 138. Adscripsit haec Dionys. p. 925. usque ad κρείσσων. Mox φιλόπολις τὸ ἦθος affert Pollux IX, 26. Ulpian. ad Dem. de pac. p. 41. ποιεῖται σύστασιν τοῦ οἰκείου προσώπου, ὁποίαν ὁ ῥήτωρ ὁ Περικλῆς παρὰ Θουκυδίδῃ ποιεῖται, ὅτι καθαρὸς παντὸς λήμματος καὶ ἀδωροδοκήτως δημηγορεῖ. Laudat haec etiam Plut. V. Pericl. c. 15. extr. αἰτία δ' οὐχ ἡ τοῦ λόγου ψιλῶς δύναμις, ἀλλ' ὡς Θουκυδίδης φησίν, ἡ περὶ τὸν βίον δόξα καὶ πίστις τοῦ ἀνδρὸς ἀδωροτάτου περιφανῶς γενομένου καὶ χρημάτων κρείττονος. conf. Thucyd. II, 65.

ὅ τε γὰρ γνοὺς — πωλοῖτο] Dionys. p. 927. In his vulgo legebatur εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη. v. Herm. ad Vig. p. 832. Heyn. ad Il. t. VI. p. 429. Requiritur hic notio *perinde ac si* i. e. ὁμοίως sive ἐν ἴσῳ καὶ εἰ. At εἰ καί foret *etsi*. Vera scriptura in codd. est, vitiosa ap. Dionys.

μᾶλλον ἑτέρων] i. e. ἢ ἑτέροις, quae est rarior resolutio genitivi post comparativum, neque tamen exemplis caret aut apud Graecos aut Latinos. v. Matth. Gr. p. 636. §. 454. Hinc explicare volunt Horat. Od. III, 23. 17. *Immunis aram si tetigit manus, non sumtuosa blandior hostia mollivit aversos penatis, farre pio et saliente mica.* Quem locum ita intellexit Bentleius: (etsi) *immunis* (vacua) *manus aram tetigit; sumtuosa hostia non blandior quam far pium et saliens mica penatis mollivit.* Nam literae *a* in *sumtuosa* productionem excusari putat positione vocis *blandior*, ut in illis: *quid gladium demens Romana stringis in ora?* At qui vocari potest manus vacua, quae far pium certe et salientem micam offert? nisi sumas cum Gessnero thes. l. l. *immunis* positum pro *innoxia*. Mitscherlichio sic placuit: *si manus immunis* (ἁγνή) *aram tangit*, illa *non blandior* (non magis) *mollivit penates aversos*

61 κεῖν αἰτίαν φεροίμην. καὶ γὰρ οἷς μὲν αἵρεσις γεγένηται τἄλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμῆσαι· εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν ἢ εἴξαντας εὐθὺς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὁ φυγὼν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὁ αὐτός εἰμι καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε, ἐπειδὴ ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακουμένοις, καὶ τὸν ἐμὸν λόγον ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἀσθενεῖ τῆς γνώμης μὴ ὀρθὸν φαίνεσθαι, διότι τὸ μὲν λυποῦν ἔχει ἤδη τὴν αἴσθησιν ἑκάστῳ, τῆς δὲ ὠφελείας ἄπεστιν ἔτι ἡ δήλωσις ἅπασι, καὶ μεταβολῆς μεγάλης, καὶ ταύτης ἐξ ὀλίγου, ἐμπεσούσης ταπεινὴ ὑμῶν ἡ διάνοια ἐγκαρτερεῖν ἃ ἔγνωτε. δουλοῖ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον καὶ τὸ πλείστῳ παραλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὴν

---

sumtuosa hostia, (quam) *farre pio et saliente mica*, ut eadem resolutio ablativi in ablativum cum *quam* post comparativum locum habeat, quae nostro loco in dativum cum ἤ. Sed id ne necesse quidem erit apud Horatium, si sic explices: *quam far pium et saliens mica* (mollivit.) Mihi vero Schneider. Gr. lat. Vol. I. P. II. p. 693. not. recte praetulisse videtur Lambini interpretationem: „manus tua placabit penates farre et mica salis, nihilo gratior iis futura per sumtuosam hostiam.“ Quodsi Bentleius commentarios Lambini diligentius inspexisset, aliis locis manum emendatricem abstinuisset, velut carm. secul. v. 25. *vosque veraces cecinisse, Parcae, quod semel dictum est, stabilisque rerum Terminus servet, bona iam peractis iungite fata*, quae sic coniectura sua mutavit criticus Anglus: *quod semel dictum stabilis per aevum Terminus servat, bona* etc. At recte Lambinus: „vosque, o Parcae, veraces cecinisse, i. e. quae vera cecinistis, vel quae veraces estis in iis, quae cecinistis, iungite bona fata fatis iam peractis i. e. praeteritis ac transactis: quod quidem semel iam a vobis dictum est, et stabilis i. e. ratus et fixus atque immutabilis rerum terminus id servat neque id ullo pacto potest immutari,“ nisi quod pro servat scribere debebat *servet*, nam sic legendum cum Servio, Pollione atque aliquot libris Horatii. Scilicet significantur promissa Aeneae et Romanae genti a Iove facta innumerae posteritatis, stabilisque imperii. v. Hom. Il. XX, 308. coll. Virg. Aen. I, 19.

61. καὶ γὰρ — κακουμένοις] Dionys. p. 930. In his ad ὁ αὐτός εἰμι supple τῇ γνώμῃ, ut plenius dixit III, 38. Proxima imitatus est Dio Cass. XXXVIII, 44. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω καὶ οὐ μεταβάλλομαι, unde suspicatur Popp. prol. t. I. p. 366. apud Thucydidem pro μεταβάλλετε legendum esse μεταβάλλεσθε. Certe F. habet μεταβέβλησθε.

ἔχει αἴσθησιν] i. e. *sentitur*. vid. ad II, 41. adde Cic. de N. D. II, 26. 65.

ταπεινή] v. Herm. ad Viger. p. 885.

δουλοῖ — ὀρεγόμενον] Dionys. p. 931. Hermog. de method.

νόσον γεγένηται. ὅμως δὲ πόλιν μεγάλην οἰκοῦντας καὶ ἐν ἤθεσιν ἀντιπάλοις αὐτῇ τεθραμμένους χρεὼν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγίσταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζειν· ἐν ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης αἰτιᾶσθαι ὅςτις μαλακίᾳ ἐλλείπει καὶ τῆς μὴ προςηκούσης μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον· ἀπαλγήσαντας δὲ τὰ ἴδια τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι. τὸν δὲ πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον, μὴ γένηταί τε 62 πολὺς καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα, ἀρκείτω μὲν ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ὑποπτευόμενον, δηλώσω δὲ καὶ τόδε ὅ μοι δοκεῖτε οὔτ' αὐτοὶ πώποτε ἐνθυμηθῆναι ὑπάρχον ὑμῖν μεγέθους πέρι ἐς τὴν ἀρχὴν οὔτ' ἐγὼ ἐν τοῖς πρὶν λόγοις· οὐδ' ἂν νῦν ἐχρησάμην κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προςποίησιν, εἰ μὴ καταπεπληγμένους ὑμᾶς παρὰ τὸ εἰκὸς ἑώρων. οἴεσθε μὲν γὰρ τῶν ξυμμάχων μόνον ἄρχειν, ἐγὼ δὲ ἀποφαίνω δύο μερῶν τῶν ἐς χρῆσιν φανερῶν, γῆς καὶ θαλάσσης, τοῦ ἑτέρου ὑμᾶς παντὸς κυριωτάτους ὄντας, ἐφ' ὅσον τε νῦν νέμεσθε καὶ ἢν ἐπὶ πλέον βουληθῆτε· καὶ οὐκ ἔστιν ὅςτις τῇ ὑπαρχούσῃ παρασκευῇ τοῦ ναυτικοῦ πλέοντας ὑμᾶς οὔτε βασιλεὺς κωλύσει οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος τῶν ἐν τῷ παρόντι. ὥςτε οὐ κατὰ τὴν τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς γῆς χρείαν, ὧν μεγάλων νομίζετε ἐστερῆσθαι, αὕτη ἡ δύναμις φαίνεται· οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον ἢ οὐ κήπιον

---

c. 31. p. 559. Thom. M. p. 76. ἀντίπαλον καὶ τὸ ἐναντίον καὶ τὸ ἴσον. ἀμφοτέρων παραδείγματα παρὰ Θουκυδίδῃ· τοῦ μὲν ἴσου ἐν τῇ δευτέρᾳ· πόλιν — τεθραμμένους. Alterius significatus exempla e Thucydide praebent Hesych. s. v. et Pollux I, 150. Verba χρεὼν — ὑφίστασθαι adscripsit Grammaticus in anecd. Bekker. I. p. 178. Imitatur h. l. Dio Cass. XLII, 1. ὅταν τι ἀπροςδοκήτως καὶ μετὰ πλείστου παραλόγου προςπέσῃ, τὸ φρόνημα αὐτοῦ ταπεινοῖ. Apud Dionys. bis est ξυμφορὰς τὰς μεγίστας, ut habent etiam K. f. Dativum reliqui confirmant. v. Matth. Gr. p. 131.

ἀπαλγήσαντας] Schol. ἀντὶ τοῦ παυσαμένους ἀλγεῖν, ὥςπερ τὸ ἀπολοφυράμενοι II, 46. Krueger. ad Dionys. p. 196. ita explicat: ἀλγήσαντας μέν, παυσαμένους δὲ τοῦ ἀλγεῖν. Scholiasten exscripserunt Suidas et Zonaras.

62. τὸν δὲ πόνον — ὑποπτευόμενον] Hunc locum explicat Matth. Gr. p. 586. not. I.

οὐδ' ἂν νῦν — προςποίησιν] Thom. M. p. 754.

οὐκ ἔστιν — κωλύσει] Proprie debebat ita scribere: καὶ οὐκ ἔστιν ὅςτις ὑμᾶς κωλύσει οὔτε βασ. οὔτε ἔθνος, vel omittere οὐκ ἔστιν ὅςτις. Igitur genus anacoluthi est. Haec respicit Dionys. in iis, quae p. 930. scripsit. Mox φαίνεται κατά est: *apparet comparandum esse cum* etc. v. Wolf. ad Dem. Leptin. 259. 267.

οὐδ' εἰκὸς — ὀλιγωρῆσαι] Verba χαλεπῶς φέρειν cum genitivo

καὶ ἐγκαλλώπισμα πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας ὀλιγωρῆσαι, καὶ γνῶναι ἐλευθερίαν μέν, ἣν ἀντιλαμβανόμενοι αὐτῆς διασώσωμεν, ῥᾳδίως ταῦτα ἀναληψομένην, ἄλλων δ᾽ ὑπακούσασι καὶ τὰ προςεκτημένα φιλεῖν ἐλασσοῦσθαι, τῶν τε πατέρων μὴ χείρους κατ᾽ ἀμφότερα φανῆναι, οἳ μετὰ πόνων καὶ οὐ παρ᾽ ἄλλων δεξάμενοι κατέσχον τε καὶ προςέτι διασώσαντες παρέδοσαν ἡμῖν αὐτά, αἴσχιον δὲ ἔχοντας ἀφαιρεθῆναι ἢ κτωμένους ἀτυχῆσαι, ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμόσε μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. αὔχημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ τινι ἐγγίγνεται, καταφρόνησις δὲ ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πιστεύῃ τῶν ἐναντίων προέχειν, ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἡ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ἐχυρωτέραν παρέχεται, ἐλπίδι τε ἧσσον πιστεύει, ἧς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἡ ἰσχύς, γνώμῃ δὲ

---

iam I, 77. adfuerunt. v, Matth. Gr, p. 468. De formula *οὐ μᾶλλον ἢ οὐ* conf. III, 36. *πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους*, Plura exempla dat Bast. ad Greg, Cor. p. 102. Infertur *ἢ οὐ* non post *μᾶλλον*, sed semper post *οὐ μᾶλλον*, ut quidem sententia est Hermanni ad Soph, Aiac. 1260, et ad Viger. p. 801. Ubi autem prior negatio videtur abesse, latet ea aut in interrogatione, ut apud Herodot. IV, 118., aut alio modo, ut apud Thucyd. III, 36. *Οὐ* autem infertur, quia tum sententia, quae sequitur post *μᾶλλον*, negativum sensum habet, Possis enim ita explicare: *οὐδ᾽ εἰκὸς οὐκ ὀλιγωρῆσαι αὐτῶν, κήπιον καὶ ἐγκαλλώπισμα πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας, ἀλλὰ μᾶλλον χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν*, et *οὐ τοὺς αἰτίους διαφθεῖραι, ἀλλὰ μᾶλλον πόλιν ὅλην*. conf. Matth. Gr. §. 455, not, 1, Discedit ab Hermanni sententia Buttmann. exc, II. ad Dem. or, Midian. p. 144, Eustath. ad Il. *μ*. p, 907,, et ex eo Phavorin. *κῆπος δὲ οὐ μόνον εἰς γῆν φυταλία, ἀλλὰ καὶ καλλωπισμὸς κόμης κατὰ Αἴλιον Διονύσιον, καὶ κουρᾶς διάθεσις τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. Θουκυδίδης δὲ κήπιόν φησι.* Verba *καὶ τὰ — ἐλασσοῦσθαι* adscripsit Zonar. in *κέκτημαι*, ubi simul memorat verba *καὶ οὐδὲν τὸ πρότερον κεκτημένων* ex c. 53.

κατ᾽ ἀμφότερα] i. e. *κατὰ τὸ κατέχειν τε καὶ διασώσαντες παραδιδόναι.* Sallust. in orat. Caesaris B. C. c. 51. *Profecto virtus atque sapientia maior in illis fuit, qui ex parvis opibus tantum imperium fecerunt, quam in nobis, qui ea bene parta vix retinemus.*

ἰέναι — ἡ πρόνοια] Dionys. p. 928. Aristides t. III. p. 652, memoriter laudat verba *ἰέναι — καταφρονήματι*. Parisoma in his verbis interpretatur Charit. p. 158. *καὶ καταφρονήσει μετ᾽ ἀλαζονείας, οὐ φρονήματι μετ᾽ εὐβουλίας χρώμενοι*, Procop. B. V. I, 19, *καταφρονήματι ἐπὶ τοὺς πολεμίους χωρεῖν*,

τόλμαν — ἰσχύς] Verba *ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος* ita accipe, quasi scriptum sit: *διὰ τὸ φρονήσει ὑπερέχειν τοῦ ἑτέρου*, *propterea, quod sapientia alteri praestet, qui pariter audax parique in fortuna sit*, Ita recte, opinor, explicat Reisk, ad Dionys. Conf. Matth. Gr, p. 839. Totum locum ita interpretatur Krueger. p. 195. *hostibus occurrere oportet non solum fidentia, sed etiam contemtione.* Con-

ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἧς βεβαιοτέρα ἡ πρόνοια. τῆς τε πό- 63 λεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧπερ ἅπαντες ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόνους ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας, ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. ἧς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴ τις καὶ τόδε ἐν τῷ παρόντι δεδιὼς ἀπραγμοσύνῃ ἀνδραγαθίζεται· ὡς τυραννίδα γὰρ ἤδη ἔχετε αὐτήν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφεῖναι δὲ ἐπικίνδυνον. τάχιστ' ἄν τε πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἑτέρους ποτὲ πείσαντες ἀπολέσειαν

---

fidentiam enim vel ignavus per felicem imperitiam (i. e. si fortuna adiuvetur, tametsi non consilio felicem successum meruerit) *concipit; contemtio vero est, si quis etiam consilio adversariis se superiorem intelligit: id quod nobis contigit. Atque audaciam in pari fortuna* (h. e. etiamsi fortuna, cuius favor potissimum fiduciam gignere solet, nobis non magis propitia sit, quam adversariis) *firmiorem reddit prudentia, si subest elatus animus)* sive illa hostium contemtio); *eaque prudentia minus fidit spei, quae in angustiis se efficacem praebet,* (in quibus homines cum aliis auxiliis destituantur, ab illa opem exspectant. Conf. V, 103.) *sed consilio ex iis, quae praesto sunt, cuius tutior est providentia.* Et φρόνημα et αὔχημα *elatum animum* significant, sed ita tamen, ut prior in bonam partem accipiatur, posterior in malam. Cui discrimini, Krueger. ait, accomodatum est, quod illa ad Athenienses redit, haec ad Lacedaemonios, qui ἀμαθίας nomine non semel notantur, velut I, 68. coll. 84. Quare φρόνημα *fidentiam*, αὔχημα *confidentiam* interpretatur, coll. Heind. ad Horat. serm. I, 7, 7. In verbis καταφρόνησις δὲ, ὃς ἂν — πιστεύῃ eadem commixtio locutionum, quae supra c. 44. Verba autem ἐλπίδι — πιστεύει non, ut Reisk. voluit, pendent ab isto ὃς ἄν, sed subiectum verbi πιστεύει est ξύνεσις. Cyrillus lex. Mso ap. Abresch. auctar. p. 288. πρόνοιαν· τὴν φροντίδα, τὴν κηδεμονικὴν τοῦ παντὸς δύναμιν, τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν πρόγνωσιν.

63. τῆς τε πόλεως — ἐπικίνδυνον] Dionys. p. 932. Verba κινδύνου ὧν ita interpretantur: κινδύνου ἀπὸ τούτων, οἷς ἀπήχθεσθε, *de discrimine ab* his *exspectando, quos offendistis*, vel ἀπὸ τούτων, δι' ἃ ἀπήχθ., *discrimine ex illis offensionibus vestris pristinis et ex odio illinc collecto.* Krueger. l. l. p. 198. ita: κινδύνου τούτων, ἃ ἀπήχθεσθε, *certamen est de periculo ex iis, quas contraxistis, offensis nascente.*

εἴ τις — ἀνδραγαθίζεται] τόδε i. e. τὸ ἐκστῆναι τῆς ἀρχῆς, qui accusativus pendet ex ἀνδραγαθίζεται, in quo verbo breviloquentia est: δι' ἀνδραγαθίας δῆθεν τόδε ἐπιτηδεύει, *ob virtutem scilicet imperio cedere vult*, quasi iniustum sit tale imperium. Conf. III, 40. ibiq. schol. VI, 79.

ἑτέρους ποτέ] Vulgo ἑτέρους *TE.* Heilmannus: *Und Leute von solchen Gesinnungen würden, im Fall sie dergleichen auch andern einflössen sollten, den Staat gar bald stürzen, wenn sie auch mit ihrer Freiheit vergnügt, für sich leben wollten,* qui videlicet particulam τε plane praetermisit, ac neque ἑτέροις est *andern*, sed *den andern* i. e. civibus a rebus gerendis nondum abhorrentibus,

καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰκήσειαν· τὸ γὰρ ἄπραγμον οὐ σώζεται μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον, οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει ξυμφέρει, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς
64 δουλεύειν. ὑμεῖς δὲ μήτε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πολιτῶν παράγεσθε μήτε ἐμὲ δι' ὀργῆς ἔχετε, ᾧ καὶ αὐτοὶ ξυνδιέγνωτε πολεμεῖν, εἰ καὶ ἐπελθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρασαν ἅπερ εἰκὸς ἦν μὴ ἐθελησάντων ὑμῶν ὑπακούειν, ἐπιγεγένηταί τε πέρα ὧν προςεδεχόμεθα ἡ νόσος ἥδε, πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρεῖσσον γεγενημένον. καὶ δι' αὐτὴν οἶδ' ὅτι μέρος τι μᾶλλον ἔτι μισοῦμαι οὐ δικαίως, εἰ μὴ καὶ ὅταν παρὰ λόγον τι εὖ πράξητε ἐμοὶ ἀναθήσετε. φέρειν τε χρὴ τά τε δαιμόνια ἀναγκαίως τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως· ταῦτα γὰρ ἐν ἔθει τῇδε τῇ πόλει πρότερόν τε ἦν νῦν τε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῇ. γνῶτε δὲ ὄνομα μέγιστον αὐτὴν ἔχουσαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις διὰ τὸ ταῖς ξυμφοραῖς μὴ εἴκειν, πλεῖστα δὲ σώματα καὶ πόνους ἀναλωκέναι πολέμῳ καὶ δύναμιν μεγίστην δὴ μέχρι τοῦδε κεκτημένην, ἧς ἐς ἀΐδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἢν

---

neque αὐτόνομοι, neque οἰκήσειαν recte expressa sunt. Haackii interpretatio intelligi non potest. Οἱ τοιοῦτοι, inquit, sunt οἱ ἀπράγμονες. Recte. — Verba autem, pergit, εἴ που — οἰκήσειαν ad socios refero. Qui ad socios, cum verbum οἰκήσειαν non possit aliud subiectum habere, nisi οἱ ἀπράγμονες, tum qui persuadent, tum quibus persuadetur i. e. πόλις ἀπράγμων. Quare si ex vulgata ἑτέρους τε respondet illis: καὶ εἴ που etc., qui illis ἑτέροις opponantur, non liquet. Itaque τε illud, quod totam sententiam turbat, ex codd. B. g. mutavi in ποτέ. Sententia haec est: *Eiusmodi homines, si caeteris quoque aliquando persuaderent, civitatem protinus perderent, etiam tum, si per se soli suis legibus viverent.*

τὸ γὰρ ἄπραγμον — τεταγμένον] Stob. p. 189. *Schow.* Dio Cass. XXXVIII, 16. δεῖ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις δραστηρίους εἶναι· τὸ γὰρ ἐπιεικὲς οὐκ ἐθέλει μὴ καὶ ἐκ τούτου σώζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ ἀνὴρ μὲν, ὅςτις ἀπραγμονέστατός ἐστι, καὶ ἀσφαλέστατος εἶναι δοκεῖ· πόλις δὲ, ἄλλως τε καὶ ἀρχὴν ἔχουσα, τάχιστα ἂν ὑπὸ τοιούτου καταλυθείη. Conf. I, 71. Vocabulum δραστήριος ex h. l. enotavit grammaticus in anecd. Bekk. I. p. 90.

δουλεύειν] Subiectum verbi ξυμφέρει intelligunt esse infinitivum δουλεύειν. Sed neque imperanti, neque devictae urbi servitus sive tuta, sive male tuta conducit. Et qui imperans urbs servire quocunque tandem modo dici possit? Imo iungendum τὸ ἄπραγμον ξυμφέρει, *et tranquillitas non imperanti urbi conducit, sed subiectae, ut non vexatam servitutem agat.* Nam recte Schol. ad IV, 61. ἀσφαλῶς explicat per εἰρηναίως, ἐπιτηδείως, ἀκινδύνως.

64. ἐπιγεγένηταί τε] Hoc τε respondet illi καὶ, quod ante ἐπελθόντες est. Vulgo olim legebatur ἐπεὶ γεγένηταί τε, quod correxit iam Herm. ad Vig. p. 784. Veram scripturam praebent optimi libri, margo exempli Vimar. et Hermog. p. 267.

ἀναγκαίως] i. e. *oportet ferre casus divinitus immissos necessario*, velut necessarios, neque evitandos. V. ad I, 21.

καὶ νῦν ὑπενδῶμέν ποτε, πάντα γὰρ πέφυκε καὶ ἐλασσοῦσθαι, μνήμη καταλελείψεται, Ἑλλήνων τε ὅτι Ἕλληνες πλείστων δὴ ἤρξαμεν, καὶ πολέμοις μεγίστοις ἀντέσχομεν πρός τε ξύμπαντας καὶ καθ᾿ ἑκάστους, πόλιν τε τοῖς πᾶσιν εὐπορωτάτην καὶ μεγίστην ᾠκήσαμεν. καίτοι ταῦτα ὁ μὲν ἀπράγμων μέμψαιτ᾿ ἄν, ὁ δὲ δρᾶν τι βουλόμενος καὶ αὐτὸς ζηλώσει· εἰ δέ τις μὴ κέκτηται, φθονήσει. τὸ δὲ μισεῖσθαι καὶ λυπηροὺς εἶναι ἐν τῷ παρόντι πᾶσι μὲν ὑπῆρξε δὴ ὅσοι ἕτεροι ἑτέρων ἠξίωσαν ἄρχειν· ὅςτις δ᾿ ἐπὶ μεγίστοις τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται. μῖσος μὲν γὰρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀντέχει, ἡ δὲ παραυτίκα τε λαμπρότης καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξα αἰείμνηστος καταλείπεται. ὑμεῖς δὲ ἔς τε τὸ μέλλον καλὸν προγνόντες ἔς τε τὸ αὐτίκα μὴ αἰσχρὸν τῷ ἤδη προθύμῳ ἀμφότερα κτήσασθε, καὶ Λακεδαιμονίοις μήτε ἐπικηρυκεύεσθε μήτε ἔνδηλοι ἔστε τοῖς παροῦσι πόνοις βαρυνόμενοι, ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσιν.

65 Τοιαῦτα ὁ Περικλῆς λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς Ἀθηναίους τῆς τε ἐπ᾿ αὐτὸν ὀργῆς παραλύειν καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἀπάγειν τὴν γνώμην. οἱ δὲ δημοσίᾳ μὲν τοῖς λόγοις ἀνεπείθοντο καὶ οὔτε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἔπεμπον ἔς τε τὸν πόλεμον μᾶλλον ὥρμηντο, ἰδίᾳ δὲ τοῖς παθήμασιν ἐλυποῦντο, ὁ μὲν δῆμος ὅτι ἀπ᾿ ἐλασσόνων ὁρμώμενος ἐστέρητο καὶ τούτων, οἱ δὲ δυνατοὶ καλὰ κτήματα κατὰ τὴν χώραν οἰκοδομίαις τε καὶ πολυτελέσι κατασκευαῖς ἀπολωλεκότες, τὸ δὲ μέγιστον, πόλεμον ἀντ᾿ εἰρήνης ἔχοντες. οὐ μέντοι πρότερόν γε οἱ ξύμπαντες ἐπαύσαντο ἐν ὀργῇ ἔχοντες αὐτὸν πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασιν. ὕστερον δ᾿ αὖθις οὐ πολλῷ, ὅπερ φιλεῖ ὅμιλος ποιεῖν, στρατηγὸν εἵλοντο καὶ πάντα τὰ πράγματα ἐπέτρεψαν, ὧν μὲν περὶ τὰ οἰκεῖα ἕκαστος ἤλγει, ἀμβλύτεροι ἤδη ὄντες, ὧν δὲ ἡ ξύμπασα πόλις προσεδεῖτο, πλείστου ἄξιον νομίζοντες εἶναι. ὅσον τε γὰρ χρόνον προύστη τῆς πόλεως ἐν τῇ εἰρήνῃ, μετρίως ἐξηγεῖτο καὶ ἀσφαλῶς διεφύλαξεν αὐτήν, καὶ ἐγένετο ἐπ᾿ ἐκείνου μεγίστη· ἐπεί τε ὁ πόλεμος κατέστη,

---

ὅςτις — βουλεύεται] Plut. Moral. p. 73. ex cit. Wassii.

65. Hoc caput respicit Dionys. p. 825.

ἐπ᾿ αὐτὸν] Schol. κατ᾿ αὐτοῦ. v. Fischer. ad Veller. III, 1. p. 236. Temere Gottl. e 3 codd. ἐς αὐτὸν recepit. Mox grammaticus in anecd. Bekker. I. p. 164. affert οὐκ ἐπαύσαντο, πρὶν ἐζημίωσαν χρήμασι. Huc spectat Aristid. t. III. p. 401.

πάντα πράγματα] conf. V, 82. καὶ τὰ πράγματα πάντα ἀνετίθεσαν. Eiusmodi praetor αὐτοκράτωρ dicebatur. Pausan. IV, 15, 2. Xen. h. gr. I, 4, 20. Schoem. d. com. Ath. p. 314.

ὅσον τε γὰρ — ἐς Σικελίαν πλοῦς] Exscripsit Aristid. or. Plat. II. p. 120. Jebb.

ὃ δὲ φαίνεται καὶ ἐν τούτῳ προγνοὺς τὴν δύναμιν. ἐπεβίω δὲ δύο ἔτη καὶ μῆνας ἕξ· καὶ ἐπειδὴ ἀπέθανεν, ἐπὶ πλέον ἔτι ἐγνώσθη ἡ πρόνοια αὐτοῦ ἡ ἐς τὸν πόλεμον. ὁ μὲν γὰρ ἡσυχάζοντάς τε καὶ τὸ ναυτικὸν θεραπεύοντας καὶ ἀρχὴν μὴ ἐπικτωμένους ἐν τῷ πολέμῳ μηδὲ τῇ πόλει κινδυνεύοντας ἔφη περιέσεσθαι· οἱ δὲ ταῦτά τε πάντα ἐς τοὐναντίον ἔπραξαν καὶ ἄλλα ἔξω τοῦ πολέμου δοκοῦντα εἶναι κατὰ τὰς ἰδίας φιλοτιμίας καὶ ἴδια κέρδη κακῶς ἔς τε σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐπολίτευσαν, ἃ κατορθούμενα μὲν τοῖς ἰδιώταις τιμὴ καὶ ὠφέλεια μᾶλλον ἦν, σφαλέντα δὲ τῇ πόλει ἐς τὸν πόλεμον βλάβη καθίστατο. αἴτιον δ᾽ ἦν ὅτι ἐκεῖνος μὲν δυνατὸς ὢν τῷ τε ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος γενόμενος, κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ᾽ αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὐ προσηκόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονήν τι λέγειν, ἀλλ᾽ ἔχων ἐπ᾽ ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργήν τι ἀντειπεῖν. ὁπότε γοῦν αἴσθοιτό τι αὐτοὺς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέγων κατέπλησσεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ δεδιότας αὖ ἀλόγως ἀντικαθίστη πάλιν ἐπὶ τὸ θαρσεῖν. ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή. οἱ δὲ ὕστερον ἴσοι αὐτοὶ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους ὄντες καὶ ὀρεγόμενοι τοῦ πρῶτος ἕκαστος γίγνεσθαι ἐτράποντο καθ᾽ ἡδονὰς τῷ δήμῳ καὶ τὰ πράγματα ἐνδιδόναι. ἐξ ὧν ἄλλα τε πολλὰ ὡς ἐν μεγάλῃ πόλει καὶ ἀρχὴν ἐχούσῃ ἡμαρτήθη καὶ ὁ ἐς Σικελίαν

ὃ δὲ φαίνεται] Particula *δὲ* post particulas temporales a Graecis in apodosi saepissime infertur. v. Popp. Obs. p. 16.

ἐπὶ πλέον] Huc spectat Liban. or. parentali in imper. Iulian. p. 363.

ἀδωρότατος] conf. Dio Cass. LXXII, 8. Hesych. *ἀδωρότατος, ὁ μηδ᾽ ὅλως μεταδιδούς τι, ἢ ἀδωροδόκητος.* Dubitatum scilicet fuit, utra potestate vox illa foret accipienda: *qui nihil in populum largiebatur, nullis eum largitionibus demulcebat;* an *qui nullis ipse donis muneribusque tentari se patiebatur aut corrumpi.* Interpretationem utramque a veteribus acceptam Hesychius apposuit. Schol. explicat per *ἀδωρόληπτος.* Eundem locum citavit Thom. M. p. 13. Monuit Albert. ad Hesych. t. I. p. 103. Adscripsit verba *χρημάτων — γενόμενος* etiam grammaticus in anecd. Bekk. I. p. 346. De verbo *ἐπολίτευσεν* ibidem p. 111. scriptum: *πολιτεύειν, ἀντὶ τοῦ πολιτεύεσθαι, Θουκυδίδης.* Verbis *κακῶς — ἐπολίτευσαν* usus est Thom. M. p. 728.

ἔχων — ἀντειπεῖν] Idem p. 79.

λόγῳ — ἀρχή] Plut. V. Pericl. p. 605. et in praec. reip. ger. t. IX. p. 200. Aristid. or. Plat. 2. t. II. p. 121. conf. supra c. 39. IV, 126. ubi Brasidas ad Lacedaemonios: *οἵ γε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοσοῦτον ἥκετε, ἐν αἷς οἱ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους.* Plat. Menex. c. 8. *ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν, καὶ νῦν ἀριστοκρατία — καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν δημοκρατίαν, ὁ δὲ ἄλλο, ᾧ ἂν χαίρῃ.*

πλοῦς; ὃ οὐ τοσοῦτον γνώμης ἁμάρτημα ἦν πρὸς οὓς ἐπῄεσαν, ὅσον οἱ ἐκπέμψαντες οὐ τὰ πρόςφορα τοῖς οἰχομένοις ἐπιγιγνώσκοντες, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας διαβολὰς περὶ τῆς τοῦ δήμου προστασίας τά τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀμβλύτερα ἐποίουν· καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν πρῶτον ἐν ἀλλήλοις ἐταράχθησαν. σφαλέντες δ' ἐν Σικελίᾳ ἄλλῃ τε παρασκευῇ καὶ τοῦ ναυτικοῦ τῷ πλείονι μορίῳ καὶ κατὰ τὴν πόλιν ἤδη ἐν στάσει ὄντες ὅμως τρία μὲν ἔτη ἀντεῖχον τοῖς τε πρότερον ὑπάρχουσι πολεμίοις καὶ τοῖς ἀπὸ Σικελίας μετ' αὐτῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ἔτι τοῖς πλείοσιν ἀφεστηκόσι, Κύρῳ τε ὕστερον βασιλέως παιδὶ προςγενομένῳ, ὃς παρεῖχε χρήματα Πελοποννησίοις ἐς τὸ ναυτικόν· καὶ οὐ πρότερον ἐνέδοσαν ἢ αὐτοὶ ἐν σφίσι κατὰ τὰς ἰδίας διαφορὰς περιπεσόντες ἐσφάλησαν. τοσοῦτον τῷ Περικλεῖ ἐπερίσσευσε τότε ἀφ' ὧν αὐτὸς προέγνω καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι τῶν Πελοποννησίων αὐτῶν τῷ πολέμῳ.

ὃ οὐ τοσοῦτον — ἐταράχθησαν], i. e. *haec expeditio non tam fuit error opinionis de iis, contra quos profecti sunt, quam* etc. Supplendum igitur *περὶ ἐκείνων*, πρὸς οὓς ratione quidem audace, non tamen insolita. v. ad II, 40. in fin. *Wobei das Versehen nicht sowohl eine falsche Ansicht und Beurtheilung derer war, gegen die sie zogen, sondern über ihre Kabalen wegen des Vorranges beim Volk richteten sie alles, was die Flotte bedurfte, lässiger ein, und die Staatsangelegenheiten wurden zuerst durch ihre Zänkereien unter einander zerrüttet.* Post participium *ἐπιγιγνώσκοντες* particulam *ἀλλὰ* sic interposuit, quasi praecessisset verbum finitum *ἐπεγίγνωσκον*. Quae structura verborum similis est ei, quae legitur I, 67., si vulgarem ibi interpunctionem sequaris: *Αἰγινῆταί τε φανερῶς μὲν οὐ πρεσβευόμενοι — κρύφα δὲ οὐχ ἥκιστα — ἐνῆγον τὸν πόλεμον*, ubi vide. Pro *διαβολὰς* vulgo extabat *διαφοράς*. Bened. docet, retinendum prius esse cum plerisque codd., cum totus orationis nexus et ipsa illorum temporum memoria nos cogant existimare, illas inprimis calumnias contra Alcibiadem ab eius inimicis, cum in Siciliam profectus esset, prolatas, significari: de quibus agitur VI, 29. Quibus calumniis, cum ad Spartanos aufugisset Alcibiades, tam infelix exitus bello contra Syracusanos gesto et toti Atticae ingens malorum Ilias parabatur. Et statim post iterum *διαφορὰς* legitur, ubi in universum de dissidiis civium domesticis loquitur. Non autem verisimile est, Thucydidem, cui tanta verborum copia propria sit, tam brevi intervallo eadem verba in diversa narratione repetiisse. Mox neque *ἐταράχθησαν* pro activo positum, ut Bredov. putavit, neque *τὰ περὶ τὴν πόλιν* pro nominativo habendum, sed structura haec est: *οἱ — προστάται ἐταράχθησαν τὰ περὶ τὴν πόλιν.*

τρία ἔτη] Fortasse legendum *δέκα ἔτη*, nam usque ad annum ante Chr. N. 405., quo apud Aegospotamos pugnatum est, non solum Athenienses Lacedaemoniis pares erant, verum etiam nonnunquam superiores. Vulgatam tamen tuetur etiam Phavorin., qui etsi aetate recentior, veteribus tamen usus est: *τρίσιν ἔτεσι πονεῖ, ἤγουν ἐργάζεται, κοινῶς. Ἀττικῶς δὲ αἰτιατικῇ. Θουκυδίδης· καὶ κατὰ πόλιν ἤδη ἐν στάσει ὄντες ὅμως τρία ἔτη ἀντεῖχον.*

τοσοῦτον — τῷ πολέμῳ] Aristid. t. III. p. 202. *Jebb.* Sensus:

66 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐστράτευσαν ναυσὶν ἑκατὸν ἐς Ζάκυνθον τὴν νῆσον, ἣ κεῖται ἀντιπέρας Ἤλιδος· εἰσὶ δὲ Ἀχαιῶν τῶν ἐκ Πελοποννήσου ἄποικοι καὶ Ἀθηναίοις ξυνεμάχουν. ἐπέπλεον δὲ Λακεδαιμονίων χίλιοι ὁπλῖται καὶ Κνῆμος Σπαρτιάτης ναύαρχος. ἀποβάντες δὲ ἐς τὴν γῆν ἐδῄωσαν τὰ πολλά. καὶ ἐπειδὴ οὐ ξυνεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου.

67 Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀριστεὺς Κορίνθιος καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεις Ἀνήριστος καὶ Νικόλαος καὶ Στρατόδημος καὶ Τεγεάτης Τιμαγόρας καὶ Ἀργεῖος ἰδίᾳ Πόλλις πορευόμενοι ἐς τὴν Ἀσίαν ὡς βασιλέα, εἴ πως πείσειαν αὐτὸν χρήματά τε παρέχειν καὶ ξυμπολεμεῖν, ἀφικνοῦνται ὡς Σιτάλκην πρῶτον τὸν Τήρεω ἐς Θρᾴκην, βουλόμενοι πεῖσαί τε αὐτὸν εἰ δύναιντο μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχίας στρατεῦσαι ἐπὶ τὴν Ποτίδαιαν, οὗ ἦν στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκοῦν, καὶ ᾗπερ ὥρμηντο δι' ἐκείνου πορευθῆναι πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου ὡς Φαρνάκην τὸν Φαρναβάζου, ὃς αὐτοὺς ἔμελλεν ὡς βασιλέα ἀναπέμψειν. παρατυχόντες δὲ Ἀθηναίων πρέσβεις Λέαρχος Καλλιμάχου καὶ Ἀμεινιάδης Φιλήμονος παρὰ τῷ Σιτάλκῃ πείθουσι τὸν Σάδοκον τὸν γεγενημένον Ἀθηναῖον Σιτάλκου υἱὸν τοὺς ἄνδρας ἐγχειρίσαι σφίσιν, ὅπως μὴ διαβάντες ὡς βασιλέα τὴν ἐκείνου πόλιν τὸ μέρος βλάψωσιν. ὁ

Athenienses per tres annos et Peloponnesiis, et Siculis, atque sociis, qui defecerant, denique Cyro resistebant: *tantum superabat* (virium) *Pericli ad Peloponnesios solos iis, quae ipse praeviderat, atque facillime quidem in hoc bello devincendos.* Ἀφ' ὧν iungo cum περιγενέσθαι, ut sit: περιγενέσθαι ἀπὸ τούτων, ἃ etc. Pron. αὐτῶν accipiendum tanquam dictum pro μόνων. Vulgo legunt περιγενέσθαι τὴν πόλιν τῶν Π., quae verba si retineas, difficilior explicatu erit dativus τῷ Περικλεῖ. Nam si ita voluisset scriptor, ut de urbe diceret, quod nunc de Pericle, quasi capite civitatis; hanc potius orationem instituturus fuisset: τοσοῦτον τῇ πόλει ἐπερίσσευσε τότε, ἀφ' ὧν Περικλῆς προέγνω, καὶ πάνυ ἂν ῥᾳδίως περιγενέσθαι τῶν etc. Quare verba τὴν πόλιν omisi cum F. H. g. h. et cum Valla.

67. πορευόμενοι — ἀναπέμψειν] Vulgo πολιορκοῦν· καὶ παῦσαι βοηθεῖν τε αὐτοῖς, καὶ ᾗπερ ὥρμηντο etc. Quae verba: καὶ — αὐτοῖς delenda esse vidit Popp. Obs. p. 124. auctoritate codicum F. G. N. g. h., quibus adde versionem Vallae. Nam et superflua sunt, cum nihil iis dicatur, quod non iam insit verbis μεταστάντα τῆς Ἀθηναίων ξυμμαχίας, et inepta sunt, quia iam dictum erat, legatos Sitalcae persuadere voluisse, ut Potidaeatis subsidio veniret, quod plus valet, quam παῦσαι βοηθεῖν, et particula τε totius loci structuram pervertit.

τὸ μέρος] Possis ita explicare *urbem, quae ipsius ex parte sit,* nam Sadocus erat civis Atticus factus. Sed partim obstat solennis significatus formulae τὸ μέρος, qui est pro *virili parte*, partim exspectes: πόλιν τὸ μέρος οὖσαν. Schol. ὅσον ἀπὸ τοῦ μέρους

δὲ πεισθεὶς πορευομένους αὐτοὺς διὰ τῆς Θρᾴκης ἐπὶ τὸ πλοῖον ᾧ ἔμελλον τὸν Ἑλλήςποντον περαιώσειν πρὶν ἐςβαίνειν ξυλλαμβάνει, ἄλλους ξυμπέμψας μετὰ τοῦ Λεάρχου καὶ Ἀμεινιάδου, καὶ ἐκέλευσεν ἐκείνοις παραδοῦναι· οἱ δὲ λαβόντες ἐκόμισαν ἐς τὰς Ἀθήνας. ἀφικομένων δὲ αὐτῶν δείσαντες οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἀριστέα μὴ αὖθις σφᾶς ἔτι πλείω κακουργῇ διαφυγών, ὅτι καὶ πρὸ τούτων τὰ τῆς Ποτιδαίας καὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πάντ' ἐφαίνετο πράξας, ἀκρίτους καὶ βουλομένους ἔστιν ἃ εἰπεῖν αὐθημερὸν ἀπέκτειναν πάντας καὶ ἐς φάραγγας ἐςέβαλον, δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι οἷςπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπῆρξαν, τοὺς ἐμπόρους οὓς ἔλαβον Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων ἐν ὁλκάσι περὶ Πελοπόννησον πλέοντας ἀποκτείναντες καὶ ἐς φάραγγας ἐςβαλόντες. πάντας γὰρ δὴ κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅσους λάβοιεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ὡς πολεμίους διέφθειρον, καὶ τοὺς μετὰ Ἀθηναίων ξυμπολεμοῦντας καὶ τοὺς μηδὲ μεθ' ἑτέρων.

68 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τελευτῶντος καὶ Ἀμπρακιῶται αὐτοί τε καὶ τῶν βαρβάρων πολλοὺς ἀναστήσαντες ἐστράτευσαν ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ τὴν ἄλλην Ἀμφιλοχίαν. ἔχθρα δὲ πρὸς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦδε αὐτοῖς ἤρξατο πρῶτον γενέσθαι. Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ἀμφιλοχίαν τὴν ἄλλην ἔκτισε μετὰ τὰ Τρωικὰ οἴκαδε ἀναχωρήσας καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω ἐν τῷ Ἀμπρακικῷ κόλπῳ, ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι Ἄργος ὀνομάσας. καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μεγίστη τῆς Ἀμφιλοχίας καὶ τοὺς δυνατωτάτους εἶχεν οἰκήτορας. ὑπὸ ξυμφορῶν δὲ πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πιεζόμενοι Ἀμπρακιώτας ὁμόρους ὄντας τῇ Ἀμφιλοχικῇ ξυνοίκους

αὐτοῦ, *quantum in Sadoco esset*, sed hoc probari non patitur pluralis *διαβάντες βλάψωσιν*. Verba igitur *τὸ μέρος* iungenda sunt cum *βλάψωσιν* hoc sensu: *ne, quantum in ipsis esset, urbem damno afficerent.* Neque significatur Potidaea, sed Athenae.

ᾧ — περαιώσειν] Thom. M. p. 704., ubi est *ὡς*. v. Popp. prol. t. I. p. 185.

δικαιοῦντες — ὑπῆρξαν] Zonar. *δικαιοῦν δύο δηλοῖ, τὸ κολάζειν καὶ τὸ δίκαιον νομίζειν. οὕτως Ἡρόδοτος· τοῖς αὐτοῖς ἀμύνεσθαι τοὺς Σκύθας δικαιῶν*, libr. IV. *Qua poena Lacedaemonii prius Athenienses affecerant, ea ulcisci eos aequum rati.* Schol. *ἀντὶ τοῦ προκατήρξαντο.* Hesych. *ὑπάρξας, κατάρξας* et *ὑπάρχει, προκατάρχει.* v. Valcken. ad Eur. Phoen. p. 52. et de re conf. Herodot. VII, 137. ibiq. interpp.

68. *ἐπὶ Ἄργος*] v. Valcken. l. l. p. 28.

Ἀμφίλοχος] Rerum status, qui Argis in maiore patria erat, Amphilocho displicebat, quia matrem Eriphylam ab Alcmaeone fratre suo interemtam inveniebat, ut adnotavit Schol. ad h. l. v. Apollodor. III, 7, 4. ibiq. Heyn. Memorat hunc locum Strab. p. 502. A. iterumque p. 710. B.

ἐπηγάγοντο, καὶ ἑλληνίσθησαν τὴν νῦν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμπρακιωτῶν ξυνοικησάντων· οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι βάρβαροί εἰσιν. ἐκβάλλουσιν οὖν τοὺς Ἀργείους οἱ Ἀμπρακιῶται χρόνῳ καὶ αὐτοὶ ἴσχουσι τὴν πόλιν. οἱ δ' Ἀμφίλοχοι γενομένου τούτου διδόασιν ἑαυτοὺς Ἀκαρνᾶσι καὶ προςπαρακαλέσαντες ἀμφότεροι Ἀθηναίους, οἳ αὐτοῖς Φορμίωνά τε στρατηγὸν ἔπεμψαν καὶ ναῦς τριάκοντα, ἀφικομένου δὲ τοῦ Φορμίωνος, αἱροῦσι κατὰ κράτος Ἄργος καὶ τοὺς Ἀμπρακιώτας ἠνδραπόδισαν, κοινῇ τε ᾤκησαν αὐτὸ Ἀμφίλοχοι καὶ Ἀκαρνᾶνες. μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον Ἀθηναίοις καὶ Ἀκαρνᾶσιν. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται τὴν μὲν ἔχθραν ἐς τοὺς Ἀργείους ἀπὸ τοῦ ἀνδραποδισμοῦ σφῶν αὐτῶν πρῶτον ἐποιήσαντο, ὕστερον δὲ ἐν τῷ πολέμῳ τήνδε τὴν στρατείαν ποιοῦνται αὐτῶν τε καὶ Χαόνων καὶ ἄλλων τινῶν τῶν πλησιοχώρων βαρβάρων· ἐλθόντες τε πρὸς τὸ Ἄργος τῆς μὲν χώρας ἐκράτουν, τὴν δὲ πόλιν ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν προςβαλόντες, ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου καὶ διελύθησαν κατὰ ἔθνη. τοσαῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει ἐγένετο.

69 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀθηναῖοι ναῦς ἔστειλαν εἴκοσι μὲν περὶ Πελοπόννησον καὶ Φορμίωνα στρατηγόν, ὃς ὁρμώμενος ἐκ Ναυπάκτου φυλακὴν εἶχε μήτ' ἐκπλεῖν ἐκ Κορίνθου καὶ τοῦ Κρισαίου κόλπου μηδένα μήτ' ἐςπλεῖν, ἑτέρας δὲ ἓξ ἐπὶ Καρίας καὶ Λυκίας καὶ Μελήσανδρον στρατηγόν, ὅπως ταῦτά τε ἀργυρολογῶσι καὶ τὸ λῃστικὸν τῶν Πελοποννησίων μὴ ἐῶσιν αὐτόθεν ὁρμώμενον βλάπτειν τὸν πλοῦν τῶν

ἑλληνίσθησαν] v. Lobeck. ad Phryn. p. 380.

καὶ προςπαρακαλέσαντες — Ἀκαρνᾶνες] Vulgo καὶ προςεκαλέσαντο, alterum habent plerique libri, alii προςκαλέσαντες. Locum illustrari Popp. obs. p. 154. putat simili periodo apud Herodot. I, 8. τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τάδε. Participium igitur pro verbo finito positum ait, laudato Herm. ad Vig. p. 770., cui rei suspicatur confusione duarum loquendi rationum: προςπαρακαλοῦσιν. ἀφικομένου δὲ τοῦ Φορμ. αἱροῦσι et προςπαρακαλεσάντων μὲν ἀμφοτέρων, ἀφικομένου δὲ τοῦ Φ., αἱροῦσι ansam datam esse. Sed noster locus valde dissimilis est Herodoteo, nam et novum subiectum ἀμφότεροι ad participium accedit, cum antecedat Ἀμφίλοχοι, nec ap. Herodotum participium verbi finiti loco est, nam repetendum e verbo ὑπερετίθετο aliud ad sensum in eo latens. Hic autem participio verbum suum finitum est in sequentibus in αἱροῦσι, nam punctum, quod vulgo extat post τριάκοντα, in comma mutandum est, quo facto idem sensus exsistit, quasi scripsisset πεμψάντων τε τούτων αὐτοῖς Φορμίωνα, τοῦ Φορμίωνος δὲ ἀφικομένου, αἱροῦσιν Ἄργος etc.

69. ὅπως — χωρία] Anecd. Bekk. I. p. 159. cum nonnulla scripturae discrepantia. Ἀργυρολογεῖν est *pecuniam cogere* i. e. vel

ὁλκάδων τῶν ἀπὸ Φασήλιδος καὶ Φοινίκης καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἠπείρου. ἀναβὰς δὲ στρατιᾷ Ἀθηναίων τε τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ τῶν ξυμμάχων ἐς τὴν Λυκίαν ὁ Μελήσανδρος ἀποθνήσκει καὶ τῆς στρατιᾶς μέρος τι διέφθειρε νικηθεὶς μάχῃ.

70 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Ποτιδαιᾶται ἐπειδὴ οὐκέτι ἐδύναντο πολιορκούμενοι ἀντέχειν, ἀλλ' αἵ τε ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐςβολαὶ Πελοποννησίων οὐδὲν μᾶλλον ἀπανίστασαν τοὺς Ἀθηναίους, ὅ τε σῖτος ἐπελελοίπει, καὶ ἄλλα τε πολλὰ ἐπεγεγένητο αὐτόθι ἤδη βρώσεως πέρι ἀναγκαίας καί πού τινες καὶ ἀλλήλων ἐγέγευντο, οὕτω δὴ λόγους προςφέρουσι περὶ ξυμβάσεως τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ἀθηναίων τοῖς ἐπὶ σφίσι τεταγμένοις, Ξενοφῶντί τε τῷ Εὐριπίδου καὶ Ἑστιοδώρῳ τῷ Ἀριστοκλείδου καὶ Φανομάχῳ τῷ Καλλιμάχου. οἱ δὲ προςεδέξαντο, ὁρῶντες μὲν τῆς στρατιᾶς τὴν ταλαιπωρίαν ἐν χωρίῳ χειμερινῷ, ἀναλωκυίας τε ἤδη τῆς πόλεως διςχίλια τάλαντα ἐς τὴν πολιορκίαν. ἐπὶ τοῖςδε οὖν ξυνέβησαν, ἐξελθεῖν αὐτοὺς καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς ἐπικούρους ξὺν ἑνὶ ἱματίῳ, γυναῖκας δὲ ξὺν δυοῖν, καὶ ἀργύριόν τι ῥητὸν ἔχοντας ἐφόδιον. καὶ οἱ μὲν ὑπόσπονδοι ἐξῆλθον ἐπὶ τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἕκαστος ᾗ ἐδύνατο· Ἀθηναῖοι δὲ τούς τε στρατηγοὺς ἐπῃτιάσαντο ὅτι ἄνευ αὐτῶν ξυνέβησαν, ἐνόμιζον γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς πόλεως ᾗ ἐβούλοντο, καὶ ὕστερον ἐποίκους ἑαυτῶν ἔπεμψαν ἐς τὴν Ποτίδαιαν καὶ κατῴκισαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο· καὶ τὸ δεύτερον ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψε.

71 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐςέβαλον, ἐστράτευσαν δ' ἐπὶ Πλάταιαν· ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἔμελλε δῃώσειν τὴν γῆν· οἱ δὲ Πλαταιῆς εὐθὺς πρέσβεις πέμψαντες πρὸς αὐτὸν ἔλεγον τοιάδε. Ἀρχίδαμε καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐ δίκαια ποιεῖτε οὐδ' ἄξια οὔτε ὑμῶν οὔτε πατέρων ὧν ἐστε ἐς γῆν

---

brandschatzen, vel ipsum tributum aut eius partem aliquam nondum solutam, *ἐνδείας (Rückstände)* exigere.

70. *ἀλλ' αἵ τε — ἀπανίστασαν*] Greg. Cor. p. 59.

βρώσεως] Male igitur Thom. M. p. 174. *βρώματα πληθυντικῶς, οὐ βρῶμα, οὐδὲ βρῶσις.*

ἐγέγευντο] Vulgo *ἐγεύοντο.* Suidas in *ἀλλήλων* et grammaticus in Bekk. anecd. I. p. 378. citant *καί πού τινες ἀλλήλων ἐγεύσαντο.* Suidam exscripsit Phavorin. Atque sic iterum Suidas in *ἐγεύσαντο.* Praetuli plusquamperf. cum libris Thucydidis. Lectionibus autem *καί τινες καὶ* et *καί πού τινες* in unam conflatis scripsi *καί πού τινες καί*, ut II, 87. *καί πού τι καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας ἔσφηλεν.* In sequentibus inter se respondent *ὁρῶντες μὲν — τε*, ut saepius.

71. *Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου — ἐδικαίωσε*] Dionys. p. 900. conf. Diod. XII, 47. Dem. c. Neaer. p. 1379.

μέχρι δὲ τοῦδε ἕξομεν παρακαταθήκην, ἐργαζόμενοι καὶ φορὰν
73 φέροντες ἣ ἂν ὑμῖν μέλλῃ ἱκανὴ ἔσεσθαι. οἱ δ' ἀκούσαντες
ἐςῆλθον αὖθις ἐς τὴν πόλιν, καὶ βουλευσάμενοι μετὰ τοῦ πλή-
θους ἔλεξαν ὅτι βούλονται ἃ προκαλεῖται Ἀθηναίοις κοινῶ-
σαι πρῶτον, καὶ ἢν πείθωσιν αὐτούς, ποιεῖν ταῦτα· μέχρι δὲ
τούτου σπείσασθαι σφίσιν ἐκέλευον καὶ τὴν γῆν μὴ δῃοῦν. ὁ
δὲ ἡμέρας τε ἐσπείσατο ἐν αἷς εἰκὸς ἦν κομισθῆναι καὶ τὴν
γῆν οὐκ ἔτεμνεν. ἐλθόντες δὲ οἱ Πλαταιῆς πρέσβεις ὡς τοὺς
Ἀθηναίους καὶ βουλευσάμενοι μετ' αὐτῶν πάλιν ἦλθον ἀπαγ-
γέλλοντες τοῖς ἐν τῇ πόλει τοιάδε· Οὔτ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρό-
νῳ, ὦ ἄνδρες Πλαταιῆς, ἀφ' οὗ ξύμμαχοι ἐγενόμεθα Ἀθη-
ναῖοί φασιν ἐν οὐδενὶ ὑμᾶς προέσθαι ἀδικουμένους οὔτε νῦν
περιόψεσθαι, βοηθήσειν δὲ κατὰ δύναμιν. ἐπισκήπτουσί τε
ὑμῖν πρὸς τῶν ὅρκων οὓς οἱ πατέρες ὤμοσαν μηδὲν νεωτερί-
74 ζειν περὶ τὴν ξυμμαχίαν. τοιαῦτα τῶν πρέσβεων ἀπαγγειλάν-
των οἱ Πλαταιῆς ἐβουλεύσαντο Ἀθηναίους μὴ προδιδόναι,
ἀλλ' ἀνέχεσθαι καὶ γῆν τεμνομένην, εἰ δεῖ, ὁρῶντας καὶ ἄλλο

---

haec verba in A. B. C. F. H. K. L. M. N. O. P. S. d. g. et apud Dionys. ἀποδώσομεν ὑμῖν μέχρι c.

μέχρι — παρακαταθήκην] Thom. M. p. 683. v. Lobeck. ad Phrynich. p. 312. interpp. ad Herodot. VI, 86. Spohn. ad Isocr. Paneg. 51.

73. *οἱ δὲ ἀκούσαντες — ξυμμαχίαν*] Dionys. p. 904.

ὑμᾶς προέσθαι] Vulgo ἡμᾶς. Alterum plurimi codd., quod quominus reciperetur, non obstabat praegressum *ἐγενόμεθα*, quo non solum Plataeenses, sed Athenienses quoque significari videntur. Monuit Krueger. p. 170.

74. *τοιαῦτα — τὸν στρατόν*] Dionys. p. 905.

ἀνέχεσθαι] H. N. g. h. *ἀντέχεσθαι* praebent, quod praefert Haackius, *αὐτῶν* i. e. *Ἀθηναίων* subaudiens. Krueger. vulgatam tuetur loco Dionys. A. R. p. 1918. *ἠνείχοντο σῖτον, ὃς ἐν ἀκμῇ τότε ἦν, συγκομιζόμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἀγέλας βοσκημάτων ἀπελαυνομένας ὁρῶντες.* coll. p. 1774. 1901. et Sturz. lex. Xenoph. t. I. p. 235. b. Conf. Popp. prol. t. I. p. 142. Pro *ὁρῶντας* et *πάσχοντας* sequi debebat *ὁρῶντες* et *πάσχοντες*. Sed participia illa sequuntur, ut fieri solet, structuram vocum interpositarum *εἰ δεῖ*. Lobeck. ad Phryn. p. 755. not. confert Athenaeum XI, 117. p. 389. Schw. *καιτοίγε ἔδει, καθάπερ τὸν Λυκοῦργον τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ αὐτὸν πεῖσαί τινα*, pro *ὥςπερ ὁ Λυκ.* Haec est, ait, pervulgata illa coeptae constructionis continuatio, cuius plurima sunt in particulis comparativis *ὡς, ἤ, εἴπερ* etc. exempla v. c. *ἐπιδακρύοντα, ὥςπερ ἐκείνην τὴν Ταντάλου* Lucian. Amorr. init. t. VI. *πόλιν, ὡς Μυκήνας, εὐδαίμονα* Eur. Heracl. 759. *εἰς γῆν καταβλέποντας ὥςπερ τοὺς Ἐρέμβους*, Aristid. de paraphth. 390. t. II. Plura vide apud ipsum. Post genitivum: *τῆς ἀρχῆς σαλευούσης καὶ ὥςπερ νεὼς καταδύεσθαι μελλούσης* Aristid. or. in Reg. p. 60. t. I. Vide quem laudat Schaeferum ad Iulian. Encom. p. 35. *τοῦ περιττοῦ ὄντος, οὐχ οὗπερ τῆς τριάδος* Plat. Phaedon. p. 205., ubi vide Heindorf.

πάσχοντας ὅ,τι ἂν ξυμβαίνῃ· ἐξελθεῖν τε μηδένα ἔτι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τείχους ἀποκρίνασθαι ὅτι ἀδύνατα σφίσι ποιεῖν ἐστιν ἃ Λακεδαιμόνιοι προκαλοῦνται. ὡς δὲ ἀπεκρίναντο, ἐντεῦθεν δὴ πρῶτον μὲν ἐς ἐπιμαρτυρίαν καὶ θεῶν καὶ ἡρώων τῶν ἐγχωρίων Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς κατέστη, λέγων ὧδε. Θεοὶ ὅσοι γῆν τὴν Πλαταιίδα ἔχετε καὶ ἥρωες, ξυνίστορές ἐστε ὅτι οὔτε τὴν ἀρχὴν ἀδίκως, ἐκλιπόντων δὲ τῶνδε πρότερον τὸ ξυνώμοτον, ἐπὶ γῆν τήνδε ἤλθομεν, ἐν ᾗ οἱ πατέρες ἡμῶν εὐξάμενοι ὑμῖν Μήδων ἐκράτησαν καὶ παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν, οὔτε νῦν, ἤν τι ποιῶμεν, ἀδικήσομεν· προκαλεσάμενοι γὰρ πολλὰ καὶ εἰκότα οὐ τυγχάνομεν. ξυγγνώμονες δὲ ἔστε τῆς μὲν ἀδικίας κολάζεσθαι τοῖς ὑπάρχουσι προτέροις, τῆς δὲ τιμωρίας τυγχάνειν τοῖς ἐπιφέρουσι νομίμως. τοσαῦτα ἐπιθειάσας καθίστη ἐς πόλεμον τὸν. 75

ξυμβαίνῃ] v. Popp. d. usu partic. *ἄν* p. 34.

Θεοί] v. Spanhem. ad Callimach. t. II. p. 669.

οὔτε — ἐκλιπόντων] Thom. M. p. 825., qui *δὲ* addit post *ἐκλιπόντων* cum H. L. O. Q. g. h. e., quam particulam recepi.

παρέσχετε αὐτὴν εὐμενῆ] Plutarch. V. Alex. M. cap. 34. *τὴν χώραν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέσχον.* Conf. V. Alc. c. 11. Infinitivus pendet ex *παρέσχετε*. V. Held. in act. phil. Monac. t. II. p. 87. Ad *εὐμενῆ* cogitatione supple *τοῖς ἐναγωνισαμένοις*. Quod de diis *ἐγχωρίοις* proprie dicitur, *propitios esse*, terrae ipsi tribuit. Conf. Krueger. indic. ad Dionys. s. v. *εὐμενής*.

75. Descriptio oppugnationis Plataearum, de qua v. Manso Spart. P. II. p. 42. 405. Folard. ad Polyb. P. II. p. 174. *vers. germ.* Gail. *Mém.* p. 183. Bredov. ad h. l. Archidamus urbe vallo clausa incolis exitum intercludit; adversus urbis partem aggerem struit; neve quaqua versus acclivis esset, lignis in Cithaerone caesis utrimque aggerem munit, ita ut pro muris (*ἀντὶ τοίχων*) essent ligna, storearum instar (*φορμηδόν*) decussatim composita. Latera ista explentur materie, lapidibus, humo aliisque quae ad opus perficiendum idonea essent. Agger paululum quidem moenibus urbis distabat (c. 77. *φοροῦντες ὕλης φακέλλους παρέβαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως*), sed parte sui ima paulatim acclivi moenia tangebat (*ᾗ προσέπιπτε τὸ χῶμα* i. e. *qua agger moenibus contiguus erat*), ita ut Plataeenses muro suo perfosso (*διελόντες τοῦ τείχους ᾗ*, ubi *τεῖχος* probe discernendum a *τοίχοις* aggeris) humum ex aggere in urbem importare possent, moenibus non exeuntes. Simul machinas obsessores urbi admoverunt: unam, quae per aggerem admota aedificii, quod moenibus suis obsessi superstruxerant, magnam partem conquassavit (*ἐπὶ μέγα τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατέσεισε*, ubi genitivus pendet ex *μέγα*, et in *ἐπὶ μέγα* idem sensus, ac si dixisset *μεγάλην μοῖραν*) alias vero machinas ab aliis urbis partibus adduxerunt.

ἐπιθειάσας] Suidas: *τὸ θεῖον εἰςδεδεγμένος, θεοφορούμενος. Θουκυδίδης· Ἀρχίδαμός τινα ἐπιθειάσας καθίστη ἐς τὸν στρατόν.* Suidam exscripsit Phavorin. Sed Kusterus adnotavit, vocem non signifi-

στρατόν, καὶ πρῶτον μὲν περιεσταύρωσεν αὐτοὺς τοῖς δένδρεσιν ἃ ἔκοψαν, τοῦ μηδένα ἔτι ἐξιέναι, ἔπειτα χῶμα ἔχουν πρὸς τὴν πόλιν, ἐλπίζοντες ταχίστην αἵρεσιν ἔσεσθαι αὐτῶν στρατεύματος τοσούτου ἐργαζομένου. ξύλα μὲν οὖν τέμνοντες ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος παρῳκοδόμουν ἑκατέρωθεν, φορμηδὸν ἀντὶ τοίχων τιθέντες, ὅπως μὴ διαχέοιτο ἐπὶ πολὺ τὸ χῶμα· ἐφόρουν δὲ ὕλην ἐς αὐτὸ καὶ λίθους καὶ γῆν καὶ εἴ τι ἄλλο ἀνύτειν μέλλοι ἐπιβαλλόμενον. ἡμέρας δὲ ἔχουν ἑβδομήκοντα καὶ νύκτας ξυνεχῶς διῃρημένοι κατ' ἀναπαύλας ὥςτε τοὺς μὲν φέρειν, τοὺς δὲ ὕπνον τε καὶ σῖτον αἱρεῖσθαι· Λακεδαιμονίων τε οἱ ξεναγοὶ ἑκάστης πόλεως ξυνεφεστῶτες ἠνάγκαζον ἐς τὸ ἔργον. οἱ δὲ Πλαταιῆς ὁρῶντες τὸ χῶμα αἰρόμενον, ξύλινον τεῖχος ξυνθέντες καὶ ἐπιστήσαντες τῷ ἑαυτῶν τείχει ᾗ προςεχοῦτο, ἐςῳκοδόμουν ἐς αὐτὸ πλίνθους ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν καθαιροῦντες. ξύνδεσμος δ' ἦν αὐτοῖς τὰ ξύλα, τοῦ μὴ ὑψηλὸν γιγνόμενον ἀσθενὲς εἶναι τὸ οἰκοδόμημα· καὶ προκαλύμματα εἶχε δέῤῥεις καὶ διφθέρας ὥςτε τοὺς ἐργαζομένους καὶ τὰ ξύλα μήτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι ἐν ἀσφαλείᾳ τε εἶναι. ἤρετο δὲ τὸ ὕψος τοῦ τείχους μέγα καὶ τὸ χῶμα οὐ σχολαίτερον ἀντανῄει αὐτῷ. καὶ οἱ Πλαταιῆς τοιόνδε τι ἐπινοοῦσι· διελόντες τοῦ τείχους ᾗ προςέπιπτε τὸ χῶμα ἐςεφόρουν

---

care, quod vult Suidas, sed potius *deos contestari*. Nimirum Grammatici, ut iudicat Hemsterh., disiunxerunt *θεάζειν* et *θειάζειν*, illud interpretati *deos invocare*, vel *obtestari*, hoc *deorum numine correptum agitari*. Ideoque pro certo putat, Orum Milesium apud Etym. M. p. 449, 50. *ὁ δὲ Μιλήσιος παρὰ τῷ συγγραφεῖ, θεοὺς ἐπικαλεσάμενος καὶ κατευξάμενος. ἔστι γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐπιθεάζειν* hoc loco Thucydidis non *ἐπιθειάσας* sed *ἐπιθεάσας* voluisse. Achilles Tatius VII. p. 451. *ἐπιθειαζόντων* eodem sensu *deos invocandi* habet.

καὶ πρῶτον — ἐξιέναι] Greg. Cor. p. 61. Thom. M. p. 204. *δένδρεσιν, ὡς Θουκυδίδης καὶ ἕτεροι, οὐ δένδροις, ὡς Ξενοφῶν.* Eadem Phavorin. et Moer. v. *δένδροις.*

φορμηδόν] Suidas *φορμηδόν, Θουκυδίδης· ξύλα — τὸ χῶμα. καὶ αὖθις· καὶ τοὺς νεκροὺς οἱ Κερκυραῖοι φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβάλλοντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως* IV, 48. Idem *φορμός· ψίαθος παρὰ Θουκυδίδῃ, ἐναλλὰξ ἔχων τὸ πλέγμα.* Idem in *ἐφόρουν* adscripsit verba *ἐφόρουν — ἐπιβαλλόμενον*, ubi est *ἀνύσειν*. Zonar. s. eadem v. *ἐφόρουν — αὐτόν*, pro *αὐτό.*

καὶ εἴ τι ἄλλο — ἐπιβαλλόμενον] Greg. Cor. p. 71.

ξεναγοί] Suidas in *ξεναγῶν* adscripsit verba *οἵ τε ξεναγοὶ — ἐς τὸ ἔργον.* Partem glossae eiusdem sine loco habet bibl. Coisl. p. 237. *ξεναγῶν, ξενοδοχῶν. παρὰ Θουκυδίδῃ δὲ οἱ τῶν μισθοφόρων ἄρχοντες. ξένους γὰρ ἐκάλουν τοὺς μισθοφόρους.* Pleraque ex Plataearum obsidione in suos libros transtulit Arrianus, velut de exp. Al. M. II, 18. *καὶ προκαλύμματα εἶχε δέῤῥεις καὶ διφθέρας — μήτε πυρφόροις οἰστοῖς βάλλεσθαι* ita reddidit, ut pro *εἶχε* poneret *ἦσαν* cum dat. et nom. et *βέλεσι* pro *οἰστοῖς*. Idem II, 23. *κατέσεισε τοῦ τείχους ἐπὶ μέγα*, eadem structura usus, qua Thuc. II, 76. Idem II, 27. *ὑφιζάνον κατὰ τὸ κενούμενον.* Conf. Thuc. l. l.

τὴν γῆν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι αἰσθόμενοι ἐν ταρσοῖς 76 καλάμου πηλὸν ἐνείλλοντες ἐςέβαλλον ἐς τὸ διῃρημένον, ὅπως μὴ διαχεόμενον ὥςπερ ἡ γῆ φοροῖτο. οἱ δὲ ταύτῃ ἀποκληόμενοι τοῦτο μὲν ἐπέσχον, ὑπόνομον δ' ἐκ τῆς πόλεως ὀρύξαντες καὶ ξυντεκμηράμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα ὑφεῖλκον αὖθις παρὰ σφᾶς τὸν χοῦν· καὶ ἐλάνθανον ἐπὶ πολὺ τοὺς ἔξω, ὥςτ' ἐπιβάλλοντας ἧσσον ἀνύτειν ὑπαγομένου αὐτοῖς κάτωθεν τοῦ χώματος καὶ ἱζάνοντος ἀεὶ ἐπὶ τὸ κενούμενον. δεδιότες δὲ μὴ οὐδ' οὕτω δύνωνται ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀντέχειν, προςεπεξεῦρον τόδε· τὸ μὲν μέγα οἰκοδόμημα ἐπαύσαντο ἐργαζόμενοι τὸ κατὰ τὸ χῶμα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ βραχέος τείχους ἐκ τοῦ ἐντὸς μηνοειδὲς ἐς τὴν πόλιν προςῳκοδόμουν, ὅπως εἰ τὸ μέγα τεῖχος ἁλίσκοιτο, τοῦτ' ἀντέχοι, καὶ δέοι τοὺς ἐναντίους αὖθις πρὸς αὐτὸ χοῦν, καὶ προχωροῦντας εἴσω διπλάσιόν τε πόνον ἔχειν καὶ ἐν ἀμφιβόλῳ μᾶλλον γίγνεσθαι. ἅμα δὲ τῇ χώσει καὶ μηχανὰς προςῆγον τῇ πόλει οἱ Πελοποννήσιοι, μίαν μέν, ἣ τοῦ μεγάλου οἰκοδομήματος κατὰ τὸ χῶμα προςαχθεῖσα ἐπὶ μέγα τε κατέσεισε καὶ τοὺς Πλαταιέας ἐφόβησεν, ἄλλας δὲ

---

76. ἐν ταρσοῖς — ἐνείλλοντες] i. e. ἐν πλεγμοῖς, ἀπὸ καλάμου πεποιημένοις, ut schol. explicat. Conf. Wessel. ad Herodot. I, 179., qui habet ταρσοὺς καλάμων et ipse Marg. Vimar. *calathis e calamo contextis*. Bredov. *die Peloponnesier aber, wie sie es merkten, pressten in Körbe von Schilf schweren und zähen Lehm und warfen den in die Lücke, damit diess nicht, wie die Erde, nachschiessend fortgetragen würde.* Verba adscripsit Zonaras in εἴλλειν bis; verba ἐν ταρσοῖς — διῃρημένον Suidas in ead. v., addens τοῦ τείχους, eodemque modo Suidas iterum et Zonar. et Phavorin. in ἐνείλλοντες. Phot. ταῤῥοί, τάλαροι καὶ ταρσοί, καὶ τὰ πλατύσματα τῶν κωπῶν, αὐτὸ τὸ πτέρωμα. καὶ Θουκυδίδης οὕτως. Eadem Suid. et Phavorin. in v., qui exscripsit Etym. M. p. 747. Verba οἱ δὲ Πελοποννήσιοι — τοῦ τείχους rursus Suidas in ταρσός adfert.

διαχεόμενον] Popp. obs. p. 226. coniecit διαχεόμενος, quia neutrum vix possit ad aliud quid pertinere, quam ad τὸ διῃρημένον, quod non potuerit auferri. Imo refertur ad χῶμα, cuius nunc pars πηλός erat. Mox ξυντεκμηράμενοι schol. recte explicat per διὰ τεκμηρίου τινὸς ἐρχόμενοι ὑπὸ τὸ χῶμα. Conf. Dio Cass. LXVI, 4.

τὸ μὲν μέγα — γίγνεσθαι] Heilm. *mit dem hohen Bau gegen den Wall zu hörten sie auf, und fingen dafür an, von den beiden Enden desselben unten an der niedrigen Mauer* (i. e. inde a moenibus urbis suae veteribus, quibus recens aedificium superstruxerunt τὸ μέγα οἰκοδόμημα c. 75. vers. fin.) *einwärts in die Stadt hinein* (ἐκ τοῦ ἐντὸς i. e. ἐν τῷ ἐντὸς — ἐς τὴν πόλιν. Praepositionem ἐκ pro ἐν posuit per attractionem verbi ἀρξάμενοι) *eine andere Mauer in Gestalt eines halben Monds zu ziehen, um, wenn auch die grosse Mauer erstiegen würde, hieran noch eine Schutzwehr zu haben, und die Feinde in die Nothwendigkeit zu versetzen, eine zweite Schanze aufzuwerfen, die solchergestalt bei ihrem weitern Eindrin-*

ἄλλῃ τοῦ τείχους, ἃς βρόχους τε περιβάλλοντες ἀνέκλων οἱ Πλαταιῆς, καὶ δοκοὺς μεγάλας ἀρτήσαντες ἁλύσεσι μακραῖς σιδηραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς ἑκατέρωθεν ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων καὶ ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τοῦ τείχους ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας, ὁπότε προςπεσεῖσθαί πη μέλλοι ἡ μηχανή, ἀφίεσαν τὴν δοκὸν χαλαραῖς ταῖς ἁλύσεσι καὶ οὐ διὰ χειρὸς ἔχοντες· ἡ δὲ ῥύμη ἐμπίπτουσα ἀπεκαύλιζε τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς.

77 Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ Πελοποννήσιοι, ὡς αἵ τε μηχαναὶ οὐδὲν ὠφέλουν καὶ τῷ χώματι τὸ ἀντιτείχισμα ἐγίγνετο, νομίσαντες ἄπορον εἶναι ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἑλεῖν τὴν πόλιν πρὸς τὴν περιτείχισιν παρεσκευάζοντο. πρότερον δὲ πυρὶ ἔδοξεν αὐτοῖς πειρᾶσαι εἰ δύναιντο πνεύματος γενομένου ἐπιφλέξαι τὴν πόλιν οὖσαν οὐ μεγάλην· πᾶσαν γὰρ δὴ ἰδέαν ἐπενόουν, εἴ πως σφίσιν ἄνευ δαπάνης καὶ πολιορκίας προςαχθείη. φοροῦντες δὲ ὕλης φακέλλους παρέ-

---

gen nicht nur doppelte Arbeit finden, sondern auch ihren Schüssen von den Seiten her mehr blosgestellt seyn würden.

ἃς βρόχους — ἐμβολῆς] Duabus rebus Plataeenses impetum machinarum urbi suae admotarum arcebant, nam et laqueis circumiectis eas reflectebant, et trabibus magnis gravi pondere demissis prominens rostrum arietis frangebant. Verte: *welche die Platäer mit darum geschlungenen Seilen in die Höhe zogen und herumwarfen, oder sie nahmen grosse Balken, an deren beiden Enden sie lange eiserne Ketten befestigten, die sie queer über zwei auswärts über die Mauer hinaus gelehnten Bäumen hingen und wenn dann der Mauerbrecher sich der Mauer näherte, liessen sie den Balken vermittelst der beweglichen Ketten schnell aus den Händen herunterstürzen, welcher dann durch seinen heftigen Fall den Kopf des Sturmbalkens abbrach.* Ἀνακλᾶν non est *frangere*, sed *reflectere*. Phavorin. ἀνακλάσεις, ἐπιστροφάς. Aristaenet. ep. I, 3. ἀνακλᾶν τὸν αὐχένα πρὸς θέαν. Lucian. t. VII. p. 159. ἡ δεξιὰ δὲ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἀνακεκλασμένη ὥςπερ ἐκ καμάτου μακροῦ ἀναπαυόμενον δείκνυσι τὸν θεόν. Thuc. VII, 25. ἔκ τε τῶν ἀκάτων ὠνεύοντες ἀναδούμενοι τοὺς σταυροὺς καὶ ἀνέκλων, ubi Duker., ἀνακλᾶν, ait, hic non est *frangere*, verum *sursum attollendo convellere et educere*. v. Lips. Poliorcet. V, 8. In sequentibus structura haec est: καὶ δοκοὺς μεγάλας ἁλύσεσι μακραῖς ἀπὸ τῆς τομῆς (τῶν δοκῶν sc.) ἀρτήσαντες, (καὶ) ἀνελκύσαντες ἐγκαρσίας ἀπὸ κεραιῶν δύο ἐπικεκλιμένων — τείχους, ἀφίεσαν, ὁπότε — ἡ μηχανὴ, τὴν δοκόν etc. i. e. *sie hingen auf an beiden Enden* et *sie zogen queer hinauf an zwei Bäumen* etc. Ἐμβολή est *trabs*, *aries* et τὸ προέχον τῆς ἐμβ. *rostrum*. v. Schaefer. ad Greg. Cor. p. 515. Schneider. indic. Xen. h. gr. s. v. ἔμβολον. Dorv. ad Charit. p. 583. Suidas cum respectu ad h. l. ἐμβολὴ — τὸ ἄκρον τοῦ κριοῦ, τοῦ μηχανικοῦ ὀργάνου· τῷ ἐπιφερομένῳ ἄχθει ἀποκαυλίζειν τὸ προέχον τῆς ἐμβολῆς. Marg. Vimar. ἀπεκαύλιζε, *decurtavit*. Procop. B. P. I, 18. τὰ βέλη θώρακι ἐντυχόντα ἀπεκαυλίζετο. conf. ibid. II, 3.

77. φακέλλους — ἀγρίας] Thom. M. p. 881., qui explicat per

βαλλον ἀπὸ τοῦ χώματος ἐς τὸ μεταξὺ πρῶτον τοῦ τείχους καὶ τῆς προσχώσεως, ταχὺ δὲ πλήρους γενομένου διὰ πολυχειρίαν ἐπιπαρένησαν καὶ τῆς ἄλλης πόλεως ὅσον ἐδύναντο ἀπὸ τοῦ μετεώρου πλεῖστον ἐπισχεῖν, ἐμβαλόντες δὲ πῦρ ξὺν θείῳ καὶ πίσσῃ ἧψαν τὴν ὕλην. καὶ ἐγένετο φλὸξ τοσαύτη ὅσην οὐδείς πω ἔς γε ἐκεῖνον τὸν χρόνον χειροποίητον εἶδεν· ἤδη γὰρ ἐν ὄρεσιν ὕλη τριφθεῖσα ὑπ' ἀνέμων πρὸς αὑτὴν ἀπὸ ταὐτομάτου πῦρ καὶ φλόγα ἀπ' αὐτοῦ ἀνῆκε. τοῦτο δὲ μέγα τε ἦν καὶ τοὺς Πλαταιέας τἄλλα διαφυγόντας ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι· ἐντὸς γὰρ πολλοῦ χωρίου τῆς πόλεως οὐκ ἦν πελάσαι, πνεῦμά τε εἰ ἐπεγένετο αὐτῇ ἐπίφορον, ὅπερ καὶ ἤλπιζον οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἂν διέφυγον. νῦν δὲ καὶ τόδε λέγεται ξυμβῆναι, ὕδωρ ἐξ οὐρανοῦ πολὺ καὶ βροντὰς γενομένας σβέσαι τὴν φλόγα καὶ οὕτω παυθῆναι τὸν κίνδυνον.

78 Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ καὶ τούτου διήμαρτον, μέρος μέν τι καταλιπόντες τοῦ στρατοπέδου, [τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες,] περιετείχιζον τὴν πόλιν κύκλῳ, διελόμενοι κατὰ πόλεις τὸ χωρίον· τάφρος δὲ ἐντός τε ἦν καὶ ἔξωθεν ἐξ ἧς

δεδεμένον φορτίον. Vocem πολυχειρίαν ex h. l. citat Pollux II, 149. v. Dorv. ad Charit. p. 419. V. Ammon. de diff. voc. p. 141, Valck. ad Herodot. IV, 62.

ταχὺ — ἐπιπαρένησαν] Zonar. et Phavorin. in ἐπιπαρένησαν. Verba ταχὺ — ἐδύναντο Suidas in ead. v. Verba ἐπιπαρένησαν — ἐδύναντο Suidas in παρένησαν.

ὕλη] Lucret. I, 896. *At saepe in magnis fit montibus, inquis, ut altis arboribus vicina cacumina summa terantur inter se, validis facere id cogentibus austris, donec fulserunt flammae fulgore coorto.* v. Casaubon. ad Sueton. Tib. c. 6. De voce ἐπίφορον v. Dorv. l. l. p. 389. Scaliger. ad Severi Aetn. 300.

78. τὸ δὲ — ἀφέντες] omittunt A. B. F. L. N. O. P. Q. h. τὸ δὲ πλέον ἀφ. C. e. Peloponnesios, Poppo obs. p. 107. ait, magnam exercitus partem, antequam murus, quo Plataeas cingerent, confectus esset, dimisisse, neque per se verisimile est, cum verendum esset, ne Athenienses, obsessis opem ferentes, omnem rem impedirent, et repugnat iis, quae paulo post diserte leguntur, eos absoluto demum opere in suas quemque urbes discessisse. Sed verbis τὸ δὲ λοιπὸν ἀφέντες deletis maiorem exercitus partem existimabimus vel in finitimas Boeotiae urbes interea abiisse, quo facilius aleretur, vel alio in loco se tenuisse, ubi eos, qui ad Plataeas relicti erant, facile ab Atheniensium impetu, si quem facerent, defenderet. — Quod autem Haack. monuit, id ipsum: partem reliquam in finitimas Boeotiae urbes abiisse, significari verbis τὸ δὲ λ. ἀφ.; verbi ἀφέντες nullus alius sensus esse potest, quam abire iussos esse, domum dimissos; quod dicit, aliud esse ἀφιέναι μέρος τι τοῦ στρατοπέδου, aliud διαλύεσθαι κατὰ πόλεις, non animadvertit, in sequentibus non solum hoc proxime positum esse, sed haec: ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ

ἐπλινθεύσαντο. καὶ ἐπειδὴ πᾶν ἐξείργαστο περὶ ἀρκτούρου ἐπιτολάς, καταλιπόντες φύλακας τοῦ ἡμίσεος τείχους, τὸ δὲ ἥμισυ Βοιωτοὶ ἐφύλασσον, ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις. Πλαταιῆς δὲ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς πρεσβυτάτους τε καὶ πλῆθος τὸ ἀχρεῖον τῶν ἀνθρώπων πρότερον ἐκκεκομισμένοι ἦσαν ἐς τὰς Ἀθή-

---

καὶ διελ. κ. πόλ. Denique *μὲν* negat habere, quo referatur; sed sententiarum hic nexus est: *μέρος μέν τι καταλιπόντες — περιετείχιζον τὴν πόλιν — καὶ ἐπειδὴ* etc. ut sibi respondeant *μὲν — καί*. v. Herm. ad Viger. p. 841.

περὶ ἐπιτολάς] „Arcturus stella est summi splendoris in signo Bootis prope caudam magnae ursae. Ut a nobis in quotidiana vita tempus ex diebus festis et sanctorum definiri solet: ita apud Graecos Italosque in usu erat, ex stellis quibusdam splendidioribus primum in coelo, dum e solis radiis emergunt, conspectis vel ex earundem occasu anni tempora computare. In his stellis praecipuae erant Arcturus, Pleiades, Orion et Canicula. Theophr. d. sign. pluv. p. 416. *Heins.* Cum vero verborum *ortus* et *occasus stellarum* significatus tam multiplex sit, utinam veteres discrimina quaedam (quorum nonnulla linguis ipsorum profecto significari poterant) vel observassent omnes, vel constituissent. Nimirum omnis stella quotidie et oritur et occidit. Id quod Graeci appellant *ἀνατέλλειν* et *δύνειν*, *ἀνατολή* et *δύσις*. Sed ille quotidianus et ortus et occasus paulatim solem magis magisque antecedere videtur, donec aliquamdiu per annum cum ortu occasuque solis plane competit, quo facto stella nobis non iam adspectabilis est. Paulo ante quam oculos nostros fugit, stella modo post solis ortum oritur, modo post solis occasum occidit. Iam istum stellae occasum, statim post solis occasum qui fit, et postremus nobis conspicuus est, Graeci *κατ' ἐξοχὴν* appellant *δύσιν*, sive ut discernens nominat Geminus Elem. astron. c. 11., *κρύψιν*. Post illud tempus stella premitur solis radiis, atque ad quadraginta dies non conspicitur. Post istud temporis intervallum ortus eius paulo ante solis ortum fit, et rursus in conspectum venit, quem ortum primum oculis redditum Graeci, ut discernant, *ἐπιτολήν*, *ἐπιτέλλειν* dicunt, quae verba de sole quidem nunquam usurpantur. Geminus l. l. Tandem post menses aliquot stella paulo ante solis occasum oritur; post hebdomadas aliquot paulo ante solis ortum occidit. Haec quoque momenta temporibus definiendis adhibent, quare suam stellae cuiusque *ἐπιτολήν* et *ἑῴαν* et *ἑσπερίαν*, saepe sine ullo additamento *ἐπιτολήν* esse dicebant, ut ex nexu orationis apparere necesse sit, utra *ἐπιτολή* significetur; itemque suam cuiusque stellae *δύσιν* sive *κρύψιν* et *ἑῴαν* et *ἑσπερίαν*, quanquam haec verba rarius leguntur; saepissime ortibus utuntur cum aliarum stellarum, tum Arcturi. Hippocr. d. vict. rat. III, p. 34. 36. His locis Hippocratis, Thucydidi aequalis, ut apud nostrum scriptorem significatur *ἐπιτολή* Arcturi *ἑῴα*, quam circa aequinoctium auctumnale accidisse colligimus, unde auctumni initium ducebant. Conf. Theophr. de caus. plant. I, 14. 15. de signis pluv. p. 416. Virgil. Georg. I, 104. ibiq. Voss. Incidebat ortus iste in Boedromionem,

νας, αὐτοὶ δ' ἐπολιορκοῦντο ἐγκαταλελειμμένοι τετρακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀγδοήκοντα, γυναῖκες δὲ δέκα καὶ ἑκατὸν σιτοποιοί. τοσοῦτοι ἦσαν οἱ ξύμπαντες ὅτε ἐς τὴν πολιορκίαν καθίσταντο, καὶ ἄλλος οὐδεὶς ἦν ἐν τῷ τείχει οὔτε δοῦλος οὔτε ἐλεύθερος. τοιαύτη μὲν ἡ Πλαταιῶν πολιορκία κατεσκευάσθη.

79 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ ἅμα τῇ τῶν Πλαταιῶν ἐπιστρατείᾳ Ἀθηναῖοι δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἱππεῦσι διακοσίοις ἐστράτευσαν ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης καὶ Βοττιαίους ἀκμάζοντος τοῦ σίτου· ἐστρατήγει δὲ Ξενοφῶν

---

mensem aestatis tertium, Theophr. hist. plant. IV, 12., secundum calendarium Romano-Iulianum in d. 12 vel 17 Septembr. Plin. XXIV, 31. Columell. IX, 2. Quod schol. habet κατὰ τὸν Ὀκτώβριον μῆνα, vel ex vitioso calendario desumtum, vel inscitiae eius tribuendum est. At Hippocrates l. l. p. 35. ἡ ἀρκτούρου ἐπιτολή dicit, intelligens ortum Arcturi vespertinum, ut patet e nexu orationis et additamento hoc: ὅτε χελιδὼν ἤδη φέρεται, id quod fit medio Martio. Et in locis memoratis et ubique, ex praescripto Gemini c. 11., ἐπιτολήν Hippocrates intelligit stellarum ortum. Non tamen omnes scriptores aeque diligentes sunt in usu vocis. Ipse Geminus in descriptione, quae annexa est, stellarum ortuum occasuumque modo καρκίνος, ait, ἄρχεται ἀνατέλλειν, modo ἄρχεται Ὠρίων ἐπιτέλλειν. Aristoteles saepius fere latioris sensus vocabulo ἀνατολή utitur ad significandum stellarum ortum, qua refertur ad solem. v. H. A. VIII, 15. Meteorol. II, 5. Mirum, in libris Theophrasti nonnullis, velut d. sign. pluv. fere tantum ἀνατολή et ἀνατέλλειν de ortu stellarum usurpari, in aliis autem velut de caus. plant. accuratius poni ἐπιτολήν et ἐπιτέλλειν, id quod potest addi aliis argumentis, unde probare student, horum librorum varios auctores esse. Quin astronomus ipse Hipparch. ad Arat. phaenom. II. p. 119. adnotavit περὶ τὴν τοῦ κυνὸς ἀνατολὴν τὰ καύματα μάλιστα γίνεται, et quamvis diserte et vehementer declamet Geminus: μεγάλη ἐστὶ διαφορὰ ἀνατολῆς καὶ ἐπιτολῆς, non tamen discrimen observatum est. Pro arbitrio certe, si nonnunquam differentia observata esse videtur, quam statuit Achilles Tatius Isagog. ad phaenom. c. 39. διαφέρει δὲ ἀνατολὴ ἐπιτολῆς. ἀνατολὴ μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἅμα τῷ ἡλίῳ ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ἀναφορά. ἐπιτολὴ δέ, ὅταν πρὸ ἡλίου ὑπὸ τὴν ἑώαν ἀνατείλῃ ἄστρον, εἶτα ἐπ' αὐτῷ ὁ ἥλιος ἐπιτείλῃ. Quae distinctiones tunc demum evalescere potuerunt, cum observationibus stellarum accuratioribus varii ortus discernerentur, praesertim ex quo ortum stellae non adspectabilem, qui fit una cum sole et ortum stellae, qui paulo ante solem fit, primusque sub oculos recidit, inter se nolebant permutari. Recentiorum astronomia illum ortum appellat cosmicum, hunc heliacum. Quos cum veteres accuratius discernere volebant, illum appellabant συνανατολήν, hunc ἐπιτολήν fere, atque cum utplurimum ortus matutinus significetur, hunc κατ' ἐξοχήν dicebant ἐπιτολήν. Sed ἀνατολήν cosmicum stellarum ortum unquam dici, non reperio; at explicatio per vocem ἐπιτολή angustior est. I. Fr. Pfaff. de ortibus et occasibus siderum p. 39. 56." Bredov. De discrimine vocum ἀνατέλλειν et ἐπιτέλλειν v. Phrynich. p. 124. ibiq. Lobeck.

ο Εὐριπίδου τρίτος αὐτός. ἐλθόντες δὲ ὑπὸ Σπάρτωλον τὴν Βοττικὴν τὸν σῖτον διέφθειραν. ἐδόκει δὲ καὶ προςχωρήσειν ἡ πόλις ὑπό τινων ἔνδοθεν πρασσόντων. προςπεμψάντων δὲ ἐς Ὄλυνθον τῶν οὐ ταῦτα βουλομένων ὁπλῖταί τε ἦλθον καὶ στρατιὰ ἐς φυλακήν· ἧς ἐπεξελθούσης ἐκ τῆς Σπαρτώλου ἐς μάχην καθίστανται οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει. καὶ οἱ μὲν ὁπλῖται τῶν Χαλκιδέων καὶ ἐπίκουροί τινες μετ' αὐτῶν νικῶνται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀναχωροῦσιν ἐς τὴν Σπάρτωλον· οἱ δὲ ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων καὶ ψιλοὶ νικῶσι τοὺς τῶν Ἀθηναίων ἱππέας καὶ ψιλούς. εἶχον δέ τινας οὐ πολλοὺς πελταστὰς ἐκ τῆς Κρουσίδος γῆς καλουμένης. ἄρτι δὲ τῆς μάχης γεγενημένης ἐπιβοηθοῦσιν ἄλλοι πελτασταὶ ἐκ τῆς Ὀλύνθου. καὶ οἱ ἐκ τῆς Σπαρτώλου ψιλοὶ ὡς εἶδον, θαρσήσαντες τοῖς τε προςγιγνομένοις καὶ ὅτι πρότερον οὐχ ἡσσῶντο, ἐπιτίθενται αὖθις μετὰ τῶν Χαλκιδέων ἱππέων καὶ τῶν προςβοηθησάντων τοῖς Ἀθηναίοις· καὶ ἀναχωροῦσι πρὸς τὰς δύο τάξεις ἃς κατέλιπον παρὰ τοῖς σκευοφόροις, καὶ ὁπότε μὲν ἐπίοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνεδίδοσαν, ἀποχωροῦσι δὲ ἐνέκειντο καὶ ἐςηκόντιζον. οἵ τε ἱππῆς τῶν Χαλκιδέων προςιππεύοντες ᾗ δοκοῖ προςέβαλλον καὶ οὐχ ἥκιστα φοβήσαντες ἔτρεψαν τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπεδίωξαν ἐπὶ πολύ. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Ποτίδαιαν καταφεύγουσι καὶ ὕστερον τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους κομισάμενοι ἐς τὰς Ἀθήνας ἀναχωροῦσι τῷ περιόντι τοῦ στρατοῦ· ἀπέθανον δὲ αὐτῶν τριάκοντα καὶ τετρακόσιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ πάντες. οἱ δὲ Χαλκιδῆς καὶ οἱ Βοττιαῖοι τροπαῖόν τε ἔστησαν καὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς αὐτῶν ἀνελόμενοι διελύθησαν κατὰ πόλεις.

80 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων Ἀμπρακιῶται καὶ Χάονες βουλόμενοι Ἀκαρνανίαν πᾶσαν καταστρέψασθαι καὶ Ἀθηναίων ἀποστῆσαι πείθουσι Λακεδαιμονίους ναυτικόν τε παρασκευάσασθαι ἐκ τῆς ξυμμαχίδος καὶ ὁπλίτας χιλίους πέμψαι ἐς Ἀκαρνανίαν, λέγοντες ὅτι ἢν ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα μετὰ σφῶν ἔλθωσιν, ἀδυνάτων ὄντων ξυμβοηθεῖν τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων ῥᾳδίως ἂν Ἀκαρ-

---

79. εἶχον — καλουμένης] Athenienses sc. Nam his explicatur, unde suos leviter armatos habuerint, qui hi ipsi caetrati erant e regione Cruside.

ἀναχωροῦσι — σκευοφόροις] sc. Athenienses recedunt, quanquam modo aliud subiectum praecesserat. conf. I, 13. II, 3. et Popp. obs. p. 189. Calones et lixae (σκευοφόροι) plerumque in extremo agmine. v. Dorv. ad Charit. p. 560.

80. τῶν ἀπὸ θαλάσσης Ἀκαρνάνων] i. e. τῶν παρὰ θαλάσσῃ Ἀκαρνάνων ἀπὸ θαλάσσης ξυμβοηθεῖν ἀδυνάτων ὄντων. Genus est attractionis. conf. Soph. Electr. 137. ibiq. interpp.

νανίαν σχόντες καὶ τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας κρατήσουσι, καὶ ὁ περίπλους οὐκέτι ἔσοιτο Ἀθηναίοις ὁμοῖος περὶ Πελοπόννησον· ἐλπίδα δ' εἶναι καὶ Ναύπακτον λαβεῖν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πεισθέντες Κνῆμον μὲν ναύαρχον ἔτι ὄντα καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπὶ ναυσὶν ὀλίγαις εὐθὺς πέμπουσι, τῷ δὲ ναυτικῷ περιήγγειλαν παρασκευασαμένῳ ὡς τάχιστα πλεῖν ἐς Λευκάδα. ἦσαν δὲ Κορίνθιοι ξυμπροθυμούμενοι μάλιστα τοῖς Ἀμπρακιώταις ἀποίκοις οὖσι. καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν ἔκ τε Κορίνθου καὶ Σικυῶνος καὶ τῶν ταύτῃ χωρίων ἐν παρασκευῇ ἦν, τὸ δ' ἐκ Λευκάδος καὶ Ἀνακτορίου καὶ Ἀμπρακίας πρότερον ἀφικόμενον ἐν Λευκάδι περιέμενε. Κνῆμος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ χίλιοι ὁπλῖται ἐπειδὴ ἐπεραιώθησαν λαθόντες Φορμίωνα, ὃς ἦρχε τῶν εἴκοσι νεῶν τῶν Ἀττικῶν αἳ περὶ Ναύπακτον ἐφρούρουν, εὐθὺς παρεσκευάζοντο τὴν κατὰ γῆν στρατείαν. καὶ αὐτῷ παρῆσαν Ἑλλήνων μὲν Ἀμπρακιῶται καὶ Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι καὶ οὓς αὐτὸς ἔχων ἦλθε χίλιοι Πελοποννησίων, βάρβαροι δὲ Χάονες χίλιοι ἀβασίλευτοι, ὧν ἡγοῦντο ἐπ' ἐτησίῳ προστασίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ γένους Φώτυος καὶ Νικάνωρ. ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασίλευτοι. Μολοσσοὺς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος ἐπίτροπος ὢν Θάρυπος τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος, καὶ Παραυαίους Ὄροιδος βασιλεὺς ὤν. Ὀρέσται δὲ χίλιοι, ὧν ἐβασίλευεν Ἀντίοχος, μετὰ Παραυαίων ξυνεστρατεύοντο Ὀροίδῳ Ἀντιόχου ἐπιτρέψαντος. ἔπεμψε δὲ καὶ Περδίκκας κρύφα τῶν Ἀθηναίων χιλίους Μακεδόνων, οἳ ὕστερον ἦλθον. τούτῳ τῷ στρατῷ ἐπορεύετο Κνῆμος, οὐ περιμείνας τὸ ἀπὸ Κορίνθου ναυτικόν· καὶ διὰ τῆς Ἀργείας ἰόντες Λιμναίαν κώμην ἀτείχιστον ἐπόρθησαν. ἀφικνοῦνταί τε ἐπὶ Στράτον, πόλιν μεγίστην τῆς Ἀκαρνανίας, νομίζοντες, εἰ ταύτην πρώτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τἄλλα προσχωρήσειν.

προστασίᾳ] i. e. *προστατείᾳ*. L. O. P. *στρατείᾳ*. Conf. supra c. 65. v. Valcken. ad Herodot. p. 555, 49. coll. Lobeck. ad Phrynich. p. 529., qui docet, vocem *προστασία curationem*, *praefecturam* et coniunctam cum his rebus *dignitatem* significare. Scripturam *προστατείᾳ* confirmari monet Dionis exemplo *προστατεῖαι ἐτήσιοι*. Apparebit, ait, cominus adspicientibus, haec tria nomina *πρόστασις*, *προστασία* et *προστατεία* neque ita mistos colores habere, ut non discerni possint, neque ita diductos, ut non interdum confundantur. Sic idem Thuc. II, 65. *ἡ τοῦ δήμου προστασία*. Pompae et magnificentiae regalis significatio huic formae fere solennis est; atque haud scio an cum *προστατεία* nunquam communicata. — Mox de forma nominis *Θαρύπου* v. Popp. prol. t. II. p. 135. not.

Ἀργείας] Inde a Gottlebero substituta erat coniectura Palmerii *Ἀγραίας*. Sed cum Ambraciotas propter Dolopum sedes in-

81 Ἀκαρνᾶνες δὲ αἰσθόμενοι κατά τε γῆν πολλὴν στρατιὰν ἐςβεβληκυῖαν ἔκ τε θαλάσσης ναυσὶν ἅμα τοὺς πολεμίους παρεσομένους, οὔτε ξυνεβοήθουν ἐφύλασσόν τε τὰ αὑτῶν ἕκαστοι, παρά τε Φορμίωνα ἔπεμπον κελεύοντες ἀμύνειν· ὁ δὲ ἀδύνατος ἔφη εἶναι ναυτικοῦ ἐκ Κορίνθου μέλλοντος ἐκπλεῖν Ναύπακτον ἐρήμην ἀπολιπεῖν. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τρία τέλη ποιήσαντες σφῶν αὐτῶν ἐχώρουν πρὸς τὴν τῶν Στρατίων πόλιν, ὅπως ἐγγὺς στρατοπεδευσάμενοι, εἰ μὴ λόγοις πείθοιεν, ἔργῳ πειρῷντο τοῦ τείχους. καὶ μέσον μὲν ἔχοντες προςῄεσαν Χάονες καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι, ἐκ δεξιᾶς δ' αὐτῶν Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτόριοι καὶ οἱ μετὰ τούτων, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Κνῆμος καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καὶ Ἀμπρακιῶται· διεῖχον δὲ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἔστιν ὅτε οὐδὲ ἑωρῶντο. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες τεταγμένοι τε προςῄεσαν καὶ διὰ φυλακῆς ἔχοντες ἕως ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν ἐπιτηδείῳ· οἱ δὲ Χάονες σφίσι τε αὐτοῖς πιστεύοντες καὶ ἀξιούμενοι ὑπὸ τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν μαχιμώτατοι εἶναι οὔτ' ἐπέσχον τὸ στρατόπεδον καταλαβεῖν χωρήσαντές τε ῥύμῃ μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων ἐνόμισαν αὐτοβοεὶ ἂν τὴν πόλιν ἑλεῖν καὶ αὐτῶν τὸ ἔργον γενέσθαι. γνόντες δ' αὐτοὺς οἱ Στράτιοι ἔτι προςιόντας καὶ ἡγησάμενοι, μεμονωμένων εἰ κρατήσειαν, οὐκ ἂν ἔτι σφίσι τοὺς Ἕλληνας ὁμοίως προςελθεῖν, προλοχίζουσι τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἔκ τε τῆς πόλεως ὁμόσε χωρήσαντες καὶ ἐκ τῶν ἐνεδρῶν προςπίπτουσι. καὶ ἐς φόβον καταστάντων διαφθει-

---

ter illos et Agraeos iacentes Agraei non possent attingere; Cnemus cum Peloponnesiis, Ambraciotis et reliquo exercitu Acarnanas aggressurus, ex Ambracia primum per Argivorum regionem *διὰ τῆς Ἀργείας* profectus est, qui cum iam prius II, 68. Ambraciotis resistere non potuissent, non metuendum erat, ne maioris exercitus iter impedirent. Qui exercitus deinde recta via per Limnaeam Stratum petiit. v. Popp. prol. t. II. p. 147. Mox in verbis *ταύτην πρώτην* vulgo inversus ordo est.

81. *μέσον — ἔχοντες*] Adiectivum substantivi loco est et tamen articulo caret ut IV, 31. *μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατον — Ἐπιτάδας εἶχε.* IV, 96. VI, 67.

διεῖχον — ἀλλήλων] Phavorin. in *διέχω* et iterum in *διεῖχον*, utroque loco exscripsit Thomam M. in *διέχει*.

καὶ οἱ μὲν — ἔχοντες] Phavorin. in *διὰ φυλακῆς.*

τὸ στρατόπεδον] Schol. *τὸ τό περιττὸν κεῖται.* Non abundat articulus, sed significat *sua castra, castra quae locare iussi erant.*

αὐτοβοεί] Suidas in v. et anecd. Bekk. t. I. p. 214. *αὐτοβοεί, παραχρῆμα συντελεσθῆναι ἐν πολεμικοῖς ἔργοις, οἷον ταχέως καὶ ἅμα τῷ πολεμικῷ ἀλαλαγμῷ. οὕτω Θουκυδίδης. παρὰ Θεοπόμπῳ δὲ ἀντὶ τοῦ κατὰ κράτος.* conf. III, 74. VIII, 23. Moeris *αὐτοβοεί, Ἀττικῶς. Θουκυδίδης ἐν ά. παραχρῆμα Ἑλληνικῶς.* Libro primo non reperitur. Iterum in anecd. Bekk. I. p. 465. ap. Etym. M. in v. et Hesych., ubi v. addenda ad t. I. p. 623.

ῥονται τε πολλοὶ τῶν Χαόνων καὶ οἱ ἄλλοι βάρβαροι ὡς εἶδον αὐτοὺς ἐνδόντας, οὐκέτι ὑπέμειναν, ἀλλ' ἐς φυγὴν κατέστησαν. τῶν δὲ Ἑλληνικῶν στρατοπέδων οὐδέτερον ᾔσθετο τῆς μάχης, διὰ τὸ πολὺ προελθεῖν αὐτοὺς καὶ στρατόπεδον οἰηθῆναι καταληψομένους ἐπείγεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐνέκειντο φεύγοντες οἱ βάρβαροι, ἀνελάμβανόν τε αὐτοὺς καὶ ξυναγαγόντες τὰ στρατόπεδα ἡσύχαζον αὐτοῦ τὴν ἡμέραν, ἐς χεῖρας μὲν οὐκ ἰόντων σφίσι τῶν Στρατίων διὰ τὸ μήπω τοὺς ἄλλους Ἀκαρνᾶνας ξυμβεβοηθηκέναι, ἄποθεν δὲ σφενδονώντων καὶ ἐς ἀπορίαν καθιστάντων· οὐ γὰρ ἦν ἄνευ ὅπλων κινηθῆναι. δοκοῦσι δ' οἱ Ἀκαρνᾶνες κράτιστοι εἶναι τοῦτο ποιεῖν. ἐπειδὴ δὲ νὺξ ἐγένετο, ἀναχωρήσας ὁ Κνῆμος 82 τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος ἐπὶ τὸν Ἄναπον ποταμόν, ὃς ἀπέχει σταδίους ὀγδοήκοντα Στράτου, τούς τε νεκροὺς κομίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους, καὶ Οἰνιαδῶν ξυμπαραγενομένων κατὰ φιλίαν ἀναχωρεῖ παρ' αὐτοὺς πρὶν τὴν ξυμβοήθειαν ἐλθεῖν. κἀκεῖθεν ἐπ' οἴκου ἀπῆλθον ἕκαστοι. οἱ δὲ Στράτιοι τροπαῖον ἔστησαν τῆς μάχης τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους.

Τὸ δ' ἐκ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν 83 ἐκ τοῦ Κρισαίου κόλπου ναυτικόν, ὃ ἔδει παραγενέσθαι τῷ Κνήμῳ, ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Ἀκαρνᾶνες, οὐ παραγίγνεται, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἐν Στράτῳ μάχης ναυμαχῆσαι πρὸς Φορμίωνα καὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων αἳ ἐφρούρουν ἐν Ναυπάκτῳ. ὁ γὰρ Φορμίων παραπλέοντας αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόλπου ἐτήρει, βουλόμενος ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔπλεον μὲν οὐχ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον παρεσκευασμένοι ἐς τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ οὐκ ἂν οἰόμενοι πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς τὰς σφετέρας τολμῆσαι τοὺς Ἀθηναίους εἴκοσι ταῖς ἑαυτῶν ναυμαχίαν ποιήσασθαι· ἐπειδὴ μέντοι ἀντιπαραπλέοντάς τε ἑώρων αὐτούς, παρὰ γῆν σφῶν κομιζομένων, καὶ ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον διαβαλλόντων ἐπὶ

---

83. Pugnam navalem hoc cap. descriptam in mente habuit Dionys. p. 839. loco mutilo, ubi vid. Krueger. p. 92.

ὅπως μὴ — Ἀκαρνᾶνες] i. e. ὅπως μὴ ἄνω (*sursum*) ξυμβοηθ. οἱ παρὰ θαλάσσῃ Ἀκαρνᾶνες ἀπὸ θαλάσσης. Conf. supr. c. 80.

σφῶν κομιζομένων — διαβαλλόντων] Genitivus absolutus pro nominativo participii, ut III, 13. βοηθησάντων ὑμῶν προθύμως πόλιν προςλήψεσθε. VIII, 76. ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικὸν — ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως διδόναι. Ita saepe genitivos absolutos pro casu participii ponunt, quem sequens verbum postulat. v. Matth. Gr. p. 818. b. not. Aliquoties genitivus subiecti simul deest, ut VI, 7. ἐλθόντων δὲ Ἀθηναίων οὐ πολλῷ ὕστερον — οἱ Ἀργεῖοι μετὰ τῶν Ἀθηναίων πανστρατιᾷ ἐξελθόντων τοὺς ἐν Ὀρνεαῖς —

Ἀκαρνανίας κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ προςπλέοντας σφίσι καὶ οὐκ ἔλαθον νυκτὸς ὑφορμισάμενοι, οὕτω δὴ ἀναγκάζονται ναυμαχεῖν κατὰ μέσον τὸν πορθμόν. στρατηγοὶ δὲ ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἑκάστων οἳ παρεσκευάζοντο, Κορινθίων δὲ Μαχάων καὶ Ἰσοκράτης καὶ Ἀγαθαρχίδας. καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐτάξαντο κύκλον τῶν νεῶν ὡς μέγιστον οἷοί τε ἦσαν μὴ διδόντες διέκπλουν, τὰς πρώρας μὲν ἔξω, εἴσω δὲ τὰς πρύμνας, καὶ τά τε λεπτὰ πλοῖα ἃ ξυνέπλει ἐντὸς ποιοῦνται καὶ πέντε ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως ἐκπλέοιεν διὰ 84 βραχέος παραγιγνόμενοι, εἴ πῃ προςπίπτοιεν οἱ ἐναντίοι. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι περιέπλεον αὐτοὺς κύκλῳ καὶ ξυνῆγον ἐς ὀλίγον, ἐν χρῷ ἀεὶ παραπλέοντες καὶ δόκησιν παρέχοντες αὐτίκα ἐμβαλεῖν· προείρητο δ᾽ αὐτοῖς ὑπὸ Φορμίωνος μὴ ἐπιχειρεῖν πρὶν ἂν αὐτὸς σημήνῃ. ἤλπιζε γὰρ αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν τάξιν, ὥςπερ ἐν γῇ πεζήν, ἀλλὰ ξυμπεσεῖσθαι πρὸς ἀλλήλας τὰς ναῦς καὶ τὰ πλοῖα ταραχὴν παρέξειν, εἴ τ᾽ ἐκπνεύσαι ἐκ τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα ὅπερ ἀναμένων τε περιέπλει καὶ εἰώθει γίγνεσθαι ἐπὶ τὴν ἕω, οὐ-

---

ἐπολιόρκουν, pro ἐξελθόντες. VII, 57. Ἰταλιωτῶν δὲ Θούριοι καὶ Μεταπόντιοι ἐν τοιαύταις ἀνάγκαις τότε κατειλημμένων ξυνεστράτευον το, pro κατειλημμένοι. v. act. phil. Monac. t. III. p. 237. VIII, 76., ubi e codd. legendum: δι᾽ ἑαυτοὺς ἐν τῇ Σάμῳ προκαθημένους καὶ πρότερον τοὺς ἐν τῇ πόλει κρατεῖν τοῦ ἐς τὸν Πειραιᾶ ἔςπλου καὶ νῦν ἐς τοσοῦτον καταστήσονται μὴ βουλομένων τοῖς ἐν τῇ Σάμῳ πάλιν τὴν πολιτείαν ἀποδοῦναι, pro βουλόμενοι. Genitivi etiam absoluti pro dativis participiorum usurpantur, plerumque repetito subiecto, ut I, 114. καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους — ἠγγέλθη αὐτῷ. v. Popp. prol. t. I. p. 120.

ἐτάξαντο κύκλον] Ante Dukerum addebant ποιήσαντες, quod deest in plerisque codd. et ex interpretamento adiectum est. conf. III, 78. κύκλον ταξαμένων αὐτῶν. Mox λεπτὰ πλοῖα per τὰ μικρά explicant Suidas, Photius et ex iis Phavorin. v. Popp. prol. t. II. p. 59.

καὶ πέντε ναῦς — παραγενόμενοι] Phavorin. in διὰ βραχέος. conf. Zonar. in eadem v., ubi v. Tittmann.

84. κατὰ μίαν ναῦν] i. e. *in Einer Linie*. Mox verba ἐν χρῷ memorant ex h. l. Suidas in v. et Zonar., ubi v. Tittm. Eustath. ad Hom. Il. p. 1451. *Rom.* ἀπὸ δὲ τοῦ χροὺς καὶ ἡ ἐν χρῷ κουρά, ἡ ψιλή — καὶ πρὸς τὸν χρῶτα — καὶ πλοῦς ἐν χρῷ, ὁ γῆς ἐγγύς. Θουκυδίδης ἐν χρῷ παραπλεῦσαι τὰς ναῦς. Imitatur Appian. B. C. V, 81. p. 819. *Schw.* οἱ μὲν τὸν κόλπον ἐν χρῷ παρὰ τὴν γῆν αὐτὴν μηνοειδεῖ στόλῳ παρέπλεον, ubi verba παρὰ — αὐτὴν interpretamentum esse visa sunt Abreschio Misc. obs. Vol. III. p. 151.

εἴ τ᾽ ἐκπνεύσαι] Saepe cum post μέν, tum alibi, ubi δέ exspectaveris, Thucydides τε usurpat. Sic εἴ τε hic et II, 8. 20. III, 54. 46. VI, 12. 78. VII, 64. et idem fortasse restituendum VIII, 24. pro εἰ δέ τι et III, 32. cum Kruegero Comm. Thuc. p. 268.

δένα χρόνον ἡσυχάσειν αὐτούς· καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῷ τε ἐνόμιζεν εἶναι ὁπόταν βούληται, τῶν νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν, καὶ τότε καλλίστην γίγνεσθαι. ὡς δὲ τό τε πνεῦμα κατῄει καὶ αἱ νῆες ἐν ὀλίγῳ ἤδη οὖσαι ὑπ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀνέμου τῶν τε πλοίων, ἅμα προςκειμένων ἐταράσσοντο, καὶ ναῦς τε νηὶ προςέπιπτε καὶ τοῖς κοντοῖς διωθοῦντο, βοῇ τε χρώμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφυλακῇ τε καὶ λοιδορίᾳ οὐδὲν κατήκουον οὔτε τῶν παραγγελλομένων οὔτε τῶν κελευστῶν καὶ τὰς κώπας ἀδύνατοι ὄντες ἐν κλυδωνίῳ ἀναφέρειν ἄνθρωποι ἄπειροι τοῖς κυβερνήταις ἀπειθεστέρας τὰς ναῦς παρεῖχον, τότε δὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον σημαίνει καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προςπεσόντες πρῶτον μὲν καταδύουσι τῶν στρατηγίδων νεῶν μίαν, ἔπειτα δὲ καὶ πάσας ῄ χωρήσειαν διέφθειρον, καὶ κατέστησαν ἐς ἀλκὴν μὲν μηδένα τρέπεσθαι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ταραχῆς, φεύγειν δ' ἐς Πάτρας καὶ Δύμην τῆς Ἀχαΐας. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καταδιώξαντες καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες τούς τε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείστους ἀνελόμενοι ἐς Μολύκρειον ἀπέπλεον, καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ Ῥίῳ καὶ ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι ἀνεχώρησαν ἐς Ναύπακτον. παρέπλευσαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι εὐθὺς ταῖς περιλοίποις τῶν νεῶν ἐκ τῆς Δύμης καὶ Πατρῶν ἐς Κυλλήνην τὸ Ἠλείων ἐπίνειον· καὶ ἀπὸ Λευκάδος Κνῆμος καὶ αἱ ἐκεῖθεν νῆες, ἃς ἔδει ταύταις ξυμμῖξαι, ἀφικνοῦνται μετὰ τὴν ἐν Στράτῳ μάχην ἐς τὴν Κυλλήνην.

85 Πέμπουσι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Κνήμῳ ξυμβούλους ἐπὶ τὰς ναῦς Τιμοκράτην καὶ Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα, κελεύοντες ἄλλην ναυμαχίαν βελτίω παρασκευάζεσθαι καὶ μὴ ὑπ' ὀλίγων νεῶν εἴργεσθαι τῆς θαλάσσης. ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς ἄλλως τε καὶ πρῶτον ναυμαχίας πειρασαμένοις πολὺς ὁ παράλογος εἶναι καὶ οὐ τοσούτῳ ᾤοντο σφῶν τὸ ναυτικὸν λείπεσθαι, γεγενῆσθαι δέ τινα μαλακίαν, οὐκ ἀντιτιθέντες τὴν Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ ἐμπειρίαν τῆς σφετέρας δι' ὀλίγου μελέτης. ὀργῇ οὖν ἀπέστελλον. οἱ δὲ ἀφικόμενοι μετὰ Κνήμου ναῦς τε περιήγγελλον κατὰ πόλεις καὶ τὰς προϋπαρχου-

---

καὶ τὰς κώπας — ἀναφέρειν] Phot. et Suidas in *κλυδώνιον*. v. Schleusner. cur. nov. p. 139. et animadv. p. 27. Mox *ἀνελόμενοι* non est: *interemerunt*, sed *suscepta maxima parte hominum* i. e. *sie nahmen den grössten Theil der Mannschaft und brachten ihn auf ihre Schiffe.* Alterum si dicere voluisset, activo *ἀνελόντες* opus erat.

ἀναθέντες] v. Herodot. VIII, 121. ibiq. Wessel. Procop. B. G. IV, 22. Scheffer. d. milit. naval. IV, 2.

85. *ἀντιτιθέντες*] cum genit. constructum, ut III, 56. *τῆς νῦν ἁμαρτίας ἀντιθεῖναι τὴν τότε ἁμαρτίαν.*

σας ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν. πέμπει δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐς τὰς Ἀθήνας τήν τε παρασκευὴν αὐτῶν ἀγγελοῦντας καὶ περὶ τῆς ναυμαχίας ἣν ἐνίκησαν φράσοντας, καὶ κελεύων αὐτῷ ναῦς ὅτι πλείστας διὰ τάχους ἀποστεῖλαι, ὡς καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐλπίδος οὔσης ἀεὶ ναυμαχήσειν. οἱ δὲ ἀποπέμπουσιν εἴκοσι ναῦς αὐτῷ, τῷ δὲ κομίζοντι αὐτὰς προςεπέστειλαν ἐς Κρήτην πρῶτον ἀφικέσθαι. Νικίας γὰρ Κρὴς Γορτύνιος πρόξενος ὢν πείθει αὐτοὺς ἐπὶ Κυδωνίαν πλεῦσαι, φάσκων προςποιήσειν αὐτὴν οὖσαν πολεμίαν· ἐπῆγε δὲ Πολιχνίταις χαριζόμενος ὁμόροις τῶν Κυδωνιατῶν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν τὰς ναῦς ᾤχετο ἐς Κρήτην καὶ μετὰ τῶν Πολιχνιτῶν ἐδῄου τὴν γῆν τῶν Κυδωνιατῶν, καὶ ἀπὸ ἀνέμων καὶ ὑπὸ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον.

86. Οἱ δ' ἐν τῇ Κυλλήνῃ Πελοποννήσιοι ἐν τούτῳ ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι περὶ Κρήτην κατείχοντο παρεσκευασμένοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρέπλευσαν ἐς Πάνορμον τὸν Ἀχαϊκόν, οὗπερ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προςβεβοηθήκει. παρέπλευσε δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Μολυκρικὸν καὶ ὡρμίσατο ἔξω αὐτοῦ ναυσὶν εἴκοσιν αἷςπερ καὶ ἐναυμάχησεν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ Ῥίον φίλιον τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δ' ἕτερον Ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· διέχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σταδίους μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης, τοῦ δὲ Κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ οὖν τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ οἱ Πελοποννήσιοι ἀπέχοντι οὐ πολὺ τοῦ Πανόρμου, ἐν ᾧ αὐτοῖς ὁ πεζὸς ἦν, ὡρμίσαντο καὶ αὐτοὶ ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους εἶδον. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνθώρμουν ἀλλήλοις μελετῶντές τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν, γνώμην ἔχοντες οἱ μὲν μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν Ῥίων ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος, οἱ δὲ μὴ ἐςπλεῖν ἐς τὰ στενά, νομίζοντες πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν ἐν ὀλίγῳ ναυμαχίαν. ἔπειτα ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Πελοποννησίων στρατηγοὶ βουλόμενοι ἐν τάχει τὴν ναυμαχίαν ποιῆσαι πρίν τι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιβοη-

---

86. *διέχετον*] *διείχετον* A. B. C. et plerique omnes, nisi quod f. g. *διειχέτην* habere videntur. Sed situs horum promontoriorum mutari non poterat, et idem erat etiam tum, cum Thucydides haec scripsit. Debebat igitur praesenti uti. Quod autem sunt, qui *διείχετον* defendant ex animadversione Schaeferi ad Apollon. Rhod. t. II. p. 146., imperfectorum dualis tertiam personam olim et ipsam in *τον* terminatam esse; hoc non potest Atticis scriptoribus concedi, quorum aetate iam immutabilis harum formarum usus obtinuerat. Scribendum igitur *διέχετον* cum Buttmanno Gr. max. I. p. 349. not.

οἱ μὲν μὴ — φοβούμενοι] Suidas in *Ῥία*.

οἱ δὲ μὴ — ἐκείνων εἶναι] Thom. M. in *πρός*.

θῆσαι ξυνεκάλεσαν τοὺς στρατιώτας πρῶτον, καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν προτέραν ἧσσαν φοβουμένους καὶ οὐ προθύμους ὄντας παρεκελεύσαντο καὶ ἔλεξαν τοιάδε.

87 Ἡ μὲν γενομένη ναυμαχία, ὦ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, εἴ τις ἄρα δι' αὐτὴν ὑμῶν φοβεῖται τὴν μέλλουσαν, οὐχὶ δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι. τῇ τε γὰρ παρασκευῇ ἐνδεὴς ἐγένετο, ὥςπερ ἴστε, καὶ οὐχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ στρατείαν ἐπλέομεν· ξυνέβη δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τύχης οὐκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι. καί πού τι καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας ἔσφηλεν. ὥςτε οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἡσσῆσθαι προςεγένετο, οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθέν, ἔχον δέ τινα ἐν αὐτῷ ἀντιλογίαν, τῆς ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι ἀμβλύνεσθαι, νομίσαι δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐνδέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ταῖς δὲ γνώμαις τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι, καὶ μὴ ἀπειρίαν τοῦ ἀνδρείου παρόντος προβαλλομένους εἰκότως ἂν ἔν τινι κακοὺς γενέσθαι. ὑμῶν δὲ οὐδ' ἡ ἀπειρία τοσοῦτον λείπεται ὅσον τόλμῃ προέχετε· τῶνδε δὲ ἡ ἐπιστήμη, ἣν μάλιστα φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχουσα καὶ μνήμην ἕξει ἐν τῷ δεινῷ ἐπιτελεῖν ἃ ἔμαθεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμία τέχνη πρὸς τοὺς κινδύνους ἰσχύει. φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει, τέχνη δὲ ἄνευ ἀλκῆς οὐδὲν ὠφελεῖ. πρὸς μὲν οὖν

---

87. *τὸ ἐκφοβῆσαι*] i. e. *ὥςτε ἐκφοβῆσαι.* v. Matth. Gr. p. 782. et Herm. ad Soph. Ai. 114.

οὐδὲ δίκαιον — ἀμβλύνεσθαι] Schol. *τὸ ἑξῆς· οὐ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ νικηθὲν κατὰ κράτος ἀμβλύνεσθαι*, et hoc verbum explicat per *ἀναπίπτειν.* v. I, 70. Verborum *ἔχον δέ τινα — ἀντιλογίαν* (i. e. *Rechtfertigungsgründe)* hic sensus est: *et qui rationes aliquas habent, quas adversariis obiiciant.* Heilmann. *Zur höchsten Ungebühr würden wir unsern Muth, der nie gänzlich* (imo *mit Gewalt*) *überwältigt worden, sondern noch immer einige Gründe hat, sich zu rechtfertigen, durch den misslichen Erfolg des Glücks schwächen lassen.* Verba *τῷ ἀποβάντι τῆς ξυμφορᾶς* periphrasis sunt pro *τῇ ἀποβάσῃ ξυμφορᾷ.*

ἄνευ — ὠφελεῖ] Stobae. serm. p. 192. *Schw.* vitiose: *Θουκυδίδης ἐν τῇ δημηγορίᾳ τοῦ Κνίκου* (leg. *Κνήμου*)· *ἄνευ — ἄνευ αὐτῆς οὐδὲν ὠφελεῖ.* Est Homeri Il. *μ'*, 412. imitatio. v. Victor. V. L. XXVIII, 21. Apud illum Sarpedon, cum verba faceret ad suos Lycios accusaretque illos, quod segnes forent in pugna ac multum remisissent veteris ferociae, rogans ipsos, ut se sequerentur, quia solus, quod magno animo adgrederetur, efficere non posset, in conclusione illius orationis inquit: *πλεόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον.* Dio Cass. L. 18. *τὰ δὲ δὴ πολλὰ τῶν ἄμεινον παρεσκευασμένων καὶ αἱ νῖκαι γίγνονται.*

φόβος — ἐκπλήσσει] Plut. d. virt. Alex. t. VII. p. 316. *φόβος γὰρ οὐ μόνον μνήμην ἐκπλήττει κατὰ τὸν Θουκυδίδην* etc. item Thom. M. p. 287., ubi v. Hemsterh. Achilles Tat. VII, 10. p. 600. *ἀλη-*

τὸ ἐμπειρότερον αὐτῶν τὸ τολμηρότερον ἀντιτάξασθε, πρὸς δὲ τὸ διὰ τὴν ἧσσαν δεδιέναι τὸ ἀπαράσκευοι τότε τυχεῖν. περιγίγνεται δὲ ὑμῖν πλῆθός τε νεῶν καὶ πρὸς τῇ γῇ οἰκείᾳ οὔσῃ ὁπλιτῶν παρόντων ναυμαχεῖν· τὰ δὲ πολλὰ τῶν πλειόνων καὶ ἄμεινον παρεσκευασμένων τὸ κράτος ἐστίν. ὥςτε οὐδὲ καθ᾽ ἓν εὑρίσκομεν εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους· καὶ ὅσα ἡμάρτομεν πρότερον, νῦν αὐτὰ ταῦτα προςγενόμενα διδασκαλίαν παρέξει. θαρσοῦντες οὖν καὶ κυβερνῆται καὶ ναῦται τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστος ἕπεσθε, χώραν μὴ προλείποντες ᾗ ἄν τις προςταχθῇ. τῶν δὲ πρότερον ἡγεμόνων οὐ χεῖρον τὴν ἐπιχείρησιν ἡμεῖς παρασκευάσομεν καὶ οὐκ ἐνδώσομεν πρόφασιν οὐδενὶ κακῷ γενέσθαι· ἢν δέ τις ἄρα καὶ βουληθῇ, κολασθήσεται τῇ πρεπούσῃ ζημίᾳ, οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμήσονται τοῖς προςήκουσιν ἄθλοις τῆς ἀρετῆς.

88 Τοιαῦτα μὲν τοῖς Πελοποννησίοις οἱ ἄρχοντες παρεκελεύσαντο. ὁ δὲ Φορμίων δεδιὼς καὶ αὐτὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν ὀῤῥωδίαν καὶ αἰσθόμενος ὅτι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι ἐφοβοῦντο, ἐβούλετο ξυγκαλέσας θαρσῦναί τε καὶ παραίνεσιν ἐν τῷ παρόντι ποιήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ ἀεὶ αὐτοῖς ἔλεγε καὶ προπαρεσκεύαζε τὰς γνώμας ὡς οὐδὲν αὐτοῖς πλῆθος νεῶν τοσοῦτον, ἢν ἐπιπλέῃ, ὅ,τι οὐχ ὑπομενετέον αὐτοῖς ἐστι· καὶ οἱ στρατιῶται ἐκ πολλοῦ ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν μηδένα ὄχλον Ἀθηναῖοι ὄντες Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν. τότε δὲ πρὸς τὴν παροῦσαν ὄψιν ὁρῶν αὐτοὺς ἀθυμοῦντας ἐβούλετο ὑπόμνησιν ποιήσασθαι τοῦ θαρσεῖν, καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Ἀθηναίους ἔλεξε τοιάδε.

89 Ὁρῶν ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, πεφοβημένους τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ξυνεκάλεσα, οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν ὀῤῥωδίᾳ ἔχειν. οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν διὰ τὸ προνενικῆσθαι καὶ μηδὲ αὐτοὶ οἴεσθαι ὁμοῖοι ἡμῖν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο· ἔπειτα ᾧ μάλιστα πιστεύοντες προςέρχονται, ὡς προςῆκον σφίσιν ἀν-

---

θῆς δέ ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι μνήμην ἐκπλήσσειν πέφυκε φόβος. Sallust. Cat. 60. *timor animi auribus officit.* Mox ad χώραν spectat glossa Suidae: χώρα, ὁ τόπος. παρὰ δὲ Θουκυδίδῃ χώρα, ἡ τάξις, ex scholiis.

88. ἐκ σφίσιν — ὑποχωρεῖν] Thom. M. p. 80. Verbum ὑποχωρεῖν cum accus. constructum est, quoniam ad sensum idem est quod φεύγειν. Eadem structura insolentior verbi ὑπεξέρχεσθαι III, 34.

89. Cum Phormionis hac oratione confer Iugurthae adhortationem ad milites apud Sallustium Iug. c. 49.

καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου] Haack. *non ad parem numerum.* Sed

δρείοις εἶναι, οὐ δι' ἄλλο τι θαρσοῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν τὰ πλείω κατορθοῦντες, καὶ οἴονται σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποιήσειν τὸ αὐτό. τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέσται, εἴπερ καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ, ἐπεὶ εὐψυχίᾳ γε οὐδὲν προφέρουσι, τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι θρασύτεροί ἐσμεν. Λακεδαιμόνιοί τε ἡγούμενοι τῶν ξυμμάχων διὰ τὴν σφετέραν δόξαν ἄκοντας προσάγουσι τοὺς πολλοὺς ἐς τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ οὐκ ἄν ποτε ἐπεχείρησαν

---

hoc iam inest verbis *τὸ πλῆθος τῶν νεῶν*. Doederl. act. phil. Mon. t. II. p. 368. not. multo labore et contra morem *hanc navium copiam sibi paraverunt, et tamen nostram non aequant*, ut *καὶ οὐ* sit pro *ἀλλ' οὐ*, ut in Plat. Protag. p. 337. *Steph.* et ap. Tacit. Annal. I, 13. *Asinium avidum et minorem* i. e. *sed min.*, quod reponere voluit Muretus. Laudat in hanc rem Schaeferum ad Apollon. Rhod. t. II. p. 218. conf. Acta t. I. p. 47. Doederl. spec. nov. ed. Sophocl. p. 25. Multo labore et contra morem naves a Lacedaemoniis paratas esse, nuspiam dictum comparet; nec ab illorum navibus suas non aequari, Phormio affirmat; peritia tantum sese praestare adversariis, militibus inculcat. Duo mihi dicere videtur: et navium hostilium numerum maiorem esse, quam suarum; et reliquum quoque apparatum, velut numerum militum, armaturam, remigium etc. non paria suis esse i. e. *οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο.*

ἔπειτα — θρασύτεροί ἐσμεν] i. e. *deinde (quo freti maxime contra nos tendunt, quasi fortitudo ad ipsos pertineat) nullam aliam ob causam audaces sunt, nisi ob pugnae pedestris peritiam, qua factum est ut pleraque feliciter gererent.* Mox verbi *ποιήσειν* subiectum est *τὴν ἐμπειρίαν ἐν τῷ πεζῷ*, et *τὸ αὐτὸ* referendum ad *κατορθοῦντες*, unde repetendum: *τὸ κατορθοῦν*, hoc sensu: *et in rebus etiam nauticis putant sibi idem praestituram pedestris pugnae prudentiam* i. e. neque minus in pugna navali victoriam sibi paratum iri illa pedestris pugnae peritia. Verborum *τὸ δὲ — περιέσται* subiectum est *τὸ θαρσεῖν*, *sed fiducia merito nobis nunc prae iis aderit.* Ad *ἐκείνῳ* cogita: *ἐν τῷ πεζῷ.* Verba *τῷ δὲ ἑκάτεροι — ἐσμέν* sic ordinanda sunt: *τῷ δὲ ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροι εἶναι ἑκάτεροι θρασύτεροί ἐσμεν*, nam *ἑκάτεροι* de industria illo loco posuit, quia bis a lectore cogitatum voluit: *quod autem utrique maiorem alicuius rei peritiam habemus, eo utrique sumus audaciores.* Indicat his verbis, quare Atheniensibus maior in praesentia quidem fiducia esse debeat: nam magno animo et fortitudine Lacedaemonios praestare negat; utrosque se alicuius rei peritia se antecellere, eoque se audaciores esse ait. In praesentia autem id adesse, quo ipsi, Athenienses, excellant, rei navalis prudentiam demonstrari posse. Heilmannus ita interpretatur: *denn an Heldenmuth haben sie nichts vor uns voraus, und was die Geschicklichkeit auf beiden Seiten betrifft, so können wir ohnstreitig mit mehrerem Recht darauf trotzen.* Sed haec ratio exigit, ut et *ἡμεῖς θρασύτεροι* et *θρασύτεροι ἂν εἴημεν* legeretur. Infinitivus autem cum nominativo iunctus ita explicari potest: *τῷ δὲ, ὅτι ἑκάτεροί τι ἐμπειρότεροί ἐσμεν, θρασύτεροί ἐσμεν.* Illud: mit *mehrerem Recht* plane non in graecis est.

ἡσσηθέντες παρὰ πολὺ αὖθις ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν δείσητε. πολὺ δὲ ὑμεῖς ἐκείνοις πλέω φόβον παρέχετε καὶ πιστότερον κατά τε τὸ προνενικηκέναι καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἡγοῦνται μὴ μέλλοντάς τι ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν ἀνθίστασθαι ἡμᾶς. ἀντίπαλοι μὲν γὰρ οἱ πλείους, ὥςπερ οὗτοι, τῇ δυνάμει τὸ πλέον πίσυνοι ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέρχονται· οἱ δ' ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι μέγα τι τῆς διανοίας τὸ βέβαιον ἔχοντες ἀντιτολμῶσιν. ἃ λογιζόμενοι οὗτοι τῷ οὐκ εἰκότι πλέον πεφόβηνται ἡμᾶς ἢ τῇ κατὰ λόγον παρασκευῇ. πολλὰ δὲ καὶ στρατόπεδα ἤδη ἔπεσεν ὑπ' ἐλασσόνων τῇ ἀπειρίᾳ, ἔστι δὲ ἃ καὶ τῇ ἀτολμίᾳ· ὧν οὐδετέρου

παρὰ πολὺ] Schol. ad Aristoph. Plut. 445. Thom. M. p. 687. v. ad I, 29. Matth. Gr. §. 588. δ.

ἄξιον τοῦ παρὰ πολὺ] sc. προνενικηκέναι. Sed cum his conferri non queunt, quae Krueger. ad Dionys. p. 48. comparavit verba VII, 66. τῷ παρ' ἐλπίδα τοῦ αὐχήματος σφαλλόμενοι καὶ παρὰ ἰσχὺν τῆς δυνάμεως ἐνδιδόασιν, ubi τὸ παρ' ἐλπίδα τ. αὐχ. est: *das ihrem Uebermuth unerwartete*, neque quidquam supplendum est. Recte haec comparavit VIII, 41. ἀφεὶς τὸ ἐς τὴν Χίον ἔπλει ἐς τὴν Καῦνον, i. e. τὸ πλεῖν ἐς τὴν Χ. Popp. prol. t. I. p. 285. supplet: ἄξιον τοῦ παραπολὺ πράττειν πράξειν, quo sensu, nescio; vel ἄξιόν του scribendum esse colligit ex VIII, 106. ἀπηλλάγησαν τοῦ — τοὺς πολεμίους ἔτι ἀξίους του ἐς τὰ ναυτικὰ νομίζειν. Verum sic quid voce παραπολὺ opus sit, non magis intelligitur.

ἀντίπαλοι — ἀντιτολμῶσιν] Verba sic ordinanda sunt: οἱ πλείους (*die Mehrzahl der Menschen*) ἀντίπαλοι (sc. ὄντες i. e. *wenn sie dem Gegner gewachsen sind*), ὥςπερ οὗτοι etc. Sensus idem est, ac si scripsisset: ἀντίπαλον ὄντα τῇ δυνάμει τὸ πλέον ἢ τῇ γνώμῃ πίσυνον ἐπέρχεσθαι, πλειόνων ἐστι, at οἱ ἐκ πολλῷ ὑποδεεστέρων (sc. ἐπερχόμενοι) καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι ἀντιτολμῶσιν (οὐ τῇ δυνάμει τὸ πλέον πίσυνοι,) ἢ ὅτι μέγα τι τὸ βέβαιον τῆς διανοίας ἔχουσι. Verte: *denn dass einer einem Feinde, welchem er völlig gewachsen ist, so wie diese uns jetzt, zu Leibe geht, wobei er mehr auf seine Macht als auf seinen Muth und seine Klugheit bauet, das ist nichts Seltenes. Allein wer mit weit geringeren Rüstungen und dabei ohne Zwang dergleichen wagt, den kann nur ein nicht zu erschütternder Heldenmuth bewegen, seinem Feind so kühn die Spitze zu bieten.* Huc spectat glossa Photii περιωπή, καὶ πισύνη (leg. πίσυνοι) καὶ πίστις· πάντα ταῦτα γλωττώδη παρὰ Θουκυδίδῃ etc. Conf. Suidas et Phavorin. in ead. v.

ἃ λογιζόμενοι — παρασκευῇ] i. e. *hanc nostram peritiae et fortitudinis praestantiam reputantes isti, nos magis extimescunt propter id quod non exspectabant, non verisimile erat* (τῷ οὐκ εἰκότι sc. nos cum tanto minoribus copiis ipsis obviam ituros), *quam propter aequalem* sive *iustum apparatum*, quem non habemus; ubi inter se opponuntur τὸ οὐκ εἰκός et ἡ κατὰ λόγον παρασκευή i. e. *die verhältnissmässige Rüstung*. Paulo post sequentia ita intellige: *multi enim iam exercitus devicti sunt ob imperitiam a numero inferioribus* etc.

ἡμεῖς νῦν μετέχομεν. τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἑκὼν εἶναι ποιήσομαι, οὐδὲ ἐςπλεύσομαι ἐς αὐτόν. ὁρῶ γὰρ ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ἀνεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείροις καὶ ἄμεινον πλεούσαις ἡ στενοχωρία οὐ ξυμφέρει. οὔτε γὰρ ἂν ἐπιπλεύσειέ τις ὡς χρὴ ἐς ἐμβολὴν μὴ ἔχων τὴν πρόςοψιν τῶν πολεμίων ἐκ πολλοῦ, οὔτε ἂν ἀποχωρήσειεν ἐν δέοντι πιεζόμενος· διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἀναστροφαί, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν, ἀλλ' ἀνάγκη ἂν εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι, καὶ ἐν τούτῳ αἱ πλείους νῆες κρείσσους γίγνονται. τούτων μὲν οὖν ἐγὼ ἕξω τὴν πρόνοιαν κατὰ τὸ δυνατόν· ὑμεῖς δὲ εὔτακτοι παρὰ ταῖς ναυσὶ μένοντες τά τε παραγγελλόμενα ὀξέως δέχεσθε ἄλλως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφορμήσεως οὔσης καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγεῖσθε, ὥς τε τὰ πολλὰ τῶν πολεμικῶν ξυμφέρει καὶ ναυμαχίᾳ οὐχ ἥκιστα, ἀμύνασθε δὲ τούςδε ἀξίως τῶν προειργασμένων. ὁ δὲ ἀγὼν μέγας ὑμῖν, ἢ καταλῦσαι Πελοποννησίων τὴν ἐλπίδα τοῦ ναυτικοῦ ἢ ἐγγυτέρω καταστῆσαι Ἀθηναίοις τὸν φόβον περὶ τῆς θαλάσσης. ἀναμιμνήσκω δ' αὖ ὑμᾶς ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλούς. ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὁμοῖαι εἶναι.

90 Τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Φορμίων παρεκελεύετο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν

τὸν δὲ ἀγῶνα — ποιήσομαι] Thom. M. p. 291. sic adfert οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἑκὼν εἶναι τὴν ναυμαχίαν ποιήσομαι. De formula ἑκὼν εἶναι v. Greg. Cor. p. 73. Herm. ad Viger. p. 888.

ἐς ἐμβολὴν] Impetus cum fiebat in latera, ἐς ἐμβολὴν dicebatur; differt προςβολή, concursus adversus VII, 70. Paulo post Beckius coniecit πρόοψιν, quod non est necesse, quia sequitur ἐκ πολλοῦ i. e. *ex longinquo*. Conf. Dio Cass. L, 29. μήτε διεκπλεῖν μήτε περιπλεῖν, ἅπερ ναυμαχίας ἔργα ἐστί.

ὥς τε τὰ πολλὰ — οὐχ ἥκιστα] ὥςπερ N. ceteri ὥςτε. Bekker. et Haack. receperunt coniecturam Stephani ὃ ἔς τε τὰ π. Ego voce ὥς τε divisim scripta recte hunc locum exhiberi putavi. Nam particulae traiectio non rara. v. ad I, 1. et alibi, Schaefer. ad Apollon. Rhod. t. II. p. 299. Adde VII, 18. init. ὥςπερ τε προσεδέδεκτο αὐτοῖς, καὶ τῶν Συρακοσίων καὶ Κορινθίων ἐναγόντων. IV, 24. τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορμεῖν, καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. Krueger. ad Dionys. p. 116. Heindorf. ad Plat. Protag. §. 42. Quare non opus est, ut cum Poppone obs. p. 227. verba transponantur ὡς τά τε πολλὰ τῶν πολ., καὶ ξυμφέρον ναυμαχίᾳ οὐχ ἥκιστα. Sic enim legit tot codicum auctoritate despecta, arrepto scholio huiusmodi: καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον ἔχετε, ἤτοι ἐν τῷ πολέμῳ κόσμον ἔχετε καὶ σιγήν, καὶ ξυμφέρον ὂν τοῖς μετιοῦσιν ἐπιπολὺ τὰ πολεμικά, καὶ μάλιστα τοῖς ναυμαχοῦσιν, in quo manum scriptoris latere putavit. v. ad Dionys. de C. V. p. 50. *Ien.*

ἡσσημένων — εἶναι] Stobae. serm. p. 212. *Schow.*

κόλπον καὶ τὰ στενά, βουλόμενοι ἄκοντας ἔσω προαγαγεῖν αὐτούς, ἀναγόμενοι ἅμα ἕῳ ἔπλεον ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν γῆν ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου, δεξιῷ κέρα ἡγουμένῳ, ὥςπερ καὶ ὥρμουν· ἐπὶ δ' αὐτῷ εἴκοσι ἔταξαν τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως εἰ ἄρα νομίσας ἐπὶ τὴν Ναύπακτον αὐτοὺς πλεῖν ὁ Φορμίων καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθῶν ταύτῃ παραπλέοι, μὴ διαφύγοιεν πλέοντα τὸν ἐπίπλουν σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἔξω τοῦ ἑαυτῶν κέρως, ἀλλ' αὗται αἱ νῆες περικλήσειαν. ὁ δὲ ὅπερ ἐκεῖνοι προςεδέχοντο φοβηθεὶς περὶ τῷ χωρίῳ ἐρήμῳ ὄντι ὡς ἑώρα ἀναγομένους αὐτούς, ἄκων καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβιβάσας ἔπλει παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα τῶν Μεσσηνίων παρεβοήθει. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως παραπλέοντας καὶ ἤδη ὄντας ἐντὸς τοῦ κόλπου τε καὶ πρὸς τῇ γῇ, ὅπερ ἐβούλοντο μάλιστα, ἀπὸ σημείου ἑνὸς ἄφνω ἐπιστρέψαντες τὰς ναῦς μετωπηδὸν ἔπλεον ὡς εἶχε τάχους ἕκαστος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἤλπιζον πάσας τὰς ναῦς ἀπολήψεσθαι. τῶν δὲ ἕνδεκα μὲν αἵπερ ἡγοῦντο ὑπεκφεύγουσι τὸ κέρας τῶν Πελο-

---

90. *οὐκ ἐπέπλεον*] Etenim Athenienses extra sinum apud Rhium Molycricum stationem habebant; Lacedaemonii apud Panormum naves appulsas tenebant. Plerumque locorum angustias Peloponnesii petebant, quas Athenienses evitare studebant, utpote artibus suis, navibusque peritis et celeriter navigantibus non opportunas, quoniam ibi circumnavigare, se procul recipere et naves cito convertere non poterant, sed pugna navalis terrestri similis fiebat. Quales erant omnes pugnae, in quibus Peloponnesii vel vicerunt, vel certe ancipite Marte certarunt, ut in freto Siculo IV, 25. in portu Syracusarum et ad duo promontoria Achaiae VII, 34. Id quod ipse Phormio supra docuit in adhortatione ad milites.

κατὰ — κέρως] Schol. *ὡς ἂν εἰ ἔλεγε μίαν κατακολουθοῦσαν τῇ ἑτέρᾳ. τοῦτο γὰρ τὸ ἐπὶ κέρως δηλοῖ*, idemque significatur verbis *κατὰ μίαν*. Igitur pleonasmus est. Dicitur etiam *κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένους πλεῖν* II, 83.

μετωπηδόν] Aciem primum instruxerunt in ordines, quorum singuli quaternas naves habebant (i. e. *vier in der Fronte*) deinde conversione facta (i. e. *mit einer Schwenkung*) *adversis frontibus* (*μετωπηδόν*) Athenienses ad oppositum litus navigantes petierunt. Ita Poppo prol. t. II. p. 62. Sed *μετωπηδόν* est *iunctis frontibus*, ut dicas cum Virgilio Aen. V, 158. Nos: *eine geschlossene Fronte bildend*. Opponitur *τῷ ἐπὶ κέρως πλεῖν*, ut patet e Lucian. de conscr. hist. t. IV. p. 194. *ἀλλ' οὐδὲ ὅπλα ἐκεῖνός γε ᾔδει, οὐδὲ μηχανήματα οἷά ἐστιν, οὐδὲ τάξεων ἢ καταλοχισμῶν ὀνόματα. πάνυ γοῦν ἔμελεν αὐτῷ πλαγίαν μὲν τὴν ὀρθίαν φάλαγγα, ἐπὶ κέρως δὲ λέγειν τὸ ἐπὶ μετώπου ἄγειν.* et p. 200. *τί ἐπὶ κέρως, καὶ τί ἐπὶ μετώπου;* v. Dorv. ad Charit. p. 584. add. Wessel. ad Herodot. VII, 100., qui *aequata serie* interpretatur. Paulo post ex h. l. memoriter citant Suidas et Phavorin. in *ἐξένευσαν* verba: *καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν, ὅσαι μὴ ἐξένευσαν*, itidemque verba *καί τινας ἀναδούμενοι κενὰς εἷλκον.*

πονιησίων καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐπικαταλαβόντες ἐξέωσάν τε πρὸς τὴν γῆν ὑποφευγούσας καὶ διέφθειραν, ἄνδρας τε τῶν Ἀθηναίων ἀπέκτειναν ὅσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν. καὶ τῶν νεῶν τινας ἀναδούμενοι εἷλκον κενάς, μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἷλον· τὰς δέ τινας οἱ Μεσσήνιοι παραβοηθήσαντες καὶ ἐπεσβαίνοντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπιβάντες, ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων μαχόμενοι ἀφείλοντο ἑλκομένας ἤδη. ταύτῃ μὲν 91 οὖν οἱ Πελοποννήσιοι ἐκράτουν τε καὶ ἔφθειραν τὰς Ἀττικὰς ναῦς· αἱ δὲ εἴκοσι νῆες αὐτῶν αἱ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐδίωκον τὰς ἕνδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων αἵπερ ὑπεξέφυγον τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν. καὶ φθάνουσιν αὐτοὺς πλὴν μιᾶς νεὼς προκαταφυγοῦσαι ἐς τὴν Ναύπακτον, καὶ ἴσχουσαι ἀντίπρωροι κατὰ τὸ Ἀπολλώνιον παρεσκευάζοντο ἀμυνούμενοι, ἢν ἐς τὴν γῆν ἐπὶ σφᾶς πλέωσιν. οἱ δὲ παραγενόμενοι ὕστερον ἐπαιώνιζόν τε ἅμα πλέοντες ὡς νενικηκότες καὶ τὴν μίαν ναῦν τῶν Ἀθηναίων τὴν ὑπόλοιπον ἐδίωκε Λευκαδία ναῦς μία πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων. ἔτυχε δὲ ὁλκὰς ὁρμοῦσα μετέωρος, περὶ ἣν ἡ Ἀττικὴ ναῦς φθάσασα τῇ Λευκαδίᾳ διωκούσῃ ἐμβάλλει μέσῃ καὶ καταδύει. τοῖς μὲν οὖν Πελοποννησίοις γενομένου τούτου ἀπροσδοκήτου τε καὶ παρὰ λόγον φόβος ἐμπίπτει· καὶ ἅμα ἀτάκτως διώκοντες διὰ τὸ κρατεῖν αἱ μέν τινες τῶν νεῶν καθεῖσαι τὰς κώπας ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ, ἀξύμφορον δρῶντες πρὸς τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν, βουλόμενοι τὰς πλείους περιμεῖναι, αἱ δὲ καὶ ἐς βραχέα ἀπειρίᾳ χωρίων

---

91. *Ἀπολλώνιον*] Suidas in v. et in *Ἀθήναιον*, in *Δημήτρειον*, et *Ποσειδώνειον*, Phavorin. in *Ἀθήναιον*, Anecd. Bekk. I. p. 430., ex quibus patet, olim nonnullos legisse *Ἀπολλώνειον*, quam formam Doricam dicunt Grammatici.

ὁλκάς] Suidas *παρὰ Θουκυδίδῃ ἡ ἐμπορικὴ ναῦς*.

αἱ μὲν — περιμεῖναι] Priscian. XVII. p. 1100., ubi pro *ἐπέστησαν* reperitur *ἀπέστησαν*. Verborum *ἀξύμφορον δρῶντες* hic sensus: *rem sibi perniciosam facientes*. Sic nonnunquam vox Latina *inutilis* accipienda, sic voces *ἀλυσιτελής* et *ἀχρεῖος*. Docet Gottleber. ex Polyb. III, 116. extr. laudatis Clark. ad Hom. Il. II, 169. Cuper. obs. I, 14. Davis. ad Hirt. B. A. 65. Burmann. ad Ovid. ep. ex Pont. II, 8, 59. Totius loci sensum sic expressit vulgaris interpres: *demissis remis navigationis cursum inhibuerunt, rem sibi inutilem facientes, propter incursionem, quam hostis ex brevi spatio in ipsas erat facturus.* Et sic Heilmann.: *so hielten einige Schiffe, so doch in Ansehung des nahen Anlaufs, den der Feind gegen sie nehmen konnte, sehr zu ihrem Nachtheil gereichte, durch Senkung der Ruder ihren Lauf ein, um auf die übrigen zu warten.* Hoc enim voluit scriptor: dum naves Atheniensium e fuga redeuntes incitato cursu contra Peloponnesiorum naves, qui illas fugientes paulo ante persequebantur, parvo iam intervallo distantes feruntur, rem perniciosam sibi fecisse Peloponnesios, cum

92 ὤκειλαν. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἰδόντας ταῦτα γιγνόμενα θάρσος τε ἔλαβε καὶ ἀπὸ ἑνὸς κελεύσματος ἐμβοήσαντες ἐπ' αὐτοὺς ὥρμησαν. οἱ δὲ διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἁμαρτήματα καὶ τὴν παροῦσαν ἀταξίαν ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν, ἔπειτα δὲ ἐτράποντο ἐς τὸν Πάνορμον, ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τάς τε ἐγγὺς οὔσας μάλιστα ναῦς ἔλαβον ἓξ καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀφείλοντο ἃς ἐκεῖνοι πρὸς τῇ γῇ διαφθείραντες τὸ πρῶτον ἀνεδήσαντο· ἄνδρας τε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ καὶ ἐζώγρησαν. ἐπὶ δὲ τῆς Λευκαδίας νεὼς ἣ περὶ τὴν ὁλκάδα κατέδυ Τιμοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος πλέων, ὡς ἡ ναῦς διεφθείρετο, ἔσφαξεν ἑαυτόν, καὶ ἐξέπεσεν ἐς τὸν Ναυπακτίων λιμένα. ἀναχωρήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν ὅθεν ἀναγόμενοι ἐκράτησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ ναυάγια ὅσα πρὸς τῇ ἑαυτῶν ἦν ἀνείλοντο, καὶ τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐκείνων ὑπόσπονδα ἀπέδοσαν. ἔστησαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον ὡς νενικηκότες, τῆς τροπῆς, ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν· καὶ ἥνπερ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Ἀχαϊκὸν παρὰ τὸ τροπαῖον. μετὰ δὲ ταῦτα φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν ὑπὸ νύκτα ἐσέπλευσαν ἐς τὸν κόλπον τὸν Κρισαῖον καὶ Κόρινθον πάντες πλὴν Λευκαδίων. καὶ οἱ ἐκ τῆς Κρήτης Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσίν, αἷς ἔδει πρὸ τῆς ναυμαχίας τῷ Φορμίωνι παραγενέσθαι, οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ναύπακτον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

93 Πρὶν δὲ διαλῦσαι τὸ ἐς Κόρινθόν τε καὶ τὸν Κρισαῖον κόλπον ἀναχωρῆσαν ναυτικὸν ὁ Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν Πελοποννησίων ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος ἐβούλοντο διδαξάντων Μεγαρέων ἀποπειρᾶσαι τοῦ Πειραιῶς τοῦ λιμένος τῶν Ἀθηναίων· ἦν δὲ ἀφύλακτος καὶ ἄκληστος εἰκότως διὰ τὸ ἐπικρατεῖν πολὺ τῷ ναυτικῷ. ἐδόκει δὲ λαβόντα τῶν ναυτῶν ἕκαστον τὴν κώπην καὶ τὸ ὑπηρέσιον καὶ τὸν τροπωτῆρα πεζῇ ἰέναι ἐκ Κορίνθου ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν, καὶ ἀφικομένους κατὰ τάχος ἐς Μέγαρα καθελκύσαντας ἐκ Νισαίας τοῦ νεωρίου αὐτῶν τεσσαράκοντα ναῦς αἳ ἔτυχον αὐτόθι οὖσαι πλεῦσαι εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ· οὔτε γὰρ ναυτικὸν ἦν προφυλάσσον ἐν αὐτῷ οὐδὲν οὔτε προσδοκία οὐδεμία μὴ ἄν ποτε οἱ πολέμιοι ἐξαπιναίως οὕτως ἐπιπλεύσειαν, ἐπεὶ οὐδ' ἀπὸ τοῦ προφανοῦς τολμῆσαι ἂν καθ' ἡσυχίαν, οὐδὲ εἰ διενοοῦντο, μὴ οὐκ ἂν προαισθέσθαι. ὡς

---

remis inhiberent et se propinquae iam Atheniensium incursioni exponerent.

92. διαφθείραντες] i. e. *welche sie unfähig gemacht hatten, zu segeln.* Conf. c. 90. τὰς δὲ ἄλλας — εἷλκον κενάς. v. ad I, 50.
ἐξέπεσεν] i. e. *in Naupacti portum delatus est.*

δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἐχώρουν εὐθύς· καὶ ἀφικόμενοι νυκτὸς καὶ καθελκύσαντες ἐκ τῆς Νισαίας τὰς ναῦς ἔπλεον ἐπὶ μὲν τὸν Πειραιᾶ οὐκέτι, ὥςπερ διενοοῦντο, καταδείσαντες τὸν κίνδυνον, καί τις καὶ ἄνεμος λέγεται αὐτοὺς κωλῦσαι, ἐπὶ δὲ τῆς Σαλαμῖνος τὸ ἀκρωτήριον τὸ πρὸς Μέγαρα ὁρῶν· καὶ φρούριον ἐπ' αὐτοῦ ἦν καὶ νεῶν τριῶν φυλακὴ τοῦ μὴ ἐςπλεῖν Μεγαρεῦσι μηδ' ἐκπλεῖν μηδέν. τῷ τε φρουρίῳ προςέβαλον καὶ τὰς τριήρεις ἀφείλκυσαν κενάς, τήν τε ἄλλην Σαλαμῖνα ἀπροςδοκήτοις ἐπιπεσόντες ἐπόρθουν. ἐς δὲ τὰς Ἀθή- 94 νας φρυκτοί τε ᾔροντο πολέμιοι καὶ ἔκπληξις ἐγένετο οὐδεμιᾶς τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐλάσσων. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἐς τὸν Πειραιᾶ ᾤοντο τοὺς πολεμίους ἐςπεπλευκέναι ἤδη, οἱ δ' ἐν τῷ Πειραιεῖ τήν τε Σαλαμῖνα ᾑρῆσθαι ἐνόμιζον καὶ παρὰ σφᾶς ὅσον οὐκ ἐςπλεῖν αὐτούς· ὅπερ ἂν εἰ ἐβουλήθησαν μὴ κατοκνῆσαι, ῥᾳδίως ἂν ἐγένετο καὶ οὐκ ἂν ἄνεμος ἐκώλυσε. βοηθήσαντες δὲ ἅμ' ἡμέρᾳ πανδημεὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν Πειραιᾶ ναῦς τε καθεῖλκον καὶ ἐςβάντες κατὰ σπουδὴν καὶ πολλῷ θορύβῳ ταῖς μὲν ναυσὶν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα ἔπλεον, τῷ πεζῷ δὲ φυλακὰς τοῦ Πειραιῶς καθίσταντο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ὡς ᾔσθοντο τὴν βοήθειαν, καταδραμόντες τῆς Σαλαμῖνος τὰ πολλὰ καὶ ἀνθρώπους καὶ λείαν λαβόντες καὶ τὰς τρεῖς ναῦς ἐκ τοῦ Βουδόρου τοῦ φρουρίου κατὰ τάχος ἐπὶ τῆς Νισαίας ἔπλεον· ἔστι γὰρ ὅ,τι καὶ αἱ νῆες αὐτοὺς διὰ χρόνου καθελκυσθεῖσαι καὶ οὐδὲν στέγουσαι ἐφόβουν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰ Μέγαρα πάλιν ἐπὶ τῆς Κορίνθου ἀπεχώρησαν πεζοί· οἱ δ' Ἀθηναῖοι οὐκέτι καταλαβόντες πρὸς τῇ Σαλαμῖνι ἀπέπλευσαν καὶ αὐτοί· καὶ μετὰ τοῦτο φυλακὴν ἅμα τοῦ Πειραιῶς μᾶλλον τὸ λοιπὸν ἐποιοῦντο λιμένων τε κλήσει καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ.

Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ χειμῶνος τούτου ἀρ- 95 χομένου Σιτάλκης ὁ Τήρεω Ὀδρύσης Θρᾳκῶν βασιλεὺς ἐστράτευσεν ἐπὶ Περδίκκαν τὸν Ἀλεξάνδρου Μακεδονίας βασιλέα καὶ ἐπὶ Χαλκιδέας τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης, δύο ὑποσχέσεις, τὴν μὲν βουλόμενος ἀναπρᾶξαι, τὴν δὲ αὐτὸς ἀποδοῦναι. ὅ τε γὰρ Περδίκκας αὐτῷ ὑποσχόμενος, εἰ Ἀθηναίοις τε διαλλάξειεν ἑαυτὸν κατ' ἀρχὰς τῷ πολέμῳ πιεζόμενον καὶ Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολέμιον ὄντα μὴ καταγάγοι ἐπὶ βασιλείᾳ,

---

95. *δύο ὑποσχέσεις*] Vulgo *διὰ δύο ὑποσχέσεις*. Sed praepositio cum libris expungenda. Schol. cod. G. *ἀντὶ γενικῆς ἡ αἰτιατική, ἀττικῶς. σημείωσαι παρόμοιον τὸ Δύο μὲν σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανόν.* Nimirum totum et partes in eodem casu ponuntur, quod iam aliquoties in nominativo factum vidimus, ut I, 89. *οἰκίαι αἱ μὲν πολλαὶ πεπτώκεσαν, ὀλίγαι δὲ περιῆσαν.* v. Matth. Gr. p. 402. Ceterum non adiecit scriptor, quid Perdiccas promiserit, vel quod ipse nesciebat, vel negligens ut rem parvi momenti.

ἃ ὑπεδέξατο οὐκ ἐπετέλει· τοῖς τε Ἀθηναίοις αὐτὸς ὡμολογήκει ὅτε τὴν ξυμμαχίαν ἐποιεῖτο τὸν ἐπὶ Θρᾴκης Χαλκιδικὸν πόλεμον καταλύσειν. ἀμφοτέρων οὖν ἕνεκα τὴν ἔφοδον ἐποιεῖτο καὶ τόν τε Φιλίππου υἱὸν Ἀμύνταν ὡς ἐπὶ βασιλείᾳ τῶν Μακεδόνων ἦγε καὶ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις, οἳ ἔτυχον παρόντες τούτων ἕνεκα, καὶ ἡγεμόνα Ἅγνωνα· ἔδει γὰρ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ναυσί τε καὶ στρατιᾷ ὡς πλείστῃ ἐπὶ τοὺς 96 Χαλκιδέας παραγενέσθαι. ἀνίστησιν οὖν ἐκ τῶν Ὀδρυσῶν ὁρμώμενος πρῶτον μὲν τοὺς ἐντὸς τοῦ Αἵμου τε ὄρους καὶ τῆς Ῥοδόπης Θρᾷκας ὅσων ἦρχε μέχρι θαλάσσης ἐς τὸν Εὔξεινόν τε πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔπειτα τοὺς ὑπερβάντι Αἷμον Γέτας καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἐντὸς τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ πρὸς θάλασσαν μᾶλλον τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου κατῴκητο· εἰσὶ δ' οἱ Γέται καὶ οἱ ταύτῃ ὅμοροί τε τοῖς Σκύθαις καὶ ὁμόσκευοι πάντες ἱπποτοξόται. παρεκάλει δὲ καὶ τῶν ὀρεινῶν Θρᾳκῶν πολλοὺς τῶν αὐτονόμων καὶ μαχαιροφόρων, οἳ Δῖοι καλοῦνται, τὴν Ῥοδόπην οἱ πλεῖστοι οἰκοῦντες· καὶ τοὺς μὲν μισθῷ ἔπειθεν, οἱ δ' ἐθελονταὶ ξυνηκολούθουν. ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη Παιονικὰ ὧν ἦρχε· καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν μέχρι Γρααίων Παιόνων καὶ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὃς ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους διὰ Γρααίων καὶ Λαιαίων ῥεῖ, οὗ ὡρίζετο ἡ ἀρχὴ τὰ πρὸς Παίονας αὐτονόμους ἤδη. τὰ δὲ πρὸς

---

96. De regno Odrysarum conf. Arrian. I, 2. 3.

εἰσὶ δ' οἱ — ἱπποτοξόται] Verba *ὅμοροι* et *ὁμόσκευοι* ex h. l. citat Pollux X, 14. et VI, 156.

ἀνίστη — αὐτονόμους ἤδη] Vulgo *μέχρι Γρααίων καὶ Λαιαίων Παιόνων καὶ τοῦ Στρύμονος* etc. I. *μέχρι Λαιαίων Παιόνων*. C. G. e. d. f. i. *μέχρι γὰρ Λαιαίων Παιόνων*. et itidem γρ. A. *μέχρι γὰρ Γρααίων καὶ Λαιαίων Παιόνων* K. e. *μέχρι Γααίων καὶ Λαιαίων Παιόνων* P. Sitalces evocasse dicitur Agrianas, Laeaeos, et quibuscunque imperabat, Paeonicas nationes. Hi, Agrianes et Laeaei, extremi in eius imperio fuisse leguntur usque ad Graaeos et Laeaeos. Laeaei igitur extremi fuerunt — usque ad Laeaeos. Unde patet, Thucydidem scripsisse *μέχρι Γρααίων Παιόνων*. Monuit Popp. Obs. p. 125. Krueger. autem ad Dionys. p. 26. sic distinguendo putat vulgarem lectionem servari posse: *ἀνίστη δὲ καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Λαιαίους καὶ ἄλλα ὅσα ἔθνη Παιονικά, ὧν ἦρχε — καὶ ἔσχατοι τῆς ἀρχῆς οὗτοι ἦσαν — μέχρι Γρααίων καὶ Λαιαίων Παιόνων*. Ubi *ὧν* ad *ἔθνη Παιονικά* refert et *μέχρι Γρ. κ. Λ. Π.* arcte cum *ἦρχε* iungit. Sed neque *οὗτοι* sic ad sequentia referri potest, neque Graaei regno Odrysarum inclusi erant, ut patet ex statim sequentibus, ubi Strymon dicitur inter Graaeos et Laeaeos fluxisse ibique regnum terminasse ab ea parte, quae spectabat Paeonas liberos. Hinc cap. sequ. dicit: *ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν ἐς ἤπειρον ἀπὸ Βυζαντίου ἐς Λαιαίους*.

Παιονικά] v. Creuzer. ad fragm. ant. hist. gr. p. 63. not. Popp. proleg. t. II. p. 376.

Τριβαλλοὺς καὶ τούτους αὐτονόμους Τρῆρες ὥριζον καὶ Τιλαταῖοι· οἰκοῦσι δ' οὗτοι πρὸς βορέαν τοῦ Σκομίου ὄρους καὶ παρήκουσι πρὸς ἡλίου δύσιν μέχρι τοῦ Ὀσκίου ποταμοῦ. ῥεῖ δ' οὗτος ἐκ τοῦ ὄρους ὅθενπερ καὶ ὁ Νέστος καὶ ὁ Ἕβρος· ἔστι δὲ ἔρημον τὸ ὄρος καὶ μέγα, ἐχόμενον τῆς Ῥοδόπης. ἐγένετο δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ Ὀδρυσῶν μέγεθος ἐπὶ μὲν θάλασσαν καθήκουσα ἀπὸ Ἀβδήρων πόλεως ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον τὸν μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· αὕτη περίπλους ἐστὶν ἡ γῆ τὰ ξυντομώτατα, ἢν ἀεὶ κατὰ πρύμναν ἱστῆται τὸ πνεῦμα, νηὶ στρογγύλῃ τεσσάρων ἡμερῶν καὶ ἴσων νυκτῶν· ὁδῷ δὲ τὰ ξυντομώτατα ἐξ Ἀβδήρων ἐς Ἴστρον ἀνὴρ εὔζωνος ἑνδεκαταῖος τελεῖ. τὰ μὲν πρὸς θάλασσαν τοσαύτη ἦν· ἐς ἤπειρον δὲ ἀπὸ Βυζαντίου ἐς Λαιαίους καὶ ἐπὶ τὸν Στρυμόνα, ταύτῃ γὰρ διὰ πλείστου ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἐγίγνετο, ἡμερῶν ἀνδρὶ εὐζώνῳ τριῶν καὶ δέκα ἀνύσαι. φόρος τε ἐκ πάσης τῆς βαρβάρου καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ὅσον προσῆξαν ἐπὶ Σεύθου, ὃς ὕστερον Σιτάλκου βασιλεύσας πλεῖστον δὴ ἐποίησε, τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου μάλιστα δύναμις, ἃ χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἴη· καὶ δῶρα οὐκ ἐλάσσω τούτων χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου προσεφέρετο, χωρὶς δὲ ὅσα ὑφαντά τε καὶ λεῖα, καὶ ἡ ἄλλη κατασκευή, καὶ οὐ μόνον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς παραδυναστεύουσί τε καὶ γενναίοις Ὀδρυσῶν. κατεστήσαντο γὰρ τοὐναντίον τῆς Περσῶν βασιλείας τὸν νόμον, ὄντα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις Θρᾳξί, λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι, καὶ αἴσχιον ἦν αἰτηθέντα μὴ δοῦναι ἢ αἰτήσαντα μὴ τυχεῖν· ὅμως δὲ κατὰ τὸ δύνασθαι ἐπὶ πλέον αὐτῷ ἐχρήσαντο· οὐ γὰρ ἦν

---

97. περίπλους] adiectivum. Diodor. XII, 50. in loco parallelo usus est voce παραθαλάττιος.

ἱστῆται] i. e. *vento secundo.* v. Dorv. ad Charit. p. 269. 626. Mox de aoristo προςῆξαν v. Lobeck. ad Phryn. p. 287.

ἃ χρυσὸς — εἴη] ut nos: *was das Gold und Silber betrüge.* Caesar B. C. III, 10. *proinde sibi ac reipublicae parcerent: quantum in bello fortuna posset, iam ipsi incommodis suis satis essent documento.* Cic. d. off. III, 11. *huic ille, classem Lacedaemoniorum, quae subducta esset ad Gythium, clam incendi posse: quo facto frangi Lacedaemoniorum opes necesse esset,* ubi v. Gernh., qui sic explicat: *quod si factum esset, necesse esset.* Xenoph. Cyrop. I, 2, 13. ἐπειδὰν δὲ τὰ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν οὗτοι πλεῖόν τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ γενεᾶς. v. Matth. Gr. p. 721. Mox de voc. λεῖα v. Schneider. lex. gr. s. v. λῖτον. Wolf. in anal. liter. IV. p. 501. Schol. λεῖα, τὰ λιτὰ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ὑφαντῶν καὶ πεποικιλμένων, quem exscripserunt Suidas et Phavorin. in λεῖα. Sunt igitur vestes non acu pictae.

κατὰ τὸ δύνασθαι] Schol. διὰ τὴν δύναμιν. Quod vero de more Odrysarum contrario Persarum dicit, v. Brisson. d. regn. Pers. p. 525. „Ne Persae quidem, Haack. ait, nobiles ignorabant morem illum, Thracibus maxime usitatum. Sed fortasse respexit

πρᾶξαι οὐδὲν μὴ διδόντα δῶρα. ὥςτε ἐπὶ μέγα ἦλθεν ἡ βασιλεία ἰσχύος. τῶν γὰρ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ὅσαι μεταξὺ τοῦ Ἰονίου κόλπου καὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου μεγίστη ἐγένετο χρημάτων προςόδῳ καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ, ἰσχύι δὲ μάχης καὶ στρατοῦ πλήθει πολὺ δευτέρα μετὰ τὴν Σκυθῶν. ταύτῃ δὲ ἀδύνατα ἐξισοῦσθαι οὐχ ὅτι τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνος ἓν πρὸς ἓν οὐκ ἔστιν ὅ,τι δυνατὸν Σκύθαις ὁμογνωμονοῦσι πᾶσιν ἀντιστῆναι. οὐ μὴν οὐδ' ἐς τὴν ἄλλην εὐβουλίαν καὶ ξύνεσιν περὶ τῶν παρόντων ἐς τὸν βίον 98 ἄλλοις ὁμοιοῦνται. Σιτάλκης μὲν οὖν βασιλεύων χώρας τοσαύτης παρεσκευάζετο τὸν στρατόν. καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ ἑτοῖμα ἦν, ἄρας ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Μακεδονίαν πρῶτον μὲν διὰ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, ἔπειτα διὰ Κερκίνης ἐρήμου ὄρους, ὅ ἐστι μεθόριον Σίντων καὶ Παιόνων· ἐπορεύετο δὲ δι' αὐτοῦ τῇ ὁδῷ ἣν πρότερον αὐτὸς ἐποιήσατο τεμὼν τὴν ὕλην, ὅτε ἐπὶ Παίονας ἐστράτευσε. τὸ δὲ ὄρος ἐξ Ὀδρυσῶν διϊόντες ἐν δεξιᾷ μὲν εἶχον Παίονας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Σίντους καὶ Μαίδους. διελθόντες δὲ αὐτὸ ἀφίκοντο ἐς Δόβηρον τὴν Παιονικήν. πορευομένῳ δὲ αὐτῷ ἀπεγίγνετο μὲν οὐδὲν τοῦ στρατοῦ· εἰ μή τι

---

auctor ad Persarum et quarundam aliarum gentium immunitatem, de qua Herodot. III, 97. *ἡ Περσὶς δὲ χώρη μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώρην. Οἵδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον.* Tum de Aethiopibus, aliisque dicit, qui minus severo imperio tenebantur, ne servire viderentur. Sed etiam ceteros, qui Persarum imperio subiecti essent, notum est, regi eorum fines transeunti varias res muneris loco de more et quasi sponte attulisse; et omnino Persarum reges sponte oblata accipere malebant videri, quam iussa impetrare." — Sed sic nihil fere discriminis inter Odrysarum Persarumque morem restat, quem melius explicat Bredovius: „Cum alii Thraces, tum Odrysae more utuntur regni Persarum contrario, ut libentius accipiant, quam dent; quamobrem ne audacter quidem rogare apud Odrysas dedecori est. Contra apud Persas summa turpitudo, rogare et cum repulsa abire; ibi enim dare tam vulgaris totius populi et mos et virtus est, ut ne opus quidem sit petere, et qui petit tamen, sed non impetrat, is habet quo totus erubescat. At apud Odrysas, ubi accipere maioris dignationis est, facile ignoscitur petenti, si agit id, quo impetrat: itaque minus turpe, si quando quis petens non impetret. Sed qui rogatus dare recusat, ei vitio vertitur, ut qui sciat, quam libenter omnes accipiant."

οὐ μὴν — ὁμοιοῦνται] Schol. *ἀλλ' ὑπερβάλλουσι δηλονότι.* Imo praeter bellicam artem et scientiam, qua sola Scythae excellunt, ceterum consilio et prudentia aliis inferiores sunt: *quin etiam ne in alia quidem solertia et prudentia, quae in rebus ad vitae fructum suppeditantibus requiritur, ceteris nationibus similes sunt.* De Scytharum regni amplitudine et viribus v. Herodot. V, 3. Herodoto suam de Scythis sententiam Thucydides opposuisse videtur Valckenario ad illius V, 3.

98. *ἀπεγίγνετο*] Suidas et Zonar. in *ἀπεγένετο, ἀντὶ τοῦ ἀπέ-*

νόσῳ, προςεγίγνετο δέ· πολλοὶ γὰρ τῶν αὐτονόμων Θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν, ὥςτε τὸ πᾶν πλῆθος λέγεται οὐκ ἔλασσον πεντεκαίδεκα μυριάδων γενέσθαι· καὶ τούτου τὸ μὲν πλέον πεζὸν ἦν, τριτημόριον δὲ μάλιστα ἱππικόν. τοῦ δ' ἱππικοῦ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ Ὀδρύσαι παρείχοντο καὶ μετ' αὐτοὺς Γέται. τοῦ δὲ πεζοῦ οἱ μαχαιροφόροι μαχιμώτατοι μὲν ἦσαν οἱ ἐκ τῆς Ῥοδόπης αὐτόνομοι καταβάντες, ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος ξύμμικτος πλήθει φοβερώτατος ἠκολούθει. ξυνηθροίζοντο οὖν ἐν τῇ Δοβήρῳ καὶ παρεσκευάζοντο ὅπως 99 κατὰ κορυφὴν ἐςβαλοῦσιν ἐς τὴν κάτω Μακεδονίαν, ἧς ὁ Περδίκκας ἦρχε. τῶν γὰρ Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Λυγκησταὶ καὶ Ἐλειμιῶται καὶ ἄλλα ἔθνη ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μέν ἐστι τούτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὑτά. τὴν δὲ παρὰ θάλασσαν νῦν Μακεδονίαν Ἀλέξανδρος ὁ Περδίκκου πατὴρ καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ Τημενίδαι τὸ ἀρχαῖον ὄντες ἐξ Ἄργους πρῶτον ἐκτήσαντο καὶ ἐβασίλευσαν ἀναστήσαντες μάχῃ ἐκ μὲν Πιερίας Πίερας, οἳ ὕστερον ὑπὸ τὸ Πάγγαιον πέραν Στρυμόνος ᾤκησαν Φάγρητα καὶ ἄλλα χωρία· καὶ ἔτι καὶ νῦν Πιερικὸς κόλπος καλεῖται ἡ ὑπὸ τῷ Παγγαίῳ πρὸς θάλασσαν γῆ· ἐκ δὲ τῆς Βοττίας καλουμένης Βοττιαίους, οἳ νῦν ὅμοροι Χαλκιδέων οἰκοῦσι· τῆς δὲ Παιονίας παρὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν στενήν τινα καθήκουσαν ἄνωθεν μέχρι Πέλλης καὶ θαλάσσης ἐκτήσαντο, καὶ πέραν Ἀξιοῦ μέχρι Στρυμόνος τὴν Μυγδονίαν καλουμένην Ἠδῶνας ἐξελάσαντες νέμονται. ἀνέστησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς νῦν Ἐορδίας καλουμένης Ἐορδούς, ὧν οἱ μὲν πολλοὶ ἐφθάρησαν, βραχὺ δέ τι αὐτῶν περὶ Φύσκαν κατῴκηται, καὶ ἐξ Ἀλμωπίας Ἀλμῶπας. ἐκράτησαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ Μακεδόνες οὗτοι, ἃ καὶ νῦν ἔτι ἔχουσι, τόν τε Ἀνθεμοῦντα καὶ Κρηστωνίαν καὶ Βισαλτίαν καὶ Μακεδόνων αὐτῶν πολλήν. τὸ δὲ ξύμπαν Μακεδονία καλεῖται

θανεν. οὕτως Ἀντιφῶν καὶ Θουκυδίδης. Schol. explicat *ἀπώλλυτο.* Conf. V, 74. ubi schol. explicat per *ἀποβῆναι.* Contra Zonar. *ἀπέβη, ἀπέθανεν.* Quare II, 34. *ἀπογενόμενοι* appellantur *mortui.* Adde II, 51. *ἀπογιγνόμενοι.* Similiter *ἀποφοιτῶ* et *ἀπέρχομαι* dicuntur et apud Latinos *decedere.* v. Valcken. ad Herodot. II, 136. et Tittm. ad Zonar. l. l., cuius glossa repetitur in anecd. Bekker. I. p. 419. Ad paulo post sequentia respicientes Suidas et Phavorin. *ἀπαράκλητοι, αὐτόματοι. Θουκυδίδης· πολλοὶ τῶν αὐτονόμων Θρᾳκῶν ἀπαράκλητοι ἐφ' ἁρπαγὴν ἠκολούθουν.* Eadem verba Phavorin. repetit in *ἐπί.* Ad vocem *τριτημόριον* haec Pollux IX, 66. adnotavit: *ὅταν μέντοι Θουκυδίδης εἴποι „τριτημόριον δὲ μάλιστα ἱππικόν" τὴν τρίτην μοῖραν εἴρηκεν.*

99. *κατὰ κορυφήν*] i. e. *desuper, ex superiori parte, inde a iugis montium.*

ἐξ Ἄργους] v. Herodot. VIII, 137. Marx. ad Ephor. p. 85. Heyn. ad Il. t. IV. p. 421.

ἐκράτησαν — πολλήν] Sequi debebat *τοῦ τε Ἀνθεμοῦντος* —

καὶ Περδίκκας Ἀλεξάνδρου βασιλεὺς αὐτῶν ἦν ὅτε Σιτάλκης ἐπῄει.

100 Καὶ οἱ μὲν Μακεδόνες οὗτοι ἐπιόντος πολλοῦ στρατοῦ ἀδύνατοι ὄντες ἀμύνεσθαι ἔς τε τὰ καρτερὰ καὶ τὰ τείχη ὅσα ἦν ἐν τῇ χώρᾳ ἐςεκομίσθησαν. ἦν δὲ οὐ πολλά, ἀλλὰ ὕστερον Ἀρχέλαος ὁ Περδίκκου υἱὸς βασιλεὺς γενόμενος τὰ νῦν ὄντα ἐν τῇ χώρᾳ ᾠκοδόμησε καὶ ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε καὶ τἄλλα διεκόσμησε τά τε κατὰ τὸν πόλεμον ἵπποις καὶ ὅπλοις καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ κρείσσονι ἢ ξύμπαντες οἱ ἄλλοι βασιλῆς ὀκτὼ οἱ πρὸ αὐτοῦ γενόμενοι. ὁ δὲ στρατὸς τῶν Θρᾳκῶν ἐκ τῆς Δοβήρου ἐςέβαλε πρῶτον μὲν ἐς τὴν Φιλίππου πρότερον οὖσαν ἀρχήν, καὶ εἷλεν Εἰδομένην μὲν κατὰ κράτος, Γορτυνίαν δὲ καὶ Ἀταλάντην καὶ ἄλλα ἄττα χωρία ὁμολογίᾳ διὰ τὴν Ἀμύντου φιλίαν προςχωροῦντα τοῦ Φιλίππου υἱέος παρόντος· Εὔρωπον δὲ ἐπολιόρκησαν μέν, ἑλεῖν δὲ οὐκ ἐδύναντο. ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὴν ἄλλην Μακεδονίαν προὐχώρει τὴν ἐν ἀριστερᾷ Πέλλης καὶ Κύῤῥου. ἔσω δὲ τούτων ἐς τὴν Βοττιαίαν καὶ Πιερίαν οὐκ ἀφίκοντο, ἀλλὰ τήν τε Μυγδονίαν καὶ Κρηστωνίαν καὶ Ἀνθεμοῦντα ἐδῄουν. οἱ δὲ Μακεδόνες πεζῷ μὲν οὐδὲ διενοοῦντο ἀμύνεσθαι, ἵππους δὲ προςμεταπεμψάμενοι ἀπὸ τῶν ἄνω ξυμμάχων ὅπῃ δοκοῖ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἐςέβαλλον ἐς τὸ στράτευμα τῶν Θρᾳκῶν, καὶ ᾗ μὲν προςπέσοιεν, οὐδεὶς ὑπέμενεν ἄνδρας ἱππέας τε ἀγαθοὺς καὶ τεθωρακισμένους, ὑπὸ δὲ πλήθους περικληόμενοι αὐτοὺς πολλαπλασίῳ τῷ ὁμίλῳ ἐς κίνδυνον καθίστασαν· ὥςτε τέλος ἡσυχίαν ἦγον, οὐ νομίζον-

101 τες ἱκανοὶ εἶναι πρὸς τὸ πλέον κινδυνεύειν. ὁ δὲ Σιτάλκης πρός τε τὸν Περδίκκαν λόγους ἐποιεῖτο ὧν ἕνεκα ἐστράτευσε καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ παρῆσαν ταῖς ναυσίν, ἀπιστοῦντες αὐτὸν μὴ ἥξειν, δῶρά τε καὶ πρέσβεις ἔπεμψαν αὐτῷ, ἔς τε τοὺς Χαλκιδέας καὶ Βοττιαίους μέρος τι τοῦ στρατοῦ πέμπει, καὶ τειχήρεις ποιήσας ἐδῄου τὴν γῆν. καθημένου δ' αὐ-

---

Κρηστωνίας — Βισαλτίας — πολλῆς, quoniam in principali sententia praecessit *ἐκράτησαν*. Sed, ut fieri solet, sententiae principalis pars post sententiam intermediam sequens ipsorum eorum, quae interposita sunt, structurae accommodatur. *Οἱ Μακεδόνες αὐτοὶ* sunt vetustissimi illi Macedones, Temenidis antiquitus parentes, sive Macedoniae maritimae incolae, qui hic discernuntur a Macedonia superiore, quam paulatim Temenidarum posteri regno adiecerunt. Male igitur Schol. *τῶν Μακεδόνων αὐτῶν*] *τῶν ἄνω*. Est potius: *und einen grossen Theil des eigentlichen Macedonien*, nimirum eius regionis, ad mare sitae, unde regnum profectum est. Paulo superiora memorat Zonar. in *Ἐορδία*.

101. *ὁ δὲ Σιτάλκης — τὴν γῆν*] Popp. Obs. p. 228. legi vult *δῶρα δὲ καὶ πρέσβεις*, quoniam sententia haec sit: Athenienses navibus non advenisse, *sed* dona atque legatos ad Sitalcem misisse.

τοῦ περὶ τοὺς χώρους τούτους οἱ πρὸς νότον οἰκοῦντες Θεσσαλοὶ καὶ Μάγνητες καὶ οἱ ἄλλοι ὑπήκοοι Θεσσαλῶν καὶ οἱ μέχρι Θερμοπυλῶν Ἕλληνες ἐφοβήθησαν μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁ στρατὸς χωρήσῃ, καὶ ἐν παρασκευῇ ἦσαν. ἐφοβήθησαν δὲ καὶ οἱ πέραν Στρυμόνος πρὸς βορέαν Θρᾷκες ὅσοι πεδία εἶχον, Παναῖοι καὶ Ὀδόμαντοι [καὶ Δρῶοι] καὶ Δερσαῖοι· αὐτόνομοι δ' εἰσὶ πάντες. παρέσχε δὲ λόγον καὶ ἐπὶ τοὺς τῶν Ἀθηναίων πολεμίους Ἕλληνας μὴ ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν καὶ ἐπὶ σφᾶς χωρήσωσιν. ὁ δὲ τήν τε Χαλκιδικὴν καὶ Βοττικὴν καὶ Μακεδονίαν ἅμα ἐπέχων ἔφθειρε, καὶ ἐπειδὴ αὐτῷ οὐδὲν ἐπράσσετο ὧν ἕνεκα ἐσέβαλε καὶ ἡ στρατιὰ σῖτόν τε οὐκ εἶχεν αὐτῷ καὶ ὑπὸ χειμῶνος ἐταλαιπώρει, ἀναπείθεται ὑπὸ Σεύθου τοῦ Σπαρδάκου, ἀδελφιδοῦ ὄντος καὶ μέγιστον μεθ' αὐτὸν δυναμένου, ὥστ' ἐν τάχει ἀπελθεῖν· τὸν δὲ Σεύθην κρύφα Περδίκκας ὑποσχόμενος ἀδελφὴν ἑαυτοῦ δώσειν καὶ χρήματα ἐπ' αὐτῇ προσποιεῖται. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς καὶ μείνας τριάκοντα τὰς πάσας ἡμέρας, τούτων δὲ ὀκτὼ ἐν Χαλκιδεῦσιν, ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου· Περδίκκας δὲ ὕστερον Στρατονίκην τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν δίδωσι Σεύθῃ, ὥσπερ ὑπέσχετο. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν Σιτάλκου στρατείαν οὕτως ἐγένετο.

102 Οἱ δὲ ἐν Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι τοῦδε τοῦ χειμῶνος, ἐπειδὴ τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διελύθη, Φορμίωνος ἡγουμένου ἐστράτευσαν παραπλεύσαντες ἐπ' Ἀστακοῦ καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν μεσόγειαν τῆς Ἀκαρνανίας τετρακοσίοις μὲν ὁπλίταις Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν νεῶν, τετρακοσίοις δὲ Μεσσηνίων, ἔκ τε Στράτου καὶ Κορόντων καὶ ἄλλων χωρίων ἄνδρας οὐ δοκοῦντας βεβαίους εἶναι ἐξήλασαν καὶ Κύνητα τὸν Θεολύτου ἐς Κόροντα καταγαγόντες ἀνεχώρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς. ἐς γὰρ Οἰνιάδας ἀεί ποτε πολεμίους ὄντας μόνους Ἀκαρνάνων οὐκ ἐδόκει δυνατὸν εἶναι χειμῶνος ὄντος στρατεύειν· ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν, ἐς θάλασσαν δ' ἐξιεὶς παρ' Οἰνιάδας καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. κεῖνται δὲ καὶ τῶν

καὶ Δρῶοι] Haec sunt corrupta ex male lecto nomine Δεραῖοι, qui iidem sunt, quos Herodotus appellat Δερσαίους. Testatur Steph. Byz. Δεραῖοι, Θρᾴκιον ἔθνος. Ἡρόδοτος Δερσαίους αὐτούς φησι. Expungendum igitur nomen Δρῶοι, ut tres tantum populi remaneant. Monuit Gatterer de Thracia Herodoti et Thucyd. ap. Popp. prol. t. II. p. 380. 387.

ὑπ' αὐτῶν ἀγόμενοι] Male Steph. οἱ ὑπ' αὐτ. etc. v. Popp. obs. p. 220.

102. ὁ γὰρ Ἀχελῷος — στρατεύειν] Demetr. de elocut. s. 45.

νήσων τῶν Ἐχινάδων αἳ πολλαὶ καταντικρὺ Οἰνιαδῶν, τοῦ Ἀχελῴου τῶν ἐκβολῶν οὐδὲν ἀπέχουσαι, ὥςτε μέγας ὢν ὁ ποταμὸς προςχοῖ ἀεὶ καὶ εἰσὶ τῶν νήσων αἳ ἠπείρωνται, ἐλπὶς δὲ καὶ πάσας οὐκ ἐν πολλῷ τινι ἂν χρόνῳ τοῦτο παθεῖν. τό τε γὰρ ῥεῦμά ἐστι μέγα καὶ πολὺ καὶ θολερόν, αἵ τε νῆσοι πυκναὶ καὶ ἀλλήλαις τῆς προςχώσεως τῷ μὴ σκεδάννυσθαι σύνδεσμοι γίγνονται, παραλλὰξ καὶ οὐ κατὰ στοῖχον κείμεναι, οὐδ' ἔχουσαι εὐθείας διόδους τοῦ ὕδατος ἐς τὸ πέλαγος. ἐρῆμοι δ' εἰσὶ καὶ οὐ μεγάλαι. λέγεται δὲ καὶ Ἀλκμαίωνι τῷ Ἀμφιάρεω, ὅτε δὴ ἀλᾶσθαι αὐτὸν μετὰ τὸν φόνον τῆς μητρός, τὸν Ἀπόλλω ταύτην τὴν γῆν χρῆσαι οἰκεῖν, ὑπειπόντα οὐκ εἶναι λύσιν τῶν δειμάτων πρὶν ἂν εὑρὼν ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατοικίσηται ἥτις ὅτε ἔκτεινε τὴν μητέρα μήπω ὑπὸ ἡλίου ἑωρᾶτο μηδὲ γῆ ἦν, ὡς τῆς γε ἄλλης αὐτῷ μεμιασμένης. ὁ δ' ἀπορῶν, ὥς φασι, μόλις κατενόησε τὴν πρόςχωσιν ταύτην τοῦ Ἀχελῴου, καὶ ἐδόκει αὐτῷ ἱκανὴ ἂν κεχῶσθαι δίαιτα τῷ σώματι ἀφ' οὗπερ κτείνας τὴν μητέρα οὐκ ὀλίγον χρόνον ἐπλανᾶτο. καὶ κατοικισθεὶς ἐς τοὺς περὶ Οἰνιάδας τόπους ἐδυνάστευσέ τε καὶ ἀπὸ Ἀκαρνᾶνος παιδὸς ἑαυτοῦ τῆς χώρας τὴν ἐπωνυμίαν ἐγκατέλιπε. τὰ μὲν περὶ Ἀλκμαίωνα τοιαῦτα λεγόμενα παρελάβομεν.

103 Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Φορμίων ἄραντες ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἀφικόμενοι ἐς τὴν Ναύπακτον ἅμα ἦρι κατέπλευσαν

---

ubi est καὶ Ἀγριανῶν pro καὶ Ἀγραίων. Sic enim scribendum pro vulgata καὶ Ἀγραῶν (quod derivandum esset ab Ἀγραεῖς) v. Popp. prol. t. II. p. 148. Verba ὁ γὰρ — διεξιείς, iterum adscripsit Demetr. s. 202., ubi est ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν, et nonnulla omittuntur. De nomine Agraeorum conf. Strab. p. 690. *Alm.* τὸν Ἀχελῷον ποταμὸν ῥέοντα ἀπὸ τῶν ἄρκτων καὶ τῆς Πίνδου πρὸς νότον διά τε Ἀγραίων καὶ Ἀμφιλόχων, ubi v. interpp. Gallicos t. I. p. 141. not. 5. adde Herodot. II, 10. Marx. ad Ephor. p. 124—126. Chandler. itinerar. Gr. p. 398. *vers. germ.* Probabilis coniectura est Popponis obs. p. 115. legentis: ἐς θάλασσαν δὲ ἐξιείς, coll. Herodoto l. l.

παραλλάξ] v. Lobeck. ad Sophocl. Ai. 1076.

Ἀλκμαίωνι] Hinc sua habet Schol. Lucian. t. IX. p. 188. Mox infinitivus ἀλᾶσθαι legitur post ὅτε in oratione obliqua, more et Graecis et Latinis usitato. v. Bredov. ad I, 91. Matth. Gr. p. 773. Herm. ad Viger. p. 832. Conf. IV, 98. εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθῆναι, sic enim e codicibus reponendum pro δυνηθεῖεν. I, 91. ὅσα αὖ μετ' ἐκείνων βουλεύεσθαι, ubi vide V, 62. extr. ἄνευ ὧν μὴ κύριον εἶναι. VI, 64. extr. ἀφ' ὧν αὐτὸς ἥκειν. 72. ὅσον εἰκὸς εἶναι. VII, 47. ἅπερ διακινδυνεῦσαι. Cic. in Verr. I, 9. *Siculos sane in eo liberos fuisse, qui quamobrem arcesserentur cum intelligerent, non venisse.*

τὴν ἐπωνυμίαν] v. Apollod. III, 6, 2. VII, 2, 5. Schol. πρότερον γὰρ Κουρῆτις ἐκαλεῖτο, citatque Hom. Il. IX, 525.

τὰς Ἀθήνας, τούς τε ἐλευθέρους τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῶν ξυμμαχιῶν ἄγοντες, οἳ ἀνὴρ ἀντ' ἀνδρὸς ἐλύθησαν, καὶ τὰς ναῦς ἃς εἷλον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος καὶ τρίτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

---

103. καὶ — ἐτελεύτα — ἐτελεύτα] Prius ἐτελεύτα omittunt I. ι. O. P. e. Sed vulgata satis defenditur verbis III, 25., quanquam ιi quoque alterum ἐτελεύτα nonnulli codices omittunt. Adde III, 8. IV, 51. 135. et alibi, ubi eadem formula extat.

ξυνέγραψεν] g. Vulgo sine ν paragogico. V. Herm. d. em. at. gr. gr. p. 22.

ARGUMENTUM

LIBRI III.

Quarto anno belli Peloponnesiaci, cum iterum Atticam Peloponnesii cum exercitu invasissent, Lesbus omnis ab Atheniensibus praeter Methymnam defecit 2. Qua de causa Athenienses classe eo copiisque missis Mytilenen caput insulae obsidione cinxerunt 6. Interea cum obsessi hactenus Plataeenses fame premerentur, duoenti ex iis et duodecim insignis audaciae viri noctu Peloponnesiorum munitiones scalis transgressi incolumes omnes Athenas profugerunt 22. Peloponnesii Atticam ingressi magna eam clade evastarunt 26. Naves eorundem subsidio Lesbiis missae tum primum Ioniam attigerunt 26. Mytilenaei fame coacti deditionem fecerunt 28. De eorum supplicio magna contentione actum est; vicit tamen Diodoti lenior sententia 49. Dispar Plataeensium eventus fuit: qui cum eodem tempore fame subacti Lacedaemoniorum arbitrio se dedidissent, ab eis sunt interemti 69. Saevissima item apud Corcyraeos seditio describitur: qua optimates a plebe sua superati partim occisi sunt, partim profugerunt 70—85. Peloponnesios Atticam ingressuros terrae motus averterunt 89. Messanam in Sicilia Athenienses occuparunt 90. Heracleam in Trachine coloniam Lacedaemonii deduxerunt 92. Demosthenes Atheniensis dux, cum Aetolis bellum intulisset, victus ab eis multos eximios cives amisit 98. Delum Athenienses lustrarunt 104. Acarnanes Ambraciotis memorabili clade Demosthene duce victis pacem dederunt 114.

Γ.

1 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντι ἐστράτευσαν ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ αὐτῶν Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν· καὶ προςβολαί, ὥςπερ εἰώθεσαν, ἐγίγνοντο τῶν Ἀθηναίων ἱππέων ὅπῃ παρείκοι, καὶ τὸν πλεῖστον ὅμιλον τῶν ψιλῶν εἶργον τὸ μὴ προεξιόντας τῶν ὅπλων τὰ ἐγγὺς τῆς πόλεως κακουργεῖν. ἐμμείναντες δὲ χρόνον οὗ εἶχον τὰ σιτία ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

2 Μετὰ δὲ τὴν ἐςβολὴν τῶν Πελοποννησίων εὐθὺς Λέσβος πλὴν Μηθύμνης ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων, βουληθέντες μὲν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου, ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ προςεδέξαντο, ἀναγκασθέντες δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀπόστασιν πρότερον ἢ διενοοῦντο ποιήσασθαι. τῶν τε γὰρ λιμένων τὴν χῶσιν καὶ τειχῶν οἰκοδόμησιν καὶ νεῶν ποίησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου ἔδει ἀφικέσθαι, τοξότας τε καὶ

---

1. *καὶ τὸν πλεῖστον — κακουργεῖν*] Greg. Cor. p. 33. De formula τὸ μή i. e. ὥςτε μή cum inf. v. Matth. Gr. p. 781.

οὗ εἶχον] Cum dicere liceat *σιτία ἔχειν τριῶν, τεσσαρῶν ἡμερῶν*, licet etiam *οὗ εἶχον τὰ σιτία*.

2. *τῶν τε γὰρ λιμένων — Τενέδιοι γάρ*] Priori harum sententiarum exponit, cur Mytilenaei, quamvis iam diu defectionem machinati, eam adhuc differri voluerint; altera sententia, quare inviti ad eam maturandam adducti sint, declarat. Conf. I, 40. *δίκαιοί ἐστε — δέχεσθαι*, cuius sententiae duae redduntur causae *οὐδὲ γὰρ — κολάζειν* et *εἰ γὰρ — θήσετε*. I, 91. *περὶ αὐτῶν ὁ Θεμιστοκλῆς — οὐκέτι ἀφῶσιν*, ubi primum explicatur pron. *αὐτοί*, deinde causa indicatur, cur Themistocles legatos Lacedaemoniorum Athenis retineri voluerit. Docuit Popp. obs. p. 54. — Schol. *τῶν τε γὰρ λιμένων*] *οἱ προςδεχόμενοι πολεμίους κατὰ θάλατταν ἰσχυροτέρους αὐτῶν χῶμα ἔχουν ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν λιμένων, ὅπως δυςέκπλωτοι* (Bast. ad Greg. Cor. p. 721. correxit *δυςείςπλωτοι*) *τοῖς πολεμίοις εἶεν.* In verbis *καὶ ὅσα — ἀφικέσθαι* verbum *ἀφικέσθαι* bis cogitandum.

σῖτον, καὶ ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν. Τενέδιοι γὰρ ὄντες αὐτοῖς διάφοροι καὶ Μηθυμναῖοι, καὶ αὐτῶν Μυτιληναίων ἰδίᾳ ἄνδρες κατὰ στάσιν πρόξενοι Ἀθηναίων μηνυταὶ γίγνονται τοῖς Ἀθηναίοις ὅτι ξυνοικίζουσί τε τὴν Λέσβον ἐς τὴν Μυτιλήνην βίᾳ καὶ τὴν παρασκευὴν ἅπασαν μετὰ Λακεδαιμονίων καὶ Βοιωτῶν ξυγγενῶν ὄντων ἐπὶ ἀποστάσει ἐπείγονται· καὶ εἰ μή τις προκαταλήψεται ἤδη, στερήσεσθαι αὐτοὺς Λέσβου. 3 οἱ δ' Ἀθηναῖοι, ἦσαν γὰρ τεταλαιπωρημένοι ὑπό τε τῆς νόσου καὶ τοῦ πολέμου ἄρτι καθισταμένου καὶ ἀκμάζοντος, μέγα μὲν ἔργον ἡγοῦντο εἶναι Λέσβον προσπολεμώσασθαι ναυτικὸν ἔχουσαν καὶ δύναμιν ἀκέραιον, καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι· ἐπειδὴ μέντοι καὶ πέμψαντες πρέσβεις οὐκ ἔπειθον τοὺς Μυτιληναίους τήν τε ξυνοίκησιν καὶ τὴν παρασκευὴν διαλύειν, δείσαντες προκαταλαβεῖν ἐβούλοντο. καὶ πέμπουσιν ἐξαπιναίως τεσσαράκοντα ναῦς αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον παρεσκευασμέναι πλεῖν· Κλεϊππίδης δὲ ὁ Δεινίου τρίτος αὐτὸς ἐστρατήγει. ἐσηγγέλθη γὰρ αὐτοῖς ὡς εἴη Ἀπόλλωνος Μαλόεντος ἔξω τῆς πόλεως ἑορτή, ἐν ᾗ πανδημεὶ Μυτιληναῖοι ἑορτάζουσι,

---

ἃ μεταπεμπόμενοι ἦσαν] Schaefer. ad Longum indic. s. v. στέρεσθαι legendum esse coniecit καὶ ἄλλα, ἃ μετ. ἦσαν, quod in varietate lectionum enotatum est καὶ ἅμα μετ. ἦσ. Sed ἄλλα etiamsi diserte non exprimatur, inesse in totius orationis conformatione, monet Popp. obs. p. 98.

Μυτιληναίων] A. B. E. qui sic tantum non ubique. Rarius K. velut III, 27. 35. Vulgo Μιτυληναίων. Herodian. d. barbarism. p. 195. *Valck.* κατὰ δὲ πρόσθεσιν — τὸν δίφρον, δρίφον — καὶ Μυτιληναῖον, Μιτυληναῖον· ἀπὸ γὰρ τοῦ Μύτωνος τοῦ κτίστου Μυτιλήνη καλεῖται. v. Voss. ad Mel. II, 7. Eadem Stephanus grammaticus ad Dionys. Thrac. habet, atque apud Steph. Byz. hoc nomen legitur ordine alphabetico inter Μυσία et Μυτισέρατα. Cod. Marcian. nr. 489. ap. Villoison. anecd. gr. p. 176. ἀπὸ Μίτωνος γὰρ καὶ Λήνων καὶ κτιστῶν λέγεται Μυτιλήνη. Vitiose. Et Μυτιλήνη habent omnia numismata. v. Spanhem. d. praest. et usu numism. IX. p. 645. XI. p. 279. XII. p. 489. ad Callim. t. II. p. 175. 250. Rasche lexic. numism. t. III. P. II. p. 1017. et Froehlich. quatuor tentam. in re numm. vet. p. 230.

3. νέμοντες — βούλεσθαι] i. e. *sie räumten ihrem Wunsche, dass es nicht so sey, mehr ein, als ihrer Furcht, es möchte so seyn.* Sive: facilius eo inclinabant, ut non crederent ita esse, quod nollent ita esse; nam quod quis non optat, non facile credit et contra ἃ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, καὶ πιστεύειν φιλεῖ, ut ait Heliodor. VIII. p. 379. *Bourd.*

ὡς εἴη — ἐλπίδα εἶναι — ἐπιπεσεῖν] Variatur structura. v. Elmsl. ad Eur. Med. 750. 760.

καὶ ἐλπίδα εἶναι ἐπειχθέντας ἐπιπεσεῖν ἄφνω, καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ ἡ πεῖρα, εἰ δὲ μή, Μυτιληναίοις εἰπεῖν ναῦς τε παραδοῦναι καὶ τείχη καθελεῖν, μὴ πειθομένων δὲ πολεμεῖν. καὶ αἱ μὲν νῆες ᾤχοντο· τὰς δὲ τῶν Μυτιληναίων δέκα τριήρεις, αἳ ἔτυχον βοηθοὶ παρὰ σφᾶς κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν παροῦσαι, κατέσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς ἄνδρας ἐξ αὐτῶν ἐς φυλακὴν ἐποιήσαντο. τοῖς δὲ Μυτιληναίοις ἀνὴρ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν διαβὰς ἐς Εὔβοιαν καὶ πεζῇ ἐπὶ Γεραιστὸν ἐλθὼν ὁλκάδος ἀναγομένης ἐπιτυχὼν πλῷ χρησάμενος καὶ τριταῖος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐς Μυτιλήνην ἀφικόμενος ἀγγέλλει τὸν ἐπίπλουν. οἱ δὲ οὔτε ἐς τὸν Μαλόεντα ἐξῆλθον, τά τε ἄλλα τῶν τειχῶν καὶ λιμένων περὶ τὰ ἡμιτέλεστα φραξάμενοι ἐφύλασσον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐ πολὺ ὕστερον καταπλεύσαντες 4 ὡς ἑώρων, ἀπήγγειλαν μὲν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπεσταλμένα, οὐκ ἐσακουόντων δὲ τῶν Μυτιληναίων ἐς πόλεμον καθίσταντο. ἀπαράσκευοι δὲ οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἐξαίφνης ἀναγκασθέντες πολεμεῖν, ἔκπλουν μέν τινα ἐποιήσαντο τῶν νεῶν ὡς ἐπὶ ναυμαχίᾳ ὀλίγον πρὸ τοῦ λιμένος, ἔπειτα καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν νεῶν λόγους ἤδη προσέφερον τοῖς στρατηγοῖς, βουλόμενοι τὰς ναῦς τὸ παραυτίκα εἰ δύναιντο ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψασθαι. καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἀπεδέξαντο καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι μὴ οὐχ ἱκανοὶ ὦσι Λέσβῳ πάσῃ πολεμεῖν. καὶ ἀνακωχὴν ποιησάμενοι πέμπουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Μυτιληναῖοι τῶν τε διαβαλλόντων ἕνα ᾧ μετέμελεν ἤδη καὶ ἄλλους, εἴ πως πείσειαν τὰς ναῦς ἀπελθεῖν ὡς σφῶν οὐδὲν νεωτεριούντων. ἐν τούτῳ δὲ

καὶ ἢν μὲν ξυμβῇ — πολεμεῖν] Greg. Cor. p. 47., qui supplet ad sententiam apodosi carentem verba καλῶς ἂν εἴη, usus scholiis ad Aristoph. Plut. 469. et ad h. l. De figura illa elliptica v. Koen. et interpp. ad Hom. Il. I, 135. Phot. ξυμβῇ ἡ πεῖρα, ἀντὶ τοῦ ἐπιτεύχθη παρὰ Θουκυδίδῃ. v. Vig. p. 509. 510.

πλῷ — ἀφικόμενος] Suidas in πλῷ, ubi deest καὶ et legitur ἀφῖκτο.

4. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι — οἱ στρατηγοί] Greg. Cor. p. 83. qui dicit haec esse dicta pro Ἀθηναίων δὲ καταπλευσάντων. Haec repetit Phavorin. in εὐθεῖα. Pertinet huc etiam glossa Photii in ἑώρων. Sed falluntur grammatici: verba enim καὶ οἱ Ἀθηναῖοι — ἑώρων protasis sunt, apodosis est in ἀπήγγειλαν et sequentibus. Ὡς autem postpositum ut III, 5. V, 28. VII, 32. init. grammaticorum, quibus schol. accedit, rationem tuetur Popp. prol. t. I. p. 107. exemplis allatis à Matth. Gr. p. 819. not., quibus addit IV, 73. οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο — λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοί et V, 81. Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀργεῖοι χίλιοι ἑκάτεροι ξυστρατεύσαντες τά τ' ἐν Σικυῶνι ἐς ὀλίγους μᾶλλον κατέστησαν αὐτοὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐλθόντες etc.

διαβαλλόντων] i. e. *accusatorum*.

ἀποστέλλουσι καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα πρέσβεις τριήρει, λαθόντες τὸ τῶν Ἀθηναίων ναυτικόν, οἳ ὥρμουν ἐν τῇ Μαλέᾳ πρὸς βορέαν τῆς πόλεως· οὐ γὰρ ἐπίστευον τοῖς ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων προχωρήσειν. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν Λακεδαίμονα ταλαιπώρως διὰ τοῦ πελάγους κομισθέντες αὐτοῖς ἔπρασσον
5 ὅπως τις βοήθεια ἥξει. οἱ δ' ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πρέσβεις ὡς οὐδὲν ἦλθον πράξαντες, ἐς πόλεμον καθίσταντο οἱ Μυτιληναῖοι καὶ ἡ ἄλλη Λέσβος πλὴν Μηθύμνης· οὗτοι δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἐβεβοηθήκεσαν καὶ Ἴμβριοι καὶ Λήμνιοι καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγοι τινὲς ξυμμάχων. καὶ ἔξοδον μέν τινα πανδημεὶ ἐποιήσαντο οἱ Μυτιληναῖοι ἐπὶ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, καὶ μάχη ἐγένετο, ἐν ᾗ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Μυτιληναῖοι οὔτε ἐπηυλίσαντο οὔτε ἐπίστευσαν σφίσιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεχώρησαν· ἔπειτα οἱ μὲν ἡσύχαζον, ἐκ Πελοποννήσου καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς βουλόμενοι εἰ προσγένοιτό τι κινδυνεύειν. καὶ γὰρ αὐτοῖς Μελέας Λάκων ἀφικνεῖται καὶ Ἑρμαιώνδας Θηβαῖος, οἳ προαπεστάλησαν μὲν τῆς ἀποστάσεως, φθάσαι δὲ οὐ δυνάμενοι τὸν τῶν Ἀθηναίων ἐπίπλουν κρύφα μετὰ τὴν μάχην ὕστερον ἐςπλέουσι τριήρει, καὶ παρῄνουν πέμπειν τριήρη ἄλλην καὶ πρέςβεις μεθ' ἑαυτῶν· καὶ
6 ἐκπέμπουσιν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ ἐπιῤῥωσθέντες διὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἡσυχίαν ξυμμάχους τε προςεκάλουν, οἳ πολὺ θᾶσσον παρῆσαν ὁρῶντες οὐδὲν ἰσχυρὸν ἀπὸ τῶν Λεσβίων, καὶ περιορμισάμενοι τὸ πρὸς νότον τῆς πόλεως ἐτείχισαν στρατόπεδα δύο ἑκατέρωθεν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς ἐφόρμους ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς λιμέσιν ἐποιοῦντο. καὶ τῆς μὲν θαλάσσης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους, τῆς δὲ γῆς τῆς μὲν ἄλλης ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Λέσβιοι προςβεβοηθηκότες ἤδη, τὸ δὲ περὶ τὰ στρατόπεδα οὐ πολὺ κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι, ναύσταθμον δὲ μᾶλλον ἦν αὐτοῖς πλοίων καὶ ἀγορᾶς ἡ Μαλέα. καὶ τὰ μὲν περὶ Μυτιλήνην οὕτως ἐπολεμεῖτο.

μετέμελεν] Anecd. Bekk. I. p. 107. *μεταμελεῖν, ἀντὶ τοῦ μετανοεῖν. Θουκυδίδης γ, μεταμέλεια.*

τοῖς — προχωρήσειν] Thiersch. in act. philol. Mon. t. III. p. 454. legit *αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθ. προχ.*, id quod est explicare, non corrigere scriptorem. Sensus est: non fidebant iis, quae ab Atheniensibus exspectabant, fore ut bene cedant. De forma verbi postremi v. Buttm. Gr. §. 100. 4. not. 8.

5. *ἐκ Πελοποννήσου — προςγένοιτό τι*] Ordo verborum: *ἐκ Πελ. εἰ προςγένοιτό τι, καὶ μετ' ἄλλης παρασκευῆς, (εἰ προςγένοιτο) βουλόμενοι κινδυνεύειν.*

6. *ἐφόρμους*] i. e. *τὰς ἐφορμίσεις*, ut explicant schol., Suidas et Thom. M. in *ἔφορμος* et *ἐφόρμησις*.

ναύσταθμον — Μαλέα] Thom. M. p. 623.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι 7 καὶ ἐς Πελοπόννησον ναῦς ἀπέστειλαν τριάκοντα καὶ Ἀσώπιον τὸν Φορμίωνος στρατηγόν, κελευσάντων Ἀκαρνάνων τῶν Φορμίωνός τινα σφίσι πέμψαι ἢ υἱὸν ἢ ξυγγενῆ ἄρχοντα. καὶ παραπλέουσαι αἱ νῆες τῆς Λακωνικῆς τὰ ἐπιθαλάσσια χωρία ἐπόρθησαν. ἔπειτα τὰς μὲν πλείους ἀποπέμπει τῶν νεῶν πάλιν ἐπ' οἴκου ὁ Ἀσώπιος, αὐτὸς δ' ἔχων δώδεκα ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, καὶ ὕστερον Ἀκαρνᾶνας ἀναστήσας πανδημεὶ στρατεύει ἐπ' Οἰνιάδας καὶ ταῖς τε ναυσὶ κατὰ τὸν Ἀχελῷον ἔπλευσε καὶ ὁ κατὰ γῆν στρατὸς ἐδῄου τὴν χώραν. ὡς δ' οὐ προσεχώρουν, τὸν μὲν πεζὸν ἀφίησιν, αὐτὸς δὲ πλεύσας ἐς Λευκάδα καὶ ἀπόβασιν ἐς Νήρικον ποιησάμενος ἀναχωρῶν διαφθείρεται αὐτός τε καὶ τῆς στρατιᾶς τι μέρος ὑπὸ τῶν αὐτόθεν τε ξυμβοηθησάντων καὶ φρουρῶν τινων ὀλίγων. καὶ ὕστερον ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀποπλεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι παρὰ τῶν Λευκαδίων ἐκομίσαντο.

Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης νεὼς ἐκπεμφθέντες Μυτιληναίων 8 πρέσβεις, ὡς αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶπον Ὀλυμπίαζε παρεῖναι, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ξύμμαχοι ἀκούσαντες βουλεύσωνται, ἀφικνοῦνται ἐς τὴν Ὀλυμπίαν· ἣν δὲ Ὀλυμπιὰς ᾗ Δωριεὺς Ῥόδιος τὸ δεύτερον ἐνίκα. καὶ ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἑορτὴν κατέστησαν ἐς λόγους, εἶπον τοιάδε.

Τὸ μὲν καθεστὸς τοῖς Ἕλλησι νόμιμον, ὦ ἄνδρες Λακε- 9

---

7. καὶ — ποιησάμενος] Phavorin. in ἀπόβασις.
ἀποπλεύσαντες] i. e. *cum paulum ab insula recessissent.* Conf. IV, 44. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους· ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τοὺς νεκροὺς, οὓς ἐγκατέλιπον ὑποσπόνδους ἀνείλοντο.

8. Δωριεύς] In ἀναγραφῇ Olympiadum Dorieus Rhodius primum pancratio vicisse dicitur Ol. 87., secundum Ol. 88., tertium Ol. 89.

9. Mytilenensium legati, a Lacedaemoniis Olympiam citati, peractis ludis, in templo Iovis Olympii coram sociis Peloponnesiacis causam dicunt, primum se purgant a perfidiae in Athenienses suspicione, quod desciverint, cum ab illis magis quam ceteri socii culti fuerint; deinde quod illo ipso tempore desciverint; denique communem Graeciae utilitatem, quae ex societate cum ipsis facta percipi possit, ostendunt. Schol. διαιρεῖται ἡ δημηγορία αὕτη κεφαλαίοις· τῷ δικαίῳ, οἷον ὅτι δικαίως ἀπέστημεν· τῷ δυνατῷ, ὅτι δυνατὰ παρακαλοῦμεν (ἐφθαρμένοι γάρ εἰσι τῇ νόσῳ, καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν εἰς πολλὰ διῄρηται)· τῷ συμφέροντι, ὅτι λυσιτελεῖ δύναμιν καταδέξασθαι πόῤῥωθεν ἰσχύουσαν καὶ τὰς ἀπὸ τῶν συμμάχων Ἀθηναίοις παρατεινομένας προσόδους δυναμένην κωλῦσαι. ἐπὶ δὲ τελευτῆς ἀπὸ τοῦ ἐναντίου παροξυσμός, καὶ παράκλησις ποικίλως δυσωποῦσα. Ad partem orationis, qua utilitas foederis commendatur, respicere videtur Ulpian. in Dem. Phil. IV. p. 79. *Par.* ἐχρήσατο οὖν Θουκυδιδείῳ λύσει, ἥπερ ὁ Λέσβιος χρώμενος φαίνεται, ὅτι τῷ μὲν δοκεῖν

δαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἴσμεν· τοὺς γὰρ ἀφισταμένους ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ξυμμαχίαν τὴν πρὶν ἀπολείποντας οἱ δεξάμενοι καθ' ὅσον μὲν ὠφελοῦνται, ἐν ἡδονῇ ἔχουσι, νομίζοντες δὲ εἶναι προδότας τῶν πρὸ τοῦ φίλων χείρους ἡγοῦνται. καὶ οὐκ ἄδικος αὕτη ἡ ἀξίωσίς ἐστιν, εἰ τύχοιεν πρὸς ἀλλήλους οἵ τε ἀφιστάμενοι καὶ ἀφ' ὧν διακρίνοιντο ἴσοι μὲν τῇ γνώμῃ ὄντες καὶ εὐνοίᾳ, ἀντίπαλοι δὲ τῇ παρασκευῇ καὶ δυνάμει, πρόφασίς τε ἐπιεικὴς μηδεμία ὑπάρχοι τῆς ἀποστάσεως· ὃ ἡμῖν καὶ Ἀθηναίοις οὐκ ἦν. μηδέ τῳ χείρους δόξωμεν εἶναι εἰ ἐν τῇ εἰρήνῃ τιμώμενοι ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς 10 δεινοῖς ἀφιστάμεθα. περὶ γὰρ τοῦ δικαίου καὶ ἀρετῆς πρῶτον ἄλλως τε καὶ ξυμμαχίας δεόμενοι τοὺς λόγους ποιησόμεθα, εἰδότες οὔτε φιλίαν ἰδιώταις βέβαιον γιγνομένην οὔτε κοινωνίαν πόλεσιν ἐς οὐδέν, εἰ μὴ μετ' ἀρετῆς δοκούσης ἐς ἀλλήλους γίγνοιντο καὶ τἄλλα ὁμοιότροποι εἶεν· ἐν γὰρ τῷ διαλλάσσοντι τῆς γνώμης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἔργων καθίστανται. ἡμῖν δὲ καὶ Ἀθηναίοις ξυμμαχία ἐγένετο πρῶτον

ὑπὲρ ἄλλων, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἡμῶν τὰ γινόμενα, ubi legendum videtur transpositis vocabulis τῷ μὲν δοκεῖν ὑπὲρ ἡμῶν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἄλλων. Non enim, ut Duker. putavit, tanquam verba Thucydidis haec refert, sed ipsius oratio est.

τοὺς γὰρ — ἡγοῦνται] Greg. Cor. p. 113., qui χείρους positum ait pro κακούς. Conf. Schol. At Stephanus recte animadvertit, nihil obstare, quominus comparativus vim suam hic quoque obtineat, ut intelligamus *peiores eos existimant, quam existimaturi fuissent*. Nos: *sie erscheinen in ihren Augen schlechter*. Ceterum eandem sententiam profert Tacit. Annal. I, 58. *proditores etiam iis, quos anteponunt, invisi sunt*. Rursus sic χείρους extat iuxta προδότας bis IV, 114.

καὶ οὐκ — ἀξίωσις] Thom. M. p. 79., qui male explicat per παράκλησις. Est enim ἡ δόξα, ἡ κρίσις, ὁ λογισμός, ut apud schol. est.

ἴσοι μὲν — δυνάμει] Thom. M. p. 76., cui ἀντίπαλοι hic sunt ἐναντίοι. Praeferenda expositio scholiastae: ἰσοσθενεῖς.

10. ἀρετῆς] Heilm. *Rechtmässigkeit unseres Verfahrens*. Est *redliche Absicht*, ut sequentia docent.

εἰδότες — καθίστανται] „haec citantur in append. ad Stobaeum Gaisfordi Vol. IV. p. 20. his varietatibus: βέβαιον — βεβαίαν, ἐς οὐδέν — desunt, δοκούσης — διωκούσης, γίγνοιντο — γίγνοιτο," Dindorf. — Heilm. *Wo die Verbindung nicht mit einem nach dem Urtheil der Welt rechtschaffenen Verhalten gegen einander und einer auch in andern Absichten gleichmässigen Aufführung verknüpft ist*. Malim interpretari *mit dem Vertrauen einer redlichen Absicht gegen einander*. Nam sensus est idem ac si dixisset εἰ μὴ δοκοῖεν γίγνεσθαι φίλοι μετ' ἀρετῆς ἐς ἀλλήλους. Atque est structura ἀπὸ κοινοῦ, nam ex praegresso φιλίας nunc φίλοι repetendum est. Proxime sequentia ita intelligo: *nam in animorum discordia factorum etiam diversitas exsistit*.

ἀπολιπόντων μὲν ὑμῶν ἐκ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, παραμεινάντων δὲ ἐκείνων πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἔργων. ξύμμαχοι μέντοι ἐγενόμεθα οὐκ ἐπὶ καταδουλώσει τῶν Ἑλλήνων Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐπ' ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ Μήδου τοῖς Ἕλλησι. καὶ μέχρι μὲν ἀπὸ τοῦ ἴσου ἡγοῦντο, προθύμως εἱπόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἑωρῶμεν αὐτοὺς τὴν μὲν τοῦ Μήδου ἔχθραν ἀνιέντας, τὴν δὲ τῶν ξυμμάχων δούλωσιν ἐπαγομένους, οὐκ ἀδεεῖς ἔτι ἦμεν. ἀδύνατοι δὲ ὄντες καθ' ἓν γενόμενοι διὰ πολυψηφίαν ἀμύνασθαι οἱ ξύμμαχοι ἐδουλώθησαν πλὴν ἡμῶν καὶ Χίων· ἡμεῖς δὲ αὐτόνομοι δὴ ὄντες καὶ ἐλεύθεροι τῷ ὀνόματι ξυνεστρατεύσαμεν. καὶ πιστοὺς οὐκέτι εἴχομεν ἡγεμόνας Ἀθηναίους, παραδείγμασι τοῖς προγιγνομένοις χρώμενοι· οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς οὓς μὲν μεθ' ἡμῶν ἐνσπόνδους ἐποιήσαντο καταστρέψασθαι, τοὺς δὲ ὑπολοίπους, εἴποτε ἄρα ἐδυνήθησαν, μὴ δρᾶσαι τοῦτο. 11 καὶ εἰ μὲν αὐτόνομοι ἔτι ἦμεν ἅπαντες, βεβαιότεροι ἂν ἡμῖν ἦσαν μηδὲν νεωτεριεῖν· ὑποχειρίους δὲ ἔχοντες τοὺς πλείους, ἡμῖν δὲ ἀπὸ τοῦ ἴσου ὁμιλοῦντες, χαλεπώτερον εἰκότως ἔμελλον οἴσειν καὶ πρὸς τὸ πλεῖον ἤδη εἶκον τοῦ ἡμετέρου ἔτι μόνου ἀντισουμένου, ἄλλως τε καὶ ὅσῳ δυνατώτεροι αὐτοὶ αὐτῶν ἐγίγνοντο καὶ ἡμεῖς ἐρημότεροι. τὸ δὲ ἀντίπαλον δέος μόνον πιστὸν ἐς ξυμμαχίαν· ὁ γὰρ παραβαίνειν τι βουλόμενος τῷ μὴ προέχων ἂν ἐπελθεῖν ἀποτρέπεται. αὐτόνομοί τε ἐλείφθημεν οὐ δι' ἄλλο τι ἢ ὅσον αὐτοῖς ἐς τὴν ἀρχὴν εὐπρεπείᾳ τε λόγου καὶ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύος τὰ πράγματα ἐφαίνετο καταληπτά. ἅμα μὲν γὰρ μαρτυρίῳ ἐχρῶντο μὴ ἂν τούς γε ἰσοψήφους ἄκοντας εἰ

ξύμμαχοι — Ἑλλήνων] Greg. Cor. p. 98. Voc. *καταδούλωσις* damnat Pollux IX, 142., probat idem *δούλωσις* et *καταδουλοῦν*. Satis ad se ipsum refellendum.

ἐπαγομένους] Popp. obs. p. 188. not. interpretatur: *suscipientes, sibi proponentes.* Quidni *adducentes*, ut nos *herbeiführen*.

11. *καὶ πρὸς — εἶκον*] Nihil mutandum. Sensus: *während der grössere Theil sich ihnen fügte.* In *πρός* est notio comparationis, ut multis locis huius scriptoris. Poppo l. l. p. 206. legit *ἧκον*, et sequitur Vallam: *iamque ad modum processerunt.*

αὐτοὶ αὐτῶν] comparationis forma, praecipue Herodoto usitata. v. Matth. Gr. §. 452.

τῷ μὴ — ἀποτρέπεται] A. B. E. H. K. S. g. vulgo *τό*. *deterretur eo, quod non potest ut superior rem aggredi.*

οὐ δι' ἄλλο — καταληπτά] i. e. *aus keinem andern Grund, als weil sie glaubten, sie müssten, um die Herrschaft zu gewinnen, die Sache mit schönem Vorwand, mehr mit List* (*γνώμης*) *als mit Gewalt angreifen.* Verba *ἐς ἀρχήν* pendent ex *ἐφόδῳ*, quanquam interpositis *εὐπρεπείᾳ λόγου*, *probabilitate orationis.*

ἅμα μὲν γὰρ — ἕξειν] His primum *εὐπρέπεια λόγου* explicatur inde a verbis *ἅμα — ξυστρατεύειν*, deinde *ἡ γνώμης ἔφοδος* expla-

μή τι ἠδίκουν οἷς ἐπῄεσαν, ξυστρατεύειν? ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ τὰ κράτιστα ἐπί τε τοὺς ὑποδεεστέρους πρώτους ξυνεπῆγον καὶ τὰ τελευταῖα λιπόντες τοῦ ἄλλου περιῃρημένου ἀσθενέστερα ἔμελλον ἕξειν. εἰ δὲ ἀφ' ἡμῶν ἤρξαντο, ἐχόντων ἔτι τῶν πάντων αὐτῶν τε ἰσχὺν καὶ πρὸς ὅ,τι χρὴ στῆναι, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐχειρώσαντο. τό τε ναυτικὸν ἡμῶν παρεῖχέ τινα φόβον μή ποτε καθ' ἓν γενόμενον ἢ ὑμῖν ἢ ἄλλῳ τῳ προσθέμενον κίνδυνον σφίσι παράσχῃ· τὰ δὲ καὶ ἀπὸ θεραπείας τοῦ τε κοινοῦ αὐτῶν καὶ τῶν αἰεὶ προεστώτων περιεγιγνόμεθα. οὐ μέντοι ἐπὶ πολύ γ' ἂν ἐδοκοῦμεν δυνηθῆναι, εἰ μὴ ὁ πόλεμος ὅδε κατέστη, παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐς τοὺς ἄλ-12 λους. τίς οὖν αὕτη ἡ φιλία ἐγίγνετο ἢ ἐλευθερία πιστή, ἐν ᾗ παρὰ γνώμην ἀλλήλους ὑπεδεχόμεθα, καὶ οἱ μὲν ἡμᾶς ἐν τῷ πολέμῳ δεδιότες ἐθεράπευον, ἡμεῖς δὲ ἐκείνους ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ αὐτὸ ἐποιοῦμεν· ὅ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχε· δέει τε τὸ πλέον

---

natur his: ἐν τῷ αὐτῷ — ἕξειν. In his porro sibi respondent ἅμα μὲν — ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καί, ut IV, 73. *Nobis enim documento utebantur, dicentes* etiamsi alii coacti se adiuvare perhiberentur, *eos certe, qui idem ius suffragii ferendi haberent, invitos sibi auxilium laturos non esse, nisi quos aggrediuntur, ii aliquid deliquissent.* Ἄκοντας igitur arcte cum ξυστρατεύειν iungendum, quare comma post illud vocabulum cum Reisigio ad Aristoph. t. I. p. 216. delevi. Ex falsa huius loci interpretatione Hesychii glossa orta est: οὐκ ἄκοντες, οὐχ ἑκόντες, quam descripsit Phavorin.

περιεγιγνόμεθα] sc. αὐτόνομοι ὄντες, *wir blieben frei.* Schol. τέτταρα τεκμήρια τέθεικε, δι' ὧν συνίστησιν ὅτι οὐχὶ διὰ δικαιοσύνην μέχρι δεῦρο ἀπέσχοντο ἡμῶν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ διὰ πανουργίαν· ἓν μὲν τὸ κατὰ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ λόγου, δεύτερον δὲ τὸ γνώμης μᾶλλον ἐφόδῳ ἢ ἰσχύϊ τὰ πράγματα φαίνεσθαι καταληπτά, τρίτον τὸ φοβεῖσθαι τὸ ναυτικὸν τῶν Μιτυληναίων, τέταρτον τὸ θεραπεύεσθαι πρὸς τῶν Μιτυληναίων, κολακείᾳ μὲν κοινῇ τοὺς Ἀθηναίους, δώροις δὲ τῶν προεστώτων ἕκαστον.

12. ἡ φιλία] Videtur cum Dindorfio ἢ φιλία scribendum esse.

ὅ τε — παρεῖχε] Pronomen ὅ per appositionem πίστιν explicatur, quae vox non suo loco posita paulisper structuram turbat, sic, ni fallor, illustranda: ὅ,τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος παρεῖχε, πίστιν, ut docent duo alii loci paralleli I, 122. ὅ, καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν i. e. ὃ αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι καὶ πόλεις τοσάσδε ὑπὸ μιᾶς κακοπαθεῖν, et II, 40. ὃ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, i. e. ὃ τοῖς ἄλλοις φέρει, ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον. Atque in his proximis duobus exemplis tenendum, relativum ὃ neque ad singulum aliquod vocabulum in priori, neque in altero exemplo aut ad τολμᾶν, aut ad ἐκλογίζεσθαι, sed utrimque ad totam praecedentem enuntiationem referri; quod si fit, Latini non *quod*, sed *id quod* ponere solent. Quae analogia locorum trium abunde, opinor, docet, male a Poppone obs. p. 200. nostro loco confu-

ἢ φιλίᾳ κατεχόμενοι ξύμμαχοι ἦμεν· καὶ ὁποτέροις θᾶσσον παράσχοι ἀσφάλεια θάρσος, οὗτοι πρότεροί τι καὶ παραβήσεσθαι ἔμελλον. ὥςτε εἴ τῳ δοκοῦμεν ἀδικεῖν προαποστάντες, διὰ τὴν ἐκείνων μέλλησιν τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν αὐτοὶ οὐκ ἀνταναμείναντες σαφῶς εἰδέναι εἴ τι αὐτῶν ἔσται, οὐκ ὀρθῶς σκοπεῖ. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ ἀντιμελλῆσαι, τί ἔδει ἡμᾶς ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπ' ἐκείνοις ἰέ-

---

sionem duplicis structurae statui, alterius ὃ τε τοῖς ἄλλοις μάλιστα εὔνοια βεβαιοῖ, ἡμῖν τοῦτο ὁ φόβος ἐχυρὸν παρεῖχεν, alterius εἴ τε τοῖς ἄλλοις μάλ. εὐν. πίστιν βεβαιοῖ, ἡμῖν ταύτην ὁ φόβος ἐχυρὰν παρεῖχε. Minus etiam in hoc scriptore ferendum, quod sumit idem, verba πίστιν βεβαιοῖ quasi pro uno verbo fortassis habenda esse, qualia tragici maxime frequentent, ut Aeschyl. Agam. 173. *Ζῆνα ἐπινίκια κλάζων* i. e. *celebrans* et Soph. El. 123. *τάκεις οἰμωγὰν Ἀγαμέμνονα, deploras Agamemnonem.* Haec omnia nimis quaesita. Atque nostri loci cum plane eadem ratio sit, quae verborum II, 40., differre tamen hunc locum affirmat, atque in eo anacoluthon esse, quoniam in illo loco ὃ accusativus sit, in hoc nominativus. Thucydidem ait initio scribere voluisse ὃ τοῖς ἄλλοις ὄκνον φέρει, sed explicandi causa contrarium in medio inseruisse, ἀμαθία μὲν θράσος, et deinde, quo oratio concinnior esset, λογισμὸς addidisse. In quem errorem inductus est eo, quod ὃ traxit ad ἐκλογίζεσθαι, quod falsum esse comparatio horum locorum demonstrat. Minus etiam recte cum his locis, vel potius cum verbis II, 40. contulit nominativos absolutos III, 34. ὁ δὲ (Paches) προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν — ὁ μὲν ἐξῆλθε — ὁ δ' ἐκεῖνον ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχε et IV, 80. καὶ προκρίναντες (οἱ Λακεδαιμόνιοι) ἐς δισχιλίους (Εἵλωτας) — οἱ μὲν ἐστεφανώσαντο — οἱ δὲ — ἠφάνισαν αὐτούς etc. Nam et ratio partium orationis in his locis diversa est, et collocatio verborum: etenim in altero loco unum verbum φέρει duobus subiectis ἀμαθία et λογισμός, quae complectitur relativum pron. ὃ, iungitur; verbum autem, quod sententia flagitat, ut post ἄλλοις poneretur, in fine positum. Alteris locis duplex subiectum, duplex verbum est, vel potius triplex; collocatio autem verborum talis, ut non aliter posita exspectes, sed initio orationis pro nominativo participii genitivum; quoniam vero in altero verborum finitorum εἶχε et ἠφάνισαν idem subiectum inest, quod in participio, (quod si fit, genitivus absolutus participii poni non solet) nominativo scriptor, non genitivo usus est, quanquam interposito altero subiecto ὁ μὲν et οἱ μὲν, non ad participium spectante. Conf. infra ad cap. 34.

ὥςτε — σκοπεῖ] Structura haec est: *ὥςτε εἴ τῳ δοκοῦμεν προαποστάντες ἀδικεῖν αὐτοὶ διὰ τὴν ἐκ. μέλλ. τῶν ἐς ἡμᾶς δεινῶν οὐκ ἀνταναμ. σαφ. εἰδ. εἴ τι αὐτῶν ἔσται, οὐκ ὀρθ. σκοπεῖ* i. e. *Wenn daher jemand meint, wir thäten darin Unrecht, dass wir mit unserem Abfall zuvorkamen, und wiewohl jene mit den uns drohenden Gefahren zaudern, nicht auch dagegen abwarteten, es zuverlässig zu erfahren, ob etwas daraus werden würde, der urtheilt nicht richtig.* Cum μέλλησιν duplex genitivus et subi. et obiecti iunctus est. v. Matth. Gr. §. 314.

εἰ γὰρ — εἶναι] Reposui ἰέναι et ἀντιμελλῆσαι pro vulgatis εἶναι et ἀντεπιμελῆσαι. Codd. B. E. H. I. d. e. g. h. i. ἀντεπιμελλῆσαι.

ναι; ἐπ' ἐκείνοις δὲ ὄντος ἀεὶ τοῦ ἐπιχειρεῖν καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι δεῖ τὸ προαμύνασθαι.

13 Τοιαύτας ἔχοντες προφάσεις καὶ αἰτίας, ὦ Λακεδαιμόνιοι καὶ ξύμμαχοι, ἀπέστημεν, σαφεῖς μὲν τοῖς ἀκούουσι γνῶναι ὡς εἰκότως ἐδράσαμεν, ἱκανὰς δὲ ἡμᾶς ἐκφοβῆσαι καὶ πρὸς ἀσφάλειάν τινα τρέψαι, βουλομένους μὲν καὶ πάλαι, ὅτε ἔτι ἐν τῇ εἰρήνῃ ἐπέμψαμεν ὡς ὑμᾶς περὶ ἀποστάσεως, ὑμῶν δὲ οὐ προςδεξαμένων κωλυθέντας· νῦν δὲ ἐπειδὴ Βοιωτοὶ προὐκαλέσαντο, εὐθὺς ὑπηκούσαμεν, καὶ ἐνομίζομεν ἀποστήσεσθαι διπλῆν ἀπόστασιν, ἀπό τε τῶν Ἑλλήνων μὴ ξὺν κακῶς ποιεῖν αὐτοὺς μετ' Ἀθηναίων, ἀλλὰ ξυνελευθεροῦν, ἀπὸ

At ἀντιμελλῆσαι legit Schol., cuius expositio huius loci haec est: εἰ γὰρ ἴσοι αὐτοῖς ὑπήρχομεν κατὰ δύναμιν, ὥστε καὶ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς ἀντεπιβουλεῦσαι καὶ βραδυνόντων αὐτῶν καὶ μελλόντων ἀντιμελλῆσαι καὶ ἀντιβραδῦναι, τί ἔδει ἡμᾶς ὑπ' ἐκείνοις ταχθῆναι ἢ ὑπακούειν αὐτοῖς; ὁπότε δὲ οὐκ ἦμεν ἴσοι, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις ἦν τὸ ἐπιχειρεῖν καθ' ἡμῶν ὅτε θέλουσιν, ἔδει καὶ ἐφ' ἡμῖν εἶναι τὸ ἀποστῆναι αὐτῶν πρίν τι παρ' αὐτῶν παθεῖν. Apte monuit Dindorf., verbum ἀντεπιμέλλειν hinc relatum in lexica esse nihili, idque librariis obrepsisse consueto ex praecedente ἀντεπιβουλεῦσαι. Ita, ait, ne plura conferam, infra c. 104. μήτ' ἐναποθνήσκειν μήτ' ἐναποτίκτειν liber unus pro ἐντίκτειν. — Heilmann. coniecit εἰ γὰρ — ἀντεπιμελῆσαί τι, ἔδει — εἶναι. Quae verba sic interpretatur: *Wären wir in den Umständen gewesen, dass wir mit gleichem Vortheil unsere Maasregeln und Anstalten gegen sie nehmen könnten: so hätten wir in der That bei allen jetzt erwähnten Bedenklichkeiten unser Betragen nach dem ihrigen einrichten müssen.* Sed et τι sic languet, et ἐπ' ἐκείνοις εἶναι non potest aliud significare nisi: *in eorum potestate esse*, nec inest in verbis ἐκ τοῦ ὁμοίου sensus: *bei allen jetzt erwähnten Bedenklichkeiten*, sed idem exprimunt, quod antecedentia ἐκ τοῦ ἴσου. Nec minus absurda Scholiastae explicatio; nam non quaeritur, an Mytilenaei in potestate Atheniensium esse debuerint, sed an opus fuerit paribus praesidiis valentibus pacem rumpere. Hic quoque scholia veram viam commonstrant intelligendi scriptoris; nam ea sic habent: ἐκ τοῦ ὁμοίου — εἶναι] ἤγουν κινουμένων ἐκείνων κινηθῆναι καὶ ἡμᾶς, unde patet, eum legisse ἰέναι, non εἶναι, quam scripturam recepi. Quid oportebat nos, ait, pari potentia et aequalibus viribus praeditos (ἐκ τοῦ ὁμοίου) contra eos ire? quid cum eos impetum in nos facientes propulsare potuissemus, ultro aggredi? Εἶναι tanto facilius irrepsit, quia sequuntur verba similia ἐφ' ἡμῖν εἶναι. Hunc locum ob oculos habuit Dio Cass., cum scripsit XXXVIII, 11. τοῦ μή τινα προαισθανόμενον προφυλάξασθαι, ἢ καὶ προποιῆσαί τι δεινὸν αὐτὸν, πρὶν παθεῖν, ἐπιχειρῆσαι.

13. ξὺν κακῶς ποιῆσαι] Coniecerunt ξυγκακῶσαι λοιπὸν αὐτούς. Temere. Tmesis ξ. κ. π. concinnitati data orationis ob contrarium ξυνελευθεροῦν, ut animadvertit Popp. proleg. t. I. p. 256. v. quos idem laudat Matth. Gr. p. 874. et inprimis Spohn. ad Isocr. Paneg. p. 12. adde interpp. ad Greg. Cor. p. 446. 799. Schaefer. mel. crit. p. 68. ad Long. p. 417. Conf. Xenoph. Symp. VIII, 17.

τε Ἀθηναίων μὴ αὐτοὶ διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνων ἐν ὑστέρῳ, ἀλλὰ προποιῆσαι. ἡ μέντοι ἀπόστασις ἡμῶν θᾶσσον γεγένηται καὶ ἀπαράσκευος· ᾗ καὶ μᾶλλον χρὴ ξυμμάχους δεξαμένους ἡμᾶς διὰ ταχέων βοήθειαν ἀποστέλλειν, ἵνα φαίνησθε ἀμύνοντές τε οἷς δεῖ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τοὺς πολεμίους βλάπτοντες. καιρὸς δὲ ὡς οὔπω πρότερον. νόσῳ τε γὰρ ἐφθάραται Ἀθηναῖοι καὶ χρημάτων δαπάνῃ, νῆές τε αὐτοῖς αἱ μὲν περὶ τὴν ὑμετέραν εἰσίν, αἱ δ' ἐφ' ἡμῖν τετάχαται, ὥςτε οὐκ εἰκὸς αὐτοὺς περιουσίαν νεῶν ἔχειν, ἢν ὑμεῖς ἐν τῷ θέρει τῷδε ναυσί τε καὶ πεζῷ ἅμα ἐπεςβάλητε τὸ δεύτερον, ἀλλ' ἢ ὑμᾶς οὐκ ἀμυνοῦνται ἐπιπλέοντας ἢ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀποχωρήσονται. νομίσῃ τε μηδεὶς ἀλλοτρίας γῆς πέρι οἰκεῖον κίνδυνον ἕξειν. ᾧ γὰρ δοκεῖ μακρὰν ἀπεῖναι ἡ Λέσβος, τὴν ὠφέλειαν αὐτῷ ἐγγύθεν παρέξει. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔσται ὁ πόλεμος, ὥς τις οἴεται, ἀλλὰ δι' ἣν ἡ Ἀττικὴ ὠφελεῖται. ἔστι δὲ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῶν ξυμμάχων ἡ πρόςοδος, καὶ ἔτι μείζων ἔσται, εἰ ἡμᾶς καταστρέψονται· οὔτε γὰρ ἀποστήσεται ἄλλος τά τε ἡμέτερα προςγενήσεται, πάθοιμέν τ' ἂν δεινότερα ἢ οἱ πρὶν δουλεύοντες. βοηθησάντων δὲ ὑμῶν προθύμως πόλιν τε προςλήψεσθε ναυτικὸν ἔχουσαν μέγα, οὗπερ ὑμῖν μάλιστα προςδεῖ, καὶ Ἀθηναίους ῥᾷον καθαιρήσετε ὑφαιροῦντες αὐτῶν τοὺς ξυμμάχους· θρασύτερον γὰρ πᾶς τις προςχωρήσεται· τήν τε αἰτίαν ἀποφεύξεσθε ἣν εἴχετε μὴ βοηθεῖν τοῖς ἀφισταμένοις. ἢν δ' ἐλευθεροῦντες φαίνησθε, τὸ κράτος τοῦ πολέμου βεβαιότερον ἕξετε. αἰσχυνθέντες οὖν τάς τε τῶν Ἑλλήνων ἐς ὑμᾶς ἐλπίδας καὶ Δία τὸν Ὀλύμπιον, ἐν οὗ τῷ 14

πρῶτον μὲν γὰρ τίς μισεῖν δύναιτ' ἄν, ὑφ' οὗ εἰδείη καλός τε καὶ ἀγαθὸς νομιζόμενος; — πρὸς δὲ τούτοις πιστεύῃ, μήτ' ἂν παρά τι ποιήσῃ, μήτ' ἂν καμὼν ἀμορφότερος γένηται, μειωθῆναι ἂν τὴν φιλίαν; Vide Lobeck. ad Phrynich. p. 620. et Krueger. ad Dionys. p. 21.

ἐφθάραται] v. Matth. Gr. §. 198. 5. n. 1. Habet locum Phot. in v., sicut mox τετάχαται Zonar. in v. conf. IV, 31. Mox πάθοιμεν τἂν Elmsl. ad Aristoph. Ach. 323. coniecit, quod est alienum ab hoc scriptore, qui nunquam crasin hanc admittit.

βοηθησάντων — καθαιρήσετε] genitivus absolutus pro casu participii, quem sequens verbum postulat. v. Matth. Gr. p. 818. b. nota. Conf. II, 83. VIII, 76. ἐχόντων γὰρ σφῶν τὸ πᾶν ναυτικὸν — ἀναγκάσειν τὰ χρήματα ὁμοίως διδόναι. Genitivus absolutus pro dativo participii usurpatus, et repetito quidem subiecto I, 114. καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων, ἠγγέλθη αὐτῷ. Genitivus abs. pro accusativo, ita ut accusativus et ipse legatur II, 8. ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων, ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν. Fusius usum genitivi absoluti explicat Popp. prol. t. I. p. 119. Verbum καθαιρήσετε pro καθελεῖτε Thucydidi et aliis in usu esse, observant Phot. Suidas, Phavorin. Zonar., ubi v. Tittm.

ἱερῷ ἴσα καὶ ἱκέται ἐσμέν, ἐπαμύνατε Μυτιληναίοις ξύμμαχοι γενόμενοι, καὶ μὴ πρόησθε ἡμᾶς, ἴδιον μὲν τὸν κίνδυνον τῶν σωμάτων παραβαλλομένους, κοινὴν δὲ τὴν ἐκ τοῦ κατορθῶσαι ὠφέλειαν ἅπασι δώσοντας, ἔτι δὲ κοινοτέραν τὴν βλάβην, εἰ μὴ πεισθέντων ὑμῶν σφαλησόμεθα. γίγνεσθε δὲ ἄνδρες οἵουςπερ ὑμᾶς οἵ τε Ἕλληνες ἀξιοῦσι καὶ τὸ ἡμέτερον δέος βούλεται.

15 Τοιαῦτα μὲν οἱ Μυτιληναῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐπειδὴ ἤκουσαν, προςδεξάμενοι τοὺς λόγους ξυμμάχους τε τοὺς Λεσβίους ἐποιήσαντο καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐςβολὴν τοῖς ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν ὡς ποιησόμενοι, καὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἀφίκοντο, καὶ ὁλκοὺς παρεσκεύαζον τῶν νεῶν ἐν τῷ ἰσθμῷ ὡς ὑπεροίσοντες ἐκ τῆς Κορίνθου ἐς τὴν πρὸς Ἀθήνας θάλασσαν καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ ἅμα ἐπιόντες. καὶ οἱ μὲν προθύμως ταῦτα ἔπρασσον· οἱ δὲ ἄλλοι ξύμμαχοι βραδέως τε ξυνελέγοντο καὶ ἐν καρποῦ ξυγκομιδῇ ἦσαν καὶ ἀῤῥωστίᾳ τοῦ στρατεύειν.

16 Αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι διὰ κατάγνωσιν ἀσθενείας σφῶν παρασκευαζομένους, δηλῶσαι βουλόμενοι ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἐγνώκασιν, ἀλλ' οἷοί τέ εἰσι μὴ κινοῦντες τὸ ἐπὶ Λέσβῳ ναυτικὸν καὶ τὸ ἀπὸ Πελοποννήσου ἐπιὸν ῥᾳδίως ἀμύνεσθαι; ἐπλήρωσαν ναῦς ἑκατὸν ἐςβάντες αὐτοί τε πλὴν ἱππέων καὶ πεντακοσιομεδίμνων καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ παρὰ τὸν

---

14. δώσοντας] plurimi libri. Vulgo διδόντας. v. Popp. obs. p. 161., qui nihilominus futurum ortum esse putat ex hoc scholio: ἅπασι διδόντας] δώσοντας. Malui scriptis obtemperare.

15. τὴν ἐς τὴν Ἀττ. ἐςβολὴν — ποιησόμενοι] Artic. τὴν necessarius propter ea, quae cap. 13. narravit. Heusd. spec. crit. in Plat. p. 116. transpositis verbis legit ἐποιήσαντο, τοῖς τε ξυμμάχοις παροῦσι κατὰ τάχος ἔφραζον ἰέναι ἐς τὸν Ἰσθμὸν τοῖς δύο μέρεσιν, ὡς ποιησόμενοι ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐςβολήν· καὶ αὐτοί etc. Conf. Thiersch. act. phil. Mon. t. III. p. 287. Heilm. commata ponit post ἐςβολὴν et ποιησόμενοι, quo nihil lucramur; nam vel sic Lacedaemonii dicuntur invasuri, cum iam invasisse dicti essent. Nihil mutandum, nisi distinctione omni deleta et abiecta copula τε, quae ante ξυμμάχοις legitur vulgo, iungendum καὶ τὴν ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐςβολὴν ὡς ποιησόμενοι.

ἐν καρποῦ — στρατεύειν] Etym. M. Phot. Suidas, Phavorin. in συγκομιδῇ. Suidas in ἀῤῥωστία, Anecd. Bekk. I. p. 446. Thom. M. p. 112. Alterum glossae per *collectus*, alterum grammatici per ἀπροθυμία explicant.

16. ἱππέων καὶ πεντακοσιομ.] v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. II. p. 29. Solon quatuor classes populi Attici instituerat, quarum in prima pentacosiomedimni erant, sive ii, qui ex proprio fundo quingentos frumenti medimnos, totidemque fluidi metretas colligerent; in secunda, qui trecentos, et equo alendo essent, equo, inquam, pugnare apto, cui addendus erat alter, quo servus ve-

ἰσθμὸν ἀναγαγόντες ἐπίδειξίν τε ἐποιοῦντο καὶ ἀποβάσεις τῆς Πελοποννήσου ᾗ δοκοῖ αὐτοῖς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὁρῶντες πολὺν τὸν παράλογον τά τε ὑπὸ τῶν Λεσβίων ῥηθέντα ἡγοῦντο οὐκ ἀληθῆ καὶ ἄπορα νομίζοντες ὡς αὐτοῖς καὶ οἱ ξύμμαχοι ἅμα οὐ παρῆσαν καὶ ἠγγέλλοντο καὶ αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον τριάκοντα νῆες τῶν Ἀθηναίων τὴν περιοικίδα αὐτῶν πορθοῦσαι, ἀνεχώρησαν ἐπ᾽ οἴκου. ὕστερον δὲ ναυτικὸν παρεσκεύαζον ὅ,τι πέμψουσιν ἐς τὴν Λέσβον, καὶ κατὰ πόλεις ἐπηγγελλον τεσσαράκοντα νεῶν πλῆθος, καὶ ναύαρχον προςέταξαν Ἀλκίδαν, ὃς ἔμελλεν ἐπιπλεύσεσθαι. ἀνεχώρησαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ταῖς ἑκατὸν ναυσίν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνους εἶδον. καὶ 17 κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες ἅμ᾽ αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο, παραπλήσιαι δὲ καὶ ἔτι πλείους ἀρχομένου τοῦ πολέμου. τήν τε γὰρ Ἀττικὴν καὶ Εὔβοιαν καὶ Σαλαμῖνα ἑκατὸν ἐφύλασσον καὶ περὶ Πελοπόννησον ἕτεραι ἑκατὸν ἦσαν, χωρὶς δὲ αἱ περὶ Ποτίδαιαν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις, ὥςτε αἱ πᾶσαι ἅμα ἐγίγνοντο ἐν ἑνὶ θέρει διακόσιαι καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ χρήματα τοῦτο μάλιστα ὑπανάλωσε μετὰ Ποτιδαίας. τήν τε γὰρ Ποτίδαιαν δίδραχμοι ὁπλῖται ἐφρούρουν, αὑτῷ γὰρ καὶ ὑπηρέτῃ δραχμὴν ἐλάμβανε τῆς ἡμέρας, τριςχίλιοι μὲν οἱ πρῶτοι, ὧν οὐκ ἐλάσσους διεπολιόρκησαν, ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι μετὰ Φορμίωνος, οἳ προαπῆλθον· νῆές τε αἱ πᾶσαι τὸν αὐτὸν μισθὸν ἔφερον. τὰ μὲν οὖν χρήματα οὕτως ὑπαναλώθη τὸ πρῶτον καὶ νῆες τοσαῦται δὴ πλεῖσται ἐπληρώθησαν.

Μυτιληναῖοι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν οἱ Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸν ἰσθμὸν ἦσαν ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην 18

---

heretur, quibus scilicet etiam iugo ad arandós agros opus erat: hi dicti sunt equites. Tertia classis Zeugitae erant, quibus a iugo (ζεύγει) nomen inventum est, quod colendo agro alebant: quorumque proventus ducentum medimnum, parisque fluidi mensurae aestimabatur. In infima classe Thetes erant, qui infra censum Zeugitarum censebantur.

ὅ,τι πέμψουσιν] futurum simplex pro ἔμελλον πέμπειν. Conf. IV, 22. ξυνέδρους σφίσιν ἐκέλευον ἑλέσθαι, οἵτινες — ξυμβήσονται. VIII, 1. ἔδοξει ἀρχήν τινα πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἑλέσθαι, οἵτινες — προβουλεύσουσι.

17. ἐν τοῖς πλεῖσται] v. Herm. ad Viger. p. 787. Reiz. de accent. inclin. p. 17. *Wolf.* Exempla formulae congesserunt Heilm. et Bredov. ad h. l. Structura proxime sequentium verborum haec videtur esse: νῆες αὐτοῖς ἐνεργοὶ ἅμα κάλλει ἐγένοντο.

τήν τε γὰρ Ποτίδαιαν δίδραχμοι — δραχμὴν ἐλάμβανε] Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 131. Ulpian. ad Dem. in Lept. p. 33. *Wolf.*

18. προδιδομένην] participium praes. pro partic. futuri. Conf. IV, 81. ἡ ἔκπεμψίς μου — γεγένηται τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα.

ἐστράτευσαν κατὰ γῆν αὐτοί τε καὶ οἱ ἐπίκουροι· καὶ προςβαλόντες τῇ πόλει, ἐπειδὴ οὐ προὐχώρει ᾗ προςεδέχοντο, ἀπῆλθον ἐπ' Ἀντίσσης καὶ Πύῤῥας καὶ Ἐρέσσου καὶ καταστησάμενοι τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις βεβαιότερα καὶ τείχη κρατύναντες διὰ τάχους ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου. ἐστράτευσαν δὲ καὶ οἱ Μηθυμναῖοι ἀναχωρησάντων αὐτῶν ἐπ' Ἄντισσαν· καὶ ἐκβοηθείας τινὸς γενομένης πληγέντες ὑπό τε τῶν Ἀντισσαίων καὶ τῶν ἐπικούρων ἀπέθανόν τε πολλοὶ καὶ ἀνεχώρησαν οἱ λοιποὶ κατὰ τάχος. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι ταῦτα τούς τε Μυτιληναίους τῆς γῆς κρατοῦντας καὶ τοὺς σφετέρους στρατιώτας οὐχ ἱκανοὺς ὄντας εἴργειν πέμπουσι περὶ τὸ φθινόπωρον ἤδη ἀρχόμενον Πάχητα τὸν Ἐπικούρου στρατηγὸν καὶ χιλίους ὁπλίτας ἑαυτῶν. οἱ δὲ αὐτερέται πλεύσαντες τῶν νεῶν ἀφικνοῦνται καὶ περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἐν κύκλῳ ἁπλῷ τείχει· φρούρια δὲ ἔστιν οἷ ἐπὶ τῶν καρτερῶν ἐγκατῳκοδόμηται. καὶ ἡ μὲν Μυτιλήνη κατὰ κράτος ἤδη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐκ γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης εἴργετο καὶ ὁ χειμὼν ἤρχετο γίγνεσθαι.

19 Προςδεόμενοι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι χρημάτων ἐς τὴν πολιορκίαν καὶ αὐτοὶ ἐςενεγκόντες τότε πρῶτον ἐςφορὰν διακόσια τάλαντα ἐξέπεμψαν καὶ ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους ἀργυρολόγους ναῦς δώδεκα καὶ Λυσικλέα πέμπτον αὐτὸν στρατηγόν. ὁ δὲ ἄλλα τε ἠργυρολόγει καὶ περιέπλει, καὶ τῆς Καρίας ἐκ Μυοῦντος ἀναβὰς διὰ τοῦ Μαιάνδρου πεδίου μέχρι τοῦ Σανδίου λόφου, ἐπιθεμένων τῶν Καρῶν καὶ Ἀναιτῶν αὐτός τε διαφθείρεται καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς πολλοί.

20 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος οἱ Πλαταιῆς, ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων καὶ Βοιωτῶν, ἐπειδὴ τῷ τε σίτῳ ἐπιλιπόντι ἐπιέζοντο καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμία ἐλπὶς ἦν τιμωρίας οὐδὲ ἄλλη σωτηρία ἐφαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτοί τε καὶ Ἀθηναίων οἱ ξυμπολιορκούμενοι πρῶτον μὲν πάντες ἐξελθεῖν καὶ ὑπερβῆναι τὰ τείχη τῶν πολεμίων,

---

Duker. ad V, 65. De scriptura vocis *αὐτερέται* v. Lobeck. ad Phryn. p. 704.

19. *προςδεόμενοι — δώδεκα*] Apodosis initium habet verbo *ἐξέπεμψαν*. De *ἐςφορᾷ* (*Vermögensteuer*) v. Boeckh. l. l. t. II. ineunte, et de hoc ipso loco p. 4. not.

καὶ τῆς ἄλλης στρ.] Voc. *ἄλλης* abest a codd. F. H. N., quare delendum videtur Kruegero ad Dionys. p. 328. not. conf. II, 69. III, 7. At vulgatam tuetur locus III, 112. *Δημοσθένης — καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα.*

20. *τιμωρίας*] Thom. M. p. 855. interpretatur *βοήθεια*, adscriptis verbis *καὶ ἀπὸ — τιμωρίας*. Mox *Τολμίδου* plerique iidemque optimi libri; vulgo *Τιμίδου*.

ἐπιβουλεύουσιν — ἐξελθεῖν] Thom. M. p. 159., unde Phavorin. sua habet in *βουλεύομαι*. Voc. *ἐξαληλιμμένον* Moeris ex hoc loco laudans itidem ut Scholiastes *κεχρισμένον* interpretatur. Ubi v.

ἣν δύνωνται βιάσασθαι, ἐξηγησαμένου τὴν πεῖραν αὐτοῖς Θεαινέτου τε τοῦ Τολμίδου ἀνδρὸς μάντεως καὶ Εὐπομπίδου τοῦ Δαϊμάχου, ὃς καὶ ἐστρατήγει· ἔπειτα οἱ μὲν ἡμίσεις ἀπώκνησάν πως τὸν κίνδυνον μέγαν ἡγησάμενοι, ἐς δὲ ἄνδρας διακοσίους καὶ εἴκοσι μάλιστα ἐνέμειναν τῇ ἐξόδῳ ἐθελονταὶ τρόπῳ τοιῷδε. κλίμακας ἐποιήσαντο ἴσας τῷ τείχει τῶν πολεμίων· ξυνεμετρήσαντο δὲ ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πλίνθων ᾗ ἔτυχε πρὸς σφᾶς οὐκ ἐξαληλιμμένον τὸ τεῖχος αὐτῶν. ἠριθμοῦντο δὲ πολλοὶ ἅμα τὰς ἐπιβολὰς καὶ ἔμελλον οἱ μέν τινες ἁμαρτήσεσθαι, οἱ δὲ πλείους τεύξεσθαι τοῦ ἀληθοῦς λογισμοῦ ἄλλως τε καὶ πολλάκις ἀριθμοῦντες καὶ ἅμα οὐ πολὺ ἀπέχοντες, ἀλλὰ ῥᾳδίως καθορωμένου ἐς ὃ ἐβούλοντο τοῦ τείχους. τὴν μὲν οὖν ξυμμέτρησιν τῶν κλιμάκων οὕτως ἔλαβον, ἐκ τοῦ πάχους τῆς πλίνθου εἰκάσαντες τὸ μέτρον. τὸ δὲ τεῖχος ἦν τῶν Πελοποννησίων τοιόνδε τῇ οἰκοδομήσει. εἶχε μὲν δύο τοὺς περιβόλους, πρός τε Πλαταιῶν καὶ εἴ τις ἔξωθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐπίοι, διεῖχον δὲ οἱ περίβολοι ἑκκαίδεκα πόδας μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων· τὸ οὖν μεταξὺ τοῦτο, οἱ ἑκκαίδεκα πόδες, τοῖς φύλαξιν οἰκήματα διανενεμημένα ᾠκοδόμητο, καὶ ἦν ξυνεχῆ ὥςτε ἓν φαίνεσθαι τεῖχος παχὺ ἐπάλξεις ἔχον ἀμφοτέρωθεν. διὰ δέκα δὲ ἐπάλξεων πύργοι ἦσαν μεγάλοι καὶ ἰσοπλατεῖς τῷ τείχει, διήκοντες ἔς τε τὸ ἔσω μέτωπον αὐτοῦ καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ ἐς τὸ ἔξω, ὥςτε πάροδον μὴ εἶναι παρὰ πύργον, ἀλλὰ δι' αὐτῶν μέσων διῄεσαν. τὰς οὖν νύκτας ὁπότε χειμὼν εἴη νοτερός, τὰς μὲν ἐπάλξεις ἀπέλειπον, ἐκ δὲ τῶν πύργων ὄντων δι' ὀλίγου καὶ ἄνωθεν στεγανῶν τὴν φυλακὴν ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν τεῖχος ᾧ περιεφρουροῦντο οἱ Πλαταιῆς τοιοῦτον ἦν. **21**

οἱ δ', ἐπειδὴ παρεσκεύαστο αὐτοῖς, τηρήσαντες νύκτα χειμέριον ὕδατι καὶ ἀνέμῳ καὶ ἅμα ἀσέληνον ἐξῄεσαν· ἡγοῦντο δὲ οἵπερ καὶ τῆς πείρας αἴτιοι ἦσαν. καὶ πρῶτον μὲν τὴν τάφρον διέβησαν ἣ περιεῖχεν αὐτούς, ἔπειτα προςέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν **22**

---

notam p. 144. At Zonar. Suid. et Hesych. ἐξαληλιμμένος, ἠλειμμένος. De medio ἀριθμεῖσθαι v. Popp. prol. t. I. p. 187.

ἐς ὃ ἐβούλοντο]. Schol. δηλονότι θεῖναι κλίμακας. Eodem modo apud Livium XXV, 23. ad turrim Syracusarum Galeagram *quum saepius commearent, unus ex Romanis, ex propinquo murum contemplatus, numerando lapides aestimandoque ipse secum, quid in fronte paterent singuli, altitudinem muri, quantum proxime coniectura poterat, permensus, humilioremque aliquanto pristina opinione sua et ceterorum omnium ratus esse, et vel mediocribus scalis superabilem, ad Marcellum rem defert.*

21. οἰκοδόμησις] Pollux VIII, 117. Anecd. Bekk. I. p. 110. v. Lobeck. ad Phrynich. p. 487.

22. χειμέρινον] v. Dorv. ad Charit. p. 413. interpp. ad Callim. t. I. p. 184.

μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ τοῦ προςιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων· ἅμα δὲ καὶ διέχοντες πολὺ ᾖεσαν, ὅπως τὰ ὅπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἴσθησιν παρέχοι. ἦσαν δὲ εὐσταλεῖς τε τῇ ὁπλίσει καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα μόνον ὑποδεδεμένοι ἀσφαλείας ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν πηλόν. κατὰ οὖν μεταπύργιον προςέμισγον πρὸς τὰς ἐπάλξεις, εἰδότες ὅτι ἔρημοί εἰσι, πρῶτον μὲν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες καὶ προςέθεσαν· ἔπειτα ψιλοὶ δώδεκα ξὺν ξιφιδίῳ καὶ θώρακι ἀνέβαινον, ὧν ἡγεῖτο Ἀμμέας ὁ Κοροίβου καὶ πρῶτος ἀνέβη. μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ ἑπόμενοι ἓξ ἐφ' ἑκάτερον τῶν πύργων ἀνέβαινον· ἔπειτα ψιλοὶ ἄλλοι μετὰ τούτους ξὺν δορατίοις ἐχώρουν, οἷς ἕτεροι κατόπιν τὰς ἀσπίδας ἔφερον, ὅπως ἐκεῖνοι ῥᾷον προςβαίνοιεν, καὶ ἔμελλον δώσειν ὁπότε πρὸς τοῖς πολεμίοις εἴησαν. ὡς δὲ ἄνω πλείους ἐγένοντο, ᾔσθοντο οἱ ἐκ τῶν πύργων φύλακες· κατέβαλε γάρ τις τῶν Πλαταιῶν ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων κεραμίδα, ἣ πεσοῦσα δοῦπον ἐποίησε. καὶ αὐτίκα βοὴ ἦν, τὸ

ἀριστερὸν πόδα] „Virg. [Aen. VII, 690. ubi v. Heyn.] *vestigia nuda sinistri instituere pedis, crudus tegit altera pero.*" Wass. „In proeliis multae gentes alterum pedem tectum habebant, de qua re vide quae adnotant Lips. III. de mil. Rom. 7. Cerd. ad Virg. VII. Aen. 689. et Dausq. ad Silium VIII, 421. sed de iis hic non agitur. Quaeri tamen potest, cur ἀσφαλείας πρὸς τὸν πηλὸν ἕνεκα potius sinistro, quam dextro pede calceati fuerint: quum dextri pedis tegmen non minus ἀσφάλειαν illam praestare posset, quam sinistri? Scholiastes dicit, eos dextrum pedem nudum habuisse διὰ κουφότητα. Eandem causam, cur Aetoli sinistrum pedem ὑποδεδεμένοι fuerint, dextrum autem ἀνυπόδετον habuerint, reddit Aristot. ap. Macrob. V. Saturn. 18. Nam, inquit, oportet pedem, qui praecedit et incessum inchoat, τὸν ἡγούμενον πόδα, levem ac celerem habere, non eum qui subsequitur ac tardior est. Adde Brodaeum III. Miscellan. 8." Duker. Addidit Wasse in not. ms. In pedem sinistrum militem fere niti, dextra manu usurum: idque facere gladiatores; sinistrum pedem quasi pro centro habere, unde totum corpus circumagant. Vocem εὐσταλής in glossis Thucydideis enumerant anecd. Bekk. I. p. 96. Paulo ante in verbis ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν — κατακουσάντων structura impeditior sic resolvenda: ἔλαθον τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντας, ὅτι δὲ ψόφῳ τῷ ἐκ τοῦ προςιέναι αὐτοὺς ἀντεπατάγει ὁ ἄνεμος, οὐ κατακούσαντας. conf. VIII, 90. ἐτειχίζετο οὖν οὕτω ξὺν τῷ πρότερον πρὸς ἤπειρον ὑπάρχοντι τείχει, ὥςτε καθεζομένων — ἀνθρώπων ὀλίγων, ἄρχειν τοῦ — ἔςπλου. v. Popp. prol. t. I. p. 121.

μεταπύργιον] *intervallum inter duas turres*, at h. l. murus inter duas turres. Phot. Phavorin. Suidas, Harpocratio: μεταπύργιον, ἐν μέσῳ οἰκοδόμημα τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους πύργων μεταπύργιον ἐλέγετο. οὕτω καὶ Θουκυδίδης καὶ Λυσίας. Vocem κεραμίδα et κέραμον ex h. l. excitant et ex III, 74. Etym. M. et Pollux VII, 162. X, 182.

βοὴ ἦν] Hermogen. d. ideis I, 12. omittit ἦν cum L. O. P. S.

δὲ στρατόπεδον ἐπὶ τὸ τεῖχος ὥρμησεν· οὐ γὰρ ᾔδει ὅ,τι ἦν τὸ δεινὸν σκοτεινῆς νυκτὸς καὶ χειμῶνος ὄντος, καὶ ἅμα οἱ ἐν τῇ πόλει τῶν Πλαταιῶν ὑπολελειμμένοι ἐξελθόντες προςέβαλον τῷ τείχει τῶν Πελοποννησίων ἐκ τοὔμπαλιν ἢ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ὑπερέβαινον, ὅπως ἥκιστα πρὸς αὐτοὺς τὸν νοῦν ἔχοιεν. ἐθορυβοῦντο μὲν οὖν κατὰ χώραν μένοντες, βοηθεῖν δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐκ τῆς ἑαυτῶν φυλακῆς, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ ἦσαν εἰκάσαι τὸ γιγνόμενον. καὶ οἱ τριακόσιοι αὐτῶν, οἷς ἐτέτακτο παραβοηθεῖν εἴ τι δέοι, ἐχώρουν ἔξω τοῦ τείχους πρὸς τὴν βοήν. φρυκτοί τε ᾔροντο ἐς τὰς Θήβας πολέμιοι· παρανῖσχον δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς ἀπὸ τοῦ τείχους φρυκτοὺς πολλοὺς πρότερον παρεσκευασμένους ἐς αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ᾖ καὶ μὴ βοηθοῖεν, ἄλλο τι νομίσαντες τὸ γιγνόμενον εἶναι ἢ τὸ ὄν, πρὶν σφῶν οἱ ἄνδρες οἱ ἐξιόντες διαφύγοιεν καὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀντιλάβοιντο. οἱ δ' ὑπερβαίνοντες τῶν Πλαταιῶν 23 ἐν τούτῳ, ὡς οἱ πρῶτοι αὐτῶν ἀναβεβήκεσαν καὶ τοῦ πύργου ἑκατέρου τοὺς φύλακας διαφθείραντες ἐκεκρατήκεσαν, τάς τε διόδους τῶν πύργων ἐνστάντες αὐτοὶ ἐφύλασσον μηδένα δι' αὐτῶν ἐπιβοηθεῖν, καὶ κλίμακας προςθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους τοῖς πύργοις καὶ ἐπαναβιβάσαντες ἄνδρας πλείους, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τοὺς ἐπιβοηθοῦντας καὶ κάτωθεν καὶ ἄνωθεν εἶργον βάλλοντες, οἱ δ' ἐν τούτῳ οἱ πλείους πολλὰς προςθέντες κλίμακας ἅμα καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀπώσαντες διὰ τοῦ μεταπυργίου ὑπερέβαινον. ὁ δὲ διακομιζόμενος ἀεὶ ἵστατο ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου καὶ ἐντεῦθεν ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον εἴ τις παραβοηθῶν παρὰ τὸ τεῖχος κωλυτὴς γίγνοιτο τῆς δια-

---

Mox Valcken. ad Herodot. p. 589, 99. emendat ὅπῃ ἦν, pro ὅ,τι, ἦν.

παρανῖσχον — πολλούς] Apte scholiastes: *φρυκτοὺς πολλούς, δηλονότι φιλίους.* (quia Peloponnesii *πολεμίους*, unde addit *ὅπως ἀσαφῆ τὰ σημεῖα τῆς φρυκτωρίας τοῖς πολεμίοις ᾖ καὶ μὴ βοηθοῖεν.*) *οἱ γὰρ φίλιοι ἀνετείνοντο καιόμενοι μέν, ἱστάμενοι δέ· οἱ δὲ πολέμιοι καιόμενοι μὲν καὶ αὐτοί, σειόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν ἀνατεινόντων. κίνησις γὰρ ὁ πόλεμος.* Citant hunc locum Phavorin. Phot. et Suidas, qui habet *προςάνισχον.* Propter *ὅπως* cum optat. adscripsit verba *ὅπως — βοηθοῖεν* Grammaticus in anecd. Bekk. I. p. 159. una cum verbis II, 69. *ὅπως τε ταῦτα ἀργυρολογήσωσι τὰ χωρία.* De *φρυκτωρίᾳ* v. ad cap. 80.

23. *οἱ δ' ὑπερβαίνοντες — ἐφύλασσον — οἱ μὲν — εἶργον — οἱ δ' — οἱ πλείους — ὑπερέβαινον*] Ita haec verba iungenda sunt, ubi exspectes quidem *τῶν δ' ὑπερβαινόντων — οἱ μὲν — οἱ δέ,* sed saepe, ubi res quaedam et tota et per partes suas significatur, totum illud eodem casu, quo hae, profertur. v. Popp. prol. t. I. p. 107. Ita mox iterum *οἱ ἀπὸ τῶν πύργων — οἱ τελευταῖοι.* v. Krueg. ad Dionys. p. 305. not. et mox ad verba *ὁ — διακομιζόμενος ἀεὶ* eundem p. 252. not.

βάσεως. ἐπεὶ δὲ πάντες διεπεπεραίωντο, οἱ ἀπὸ τῶν πύργων χαλεπῶς οἱ τελευταῖοι καταβαίνοντες ἐχώρουν ἐπὶ τὴν τάφρον, καὶ ἐν τούτῳ οἱ τριακόσιοι αὐτοῖς ἐπεφέροντο λαμπάδας ἔχοντες. οἱ μὲν οὖν Πλαταιῆς ἐκείνους ἑώρων μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους ἑστῶτες ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου καὶ ἐτόξευόν τε καὶ ἐσηκόντιζον ἐς τὰ γυμνά, αὐτοὶ δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ ὄντες ἧσσον διὰ τὰς λαμπάδας καθεωρῶντο, ὥςτε φθάνουσι τῶν Πλαταιῶν καὶ οἱ ὕστατοι διαβάντες τὴν τάφρον, χαλεπῶς δὲ καὶ βιαίως· κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει οὐ βέβαιος ἐν αὐτῇ ὥςτ' ἐπελθεῖν, ἀλλ' οἷος ἀπηλιώτου ἢ βορέου ὑδατώδης μᾶλλον, καὶ ἡ νὺξ τοιούτῳ ἀνέμῳ ὑπονειφομένη πολὺ τὸ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκει, ὃ μόλις ὑπερέχοντες ἐπεραιώθησαν. ἐγένετο δὲ καὶ ἡ διάφευξις αὐτοῖς μᾶλλον διὰ τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος.

24 ὁρμήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς τάφρου οἱ Πλαταιῆς ἐχώρουν ἀθρόοι τὴν ἐς Θήβας φέρουσαν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ τοῦ Ἀνδροκράτους ἡρῷον, νομίζοντες ἥκιστα σφᾶς ταύτην αὐτοὺς ὑποτοπῆσαι τραπέσθαι τὴν ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ ἅμα ἑώρων τοὺς Πελοποννησίους τὴν πρὸς Κιθαιρῶνα καὶ Δρυὸς κεφαλὰς τὴν ἐπ' Ἀθηνῶν φέρουσαν μετὰ λαμπάδων διώκοντας. καὶ ἐπὶ μὲν ἓξ ἢ ἑπτὰ σταδίους οἱ Πλαταιῆς τὴν ἐπὶ τῶν Θηβῶν ἐχώρησαν, ἔπειθ' ὑποστρέψαντες ᾔεσαν τὴν πρὸς τὸ ὄρος φέρουσαν ὁδὸν ἐς Ἐρύθρας καὶ Ὑσιὰς καὶ λαβόμενοι τῶν ὀρῶν διαφεύγουσιν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἄνδρες δώδεκα καὶ διακόσιοι ἀπὸ πλειόνων· εἰσὶ γάρ τινες αὐτῶν οἳ ἀπετράποντο ἐς τὴν πόλιν πρὶν ὑπερβαίνειν, εἷς δ' ἐπὶ τῇ ἔξω τάφρῳ τοξότης ἐλήφθη. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι κατὰ χώραν ἐγένοντο τῆς βοηθείας παυσάμενοι· οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Πλαταιῆς τῶν μὲν γεγενημένων εἰδότες οὐδέν, τῶν δὲ ἀποτραπομένων σφίσιν ἀπαγγειλάντων ὡς οὐδεὶς περίεστι, κήρυκα ἐκπέμψαντες, ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο, ἐσπένδοντο ἀναίρεσιν τοῖς νεκροῖς, μαθόντες δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπαύσαντο. οἱ μὲν δὴ τῶν Πλαταιῶν ἄνδρες οὕτως ὑπερβάντες ἐσώθησαν.

25 Ἐκ δὲ τῆς Λακεδαίμονος τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τελευτῶντος ἐκπέμπεται Σάλαιθος ὁ Λακεδαιμόνιος ἐς Μυτιλήνην τριήρει. καὶ πλεύσας ἐς Πύῤῥαν καὶ ἐξ αὐτῆς πεζῇ κατὰ χαράδραν τινά, ᾗ ὑπερβατὸν ἦν τὸ περιτείχισμα, διαλαθὼν ἐςέρχεται ἐς τὴν Μυτιλήνην, καὶ ἔλεγε τοῖς προέδροις ὅτι ἐσβολή τε ἅμα ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔσται καὶ αἱ τεσσαράκοντα νῆες πα-

---

ὑδατώδης] Supra c. 22. init. narravit, noctem illam qua murum transcendebant, obscuram et pluvia ventoque turbidam fuisse. Itaque Euro flante et Aquilone, glacies quidem gigni potuit, quod alio vento non solet, sed propter humidiorem aëris temperationem non potuit ad eam crassitudinem crescere, quae coelo sereno et tranquillo fieri solet. Monuit Haack.

ρέσονται ἃς ἔδει βοηθῆσαι αὐτοῖς, προαποπεμφθῆναί τε αὐτὸς τούτων ἕνεκα καὶ ἅμα τῶν ἄλλων ἐπιμελησόμενος. καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι ἐθάρσουν τε καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἧσσον εἶχον τὴν γνώμην ὥςτε ξυμβαίνειν. ὅ τε χειμὼν ἐτελεύτα οὗτος καὶ τέταρτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

26 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι ἐπειδὴ τὰς ἐς τὴν Μυτιλήνην δύο καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἀπέστειλαν ἔχοντα Ἀλκίδαν, ὃς ἦν αὐτοῖς ναύαρχος, προςτάξαντες, αὐτοὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐςέβαλον, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν θορυβούμενοι ἧσσον ταῖς ναυσὶν ἐς τὴν Μυτιλήνην καταπλεούσαις ἐπιβοηθήσουσιν. ἡγεῖτο δὲ τῆς ἐςβολῆς ταύτης Κλεομένης ὑπὲρ Παυσανίου τοῦ Πλειστοάνακτος υἱέος βασιλέως ὄντος καὶ νεωτέρου ἔτι, πατρὸς δὲ ἀδελφὸς ὤν. ἐδῄωσαν δὲ τῆς Ἀττικῆς τά τε πρότερον τετμημένα [καὶ] εἴ τι ἐβεβλαστήκει, καὶ ὅσα ἐν ταῖς πρὶν ἐςβολαῖς πα-

---

25. ἐτελεύτα] Alterum hoc loco ἐτελεύτα deest in nonnullis codd., verum satis defenditur locis II, 103., ubi alterum ἐτελεύτα nonnisi a corruptis codd. abest, III, 88. et aliis, in quibus haec formula repetitur. v. Popp. Obs. p. 129.

26. τὰς ἐς τὴν Μυτ. — προςτάξαντες] Hic commemorat quadraginta duas naves, at supra c. 16. et 25. atque infr. c. 29. et 69. nonnisi quadraginta. Scriptor his locis numero uti rotundo maluit, nisi quid vitii subest, cum numerus harum navium accurate cognitus fuisse omnino non videatur. Diodor. certe XII, 55. quadraginta quinque naves exhibet. In verbis ἔχοντα Ἀλκίδαν — προςτάξαντες, nisi quid a librariis erratum est, confusio duarum locutionum cernitur, nam vel ἔχοντα vel προςτάξαντες abesse debet. Stephanus thes. l. gr. s. v. προςτάξασθαι coniecit ἄρχοντα legendum esse pro ἔχοντα. Atque hoc est VII, 19. Κορίνθιοι οὐ πολλῷ ὕστερον πεντακοσίους ὁπλίτας — καὶ ἄρχοντα Ἀλέξαρχον Κορίνθιον προςτάξαντες ἀπέπεμψαν. De participiis abundanter adiectis v. quos laudat Krueger. ad Dionys. p. 290. not., qui cum nostro loco confert Xen. Anab. I, 2, 21. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἧκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι λελοιπὼς εἴη Συέννεσις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ᾔσθετο τό τε Μένωνος στράτευμα, ὅτι ἤδη ἐν τῇ Κιλικίᾳ ἦν — καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεούσας ἀπὸ Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν, Ταμὼν ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρου. Comma ait delendum esse post Κιλικίαν et verba hoc modo ordinanda: ὅτι ἤκουε Ταμὼν ἔχοντα τριήρεις τ. Λ. κ. αὐτ. Κ. περιπλεούσας ἀπὸ Ἰ. etc., ubi v. Lion.

νεώτερος] i. e. tenuiori aetate, quam qui exercitui praeesse posset; *zu jung*, quod VI, 12. plene dicitur νεώτερος ἐς τὸ ἄρχειν. Popp. prol. t. I. p. 171. Male igitur Anecd. Bekk. I. p. 109. νεώτερος, ἀντὶ τοῦ νέος, Θουκυδίδης τρίτῳ. Add. Suid. et Stephan. animadv. ad libr. d. dial. p. 38.

καὶ — ἐβεβλαστήκει] „Creberrimus est τε et καί particulis Thucydides, eas ut ambas ponat saepe ubi ceteri scriptores neutra solent uti. Sed hic tamen illas nimium cumularunt librarii. Nam neque καὶ εἰ licet coniungi, id ut sit *etiamsi*, quod ineptum

ρελέλειπτο· καὶ ἡ ἐςβολὴ αὕτη χαλεπωτάτη ἐγένετο τοῖς Ἀθηναίοις μετὰ τὴν δευτέραν. ἐπιμένοντες γὰρ ἀεὶ ἀπὸ τῆς Λέσβου τι πεύσεσθαι τῶν νεῶν ἔργον ὡς ἤδη πεπεραιωμένων ἐπεξῆλθον τὰ πολλὰ τέμνοντες. ὡς δ' οὐδὲν ἀπέβαινεν αὐτοῖς ὧν προςεδέχοντο καὶ ἐπελελοίπει ὁ σῖτος, ἀνεχώρησαν καὶ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

27 Οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐν τούτῳ, ὡς αἵ τε νῆες αὐτοῖς οὐχ ἧκον ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἀλλὰ ἐνεχρόνιζον καὶ ὁ σῖτος ἐπελελοίπει, ἀναγκάζονται ξυμβαίνειν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τάδε. ὁ Σάλαιθος καὶ αὐτὸς οὐ προςδεχόμενος ἔτι τὰς ναῦς ὁπλίζει τὸν δῆμον πρότερον ψιλὸν ὄντα ὡς ἐπεξιὼν τοῖς Ἀθηναίοις· οἱ δὲ ἐπειδὴ ἔλαβον ὅπλα, οὔτε ἠκροῶντο ἔτι τῶν ἀρχόντων, κατὰ ξυλλόγους τε γιγνόμενοι ἢ τὸν σῖτον ἐκέλευον τοὺς δυνατοὺς φέρειν ἐς τὸ φανερὸν καὶ διανέμειν ἅπασιν, ἢ αὐτοὶ ξυγχωρήσαντες πρὸς Ἀθηναίους ἔφασαν πα-

28 ραδώσειν τὴν πόλιν. γνόντες δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν οὔτ' ἀποκωλύσειν δυνατοὶ ὄντες, εἴ τ' ἀπομονωθήσονται τῆς ξυμβάσεως, κινδυνεύσοντες, ποιοῦνται κοινῇ ὁμολογίαν πρός τε Πάχητα καὶ τὸ στρατόπεδον ὥςτε Ἀθηναίοις μὲν ἐξεῖναι βουλεῦσαι περὶ Μυτιληναίων ὁποῖον ἄν τι βούλωνται καὶ τὴν στρατιὰν ἐς τὴν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, πρεσβείαν δὲ ἀποστέλλειν ἐς τὰς Ἀθήνας Μυτιληναίους περὶ ἑαυτῶν· ἐν ὅσῳ δ' ἂν πάλιν ἔλθωσι Πάχητα μήτε δῆσαι Μυτιληναίων μηδένα μήτε ἀνδραποδίσαι μήτε ἀποκτεῖναι. ἡ μὲν ξύμβασις αὕτη ἐγένετο. οἱ δὲ πράξαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μάλιστα τῶν Μυτιληναίων περιδεεῖς ὄντες, ὡς ἡ στρατιὰ ἐςῆλθεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς βωμοὺς ὅμως καθίζουσι· Πάχης δ'

---

plane foret, neque ad *τά τε πρότερον τετμημένα* referri *καὶ εἴ τι ἐβεβλαστήκει*, quum fruges ab terra, quippe quicum unam constituant notionem coniunctae, dissociari nequeant. Est delenda *καὶ* particula, ut sic procedat oratio: *ἐδῄωσαν τά τε πρότερον τετμημένα εἴ τι ἐβεβλαστήκει καὶ ὅσα παρελέλειπτο.* Vastarunt, inquit, tum eisdem quibus antea vastarant in locis quicquid succrevisset interea, tum praetermissa prius et integra adhuc.“ Dindorf.

28. *οἱ — πράγμασιν*] i. e. *qui reipublicae praeerant.* „Conf. Dem. Phil. III. p. 125, 7. Similia sunt: *οἱ τὰ πράγματα ἔχοντες* Thuc. VI, 39. Conf. Jacobi obs. in Xenoph. p. 9. *κατασχεῖν τὰ πράγματα* Thuc. IV, 2. *οἱ ἐπὶ τῶν πραγμάτων* Dem. pr. cor. 73, 3. *Bekk. ἐπιστατεῖν τῶν πραγμάτων* Isocr. Panath. 19. *οἱ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες* Thuc. VI, 95. *οἱ τὰ τέλη ἔχοντες* V, 47. 10. sive *τὰ τέλη* I, 58. IV, 15. quos locos respicit Schol. ad Dem. Leptin. §. 25. Conf. Duker. ad prior. locum et interpretes ad Herodot. IX, 106. *οἱ ἐν δυνάμει ὄντες* Xenoph. h. gr. IV, 4, 5. *ἔχειν τὴν πόλιν* Thuc. VIII, 66. *ἔχειν τὴν πολιτείαν*, 66.“ Krueger. ad Dionys. p. 269. not.

ἀποκωλύσειν] v. Popp. Obs. p. 153.

ὅμως καθίζουσιν] i. e. etsi fides data erat ab Atheniensibus incolumitatis, donec legati rediissent. Conf. III, 80. *καί τινας αὐ-*

ἀναστήσας αὐτοὺς ὥςτε μὴ ἀδικῆσαι, κατατίθεται ἐς Τένεδον μέχρι οὗ τοῖς Ἀθηναίοις τι δόξῃ. πέμψας δὲ καὶ ἐς τὴν Ἄντισσαν τριήρεις προςεκτήσατο καὶ τἄλλα τὰ περὶ τὸ στρατόπεδον καθίστατο ᾗ αὐτῷ ἐδόκει.

29 Οἱ δ' ἐν ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶ Πελοποννήσιοι, οὓς ἔδει ἐν τάχει παραγενέσθαι, πλέοντες περί τε αὐτὴν τὴν Πελοπόννησον ἐνδιέτριψαν καὶ κατὰ τὸν ἄλλον πλοῦν σχολαῖοι κομισθέντες τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ ἔσχον, προςμίξαντες δ' ἀπ' αὐτῆς τῇ Ἰκάρῳ καὶ Μυκόνῳ πυνθάνονται πρῶτον ὅτι ἡ Μυτιλήνη ἑάλωκε. βουλόμενοι δὲ τὸ σαφὲς εἰδέναι κατέπλευσαν ἐς Ἔμβατον τῆς Ἐρυθραίας· ἡμέραι δὲ μάλιστα ἦσαν τῇ Μυτιλήνῃ ἑαλωκυίᾳ ἑπτὰ ὅτ' ἐς τὸ Ἔμβατον κατέπλευσαν. πυθόμενοι δὲ τὸ σαφὲς ἐβουλεύοντο ἐκ τῶν παρόντων· καὶ ἔλεξεν αὐτοῖς Τευτίαπλος ἀνὴρ Ἠλεῖος τάδε. 30 Ἀλκίδα καὶ Πελοποννησίων ὅσοι πάρεσμεν ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς, ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι ὥςπερ ἔχομεν. κατὰ γὰρ τὸ εἰκὸς ἀνδρῶν νεωστὶ πόλιν ἐχόντων πολὺ τὸ ἀφύλακτον εὑρήσομεν, κατὰ μὲν θάλασσαν καὶ πάνυ, ᾗ ἐκεῖνοί τε ἀνέλπιστοι ἐπιγενέσθαι ἄν τινα σφίσι πολέμιον καὶ ἡμῶν ἡ ἀλκὴ τυγχάνει μάλιστα οὖσα· εἰκὸς δὲ καὶ τὸ πεζὸν αὐτῶν κατ' οἰκίας ἀμελέστερον ὡς κεκρατηκότων διεσπάρθαι. εἰ οὖν προσπέσοιμεν ἄφνω τε καὶ νυκτός, ἐλπίζω μετὰ τῶν ἔνδον, εἴ τις ἄρα ἡμῖν ἐστιν ὑπόλοιπος εὔνους, καταληφθῆναι ἂν τὰ πράγματα. καὶ μὴ ἀποκνήσωμεν τὸν κίνδυνον, νομίσαντες οὐκ ἄλλο τι εἶναι τὸ καινὸν

τῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐςβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριάκοντα i. e. quamvis in hoc rerum statu constituti essent. IV, 96. τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου, φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, (εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι), ἀπεκομίσθησαν κατὰ θάλασσαν ἐπ' οἴκου i. e. quamvis ab hoste victi essent. v. ad III, 49.

29. τῇ Δήλῳ ἔσχον] A. B. E. K. N. c. g. h. vulgo προςέσχον. v. Thom. M. p. 748. et Thucyd. I, 110. III, 33. Suidas in σχόντες et anecd. Bekk. I. p. 173.

τῇ Μυτιλήνῃ] v. Matth. Gr. §. 390. Mox Τευτίαπλος schol. Hermogenis.

30. Ἀλκίδα — πάρεσμεν] per κοίνωσιν figuram prima persona pro secunda.

ὥςπερ ἔχομεν] i. e. *ut sumus, wie wir da sind.* v. Herm. ad Soph. Philoct. 808.

τὸ καινὸν τοῦ π.] K. c. f. κενόν. Itidemque marg. Victor. Et Cicer. ep. ad Attic. V, 20. *interim scis enim dici quaedam* πανικά, *dici etiam* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, *rumore adventus nostri et Cassio, qui Antiochiae tenebatur, animus accessit, et Parthis timor iniectus est.* Schol. τὸ καινὸν οἱ μὲν διὰ διφθόγγου γράψαντες οὕτως ἐνόησαν, τὸ παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ δόξαν ποιοῦν ἐν τοῖς πολέμοις νικᾶν, τουτ-

τοῦ πολέμου ἢ τὸ τοιοῦτον, ὃ εἴ τις στρατηγὸς ἔν τε αὑτῷ φυλάσσοιτο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνορῶν ἐπιχειροίη, πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο. ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Ἀλκίδαν.
31 ἄλλοι δέ τινες τῶν ἀπ' Ἰωνίας φυγάδων καὶ οἱ Λέσβιοι ξυμπλέοντες παρῄνουν, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν κίνδυνον φοβεῖται,

---

ἐστι τὸ ἐπιπεσεῖν ἀφυλάκτως τοῖς ἐχθροῖς· οἱ δὲ διὰ τοῦ ψιλοῦ γράψαντες οὕτως ἐξηγοῦνται, τὸ διάκενον καὶ ἀργὸν τοῦ πολέμου. Eadem scripturae varietas apud Diodor. XVII, 86., ubi v. Wesscl., qui et nostri loci memor prorsus hic *κενόν* opportunum esse monuit. Dicitur autem utrumque. Heliodor. Aeth. p. 355. 25. *καινουργὸς δὲ ὢν ἀεί πως ὁ πόλεμος τότε τι καὶ πλέον καὶ οὐδαμῶς εἰωθὸς ἐθαυματούργει*, ubi Coraes haec adnotavit: *παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ καὶ παρ' ἅπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῖς ἐξ αὐτοῦ λαβοῦσι τὴν φράσιν καὶ παροιμιακῶς ἐξενεγκοῦσι διττὴ πολλάκις φέρεται γραφή, καινὸν τὸ κενόν, αὐτίκα Ἀριστοτέλης Ἠθ. Νικομ. γ, ιά. „δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνεωράκασιν οὗτοι (οἱ στρατιῶται)“ καὶ Πλούταρχος δὲ περὶ τοῦ ἀκούειν §. 5. „ὡς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τα κενά ἐστι κ. τ. λ.“ κἂν τούτοις μὲν διὰ τοῦ ε ἡ γραφή, ἣν καὶ ὁ νοῦς ἀπαιτεῖν ἔοικε. σημαίνει γὰρ ἐνταῦθα τὰ κενὰ τοῦ πολέμου τὰς ματαίας ἐκπλήξεις καὶ καταπτοήσεις, ἃς καὶ πανικοὺς φόβους καλεῖν εἰώθασι. ἡ δὲ τῶν γραφῶν αὕτη σύγχυσις ἐκ τούτου μάλιστα λαβεῖν ἔοικε τὰς ἀφορμὰς, ὅτι καὶ ἀληθὴς ἀμφοτέρων ὁ νοῦς· καὶ ἔχει γὰρ οὖν ὁ πόλεμος οὐ μόνον πολλὰ κενά, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καινά. οἷόν ἐστι τὸ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ τοῦ Ἡλιοδώρου.* Id verum esse, patet ex comparatione scriptorum, qui hac formula utuntur. Male igitur schol. explicat, male Bredov. interpretatur: *die Blösse des Krieges*, cogitans ille de voce *κενεών*, *iliis* vel latere hostilibus telis aperto. Enotatur *τὸ κενόν* etiam e marg. codicis K. et praefertur ab Abreschio misc. obs. Vol. III. p. 302., qui adnotatione Stephani ad Diod. l. l. usus est. Duo tamen obstant, quominus *κενόν* recipiatur, nam et maior librorum pars pro altera scriptura stat, et Teutiaplus verum sese terrorem, non inanem neque Panicum hostibus iniecturos dicit. Igitur sequor Heilmannum: *in Erwägung, dass dergleichen Fälle eben die Umschläge im Kriege ausmachen, für welche ein Feldherr sich selbst sorgfältig in Acht nehmen, bei Wahrnehmung derselben auf Seiten der Feinde hingegen gleich Hand ans Werk legen muss, wenn er in seinen Unternehmungen glücklich seyn will.* Mox de verbo *ἐνορῶν* vid. Buttmann. ad Soph. Phil. p. 143. et ibid. Herm. p. 160.

31. *ἄλλοι δέ τινες — ξυμπολεμεῖν*] *οὐδενί* A. B. E. I. K. N. Q. S. c. f. g. h. cum Valla. *ἑκουσίως* h. *αὐτοῖς* A. B. G. K. L. N. c. f. g. h. et qui anteponunt *σφίσιν*, S. d. i. *δαπάνη σφίσι* A. B. E. G. H. K. O. P. c. e. h. *δαπάνη καὶ σφίσι* L. Vulgo *οὐδὲν γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι — καὶ ἅμα ἣν ἐφορμῶσιν αὐτοὺς σφίσι δαπάνη γίγνηται* etc. Bekkerus edidit *ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι· καὶ τὴν — καὶ ἅμα, ἣν ἐφορμῶσιν αὐτοὺς δαπάνη σφίσι γίγνηται* etc. Locus conclamatus. In diversum prorsus abeunt d. i., qui praebent *δαπάνην — γίγνεσθαι*. Tria utilissima de hoc loco monuit Popp. obs. p. 163. Quominus, ait, *οὐδενὶ* amplectar, obstat maxime hoc, quod *ἀκούσιος* et *ἀκουσίως*, pariterque *ἑκούσιος* et *ἑκουσίως*, cum frequentissime apud Thucydidem legantur, semper absolute ponuntur, neque dativum additum habent, cuius

τῶν ἐν Ἰωνίᾳ πόλεων καταλαβεῖν τινα ἢ Κύμην τὴν Αἰολίδα, ὅπως ἐκ πόλεως ὁρμώμενοι τὴν Ἰωνίαν ἀποστήσωσιν. ἐλπίδα δ' εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἀκουσίως ἀφῖχθαι, καὶ τὴν πρόςοδον ταύτην μεγίστην οὖσαν Ἀθηναίων ἢν ὑφέλωσι καὶ ἅμα ἢν ἐφορμῶσιν αὐτοῖς δαπάνη σφίσι γίγνηται, πείσειν τε οἴεσθαι καὶ Πισσούθνην ὥςτε ξυμπολεμεῖν. ὁ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἐνεδέχετο, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον τῆς γνώμης εἶχεν, ἐπειδὴ τῆς Μυτιλήνης ὑστερήκει, ὅτι τάχιστα τῇ Πελοποννήσῳ πάλιν προς-

---

usus ne ex aliis quidem scriptoribus exemplum allatum vidi. Neque hoc mirum est; nam cum ἀκούσιος sit *non voluntarius*, non magis graece dici posse videtur ἀκούσιός τινι, quam latine *non voluntarius alicui*, pro *aliquo invito*, ἀέκοντός τινος. — Id quod pro verissimo habens οὐδέν praetuli. Infra IV, 85. εἰ μὴ ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. Nam censoris quidem argumentum, cuius in ephemer. Ienens. censura Popponis observationum extat, infirmum esse arbitror, quod verborum ἀκούσιος et ἑκούσιος tantum passivam vim fuisse ait, verborum ἄκων et ἑκών tantum activam; quod, illa tantum de rebus, haec de personis tantum dici. Quod cum probari videatur verbis IV, 98. ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, repugnant alii loci, velut III, 33. ὡς γῇ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ, ubi cod. H. ἑκουσίως. IV, 19. πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἐνδοῦσιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ ὑπεραυχοῦντα καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν. Dubia sunt verba VII, 8. extr. Equidem verba οὐδὲν — ἀφῖχθαι ita intelligo: ut dicitur τοῦτο ἀφῖγμαι i. e. hanc ob rem veni, ita οὐδὲν ἀκουσίως (ut οὐδὲν μάτην sive οὐδὲν μάταιον) dictum est pro πρὸς οὐδὲν ἀκουσίως γενησόμενον ἀφῖγμαι i. e. *nam eos* (Peloponnesios) *non venisse rei ingratiis factae causa, denn sie seyen nicht einer ungern geschehenen Sache wegen gekommen.* Quomodo et ipse censor explicat. Alterum quod monuit Poppo, ad casum pertinet, quocum verb. ἐφορμᾶν, *adoriri*, *aggredi* construitur; ubi suspectam codicis H. scripturam: ἐφορμῶσιν αὐτούς manere dicit, donec alia huius structurae exempla allata fuerint. Quod cum certissimum mihi in constituendo hoc loco videatur, maioris librorum partis scripturam αὐτοῖς recepi. Est autem hic dativus obiecti, referturque ad Athenienses, sicut σφίσι dativus subiecti est, pertinens ad exules Lesbios et simul ad Iones. Pendet αὐτοῖς ex ἐφορμῶσιν, in quo participio substantivi vis latet, ut sit *aggressoribus*, quod idem docuit. Verba δαπάνη μοι γίγνεται possunt duplicem sensum habere, nam et hoc dicunt: *sumtus impendo*, et hoc: *suppeditat mihi sumtus*, *est mihi quo sumtui sufficiam.* Quem significatum probatum esse scribit a Boeckhio allato loco Harpocrationis, quem inquirendo reperire non potui, neque ab ipso adscriptus est. Sed eandem significationem verbo esse statuit Scholiasta, cuius haec est interpretatio: ταύτην τὴν πρόςοδον τὴν ἀπὸ τῶν Ἰώνων ὑπάρχουσαν τοῖς Ἀθηναίοις ἐὰν ἀφέλωνται, καὶ χειρώσωνται αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν, μέλλουσιν ἕξειν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Ἰώνων ἀεὶ χρήματα καὶ τὴν ἐκεῖθεν Ἀθηναίων παρασκευήν. Iam σφίσι post δαπάνη posui, secutus plerorumque codicum auctoritatem, qua collocatione pronominis minus ambigua oratio erit. Interpretationem Poppo, si recte intellexi, hanc dedit: *spem vero esse fore, ut*

32 μῖξαι. ἄρας δὲ ἐκ τοῦ Ἐμβάτου παρέπλει· καὶ προσχὼν Μυοννήσῳ τῇ Τηίων τοὺς αἰχμαλώτους οὓς κατὰ πλοῦν εἰλήφει ἀπέσφαξε τοὺς πολλούς. καὶ ἐς τὴν Ἔφεσον καθορμισαμένου αὐτοῦ Σαμίων τῶν ἐξ Ἀναίων ἀφικόμενοι πρέσβεις ἔλεγον οὐ καλῶς τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦν αὐτόν, εἰ ἄνδρας διέφθειρεν οὔτε χεῖρας ἀνταιρομένους οὔτε πολεμίους, Ἀθηναίων δὲ ὑπ' ἀνάγκης ξυμμάχους· εἴ τε μὴ παύσεται, ὀλίγους μὲν αὐτὸν τῶν ἐχθρῶν ἐς φιλίαν προσάξεσθαι, πολὺ δὲ πλείους τῶν φίλων πολεμίους ἕξειν. καὶ ὁ μὲν ἐπείσθη τε καὶ Χίων ἄνδρας ὅσους εἶχεν ἔτι ἀφῆκε καὶ τῶν ἄλλων τινάς. ὁρῶντες γὰρ τὰς ναῦς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἔφευγον, ἀλλὰ προσεχώρουν μᾶλλον ὡς Ἀττικαῖς καὶ ἐλπίδα οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχον μή ποτε Ἀθηναίων τῆς θαλάσσης κρατούν-
33 των ναῦς Πελοποννησίων ἐς Ἰωνίαν παραβαλεῖν. ἀπὸ δὲ τῆς Ἐφέσου ὁ Ἀλκίδας ἔπλει κατὰ τάχος καὶ φυγὴν ἐποιεῖτο· ὤφθη γὰρ ὑπὸ τῆς Σαλαμινίας καὶ Παράλου ἔτι περὶ

Ionia ab Atheniensibus deficiat; se (Iones et Lesbios) *enim non invitos, non necessitate coactos, sed ultro ad classem Lacedaemoniorum venisse, ubi et Atheniensibus hos maximos reditus ex Ionia eriperent, et sibi ipsis* (Ionibus atque Lesbiis) *terra occupata opes pararent, quas in bellum impenderent.* In qua versione hoc inexplicabile est, qui nexus sit sententiae per *ubi* annexae cum praecedentibus. Nam neque cum verbis ἐλπίδα εἶναι cohaerere potest, quia sic diceretur: spem esse, Ioniam Atheniensibus ereptum iri, si Ioniam iis eripuerint; id quod absurdum est. Neque cum verbis οὐδὲν — ἀφῖχθαι illa sententia potest iungi, quoniam, si Iones et Lesbii ultro, non coacti necessitate venerunt, non ideo magis id necessitate factum est, etiamsi Athenienses Ionia non priventur. Adde, quod Haack. adnotavit, per se levius hoc argumentum esse, quia ex eo quod exules libenter faciunt et non coacti, non satis tuto colligi potest, quid ceteri Iones facturi sint. His expositis addo interpretationem, quae mihi quidem probabilissima videtur: *spem vero esse, ut Ionia ab Atheniensibus deficiat; eos enim non venisse rei ingratiis factae causa, si et Atheniensibus hos maximos reditus ex Ionia eriperent, et sibi ipsis illos aggredientibus necessarii sumtus suppeditarent, et Pissuthnen a se adductum iri, ut ad huius belli societatem se adiungeret.* Duplicem causam esse ait, cur sperari possit defectio Ioniae; nam et Ionibus volentibus et ipsis commodo Peloponnesios adesse, et Pissuthni persuaderi posse, ut arma secum iungat. Adventus illorum quomodo gratus Ionibus futurus sit, interposita oratione bimembri: καὶ τὴν πρόσοδον — γίγνηται exponit. De hoc loco Krueger. disputavit comm. Thuc. p. 352. not. ratione, opinor, vix ipsi iam probabili.

32. εἴ τε μὴ παύσεται] Vulgo εἰ δὲ μὴ π. Vid. Krueger. l. l. p. 268.

33. Σαλαμινίας — Παράλου] His temporibus Atheniensibus duae quas sacras dicebant, triremes erant, Paralos, quam qui agebant Paralitae sive Parali dicebantur, et Salaminia sive De-

Ἴκαρον ὁρμῶν, αἱ δ' ἀπ' Ἀθηνῶν ἔτυχον πλέουσαι, καὶ δεδιὼς τὴν δίωξιν ἔπλει διὰ τοῦ πελάγους ὡς γῇ ἑκούσιος οὐ σχήσων ἄλλῃ ἢ Πελοποννήσῳ. τῷ δὲ Πάχητι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἦλθε μὲν καὶ ἀπὸ τῆς Ἐρυθραίας ἀγγελία, ἀφικνεῖτο δὲ καὶ πανταχόθεν· ἀτειχίστου γὰρ οὔσης τῆς Ἰωνίας μέγα τὸ δέος ἐγένετο μὴ παραπλέοντες οἱ Πελοποννήσιοι, εἰ καὶ ὡς μὴ διενοοῦντο μένειν, πορθῶσιν ἅμα προςπίπτοντες τὰς πόλεις. αὐτάγγελοι δ' αὐτὸν ἰδοῦσαι ἐν τῇ Ἰκάρῳ ἥ τε Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία ἔφρασαν. ὁ δὲ ὑπὸ σπουδῆς ἐποιεῖτο τὴν δίωξιν· καὶ μέχρι μὲν Πάτμου τῆς νήσου ἐπεδίωξεν, ὡς δ' οὐκέτι ἐν καταλήψει ἐφαίνετο, ἐπανεχώρει. κέρδος δὲ ἐνόμισεν, ἐπειδὴ οὐ μετεώροις περιέτυχεν, ὅτι οὐδαμοῦ ἐγκαταληφθεῖσαι ἠναγκάσθησαν στρατόπεδον ποιεῖσθαι καὶ φυ-

---

lia, Theoris quoque appellata, qua Salaminii vehebantur. Atque hac quidem ad theoros Delum mittendos, utraque quippe velociter navigantibus ad alias theorias emittendas, ferendos nuntios, homines pecuniasque traiiciendas, item in proeliis vehendis belli ducibus utebantur. v. Boeckh. *Saatsh. d. Ath.* I. p. 184. 258. Suidas: Σαλαμινία ναῦς. δύο ἦσαν νῆες παρὰ Ἀθηναίοις ὑπηρετίδες καὶ ταχυδρόμοι, ἡ Πάραλος καὶ ἡ Σαλαμινία· ὧν ἡ μὲν Σαλαμινία τοὺς καλουμένους εἰς κρίσιν ἦγεν, ἣν καὶ ἐπὶ Ἀλκιβιάδου φησὶ πεμφθῆναι Θουκυδίδης. ἡ δὲ Πάραλος τὰς θεωρίας ἀπῆγε, τουτέστι τὰ εἰς θυσίαν πεμπόμενα. conf. in Πάραλος et schol. ad Aristoph. Av. 147. Ran. 1103. Thuc. III, 77. VIII, 73. 74.

περὶ Ἴκαρον — ἐν τῇ Ἰκάρῳ]· Vulgo περὶ Κλάρον et ἐν τῇ Κλάρῳ. Causa mutationis haec est: Vulgata Alcidam dicit ab Atheniensibus in Salaminia et Paralo advectis conspectum esse, cum circa Clarum versaretur, urbem inter Myonesum et Ephesum sitam. At supra c. 29. legitur: naves Alcidae τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους λανθάνουσι, πρὶν δὴ τῇ Δήλῳ προςέσχον. Ubi hoc tenendum, τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους non alios per rei naturam esse posse, quam qui in Salaminia et Paralo erant, quas naves scriptor forte dicit Athenis navigasse. Simulque apparet ex hoc loco, Peloponnesios non multo post relictam Delum ab Atheniensibus ex urbe profectis detectos esse. Delo autem Alcidas *Icarum* navigavit atque Myconum, inde in Embatum, porro Myonesum (c. 32.) atque Ephesum. Quod temporis spatium longius est, quam ut qui Clari demum visi essent haud procul Epheso, τοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηναίους tantum donec Delum venissent latuisse dicerentur. Debetur haec emendatio acumini Popponis obs. p. 229., qui tamen de cursu Alcidae et situ Clari falsum quiddam protulit. Firmatur haec correctio eo quod etiam c. 29. in O. P. pro Ἰκάρῳ legitur Κλάρῳ, et fontem corruptelae ibidem monstrat cod. I. qui habet Πάρῳ. Statim notanda altera nominis Πάτμου corruptela, pro quo vulgo extat Λάτμου, quo nomine insula cum a nemine veterum memoretur, coniecturam Palmerii, quae codibus L. I. firmatur, secutus alterum dedi.

ἠναγκάσθησαν — παρασχεῖν] sc. Peloponnesii, at σφίσι redit ad Athenienses: *cum hostium naves in alto assecutus non esset, hoc in lucro posuit, quod nuspiam comprehensae neque castra mu-*

34 λακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρασχεῖν. παραπλέων δὲ πάλιν ἔσχε καὶ ἐς Νότιον τὸ Κολοφωνίων, οὗ κατῴκηντο Κολοφώνιοι τῆς ἄνω πόλεως ἑαλωκυίας ὑπὸ Ἰταμάνους καὶ τῶν βαρβάρων κατὰ στάσιν ἰδίαν ἐπαχθέντων· ἑάλω δὲ μάλιστα αὕτη ὅτε ἡ δευτέρα Πελοποννησίων ἐςβολὴ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐγίγνετο. ἐν οὖν τῷ Νοτίῳ οἱ καταφυγόντες καὶ κατοικήσαντες αὐτόθι αὖθις στασιάσαντες οἱ μὲν παρὰ Πισσούθνου ἐπικούρους Ἀρκάδων τε καὶ τῶν βαρβάρων ἐπαγόμενοι ἐν διατειχίσματι εἶχον καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄνω πόλεως Κολοφωνίων οἱ μηδίσαντες ξυνεςελθόντες ἐπολίτευον, οἱ δὲ ὑπεξελθόντες τούτους καὶ ὄντες φυγάδες τὸν Πάχητα ἐπάγονται. ὁ δὲ προκαλεσάμενος ἐς λόγους Ἱππίαν τὸν ἐν τῷ διατειχίσματι Ἀρκάδων ἄρχοντα ὥςτε ἢν μηδὲν ἀρέσκον λέγῃ, πάλιν αὐτὸν καταστήσειν ἐς τὸ τεῖχος σῶν καὶ ὑγιᾶ, ὁ μὲν ἐξῆλθε παρ' αὐτόν, ὁ δ' ἐκεῖνον μὲν ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχεν, αὐτὸς δὲ προςβα-

---

nire coactae essent, neque sibi eas obsidendi et navibus custodiendi materiem praebuissent. Pro *παρασχεῖν* melius dixisset: *οὔτε φυλακὴν σφίσι καὶ ἐφόρμησιν παρέσχον.* De *καταλήψει* conf. Dio C. LI, 1.

34. Hunc locum exscripsit Polyaen. Strateg. III, 2. Seditionem a Thucydide memoratam respexisse videtur etiam Aristotel. Polit. V, 3. v. Schneider. ad Xenoph. h. gr. I, 2, 4. Mox Popp. l. l. p. 230. scriptum vult: *τὸν τῶν ἐν τῷ διατειχίσματι Ἀρκάδων ἄρχοντα.*

ὁ δὲ Πάχης — εἶχε] i. e. *τοῦ δὲ προκαλεσαμένου ἐς λόγους Ἱππίαν — ὁ μὲν ἐξῆλθε — ὁ δ' ἐκεῖνον ἐν φυλακῇ εἶχεν.* Dixi de hac structura ad III, 12. conf. Popp. prol. t. I. p. 108. Lucian. D. D. XXIII, 3. *ὁ μὲν γάρ τοι Πρίαπος — πρώην ἐν Λαμψάκῳ γενόμενος, ἐγὼ μὲν παρῄειν τὴν πόλιν, ὁ δέ* etc. Idem D. D. XIV, 2. *ὁ — Ζέφυρος ἤρα μὲν ἐκ πολλοῦ καὶ αὐτός, ἀμελούμενος δὲ καὶ μὴ φέρων τὴν ὑπεροψίαν, ἐγὼ μὲν ἀνέῤῥιψα — τὸν δίσκον ἐς τὸ ἄνω, ὁ δὲ — ἐπὶ κεφαλὴν τῷ παιδὶ ἐνέσεισε φέρων αὐτόν* etc. Inest genus anacoluthi, ubi cum dicere deberet: *ἀμελούμενος δὲ — ἐμοῦ ἀναῤῥίψαντος τὸν δίσκον, καταπνεύσας ἐνέσεισε,* quod genitivo absoluto exprimendum erat, verbo finito expressum interponit. v. Lucian. D. D. edit. Poppon. p. 40. Eodem modo explicare possis nostrum locum.

ἀδέσμῳ φρουρᾷ] Pollux VIII, 72. Dio Cass. XXXVI, 36. *ἐκεῖνον ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ ἐποιήσατο,* quo vulgata firmatur, neque aliter codices Thucydidis. Latinis est *custodia libera.* v. Lips. ad Tacit. Annal. VI, 2. De vocabulo *σῶν* v. Schaefer. ad Longum p. 346. Suid. Phot. Phavorin. in *σᾶ.* Phavorin. Phot. bis in *σῶ.* Suid. in *σῷ.* De quibus v. Schleusner. in cur. nov. ad Phot. p. 391. et 431. Adde Eustath. ad Hom. Il. *ν'.* p. 959. *λέγουσι δὲ καὶ σᾶ τὰ σῶα οἱ παλαιοί, παρ' οἷς καὶ σᾶ ἡ σῶα. — Αἴλιος δὲ Διονύσιος εἰπών τινα καὶ αὐτὸς τοιαῦτα λέγει, ὅτι καὶ σῶοι, σοῖ, καὶ σῶ δέ φησι μονοσυλλάβως οἱ σῶοι παρὰ Θουκυδίδῃ.* Ubi scribendum *καὶ σῷ δέ φησι* etc. Sed apud Thucydidem est *σῶοι,* velut I, 74. Adde Phavorin. in *σῶν.* Nonnullos legisse *σῷ* apud hunc scriptorem,

λὼν τῷ τειχίσματι ἐξαπιναίως καὶ οὐ προςδεχομένων αἱρεῖ, τούς τε Ἀρκάδας καὶ τῶν βαρβάρων ὅσοι ἐνῆσαν διαφθείρει· καὶ τὸν Ἱππίαν ὕστερον ἐξαγαγὼν ὥςπερ ἐσπείσατο, ἐπειδὴ ἔνδον ἦν, ξυλλαμβάνει καὶ κατατοξεύει. Κολοφωνίοις δὲ Νότιον παραδίδωσι πλὴν τῶν μηδισάντων. καὶ ὕστερον Ἀθηναῖοι οἰκιστὰς πέμψαντες κατὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους κατῴκισαν τὸ Νότιον, ξυναγαγόντες πάντας ἐκ τῶν πόλεων εἴ πού τις ἦν Κολοφωνίων.

35 Ὁ δὲ Πάχης ἀφικόμενος ἐς τὴν Μυτιλήνην τήν τε Πύῤῥαν καὶ Ἔρεσσον παρεστήσατο, καὶ Σάλαιθον λαβὼν ἐν τῇ πόλει τὸν Λακεδαιμόνιον κεκρυμμένον ἀποπέμπει ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Τενέδου Μυτιληναίων ἄνδρας ἅμα οὓς κατέθετο καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτῷ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τῆς ἀποστάσεως· ἀποπέμπει δὲ καὶ τῆς στρατιᾶς τὸ πλέον. τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπομένων καθίστατο τὰ περὶ τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν ἄλλην Λέσβον ᾗ αὐτῷ ἐδόκει. 36 ἀφικομένων δὲ τῶν ἀνδρῶν καὶ τοῦ Σαλαίθου οἱ Ἀθηναῖοι τὸν μὲν Σάλαιθον εὐθὺς ἀπέκτειναν, ἔστιν ἃ παρεχόμενον τά τ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Πλαταιῶν, ἔτι γὰρ ἐπολιορκοῦντο, ἀπάξειν Πελοποννησίους· περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν γνώμας ἐποιοῦντο, καὶ ὑπὸ ὀργῆς ἔδοξεν αὐτοῖς οὐ τοὺς παρόντας μόνον ἀποκτεῖναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἅπαντας Μυτιληναίους ὅσοι ἡβῶσι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσαι, ἐπικαλοῦντες τήν τε ἄλλην ἀπόστασιν ὅτι οὐκ ἀρχόμενοι ὥςπερ οἱ ἄλλοι ἐποιήσαντο, καὶ προςξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὁρμῆς αἱ Πελοποννησίων νῆες ἐς Ἰωνίαν ἐκείνοις βοηθοὶ τολμήσασαι παρακινδυνεῦσαι· οὐ

---

patet ex Etym. M. p. 742., ubi Orus Milesius huius scripturae auctor profertur. Ceterum quomodo Paches ducem Arcadum, ita Adalbertum comitem Pabebergensem Hatto lusit apud Luitprandum II, 13.

36. ἔδοξεν αὐτοῖς — ἐπικαλοῦντες] Anacoluthon; nominativum posuit, quasi antea scripsisset ἐψήφιζον vel tale quid, quod in ἔδ. αὐτοῖς latet. Conf. IV, 52. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια τάς τε ἄλλας πόλεις — ἐλευθεροῦν — καὶ κρατυνάμενοι αὐτὴν — τήν τε Λέσβον — κακώσειν — καὶ τὰ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσεσθαι, ubi formula ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια nihil aliud significat quam διενοοῦντο vel ἤλπιζον vel simile quid. IV, 23. τὰ περὶ Πύλον ὑπ' ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο· Ἀθηναῖοι μὲν — ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες — Πελοποννήσιοι δὲ — προςβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει. Ubi verba ita constructa sunt, quasi praecessisset: τὰ περὶ Π. ἀμφότεροι κ. κ. ἐπολέμουν. Inverso modo post activum subiecit nominativum II, 53. θεῶν δὲ φόβος ἢ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπεῖργε· τὸ μὲν κρίνοντες etc., ubi vide adnotata. VII, 70. πολλὴ γὰρ δὴ παρακέλευσις καὶ βοὴ ἀφ' ἑτέρων τοῖς κελευσταῖς ἐγίγνετο· τοῖς μὲν Ἀθηναίοις βιάζεσθαι — τοῖς δὲ Συρακοσίοις, καλὸν εἶναι etc. i. e. πολλὰ ἑτέρων οἱ κελευσταὶ παρεκελεύοντο. conf. ad IV, 108.

τήν τε ἄλλην — παρακινδυνεῦσαι] προςξυνεβάλετο A. B. E. F. H. K. S. h. προςξυνεβάλλετο c. προςξυνελάβετο i. προςενεβάλετο vel προς-

γὰρ ἀπὸ βραχείας διανοίας ἐδόκουν τὴν ἀπόστασιν ποιήσασθαι. πέμπουσιν οὖν τριήρη ὡς Πάχητα ἄγγελον τῶν δεδογμένων κατὰ τάχος κελεύοντες διαχρήσασθαι Μυτιληναίους. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς καὶ ἀναλογισμὸς ὠμὸν τὸ βούλευμα καὶ μέγα ἐγνῶσθαι πόλιν ὅλην διαφθεῖραι μᾶλλον ἢ οὐ τοὺς αἰτίους. ὡς δ' ᾔσθοντο τοῦτο τῶν Μυτιληναίων οἱ παρόντες πρέσβεις καὶ οἱ αὐτοῖς τῶν Ἀθηναίων ξυμπράσσοντες, παρεσκεύασαν τοὺς ἐν τέλει ὥςτε αὖθις γνώμας προθεῖναι· καὶ ἔπεισαν ῥᾷον, διότι καὶ ἐκείνοις ἔνδηλον ἦν βουλόμενον τὸ πλέον τῶν πολιτῶν αὖθίς τινας σφίσιν ἀποδοῦναι βουλεύσασθαι. καταστάσης δ' εὐθὺς ἐκκλησίας ἄλλαι τε γνῶμαι ἀφ' ἑκάστων ἐλέγοντο καὶ Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ὅςπερ καὶ τὴν προτέραν ἐνενικήκει ὥςτε ἀποκτεῖναι, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα βιαιότατος τῶν πολιτῶν, τῷ τε δήμῳ παρὰ πολὺ ἐν τῷ τότε πιθανώτατος, παρελθὼν αὖθις ἔλεγε τοιάδε.

ενελάβετο g. *προςξυνεβάλοντο* Q. *προξυνεβάλοντο* f. Vulgo *προςξυνελάβοντο*. Vulgata nullum idoneum sensum praebet. Ponuntur duo, propter quae Athenienses Lesbiis succensuerunt, quod defecerant quanquam socii liberi neque saevo imperio coerciti, et quod iidem Peloponnesiorum naves in regiones Asiae allexisse videbantur, qui tantum ipsis terrorem iniecerant, ut non levi consilio defectio facta esse videretur. Iam vero verbo singulari substantivum plurale iunctum offensionem habere non minimam videri possit. Nempe duplicis structurae commixtio est, nam vel sic scribere poterat: *καὶ προςξυνεβάλετο οὐκ ἐλάχιστον τῆς ὁρμῆς παρακινδυνεῦσαι τὰς ναῦς Π. ἐς Ἰ. ἐκ. βοηθοὺς τολμῆσαι*, vel sic: *καὶ προςξυνεβάλοντο οὐκ ἐλ. τ. ὁρμ. αἱ Π. νῆες ἐς Ἰ. ἐκ. τολμήσασαι βοηθοὶ παρακ.* i. e. *et non minimum contulit ad impetum* tam praecipitis decreti faciendi, *quod Peloponnesiorum naves fuerant illis in Ioniam opitulatum venire ausae non sine periculo.* Verbum *παρακινδυνεῦσαι* vi praegnanti praeditum significat idem quod *κινδυνεύσαντα παραπλεῦσαι*.

τῇ ὑστεραίᾳ μετάνοια] Similiter Lucian. V. H. I. p. 632. *γενομένης δὶς ἐκκλησίας τῇ προτεραίᾳ μὲν οὐδὲν παρέλυσαν τῆς ὀργῆς, τῇ ὑστεραίᾳ δὲ μετέγνωσαν*, quibus ludit Thucydidem, cuius haec ipsa verba sunt, ex I, 44. init. desumta. Voc. *εὐθὺς* Kruegero ad Dionys. p. 132. suspectum est. Respexit huc Dionys. p. 848. Anecd. Bekk. I. p. 107. *μετάνοια, μετάμελος· Θουκυδίδης.* Vocem *ἀναλογισμός* ex Thuc. excitat Pollux II, 120.

ὠμὸν — αἰτίους] Gregor. Cor. p. 102. De formula *οὐ μᾶλλον ἢ οὐκ* dixi ad II, 62. Thucydidis propemodum verba sunt apud Dionys. A. R. VI, 81. *καὶ ὡς τὴν βουλὴν οὐκ ὀρθῶς δι' ὀργῆς ἐχόντων — μᾶλλον, ἢ οὐχὶ τοὺς αἰτίους.* X, 28. *ἀλλὰ τί ταῦτα τῷ δήμῳ ἐπικαλῶ μᾶλλον, ἢ οὐχ ὑμῖν;* XI, 34. *οὔτε — δούλης ἀλλοτρίας ἀνελάμβανε παιδίον μᾶλλον, ἢ οὐ γυναικὸς ἐλευθέρας.* Conf. Herodot. V, 94. VII, 16. Matth. Gr. §. 455. n. 1. d. Herm. ad Vig. p. 801.

προθεῖναι] v. Hemsterh. ad Lucian. Necyom. t. III. p. 361. Proëdri (hic *οἱ ἐν τέλει*), cum sententias dicendi potestatem fa-

Πολλάκις μὲν ἤδη ἔγωγε καὶ ἄλλοτε ἔγνων δημοκρατίαν 37 ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέρων ἄρχειν, μάλιστα δ' ἐν τῇ νῦν ὑμετέρᾳ περὶ Μυτιληναίων μεταμελείᾳ. διὰ γὰρ τὸ καθ' ἡμέραν ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐς τοὺς ξυμμάχους τὸ αὐτὸ ἔχετε, καὶ ὅ,τι ἂν ἢ λόγῳ πεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ἁμάρτητε ἢ οἴκτῳ ἐνδῶτε, οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖ-

---

ciunt, dicuntur λόγον vel γνώμας προτιθέναι, solenne autem praeconium hoc est: τίς ἀγορεύειν βούλεται; v. Schoemann. d. comit. Ath. p. 104. Mox cum Reiskio malim αὖθίς τινα σφίσιν ἀποδοῦναι, non τινας. Eadem correctione opus erat in verbis I, 37. ὧν βλάπτουσί τινα μᾶλλον, ubi item τινας vulgo.

37. Salaethum postquam Athenienses necarunt, de omnibus Mytilenensibus, suadente Cleone, atrocissimum decretum fecerunt. Sed iam profecta nave, quae decretum illud ad Pachetem transferret, mutatio fit consilii, ac denuo convocata ecclesia lenior sententia proponitur. Tum Cleon, quem Cicero in Bruto *turbulentum quidem civem, sed tamen eloquentem fuisse* dicit, Thucydides βιαιότατον, Hermippus poeta apud Plutarchum vit. Pericl. c. 33. αἴθωνα i. e. *fervidum, ferocem, violentum* (non ἄπληστον, δημοβόρον, ut Coraes voluit. Conf. Soph. Ai. 1087. Auct. Rhesi 122.) appellat, Cleon igitur Atheniensibus inconstantiam ac levitatem exprobrat, et publicae salutis causa eos hortatur, ut in priore sententia perstent. De Cleone demagogo eximia commentatio extat, neque tamen ad finem perducta Friderici Kortum in Doederl. *Philol. Beytr. aus d. Schw.* fasc. I. p. 35. Dignus qui conferatur Schol. Lucian. Timon. c. 30. t. I. p. 100., ubi v. interpp. p. 395., qui inter alia haec habet: δωροδόκος δὲ εἰς ὑπερβολὴν ὑπῆρχε Cleon, καὶ τοῦτο δηλοῖ αὐτοῦ ἡ γραφεῖσα ὑπ' αὐτοῦ Μιτυληναίοις ἐπιστολή· ὕστερον δὲ Μιτυλήνης ἁλούσης ὑπὸ Πάχητος τοῦ στρατηγοῦ, τὴν μὲν ἔμπροσθεν ἡμέραν συμπεῖσαι τὸν δῆμον, ὡς χρὴ Λεσβίων ἁπάντων πλὴν Μηθυμναίων τοὺς μὲν ἡβῶντας ἀποκτεῖναι, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἀνδραποδίσασθαι, καὶ τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀποστεῖλαι ἐπὶ τῆς Παράλου· τῆς τε νυκτὸς ἐπιούσης ἐλθόντων ὡς αὐτὸν τῶν ἐπιδημούντων Ἀθήνησι Λεσβίων, καὶ δέκα ταλάντοις αὐτὸν ἀργυρίου μετελθόντων, μεταπεῖσαι πάλιν τὸν δῆμον καὶ τριήρη πάλιν ἄλλην ἀποστεῖλαι ἀναιροῦσαν τὸ ψήφισμα. οὕτω, addit scholiastes, Θουκυδίδης. Verius dixisset, partim ex comicis, partim ex historico desumta esse. Hanc orationem in vernaculum sermonem convertit Garve in *Philos. Vers.* t. I. p. 445.

ἀδύνατον] A. B. E. H. I. K. L. M. N. O. P. b. c. e. f. g. h. Vulgo ἀδύνατος. Neutrum etiam schol. agnoscit. Accusativus δημοκρατίαν per notam attractionem cum verbo ἔγνων iunctus, sed vera structura haec est: ἔγνων, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι δημοκρατίαν ἑτέρων ἄρχειν. Ad h. l. respiciunt Anecd. Bekk. I. p. 107.

ἀδεὲς καὶ ἀνεπιβούλευτον] Quod I, 68. init. τὸ πιστόν dixerat, hic ipse explicat. Locus ille est plane similis: τὸ πιστὸν ὑμᾶς τῆς καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς πολιτείας καὶ ὁμιλίας ἀπιστοτέρους ἐς τοὺς ἄλλους, ἤν τι λέγωμεν (dicere debebat λέγωσι), καθίστησι.

καὶ ὅ,τι ἂν — περιγένησθε] Prior pars sententiae paulo impeditior: καὶ — οὐκ ἐπικινδύνως ἡγεῖσθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, i. e. καὶ — οὐκ ἡγεῖσθε μαλακίζεσθαι

σθε ἐς ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν μαλακίζεσθαι, οὐ σκοποῦντες ὅτι τυραννίδα ἔχετε τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς ἐπιβουλεύοντας αὐτοὺς καὶ ἄκοντας ἀρχομένους, οἳ οὐκ ἐξ ὧν ἂν χαρίζησθε βλαπτόμενοι αὐτοὶ ἀκροῶνται ὑμῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰσχύι μᾶλλον ἢ τῇ ἐκείνων εὐνοίᾳ περιγένη-

---

ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς καὶ μαλακίζεσθαι οὐκ ἐς τὴν τῶν ξυμμάχων χάριν, *und bedenket nicht, dass ein jeder Fehltritt, wozu ihr euch entweder durch Anderer Zureden, oder durch euer Mitleiden verleiten lässet, eine Schwachheit sey, die euch selbst zur grössten Gefahr gereicht, und euch von den Bundesgenossen keinen Dank verdient.* Ubi probe animadvertendum, in particulis καὶ οὐκ ἐς etc. antitheseos vim inesse, quam optime explanant verba scholiastae: τουτέστι καὶ οὐχ ἡγεῖσθε τοῦτο, ὅτι ἄν τε λόγῳ παραχθέντες ὑπ' αὐτῶν, ἄν τε οἰκτείραντες αὐτούς, μαλακώτερον καὶ πρᾳότερον προσενεχθῆτε, οὐκ ἐκείνοις τι χαρίζεσθε, ἀλλ' αὐτοὶ κινδυνεύετε καταφρονούμενοι· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἴσασι χάριν ὑμῖν. Itaque καὶ οὐκ nunquam Thucydides scribit, ubi οὐδέ scribendum est, ut ne Latine quidem recte dicitur *nec*, ubi opus est particulis *et non*, quanquam scio id sibi indulsisse Tacitum Annal. I, 35., ubi v. Ernest. Conf. Thucyd. I, 69. οἱ γὰρ δρῶντες βεβουλευμένοι πρὸς οὐ διεγνωκότας ἤδη καὶ οὐ μέλλοντες ἐπέρχονται. Ubi inter se contraria sunt οἱ δρῶντες καὶ οὐ μέλλοντες i. e. οἱ οὐ μέλλοντες ἀλλὰ δρῶντες. Quid autem sententiae exeat, si καὶ οὐ nostro loco pro οὐδέ positum statuas, nunc videndum: tum igitur hunc aio sensum esse: *und bedenket weder, dass ein jeder Fehltritt, wozu ihr euch entweder durch Anderer Zureden, oder durch euer Mitleiden verleiten lasst, eine Schwachheit sey, die euch selbst zur grössten Gefahr gereicht, noch dass ihr ihn den Bundesgenossen zu Gefallen begeht.* Prior explicatio et verbis iuvatur, et unice huic loco aptam sententiam efficit, ut altera pars enunciationis probat, ubi hoc dicit: socios ita demum dicto audientes fore, si gravi saevoque imperio contineantur, non si leniter humaniterque habeantur. In μαλακίζεσθαι vis praegnans est; significat enim μαλακίᾳ ἁμαρτάνειν sive ποιεῖν τι. De verbis οἳ οὐκ — περιγένησθε controversiam movit Popp. obs. p. 21., quem sequitur Reisig. coniectan. in Aristoph. I. p. 316. Hi igitur relativum οἳ delent, quod deest in scriptis editisque plurimis, neque agnoscitur a scholiasta, cuius haec verba extant: βλαπτόμενοι αὐτοί] ἀσαφὲς τὸ χωρίον, ὅτι ἀπὸ αἰτιατικῆς εἰς εὐθεῖαν μετέβη ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐννοίας, ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν· ὤφειλε γὰρ βλαπτομένους καὶ ἀκροωμένους εἰπεῖν ὁ γράφων, ἀλλ' ὡς καινῶν συντάξεων εὑρετὴς καὶ τῆς παλαιᾶς Ἀτθίδος ἐπιστήμων τοῦτο οὐ πεποίηκεν. Deleto igitur relativo, existimandum est, oratione variata transitum a participio in verbum finitum factum esse, ut I, 57. in verbis δεδιώς τε ἔπρασσεν — ξυναποστῆναι. IV, 4. ἐγχειρήσαντες — ξυμβαίνοι. Sed uberrimus de hoc usu Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 31. 110. 145. 324. Sed mirum, Popponem αὐτοί iungere cum ἀκροῶνται, existimantem, αὐτοί quodammodo vice pronominis relativi fungi. Significat structurae genus, de quo Herm. ad Viger. p. 707, 28., cuiusque hoc exemplum addit: ἐσπίπτουσιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους, καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ i. e. καὶ οὗ αἱ θύραι etc. Sed αὐτοί nisi hic *ipsi* significet, plane ferri non potest; nam hoc pronomen tantum in casibus obliquis nostris *er*,

σθε. πάντων δὲ δεινότατον εἰ βέβαιον ἡμῖν μηδὲν καθεστήξει ὧν ἂν δόξῃ πέρι, μηδὲ γνωσόμεθα ὅτι χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πόλις κρείσσων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσα ἀκύροις, ἀμαθία τε μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον ἢ δεξιότης μετὰ ἀκολασίας, οἵ τε φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ξυνετωτέρους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον ἄμεινον οἰκοῦσι τὰς πόλεις. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε νόμων σοφώτεροι βούλονται φαίνεσθαι τῶν τε ἀεὶ λεγομένων ἐς τὸ κοινὸν περιγίγνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις μείζοσιν οὐκ ἂν δηλώσαντες τὴν γνώμην, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου τὰ πολλὰ σφάλλουσι τὰς πόλεις· οἱ δ' ἀπιστοῦντες τῇ ἑαυτῶν ξυνέσει ἀμαθέστεροι μὲν τῶν νόμων ἀξιοῦσιν εἶναι, ἀδυνατώτεροι δὲ τοῦ καλῶς εἰπόντος μέμψασθαι λόγον, κριταὶ δὲ ὄντες ἀπὸ τοῦ ἴσου μᾶλλον ἢ ἀγωνισταὶ ὀρθοῦνται τὰ πλείω. ὡς οὖν χρὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας μὴ δεινότητι καὶ ξυνέσεως ἀγῶνι ἐπαιρομένους παρὰ δόξαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει παραινεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτός εἰμι τῇ γνώμῃ καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτι- 38

---

sie, *es* respondere, in vulgus notum est. Quin αὐτοί cum βλαπτόμενοι iungendum, et haec referenda sunt ad illa ἐπικινδύνως ἐς ὑμᾶς. Sensum bene Bauerus reddidit his: audiunt vos secundum illa, propter illa, iis impulsi, quae cum vi imperatis, non ex iis, quae vos illis indulgeatis cum vestra ipsorum fraude, vestro ipsorum damno. Οἵ abest ab A. B. E. F. K. L. M. N. O. P. c. d. e. f. et meo S. οἳ — ὑμῶν omittit H. Paulo ante πρὸς ἐπιβουλεύοντας ex E. H. recepit Bekker. pro vulgata προςεπιβουλεύοντας. Verba ἐξ ὧν utrimque resolvenda per ἐξ ἐκείνων, ἅ, neque enim abhorret a graecae linguae usu dicere: περιγίγνεσθαί τινά τι. Quare non mihi probatur Lehneri ratio in actis phil. Monac. t. III. p. 33., qui alterum ἐξ ὧν dictum ait pro ἐξ ἐκείνων, οἷς, ita ut ἰσχύι sit appositio.

πάντων — ἀκολασίας] Stobaeus p. 244., ubi est καθέστησιν. Idem adscripsit verba οἵ τε φαυλότεροι — τὰ πλείω, ubi est δηλώσοντες, et τὸν τοῦ καλῶς — λόγον. Idem μέμφεσθαι et mox διορθοῦνται. Vocem ἀκολασία hinc citant Anecd. Bekker. I. p. 367.

φαυλότεροι] i. e. *mediocres*, *simplices homines*. Timaeus: φαῦλον, ἁπλοῦν, ῥᾴδιον, εὐτελές, ubi v. Ruhnken. Iacobi: *Menschen von geringerem Verstande*. v. Eurip. Phoen. 498. Plut. vit. Brut. c. 12. In alio nexu orationis aliud significat, nam e contrario significatio huius vocis definitur, item ut fit in ἰδιώτης. Conf. Buttm. ad Plat. Men. c. 33. De scriptura vocis v. Popp. prol. t. I. p. 209. Mox ἐπὶ τὸ πλεῖον ex libris restitui pro ἐπὶ τὸ πλεῖστον, et τῇ ἑαυτῶν ξυνέσει pro τῇ ἐξ ἑαυτῶν ξυν.

κριταὶ — ἀγωνισταί] i. e. *mehr unparteiische Richter als Mitsprecher*. Heilmann.: *da sie nun solchergestalt mehr die Stelle unparteiischer und gleichgültiger Richter, als eifriger Verfechter einer oder der andern Meinung vertreten: so fahren sie gemeiniglich gut dabei.*

παρὰ δόξαν] i. e. *adversus quam ipse populus scivit.*

38. ὁ αὐτός] v. Valcken. ad Eur. Phoen. 927.

ληναίων λέγειν καὶ χρόνου διατριβὴν ἐμποιησάντων, ὅ ἐστι πρὸς τῶν ἠδικηκότων μᾶλλον· ὁ γὰρ παθὼν τῷ δράσαντι ἀμβλυτέρᾳ τῇ ὀργῇ ἐπεξέρχεται, ἀμύνασθαι δὲ τῷ παθεῖν ὅτι ἐγγυτάτω κείμενον ἀντίπαλον ὂν μάλιστα τὴν τιμωρίαν ἀναλαμβάνει· θαυμάζω δὲ καὶ ὅςτις ἔσται ὁ ἀντερῶν καὶ ἀξιώσων ἀποφαίνειν τὰς μὲν Μυτιληναίων ἀδικίας ἡμῖν ὠφελίμους οὔσας, τὰς δ' ἡμετέρας ξυμφορὰς τοῖς ξυμμάχοις βλάβας καθισταμένας. καὶ δῆλον ὅτι ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἔγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας παράγειν πειράσεται. ἡ δὲ πόλις ἐκ τῶν τοιῶνδε ἀγώνων τὰ μὲν ἆθλα ἑτέροις δίδωσιν, αὐτὴ δὲ τοὺς κινδύνους ἀναφέρει. αἴτιοι δ' ὑμεῖς κακῶς ἀγωνοθετοῦντες, οἵ-

---

αἴτιοι — ἐπιτιμησάντων] Schol. *ὥςπερ ἀκροαταὶ τῶν σοφιστικῶν λόγων ἡδονῆς γίγνονται κριταί, οὐ πραγμάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑμεῖς τοὺς λόγους σκοπεῖτε, οὐ τὰ πράγματα.* Amat haec historicus exprobrare popularibus, neque uno modo expressam istam sententiam protulit, ut V, 113. *ἀλλ' οὖν μόνοι γε ἀπὸ τούτων τῶν βουλευμάτων — τὰ μὲν μέλλοντα τῶν ὁρωμένων σαφέστερα κρίνετε, τὰ δὲ ἀφανῆ τῷ βούλεσθαι ὡς γιγνόμενα ἤδη θεᾶσθε.* Nam ut Heliodor. dicit VIII. p. 379, 14. homines ex optato res sibi eventuras confingunt: *ἃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχή, καὶ πιστεύειν φιλεῖ.* Charit. VI, 5. p. 139, 20. *φύσει γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὃ βούλεται τοῦτο καὶ οἴεται,* ubi v. Dorv. Dem. Ol. 3. p. 33. *ὃ γὰρ βούλεται, τοῦθ' ἕκαστος καὶ οἴεται.* Thuc. IV, 108. med. *καὶ γὰρ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς* (incolis urbium, qui ab Atheniensibus desciverant) *ἐψευσμένοις μὲν* (*τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως*) *ἐπὶ τοσοῦτον, ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ, ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ· εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὗ μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι, ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι.* In eandem sententiam hoc loco dicit: *τὰ μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες, ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι,* et III, 3. dixit: *μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι.* Solent autem haec inter se contraria poni: *ἀκοαὶ — λόγοι, λόγοι — ὄψεις, ἔργα — λόγοι,* ut ab Athenagora ap. Thuc. VI, 40. *καὶ εἴ τι μὴ αὐτῶν* (rumorum, qui de Atheniensibus contra Syracusas navigantibus ferebantur) *ἀληθές ἐστιν,* (*ὥςπερ οὐκ οἴομαι*) *οὐ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀγγελίας καταπλαγεῖσα καὶ ἑλομένη ὑμᾶς ἄρχοντας αὐθαίρετον δουλείαν ἐπιβαλεῖται, αὐτὴ δ' ἐφ' ἑαυτῆς σκοποῦσα τούς τε λόγους ἀφ' ὑμῶν ὡς ἔργα δυναμένους κρινεῖ, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀκούειν ἀφαιρεθήσεται, ἐκ δὲ τοῦ ἔργῳ φυλασσομένη μὴ ἐπιτρέπειν* (*τὴν στρατηγίαν*) *πειράσεται σώζειν,* ubi v. Bauer. Ita Athenienses increpat Solon 19. *εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε, καὶ εἰς ἔπη αἱμύλου ἀνδρός· εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε.* Et apud Aeschyl. Agam. 786. dii coelites *δίκας οὐκ ἀπὸ γλώσσης κλύουσιν,* ubi v. Blomf. Hinc patet in verbis *οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες, ἢ τὸ ἀκουσθέν* cum iam illa contrariorum oppositio insit in verbis *ὄψει* et *ἀκουσθέν,* et cum optimi libri A. B. E. F. H. K. N. c. d. f. g. sic pro vulgata *θεαθέν* habeant, melius *δρασθέν* exhiberi. Ibidem *λαβόντες* accipe dictum pro *ὑπολαβόντες,* ut in oratione Periclis II, 42. Sententia autem loci, quem tractamus: ***quod auditis ex oratoribus vestris, ut vobis persuadere conantur,***

τινες εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων, τὰ μὲν μέλλοντα ἔργα ἀπὸ τῶν εὖ εἰπόντων σκοποῦντες ὡς δυνατὰ γίγνεσθαι, τὰ δὲ πεπραγμένα ἤδη, οὐ τὸ δρασθὲν πιστότερον ὄψει λαβόντες ἢ τὸ ἀκουσθὲν ἀπὸ τῶν λόγῳ καλῶς ἐπιτιμησάντων· καὶ μετὰ καινότητος μὲν λόγου ἀπατᾶσθαι ἄριστοι, μετὰ δεδοκιμασμένου δὲ μὴ ξυνέ-

---

ita vobis videtur esse, oratio enim vobis pro factis est (θεαταὶ τῶν λόγων); *quod factum, ita factum fingitis, ut auditis et persuaderi vobis patimini* (ἀκροαταὶ τῶν ἔργων). Magis ad nostri aevi captum et rationem loquendi Garve: *Daran aber seyd ihr selber Schuld, die ihr bei diesem Wettstreite so schlechte Richter vorstellt, weil ihr von den Sachen, worüber berathschlagt wird, nur durchs Hörensagen unterrichtet seyd, von den Reden aber, die vor euch gehalten werden, die Eindrücke unmittelbar empfangt.* Huc etiam pertinet locus Platonis d. rep. VI, 12. p. 498. D. *Steph.* explicatu difficillimus: τὸ μέντοι μὴ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις τοὺς πολλοὺς, θαῦμα οὐδέν. οὐ γὰρ πώποτε ἴδον γενόμενον τὸ νῦν λεγόμενον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοιαῦτ᾽ ἄττα ῥήματα, ἐξεπίτηδες ἀλλήλοις ὡμοιωμένα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ὥςπερ νῦν, συμπεσόντα, ἄνδρα δὲ ἀρετῇ παρισωμένον καὶ ὡμοιωμένον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τελέως, ἔργῳ τε καὶ λόγῳ δυναστεύοντα ἐν πόλει ἑτέρᾳ τοιαύτῃ οὐ πώποτε ἑωράκασιν, οὔτε ἕνα οὔτε πλείους. Non mirum, dicere videtur, multitudinem dictis meis fidem abrogare, quippe quae tantum quae sub oculos cadunt, credat, speciem vero viri nunquam ob oculos habuerit, qualem nobis fingimus i. e. virtute et sapientia, qui cogitari potest, praestantissimum. Re igitur id quod dico, nunquam experti sunt; multo magis, addit, talia dicta audiverunt de industria inter se assimilata, orationes alteram ex altera imitando expressas, quippe omnes ex theatris rhetorum profectas. Ubi schol. p. 409. Bekk. πικρὸν τὸ λέγειν, ait, ὅτι ἔργῳ μὲν τὰ νῦν λεγόμενα καλῶς οὐκ εἶπον (leg. εἶδον) οἱ πολλοί, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοιαῦτα ῥήματα εἶδον. καὶ γὰρ ὁ Θουκυδίδης, ἐπιπλήττων τοὺς Ἀθηναίους λέγει ὅτι „ὑμεῖς θεαταὶ μέν ἐστε τῶν λόγων, ἀκροαταὶ δὲ τῶν ἔργων." Obscuriora sunt illa ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου συμπεσόντα, ubi schol. Plat. p. 410. haec adnotavit: ἡ γὰρ ἀλήθεια αὐτομάτως ὡς εἰπεῖν συνέρχεται· οὐ γὰρ ἀγράφῳ γραμματείῳ ἔοικεν ἡ ψυχή. Unde colligimus eum haec ita intellexisse: insitas quasdam in mente hominum divinitus rerum species esse, veritatis ipsius, quae in Deo est, imagines, et ipsam veritatem; quacum Plato dicta sua non quaesito artificio ad persuadendum assimilata, sed sponte et suapte natura, ut quae neminem imitentur, dicit congruere. *Πόλιν ἑτέραν τοιαύτην* intelligit eam, cui optimi i. e. sapientes praesunt. Quod autem schol. verbis nostri scriptoris usus est, ideo factum, ut Platonicum ἴδον ῥήματα explicet; nam Thucydidem et ipsum dixisse *spectatores orationum, auditores factorum.* In fine Thucydideae sententiae Bekker. iure reposuit scripturam codicum plurimorum λόγῳ, pro λόγων.

μετὰ καινότητος] Schol. ταῦτα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους αἰνίττεται, οὐδέν τι μελετῶντας πλὴν λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινόν act. apost. XVII, 21. Dem. Phil. I. p. 43. Haec est decantata illa Atheniensium περιεργία.

πεσθαι ἐθέλειν· δοῦλοι ὄντες τῶν ἀεὶ ἀτόπων, ὑπερόπται δὲ τῶν εἰωθότων· καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, ἀνταγωνιζόμενοι τοῖς τοιαῦτα λέγουσι μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, ὀξέως δέ τι λέγοντος προεπαινέσαι καὶ προαισθέσθαι τε πρόθυμοι εἶναι τὰ λεγόμενα καὶ προνοῆσαι βραδεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα· ζητοῦντές τε ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, ἢ ἐν οἷς ζῶμεν,

---

δοῦλοι — ἀτόπων] Thom. M. p. 122. Interpretor: *ihr versteht es vortrefflich, euch von den durch ihre Neuheit auffallenden Reden täuschen zu lassen, und bewährt gefundenen Vorschlägen nicht folgen zu wollen. Ihr seyd beständig Sklaven von dem Ausserordentlichen und Abentheuerlichen; und alles Gewöhnliche ist euch verächtlich.* Tota oratio spirat hominis os durum atque audaciam, quem Theopompus ap. schol. Lucian. t. I. p. 100. scribit *συνεληλυθότων Ἀθηναίων παρελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, στέφανον ἔχοντα, καὶ κελεῦσαι αὐτοὺς ἀναβαλέσθαι τὸν σύλλογον, τυγχάνειν γὰρ αὐτὸν θύοντα καὶ ξένους ἑστιᾶν μέλλοντα καὶ διαλῦσαι τὴν ἐκκλησίαν.*

καὶ μάλιστα μὲν — ἀποβησόμενα] Repetendum *ὑμεῖς αἴτιοι*, porro infinitivi *μὴ δοκεῖν* et *πρόθυμοι εἶναι* pendent ex *βουλόμενος ἕκαστος* sive *βουλόμενοι*. Participium *ἀνταγωνιζόμενοι* resolvendum in *τῷ ἀνταγωνίζεσθαι*. Vocabulum *τοιαῦτα* ita intelligo: *talia dicentes, qualia dicendi periti*, ut sensus non alius sit, quam si scripsisset *τοῖς εὖ λέγουσι*. Adverbium *ὀξέως* plerique omnes interpretantur: *scharfsinnig*, velut Garve: *ihr lobt den, welcher etwas scharfsinniges sagt, zum voraus* et Bredovius: *wo einer etwas scharfsinnig sagt, es zuvorkommend zu preisen.* Sed *ὁ ὀξέως τι λέγων* hic contrarius ponitur *τῷ εὖ λέγοντι*, atque infinitivus *προεπαινέσαι* pendet ex *δοκεῖν*, sicut alter infinit. *ἀκολουθῆσαι*. Igitur vox in malam partem accipienda significat, opinor, nostrum *auffallend, schreiend.* Hoc dicit, omnes cupere aut non videri secuti esse sententiam bene loquentium, aut post se acerbe dicta priores calculo suo comprobasse. Ex mea quidem sententia hic verborum ordo est: *καὶ* (*αἴτιοι ὑμεῖς*) *μάλιστα μὲν αὐτὸς εἰπεῖν ἕκαστος βουλόμενος δύνασθαι, εἰ δὲ μή, τῷ ἀνταγωνίζεσθαι τοῖς εὖ λέγουσι* (*βουλόμενοι*) *μὴ ὕστεροι ἀκολουθῆσαι δοκεῖν τῇ γνώμῃ, προεπαινέσαι δὲ ὀξέως τι λέγοντος, καὶ* (*βουλόμενοι*) *πρόθυμοι εἶναι προαισθέσθαι τε τὰ λεγόμενα, καὶ προνοῆσαι τὰ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα βραδεῖς.* Ubi hoc tenendum, qui infinitivi ex *βουλόμενοι* pendent, eos infinitivos praesentis esse, quique rursus ex his praesentibus, eos aoristi infinitivos: *δύνασθαι* — *δοκεῖν* (*ἀκολουθῆσαι* et *προεπαινέσαι*) — *πρόθυμοι εἶναι* (*προαισθέσθαι*) — *βραδεῖς εἶναι* (*προνοῆσαι*). Quod est certissimum indicium, verba eo, quo dixi ordine se excipere. Iam nullus dubito, quin haec vera interpretatio sit: *und daran seyd ihr Schuld: denn vor allen Dingen will jeder selbst reden können, wo aber nicht, den Beredten widersprechen, damit er nicht so hintennach bloss beizutreten scheine der aufgestellten Meinung, sondern wo einer etwas auffallendes sagt, es zuvorkommend gepriesen zu haben; daran seyd ihr Schuld: weil ihr gerne eben so voreilenden Eifers seyd, das was gesagt wird, zum Voraus zu errathen, als saumselig, die Folgen davon vorher zu bedenken.*

φρονοῦντες δὲ οὐδὲ περὶ τῶν παρόντων ἱκανῶς· ἁπλῶς τε ἀκοῆς ἡδονῇ ἡσσώμενοι καὶ σοφιστῶν θεαταῖς ἐοικότες καθημένοις μᾶλλον ἢ περὶ πόλεως βουλευομένοις. ὧν ἐγὼ πει- 39 ρώμενος ἀποτρέπειν ὑμᾶς ἀποφαίνω Μυτιληναίους μάλιστα δὴ μίαν πόλιν ἠδικηκότας ὑμᾶς. ἐγὼ γάρ, οἵτινες μὲν μὴ δυνατοὶ φέρειν τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν ἢ οἵτινες ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναγκασθέντες ἀπέστησαν, ξυγγνώμην ἔχω· νῆσον δὲ οἵτινες ἔχοντες μετὰ τειχῶν καὶ κατὰ θάλασσαν μόνον φοβούμενοι τοὺς ἡμετέρους πολεμίους, ἐν ᾧ καὶ αὐτοὶ τριήρων παρασκευῇ οὐκ ἄφρακτοι ἦσαν πρὸς αὐτούς, αὐτόνομοί τε οἰκοῦντες καὶ τιμώμενοι ἐς τὰ πρῶτα ὑφ' ἡμῶν τοιαῦτα εἰργάσαντο, τί ἄλλο οὗτοι ἢ ἐπεβούλευσάν τε καὶ ἐπανέστησαν μᾶλλον ἢ ἀπέστησαν, ἀπόστασις μέν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστίν, ἐζήτησάν τε μετὰ τῶν πολεμιωτάτων ἡμᾶς στάντες διαφθεῖραι; καίτοι δεινότερόν ἐστιν ἢ εἰ καθ' αὑτοὺς δύναμιν κτώμενοι ἀντεπολέμησαν. παράδειγμα δὲ αὐτοῖς οὔτε αἱ τῶν πέλας ξυμφοραὶ ἐγένοντο ὅσοι ἀποστάντες ἤδη ἡμῶν ἐχειρώθησαν, οὔτε ἡ παροῦσα εὐδαιμονία παρέσχεν ὄκνον μὴ ἐλθεῖν ἐς τὰ δεινά· γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ μέλλον θρασεῖς καὶ ἐλπίσαντες μακρότερα μὲν τῆς δυνάμεως, ἐλάσσω δὲ τῆς βουλήσεως, πόλεμον ἤραντο, ἰσχὺν ἀξιώσαντες τοῦ δικαίου προθεῖναι· ἐν ᾧ γὰρ ᾠήθησαν περιέσεσθαι, ἐπέθεντο ἡμῖν οὐκ ἀδικούμενοι. εἴωθε δὲ τῶν πόλεων αἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραξία ἔλθῃ, ἐς ὕβριν τρέπειν· τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐ-

---

ἁπλῶς τε — βουλευομένοις] Schol. ἀκοῆς ῥητορικῶν λόγων καινότερα καὶ παράδοξα ὑμῖν εἰςηγουμένων. σοφιστὰς δὲ λέγει οὐ τοὺς σοφιζομένους τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγομένους, τοὺς διδασκάλους τῶν ῥητορικῶν προβλημάτων· θεατὰς δὲ αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατάς. — ἡδονῇ δὲ ἀντὶ τοῦ κολακείᾳ. Sophistae dicti, qui rhetoricen Athenis docebant. Vid. quos Duker. laudat Scaliger. animadv. in loc. controv. Titii IV, 5. et Cresoll. theatr. rhetor. I, 1.

39. *μίαν πόλιν*] *Εἷς* constat vim superlativi augere, ut apud Latinos vox *unus*. Cic. pr. Planc. 41. *urbem unam mihi amicissimam*; pr. Rabir. 9. *vir unus totius Graeciae facile doctissimus Plato*. C. Nep. vit. Cim. 3. *cum unus maxime floreret*.

ἐπανέστησαν] Huc respexit Alexand. Aphrodis. in Aristot. Topic. 2. p. 85. *βουληθεὶς παροξῦναι τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τοὺς Μιτυληναίους τὴν ἀπόστασιν αὐτῶν εἰς τὴν μ ε τ α ν ά σ τ α σ ι ν μετέλαβε*, quae descripsit Suidas in *ἐγκράτεια*, recte habens *ἐπανάστασιν*. Dio Cass. LXXI, 24. *ἀπόστασις, μᾶλλον δὲ ἐπανάστασις γέγονε*. Verba *ἐζήτησαν — διαφθεῖραι* habet Thom. M. p. 163.

εἴωθε — τρέπειν] Verba posita sunt pro *εἴωθε δὲ ἡ εὐπραξία ἐκείνας τὰς πόλεις ἐς ὕβριν τρέπειν, αἷς ἂν μάλιστα ἀπροσδόκητος ἔλθῃ*. Scholiastes: *εἴωθε δὲ πρὸς ὕβριν τρέπειν ἡ εὐπραξία τῶν πόλεων ἐκείνας, αἷς ἂν αὐτὴ ἐξαίφνης ἐγγίνηται καὶ ἀπροσδόκητος*. Locus in-

τυχοῦντα ἀσφαλέστερα ἢ παρὰ δόξαν· καὶ κακοπραγίαν, ὡς εἰπεῖν, ῥᾷον ἀπωθοῦνται ἢ εὐδαιμονίαν διασώζονται. χρῆν δὲ Μυτιληναίους καὶ πάλαι μηδὲν διαφέροντας τῶν ἄλλων ὑφ' ἡμῶν τετιμῆσθαι, καὶ οὐκ ἂν ἐς τόδε ἐξύβρισαν· πέφυκε γὰρ καὶ ἄλλως ἄνθρωπος τὸ μὲν θεραπεῦον ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπεῖκον θαυμάζειν. κολασθήτωσαν δὲ καὶ νῦν ἀξίως τῆς ἀδικίας, καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προςτεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε. πάντες γὰρ ἡμῖν γε ὁμοίως ἐπέθεντο, οἷς γ' ἐξῆν ὡς ἡμᾶς τρεπομένοις νῦν πάλιν ἐν τῇ πόλει εἶναι. ἀλλὰ τὸν μετὰ τῶν ὀλίγων κίνδυνον ἡγησάμενοι βεβαιότερον ξυναπέστησαν. τῶν τε ξυμμάχων, σκέψασθε, εἰ τοῖς τε ἀναγκασθεῖσιν ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ τοῖς ἑκοῦσιν ἀποστᾶσι τὰς αὐτὰς ζημίας προςθήσετε, τίνα οἴεσθε ὅντινα οὐ βραχείᾳ προφάσει ἀποστήσεσθαι, ὅταν ἢ κατορθώσαντι ἐλευθέρωσις ᾖ ἢ σφαλέντι μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον; ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί. καὶ τυχόντες μὲν πόλιν ἐφθαρμένην παραλαβόντες τῆς ἔπειτα προσόδου, δι' ἣν ἰσχύομεν, τὸ λοιπὸν στερήσεσθε, σφαλέντες δὲ πολεμίους πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἕξομεν· καὶ ὃν χρόνον τοῖς νῦν καθεστηκόσι δεῖ ἐχθροῖς ἀνθίστα-
40 σθαι, τοῖς οἰκείοις ξυμμάχοις πολεμήσομεν. οὔκουν δεῖ προθεῖναι ἐλπίδα οὔτε λόγῳ πιστὴν οὔτε χρήμασιν ὠνητήν, ὡς

---

signis commentatione Clementis Alex. Strom. p. 618. D. (p. 738. *Oxon.*) *ὀλίγοις δὲ τῶν καθωμιλημένων καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκίμων ἀνδρῶν χρησάμενος μαρτυρίοις τὸ κλεπτικὸν διελέγξας εἶδος αὐτῶν ἐν διαφόροις τοῖς χρόνοις καταχρώμενος ἐπὶ τὰ ἑξῆς τρέψομαι. Σόλωνος δὲ ποιήσαντος· „τίκτει γὰρ κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται" ἀντικρὺς ὁ Θεόγνις γράφει· „τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται." ὅθεν καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐν ταῖς ἱστορίαις· „εἰώθασι δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, φησὶν, οἷς ἂν μάλιστα καὶ δι' ἐλαχίστου ἀπροσδόκητος εὐπραγία ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι." καὶ Φίλιστος ὁμοίως τὰ αὐτὰ μιμεῖται, ὧδε λέγων· [τὰ δὲ πολλὰ κατὰ λόγον τοῖς ἀνθρώποις εὐτυχοῦντα ἀσφαλέστερα παρὰ δόξαν καὶ κακοπραγίαν....] „εἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὖ πράσσοντες εἰς ὕβριν τρέπεσθαι."* Inclusa verba insititia sunt; nam sententiae Solonis imitatio Thucydidea, quam ibi Clemens ostendit, his verbis *εἰώθασι τρέπεσθαι* absolvitur. Philistus autem Thucydidem imitatus est illis: *εἰώθασι γὰρ μάλιστα* etc., cum qua sententia nihil commune habent haec: *τὰ δὲ πολλά* et cetera.

καὶ κακόπραγίαν — διασώζονται] Thom. M. p. 220. 390. Phavorin. in *διασώζομαι*.

διαφέροντας] Aliquot libri *διαφερόντως*. Praestat adiectivum. v. ad Dionys. de C. V. p. 211. *Ien.* et in addend. p. 301. adde Heind. ad Plat. Phaedr. p. 322. Huschk. ad Tibull. I, 7, 52. Dio Cass. XXXVIII, 39. in imitatione *διαφερόντως*.

40. *πιστὴν — ὠνητήν*] i. e. *durch Ueberredung erlangt* et *durch Bestechung erkauft.* His repetit quae supra dixerat: *καὶ δῆλον*

ξυγγνώμην ἁμαρτεῖν ἀνθρωπίνως λήψονται. ἄκοντες μὲν γὰρ οὐκ ἔβλαψαν, εἰδότες δὲ ἐπεβούλευσαν· ξύγγνωμον δ' ἐστὶ τὸ ἀκούσιον. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ τότε πρῶτον καὶ νῦν διαμάχομαι μὴ μεταγνῶναι ὑμᾶς τὰ προδεδογμένα, μηδὲ τρισὶ τοῖς ἀξυμφορωτάτοις τῇ ἀρχῇ, οἴκτῳ καὶ ἡδονῇ λόγων καὶ ἐπιεικείᾳ, ἁμαρτάνειν. ἔλεός τε γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοίους δίκαιος ἀντιδίδοσθαι, καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας ἐξ ἀνάγκης τε καθεστῶτας ἀεὶ πολεμίους· οἵ τε τέρποντες λόγῳ ῥήτορες ἕξουσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐλάσσοσιν ἀγῶνα, καὶ μὴ ἐν ᾧ ἡ μὲν πόλις βραχέα ἡσθεῖσα μεγάλα ζημιώσεται, αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται· καὶ ἡ ἐπιείκεια πρὸς τοὺς μέλλοντας ἐπιτηδείους καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι μᾶλλον δίδοται ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους τε καὶ οὐδὲν ἧσσον πολεμίους ὑπολειπομένους. ἓν δὲ ξυνελὼν λέγω, πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε, ἄλλως δὲ γνόντες τοῖς μὲν οὐ χαριεῖσθε, ὑμᾶς δὲ αὐτοὺς μᾶλλον δικαιώσεσθε. εἰ γὰρ οὗτοι ὀρθῶς ἀπέστησαν,

---

ὅτι ἢ τῷ λέγειν πιστεύσας τὸ πάνυ δοκοῦν ἀνταποφῆναι ὡς οὐκ ἔγνωσται ἀγωνίσαιτ' ἄν, ἢ κέρδει ἐπαιρόμενος τὸ εὐπρεπὲς τοῦ λόγου ἐκπονήσας, παράγειν πειράσεται. In proximis supple *ξυγγνώμην τοῦ ἁμαρτεῖν.*

ξύγγνωμον — ἀκούσιον] Schol. *συγγνώμης ἄξιον.* Phavorin. in *εὔγνωμον* et Thom. M. p. 380. Plura in eandem sententiam ex aliis scriptoribus habet Muretus ad Aristot. Ethic. III, 1. conf. Wessel. ad Diod. XIII, 27.

μηδὲ τρισὶ — ἁμαρτάνειν] Caesar ap. Sallust. Cat. 51. *omnes homines, qui de rebus dubiis consultant, ab odio, amicitia, ira atque misericordia vacuos esse decet.*

πρὸς — ὁμοίους] i. e. *gegen Leute von gleicher Gesinnung*, quod statim ipse explicat verbis *καὶ μὴ πρὸς τοὺς οὔτ' ἀντοικτιοῦντας.* Statim de futuro *ζημιώσεται* v. Pierson. ad Moerin. p. 367.

ὁμοίους — ὑπολειπομένους] Thiersch. in act. phil. Monac. t. III. p. 458. scribi vult: *πρὸς τοὺς ὁμοίως τε καὶ οὐδὲν ἧσσον πολεμίους ἐσομένους.* Sed vulgaris scriptura facile explicatur; *οἱ ὅμοιοι πολέμιοι* hostes sunt, qui odio sibi constant, et licet clementer habiti, (*οὐδὲν ἧσσον*) tamen hostilem animum servant. Heilm. *und ein glimpfliches Betragen gehört auch vielmehr für solche, von denen man sich versprechen kann, dass sie einem in Zukunft ergeben seyn werden, als für Leute, die nach wie vor nichts desto weniger unsere Feinde bleiben werden.*

δικαιώσεσθε] Sensus: de vobismet ipsis iudicium feretis iniquum, tyrannos vos professi; nam si Mytilenenses impune defecerunt, iure id factum esse existimabitur, vosque non iure imperare. Verba *τοῖς — χαριεῖσθε* verte: *ab his nullam gratiam inibitis.* Schol. *δικαίως καθ' ὑμῶν ἀποδείξετε, ὅτι τυραννικῶς ἄρχετε.* Et *εἰ μὲν ἀδίκως ἀπέστησαν οἱ Μιτυληναῖοι, κολασθήτωσαν· εἰ δὲ δικαίως, δῆλον ὅτι ὑμεῖς ἀδίκως ἄρχετε. ᾧ ἕπεται, ὅτι τυραννεῖτε. καὶ κατὰ τοῦτο οὖν πάλιν κολασθήσονται, ὅτι τυράννους ὑμᾶς ἐλογίσαντο, ὁ δὲ τύραννος ἀποτόμως αὐτὰ ἅπερ ποιεῖ εἴωθε ποιεῖν. κατ' ἄμφω οὖν ὀφείλουσι κολασθῆναι, εἴτε ἐννόμως ἄρχομεν εἴτε τυραννοῦμεν.*

ὑμεῖς ἂν οὐ χρεὼν ἄρχοιτε. εἰ δὲ δὴ καὶ οὐ προσῆκον ὅμως ἀξιοῦτε τοῦτο δρᾶν, παρὰ τὸ εἰκός τοι καὶ τούσδε ξυμφόρως δεῖ κολάζεσθαι, ἢ παύεσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀκινδύνου ἀνδραγαθίζεσθαι. τῇ τε αὐτῇ ζημίᾳ ἀξιώσατε ἀμύνασθαι καὶ μὴ ἀναλγητότεροι οἱ διαφεύγοντες τῶν ἐπιβουλευσάντων φανῆναι, ἐνθυμηθέντες ἃ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ποιῆσαι κρατήσαντάς ὑμῶν ἄλλως τε καὶ προϋπάρξαντας ἀδικίας. μάλιστα δὲ οἱ μὴ ξὺν προφάσει τινὰ κακῶς ποιοῦντες ἐπεξέρχονται καὶ διόλλυνται, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι τοῦ ὑπολειπομένου ἐχθροῦ. ὁ γὰρ μὴ ξὺν ἀνάγκῃ τι παθὼν χαλεπώτερος διαφυγὼν τοῦ ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθροῦ. μὴ οὖν προδόται γένησθε ὑμῶν αὐ-

---

„*δικαιώσετε* corrigendum monuit Elmsleius ad Euripidis Medeam p. 97. Ae sane Attici etsi in nonnullis fluctuant inter utramque formam, hanc tamen nisi fallor legem sibi sanxerunt, ut quae futura media significatu passivo usu essent frequentata, ea ut activo, quae autem activo, ea ut passivo ne dicerent. Cui legi non nescio equidem contraria reperiri, sed quae pleraque manifesto sint vitiosa.“ Dindorf. De medio *δικαιώσεσθε* v. Buttm. Gr. max. II, 1. p. 53. not. Mox *τοῦτο δρᾶν* intellige cum scholiis *τὸ ἄρχειν βιαίως*, et vocem *ξυμφόρως* cum iisdem *τοῦ συμφέροντος ἕνεκα τῇ ἀρχῇ*. De proximis Scholiastes: *ἐὰν δὲ μὴ θέλητε κολάζειν, χρὴ παύεσθαι ὑμᾶς τῆς ἀρχῆς καὶ ἀσκεῖν ἀνδραγαθίαν ἀκίνδυνον*, *so müsset ihr auch diese gegen die Gebühr, weil es euer Bestes erfordert, zur Strafe ziehen, oder euch der Herrschaft begeben, und die Ehrlichen spielend in einer gefahrlosen Stille leben.* Conf. II, 63. III, 64.

τῇ τε αὐτῇ — ἀδικίας] Schol. *τῇ αὐτῇ ζημίᾳ σπουδάσατε ἀμύνασθαι τοὺς Μιτυληναίους, ᾗ ἂν ἐτιμωρήσαντο καὶ αὐτοὶ ὑμᾶς, περιγενόμενοι ὑμῶν.* Et *τοῦτό φησιν, ὅτι, ἐπεὶ ἤλγουν οἱ Μιτυληναῖοι ὑφ' ὑμῶν τῶν Ἀθηναίων κρατούμενοι, δεῖ καὶ ὑμᾶς ἀλγῆσαι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ἀποστάσει*, i. e. ne minori dolore, ne minus moleste ferte eorum defectionem, quam ipsi vestrum imperium tulerunt. Videtur legendum esse *διαφυγόντες*, ut paulo inferius legitur *διαφυγών*, nam cum Mytilene, quo tempore haec loquebatur Cleon, iam capta esset, Athenienses non evadere, sed evasisse dicendi sunt.

μάλιστα — ἐχθροῦ] Verbum *διόλλυνται* non habet activam vim, sed iungendum cum *ὑφορώμενοι* est: *sie können es nicht ertragen, Gefahr von dem verschont gebliebenen Feinde fürchten zu müssen.* Ita Censor libri Popponis in Ephem. Ienensibus. Ut nos: *sie glauben zu vergehen, dass sie — fürchten müssen.* *Ἐπεξέρχεσθαι* autem frequens de ultione vocabulum.

ὁ γὰρ — ἐχθροῦ] Aliquot libri *μὴ ξὺν δίκῃ*, quod videtur interpretamentum esse. Hac enunciatione causa redditur, cur qui non lacessiti alios laedant in ulciscendo hoste saeviores sint. Interpretor, Heilmannum secutus: *denn wer sich ohne dringende Veranlassung beleidigt findet, der behält, wenn er durchkommt, allemal einen grössern Groll, als ein Feind von gleicher Verschuldung.* Schol. *τὸν ἀπὸ τῆς ἴσης ἐχθρὸν ὁρίζεται τὸν μὴ προπαθόντα, ἀλλὰ προκαταρχόμενον ἀδικίας.* Rectius dixisset: *τὸν μὴ προπαθόντα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀδικήσαντα.* Aliud scholion: *ἀπὸ τῆς ἴσης*] *μοίρας δηλονότι*, i. e. *der gleichen Theil hat an der Verfeindung.*

τῶν, γενόμενοι δ' ὅτι ἐγγύτατα τῇ γνώμῃ τοῦ πάσχειν καὶ ὡς πρὸ παντὸς ἂν ἐτιμήσασθε αὐτοὺς χειρώσασθαι, νῦν ἀνταπόδοτε μὴ μαλακισθέντες πρὸς τὸ παρὸν αὐτίκα μηδὲ τοῦ ἐπικρεμασθέντος ποτὲ δεινοῦ ἀμνημονοῦντες. κολάσατε δὲ ἀξίως τούτους τε καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον. τόδε γὰρ ἢν γνῶσιν, ἧσσον τῶν πολεμίων ἀμελήσαντες τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν μαχεῖσθε ξυμμάχοις.

41 Τοιαῦτα μὲν ὁ Κλέων εἶπε. μετὰ δ' αὐτὸν Διόδοτος ὁ Εὐκράτους, ὅςπερ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀντέλεγε μάλιστα μὴ ἀποκτεῖναι Μυτιληναίους, παρελθὼν καὶ τότε ἔλεγε τοιάδε.

42 Οὔτε τοὺς προθέντας τὴν διαγνώμην αὖθις περὶ Μυτι-

γενόμενοι — ἀνταπόδοτε] Schol. εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες ὧν ἐμέλλετε πάσχειν ὑπὸ Λεσβίων, *stellet euch so lebhaft als möglich vor, wie es euch gegangen seyn würde, und wie ihr alles darum gegeben haben würdet, sie zu überwältigen.* Zonar. μαλακισθείς, ἐνδούς, χαυνωθείς, ex schol. ad h. l. et supr. c. 37. V, 72. Phot. μαλακὸς καὶ μαλθακός. Θουκυδίδης δὲ ἄνευ τοῦ θ, καὶ μαλακίζεσθαι, οὐχὶ μαλαθακίζεσθαι.

42. Post Cleonem Diodotus prodit, qui etiam in priore concione humanitatem commendaverat. Is demonstrat, non esse fraudis insimulandos oratores, ne timore deterreantur, qui cum civibus consilia communicent. Ius enim dicendi aequum esse debere, neque eum qui erraverit, ignominia afficiendum esse. Sed Atheniensibus ea, quae simpliciter et ingenue, nullo fuco obducto, dicantur, corruptelae suspecta videri solere, ut adeo omnes oratores mendacio uti ad id, quod velint, efficiendum, cogantur; cumque aequum sit, non solum suasorem sed etiam eos, qui persuaderi sibi patiantur, poena affici, si res male evenerit: illius tantum sententiam plecti. Hic autem non agi de facinore Mytilenaeorum, sed de consilio capiendo deliberari. Iisdemque, si vel maxima patraverint, republica postulante, concedendum; si levissima, illa renuente, in eos animadvertendum esse. Supplicium autem non esse aptum huius sceleris poenam. Neque enim atrocem satis, neque tamen poenitentiae locum esse. Utilius autem esse civitati, urbs opulenta si impensas in ea recipienda factas reddere, ac deinde civitatem Atheniensium tributis iuvare possit, quam si crudelitate cogatur ad internecionem usque se defendere. Et malum omnibus sociis exemplum fore, si non solum rebelles sed etiam insontes morte afficiantur. Schol. ἰστέον δὲ, ὅτι ὁ μὲν Κλέων τὸ δίκαιον προβάλλεται, οὗτος δὲ ὁ Διόδοτος τὸ συμφέρον. καὶ σκόπει τὸ τοῦ συγγραφέως ἔθος, χαίροντος ἀεὶ ταῖς ἀντιπάλοις δημηγορίαις. Similis Diodoteae oratio extat Caesaris ap. Sallust. Cat. 51., nam et ipse poenam capitalem reorum non ita deprecatur, ut a culpa eos liberare conetur; sed si supplicium sumatur, ipsis iudicibus aliquando noxium fore, itemque poenam qualemcunque crimini, de quo agitur, non aequalem neque ad id in posterum prohibendum satis validam fore, conatur demonstrare.

προθέντας] respicit verba Cleonis καὶ θαυμάζω μὲν τῶν προθέν-

λῃναίων αἰτιῶμαι οὔτε τοὺς μεμφομένους μὴ πολλάκις περὶ τῶν μεγίστων βουλεύεσθαι ἐπαινῶ, νομίζω δὲ δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλίᾳ εἶναι, τάχος τε καὶ ὀργήν, ὧν τὸ μὲν μετὰ ἀνοίας φιλεῖ γίγνεσθαι, τὸ δὲ μετὰ ἀπαιδευσίας καὶ βραχύτητος γνώμης. τούς τε λόγους ὅστις διαμάχεται μὴ διδασκάλους τῶν πραγμάτων γίγνεσθαι, ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει, ἀξύνετος μέν, εἰ ἄλλῳ τινὶ ἡγεῖται περὶ τοῦ μέλλοντος δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ ἐμφανοῦς φράσαι, διαφέρει δ' αὐτῷ, εἰ βουλόμενός τι αἰσχρὸν πεῖσαι εὖ μὲν εἰπεῖν οὐκ ἂν ἡγεῖται περὶ τοῦ μὴ καλοῦ δύνασθαι, εὖ δὲ διαβαλὼν ἐκπλῆξαι ἂν τούς τε ἀντεροῦντας καὶ τοὺς ἀκουσομένους. χαλεπώτατοι δὲ καὶ οἱ ἐπὶ χρήμασι προςκατηγοροῦντες ἐπίδειξίν τινα. εἰ μὲν γὰρ ἀμαθίαν κατῃτιῶντο, ὁ μὴ πείσας ἀξυνετώτερος ἂν δόξας εἶναι ἢ ἀδικώτερος ἀπεχώρει· ἀδικίας δ' ἐπιφερομένης πείσας τε ὕποπτος γίγνεται, καὶ μὴ τυχὼν μετὰ ἀξυνεσίας καὶ ἄδικος. ἥ τε πόλις οὐκ ὠφελεῖται ἐν τῷ τοιῷδε· φόβῳ γὰρ ἀποστερεῖται τῶν ξυμβούλων. καὶ πλεῖστ' ἂν ὀρθοῖτο ἀδυνάτους λέγειν ἔχουσα τοὺς τοιούτους τῶν πολιτῶν· ἐλάχιστα γὰρ ἂν πεισθείησαν ἁμαρτάνειν. χρὴ δὲ τὸν μὲν ἀγαθὸν πολίτην μὴ ἐκφοβοῦντα τοὺς ἀντεροῦντας ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἴσου φαίνεσθαι ἄμεινον λέγοντα, τὴν δὲ σώφρονα πόλιν τῷ τε πλεῖστα εὖ βουλεύοντι μὴ προςτιθέναι τιμήν, ἀλλὰ μηδ' ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης οὐχ ὅπως ζημιοῦν ἀλλὰ μηδ' ἀτιμάζειν. οὕτω γὰρ ὅ τε κατορθῶν ἥκιστα ἂν ἐπὶ τῷ ἔτι μειζόνων ἀξιοῦσθαι παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγοι, ὅ τε μὴ ἐπιτυχὼν ὀρέγοιτο

των αὖθις, sicut mox verba *νομίζω δὲ δύο* spectant ad *εἰ βέβαιον ἡμῖν οὐδὲν καθεστήξει, ὧν ἂν δόξῃ πέρι* in oratione Cleonis, item Diodoti *τούς τε λόγους* etc. ad illa: *εἰώθατε θεαταὶ μὲν τῶν λόγων γίγνεσθαι.* Itidem verbis *χαλεπώτατοι δὲ καὶ* etc. respici monet Schol. verba prioris orationis: *αὐτοὶ δὲ ἐκ τοῦ εὖ εἰπεῖν τὸ παθεῖν εὖ ἀντιλήψονται.*

ἢ ἀξύνετος — διαφέρει] Galenus vol. III. p. 217. *Lips.*

χαλεπώτατοι — ἐπίδειξίν τινα] i. e. *προςκατηγοροῦντες ἐπίδειξιν ἐπὶ χρήμασι γεγενημένην*, *für Geld*, nisi verba *ἐπὶ χρήμασι* interpretari malis: *wegen Bestechung*, ut nihil suppleatur. *Ἐπίδειξις* alias est *ostentatio*, *oratio ostentandae facundiae causa habita.* Hic est oratio non ex sensu, sed *παρὰ γνώμην* oratoris composita, ex voluntate eius, qui sua sibi pecunia in usum suum componendam curavit. Schol. explicat per *συμβουλίαν*, *φιλοτιμίαν*, latine dixeris: *artificium orationis.*

ἀδικίας — καὶ ἄδικος] non iniustus fit, sed videtur. Supplendum igitur *δοκεῖ.* Monuit Krueger. ad Dionys. p. 297. not. Vocab. *ἀξυνεσίας* ex h. l. citant anecd. Bekk. I. p. 78. 413.

ὀρέγοιτο] repetendum ex praegressis *ἥκιστα*, ut sit *ἥκιστα ὀρέγοιτο.* Porro *τῷ αὐτῷ* intellige *τῷ παρὰ γνώμην τι καὶ πρὸς χάριν λέγειν.*

τῷ αὐτῷ χαριζόμενός τι καὶ αὐτὸς προςάγεσθαι τὸ πλῆθος. ὧν ἡμεῖς τἀναντία δρῶμεν καὶ προςέτι ἤν τις καὶ ὑποπτεύηται κέρδους μὲν ἕνεκα τὰ βέλτιστα δ' ὅμως λέγειν, φθονήσαντες τῆς οὐ βεβαίου δοκήσεως τῶν κερδῶν τὴν φανερὰν ὠφέλειαν τῆς πόλεως ἀφαιρούμεθα. **43** καθέστηκε δὲ τἀγαθὰ ἀπὸ τοῦ εὐθέος λεγόμενα μηδὲν ἀνυποπτότερα εἶναι τῶν κακῶν, ὥςτε δεῖν ὁμοίως τόν τε τὰ δεινότατα βουλόμενον πεῖσαι ἀπάτῃ προςάγεσθαι τὸ πλῆθος καὶ τὸν τὰ ἀμείνω λέγοντα ψευσάμενον πιστὸν γενέσθαι. μόνην τε πόλιν διὰ τὰς περινοίας εὖ ποιῆσαι ἐκ τοῦ προφανοῦς μὴ ἐξαπατήσαντα ἀδύνατον· ὁ γὰρ διδοὺς φανερῶς τι ἀγαθὸν ἀνθυποπτεύεται ἀφανῶς πῃ πλέον ἕξειν. χρὴ δὲ πρὸς τὰ μέγιστα καὶ ἐν τῷ τοιῷδε ἀξιοῦντι ἡμᾶς περαιτέρω προνοοῦντας λέγειν ὑμῶν τῶν δι' ὀλίγου σκοπούντων ἄλλως τε καὶ ὑπεύθυνον τὴν παραίνεσιν ἔχοντας πρὸς ἀνεύθυνον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. εἰ γὰρ ὅ τε πείσας καὶ ὁ ἐπισπόμενος ὁμοίως ἐβλάπτοντο, σωφρονέστερον ἂν ἐκρίνετε· νῦν δὲ πρὸς ὀργὴν ἥντινα τύχητε ἔστιν ὅτε σφαλέντες τὴν τοῦ πείσαντος μίαν γνώμην ζημιοῦτε καὶ οὐ τὰς ὑμετέρας αὐτῶν, εἰ πολλαὶ οὖσαι ξυνεξήμαρτον. **44** ἐγὼ δὲ παρῆλθον οὔτε ἀντερῶν περὶ Μυτιληναίων οὔτε κατηγορήσων. οὐ γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων ἀδικίας ἡμῖν ὁ ἀγὼν εἰ σωφρονοῦμεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἡμετέρας εὐβουλίας. ἤν τε γὰρ ἀποφήνω πάνυ ἀδικοῦντας αὐτούς, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἀποκτεῖναι κελεύσω, εἰ μὴ ξυμφέρον· ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο. νομίζω δὲ

---

43. *καὶ ἐν — ἀξιοῦντι*] i. e. *licet in tali vestra animi sententia*, licet ita iudicetis. Genitivi *ὑμῶν — δι' ὀλίγου σκοπούντων* (i. e. *kurzsichtig*) pendent ex *περαιτέρω*.

ὑπεύθυνον] Hinc illae *γραφαὶ παρανόμων*, de quibus uberrimus est Schoemann. in com. Ath. p. 159. Mox Bekker. *ἐπισπόμενος* dedit ex A. B. H. K. f. g., quibus accedit meus S., pro vulgata *ἐπισπώμενος*. Recte, opinor, cum auditores significare debeat non persuasione attractos, sed proprio iudicio secutos.

πρὸς ὀργὴν — τύχητε] i. e. *πρὸς ὀργήν, πρὸς ἥντινα τύχητε*, et cum *πρὸς ὀργήν* idem sit quod *ὀργῇ*, pro *ὀργῇ ᾗτινι*. Repetenda igitur praepositio, ut monui etiam ad I, 1. extr. Adde I, 41. *ἐν καιροῖς τοιούτοις — οἷς*. III, 18. init. *κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅν*. 56. *καὶ ἐν καιροῖς, οἷς*. 94. *περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅν*. Nos: *in der ersten besten Aufwallung*. Nihil opus emendatione Dissenii disquisit. philol. p. 19. *ἦν τινος*.

44. *ἤν τε γὰρ — φαίνοιτο*] *εἴτε γάρ* Q. *ἀποφαίνω* c. f. *ἢν μὴ ξυμφέρον* g. *εἴτε καὶ ἔχοντες* L. O. P. Q. *εἰ ἐν τῇ πόλει* H. P. Q. b. v. Dissen. disquis. phil. spec. I. p. 24. Thom. M. p. 267. *τὸ ἐὰν, τὸ ἂν, τὸ κἂν, τὸ ἢν, καὶ τὸ ὅταν ἀεὶ μετὰ ὑποτακτικοῦ παρὰ τοῖς ἀκριβεστάτοις. εἰ γὰρ καὶ εὕρηται ἅπαξ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν τῇ τρίτῃ· ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν. καὶ παρὰ Λουκιανῷ ἐν τοῖς ἀληθινοῖς* (V. H. II, 29.) *ἐὰν καταχθείημεν εἰς τὰς νήσους* etc. *ἀλλ' οὐ δεῖ ζηλοῦν τὸ ἅπαξ ῥηθέν*. Particulam *ἢν* optativo a Grae-

περὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς μᾶλλον βουλεύεσθαι ἢ τοῦ παρόντος. καὶ τοῦτο ὃ μάλιστα Κλέων ἰσχυρίζεται ἐς τὸ λοιπὸν ξυμφέρον ἔσεσθαι πρὸς τὸ ἧσσον ἀφίστασθαι θάνατον ζημίαν προθεῖσι, καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἐς τὸ μέλλον καλῶς ἔχοντος ἀντ-

---

cis iungi, exemplis docere voluit Schaefer. mel. crit. p. 87. contra quem disputat Popp. obs. p. 57. et in diss. de particula *ἄν* I. p. 31., docens, hoc fieri in hac atque aliis ex *ἄν* conflatis particulis tantum in oratione obliqua, velut ap. Thuc. VIII, 27. *ἐκέλευε — ἐκεῖθεν ἤδη ξυναγαγόντας πάσας τὰς ναῦς, τοὺς ἐπίπλους, ἤν που καιρὸς εἴη, ποιεῖσθαι.* V. omnino eius prol. t. I. p. 144. Herm. de praeceptis quibusd. Attic. p. XVI. locum ita scribit: *ἤν τε — εἰ μὴ ξυμφέρον, εἴτε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης εἶεν, εἰ τῇ πόλει μὴ ἀγαθὸν φαίνοιτο.* Non deest, ait, apodosis, quae est in medio, ad utrumque membrum pertinens. *Nam neque si poena dignissimos ostendero, necari propterea iubebo, nisi utile sit; neque si quid excusationis habeant, si damnosum putaverim.* Neminem, addit, qui praestantissima scriptoris verba, semper profundae mentis plena ponderare sciat, latere poterit, cur et apodosin in medio posuerit, et in altero membro *εἴτε εἶεν* et *εἰ φαίνοιτο*, non *ἤν ὦσιν* et *εἰ φανεῖται* dixerit. Nimirum alterum cogitatione tantum ponit, alterum reapse obtinere dicit; „et *εἰ* particula est plane logica et quae simpliciter ad cogitationem refertur; *ἐὰν* autem ad experientiae significationem adhibetur." Verba sunt Hermanni ad Viger. p. 833. Conf. Matth. Gr. §. 525. 7. b. Herm. mutata sententia ad Viger. p. 822. locum ita scripsit: *ἤν τε γὰρ ἀποφήνω — ξυμφέρον· ἤν τε καὶ ἔχοντές τι ξυγγνώμης, εἶεν* i. e. *sin non omni venia indigni, esto*, sc. *οὐ κελεύω διὰ τοῦτο καὶ τυχεῖν συγγνώμης.* Ubi non debet offensioni esse participium *ἔχοντες* sine verbo finito; supplendum *ὦσιν.* v. ad I, 25. Et facile succurras legendo *ἔχοντας*, quanquam vetant libri scripti, qui omnes nominativum tuentur. Hoc verius contra Hermannum monuit Popp. obs. p. 56. *εἶεν, esto* hoc nexu vix aliter intelligi posse, quam *habeant illi veniam.* Idem in Addendis p. 251. secutus Vallae versionem: *neque eis, si nocentes plane asserere volo, idcirco vitam adimi iubebo: neque si qua venia dignos, idcirco veniam dari, nisi constiterit idem civitati conducere*, legit *ἔχοντας*, delet *εἶεν*, quod ex interpretamento esse ait eius, qui *ἔχοντες*, in quod accusativus transierat, explicare volebat. Reisig. coni. in Aristoph. t. I. p. 278. et ipse *εἶεν* delet, quod natum ait ex scriptura *ἔχοντες* $\frac{\text{εἰ ἐν}}{\text{εἰ τῇ}}$ *πόλει* — h. e. *ἔχοντες, εἰ ἐν τῇ πόλει* et *ἔχ. ἐν τῇ πόλει.* Ad *ἔχοντες* supplet *ἀποφανῶσι*, et animo concipit: *οὐ διὰ τοῦτο ξυγγνώμην λήψονται.* Qui autem ex Valla legendum coniiciant *ἔχοντας*, eos falsos esse ait; nam per latini sermonis naturam interpreti nominativo *digni* uti non licuit. Burgessius in bibl. crit. Seebod. III, 6. p. 545. ex coniectura legit: *ἤν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης, ἐᾶν, εἰ* etc., quibus Dindorf. comparat Plat. Euthyphr. p. 4. B. *εἴ τε ἐν δίκῃ ἔκτεινεν ὁ κτείνας εἴτε μὴ, καὶ εἰ μὲν δίκῃ, ἐᾶν, εἰ δὲ μὴ, ἐπεξιέναι.* Quae mihi ratio probabilissima videtur; sic autem supplendum erit: *ἤν τε καὶ ἔχοντάς τι ξυγγνώμης ἀποφήνω, οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἐᾶν κελεύσω, εἰ* etc.

προθεῖσι] Poterat etiam *προθεῖναι* dicere. Ceterum quod K. L. Q. c. e. *προσθεῖσι* habent, monendum est de differentia inter

ἰσχυριζόμενος τἀναντία γιγνώσκω. καὶ οὐκ ἀξιῶ ὑμᾶς τῷ εὐπρεπεῖ τοῦ ἐκείνου λόγου τὸ χρήσιμον τοῦ ἐμοῦ ἀπώσασθαι. δικαιότερος γὰρ ὢν αὐτοῦ ὁ λόγος πρὸς τὴν νῦν ὑμετέραν ὀργὴν ἐς Μυτιληναίους τάχα ἂν ἐπισπάσαιτο· ἡμεῖς δὲ οὐ δικαζόμεθα πρὸς αὐτούς, ὥςτε τῶν δικαίων δεῖν, ἀλλὰ βουλευόμεθα περὶ αὐτῶν, ὅπως χρησίμως ἕξουσιν. ἐν οὖν ταῖς 45 πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρόκειται καὶ οὐκ ἴσων τῷδε ἀλλ' ἐλασσόνων ἁμαρτημάτων· ὅμως δὲ τῇ ἐλπίδι ἐπαιρόμενοι κινδυνεύουσι καὶ οὐδείς πω καταγνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλεύματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. πόλις τε ἀφισταμένη τίς πω ἥσσω τῇ δοκήσει ἔχουσα τὴν παρασκευὴν ἢ οἰκείαν ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ τούτῳ ἐπεχείρησε; πεφύκασί τε ἅπαντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν καὶ οὐκ ἔστι νόμος ὅςτις ἀπείρξει τούτου, ἐπεὶ διεξεληλύθασί γε διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προςτιθέντες, εἴπως ἧσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων. καὶ εἰκὸς τὸ πάλαι τῶν μεγίστων ἀδικημάτων μαλακωτέρας κεῖσθαι αὐτάς, παραβαινομένων δὲ τῷ χρόνῳ ἐς τὸν θάνατον αἱ πολλαὶ ἀνήκουσι· καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται. ἢ τοίνυν δεινότερόν τι τούτου δέος εὑρετέον ἐστὶν ἢ τόδε γε οὐδὲν ἐπίσχει, ἀλλ' ἡ μὲν πενία ἀνάγκῃ τὴν τόλμαν παρέχουσα, ἡ δ' ἐξουσία ὕβρει τὴν πλεονεξίαν καὶ φρονήματι, αἱ δ' ἄλλαι ξυντυχίαι ὀργῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἑκάστη τις κατέχεται ὑπ' ἀνηκέστου τινὸς κρείσσονος, ἐξάγου-

---

προτίθημι et *προςτίθημι ζημίαν*. Illud Krueger. ad Dionys. p. 161. ait esse legislatoris crimina cauturi, hoc magistratus eadem ulciscentis. Atque hic bene habet *προθεῖσι*, cum non tam supplicium Mytilenaeorum significetur, quam poena, quae, his irrogata, ceteris, qui defecturi essent, exspectanda foret omnibus. Contra cap. seq. in verbis *διεξεληλύθασι διὰ πασῶν τῶν ζημιῶν οἱ ἄνθρωποι προςτιθέντες, εἴ πως ἧσσον ἀδικοῖντο ὑπὸ τῶν κακούργων*, quamquam ferri possit vulgatum, tamen se *προτιθέντες* scripturum esse, Krueger. ait, si codices addicerent. Sane etiam schol. tueri videtur *προτιθέντες*, ut qui adnotaverit: *ἐπραγματεύσαντο περὶ πάσης ἀδικίας καὶ ἁμαρτίας οἱ νομοθέται καὶ ἐξέθεντο ποινάς*. Ceterum his verbis tangit illa Cleonis: *καὶ τοῖς ἄλλοις ξυμμάχοις παράδειγμα σαφὲς καταστήσατε, ὃς ἂν ἀφιστῆται, θανάτῳ ζημιωσόμενον.*

δικαιότερος — ἐπισπάσαιτο] Heilmannus: *welches aus dem Grunde leicht geschehen könnte, weil seine Rede eurem gegen die Mytilenaeer gefassten Unwillen mehr Gerechtigkeit widerfahren lässt.* An orator sese iniustum erga Mytilenaeos esse arguit? *Πρός* non est *gegen*, sed *nebst*. Verte: *denn wäre seine Rede gerechter, bei eurem jetzigen Zorn gegen die Mytilenaeer dürfte sie euch leicht anziehen.*

45. *ἢ ἄλλων ξυμμαχίᾳ*] A. B. E. F. H. K. Q. f. g. h. vulgo *ξυμμαχίαν*. Ad vocem *ἀνήκουσι* respexit Suidas in *ἀνήκει*, ubi *Θουκυδίδης*, ait, *ἀνήκουσιν ἀντὶ τοῦ τελευτῶσι, λήγουσι.*

ὡς ἑκάστη τις — κρείσσονος] Subiectum vocis *ἑκάστη* est *ξυντυχία*, subiectum comparativi *κρείσσονος* est *ὀργή*. Paulo ante in

σιν ἐς τοὺς κινδύνους. ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως ἐπὶ παντί, ὁ μὲν ἡγούμενος, ἡ δ' ἐφεπομένη, καὶ ὁ μὲν τὴν ἐπιβολὴν ἐκφροντίζων, ἡ δὲ τὴν εὐπορίαν τῆς τύχης ὑποτιθεῖσα πλεῖστα βλάπτουσι, καὶ ὄντα ἀφανῆ κρείσσω ἐστὶ τῶν ὁρωμένων δεινῶν. καὶ ἡ τύχη ἐπ' αὐτοῖς οὐδὲν ἔλασσον ξυμβάλλεται ἐς τὸ ἐπαίρειν· ἀδοκήτως γὰρ ἔστιν ὅτε παρισταμένη καὶ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων κινδυνεύειν τινὰ προάγει καὶ οὐχ ἧσσον τὰς πόλεις, ὅσῳ περὶ τῶν μεγίστων, ἐλευθερίας ἢ ἄλλων ἀρχῆς, καὶ μετὰ πάντων ἕκαστος ἀλογίστως ἐπὶ πλέον τι αὐτὸν ἐδόξασεν. ἁπλῶς τε ἀδύνατον καὶ πολλῆς εὐηθείας, ὅςτις οἴεται τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὁρμωμένης προθύμως τι πρᾶξαι ἀποτροπήν τινα ἔχειν ἢ νόμων ἰσχύι ἢ ἄλλῳ τῳ δεινῷ. 46 οὔκουν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὡς ἐχεγγύῳ πιστεύσαντας χεῖρον βουλεύσασθαι, οὔτε ἀνέλπιστον καταστῆσαι τοῖς ἀποστᾶσιν ὡς οὐκ ἔσται μεταγνῶναι καὶ ὅτι ἐν βραχυτάτῳ τὴν ἁμαρτίαν καταλῦσαι. σκέψασθε γὰρ ὅτι νῦν μέν, ἤν τις καὶ ἀποστᾶσα πόλις γνῷ μὴ περιεσομένη, ἔλθοι ἂν ἐς ξύμβασιν δυνατὴ οὖσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι καὶ τὸ λοιπὸν ὑποτελεῖν· ἐκείνως δὲ τίνα οἴεσθε ἥντινα οὐκ ἄμεινον μὲν ἢ νῦν παρασκευάσασθαι, πολιορκίᾳ τε παρατενεῖσθαι ἐς τοὔσχατον, εἰ τὸ αὐτὸ δύναται σχολῇ καὶ ταχὺ ξυμβῆναι; ἡμῖν τε πῶς οὐ βλάβη δαπανᾶν καθημένοις διὰ τὸ ἀξύμβατον, καὶ ἢν ἕλωμεν πόλιν, ἐφθαρμένην παραλαβεῖν καὶ τῆς προσόδου τὸ λοιπὸν ἀπ' αὐτῆς στέρεσθαι; ἰσχύομεν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους τῷδε. ὥςτε οὐ δικαστὰς ὄντας δεῖ ἡμᾶς μᾶλλον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἀκρι-

---

verbis καὶ τοῦτο ὅμως παραβαίνεται ad τοῦτο supple τὸ θάνατον ζημίαν προκεῖσθαι.

ἥ τε ἐλπὶς — βλάπτουσι] Schol. πρῶτόν τις ἐρᾷ, εἶτα ἐλπίζει, εἶτα ἐγχειρεῖ. Ἡσίοδος· μούνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀῤῥήκτοισι δόμοισιν ἔνδον ἔμιμνε, πίθου ὑπὸ χείλεσιν. Et ἐπὶ παντὶ] ἀπὸ κοινοῦ ἐξάγουσιν ἐς τοὺς κινδύνους. Non recte, nam iungendum est ἥ τε ἐλπὶς καὶ ὁ ἔρως — βλάπτουσι, ut docuit Kistemaker., qui primus post ἐπὶ παντί comma, non colon posuit. Mox Schol. φροντίζων] ἔξω φροντίδος τιθέμενος. Rectius Thom. M. p. 289. per ἐννοῶ explicat, apud quem scribitur ἐπιβουλήν, quod habent etiam l. c. Hesych. ἐκφροντίζων, βουλευόμενος.

ὅσῳ — ἀρχῆς] Structura ἀπὸ κοινοῦ, repetendum κινδυνεύουσι ex praegresso κινδυνεύειν.

46. ἐχεγγύῳ] Photius ἐχέγγυος, ὁ ἀσφαλὴς ἐγγυητής, ὁ διὰ πίστεως ἄξιος. Ad quem locum Schleusner. cur. nov. p. 28. adnotavit: Mutilam esse hanc glossam, quilibet videt. Scribendum vel ὁ διὰ τὴν ἐγγύην πίστεως ἄξιος, vel διὰ expungendum est. Prior emendatio etiam Porsono potior visa est. Pertinet haec glossa ad hunc ipsum Thucydidis locum, ut apparet ex Zonara, Suida, Phavorino, qui explicant per ἰσχυρόν, ἐγγυῆσαι δυνάμενον. Hesych. βεβαίῳ, ἐξ αὐτοῦ ἔχοντι τὴν ἐγγύην.

δαπάνην] Respicit ad verba Cleonis ἡμῖν δὲ πρὸς ἑκάστην πόλιν ἀποκεκινδυνεύσεται τά τε χρήματα καὶ αἱ ψυχαί.

βεῖς βλάπτεσθαι ἢ ὁρᾶν ὅπως ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον μετρίως κολάζοντες ταῖς πόλεσιν ἕξομεν ἐς χρημάτων λόγον ἰσχυούσαις χρῆσθαι, καὶ τὴν φυλακὴν μὴ ἀπὸ τῶν νόμων τῆς δεινότητος ἀξιοῦν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς ἐπιμελείας. οὗ νῦν τἀναντία δρῶντες ἤν τινα ἐλεύθερον καὶ βίᾳ ἀρχόμενον εἰκότως πρὸς αὐτονομίαν ἀποστάντα χειρωσώμεθα, χαλεπῶς οἰόμεθα χρῆναι τιμωρεῖσθαι. χρὴ δὲ τοὺς ἐλευθέρους οὐκ ἀφισταμένους σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ πρὶν ἀποστῆναι σφόδρα φυλάσσειν καὶ προκαταλαμβάνειν ὅπως μηδ' ἐς ἐπίνοιαν τούτου ἴωσι, κρατήσαντάς τε ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν. ὑμεῖς δὲ σκέψασθε ὅσον ἂν καὶ τοῦτο ἁμαρτάνοιτε Κλέωνι 47 πειθόμενοι. νῦν μὲν γὰρ ὑμῖν ὁ δῆμος ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν εὔνους ἐστὶ καὶ ἢ οὐ ξυναφίσταται τοῖς ὀλίγοις ἢ ἐὰν βιασθῇ ὑπάρχει τοῖς ἀποστήσασι πολέμιος εὐθύς, καὶ τῆς ἀντικαθισταμένης πόλεως τὸ πλῆθος ξύμμαχον ἔχοντες ἐς πόλεμον ἐπέρχεσθε. εἰ δὲ διαφθερεῖτε τὸν δῆμον τὸν Μυτιληναίων, ὃς οὔτε μετέσχε τῆς ἀποστάσεως ἐπειδή τε ὅπλων ἐκράτησεν, ἑκὼν παρέδωκε τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν ἀδικήσετε τοὺς εὐεργέτας κτείνοντες, ἔπειτα καταστήσετε τοῖς δυνατοῖς τῶν ἀνθρώπων ὃ βούλονται μάλιστα· ἀφιστάντες γὰρ τὰς πόλεις τὸν δῆμον εὐθὺς ξύμμαχον ἕξουσι προδειξάντων ὑμῶν τὴν αὐτὴν ζημίαν τοῖς τε ἀδικοῦσιν ὁμοίως κεῖσθαι καὶ τοῖς μή. δεῖ δὲ καὶ εἰ ἠδίκησαν μὴ προςποιεῖσθαι, ὅπως ὃ μόνον ἡμῖν ἔτι ξύμμαχόν ἐστι μὴ πολέμιον γένηται. καὶ τοῦτο πολλῷ ξυμφορώτερον ἡγοῦμαι ἐς τὴν κάθεξιν τῆς ἀρχῆς, ἑκόντας ἡμᾶς ἀδικηθῆναι, ἢ δικαίως οὓς μὴ δεῖ διαφθεῖραι· καὶ τὸ Κλέωνος τὸ αὐτὸ δίκαιον καὶ ξύμφορον τῆς τιμωρίας οὐχ εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ δυνατὸν ὂν ἅμα γίγνεσθαι. ὑμεῖς δὲ γνόντες ἀμείνω τάδε εἶ- 48 ναι καὶ μήτε οἴκτῳ πλέον νείμαντες μήτ' ἐπιεικείᾳ, οἷς οὐδὲ ἐγὼ ἐῶ προσάγεσθαι, ἀπ' αὐτῶν δὲ τῶν παραινουμένων πείθεσθέ μοι Μυτιληναίων οὓς μὲν Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς ἀδικοῦντας κρῖναι καθ' ἡσυχίαν, τοὺς δ' ἄλλους ἐᾶν οἰκεῖν. τάδε γὰρ ἔς τε τὸ μέλλον ἀγαθὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἤδη φοβερά·

ὅτι ἐπ' ἐλάχιστον] respicit iterum ad priorem orationem καὶ μὴ τοῖς μὲν ὀλίγοις ἡ αἰτία προςτεθῇ, τὸν δὲ δῆμον ἀπολύσητε.

47. μὴ προςποιεῖσθαι] i. e. *dissimulare*. v. quos laudat Duker. Budaeum comm. lingu. gr. p. 296. Stephan. appendice ad script. d. dial. Att. p. 126.

καὶ τοῦτο — τῆς ἀρχῆς] Thom. M. p. 510.

καὶ τὸ Κλέωνος] respicit ad verba Cleonis: πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ τά τε δίκαια ἐς Μυτιληναίους καὶ τὰ ξύμφορα ἅμα ποιήσετε. Mox ad verba ἐν αὐτῷ suppleo ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι. Ex h. l. κάθεξις citant anecd. Bekker. I. p. 105.

48. ὅςτις γὰρ — ἐπιὼν] Stob. p. 366., ubi est πρὸς τοὺς ἀντιπάλους.

ὅςτις γὰρ εὖ βουλεύεται πρὸς τοὺς ἐναντίους κρείσσων ἐστὶν ἢ μετ᾽ ἔργων ἰσχύος ἀνοίᾳ ἐπιών.

49 Τοιαῦτα δὲ ὁ Διόδοτος εἶπε. ῥηθεισῶν δὲ τῶν γνωμῶν τούτων μάλιστα ἀντιπάλων πρὸς ἀλλήλας οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθον μὲν ἐς ἀγῶνα ὅμως τῆς δόξης καὶ ἐγένοντο ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀγχώμαλοι, ἐκράτησε δὲ ἡ τοῦ Διοδότου. καὶ τριήρη εὐθὺς ἄλλην ἀπέστελλον κατὰ σπουδήν, ὅπως μὴ φθασάσης τῆς δευτέρας εὕρωσι διεφθαρμένην τὴν πόλιν· προεῖχε δὲ ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ μάλιστα. παρασκευασάντων δὲ τῶν Μυτιληναίων πρέσβεων τῇ νηὶ οἶνον καὶ ἄλφιτα καὶ μεγάλα ὑποσχομένων εἰ φθάσαιεν, ἐγένετο σπουδὴ τοῦ πλοῦ τοιαύτη ὥςτε ἤσθιόν τε ἅμα ἐλαύνοντες οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἄλφιτα πεφυραμένα καὶ οἱ μὲν ὕπνον ᾑροῦντο κατὰ μέρος, οἱ δὲ ἤλαυνον. κατὰ τύχην δὲ πνεύματος οὐδενὸς ἐναντιωθέντος καὶ τῆς μὲν προτέρας νεὼς οὐ σπουδῇ πλεούσης ἐπὶ πρᾶγμα ἀλλόκοτον, ταύτης δὲ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπειγομένης, ἡ μὲν ἔφθασε τοσοῦτον ὅσον Πάχητα ἀνεγνωκέναι τὸ ψήφισμα καὶ μέλλειν δράσειν τὰ δεδογμένα, ἡ δ᾽ ὑστέρα αὐτῆς ἐπικατάγεται καὶ διεκώλυσε μὴ διαφθεῖραι. παρὰ τοσοῦτον μὲν ἡ Μυτιλήνη ἦλθε κινδύνου.

50 τοὺς δ᾽ ἄλλους ἄνδρας οὓς ὁ Πάχης ἀπέπεμψεν ὡς αἰτιωτάτους ὄντας τῆς ἀποστάσεως Κλέωνος γνώμῃ διέφθειραν οἱ Ἀθηναῖοι· ἦσαν δὲ ὀλίγῳ πλείους χιλίων. καὶ Μυτιληναίων τείχη καθεῖλον καὶ ναῦς παρέλαβον. ὕστερον δὲ φόρον μὲν οὐκ ἔταξαν Λεσβίοις, κλήρους δὲ ποιήσαντες τῆς γῆς πλὴν τῆς Μηθυμναίων τριςχιλίους τριακοσίους μὲν τοῖς θεοῖς ἱεροὺς ἐξεῖλον, ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους σφῶν αὐτῶν κληρούχους τοὺς λαχόντας ἀπέπεμψαν· οἷς ἀργύριον Λέσβιοι ταξάμενοι τοῦ κλήρου ἑκάστου τοῦ ἐνιαυτοῦ δύο μνᾶς φέρειν αὐτοὶ εἰργάζοντο τὴν γῆν. παρέλαβον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίσματα

---

49. ἐς ἀγῶνα ὅμως] sc. etsi eos decreti prius lati iam dudum poenituerat. Vid. cap. 36.

φθασάσης τῆς δευτέρας] Nisi δευτέρας dictum eodem sensu est quo ἑτέρας, quod ipsum habent L. O. P. sicut προτέρας d. i., locus sanus non est. Phavorinus: δεύτερον ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τάξεως λέγεται, ἐνίοτε δ᾽ ἐπὶ ἀριθμήσεως, fortasse ratione huius loci habita, ut ἐπ᾽ ἀριθμήσεως positam vocem statuas. Quanquam differunt δεύτερος et ἕτερος. Hoc enim unum ex duobus significat sine ulla vel temporis vel ordinis notatione, unde unus ille et prior et posterior esse potest, δεύτερος autem nonnisi de posteriore plerumque dicitur. Fusius hanc rem pertractat Popp. obs. p. 63.

ὅσον — ἀνεγνωκέναι] v. Viger. p. 129. ibiq. Herm. p. 726, 8.

παρὰ τοσοῦτον] i. e. tam prope ab exitio aberat Mytilene v. Matth. Gr. p. 864. Viger. p. 646. De verbis ὅσον — ἀνεγνωκέναι v. Matth. Gr. p. 663. et Schaefer. ad Lamb. Bos. p. 607. Conf. I, 2. ὅσον ἀποζῆν.

δὲ Ἀθηναῖοι ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν, καὶ ὑπήκουον ὕστερον Ἀθηναίων. τὰ μὲν κατὰ Λέσβον οὕτως ἐγένετο.

51 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει μετὰ τὴν Λέσβου ἅλωσιν Ἀθηναῖοι Νικίου τοῦ Νικηράτου στρατηγοῦντος ἐστράτευσαν ἐπὶ Μινώαν τὴν νῆσον, ἣ κεῖται πρὸ Μεγάρων· ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ πύργον ἐνοικοδομήσαντες οἱ Μεγαρῆς φρουρίῳ. ἐβούλετο δὲ Νικίας τὴν φυλακὴν αὐτόθεν δι' ἐλάσσονος τοῖς Ἀθηναίοις καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ Βουδόρου καὶ τῆς Σαλαμῖνος εἶναι, τούς τε Πελοποννησίους, ὅπως μὴ ποιῶνται ἔκπλους αὐτόθεν λανθάνοντες τριήρων τε, οἷον καὶ τὸ πρὶν γενόμενον, καὶ λῃστῶν ἐκπομπαῖς, τοῖς τε Μεγαρεῦσιν ἅμα μηδὲν ἐςπλεῖν. ἑλὼν οὖν ἀπὸ τῆς Νισαίας πρῶτον δύο πύργω προέχοντε μηχαναῖς ἐκ θαλάσσης καὶ τὸν ἔςπλουν ἐς τὸ μεταξὺ τῆς νήσου ἐλευθερώσας, ἀπετείχιζε καὶ τὸ ἐκ τῆς ἠπείρου ᾗ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ οὐ πολὺ διεχούσῃ τῆς ἠπείρου. ὡς δὲ τοῦτο ἐξειργάσαντο ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, ὕστερον δὴ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τεῖχος ἐγκαταλιπὼν καὶ φρουρὰν ἀνεχώρησε τῷ στρατῷ.

52 Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ θέρους τούτου καὶ οἱ Πλαταιῆς οὐκέτι ἔχοντες σῖτον οὐδὲ δυνάμενοι πολιορκεῖσθαι ξυνέβησαν τοῖς Πελοποννησίοις τοιῷδε τρόπῳ. προςέβαλον αὐτῶν τῷ τείχει, οἱ δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀμύνεσθαι. γνοὺς δὲ ὁ

---

50. *ὅσων Μυτιληναῖοι ἐκράτουν*] Memorat haec Strab. p. 896. B. *Alm.*

51. *τούς τε Πελοποννησίους*] Schol. codicis H. *ἐβούλετο δηλονότι*, quod fieri nequit propter sequens *ὅπως μή*. Ex antecedentibus *φυλακὴν εἶναι* repeto *φυλάσσεσθαι* cum Kruegero Comm. Thuc. p. 297. not. Mox *αὐτόθεν* intellige *ἐκ Νισαίας*. Nam *ὅ τε Κνῆμος καὶ ὁ Βρασίδας οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τῶν τεσσαράκοντα νεῶν ἀπὸ Νισαίας ἐξαπίνης προςέπεσον τῷ Βουδόρῳ, ὥς φησιν ὁ Συγγραφεὺς ἐν τῇ δευτέρᾳ* (cap. 93.) Scholiastes. Qui tamen paulo ante minus recte scripsit *ἀπὸ τῆς Μινώας* ad explicandum *αὐτόθεν*.

ἀπετείχιζε] Duabus a partibus insulam Minoam aggressus est, Nisaeam versus, *ἀπὸ τῆς Νισαίας* i. e. *von der Seite von Nisaea*, ea qua insula septentriones spectat. Postquam ibi duas turres cepit, insulam oppugnavit muro ducto *ἐκ τῆς ἠπείρου ᾗ κατὰ γέφυραν διὰ τενάγους ἐπιβοήθεια ἦν τῇ νήσῳ*, *interclusit insulam muro etiam ab ea continentis parte, qua per pontem in vado exstructum auxilium veniebat insulae*, i. e. qua insula occasum solis spectat. Mox *ἐξειργάσατο* aliquot libri; nam praecessit singularis. Itaque correctores hic quoque intulerunt hunc numerum. Sed transitus est ab altero in alterum ut III, 112. *ὡς οὖν ἐνέπεσε* Demosthenes *τῷ στρατεύματι αὐτῶν*, *τρέπουσι* milites eius *καὶ τοὺς πολλοὺς διέφθειραν*. Id fieri solet, ubi loquuntur de re per ducem in bello gesta, ad quam militum auxilio opus est, etiamsi hi non diserte nominati sunt. v. Popp. prol. t. I. p. 96.

52. *γνοὺς δὲ — οὐδένα*] *Τε*, quod est ante *ἀδίκους*, respondet particulae sequenti *δέ*. v. Herm. ad Viger. p. 836, 317. Apodo-

Λακεδαιμόνιος ἄρχων τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο ἑλεῖν· εἰρημένον γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ Λακεδαίμονος, ὅπως, εἰ σπονδαὶ γίγνοιντό ποτε πρὸς Ἀθηναίους καὶ ξυγχωροῖεν ὅσα πολέμῳ χωρία ἔχουσιν ἑκάτεροι ἀποδίδοσθαι, μὴ ἀνάδοτος εἴη ἡ Πλάταια ὡς αὐτῶν ἑκόντων προςχωρησάντων· προςπέμπει δὲ αὐτοῖς κήρυκα λέγοντα, εἰ βούλονται παραδοῦναι τὴν πόλιν ἑκόντες τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ δικασταῖς ἐκείνοις χρήσασθαι, τούς τε ἀδίκους κολάζειν, παρὰ δίκην δὲ οὐδένα. τοσαῦτα μὲν ὁ κῆρυξ εἶπεν· οἱ δέ, ἦσαν γὰρ ἤδη ἐν τῷ ἀσθενεστάτῳ, παρέδοσαν τὴν πόλιν. καὶ τοὺς Πλαταιέας ἔτρεφον οἱ Πελοποννήσιοι ἡμέρας τινὰς ἐν ὅσῳ οἱ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος δικασταὶ πέντε ἄνδρες ἀφίκοντο. ἐλθόντων δὲ αὐτῶν κατηγορία μὲν οὐδεμία προετέθη, ἠρώτων δὲ αὐτοὺς ἐπικαλεσάμενοι τοσοῦτον μόνον εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷ καθεστῶτι ἀγαθόν τι εἰργασμένοι εἰσίν. οἱ δ' ἔλεγον αἰτησάμενοι μακρότερα εἰπεῖν καὶ προτάξαντες σφῶν αὐτῶν Ἀστύμαχόν τε τὸν Ἀσωπολάου καὶ Λάκωνα τὸν Αἰειμνήστου πρόξενον ὄντα Λακεδαιμονίων. καὶ ἐπελθόντες ἔλεγον τοιάδε.

---

sis incipit verbis τούς τε ἀδίκους. Schol. verbum ἦν post εἰρημένον non legit; scribit enim: ἀντίπτωσις, ἤτοι αἰτιατικὴ ἀντὶ γενικῆς. ἀντὶ τοῦ· εἰρημένου γὰρ αὐτῷ, εἶπεν. Poppo obs. p. 26. et ipse ἦν delet, quanquam omnes codices habent. Sed hoc admisso etiam δέ post προςπέμπει delendum, quo ducit ex opinione eius hoc scholion: προςπέμπει δέ] οὗτος ὁ δὲ πρὸς τὸν μέν· προεῖπε γάρ, ὅτι βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλοντο ἑλεῖν. Unde illud δέ a scholiasta positum esse, Poppo colligit. Imo inde colligendum, a scholiasta in suo codice inventum esse. Nihil muto; ad εἰρημένον ἦν suppleo: μὴ βίᾳ ἑλεῖν. Poppo post προςχωρησάντων virgula interpungit; sententiam, cui propter praegressa βίᾳ μὲν οὐκ ἐβούλετο particula δέ praefigenda fuerit, omnino suppressam esse ait, nam ante εἰρημένον γὰρ supplendum esse: „sed alia cogitavit sive aliam viam iniit.“ Nihil omissum.

ἀνάδοτος] Pollux VII, 13. μὴ ἀνάδ. εἴη Πλάταια, omisso articulo.

εἴ τι — ἀγαθόν τι] Delendum puto alterum τι. conf. cap. 54. 68., ubi bis haec verba extant, et altero loco ne vulgo quidem τι repetitur, altero cum codicibus plerisque omnibus Bekker. edidit ἀγαθόν sine τι. Id igitur hic quoque recte fieri puto, quanquam sine codicibus. Unus K. hic prius τι omittit. Paulo ante προετέθη ita explicat Luzac. in Elegiaca Callimachi p. 227. „Vocabulo προτίθεσθαι respondet *opponere*. Sic illo usus est Thucydides h. l., Lucian. t. I. p. 659, 49., sic hoc Cicero de off. III, 10. *cum solus vellet regnare Romulus, ad fratrem interimendum muri causam opposuit, neque probabilem neque satis idoneam.* Προέχεσθαι eodem sensu a Thoma M. iam fuit commendatum in προΐσχω, ipsius etiam Thucydidis munitum auctoritate I. p. 92, 57. cui restituendum pro παρέσχοντο videtur τὸ εὐπρεπὲς τῆς δίκης προέσχοντο I, (39.) Multo quidem frequentius προΐσχεσθαι. Altera tamen

Τὴν μὲν παράδοσιν τῆς πόλεως, ὦ Λακεδαιμόνιοι, πι- 53
στεύσαντες ὑμῖν ἐποιησάμεθα οὐ τοιάνδε δίκην οἰόμενοι
ὑφέξειν, νομιμωτέραν δέ τινα ἔσεσθαι, καὶ ἐν δικασταῖς
οὐκ ἐν ἄλλοις δεξάμενοι, ὥςπερ καὶ ἐσμέν, γενέσθαι ἢ ὑμῖν,
ἡγούμενοι τὸ ἴσον μάλιστ' ἂν φέρεσθαι. νῦν δὲ φοβούμεθα
μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν· τόν τε γὰρ ἀγῶνα περὶ
τῶν δεινοτάτων εἶναι εἰκότως ὑποπτεύομεν καὶ ὑμᾶς μὴ οὐ
κοινοὶ ἀποβῆτε, τεκμαιρόμενοι προκατηγορίας τε ἡμῶν οὐ
προγεγενημένης ᾗ χρὴ ἀντειπεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ λόγον ᾐτησά-
μεθα, τό τε ἐπερώτημα βραχὺ ὄν, ᾧ τὰ μὲν ἀληθῆ ἀποκρί-
νασθαι ἐναντία γίγνεται, τὰ δὲ ψευδῆ ἔλεγχον ἔχει. παντα-
χόθεν δὲ ἄποροι καθεστῶτες ἀναγκαζόμεθα καὶ ἀσφαλέστε-
ρον δοκεῖ εἶναι εἰπόντας τι κινδυνεύειν· καὶ γὰρ ὁ μὴ ῥηθεὶς
λόγος τοῖς ὧδ' ἔχουσιν αἰτίαν ἂν παράσχοι ὡς εἰ ἐλέχθη
σωτήριος ἂν ἦν. χαλεπῶς δὲ ἔχει ἡμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ
ἡ πειθώ. ἀγνῶτες μὲν γὰρ ὄντες ἀλλήλων ἐπεισενεγκάμενοι
μαρτύρια ὧν ἄπειροι ἦτε ὠφελούμεθ' ἄν· νῦν δὲ πρὸς εἰδό-
τας πάντα λελέξεται, καὶ δέδιμεν οὐχὶ μὴ προκαταγνόντες
ἡμῶν τὰς ἀρετὰς ἥσσους εἶναι τῶν ὑμετέρων ἔγκλημα αὐτὸ

---

forma hic illic et quidem propria sua vi reperitur, ut in Aristoph. Nub. 1388. Herodot. II, 105. et inexspectata neque ab interpretibus intellecta in ep. Pauli ad Rom. III, 9. ex Alex. cod. et ex Suid. litera producta scribenda *τί οὖν προεχώμεθα; quid itaque causae praetexeremus?*"

53. Plataeensium oratio, qui se anxios, quid ad quaestionem Lacedaemoniorum respondeant, fatentur; sua de Lacedaemoniis bene merita in memoriam revocant; defectionem ad partes Atheniensium factam defendunt; Lacedaemoniorum erga Thebanos favorem iniustitiae arguunt; ut antiquae gloriae suae consulant servandae, monent; obsecrant, ut moderatum de se iudicium ferant; commiserationem iudicum quinquevirorum implorant. Meminit horum quinquevirorum etiam Pausan. t. I. p. 365. *Fac.*, in iis fuisse Aristomenidam, Agesilai avum, referens.

ἐν δικασταῖς — ἄλλοις] Ordo est: *καὶ ἐν δικασταῖς δεξάμενοι γενέσθαι, οὐκ ἐν ἄλλοις ἢ ὑμῖν*, sive *ἐν δικασταῖς μέν, οὐκ ἐν ἄλλοις δὲ* etc. Schol. *κατὰ δύο, φησί, τρόπους προεθυμήθημεν ἐγχειρίσαι ὑμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις τὴν πόλιν, κατά τε τὸ μὴ περὶ θανάτου κριθῆναι, ἀλλὰ περί τινος μαλακωτέρας ζημίας, καὶ καθὸ δικαίους ὑμᾶς κριτὰς ἡγησάμεθα γενέσθαι. νῦν δέ, φησί, φοβούμεθα μὴ ἀμφοτέρων ἅμα ἡμαρτήκαμεν. καὶ τὴν αἰτίαν εὐθὺς ἐπιφέρει· τόν τε γὰρ ἀγῶνα, φησί, καὶ τὰ ἑξῆς.* Indicativo *ἡμαρτήκαμεν* significat, Plataeensibus persuasum fuisse, se iure timere, eosque rem fere certo praevidisse. v. Herm. ad Vig. p. 810. Matth. Gr. §. 520. n. 5. Dissen. d. temp. et mod. verbi gr. p. 34.

τεκμαιρόμενοι] Hoc verbum construitur et cum participii casu absoluto, velut hoc loco cum genitivo et nominativo participii, et sequente *ὅτι, ἀπό, ἐκ* ponitur, et dativo iungitur. v. Krueger. ad Dionys. p. 116. collato Matth. Gr. p. 821.

ἀρετάς] i. e. *Verdienste*, ut *ἀρετήν* esse vidimus: *die Wohl-*

ποιῆτε; ἀλλὰ μὴ ἄλλοις χάριν φέροντες ἐπὶ διεγνωσμένην
54 κρίσιν καθιστώμεθα. παρεχόμενοι δὲ ὅμως ἃ ἔχομεν δίκαια
πρός τε τὰ Θηβαίων διάφορα καὶ ἐς ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους
Ἕλληνας τῶν εὖ δεδρασμένων ὑπόμνησιν ποιησόμεθα καὶ
πείθειν πειρασόμεθα. φαμὲν γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα τὸ βραχὺ
εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε
ἀγαθὸν πεποιήκαμεν, εἰ μὲν ὡς πολεμίους ἐρωτᾶτε, οὐκ
ἀδικεῖσθαι ὑμᾶς μὴ εὖ παθόντας, φίλους δὲ νομίζοντας αὐ-
τοὺς ἁμαρτάνειν μᾶλλον τοὺς ἡμῖν ἐπιστρατεύσαντας. τὰ δ᾽
ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ πρὸς τὸν Μῆδον ἀγαθοὶ γεγενήμεθα, τὴν
μὲν οὐ λύσαντες νῦν πρότεροι, τῷ δὲ ξυνεπιθέμενοι τότε ἐς
ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος μόνοι Βοιωτῶν. καὶ γὰρ ἠπειρῶταί
τε ὄντες ἐναυμαχήσαμεν ἐπ᾽ Ἀρτεμισίῳ, μάχῃ τε τῇ ἐν τῇ
ἡμετέρᾳ γῇ γενομένῃ παρεγενόμεθα ὑμῖν τε καὶ Παυσανίᾳ·
εἴ τέ τι ἄλλο κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐγένετο ἐπικίνδυνον
τοῖς Ἕλλησι, πάντων παρὰ δύναμιν μετέσχομεν. καὶ ὑμῖν,
ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰδίᾳ, ὅτεπερ δὴ μέγιστος φόβος περιέστη
τὴν Σπάρτην μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἱλώτων
ἀποστάντων, τὸ τρίτον μέρος ἡμῶν αὐτῶν ἐξεπέμψαμεν ἐς
55 ἐπικουρίαν· ὧν οὐκ εἰκὸς ἀμνημονεῖν. καὶ τὰ μὲν παλαιὰ
καὶ μέγιστα τοιοῦτοι ἠξιώσαμεν εἶναι, πολέμιοι δὲ ἐγενόμεθα
ὕστερον. ὑμεῖς δὲ αἴτιοι· δεομένων γὰρ ξυμμαχίας ὅτε Θη-
βαῖοι ἡμᾶς ἐβιάσαντο, ὑμεῖς ἀπεώσασθε καὶ πρὸς Ἀθηναί-
ους ἐκελεύετε τραπέσθαι ὡς ἐγγὺς ὄντας, ὑμῶν δὲ μακρὰν
ἀποικούντων. ἐν μέντοι τῷ πολέμῳ οὐδὲν ἐκπρεπέστερον ὑπὸ
ἡμῶν οὔτε ἐπάθετε οὔτε ἐμελλήσατε. εἰ δ᾽ ἀποστῆναι Ἀθη-
ναίων οὐκ ἠθελήσαμεν ὑμῶν κελευσάντων, οὐκ ἠδικοῦμεν·
καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐβοήθουν ἡμῖν ἐναντία Θηβαίοις ὅτε ὑμεῖς
ἀπωκνεῖτε, καὶ προδοῦναι αὐτοὺς οὐκέτι ἦν καλόν, ἄλλως

---

thätigkeit in oratione Periclis II, 40. Heilmannus: *ihr möchtet unsere Verdienste gegen euch geringer finden als die eurigen gegen uns.* Ad proxima pertinet Zonarae glossa: λελέξεται, ἀντὶ τοῦ λεχθήσεται. v. ad Hesych. s. v.

ἀλλὰ μὴ — καθιστώμεθα] Proprie scribendum erat vel: ἀλλὰ μὴ, ἄλλοις χάριν φέροντες, ἐπὶ διεγνωσμένην κρίσιν ἡμᾶς καθιστῆτε, vel: ὑμῶν φερόντων καθιστώμεθα.

54. τῶν εὖ — ποιησόμεθα] Thom. M. p. 201.

νομίζοντας αὐτούς] sc. Thebanos. Participium ita resolve: εἰ ἐνόμιζον φίλους ἡμᾶς, αὐτούς etc.

55. δεομένων] debebat scribere δεομένους. Conf. IV, 20. ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ λεγόντων τό γε Ἑλληνικὸν ἴστε, ὅτι ὑποδεέστερον ὂν τὰ μέγιστα τιμήσει. V, 3, προςβαλόντων τῶν Ἀθηναίων ἠμύνοντο.

πρὸς — τραπέσθαι] Thom. M. p. 162.

ἄλλως — οὓς] i. e. ἄλλως τε καὶ ὅτι αὐτούς. De iure civitatis Plataico v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 282.

τε καὶ οὓς εὖ παθών τις καὶ αὐτὸς δεόμενος προςηγάγετο ξυμμάχους καὶ πολιτείας μετέλαβεν, ἰέναι δὲ ἐς τὰ παραγγελλόμενα εἰκὸς ἦν προθύμως. ἃ δὲ ἑκάτεροι ἐξηγεῖσθε τοῖς ξυμμάχοις, οὐχ οἱ ἑπόμενοι αἴτιοι εἴ τι μὴ καλῶς ἐδρᾶτε, ἀλλ' οἱ ἄγοντες ἐπὶ τὰ μὴ ὀρθῶς ἔχοντα. Θηβαῖοι δὲ πολλὰ 56 μὲν καὶ ἄλλα ἡμᾶς ἠδίκησαν, τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοὶ ξύνιστε δι' ἅπερ καὶ τάδε πάσχομεν. πόλιν γὰρ αὐτοὺς τὴν ἡμετέραν καταλαμβάνοντας ἐν σπονδαῖς καὶ προςέτι ἱερομηνίᾳ ὀρθῶς ἐτιμωρησάμεθα κατὰ τὸν πᾶσι νόμον καθεστῶτα τὸν ἐπιόντα πολέμιον ὅσιον εἶναι ἀμύνεσθαι, καὶ νῦν οὐκ ἂν εἰκότως δι' αὐτοὺς βλαπτοίμεθα. εἰ γὰρ τῷ αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν τε καὶ ἐκείνων πολεμίῳ τὸ δίκαιον λήψεσθε, τοῦ μὲν ὀρθοῦ φανεῖσθε οὐκ ἀληθεῖς κριταὶ ὄντες, τὸ δὲ ξυμφέρον μᾶλλον

εἴ τι — ἐδρᾶτε] Anecd. Bekk. I. p. 143. ἐδρᾶτο, quod Reiskius iam e coniectura restitui voluerat, et defendit Popp. obs. p. 43. Eorum, ait, quae ipsi male egerint, culpam sustinere eos, penes quos sit potentia, et per se intelligitur, neque facit ad excusandos Plataeenses. Sed eorum omnino, quae non recte gerantur, culpam non iis, qui imperio aliorum subditi sint, sed iis, qui illos regant, attribuendam esse, hoc dicendum est.

56. *ἱερομηνίᾳ*] *festa mensis solennitas* interpretatur Dissen. ad Pind. Nem. III, 2. Sed quaenam mensis dies festa fuerit, ambigitur. „Portus putavit esse *νουμηνίαν*. Et sic cap. 65. Stephanus quoque in marg. ed. secundae versionem Vallae *die solenni* emendat: *in sacris* vel *feriis primae diei mensis* q. d. *feriarum menstruarum die*. Fortassis omnis *νουμηνία* recte dici potest *ἱερομηνία*: sed an omnis *ἱερομηνία* quoque sit *νουμηνία*, mihi non liquet. Nam Harpocrat. e Demosth. adv. Timocr. *ἱερομηνίας* nihil aliud, quam *ἑωρτώδεις ἡμέρας* interpretatur. Et sic ex eo Suidas et Hesychius. Nec quidquam de *νουμηνίᾳ* addunt. Ac neque quisquam e quamplurimis scriptoribus, quorum verba de sacro *νουμηνίας* adfert Meursius in Graec. feriata v. *Νουμηνία*, hunc diem vocat *ἱερομηνίαν*. Adde quod Thuc. II, 4. Plataeas a Thebanis *τελευτῶντος τοῦ μηνός* occupatas dicit. Budaeus in Demosthene, qui saepe *ἱερομηνίαν* memorat, interpretabatur *sacra stata aliquo mense*, vel generaliter *diem festum*, et Camerar. in Demosth. adv. Timocr. *dies festos*. Vide Steph. thes. Suidas *ἱερομηνία, ἱερὰ ἑορτὴ κατὰ μῆνα*. Sic etiam Etym. M. et insuper *ἡ ἐν τῷ μηνὶ ἱερὰ ἡμέρα*, quae confirmant interpretationem priorem Budaei. In glossar. *ἱερομηνία*, *festivi ludi*: quo pertinet quod e Budaeo adnotat Steph., *ἱερομηνίαν* ap. Demosthenem etiam esse *diem ludorum*. Infra V, 54. est *τὰ ἱερομήνια*, ubi schol. *ἑορτώδης ἡμέρα*.“ Duker., cuius nota parum res ad liquidum perducitur. Schol. ad Pind. l. l. *ἱερομηνίᾳ δέ φησι Νεμεάδι, τουτέστι τῇ τῶν ἐπινίκων εὐωχίᾳ· ἱερομηνίαν δὲ λέγουσι κατὰ σύντμησιν τὴν ἱερονουμηνίαν· αἱ γὰρ τῶν μηνῶν ἀρχαὶ ἱεραί εἰσι τοῦ Ἀπόλλωνος, καθὸ ὁ αὐτὸς δοκεῖ εἶναι τῷ ἡλίῳ — οἱ δὲ ἱερὸν μῆνα καθόλου λέγουσι κεκλῆσθαι, ἐν ᾧ τὰ Νέμεα ἄγεται· ἱερομηνίαι δὲ λέγονται αἱ ἐν τῷ μηνὶ ἱεραὶ ἡμέραι οἱαιδήποτε θεοῖς ἀνειμέναι· τὸν οὖν Δημητριῶνα μῆνά φησι Φιλόχορος ὅλον ψηφίσασθαι τοὺς Ἀθηναίους ἱερομηνίαν λέγεσθαι, οἷον ὅλον ἑορτήν.* Unde patere videtur

θεραπεύοντες. καίτοι εἰ νῦν ὑμῖν ὠφέλιμοι δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες μᾶλλον τότε ὅτε ἐν μείζονι κινδύνῳ ἦτε. νῦν μὲν γὰρ ἑτέροις ὑμεῖς ἐπέρχεσθε δεινοί· ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ καιρῷ, ὅτε πᾶσι δουλείαν ἐπέφερεν ὁ βάρβαρος, οἵδε μετ' αὐτοῦ ἦσαν. καὶ δίκαιον ἡμῶν τῆς νῦν ἁμαρτίας εἰ ἄρα ἡμάρτηται ἀντιθεῖναι τὴν τότε προθυμίαν, καὶ μείζω τε πρὸς ἐλάσσω εὑρήσετε καὶ ἐν καιροῖς οἷς σπάνιον ἦν τῶν Ἑλλήνων τινὰ ἀρετὴν τῇ Ξέρξου δυνάμει ἀντιτάξασθαι, ἐπῃνοῦντό τε μᾶλλον· οἱ μὴ τὰ ξύμφορα πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῖς ἀσφαλείᾳ πράσσοντες, ἐθέλοντες δὲ τολμᾶν μετὰ κινδύνων τὰ βέλτιστα. ὧν ἡμεῖς γενόμενοι καὶ τιμηθέντες ἐς τὰ πρῶτα νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δέδιμεν μὴ διαφθαρῶμεν Ἀθηναίους ἑλόμενοι δικαίως μᾶλλον ἢ ὑμᾶς κερδαλέως. καίτοι χρὴ ταὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁμοίως φαίνεσθαι

ἱερομηνίαν cum omnem diem festum, tum primam mensis diem sive νουμηνίαν dictam esse, id quod disertis verbis declarat schol. in Nazianz. Stelit. II. p. 106. ap. Albert. ad Hesych. t. II. p. 26. τὰς νουμηνίας οἱ Ἕλληνες ἱερομηνίας ἐκάλουν κυρίως· καταχρηστικῶς δὲ καὶ τὴν ἑορτήν, et ibidem M. Apostol. lex. ms. gr. lat. ἱερομηνία, *kalendae, solennitates mensis*. Ibidem Hemsterh.) adnotavit: „quam νεομηνίαν ex Psalmo Gregor. Nyss. t. III. p. 339. eandem mox ἱερομηνίαν dixit v. Aristid. t. I. p. 256. C." Ubi quos laudat, vide. Rem perficit Petit. legg. Att. p. 157. *Wessel.*, qui quod locum Plutarchi t. II. p. 828. A., quo utitur, ad Graecos retulit, erravit, notavitque iam Wesselingius. Idem Petitus male intellexit Suidam: ἔξω τῶν ἑορτῶν ἡμέραι τινὲς ἐνομίζοντο Ἀθήνῃσι θεοῖς τισίν, οἷον νουμηνία καὶ ἑβδόμη Ἀπόλλωνος, quibus verbis firmantur a scholiaste Pindari dicta. Quibus non repugnant a Thucydide II, 4. narrata; nam quae nocte τελευτῶντος τοῦ μηνός gesta sunt, orator Plataeensium νουμηνίᾳ gesta dicere potest.

τὸν πᾶσι — καθεστῶτα] hic erat verus verborum ordo: τὸν νόμον καθεστῶτα πᾶσιν. Conf. supr. c. 54. μετὰ τὸν σεισμὸν τῶν ἐς Ἰθώμην Εἱλώτων ἀποστάντων i. e. τῶν Εἱλώτων μετὰ τὸν σεισμὸν ἀποστάντων ἐς Ἰθ. v. ad I, 10. adde Krueger. de Xenoph. anab. p. 42.

εἰ νῦν — Ἕλληνες τότε] supple: ὠφέλιμοι ἦμεν. Conf. I, 86. ἡμεῖς ὅμοιοι καὶ τότε καὶ νῦν ἐσμέν.

τῷ αὐτίκα — πολεμίῳ] traiectio particulae τε, nam ita scribi debebat: τῷ τε αὐτίκα χρησίμῳ ὑμῶν κ. ἐκ. πολεμίῳ.

οἱ μὴ — πράσσοντες] ἀσφαλείᾳ est: *um ihrer Sicherheit willen* et verba πρὸς τὴν ἔφοδον iunge cum τὰ ξύμφορα, *das Nützliche in Bezug auf* etc. Dativus αὐτοῖς pendet ex ἔφοδον i. e. *den Angriff auf sie.*

καίτοι χρὴ — καθιστῆται] Haec videtur mens scriptoris esse: Nos Plataeenses ut olim in bellis Persicis erga vos, ita nunc in bello isto erga Athenienses fidem praestitimus. Decet autem fidem proborum sociorum, sive alienorum sive propriorum intemeratam vereri et honorare. Maior enim inde utilitas redundat, quam si spreto fidae societatis honore, utilia tantum spectes;

γιγνώσκοντας καὶ τὸ ξυμφέρον μὴ ἄλλο τι νομίσαι ἢ τῶν ξυμμάχων τοῖς ἀγαθοῖς ὅταν ἀεὶ βέβαιον τὴν χάριν τῆς ἀρετῆς ἔχωσι, καὶ τὸ παραυτίκα που ἡμῖν ὠφέλιμον καθιστῆται. προ- 57 σκέψασθέ τε ὅτι νῦν μὲν παράδειγμα τοῖς πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθίας νομίζεσθε· εἰ δὲ περὶ ἡμῶν γνώσεσθε μὴ τὰ εἰκότα, οὐ γὰρ ἀφανῆ κρινεῖτε τὴν δίκην τήνδε, ἐπαινούμενοι δὲ περὶ οὐδ' ἡμῶν μεμπτῶν, ὁρᾶτε ὅπως μὴ οὐκ ἀποδέξωνται ἀνδρῶν ἀγαθῶν πέρι αὐτοὺς ἀμείνους ὄντας ἀπρεπές τι ἐπιγνῶναι, οὐδὲ πρὸς ἱεροῖς τοῖς κοινοῖς σκῦλα ἀπὸ ἡμῶν τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνατεθῆναι. δεινὸν δὲ δόξει εἶναι Πλάταιαν Λακεδαιμονίους πορθῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πατέρας ἀναγράψαι ἐς τὸν τρίποδα τὸν ἐν Δελφοῖς δι' ἀρετὴν τὴν πόλιν, ὑμᾶς δὲ καὶ ἐκ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ πανοικησίᾳ διὰ Θηβαίους ἐξαλεῖψαι. ἐς τοῦτο γὰρ δὴ ξυμ-

---

quo facto quodammodo sancis propriorum sociorum defectionem; nam quod in alios fieri licere concedis, id in te ipsum fieri, patiendum est. Utilitas igitur nulla in alia re ponenda est, quam in eo, ut res quaslibet praesentes ex proprio commodo componere possis, gratiam tamen fidei sociorum debitam non negligere opus habeas, quae gratia si quando cum utilitate tua pugnabit, potius in praesentia quidem utilitas posthabenda, quam pernicioso in alios exemplo in fidos socios saeviendum est. Iam ex vulgata scriptura ἔχωσι commodus sensus non elicitur, quippe quod non habeat, quo referatur. Quare Heilmannum secutus lego ἔχουσιν, et ex codicibus A. B. E. S. d. e. f. g. h. recepto ὑμῖν, pro ἡμῖν, locum ita converto: *Dennoch sollte man über dasselbe Verfahren sich gleichbleibend dasselbe Urtheil fällen, und kein anderes Verfahren für heilsam achten, als wenn man rechtschaffenen Bundesgenossen zu jeder Zeit unverrückte Dankbarkeit beweist und die gerade gegenwärtige Lage sich zum Nutzen ordnet.* Quodsi retineas vulgatam ἔχωσι et ἡμῖν, oratio non ad Lacedaemonios convertetur, sed ἄνθρωποι supplendum erit. Subiectum postremi membri est τὸ παραυτίκα που, *das irgend einmal* sive *das jedesmal Gegenwärtige;* ὠφέλιμον est pro εἰς ὠφέλειαν *zum Nutzen;* denique καθιστῆται passivum est.

57. Verba cap. 57—59. partim imitatur, partim repetit Dionys. p. 1210. v. Steph. de Dionysii imitatione Thucydidis in fine.

ἐς τοῦτο γὰρ — κρίνεσθαι] Poppo obs. p. 88. de hoc loco ita disserit: „Verba οἵτινες Μήδων κρατησάντων ἀπολλύμεθα Portus vertit *qui periissemus, si Medi vicissent.* Quodsi ad τότε μέν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι simul respicitur, interpretes existimasse videntur, Plataeenses tempore pugnae ad urbem eorum commissae a Persis fuisse obsessos, ita ut, si Graeci fugati essent, iis metuendum esset, ne fame ad urbem barbaris tradendam adigerentur. Sed hunc sensum respuunt primum ipsa scriptoris nostri verba. Ita enim ἀπωλόμεθα ἄν dicendum erat. Deinde repugnat etiam historia. Plataeensium enim urbs iam a Xerxe exercitum per Boeotiam in Atticam ducente incendio deleta est, ante cuius adventum ipsi una cum Thespiensibus in

φορᾶς προκεχωρήκαμεν, οἵτινες Μήδων τε κρατησάντων ἀπολλύμεθα, καὶ νῦν ἐν ὑμῖν τοῖς πρὶν φιλτάτοις Θηβαίων ἡσσώμεθα καὶ δύο ἀγῶνας τοὺς μεγίστους ὑπέστημεν, τότε μὲν τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δὲ

Peloponnesum emigrarunt. Conf. Herodot. VIII, 50. coll. 44. Diod. Sicul. XI, 13. Iam cum Persae inde ab hoc tempore usque ad pugnam Plataeensem Boeotiam in ditione sua tenerent, Plataeenses patet urbem suam restituere atque in ea obsideri non potuisse. Verba igitur οἵτινες Μήδων κρατησάντων ἀπολλύμεθα vertenda sunt: *qui cum Medi vicissent* ad Thermopylas, *periimus*, et significant malum a Xerxe Plataeensibus illatum." Hoc vere dixit. Verbum ἀπόλλυσθαι iam in praesenti praeteriti temporis notionem habere arbitratus est. Postea, cum censor in ephem. Ienens. 1816. nr. 12. monuisset, pro perfecto tantum, quod hic locum non habet, non autem pro imperfecto vel aoristo poni posse, sententia retractata, scribendum ἀπωλλύμεθα esse censuit, quod codex H. praebet. Mihi praesens retineri posse videtur, quandoquidem etiam vernacula lingua sic loquaris: *denn so unglücksvoll ist unser Verhängniss! erst gehen wir nach dem Siege der Perser zu Grunde, jetzt müssen wir vor euch, unseren ehemaligen besten Freunden, den Thebanern unterliegen.* Verba τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι Poppo male intelligere eos ait, qui iis non pristinum urbis infortunium describi, sed inde a verbis καὶ νῦν ἐν ὑμῖν nonnisi de bello Peloponnesiaco sermonem esse putant, ut Plataeenses dicantur, nisi urbem Lacedaemoniis dedidissent, fame absumtos esse (conf. c. 52. init.), cum vero potestati eorum se permisissent, eo devenisse, ut, ne capitis condemnarentur, metuerent. Huic interpretationi obstare ait voculas τότε μέν — νῦν δέ, ut quae, cum in νῦν ἐν ὑμῖν Θηβαίων ἡσσώμεθα et in τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδεὶς temporibus Persici et Peloponnesiaci belli distinguendis inserviant, etiam in τότε μὲν, τὴν πόλιν εἰ μὴ παρέδομεν, λιμῷ διαφθαρῆναι, νῦν δὲ θανάτου κρίνεσθαι eodem modo intelligendae sint. Plataeensium igitur hanc addit oportere mentem esse, sibi cum Xerxes appropinquaret, urbem deserendam fuisse (unde eos se dicere periisse) in qua si remansissent, a Persis obsidione clausi, et cum auxilii spes nulla esset, deficiente commeatu expugnati essent. — Hanc interpretationem falsam esse, verbum παρέδομεν arguit, quippe quo non significetur, urbem desertam, ante adventum hostium relictam, sed obsessoribus traditam esse. Ceterum ne timendum quidem erat, ne urbs Plataeensium a Persis obsidione cingeretur; immensa hostium multitudo oppidum primo impetu cepisset. Neque obstant particulae τότε μέν — νῦν δέ, quominus inde a verbis καὶ νῦν ἐν ὑμῖν omnia ad bellum Peloponnesiacum referantur; quidni enim his particulis illic bellum Persicum a Peloponnesiaco, hic iisdem belli Peloponnesiaci duo tempora, alterum antiquius, serius alterum discernantur? cum praesertim praeter Persicum bellum nihil sit, quo οἱ τότε ξύμμαχοι referantur. Nullus igitur dubito, quin recte Heilm. senserit interpretatus: *wir haben nun schon zum andernmal einen so harten Stand. Vor Kurzem hätten wir Hungers sterben müssen, wo wir nicht die Stadt*

θανάτου κρίνεσθαι. καὶ περιεώσμεθα ἐκ πάντων Πλαταιῆς οἱ παρὰ δύναμιν πρόθυμοι ἐς τοὺς Ἕλληνας ἔρημοι καὶ ἀτιμώρητοι· καὶ οὔτε τῶν τότε ξυμμάχων ὠφελεῖ οὐδείς, ὑμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡ μόνη ἐλπίς, δέδιμεν μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε. καίτοι ἀξιοῦμέν γε καὶ θεῶν ἕνεκα τῶν ξυμμαχικῶν 58 ποτε γενομένων καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας καμφθῆναι ὑμᾶς καὶ μεταγνῶναι εἴ τι ὑπὸ Θηβαίων ἐπείσθητε, τήν τε δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι αὐτοὺς μὴ κτείνειν οὓς μὴ ὑμῖν πρέπει, σώφρονά τε ἀντὶ αἰσχρᾶς κομίσασθαι χάριν, καὶ μὴ ἡδονὴν δόντας ἄλλοις κακίαν αὐτοὺς ἀντιλαβεῖν· βραχὺ γὰρ τὸ τὰ ἡμέτερα σώματα διαφθεῖραι, ἐπίπονον δὲ τὴν δύςκλειαν αὐτοῦ ἀφανίσαι. οὐκ ἐχθροὺς γὰρ ἡμᾶς εἰκότως τιμωρήσεσθε, ἀλλ' εὔνους, κατ' ἀνάγκην πολεμήσαντας. ὥςτε καὶ τῶν σωμάτων ἄδειαν ποιοῦντες ὅσια ἂν δικάζοιτε καὶ προνοοῦντες ὅτι ἑκόντας τε ἐλάβετε καὶ χεῖρας προϊσχομένους, ὁ δὲ νόμος τοῖς Ἕλλησι μὴ κτείνειν τούτους, ἔτι δὲ καὶ εὐεργέτας γεγενημένους διὰ παντός. ἀποβλέψατε γὰρ ἐς πατέρων τῶν ὑμετέρων θήκας, οὓς ἀποθανόντας ὑπὸ Μήδων καὶ ταφέντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐτιμῶμεν κατὰ ἔτος ἕκαστον δημοσίᾳ ἐσθήμασί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νομίμοις, ὅσα

übergeben hätten; und jetzo stehen wir vor einem Gericht, wo es auf unser Leib und Leben angesehen ist.

καὶ περιεώσμεθα — ἀτιμώρητοι] Thom. M. p. 856., qui vocem ἀτιμώρητος explicat per ἀβοήθητος.

ὑμεῖς — ἐλπίς] Dionys. de C. V. p. 98. *Schaef.*

58. τήν τε δωρεὰν — αὐτούς] i. e. καὶ ἀξιοῦμεν ὑμᾶς τὴν δωρεὰν ἀνταπαιτῆσαι τοὺς Θηβαίους, μὴ κτείνειν etc. *wir bitten euch, von ihnen, den Thebanern, die Gegengefälligkeit zu verlangen, dass sie nicht tödten wollen, die euch zu tödten nicht ziemt.* Paulo ante de particulis καίτοι — γε v. Krueger. ad Dionys. p. 267. De scriptura vocis καμφθῆναι v. Herm. ad Soph. Ai. 1010. Heind. ad Plat. Protag. p. 503. Ad hunc locum spectant glossa Suidae ἀνταπαιτῆσαι et Anecd. Bekk. t. I. p. 407. Kruegero indigna est coniectura, quam protulit ad Dionys. p. 158. ἀνταπαιτῆσαι αὖ, τοὺς μὴ κτ. etc. i. e. *hanc a vobis gratiam reposcimus, ut eos ne interimatis, quos a vobis occidi non par est.* Qui supplicium deprecantur, non reposcent gratiam, veniam petent. In errorem inductus est, quod non vidit, αὐτούς ad Thebanos referri.

σώφρονα — χάριν] i. e. *wir bitten euch, dass ihr euch eine vernünftige Gefälligkeit erweisen lasset, statt eine schändliche zu erweisen,* sive ut vitae nostrae parcatis potius, quam supplicium in gratiam Thebanorum de nobis sumatis.

ἐσθήμασι] de hoc more v. Plut. Vit. Alex. c. 21. Marc. c. 30. Pelop. c. 33. Lucian. t. VII. p. 211. Dorv. ad Charit. p. 241. 243. Huius annui sacri totam rationem multis describit Plut. Vit. Aristid. c. 21. Mox apud Thom. M. p. 897. male extat ἐν γῇ φιλίᾳ τίθεται. Paulo inferius αὐτοένταις scribitur pro αὐθένταις in Cyrilli lex. MS.

τε ἡ γῆ ἡμῶν ἀνεδίδου ὡραῖα, πάντων ἀπαρχὰς ἐπιφέροντες, εὔνοι μὲν ἐκ φιλίας χώρας, ξύμμαχοι δὲ ὁμαίχμοις ποτὲ γενομένοις. ὧν ὑμεῖς τοὐναντίον ἂν δράσαιτε, μὴ ὀρθῶς γνόντες. σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων ἐν γῇ τε φιλίᾳ τιθέναι καὶ παρ' ἀνδράσι τοιούτοις· ὑμεῖς δὲ εἰ κτενεῖτε ἡμᾶς καὶ χώραν τὴν Πλαταιίδα Θηβαΐδα ποιήσετε, τί ἄλλο ἢ ἐν πολεμίᾳ τε καὶ παρὰ τοῖς αὐθένταις πατέρας τοὺς ὑμετέρους καὶ ξυγγενεῖς ἀτίμους γερῶν ὧν νῦν ἴσχουσι καταλείψετε; πρὸς δὲ καὶ γῆν ἐν ᾗ ἠλευθερώθησαν οἱ Ἕλληνες δουλώσετε, ἱερά τε θεῶν οἷς εὐξάμενοι Μήδων ἐκράτησαν ἐρημοῦτε, καὶ θυσίας τὰς 59 πατρίους τῶν ἑσαμένων καὶ κτισάντων ἀφαιρήσεσθε. οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τάδε οὔτε ἐς τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα καὶ ἐς τοὺς προγόνους ἁμαρτάνειν οὔτε ἡμᾶς τοὺς εὐεργέτας ἀλλοτρίας ἕνεκα ἔχθρας μὴ αὐτοὺς ἀδικηθέντας διαφθεῖραι, φείσασθαι δὲ καὶ ἐπικλασθῆναι τῇ γνώμῃ οἴκτῳ σώφρονι λαβόντας, μὴ ὧν πεισόμεθα μόνον δεινότητα κατανοοῦντας, ἀλλ' οἷοί τε ἂν ὄντες πάθοιμεν καὶ ὡς ἀστάθμητον τὸ τῆς ξυμφορᾶς, ᾧτινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίῳ ξυμπέσοι. ἡμεῖς τε, ὡς πρέπον ἡμῖν καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει, αἰτούμεθα ὑμᾶς θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους

---

59. *οὐ πρὸς — φείσασθαι δέ*] i. e. *οὐ πρὸς τῆς ὑμετέρας δόξης τάδε ἐστί, οὔτε τὸ — ἁμαρτάνειν, οὔτε τὸ ἡμᾶς διαφθεῖραι· φείσασθαι δὲ πρὸς ὑμετέρας δόξης ἐστίν.* Ad hunc locum pertinet glossa Zonarae *ἐπικλαύσωσιν* (scr. *ἐπικλάσωσιν*), *ἐπ' οἶκτον ἀγάγωσιν.* Conf. Suid. et Hesych. Thuc. IV, 37.

οἴκτῳ σώφρονι] A. B. E. F. H. I. M. b. g. h. vulgo *οἶκτον σώφρονα.* Graece dici potest tum *φείσασθαι οἶκτον λαβόντας* tum *φ. οἴκτῳ λαβόντας*, pro *φείσασθαι οἴκτῳ.* Conf. V, 15. *ἐπιθυμία τῶν ἀνδρῶν κομίσασθαι.* Sophocl. Electr. 47. *ἄγγελλε ὅρκῳ προστιθείς.* v. Erfurdt. ad Soph. Antig. 23.

ὡς ἀστάθμητον — ξυμπέσοι] *ἀναξίῳ* B. E. F. H. K. g. Vulgo *ἀναξίως.* Attractionis genus est, pro *καὶ ὡς ἀστάθμητον, ᾧτινί ποτ' ἂν καὶ ἀναξίῳ ἡ ξυμφορὰ ξυμπέσοι.* Nos per negationem et particulam: *ob nicht.* Verte: *und wie unsicher es ist, ob nicht vielleicht das Unglück einen, auch der es nicht verdient, betrifft.* Sic II, 53. verba *ἄδηλον νομίζων, εἰ πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν διαφθαρήσεται* non aliter interpretanda, ac si *εἰ μή* scriptum esset. V. Krueger. ad Dionys. p. 135. et de verbo *ἀστάθμητος* v. Heind. ad Plat. Lys. p. 31.

ὡς πρέπον] Thom. M. p. 734. *τὸ μὲν πρέπει ἀεὶ δοτικῇ· τὸ δὲ πρέπον οὐ δοτικῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ γενικῇ· Θουκυδίδης· ὡς πρέπον ὑμῶν, καὶ ὡς ἡ χρεία προάγει.* Male. Repetit Phavorin. in *πρέπει.*

αἰτούμεθα — παραδοθῆναι] Hunc locum a nullo fere interprete recte intellectum esse, Popp. dicit obs. p. 22. Sed pace praestantissimi Viri dicam, mihi miram eius explicationem videri. Cohaerent ibi, ait, verba *αἰτούμεθα ὑμᾶς μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαί-*

καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐπιβοώμενοι πεῖσαι τάδε, προφερόμενοι ὅρκους οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν μὴ ἀμνημονεῖν, ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῴων τάφων, καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηῶτας μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις μηδὲ τοῖς ἐχθίστοις φίλτατοι ὄντες παραδοθῆναι. ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης ᾗ τὰ λαμπρότατα μετ᾽ αὐτῶν πράξαντες νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν. ὅπερ δὲ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν, διότι καὶ τοῦ βίου ὁ κίνδυνος ἐγγὺς μετ᾽ αὐτοῦ, παυόμενοι λέγομεν ἤδη ὅτι οὐ Θηβαίοις παρέδομεν τὴν πό-

---

οις μηδὲ — παραδοθῆναι. In medio inserta sunt praesidia, quibus Plataeenses utebantur, ut precum compotes fierent. Quemadmodum igitur, addit, scriptum est ἐπιβοώμενοι et προφερόμενοι, ita sequi debebat γιγνόμενοι et ἐπικαλούμενοι, pro quibus mutata structura inferuntur verba finita. — Quid est, quod ita statuamus, quo fit ut tota enunciatio turbetur? Structura haec est: αἰτούμεθα ὑμᾶς πεῖσαι τάδε, αἰτούμεθα ὑμᾶς μὴ ἀμνημονεῖν, ἱκέται γιγνόμεθα καὶ ἐπικαλούμεθα μὴ γενέσθαι, μηδὲ — παραδοθῆναι. Cum priori αἰτούμεθα ὑμᾶς iuncta est per participium sententia: ἐπιβοώμενοι θεοὺς τοὺς ὁμοβωμίους καὶ κοινοὺς τῶν Ἑλλήνων, cum altero αἰτούμεθα ὑμᾶς item per participium iuncta haec: προφερόμενοι ὅρκους, οὓς οἱ πατέρες ὑμῶν ὤμοσαν. Sic omnia et concinna et plana. Verba autem ἱκέται γιγνόμεθα ὑμῶν τῶν πατρῴων τάφων καὶ ἐπικαλούμεθα τοὺς κεκμηῶτας iungenda cum μὴ γενέσθαι ὑπὸ Θηβαίοις et sequentibus vel propter ea, quae extremo cap. proximo dixerat orator: σκέψασθε δέ· Παυσανίας μὲν γὰρ ἔθαπτεν αὐτοὺς νομίζων etc., ubi vide. *Wir flehen euch bei den Gräbern eurer Väter um Schutz an und bitten euch um ihrer Gebeine willen, lasset uns nicht den Thebanern unter die Hände gerathen, und überliefert eure besten Freunde nicht ihren ärgsten Feinden.* Huc spectat glossa Zonarae ἐπιβοώμενοι, ἐπικαλούμενοι· „καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενοι." Sed v. Tittm. ad h. l. Mox μεθ᾽ αὐτῶν πράξαντες plerique codd., vel cum Prisciano p. 1172. μεθ᾽ ἑαυτῶν. v. ad IV, 25.

ὁμοβωμίους] „Quibus communiter in eadem ara sacra fiunt: nam etiam pluribus diis una ara sacrabatur. Vid. Kuhn. ad Polluc. VI, 155., ubi quod adnotat de sex aris duodecim diis Olympiae consecratis, est e scholiaste Pind. Ol. V, 10., qui binos deos, qui in eadem ara colebantur, συμβώμους vocat; quemadmodum et Strabo XI. p. 512. Persicos quosdam δαίμονας, quibus eadem aedes et ara sacra erat. Add. Spanhem. ep. 3. ad Morell. p. 183. Quod eosdem ὁμοχέτας vocatos dicit Kuhn. id est e Thuc. IV, 97., ubi v. Schol. Hesych. et Suidam." Duker. At ὁμοβώμιοι θεοί hic videntur dei esse culti in aris, quae universis Graecis communes erant, velut Olympiae, Delphis. Heilm.: *Gottheiten, die wir Griechen insgesammt und auf gemeinschaftlichen Altären verehren.*

ὅπερ δὲ ἀναγκαῖον — παυόμενοι λέγομεν] Sententia per relativum incipiens e more Graecorum praeposita; relativum autem per appositionem λόγου τελευτᾶν explicatur, ut II, 40. III, 12. v. Matth. Gr. p. 657. Sensus igitur idem est, quasi scripsisset: παυόμενοι

λιν, εἱλόμεθα γὰρ ἂν πρό γε τούτου τῷ αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ λιμῷ τελευτῆσαι, ὑμῖν δὲ πιστεύσαντες προςήλθομεν. καὶ δίκαιον, εἰ μὴ πείθομεν, ἐς τὰ αὐτὰ καταστήσαντας τὸν ξυντυχόντα κίνδυνον ἐᾶσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ἑλέσθαι. ἐπισκήπτομέν τε ἅμα μὴ Πλαταιῆς ὄντες οἱ προθυμότατοι περὶ τοὺς Ἕλληνας γενόμενοι Θηβαίοις τοῖς ἡμῖν ἐχθίστοις ἐκ τῶν ὑμετέρων χειρῶν καὶ τῆς ὑμετέρας πίστεως ἱκέται ὄντες, ὦ Λακεδαιμόνιοι, παραδοθῆναι, γενέσθαι δὲ σωτῆρας ἡμῶν καὶ μὴ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐλευθεροῦντας ἡμᾶς διολέσαι.

60 Τοιαῦτα μὲν οἱ Πλαταιῆς εἶπον. οἱ δὲ Θηβαῖοι δείσαντες πρὸς τὸν λόγον αὐτῶν μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοί τι ἐνδῶσι, παρελθόντες ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βούλεσθαι εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ἐκείνοις παρὰ γνώμην τὴν αὐτῶν μακρότερος λόγος ἐδόθη τῆς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίσεως. ὡς δ' ἐκέλευσαν, ἔλεγον τοιάδε.

61 Τοὺς μὲν λόγους οὐκ ἂν ἠτησάμεθα εἰπεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ βραχέως τὸ ἐρωτηθὲν ἀπεκρίναντο, καὶ μὴ ἐπὶ ἡμᾶς τραπόμενοι κατηγορίαν ἐποιήσαντο καὶ περὶ αὐτῶν ἔξω τῶν προκειμένων καὶ ἅμα οὐδὲ ἠτιαμένων πολλὴν τὴν ἀπολογίαν καὶ ἔπαινον ὧν οὐδεὶς ἐμέμψατο. νῦν δὲ πρὸς μὲν τὰ ἀντειπεῖν δεῖ, τῶν δὲ ἔλεγχον ποιήσασθαι, ἵνα μήτε ἡ ἡμετέρα αὐ-

---

δέ, ὅπερ ἀναγκαῖόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, τὸ λόγου τελευτᾶν δηλονότι, λέγομεν etc. Genitivus iunctus cum τελευτᾶν, ut iungi solet cum λήγειν vel παύεσθαι. Eodem modo βίου τελευτᾶν Xenoph. Cyrop. VIII, 7, 17.

αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ] Schol. Ὅμηρος· λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν Od. XII, 342. Laudat Dukerus Casaubon. ad Dionys. A. R. VI, 86. Cerd. ad Virg. Aen. IX, 340. Adde Lobeck. ad Soph. Aiac. 1048.

δίκαιον — καταστήσαντας] A. B. E. F. H. I. K. b. c. d. e. g. h. i. καταστήσαντες. Unde Poppo prol. t. I. p. 112. non iniuria coniecit reponendum esse δίκαιοι — καταστήσαντες.

61. Oratione Plataeensium ne Lacedaemonii moverentur, veriti Thebani et ipsi fusius dicendi veniam postulant. Itaque coram iisdem quinqueviris, iudicibus Plataeensium Sparta missis, verba faciunt. Qui origine inimicitiae cum Plataeensibus susceptae exposita suam in bello Persico agendi rationem defendunt; Plataeenses cum Atheniensibus iunctos proditionis communis Graeciae salutis accusant; defensionem eo nomine ab illis factam redarguunt; quo iure Plataeas invaserint, demonstrant; hos vero auctores dissidii esse, incusant; Lacedaemonios denique ad iniuriam a Plataeensibus illatam supplicio vindicandam provocant. Qua oratione hoc perfecerunt, ut Plataeenses capitis damnarentur, et eorum urbs vastaretur.

πρὸς μὲν τὰ — τῶν δέ] v. Reiz. de accentus inclin. p. 13. *Wolf.* collata p. 69., ubi docet, utramque particulam et μέν et δέ semper in partitione atque oppositione articulum pronominalem sequi debere, non praecedere. Quam ob causam notavit iam

τοὺς κακίᾳ ὠφελῇ μήτε ἡ τούτων δόξα, τὸ δ' ἀληθὲς περὶ ἀμφοτέρων ἀκούσαντες κρίνητε. ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς διάφοροι ἐγενόμεθα πρῶτον ὅτι ἡμῶν κτισάντων Πλάταιαν ὕστερον τῆς ἄλλης Βοιωτίας καὶ ἄλλα χωρία μετ' αὐτῆς ἃ ξυμμίκτους ἀνθρώπους ἐξελάσαντες ἔσχομεν οὐκ ἠξίουν οὗτοι, ὥςπερ ἐτάχθη τὸ πρῶτον, ἡγεμονεύεσθαι ὑφ' ἡμῶν, ἔξω δὲ τῶν ἄλλων Βοιωτῶν παραβαίνοντες τὰ πάτρια, ἐπειδὴ προςηναγκάζοντο, προςεχώρησαν πρὸς Ἀθηναίους καὶ μετ' αὐτῶν πολλὰ ἡμᾶς ἔβλαπτον, ἀνθ' ὧν καὶ ἀντέπασχον. ἐπειδὴ δὲ 62 καὶ ὁ βάρβαρος ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, φασὶ μόνοι Βοιωτῶν οὐ μηδίσαι, καὶ τούτῳ μάλιστα αὐτοί τε ἀγάλλονται καὶ ἡμᾶς λοιδοροῦσιν. ἡμεῖς δὲ μηδίσαι μὲν αὐτούς οὔ φαμεν διότι οὐδ' Ἀθηναίους, τῇ μέντοι αὐτῇ ἰδέᾳ ὕστερον ἰόντων Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας μόνους αὖ Βοιωτῶν ἀττικίσαι. καίτοι σκέψασθε ἐν οἵῳ εἴδει ἑκάτεροι ἡμῶν τοῦτο ἔπραξαν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἡ πόλις τότε ἐτύγχανεν οὔτε κατ' ὀλιγαρχίαν ἰσόνομον πολιτεύουσα οὔτε κατὰ δημοκρατίαν· ὅπερ δέ ἐστι νόμοις μὲν καὶ τῷ σωφρονεστάτῳ ἐναντιώτατον, ἐγγυτάτω δὲ τυράννου, δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν εἶχε τὰ πράγματα. καὶ οὗτοι ἰδίας δυνάμεις ἐλπίσαντες ἔτι μᾶλλον σχήσειν, εἰ τὰ τοῦ Μήδου κρατήσειε, κατέχοντες ἰσχύι τὸ πλῆθος ἐπηγάγοντο αὐτόν· καὶ ἡ ξύμπασα πόλις οὐκ αὐτοκράτωρ οὖσα ἑαυτῆς τοῦτ' ἔπραξεν, οὐδ' ἄξιον αὐτῇ ὀνειδίσαι ὧν μὴ μετὰ νόμων ἥμαρτεν. ἐπειδὴ γοῦν ὅ τε Μῆδος ἀπῆλθε καὶ τοὺς νόμους ἔλαβε, σκέψασθαι χρὴ Ἀθηναίων ὕστερον ἐπιόντων τήν τε ἄλλην Ἑλλάδα καὶ τὴν ἡμετέραν χώραν πειρωμένων ὑφ' αὑτοῖς ποιεῖσθαι καὶ κατὰ στάσιν ἤδη ἐχόντων αὐτῆς τὰ πολλά, εἰ μαχόμενοι ἐν Κορωνείᾳ καὶ νικήσαντες αὐτοὺς ἠλευθερώσαμεν τὴν Βοιωτίαν καὶ τοὺς ἄλλους νῦν προθύμως ξυνελευθεροῦμεν ἵππους τε παρέχοντες καὶ παρασκευὴν ὅσην οὐκ ἄλλοι τῶν ξυμμάχων. καὶ τὰ μὲν ἐς τὸν μηδισμὸν το-

---

H. Steph. comm. de Atticae linguae idiomatis p. 184., καινοπρεπῶς loqui Thucydidem in isto loco πρὸς μὲν τὰ — τῶν δέ, nam aliam hanc esse quam usitatam sedem particulae μέν. Et sane, addit, haec sedes eius ante articulum pronominalem adeo inusitata est, ut scholiastes acceperit articulum τά, quasi esset nomen infinitum τινά. Quod fieri non potest. Exempla ibidem vide plura ex aliis scriptoribus petita; adde quos laudat Krueger. ad Dionys. p. 160. Verbum ἡγεμονεύεσθαι ex h. l. excitant anecd. Bekk. I. p. 98.

62. μὴ μετὰ νόμων] sc. οὖσα, *in keiner gesetzlichen Verfassung*. Quare paulo post ἐπειδὴ — τοὺς νόμους ἔλαβε, *nachdem der Staat seine gesetzliche Verfassung wieder erhielt*, ubi simul animadvertenda sunt duo verba ἀπῆλθε et ἔλαβε, quanquam diversis subiectis iuxta se posita. Mox de pugna apud Coroneam v. I, 113.

63 σαῦτα ἀπολογούμεθα. ὡς δὲ ὑμεῖς μᾶλλόν τε ἠδικήκατε τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀξιώτεροί ἐστε πάσης ζημίας, πειρασόμεθα ἀποφαίνειν. ἐγένεσθε ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τιμωρίᾳ, ὡς φατέ, Ἀθηναίων ξύμμαχοι καὶ πολῖται. οὐκοῦν χρῆν τὰ πρὸς ἡμᾶς μόνον ὑμᾶς ἐπάγεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ ξυνεπιέναι μετ' αὐτῶν ἄλλοις, ὑπάρχον γε ὑμῖν, εἴ τι καὶ ἄκοντες προςήγεσθε ὑπ' Ἀθηναίων, τῆς τῶν Λακεδαιμονίων τῶνδε ἤδη ἐπὶ τῷ Μήδῳ ξυμμαχίας γεγενημένης, ἣν αὐτοὶ μάλιστα προβάλλεσθε· ἱκανή γε ἦν ἡμᾶς τε ὑμῶν ἀποτρέπειν καὶ τὸ μέγιστον, ἀδεῶς παρέχειν βουλεύεσθαι. ἀλλ' ἑκόντες καὶ οὐ βιαζόμενοι ἔτι εἵλεσθε μᾶλλον τὰ Ἀθηναίων. καὶ λέγετε ὡς αἰσχρὸν ἦν προδοῦναι τοὺς εὐεργέτας· πολὺ δέ γε αἴσχιον καὶ ἀδικώτερον τοὺς πάντας Ἕλληνας καταπροδοῦναι οἷς ξυνωμόσατε ἢ Ἀθηναίους μόνους, τοὺς μὲν καταδουλουμένους τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ ἐλευθεροῦντας. καὶ οὐκ ἴσην αὐτοῖς τὴν χάριν ἀνταπέδοτε οὐδὲ αἰσχύνης ἀπηλλαγμένην. ὑμεῖς μὲν γὰρ ἀδικούμενοι αὐτούς, ὡς φατέ, ἐπηγάγεσθε, τοῖς δὲ ἀδικοῦσιν ἄλλους ξυνεργοὶ κατέστητε. καίτοι τὰς ὁμοίας χάριτας μὴ ἀντιδιδόναι αἰσχρὸν μᾶλλον ἢ τὰς μετὰ δικαιοσύνης μὲν 64 ὀφειληθείσας, ἐς ἀδικίαν δὲ ἀποδιδομένας. δῆλόν τε ἐποιήσατε οὐδὲ τότε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα μόνοι οὐ μηδίσαντες, ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δὲ τοῖς μὲν ταῦτα βουλόμε-

---

63. *καὶ ἀξιώτεροι*] „*Vos iniuste fecisse et digniores esse poena.* Quibusnam digniores? Thebanis vero. At eos poena dignos quis dicebat? Nisi forte *διὰ τὸν Μηδισμόν*. At ne hunc quidem tunc puniendum in Thebanis quisquam dicebat. Solvendus ille comparativus in *μᾶλλον ἄξιοι*, ut *μᾶλλον* non ad *ἄξιοι* pertineat, sed ad totum: *digni estis poena potius* sc. quam venia aut beneficio." Bauer.

ἐπάγεσθαι] Ita cod. O. Vulgo *ὑπάγεσθαι*, quod verbum sensum *arcessendi* non habet. v. Schaefer. mel. crit. p. 104.

καίτοι — ἀποδιδομένας] Hic *αἰσχρὸν μᾶλλον* est *potius turpe*. conf. IV, 10. Thebani dixerant, Plataeenses Atheniensibus non parem gratiam retulisse, sed multo maiorem, quippe quae cum dedecore coniuncta esset. Vel ideo dicit *non parem gratiam*, quod beneficium ab Atheniensibus collatum iustum erat; gratia autem a Plataeensibus relata iniusta. *Et tamen*, aiunt, *hoc potius turpe est, pares gratias non referre, quam* (ut etiam turpe sit) *non reddere eas, quae cum iustitia quidem contractae sunt, sed sine iniustitia solvi nequeunt.* Sive: vos turpe esse dicitis gratias non referre iis, a quibus beneficia acceperitis. Sed turpe quidem est pares gratias non referre; neque tamen reprehendi potes, si ei qui beneficia in te contulit, ita ut ipse iustitiam tueretur, gratus esse nolis, ubi id fieri non potest, nisi ipse iniustus sis.

64. *οὐδ' Ἀθηναῖοι, ὑμεῖς δέ*] supple ex *μηδίσαντες* repetens: *ἀλλ' ὅτι οὐδ' Ἀθηναῖοι ἐμήδισαν, ὑμεῖς δὲ ἐμηδίσατε* etc.

σοι ποιεῖν, τοῖς δὲ τἀναντία. καὶ νῦν ἀξιοῦτε, ἀφ᾽ ὧν δι᾽ ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι. ἀλλ᾽ οὐκ εἰκός, ὥςπερ δὲ Ἀθηναίους εἵλεσθε, τούτοις ξυναγωνίζεσθε. καὶ μὴ προφέρετε τὴν τότε γενομένην ξυνωμοσίαν ὡς χρὴ ἀπ᾽ αὐτῆς νῦν σώζεσθαι. ἀπελίπετε γὰρ αὐτὴν καὶ παραβάντες ξυγκατεδουλοῦσθε μᾶλλον Αἰγινήτας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ξυνομοσάντων ἢ διεκωλύετε, καὶ ταῦτα οὔτε ἄκοντες ἔχοντές τε τοὺς νόμους οὕςπερ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ οὐδενὸς ὑμᾶς βιασαμένου ὥςπερ ἡμᾶς. τὴν τελευταίαν τε πρὶν περιτειχίζεσθαι πρόκλησιν ἐς ἡσυχίαν ὑμῶν ὥςτε μηδετέροις ἀμύνειν οὐκ ἐδέχεσθε. τίνες ἂν ὑμῶν δικαιότερον πᾶσι τοῖς Ἕλλησι μισοῖντο, οἵτινες ἐπὶ τῷ ἐκείνων κακῷ ἀνδραγαθίαν προὔθεσθε; καὶ ἃ μέν ποτε χρηστοὶ ἐγένεσθε, ὡς φατέ, οὐ προςήκοντα νῦν ἐπεδείξατε, ἃ δὲ ἡ φύσις αἰεὶ ἐβούλετο, ἐξηλέγχθη ἐς τὸ ἀληθές. μετὰ γὰρ Ἀθηναίων ἄδικον ὁδὸν ἰόντων ἐχωρήσατε. τὰ μὲν οὖν ἐς τὸν ἡμέτερόν τε ἀκούσιον μηδισμὸν καὶ τὸν ὑμέτερον ἑκούσιον ἀττικισμὸν τοιαῦτα ἀποφαίνομεν.

65 ἃ δὲ τελευταῖά φατε ἀδικηθῆναι, παρανόμως γὰρ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐν σπονδαῖς καὶ ἱερομηνίαις ἐπὶ τὴν ὑμετέραν πόλιν, οὐ νομίζομεν οὐδ᾽ ἐν τούτοις ὑμῶν μᾶλλον ἁμαρτεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἡμεῖς αὐτοὶ πρός τε τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐμαχόμεθα καὶ τὴν γῆν ἐδῃοῦμεν ὡς πολέμιοι, ἀδικοῦμεν· εἰ δὲ ἄνδρες ὑμῶν οἱ πρῶτοι καὶ χρήμασι καὶ γένει βουλόμενοι τῆς μὲν ἔξω ξυμμαχίας ὑμᾶς παῦσαι, ἐς δὲ τὰ κοινὰ τῶν πάντων Βοιωτῶν πάτρια καταστῆσαι, ἐπεκαλέσαντο ἑκόντες, τί ἀδικοῦμεν; οἱ γὰρ ἄγοντες παρανομοῦσι μᾶλλον τῶν ἑπομένων. ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἐκεῖνοι, ὡς ἡμεῖς κρίνομεν, οὔθ᾽ ἡμεῖς· πολῖται δὲ ὄντες ὥςπερ ὑμεῖς καὶ πλείω παραβαλλόμενοι, τὸ ἑαυτῶν τεῖχος ἀνοίξαντες καὶ ἐς τὴν αὑτῶν πόλιν φιλίως, οὐ πολεμίως, κομίσαντες, ἐβούλοντο τούς τε ὑμῶν χείρους μηκέτι μᾶλλον γενέσθαι, τούς τε ἀμείνους τὰ ἄξια ἔχειν, σωφρονι-

---

ἐς τὸ ἀληθές] *in verum probata sunt*, i. e. ita comperta sunt, ut vera voluntatis vestrae ratio appareret. Similiter Tacit. Annal. III, 44. *cuncta, ut mos famae, in maius credita.* v. ad I, 21. Male interpres ad Callimach. t. I. p. 163. *Ern.* Mox vulgo *αἰεί*. Bekk. ubique edidit *ἀεί*. At v. Popp. prol. t. I. p. 211. Adde Phavorin. et Thom. M. s. v. *ἀεί* et Harpocrat. p. 5. *Gronov.* qui scribit: *ἀεὶ ἀντὶ τοῦ ἕως — Θουκυδίδης ἐν τῷ προοιμίῳ οὕτως ἤρξατο· οὕτω μὲν οὖν μοι δεῦρ᾽ ἀεὶ τείνει λόγους.* Sed haec poetae verba esse, non Thucydidis, metrum indicat. Senarii enim particula est.

65. *αὐτοί*] i. e. *sponte*, non ab optimatibus arcessiti. v. Herm. ad Viger. p. 733. Mox *ἀδικοῦμεν* intelligo: *so sind wir die Schuldigen.* Non igitur praesens positum est concinnitatis causa pro *ἠδικοῦμεν ἄν*, ut voluit Popp. obs. p. 142. Sic paulo post *οἱ ἄγοντες* sunt *adductores*.

σωφρονισταί] Dicitur quis alium *σωφρονίζειν*, si verbis eum aut

σταὶ ὄντες τῆς γνώμης καὶ τῶν σωμάτων τὴν πόλιν οὐκ ἀλλοτριοῦντες, ἀλλ' ἐς τὴν ξυγγένειαν οἰκειοῦντες, ἐχθροὺς 66 οὐδενὶ καθιστάντες, ἅπασι δ' ὁμοίως ἐνσπόνδους. τεκμήριον δὲ ὡς οὐ πολεμίως ἐπράσσομεν· οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν οὐδένα, προείπομέν τε τὸν βουλόμενον κατὰ τὰ πάντων Βοιωτῶν πάτρια πολιτεύειν ἰέναι πρὸς ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς ἄσμενοι χωρήσαντες καὶ ξύμβασιν ποιησάμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχάζετε, ὕστερον δὲ κατανοήσαντες ἡμᾶς ὀλίγους ὄντας, εἰ ἄρα καὶ ἐδοκοῦμέν τι ἀνεπιεικέστερον πρᾶξαι οὐ μετὰ τοῦ πλήθους ὑμῶν ἐςελθόντες, τὰ μὲν ὁμοῖα οὐκ ἀνταπέδοτε ἡμῖν, μήτε νεωτερίσαι ἔργῳ, λόγοις τε πείσειν ὥςτε ἐξελθεῖν, ἐπιθέμενοι δὲ παρὰ τὴν ξύμβασιν, οὓς μὲν

---

re ab erroribus retrahat, et ad sanam mentem reducat; nos: *zur Besonnenheit bringen.* Thuc. VIII, 1. τῶν τε κατὰ τὴν πόλιν τι ἐς εὐτέλειαν σωφρονίσαι, ad quae scholiastes: τοὺς πολίτας εὐτελέστερον εἶναι βιοῦν, ubi Hemsterh. scribendum iudicat ἐᾶσαι pro εἶναι, *sinere seu iubere, ut parcius cives viverent.* Ubi Bekk. nescio unde edidit πεῖσαι βιοῦν. Praeter istam notionem adnotant grammatici aliam hanc, qua σωφρονίζειν sensu sit idem ferme cum ταπεινοῦν. Nos: *witzigen.* v. schol. ad Thuc. VI, 78. Σωφρονιστής apud Hesych. exponitur per νουθετητής, iungitque Synesius in Dione σωφρονιστήν et παιδαγωγόν. Sic σωφρονιστής appellatur, qui vitiis atque sceleribus imponit frenum, ut Phrynichus ap. Thucyd. VIII, 48. ait τὸν δὲ δῆμον σφῶν τε καταφυγὴν εἶναι, καὶ ἐκείνων σωφρονιστήν. Fuit etiam quoddam magistratuum Athenis genus, quibus decem numero de singula tribu lectis curae erant iuvenum mores, ut casti essent atque pudici. Ea de re plura Etymol. M. Talia de voce dedit Hemsterh. ad Pollux. IX, 138. Adde Geelii anecdota Hemsterh. t. I. p. 203. Est igitur: *sie wollten euch zwingen, vernünftiger zu seyn.*

καὶ τῶν σωμάτων — οἰκειοῦντες] Scholiastes ὠφελοῦντες καὶ τὰς γνώμας καὶ τὰ σώματα, τὰς μὲν γνώμας, ἵνα μὴ κακῶς βουλεύωνται, τὰ δὲ σώματα, ἵνα μὴ διαρπάζωσιν ἀλλήλους μηδ' ἐξελαύνωσι μηδὲ κακῶς ποιῶσι πολῖται πολίτας· ἵνα λάβωμεν τὸ σωφρονεῖν ἀντὶ τῆς ὠφελείας. Unde patet, eum iunxisse σωμάτων cum σωφρονισταί, quod fieri nequit propter sequens ἀλλοτριοῦντες. Neque alii vim sententiae perceperunt. Nimirum σωμάτων hic est dictum pro πολιτῶν. Causa cur id fecerit in aperto est. Etenim antitheton quaesivit vocis γνώμης. Licuit autem Thucydidi ita loqui, quia Graecis illa vox in usu erat ad omnis conditionis homines sive liberos sive servos, sive mares sive feminas, significandos. Quanquam κατ' ἐξοχὴν servi σώματα dicebantur. v. Lobeck. ad Phrynich. p. 578. Hoc igitur dedit concinnitati orationis; sensus autem hic est: *a civibus urbem non abalienantes, sed suorum consanguineorum* i. e. Boeotorum *foederi adiungentes.* Ephorus apud Ammon. d. diff. vocab. p. 70. (p. 122. *Marx.*) ex emendatione Bekkeri ad Apollon. de pronom. in Museo antiqu. stud. Vol. I. p. 442. οὗτοι μὲν οὖν συνετάχθησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν. τοὺς δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ὁμόρους προςοικειοῦντες ἰδίᾳ Θηβαῖοι προςηγάγοντο πολλοῖς ἔτεσιν.

66. νεωτερίσαι — πείσειν] A. B. E. H. I. K. M. b., c. e. f. g.

ἐν χερσὶν ἀπεκτείνατε, οὐχ ὁμοίως ἀλγοῦμεν· κατὰ νόμον γάρ δή τινα ἔπασχον· οὓς δὲ χεῖρας προϊσχομένους καὶ ζωγρήσαντες ὑποσχόμενοί τε ἡμῖν ὕστερον μὴ κτενεῖν παρανόμως διεφθείρατε, πῶς οὐ δεινὰ εἴργασθε; καὶ ταῦτα τρεῖς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ πράξαντες, τήν τε λυθεῖσαν ὁμολογίαν καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν ὕστερον θάνατον καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἡμῖν μὴ κτείνειν ψευσθεῖσαν ὑπόθεσιν, ἢν τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑμῖν μὴ ἀδικῶμεν, ὅμως φατὲ ἡμᾶς παρανομῆσαι καὶ αὐτοὶ ἀξιοῦτε μὴ ἀντιδοῦναι δίκην. οὐκ ἤν γε οὗτοι τὰ ὀρθὰ γιγνώσκωσι· πάντων δὲ αὐτῶν ἕνεκα κολασθήσεσθε. καὶ ταῦ- 67 τα, ὦ Λακεδαιμόνιοι, τούτου ἕνεκα ἐπεξήλθομεν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ἵνα ὑμεῖς μὲν εἰδῆτε δικαίως αὐτῶν καταγνωσόμενοι, ἡμεῖς δὲ ἔτι ὁσιώτερον τετιμωρημένοι, καὶ μὴ παλαιὰς ἀρετάς, εἴ τις ἄρα καὶ ἐγένετο, ἀκούοντες ἐπικλασθῆτε, ἃς χρὴ τοῖς μὲν ἀδικουμένοις ἐπικούρους εἶναι, τοῖς δὲ αἰσχρόν τι δρῶσι διπλασίας ζημίας, ὅτι οὐκ ἐκ προσηκόντων ἁμαρτάνουσι. μηδὲ ὀλοφυρμῷ καὶ οἴκτῳ ὠφελείσθωσαν, πατέρων τε τάφους τῶν ὑμετέρων ἐπιβοώμενοι καὶ τὴν σφετέραν ἐρημίαν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀνταποφαίνομεν πολλῷ δεινότερα παθοῦσαν τὴν ὑπὸ τούτων ἡλικίαν ἡμῶν διεφθαρμένην, ὧν πατέρες οἱ μὲν πρὸς ὑμᾶς τὴν Βοιωτίαν ἄγοντες ἀπέθανον ἐν Κορωνείᾳ, οἱ δὲ πρεσβῦται λελειμμένοι καὶ οἰκίαι ἔρημοι πολλῷ δικαιοτέραν ὑμῶν ἱκετείαν ποιοῦνται τούςδε τιμωρήσασθαι. οἴκτου τε ἀξιώτεροι τυγχάνειν οἱ ἀπρεπές τι πάσχοντες τῶν ἀνθρώπων· οἱ δὲ δικαίως, ὥςπερ οἵδε, τὰ ἐναντία ἐπίχαρτοι εἶναι. καὶ τὴν νῦν ἐρημίαν δι' ἑαυτοὺς ἔχουσι· τοὺς γὰρ ἀμείνους ξυμμάχους ἑκόντες ἀπεώσαντο. παρηνόμησάν τε οὐ προπαθόντες ὑφ' ἡμῶν, μίσει δὲ πλέον ἢ δίκῃ κρίναντες καὶ οὐκ ἀνταποδόντες νῦν τὴν ἴσην τιμωρίαν, ἔννομα γὰρ πείσονται, καὶ οὐχὶ ἐκ μάχης χεῖρας προϊσχόμενοι, ὥςπερ φασίν, ἀλλ' ἀπὸ ξυμβάσεως ἐς δίκην σφᾶς αὐτοὺς παραδόντες. ἀμύνατε οὖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τῷ τῶν Ἑλλήνων νόμῳ ὑπὸ τῶνδε παραβαθέντι καὶ ἡμῖν ἄνομα παθοῦσιν ἀνταπόδοτε χάριν δικαίαν ὧν πρόθυμοι γεγενήμεθα, καὶ μὴ τοῖς τῶνδε λόγοις περιωσθῶμεν ἐν ὑμῖν, ποιήσατε δὲ τοῖς Ἕλλησι παράδειγμα οὐ λόγων τοὺς ἀγῶνας προθήσοντες ἀλλ' ἔργων, ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων βραχεῖα ἡ ἀπαγγελία ἀρκεῖ,

---

h. vulgo νεωτερίσειν. Popp. obs. p. 153. etiam πείσειν in πεῖσαι mutatum vult. Plane, opinor, opus est.

67. ἐπίχαρτοι] agnoscit Pollux III, 101. De augmento verbi παρηνόμησαν v. Matth. Gr. p. 202. Mox pro ἀνταποδόντες corrigendum videtur ἀνταποδιδόντες, quanquam invitis libris. Participia προϊσχόμενοι et παραδόντες pendent ex πείσονται.

ἁμαρτανομένων δὲ λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες προκαλύμματα γίγνονται. ἀλλ' ἢν οἱ ἡγεμόνες, ὥςπερ νῦν ὑμεῖς, κεφαλαιώσαντες πρὸς τοὺς ξύμπαντας διαγνώμας ποιήσησθε, ἧσσόν τις ἐπ' ἀδίκοις ἔργοις λόγους καλοὺς ζητήσει.

68 Τοιαῦτα δὲ οἱ Θηβαῖοι εἶπον. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι δικασταὶ νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα σφίσιν ὀρθῶς ἕξειν εἴ τι ἐν τῷ πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν ἀγαθὸν πεπόνθασι, διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν καὶ ὅτε ὕστερον πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ἃ οὐκ ἐδέξαντο, ὡς τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη, ἡγούμενοι ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι αὖθις τὸ αὐτὸ ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες εἴ τι Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους ἀγαθὸν ἐν τῷ πολέμῳ δε-

---

ἔπεσι κοσμηθέντες] v. Lobeck. ad Sophocl. Aiac. p. 1085.

διαγνώμας ποιήσησθε] Verbum accommodatum est sententiae interpositae ut I, 82., ubi *ἐπιβουλευόμεθα* pro *ἐπιβουλεύονται*, ut hic *ποιήσησθε* pro *ποιήσωνται*.

68. *οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι — ἐποιήσαντο οὐδένα*] Vulgo in his ita legitur: *διότι τόν τε ἄλλον χρόνον — καὶ ὅτε ὕστερον ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὡς οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι — ἐποιήσαντο οὐδένα.* Quae verba ita supplendo explicare conati sunt Bredov. et Popp. obs. p. 199.: *οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι — νομίζοντες τὸ ἐπερώτημα — ὀρθῶς ἕξειν, — διότι τόν τε ἄλλον χρόνον ἠξίουν δῆθεν αὐτοὺς κατὰ τὰς παλαιὰς Παυσανίου μετὰ τὸν Μῆδον σπονδὰς ἡσυχάζειν, καὶ ὅτε ὕστερον* (*ἠξίουν* vel *προείχοντο αὐτοῖς*), *ἃ πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ὡς οὐκ ἐδέξαντο, ἡγούμενοι τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι — ἀπέκτεινον* etc. Ubi ne dicam, quam dura esset omissio verbi, quod omissum statuunt *ἠξίουν*, et quam ieiuna oratio, si iterandum esset *προείχοντο αὐτοῖς*, etiamsi hoc supplementum concedatur; tamen non sequi poterat: *ὡς οὐκ ἐδέξαντο*, sed, ne oratio abrupta et nexus intercisus esset: *οἱ δὲ* (Plataeenses sc.) *οὐκ ἐδέξαντο.* Adde quod *τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει* non ad alios potest referri, quam ad Plataeenses. Si enim haec verba referenda essent ad Lacedaemonios, non *βουλήσει* sed *ἀξιώσει* scriptor dixisset; id quod etiam Heilmann. adnotavit. Itaque mihi quidem persuaderi non potest, locum sanum esse. Vide an verborum aliquot in locum suum transpositione sanari possit; quod me assecutum esse puto scribendo: *καὶ ὅτε ὕστερον πρὸ τοῦ περιτειχίζεσθαι προείχοντο αὐτοῖς, κοινοὺς εἶναι κατ' ἐκεῖνα, ἃ οὐκ ἐδέξαντο, ὡς τῇ ἑαυτῶν δικαίᾳ βουλήσει ἔκσπονδοι ἤδη, ἡγούμενοι ὑπ' αὐτῶν κακῶς πεπονθέναι αὖθις — ἐποιήσαντο οὐδένα.* Verba *ἡγούμενοι — πεπονθέναι* de Lacedaemoniis accipienda sunt; nam iis explicatur, cur recte se habere illam quaestionem arbitrati sint.

τὸ αὐτὸ — ἐρωτῶντες] i. e. *ἕνα ἕκαστον παραγαγόντες καὶ ἐρωτῶντες.* Traiecto est verborum similis illi III, 112. *τὸν μείζω ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες*, i. e. *ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκα-*

δρακότες εἰσίν, ὁπότε μὴ φαῖεν, ἀπάγοντες ἀπέκτεινον καὶ ἐξαίρετον ἐποιήσαντο οὐδένα. διέφθειραν δὲ Πλαταιῶν μὲν αὐτῶν οὐκ ἐλάσσους διακοσίων, Ἀθηναίων δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν, οἳ ξυνεπολιορκοῦντο· γυναῖκας δὲ ἠνδραπόδισαν. τὴν δὲ πόλιν ἐνιαυτὸν μέν τινα Θηβαῖοι Μεγαρέων ἀνδράσι κατὰ στάσιν ἐκπεπτωκόσι καὶ ὅσοι τὰ σφέτερα φρονοῦντες Πλαταιῶν περιῆσαν, ἔδοσαν ἐνοικεῖν· ὕστερον δὲ καθελόντες αὐτὴν ἐς ἔδαφος πᾶσαν ἐκ τῶν θεμελίων ᾠκοδόμησαν πρὸς τῷ Ἡραίῳ καταγώγιον διακοσίων ποδῶν πανταχῇ κύκλῳ οἰκήματα ἔχον κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, καὶ ὀροφαῖς καὶ θυρώμασι τοῖς τῶν Πλαταιῶν ἐχρήσαντο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἃ ἦν ἐν τῷ τείχει ἔπιπλα, χαλκὸς καὶ σίδηρος, κλίνας κατασκευάσαντες ἀνέθεσαν τῇ Ἥρᾳ, καὶ νεὼν ἑκατόμποδον λίθινον ᾠκοδόμησαν αὐτῇ. τὴν δὲ γῆν δημοσιώσαντες ἀπεμίσθωσαν ἐπὶ δέκα ἔτη, καὶ ἐνέμοντο Θηβαῖοι. σχεδὸν δέ τι καὶ τὸ ξύμπαν περὶ Πλαταιῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι οὕτως ἀποτετραμμένοι ἐγένοντο Θηβαίων ἕνεκα, νομίζοντες ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς ἄρτι τότε καθιστάμενον ὠφελίμους εἶναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πλάταιαν ἔτει τρίτῳ καὶ ἐνενηκοστῷ ἐπειδὴ Ἀθηναίων ξύμμαχοι ἐγένοντο οὕτως ἐτελεύτησεν.

69 Αἱ δὲ τεσσαράκοντα νῆες τῶν Πελοποννησίων αἱ Λεσβίοις βοηθοὶ ἐλθοῦσαι ὡς τότε φεύγουσαι διὰ τοῦ πελάγους, ἔκ τε τῶν Ἀθηναίων ἐπιδιωχθεῖσαι καὶ πρὸς τῇ Κρήτῃ χειμασθεῖσαι, καὶ ἀπ' αὐτῆς σποράδες, πρὸς τὴν Πελοπόννησον κατηνέχθησαν, καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ Κυλλήνῃ τρεισκαίδεκα τριήρεις Λευκαδίων καὶ Ἀμπρακιωτῶν καὶ Βρασίδαν τὸν Τέλλιδος ξύμβουλον Ἀλκίδᾳ ἐπεληλυθότα. ἐβούλοντο γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς τῆς Λέσβου ἡμαρτήκεσαν, πλέον τὸ ναυ-

---

ταλαβόντες τὸν μείζω, et Theocriteis epigr. 19. Ἀρχίλοχον καὶ στᾶθι καὶ εἴσιδε, i. e. στᾶθι καὶ εἴσιδε Ἀρχίλοχον. Quibus locis probatur veritas scripturae apud Plautum Aulul. II, 3, 3. *vascula intus pure propera atque elue.* Mox animadverte pleonasmum ἐς ἔδαφος ἐκ τῶν θεμελίων. Pro Ἡραίῳ alii Ἡρῴῳ, facili permutatione. v. Letronn. *topogr. d. Syrac.* p. 97.

ὀροφαῖς] „Pollux VII, 121. ὀρόφοις καὶ θυρώμασι, Θουκυδίδης. Sed MSS. et edd. omnes hic ὀροφαῖς exhibent. Utrumque est apud Aristophanem. Vid. schol. ad Nub. 173. Θυρώματα schol. Demosth. in Midiam p. 365. exponit σανίδας ἐπιτηδείας πρὸς θύρας. Glossar. θυρώματα, *postes.*" Duker.

ἃ ἦν — σίδηρος] Thom. M. p. 353. Debebat scribere ἐπίπλοις, χαλκῷ καὶ σιδήρῳ. Sed ut solet fieri, sententia principalis secuta est sententiam interpositam. De voce ἔπιπλα vid. Eustath. ad Homer. Od. III. p. 1469. et interpp. ad Polluc. X, 10.

νεὼν ἑκατόμποδον] Alii libri ἑκατόμπεδον. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 546. not.

τικὸν ποιήσαντες ἐς τὴν Κέρκυραν πλεῦσαι στασιάζουσαν, δώδεκα μὲν ναυσὶ μόναις παρόντων Ἀθηναίων περὶ Ναύπακτον, πρὶν δὲ πλέον τι ἐπιβοηθῆσαι ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ναυτικόν, ὅπως προφθάσωσι· καὶ παρεσκευάζοντο ὅ τε Βρασίδας καὶ ὁ Ἀλκίδας πρὸς ταῦτα.

70 Οἱ γὰρ Κερκυραῖοι ἐστασίαζον, ἐπειδὴ οἱ αἰχμάλωτοι ἦλθον αὐτοῖς οἱ ἐκ τῶν περὶ Ἐπίδαμνον ναυμαχιῶν ὑπὸ Κορινθίων ἀφεθέντες τῷ μὲν λόγῳ ὀκτακοσίων ταλάντων τοῖς προξένοις διηγγυημένοι, ἔργῳ δὲ πεπεισμένοι Κορινθίοις Κέρκυραν προςποιῆσαι. καὶ ἔπρασσον οὗτοι ἕκαστον τῶν πολιτῶν μετιόντες ὅπως ἀποστήσωσιν Ἀθηναίων τὴν πόλιν. καὶ ἀφικομένης Ἀττικῆς τε νεὼς καὶ Κορινθίας πρέσβεις ἀγουσῶν καὶ ἐς λόγους καταστάντων, ἐψηφίσαντο Κερκυραῖοι Ἀθηναίοις μὲν ξύμμαχοι εἶναι τὰ ξυγκείμενα, Πελοποννησίοις δὲ φίλοι ὥςπερ καὶ πρότερον. καὶ ἦν γὰρ Πειθίας ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστήκει, ὑπάγουσιν αὐτὸν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, λέγοντες Ἀθηναίοις τὴν Κέρκυραν καταδουλοῦν. ὁ δὲ ἀποφυγὼν ἀνθυ-

---

70. ὀκτακοσίων] Valla: *ob octoginta talenta, quae Corcyrensium hospites pro ipsis fidei iusserant.* Fuerunt ducenti quinquaginta Corcyraei, plerique principes civitatis. Vid. I, 55. Apud Herodotum V, 77. Chalcidienses, ab Atheniensibus bello capti binis minis redimuntur. Pretium aetate auctum esse, consentaneum est. Itaque Aeschin. de fals. leg. p. 274. scribit mediocris viri libertatis pretium talentum esse: τάλαντον φέρων, ἑνὸς ἀνδρός, οὐδὲ τούτου λίαν εὐπόρου, ἱκανὰ λύτρα. V. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 77. 500. Nihil igitur in vulgata scriptura mutandum.

προςποιῆσαι] Thom. M. p. 164. citat Κερκυραίοις Κόρινθον προςπ.

ἦν γὰρ — προειστήκει] i. e. καὶ Πειθίαν ὑπάγουσιν οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐς δίκην, ἦν γὰρ ἐθελοπρόξενός τε τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ δήμου προειστήκει. Solent enim Graeci sententiam explicativam per γὰρ incipientem ei vocabulo vel sententiae, quam explicant, praemittere. V. Matth. Gr. p. 906. et ad I, 31. 104. 135. 137. Pollux III, 59. καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐθελοπρόξενος· ὁ μὲν πρόξενος, ὅταν πόλεως δημοσίᾳ προξενῇ τις ἐν ἄλλῃ πόλει ὤν, ὡς ὑποδοχῆς τε τῶν ἐκεῖθεν φροντίζειν καὶ προσόδου τῆς πρὸς τὸν δῆμον καὶ ἕδρας ἐν τῷ θεάτρῳ. ποιεῖ δὲ ταῦτα καὶ ἐθελοπρόξενος, ὁ ἀνάγραπτον τὴν προξενίαν ἔχων. ἰδιόξενος δέ ἐστιν ὁ ἰδίᾳ τινὶ τῶν ξένων φίλῳ χρώμενος, ὡς Περικλῆς Ἀρχιδάμῳ (v. Thucyd. II, 13.) καὶ καταγωγῆς τε αὐτῷ προνοούμενος, καὶ τὰ ἄλλα συνδιοικούμενος, τῶν ἴσων δὲ καὶ αὐτός, εἴποτε παρ' ἐκεῖνον ἔλθοι μεταλαμβάνων. Ubi Iungermannus legit οὐκ ἀνάγραπτον, ut qui ἑκὼν id susciperet munus, nullo civitatis suae peculiari iussu. Nam ἐθελοπρόξενος videtur Kuhnio esse, qui sua sponte alterius urbis legatos hospitio excipit, quamvis nondum ab illa urbe agnitus sit hospes, multo minus in tabulas publice relatum sit, hospitium cum illo contractum esse. Cum vero ius hospitii, ait, ἀνάγραπτον i. e. publico nomine perscriptum est in civitatis albo, tum demum fit πρόξενος. Inscriptio Mustoxidii

πάγει αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους πέντε ἄνδρας, φάσκων τέμνειν χάρακας ἐκ τοῦ τε Διὸς τεμένους καὶ τοῦ Ἀλκίνου· ζημία δὲ καθ' ἑκάστην χάρακα ἐπέκειτο στατήρ. ὀφλόντων δὲ αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἱερὰ ἱκετῶν καθεζομένων διὰ πλῆθος τῆς ζημίας, ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν, ὁ Πειθίας, ἐτύγχανε γὰρ καὶ βουλῆς ὤν, πείθει ὥςτε τῷ νόμῳ χρήσασθαι. οἱ δ' ἐπειδὴ τῷ τε νόμῳ ἐξείργοντο καὶ ἅμα ἐπυνθάνοντο τὸν

Corcyraeensis: *ΕΔΟΞΕ ΤΑΙ ΑΛΙΑΙ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΕΙΜΕΝ ΤΑΣ ΠΟΛΙΟΣ ΤΩΝ ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ ΦΙΛΙΣΤΙΩΝΑ ΘΕΥΔΩΡΟΥ ΛΟΚΡΟΝ ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΥΣ ΕΙΜΕΝ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ ΓΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΓΚΤΑΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΤΙΜΙΑ ΟΣΑ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΓΕΓΡΑΠΤΑΙ ΤΑΝ ΔΕ ΠΡΟΞΕΝΙΑΝ ΓΡΑΨΑΝΤΑΣ ΕΙΣ ΧΑΛΚΩΜΑ ΑΝΑΘΕΜΕΝ ΟΠΕΙ ΚΑ ΔΟΚΗ ΠΡΟΒΟΥΛΟΙΣ ΠΡΟΔΙΚΟΙΣ ΚΑΛΩΣ ΕΧΕΙΝ ΤΟΝ ΔΕ ΤΑΜΙΑΝ ΔΟΜΕΝ ΤΟ ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ ΑΝΑΛΩΜΑ ΦΙΛΙΣΤΙΩΝΑ ΘΕΥΔΩΡΟΥ ΛΟΚΡΟΝ*..... Memorat vocabulum πρόξενος e nostro scriptore Ammon. d. diff. voc. p. 118, vocabulum ἐθελοπρόξενος anecd. Bekk. I. p. 95. adde Greg. Cor. p. 552, et quos laudant interpretes ad Hesych. s. v. πρόξενοι. Scholia ad hunc locum descripsit Suidas in ἐθελοπρόξενος. Ulpian. ad Demosth. Midian. p. 374. πρόξενος — ὑπὸ τῆς πόλεως χειροτονούμενος ἐπὶ τῷ τοὺς πρεσβεύοντας ὑποδέχεσθαι. v. Wessel. ad Diodor. XIII, 27. — Mox Phot. ὑπάγειν εἰς δίκην τὸ ἄγειν καὶ Θουκυδίδης καὶ ἄλλοι. E Timaei lex. Platon. p. 263., ubi v. Ruhnk. Scribendum autem εἰς δίκην ἐνάγειν. Mox ἀποφυγών est *iudicio absolutus*, nota significatione.

καθ' ἑκάστην χάρακα] Statumina vitium intellige, nam ea vis est vocis χάραξ. Thom. M. p. 911. ἡ χάραξ ἐπὶ ἀμπέλου — ὁ χάραξ ἐπὶ στρατοπέδου. v. Lobeck. ad Phryn. p. 61. Non autem ipsos palos sive canteria ex fano Iovis et Alcinoi, sed materiam tantum, unde statumina pararent, cecidisse cogitandi sunt. Quod cum non animadvertisset, Heilmannus quaesivit, qui numerus palorum tantus excidi potuerit, ut, etiamsi multa singuli stateres aurei fuerint, quinque opulentissimi cives insulae beatissimae ad mendicitatem redigerentur? Ubi eum duplice errore lapsum esse puto, quod non statumina, quorum multo maior numerus esse poterat, sed palos, i. e. *Pfähle*, caesos esse accepit, et quod ipsos palos, non palorum materiam. Nisi statuas, ad fanum vineta fuisse (vid. IV, 90.), unde statumina auferrent. Stater et tetradrachmon idem sunt: drachmae pretium aequat quinque monetae nostrae grossos, obolos sex. Staterem intelligo argenteum Atticum. Nam stater aureus Atticus aestimabatur viginti drachmarum argenti. v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 16. 22. Ceterum an statere aureo nec ne multati sint, non constat; illud tamen probabilius propter id ipsum, quod Heilm. monuit. Unde multa efficeretur in singula statumina viginti ferme imperialium. conf. Bredov. Mox verba ὅπως ταξάμενοι ἀποδῶσιν verte: *ut liceret sibi multam exsolvere pensionibus*, sive *in Fristen*. Miro errore vocem βουλῆς pro nominativo habens, Suidas scripsit: βουλῆς, βουλῆντος κλίνεται παρὰ Θουκυδίδῃ. σημαίνει δὲ τὸν βουλευτήν. Id quod in lexica manavit. *Βουλῆς* autem utroque loco genitivus est.

ἐξείργοντο] Schol. ἐξέπιπτον τῆς βουλήσεως αὐτῶν, senatu lege

Πειθίαν, ἕως ἔτι βουλῆς ἐστι, μέλλειν τὸ πλῆθος ἀναπείσειν τοὺς αὐτοὺς Ἀθηναίοις φίλους τε καὶ ἐχθροὺς νομίζειν, ξυνίσταντό τε καὶ λαβόντες ἐγχειρίδια ἐξαπιναίως ἐς τὴν βουλὴν ἐσελθόντες τόν τε Πειθίαν κτείνουσι καὶ ἄλλους τῶν τε βουλευτῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐς ἑξήκοντα. οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ ὀλίγοι ἐς τὴν Ἀττικὴν τριήρη κατέφυγον
71 *ἔτι παροῦσαν. δράσαντες δὲ τοῦτο καὶ ξυγκαλέσαντες Κερκυραίους εἶπον ὅτι ταῦτα καὶ βέλτιστα εἴη καὶ ἥκιστ' ἂν δουλωθεῖεν ὑπ' Ἀθηναίων, τό τε λοιπὸν μηδετέρους δέχεσθαι ἀλλ' ἢ μιᾷ νηὶ ἡσυχάζοντας, τὸ δὲ πλέον πολέμιον ἡγεῖσθαι. ὡς δὲ εἶπον, καὶ ἐπικυρῶσαι ἠνάγκασαν τὴν γνώμην. πέμπουσι δὲ καὶ ἐς τὰς Ἀθήνας εὐθὺς πρέσβεις περί τε τῶν πεπραγμένων διδάξοντας ὡς ξυνέφερε καὶ τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας πείσοντας μηδὲν ἀνεπιτήδειον πράσσειν, ὅπως*
72 *μή τις ἐπιστροφὴ γένηται. ἐλθόντων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τούς τε πρέσβεις ὡς νεωτερίζοντας ξυλλαβόντες καὶ ὅσους ἔπεισαν κατέθεντο ἐς Αἴγιναν. ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβεων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ, καὶ μαχόμενοι ἐνίκησαν. ἀφικομένης δὲ νυκτὸς ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ξυλλεγεὶς ἱδρύθη καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἱ δὲ τήν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὗπερ οἱ πολλοὶ ᾤκουν αὐτῶν καὶ τὸν*

---

movebantur. Quam interpretationem veram esse, docet nexus orationis: ipsi numero senatorum excludebantur, Pithias in eo numero manebat, et populo persuasurus erat, ut a partibus Atheniensium stare persisteret. Aliter Manso Spart. Vol. II. p. 81. 414. Mox ad *τῆς αὐτῆς γνώμης* supple *ὄντες*. Vid. ad I, 122.

71. *ἀλλ' ἢ μιᾷ νηί*] v. Herm. ad Viger. p. 812.

τοὺς ἐκεῖ καταπεφευγότας] Thom. M. p. 281., ubi docuit, *ἐκεῖ* locum, non motum significare, addit: *οἱ δὲ ἐναλλὰξ ἀμφότερα* (sc. *ἐκεῖ* et *ἐκεῖσε*) *γράφοντες ἁμαρτάνουσιν. Ὅμηρον γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους δοκίμους τῶν ποιητῶν καὶ Θουκυδίδην καὶ Πλάτωνα καὶ Δημοσθένην καὶ Ἀριστείδην εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσει, οὕτως ὡς ἔφημεν εὑρήσει χρωμένους.* Drakenb. adnotavit, Thucydidem tamen aliter hoc loco locutum esse, ut qui *ἐκεῖ* cum verbo motum significante iunxerit. Sed hoc notum breviloquentiae per attractionem genus est, pro *τοὺς ἐκεῖ ἐκεῖσε καταπεφευγότας*. Inversae rationis exempla sunt, ubi adverbium locum significans permutatur cum adverbio motum significante, velut *ὁ ἐκεῖθεν πόλεμος δεῦρο ἥξει*, i. e. *ὁ ἐκεῖ πόλεμος ἐκεῖθεν δεῦρο ἥξει*. Vide ad II, 80. 83. *οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Ἀκαρνᾶνες*, et Buttm. Gr. §. 138. I. extr. Herm. ad Viger. p. 893. conf. ad c. 106. et IV, 14.

72. *ἐλθόντων δὲ — τούς τε πρέσβεις — καὶ ὅσους*] Opineris, genitivum participii pro accusativo obiecti positum esse; sed cum alterum obiectum ad *τοὺς πρέσβεις* accesserit: *καὶ ὅσους*,

λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ 73 ἠκροβολίσαντό τε ὀλίγα καὶ ἐς τοὺς ἀγροὺς περιέπεμπον ἀμφότεροι τοὺς δούλους παρακαλοῦντές τε καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι· καὶ τῷ μὲν δήμῳ τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι. διαλιπούσης δ' ἡμέρας μάχη αὖθις γί- 74 γνεται, καὶ νικᾷ ὁ δῆμος χωρίων τε ἰσχύι καὶ πλήθει προέχων· αἵ τε γυναῖκες αὐτοῖς τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ καὶ παρὰ φύσιν ὑπομένουσαι τὸν θόρυβον. γενομένης δὲ τῆς τροπῆς περὶ δείλην ὀψίαν δείσαντες οἱ ὀλίγοι μὴ αὐτοβοεὶ ὁ δῆμος τοῦ τε νεωρίου κρατήσειεν ἐπελθὼν καὶ σφᾶς διαφθείρειεν, ἐμπιπρᾶσι τὰς οἰκίας τὰς ἐν κύκλῳ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὰς ξυνοικίας, ὅπως μὴ ᾖ ἔφοδος, φειδόμενοι οὔτε οἰκείας οὔτε ἀλλοτρίας· ὥςτε καὶ χρήματα πολλὰ ἐμπόρων κατεκαύθη καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευσε πᾶσα διαφθαρῆναι, εἰ ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογὶ ἐπίφορος ἐς αὐτήν. καὶ οἱ μὲν παυσάμενοι τῆς μάχης ὡς ἑκάτεροι ἡσυχάσαντες τὴν νύκτα ἐν φυλακῇ ἦσαν· καὶ ἡ Κορινθία ναῦς τοῦ δήμου κεκρατηκότος ὑπεξανήγετο καὶ τῶν ἐπικούρων οἱ πολλοὶ ἐς τὴν ἤπειρον λαθόντες διεκομίσθησαν. τῇ δ' ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικόστρατος ὁ Διιτρέ- 75 φους Ἀθηναίων στρατηγὸς παραγίγνεται βοηθῶν ἐκ Ναυπάκτου δώδεκα ναυσὶ καὶ Μεσσηνίων πεντακοσίοις ὁπλίταις· ξύμβασίν τε ἔπρασσε καὶ πείθει ὥςτε ξυγχωρῆσαι ἀλλήλοις δέκα μὲν ἄνδρας τοὺς αἰτιωτάτους κρῖναι, οἳ οὐκέτι ἔμειναν, τοὺς δ' ἄλλους οἰκεῖν σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους ποιησαμένους καὶ πρὸς Ἀθηναίους ὥςτε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας ἔμελλεν ἀποπλεύσεσθαι· οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται πείθουσιν αὐτὸν πέντε μὲν ναῦς τῶν αὑτοῦ σφίσι καταλιπεῖν, ὅπως ἧσσόν τι ἐν κινήσει ὦσιν οἱ ἐναντίοι, ἴσας δὲ αὐτοὶ πληρώσαντες ἐκ σφῶν αὐτῶν ξυμπέμψειν. καὶ ὁ μὲν ξυνεχώρησεν, οἱ δὲ τοὺς ἐχθροὺς κατέλεγον ἐς τὰς ναῦς. δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερόν. Νικόστρατος δὲ αὐτοὺς ἀνίστη τε καὶ παρεμυθεῖτο. ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ὁ δῆμος ὁπλισθεὶς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ὑγιὲς διανοουμένων τῇ τοῦ μὴ ξυμπλεῖν ἀπιστίᾳ, τά τε ὅπλα αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἔλαβε καὶ αὐτῶν τινας οἷς ἐπέτυχον, εἰ μὴ Νικόστρατος ἐκώλυσε,

---

genitivo e regulis syntaxeos usus est. Mox alii ἱδρύνθη. Thom. Mag. p. 469. et Phavorin. ἱδρύθη, οὐχ ἱδρύνθη. Θουκυδίδης· καὶ αὐτοῦ συλλεγεὶς ἱδρύθη. v. Fischer ad Veller. III, 1. p. 108.

74. καὶ ἡ — διαφθαρῆναι] Thom. M. p. 164.

διέφθειραν ἄν. ὁρῶντες δ᾽ οἱ ἄλλοι τὰ γιγνόμενα καθίζουσιν ἐς τὸ Ἡραῖον ἱκέται καὶ γίγνονται οὐκ ἐλάσσους τετρακοσίων. ὁ δὲ δῆμος δείσας μή τι νεωτερίσωσιν ἀνίστησί τε αὐτοὺς πείσας καὶ διακομίζει ἐς τὴν πρὸ τοῦ Ἡραίου νῆσον καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖσε αὐτοῖς διεπέμπετο.

76 Τῆς δὲ στάσεως ἐν τούτῳ οὔσης τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐς τὴν νῆσον διακομιδὴν αἱ ἐκ τῆς Κυλλήνης Πελοποννησίων νῆες μετὰ τὸν ἐκ τῆς Ἰωνίας πλοῦν ἔφορμοι οὖσαι παραγίγνονται τρεῖς καὶ πεντήκοντα· ἦρχε δὲ αὐτῶν Ἀλκίδας ὥςπερ καὶ πρότερον καὶ Βρασίδας αὐτῷ ξύμβουλος ἐπέπλει. ὁρμισάμενοι δὲ ἐς Σύβοτα λιμένα 77 τῆς ἠπείρου ἅμα ἕῳ ἐπέπλεον τῇ Κερκύρᾳ. οἱ δὲ πολλῷ θορύβῳ καὶ πεφοβημένοι τά τ᾽ ἐν τῇ πόλει καὶ τὸν ἐπίπλουν παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἑξήκοντα ναῦς καὶ τὰς ἀεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους, παραινούντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἐᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες, δύο μὲν εὐθὺς ηὐτομόλησαν, ἐν ἑτέραις δὲ ἀλλήλοις οἱ ἐμπλέοντες ἐμάχοντο· ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων. ἰδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι τὴν ταραχὴν εἴκοσι μὲν ναυσὶ πρὸς τοὺς Κερκυραίους ἐτάξαντο, ταῖς δὲ λοιπαῖς πρὸς τὰς δώδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων, ὧν 78 ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος. καὶ οἱ μὲν Κερκυραῖοι κακῶς τε καὶ κατ᾽ ὀλίγας προςπίπτοντες ἐταλαιπωροῦντο καθ᾽ αὑτούς· οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὸ πλῆθος καὶ τὴν περικύκλωσιν ἀθρόαις μὲν οὐ προςέπιπτον οὐδὲ κατὰ μέσον ταῖς ἐφ᾽ ἑαυτοὺς τεταγμέναις, προςβαλόντες δὲ κατὰ κέρας καταδύουσι μίαν ναῦν. καὶ μετὰ ταῦτα κύκλον ταξαμένων αὐτῶν περιέπλεον καὶ ἐπειρῶντο θορυβεῖν. γνόντες δὲ οἱ πρὸς τοῖς Κερκυραίοις καὶ δείσαντες μὴ ὅπερ ἐν Ναυπάκτῳ γένοιτο ἐπιβοηθοῦσι· καὶ γενόμεναι ἀθρόαι αἱ νῆες ἅμα τὸν ἐπίπλουν τοῖς Ἀθηναίοις ἐποιοῦντο. οἱ δ᾽ ὑπεχώρουν ἤδη πρύμναν κρουόμενοι καὶ ἅμα τὰς τῶν Κερκυραίων ἐβούλοντο προκαταφυγεῖν ὅτι μάλιστα ἑαυτῶν σχολῇ τε ὑποχωρούντων καὶ πρὸς σφᾶς τεταγμένων τῶν ἐναντίων. ἡ μὲν οὖν ναυμαχία τοιαύτη γενομένη ἐτελεύτα ἐς ἡλίου δύσιν.

79 Καὶ οἱ Κερκυραῖοι δείσαντες μὴ σφίσιν ἐπιπλεύσαντες ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς κρατοῦντες οἱ πολέμιοι ἢ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἀναλάβωσιν ἢ καὶ ἄλλο τι νεωτερίσωσι, τούς τε ἐκ τῆς νήσου πάλιν ἐς τὸ Ἡραῖον διεκόμισαν καὶ τὴν πόλιν ἐφύλασσον. οἱ δ᾽ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐτόλμησαν πλεῦσαι κρα-

---

77. οἱ δὲ — ἑξήκοντα ναῦς] Greg. Cor. p. 107.
παραινούντων — ἐκπλεῦσαι] Thom. M. p. 163.

τοῦντες τῇ ναυμαχίᾳ, τρεῖς δὲ καὶ δέκα ναῦς ἔχοντες τῶν Κερκυραίων ἀπέπλευσαν ἐς τὴν ἤπειρον ὅθενπερ ἀνηγάγοντο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἐπὶ μὲν τὴν πόλιν οὐδὲν μᾶλλον ἐπέπλεον καίπερ ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ φόβῳ ὄντας καὶ Βρασίδου παραινοῦντος, ὡς λέγεται, Ἀλκίδᾳ, ἰσοψήφου δὲ οὐκ ὄντος· ἐπὶ δὲ τὴν Λευκίμμην τὸ ἀκρωτήριον ἀποβάντες ἐπόρθουν τοὺς ἀγρούς. ὁ δὲ δῆμος τῶν Κερκυραίων ἐν τούτῳ περιδεὴς 80 γενόμενος μὴ ἐπιπλεύσωσιν αἱ νῆες τοῖς τε ἱκέταις ᾔεσαν ἐς λόγους καὶ τοῖς ἄλλοις ὅπως σωθήσεται ἡ πόλις. καί τινας αὐτῶν ἔπεισαν ἐς τὰς ναῦς ἐςβῆναι· ἐπλήρωσαν γὰρ ὅμως τριάκοντα [προςδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν]. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι μέχρι μέσου ἡμέρας δῃώσαντες τὴν γῆν ἀπέπλευσαν, καὶ ὑπὸ νύκτα αὐτοῖς ἐφρυκτωρήθησαν ἑξήκοντα νῆες Ἀθηναίων

---

79. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ — φόβῳ ὄντας] Greg. Cor. p. 71., qui his verbis utitur, ut doceat usum Atticorum, μὴ ἀποδιδόναι τὴν σύνταξιν πρὸς τὴν φωνὴν, ἀλλὰ πρὸς τὸ σημαινόμενον, velut hic legitur ὄντας post πόλιν, ubi v. interpretes, Dorv. ad Charit. p. 415. Matth. Gr. p. 600. Conf. Dionys. p. 802.

80. ἐςβῆναι] Ita maior pars codicum. Alii ἐμβῆναι. Thom. M. p. 369. ἐςβαίνω εἰς τὴν ναῦν καὶ ἐμβαίνω εἰς τὴν ναῦν. ἀμφότερα γὰρ Θουκυδίδης λέγει. ἐμβαίνω δὲ νηΐ, ἀναττικόν.

προςδεχόμενοι τὸν ἐπίπλουν] Haec verba absunt ab A. F. H. g. At in codicibus B. h. in margine posita sunt. Quare a Bekkero seclusa sunt; recte, opinor, quia nihil dicunt quod non paulo ante dictum sit. Ad ὅμως cogitando supplendum: „quanquam in hoc rerum statu essent."

ἐφρυκτωρήθησαν] „Hinc colligi potest, φρυκτωρίαν veterum non tam inopem signorum fuisse, quam Polyb. X, 40. describit, dicens eam parum utilitatis attulisse, utpote intra fines paucorum, de quibus conventum esset, indiciorum restrictam. Iam ex his verbis Thucydidis existimare licet, non solum indicatum esse Spartanis: hostes advehi, sed etiam: sexaginta et Leucade et Atheniensium advehi. Quemadmodum etiam e verbis III, 22. apparet, Peloponnesios certam quandam rem ignibus accensis Thebanis significare voluisse. Scripsit super hac re M. I. Stilico, Hamburgensis, in disput. περὶ τῆς φρυκτωρίας sive de excubiarum accensis ignibus actione ad illustrandum Thucydidis librum tertium. Witteberg. 1714. 4. Proxime secutis duobus seculis hoc signorum artificium eo usque perfectum est, ut noctium spatiis vere telegraphiae nostrae loco esset, quare etiam nomen mutavit in pyrsographiam *(Fackelnschrift)*, de cuius usu per aevum suum et paulo ante (annis ante Chr. N. 200—146.) vigente v. Polyb. X, 38—44." Bredov., cuius adde dissertationem de telegraphia Graecorum et Romanorum in Ephemeridibus, quibus titulus: *Genius der Zeit* 1797. m. Iun. Conf. Thucyd. V, 61. Rei antiquissima vestigia extant in Aeschyli Agamemn. init., quin apud Homerum Il. XVIII, 207. ὡς δ᾽ ὅτε καπνὸς ἰὼν ἐξ ἄστεος αἰθέρ᾽ ἵκηται, τηλόθεν ἐκ νήσου, τὴν δήϊοι ἀμφιμάχονται, οἵτε πανημέριοι στυγερῷ κρίνονται Ἄρηι ἄστεος ἐκ σφετέρου· ἅμα δ᾽ ἠελίῳ καταδύντι πυρσοί τε φλεγέθουσιν ἐπήτριμοι, ὑψόσε δ᾽ αὐγὴ γίγνεται ἀΐσσουσα,

προςπλέουσαι ἀπὸ Λευκάδος· ἃς οἱ Ἀθηναῖοι πυνθανόμενοι τὴν στάσιν καὶ τὰς μετ' Ἀλκίδου ναῦς ἐπὶ Κέρκυραν μελλούσας πλεῖν ἀπέστειλαν καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους στρα-
81 τηγόν. οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι τῆς νυκτὸς εὐθὺς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ' οἴκου παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν, ἀποκομίζονται. Κερκυραῖοι δὲ αἰσθόμενοι τάς τε Ἀττικὰς ναῦς προςπλεούσας τάς τε τῶν πολεμίων οἰχομένας, λαβόντες τούς τε Μεσσηνίους ἐς τὴν πόλιν ἤγαγον πρότερον ἔξω ὄντας, καὶ τὰς ναῦς περιπλεῦσαι κελεύσαντες ἃς ἐπλήρωσαν ἐς τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα, ἐν ὅσῳ περιεκομίζοντο, τῶν ἐχθρῶν εἴ τινα λάβοιεν, ἀπέκτεινον· καὶ ἐκ τῶν νεῶν ὅσους ἔπεισαν ἐςβῆναι ἐκβιβάζοντες ἀπεχρῶντο, ἐς τὸ Ἡραῖόν τε ἐλθόντες τῶν ἱκετῶν ὡς πεντήκοντα ἄνδρας δίκην ὑποσχεῖν ἔπεισαν καὶ κατέγνωσαν πάντων θάνατον. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἱκετῶν ὅσοι οὐκ ἐπείσθησαν ὡς ἑώρων τὰ γιγνό-

---

περικτιόνεσσιν ἰδέσθαι, αἴ κέν πως σὺν νηυσὶν ἀρῆς ἀλκτῆρες ἵκωνται etc. Theogn. 561. ἄγγελος ἄφθογγος πόλεμον πολύδακρυν ἐγείρει, Κύρν' ἀπὸ τηλαυγοῦς φαινόμενος σκοπιῆς etc. Adde Pausan. Corinthiac. c. 25. t. I. p. 271. Fac. Stephan. Byzant. in *Πάρος*, ubi profert ex Ephori libro X. fragmentum, editum a Marxio p. 212. Act. phil. Monac. t. II. p. 337.

81. *Κερκυραῖοι δὲ — πρώτη ἐγένετο*] Dionys. p. 883.

ἀπεχρῶντο] Sic in margine F. N. e. *ἀνεχώρησαν* Dionys. *ἀπεχώρησαν* vulgo. Quam scripturam si retineas, vides non narrari, quid de his hominibus factum sit. Idem in coniectura Hermanni *ἀπεχώρισαν* reprehendendum. Neque ulla horum hominum posthac mentio fit. Kruegerus ad Dionys. p. 149. vulgatam ita explicandam putat, ut statuatur, eos supplices qui navibus vecti fuerant, ceteros Corcyraeos ad Heraeum comitatos, ibique eandem atque illos, qui eo confugerant, sortem expertos esse. Fortasse, ait, ipsis insidiose utebantur populares, ut ceterorum supplicum parti persuaderent *δίκην ὑποσχεῖν*. Sed ne dicam, hunc sensum vix ac ne vix quidem extricari posse, aliud obstat vulgatae, idque gravissimum, neque dum a quoquam notatum, ratio inquam temporum *ἐκβιβάζοντες ἀπεχώρησαν*, cum dicere deberet *ἐκβιβάσαντες ἀπεχώρησαν*. Contra *ἀπεχρῶντο* rectissime cum *ἐκβιβάζοντες* iungitur: *dum exponunt, interimunt*. Quare, cum quod vulgo extat et ad sensum et ad rationem grammaticam absurdum sit, scripturam illam aliquot codicum recepi. Similis confusio verborum facta est in verbis VIII, 40., ubi vulgo *ἐχρήσαντο*, Bekkerus *ἐχώρησαν οἱ* recepit. Aliquid auxilii nostrae emendationi accedit ex Grammaticis, Zonara: *ἀπεχρᾶτο, Ἡρόδοτος ἀντὶ τοῦ ἀρκεῖν ἡγεῖτο. Θουκυδίδης δὲ ἀπεχρῶντο ἀντὶ τοῦ ἀνῄρουν.* Suida, qui eadem, Phavorino, anecdotis Bekkeri I. p. 423. Idem ex Aristophanis Lemniis affert Suidas, quem locum etiam ante oculos habuit Pollux IX, 154. *τοὺς ἄνδρας ἀπεχρήσαντο* pro *διεχρήσαντο καὶ ἀπέκτειναν.* Pollux VIII, 74. *ἐπὶ τοῦ ἀνελόντος ῥητέον ἀνεῖλεν — ἀπεχρήσατο.* Et Hesych. *ἀπεχρήσαντο, ἀπέκτειναν.* Sed fortasse Thucydides non *ἀπεχρῶντο*, sed *ἀνεχρῶντο* reliquerat, quo ducit

μενα, διέφθειραν αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ ἀλλήλους καὶ ἐκ τῶν δένδρων τινὲς ἀπήγχοντο, οἱ δ' ὡς ἕκαστοι ἐδύναντο ἀνηλοῦντο. ἡμέρας τε ἑπτὰ ἃς ἀφικόμενος ὁ Εὐρυμέδων ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ παρέμεινε Κερκυραῖοι σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς δοκοῦντας εἶναι ἐφόνευον, τὴν μὲν αἰτίαν ἐπιφέροντες τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσιν, ἀπέθανον δέ τινες καὶ ἰδίας ἔχθρας ἕνεκα, καὶ ἄλλοι χρημάτων σφίσιν ὀφειλομένων ὑπὸ τῶν

---

quod apud Dionysium est ἀνεχώρησαν. Vide de verbo ἀναχωρῆσθαι adnotata ad I, 126.

διέφθειραν — ἀλλήλους] Matthiaeum Gr. §. 489. III. mirari subit, pronomen ἀλλήλους hic pro reciproco ἑαυτούς positum dicere. Nempe aliud est *mutua caedes*, aliud *sua quemque supplicem manu occubuisse*. Tacitus Annal. III, 46. *illic sua manu, reliqui mutuis ictibus occidere.* Mox ad vocem ἀνηλοῦντο quam glossam Suidae adscripsit Dukerus, ea pertinet ad IV, 48., ubi vide not.

τοῖς τὸν δῆμον καταλύουσι] Coniecerunt ὡς τὸν δ. κ. Vulgata recte habet, nam sensus est: accusabant tantum eos, qui imperii popularis hostes erant, sed eo praetextu usi etiam alios propter privatam inimicitiam necabant. In καταλύουσι vis praegnans est: *statum popularem evertere conatis*. Participium resolvas vernaculo sermone: *denjenigen, welche die Volksherrschaft stürzen wollten.* v. Matth. Gr. §. 269. not. §. 277. §. 556. 4. Eadem est explicatio Hermanni ad Viger. p. 700. „Corcyraei suspectos necando in semet ipsos saeviebant, accusantes hostes democratiae, sed eo praetextu etiam privatas ulciscentes iniurias." Fluctuat Kruegeri ad Dionys. p. 150. interpretatio, qui postquam dixit τοῖς pro αὐτοῖς accipiendum esse, quod fieri nequit, deinde mutata sententia hic post αἰτίαν ἐπιφέρειν articulum eodem modo adhibitum esse scribit, quo post nominandi verba inferri solet, provocans ad Matth. Gr. §. 266. ex quo, ut appareat, quid sibi velit, unum saltem exemplum adscribam Xenoph. Cyrop. III, 3, 4. ἀνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν, ubi articulus nostra lingua per articulum indefinitum redditur: *indem sie ihn einen Wohlthäter, einen Biedermann nannten.* Sed nihil hic usus cum nostro loco commune habet. Quod autem contra explicationem nostram monuit, ex ea populares nonnisi parti adversariorum illud crimen intulisse videri, quod ad omnes pertinuisse appareat; prorsus ab eo aberravit, quod scriptor in mente habuit. Nimirum hostes tantum quos dicebant reipublicae *(Staatsfeinde)* accusabant, sed etiam privatos inimicos *(Privatfeinde)* praetextum atque odii agitandi occasionem nacti necabant. Quae autem loca affert ad probandum, τοῖς pro αὐτοῖς accipiendum esse, ea eodem modo explicanda sunt, quo hic locus; ut taceam, si τοῖς eum sensum haberet, ὡς adiiciendum fuisse ad participium; id quod ne ipsum quidem Kruegerum fugit. Monuit enim in fine adnotationis. De formula καταλύειν τὸν δῆμον, quae idem dicit quod καταλύειν τὴν δημοκρατίαν, (quare Aristot. Polit. V, 5. promiscue his verbis utitur) v. Herald. observ. et emend. II, 49. Salmas. obs. ad Ius Att. et Rom. c. 10. p. 296. Wolf. ad Dem. Leptin. p. 232. Casaubon. ad Strab. p. 20. D.

λαβόντων· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη θανάτου, καὶ οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, οὐδὲν ὅ,τι οὐ ξυνέβη καὶ ἔτι περαιτέρω. καὶ γὰρ πατὴρ παῖδα ἀπέκτεινε καὶ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀπεσπῶντο καὶ πρὸς αὐτοῖς ἐκτείνοντο, οἱ δέ τινες καὶ περιοικοδομηθέντες ἐν τοῦ Διονύσου τῷ ἱερῷ ἀπέθανον. οὕτως 82 ὠμὴ στάσις προυχώρησε· καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο, ἐπεὶ ὕστερόν γε καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκινήθη, διαφορῶν οὐσῶν ἑκασταχοῦ τοῖς τε τῶν δήμων προστάταις τοὺς Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι καὶ τοῖς ὀλίγοις τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐν μὲν εἰρήνῃ οὐκ ἂν ἐχόντων πρόφασιν, οὐδ' ἑτοίμων παρακαλεῖν αὐτούς· πολεμουμένων δὲ καὶ ξυμμαχίας ἅμα ἑκατέροις τῇ τῶν ἐναντίων κακώσει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ προςποιήσει ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο.

πᾶσα — ἰδέα] Virg. Aen. II, 369. *crudelis ubique luctus, ubique pavor et plurima mortis imago.* Conf. Thuc. III, 83. 98. 112. Tacit. Hist. III, 28. *omni imagine mortium.*

καὶ οἷον — περαιτέρω] Adnotanda Sallustii imitatio Iug. 48. *postremo quaecunque dici aut fingi queunt ignaviae luxuriaeque probra, in illo exercitu cuncta fuere et alia amplius.* Dionys. A. R. XI, 39. δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν. Verba ita explicanda esse videntur: καὶ πᾶν (i. e. οὐδὲν ὅ,τι οὐ) οἷον φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ γίγνεσθαι, καὶ ἔτι περαιτέρω τούτων ξυνέβη, *nihil non contigit eorum, quae in huiusmodi casu fieri solent.* Krueger. l. l. p. 151. coniecit καὶ οἵων φιλεῖ etc.

ὠμὴ στάσις] Krueger. l. l. et de anab. Xenoph. p. 43. legit ὠμὴ ἡ στάσις. Scholiasten quod dicit articulum legisse, non certo colligitur ex eius adnotatione.

82. Scriptor postquam narravit, Corcyraeos sub Atheniensium classis tutela ira grassatos esse in adversarios, partim et privatas inimicitias ultos, eo processisse addit odium et crudelitatem, ut ad aras deorum trucidare vel inde vi abstrahere supplices religio non esset, et filium pater occideret. Et gravior etiam, quam vere fuit, visa est seditio, quod prima. Nunc pergit: Ea crudelitas posthac omnes Graeciae urbes, seditionibus ortis, invasit. Temeritas laudata, insidiae, dolus, falsa fides; damnata simplicitas, prudens sed lenta consultatio, indulgentia. Illis gloriabantur, has vituperabant. De hoc cap. vide Heeren. *Ideen* Vol. III. P. I. p. 516. Gail. *Mém.* p. 178. Manson. Spart. Vol. II. p. 87. et 416.

ἐπεὶ ὕστερον — τοὺς Λακεδαιμονίους] Dionys. p. 885.

διαφορῶν οὐσῶν — ἐπορίζοντο] Initium vulgo interpretantur: *quod ubique discordiae essent.* Minus commode, propter sequentem infinitivum. Equidem intelligo cum Heilmanno: *cum ubivis et principum interesset, Lacedaemonios arcessi et populi, Athenienses.* Quanquam in διαφοραὶ (pro quo alibi διάφορα usurpat) utrumque inest, et diversa commodi ratio *(Interesse)* et dissidium. Iam Graecis hominibus vox ita sonabat, ut ambas significationes una cogitarent, quasi dicas: *entgegengesetztes Interesse und daraus Differenzen.* Sequentium haec constructio esse

καὶ ἐπέπεσε πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι, γιγνόμενα μὲν καὶ ἀεὶ ἐσόμενα ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ, μᾶλλον δὲ καὶ ἡσυχαίτερα καὶ τοῖς εἴδεσι διηλλαγμένα, ὡς ἂν ἕκασται αἱ μεταβολαὶ τῶν ξυντυχιῶν ἐφιστῶνται. ἐν μὲν γὰρ εἰρήνῃ καὶ ἀγαθοῖς πράγμασιν αἵ τε πόλεις καὶ οἱ ἰδιῶται ἀμείνους τὰς γνώμας ἔχουσι διὰ τὸ μὴ ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν· ὁ δὲ πόλεμος ὑφελὼν τὴν εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν ὁμοιοῖ. ἐστασίαζέ τε οὖν τὰ τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐφυστερίζοντά που πύστει τῶν προγενομένων πολὺ ἐπέφερε τὴν ὑπερβολὴν τοῦ

---

videtur: πολεμουμένων δὲ (αὐτῶν, genitivus absolutus pro casu, quem sequens verbum postulat i. e. pro dativo, qui pendet ex ἐπορίζοντο. Exempla eiusmodi genitivi passim adnotavi) ῥᾳδίως αἱ ἐπαγωγαὶ ἑκατέροις τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις ἐπορίζοντο (ἐγίνοντο, se offerebant,) καὶ τῇ τῶν ἐναντίων ξυμμαχίας κακώσει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἅμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ξυμμαχίας προςποιήσει. Vocabulum ξυμμαχίας primo loco posuit, ne opus esset bis poni; nam et ad κακώσει et ad προςποιήσει pertinet. Quos dativos explica: propter imminutionem et propter acquisitionem. Dativum ἑκατέροις paulo remotius a verbo suo ἐπορίζοντο posuit, concinnitatis cum σφίσιν αὐτοῖς causa. Porro idem dativus noto Graecismo pro ἑκατέρων est positus; cogitandum enim ἑκατέρων τοῖς νεωτερίζειν τι βουλομένοις. Hic igitur sensus est: *ac pace quidem nullam eius rei speciosam causam habuissent: neque ad ipsos arcessendos adeo prompti fuissent: bello autem coorto, utrorumque qui rerum novarum studiosi erant, iis facile se offerebat occasio accersendi socios, simul imminuendae adversae factionis, et potentiae sibimet ipsis comparandae causa.*

καὶ ἐπέπεσε — ἐφιστῶνται] Schol. ad μᾶλλον δέ adnotavit μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον. οἷον εἰπεῖν, ἐν ἄλλῃ πόλει μᾶλλον, ἐν ἄλλῃ δὲ ἧττον, τῇ μὲν πλέον, πῇ δὲ ἔλαττον, ὡς συνέβαινεν ἑκασταχοῦ. Illud μᾶλλον δέ redit ad ἐσόμενα μέν (μέν enim ad totum membrum γιγνόμενα — ἐσόμενα pertinet). Patrio sermone ita particulae δὲ vim reddas: *nur stärker bald, bald gelinder und in Art und Weise verschieden, je nachdem die Wechsel der Umstände sich ereignen.* Iungo igitur μᾶλλον γιγνόμενα καὶ ἐσόμενα, ut adverbium vice quodammodo adiectivi fungatur, ut IV, 68. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως. Conf. ad IV, 61. Neque μᾶλλον hoc loco est *potius*, sed positum pro χαλεπώτερα. Verbis μᾶλλον — διηλλαγμένα usus est Thom. M. p. 426. sine ulla scripturae discrepantia. Dio Cass. XXXVI, 3. ex hoc loco: οὐ γάρ ἐστιν ὅτε ταῦτ' οὐκ ἐγένετο, οὐδ' ἂν παύσαιτό ποτε, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ.

ἐστασίαζε — ἀτοπίᾳ] Dionys. p. 886. In τὰ τῶν πόλεων nota periphrasis est. v. Matth. §. 285. 2. Sed iam sequi debebat καὶ αἱ ἐφυστερίζουσαί που στασιάζειν, quod notavit etiam Dionysius. Nam accommodari quidem in istiusmodi circumlocutione structura solet rei, quae circumscribitur, at nonnunquam, ut hic, vocabulo, quod periphrasi inservit. Vide ad I, 110. Verba καὶ τὰ ἐφυστερίζοντα — ἄλλοθεν δύναμιν iterum habet Dionys. p. 953. cum insigni, ut hic, scripturae varietate. P. 886. ita explicat: οἱ δὲ ὑστερίζοντες ἐπιπυνθανόμενοι (legit enim ἐπιπύστει) τὰ γεγε-

καινοῦσθαι τὰς διανοίας τῶν τ' ἐπιχειρήσεων περιτεχνήσει καὶ τῶν τιμωριῶν ἀτοπίᾳ. καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη, μέλλησις δὲ προμηθὴς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν. τὸ δ' ἐμπλήκτως

νημένα παρ' ἑτέρων ἐλάμβανον ὑπερβολὴν ἐπὶ τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον.

τῶν τ' ἐπιχειρήσεων — δικαιώσει] Dionys. p. 887., qui ita interpretatur: *πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν ἐλάμβανον εἰς τὸ διανοεῖσθαί τι καινότερον περὶ τὰς τέχνας τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ περὶ τὰς ὑπερβολὰς τῶν τιμωριῶν· τά τ' εἰωθότα ὀνόματα ἐπὶ τοῖς πράγμασι λέγεσθαι μετατιθέντες ἄλλως ἠξίουν αὐτὰ καλεῖν.* Verbis *τὴν εἰωθυῖαν — ἀργόν* usus est Plut. d. discrim. adul. et amic. p. 56. B. Sallust. Cat. 52. *Iam pridem equidem nos vera rerum vocabula amisimus; quia bona aliena largiri, liberalitas; malarum rerum audacia fortitudo vocatur.* In his *ἀξίωσις τ. ὀνομάτων* est *die Bedeutung der Wörter.* Schol. *ἀξίωσιν μὲν τὴν σημασίαν εἶπε· δικαιώσει δὲ ἀντὶ τοῦ ἑαυτῶν δικαίᾳ κρίσει.* Sed *δικαίᾳ* omittere poterat. Pergit: *βούλεται δὲ εἰπεῖν, ὅτι μετέθεσαν τὰ ὀνόματα. οὐ γὰρ ὡς νενόμιστο πρόσθεν, ἐχρῶντο κατὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μεθήρμοσαν κατὰ τὴν ἑαυτῶν κρίσιν.* Latine dixeris *arbitratus.* Adnotavit Krueger. p. 153. repugnare verborum *τὴν εἰωθυῖαν — ἐς τὰ ἔργα* conformationem iis, quae de positione articuli Matth. Gr. §. 270. disputat; scilicet articulum ex eius regula inserendum fuisse post *ἀξίωσιν*, ut esset *ἀξίωσιν τὴν ἐς τὰ ἔργα.* Praeceptum Matthiaei ut aliis locis refellatur, hoc certe non refellitur. Nam traiecta verba sunt, sic autem in verum ordinem reponenda: *τὴν ἀξίωσιν ὀνομάτων εἰωθυῖαν ἐς τὰ ἔργα*, ut *ἐς* pendeat ex *εἰωθυῖαν*, et sensus sit, qualem Dionysius expressit; *ἐς τὰ ἔργα* autem pro *ἐπὶ τοῖς ἔργοις* sive *τῶν ἔργων*, et supplendum ad participium: *εἶναι τῶν ἔργων* sive *λέγεσθαι ἐπὶ τοῖς ἔργοις.* De voce *περιτέχνησις* v. Popp. prol. t. I. p. 253. collato Krueger. ad Dionysium p. LIII. Wyttenb. ad Plut. Moral. t. II. p. 13. *Lips.* locum ita interpretatur: *consuetam verborum significationem mutarunt in rebus iustitiae*, i. e. nova corruptaque iustitiae opinione mutarunt rerum consueta nomina. Quo eum induxit prava de sensu vocis *δικαίωσις* opinio, et sequentibus statim exemplis ipsius scriptoris refellitur, ubi non de iustitia et iniustitia loquitur, sed de vitiis virtutum nominibus insignitis et contra, velut huius aetatis hominibus temeritatem ait fortitudinem appellatam esse et similia. Equidem ita interpretor: *Civitates igitur seditionibus agitabantur, et illae, in quibus seditiones serius excitabantur, quoniam quae ante se acciderant, fama acceperant, multum superabant addita solertia novum aliquid excogitandi, inventis tum dolosis inimicorum adoriendorum rationibus, tum inauditis suppliciorum generibus.* Nisi praestat *ultionum generibus. Quinetiam usitatam in rebus vocabulorum significationem arbitratu suo immutarunt.*

τόλμα μὲν — ἀργόν] Dionys. p. 808. Verba *τόλμα — εὐπρεπής* idem habet p. 887., ubi sensum ait sic clarius exprimi: *τὴν μὲν γὰρ τόλμαν ἀνδρίαν ἐκάλουν, τὴν δὲ μέλλησιν δειλίαν.* Verba *τόλμα —*

ὀξὺ ἀνδρὸς μοίρᾳ προςετέθη, ἀσφάλεια δὲ τὸ ἐπιβουλεύσασθαι, ἀποτροπῆς πρόφασις εὔλογος. καὶ ὁ μὲν χαλεπαίνων πιστὸς ἀεί, ὁ δ᾽ ἀντιλέγων αὐτῷ ὕποπτος. ἐπιβουλεύσας δέ τις τυχὼν ξυνετὸς καὶ ὑπονοήσας ἔτι δεινότερος· προβουλεύσας δὲ ὅπως μηδὲν αὐτῶν δεήσει, τῆς τε ἑταιρίας διαλυτὴς καὶ

πρόσχημα adscripsit Hermogen. d. ideis I, 6. habetque partem verborum etiam Aristid. de dict. civ. p. 192.

τὸ δὲ σῶφρον — ἀργόν] Dionys. p. 888., ubi ait κυριώτερον δ᾽ ἂν οὕτως ἐλέχθη· οἱ δὲ σώφρονες ἄνανδροι καὶ οἱ συνετοὶ πρὸς ἅπαντα ἐν ἅπασιν ἀργοί. Eadem verba usque ad πρόσχημα habet Thom. M. p. 758. Similiter Plato Polit. VIII. p. 560. D. τὴν μὲν αἰδῶ ἠλιθιότητα ὀνομάζοντες ὠθοῦσιν (οἱ ἀλαζόνες λόγοι) ἔξω ἀτίμως φυγάδα, σωφροσύνην δὲ ἀνανδρίαν καλοῦντές τε καὶ προπηλακίζοντες ἐκβάλλουσι, μετριότητα δὲ καὶ κοσμίαν δαπάνην, ὡς ἀγροικίαν οὖσαν πείθοντες, ὑπερορίζουσι. Similiter etiam Dionys. A. R. IX, 53. p. 1891. Alia eiusmodi ὑποκορισμοῦ exempla addidit Krueger. in Addendis ad Dionys. p. LIII. Plut. Solon. c. 15. Phot. p. 460., laudatque in hanc rem Ruhnk. ad Timae. p. 266. Sturz. Lexic. Xenoph. p. 393. Wyttenb. ad Plut. Moral. t. I. p. 362. Addit Wasse Aristot. Rhet. I, 9. p. 724. Philon. d. fortitud. p. 571. Lucret. IV, 1154., (cuius loco valde similia sunt Horatiana Serm. I, 3, 40. sqq.) Tacit. Agr. c. 21.

τὸ — ἐμπλήκτως ὀξύ] i. e. *unbesonnene Leidenschaftlichkeit.* v. Lobeck. ad Soph. Aiac. 1345. Mox ἀνδρὸς μοίρᾳ προςετέθη est: *maris animi loco habebatur*, quod solennius est exprimere per: ἐν ἀνδρείας μοίρᾳ τιθέναι. v. Viger. p. 112.

ἀσφάλεια — ὕποπτος] Dionys. p. 888., qui καὶ ἐν τούτοις, ait, πάλιν ἄδηλον μέν ἐστι, τίνα βούλεται δηλοῦν τὸν χαλεπαίνοντα καὶ περὶ τίνος, τίνα δὲ τὸν ἀντιλέγοντα καὶ ἐφ᾽ ὅτῳ. Krueger. et Popp. obs. p. 47. dativum praeferunt ἀσφαλείᾳ, qui est apud Dionysium, sed altero loco p. 954. nominativus extat. Dativus ordine verborum non commendatur; legitur tamen etiam apud Scholiasten: τὸ ἐπιπολὺ βουλεύσασθαι δι᾽ ἀσφάλειαν πρόφασις ἀποτροπῆς ἐνομίζετο. Scriptura aliquot codicum ἀσφάλεια τοῦ ἐπιβουλεύσασθαι ex interpretamento orta est. Mihi verum videtur nominativus; τὸ ἐπιβουλεύσασθαι autem est: *quod attinet ad insidias, in Rücksicht auf* sive *gegen Nachstellungen.* v. Herm. ad Sophocl. Aiac. 114. Philoct. 1236. Ἀποτροπὴν intelligo *detrectationem, Abwendung, Ausweichung, Scheu, mit dem Gegner anzubinden.* Propter proxime sequentia Dionys. Thucydidem iure notasse videtur. Mihi sensus videtur: qui hostiliter agebat, pro certo homine; qui obloquebatur, i. e. qui amicitiam servandam, pacem obtinendam esse suadebat, suspectus habebatur. Est enim pravorum hominum, semper sese pravis adiungere et suspectos habere bonos, ut qui natura sibi adversarii sint. *Wer immer feindlich auftrat, galt für zuverlässig: wer gegen jenen war und Frieden zu erhalten suchte, war verdächtig, als passe er nicht zu ihm.* Id quod statim sequentibus explanare voluisse videtur.

ἐπιβουλεύσας — ἐκπεπληγμένος] Dionys. p. 888. οὔτε ὁ τυχὼν ἐμφαίνει μᾶλλον ὃ βούλεται δηλοῦν, οὔτε ὁ αὐτὸς τυχών τε καὶ ἐπιβουλεύσας νοεῖσθαι δύναται, εἴγε ὁ μὲν τυχὼν ἐπὶ τοῦ κατορθώσαντος καὶ ἐπιτυχόντος ὃ ἤλπισε λέγεται, ὁ δὲ νοήσας ἐπὶ τοῦ προαισθομένου

τοὺς ἐναντίους ἐκπεπληγμένος. ἁπλῶς δὲ ὁ φθάσας τὸν μέλλοντα κακόν τι δρᾶν ἐπῃνεῖτο, καὶ ὁ ἐπικελεύσας τὸν μὴ διανοούμενον. καὶ μὴν καὶ τὸ ξυγγενὲς τοῦ ἑταιρικοῦ ἀλλοτριώτερον ἐγένετο διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν· οὐ γὰρ μετὰ τῶν κειμένων νόμων ὠφελείας αἱ τοιαῦται ξύνοδοι, ἀλλὰ παρὰ τοὺς καθεστῶτας πλεονεξίᾳ. καὶ τὰς ἐς σφᾶς

τὸ μήπω πραχθὲν, ἀλλ' ἔτι μέλλον κακόν. καθαρὸς δὲ καὶ τηλαυγὴς ὁ νοῦς οὕτως ἂν ἦν· οἵ τ' ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις, εἰ κατορθώσειαν, δεινοί, καὶ οἱ τὰς ἐπιβουλὰς προεπινοοῦντες, εἰ φυλάξαιντο, ἔτι δεινότεροι, ὁ δὲ προειδόμενος, ὅπως μηδὲν αὐτῷ δεήσει μήτ' ἐπιβουλῆς μήτε φυλακῆς, τάς τε ἑταιρίας διαλύειν ἐδόκει καὶ τοὺς ἐναντίους ἐκπεπλῆχθαι. Minus recte Scholiastes: ὁ δὲ προσκοπῶν, δηλονότι ὅπως μήτε ἐπιβουλεύειν μήτ' *ἐπιβουλεύεσθαι* ἀνάγκη τις αὐτῷ γένηται, διαλύειν τὴν ἑταιρίαν ὑπωπτεύετο. Ἑταιρία et *societatem* et *amicitiam* significare videtur, nisi malis *factionem*. Alterum praefert Lobeck. ad Soph. Aiac. 682. Heilmannus: *Wer andern Schlingen legte, war gescheut; und wer den Fallstrick entdeckte, hiess vollends ein durchtriebener Kopf; hingegen wer zum voraus seine Maassregeln so nahm, dass er keines von beiden brauchte, von dem hiess es, er sei ein Freundschaftsstörer und fürchte sich vor dem Gegenpart.*

ἁπλῶς — διανοούμενον] Dionys. p. 890. Haec ne repugnent modo dictis, ὁ φθάσας non cogitandus est qui evitat insidias, sed qui praevertitur eas damnum hosti inferendo.

καὶ μὴν καὶ — τολμᾶν] Dionys. l. l. τὸ ξυγγενὲς, ait, καὶ τὸ ἑταιρικὸν κείμενον μετείληπται, τό τε ἀπροφασίστως τολμᾶν ἄδηλον, εἴτε ἐπὶ τῶν φίλων κεῖται νῦν εἴτε ἐπὶ τῶν συγγενῶν. Αἰτίαν γὰρ ἀποδιδοὺς, δι' ἣν τοὺς συγγενεῖς ἀλλοτριωτέρους ἔκρινον τῶν φίλων ἐπιτίθησιν, ὅτι τόλμαν ἀπροφάσιστον παρείχοντο. Σαφὴς δ' ἂν ἦν λόγος, εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν σχηματίζων· καὶ μὴν καὶ τὸ ἑταιρικὸν οἰκειότερον ἐγένετο τοῦ συγγενοῦς διὰ τὸ ἑτοιμότερον εἶναι ἀπροφασίστως τολμᾶν. In eandem sententiam Scholiastes: καὶ μὴν καὶ οἱ συγγενεῖς τῶν φίλων ἀλλοτριώτεροι ἐνομίζοντο διὰ τὸ ἑτοιμότερον τολμᾶν ὑπὲρ τῶν φίλων τοὺς φίλους ἢ τοὺς συγγενεῖς. In hac collocatione verborum sane potius ἀνετοιμότερον exspectes.

οὐ γὰρ μετὰ — πλεονεξίᾳ] Dionys. l. l. ὁ μὲν νοῦς ἐστι τοιόσδε· οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς κατὰ νόμον ὠφελείαις αἱ τῶν ἑταιριῶν ἐγίγνοντο σύνοδοι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παρὰ τοὺς νόμους τι πλεονεκτεῖν. Schol. οὐ γὰρ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ὠφελεῖσθαι θέλοντες τοιαύτας ἐποιοῦντο συστάσεις καὶ ἑταιρίας, ἀλλὰ παρὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, διὰ πλεονεξίαν. Cetera quae in hoc scholio sunt, non pertinent ad hoc lemma, sed ad γενναιότητι] ἀντὶ τοῦ χρηστότητι καὶ ἁπλότητι. His enim addenda, quae vulgo post διὰ πλεονεξίαν in scholio ad nostrum locum leguntur: τοῖς ὀρθῶς — καθεστήκεσαν. Sed quem volunt Dionysius et scholiastes, sensus non inest in verbis scriptoris, nisi reponas ὠφελείᾳ, *nam huiusmodi sodalitiorum coetus non utilitatis causa legitimae, sed ambitione contra leges in republica obtinentes fiebant.* Coniecturam ὠφελείᾳ Valla iuvat. Vulgata hunc sensum habere videtur: *fiebant eiusmodi sodalitia, ut leges latae adiuvarentur*, qui minus aptus est ad hunc nexum orationis. Sed fortasse vulgatae interpretationem hanc: *ob commoda, quae leges latae concederent, percipienda* tuearis loco II, 39.

αὐτοὺς πίστεις οὐ τῷ θείῳ νόμῳ μᾶλλον ἐκρατύνοντο ἢ τῷ κοινῇ τι παρανομῆσαι. τά τε ἀπὸ τῶν ἐναντίων καλῶς λεγόμενα ἐνεδέχοντο ἔργων φυλακῇ, εἰ προὔχοιεν, καὶ οὐ γενναιότητι. ἀντιτιμωρήσασθαί τέ τινα περὶ πλείονος ἦν ἢ αὐτὸν μὴ προπαθεῖν. καὶ ὅρκοι εἴ που ἄρα γένοιντο ξυναλλαγῆς, ἐν τῷ αὐτίκα πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι ἴσχυον οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν· ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι ὁ φθάσας θαρσῆσαι, εἰ ἴδοι ἄφρακτον, ἥδιον διὰ τὴν πίστιν ἐτιμωρεῖτο ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς, καὶ τό τε ἀσφαλὲς ἐλογίζετο καὶ ὅτι ἀπάτῃ περιγενόμενος ξυνέσεως ἀγώνισμα προςελάμβανε. ῥᾷον

---

ubi verba *μετὰ νόμων τὸ πλέον ἢ τρόπων ἀνδρείας* significant *fortitudinem, quam leges efficiunt in civibus* contrariam fortitudini insitae natura. Iam ut *νόμων* ibi est genitivus subiecti, ita hic erit; ut *νόμων ὠφέλεια* non sit utilitas legibus allata, sed utilitas *νομίμη*, quam leges concedunt. Ita nonnunquam fit, ut substantivum genitivo alius substantivi iunctum loco adiectivi sit, ut apud Euripidem Bacchis 388. *ὁ τῆς ἡσυχίας βίοτος* pro *βίος ἥσυχος*. v. Matth. Gr. §. 430. init. Eodem modo *ἄστρων εὐφρόνη* ap. Sophocl. Electr. 19. explicatur ab Herm. ad Viger. p. 879., qui pro *εὐφρόνη ἀστερόεσσα* dictum ait. Atque haec nunc mihi magis placet explicatio. Adde ad IV, 126.

τά τε ἀπὸ τῶν — γενναιότητι] Schol. *ἀντὶ τοῦ χρηστότητι καὶ ἁπλότητι. τοῖς ὀρθῶς ὑπὸ τῶν ἐξ ἐναντίας λεγομένοις ἐπείθοντο οὐ δι' εὐγνωμοσύνην οὐδὲ δι' ἁπλότητα, ἀλλὰ εἰ ἔργῳ κρείσσους ἦσαν αὐτοὶ τῶν ἐναντίων καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθειστήκεσαν*, quod scholion loco alieno collocatum esse vulgo et huc pertinere modo docui. *Ἔργων φυλακῇ* dictum puto pro *διὰ τὸ ἔργοις πεφυλαγμένοι εἶναι*. Heilmannus: *annehmliche Erklärungen vom Gegentheil wurden angenommen, in so fern man sich ohnehin in genugsamer Verfassung fand, und nicht aus einem edelmüthigen Vertrauen.*

καὶ ὅρκοι — δύναμιν] Dionys. p. 891. *ἐν τούτοις ὑπέρβατόν τε καὶ περίφρασις. οἱ μὲν γὰρ ὅρκοι τῆς ξυναλλαγῆς τὸ σημαινόμενον ἔχουσι τοιοῦτον· οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ που ἄρα γένοιντο. τὸ δὲ ἴσχυον δι' ὑπερβάτου κείμενον τῷ αὐτίκα ἕπεται· βούλεται γὰρ δηλοῦν· ἐν τῷ παραυτίκα ἴσχυον. τὸ δὲ πρὸς τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι οὐκ ἐχόντων ἄλλοθεν δύναμιν σαφέστερον ἂν ἦν οὕτως ἐξενεχθέν· διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἄλλην ἔχειν δύναμιν κατὰ τὸ ἄπορον ἑκατέρῳ διδόμενοι. τὸ δὲ κατάλληλον τῆς διανοίας ἦν ἂν τοιοῦτο· οἱ δὲ περὶ τῆς φιλίας ὅρκοι, εἴ που ἄρα γένοιντο, ἀπορίᾳ πίστεως ἄλλης ἑκατέρῳ διδόμενοι, ἐν τῷ παραχρῆμα ἴσχυον.* Scholiastes: *καὶ ὁπότε ὅρκους παράσχοιεν ἀλλήλοις περὶ διαλλαγῆς, παραυτίκα μόνον ἴσχυον οἱ ὅρκοι, καὶ μέχρι τούτου ἐπίστευον αὐτοῖς, ἕως ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ἄλλως πιστεῦσαι καθεστήκεσαν. ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, εἰ ἦσαν ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πιστεῦσαι τῇ ἑαυτῶν δυνάμει καὶ ἐπιθέσθαι τῇ ἑτέρων δυνάμει, ἴσχυον ἐν αὐτοῖς οἱ ὅρκοι· εἰ δὲ συνέβη τινὰ αὐτῶν δυνηθῆναι, παρ' οὐδὲν θέμενος τοὺς ὅρκους ἐπετίθετο.* Verba *καὶ ὅρκοι — ξυναλλαγῆς* adscripsit Thom. M. p. 238.

ἐν δὲ τῷ παρατυχόντι — προςελάμβανε] Dionys. p. 892. *τὸ παρατυχὸν ἀντὶ τοῦ παραχρῆμα κεῖται, τό τε ἄφρακτον ἀντὶ τοῦ ἀφυλάκτου, καὶ τὸ ἥδιον τιμωρεῖσθαι διὰ τὴν πίστιν μᾶλλον ἢ ἀπὸ τοῦ προφανοῦς σκοτεινῶς περιπέφρασται καὶ ἐλλείπει τι μόριον εἰς τὸ συμπλη-*

δ᾽ οἱ πολλοὶ κακοῦργοι ὄντες δεξιοὶ κέκληνται ἢ ἀμαθεῖς ἀγαθοί, καὶ τῷ μὲν αἰσχύνονται, ἐπὶ δὲ τῷ ἀγάλλονται. πάντων δ᾽ αὐτῶν αἴτιον ἀρχὴ ἡ διὰ πλεονεξίαν καὶ φιλοτιμίαν· ἐκ δ᾽ αὐτῶν καὶ ἐς τὸ φιλονεικεῖν καθισταμένων τὸ πρόθυμον. οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι προστάντες μετ᾽ ὀνόματος ἑκάτεροι εὐπρεποῦς, πλήθους τε ἰσονομίας πολιτικῆς καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος προτιμήσει, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ θεραπεύοντες ἆθλα ἐποιοῦντο, παντὶ δὲ τρόπῳ ἀγωνιζόμενοι ἀλλήλων περιγίγνεσθαι ἐτόλμησάν τε τὰ δεινότατα, ἐπεξῄεσάν τε τὰς τιμωρίας ἔτι μείζους, οὐ μέχρι τοῦ δικαίου καὶ τῇ πόλει ξυμφόρου προτιθέντες, ἐς δὲ τὸ ἑκατέροις που ἀεὶ ἡδονὴν ἔχον ὁρίζοντες καὶ ἢ μετὰ ψήφου ἀδίκου καταγνώσεως ἢ χειρὶ κτώμενοι τὸ κρατεῖν ἑτοῖμοι ἦσαν τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν ἐκπιμπλάναι.

ρωθῆναι τὴν νόησιν. εἰκάζειν δέ ἐστιν, ὅτι τοῦτο βούλεται λέγειν· εἰ δέ που παρατύχοι τινὶ καιρὸς καὶ μάθοι τὸν ἐχθρὸν ἀφύλακτον, ἥδιον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι πιστεύσαντι ἐπέθετο μᾶλλον ἢ φυλαττομένῳ, καὶ συνέσεως δόξαν προσελάμβανε, τό τε ἀσφαλὲς λογιζόμενος καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ περιεγένετο. Scholiastes non *τό τε*, sed *τότε* legit, ut apparet ex eius adnotatione: ἐν δὲ τῷ συμβαίνοντι καὶ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὁ ἀπὸ τύχης ἐσχηκὼς πρῶτος τὸ θαῤῥῆσαι καὶ δυνηθῆναι ἡδύτερον μᾶλλον διὰ τὴν πίστιν ἐπετίθετο ἤπερ ἐκ τοῦ προφανοῦς μαχόμενος. καὶ τότε μάλιστα ἀσφαλὲς ἐνόμιζε τὸ ἐπιτίθεσθαι, διὰ τὸ ἄφρακτον εὑρεῖν τὸν ἐναντίον, τοῦ ὅρκου τῷ θάῤῥει. καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἥδιον μετὰ τὸν ὅρκον ἐτιμωρεῖτο, ὅτι δόξαν φρονήσεως ἐλάμβανε, τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ τῇ τέχνῃ περιγενόμενος. Male Krueger. p. 158. *τό τε* accipit pro *τοῦτό τε*, nam structura verborum haec est: *καὶ ἐλογίζετο τό τε ἀσφαλὲς καὶ ὅτι — προσελάμβανε*, ut sibi respondeant *τε* et alterum *καί*. Quare etiam coniectura eiusdem et Reiskii *καὶ ἔτι ἀπάτῃ* reiicienda est, sic enim particula *τε* post *τὸ* supervacanea esset. *Opportunitate oblata qui prior virium fiduciam nactus esset, si minus munitum animadvertisset adversarium, ob fidem eum libentius ulciscebatur, quam palam, partim quod hoc tutius putabat, partim quod prudentiae laudem sibi victoriae praemium accedere.* De hoc significatu vocis *ἀγώνισμα* vide ad I, 22.

ῥᾷον — ἀγάλλονται] Dionys. p. 893. Ad vocem *ἀγαθοί* supplendum *ὄντες* esse, putavit Reisk. At Krueger. p. 159. *ὄντες* ex abundantia positum existimat, ut solet poni a Graecis post *καλεῖσθαι*. v. Matth. Gr. p. 797., et locum sic interpretatur: *vulgus facilius nefarios callidos se dici patiuntur, quam bonos simplices; et huius quidem nominis eos pudet, illo vero gloriantur.* Non probo; nam sic dixisset *κακοῖργοι δεξιοὶ ὄντες — ἀμαθεῖς ἀγαθοί.* Vera videtur Reiskii ratio et nimis quaesita altera; id quod collocatio participii *ὄντες* indicat. Iacobi: *Denn die meisten Menschen wollen lieber für böse und klug als für einfältig und rechtschaffen gelten; sie schämen sich des letztern, wie sie sich das andre zur Ehre anrechnen.*

πάντων δ᾽ αὐτῶν — διεφθείροντο] Dionys. p. 894.

οἱ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσι — ἐκπιμπλάναι] De optimatum popularique imperio v. Poppon. proleg. t. II. p. 28. Pro dativo *προτιμήσει* exspectes genitivum *προτιμήσεως*, qui pendet ex *ὀνόματος*, vel

ὥστε εὐσεβείᾳ μὲν οὐδέτεροι ἐνόμιζον, εὐπρεπείᾳ δὲ λόγου οἷς ξυμβαίη ἐπιφθόνως τι διαπράξασθαι, ἄμεινον ἤκουον. τὰ δὲ μέσα τῶν πολιτῶν ὑπ' ἀμφοτέρων ἢ ὅτι οὐ ξυνηγωνίζοντο ἢ φθόνῳ τοῦ περιεῖναι διεφθείροντο. οὕτω πᾶσα ἰδέα κατέστη 83 κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ, καὶ τὸ εὔηθες,

---

addere debebat δῆθεν, *anteponentes scilicet vel civilem populi aequabilitatem, vel moderatam optimatum dominationem.* Latinum fecit hunc locum Sallust. Cat. 38. *Per illa tempora quicunque rempublicam agitavere, honestis nominibus, alii sicuti iura populi defenderunt, pars quo senatus auctoritas maxima foret, bonum publicum simulantes pro sua quisque potentia certabant, neque illis modestia neque modus contentionis erat: utrique victoriam crudeliter exercebant.* In his προςτιθέντες habent Dionys. et K. Ferri tamen potest vulgata, quoniam de imperium habentibus, nimirum quos dixit vel imperium populare vel optimatium tuitos esse loquitur. Dionysii scripturam praefert Krueger. p. 161. Vid. de differentia horum verborum ad III, 44.

εὐσεβείᾳ — ἤκουον] Haack. et qui cum eo hunc errorem communem habet Krueger. ad Dionys. p. 161. non recordati, νομίζειν nostro scriptori cum dativo iungi, velut II, 38.; ubi vide notam, varie locum tentarunt. Schol. vocabulum ἐπιφθόνως in bonam partem accipiens ita interpretatur: ὥςτε μετ' εὐσεβείας μὲν πρᾶξαί τι οὐδετέρῳ φροντὶς ἦν οὐδὲ σπουδή· οἷς τισὶ δὲ συνέβαινεν ἐξαπατήσασι διὰ λόγου τινὸς εὐπρεποῦς πρᾶξαί τι γενναῖον, οὗτοι ἐπῃνοῦντο. Iam quae sequuntur in eodem scholio ad vocem εὔηθες paulo inferius positam spectant. Et ἐπιφθόνως est *cum invidia, etwas Gehässiges, Abscheuliches.* De duabus interpretationibus, quas Heilm. proposuit, altera in nota posita praeferenda videtur: *religio neutris ulla erat; sed speciosis nominibus facta obtegentes, si qui nefasti quid perpetrassent, melius audiebant.* Hoc dicit: si religio hos homines et divini numinis metus retinuisset, multa inauditae adhuc immanitatis admittere horruissent; iam quae nefaria patrabant, quae aliis temporibus homines abominati essent, nunc vel excusabant, vel levia esse putabant, vel speciosa nomina praetexentes defendebant; quo factum est, ut conscelerati homines melius audirent.

φθόνῳ] Schol. οἱ δὲ μέσοι τῶν πολιτῶν (τουτέστιν οἱ μηδετέρῳ μέρει προςτιθέμενοι, μήτε τῷ τῶν δημοτικῶν μήτε τῷ τῶν ὀλιγαρχικῶν, ἀλλ' ἡσυχάζοντες καὶ μὴ θέλοντες στασιάζειν) ὑπ' ἀμφοτέρων ἐφθείροντο, ἢ ὅτι οὐ συνηγωνίζοντο τοῖς στασιώταις παρακαλοῦσιν, ἢ φθονούμενοι ὑπὸ τῶν στασιαζόντων, ὡς ἀπειθεῖς αὐτοῖς εἶναι θέλοντες, unde patet, περιεῖναι ei visum significare: *superiores esse*, ideoque *dicto non audientes.* Mihi videtur significari: *superstites e certamine esse.* Heilm.: *oder weil man es nicht leiden konnte, dass sie so glücklich davon kommen sollten.*

83. Dionys. p. 895. usque ad finem huius cap.

τὸ εὔηθες] τὸ ἁπλοῦν, τὸ ἀπόνηρον. Schol. σημείωσαι δὲ, ait, τὸ εὔηθες ἐπὶ καλοῦ. Et huc pertinet scholion alieno loco vulgo positum: τὸ δὲ εὔηθες τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ ἀπόνηρον δηλοῖ. Idem monent Photius, Suidas, Moeris, Anecdota Bekk. I. p. 91. Etym. M. Thom. M. p. 382. Conf. Suidas in ἡδύς· εὐήθης· ἐκάλουν δὲ οὕτω καὶ τοὺς ὑπομώρους. Wesseling. ad Diod. V. p. 383. Albert. ad

οὗ τὸ γένναιον πλεῖστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠφανίσθη, τὸ δὲ ἀντιτετάχθαι ἀλλήλοις τῇ γνώμῃ ἀπίστως ἐπὶ πολὺ διήνεγκεν· οὐ γὰρ ἦν ὁ διαλύσων οὔτε λόγος ἐχυρὸς οὔτε ὅρκος φοβερός, κρείσσους δὲ ὄντες ἅπαντες λογισμῷ ἐς τὸ ἀνέλπιστον τοῦ βεβαίου, μὴ παθεῖν μᾶλλον προεσκόπουν ἢ πιστεῦσαι ἐδύναντο. καὶ οἱ φαυλότεροι γνώμην ὡς τὰ πλείω περιεγίγνοντο· τῷ γὰρ δεδιέναι τό τε αὐτῶν ἐνδεὲς καὶ τὸ τῶν ἐναντίων ξυνετὸν μὴ λόγοις τε ἥσσους ὦσι καὶ ἐκ τοῦ πολυτρόπου αὐτῶν τῆς γνώμης φθάσωσι προεπιβουλευόμενοι, τολμηρῶς πρὸς τὰ ἔργα ἐχώρουν. οἱ δὲ καταφρονοῦντες κἂν προαισθέσθαι καὶ ἔργῳ οὐδὲν σφᾶς δεῖν λαμβάνειν ἃ γνώμῃ ἔξεστιν ἄφρακτοι μᾶλλον διεφθείροντο.

84 [Ἐν δ' οὖν τῇ Κερκύρᾳ τὰ πολλὰ αὐτῶν προετολμήθη, καὶ ὁπόσα ὕβρει μὲν ἀρχόμενοι τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ ὑπὸ

Hesych. in *εὐήθεια* et *εὔηθες*. Foesius oec. Hippocrat. p. 248. Polluc. III, 119. Confer nostrum: *Einfalt*, quod et ipsum duos significatus habet; Galli *bonhommie*. Add. Krueger.

κρείσσους — ἐδύναντο] Scholiastes: *ῥέποντες δὲ οἱ ἄνθρωποι τοῖς λογισμοῖς πρὸς τὸ μὴ ἐλπίζειν τινὰ πίστιν καὶ βεβαιότητα προενοοῦντο μᾶλλον, ἵνα μὴ πάθωσιν αὐτοὶ κακῶς. πιστεῦσαι δὲ οὐκ ἐδύναντο.* Paulo ante *καταγελασθὲν ἠφανίσθη* interpretor: *ridiculo fuit et paulatim evanuit*, et *διήνεγκεν* cum scholiaste: *κρεῖττον ἐγένετο.* Mox de verbis *φαυλότεροι γνώμην* vide ad III, 37.

οἱ δὲ καταφρονοῦντες] i. e. *οἱ δὲ διὰ καταφρόνησιν αὐτῶν πεποιθότες, κἂν προαισθέσθαι καὶ — δεῖν λαμβάνειν* etc. Sic Herodotus I, 66. *καὶ δή σφιν οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσιν* etc., ubi v. interpp.

84. *Ἐν δ' οὖν — αὐτῶν*] Memorabile extat scholion ad hoc caput, sani iudicii plenum, quod iuvat paulo accuratius exsequi: *τὰ ὠβελισμένα οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξε Θουκυδίδου εἶναι. ἀσαφῆ γὰρ καὶ τῷ τύπῳ τῆς ἑρμηνείας καὶ τοῖς διανοήμασι πολὺν ἐμφαίνοντα τὸν νεωτερισμόν.* Verissime si quid video. Prima enunciatio per tres optativos pendentes ex *ὁπόσα* continuatur, qui, cum nulla sententia principali inclusi sint, neque in rotunditatem periodi conformati, orationem languidam reddunt, et gressum eius lentum frigidumque, ideoque ab indole Thucydidis abhorrent. Verbis *ὕβρει τὸ πλέον ἢ σωφροσύνῃ* comparatio instituitur inepta, quae historicum nostrum imitatur quidem, sed alieno tempore. Ubi enim perpetrata sunt, qualia tunc Corcyrae, quid opus erat dicere, ea *non temperanter* patrata esse? *Ἀρχόμενοι* dixit respiciens, ut videtur, illa cap. 81. *καὶ ἔδοξε μᾶλλον ὠμὴ στάσις, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο*, porro illa cap. 85. *οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὀργαῖς ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο*, quae verba prorsus praeter necessitatem adiecta essent, si quod tractamus caput genuinum esset. Verba *ὑπὸ — παρασχόντων* non habent, unde pendeant. Verbum *ἀνταμυνόμενοι* nonnisi semel apud Thucydidem IV, 19. legitur, neque id debebat ex hoc loco spurio tanquam Thucydideum afferre Herm. ad Soph. Antig. 639. Deinde non minus absurda sunt illa *πενίας τῆς εἰωθυίας* et *διὰ πάθους*,

τῶν τὴν τιμωρίαν παρασχόντων οἱ ἀνταμυνόμενοι δράσειαν, πενίας δὲ τῆς εἰωθυίας ἀπαλλαξείοντές τινες, μάλιστα δ' ἂν διὰ πάθους ἐπιθυμοῦντες τὰ τῶν πέλας ἔχειν, παρὰ δίκην γιγνώσκοιεν, οἵ τε μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ ἀπὸ ἴσου δὲ μάλιστα ἐπιόντες, ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερόμενοι ὠμῶς καὶ ἀπαραιτήτως ἐπέλθοιεν. ξυνταραχθέντος τε τοῦ βίου ἐς τὸν καιρὸν τοῦτον τῇ πόλει καὶ τῶν νόμων κρατήσασα ἡ ἀνθρωπεία φύσις εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν ἀσμένη ἐδήλωσεν ἀκρατὴς μὲν ὀργῆς οὖσα, κρείσσων δὲ τοῦ δικαίου, πολεμία δὲ τοῦ προύχοντος· οὐ γὰρ ἂν τοῦ τε ὁσίου τὸ τι-

---

nam et quod consuetum est, facilius toleratur, neque causa fit novarum rerum quaerendarum, et quid verba *διὰ πάθους* sibi velint, velim mihi aliquis explicet. Auctores seditionum ponit primo loco nescio quos *ὕβρει ἀρχομένους ἀνταμυνομένους*, secundo paupertatis exuendae cupidos et fortunas alienas occupantes, tertio non habendi cupidos, sed *ἀπὸ ἴσου μάλιστα ἐπιόντας* et hos postremos dicit *ἀπαιδευσίᾳ ὀργῆς πλεῖστον ἐκφερομένους*. At qualis contrariorum positio: *μὴ ἐπὶ πλεονεξίᾳ ἀπὸ ἴσου δέ!* Ecquid vel cogitari stolidius, vel dici potest obscurius? Nam *ἀπὸ ἴσου* quidem nihil aliud in hoc nexu esse potest nisi vel *paribus viribus*, vel *ex aequo*, quibuscum quam conveniat *ἡ ἀπαιδευσία ὀργῆς*, intelligis. Profecto haec si cognita fuissent Dionysio, aut pro eo, quod verum est, i. e. pro spuriis habuisset, aut Thucydideae *σκολιότητος* exemplum ea ponere non neglexisset. At, puto, meliora quae sequuntur. Sequitur politici scilicet hominis *γνωμολογία*, vir plane Thucydideus et ipse Thucydides. Animadverte primum genitivum absolutum *ξυνταραχθέντος τοῦ βίου*, quem excipit nominativus absolutus *ἡ ἀνθρωπεία φύσις*, quae verba sumsit e Thuc. I, 22., nisi sic malis, verbis *καὶ τῶν νόμων* apodosin incipere; id quod ut in tam vili corpore flocci facio. Sed illud: *εἰωθυῖα καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἀδικεῖν*, et illa: *ἀσμένως ἐδήλωσεν ἀκρατὴς ὀργῆς οὖσα*, i. e. *vel adversus leges peccare solita* et *libenter se impotentem irae esse manifestavit*, qui a sano homine proferri potuisse iudices? Deinde velim doceri, quinam sit *ὁ προύχων*, cui inimica dicitur humana natura. Verba *οὐ γὰρ ἂν — τὸ φθονοῦν* qui nullam prorsus de authentia et integritate huius panni dubitationem habuit, Heilm. ita interpretatur: *gewiss, man würde nicht die heiligsten Pflichten dem Vergnügen an der Rache, noch das Bewusstseyn, niemand Unrecht gethan zu haben, zeitlichen Vortheilen aufopfern, wo nicht der Neid eine so schädliche Gewalt über die Menschen hätte.* Ubi ineptus interpolator male intellectam formulam *ἐν ᾧ*, quae nihil aliud significare potest nisi *dum*, posuit pro *εἰ μή*. Hoc est illud quod Cicero dixit: *quosdam, cum mutila quaedam et hiantia locuti sunt, quae vel sine magistro facere potuerunt, germanos se putare Thucydidas* (orat. c. 9.) In postremis dicere velle videtur, violare talibus temporibus homines illas leges, quas si non violarent, sperare possent fore ut salvi abirent, si quando ipsi vincantur, et hostibus succumbant. Ubi plane non habent verba *περὶ τῶν τοιούτων*, quo referantur. Abi iam, veterator, non laudo. Recens haec adiecta esse, probat etiam scholiorum paucitas, et grammaticorum silentium.

μωρεῖσθαι προὐτίθεσαν τοῦ τε μὴ ἀδικεῖν τὸ κερδαίνειν, ἐν ᾧ μὴ βλάπτουσαν ἰσχὺν εἶχε τὸ φθονεῖν. ἀξιοῦσί τε τοὺς κοινοὺς περὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι νόμους, ἀφ᾽ ὧν ἅπασιν ἐλπὶς ὑπόκειται σφαλεῖσι κἂν αὐτοὺς διασώζεσθαι, ἐν ἄλλων τιμωρίαις προκαταλύειν καὶ μὴ ὑπολείπεσθαι, εἴ ποτε ἄρα τις κινδυνεύσας τινὸς δεήσεται αὐτῶν.]

85 Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν Κερκυραῖοι τοιαύταις ὀργαῖς ταῖς πρώταις ἐς ἀλλήλους ἐχρήσαντο, καὶ ὁ Εὐρυμέδων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ταῖς ναυσίν· ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων, διεσώθησαν γὰρ αὐτῶν ἐς πεντακοσίους, τείχη τε λαβόντες, ἃ ἦν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκείας γῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι ἐλῄζοντο τοὺς ἐν τῇ νήσῳ καὶ πολλὰ ἔβλαπτον, καὶ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο ἐν τῇ πόλει. ἐπρεσβεύοντο δὲ καὶ ἐς τὴν Λακεδαίμονα καὶ Κόρινθον περὶ καθόδου· καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπράσσετο, ὕστερον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι διέβησαν ἐς τὴν νῆσον ἑξακόσιοι μάλιστα οἱ πάντες, καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ᾖ τοῦ ἄλλο τι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς, ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι ἔφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει καὶ τῆς γῆς ἐκράτουν.

86 Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος Ἀθηναῖοι εἴκοσι ναῦς ἔστειλαν ἐς Σικελίαν καὶ Λάχητα τὸν Μελανώπου στρατηγὸν αὐτῶν καὶ Χαροιάδην τὸν Εὐφιλήτου. οἱ γὰρ Συρακόσιοι καὶ Λεοντῖνοι ἐς πόλεμον ἀλλήλοις καθέστασαν. ξύμμαχοι δὲ τοῖς μὲν Συρακοσίοις ἦσαν πλὴν Καμαριναίων αἱ ἄλλαι Δωρίδες πόλεις αἵπερ καὶ πρὸς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων τὸ πρῶτον ἀρχομένου τοῦ πολέμου ξυμμαχίαν ἐτάχθησαν, οὐ μέντοι ξυνεπολέμησάν γε· τοῖς δὲ Λεοντίνοις αἱ Χαλκιδικαὶ πόλεις καὶ Καμάρινα· τῆς δὲ Ἰταλίας Λοκροὶ μὲν Συρακοσίων ἦσαν, Ῥηγῖνοι δὲ κατὰ τὸ ξυγγενὲς Λεοντίνων. ἐς οὖν τὰς Ἀθήνας πέμψαντες οἱ τῶν Λεοντίνων ξύμμαχοι κατά τε παλαιὰν ξυμμαχίαν καὶ ὅτι Ἴωνες ἦσαν πείθουσι τοὺς Ἀθηναίους πέμψαι

---

85. *καὶ τὰ πλοῖα — ᾖ*] Zonar. p. 242., ubi male *οὕτως* pro *ὅπως*. Suidas in *ἀπόγνοια*. Verba *ὅπως — γῆς* Thom. M. p. 91. De formula *ἄλλο τι* (*πράττειν*) *ἢ* confer III, 39. 58. IV, 14. Ernest. Glossar. Liv. *nihil aliud.* Matth. Gr. §. 612. III.

86. Expeditionem hanc Lachetis memorat etiam schol. Aristoph. Vesp. 240. Causam belli et Gorgiae legationem fuse narrat Diodor. XII, 53., ubi vide Wesseling.

αἱ ἄλλαι — ξυνεπολέμησαν] Vide an hinc aliquantulum lucis affundatur verbis II, 7. *πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσαις* (*ναυσὶν*) *ἐξ Ἰταλίας καὶ Σικελίας.* Puto meam sententiam, ibi prolatam, his firmari: cogito, Dorienses Italiae Siciliaeque naves Lacedaemoniis initio belli praebuisse vacuas, propter consanguinitatem, ipsos non militasse, propter longinquitatem viae. Quare recte puto iungi ibi *ταῖς ναυσὶν αὐτοῦ ὑπαρχούσαις ἐξ Ἰτ. κ. Σ.*

σφίσι ναῦς· ὑπὸ γὰρ τῶν Συρακοσίων τῆς τε γῆς εἴργοντο καὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἔπεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς μὲν οἰκειότητος προφάσει, βουλόμενοι δὲ μήτε σῖτον ἐς τὴν Πελοπόννησον ἄγεσθαι αὐτόθεν, πρόπειράν τε ποιούμενοι εἰ σφίσι δυνατὰ εἴη τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πράγματα ὑποχείρια γενέσθαι. καταστάντες οὖν ἐς Ῥήγιον τῆς Ἰταλίας τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο μετὰ τῶν ξυμμάχων. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

87 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἡ νόσος τὸ δεύτερον ἐπέπεσε τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκλιποῦσα μὲν οὐδένα χρόνον τὸ παντάπασιν, ἐγένετο δέ τις ὅμως διακωχή. παρέμεινε δὲ τὸ μὲν ὕστερον οὐκ ἔλασσον ἐνιαυτοῦ, τὸ δὲ πρότερον καὶ δύο ἔτη, ὥςτε Ἀθηναίων γε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν. τετρακοσίων γὰρ ὁπλιτῶν καὶ τετρακιςχιλίων οὐκ ἐλάσσους ἀπέθανον ἐκ τῶν τάξεων καὶ τριακοσίων ἱππέων, τοῦ δὲ ἄλλου ὄχλου ἀνεξεύρετος ἀριθμός. ἐγένοντο δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τότε σεισμοὶ τῆς γῆς ἔν τε Ἀθήναις καὶ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἐν Βοιωτοῖς καὶ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ τῷ Βοιωτίῳ.

88 Καὶ οἱ μὲν ἐν Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος τριάκοντα ναυσὶ στρατεύουσιν ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους καλουμένας· θέρους γὰρ δι' ἀνυδρίαν ἀδύνατα ἦν ἐπιστρατεύειν. νέμονται δὲ Λιπαραῖοι αὐτὰς Κνιδίων ἄποικοι ὄντες. οἰκοῦσι δ' ἐν μιᾷ τῶν νήσων οὐ μεγάλῃ, καλεῖται δὲ Λιπάρα· τὰς δὲ ἄλλας ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι γεωργοῦσι Διδύ-

---

87. *ὥςτε Ἀθηναίων — δύναμιν*] Locus valde turbatus a librariis et multa scripturae varietate insignis. Vulgo ita exhibetur: *ὥςτε Ἀθηναίους τε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον τούτου ἐπίεσε καὶ ἐκάκωσε τὴν δύναμιν.* A. B. E. F. H. K. L. N. O. P. c. d. f. g. h. i. *Ἀθηναίων γε.* Q. *Ἀθηναίους γε.* Porro *τούτου* omittunt A. B. E. I. L. N. O. P. c. d. f. h. i. *τούτοις* e. *ἐκάκωσε* A. B. E. F. H. K. N. c. f. g. h. omissis *ἐπίεσε καί.* Valla: *adeo ut nihil magis Atheniensium vires afflixerit.* Nostram scripturam etiam scholiastes agnoscit. Idem adnotavit, in alio codice inveniri id quod vulgo legitur. *Τούτου* tamen et ipse agnoscit, quod interpretamentum deinde in Basileensem edit. receptum est. Thucydidem nusquam dicere *πιέζειν τὴν δύναμίν τινος*, sed ubique *πιέζειν τινά*, adnotavit Popp. obs. p. 126., qui ita coniicit legendum esse: *ὥςτε Ἀθηναίους γε μὴ εἶναι ὅ,τι μᾶλλον ἐκάκωσε τὴν δύναμιν.* Sic ait intelligi, quomodo alicui in mentem venire potuerit, ut *ἐπίεσε καὶ* inserendum censeret. Paulo ante verba *ἐγένετο — διακωχή* adscripsit Thom. M. p. 217. Cod. Lugdun. ap. Valcken. ad Ammon. p. 24. habet *διοκωχή*. Vide notam ad I, 40.

ἐκ τῶν τάξεων] Schol. *ἐκ τῶν συντάξεων, τῶν πολεμικῶν δηλονότι.* Videntur graviter armati significari, qui alias conscripti *ἐκ καταλόγου* dicuntur, i. e. ex albo militari, unde dicuntur *ὁπλῖται ἐκ καταλόγου* VI, 43. v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 283. t. II. p. 35. Hemsterh. ad Lucian. t. I. p. 425. Schneider. ad Aristot. Polit. V, 2, 8. Sturz. lex. Xenoph. t. II. p. 688. Conf. ad VII, 20.

μην καὶ Στρογγύλην καὶ Ἱεράν. νομίζουσι δὲ οἱ ἐκείνῃ ἄνθρωποι ἐν τῇ Ἱερᾷ ὡς ὁ Ἥφαιστος χαλκεύει, ὅτι τὴν νύκτα φαίνεται πῦρ ἀναδιδοῦσα πολὺ καὶ τὴν ἡμέραν καπνόν. κεῖνται δὲ αἱ νῆσοι αὗται κατὰ τὴν Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων γῆν, ξύμμαχοι δ' ἦσαν Συρακοσίων. τεμόντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι τὴν γῆν, ὡς οὐ προςεχώρουν, ἀπέπλευσαν ἐς τὸ Ῥήγιον. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ πέμπτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

89 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι μέχρι μὲν τοῦ ἰσθμοῦ ἦλθον ὡς ἐς τὴν Ἀττικὴν ἐςβαλοῦντες Ἄγιδος τοῦ Ἀρχιδάμου ἡγουμένου Λακεδαιμονίων βασιλέως, σεισμῶν δὲ γενομένων πολλῶν ἀπετράποντο πάλιν καὶ οὐκ ἐγένετο ἐςβολή. καὶ περὶ τούτους τοὺς χρόνους τῶν σεισμῶν κατεχόντων τῆς Εὐβοίας ἐν Ὀροβίαις ἡ θάλασσα ἐπελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε οὔσης γῆς καὶ κυματωθεῖσα ἐπῆλθε τῆς πόλεως μέρος τι, καὶ τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δ' ὑπενόστησε, καὶ θάλασσα νῦν ἐστι πρότερον οὖσα γῆ· καὶ ἀνθρώπους διέφθειρεν ὅσοι μὴ ἐδύναντο φθῆναι πρὸς τὰ μετέωρα ἀναδραμόντες. καὶ περὶ Ἀταλάντην τὴν ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουν-

---

88. νομίζουσι] „In fabulosis, quae perpauca duntaxat attigit, λέγεται ponere solet Thucydides; quo historicorum principe mihi quidem minus digna videntur, quae prostant in fine p. 221. [*Duk.* III, 88.] νομίζουσι δὲ etc. quo libenter referrem scholion e MS. ad finem p. 219. [III, 84.] relatum: τὰ ὠβελισμένα οὐδενὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξε Θουκυδίδου εἶναι.“ Valcken. ad Herodot. VII, 198. Quo iure scholion illud huc retulerit, supra ad cap. 84. vidimus, neque in his quidquam est ἀθουκυδίδειον, ex meo quidem sensu. Fortasse offendit verbis Σικελῶν καὶ Μεσσηνίων, quibuscum confer Καύνου καὶ Καρίας I, 116. ubi vide.

89. κατεχόντων] i. e. *terrae motu saeviente Orobiis in Euboea.* Mox legendum videtur ἐπανελθοῦσα ἀπὸ τῆς τότε γῆς. Sensus enim est: mare terrae motu a litore repulsum deinde fluctibus agitatum in partem urbis recidisse. Atque tum ἐπανελθοῦσα tum ἀπὸ τῆς ποτὲ γῆς Scholiastes legisse videtur. Sed τότε non mutaverim, vulgatam cum Enenkelio interpretans: *mare illatum per illam regionem, qua tunc terra erat.* Etiam alter Scholiastes ἐπανελθοῦσα legisse videtur; utrumque scholion sic habet: ἐπανελθοῦσα ἡ θάλασσα μέρος ἀπὸ τῆς ποτὲ οὔσης γῆς ἐπῆλθε καὶ κατέλαβε. καλῶς δὲ εἶπε, τῆς ποτὲ οὔσης γῆς, ὡς νῦν θαλάσσης οὔσης, δηλονότι διὰ τὸν σεισμόν. Ἄλλοι δὲ οὕτως· ἡ θάλασσα εἰς ἑαυτὴν ἐπαναχωρήσασα καὶ ὑποστρέψασα ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὰ κυματώδη — αὖθις δ' ἐλθοῦσα ἐπὶ τὴν γῆν κατέλαβε μέρος τι ἕτερον τῆς γῆς, ὅπερ πρότερον οὐ κατεῖχε. Cod. e. ἐπεξελθοῦσα. Nisi igitur malis ἀπελθοῦσα, certe ἐπανελθοῦσα recipiendum videtur. Prius quodammodo suadent Grammatici Suidas, Zonaras et Anecd. Bekk. I. p. 421. ἀπελθῇ, ἀντὶ τοῦ ἐπανελθῇ, Θουκυδίδης. Deinde τὸ μὲν — τὸ δὲ non possunt non nominativi esse. Huc pertinet Zonaras: ὑπενόστησεν, ὑπανεχώρησεν.

τίοις νῆσον παραπλησία γίγνεται ἐπίκλυσις καὶ τοῦ τε φρουρίου τῶν Ἀθηναίων παρεῖλε καὶ δύο νεῶν ἀνειλκυσμένων τὴν ἑτέραν κατέαξεν. ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Πεπαρήθῳ κύματος ἐπαναχώρησίς τις, οὐ μέντοι ἐπέκλυσέ γε· καὶ σεισμὸς τοῦ τείχους τι κατέβαλε καὶ τὸ πρυτανεῖον καὶ ἄλλας οἰκίας ὀλίγας. αἴτιον δ' ἔγωγε νομίζω τοῦ τοιούτου, ᾗ ἰσχυρότατος ὁ σεισμὸς ἐγένετο, κατὰ τοῦτο ἀποστέλλειν τε τὴν θάλασσαν καὶ ἐξαπίνης πάλιν ἐπισπωμένην βιαιότερον τὴν ἐπίκλυσιν ποιεῖν· ἄνευ δὲ σεισμοῦ οὐκ ἄν μοι δοκεῖ τὸ τοιοῦτο ξυμβῆναι γενέσθαι.

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους ἐπολέμουν μὲν καὶ ἄλλοι ὡς ἑκάστοις ξυνέβαινεν ἐν τῇ Σικελίᾳ, καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελιῶται ἐπ' ἀλλήλους στρατεύοντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ξὺν τοῖς σφετέροις ξυμμάχοις· ἃ δὲ λόγου μάλιστα ἄξια ἢ μετὰ τῶν Ἀθηναίων οἱ ξύμμαχοι ἔπραξαν ἢ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους οἱ ἀντιπολέμιοι, τούτων μνησθήσομαι. Χαροιάδου γὰρ ἤδη τοῦ Ἀθηναίων στρατηγοῦ τεθνηκότος ὑπὸ Συρακοσίων πολέμῳ Λάχης ἅπασαν ἔχων τῶν νεῶν τὴν ἀρχὴν ἐστράτευσε μετὰ τῶν ξυμμάχων ἐπὶ Μυλὰς τὰς τῶν Μεσσηνίων. ἔτυχον δὲ δύο φυλαὶ ἐν ταῖς Μυλαῖς τῶν Μεσσηνίων φρουροῦσαι καί τινα καὶ ἐνέδραν πεποιημέναι τοῖς ἀπὸ τῶν νεῶν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τούς τε ἐκ τῆς ἐνέδρας τρέπουσι καὶ διαφθείρουσι πολλούς, καὶ τῷ ἐρύματι προσβαλόντες ἠνάγκασαν ὁμολογίᾳ τήν τε ἀκρόπολιν παραδοῦναι καὶ ἐπὶ Μεσσήνην ξυστρατεῦσαι. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπελθόντων οἱ Μεσσήνιοι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν ξυμμάχων προσεχώρησαν καὶ αὐτοὶ ὁμήρους τε δόντες καὶ τἆλλα πιστὰ παρασχόμενοι. **90**

Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα μὲν ναῦς ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, ὧν ἐστρατήγει Δημοσθένης τε ὁ Ἀλκισθένους καὶ Προκλῆς ὁ Θεοδώρου, ἑξήκοντα δὲ ἐς Μῆλον καὶ δισχιλίους ὁπλίτας, ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου. τοὺς γὰρ Μηλίους ὄντας νησιώτας καὶ οὐκ ἐθέλοντας ὑπακούειν οὐδὲ ἐς τὸ αὐτῶν ξυμμαχικὸν ἰέναι ἐβούλοντο προσαγαγέσθαι. ὡς δὲ αὐτοῖς δῃουμένης τῆς γῆς οὐ προσεχώρουν, ἄραντες ἐκ τῆς Μήλου αὐτοὶ μὲν ἔπλευσαν ἐς Ὠρωπὸν τῆς πέραν γῆς, ὑπὸ νύκτα δὲ σχόντες εὐθὺς ἐπορεύοντο οἱ ὁπλῖται ἀπὸ τῶν νεῶν πεζῇ ἐς Τάναγραν τῆς Βοιωτίας. οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ Ἀθηναῖοι Ἱππονίκου **91**

ἐγένετο — τις] Thom. M. p. 333. ubi est *μέντοι* pro *δὲ καί*.

90. πεποιημέναι] πεποιηκέναι L. O. P. unde πεποιηκυῖαι efficit Coraes ad Plutarch. t. I. p. 375.

91. Ἱππονίκου] v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. II. p. 14. Heind. ad Plat. Cratyl. p. 5.

τε τοῦ Καλλίου στρατηγοῦντος καὶ Εὐρυμέδοντος τοῦ Θουκλέους ἀπὸ σημείου ἐς τὸ αὐτὸ κατὰ γῆν ἀπήντων. καὶ στρατοπεδευσάμενοι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ Τανάγρᾳ ἐδῄουν καὶ ἐνηυλίσαντο. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ μάχῃ κρατήσαντες τοὺς ἐπεξελθόντας τῶν Ταναγραίων καὶ Θηβαίων τινὰς προςβεβοηθηκότας καὶ ὅπλα λαβόντες καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν, οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐπὶ τὰς ναῦς. καὶ παραπλεύσας ὁ Νικίας ταῖς ἑξήκοντα ναυσὶ τῆς Λοκρίδος τὰ ἐπιθαλάσσια ἔτεμε καὶ ἀνεχώρησεν ἐπ᾽ οἴκου.

92 Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίαις ἀποικίαν καθίσταντο ἀπὸ τοιᾶςδε γνώμης. Μηλιῆς οἱ ξύμπαντες εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, Ἱερῆς, Τραχίνιοι· τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων ὁμόρων ὄντων τὸ πρῶτον μελλήσαντες Ἀθηναίοις προςθεῖναι σφᾶς αὐτούς, δείσαντες δὲ μὴ οὐ σφίσι πιστοὶ ὦσι, πέμπουσιν ἐς Λακεδαίμονα, ἑλόμενοι πρεσβευτὴν Τισαμενόν. ξυνεπρεσβεύοντο δὲ αὐτοῖς καὶ Δωριῆς ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ ἐφθείροντο. ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις βουλόμενοι καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν. καὶ ἅμα τοῦ πρὸς Ἀθηναίους πολέμου καλῶς αὐτοῖς ἐδόκει ἡ πόλις καθίστασθαι· ἐπί τε γὰρ τῇ Εὐβοίᾳ ναυτικὸν παρασκευασθῆναι ἄν, ὥςτ᾽ ἐκ βραχέος τὴν διάβασιν γίγνεσθαι, τῆς τε ἐπὶ Θρᾴκης παρόδου χρησίμως ἕξειν. τό τε ξύμπαν ὥρμηντο τὸ χωρίον κτίζειν. πρῶτον μὲν οὖν ἐν Δελφοῖς τὸν θεὸν ἐπήροντο· κελεύοντος δὲ ἐξέπεμψαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν τε καὶ τῶν περιοίκων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τὸν βουλόμενον ἐκέλευον ἕπεσθαι πλὴν γ᾽ Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἐθνῶν. οἰκισταὶ δὲ τρεῖς Λακεδαιμονίων ἡγήσαντο Λέων καὶ Ἀλκίδας καὶ Δαμάγων. καταστάντες δὲ ἐτείχισαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἣ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα Θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τεσσαράκοντα, τῆς δὲ θαλάσσης εἴκοσι. νεώριά τε παρεσκευάζοντο καὶ ἤρξαντο κατὰ Θερμοπύλας κατ᾽ αὐτὸ τὸ στενόν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς

93 εἴη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τῆς πόλεως ταύτης ξυνοικιζομένης τὸ πρῶτον ἔδεισάν τε καὶ ἐνόμισαν ἐπὶ τῇ Εὐβοίᾳ μάλιστα καθίστασθαι, ὅτι βραχύς ἐστιν ὁ διάπλους πρὸς τὸ Κήναιον τῆς Εὐβοίας. ἔπειτα μέντοι παρὰ δόξαν αὐτοῖς ἀπέβη· οὐ γὰρ ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῆς δεινὸν οὐδέν. αἴτιον δὲ ἦν· οἵ τε Θεσσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλῃ ἰσχύι παροικῶσιν,

---

92. Δωριῆς] Δώριον Priscian. p. 1099. *Putsch.*

ἔφθειρον καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστάτοις, ἕως ἐξετρύχωσαν γενομένους τὸ πρῶτον καὶ πάνυ πολλούς· πᾶς γάρ τις Λακεδαιμονίων οἰκιζόντων θαρσαλέως ᾔει, βέβαιον νομίζων τὴν πόλιν. οὐ μέντοι ἥκιστα οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ ἀφικνούμενοι τὰ πράγματά τε ἔφθειρον καὶ ἐς ὀλιγανθρωπίαν κατέστησαν, ἐκφοβήσαντες τοὺς πολλούς, χαλεπῶς τε καὶ ἔστιν ἃ οὐ καλῶς ἐξηγούμενοι, ὥςτε ῥᾷον ἤδη αὐτῶν οἱ πρόςοικοι ἐπεκράτουν.

94 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ἐν τῇ Μήλῳ οἱ Ἀθηναῖοι κατείχοντο καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν Ἀθηναῖοι περὶ Πελοπόννησον ὄντες πρῶτον ἐν Ἐλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουρούς τινας λοχήσαντες διέφθειραν; ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον, Ἀκαρνᾶσί τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ πλὴν Οἰνιαδῶν ξυνέσποντο, καὶ Ζακυνθίοις καὶ Κεφαλλῆσι καὶ Κερκυραίων πεντεκαίδεκα ναυσί. καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι, τῆς τε ἔξω γῆς δῃουμένης καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκάς ἐστι καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἠξίουν Δημοσθένην τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥᾳδίως τ' ἂν ἐκπολιορκῆσαι πόλεώς τε ἀεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Δημοσθένης δ' ἀναπείθεται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπὸ Μεσσηνίων ὡς καλὸν αὐτῷ στρατιᾶς τοσαύτης ξυνειλεγμένης Αἰτωλοῖς ἐπιθέσθαι, Ναυπάκτῳ τε πολεμίοις οὖσι, καὶ ἢν κρατήσῃ αὐτῶν, ῥᾳδίως καὶ τὸ ἄλλο Ἠπειρωτικὸν τὸ ταύτῃ Ἀθηναίοις προςποιήσειν. τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ καὶ σκευῇ ψιλῇ χρώμενον, οὐ χαλεπὸν ἀπέφαινον, πρὶν ξυμβοηθῆσαι, καταστραφῆναι. ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδώτοις, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτᾶσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται· τούτων γὰρ ληφθέντων ῥᾳδίως καὶ τἆλλα προςχωρήσειν. 95 ὁ δὲ τῶν Μεσσηνίων χάριτι πεισθεὶς καὶ μάλιστα νομίσας ἄνευ τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως τοῖς Ἠπειρώταις ξυμμάχοις μετὰ τῶν Αἰτωλῶν δύνασθαι ἂν κατὰ γῆν ἐλθεῖν ἐπὶ Βοιωτοὺς διὰ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικὸν ἐκ

---

93. νεοκαταστάτοις] ἀντὶ τοῦ νεωστὶ κατῳκισμένοις explicant Photius, Suidas, Phavorinus.

94. Λευκαδίας] Ita soli habere videntur E. G. ceteri Ἀρκαδίας. Valla iam lectionem receptam in suo codice invenit; nam vertit: *apud Ellomenum Leucadiae.* Prorsus ab hoc loco abhorret mentio Arcadiae.

δεξιᾷ ἔχων τὸν Παρνασσόν, ἕως καταβαίη ἐς Φωκέας, οἳ προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων ἀεί ποτε φιλίαν ξυστρατεύειν ἢ κἂν βίᾳ προςαχθῆναι· καὶ Φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ Βοιωτία ἐστίν· ἄρας οὖν ξύμπαντι τῷ στρατεύματι ἀπὸ τῆς Λευκάδος ἀκόντων Ἀκαρνάνων παρέπλευσεν ἐς Σόλλιον. κοινώσας δὲ τὴν ἐπίνοιαν τοῖς Ἀκαρνᾶσιν, ὡς οὐ προςεδέξαντο διὰ τῆς Λευκάδος τὴν οὐ περιτείχισιν, αὐτὸς τῇ λοιπῇ στρατιᾷ, Κεφαλλῆσι καὶ Μεσσηνίοις καὶ Ζακυνθίοις καὶ Ἀθηναίων τριακοσίοις τοῖς ἐπιβάταις τῶν σφετέρων νεῶν, αἱ γὰρ πεντεκαίδεκα τῶν Κερκυραίων ἀπῆλθον νῆες, ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλούς. ὡρμᾶτο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. οἱ δὲ Ὀζόλαι οὗτοι Λοκροὶ ξύμμαχοι ἦσαν, καὶ ἔδει αὐτοὺς πανστρατιᾷ ἀπαντῆσαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐς τὴν μεσόγειαν· ὄντες γὰρ ὅμοροι τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ ὁμόσκευοι μεγάλη ὠφέλεια ἐδόκουν εἶναι ξυστρατεύοντες μάχης τε ἐμπειρίᾳ

96 τῆς ἐκείνων καὶ χωρίων. αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου τῷ ἱερῷ, ἐν ᾧ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ ἀποθανεῖν, χρησθὲν αὐτῷ ἐν Νεμέᾳ τοῦτο παθεῖν, ἅμα τῇ ἕῳ ἄρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν. καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλειον καὶ τῇ τρίτῃ Τείχιον, ἔμενέ τε αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν ἐς

---

95. ἐν δεξιᾷ ἔχων] A. B. vulgo ἔχον.

ξυστρατεύειν] v. Poppo proleg. t. I. p. 158. Conf. IV, 24. ubi post ἤλπιζον infertur infinitivus tum aoristi tum praesentis.

οὐ περιτείχισιν] Eustath. ad Hom. Il. I. p. 111. *Rom.* ὅτι μυριαχοῦ φίλον τοῖς ῥήτορσιν ἀντὶ καταφάσεων εἰειδεῖ χρῆσθαι σχήματι τῷ κατὰ ἀπόφασιν, ὡς καὶ ὅτε εἴπῃ τὸ οὐ γάρ μιν ἀφαυρότατος βάλεν, ἀλλὰ δηλαδὴ ὁ ἰσχυρότατος, οὕτω καὶ ὧδέ φησιν· ὡς οὐ γήθησεν Ἀχιλλεὺς ἰδὼν τοὺς ἐκ βασιλέως κήρυκας, ἀλλ' ὑπελυπήθη δηλονότι. τοιοῦτον καὶ τῶν ὕστερον Ἐπικούρου μὲν τὸ οὐ παραγένησις ἤτοι ἀποδημία, καὶ Θουκυδίδου τὸ διὰ τὴν οὐ περιτείχισιν, ἤγουν τὸ ἀτείχιστον. vid. ad I, 137. Mox vulgo μεσόγειον. Receptam scripturam praebent A. B. E. F. H. Q. e. g. μεσόγεαν I. μεσόγαιαν S.

96. Ἡσίοδος] v. Pindar. fragmenta t. III. p. 137. *Heyn.* apud Boeckh. Vol. II. P. II. p. 557. Procli Vit. Hesiodi p. 3. *Dind.* μετὰ τὴν νίκην ἣν αὐτὸν νενικηκέναι φασὶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ Ἀμφιδάμαντος εἰς Δελφοὺς ἐπορεύθη καὶ ἐδόθη αὐτῷ οὑτοσὶ ὁ χρησμός, ei fato destinatum esse in luco Iovis Nemei obire. ὁ δὲ τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Νεμέαν φυγὼν εἰ Οἰνόῃ τῆς Λοκρίδος ὑπὸ Ἀμφιφάνους καὶ Γανύκτορος τῶν Φηγέως παίδων ἀναιρεῖται καὶ ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς φθείρας τὴν ἀδελφὴν ἐκείνων Κλυμένην, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Στησίχορος· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Οἰνόη Διὸς Νεμείου ἱερόν. v. Holsten. ad Stephan. Byzant. in Νεμέα. Fusius causam mortis exponit Plutarch. Dioclis conviv. versus fin. De casu absoluto χρησθέν v. Herm. ad Viger. p. 769, 213.

Κροκύλειον] Eustath. ad Homer. Il. II. p. 307. τὰ Κροκύλεια δὲ καὶ ἑνικῶς εὕρηται τὸ Κροκύλειον. μέμνηται δὲ τῆς νήσου ταύτης καὶ

Εὐπάλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε· τὴν γὰρ γνώμην εἶχε τἆλλα καταστρεψάμενος οὕτως ἐπὶ Ὀφιονέας, εἰ μὴ βούλοιντο ξυγχωρεῖν, ἐς Ναύπακτον ἐπαναχωρήσας στρατεῦσαι ὕστερον. τοὺς δὲ Αἰτωλοὺς οὐκ ἐλάνθανεν αὕτη ἡ παρασκευὴ οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεβουλεύετο, ἐπειδή τε ὁ στρατὸς ἐςεβεβλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες, ὥςτε καὶ οἱ ἔσχατοι Ὀφιονέων οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς ἐβοήθησαν. τῷ δὲ Δημοσθένει 97 τοιόνδε τι οἱ Μεσσήνιοι παρῄνουν ὅπερ καὶ τὸ πρῶτον· ἀναδιδάσκοντες αὐτὸν τῶν Αἰτωλῶν ὡς εἴη ῥᾳδία ἡ αἵρεσις ἰέναι ἐκέλευον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τὰς κώμας καὶ μὴ μένειν ἕως ἂν ξύμπαντες ἀθροισθέντες ἀντιτάξωνται, τὴν δ' ἐν ποσὶν ἀεὶ πειρᾶσθαι αἱρεῖν. ὁ δὲ τούτοις τε πεισθεὶς καὶ τῇ τύχῃ ἐλπίσας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἠναντιοῦτο, τοὺς Λοκροὺς οὐκ ἀναμείνας οὓς αὐτῷ ἔδει προςβοηθῆσαι, ψιλῶν γὰρ ἀκοντιστῶν ἐνδεὴς ἦν μάλιστα, ἐχώρει ἐπὶ Αἰγιτίου, καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ ἐπιών. ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Αἰτωλοί, βεβοηθηκότες γὰρ ἤδη ἦσαν ἐπὶ τὸ Αἰγίτιον, προςέβαλλον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις καταθέοντες ἀπὸ τῶν λόφων ἄλλοι ἄλλοθεν καὶ ἐςηκόντιζον, καὶ ὅτε μὲν ἐπίοι τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ὑπεχώρουν, ἀναχωροῦσι δὲ ἐπέκειντο· καὶ ἦν ἐπὶ πολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί, ἐν οἷς ἀμφοτέροις ἥσσους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. μέχρι μὲν οὖν οἱ τοξόται εἶχόν 98 τε τὰ βέλη αὐτοῖς καὶ οἷοί τε ἦσαν χρῆσθαι, οἱ δὲ ἀντεῖχον· τοξευόμενοι γὰρ οἱ Αἰτωλοὶ ἄνθρωποι ψιλοὶ ἀνεστέλλοντο· ἐπειδὴ δὲ τοῦ τε τοξάρχου ἀποθανόντος οὗτοι διεσκεδάσθησαν καὶ αὐτοὶ ἐκεκμήκεσαν [καὶ] ἐπὶ πολὺ τῷ αὐτῷ πόνῳ

Θουκυδίδης. ἐθνικὸν αὐτῆς Κροτυλεύς. Oppidum erat, non insula. v. Popp. prol. t. II. p. 161. De sinu Meliaco v. Strab. p. 651. Alm. et de scriptura Popp. l. l. p. 301. In fine huius capitis Steph. Byz. legit ἐπεβοήθησαν.

97. τῷ δὲ Δημοσθένει — αἱρεῖν] Schol. non legit ἐκέλευον, ut patet ex eius explicatione: τῷ δὲ Δημοσθένει τοιόνδε τι παρῄνουν οἱ Μεσσήνιοι, ἰέναι αὐτὸν ἐπὶ κώμην ἑκάστην, διδάσκοντες αὐτὸν ὅτι ῥᾳδία ἐστὶν ἡ αἵρεσις αὐτῶν, πρὶν συστραφῆναι πάντας καὶ ἅμα γενέσθαι. Nec Valla expressit. Nolim tamen invitis codicibus eiicere.

διώξεις — ὑπαγωγαί] Etym. M. p. 777, 21. Phot. et Suidas in ὑπαγωγάς. Zonar. in ὑπαγωγή.

98. καὶ ἐπὶ πολύ] Particulam καί, quam omnes libri tuentur, deletam vult Popp. obs. p. 230. Sed eam defendit Krueger. ad Dionys. p. 274. dicitque vim intendendi habere, sic dici καὶ μάλα, καὶ πάλαι, καὶ ἄγαν, καὶ πάνυ, καὶ πολύ, καὶ τὸ κάρτα et simi-

ξυνεχόμενοι οἵ τε Αἰτωλοὶ ἐνέκειντο καὶ ἐσηκόντιζον, οὕτω δὴ τραπόμενοι ἔφευγον, καὶ ἐσπίπτοντες ἔς τε χαράδρας ἀνεκβάτους καὶ χωρία ὧν οὐκ ἦσαν ἔμπειροι διεφθείροντο· καὶ γὰρ ὁ ἡγεμὼν αὐτοῖς τῶν ὁδῶν Χρόμων ὁ Μεσσήνιος ἐτύγχανε τεθνηκώς. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ ἐσακοντίζοντες πολλοὺς μὲν αὐτοῦ ἐν τῇ τροπῇ κατὰ πόδας αἱροῦντες ἄνθρωποι ποδώκεις καὶ ψιλοὶ διέφθειρον, τοὺς δὲ πλείους τῶν ὁδῶν ἁμαρτάνοντας καὶ ἐς τὴν ὕλην ἐςφερομένους, ὅθεν διέξοδοι οὐκ ἦσαν, πῦρ κομισάμενοι περιεπίμπρασαν· πᾶσά τε ἰδέα κατέστη τῆς φυγῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀθηναίων, μόλις τε ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνεῶνα τῆς Λοκρίδος, ὅθενπερ καὶ ὡρμήθησαν, οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον. ἀπέθανον δὲ τῶν τε ξυμμάχων πολλοὶ καὶ αὐτῶν Ἀθηναίων ὁπλῖται περὶ εἴκοσι μάλιστα καὶ ἑκατόν, τοσοῦτοι μὲν τὸ πλῆθος καὶ ἡλικία ἡ αὐτή· οὗτοι βέλτιστοι δὴ ἄνδρες ἐν τῷ πολέμῳ τῷδε ἐκ τῆς Ἀθηναίων πόλεως διεφθάρησαν. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ ἕτερος στρατηγὸς Προκλῆς. τοὺς δὲ νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενοι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ἀναχωρήσαντες ἐς Ναύπακτον ὕστερον ἐς τὰς Ἀθήνας ταῖς ναυσὶν ἐκομίσθησαν. Δημοσθένης δὲ περὶ Ναύπακτον καὶ τὰ χωρία ταῦτα ὑπελείφθη, τοῖς πεπραγμένοις φοβούμενος τοὺς Ἀθηναίους.

99 Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καὶ οἱ περὶ Σικελίαν Ἀθηναῖοι πλεύσαντες ἐς τὴν Λοκρίδα ἐν ἀποβάσει τέ τινι τοὺς προςβοηθήσαντας Λοκρῶν ἐκράτησαν καὶ περιπόλιον αἱροῦσιν ὃ ἦν ἐπὶ τῷ Ἄληκι ποταμῷ.

100 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Αἰτωλοὶ προπέμψαντες πρότερον ἔς τε Κόρινθον καὶ ἐς Λακεδαίμονα πρέσβεις Τόλοφόν τε τὸν Ὀφιονέα καὶ Βοριάδην τὸν Εὐρυτᾶνα καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀπόδωτον πείθουσιν ὥςτε σφίσι πέμψαι στρατιὰν ἐπὶ Ναύπακτον διὰ τὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπαγωγήν. καὶ ἐξέπεμψαν Λακεδαιμόνιοι περὶ τὸ φθινόπωρον τριςχιλίους ὁπλίτας

---

lia, quae cognoscere licet ab ipso. Id quod acciperem ad retinendam vulgatam, si καὶ ἐπὶ πολύ cum ἐκεκμήκεσαν iungi liceret. Quod cum fieri non possit, sed particulae illae ad ξυνεχόμενοι spectare videantur, et καὶ structuram verborum turbet; et ipse delendum esse puto. De toxarcho v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 223. t. II. p. 207. Paulo inferius ἐκφερομένους Bekk. legendum censet pro ἐςφερομένους. Idem coniecturam Benedicti τῷ στρατοπέδῳ recepit pro τῶν στρατοπέδων.

99. περιπόλιον] Vulgo per literam maiusculam efferunt, at non nomen proprium est. v. Polluc. IX, 16. Suid. in περιπόλους. Schol. οὐ χωρίου ὄνομα τὸ περιπόλιον, ἀλλὰ φρουρίου τινὸς ἐν ᾧ περίπολοι φρουροῦσιν. v. Duker. ad VI, 45. VII, 48. Conf. infra ad c. 115

τῶν ξυμμάχων. τούτων ἦσαν πεντακόσιοι ἐξ Ἡρακλείας τῆς ἐν Τραχῖνι πόλεως τότε νεοκτίστου οὔσης· Σπαρτιάτης δ᾽ ἦρχεν Εὐρύλοχος τῆς στρατιᾶς καὶ ξυνηκολούθουν αὐτῷ Μακάριος καὶ Μενεδαῖος οἱ Σπαρτιᾶται. ξυλλεγέντος δὲ τοῦ 101 στρατεύματος ἐς Δελφοὺς ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀζόλαις· διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο ἀποστῆσαι αὐτούς. ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἔχθος δεδιότες· καὶ αὐτοὶ πρῶτον δόντες ὁμήρους καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι φοβουμένους τὸν ἐπιόντα στρατόν, πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς Μυονέας, ταύτῃ γὰρ δυςεςβολώτατος ἡ Λοκρίς, ἔπειτα Ἰπνέας καὶ Μεσσαπίους καὶ Τριταιέας καὶ Χαλαίους καὶ Τολοφωνίους καὶ Ἡσσίους καὶ Οἰανθέας. οὗτοι καὶ ξυνεστράτευον πάντες. Ὀλπαῖοι δὲ ὁμήρους μὲν ἔδοσαν, ἠκολούθουν δὲ οὔ· καὶ Ὑαῖοι οὐκ ἔδοσαν ὁμήρους πρὶν αὐτῶν εἷλον κώμην Πόλιν ὄνομα ἔχουσαν. ἐπειδὴ δὲ παρεσκεύαστο πάντα καὶ τοὺς 102 ὁμήρους κατέθετο ἐς Κυτίνιον τὸ Δωρικόν, ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ναύπακτον διὰ τῶν Λοκρῶν, καὶ πορευόμενος Οἰνεῶνα αἱρεῖ αὐτῶν καὶ Εὐπάλιον· οὐ γὰρ προςεχώρησαν. γενόμενοι δ᾽ ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἅμα ἤδη προςβεβοηθηκότες, ἐδῄουν τὴν γῆν καὶ τὸ προάστειον ἀτείχιστον ὂν εἷλον· ἐπί τε Μολύκρειον ἐλθόντες τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν Ἀθηναίων δὲ ὑπήκοον αἱροῦσι. Δημοσθένης δὲ ὁ Ἀθηναῖος, ἔτι γὰρ ἐτύγχανεν ὢν μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτωλίας περὶ Ναύπακτον, προαισθόμενος τοῦ στρατοῦ καὶ δείσας περὶ αὐτῆς, ἐλθὼν πείθει Ἀκαρνᾶνας χαλεπῶς διὰ τὴν ἐκ τῆς Λευκάδος ἀναχώρησιν βοηθῆσαι Ναυπάκτῳ. καὶ πέμπουσι μετ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεῶν χιλίους ὁπλίτας, οἳ ἐςελθόντες περιεποίησαν τὸ χωρίον. δεινὸν γὰρ ἦν μὴ μεγάλου ὄντος τοῦ τείχους, ὀλίγων δὲ τῶν ἀμυνομένων, οὐκ ἀντίσχωσιν. Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὡς ᾔσθοντο τὴν στρατιὰν ἐςεληλυθυῖαν καὶ ἀδύνατον ὂν τὴν πόλιν βίᾳ ἑλεῖν,

---

100. *Μενεδαῖος*] *Μενέδατος* A. E. F. I. G. Q. S. b. c. d. e. f. g. h. i. Vulgatam defendit Valcken. ad Herodot. VI, 52. Articulum ante *Σπαρτιᾶται* eiectum vult Krueger. ad Dionys. p. 294. not.

101. *Μυονέας*] Meminit huius loci Paus. t. II. p. 198. *Fac.* De scriptura *Ἀμφισσέας* v. Popp. proleg. t. II. p. 167.

ταύτῃ — ἡ Λοκρίς] Thom. M. p. 255., ubi est *δυςεκβολώτατος*. Alii *δυςεμβολώτατος*. De genere communi superlativi vid. Dorv. ad Chariton. p. 347.

102. *μετὰ τὰ ἐκ τῆς Αἰτ.*] pro *μετὰ τὰ ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ*, quoniam scriptor in mente habuit *μετὰ τὴν ἐξ Αἰτωλίας ἀναχώρησιν*. Mox Bekker. scribi vult *δείσας περὶ αὐτῇ*.

ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας. οἱ γὰρ Ἀμπρακιῶται ἐλθόντες πρὸς αὐτοὺς πείθουσιν ὥςτε μετὰ σφῶν Ἄργει τε τῷ Ἀμφιλοχικῷ καὶ Ἀμφιλοχίᾳ τῇ ἄλλῃ ἐπιχειρῆσαι καὶ Ἀκαρνανίᾳ, ἅμα λέγοντες ὅτι ἢν τούτων κρατήσωσι, πᾶν τὸ Ἠπειρωτικὸν Λακεδαιμονίοις ξύμμαχον καθεστήξει. καὶ ὁ μὲν Εὐρύλοχος πεισθεὶς καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀφεὶς ἡσύχαζε τῷ στρατῷ περὶ τοὺς χώρους τούτους ἕως τοῖς Ἀμπρακιώταις ἐκστρατευσαμένοις περὶ τὸ Ἄργος δέοι βοηθεῖν. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

103 Οἱ δ' ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ ἐπιγιγνομένου χειμῶνος ἐπελθόντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων ξυμμάχων καὶ ὅσοι Σικελῶν κατὰ κράτος ἀρχόμενοι ὑπὸ Συρακοσίων καὶ ξύμμαχοι ὄντες ἀποστάντες αὐτοῖς ἀπὸ Συρακοσίων ξυνεπολέμουν, ἐπ' Ἴνησσαν τὸ Σικελικὸν πόλισμα, οὗ τὴν ἀκρόπολιν Συρακόσιοι εἶχον, προσέβαλον· καὶ ὡς οὐκ ἐδύναντο ἑλεῖν, ἀπῄεσαν. ἐν δὲ τῇ ἀναχωρήσει ὑστέροις Ἀθηναίων τοῖς ξυμμάχοις ἀναχωροῦσιν ἐπιτίθενται οἱ ἐκ τοῦ τειχίσματος Συρακόσιοι, καὶ προςπεσόντες τρέπουσί τε μέρος τι τοῦ στρατοῦ καὶ ἀπέκτειναν οὐκ ὀλίγους. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν νεῶν ὁ Λάχης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Λοκρίδα ἀποβάσεις τινὰς ποιησάμενοι κατὰ τὸν Καικῖνον ποταμὸν τοὺς προςβοηθοῦντας Λοκρῶν μετὰ Προξένου τοῦ Καπάτωνος ὡς τριακοσίους μάχῃ ἐκράτησαν καὶ ὅπλα λαβόντες ἀπεχώρησαν.

104 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Δῆλον ἐκάθηραν Ἀθηναῖοι κατὰ χρησμὸν δή τινα. ἐκάθηρε μὲν γὰρ καὶ Πεισίστρατος ὁ τύραννος πρότερον αὐτήν, οὐχ ἅπασαν, ἀλλ' ὅσον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐφεωρᾶτο τῆς νήσου· τότε δὲ πᾶσα ἐκαθάρθη τοιῷδε τρόπῳ. θῆκαι ὅσαι ἦσαν τῶν τεθνεώτων ἐν Δήλῳ πάσας ἀνεῖλον καὶ τὸ λοιπὸν προεῖπον μήτε ἐναποθνήσκειν ἐν τῇ νήσῳ μήτε ἐντίκτειν, ἀλλ' ἐς τὴν Ῥήνειαν διακομίζεσθαι. ἀπέχει δὲ ἡ Ῥήνεια τῆς Δήλου οὕτως ὀλίγον ὥςτε Πολυκράτης ὁ Σαμίων τύραννος ἰσχύσας τινὰ χρόνον ναυτικῷ καὶ τῶν τε ἄλλων νήσων ἄρξας καὶ τὴν Ῥήνειαν ἑλών, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Δηλίῳ ἁλύσει δήσας πρὸς τὴν Δῆλον. καὶ τὴν πεντετηρίδα τότε πρῶτον μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐποίησαν

Αἰολίδα] urbem, non, ut Wasse voluit, regionem. v. Valcken. ad Theocrit. I, 56. Popp. proleg. t. II. p. 162. not.

103. ἐπ' Ἴνησσαν] Ita legendum esse docuerant Cluverius et Bochartus, quorum postea coniectura firmata est codicibus F. H. g. ἐπὶ Νίσαν L. O. P. Q. S. d. e. i. vulgo ἐπὶ Νῆσαν. Conf. VI, 94.

104. Vid. Ruhnken. ep. crit. p. 8. De Ephesiis v. Locellam

οἱ Ἀθηναῖοι, τὰ Δήλια. ἦν δέ ποτε καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος ἐς τὴν Δῆλον τῶν Ἰώνων τε καὶ περικτιόνων νησιωτῶν· ξύν τε γὰρ γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐθεώρουν ὥσπερ νῦν ἐς τὰ Ἐφέσια Ἴωνες, καὶ ἀγὼν ἐποιεῖτο αὐτόθι καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικός, χορούς τε ἀνῆγον αἱ πόλεις. δηλοῖ δὲ μάλιστα Ὅμηρος ὅτι τοιαῦτα ἦν ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε, ἅ ἐστιν ἐκ προοιμίου Ἀπόλλωνος·

> ἀλλ' ὅτε Δήλῳ, Φοῖβε, μάλιστά γε θυμὸν ἐτέρφθης,
> ἔνθα τοι ἑλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται
> σὺν σφοῖσιν τεκέεσσι γυναιξί τε σὴν ἐς ἀγυιάν·
> ἔνθα σε πυγμαχίῃ τε καὶ ὀρχηστυῖ καὶ ἀοιδῇ
> μνησάμενοι τέρπουσιν, ὅταν καθέσωσιν ἀγῶνα.

ὅτι δὲ καὶ μουσικῆς ἀγὼν ἦν καὶ ἀγωνιούμενοι ἐφοίτων, ἐν τοῖσδε αὖ δηλοῖ, ἅ ἐστιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ προοιμίου. τὸν γὰρ Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐν οἷς καὶ ἑαυτοῦ ἐπεμνήσθη·

> ἀλλ' ἄγεθ', ἱλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν,
> χαίρετε δ' ὑμεῖς πᾶσαι. ἐμεῖο δὲ καὶ μετόπισθε
> μνήσασθ', ὁππότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
> ἐνθάδ' ἀνείρηται ταλαπείριος ἄλλος ἐπελθών,
> Ὦ κοῦραι, τίς δ' ὔμμιν ἀνὴρ ἥδιστος ἀοιδῶν
> ἐνθάδε πωλεῖται καὶ τέῳ τέρπεσθε μάλιστα;
> ὑμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' εὐφήμως,
> Τυφλὸς ἀνήρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἔνι παιπαλοέσσῃ.

τοσαῦτα μὲν Ὅμηρος ἐτεκμηρίωσεν ὅτι ἦν καὶ τὸ πάλαι μεγάλη ξύνοδος καὶ ἑορτὴ ἐν τῇ Δήλῳ· ὕστερον δὲ τοὺς μὲν χοροὺς οἱ νησιῶται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἱερῶν ἔπεμπον, τὰ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ πλεῖστα κατελύθη ὑπὸ ξυμ-

---

ad Xenophontem Ephes. p. 132., de significatu vocis προοίμιον i. e. *hymnus* Anecd. Hemsterhusiana t. I. p. 111.

ἀλλ' ὅτε — ἀγῶνα] Hos versus edidi non quales vulgo exhibentur, sed quales in codicibus manu scriptis leguntur. Idem a me factum in versibus paulo inferius a scriptore appositis. Vid. Popp. obs. p. 156. Herm. ad Hom. hymn. p. 15. 17. Locum in prosam orationem conversum reddit Aristid. Vol. II. p. 409. v. Hermann. p. 19. Priores quinque versus plane ut excudendos curavi, in codice S. reperiuntur. Posteriorum quarto praebet vulgatam ξεῖνος ταλαπείριος ἐλθών. Versu penultimo item vulgatam ὑποκρίνασθε ἀφήμως.

τοῦ ἐπαίνου] „Haec non significant *finem fecit laudis, choro Deliaco tributae*, sed *finem fecit hymno in Apollinem*, ut recte intellexit Aristid. II. p. 409. διαλεγόμενος Homerus ταῖς Δηλιάσι καὶ καταλύων τὸ προοίμιον, εἴ τις ἔροιθ' ὑμᾶς, φησίν, ὦ κοῦραι etc., ubi Normannus nihil de hac re suspicatus misere se torquet in explicandis verbis καταλύων τὸ προοίμιον.“ Ruhnken. ep. crit. p. 91. At Hermannus neminem sperat fore, qui verba Thucydidis ἐτελεύτα — ἔπη pro Ruhnkenii opinione interpretetur. Gravius, ait, argumentum peti posset e verbis Aristidis, nisi hic e solo Thucydide videretur hunc hymnum cognitum habuisse.

φορῶν, ὡς εἰκός, πρὶν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι τότε τὸν ἀγῶνα ἐποίησαν καὶ ἱπποδρομίας, ὃ πρότερον οὐκ ἦν.

105 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Ἀμπρακιῶται ὥσπερ ὑποσχόμενοι Εὐρυλόχῳ τὴν στρατιὰν κατέσχον, ἐκστρατεύονται ἐπὶ Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν τρισχιλίοις ὁπλίταις, καὶ ἐσβαλόντες ἐς τὴν Ἀργείαν καταλαμβάνουσιν Ὄλπας, τεῖχος ἐπὶ λόφου ἰσχυρὸν πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ὅ ποτε Ἀκαρνᾶνες τειχισάμενοι κοινῷ δικαστηρίῳ ἐχρῶντο· ἀπέχει δὲ ἀπὸ τῆς Ἀργείων πόλεως ἐπιθαλασσίας οὔσης πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους μάλιστα. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες οἱ μὲν ἐς Ἄργος ξυνεβοήθουν, οἱ δὲ τῆς Ἀμφιλοχίας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ ὃ Κρῆναι καλεῖται, φυλάσσοντες τοὺς μετὰ Εὐρυλόχου Πελοποννησίους μὴ λάθωσι πρὸς τοὺς Ἀμπρακιώτας διελθόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο. πέμπουσι δὲ καὶ ἐπὶ Δημοσθένην τὸν ἐς τὴν Αἰτωλίαν Ἀθηναίων στρατηγήσαντα, ὅπως σφίσιν ἡγεμὼν γίγνηται, καὶ ἐπὶ τὰς εἴκοσι ναῦς Ἀθηναίων αἳ ἔτυχον περὶ Πελοπόννησον οὖσαι, ὧν ἦρχεν Ἀριστοτέλης τε ὁ Τιμοκράτους καὶ Ἱεροφῶν ὁ Ἀντιμνήστου. ἀπέστειλαν δὲ καὶ ἄγγελον οἱ περὶ τὰς Ὄλπας Ἀμπρακιῶται ἐς τὴν πόλιν κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν πανδημεί, δεδιότες μὴ οἱ μετ' Εὐρυλόχου οὐ δύνωνται διελθεῖν τοὺς Ἀκαρνᾶνας καὶ σφίσιν ἢ μονωθεῖσιν ἡ μάχη γέ-
106 νηται ἢ ἀναχωρεῖν βουλομένοις οὐκ ᾖ ἀσφαλές. οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι ὡς ᾔσθοντο τοὺς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρακιώτας ἥκοντας, ἄραντες ἐκ τοῦ Προσχίου ἐβοήθουν κατὰ τάχος, καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον ἐχώρουν δι' Ἀκαρνανίας οὔσης ἐρήμου διὰ τὴν ἐς Ἄργος βοήθειαν, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν καὶ τὴν φρουρὰν αὐτῶν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν. καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα, ἔπειτα διὰ Λιμναίας· καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι. λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὅ ἐστιν ἀγροῖκον, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ καὶ κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη, καὶ διεξελθόντες μεταξὺ τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνάνων φυλακῆς ἔλαθον καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν Ὄλπαις Ἀμπρα-
107 κιώταις. γενόμενοι δὲ ἁθρόοι ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καθίζουσιν ἐπὶ τὴν Μητρόπολιν καλουμένην καὶ στρατόπεδον ἐποιήσαντο. Ἀθηναῖοι δὲ ταῖς εἴκοσι ναυσὶν οὐ πολλῷ ὕστερον παραγίγνονται ἐς τὸν Ἀμπρακικὸν κόλπον βοηθοῦντες τοῖς Ἀργείοις, καὶ Δημοσθένης Μεσσηνίων μὲν ἔχων διακοσίους ὁπλίτας,

---

105. Ὄλπας] Hinc sua habet Steph. Byz. in Ὄλπαι.
106. ἐν Ὄλπαις — ἥκοντας] breviloquentia iam saepius notata, pro τοὺς ἐν Ὄλπαις εἰς Ὄλπας ἥκοντας. Conf. supra ad c. 71.

ἑξήκοντα δὲ τοξότας Ἀθηναίων. καὶ αἱ μὲν νῆες περὶ τὰς Ὄλπας τὸν λόφον ἐκ θαλάσσης ἐφώρμουν· οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφιλόχων ὀλίγοι, οἱ γὰρ πλείους ὑπὸ Ἀμπρακιωτῶν βίᾳ κατείχοντο, ἐς τὸ Ἄργος ἤδη ξυνεληλυθότες παρεσκευάζοντο ὡς μαχούμενοι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντὸς ξυμμαχικοῦ αἱροῦνται Δημοσθένη μετὰ τῶν σφετέρων στρατηγῶν. ὁ δὲ προςαγαγὼν ἐγγὺς τῆς Ὄλπης ἐστρατοπεδεύσατο· χαράδρα δ᾽ αὐτοὺς μεγάλη διεῖργε. καὶ ἡμέρας μὲν πέντε ἡσύχαζον, τῇ δ᾽ ἕκτῃ ἐτάσσοντο ἀμφότεροι ὡς ἐς μάχην. καί, μεῖζον γὰρ ἐγένετο καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπεδον, ὁ δὲ Δημοσθένης δείσας μὴ κυκλωθῇ λοχίζει ἐς ὁδόν τινα κοίλην καὶ λοχμώδη ὁπλίτας καὶ ψιλοὺς ξυναμφοτέρους ἐς τετρακοσίους, ὅπως κατὰ τὸ ὑπερέχον τῶν ἐναντίων ἐν τῇ ξυνόδῳ αὐτῇ ἐξαναστάντες οὗτοι κατὰ νώτου γίγνωνται. ἐπεὶ δὲ παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ᾖεσαν ἐς χεῖρας, Δημοσθένης μὲν τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων μετὰ Μεσσηνίων καὶ Ἀθηναίων ὀλίγων· τὸ δὲ ἄλλο Ἀκαρνᾶνες ὡς ἕκαστοι τεταγμένοι ἐπεῖχον καὶ Ἀμφιλόχων οἱ παρόντες ἀκοντισταί. Πελοποννήσιοι δὲ καὶ Ἀμπρακιῶται ἀναμὶξ τεταγμένοι πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μᾶλλον καὶ οὐ τὸ κέρας ἄκρον ἔχοντες ἀθρόοι ἦσαν, ἀλλ᾽ Εὐρύλοχος ἔσχατον εἶχε τὸ εὐώνυμον καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, κατὰ Μεσσηνίους καὶ Δημοσθένην. ὡς δ᾽ ἐν χερσὶν ἤδη ὄντες περιέσχον τῷ κέρᾳ 108 οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἐκυκλοῦντο τὸ δεξιὸν τῶν ἐναντίων, οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας Ἀκαρνᾶνες ἐπιγενόμενοι αὐτοῖς κατὰ νώτου προςπίπτουσί τε καὶ τρέπουσιν ὥςτε μήτε ἐς ἀλκὴν ὑπομεῖναι φοβηθέντας τε ἐς φυγὴν καὶ τὸ πλέον τοῦ στρατεύματος καταστῆσαι· ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸ κατ᾽ Εὐρύλοχον καὶ ὃ κράτιστον ἦν διαφθειρόμενον, πολλῷ μᾶλλον ἐφοβοῦντο. καὶ οἱ Μεσσήνιοι ὄντες ταύτῃ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τὸ πολὺ τοῦ ἔργου ἐξῆλθον. οἱ δὲ Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας ἐνίκων τὸ καθ᾽ ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ἀπεδίωξαν· καὶ γὰρ μαχιμώτατοι τῶν περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία τυγχάνουσιν ὄντες. ἐπαναχωροῦντες δὲ ὡς ἑώρων τὸ πλέον νενικημένον καὶ οἱ ἄλλοι Ἀκαρνᾶνες σφίσι προςέκειντο, χαλεπῶς διεσώζοντο ἐς τὰς Ὄλπας, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον αὐτῶν, ἀτάκτως καὶ οὐδενὶ κόσμῳ προςπίπτοντες πλὴν Μαντινέων· οὗτοι δὲ μάλιστα ξυντεταγμένοι παντὸς τοῦ στρατοῦ ἀνεχώρησαν. καὶ ἡ μὲν μάχη ἐτελεύτα ἕως ὀψέ.

---

108. περιέσχον — οἱ Πελοποννήσιοι] Thom. M. p. 525. 558.
ἕως ὀψέ] Verba καὶ ἡ — ὀψέ adscripserunt Phavorin. in ὀψὲ et Thom. M. p. 668. At ἐς ὀψὲ habent H. K. L. O. P. c. d. f. i. ἕως ἐς F. Q. g. ἕως εἰς S. Atque ἐς ὀψὲ cum scholiastes quoque

109 Μενεδαῖος δὲ τῇ ὑστεραίᾳ Εὐρυλόχου τεθνεῶτος καὶ Μακαρίου αὐτὸς παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπορῶν μεγάλης ἥσσης γεγενημένης ὅτῳ τρόπῳ ἢ μένων πολιορκήσεται ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης ταῖς Ἀττικαῖς ναυσὶν ἀποκεκλημένος, ἢ καὶ ἀναχωρῶν διασωθήσεται, προςφέρει λόγον περὶ σπονδῶν καὶ ἀναχωρήσεως Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνάνων στρατηγοῖς, καὶ περὶ νεκρῶν ἅμα ἀναιρέσεως. οἱ δὲ νεκροὺς μὲν ἀπέδοσαν καὶ τροπαῖον αὐτοὶ ἔστησαν καὶ τοὺς ἑαυτῶν τριακοσίους μάλιστα ἀποθανόντας ἀνείλοντο· ἀναχώρησιν δὲ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐσπείσαντο ἅπασι, κρύφα δὲ Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατηγῶν Ἀκαρνάνων σπένδονται Μαντινεῦσι καὶ Μενεδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄρχουσι τῶν Πελοποννησίων καὶ ὅσοι αὐτῶν ἦσαν ἀξιολογώτατοι ἀποχωρεῖν κατὰ τάχος, βουλόμενος ψιλῶσαι τοὺς Ἀμπρακιώτας τε καὶ τὸν μισθοφόρον ὄχλον τὸν ξενικόν, μάλιστα δὲ Λακεδαιμονίους καὶ Πελοποννησίους διαβαλεῖν ἐς τοὺς ἐκείνῃ χρῄζων Ἕλληνας ὡς καταπροδόντες τὸ ἑαυτῶν προὐργιαίτερον ἐποιήσαντο. καὶ οἱ μὲν τούς τε νεκροὺς ἀνείλοντο καὶ διὰ τάχους ἔθαπτον, ὥςπερ ὑπῆρχε, καὶ τὴν ἀποχώρησιν κρύφα οἷς ἐδέδοτο ἐπεβούλευον. 110 τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ τοῖς Ἀκαρνᾶσιν ἀγγέλλεται τοὺς Ἀμπρακιώτας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως πανδημεὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν Ὀλπῶν ἀγγελίαν ἐπιβοηθεῖν διὰ τῶν Ἀμφιλόχων, βουλομένους τοῖς ἐν Ὄλπαις ξυμμῖξαι, εἰδότας οὐδὲν τῶν γεγενημένων. καὶ πέμπει εὐθὺς τοῦ στρατοῦ μέρος τι τὰς ὁδοὺς προλοχιοῦντας καὶ τὰ καρτερὰ προκαταληψομένους, καὶ τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ ἅμα παρεσκευάζετο βοηθεῖν ἐπ' αὐτούς.

---

legerit, Bened. hoc praetulit, quem secutus Doederl. in *Philol. Beytr. aus d. Schw.* t. I. p. 308., negavit Graece dici posse: τελευτᾶν ἕως ὀψέ. „ἕως ὀψέ hoc modo intelligendum est: παρέτεινε ἕως ὀψέ et ὀψὲ ἐτελεύτα, eaque constructio mihi exquisitior videtur, quam ut librariis tribui possit." Lobeck. ad Phrynich. p. 47. not. Recte. Conf. V, 1. αἱ σπονδαὶ διελέλυντο μέχρι Πυθίων, i. e. *induciae finem habebant continuatae usque ad Pythia.* I, 71. μέχρι τοῦδε ὡρίσθω ὑμῶν ἡ βραδυτής, ubi vide. Quanquam fatendum est, legi VIII, 23. τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐς ὀψέ. Schol. σημείωσαι ἐπὶ τῆς ἑσπέρας νῦν μόνον τὸ ὀψέ. „Hoc ad grammaticorum praeceptionem spectat, qui πρωί et ὀψέ non de parte aliqua diei, sed de tempore in universum dici volunt. v. Phot. s. πρωί. Id ratum habuit Schneiderus, qui in notis ad Aristot. H. A. t. I. p. 439. πρωί et ὀψέ negat de matutino et vespertino tempore dici, nisi addito τῆς ἡμέρας." Lobeck. l. l. Adde Thom. M. in ὀψέ.

109. πολιορκήσεται] v. Popp. proleg. t. I. p. 137.

σπένδονται] plurali usus est, quia Δημοσθένης μετὰ τῶν ξυστρατηγῶν idem est quod Δημοσθένης καὶ οἱ στρατηγοί, in sequentibus Demosthenem solum in mente habens βουλόμενος et χρῄζων scripsit. De Latinis, qui haec imitantur, v. Grotefend. Gr. §. 153. not. 2. et Matth. Gr. p. 420.

ἐν τούτῳ δ' οἱ Μαντινῆς καὶ οἷς ἔσπειστο πρόφασιν ἐπὶ 111 λαχανισμὸν καὶ φρυγάνων ξυλλογὴν ἐξελθόντες ὑπαπῄεσαν κατ' ὀλίγους, ἅμα ξυλλέγοντες ἐφ' ἃ ἐξῆλθον δῆθεν· προκεχωρηκότες δὲ ἤδη ἄποθεν τῆς Ὄλπης θᾶσσον ἀπεχώρουν. οἱ δ' Ἀμπρακιῶται καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι μὲν ἐτύγχανον οὕτως ἀθρόοι ξυνελθόντες ὡς ἔγνωσαν ἀπιόντας, ὥρμησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἔθεον δρόμῳ, ἐπικαταλαβεῖν βουλόμενοι. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάντας ἐνόμισαν ἀπιέναι ἀσπόνδους ὁμοίως, καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἐπεδίωκον· καί τινας αὐτῶν τῶν στρατηγῶν κωλύοντας καὶ φάσκοντας ἐσπεῖσθαι αὐτοῖς ἠκόντισέ τις, νομίσας καταπροδίδοσθαι σφᾶς· ἔπειτα μέντοι τοὺς μὲν Μαντινέας καὶ τοὺς Πελοποννησίους ἀφίεσαν, τοὺς δ' Ἀμπρακιώτας ἔκτεινον. καὶ ἦν πολλὴ ἔρις καὶ ἄγνοια εἴτε Ἀμπρακιώτης τίς ἐστιν εἴτε Πελοποννήσιος. καὶ ἐς διακοσίους μέν τινας αὐτῶν ἀπέκτειναν· οἱ δ' ἄλλοι διέφυγον ἐς τὴν Ἀγραΐδα ὅμορον οὖσαν, καὶ Σαλύνθιος αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀγραίων φίλος ὢν ὑπεδέξατο.

Οἱ δ' ἐκ τῆς πόλεως Ἀμπρακιῶται ἀφικνοῦνται ἐπ' 112 Ἰδομένην. ἐστὸν δὲ δύο λόφω ἡ Ἰδομένη ὑψηλώ· τούτοιν τὸν μὲν μείζω νυκτὸς ἐπιγενομένης οἱ προαποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλαθόν τε καὶ ἔφθασαν προκαταλαβόντες, τὸν δ' ἐλάσσω ἔτυχον οἱ Ἀμπρακιῶται προαναβάντες, καὶ ηὐλίσαντο. ὁ δὲ Δημοσθένης δειπνήσας ἐχώρει, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα ἀπὸ ἑσπέρας εὐθύς, αὐτὸς μὲν τὸ ἥμισυ ἔχων ἐπὶ τῆς ἐσβολῆς, τὸ δ' ἄλλο διὰ τῶν Ἀμφιλοχικῶν ὀρῶν. καὶ ἅμα ὄρθρῳ ἐπιπίπτει τοῖς Ἀμπρακιώταις ἔτι ἐν ταῖς εὐναῖς καὶ οὐ προῃσθημένοις τὰ γεγενημένα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον νομίσασι τοὺς ἑαυτῶν εἶναι· καὶ γὰρ τοὺς Μεσσηνίους πρώτους ἐπίτηδες ὁ Δημοσθένης προὔταξε, καὶ προσαγορεύειν ἐκέλευε, Δωρίδα τε γλῶσσαν ἱέντας καὶ τοῖς προφύλαξι πίστιν παρεχομένους, ἅμα δὲ καὶ οὐ καθορωμένους τῇ ὄψει νυκτὸς ἔτι οὔσης. ὡς οὖν ἐπέπεσε τῷ στρατεύματι αὐτῶν, τρέπουσι, καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτοῦ διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰ ὄρη ἐς φυγὴν ὥρμησαν. προκατειλημμένων δὲ τῶν ὁδῶν, καὶ ἅμα τῶν μὲν Ἀμφιλόχων ἐμπεί-

---

111. *ἠκόντισέ τις*] Schol. post alios explicandi conatus addit: *ἴσως δὲ οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν, ἵνα πλείω ἀκόντια ἔχοντα πλείους ἀκοντίσαι τῶν στρατηγῶν. δύνατον δὲ τὸ ἠκόντισέ τις καὶ ἐπὶ πλήθους λαμβάνεσθαι, οἷον καὶ ἄλλος καὶ ἄλλος ἠκόντισεν.* Ita Homerus saepissime: *ὧδε δέ τις εἴπεσκεν*, *so sprach Mancher.*

112. *ἐστὸν — ἡ Ἰδομένη*] v. Matth. Gr. p. 423. Dorv. ad Chariton. d. 565. Mox *εἰ δεῖ διαφθαρῆναι* pro vulg. *ἤδη διαφθ.* dedit ex plurimis optimisque libris Bekkerus.

ρων ὄντων τῆς ἑαυτῶν γῆς καὶ ψιλῶν πρὸς ὁπλίτας, τῶν δὲ ἀπείρων καὶ ἀνεπιστημόνων ὅπῃ τράπωνται, ἐςπίπτοντες ἔς τε χαράδρας καὶ τὰς προλελοχισμένας ἐνέδρας διεφθείροντο. καὶ ἐς πᾶσαν ἰδέαν χωρήσαντες τῆς φυγῆς ἐτράποντό τινες καὶ ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πολὺ ἀπέχουσαν, καὶ ὡς εἶδον τὰς Ἀττικὰς ναῦς παραπλεούσας ἅμα τοῦ ἔργου τῇ ξυντυχίᾳ, προςένευσαν, ἡγησάμενοι ἐν τῷ αὐτίκα φόβῳ κρεῖσσον εἶναι σφίσιν ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ναυσίν, εἰ δεῖ, διαφθαρῆναι ἢ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐχθίστων Ἀμφιλόχων. οἱ μὲν οὖν Ἀμπρακιῶται τοιούτῳ τρόπῳ κακωθέντες ὀλίγοι ἀπὸ πολλῶν ἐσώθησαν ἐς τὴν πόλιν· Ἀκαρνᾶνες δὲ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς καὶ τροπαῖα

113 στήσαντες ἀπεχώρησαν ἐς Ἄργος. καὶ αὐτοῖς τῇ ὑστεραίᾳ ἦλθε κῆρυξ ἀπὸ τῶν ἐς Ἀγραίους καταφυγόντων ἐκ τῆς Ὄλπης Ἀμπρακιωτῶν ἀναίρεσιν αἰτήσων τῶν νεκρῶν οὓς ἀπέκτειναν ὕστερον τῆς πρώτης μάχης, ὅτε μετὰ τῶν Μαντινέων καὶ τῶν ὑποσπόνδων ξυνεξῄεσαν ἄσπονδοι. ἰδὼν δ᾽ ὁ κῆρυξ τὰ ὅπλα τῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀμπρακιωτῶν ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος· οὐ γὰρ ᾔδει τὸ πάθος, ἀλλ᾽ ᾤετο τῶν μετὰ σφῶν εἶναι. καί τις αὐτὸν ἤρετο ὅ,τι θαυμάζοι καὶ ὁπόσοι αὐτῶν τεθνᾶσιν, οἰόμενος αὖ ὁ ἐρωτῶν εἶναι τὸν κήρυκα ἀπὸ τῶν ἐν Ἰδομέναις. ὁ δ᾽ ἔφη διακοσίους μάλιστα. ὑπολαβὼν δ᾽ ὁ ἐρωτῶν εἶπεν, Οὔκουν τὰ ὅπλα ταυτὶ φαίνεται, ἀλλὰ πλέον ἢ χιλίων. αὖθις δὲ εἶπεν ἐκεῖνος, Οὐκ ἄρα τῶν μεθ᾽ ἡμῶν μαχομένων ἐστίν. ὁ δ᾽ ἀπεκρίνατο, Εἴπερ γε ὑμεῖς ἐν Ἰδομένῃ χθὲς ἐμάχεσθε. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε οὐδενὶ ἐμαχόμεθα χθές, ἀλλὰ πρῴην ἐν τῇ ἀποχωρήσει. Καὶ μὲν δὴ τούτοις γε ἡμεῖς χθὲς ἀπὸ τῆς πόλεως βοηθήσασι τῆς Ἀμπρακιωτῶν ἐμαχόμεθα. ὁ δὲ κῆρυξ ὡς ἤκουσε καὶ ἔγνω ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως βοήθεια διέφθαρται, ἀνοιμώξας καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῶν παρόντων κακῶν ἀπῆλθεν εὐθὺς ἄπρακτος καὶ οὐκέτι ἀπῄτει τοὺς νεκρούς. πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἴσαις ἡμέραις μέγιστον δὴ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε ἐγένετο. καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Ἀμπρακίαν μέντοι οἶδα ὅτι εἰ ἐβουλήθησαν Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι Ἀθηναίοις καὶ Δημοσθένει πειθόμενοι ἐξελεῖν, αὐτοβοεὶ ἂν εἷλον· νῦν δ᾽ ἔδεισαν μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες αὐτὴν χαλεπώτεροι σφίσι

114 πάροικοι ὦσι. μετὰ δὲ ταῦτα τρίτον μέρος νείμαντες τῶν σκύλων τοῖς Ἀθηναίοις τὰ ἄλλα κατὰ τὰς πόλεις διείλοντο. καὶ τὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων πλέοντα ἑάλω, τὰ δὲ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς Δημοσθένει ἐξῃρέθησαν τριακόσιαι πα-

---

114. *πλέοντα ἑάλω*] Valla legit *πλέονα ἑάλω.*
ἐξῃρέθησαν] Verbum praedicato accommodatum est, ut modo

νοπλίαι, καὶ ἄγων αὐτὰς κατέπλευσε· καὶ ἐγένετο ἅμα αὐτῷ μετὰ τὴν τῆς Αἰτωλίας ξυμφορὰν ἀπὸ ταύτης τῆς πράξεως ἀδεεστέρα ἡ κάθοδος. ἀπῆλθον δὲ καὶ οἱ ἐν ταῖς εἴκοσι ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἐς Ναύπακτον. Ἀκαρνᾶνες δὲ καὶ Ἀμφίλοχοι ἀπελθόντων Ἀθηναίων καὶ Δημοσθένους τοῖς ὡς Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους καταφυγοῦσιν Ἀμπρακιώταις καὶ Πελοποννησίοις ἀναχώρησιν ἐσπείσαντο ἐξ Οἰνιαδῶν, οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλυνθίου. καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον σπονδὰς καὶ ξυμμαχίαν ἐποιήσαντο ἑκατὸν ἔτη Ἀκαρνᾶνες καὶ Ἀμφίλοχοι πρὸς Ἀμπρακιώτας ἐπὶ τοῖσδε ὥστε μήτε Ἀμπρακιώτας μετὰ Ἀκαρνάνων στρατεύειν ἐπὶ Πελοποννησίους μήτε Ἀκαρνᾶνας μετὰ Ἀμπρακιωτῶν ἐπ᾽ Ἀθηναίους, βοηθεῖν δὲ τῇ ἀλλήλων καὶ ἀποδοῦναι Ἀμπρακιώτας ὁπόσα ἢ χωρία ἢ ὁμήρους Ἀμφιλόχων ἔχουσι, καὶ ἐπὶ Ἀνακτόριον μὴ βοηθεῖν πολέμιον ὂν Ἀκαρνᾶσι. ταῦτα ξυνθέμενοι διέλυσαν τὸν πόλεμον. μετὰ δὲ ταῦτα Κορίνθιοι φυλακὴν ἑαυτῶν ἐς τὴν Ἀμπρακίαν ἀπέστειλαν, ἐς τριακοσίους ὁπλίτας, καὶ Ξενοκλείδαν τὸν Εὐθυκλέους ἄρχοντα· οἳ κομιζόμενοι χαλεπῶς διὰ τῆς Ἠπείρου ἀφίκοντο. τὰ μὲν κατ᾽ Ἀμπρακίαν οὕτως ἐγένετο.

115 Οἱ δ᾽ ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἀθηναῖοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος ἔς τε τὴν Ἱμεραίαν ἀπόβασιν ἐποιήσαντο ἐκ τῶν νεῶν μετὰ τῶν Σικελιωτῶν ἄνωθεν ἐσβεβληκότων ἐς τὰ ἔσχατα τῆς Ἱμεραίας, καὶ ἐπὶ τὰς Αἰόλου νήσους ἔπλευσαν. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐς Ῥήγιον Πυθόδωρον τὸν Ἰσολόχου Ἀθηναίων στρατηγὸν κα-

---

vidimus factum esse cap. 112. Verba *Δημοσθένει — πανοπλίαι* habet Thom. M. p. 321. Ceterum conf. IV, 12. *τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο.*

τὰ δὲ νῦν — ἱεροῖς] Thom. M. p. 53.

Ἀκαρνᾶνες — Σαλύνθιον] Ita A. B. E. F. H. K. N. P. S. d. f. g. h. i. Vulgo *παρὰ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους καὶ ἐς* etc. Porro vulgo legitur *ἐξ Οἰνιαδῶν*, quod sensu cassum esse videtur. Lindavius spicil. p. 6. proposuit coniecturam *ἔξω Οἰν.*, (non Hemsterhusius; certe ubi eam ab Hemsterh. prolatam Krueger. ad Dionys. p. 234. dicit, ad Lucian. t. I. p. 324., non reperitur ibi, quanquam ibi de particula *ἔξω* disseritur, sed hoc loco Thucyd. non commemorato). Causa autem cur exclusi Oeniades sint induciis, palam est; nam seiunxerant causam suam et arma a reliquis Acarnanibus et soli a partibus Peloponnesiorum steterant. Vide III, 94. *Ἀκαρνᾶσί τε πᾶσιν, οἳ πανδημεὶ πλὴν Οἰνιαδῶν ξυνέσποντο.* Verborum autem *οἵπερ καὶ μετανέστησαν παρὰ Σαλύνθιον* non potest hic sensus esse: *qui confugerant ad Salynthium.* Nam ea vis verbi *μετανίστημι* non est. Puto sensum esse: *qui etiam in partes Salynthii transierunt* et cum Peloponnesiis adeo fecerunt; nam Salynthius his amicus erat. Vid. cap. III. extr. et IV, 77. Nisi malis, quod magis etiam cum significatu verbi consentaneum est: *qui ad Salynthium transeuntes sedes ibi fixerunt.* Quod equidem praeferrem, quia per se intelligitur, Oeniades cum Peloponnesiis fecisse, nisi meliora in promtu essent. Etenim recepi coniectu-

ταλαμβάνουσιν ἐπὶ τὰς ναῦς διάδοχον ὧν ὁ Λάχης ἦρχεν. οἱ γὰρ ἐν Σικελίᾳ ξύμμαχοι πλεύσαντες ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν σφίσι πλείοσι ναυσί· τῆς μὲν γὰρ γῆς αὐτῶν οἱ Συρακόσιοι ἐκράτουν, τῆς δὲ θαλάσσης ὀλίγαις ναυσὶν εἰργόμενοι παρεσκευάζοντο ναυτικὸν ξυναγείροντες ὡς οὐ περιοψόμενοι. καὶ ἐπλήρουν ναῦς τεσσαράκοντα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἀποστελοῦντες αὐτοῖς, ἅμα μὲν ἡγούμενοι θᾶσσον τὸν ἐκεῖ πόλεμον καταλυθήσεσθαι, ἅμα δὲ βουλόμενοι μελέτην τοῦ ναυτικοῦ ποιεῖσθαι. τὸν μὲν οὖν ἕνα τῶν στρατηγῶν ἀπέστειλαν Πυθόδωρον ὀλίγαις ναυσί, Σοφοκλέα δὲ τὸν Σωστρατίδου καὶ Εὐρυμέδοντα τὸν Θουκλέους ἐπὶ τῶν πλειόνων νεῶν ἀποπέμψειν ἔμελλον. ὁ δὲ Πυθόδωρος ἤδη ἔχων τὴν τοῦ Λάχητος τῶν νεῶν ἀρχὴν ἔπλευσε τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἐπὶ τὸ Λοκρῶν φρούριον, ὃ πρότερον Λάχης εἷλε· καὶ νικηθεὶς μάχῃ ὑπὸ τῶν Λοκρῶν ἀνεχώρησεν.

116 Ἐῤῥύη δὲ περὶ αὐτὸ τὸ ἔαρ τοῦτο ὁ ῥύαξ τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς Αἴτνης, ὥςπερ καὶ τὸ πρότερον. καὶ γῆν τινα ἔφθειρε τῶν Καταναίων, οἳ ἐπὶ τῇ Αἴτνῃ τῷ ὄρει οἰκοῦσιν, ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ὄρος ἐν τῇ Σικελίᾳ. λέγεται δὲ πεντηκοστῷ ἔτει ῥυῆναι τοῦτο μετὰ τὸ πρότερον ῥεῦμα, τὸ δὲ ξύμπαν τρὶς γεγενῆσθαι τὸ ῥεῦμα ἀφ' οὗ Σικελία ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκεῖται. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐγένετο. καὶ ἕκτον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

---

ram Hermanni, quae mihi ex Popponis ed. Thuc. II, 1. p. 162 innotuit, quae sensum plenissimum reddit, eademque est facillima. Converte: *Acarnanes vero et Amphilochi — Ambraciotis et Peloponnesiis, qui ad Salynthium — confugerant, fide publica interposita, ex Oeniadis abeundi potestatem dederunt, quo a Salynthio discesserant.*

115. Σοφοκλέα] v. Lessing. Vit. Sophocl. p. 24. 133. 165. Thuc. I, 117.

ὃ Λάχης] videtur idem περιπόλιον significari, quod supr. c. 99. memoravit.

116. Dixi de hoc capite in Vit. Thucydidis. Conf. Cluver. Sic. antiqua I, 8. Dorvill. Sicula p. 241. Uckert. Geogr. Gr. et Rom. Vol. I. P. I. p. 337.

ARGUMENTUM
LIBRI IV.

Messana in Sicilia ab Atheniensibus descivit 1. Athenienses Pylum in Peloponneso communiverunt et praesidio firmarunt 3. Quod cum terra marique Peloponnesii oppugnarent, Atheniensium classis suis opem ferens proelio navali Peloponnesios vicit 14. Eo facto cum quadringentos et viginti delectos Peloponnesios in insula Sphacteria, cuius tutandae causa ibi locati fuerant, a suis interclusos circumsiderent Athenienses: Lacedaemonios pacem petere coegerunt 15. Qua negata post longam obsidionem tandem egressi in insulam Athenienses Peloponnesios partim occiderunt, partim vivos ceperunt 38. Post haec Athenienses Corinthios terrestri proelio in ipsorum regione fuderunt, Cythera insulam Lacedaemoniis eripuerunt, Nisaeam et longos muros Megarensium occuparunt 44. 45. 69. Corcyraeorum seditio finem accepit 48. Siciliensis fatigati diutino bello pacem inter se foedusque fecerunt 65. Brasidas Lacedaemonius dux parva cum manu per Thessaliam in socios Atheniensium profectus plurimos ab eorum societate avertit, Amphipolin, Stagirum, Acanthum, Toronen aliaque multa oppida deditione accepit 79. 89. 116.

Amphipolis, propter cuius expugnationem Thucydides cap. 104. se in exilium missum esse narrat, Atheniensibus ut colonia et emporium, unde ligna navalia, lanas et alias merces peterent, utilissima, ad proficiscendum in Thraciam opportuna ad Strymonem sita fuit, loco prius Novem viae appellato, quem iam antiquissimis temporibus Aristagoras Milesius, Darium fugiens occupare cum tentasset, ab Edonis eius regionis accolis impeditus est. Triginta duobus ferme annis post Athenienses in easdem terras colonos decies mille miserunt, quos Thraces subita invasione ad Drabescum ceperunt, partim occiderunt. Viginti novem abhinc annis iidem duce Hagnone urbem pulsis Edonis condiderunt. Posthac Cimon magnis copiis Thracum hic fugatis rursus oppidum Amphipo-

lin constituit, eoque decem millia Atheniensium in coloniam misit. Anno belli Peloponnesiaci octavo Brasidas urbe potitus, quam cum postea Lacedaemonii aliquamdiu habuissent, decimo eiusdem belli anno urbe cesserunt, et pace Antalcidae ius obtinendae Amphipolis Atheniensibus vindicatum. Quanquam incolae non iam videntur promti fuisse ad vetus imperium accipiendum; Amynta certe regnante defecisse narrantur, et voluisse iuris esse sui. Neque mirum; quippe Lacedaemonii veteribus incolis expulsis novos deduxerunt. Testatur rex Philippus epistola apud Demosthenem p. 176. *Tauchn.* ἐκπολιορκήσας γὰρ τοὺς ὑμᾶς μὲν ἐκβαλόντας, ὑπὸ Λακεδαιμονίων δὲ κατοικισθέντας ἔλαβον τὸ χωρίον Amphipolin. Inter tempora Antalcidae pacis et insecutae Iphicrateae expeditionis Amphipolis in potestate regis Persarum fuit, qui cum Timagorae quadraginta talenta dedisset, quibus Atheniensium proceres corrumperet, et super his ille mortuus esset, in solutum Amphipolin occupavit, quam tum sibi sociam amicamque urbem esse Athenas nuntiavit. Incidunt haec in tempora Artaxerxis II. Mnemonis Ol. 103½. Vide Xenoph. hist. gr. VII, 1, 33 — 38. Plutarch. vit. Artaxerx. c. 22. vit. Pelopid. c. 30. Athenae. II. p. 48. D. Demosth. d. fals. leg. p. 51. *Tauchn.* Posthac Athenienses miserunt Iphicratem, qui quos obsides ab Amphipolitis acceptos tenebat, Charidemo Oritae servandos tradidit; Charidemus obsidibus ad suos remissis recuperandae urbis spem duci eripuit. Hinc quo tempore Timotheus missus nullo successu rediit, Amphipolis in ditione Olynthiorum fuit. Auctor incertus argumenti Demosth. orat. d. fals. leg. p. 2. Olynthiorum Amphipolin fuisse tradit, quo tempore bellum sociale exarsit: ἔλαβε, ait, Philippus παρ' Ὀλυνθίων Ἀμφίπολιν, οὖσαν τμῆμα (legendum: κτῆμα) τῆς πόλεως (Atheniensium ex legibus pacis Antalcidae) καὶ ἦν ὑπ' Ὀλυνθίοις καθ' ὃν καιρὸν ἀπέστησαν καὶ οἱ σύμμαχοι. Videtur urbs in foedere urbium Olynthiaco fuisse circa Olymp. 105, 3., quo anno bellum sociale geri coepit, et expugnata a Philippo Amphipolis est. Ab Olynthiis enim in potestatem Perdiccae fratris Philippi transierat, qui Perdiccas de urbe cum Atheniensibus et ipse bellum gessit induciis tandem terminatum. Iam post obitum Perdiccae cum Athenienses, quod a regibus Macedoniae exspectaverant, ab Argaeo aemulo Philippi se impetraturos sperarent, ut Amphipolin recuperarent; rex Macedonum, ut vinculum, quo Atheniensibus Argaeus iungebatur, divelleret, Amphipolitas praesidio urbe eorum educto liberos esse iussit, at regno suo stabilito cum Amphipolitas multas belli causas praebere incusasset, per ruinas irrumpens urbe potitus est. Ceterum quod Philippus episto-

apud Demosth. p. 176. affirmat, iam Alexandrum, Xerxi equalem regem Macedoniae Amphipolim tenuisse, impudens endacium est, quippe quo tempore nondum in urbibus fuiset. Vid. Auger. apud Iacobs. ad Demosth. orationes in sermonem patrium conversas p. 532. Dixi plura in prolegomeis ad Demosthenis orationes de republica habitas p. 5.

Boeoti Athenienses, qui regionem ipsorum ingressi Deum communierant, proelio in Oropia devicerunt, Delium vi xpugnatum receperunt 96. Tandem inducias Lacedaemonii theniensesque annuas fecere.

Δ.

1 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους περὶ σίτου ἐκβολὴν Συρακοσίων δέκα νῆες πλεύσασαι καὶ Λοκρίδες ἴσαι Μεσσήνην τὴν ἐν Σικελίᾳ κατέλαβον, αὐτῶν ἐπαγαγομένων, καὶ ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ μὲν Συρακόσιοι ὁρῶντες προςβολὴν ἔχον τὸ χωρίον τῆς Σικελίας καὶ φοβούμενοι τοὺς Ἀθηναίους μὴ ἐξ αὐτοῦ ὁρμώμενοί ποτε σφίσι μείζονι παρασκευῇ ἐπέλθωσιν, οἱ δὲ Λοκροὶ κατὰ ἔχθος τὸ Ῥηγίνων, βουλόμενοι ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς καταπολεμεῖν. καὶ ἐςεβεβλήκεσαν ἅμα ἐς τὴν Ῥηγίνων οἱ Λοκροὶ πανστρατιᾷ, ἵνα μὴ ἐπιβοηθῶσι τοῖς Μεσσηνίοις, ἅμα δὲ καὶ ξυνεπαγόντων Ῥηγίνων φυγάδων, οἳ ἦσαν παρ' αὐτοῖς· τὸ γὰρ Ῥήγιον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστασίαζε καὶ ἀδύνατα ἦν ἐν τῷ παρόντι τοὺς Λοκροὺς ἀμύνεσθαι, ἢ καὶ μᾶλλον ἐπετίθεντο. δῃώσαντες δὲ οἱ μὲν Λοκροὶ τῷ πεζῷ ἀπεχώρησαν, αἱ δὲ νῆες Μεσσήνην ἐφρούρουν· καὶ ἄλλαι αἱ πληρούμεναι ἔμελλον αὐτόσε ἐγκαθορμισάμεναι τὸν πόλεμον ἐντεῦθεν ποιήσεσθαι.

2 Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος πρὶν τὸν σῖτον ἐν ἀκμῇ εἶναι Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐςέβαλον ἐς τὴν Ἀττικήν· ἡγεῖτο δὲ Ἄγις ὁ Ἀρχιδάμου Λακεδαιμονίων βασιλεύς· καὶ ἐγκαθεζόμενοι ἐδῄουν τὴν γῆν. Ἀθηναῖοι δὲ τάς τε τεσσαράκοντα ναῦς ἐς Σικελίαν ἀπέστειλαν, ὥςπερ παρε-

---

1. *σίτου ἐκβολήν*] Schol. *σίτου ἐκβολὴν τὴν τῶν σταχύων ἐκ τῶν καλύκων γένεσίν φησιν. ἐπιφέρει γὰρ „ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τοῦ ἦρος.“ ἦρος δὲ στάχυες ἐκφύονται. ἤγουν ὅτε ὁ στάχυς δημιουργεῖται καὶ ἤδη προβάλλεται, ἔχων τὸν κόκκον τοῦ σίτου διατετυπωμένον, οὔπω δὲ ἐς ἀκμὴν προαχθέντα.* Eadem Suidas in *σίτου*, Photius in *σίτου ἐκβολή* ex Eustathio p. 1405., quibus adde Polluc. I, 61. Vide dicta ad II, 19. Mox ad *αὐτῶν* idem scholiastes adnotavit: *ἤγουν τῶν Μεσσηνίων.* Recte; nam structura est ad sensum facta, latetque subiectum in praegresso *Μεσσήνην*, quo usu apud omnes scriptores nihil frequentius est.

προςβολήν] *ἤγουν τόπον ἐπικαιρότατον, ἀφ' οὗ ἔστιν ἐξορμᾶν κατὰ τῆς Σικελίας. ἢ προςβολὴν ἀντὶ τοῦ προςόρμισιν καὶ ἔφοδον τῆς Σικελίας, ἢ πρὸς τὴν Σικελίαν.* Schol. Mox dedi *ἢ καὶ μᾶλλον* ex codicibus pro *ἢ μᾶλλον καί* et Vallam secutus: *quo etiam magis illi ingruebant.*

σκευάζοντο, καὶ στρατηγοὺς τοὺς ὑπολοίπους Εὐρυμέδοντα καὶ Σοφοκλέα· Πυθόδωρος γὰρ ὁ τρίτος αὐτῶν ἤδη προαφῖκτο ἐς Σικελίαν. εἶπον δὲ τούτοις καὶ Κερκυραίων ἅμα παραπλέοντας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι, οἳ ἐλῃστεύοντο ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ὄρει φυγάδων· καὶ Πελοποννησίων αὐτόσε νῆες ἑξήκοντα παρεπεπλεύκεσαν τοῖς ἐν τῷ ὄρει τιμωροί, καὶ λιμοῦ ὄντος μεγάλου ἐν τῇ πόλει νομίζοντες κατασχήσειν ῥᾳδίως τὰ πράγματα. Δημοσθένει δὲ ὄντι ἰδιώτῃ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Ἀκαρνανίας αὐτῷ δεηθέντι εἶπον χρῆσθαι ταῖς ναυσὶ ταύταις, ἢν βούληται, περὶ τὴν Πελοπόννησον. 3 καὶ ὡς ἐγένοντο πλέοντες κατὰ τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐπυνθάνοντο ὅτι αἱ νῆες ἐν Κερκύρᾳ ἤδη εἰσὶ τῶν Πελοποννησίων, ὁ μὲν Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς ἠπείγοντο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐς τὴν Πύλον πρῶτον ἐκέλευε σχόντας αὐτοὺς καὶ πράξαντας ἃ δεῖ τὸν πλοῦν ποιεῖσθαι· ἀντιλεγόντων δὲ κατὰ τύχην χειμὼν ἐπιγενόμενος κατήνεγκε τὰς ναῦς ἐς τὴν Πύλον. καὶ ὁ Δημοσθένης εὐθὺς ἠξίου τειχίζεσθαι τὸ χωρίον, ἐπὶ τούτῳ γὰρ ξυνεκπλεῦσαι, καὶ ἀπέφαινε πολλὴν εὐπορίαν ξύλων τε καὶ λίθων, καὶ φύσει καρτερὸν ὂν καὶ ἐρῆμον αὐτό τε καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας· ἀπέχει γὰρ σταδίους μάλιστα ἡ Πύλος τῆς Σπάρτης τετρακοσίους, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ ποτὲ οὔσῃ γῇ, καλοῦσι δὲ αὐτὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι Κορυφάσιον. οἱ δὲ πολλὰς ἔφασαν εἶναι ἄκρας ἐρήμους τῆς Πελοπον-

---

2. *παραπλέοντας*] Scholiastes adnotavit, sequi debuisse dativum participii et transitum factum esse a dativo in accusativum. Quae structura est admodum frequens, dixique ad II, 11. Locum ita citat Thom. M. p. 164. *εἶπον δὲ τούτοις, καὶ Κερκυραίων τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιμεληθῆναι.*

ταῖς ναυσὶ ταύταις] Insignes sunt errores scholiastae ad Aristoph. Equ. 55. dum scribit de Demosthene: *ἀποσταλεὶς εἰς Σικελίαν διὰ τὸν αὐτόθι πόλεμον*, et dum Pylum confundit cum *Πύλαις*, ubi Leonidas cecidit, et dum Leonidam Macedonum et Lacedaemoniorum regem vocat, nisi librarii lapsus subest.

3. *ἐπὶ πολὺ τῆς χώρας*] i. e. *πολλὴν μοῖραν τῆς χώρας.* Conf. II, 76. *ἐπὶ μέγα τε (τοῦ τείχους) κατέσεισε*, i. e. *μέγα μέρος τοῦ τείχους.* IV, 30. *ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης.* 100. *καὶ ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου.*

Κορυφάσιον] Poppo proleg. t. II. p. 191. Pylus, ait, promontorium est lignis et lapidibus abundans, natura munitum ac tunc desertum et ipsum et magnus vicini agri tractus, a Sparta quadringenta stadia distans. (Conf. Strabo p. 550. C. *Alm.)* Spartani, addit, eam Coryphasium appellabant. — Sed an urbem, promontoriumne, in quo sita erat urbs, ita appellarint, dubium est. Dukerus: „Non Pylum, sed illam partem agri Messeniaci, in qua Pylus sita est. Ita Holsten. ad Steph. v. *Πύλος.* Etiam Pausanias Messen. 36. promontorium vocat Coryphasium, et in eo Pylum sitam esse dicit. Et Ptolemaeus p. 89. Pylum a promontorio Coryphasio distinguit. Item Strabo VIII. p. 348. et

νήσου, ἣν βούληται καταλαμβάνων τὴν πόλιν δαπανᾶν. τῷ δὲ διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χωρίον ἑτέρου μᾶλλον, λιμένος τε προσόντος, καὶ τοὺς Μεσσηνίους οἰκείους ὄντας αὐτῷ τὸ ἀρχαῖον καὶ ὁμοφώνους τοῖς Λακεδαιμονίοις πλεῖστ' ἂν βλάπτειν ἐξ αὐτοῦ ὁρμωμένους καὶ βεβαίους ἅμα τοῦ χω-
4 ρίου φύλακας ἔσεσθαι. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθεν οὔτε τοὺς στρατηγοὺς οὔτε τοὺς στρατιώτας, ὕστερον καὶ τοῖς ταξιάρχοις κοινώσας ἡσύχαζεν, ὑπὸ ἀπλοίας μέχρι αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις

Stephanus in *Κορυφάσιον*. Idem tamen v. *Πύλος: Πύλος πόλις ἐν Μεσσήνῃ· ἐκαλεῖτο δὲ Κορυφάσιον*. Et schol. Thucyd. ad V, 18. Coryphasium exponit Pylum. Non necessaria quidem videri possit illa interpretatio. Nam ibi nomine Coryphasii, quod restitui Lacedaemoniis inter eos et Athenienses convenerat, contineri potest Pylus, quae erat in promontorio Coryphasio. Sed confirmat quodammodo Scholiastae interpretationem ipse Thucydides, qui deinde cap. 35. scribit, Athenienses Lacedaemoniis ex legibus pacis non voluisse reddere Pylum. Casaubon. quoque ad Strab. VIII. p. 359. verba haec Thucydidis *καλοῦσι δὲ αὐτὴν* non ad proxime praecedentia *ἐν τῇ Μεσσηνίων γῇ*, sed ad ipsam Pylum refert; quam quia Strabo sub Coryphasio fuisse dicit, ideo ipsàm etiam Coryphasium dictam putat."

δαπανᾶν] Suidas in voce: *Θουκυδίδης δὲ τὴν πόλιν δαπανᾶν φησιν ἀντὶ τοῦ· εἰς ἀναλώματα μεγάλα ἐμβάλλειν*. Male, nam *πόλιν* est accusativus subiecti.

οἰκείους ὄντας αὐτῷ] Schol. observat, alios *αὐτῷ* referre ad Demosthenem, alios ad *χωρίον*, quod praecessit: *οἱ γὰρ μετὰ τοῦ Δημοσθένους ἐληλυθότες ἐκ Ναυπάκτου Μεσσήνιοι συγγενεῖς ὄντες τοῖς περὶ τὴν Πύλον οἰκοῦσι Μεσσηνίοις καὶ ὁμόφωνοι τοῖς Λακεδαιμονίοις τυγχάνοντες ἔμελλον ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Πύλου πλεῖστα βλάπτειν τὴν Λακωνικὴν, οὐ διαγιγνωσκόμενοι διὰ τὴν ὁμοφωνίαν, εἴτε πολέμιοί εἰσιν εἴτε οἰκεῖοι*. At negat liquere Dukerus, Demosthenem secum adduxisse Messenios a Naupacto, quod hic dicit Scholiastes. Eos postea demum ad illum venisse, ait intelligi e cap. 9. et 32.

4. *ταξιάρχοις*] alii libri *ταξιάρχαις*. Prior forma antiquior est v. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 223. t. II. p. 207. Wyttenb. ecl. hist. p. 397.

κοινώσας] Moeris docet, *ἀνακοινῶσαι* Atticum et Thucydideum esse, et affert verba tanquam ex eius libris allata: *ἀνακοίνωσαι τοῖς φίλοις*. Sed *ἀνακοινῶσαι* frustra apud eum quaesiveris, et videntur verba ab eo adscripta particula versus senarii esse; quare, ut solet, confusa auctorum nomina esse arbitror.

ἡσύχαζεν, ὑπὸ ἀπλοίας] Sic distinxi, cum vulgo comma poneretur post *ἀπλοίας*. Nam mare quietum non effecit, ut quiesceret, sed potius ut quod vellet consequeretur. Vulgatam distinctionem Bredovius ita tuetur: Demosthenem otiosum ibi sedisse, quoniam per malaciam navigare non licuerit; alias enim navigaturum fuisse. Sed verbum *ἡσυχάζειν* videtur aliud quid quam commorationem significare, videlicet eum non amplius institisse, ut Pylum munirent. *Μέχρι* ubique nunc scribitur in hoc scriptore; de qua re non solum codices manu scripti optimae notae, sed etiam Grammatici veteres monuerunt. v. Thom. M. p. 135. et alii,

σχολάζουσιν ὁρμὴ ἐςέπεσε περιστᾶσιν ἐκτειχίσαι τὸ χωρίον. καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν ὡς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι· καὶ τὸν πηλόν, εἴπου δέοι χρῆσθαι, ἀγγείων ἀπορίᾳ ἐπὶ τοῦ νώτου ἔφερον ἐγκεκυφότες τε, ὡς μάλιστα μέλλοι ἐπιμένειν, καὶ τὼ χεῖρε ἐς τοὐπίσω ξυμπλέκοντες, ὅπως μὴ ἀποπίπτοι. παντί τε τρόπῳ ἠπείγοντο φθῆναι τοὺς Λακεδαιμονίους τὰ ἐπιμαχώτατα ἐξεργασάμενοι πρὶν ἐπιβοηθῆσαι· τὸ γὰρ πλέον τοῦ χωρίου αὐτὸ καρτερὸν ὑπῆρχε καὶ οὐδὲν ἔδει τείχους.

Οἱ δὲ ἑορτήν τινα ἔτυχον ἄγοντες καὶ ἅμα πυνθανόμενοι 5 ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιοῦντο, ὡς ὅταν ἐξέλθωσιν, ἢ οὐχ ὑπομενοῦντας σφᾶς ἢ ῥᾳδίως ληψόμενοι βίᾳ· καί τι καὶ αὐτοὺς ὁ στρατὸς ἔτι ἐν ταῖς Ἀθήναις ὢν ἐπέσχε. τειχίσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ χωρίου τὰ πρὸς ἤπειρον καὶ ἃ μάλιστα ἔδει ἐν ἡμέραις ἓξ τὸν μὲν Δημοσθένην μετὰ νεῶν πέντε αὐτοῦ φύλακα καταλείπουσι, ταῖς δὲ πλείοσι ναυσὶ τὸν ἐς τὴν Κέρκυραν πλοῦν καὶ Σικελίαν ἠπείγοντο.

---

quos laudat Popp. obs. p. 72. et prol. t. I. p. 215. Wass. et Duker. ad VII. p. 502. *Duk.* Buttm. Gr. max. I. p. 94. not. 2.

περιστᾶσιν] H. περίστασιν A. B. vulgo περὶ στάσιν. Receptam lectionem iam suaserant Heilm. et Popp. obs. p. 71. Interpretare: *mutata sententia;* nam verbum hoc in universum mutationem significat, velut IV, 12. περιέστη ἡ τύχη, *das Blatt hat sich gewandt.* Similis error librariorum reperietur infra cap. 130. in verbis περὶ ὀργῆς, pro περιοργῆς scriptis. Pro vulgata ἐπέπεσε quamvis ἐςέπεσε in multis codicibus reperiatur, tamen spernit Poppo, quoniam ἐςπίπτειν cum dativo de animi motibus a Thucydide dici non videatur. Vel vulgatam igitur servandam esse dicit, vel ἐνέπεσε restituendum, ut quod frequens sit in hac re vocabulum.

λιθουργά] Suidas: λογάδην, ἐπιλέκτως, παρὰ Θουκυδίδῃ. σιδήρια λιθουργικὰ οὐκ ἔχοντες λογάδην φέροντες τοὺς λίθους συνετίθεσαν, ὡς ἕκαστόν τι συμβαίνει, quae repetit Phavorinus. Et scholiastes ad h. l. ἐπιλέκτως explicat: ἤγουν ἐκλελεγμένους λίθους. οἱ μὲν τοὺς ἐπιτυχόντας ἤκουσαν· ἄμεινον δὲ τοὺς ἐπιλέκτους, ὡς καὶ ἄνδρας λογάδας. τειχοποιοῦντες γὰρ ἄνευ σιδηρίων οὐκ ἔμελλον τοὺς τυχόντας συνθήσειν λίθους, ὥςτε ἀσθενὲς ἐργάσασθαι τὸ τεῖχος· ἀλλ' ἐπιλέγοντο (scr. ἐπελέγοντο) ὁμοίους τοῖς εἰργασμένοις, τουτέστι τετράποδας. Conf. VI, 66. λίθοις λογάδην, ubi iterum scholiastes: ὅτι λογάδας ἐν τῇ τετάρτῃ λέγει λίθους τοὺς ἐπιλέκτους καὶ οὐ τοὺς ἐπιτυχόντας, δῆλον ἐντεῦθεν. adde III, 31. Heilm.: *so suchten sie nur die besten aus und legten solche zusammen, wie sie am besten passten.* Lapidum vero in hac regione abundantia erat; quare Demostheni, ut cap. praec. dicit, διάφορόν τι ἐδόκει εἶναι τοῦτο τὸ χωρίον ἑτέρου μᾶλλον, ubi satis erat scribere διάφορον sine μᾶλλον, nunc hoc adiecit, quasi praecessisset ἐπιτήδειον vel simile quid.

5. ὡς — οὐχ ὑπομενοῦντας] v. Matth. Gr. p. 830. et Buttmann. Gr. §. 132. not. 5.

6 Οἱ δ' ἐν τῇ Ἀττικῇ ὄντες Πελοποννήσιοι ὡς ἐπύθοντο τῆς Πύλου κατειλημμένης, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπ' οἴκου, νομίζοντες μὲν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἆγις ὁ βασιλεὺς οἰκεῖον σφίσι τὸ περὶ τὴν Πύλον· ἅμα δὲ πρωὶ ἐςβαλόντες καὶ τοῦ σίτου ἔτι χλωροῦ ὄντος ἐσπάνιζον τροφῆς τοῖς πολλοῖς, χειμών τε ἐπιγενόμενος μείζων παρὰ τὴν καθεστηκυῖαν ὥραν ἐπίεσε τὸ στράτευμα. ὥστε πολλαχόθεν ξυνέβη ἀναχωρῆσαί τε θᾶσσον αὐτοὺς καὶ βραχυτάτην γενέσθαι τὴν ἐςβολὴν ταύτην· ἡμέρας γὰρ πεντεκαίδεκα ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ.

7 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Σιμωνίδης Ἀθηναίων στρατηγὸς Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Θρᾴκης Μενδαίων ἀποικίαν, πολεμίαν δὲ οὖσαν, ξυλλέξας Ἀθηναίους τε ὀλίγους ἐκ τῶν φρουρίων καὶ τῶν ἐκείνῃ ξυμμάχων πλῆθος προδιδομένην κατέλαβε. καὶ παραχρῆμα ἐπιβοηθησάντων Χαλκιδέων καὶ Βοττιαίων ἐξεκρούσθη τε καὶ ἀπέβαλε πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν.

8 Ἀναχωρησάντων δὲ τῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς Πελοποννησίων οἱ Σπαρτιᾶται αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ ἐγγύτατα τῶν περιοίκων εὐθὺς ἐβοήθουν ἐπὶ τὴν Πύλον, τῶν δὲ ἄλλων Λακεδαιμονίων βραδυτέρα ἐγίγνετο ἡ ἔφοδος ἄρτι ἀφιγμένων ἀφ' ἑτέρας στρατείας. περιήγγελλον δὲ καὶ κατὰ τὴν Πελοπόννησον βοηθεῖν ὅτι τάχιστα ἐπὶ Πύλον καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κερκύρᾳ ναῦς σφῶν τὰς ἑξήκοντα ἔπεμψαν, αἳ ὑπερενεχθεῖσαι τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν καὶ λαθοῦσαι τὰς ἐν Ζακύνθῳ Ἀττικὰς ναῦς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Πύλον· παρῆν δὲ ἤδη καὶ ὁ πεζὸς στρατός. Δημοσθένης δὲ προςπλεόντων ἔτι τῶν Πελοποννησίων ὑπεκπέμπει φθάσας δύο ναῦς ἀγγεῖλαι Εὐρυμέδοντι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐν Ζακύνθῳ Ἀθηναίοις παρεῖναι ὡς τοῦ χωρίου κινδυνεύοντος. καὶ αἱ μὲν νῆες κατὰ τάχος ἔπλεον κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ Δημοσθένους· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι παρεσκευάζοντο ὡς τῷ τειχίσματι προςβαλοῦντες κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐλπίζοντες ῥᾳδίως αἱρήσειν οἰκοδόμημα διὰ ταχέων εἰργασμένον καὶ ἀνθρώπων ὀλίγων ἐνόντων. προςδεχόμενοι δὲ καὶ τὴν ἀπὸ Ζακύνθου τῶν Ἀττικῶν νεῶν βοήθειαν ἐν νῷ εἶχον, ἢν ἄρα μὴ πρότερον ἕλωσι, καὶ τοὺς ἔςπλους τοῦ λιμένος ἐμφράξαι, ὅπως μὴ ᾖ τοῖς Ἀθηναίοις ἐφορμίσασθαι ἐς αὐτόν. ἡ γὰρ νῆσος ἡ Σφακτηρία καλουμένη τὸν

---

6. πρωὶ — πολλοῖς] Thom. M. p. 763., quem exscripsit Phavorinus.

7. Μενδαίων] citat Harpocrat. in Ἠιών. Vide ad I, 98.

8. καὶ κατὰ τάχος — Δημοσθένους] Thom. M. p. 340. Mox ἀντιπρῴροις F. H. L. O. P. Q. d. h. i. ἀντίπρωροι A. B. vulgo ἀντιπρῴρους. Receptam scripturam etiam cod. S. habet ex correctione. Vocem βύζην Scholiastes explicat per ἀθρόως. οἷον βύσαντες ταῖς ναυσὶ τὸν ἔςπλουν. Conf. Hesych. Etym. M. et Suid. in v.

τε λιμένα παρατείνουσα καὶ ἐγγὺς ἐπικειμένη ἐχυρὸν ποιεῖ καὶ τοὺς ἔσπλους στενούς, τῇ μὲν δυοῖν νεοῖν διάπλουν κατὰ τὸ τείχισμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν Πύλον, τῇ δὲ πρὸς τὴν ἄλλην ἤπειρον ὀκτὼ ἢ ἐννέα· ὑλώδης τε καὶ ἀτριβὴς πᾶσα ὑπ' ἐρημίας ἦν καὶ μέγεθος περὶ πεντεκαίδεκα σταδίους μάλιστα. τοὺς μὲν οὖν ἔσπλους ταῖς ναυσὶν ἀντιπρώροις βύζην κλήσειν ἔμελλον· τὴν δὲ νῆσον ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐξ αὐτῆς τὸν πόλεμον σφίσι ποιῶνται, ὁπλίτας διεβίβασαν ἐς αὐτήν, καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον ἄλλους ἔταξαν. οὕτω γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις τήν τε νῆσον πολεμίαν ἔσεσθαι τήν τε ἤπειρον ἀπόβασιν οὐκ ἔχουσαν· τὰ γὰρ αὐτῆς τῆς Πύλου ἔξω τοῦ ἔσπλου πρὸς τὸ πέλαγος ἀλίμενα ὄντα οὐχ ἕξειν ὅθεν ὁρμώμενοι ὠφελήσουσι τοὺς αὐτῶν, σφεῖς δὲ ἄνευ τε ναυμαχίας καὶ κινδύνου ἐκπολιορκήσειν τὸ χωρίον κατὰ τὸ εἰκός, σίτου τε οὐκ ἐνόντος καὶ δι' ὀλίγης παρασκευῆς κατειλημμένου. ὡς δ' ἐδόκει αὐτοῖς ταῦτα, καὶ διεβίβαζον ἐς τὴν νῆσον τοὺς ὁπλίτας ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων. καὶ διέβησαν μὲν καὶ

κατειλημμένου] genitivus absolutus pro accusativo, quem verbum ἐκπολιορκήσειν postulat, nam participium redit ad χωρίον. Prorsus huic similis locus extat II, 8. ἡ δὲ εὔνοια παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων, ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν.

τῶν λόχων] „Exercitus Lacedaemoniorum praeter Sciritas dividebatur in λόχους, qui apud Mantineam septem erant, (et apud Xenophontem partes sunt morarum); unus quisque λόχος complectebatur quatuor πεντηκοστύας, una quaeque πεντηκοστύς quatuor ἐνωμοτίας, et ἐνωμοτία tunc fere e duobus et triginta militibus constabat (ita ut frons quaternorum, altitudo octonorum esset) V, 68. Quae res iam Xenophontis tempore aliquantum mutata fuit, quum nomina quidem harum minorum partium servata essent, sed alius militum numerus iis contineretur. Quo de Mansonem vide disputantem Spart. I, 2. p. 225.“ Poppo proleg. t. II. p. 107. In haud paucis dissentit Odofr. Mueller. d. Dorer t. II. p. 233. Quae scholiastes adnotavit, ignota aliunde sunt, neque iis firmantur, quae a Thucydide relicta sunt. Scribit enim ad h. l.: λόχοι Λακεδαιμονίων πέντε, Αἰδώλιος, Σίνης, Σαρίνας, Πλόας, Μεσοάτης. Ex his praeter postremo loco nominatum se ceteros ignorare ait Mueller. l. l. p. 238. not. et alia commemorat, quae inexplicabilia de lochis sive cohortibus Lacedaemoniorum proferuntur. Photius λόχοι Λακεδαιμονίων δ', ὡς Ἀριστοφάνης· Θουκυδίδης δὲ ἑ· Ἀριστοτέλης ζ'. Alios numeros tradunt Hesych. in v. et ibidem Albertii apographum Photii, alios schol. Aristophanis Lysistr. 454. Ach. 1073., quem exscripsit Anonymus in Tactica ms. apud Montefalc. bibl. Coisl. p. 505. λόχος ἔνιοι μὲν τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνδρῶν ὀκτώ, οἱ δὲ ἐξ ἀνδρῶν δώδεκα, οἱ δὲ τὸ ἐκ δεκαὲξ ἀνδρῶν πλῆθος, ὃ καὶ τέλειόν φασι καὶ σύμμετρον. Sed haec ad Lacedaemonios spectare non videntur. Idem Mueller. p. 236. not. totam Spartanorum civitatem divisam ait esse in moras sex. Redibo ad has res ad V, 68. dicendis. Conf. interpp. Hesychii l. l.

ἄλλοι πρότερον κατὰ διαδοχήν, οἱ δὲ τελευταῖοι καὶ ἐγκαταληφθέντες εἴκοσι καὶ τετρακόσιοι ἦσαν, καὶ Εἵλωτες οἱ περὶ αὐτούς· ἦρχε δ' αὐτῶν Ἐπιτάδας ὁ Μολόβρου.

9 Δημοσθένης δὲ ὁρῶν τοὺς Λακεδαιμονίους μέλλοντας προσβάλλειν ναυσί τε ἅμα καὶ πεζῷ παρεσκευάζετο καὶ αὐτός, καὶ τὰς τριήρεις αἵπερ ἦσαν αὐτῷ ἀπὸ τῶν καταλειφθεισῶν ἀνασπάσας ὑπὸ τὸ τείχισμα προσεσταύρωσε, καὶ τοὺς ναύτας ἐξ αὐτῶν ὥπλισεν ἀσπίσι τε φαύλαις καὶ οἰσυΐναις ταῖς πολλαῖς· οὐ γὰρ ἦν ὅπλα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ πορίσασθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐκ λῃστρικῆς Μεσσηνίων τριακοντόρου καὶ κέλητος ἔλαβον, οἳ ἔτυχον παραγενόμενοι. ὁπλῖταί τε τῶν Μεσσηνίων τούτων ὡς τεσσαράκοντα ἐγένοντο, οἷς ἐχρῆτο μετὰ τῶν ἄλλων. τοὺς μὲν οὖν πολλοὺς τῶν τε ἀόπλων καὶ ὡπλισμένων ἐπὶ τὰ τετειχισμένα μάλιστα καὶ ἐχυρὰ τοῦ χωρίου πρὸς τὴν ἤπειρον ἔταξε, προειπὼν ἀμύνασθαι τὸν πεζόν, ἢν προσβάλλῃ· αὐτὸς δὲ ἀπολεξάμενος ἐκ πάντων ἑξήκοντα ὁπλίτας καὶ τοξότας ὀλίγους ἐχώρει ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ᾗ μάλιστα ἐκείνους προσεδέχετο πειράσειν ἀποβαίνειν ἐς χωρία μὲν χαλεπὰ καὶ πετρώδη πρὸς τὸ πέλαγος τετραμμένα, σφίσι

ἐγκαταληφθέντες] F. H. vulgo ἐγκαταλειφθέντες. Et receptam scripturam tuetur Poppo obs. p. 214. hac ratione, quod relicti in insula certe per aliquantum temporis etiam alii sint, sed capti ii soli, qui postremi transierant. Praefert Krueger. ad Dionys. p. 296. alterum per ε, quia cap. 38. dicantur quadringenti viginti universi traiecti esse; eorum autem vivi capti esse trecenti nonaginta duo. Hos igitur dicit ἐγκαταληφθῆναι, illos ἐγκαταλειφθῆναι. Et vulgatam ait expressam esse a Valla. — Quasi quorum corporibus potitus sis, etiam si mortui sint, eos te cepisse dicere non possis. Thucydidem puto καί omissurum fuisse, si scripsisset ἐγκαταλειφθέντες, quare scholiastes, qui hoc ipsum in codice suo habebat, dixit περιττὸς ὁ καί.

Hoc caput memorat Strabo p. 551. B. *Alm.*

9. ἀνασπάσας] Schol. ἀπὸ τῶν ἀγκυρῶν δηλονότι. Huc trahunt etiam glossam Suidae ἀνασπᾷ, ἀντὶ τοῦ καταλύει, ἢ ἀναιρεῖ. Mihi videtur significari: *cylindris naves in continentem exposuit.* Vocem προσεσταύρωσε Schol. explicat per ὀρθὰς ἔστησεν. At rectius utrumque alterum scholion explicat: ἃς εἶχε λοιπὰς ἀνασπάσας ὑπὸ τὸ τείχισμα προσεσταύρωσε, τουτέστι νεωλκήσας ὀρθὰς πρὸ τοῦ τείχους ἔφραξεν. ἔνιοι δὲ (iique verissime), ὅτι ξύλοις ὀρθοῖς προσωχύρωσεν αὐτάς. Nam, quod Duker. animadvertit, etiam VII, 25. dicit, Syracusanos vallos in mari defixisse, ut intra illos naves suae stationem haberent, eamque munitionem σταύρωσιν vocat. Et ibidem cap. 38. Niciam ante naves suas σταύρωμα in mari defixum habuisse, quod iis pro portu clauso esset. Mox οἰσυΐναις inter Thucydidea enumerat Pollux X, 176. et verba ναύτας — ταῖς πολλαῖς adscripsit Suidas in voce, qui omisso αὐτῶν habet ἐξώπλισεν. De generibus navium, quae statim post memorantur, v. Salmas. obs. ad Ius Att. et Rom. p. 705. et 698. et Scheffer. de milit. naval. II, 2.

δὲ τοῦ τείχους ταύτῃ ἀσθενεστάτου ὄντος ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἡγεῖτο προθυμήσεσθαι· οὔτε γὰρ αὐτοὶ ἐλπίζοντες ποτὲ ναυσὶ κρατηθήσεσθαι οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον, ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι. κατὰ τοῦτο οὖν πρὸς αὐτὴν τὴν θάλασσαν χωρήσας ἔταξε τοὺς ὁπλίτας ὡς εἴρξων ἢν δύνηται, καὶ παρεκελεύσατο τοιάδε.

Ἄνδρες οἱ ξυναράμενοι τοῦδε τοῦ κινδύνου, μηδεὶς ὑμῶν 10 ἐν τῇ τοιᾷδε ἀνάγκῃ ξυνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, ἐκλογιζόμενος ἅπαν τὸ περιεστὸς ἡμᾶς δεινόν, μᾶλλον δ᾽ ἀπερισκέπτως εὔελπις ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐκ τούτων

ἐπισπάσασθαι] Schol. mira explicatione: τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀσθένειαν τοῦ τείχους ἀφορμὴν παρέξειν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὥστε ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὁρμῆσαι. Sic vero quid fiet verbo προθυμήσεσθαι? — περιττὸν, ait, est. Sic si liceret, nihil non liceret. Imo supplendum est αὐτό, i. e. τὸ ταύτῃ τεῖχος, et ἐπισπάσασθαι est *potiri*, sive ut nos dicimus: *an sich reissen.*

ἐκείνοις τε — γίγνεσθαι] Haec verba ita accepit Heilmannus: οὐ γὰρ ἐλπίζοντες, αὐτοί τέ ποτε ναυσὶ κρατηθήσεσθαι, ἐκείνοις τε βιαζομένοις τὴν ἀπόβασιν ἁλώσιμον τὸ χωρίον γίγνεσθαι, οὐκ ἰσχυρὸν ἐτείχιζον. *denn da sie zur See allemal die stärksten zu seyn glaubten, und sich nicht vorstellen konnten, dass jene je eine Landung durchsetzen und der Platz von dieser Seite erstiegen zu werden Gefahr laufen würde: so hatten sie solchen hier nicht sonderlich befestigt.* Sed hic sensus postularet scribi οὔτε ἐκείνοις βιαζομένοις — τὸ χωρίον γίγνεσθαι. Ni fallor, anacoluthon inest in his verbis eiusmodi, ut auctor orationem ita continuasse statuendus sit, quasi pro ἐλπίζοντες praecessisset ἐλπὶς ἦν αὐτοῖς, quare cum scholiasta ad βιαζομένοις id ipsum: ἐλπὶς ἦν suppleo.

10. Demosthenis oratio ad milites.

ξυναράμενοι] Zonaras: συναίρομαι, ἀντὶ τοῦ συλλαμβάνομαι καὶ συμβοηθῶ. v. interpp. ad Hesych. v. συναιρουμένοις. Conf. Thucyd. V, 28. οὐ ξυναράμενοι Ἀττικοῦ πολέμου. Anecd. Bekk. I. p. 173. συναίρω, συμμετέχω, γενικῇ· Θουκυδίδης τετάρτῳ· ἄνδρες οἱ συναράμενοι τοῦδε τοῦ κινδύνου. Accusativo iunxit verbum istud II, 71., quem locum laudavit Phavorinus in ξυνάρασθαι — τῷ δεινὶ κατὰ τὸν κίνδυνον καὶ ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον αἰτιατικῇ μόνῃ. Θουκυδίδης· μετὰ Ἑλλήνων τῶν ἐθελησάντων ξυνάρασθαι τὸν κίνδυνον τῆς μάχης. Mox pro μᾶλλον ἢ L. O. P. Q. c. f. g. habent μᾶλλον δ᾽, et A. B. F. H. K. N. e. μᾶλλον tantummodo sine et δ᾽ et ἤ. Mihi praeferendum visum est δ᾽, quia ξυνετός, quocum ἢ iungendum foret, nimis remotum est. Sic vero ex praegresso μηδεὶς ad μᾶλλον δὲ χωρῆσαι arcessendum erit ἕκαστος, ut VIII, 66. ἀντέλεγεν οὐδεὶς ἔτι τῶν ἄλλων, δεδιὼς καὶ ὁρῶν πολὺ τὸ συνεστηκός. v. Wolf. ap. Schneider. ad Xenoph. h. gr. p. 114. Heind. ad Plat. Gorg. 29. ad Horat. Sat. I, 1, 3. Δέ, non ἤ, etiam Scholiastes legisse videtur; nam ita scribit: ἀντὶ τοῦ μηδεὶς ἐν τοιούτῳ κινδύνῳ γενόμενος ὀξεῖ τε καὶ ἀναγκαίῳ συνετὸς βουλέσθω δοκεῖν εἶναι, καὶ ἐξαριθμείτω τὰ περιεστηκότα δεινά; ἀλλὰ τοῖς ἐναντίοις θαρσαλέως ἀντιταττέσθω καταφρονήσας τοῦ περιεστηκότος κινδύνου. μᾶλλον γὰρ ὁ τοιοῦτος κρατήσει τῶν πολεμίων. Verba καὶ ἐκ τούτων ἂν περιγενόμενος iunge cum ἕκαστος, quod cogitando supplendum esse dixi, et converte: *vel ex his malis emersurus.*

ἂν περιγενόμενος. ὅσα γὰρ ἐς ἀνάγκην ἀφῖκται ὥςπερ τάδε, λογισμὸν ἥκιστα ἐνδεχόμενα κινδύνου τοῦ ταχίστου προςδεῖται. ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πλείω ὁρῶ πρὸς ἡμῶν ὄντα, ἢν ἐθέλωμέν τε μεῖναι καὶ μὴ τῷ πλήθει αὐτῶν καταπλαγέντες τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν κρείσσω καταπροδοῦναι. τοῦ τε γὰρ χωρίου τὸ δυςέμβατον ἡμέτερον νομίζω, ὃ μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον γίγνεται, ὑποχωρήσασι δὲ καίπερ χαλεπὸν ὂν εὔπορον ἔσται

ὅσα — προςδεῖται] Stobaeus p. 360.

καὶ μὴ — καταπλαγέντες] Dionys. p. 800., qui dicit scribendum fuisse τὸ πλῆθος καταπλ. Sed recte dativus habet, est enim τῷ πλήθει dictum pro ὑπὸ τοῦ πλήθους, *percelli aliqua re*. Estque verbum hoc loco passivum *perterrefieri*, quanquam alibi est medium habetque accusativum ut φοβεῖσθαι. v. Buttm. Gr. §. 123, 2. not. 1. coll. Poppon. proleg. t. I. p. 126.

τοῦ τε γὰρ — ἔσται] Dionys. p. 801. Particula τε in τοῦ τε γὰρ respondet his paulo inferius sequentibus τό τε πλῆθος. Poppo obs. p. 24. deletum vult ὅ, quod est ante μενόντων, et verba μενόντων — ἴσω ἤδη parentheseos signis includit. Ac sane ὃ abest ab A. B. F. H. K. L. M. N. O. P. b. d. e. f. g. h. i. Krueger. ad Dionys. p. 233. tuetur vulgatam loco simili VI, 10. οἴεσθε ἴσως, τὰς γενομένας ὑμῖν σπονδὰς ἔχειν τι βέβαιον, αἳ ἡσυχαζόντων μὲν ὑμῶν ὀνόματι σπονδαὶ ἔσονται — σφαλέντων δέ που ἀξιόχρεῳ δυνάμει ταχεῖαν τὴν ἐπιχείρησιν ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ ποιήσονται. Et facile addit ὃ post ῶ elidi potuisse, ut factum est III, 114. ubi vulgo ἐξ Οἰνιαδῶν extat pro ἔξω Οἰν. Inutilis est coniectura Reisigii coniect. ad Aristoph. t. I. p. 310. legentis: τοῦ τε γὰρ — ἡμέτερον νομιζόμενον μενόντων ἡμῶν ξύμμαχον γίγνεται etc. Censor libri Popponis in Ephem. Ienens. 1816. mens. Ianuar. nr. 12. et ὃ et γίγνεται pro spuriis habens abiicit. Mihi de tali scripturae varietate libere diiudicandum, sed non temere quidquam in verbis scriptoris mutandum esse visum est. Mira est in proxime sequentibus enallage casuum participii, nam sic potius exspectes: ὃ μένουσιν ἡμῖν ξύμμαχον γίγνεται, ὑποχωρησάντων δὲ καίπερ χαλεπὸν ὂν εὔπορον ἔσται, nam non Atheniensibus sed hostibus eorum εὐεπίβατον erit, si cedent. Historicum contra iniquam Dionysii censuram defendit Krueger. p. 233. Scripsit enim technographus: τὸ μὲν γὰρ γίγνεται τοῦ παρόντος ἐστί, τὸ δὲ ἔσται τοῦ μέλλοντος χρόνου δηλωτικόν. γέγονε δὲ καὶ παρὰ τὰς πτώσεις ὁ σχηματισμὸς ἀκατάλληλος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς γενικῆς πτώσεως ἐξενήνοχε τό τε μετοχικὸν ὄνομα, τὸ μενόντων, καὶ τὸ ἀντωνυμικὸν τὸ ἡμῶν, ἐπὶ τῆς δοτικῆς τὸ ὑποχωρήσασιν. οἰκειότερον δ' ἦν καὶ τοῦτο κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξενηνέχθαι πτῶσιν. Sed diversa, ait Kruegerus, utriusque temporis videtur esse potestas. Atque εὔπορόν ἐστι scriptor non dicere poterat, quia sensu postulante ὑποχωρήσασι (i. e. ἢν ὑποχωρήσωμεν), non ὑποχωροῦσι praemiserat. Pro γίγνεται quidem γενήσεται non ineptum esset, sed praesente cum utatur Demosthenes, certo se sperare significat, Athenienses loco non cessuros esse. Nam de qua re ut praesente loquor, cum futura sit, eam eventuram esse confidam necesse est. De ἀκαταλληλία illa casuum adiri iubet Abreschium diluc. Thuc. auctar. p. 333. et Ernest. ad Xenoph. Mem. Socr. II, 2, 13.

μηδενὸς κωλύοντος. καὶ τὸν πολέμιον δεινότερον ἕξομεν μὴ ῥαδίως αὐτῷ πάλιν οὔσης τῆς ἀναχωρήσεως, ἢν καὶ ὑφ' ἡμῶν βιάζηται· ἐπὶ γὰρ ταῖς ναυσὶ ῥᾷστοί εἰσιν ἀμύνεσθαι, ἀποβάντες δὲ ἐν τῷ ἴσῳ ἤδη. τό τε πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἄγαν δεῖ φοβεῖσθαι· κατ' ὀλίγον γὰρ μαχεῖται καίπερ πολὺ ὂν ἀπορίᾳ τῆς προσορμίσεως. καὶ οὐκ ἐν γῇ στρατός ἐστιν ἐκ τοῦ ὁμοίου μείζων, ἀλλ' ἀπὸ νεῶν, αἷς πολλὰ τὰ καίρια δεῖ ἐν τῇ θαλάσσῃ ξυμβῆναι. ὥστε τὰς τούτων ἀπορίας ἀντιπάλους ἡγοῦμαι τῷ ἡμετέρῳ πλήθει, καὶ ἅμα ἀξιῶ ὑμᾶς, Ἀθηναίους

καὶ τὸν πολέμιον — ἀναχωρήσεως] Dionys. p. 798., qui reprehendit scriptorem, quod singularem *τὸν πολέμιον* pro plurali posuerit. At vide Krueger. p. 230. et Popp. proleg. t. I. p. 91. Sensum ita explanat Scholiastes: *οἱ πολέμιοι ὑποχωρησάντων ἡμῶν, ἀποβάντες τῶν νεῶν καὶ ἐπελθόντες τῷ τείχει χαλεπώτεροι ἡμῖν ἔσονται. εἰδότες γὰρ ὅτι, ἂν μὴ κρατήσωσιν, οὐ ῥᾳδίως ἀποχωρῆσαι δυνήσονται ὀπίσω διὰ τὴν χαλεπότητα τοῦ χωρίου, μετὰ ἀπονοίας ἡμῖν μαχοῦνται, ἢ ἀπολέσθαι ζητοῦντες ἢ κρατῆσαι τοῦ χωρίου. ῥᾷστον γὰρ (φησίν) ἐστὶν ἔτι αὐτοὺς ὄντας ἐπὶ τῶν νεῶν ἀμύνασθαι.* Pro *ῥᾳδίως*, quod dedi ex B. F. H. K. N. b. h. ceteri codices habent *ῥᾳδίας*. Alterum exquisitius visum est. Nam etiam ubi *εἶναι* et *γίγνεσθαι* copulae sunt, quaedam adverbia, maxime *δίχα* et *χωρίς* atque etiam *οὕτως* (ut II, 47. *οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων ἐμνημονεύετο γενέσθαι*) *ὅμοια* et *ἴσα* (v. Popp. prol. t. I. p. 104.) iis adduntur, ut hic *ῥᾳδίως*. V. Matth. Gr. p. 427. 889. Popp. l. l. p. 169. Kuster. (Reisig.) ad Xenoph. Oecon. p. 74. Viger. p. 376. Et sic Latini, volut Cic. pro Rosc. Amerin. c. 5. *omnes hanc quaestionem te praetore de manifestis maleficiis quotidianoque sanguine remissius sperant futuram.* Sallust. Iug. 73. *ea res frustra fuit*, et sic *abunde* Cat. 58. Iug. 14. *ut ubivis tutius quam in regno meo essem.* 87. *Romanos laxius licentiusque futuros*, 94. *uti prospectus nisusque per saxa facilius foret*, quod exemplum nostro simillimum est. Tacit. Annal. I, 72. *facta arguebantur, dicta impune erant.* Adde Thiersch. Gr. §. 307. 5. Bast. ad Greg. Cor. p. 83. Schaefer. ad Dionys. de C. V. p. 76.

πλήθει] Huc spectat glossa Suidae: *πλῆθος παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ ἐπ' ὀλίγων λέγεται*, quam descripsit Phavorinus. Et eadem Scholiastes addens locum Homeri Il. XVII, 330. *πλήθει τε σφετέρῳ καὶ ὑπερδέα δῆμον ἔχοντες*, ubi v. Heyn. t. VII. p. 342. Totam sententiam *καὶ οὐκ ἐν γῇ — πλήθει* ita explanat Scholiastes: *καὶ μείζων μέν ἐστιν ὁ στρατὸς αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ γῆς ὁρμώμενος οὐδὲ ἐν γῇ παραταττόμενος, ὅπου πλεονεκτοῦσι Λακεδαιμόνιοι, ἀλλ' ἐν θαλάσσῃ, ὅπου πολλὰ γίνεται ἀπροσδόκητα καὶ ἀπὸ τοῦ κλυδωνίου καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν.* Sensus est (nam quod difficillimum explicatu est *ἐκ τοῦ ὁμοίου*, plane omisit explicare): exercitus eorum non in continente est, ubi ceteris paribus maior nostro futurus esset, sed in navibus collocatus, ubi quibus incommodis laborant, aestu, ventis et similibus, iis nostra paucitas quodammodo compensatur, ita ut multitudo eorum non ex aequo maior sit, quanto futura esset, si in continente pugnaturi essent. Heilm.: *sodann werden ihre Völker, bei aller Ueberlegenheit ihrer Menge, solche nicht auf dem Lande unter gleichen Vortheilen, sondern nur auf den Schiffen brau-*

ὄντας καὶ ἐπισταμένους ἐμπειρίᾳ τὴν ναυτικὴν ἐπ' ἄλλους ἀπόβασιν ὅτι εἴ τις ὑπομένοι καὶ μὴ φόβῳ ῥοθίου καὶ νεῶν δεινότητος κατάπλου ὑποχωροίη, οὐκ ἄν ποτε βιάζοιτο, καὶ αὐτοὺς νῦν μεῖναί τε καὶ ἀμυνομένους παρ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν σώζειν ἡμᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὸ χωρίον.

11 Τοσαῦτα τοῦ Δημοσθένους παρακελευσαμένου οἱ Ἀθηναῖοι ἐθάρσησάν τε μᾶλλον καὶ ἐπικαταβάντες ἐτάξαντο παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἄραντες τῷ τε κατὰ γῆν στρατῷ προςέβαλλον τῷ τειχίσματι καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα οὔσαις τεσσαράκοντα καὶ τρισί· ναύαρχος δὲ αὐτῶν ἐπέπλει Θρασυμηλίδας ὁ Κρατησικλέους Σπαρτιάτης. προςέβαλλε δὲ ἧπερ ὁ Δημοσθένης προςεδέχετο, καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης, ἠμύνοντο· οἱ δὲ κατ' ὀλίγας ναῦς διελόμενοι, διότι οὐκ ἦν πλείοσι προσχεῖν, καὶ ἀναπαύοντες ἐν τῷ μέρει τοὺς ἐπίπλους ἐποιοῦντο, προθυμίᾳ τε πάσῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ, εἴ πως ὠσάμενοι

---

chen können; welche natürlicher Weise in der See manchen Zufällen unterworfen sind. Ἀπὸ νεῶν dixit in mente habens motum e navibus pugnantium. Vid. Matth. Gr. p. 877. de permutatione praepositionum quietem et motum indicantium multa passim commentatores, velut Wesseling. ad Diod. t. V. p 550. 540. 545. Bauer. ad Thucyd. VI, 22. Duker. ad VII. p. 4 ,4. 504. Eadem permutatione utuntur Latini, velut Ovid. fast. III, 664. *plebs vetus — fugit, et in sacri vertice montis abit.* Adde dicta ad V, 68. ἐξ ἧς κρατεῖν δεῖ, ἢ μὴ ῥαδίως ἀποχωρεῖν. Diversa est haec ratio permutatarum praepositionum, ubi ad sensum facta structura est, ab altera, ubi permutatio orta est ex brevitatis studio; quem usum tetigi ad II, 80.

ἀξιῶ — βιάζοιτο] Krueger. ad Dionys. p. 133. per attractionem dictum putat pro: ἐπισταμένους, ὅτι ἡ ἀπόβασις οὐκ ἄν ποτε βιάζοιτο, quod se neminem dum vidisse miratur. Vocabulum ῥόθιον scholiastae est ὁ ἦχος τῆς εἰρεσίας. Harpocratio: ῥόθιον καλεῖται παρὰ τὸν ῥόθον τὸν ἐκ τῶν κωπῶν ἀκουόμενον, ὅταν σφοδρῶς ἐλαύνωσιν. τοὔνομα παρὰ πολλοῖς καὶ παρ' Ἀριστοφάνει ἐν ἱππεῦσι καὶ Θουκυδίδῃ ἐν τετάρτῃ. Conf. Duker. ad h. l. Ῥαχία scholiastae audit πετρώδης τόπος, περὶ ὃν περιῤῥήγνυται ἡ θάλασσα καὶ ὁ κλύδων καὶ ἡ τῆς θαλάσσης ὁρμή. ὅθεν, addit, καὶ τὸ νώτιον ὀστῶδες ῥάχις καλεῖται, ὡς ἀπὸ τῆς ῥαχίας τῆς πέτρας. Photius: ῥαχίαν οἱ Ἀττικοὶ τὴν ἀκτὴν καὶ τὸν τόπον αὐτὸν, ᾧ προςαράττει τὸ κῦμα. καὶ Θουκυδίδης οὕτως. οἱ δὲ Ἴονες τὴν ἄμπωτιν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῆς θαλάττης. Eadem Suidas. Conf. Eustath. p. 1540, 27. Zonaras: ῥαχίας, τὰς ἐκ θαλάσσης πέτρας, ἢ ῥαχία τόπος ὑψηλός. Adde Hesych. in v. Respicit huc Plutarch. de glor. Athen. p. 618. ex citatione Dukeri: ὁ παρὰ τὴν ῥαχίαν αὐτῆς τῆς Πύλου παρατάττων τοὺς Ἀθηναίους Δημοσθένης.

11. παρ' αὐτὴν τὴν θάλασσαν] i. e. *dicht am Meere.* Non habet αὐτήν Thom. M. p. 678., ubi citat haec verba.

προθυμίᾳ — παρακελευσμῷ] Thom. M. p. 685.

ἔλοιεν τὸ τείχισμα. πάντων δὲ φανερώτατος Βρασίδας ἐγένετο. τριηραρχῶν γὰρ καὶ ὁρῶν τοῦ χωρίου χαλεποῦ ὄντος τοὺς τριηράρχους καὶ κυβερνήτας εἴ πη καὶ δοκοίη δυνατὸν εἶναι σχεῖν ἀποκνοῦντας καὶ φυλασσομένους τῶν νεῶν μὴ ξυντρίψωσιν, ἐβόα λέγων ὡς οὐκ εἰκὸς εἴη ξύλων φειδομένους τοὺς πολεμίους ἐν τῇ χώρᾳ περιϊδεῖν τεῖχος πεποιημένους, ἀλλὰ τάς τε σφετέρας ναῦς βιαζομένους τὴν ἀπόβασιν καταγνύναι ἐκέλευε, καὶ τοὺς ξυμμάχους μὴ ἀποκνῆσαι ἀντὶ μεγάλων εὐεργεσιῶν τὰς ναῦς τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι, ὀκείλαντας δὲ καὶ παντὶ τρόπῳ ἀποβάντας τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τοῦ χωρίου κρατῆσαι. καὶ ὁ μὲν τούς τε ἄλλους 12 τοιαῦτα ἐπέσπερχε καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας ὀκεῖλαι τὴν ναῦν ἐχώρει ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν· καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τραυματισθεὶς πολλὰ ἐλειποψύχησέ τε καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν ἡ ἀσπὶς περιεῤῥύη ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐξενεχθείσης αὐτῆς

πάντων δὲ — ἐβόα λέγων] Huc respicit Lucian. t. IV. p. 209., ubi v. quos laudant interpretes p. 533. De forma *τριήραρχος* v. ad II, 24. adde Popp. prol. t. I. p. 220. Pro particula *γάρ*, quae est post *τριηραρχῶν*, g. habet *δέ*, omittit particulam *γάρ* d. Valla interpretatur: *inter quos maxime extabat Brasidas, unus e trierarchis: qui quum cerneret* etc. Poppo obs. p. 27. his inductus interpunctione mutata *γάρ* abiiciendum censet, quo ducere ait quodammodo etiam scholia. Ex scholiis nihil eiusmodi colligi potest; nihil enim habent nisi hoc: *σπουδαιότατος καὶ ἐπίδηλος ὑπὲρ πάντας ὁ Βρασίδας ἐγένετο ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔργῳ εἰς προθυμίαν· καὶ ὁρῶν τοὺς τριηράρχους ὀκνοῦντας διὰ τὸ χαλεπὸν τοῦ χωρίου περὶ τῶν νεῶν φυλασσομένους, ὅπως μὴ συντρίψωσιν αὐτάς.* Neque in vulgata quidquam est, cur tot codicum auctoritatem deseras, et si *τριηραρχῶν* ad priora trahens, interpungens post hoc participium, orationem per *καὶ ὁρῶν* continues; vides, potius *ὁρῶν γάρ*, quam *καὶ ὁρῶν* sequi debere. De genitivo *τῶν νεῶν* iuncto cum *φυλασσομένους* v. Matth. Gr. p. 446.

12. *ἐπέσπερχε*] Zonar. *ἐπέσπερχεν ἀντὶ τοῦ διήγειρε καὶ παρέθηγεν· ὃς δὲ μάλιστα ἐπέσπερχεν αὐτόν.* Extat etiam apud Suidam. Conf. Dio Cass. XL, 20. Verba *ἐχώρει* — *παρεξειρεσίαν* Demetr. d. elocut. p. 32. *Schneid.* affert memoriter. Atque *τραυματισθῆναι ἀντὶ τοῦ τρωθῆναι* ex hoc loco citant Grammatici Suidas, Phot., Anecd. Bekk. I. p. 114. Pollux I, 125., et IV, 189. e nostro scriptore citat *τραυματισθεισῶν τῶν νεῶν.* Idem III, 106. ex hoc loco affert verbum *λειποψυχεῖν.*

παρεξειρεσίαν] Schol. *παρεξειρεσία ἐστὶν ὁ ἔξω τῆς εἰρεσίας τῆς νεὼς τόπος, καθ' ὃ μέρος οὐκέτι κώπαις κέχρηνται.* Idem ad VII, 34. *παρεξειρεσία ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν πρώραν πρὸ τῶν κωπῶν· ὡς ἂν εἴποι τις τὸ παρὲξ τῆς εἰρεσίας*, ubi v. Duker. Conf. Phot. in *παρεξειρεσίαν*, Phavorin. in ead. voce, Suidas in eadem bis, qui sua e schol. petierunt. Item Pollux I, 124. et Hesych., apud quem est *παρεξειρέσιον.*

πεσόντος — θάλασσαν] Dionys. p. 795. In verbis ἐπὶ Ἀθη-

ἐς τὴν γῆν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνελόμενοι ὕστερον πρὸς τὸ τροπαῖον ἐχρήσαντο ὃ ἔστησαν τῆς προςβολῆς ταύτης. οἱ δ' ἄλλοι προὐθυμοῦντο μὲν ἀδύνατοι δ' ἦσαν ἀποβῆναι τῶν τε χωρίων χαλεπότητι καὶ τῶν Ἀθηναίων μενόντων καὶ οὐδὲν ὑποχωρούντων. ἐς τοῦτό τε περιέστη ἡ τύχη, ὥςτε Ἀθηναίους μὲν ἐκ γῆς τε καὶ ταύτης Λακωνικῆς ἀμύνεσθαι ἐκείνους ἐπιπλέοντας, Λακεδαιμονίους δὲ ἐκ νεῶν τε καὶ ἐς τὴν ἑαυτῶν πολεμίαν οὖσαν ἐπ' Ἀθηναίους ἀποβαίνειν· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐποίει τῆς δόξης ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν ἠπειρώταις μάλιστα εἶναι καὶ τὰ πεζὰ κρατίστοις, τοῖς δὲ θαλασσίοις τε καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν.

13 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τῆς ὑστεραίας μέρος τι προςβολὰς ποιησάμενοι ἐπέπαυντο· καὶ τῇ τρίτῃ ἐπὶ ξύλα ἐς μηχανὰς παρέπεμψαν τῶν νεῶν τινας ἐς Ἀσίνην, ἐλπίζοντες τὸ κατὰ τὸν λιμένα τεῖχος ὕψος μὲν ἔχειν, ἀποβάσεως δὲ

ναίους ἀποβαίνειν conatus inest, non actio. Vid. interpp. ad Cic. Cat. I, 5, 13.

ἐπὶ πολὺ — προέχειν] i. e. *πολλὴν* (v. ad IV, 3.) *γὰρ δόξαν ἐποίει ἐν τῷ τότε τοῖς μὲν τὸ ἠπειρώτας μάλιστα εἶναι καὶ τὰ πεζὰ κρατίστους, τοῖς δὲ τὸ θαλασσίους τε εἶναι καὶ ταῖς ναυσὶ πλεῖστον προέχειν.* Dixi de hoc loco ad II, 8. ubi vide. Quia plerique omnes non animadverterunt, quodnam verbi *ἐποίει* subiectum sit, et *ἐπὶ πολὺ τῆς δόξης* idem esse, quod *πολλὴν* sive *μεγάλην δόξαν*, varie locum tentarunt, velut Censor observationum Popponis, peritus huius scriptoris interpres, in Ephem. Ienens. 1813. nr. 81. coniecit: *ἐποίει τὰ τῆς δόξης*, secutus procul dubio verba scholiastae: *κατὰ πολὺ γὰρ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἔῤῥεπε τὰ τῆς δόξης* etc. Bene sensum expressit Bredovius: *so wunderbar wandte sich hier das Schicksal; denn sehr grosser Ruhm pries gerade in jener Zeit diese, die Spartaner, dass sie so ganz ausgezeichnet zu Lande wären und die tapfersten Fussheere besässen; jene, die Athener, dass sie des Meeres so erfahren und durch ihre Flotten bei weitem hervorragten.* Nunc vero, ait, qui putabantur terra fortissimi, mari pugnabant, in propriam terram conantes escendere; qui autem plerumque mari versarentur, terra arcebant illos. Tam incredibilem fortunae et rerum humanarum vicissitudinem Thucydides miratus haec verba adiecit. Recte quoque Bauer.: *multum gloriae afferebat tunc temporis illis, Atheniensibus, quod essent navales et mari maxime omnium pollerent; his, Lacedaemoniis, quod essent continentis potentes, et terrestri certamine potiores.* Sed dum verbis *ἐν τῷ τότε* nimis angustum sensum tribuit, et *τοῖς μὲν* ad Athenienses, *τοῖς δὲ* ad Lacedaemonios refert (nam ego quidem verba tantum eius, non ordinem, quo posuerat, dedi); rursus omnia turbat. Etenim non hoc voluit scriptor dicere, in illa causa Pylia Lacedaemonios navales visos esse et mari pollentes, Athenienses nunc maris propugnatores, et terrestri pugna potiores; quippe et Lacedaemonii mari non vicerunt, imo victi sunt, nec uno successu famam, quam Bauerus Atheniensibus hic tribui dicit, hi adepti sunt.

μάλιστα οὔσης ἑλεῖν μηχαναῖς. ἐν τούτῳ δὲ αἱ ἐκ τῆς Ζακύνθου νῆες τῶν Ἀθηναίων παραγίγνονται τεσσαράκοντα· προςεβοήθησαν γὰρ τῶν τε φρουρίδων τινὲς αὐτοῖς τῶν ἐκ Ναυπάκτου καὶ Χῖαι τέσσαρες. ὡς δὲ εἶδον τήν τε ἤπειρον ὁπλιτῶν περίπλεων τήν τε νῆσον, ἔν τε τῷ λιμένι οὔσας τὰς ναῦς καὶ οὐκ ἐκπλεούσας, ἀπορήσαντες ὅπη καθορμίσωνται, τότε μὲν ἐς Πρώτην τὴν νῆσον, ἣ οὐ πολὺ ἀπέχει ἔρημος οὖσα, ἔπλευσαν καὶ ηὐλίσαντο· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ παρασκευασάμενοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν ἀνήγοντο, ἢν μὲν ἀντεκπλεῖν ἐθέλωσι σφίσιν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν, εἰ δὲ μή, ὡς αὐτοὶ ἐπεςπλευσούμενοι. καὶ οἱ μὲν οὔτε ἀντανήγοντο οὔτε ἃ διενοήθησαν φράξαι τοὺς ἔςπλους ἔτυχον ποιήσαντες, ἡσυχάζοντες δ᾽ ἐν τῇ γῇ τάς τε ναῦς ἐπλήρουν καὶ παρεσκευάζοντο, ἢν ἐςπλέῃ τις, ὡς ἐν τῷ λιμένι ὄντι οὐ μικρῷ ναυμαχήσοντες. οἱ δ᾽ Ἀθηναῖοι γνόντες 14 καθ᾽ ἑκάτερον τὸν ἔςπλουν ὥρμησαν ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ τὰς μὲν πλείους καὶ μετεώρους ἤδη τῶν νεῶν καὶ ἀντιπρώρους προςπεσόντες ἐς φυγὴν κατέστησαν, καὶ ἐπιδιώκοντες ὡς διὰ βραχέος ἔτρωσαν μὲν πολλάς, πέντε δ᾽ ἔλαβον, καὶ μίαν τούτων αὐτοῖς ἀνδράσι· ταῖς δὲ λοιπαῖς ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις

---

13. μάλιστα οὔσης] i. e. *wenn sie nur erst gelandet wären*, *ante omnia escensione facta*. Non recte μάλιστα cum ἑλεῖν iungere videtur Krueger. ad Dionys. p. 296.

ἃ διενοήθησαν] Relativum, ut solet, per appositionem illustratur, per infinitivum φράξαι, et pluralis ἃ positus pro ὅ. Confer ad III, 12. et 59. ὅπερ δὲ ἀναγκαιότατόν τε καὶ χαλεπώτατον τοῖς ὧδε ἔχουσι, λόγου τελευτᾶν, λέγομεν ἤδη. et infra cap. 125. ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι. De voce μικρῷ (vulgo σμικρῷ) v. Popp. prol. t. I. p. 210.

τεσσαράκοντα] πεντήκοντα N. quae erat coniectura Aem. Porti. Nam cap. 23. naves postquam accesserunt viginti, dicuntur septuaginta fuisse; neque ibi ulla est scripturae varietas. Quadraginta Athenis profectae erant cap. 2., quarum quidem quinque Demosthenes retinuit cap. 5., at harum duas remiserat cap. 8., ut apud Zacynthum iam naves essent triginta septem. Atque cum accessissent quatuor Chiae, et Naupacto aliquot; necesse est, universorum numerum fuisse maiorem quadraginta.

14. ἐν τῇ γῇ καταπεφευγυίαις] Popp. proleg. t. I. p. 178. verba ἐν τῇ γῇ cum ἐνέβαλλον proxime iungenda ait, ut ad καταπεφευγυίαις suppleatur εἰς τὴν γῆν seu ἐκεῖ, et perfectum significare: *qui ad terram confugerant et ibi erant*, quod I, 47. accuratius dicitur ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων παραβεβοηθηκότες. Similem locum addit VII, 87. ὅσα εἰκὸς ἐν τοιούτῳ χωρίῳ ἐμπεπτωκότας κακοπαθῆσαι, et substantivum quoque καταφυγή hanc sibi adsciscere structuram VIII, 11. τὰ περὶ τὴν ἐν τῷ Πειραιῷ τῶν νεῶν καταφυγὴν ἠγγέλθη. Et adiri iubet Sturz. lex. Xenophont. t. II. p. 166. Sola verba VII, 17. παρεσκευάζοντο αὐτοὶ ἀποστελοῦντες ὁπλίτας ἐν τῇ Σικελίᾳ se excusare posse negat, ubi cod. H. habet ἐς τὴν Σικελίαν. Nihilominus, ait, codices

ἐνέβαλλον. αἱ δὲ καὶ πληρούμεναι ἔτι πρὶν ἀνάγεσθαι ἐκόπτοντο· καί τινας καὶ ἀναδούμενοι κενὰς εἷλκον τῶν ἀνδρῶν ἐς φυγὴν ὡρμημένων. ἃ ὁρῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ περιαλγοῦντες τῷ πάθει, ὅτιπερ αὐτῶν οἱ ἄνδρες ἀπελαμβάνοντο ἐν τῇ νήσῳ, παρεβοήθουν, καὶ ἐπεσβαίνοντες ἐς τὴν θάλασσαν ξὺν τοῖς ὅπλοις ἀνθεῖλκον ἐπιλαμβανόμενοι τῶν νεῶν, καὶ ἐν τούτῳ κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἕκαστος ᾧ μή τινι καὶ αὐτὸς ἔργῳ παρῆν. ἐγένετό τε ὁ θόρυβος μέγας καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου περὶ τὰς ναῦς· οἵ τε γὰρ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ προθυμίας καὶ ἐκπλήξεως ὡς εἰπεῖν ἄλλο οὐδὲν ἢ ἐκ γῆς ἐναυμάχουν, οἵ τε Ἀθηναῖοι κρατοῦντες καὶ βουλόμενοι τῇ παρούσῃ τύχῃ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξελθεῖν ἀπὸ νεῶν ἐπεζομάχουν. πολύν τε πόνον παρασχόντες ἀλλήλοις καὶ τραυματίσαντες διεκρίθησαν, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς κενὰς ναῦς πλὴν τῶν τὸ πρῶτον ληφθεισῶν διέσωσαν. καταστάντες δὲ ἑκάτεροι ἐς τὸ στρατόπεδον οἱ μὲν τροπαῖόν τε ἔστησαν καὶ νεκροὺς ἀπέδοσαν καὶ ναυαγίων ἐκράτησαν, καὶ τὴν νῆσον εὐθὺς περιέπλεον καὶ ἐν φυλακῇ εἶχον, ὡς τῶν ἀνδρῶν ἀπειλημμένων· οἱ δ' ἐν τῇ ἠπείρῳ Πελοποννήσιοι καὶ ἀπὸ πάντων ἤδη βεβοηθηκότες ἔμενον κατὰ χώραν ἐπὶ τῇ Πύλῳ.

15 Ἐς δὲ τὴν Σπάρτην ὡς ἠγγέλθη τὰ γεγενημένα περὶ Πύλον, ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ξυμφορᾷ μεγάλῃ τὰ τέλη καταβάντας ἐς τὸ στρατόπεδον βουλεύειν πρὸς τὸ χρῆμα ὁρῶντας ὅ,τι

---

huic similem scripturam exhibent etiam VIII, 101. περαιοῦνται (pro vulgata δειπνοποιοῦνται) ἐν Ἀργινούσαις. Addit Marcellin. §. 46. ἀπελθὼν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς συγγραφῆς συνέθηκε et confert §. 55. — Similia prorsus nostro loco sunt Platonica Sophist. p. 260. C. H. Steph. τὸν δέ γε σοφιστὴν ἔφαμεν ἐν τούτῳ πω τῷ τόπῳ καταπεφευγέναι, ubi Heindorf. p. 427. confert Xenoph. hist. gr. IV, 5, 5. οἱ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ καταπεφευγότες ἐξῄεσαν, ubi praecessit ἐς δὲ τὸ Ἥραιον κατέφυγον καὶ ἄνδρες etc. Neque hanc verbi structuram nisi in perfecto tempore reperiri arbitratur, similiter ut βεβηκέναι ἐπί τινος, ἔν τινι dicitur, βῆναι ἔν τινι non item. Vide exempla ab ipso allata, et conf. ad III, 71. 106. Pleraque non huc pertinentia miscet Bauer. d. lect. Thuc. p. 16. Adde interpretes ad Herodot. II, 56.

καί τινας — εἷλκον] Thom. M. p. 50., cuius citationem male vulgo ad verba II, 90. referunt.

ἀντηλλαγμένος] Ordo verborum est: ἐγένετό τε ὁ θόρυβος περὶ τὰς ναῦς μέγας καὶ ἀντηλλαγμένος τοῦ ἑκατέρων τρόπου, i. e. *ausgetauscht in Hinsicht der Art Beider zu fechten.*

ἀπὸ πάντων] Schol. οἵ τε ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἄλλων ξυμμάχων αὐτοῖς προσελθόντες νῦν.

15. πρὸς τὸ χρῆμα] παραχρῆμα A. B. F. H. I. K. L. N. O. Q. S. c. d. e. f. g. h. i., quod recepit Bekkerus. Dindorfio alterum multo aptius exquisitiusque visum est, quanquam illud male factum dicit, quod Dukerus πρὸς τὸ χρῆμα βουλεύειν coniunxit, quum ad ὁρῶντας deberet referre πρὸς τὸ χρῆμα. Hoc modo loquuti

ἂν δοκῇ. καὶ ὡς εἶδον ἀδύνατον ὂν τιμωρεῖν τοῖς ἀνδράσι καὶ κινδυνεύειν οὐκ ἐβούλοντο ἢ ὑπὸ λιμοῦ τι παθεῖν αὐτοὺς ἢ ὑπὸ πλήθους βιασθέντας κρατηθῆναι, ἔδοξεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, ἢν ἐθέλωσι, σπονδὰς ποιησαμένους τὰ περὶ Πύλον, ἀποστεῖλαι ἐς τὰς Ἀθήνας πρέσβεις περὶ ξυμβάσεως, καὶ τοὺς ἄνδρας ὡς τάχιστα πειρᾶσθαι κομίσασθαι. δεξαμένων δὲ τῶν στρατηγῶν τὸν λόγον ἐγίγνοντο 16 σπονδαὶ τοιαίδε, Λακεδαιμονίους μὲν τὰς ναῦς ἐν αἷς ἐναυμάχησαν καὶ τὰς ἐν τῇ Λακωνικῇ πάσας ὅσαι ἦσαν μακρὰς παραδοῦναι κομίσαντας ἐς Πύλον Ἀθηναίοις, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ τειχίσματι μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν, Ἀθηναίους δὲ τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ἀνδράσι σῖτον ἐᾶν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ἐκπέμπειν τακτὸν καὶ μεμαγμένον, δύο χοίνικας ἑκάστῳ Ἀττικὰς ἀλφίτων καὶ δύο κοτύλας οἴνου καὶ κρέας, θεράποντι δὲ τούτων ἡμίσεα· ταῦτα δὲ ὁρώντων τῶν Ἀθηναίων ἐσπέμπειν καὶ πλοῖον μηδὲν ἐσπλεῖν λάθρα· φυλάσσειν δὲ καὶ τὴν νῆσον Ἀθηναίους μηδὲν ἧσσον ὅσα μὴ ἀποβαίνοντας, καὶ ὅπλα μὴ ἐπιφέρειν τῷ Πελοποννησίων στρατῷ μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν. ὅ,τι δ' ἂν τούτων παραβαίνωσιν ἑκάτεροι καὶ ὁτιοῦν, τότε λελύσθαι τὰς σπονδάς. ἐσπεῖσθαι δὲ αὐτὰς μέχρι οὗ ἐπανέλθωσιν οἱ ἐκ τῶν

---

sunt, addit, Aristophanes Avibus 1330. *σὺ δὲ τὰ πτερὰ πρῶτον διάθες τάδε κόσμῳ, τά τε μούσιχ' ὁμοῦ τά τε μαντικὰ καὶ θαλάττι'· ἔπειτα δ' ὅπως φρονίμως πρὸς ἄνδρ' ὁρῶν πτερώσεις*, Dionys. Hal. de structur. verbor. p. 190. *Schaefer. καὶ αὐτοί τε δὴ κατασκευάζουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι πρὸς χρῆμα ὁρῶντες οἰκεῖα καὶ δηλωτικὰ τῶν ὑποκειμένων τὰ ὀνόματα*, quae inepte vertit interpres latinus: *rem ipsam oculis subiicientes.* Articulo autem, addit, quo Thucydides carere non potuit, illi recte non sunt usi.

βιασθέντες κρατηθῆναι] I. L. O. P. Q. S. d. e. f. g. h. i. *βιασθέντες κρατηθῆναι* c. *βιασθέντας ἢ κρατηθῆναι* A. B. F. H. N. vulgo *βιασθέντας ἢ κρατηθέντας*. Conf. Bredov.

16. *σῖτον ἐκπέμπειν — μεμαγμένον*] Thom. M. p. 600. „Quod Thucydides dicit *δύο χοίνικας ἀλφίτων*, id sine dubio de binis in diem accipiendum est. Hoc Portus Lacedaemonios de industria pactos putat, ut si inter ipsos et Athenienses non conveniret, suis in insula aliquantum commeatus superesset. Nam vulgo una *χοῖνιξ* in diurnum alimentum hominis sufficere credebatur. V. Perizon. ad Aelian. V. H. I, 26. De voce *κοτύλη* vid. ad VII, 87.“ Duker. V. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 99. ubi agitur de choenice et cotyle et alimento hominum diurno. Conf. p. 84. *σῖτος μεμαγμένος* sive *μάζα* est *Gerstenbrod; ἄλφιτα* modo significat *Gerstengraupen*, modo panis quoddam genus inde factum. v. Boeckh. l. l. p. 106. Ex hoc pacto fortasse lusus Aristophanis ortus est, de quo Suidas agit in v. *μάζα*. Vid. Equites v. 55.

ὅ,τι δ' ἂν — ὁτιοῦν] Krueger. ad Dionys. p. 274. legit *ὅτι δ' ἐάν* etc., procul dubio vocibus *ὅ,τι* et *ὁτιοῦν* iuxta se positis offen-

Ἀθηνῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις· ἀποστεῖλαι δὲ αὐτοὺς τριήρει Ἀθηναίους καὶ πάλιν κομίσαι. ἐλθόντων δὲ τάς τε σπονδὰς λελύσθαι ταύτας καὶ τὰς ναῦς ἀποδοῦναι Ἀθηναίους ὁμοίας οἵαςπερ ἂν παραλάβωσιν. αἱ μὲν σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις ἐγένοντο, καὶ αἱ νῆες παρεδόθησαν οὖσαι περὶ ἑξήκοντα, καὶ οἱ πρέσβεις ἀπεστάλησαν. ἀφικόμενοι δὲ ἐς τὰς Ἀθήνας ἔλεξαν τοιάδε.

17 Ἔπεμψαν ἡμᾶς Λακεδαιμόνιοι, ὦ Ἀθηναῖοι, περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ ἀνδρῶν πράξοντας ὅ,τι ἂν ὑμῖν τε ὠφέλιμον ὂν τὸ αὐτὸ πείθωμεν καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ξυμφορὰν ὡς ἐκ τῶν παρόντων κόσμον μάλιστα μέλλῃ οἴσειν. τοὺς δὲ λόγους μακροτέρους οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν, ἀλλ' ἐπιχώριον ὂν ἡμῖν οὗ μὲν βραχεῖς ἀρκῶσι μὴ πολλοῖς χρῆσθαι, πλείοσι δὲ ἐν ᾧ ἂν καιρὸς ᾖ διδάσκοντάς τι τῶν προὔργου λόγοις τὸ δέον πράσσειν. λάβετε δὲ αὐτοὺς μὴ πολεμίως μηδ' ὡς ἀξύνετοι διδασκόμενοι, ὑπόμνησιν δὲ τοῦ καλῶς βουλεύσασθαι πρὸς εἰδότας ἡγησάμενοι. ὑμῖν γὰρ εὐτυχίαν τὴν παροῦσαν ἔξεστι καλῶς θέσθαι, ἔχουσι μὲν ὧν κρατεῖτε, προςλαβοῦσι δὲ τιμὴν καὶ δόξαν, καὶ μὴ παθεῖν ὅπερ οἱ ἀήθως τι ἀγα-

---

sus. Ὅτι cum infinitivo iungi posse, doceri ait a Bornemanno de gemina Cyrop. rec. p. 18.

17. Spartae legatorum oratio coram Atheniensibus habita. Declarant Lacedaemoniorum pacis desiderium docentque hoc tempore Atheniensibus et utile et gloriosum apud omnes Graecos fore, si aequis conditionibus pacem concesserint. Princeps legationis erat Archeptolemus. v. Aristoph. Equit. 793., ubi scholiastes male allegat Thucyd. IV, 117. Ad hanc legationem spectant etiam dicta a Dionysio p. 843.

ὡς ἐκ τῶν παρόντων] i. e. *so gut es in der jetzigen Lage der Dinge geschehen kann.* v. Viger. p. 570.

οὐ μηκυνοῦμεν] i. e. οὐ ποιήσομεν, praecessit enim οὐ μακροτέρους. In sequentibus anacoluthon est; nam sic scribere debebat: οὐ παρὰ τὸ εἰωθὸς μηκυνοῦμεν, ἐπιχώριον ὂν ἡμῖν etc. Iam sic interposuit ἀλλά, quasi pergere voluisset: ἀλλὰ βραχυτέρους ποιήσομεν. Mox οὗ μὲν ἂν βραχεῖς ἀρκῶσι legi vult Dissen. disquis. philol. p. 19. Sed pronomini relativo interdum a Thucydide coniunctivum sine ἄν addi, exemplis docuit Popp. proleg. t. I. p. 141. Sic supra III, 43. ἥν τινα τύχητε, et sequente capite: σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες τὸν πόλεμον νομίσωσι etc. VII, 77. ἐν ᾧ ἀναγκασθῇ. Verbis ἔξεστι καλῶς θέσθαι usus est Thom. M. p. 165.

καὶ μὴ — εὐτυχῆσαι] Schol. ἀεὶ γὰρ ὀρέγονται τοῦ πλείονος ἐλπίζοντες αὐτοῦ τεύξεσθαι. προςυπακοῦσαι δὲ δεῖ ἔξωθεν τὸ καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσι τῆς εὐτυχίας. Locum ante oculos habuit Livius in oratione Asdrubalis ad Romanos XXX, 42. *Raro simul hominibus bonam fortunam bonamque mentem dari; populum Romanum eo invictum esse, quod in secundis rebus sapere et consulere meminissent.* Demosthenes: ὀλίγοι γάρ εἰσιν, οἷς μετὰ τοῦ εὐτυχεῖν παραγίγνεται τὸ φρονεῖν· οἱ πλεῖστοι δὲ φρενῶν δέονται ἐπειςάκτων.

θὸν λαμβάνοντες τῶν ἀνθρώπων· ἀεὶ γὰρ τοῦ πλέονος ἐλπίδι ὀρέγονται διὰ τὸ καὶ τὰ παρόντα ἀδοκήτως εὐτυχῆσαι. οἷς δὲ πλεῖσται μεταβολαὶ ἐπ᾽ ἀμφότερα ξυμβεβήκασι, δίκαιοί εἰσι καὶ ἀπιστότατοι εἶναι ταῖς εὐπραγίαις. ὃ τῇ τε ὑμετέρᾳ πόλει δι᾽ ἐμπειρίαν καὶ ἡμῖν μάλιστ᾽ ἂν ἐκ τοῦ εἰκότος προςείη. γνῶτε δὲ καὶ ἐς τὰς ἡμετέρας νῦν ξυμφορὰς ἀπιδόντες, 18 οἵτινες ἀξίωμα μέγιστον τῶν Ἑλλήνων ἔχοντες ἥκομεν παρ᾽ ὑμᾶς πρότερον αὐτοὶ κυριώτεροι νομίζοντες εἶναι δοῦναι ἐφ᾽ ἃ νῦν ἀφιγμένοι ὑμᾶς αἰτούμεθα. καίτοι οὔτε δυνάμεως ἐνδείᾳ ἐπάθομεν αὐτὸ οὔτε μείζονος προςγενομένης ὑβρίσαντες, ἀπὸ δὲ τῶν ἀεὶ ὑπαρχόντων γνώμῃ σφαλέντες, ἐν ᾧ πᾶσι τὸ αὐτὸ ὁμοίως ὑπάρχει. ὥςτε οὐκ εἰκὸς ὑμᾶς διὰ τὴν παροῦσαν νῦν ῥώμην πόλεώς τε καὶ τῶν προςγεγενημένων καὶ τὸ τῆς τύχης οἴεσθαι ἀεὶ μεθ᾽ ὑμῶν ἔσεσθαι. σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο· καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώτερον ἂν προςφέροιντο, τόν τε πόλεμον νομίσωσι μὴ καθ᾽ ὅσον ἄν τις αὐτοῦ μέρος βούληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ᾽ ὡς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγήσωνται. καὶ ἐλάχιστ᾽ ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοντες διὰ τὸ μὴ τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες ἐπαίρεσθαι ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο. ὃ νῦν ὑμῖν, ὦ Ἀθηναῖοι, καλῶς ἔχει πρὸς ἡμᾶς πρᾶξαι, καὶ μήποτε ὕστερον, ἢν ἄρα μὴ πειθό-

---

18. *αὐτοὶ — δοῦναι*] Thom. M. p. 168.

σωφρόνων δὲ — νομίσωσι] Stobae. serm. p. 160. *Schow.* Dixi de hoc loco ad II, 44. Est commixtio duarum locutionum: *σωφρόνων ἀνδρῶν ἐστὶ θέσθαι καὶ νομίζειν* et *σώφρονες ἄνδρες εἰσὶν οἵτινες ἔθεντο νομίσωσί τε*, ubi, ut solet fieri, transitus factus est ab indicativo in coniunctivum, ut contra transitus fit ex coniunctivo in indicativum. vide ad II, 44. Verba *καὶ ταῖς ξυμφοραῖς — προςφέροιντο* quasi per parenthesin interpositis structura paulisper turbatur. V. Matth. Gr. p. 666. Hanc structurae explicationem tuentur tot tamque diserta exempla, ubi eadem reperitur, quare mihi non probatur difficilis illa ratio, quam protulit Poppo proleg. t. I. p. 118. Is iudicat scriptorem proprie *καὶ ἐλάχιστ᾽ ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοιεν* dicere voluisse, ut sequentia *διὰ τὸ μὴ — ἐπαίρεσθαι, ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο* tanquam apodosis ad *σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες ἔθεντο νομίσωσί τε* referrentur; sed ob longiorem periodum atque sententias in medio positas initii oblitum vel nexum obscuriorem fore arbitratum, recepto participio *πταίοντες* apodosin primariae sententiae cum parenthesi arcte iunxisse. Quibus admissis oratio ita procederet: *σωφρόνων δὲ ἀνδρῶν οἵτινες τἀγαθὰ ἐς ἀμφίβολον ἀσφαλῶς ἔθεντο — καὶ ταῖς ξυμφοραῖς οἱ αὐτοὶ εὐξυνετώτερον ἂν προςφέροιντο — τόν τε πόλεμον νομίσωσι, μὴ καθ᾽ ὅσον ἄν τις αὐτοῦ μέρος βούληται μεταχειρίζειν, τούτῳ ξυνεῖναι, ἀλλ᾽ ὡς ἂν αἱ τύχαι αὐτῶν ἡγῶνται, — καὶ ἐλάχιστ᾽ ἂν οἱ τοιοῦτοι πταίοιεν· — διὰ τὸ μὴ, τῷ ὀρθουμένῳ αὐτοῦ πιστεύοντες, ἐπαίρεσθαι, ἐν τῷ εὐτυχεῖν ἂν μάλιστα καταλύοιντο.* Scholiastes sententiam esse ait: *σώφρονές εἰσιν, οἵτινες οἴονται τὰ ἐκ τῶν πολέμων*

μενοι σφαλῆτε, ἃ πολλὰ ἐνδέχεται, νομισθῆναι τύχῃ καὶ τὰ νῦν προχωρήσαντα κρατῆσαι, ἐξὸν ἀκίνδυνον δόκησιν ἰσχύος
19 καὶ ξυνέσεως ἐς τὸ ἔπειτα καταλιπεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμᾶς προκαλοῦνται ἐς σπονδὰς καὶ διάλυσιν πολέμου, διδόντες μὲν εἰρήνην καὶ ξυμμαχίαν καὶ ἄλλην φιλίαν πολλὴν καὶ οἰκειότητα ἐς ἀλλήλους ὑπάρχειν, ἀνταιτοῦντες δὲ τοὺς ἐκ τῆς νήσου ἄνδρας, καὶ ἄμεινον ἡγούμενοι ἀμφοτέροις μὴ διακινδυνεύεσθαι, εἴτε βίᾳ διαφύγοιεν παρατυχούσης τινὸς σωτηρίας εἴτε καὶ ἐκπολιορκηθέντες μᾶλλον ἂν χειρωθεῖεν. νομίζομέν τε τὰς μεγάλας ἔχθρας μάλιστ' ἂν διαλύεσθαι βεβαίως, οὐκ ἢν ἀνταμυνόμενός τις καὶ ἐπικρατήσας τὰ πλέω τοῦ πολέμου κατ' ἀνάγκην ὅρκοις ἐγκαταλαμβάνων μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου ξυμβῇ, ἀλλ' ἢν παρὸν τὸ αὐτὸ δρᾶσαι πρὸς τὸ ἐπιεικὲς καὶ ἀρετῇ αὐτὸ νικήσας παρὰ ἃ προςεδέχετο μετρίως ξυναλλαγῇ. ὀφείλων γὰρ ἤδη ὁ ἐναντίος μὴ ἀνταμύνεσθαι ὡς βιασθείς, ἀλλ' ἀνταποδοῦναι ἀρετήν, ἑτοιμότερός ἐστιν αἰσχύνῃ ἐμμένειν οἷς ξυνέθετο. καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς μειζόνως ἐχθροὺς τοῦτο δρῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἢ πρὸς τοὺς τὰ μέτρια διενεχθέντας· πεφύκασί τε τοῖς μὲν ἑκουσίως ἐνδοῦσιν ἀνθησσᾶσθαι μεθ' ἡδονῆς, πρὸς δὲ τὰ

μὴ κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν ἀποβαίνειν, ἀλλὰ κατὰ τύχην. Ubi quaestio est, quonam referatur αὐτῶν? Poppo obs. p. 145. refert ad notionem collectivam in καθ' ὅσον μέρος vel etiam in τις, Bredov. αὐτῷ emendat. Mihi αὐτῶν videtur genitivus obiecti esse pendens ex ἡγῶνται. Porro scholiastes dicit: τὸ ὀρθούμενον τὴν εὐπραγίαν λέγει, et καταλύοιντο explicat per ἀναπαύοιντο. Recte. Idem ad ὃ adnotavit ἐν εὐπραγίᾳ καταλύεσθαι, ἀντὶ τοῦ ἀποθέσθαι τὸν πόλεμον.

19. προκαλοῦνται] Huc spectat Photius προκαλεῖσθαι, οὐ τὸ εἰς ἀγῶνα καὶ μάχην, ἀλλὰ τὸ εἰς συμβάσεις καὶ συνθήκας· Θουκυδίδης· οἱ δὲ δικανικοὶ ἐπὶ πάσης προκλήσεως (i. e. *gerichtlichem Vergleich*).

τοὺς ἐκ τῆς νήσου] i. e. *vicissim poscentes, ut ex insula nobis reddantur viri, qui ibi inclusi tenentur.* V. Popp. prol. t. I. p. 176. Breviloquentiae quoddam genus est.

τὸ αὐτὸ δρᾶσαι] i. e. τὸ ξυμβῆναι κατ' ἀνάγκην ἐγκαταλαμβάνοντα ὅρκοις. Mox vulgo legitur αὐτὸς νικήσας. At αὐτό habent A. B. F. H. N. P. Q. S. e. f. g. αὐτόν K. Difficile dictu est, quonam referatur istud αὐτό. Nam αὐτός quidem minus aptum huic loco; αὐτόν unius tantum codicis auctoritate nititur. Equidem αὐτό ad τὸ ἐπιεικὲς refero, hoc sensu: *virtute animum inductus ad clementiam*, quasi dicas: *es ersiegend.* Mox προςεδέχετο active videtur positum vulgo, ita ut suppleant τις. Sed cum Poppone obs. p. 89. not. passive est accipiendum.

ὀφείλων — ἀρετήν] Thom. M. p. 163. Ad sequentia statim spectat glossa in anecd. Bekk. I. p. 107. μειζόνως ἀντὶ τοῦ μεῖζον. Θουκυδίδης τετάρτῳ, Πλάτων Πολιτείας τρίτῳ. De forma adverbii comparativi v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 544.

ἑκουσίως] Anecd. Bekk. I. p. 126. citant τοῖς ἑκοῦσιν ἐνδοῦσιν,

ὑπεραυχοῦντα καὶ παρὰ γνώμην διακινδυνεύειν. ἡμῖν δὲ καλῶς, εἴπερ ποτέ, ἔχει ἀμφοτέροις ἡ ξυναλλαγή, πρίν τι ἀνήκεστον διὰ μέσου γενόμενον ἡμᾶς καταλαβεῖν, ἐν ᾧ ἀνάγκη ἀΐδιον ὑμῖν ἔχθραν πρὸς τῇ κοινῇ καὶ ἰδίαν ἔχειν, ὑμᾶς δὲ στερηθῆναι ὧν νῦν προκαλούμεθα. ἔτι δ' ὄντων ἀκρίτων καὶ ὑμῖν μὲν δόξης καὶ ἡμετέρας φιλίας προςγιγνομένης, ἡμῖν δὲ πρὸ αἰσχροῦ τινος ξυμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν, καὶ αὐτοί τε ἀντὶ πολέμου εἰρήνην ἑλώμεθα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἀνάπαυσιν κακῶν ποιήσωμεν· οἳ καὶ ἐν τούτῳ ὑμᾶς αἰτιωτέρους ἡγήσονται. πολεμοῦνται μὲν γὰρ ἀσαφῶς ὁποτέρων ἀρξάντων· καταλύσεως δὲ γιγνομένης, ἧς νῦν ὑμεῖς τὸ πλέον κύριοί ἐστε, τὴν χάριν ὑμῖν προςθήσουσιν. ἤν τε γνῶτε, Λακεδαιμονίοις ἔξεστιν ὑμῖν φίλους γενέσθαι βεβαίως, αὐτῶν τε προκαλεσαμένων, χαρισαμένοις τε μᾶλλον ἢ βιασαμένοις. καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἐνόντα ἀγαθὰ σκοπεῖτε ὅσα εἰκὸς εἶναι· ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν ταὐτὰ λεγόντων τό γε ἄλλο Ἑλληνικὸν ἴστε ὅτι ὑποδεέστερον ὂν τὰ μέγιστα τιμήσει. 20

---

ubi sunt verba *πεφύκασι — ἡδονῆς*. Est hoc solenne verbum ad significandam amicorum voluntati cessionem. V. Lobeck. ad Soph. Aiac. 1340., quocum interpretare: *libenter et ipsi vicissim cedunt*. *Ἡσσᾶσθαι* alibi construitur cum genitivo; hic structuram sequitur verborum *ἐνδιδόναι*, *εἴκειν*, *ὑπείκειν*, quemadmodum vicissim *νικᾶσθαι* nonnunquam cum genitivo struitur. v. Popp. proleg. t. I. p. 126.

παρὰ γνώμην] „*γνώμη* in universum significat iudicium consulto et cum rerum reputatione latum, et studia ex hac consultatione nata; quo sensu est contrarium *ὀργῇ*, sive coeco animi impetui, id quod luculentissime apparet e Thucyd. III, 42., ubi iunguntur *ὀργή* et *βραχύτης γνώμης*, item ex II, 65., ubi Pericles dicitur *δυνατὸς ἀξιώματι καὶ τῇ γνώμῃ*, et cap. 65. est *γνώμης ἁμάρτημα*. Hoc igitur dicunt Lacedaemonii: *ein Feind wird unter diesen Umständen das Aeuserste wagen, wenn ihm auch seine Vernunft Unmöglichkeiten zeigt.*“ Heilmannus. Paulo ante ad *τοῦτο δρῶσιν* supple *τὸ ἀνταμύνεσθαι*.

20. *καὶ ἰδίαν*] Schol. *νῦν μὲν κοινὴν ἔχομεν Πελοποννήσιοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἔχθραν· εἰ δὲ μὴ εἴξετε τοῖς λόγοις ἡμῶν, καὶ ἰδίᾳ Λακεδαιμόνιοι ἐχθροὶ ὑμῶν ἐσόμεθα.*

ἀκρίτων] Schol. *ἔτι δὲ ὄντων ἀδιακρίτων καὶ ἀμφιβόλων τῶν πραγμάτων τῶν κατὰ τὴν Σφακτηρίαν, εἴτε ἁλίσκονται οἱ ἄνδρες εἴτε διαφεύγουσι, καὶ ὑμῖν μὲν δόξης προςγινομένης καὶ φιλίας παρ' ἡμῶν, ἐὰν σπεισώμεθα ὥςπερ νῦν ἔχομεν, ἡμῖν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις, πρὶν αἰσχροῦ τινος πειραθῆναι (ἀντὶ τοῦ πρὶν ἁλῶναι τοὺς ἄνδρας) τῆς συμφορᾶς μετρίως κατατιθεμένης, διαλλαγῶμεν.*

ἡμῶν γὰρ καὶ ὑμῶν] genitivus absolutus pro accusativo, quem sequens verbum postulat, ut V, 3. *προςβαλόντων τῶν Ἀθηναίων ἠμύνοντο.*

21 Οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τοσαῦτα εἶπον, νομίζοντες τοὺς Ἀθηναίους ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ σπονδῶν μὲν ἐπιθυμεῖν, σφῶν δὲ ἐναντιουμένων κωλύεσθαι, διδομένης δὲ εἰρήνης ἀσμένως δέξεσθαί τε καὶ τοὺς ἄνδρας ἀποδώσειν. οἱ δὲ τὰς μὲν σπονδάς, ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἐν τῇ νήσῳ, ἤδη σφίσιν ἐνόμιζον ἑτοίμους εἶναι ὁπόταν βούλωνται ποιεῖσθαι πρὸς αὐτούς, τοῦ δὲ πλέονος ὠρέγοντο. μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐνῆγε Κλέων ὁ Κλεαινέτου, ἀνὴρ δημαγωγὸς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὢν καὶ τῷ πλήθει πιθανώτατος· καὶ ἔπεισεν ἀποκρίνασθαι ὡς χρὴ τὰ μὲν ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς τοὺς ἐν τῇ νήσῳ παραδόντας πρῶτον κομισθῆναι Ἀθήναζε, ἐλθόντων δὲ ἀποδόντας Λακεδαιμονίους Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχαΐαν, ἃ οὐ πολέμῳ ἔλαβον ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτέρας ξυμβάσεως Ἀθηναίων ξυγχωρησάντων κατὰ ξυμφορὰς καὶ ἐν τῷ τότε δεομένων τι μᾶλλον σπονδῶν, κομίσασθαι τοὺς ἄνδρας καὶ σπονδὰς ποιήσασθαι ὁπόσον ἂν δοκῇ χρόνον ἀμφοτέροις.
22 οἱ δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόκρισιν οὐδὲν ἀντεῖπον, ξυνέδρους δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἑλέσθαι οἵτινες λέγοντες καὶ ἀκούοντες περὶ ἑκάστου ξυμβήσονται κατὰ ἡσυχίαν ὅ,τι ἂν πείθωσιν ἀλλήλους. Κλέων δὲ ἐνταῦθα δὴ πολὺς ἐνέκειτο, λέγων γιγνώσκειν μὲν καὶ πρότερον οὐδὲν ἐν νῷ ἔχοντας δίκαιον αὐτούς, σαφὲς δ' εἶναι καὶ νῦν, οἵτινες τῷ μὲν πλήθει οὐδὲν ἐθέλουσιν εἰπεῖν, ὀλίγοις δὲ ἀνδράσι ξύνεδροι βούλονται γίγνεσθαι· ἀλ-

---

21. Ad hoc caput respicit Dionys. p. 843. conf. schol. ad Aristoph. Equit. 665.

ἀσμένως] Alii libri sic, alii *ἀσμένους*, quod recepit Haack. Et in vulgatis hic ordo est: *δέξεσθαί τε ἀσμένως*. Krueger. ad Dionys. p. 38. adverbium tuetur his locis II, 8. *ἡ νεότης οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἥπτετο τοῦ πολέμου*. VIII, 68. *ἐς δῆμον οὐ παριών, οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἑκουσίως οὐδένα*, ut ibi habent A. F. H. L. O. Q. S. g. k. VIII, 66. *ἀλλήλοις ἅπαντες ὑπόπτως προςῄεσαν*.

ἑτοίμους εἶναι] Structura *ἀπὸ κοινοῦ*, nam *ποιεῖσθαι* bis cogitandum, sic: *τὰς μὲν σπονδὰς ἤδη σφίσιν ἐνόμιζον ἑτοίμους εἶναι ποιεῖσθαι ὁπόταν βούλωνται ποιεῖσθαι πρὸς αὐτούς*, ita ut locus prorsus similis sit verbis *καὶ αὐτὸν ἐμέλλησαν μὲν ἐς τὸν Κεάδαν, οὗπερ τοὺς κακούργους εἰώθεσαν ἐμβάλλειν*, ubi vide adnotata.

πιθανώτατος] Alias Graeci dicunt, ut Suidas docet, *πιθανοὺς τοὺς εὐπειθεῖς*, at hic, ut alibi eodem Suida monente, *φοβεροὺς τοὺς φοβουμένους* Thucydides dixit, *πιθανώτατος* est, ut Photii verbis utar, *ὁ πείθων τοὺς ἄλλους*. Vid. Albert. in Miscell. crit. p. 285.

22. *ξυμβήσονται*] futurum simplex pro futuri periphrastici tempore imperfecto, ut VIII, 1. *ἐδόκει ἀρχήν τινα πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἑλέσθαι, οἵτινες — προβουλεύσουσι*, ubi pronomen relativum structuram particulae *ὅπως* sequitur. v. Popp. prol. t. I. p. 160.

πολὺς ἐνέκειτο] Sallust. Iug. 84. *multus instabat*. Imitatur etiam Dio Cass. XXXVII, 50. XXXVIII, 16.

λὰ εἴ τι ὑγιὲς διανοοῦνται, λέγειν ἐκέλευσεν ἅπασιν. ὁρῶντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε σφίσιν οἷόν τε ὂν ἐν πλήθει εἰπεῖν, εἴ τι καὶ ὑπὸ τῆς ξυμφορᾶς ἐδόκει αὐτοῖς ξυγχωρεῖν, μὴ ἐς τοὺς ξυμμάχους διαβληθῶσιν εἰπόντες καὶ οὐ τυχόντες, οὔτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ μετρίοις ποιήσοντας ἃ προὐκαλοῦντο, ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἄπρακτοι. ἀφικομένων 23 δὲ αὐτῶν διελύοντο εὐθὺς αἱ σπονδαὶ αἱ περὶ Πύλον, καὶ τὰς ναῦς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπῄτουν, καθάπερ ξυνέκειτο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐγκλήματα ἔχοντες ἐπιδρομήν τε τῷ τειχίσματι παράσπονδον καὶ ἄλλα οὐκ ἀξιόλογα δοκοῦντα εἶναι οὐκ ἀπεδίδοσαν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι δὴ εἴρητο, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν παραβαθῇ, λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀντέλεγόν τε καὶ ἀδίκημα ἐπικαλέσαντες τὸ τῶν νεῶν ἀπελθόντες ἐς πόλεμον καθίσταντο. καὶ τὰ περὶ Πύλον ὑπ' ἀμφοτέρων κατὰ κράτος ἐπολεμεῖτο, Ἀθηναῖοι μὲν δυοῖν ἐναντίαιν ἀεὶ τὴν νῆσον περιπλέοντες τῆς ἡμέρας, τῆς δὲ νυκτὸς καὶ ἅπασαι περιώρμουν, πλὴν τὰ πρὸς τὸ πέλαγος, ὁπότε ἄνεμος εἴη· καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν αὐτοῖς εἴκοσι νῆες ἀφίκοντο ἐς τὴν φυλακήν, ὥςτε αἱ πᾶσαι ἑβδομήκοντα ἐγένοντο· Πελοποννήσιοι δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατοπεδευόμενοι, καὶ προςβολὰς ποιούμενοι τῷ τείχει, σκοποῦντες καιρὸν εἴ τις παραπέσοι ὥςτε τοὺς ἄνδρας σῶσαι.

Ἐν τούτῳ δὲ οἱ ἐν τῇ Σικελίᾳ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι πρὸς ταῖς ἐν Μεσσήνῃ φρουρούσαις ναυσὶ τὸ ἄλλο ναυτικὸν ὃ παρεσκευάζοντο προςκομίσαντες τὸν πόλεμον ἐποιοῦντο ἐκ τῆς Μεσσήνης. καὶ μάλιστα ἐνῆγον οἱ Λοκροὶ τῶν Ῥηγίνων κατὰ ἔχθραν· καὶ αὐτοὶ δὲ ἐςβεβλήκεσαν πανδημεὶ ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ναυμαχίας ἀποπειρᾶσθαι ἐβούλοντο, ὁρῶντες τοῖς Ἀθηναίοις τὰς μὲν παρούσας ὀλίγας ναῦς, ταῖς δὲ πλείοσι καὶ μελλούσαις ἥξειν πυνθανόμενοι τὴν νῆσον πολιορκεῖσθαι. εἰ γὰρ κρατήσειαν τῷ ναυτικῷ, τὸ Ῥήγιον ἤλπιζον 24

εἴ τι καί] Sic emendavit Poppo obs. p. 136. et expressit Valla. Libri omnes *εἴ τε.*

23. *Ἀθηναῖοι μὲν — Πελοποννήσιοι δέ*] Saepissime participium in nominativo ponitur, ita ut scriptor verbum ei accommodatum vel praecessisse putet, ut hic, vel subiicere in mente habeat, pro quo deinde structura mutata aliud dictionis genus infertur. Itaque hoc loco structuram ita continuavit, quasi antea scripsisset *τὰ περὶ Πύλον ἀμφότεροι κατὰ κράτος ἐπολέμουν.* Plane similia verba Popp. prol. t. I. p. 109. contulit ex V, 70. *καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν· Ἀργεῖοι μὲν καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως καὶ ὀργῇ χωροῦντες, Λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως.*

περιώρμουν] *περιορμεῖν* est, ut ait Pollux I, 122. *τὸ ἐν κύκλῳ περιπλεῖν νῆσον, καὶ προςκαθῆσθαι πολιορκητικῶς νήσῳ ἀπὸ νεῶν.*

πεζῇ τε καὶ ναυσὶν ἐφορμοῦντες ῥᾳδίως χειρώσασθαι, καὶ ἤδη σφῶν ἰσχυρὰ τὰ πράγματα γίγνεσθαι· ξύνεγγυς γὰρ κειμένου τοῦ τε Ῥηγίου ἀκρωτηρίου τῆς Ἰταλίας τῆς τε Μεσσήνης τῆς Σικελίας, τοῖς Ἀθηναίοις τε οὐκ ἂν εἶναι ἐφορμεῖν καὶ τοῦ πορθμοῦ κρατεῖν. ἔστι δὲ ὁ πορθμὸς ἡ μεταξὺ Ῥηγίου θάλασσα καὶ Μεσσήνης, ᾗπερ βραχύτατον Σικελία τῆς ἠπείρου ἀπέχει· καὶ ἔστιν ἡ Χάρυβδις κληθεῖσα τοῦτο, ᾗ Ὀδυσσεὺς λέγεται διαπλεῦσαι. διὰ στενότητα δὲ καὶ ἐκ μεγάλων πελαγῶν, τοῦ τε Τυρσηνικοῦ καὶ τοῦ Σικελικοῦ, ἐσπίπτουσα ἡ θάλασσα ἐς αὐτὸ καὶ ῥοώδης οὖσα εἰκότως χαλεπὴ 25 ἐνομίσθη. ἐν τούτῳ οὖν τῷ μεταξὺ οἱ Συρακόσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ναυσὶν ὀλίγῳ πλέοσιν ἢ τριάκοντα ἠναγκάσθησαν ὀψὲ τῆς ἡμέρας ναυμαχῆσαι περὶ πλοίου διαπλέοντος, ἀντεπαναγόμενοι πρός τε Ἀθηναίων ναῦς ἑκκαίδεκα καὶ Ῥηγίνας ὀκτώ. καὶ νικηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τάχους ἀπέπλευσαν ὡς ἕκαστοι ἔτυχον ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τό τε ἐν τῇ Μεσσήνῃ καὶ ἐν τῷ Ῥηγίῳ, μίαν ναῦν ἀπολέσαντες· καὶ νὺξ ἐπεγένετο τῷ ἔργῳ. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν Λοκροὶ ἀπῆλθον ἐκ τῆς Ῥηγίνων· ἐπὶ δὲ τὴν Πελωρίδα τῆς Μεσσήνης συλλεγεῖσαι αἱ τῶν Συρακοσίων καὶ ξυμμάχων νῆες ὥρμουν καὶ ὁ πεζὸς αὐτοῖς παρῆν. προσπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Ῥηγῖνοι ὁρῶντες τὰς ναῦς κενὰς ἐνέβαλον, καὶ χειρὶ σιδηρᾷ

---

24. χειρώσασθαι] v. Popp. proleg. t. I. p. 158. Mox Bekker. ex A. B. F. H. K. g. correxit vulgatam ἀνεῖναι ἐφορμεῖν, quibus codicibus nunc accedit meus S. Monuerat iam Heilmannus.

τοῦτο, ᾗ] Schol. supplet τὸ μέρος τῆς θαλάσσης. De hoc loco lectu dignissimus est Dorvill. Siculis p. 9. Mox ad βραχύτατον supple διάστημα, nam si neutrum superlativi pro adverbio dictum esset, e more Graecorum dixisset βραχύτατα.

25. τό τε ἐν — Ῥηγίῳ] Ita emendaverat Poppo obs. p. 63. not. vulgatam ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα τότε, ἐν τῇ Μεσσήνῃ καὶ ἐν τῷ Ῥηγίῳ, cum postea in Addendis ab amico se induci passus est, ut priori sententia mutata scriberet ἐς τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, τότε ἐν τῇ — Ῥηγίῳ. Quae si vera scriptura esset, plane inutilia essent et frustra adiecta verba τότε — Ῥηγίῳ. Nam cum scriptor iam prius regionem, qua pugnatum est, verbis ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ initio capitis designaverit, et cum prorsus nulla alia, quam hac ipsa pugna navis illa amitti potuerit; quid potest esse ineptius, quam tale additamentum? Retinenda igitur emendatio. Nam quod amicus Popponis obloquitur, a Syracusanis eorumque sociis non satis prudenter factum esse, si vicinis hostibus, a quibus iam victi erant, se separassent, atque aliae naves Messanam, aliae Rhegium abiissent, quod quum nondum cepissent, eos non potuisse ibi in tuto loco in statione esse; satis hoc argumentum refellunt verba scriptoris: διὰ τάχους ἀπέπλευσαν, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον, quippe cum tempus non esset, circumspicere perfugium, sed manus hostium quam celerrime effugere.

ἐπιβληθείσῃ μίαν ναῦν αὐτοὶ ἀπώλεσαν τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβησάντων. καὶ μετὰ τοῦτο τῶν Συρακοσίων ἐςβάντων ἐς τὰς ναῦς καὶ παραπλεόντων ἀπὸ κάλω ἐς τὴν Μεσσήνην, αὖθις προςβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποσιμωσάντων ἐκείνων καὶ προεμβαλόντων, ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσι. καὶ ἐν τῷ παράπλῳ καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρακόσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λι-

---

καὶ χειρὶ — ἀπώλεσαν] Schol. legit αὐτοὶ ἀπώλεσαν, nam eius interpretatio haec est: δηλονότι ὑπὸ τῶν Συρακουσίων ἐπιβληθείσῃ Ἀττικῇ νηΐ. μίαν οὖν ἀπώλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Quam scripturam Poppo quoque ascivit, his argumentis inductus (obs. p. 63.: Syracusani atque socii dicuntur victi in castra se recepisse, una navi amissa. Paulo post Syracusanorum et sociorum naves ad Peloridem collectae in statione erant. Quas quum Athenienses vacuas vidissent, impetu facto unam navem hostibus perdiderunt. Sequuntur haec: καὶ μετὰ τοῦτο τῶν Συρακοσίων ἐμβάντων ἐς τὰς ναῦς — αὖθις προςβαλόντες οἱ Ἀθηναῖοι — ἑτέραν ναῦν ἀπολλύουσιν. Ubi Portus vertit: *Athenienses alteram navem amiserunt.* Sed quomodo ii alteram navem amisisse dicantur, quos nondum legimus, ait, neque legemus una privatos esse? Heilmannus igitur verbo ἀπολλύναι alteram notionem tribuit, ut sit *perdere* sive *corrumpere.* Sed primum, addit, ne ita quidem recte dixeris ἑτέραν, quum Syracusani ex hac interpretatione tres naves amisissent. Deinde repugnant quae statim subiiciuntur: καὶ ἐν τῷ παράπλῳ καὶ τῇ ναυμαχίᾳ τοιουτοτρόπῳ γενομένῃ οὐκ ἔλασσον ἔχοντες οἱ Συρακόσιοι παρεκομίσθησαν ἐς τὸν ἐν τῇ Μεσσήνῃ λιμένα. Tum sanae interpretationis regulis non convenit, si verbum ἀπολλύναι in eadem orationis serie bis explicemus *corrumpere* et semel (initio capitis) *amittere.* Denique difficultas inest in verbis προςπλεύσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι — ἀποκολυμβησάντων. Quomodo enim, si naves erant vacuae, κεναί, una earum corrumpi potuit τῶν ἀνδρῶν ἀποκολυμβησάντων? Igitur ex K. N. d. e. f. g. et Valla legit αὐτοί. Quo spectat etiam scholion οἱ Ἀθηναῖοι δηλονότι, cui falso caput μίαν ναῦν ἀπολέσαντες praefixum est.

ἀπὸ κάλω] Scholiastes: τῷ λεγομένῳ παρόλκῳ· οἱ γὰρ παρ' αὐτὴν τὴν γῆν πλέοντες οὐ δύνανται ἐρέττειν. Pollux I, 113. ἐπλέομεν ἀπὸ κάλων et ἐν χρῷ τῆς γῆς παραπλέοντες, ἐκ κάλων ἕλκοντες τὴν ναῦν. Latini *remulco trahere* et *trahi.*

ἀποσιμωσάντων] Scholiastes: ὑπαναχωρησάντων καὶ μετεωρισάντων τὰς ναῦς, ἵνα ἐκ πολλοῦ διαστήματος δυνηθῶσι μετὰ μείζονος ὁρμῆς ἐμβάλλειν τοῖς Ἀθηναίοις. Hoc dicit: vehementiam motus navi in gyrum versa agebant, et deinde rostro naves hostium petebant easque deprimere conabantur. Suidas: ἀποσιμῶσαι, τὸ ἐπικύψαι καὶ τὴν πυγὴν προςθεῖναι γυμνήν. Θουκυδίδης δὲ τὸ μετεωρίσαι τὰς ναῦς. Eadem Phavorinus in ἀποσιμῶσαι, qui exscripserunt Eustathium ad Hom. Il. ξ. p. 965. *Rom.* Eadem repetuntur in anecd. Bekk. I. p. 434. et a Phavorino s. v. Κρόσσαι. v. Schneider. vocab. gr. s. v. Etym. M. λέγεται καὶ ἐπὶ νεῶν τὸ ἐκ διαστήματος ἐμβάλλειν. Hesych. ex emendatione Salmasii σίμαι γὰρ αἱ μετέωροι προςαναβάσεις, in v. ἀπεσίμωσεν. Conf. idem in v. ἀποσιμοῦν, et in ead. v. Etym. M. Coraes ad Heliodor. p. 113.

μένα. καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, Καμαρίνης ἀγγελθείσης προδίδοσθαι Συρακοσίοις ὑπ' Ἀρχίου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἔπλευσαν ἐκεῖσε· Μεσσήνιοι δ' ἐν τούτῳ πανδημεὶ κατὰ γῆν καὶ ταῖς ναυσὶν ἅμα ἐστράτευσαν ἐπὶ Νάξον τὴν Χαλκιδικὴν ὅμορον οὖσαν. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τειχήρεις ποιήσαντες τοὺς Ναξίους ἐδῄουν τὴν γῆν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ταῖς μὲν ναυσὶ περιπλεύσαντες κατὰ τὴν Ἀκεσίνην ποταμὸν τὴν γῆν ἐδῄουν, τῷ δὲ πεζῷ πρὸς τὴν πόλιν ἐσέβαλλον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Σικελοὶ ὑπὲρ τῶν ἄκρων πολλοὶ κατέβαινον βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς Μεσσηνίους. καὶ οἱ Νάξιοι ὡς εἶδον, θαρσήσαντες καὶ παρακελευόμενοι ἐν ἑαυτοῖς ὡς οἱ Λεοντῖνοι σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ξύμμαχοι ἐς τιμωρίαν ἐπέρχονται, ἐκδραμόντες ἄφνω

Ἀκεσίνης] Popp. prol. t. II. p. 530. not. scribi vult Ἀσίνης ex Plin. H. N. III, 8. *colonia Taurominium, quae antea Naxos, Flumen Asines.*

ἐν ἑαυτοῖς] i. e. ἐν ἀλλήλοις. Coraes ad Heliodorum p. 7. ταύτην τὴν χρῆσιν (πρὸς ἑαυτοὺς scilicet quod Heliodorus dixit pro πρὸς ἀλλήλους) Ἡσύχιος, Σουΐδας, Πρισκιανὸς καὶ ἄλλοι πλεῖστοι τῶν Ἀττικῶν εἶναί φασιν. Ὁ μέντοι Εὐστάθιος περὶ αὐτῆς ταῦτα λέγει (Ὀδυσσ. Ε. 481.) „τὸ μὲν γὰρ ἑαυτούς, ὥς φασιν οἱ παλαιοί, ἐπὶ τῶν καθ' αὐτὸ λεγομένων τέθειται· οἷον, Αἴας καὶ Μενοικεύς, φασιν, ὁ Κρέοντος ἑαυτοὺς ἀνεῖλον, ἤγουν ἑκάτερος ἑαυτόν. τὸ δὲ Ἀλλήλους ἐπί τινων (γρ. ἐπὶ τῶν) συμπεπλεγμένων κεῖται· οἷον οἱ τοῦ Οἰδίποδος παῖδες ἀλλήλους ἀπέκτειναν, ἤτοι ἕτερος τὸν ἕτερον. Μένανδρος οὖν, φασίν, ἁμαρτάνει, Οὐκ ᾐσχύναμεν ἑαυτούς· ἐχρῆν γὰρ Ἀλλήλαις εἰπεῖν." Vide quos laudat Meinecke Reliquiis Menandr. et Philem. p. 276. Etym. M. in v. ἀλλήλους cum Eustathio consentit. Adde Suidam in ἀλλήλων, Phavorin. in ἀλλήλους, anecd. Bekk. I. p. 378. Suidam in ἐγείσαντο. Pergit Coraes: ἀλλ' εἰ Μένανδρος ἁμαρτάνει, ἥμαρτε δήπου καὶ Θουκυδίδης h. l. Laudat praeterea Soph. Antig. 53. 145., ubi pro αὐτοκτενοῦντε legi iubet αὐτοκτονοῦντε, minus tamen recte nostro loco ἐν delet. Repugnant haec: V, 69. extr. VIII, 76. καὶ παραινέσεις — ἐποιοῦντο ἐν σφίσιν et ἐν σφίσιν αὐτοῖς — τὴν παρακέλευσιν — ἐποιοῦντο. Praepositionem ἐν praecedente particula ἂν oblitteratam redde Pausaniae t. II. p. 39. *Fac.* ἴδοι τις ἂν ἐν Ἕλλησι. Apud Plutarch. Vit. Marcell. c. 14. legerim ex cod. Monac. nr. 85. πολλοὺς διέφθειρε Ῥωμαίων ἐν Λεοντίνοις, nam Livius XXIV, 29. in earundem rerum enarratione posuit *in Leontinis.* Supra allatis adde Phavorinum iterum in ἀλλήλους, quod, ait, ταυτοπάθειαν σημαίνει ἢ ἑτεροπάθειαν· οἷον Αἴας ὁ Τελαμώνιος καὶ Μενοικεὺς ὁ Κρέοντος ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν, ἑκάτερος ἑαυτόν· τὸ δὲ ἀλλήλους ἐπὶ τῶν συμπεπλεγμένων etc., quae exscripsit ex Eustathii commentariis; et Matth. Gr. §. 489. III. Heindorf. ad Plat. Lys. p. 32. ad Parmenid. p. 211. Eundemque usum explicat Priscianus XVIII. p. 1172. ubi citat Thucydidis verba III, 59. ἡμέρας τε ἀναμιμνήσκομεν ἐκείνης, ᾗ τὰ λαμπρότατα μεθ' ἑαυτῶν (sic enim legit pro μετ' αὐτῶν, et cum Prisciano faciunt etiam K. M. N., μεθ' αὐτῶν habent A. B. E. H. I. g.) πράξαντες, νῦν ἐν τῇδε τὰ δεινότατα κινδυνεύομεν παθεῖν, dicitque μεθ' ἑαυτῶν esse pro μετ' ἀλλήλων. Ac sane ibi in vulgata est, quod me iam dudum pupugit. Μετ' αὐτῶν nimirum

ἐκ τῆς πόλεως προςπίπτουσι τοῖς Μεσσηνίοις, καὶ τρέψαντες ἀπέκτειναν τε ὑπὲρ χιλίους καὶ οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου· καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπιπεσόντες τοὺς πλείστους διέφθειραν. καὶ αἱ νῆες σχοῦσαι ἐς τὴν Μεσσήνην ὕστερον ἐπ' οἴκου ἕκασται διεκρίθησαν. Λεοντῖνοι δὲ εὐθὺς καὶ οἱ ξύμμαχοι μετὰ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεσσήνην ὡς κεκακωμένην ἐστράτευον, καὶ προςβάλλοντες οἱ μὲν Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν λιμένα ταῖς ναυσὶν ἐπείρων, ὁ δὲ πεζὸς πρὸς τὴν πόλιν. ἐπεκδρομὴν δὲ ποιησάμενοι οἱ Μεσσήνιοι καὶ Λοκρῶν τινες μετὰ τοῦ Δημοτέλους, οἳ μετὰ τὸ πάθος ἐγκατελείφθησαν φρουροί, ἐξαπιναίως προςπεσόντες τρέπουσι τοῦ στρατεύματος τῶν Λεοντίνων τὸ πολὺ καὶ ἀπέκτειναν πολλούς. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποβάντες ἀπὸ τῶν νεῶν ἐβοήθουν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς Μεσσηνίους πάλιν ἐς τὴν πόλιν, τεταραγμένοις ἐπιγενόμενοι· καὶ τροπαῖον στήσαντες ἀνεχώρησαν ἐς τὸ Ῥήγιον. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν ἐν τῇ Σικελίᾳ Ἕλληνες ἄνευ τῶν Ἀθηναίων κατὰ γῆν ἐστράτευον ἐπ' ἀλλήλους.

26 Ἐν δὲ τῇ Πύλῳ ἔτι ἐπολιόρκουν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον τῶν Πελοποννησίων κατὰ χώραν ἔμενεν. ἐπίπονος δ' ἦν τοῖς Ἀθηναίοις ἡ φυλακὴ σίτου τε ἀπορίᾳ καὶ ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν κρήνη ὅτι μὴ μία ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει τῆς Πύλου καὶ αὕτη οὐ μεγάλη, ἀλλὰ διαμώμενοι τὸν κάχληκα οἱ πλεῖστοι ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἔπινον οἷον εἰκὸς ὕδωρ. στενοχωρία τε ἐν

---

refertur ad patres Spartanorum, quibuscum Plataeenses se dicunt pugnasse apud urbem suam contra Persas. Cum vero hi ipsi, qui loquuntur, aequales sint praesentium Lacedaemoniorum; temporum ratio repugnat, quominus cum patribus horum adversus communes hostes pugnaverint; nisi sic te expedias, πράξαντες sive resoluto participio ἐπράξαμεν esse: *noster populus pugnavit.* Sic vero obstat κινδυνεύομεν, quod solum ad nunc loquentes pertinere potest. Quare nunc dubito, an scriptura optimorum codicum aliquot et Prisciani, simulque huius explicatio, quam ille ex vetustis interpretibus hausisse videtur, praeferenda vulgatae sit.

ἐπείρων] A. B. F. H. I. K. L. N. O. P. c. f. g. h. i. vulgo ἐπειρῶντο. Schol. ἐπειρῶντο legit, sed addidit γράφεται ἐπείρων. v. ad I, 59. 61.

26. διαμώμενοι] Schol. explicat per διακόπτοντες, βούλεται δέ, addit, εἰπεῖν, ὅτι διαστέλλοντες τὸν κάχληκα καὶ βόθρους ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ποιοῦντες ηὕρισκον ὕδωρ, οἷον ἄν τις εἰς ἀνάγκην πίοι δι' ἄκραν δίψαν. Zonaras: „διαμησάμενος, διορύξας·" διαμησάμενος πᾶσαν τὴν τοῦ Ὀλύμπου ἄμμον, ubi v. Tittm. Suidas διαμώμενος, θερίζων καὶ διαμώμενοι, διασκάπτοντες, ζητοῦντες. Θουκυδίδης διαμώμενοι — ὕδωρ, ubi omissum οἱ πλεῖστοι. Vide omnino Hemsterh. ad Hesych. v. διαμώμενοι, qui de imitatione nostri scriptoris apud Ar-

ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο, καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ᾑροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ μετέωροι ὥρμουν. ἀθυμίαν τε πλείστην ὁ χρόνος παρεῖχε παρὰ λόγον ἐπιγιγνόμενος, οὓς ᾤοντο ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπολιορκήσειν, ἐν νήσῳ τε ἐρήμῃ καὶ ὕδατι ἁλμυρῷ χρωμένους. αἴτιον δὲ ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προειπόντες ἐς τὴν νῆσον ἐςάγειν σῖτόν τε τὸν βουλόμενον ἀληλεμένον καὶ οἶνον καὶ τυρὸν καὶ εἴ τι ἄλλο βρῶμα οἷον ἂν ἐς πολιορκίαν ξυμφέρῃ, τάξαντες ἀργυρίου πολλοῦ, καὶ τῶν Εἱλώτων τῷ ἐςαγαγόντι ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι. καὶ ἐςῆγον ἄλλοι τε παρακινδυνεύοντες καὶ μάλιστα οἱ Εἵλωτες, ἀπαίροντες ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ὁπόθεν τύχοιεν καὶ καταπλέοντες ἔτι νυκτὸς ἐς τὰ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς νήσου. μάλιστα δὲ ἐτήρουν ἀνέμῳ καταφέρεσθαι· ῥᾷον γὰρ τὴν φυλακὴν τῶν τριήρων ἐλάνθανον, ὁπότε πνεῦμα ἐκ πόντου εἴη· ἄπορον γὰρ ἐγίγνετο περιορμεῖν, τοῖς δὲ ἀφειδὴς ὁ κατάπλους καθειστήκει· ἐπώκελλον γὰρ τὰ πλοῖα τετιμημένα χρημάτων, καὶ οἱ ὁπλῖται περὶ τὰς κατάρσεις τῆς νήσου ἐφύλασσον. ὅσοι δὲ γαλήνῃ κινδυνεύσειαν, ἡλίσκοντο. ἐςένεον δὲ καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ ὕφυδροι, καλωδίῳ ἐν ἀσκοῖς ἐφέλκοντες μήκωνα μεμε-

---

rian. exped. Alex. VI, 23. monuit: *χαλεπῶς διαμωμένους τὸν κάχληκα* et apud Appian. p. 21. D. *H. Steph. διαμώμενος τὴν ψάμμον.* Adde Gosselin. ad Strab. t. I. p. 424. Huc spectat etiam Etym. M. in *κόχλος* scribens: *καὶ Θουκυδίδης ἐν τῇ τετάρτῃ διὰ τοῦ ā λέγει κάχλακας.*

καὶ τῶν νεῶν — ὥρμουν] Suidas in *σῖτος*, qui omittit *κατὰ μέρος*. Eadem glossa extat apud Photium. Mox verba *οὓς ᾤοντο* intellige, quasi scripta sint pro *ὅτι αὐτοὺς ᾤοντο.*

νήσῳ — ἐρήμῃ] Thom. M. *ἔρημος χώρα* dicit esse Atticum, *ἐρήμη χώρα* poeticum. Sed Eustath. in Odyss. *γ'*. p. 1467. *τὸ δὲ ἐρήμη οὐ μόνον ποιητικόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως Ἀττικόν. ὡς δηλοῖ καὶ ὁ γράψας τό· ἐρήμην αὐτὴν ἄνεμοι καταπνέουσιν.* Et in Odyss. *μ'*. p. 1725. *τὸ ἐρήμη σύνηθες τοῖς ῥήτορσιν, οἳ οὐ μόνον ἔρημον, ἀλλὰ καὶ ἐρήμην φασίν.* Nimirum in formula *δίκη ἐρήμη.* Xenophon quoque et Lucianus habent *ἐρήμη χώρα.* V. Popp. proleg. t. I. p. 101. *ἐρήμῳ* L. O. Q.

αἴτιον — Λακεδαιμόνιοι] Verbum praedicato accommodatum est, non subiecto. Conf. III, 114. *τὰ νῦν ἀνακείμενα ἐν τοῖς Ἀττικοῖς ἱεροῖς σκῦλα Δημοσθένει ἐξῃρέθησαν τριακόσιαι πανοπλίαι.* IV, 102. *τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο.* VIII, 9. *αἴτιον δ' ἐγένετο οἱ πολλοὶ οὐκ εἰδότες.* v. Matth. Gr. p. 423. Dorv. ad Charit. p. 565.

ἀληλεμένον] A. F. K. ceteri *ἀληλεσμένον.* Citat verba *σῖτόν τε — πολλοῦ* sed valde immutata Suidas in voce. Quem de more exscripsit Phavorinus. Mox *ξυμφέρῃ* recte edidit Bekker. ex A. H. h. *ξυμφέρον* e. vulgo et in S. *ξυμφέροι.*

ἐπώκελλον — χρημάτων] Suidas in *τετιμημένα.* Sic enim legit. Mox idem verba *ἐςένεον — κεκομμένον* habet in *ὕφυδρος.*

μήκωνα] Memorat h. l. Eustath. ad Homer. Odyss. *ά*. p. 1390.

λιτωμένην καὶ λίνου σπέρμα κεκομμένον· ὧν τὸ πρῶτον λανθανόντων φυλακαὶ ὕστερον ἐγίνοντο. παντί τε τρόπῳ ἑκάτεροι ἐτεχνῶντο, οἱ μὲν ἐσπέμπειν τὰ σιτία, οἱ δὲ μὴ λανθάνειν σφᾶς.

27 Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πυνθανόμενοι περὶ τῆς στρατιᾶς ὅτι ταλαιπωρεῖται καὶ σῖτος τοῖς ἐν τῇ νήσῳ ὅτι ἐσπλεῖ, ἠπόρουν καὶ ἐδεδοίκεσαν μὴ σφῶν χειμὼν τὴν φυλακὴν ἐπιλάβοι, ὁρῶντες τῶν τε ἐπιτηδείων τὴν περὶ τὴν Πελοπόννησον κομιδὴν ἀδύνατον ἐσομένην ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ καὶ οὐδ' ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες ἱκανὰ περιπέμπειν, τόν τε ἔφορμον χωρίων ἀλιμένων ὄντων οὐκ ἐσόμενον, ἀλλ' ἢ σφῶν ἀνέντων τὴν φυλακὴν περιγενήσεσθαι τοὺς ἄνδρας ἢ τοῖς πλοίοις ἃ τὸν σῖτον αὐτοῖς ἦγε χειμῶνα τηρήσαντας ἐκπλεύσεσθαι. πάντων δὲ ἐφοβοῦντο μάλιστα τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἔχοντάς τι ἰσχυρὸν αὐτοὺς ἐνόμιζον οὐκέτι σφίσιν ἐπικηρυκεύεσθαι· καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. Κλέων δὲ γνοὺς αὐτῶν τὴν ἐς αὐτὸν ὑποψίαν περὶ τῆς κωλύμης τῆς ξυμβάσεως οὐ τἀληθῆ ἔφη λέγειν τοὺς ἐξαγγέλλοντας. παραινούντων δὲ τῶν ἀφιγμένων, εἰ μὴ σφίσι πιστεύουσι, κατασκόπους τινὰς πέμψαι, ᾑρέθη κατάσκοπος αὐτὸς μετὰ Θεογένους ὑπὸ Ἀθηναίων. καὶ γνοὺς ὅτι ἀναγκασθήσεται ἢ ταὐτὰ λέγειν οἷς διέβαλλεν ἢ τἀναντία εἰπὼν ψευδὴς φανήσεσθαι, παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ ὡρμημένους τι τὸ πλέον τῇ γνώμῃ στρατεύειν, ὡς χρὴ κατασκόπους μὲν μὴ πέμπειν μηδὲ

Rom. Schol. apte ad hunc locum adnotavit: εἶδος βοτάνης ἡ μήκων, ἧς ὁ μὲν ὀπὸς θανάσιμος, ὡς λέγεται, τὸ δὲ σῶμα γλυκύτατον· δύναται δὲ πείνης ἀπαλλάττειν μιγνυμένη μέλιτι, et ad λίνου σπέρμα κεκομμένον dicit: τοῦτο δίψης ἀπαλλάττει. θεραπεύει γὰρ αὐτὴν πρὸς ὀλίγον τινὰ καιρόν. ὅθεν καὶ τοῖς πυρέττουσι προσάγεται παρὰ τῶν ἰατρῶν.

27. ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ] Scribere debebat ἐς χωρίον ἔρημον. v. supra ad cap. 14. Mox ὄντες pendet ex ὁρῶντες, quae est nota structura verborum sentiendi, videndi, audiendi et similium. v. Matth. Gr. §. 549. et respondent inter se ἅμα ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ et καὶ οὐδ' ἐν θέρει οἷοί τε ὄντες, ut ex altera parte τῶν τε ἐπιτηδείων — κομιδὴν et τόν τε ἔφορμον — οὐκ ἐσόμενον. Memoriter Thom. M. p. 399. τόν τε ἔφορμον οὐκ εἶχον χωρίων ἀλιμένων ὄντων. v. Duker. ad VI, 48. 90.

ἐπικηρυκεύεσθαι] Quod Popp. prol. t. I. p. 154. dicit infinitivum praesentis pro futuri infinitivo hunc esse, non intelligo, cur opus sit, sic accipere. Etenim iam nunc non mittebant caduceatores pacis agitandae causa. Zonaras: ἐπικηρυκεύεσθαι, διὰ κήρυκος συνθήκας τινὰς ἢ πρεσβείας ποιεῖσθαι, ubi v. Tittmann.

φανήσεσθαι] Scriptor a structura per ὅτι ad infinitivum transiit, nisi malis infinitivum cum ἀναγκασθήσεται coniungere. Vide ad I, 27. III, 86. De nomine Θεογένους (aliquot codices Θεαγένους) vid. Lobeck. ad Phrynich. p. 653.

διαμέλλειν καιρὸν παριέντας, εἰ δὲ δοκεῖ αὐτοῖς ἀληθῆ εἶναι τὰ ἀγγελλόμενα, πλεῖν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. καὶ ἐς Νικίαν τὸν Νικηράτου στρατηγὸν ὄντα ἀπεσήμαινεν, ἐχθρὸς ὢν καὶ ἐπιτιμῶν, ῥᾴδιον εἶναι παρασκευῇ, εἰ ἄνδρες εἶεν οἱ στρατηγοί, πλεύσαντας λαβεῖν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ, καὶ αὐτός γ' ἄν, εἰ ἦρχε, ποιῆσαι τοῦτο. ὁ δὲ Νικίας τῶν τε Ἀθηναίων τι ὑποθορυβησάντων ἐς τὸν Κλέωνα, ὅτι οὐ καὶ νῦν πλεῖ, εἰ ῥᾴδιόν γε αὐτῷ φαίνεται, καὶ ἅμα ὁρῶν αὐτὸν ἐπιτιμῶντα, ἐκέλευεν ἥν τινα βούλεται δύναμιν λαβόντα τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι ἐπιχειρεῖν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οἰόμενος αὐτὸν λόγῳ μόνον ἀφιέναι ἑτοῖμος ἦν, γνοὺς δὲ τῷ ὄντι παραδωσείοντα ἀνεχώρει καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸς ἀλλ' ἐκεῖνον στρατηγεῖν, δεδιὼς ἤδη καὶ οὐκ ἄν οἰόμενός οἱ αὐτὸν τολμῆσαι ὑποχωρῆσαι· αὖθις δὲ ὁ Νικίας ἐκέλευε καὶ ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλῳ ἀρχῆς καὶ μάρτυρας τοὺς Ἀθηναίους ἐποιεῖτο. οἱ δέ, οἷον ὄχλος φιλεῖ ποιεῖν, ὅσῳ μᾶλλον ὁ Κλέων ὑπέφευγε τὸν πλοῦν καὶ ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα, τόσῳ ἐπεκελεύοντο τῷ Νικίᾳ παραδιδόναι τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκείνῳ ἐπεβόων πλεῖν. ὥστε οὐκ ἔχων ὅπως τῶν εἰρημένων ἔτι ἐξαπαλλαγῇ, ὑφίσταται τὸν πλοῦν, καὶ παρελθὼν οὔτε φοβεῖσθαι ἔφη Λακεδαιμονίους πλεύσεσθαί τε λαβὼν ἐκ μὲν τῆς πόλεως οὐδένα, Λημνίους δὲ καὶ Ἰμβρίους τοὺς παρόντας καὶ πελταστὰς οἳ ἦσαν ἔκ τε Αἴνου βεβοηθηκότες καὶ ἄλλοθεν τοξότας τετρακοσίους· ταῦτα δὲ ἔχων ἔφη πρὸς τοῖς ἐν Πύλῳ στρατιώταις ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ ἄξειν Λακεδαιμονίους ζῶντας ἢ αὐτοῦ ἀποκτενεῖν. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἐνέπεσε μέν τι καὶ γέλωτος τῇ κουφολογίᾳ αὐτοῦ, ἀσμένοις δ' ὅμως ἐγίγνετο τοῖς σώφροσι τῶν ἀνθρώπων, λογιζομένοις δυοῖν ἀγαθοῖν τοῦ ἑτέρου τεύξεσθαι, ἢ Κλέωνος ἀπαλλαγήσεσθαι, ὃ μᾶλλον ἤλπιζον, ἢ σφαλεῖσι γνώμης Λακεδαιμονίους σφίσι χειρώσασθαι. 29 καὶ πάντα διαπραξάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ψηφισαμένων Ἀθηναίων αὐτῷ τὸν πλοῦν, τῶν τε ἐν Πύλῳ στρατηγῶν ἕνα προσελόμενος Δημοσθένην, τὴν ἀγωγὴν διὰ τάχους ἐποιεῖτο. τὸν δὲ Δημοσθένην προς-

---

28. πλέει] v. Popp. ad Lucian. D. D. p. 34. Mox de formula τὸ ἐπὶ σφᾶς εἶναι v. Matth. Gr. p. 392.

ἐξανεχώρει τὰ εἰρημένα] Thom. M. p. 320. explicat per ἐκφέρομαι et παραβαίνειν, adscriptis his verbis. Eadem Phavorinus in v. Melius scholiastes: ἀνεδύετο ποιεῖν ἅπερ ὑπέσχετο, ἀπέφευγεν. Verba ταῦτα δὲ — ἀποκτενεῖν habet Thom. M. p. 166. Conf. schol. Arist. Equit. 55.

ἐξαπαλλαγῇ] Post οὐκ ἔχων ὅπως solennius est futurum. Coniunctivus tamen legitur etiam II, 52. V, 65. Ita etiam post εἴτε legitur ἔλθωσι VII, 1. quem modum aliquot codices exhibent etiam in simili loco II, 4. fin. v. Popp. proleg. t. I. p. 137.

29. ἀγωγὴν] Bekker. dedit ex A. B. F. H. pro vulgata ἀναγωγήν, coll. VI, 29.

ἔλαβε πυνθανόμενος τὴν ἀπόβασιν αὐτὸν ἐς τὴν νῆσον διανοεῖσθαι. οἱ γὰρ στρατιῶται κακοπαθοῦντες τοῦ χωρίου τῇ ἀπορίᾳ καὶ μᾶλλον πολιορκούμενοι ἢ πολιορκοῦντες ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι. καὶ αὐτῷ ἔτι ῥώμην καὶ ἡ νῆσος ἐμπρησθεῖσα παρέσχε. πρότερον μὲν γὰρ αὐτῆς οὔσης ὑλώδους ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀτριβοῦς διὰ τὴν ἀεὶ ἐρημίαν, ἐφοβεῖτο, καὶ πρὸς τῶν πολεμίων τοῦτο ἐνόμιζε μᾶλλον εἶναι· πολλῷ γὰρ ἂν στρατοπέδῳ ἀποβάντι ἐξ ἀφανοῦς χωρίου προςβάλλοντας αὐτοὺς βλάπτειν. σφίσι μὲν γὰρ τὰς ἐκείνων ἁμαρτίας καὶ παρασκευὴν ὑπὸ τῆς ὕλης οὐκ ἂν ὁμοίως δῆλα εἶναι, τοῦ δὲ αὐτῶν στρατοπέδου καταφανῆ ἂν εἶναι πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ὥςτε προςπίπτειν ἂν αὐτοὺς ἀπροςδοκήτως ᾗ βούλοιντο· ἐπ' ἐκείνοις γὰρ ἂν εἶναι τὴν ἐπιχείρησιν. εἰ δ' αὖ ἐς δασὺ χωρίον βιάζοιτο ὁμόσε ἰέναι, τοὺς ἐλάσσους ἐμπείρους δὲ τῆς χώρας κρείττους ἐνόμιζε τῶν πλεόνων ἀπείρων· λανθάνειν τε ἂν τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον πολὺ ὂν διαφθειρόμενον, οὐκ οὔσης τῆς προςόψεως, ᾗ χρῆν ἀλλήλοις ἐπιβοηθεῖν. 30 ἀπὸ δὲ τοῦ Αἰτωλικοῦ πάθους, ὃ διὰ τὴν ὕλην μέρος τι ἐγένετο, οὐχ ἥκιστα αὐτὸν ταῦτα ἐςῄει. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀναγκασθέντων διὰ τὴν στενοχωρίαν, τῆς νήσου τοῖς ἐσχάτοις προςίσχοντας ἀριστοποιεῖσθαι διὰ προφυλακῆς, καὶ ἐμπρήσαντός τινος κατὰ μικρὸν τῆς ὕλης ἄκοντος καὶ ἀπὸ τούτου πνεύματος ἐπιγενομένου τὸ πολὺ αὐτῆς ἔλαθε κατακαυθέν. οὕτω δὴ τούς τε Λακεδαιμονίους μᾶλλον κατιδὼν πλείους ὄντας, ὑπονοῶν πρότερον ἐλάσσοσι τὸν σῖτον αὐτοῦ ἐςπέμπειν, τότε δὲ ὡς ἐπ' ἀξιόχρεων τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον σπουδὴν ποιεῖσθαι, τήν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν, τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκευάζετο

ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι] Thom. M. p. 164.

30. *διὰ τὴν στενοχωρίαν, τῆς νήσου*] Non significantur milites Peloponnesii, quia his non poterat in causa esse, ut ad litus prandium pararent, angustia insulae. Vulgo enim comma post *στενοχωρίαν* omittunt. Neque militibus in insula collocatis ad praesidium convenit verbum *προςίσχοντας*. Recte igitur Scholiastes monuit, Atheniensium milites intelligendos esse. Sed ne his quidem angustia insulae causa esse poterat, ut ad litus prandérent; quia quo angustior insula, eo propius a navibus aberant. Comma igitur cum Haackio ponendum est post *στενοχωρίαν*, et intelligenda est angustia spatii, in quo naves stationem habebant. Quare supra cap. 26. scripsit: *στενοχωρία τε ἐν ὀλίγῳ στρατοπεδευομένοις ἐγίγνετο· καὶ τῶν νεῶν οὐκ ἐχουσῶν ὅρμον αἱ μὲν σῖτον ἐν τῇ γῇ ᾑροῦντο κατὰ μέρος, αἱ δὲ μετέωροι ὥρμουν.* Sic iam facile intelliguntur verba *διὰ προφυλακῆς*, quippe custodia passim collocata sibi a repentino Spartanorum impetu cavebant.

οὕτω δὴ — παρεσκευάζετο] Verba *τούς τε Λακεδαιμονίους κατιδὼν πλείους ὄντας, τήν τε νῆσον εὐαποβατωτέραν οὖσαν* coniungenda esse, infinitivum autem *ποιεῖσθαι*, ut paulo ante *ἐςπέμπειν* ex *ὑπονοῶν* sive quod in eo inest *νομίζων* pendere, manifestum est.

στρατιάν τε μεταπέμπων ἐκ τῶν ἐγγὺς ξυμμάχων καὶ τὰ ἄλλα ἑτοιμάζων. Κλέων δὲ ἐκείνῳ τε προπέμψας ἄγγελον ὡς ἥξων καὶ ἔχων στρατιὰν ἣν ᾐτήσατο, ἀφικνεῖται ἐς Πύλον. καὶ ἅμα γενόμενοι πέμπουσι πρῶτον ἐς τὸ ἐν τῇ ἠπείρῳ στρατόπεδον κήρυκα, προκαλούμενοι εἰ βούλοιντο ἄνευ κινδύνου τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἄνδρας σφίσι τά τε ὅπλα καὶ σφᾶς αὐτοὺς κελεύειν παραδοῦναι, ἐφ' ᾧ φυλακῇ τῇ μετρίᾳ τηρήσονται, ἕως 31 ἄν τι περὶ τοῦ πλέονος ξυμβαθῇ. οὐ προςδεξαμένων δὲ αὐτῶν μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέσχον, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀνηγάγοντο μὲν νυκτὸς ἐπ' ὀλίγας ναῦς τοὺς ὁπλίτας πάντας ἐπιβιβάσαντες, πρὸ δὲ τῆς ἕω ὀλίγον ἀπέβαινον τῆς νήσου ἑκατέρωθεν, ἔκ τε τοῦ πελάγους καὶ πρὸ τοῦ λιμένος, ὀκτακόσιοι μάλιστα ὄντες ὁπλῖται, καὶ ἐχώρουν δρόμῳ ἐπὶ τὸ πρῶτον φυλακτήριον τῆς νήσου. ὧδε γὰρ διετετάχατο. ἐν ταύτῃ μὲν τῇ πρώτῃ φυλακῇ ὡς τριάκοντα ἦσαν ὁπλῖται, μέσον δὲ καὶ ὁμαλώτατόν τε καὶ περὶ τὸ ὕδωρ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν καὶ Ἐπιτάδας ὁ ἄρχων εἶχε, μέρος δέ τι οὐ πολὺ αὐτὸ τὸ ἔσχατον ἐφύλασσε τῆς νήσου τὸ πρὸς τὴν Πύλον, ὃ ἦν ἔκ τε θαλάσσης ἀπόκρημνον καὶ ἐκ τῆς γῆς ἥκιστα ἐπίμαχον· καὶ γάρ τι καὶ ἔρυμα αὐτόθι ἦν παλαιὸν λίθων λογάδην πεποιημένον, ὃ ἐνόμιζον σφίσιν ὠφέλιμον ἂν εἶναι, εἰ καταλαμβάνοι ἀναχώρησις βι-32 αιοτέρα. οὕτω μὲν τεταγμένοι ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς

Quapropter cum Poppone obs. p. 231. scribendum τότε δέ. Nam vulgo δέ omittunt. Αὐτοῦ, Poppo ait, si pro αὐτόσε poni posse neges, atque subiectum desideres, quod non videtur commode abesse posse, probaverim Baueri coniecturam αὐτοὺς ἐςπέμπειν. Nam lenior quidem nonnullis videatur medela, si restitueris αὐτοὺς πέμπειν, sed compositum ἐςπέμπειν satis confirmatur c. 16. et 26.

31. μέσον] Quia adiectivum pro substantivo positum est, desideres articulum. Sed etiam similibus in locis II, 81. καὶ τὸ μέσον μὲν ἔχοντες, IV, 96. μέχρι τοῦ μέσου, ubi editiones articulum addunt, codices eum proscribunt. Sic etiam ante δεξιὸν κέρας deest VI, 67. V. Popp. proleg. t. I. p. 195. Sed paulo post vulgo ante ἔσχατον omittunt articulum, codices A. B. F. H. K. L. N. O. P. d. e. f. g. h. i. addunt. Bekker. praefert τοὔσχατον coll. III, 36. Verba ἐκ — ἐπίμαχον habet Thom. M. p. 350. Sic mox cap. 35. et supr. cap. 4.

εἰ καταλαμβάνοι] Verbum in malam partem usurpant Graeci de periculis et casibus, qui inopinati repentino impetu superveniunt. v. Hemsterh. ad Lucian. somn. t. I. p. 192. Quare hic legendum βιαιοτέρα ex B. F. H. I. L. N. O. Q. e. h. i. et correcto A. pro vulgata βεβαιοτέρα. Paulo ante quae leguntur verba τῇ πρώτῃ φυλακῇ ita interpretatur Scholiastes: πρώτην φυλακήν φησιν αὐτοὺς τοὺς φύλακας (nam alibi haec verba significant *primam vigiliam*). ἐπιφέρει γὰρ ὅτι τρία τάγματα ἦν Λακεδαιμονίων τὰ φυλάττοντα τὴν νῆσον, ἓν μὲν ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς νήσου τῷ πρὸς τὸ πέλαγος, ἕτερον δὲ ἐν τῷ ἄκρῳ τῷ πρὸς τὸν λιμένα, ἕτερον δὲ ἐν τῷ μέσῳ

μὲν πρώτους φύλακας, οἷς ἐπέδραμον, εὐθὺς διαφθείρουσιν, ἔν τε ταῖς εὐναῖς ἔτι ἀναλαμβάνοντας τὰ ὅπλα καὶ λαθόντες τὴν ἀπόβασιν, οἰομένων αὐτῶν τὰς ναῦς κατὰ τὸ ἔθος εἰς ἔφορμον τῆς νυκτὸς πλεῖν. ἅμα δὲ ἕῳ γιγνομένῃ καὶ ὁ ἄλλος στρατὸς ἀπέβαινον, ἐκ μὲν νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ ὀλίγῳ πλειόνων πάντες πλὴν θαλαμίων ὡς ἕκαστοι ἐσκευασμένοι, τοξόται τε ὀκτακόσιοι καὶ πελτασταὶ οὐκ ἐλάσσους τούτων, Μεσσηνίων τε οἱ βεβοηθηκότες καὶ ἄλλοι ὅσοι περὶ Πύλον κατεῖχον πάντες πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους φυλάκων. Δημοσθένους δὲ τάξαντος διέστησαν κατὰ διακοσίους τε καὶ πλείους, ἔστι δ' ᾗ ἐλάσσους, τῶν χωρίων τὰ μετεωρότατα λαβόντες, ὅπως ὅτι πλείστη ἀπορία ᾖ τοῖς πολεμίοις πανταχόθεν κεκυκλωμένοις, καὶ μὴ ἔχωσι πρὸς ὅ,τι ἀντιτάξωνται, ἀλλ' ἀμφίβολοι γίγνωνται τῷ πλήθει, εἰ μὲν τοῖς πρόσθεν ἐπίοιεν, ὑπὸ τῶν κατόπιν βαλλόμενοι, εἰ δὲ τοῖς πλαγίοις, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων. κατὰ νώτου τε ἀεὶ ἔμελλον αὐτοῖς ᾗ χωρήσειαν οἱ πολέμιοι ἔσεσθαι ψιλοὶ καὶ οἱ ἀπορώτατοι τοξεύμασι καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδόναις ἐκ πολλοῦ ἔχοντες ἀλκήν. οἷς μηδὲ ἐπελθεῖν οἷόν τε ἦν· φεύγοντές τε γὰρ ἐκράτουν καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπέκειντο. τοιαύτῃ μὲν γνώμῃ ὁ Δημοσθένης τότε πρῶτον τὴν ἀπόβασιν ἐπενόει καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἔταξεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐπιτάδαν καὶ ὅπερ ἦν πλεῖστον τῶν 33

τῆς νήσου, ὅπου τὸ ὕδωρ. πρώτην οὖν φυλακὴν λέγει τὴν πρὸς τὸ πέλαγος.

32. ἅμα — ἕῳ] Huc spectant verba Thomae M. p. 402. ἕως, οὐκ ἠώς. Θουκυδίδης, ἅμα ἕῳ.

θαλαμίων] „Thalamii infimus remigum ordo, medius Zygitae, superior vero Thranitae. Vide Palmerium in Gr. Auct. p. 176. et Schefferum de milit. naval. II, 2." Hudson. Addit Duker.: „item Meibonium in libello de fabrica triremium, et qui eum confutavit, Oppelium i. e. Schefferum. Quod in Suida v. θαλαμακεῖς legitur, ἡ δὲ ἄνω θρανῖται. ἢ θρανίτης ὁ πρὸς τῇ πρώρᾳ, vel corruptum, vel negligenter e scholiaste Aristophanis ad Ran. 1106. descriptum est: nam hic ita scribit: ἡ δὲ ἄνω θρανῖται· θρανίτης οὖν, ὁ πρὸς τὴν πρύμναν· ζυγίτης, ὁ μέσος· θαλαμίτης, ὁ πρὸς πρώραν. Et sic ipse Suidas deinde in Θρανίτης." vid. Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 302.

ἀμφίβολοι] Schol. ἑκατέρωθεν βαλλόμενοι. Hesych. ἀμφίβολοι, ἑκατέρωθεν παραβαλλόμενοι, ὡς Θουκυδίδης.

οἱ ἀπορώτατοι] Schol. οἱ μὲν ἐξηγήσαντο, οἱ ἄποροι ὅπλων καὶ τοξεύμασι μόνοις χρώμενοι· οἱ δὲ λέγουσιν, οἱ εἰς ἀπορίαν καθιστάντες τοὺς ἀντιτεταγμένους τοῖς τοξεύμασιν. ὃ καὶ βέλτιον. καὶ γὰρ καὶ Ὅμηρος ἐχρήσατο τῇ τοιαύτῃ λέξει, χλωρὸν εἰπὼν δέος (Il. VII, 479.) οὐκ αὐτὸ ἔχον τὴν χλωρότητα, ἀλλ' ἑτέροις αὐτὴν ἐμποιοῦν. καὶ τὸν Διόνυσόν φασι μαινόμενον, οὐχ ὅτι αὐτὸς μαίνεται, ἀλλ' ὅτι ποιεῖ μαίνεσθαι. Heilm. addit, ut πρᾶγμα ἄπορον rem significat, quae angit hominem; ita ἄποροι στρατιῶται sunt milites, qui adversarios angunt.

ἐν τῇ νήσῳ ὡς εἶδον τό τε πρῶτον φυλακτήριον διεφθαρμένον καὶ στρατὸν σφίσιν ἐπιόντα, ξυνετάξαντο καὶ τοῖς ὁπλίταις τῶν Ἀθηναίων ἐπῄεσαν, βουλόμενοι ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ἐξ ἐναντίας γὰρ οὗτοι καθειστήκεσαν, ἐκ πλαγίου δὲ οἱ ψιλοὶ καὶ κατὰ νώτου. τοῖς μὲν οὖν ὁπλίταις οὐκ ἠδυνήθησαν προςμῖξαι, οὐδὲ τῇ σφετέρᾳ ἐμπειρίᾳ χρήσασθαι. οἱ γὰρ ψιλοὶ ἑκατέρωθεν βάλλοντες εἶργον, καὶ ἅμα ἐκεῖνοι οὐκ ἀντεπῄεσαν ἀλλ' ἡσύχαζον· τοὺς δὲ ψιλοὺς ᾗ μάλιστα αὐτοῖς προςθέοντες προςκέοιντο ἔτρεπον, καὶ οἱ ὑποστρέφοντες ἠμύνοντο, ἄνθρωποι κούφως τε ἐσκευασμένοι καὶ προλαμβάνοντες ῥᾳδίως τῆς φυγῆς, χωρίων τε χαλεπότητι καὶ ὑπὸ τῆς πρὶν ἐρημίας τραχέων ὄντων, ἐν οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἠδύναντο

34 διώκειν, ὅπλα ἔχοντες. χρόνον μὲν οὖν τινα ὀλίγον οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἠκροβολίσαντο· τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ὀξέως ἐπεκθεῖν ᾗ προςπίπτοιεν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη ὄντας τῷ ἀμύνασθαι, καὶ αὐτοὶ τῇ τε ὄψει τοῦ θαρσεῖν τὸ πλεῖστον εἰληφότες πολλαπλάσιοι φαινόμενοι, καὶ ξυνειθισμένοι μᾶλλον μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι, ὅτι οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προςδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ὥςπερ ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, καταφρονήσαντες καὶ ἐμβοήσαντες ἀθρόοι ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔβαλλον λίθοις τε καὶ τοξεύ-

---

34. *βραδύτερον*] Phavorin. in *βράδιον* ex Phrynicho p. 101. *Lobeck*. *βράδιον, καὶ τοῦτο Ἡσίοδος μὲν λέγει, βράδιον δὲ Πανελλήνεσσι φαείνει. Πλάτων δὲ καὶ Θουκυδίδης, καὶ οἱ δόκιμοι βραδύτερον*, ubi vide interpretem.

τῇ τε ὄψει] ut VI, 31. *τῇ ὄψει ἀνεθάρσουν*. VI, 49. *τῇ γνώμῃ ἀναθαρσοῦντας ἀνθρώπους καὶ τῇ ὄψει, καταφρονεῖν μᾶλλον*. Mox ad verba *ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους* supple *ἀποβαίνοντες*.

δεδουλωμένοι — ἐπ' αὐτούς] Dionys. p. 873. Krueger. p. 136. confert Platon. Menexen. p. 240. *αἱ γνῶμαι δεδουλωμέναι ἁπάντων ἀνθρώπων ἦσαν*. Legg. VIII. p. 839. C. *φαμὲν καθιερωθὲν τοῦτο ἱκανῶς τὸ νόμιμον πᾶσαν ψυχὴν δουλώσεσθαι καὶ παντάπασι μετὰ φόβου ποιήσειν πείθεσθαι τοῖς τεθεῖσι νόμοις*. Scholiastes: *ὡς ἂν εἰ ἔλεγε, τεταπεινωμένοι φόβῳ, ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως τῶν Λακεδαιμονίων, ἣς εἶχον περὶ αὐτῶν, ὡς ὅτι σφόδρα εἰσὶ πεζομάχοι καὶ πολεμικοί*. Observat Kuhn. ad Aelian. V. H. II, 14. imitari hoc Arrianum exped. Alex. II, 10. *καὶ ταύτῃ εὐθὺς δῆλος ἐγένετο* Darius *τοῖς ἀμφ' Ἀλέξανδρον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένος*. Dicit Dionysius, collocationem membrorum huius periodi contortam facere orationem et ostendit, quo ordine ex sententia sua collocari debuissent, ut clarior et suavior fieret oratio. *Ἀγκυλωτέρα μὲν οὖν*, ait, *ἡ φράσις οὕτω σχηματισθεῖσα γέγονε καὶ δεινοτέρα, σαφεστέρα δὲ καὶ ἡδίων ἐκείνως ἂν κατασκευασθεῖσα· „τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐκέτι ἀπελθεῖν ἢ προςπίπτειν δυναμένων, γνόντες αὐτοὺς οἱ ψιλοὶ βραδυτέρους ἤδη, συστραφέντες καὶ ἐμβοήσαντες ὥρμησαν ἐπ' αὐτοὺς ἀθρόοι, ἔκ τε τῆς ὄψεως τὸ θαῤῥεῖν προειληφότες, ὅτι πολλαπλάσιοι ἦσαν, καὶ ἐκ τοῦ μηκέτι δεινοὺς αὐτοὺς ὁμοίως σφίσι φαίνεσθαι καταφρονήσαντες, ἐπειδὴ*

μασι καὶ ἀκοντίοις, ὡς ἕκαστός τι πρόχειρον εἶχε. γενομένης δὲ τῆς βοῆς ἅμα τῇ ἐπιδρομῇ ἔκπληξίς τε ἐνέπεσεν ἀνθρώποις ἀήθεσι τοιαύτης μάχης καὶ ὁ κονιορτὸς τῆς ὕλης νεωστὶ κεκαυμένης ἐχώρει πολὺς ἄνω, ἄπορόν τε ἦν ἰδεῖν τὸ πρὸ αὑτοῦ ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ λίθων ἀπὸ πολλῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ κονιορτοῦ ἅμα φερομένων. τό τε ἔργον ἐνταῦθα χαλεπὸν τοῖς Λακεδαιμονίοις καθίστατο. οὔτε γὰρ οἱ πῖλοι ἔστεγον τὰ τοξεύματα, δοράτιά τε ἐναποκέκλαστο βαλλομένων, εἶχόν τε οὐδὲν σφίσιν αὐτοῖς χρήσασθαι ἀποκεκλῃμένοι μὲν τῇ ὄψει τοῦ προορᾶν, ὑπὸ δὲ τῆς μείζονος βοῆς τῶν πολεμίων τὰ ἐν αὐτοῖς παραγγελλόμενα οὐκ ἐσακούοντες, κινδύνου τε πανταχόθεν περιεστῶτος καὶ οὐκ ἔχοντες ἐλπίδα καθ' ὅτι χρὴ ἀμυνομένους σωθῆναι. τέλος δὲ τραυματιζομένων ἤδη 35

οὐκ εὐθὺς ἄξια τῆς προσδοκίας ἐπεπόνθεσαν, ἣν ἴσχον ὑπόληψιν, ὅτε πρῶτον ἀπέβαινον τῇ γνώμῃ δεδουλωμένοι, ὡς ἐπὶ Λακεδαιμονίους, ubi Dukerus suspicatur legendum esse ἐπελθεῖν ἢ προσπίπτειν, at Krueger. emendat ἐπελθεῖν ἢ προσπίπτοιεν.

οἱ πῖλοι] Schol. πῖλοί εἰσι τὰ ἐξ ἐρίου πηκτὰ ἐνδύματα, ὥσπερ θωράκιά τινα ὑπὸ τὰ στήθη, ἃ ἐνδυόμεθα· οἱ δὲ τὰ ἐπικείμενα ταῖς περικεφαλαίαις. Cum hoc altero scholio Bauerus et Haack. πίλους intelligunt *galeas*. Conf. Schneider. vocab. gr. s. v. At recte monet Levesqu. πίλους hoc loco non esse *pileos*; mirum enim fuisse, si Thucydides sola capitis tegumenta observaverit. Sequitur igitur prius scholion: ἃ ὑπὸ στήθη ἐνδυόμεθα, atque Thucydidis verba reddit: *leurs cuirasses de feutre*, coll. Polluce Onom. VII, 11. Primam vocis πῖλος notionem fuisse monet *villum, feutre*; ex villis factos esse pileos; sandalia iis esse munita; tentoria tecta. — In verbis scholiastae nihil est emendandum. Verbis τὰ στήθη significat loricam, verbo θωράκια alteram subter illam indutam, quo et tela arcerentur et externa lorica aenea levius insisteret, minus membra militis urens. Mox ad βαλλομένων supple αὐτῶν et intellige Λακεδαιμονίων.

τῇ ὄψει] i. e. τῆς ὄψεως τῇ κωλύσει. Nam non raro res ipsa pro defectu rei ponitur. Vid. Heyn. ad Hom. Il. t. VI. p. 25. Schaefer. ad Sophocl. t. I. p. 234. Herm. ad Soph. Aiac. 659. Lobeck. ibid. v. 705. Iacobs. ad Liv. p. 389. Haec observatio adhibenda est Ciceroni de N. D. II, 19. *primusque sol, qui astrorum obtinet principatum, ita movetur, ut quum terras larga luce compleverit, easdem modo his modo illis partibus opacet.* Cui loco simillimus est Horatianus Od. III, 6, 45. *portare fustes, sol ubi montium mutaret umbras et iuga demeret bobus fatigatis, amicum tempus agens abeunte curru.* Virgil. Georg. IV, 484. *atque Ixionii vento rota constitit orbis.* Sic apud Horatium intelligenda verba: *somno fatigatum meroque.* Hinc etiam sanus putandus est locus Livii multum vexatus XXXIII, 7. *deinde postquam nuntii instabant, et iam iuga montium detexerat nebula, et in conspectu erant Macedones* etc. Nempe *nebula detexerat* cessando. Horatianum ex Homer. Il. κ. 98. petitum est: καμάτῳ ἀδδηκότες ἠδὲ καὶ ὕπνῳ. v. Huschk. ad Tibull. I, 7, 40.

πολλῶν διὰ τὸ ἀεὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀναστρέφεσθαι, ξυγκλῄσαντες ἐχώρησαν ἐς τὸ ἔσχατον ἔρυμα τῆς νήσου, ὃ οὐ πολὺ ἀπεῖχε, καὶ τοὺς ἑαυτῶν φύλακας. ὡς δὲ ἐνέδοσαν, ἐνταῦθα ἤδη πολλῷ ἔτι πλέονι βοῇ τεθαρσηκότες οἱ ψιλοὶ ἐπέκειντο, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὅσοι μὲν ὑποχωροῦντες ἐγκατελαμβάνοντο, ἀπέθνησκον, οἱ δὲ πολλοὶ διαφυγόντες ἐς τὸ ἔρυμα μετὰ τῶν ταύτῃ φυλάκων ἐτάξαντο παρὰ πᾶν ὡς ἀμυνούμενοι ᾗπερ ἦν ἐπίμαχον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπισπόμενοι περίοδον μὲν αὐτῶν καὶ κύκλωσιν χωρίου ἰσχύϊ οὐκ εἶχον, προσιόντες δὲ ἐξ ἐναντίας ὤσασθαι ἐπειρῶντο, καὶ χρόνον μὲν πολὺν καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον ταλαιπωρούμενοι ἀμφότεροι ὑπό τε τῆς μάχης καὶ δίψους καὶ ἡλίου ἀντεῖχον, πειρώμενοι οἱ μὲν ἐξελάσασθαι ἐκ τοῦ μετεώρου, οἱ δὲ μὴ ἐνδοῦναι, ῥᾷον δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠμύναντο ἢ ἐν τῷ πρίν, οὐκ οὔσης σφῶν τῆς κυ-
36 κλώσεως ἐς τὰ πλάγια. ἐπειδὴ δὲ ἀπέραντον ἦν, προσελθὼν ὁ τῶν Μεσσηνίων στρατηγὸς Κλέωνι καὶ Δημοσθένει ἄλλως ἔφη πονεῖν σφᾶς. εἰ δὲ βούλονται ἑαυτῷ δοῦναι τῶν τοξοτῶν μέρος τι καὶ τῶν ψιλῶν περιϊέναι κατὰ νώτου αὐτοῖς ὁδῷ ᾗ ἂν αὐτὸς εὕρῃ, δοκεῖν βιάσασθαι τὴν ἔφοδον. λαβὼν δὲ ἃ ᾐτήσατο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ὁρμήσας ὥςτε μὴ ἰδεῖν ἐκείνους, κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον τοῦ κρημνώδους τῆς νήσου προςβαίνων καὶ ᾗ οἱ Λακεδαιμόνιοι χωρίου ἰσχύϊ πιστεύσαντες οὐκ ἐφύλασσον χαλεπῶς τε καὶ μόλις περιελθὼν ἔλαθε, καὶ ἐπὶ τοῦ μετεώρου ἐξαπίνης ἀναφανεὶς κατὰ νώτου αὐτῶν τοὺς μὲν τῷ ἀδοκήτῳ ἐξέπληξε, τοὺς δὲ ἃ προςεδέχοντο ἰδόντας πολλῷ

---

35. ξυγκλῄσαντες] *conglobati.* v. Popp. prol. t. I. p. 186. Mox ad τοὺς ἑαυτῶν φύλακας supple πρός, quae praepositio repetenda ex praegressa ἐς.

πλέονι βοῇ] A. F. H. I. K. L. N. O. S. c. e. f. g. i. vulgo πλέον. Mox ἐπισπόμενοι A. B. F. H. S. vulgo ἐπισπώμενοι. Verba ὤσασθαι ἐπειρῶντο habet Thom. M. p. 164. Vide de hoc verbo et proxime sequente Poppon. l. l. p. 188.

36. ἄλλως] Schol. ματαίως. Schol. Venet. ad Homer. Il. ψ. 144. καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀντὶ τοῦ μάτην ἐχρῶντο οἱ Ἀττικοὶ τῷ ἄλλως. καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ συνεχῶς ἐστιν αὐτὸ εὑρεῖν κείμενον, ex Etym. M. p. 68, 44. v. Ruhnken. ad Timae. p. 198.

κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον] F. H. I. L. N. O. P. S. b. i. et correctus A. vulgo παρῆκον. Dixi de hoc loco ad I, 2. init. Vulgata hunc sensum habet: *per continentem tractum praeruptarum rupium.* Nam Graeci regiones, montes et alia dicunt ἀνήκειν, διήκειν, καθήκειν et παρήκειν, quod Latini, *porrigi, pertinere, pertingere.* v. Duker. ad h. l. Atqui si continens tractus fuisset rupium, dux Messeniorum non potuisset in editiora eniti; iam vero enitebatur, prout praeruptum insulae litus aliquem aditum dabat, i. e. κατὰ τὸ ἀεὶ παρεῖκον. Conf. Heilm. Abresch. misc. obs. vol. III. p. 305. Mox dedi προβαίνων ex B. d. g. pro vulgata προςβαίνων.

μᾶλλον ἐπέῤῥωσε. καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι, ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι, τῷ ἐν Θερμοπύλαις, ἐκεῖνοί τε γὰρ τῇ ἀτραπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν διεφθάρησαν, οὗτοί τε ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον, ἀλλὰ πολλοῖς τε ὀλίγοι μαχόμενοι καὶ ἀσθενείᾳ σωμάτων διὰ τὴν σιτοδείαν ὑπεχώρουν· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκράτουν ἤδη τῶν ἐφόδων. γνοὺς δὲ ὁ Κλέων 37 καὶ ὁ Δημοσθένης ὅτι εἰ καὶ ὁποσονοῦν μᾶλλον ἐνδώσουσι, διαφθαρησομένους αὐτοὺς ὑπὸ τῆς σφετέρας στρατιᾶς, ἔπαυσαν τὴν μάχην καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀπεῖρξαν, βουλόμενοι ἀγαγεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίοις ζῶντας, εἴ πως τοῦ κηρύγματος ἀκούσαντες ἐπικλασθεῖεν τῇ γνώμῃ τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ ἡσσηθεῖεν τοῦ παρόντος δεινοῦ. ἐκήρυξάν τε εἰ βούλοιντο τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίοις ὥςτε βουλεῦσαι ὅ,τι ἂν ἐκείνοις δοκῇ. οἱ δὲ ἀκούσαντες παρῆκαν τὰς ἀσπίδας 38 οἱ πλεῖστοι καὶ τὰς χεῖρας ἀνέσεισαν δηλοῦντες προςίεσθαι τὰ κεκηρυγμένα. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ἀνακωχῆς ξυνῆλθον ἐς λόγους ὅ τε Κλέων καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ἐκείνων Στύφων ὁ Φάρακος τῶν πρότερον ἀρχόντων τοῦ μὲν πρώτου τεθνηκότος Ἐπιτάδου, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸν Ἱππαγρέτου ἐφηρη-

---

καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι — ὑπεχώρουν] Structura horum verborum similis est verbis III, 34. *ὁ δὲ προκαλεσάμενος — ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ εἶχε*, ubi v. conf. infra ad IV, 80. Scriptor initio dicere voluit *οἱ Λακεδαιμόνιοι γενόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι τοῖς ἐν Θερμοπύλαις περιελθόντων τῶν Περσῶν διαφθαρεῖσιν, οὐκέτι ἀντεῖχον.* Sic vulgata huius loci distinctio comparatione aliorum locorum admodum similium satis defenditur, a qua Krueger. ad Dionys. p. 269. abiit, ita locum constituens: *οἱ Λακεδαιμόνιοι βαλλόμενοί τε ἀμφοτέρωθεν ἤδη καὶ γιγνόμενοι ἐν τῷ αὐτῷ ξυμπτώματι, ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι, τῷ ἐν Θερμοπύλαις, (ἐκεῖνοί τε γάρ, τῇ ἀτραπῷ περιελθόντων τῶν Περσῶν, διεφθάρησαν, οὗτοί τε·* (sc. *περιελθόντων τῶν Ἀθηναίων διεφθάρησαν.* Sed ex ratione linguae nihil hic repeti posset nisi *διεφθάρησαν*, quod non sufficit) *ἀμφίβολοι ἤδη ὄντες οὐκέτι ἀντεῖχον.* Igitur postquam dictum est *διεφθάρησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι*, iam sequitur hoc tantum leviuseulum, si cum illo compares: *οὐκέτι ἀντεῖχον.* Ceterum confert Eurip. Iphig. T. 1333. *κεῖνοί τε γὰρ σίδηρον οὐκ εἶχον χεροῖν, ἡμεῖς τε* et Thuc. V, 17. extr. *οἱ Λακεδαιμόνιοι — ποιοῦνται τὴν ξύμβασιν καὶ ἐσπείσαντο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὤμοσαν, ἐκεῖνοί τε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τάδε.* Qui loci nihil probant. De formula *ὡς εἰκάσαι* v. Herm. ad Viger. p. 744. De vocabulo *ἀμφίβολοι* v. paulo superius. Adde Zonar. p. 144. Imitatur Appianus B. M. 77.

37. *γνοὺς δὲ — ὅτι — διαφθαρησομένους*] Schol. *τὸ τῆς συντάξεως ἀπαιτεῖ ὅτι — διαφθαρήσονται — ἀλλὰ ἡ σύνταξις ἐνήλλακται.* Similia dabit Heindorf. ad Plat. Gorg. p. 115. Popp. proleg. t. I. p. 198. obs. p. 185. not.

38. *Ἱππαγρέτου*] „De Hippagretis apud Lacedaemonios agit etiam Cragius de rep. Laced. II, 14. Videtur ergo Thucydides

μένου ἐν τοῖς νεκροῖς ἔτι ζῶντος κειμένου ὡς τεθνεῶτος, αὐτὸς τρίτος ἐφῃρημένος ἄρχειν κατὰ νόμον, εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν. ἔλεγε δὲ ὁ Στύφων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὅτι βούλονται διακηρυκεύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Λακεδαιμονίους ὅ,τι χρὴ σφᾶς ποιεῖν. καὶ ἐκείνων μὲν οὐδένα ἀφέντων, αὐτῶν δὲ τῶν Ἀθηναίων καλούντων ἐκ τῆς ἠπείρου κήρυκας καὶ γενομένων ἐπερωτήσεων δὶς ἢ τρὶς ὁ τελευταῖος διαπλεύσας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου Λακεδαιμονίων ἀνὴρ ἀπήγγειλεν ὅτι Οἱ Λακεδαιμόνιοι κελεύουσιν ὑμᾶς αὐτοὺς περὶ ὑμῶν αὐτῶν βουλεύεσθαι, μηδὲν αἰσχρὸν ποιοῦντας. οἱ δὲ καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι τὰ ὅπλα παρέδοσαν καὶ σφᾶς αὐτούς. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα ἐν φυλακῇ εἶχον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐν τῇ νήσῳ τἄλλα διεσκευάζοντο ὡς ἐς πλοῦν, καὶ τοὺς ἄνδρας τοῖς τριηράρχοις διεδίδοσαν ἐς φυλακήν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι κήρυκα πέμψαντες τοὺς νεκροὺς διεκομίσαντο. ἀπέθανον δ' ἐν τῇ νήσῳ καὶ ζῶντες ἐλήφθησαν τοσοίδε· εἴκοσι μὲν ὁπλῖται διέβησαν καὶ τετρακόσιοι οἱ πάντες· τούτων ζῶντες ἐκομίσθησαν ὀκτὼ ἀποδέοντες τριακόσιοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπέθανον. καὶ Σπαρτιᾶται τούτων ἦσαν τῶν ζώντων περὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Ἀθηναίων δὲ οὐ πολλοὶ διεφθάρησαν· ἡ γὰρ μάχη οὐ σταδία ἦν. 39 χρόνος δὲ ὁ ξύμπας ἐγένετο ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἐπολιορκήθησαν ἀπὸ τῆς ναυμαχίας μέχρι τῆς ἐν τῇ νήσῳ μάχης ἑβδομήκοντα ἡμέ-

---

secundum hunc ducem non proprio, ut alios, sed muneris nomine appellare. Paulo post coniungo ἐφῃρημένος κατὰ νόμον. Nam indicat Thucydides, quod etiam illa εἴ τι ἐκεῖνοι πάσχοιεν ostendunt, horum ducum alios aliis non suffragiis militum, qui in praesidio erant, sed antequam hi in insulam traiicerentur, publice ex lege subrogatos fuisse, ut in locum priorum, si quid his accidisset, succederent: quemadmodum in militia navali navarcho legatus addi solebat, quem ἐπιστολέα vocat Xenoph. hist. gr. [I, 1, 15. II, 1, 5. IV, 8, 11. V, 1. 5. 6. et VI, 2, 25., ubi v. Schneider. coll. Valcken. ad Theocr. p. 263. et Schneider. in ind. s. v.], de quo Iungerm. ad Polluc. I, 96. et Scheffer. de milit. nav. IV, 5. Stephanus coniungit ἄρχειν κατὰ νόμον ac vertit: *qui legitimum imperium obtineret*. Nec tamen negat κατὰ νόμον etiam ad ἐφῃρημένος referri posse. Hoc melius est. Nam hic solo verbo ἄρχειν satis significatur legitimum imperium, et supervacuum est ei addi κατὰ νόμον. Sic paulo ante τῶν μὲν πρότερον ἀρχόντων et supra cap. 9. ἦρχε δ' αὐτῶν Ἐπιτάδας, ubi nemo desiderat illa κατὰ νόμον." Duker. De Hippagretis vid. Mans. Spart. I, I. p. 153. Odofr. Mueller. *d. Dor.* P. II. p. 241. Ad principium huius capitis, verba ἀνέσεισαν τὰς χεῖρας, quod signum deditionis erat, v. interpretes ad Tacit. Annal. hist. I, 54.

οἱ πάντες] i. e. *in allem.* v. Herm. ad Viger. p. 727. conf. Thucyd. I, 100. VI, 31. extr. VII, 24. Verbis ἀπέθανον — διεφθάρησαν usus est Dionys. p. 841.

ρα καὶ δύο. τούτων περὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐν αἷς οἱ πρέσβεις περὶ τῶν σπονδῶν ἀπῇσαν ἐσιτοδοτοῦντο, τὰς δὲ ἄλλας τοῖς ἐσπλέουσι λάθρᾳ διετρέφοντο. καὶ ἦν σῖτος ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἄλλα βρώματα ἐγκατελήφθη· ὁ γὰρ ἄρχων Ἐπιτάδας ἐνδεεστέρως ἑκάστῳ παρεῖχεν ἢ πρὸς τὴν ἐξουσίαν. οἱ μὲν δὴ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀνεχώρησαν τῷ στρατῷ ἐκ τῆς Πύλου ἑκάτεροι ἐπ᾽ οἴκου, καὶ τοῦ Κλέωνος καίπερ μανιώδης οὖσα ἡ ὑπόσχεσις ἀπέβη· ἐντὸς γὰρ εἴκοσιν ἡμερῶν ἤγαγε τοὺς ἄνδρας, ὥςπερ ὑπέστη. παρὰ γνώμην τε δὴ μά- 40 λιστα τῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτο τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο· τοὺς γὰρ Λακεδαιμονίους οὔτε λιμῷ οὔτ᾽ ἀνάγκῃ οὐδεμιᾷ ἠξίουν τὰ ὅπλα παραδοῦναι, ἀλλὰ ἔχοντας καὶ μαχομένους ὡς ἐδύναντο ἀποθνήσκειν· ἀπιστοῦντές τε μὴ εἶναι τοὺς παραδόντας τοῖς τεθνεῶσιν ὁμοίους. καί τινος ἐρομένου ποτὲ ὕστερον τῶν Ἀθηναίων ξυμμάχων δι᾽ ἀχθηδόνα ἕνα τῶν ἐκ τῆς νήσου αἰχμαλώτων εἰ οἱ τεθνεῶτες αὐτῶν καλοὶ κἀγαθοί, ἀπε-

---

39. ἐνδεεστέρως] v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 544. p. 101.
καίπερ — ἀπέβη] Thom. M. p. 594.

ὑπέστη] Thom. M. p. 879. scribit, poetas ὑφίσταμαι dicere pro ὑπισχνοῦμαι, sed Duker. docuit, etiam Platonem Alcibiade secundo sic loqui, non longe a principio. Alios scriptores prosae orationis, qui verbo hoc sensu usi sunt, indicavit Dorv. ad Charit. p. 380. et 569. adde Valcken. ad Theocrit. II, 164. t. I. p. 69. *Heind.* Phavorinus: ὑφίσταμαι, οὐ μόνον ἀντὶ τοῦ ὑπισχνοῦμαι· Θουκυδίδης, ὥςπερ ὑπέστη, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ ὑποδέχομαι etc.

40. ἀπιστοῦντές τε — ὁμοίους] Ambiguum est, utrum haec verba prioribus an sequentibus annectenda sint. Utraque ratio difficultate laborat. Illud si praeferas, participium et particulam posita esse cogitabis pro verbo finito ἠπίστουν τε, ut suppleatur ἦσαν; quae ratio nec per se commendatur, quia non intelligitur, cur scriptor particulam τε plane supervacuam addiderit; et sententia sequentis periodi flagitare videtur, ut secum illa verba iungantur, et puncto distinguatur post ἀποθνήσκειν. Nam propter id ipsum, quod induci non poterant ad credendum, similes mortuorum esse eos, qui arma tradiderant; extitit, qui unum in insula captorum illud interrogaret. Sic igitur anacoluthon in verbis esset statuendum, posito nominativo pro genitivo absoluto participii; id quod nihil est, quo excuses. Igitur nunc in ea sententia sum, ut dicam repetendum esse ἠξίουν ad participium ἀπιστοῦντες hoc sensu: *und sie verlangten es so, dass sie niemand für einen Lacedaemonier hielten, der die Waffen übergab.* Mox etiam de sensu verborum δι᾽ ἀχθηδόνα disceptatio est. Atque Scholiastes quidem has interpretationes proposuit διὰ λύπην. ἡ διάνοια· Ἀθηναίων σύμμαχός τις ἀχθόμενος, ἤτοι τοῖς Ἀθηναίοις ὡς φορτικῶς ἄρχουσιν, ἢ ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων συμφορᾷ, ἤρετο etc. Sed ex responso Lacedaemonii patet, sensum esse, quem Portus expressit, *ut ei cum insultatione dolorem inureret, zur Kränkung*, quanquam fateor solennius id dici ἐπ᾽ ἀχθηδόνι, πρὸς ἀχθηδόνα.

κρίνατο αὐτῷ πολλοῦ ἂν ἄξιον εἶναι τὸν ἄτρακτον, λέγων τὸν ὀϊστόν, εἰ τοὺς ἀγαθοὺς διεγίγνωσκε, δήλωσιν ποιούμενος ὅτι ὁ ἐντυγχάνων τοῖς τε λίθοις καὶ τοξεύμασι διεφθείρετο.

41 Κομισθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβούλευσαν δεσμοῖς μὲν αὐτοὺς φυλάσσειν μέχρι οὗ τι ξυμβῶσιν· ἢν δ' οἱ Πελοποννήσιοι πρὸ τούτου ἐς τὴν γῆν ἐσβάλλωσιν, ἐξαγαγόντες ἀποκτεῖναι. τῆς δὲ Πύλου φυλακὴν κατεστήσαντο· καὶ οἱ ἐκ τῆς Ναυπάκτου Μεσσήνιοι ὡς ἐς πατρίδα ταύτην, ἔστι γὰρ ἡ Πύλος τῆς Μεσσηνίδος ποτὲ οὔσης γῆς, πέμψαντες σφῶν αὐτῶν τοὺς ἐπιτηδειοτάτους ἐλῄζόν τε τὴν Λακωνικὴν καὶ πλεῖστα ἔβλαπτον ὁμόφωνοι ὄντες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀμαθεῖς ὄντες ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ λῃστείας καὶ τοιούτου πολέμου, τῶν τε Εἱλώτων αὐτομολούντων καὶ φοβούμενοι μὴ καὶ ἐπὶ μακρότερον σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν, οὐ ῥᾳδίως ἔφερον, ἀλλὰ καίπερ οὐ βουλόμενοι ἔνδηλοι εἶναι τοῖς Ἀθηναίοις ἐπρεσβεύοντο παρ' αὐτοὺς καὶ ἐπειρῶντο τήν τε Πύλον καὶ τοὺς ἄνδρας κομίζεσθαι. οἱ δὲ μειζόνων τε ὠρέγοντο καὶ πολλάκις φοιτώντων αὐτοὺς ἀπράκτους ἀπέπεμπον. ταῦτα μὲν τὰ περὶ Πύλον γενόμενα.

42 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους μετὰ ταῦτα εὐθὺς Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Κορινθίαν ἐστράτευσαν ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις ἑαυτῶν καὶ ἐν ἱππαγωγοῖς ναυσὶ διακοσίοις ἱππεῦσιν· ἠκολούθουν δὲ καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλήσιοι καὶ Ἄνδριοι καὶ Καρύστιοι, ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου τρίτος αὐτός. πλέοντες δὲ ἅμα ἕῳ ἔσχον μεταξὺ Χερσονήσου τε καὶ Ῥείτου ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χωρίου ὑπὲρ οὗ ὁ Σολύγειος λόφος ἐστίν, ἐφ' ὃν Δωριῆς τὸ πάλαι ἱδρυθέντες τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορινθίοις ἐπολέμουν οὖσιν Αἰολεῦσι· καὶ κώμη νῦν ἐπ' αὐτοῦ Σολύγεια καλουμένη ἐστίν. ἀπὸ δὲ τοῦ αἰγιαλοῦ τούτου ἔνθα αἱ νῆες κατέσχον ἡ μὲν κώμη αὕτη δώδεκα σταδί-

---

ἄτρακτον] Memorat ex h. l. Pollux I, 137. Adde Etym. M. et Suidam h. v., ibiq. Kuster. Galenus in glossis Hippocrateis: ἄτρακτον, οὐ μόνον τὸν εἰς τὸ ἐριουργεῖν (sic emendat Dukerus pro ἱερουργὸν) χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον τοῦ βέλους. Bredovius ait, Spartanum illum consulto illa voce usum esse, quae respondet nostro *Wocken* et *Pfeilholz*, contemtim loquens de armis, quibus petiti sint; non enim viritim pugnatum esse, neque cominus; ligna sibi ingessisse hostes, non manus conseruisse; eminus autem ingesta vulnera fortuito in hunc vel illum dirigi. In eandem sententiam alter eius gentis dixit: οὐ μέλει μοι τοῦτο, ὅτι ἀποθανοῦμαι, ἀλλ' ὅτι ὑπὸ γύννιδος τοξότου. Simile quid in pugna Leuctrica quidam, λεγόντων τινῶν δείξειν τὴν ἡμέραν ταύτην τὸν ἀγαθόν, πολλοῦ, inquit, τὴν ἡμέραν ἀξίαν εἶναι δυναμένην τὸν ἀγαθὸν δεῖξαι σῶον. Monuit Wasse.

41. φοιτώντων] Huc respicit Aristoph. Pac. 636. 637., ubi vid. Scholiasten.

42. ἀπὸ δὲ — κατέσχον] Thom. M. p. 748.

οὓς ἀπέχει, ἡ δὲ Κορινθίων πόλις ἑξήκοντα, ὁ δὲ ἰσθμὸς εἴκοσι. Κορίνθιοι δὲ προπυθόμενοι ἐξ Ἄργους ὅτι ἡ στρατιὰ ἥξει τῶν Ἀθηναίων ἐκ πλείονος, ἐβοήθησαν ἐς ἰσθμὸν πάντες πλὴν τῶν ἔξω ἰσθμοῦ· καὶ ἐν Ἀμπρακίᾳ καὶ ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆσαν αὐτῶν πεντακόσιοι φρουροί· οἱ δ' ἄλλοι πανδημεὶ ἐπετήρουν τοὺς Ἀθηναίους οἷ κατασχήσουσιν. ὡς δὲ αὐτοὺς ἔλαθον νυκτὸς καταπλεύσαντες καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἤρθη, καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν ἐν Κεγχρειᾷ, ἢν ἄρα οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὸν Κρομμυῶνα ἴωσιν, ἐβοήθουν κατὰ τάχος. καὶ Βάττος μὲν ὁ ἕτερος τῶν στρατηγῶν, δύο γὰρ ἦσαν ἐν 43 τῇ μάχῃ οἱ παρόντες, λαβὼν λόχον ἦλθεν ἐπὶ τὴν Σολύγειαν κώμην φυλάξων ἀτείχιστον οὖσαν, Λυκόφρων δὲ τοῖς ἄλλοις ξυνέβαλε. καὶ πρῶτον μὲν τῷ δεξιῷ κέρᾳ τῶν Ἀθηναίων εὐθὺς ἀποβεβηκότι πρὸ τῆς Χερσονήσου οἱ Κορίνθιοι ἐπέκειντο, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ ἄλλῳ στρατεύματι. καὶ ἦν ἡ μάχη καρτερὰ καὶ ἐν χερσὶ πᾶσα. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας τῶν Ἀθηναίων καὶ Καρυστίων, οὗτοι γὰρ παρατεταγμένοι ἦσαν ἔσχατοι, ἐδέξαντό τε τοὺς Κορινθίους καὶ ἐώσαντο μόλις· οἱ δὲ ὑποχω-

---

ὁ δὲ ἰσθμὸς εἴκοσι] Palmerius emendat εἴκοσι καὶ ἑκατόν., de qua coniectura tacet Poppo prol. t. II. p. 230., ubi pertractat situm harum regionum.

ἐν Λευκαδίᾳ ἀπῆσαν] vulgo ἀπήεσαν, quam scripturam ita explicant, ut in ἀπήεσαν simul ἀπῆσαν inesse dicant, ut vicissim dicitur παραγίγνεσθαι sive παρεῖναι εἴς τινα τόπον. Bekker. edidit ἀπῆσαν, lectore de vulgata non monito.

ἐπετήρουν — κατασχήσουσιν] Thom. M. p. 748., ubi est ἧ.

τὰ σημεῖα] articulum addit, significans signa, de quibus convenerat. Scholiastes: αὐτοῖς τοῖς Κορινθίοις ἤρθη τὰ σημεῖα παρὰ τῶν φίλων αὐτῶν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, σημαινόντων αὐτοῖς ὅτι πολέμιοι ἐπῆλθον. δεῖ δὲ προςυπακοῦσαι τὸ ἡμέρας γενομένης. Negant Bauer. et Bredov. ignifera signa hic indicari; haec enim non posse vocabulo σημεῖα dici. Quare αὐτοῖς non referunt ad Corinthios, sed ad Athenienses: *et cum Atheniensibus signa sublata essent*, i. e. signa humo fixa erepta, quo iuberetur exercitus iter ingredi. Quo nihil cogitari potest ineptius. Nam ne dicam, in eadem sententiae particula modo αὐτούς ad Corinthios, modo αὐτοῖς ad Athenienses referri; quid signa ab Atheniensibus humo fixa, quibus ipsis, quando castra movenda essent, indicabatur ad Corinthios spectant? Nempe sequuntur verba: καταλιπόντες τοὺς ἡμίσεις αὐτῶν Corinthii ἐβοήθουν κατὰ τάχος. Itane vero hi tum demum profecti sunt, postquam Athenienses appulsi signum profectionis terrestris dederant? Nihil obstat, quominus σημεῖα accipiamus signa Corinthiis ex illa regione, ubi Athenienses noctu appulerant, a suis data. Sic infr. cap. 111. postquam scriptor dixit, Brasidam peltastas suos iussisse ὅπως ὁπότε — τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο, πρῶτοι ἐςδράμοιεν, exeunte capite subiicit: ἔπειτα τὸ σημεῖον τοῦ πυρός, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον. Omitto illud, quod Corinthii ab Atheniensibus longius aberant, quam ut signorum sublationem cernerent.

ρήσαντες πρὸς αἱμασιάν, ἦν γὰρ τὸ χωρίον πρόσαντες πᾶν, βάλλοντες τοῖς λίθοις καθύπερθεν ὄντες καὶ παιωνίσαντες ἐπῄεσαν αὖθις, δεξαμένων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν χερσὶν ἦν πάλιν ἡ μάχη. λόχος δέ τις τῶν Κορινθίων ἐπιβοηθήσας τῷ εὐωνύμῳ κέρᾳ ἑαυτῶν ἔτρεψε τῶν Ἀθηναίων τὸ δεξιὸν κέρας καὶ ἐπεδίωξεν ἐς τὴν θάλασσαν· πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀνέστρεψαν οἵ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Καρύστιοι. τὸ δὲ ἄλλο στρατόπεδον ἀμφοτέρωθεν ἐμάχετο συνεχῶς, μάλιστα δὲ τὸ δεξιὸν κέρας τῶν Κορινθίων, ἐφ' ᾧ ὁ Λυκόφρων ὢν κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἀθηναίων ἠμύνετο· ἤλπιζον γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ

44 τὴν Σολύγειαν κώμην πειράσειν. χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἀντεῖχον οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλήλοις· ἔπειτα, ἦσαν γὰρ τοῖς Ἀθηναίοις οἱ ἱππῆς ὠφέλιμοι ξυμμαχόμενοι, τῶν ἑτέρων οὐκ ἐχόντων ἵππους, ἐτράποντο οἱ Κορίνθιοι καὶ ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν λόφον, καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα καὶ οὐκέτι κατέβαινον, ἀλλ' ἡσύχαζον. ἐν δὲ τῇ τροπῇ ταύτῃ κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας οἱ πλεῖστοί τε αὐτῶν ἀπέθανον καὶ Λυκόφρων ὁ στρατηγός. ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ οὐ κατὰ δίωξιν πολλὴν οὐδὲ ταχείας φυγῆς γενομένης, ἐπεὶ ἐβιάσθη, ἐπαναχωρήσασα πρὸς τὰ μετέωρα ἱδρύθη. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὡς οὐκέτι αὐτοῖς ἐπῄεσαν ἐς μάχην, τούς τε νεκροὺς ἐσκύλευον καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνῃροῦντο, τροπαῖόν τε εὐθέως ἔστησαν. τοῖς δ' ἡμίσεσι τῶν Κορινθίων, οἳ ἐν τῇ Κεγχρειᾷ ἐκάθηντο φύλακες μὴ ἐπὶ τὸν Κρομμύωνα πλεύσωσι, τούτοις οὐ κατάδηλος ἡ μάχη ἦν ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ὀνείου· κονιορτὸν δὲ ὡς εἶδον καὶ ὡς ἔγνωσαν, ἐβοήθουν εὐθύς. ἐβοήθησαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως πρεσβύτεροι τῶν Κορινθίων, αἰσθόμενοι τὸ γεγενημένον. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ξύμπαντας αὐτοὺς ἐπιόντας, καὶ νομίσαντες τῶν ἐγγὺς ἀστυγειτόνων Πελοποννησίων βοήθειαν ἐπιέναι, ἀνεχώρουν κατὰ τάχος ἐπὶ τὰς ναῦς, ἔχοντες τὰ σκυλεύματα καὶ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς πλὴν δυοῖν οὓς ἐγκατέλιπον οὐ δυνάμενοι εὑρεῖν. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπεραιώθησαν ἐς τὰς ἐπικειμένας νήσους, ἐκ δ' αὐτῶν ἐπικηρυκευσάμενοι τοὺς νεκροὺς οὓς ἐγκατέλιπον ὑποσπόνδους ἀνείλοντο. ἀπέθανον δὲ Κορινθίων μὲν ἐν τῇ μάχῃ δώδεκα καὶ διακόσιοι, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντήκοντα.

45 Ἄραντες δὲ ἐκ τῶν νήσων οἱ Ἀθηναῖοι ἔπλευσαν αὐθημερὸν ἐς Κρομμύωνα τῆς Κορινθίας· ἀπέχει δὲ τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. καὶ καθορμισάμενοι τήν τε γῆν

---

43. πειράσειν] Schol. supplendum ait ἐλθεῖν. Poppo prol. t. I. p. 293. cum nostro *auf den Flecken einen Versuch machen* comparat. Sed hoc sensu ubique genitivum cum verbo iungit, velut I, 61. IV, 70. Quare Heilmannus coniecit legendum esse περάσειν.

ἐδῄωσαν καὶ τὴν νύκτα ηὐλίσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ παραπλεύσαντες ἐς τὴν Ἐπιδαυρίαν πρῶτον καὶ ἀπόβασίν τινα ποιησάμενοι ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην τὴν μεταξὺ Ἐπιδαύρου καὶ Τροιζῆνος, καὶ ἀπολαβόντες τὸν τῆς Χερσονήσου ἰσθμὸν ἐτείχισαν, ἐν ᾧ ἡ Μεθώνη ἐστί, καὶ φρούριον καταστησάμενοι ἐλῄστευον τὸν ἔπειτα χρόνον τήν τε Τροιζηνίαν γῆν καὶ Ἁλιάδα καὶ Ἐπιδαυρίαν. ταῖς δὲ ναυσίν, ἐπειδὴ ἐξετείχισαν τὸ χωρίον, ἀπέπλευσαν ἐπ' οἴκου.

46 Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ὃν ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ Εὐρυμέδων καὶ Σοφοκλῆς, ἐπειδὴ ἐκ τῆς Πύλου ἀπῆραν ἐς τὴν Σικελίαν ναυσὶν Ἀθηναίων, ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίων καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν διαβάντες ἐκράτουν τε τῆς γῆς καὶ πολλὰ ἔβλαπτον. προςβαλόντες δὲ τὸ μὲν τείχισμα εἷλον· οἱ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι ξυνέβησαν ὥςτε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι, περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον διαγνῶναι, καὶ αὐτοὺς ἐς τὴν νῆσον οἱ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν ἐς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους, μέχρι οὗ Ἀθήναζε πεμφθῶσιν, ὥςτε ἐάν τις ἁλῷ ἀποδιδράσκων, ἅπασι λελύσθαι τὰς σπονδάς. οἱ δὲ τοῦ δήμου προστάται τῶν Κερκυραίων δεδιότες μὴ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐλθόντας οὐκ ἀπο-

---

45. *ἀφίκοντο ἐς Μεθώνην*] Strab. p. 575. B. *Alm.* *μεταξὺ δὲ Τροιζῆνος καὶ Ἐπιδαύρου χωρίον ἦν ἐρυμνὸν Μέθανα — παρὰ Θουκυδίδῃ δὲ ἔν τισιν ἀντιγράφοις Μεθώνη φέρεται ὁμώνυμος τῇ Μακεδονικῇ.*

46. *χρόνον ὃν*] *χρόνον ταῦτα* A. B. F. H. N. h. et sic edidit Bekker. Vulgo *χρόνον καθ' ὃν ταῦτα.* Ego ratione habita loquendi usus Thucydidei *ὃν* retinui. Vide ad I, 1. extr. III, 43. Adde III, 17. *κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν* etc. Mox in verbis, quae vulgo eduntur *ὥςτε ἄν τις ἁλῷ* scripsi *ἐάν*, quia altera scriptura ab hoc scriptore aliena esse videtur, et sic habet cod. d. Vide Popp. obs. p. 139. not. proleg. t. I. p. 230. Krueger. ad Dionys. p. 274. *Ἄν* pro *ἐάν* praeter hunc locum tantum ter legitur VI, 13. 18. VIII, 75. Vid. Matth. Gr. p. 876.

τοὺς ἐλθόντας] Krueger. ad Dionys. p. 150. dictum putat pro *αὐτοὺς ἐλθόντας*, i. e. *eos*, optimates in Ptychiam traiectos, *ubi advenissent*, collatis his locis V, 27. *Κορίνθιοι ἐς Ἄργος τραπόμενοι πρῶτον λόγους ποιοῦνται πρός τινας τῶν ἐν τέλει ὄντων Ἀργείων, ὡς χρὴ — ἀποδεῖξαι ἄνδρας ὀλίγους ἀρχὴν αὐτοκράτορας καὶ μὴ πρὸς τὸν δῆμον τοὺς λόγους εἶναι, τοῦ μὴ καταφανεῖς γίγνεσθαι τοὺς μὴ πείσαντας τὸ πλῆθος.* V, 65. *ἐβούλετο τοὺς ἀπὸ τοῦ λόφου βοηθοῦντας ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος ἐκτροπήν, ἐπειδὰν πύθωνται, καταβιβάσαι, τοὺς Ἀργείους καὶ τοὺς ξυμμάχους.* IV, 131. *προςβαλόντες αὐτῷ* (*τῷ λόφῳ*) *κατὰ κράτος καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπιόντας ἐστρατοπεδεύσαντο.* Qui loci nihil cum nostro commune habent, nam in iis non interpretandum est: *eos populo non persuadentes*, non *eos occurrentes, impetum excipientes*, sed *eos, qui populo non persuaserant* et

κτείνωσι μηχανῶνται τοιόνδε τι. τῶν ἐν τῇ νήσῳ πείθουσί τινας ὀλίγους, ὑποπέμψαντες φίλους καὶ διδάξαντες ὡς κατ' εὔνοιαν δὴ λέγειν ὅτι κράτιστον αὐτοῖς εἴη ὡς τάχιστα ἀποδρᾶναι, πλοῖον δέ τι αὐτοὶ ἑτοιμάσειν· μέλλειν γὰρ δὴ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων παραδώσειν αὐτοὺς τῷ δήμῳ τῶν
47 Κερκυραίων. ὡς δὲ ἔπεισαν καὶ μηχανησαμένων τὸ πλοῖον ἐκπλέοντες ἐλήφθησαν, ἐλέλυντό τε αἱ σπονδαὶ καὶ τοῖς Κερκυραίοις παρεδέδοντο οἱ πάντες. ξυνελάβοντο δὲ τοῦ τοιούτου οὐχ ἥκιστα, ὥςτε ἀκριβῆ τὴν πρόφασιν γενέσθαι καὶ τοὺς τεχνησαμένους ἀδεέστερον ἐγχειρῆσαι, οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, κατάδηλοι ὄντες τοὺς ἄνδρας μὴ ἂν βούλεσθαι ὑπ' ἄλλων κομισθέντας, διότι αὐτοὶ ἐς Σικελίαν ἔπλεον, τὴν τιμὴν τοῖς ἄγουσι προςποιῆσαι. παραλαβόντες δὲ αὐτοὺς οἱ Κερκυραῖοι ἐς οἴκημα μέγα καθεῖρξαν, καὶ ὕστερον ἐξάγοντες κατὰ εἴκοσιν ἄνδρας διῆγον διὰ δυοῖν στοίχοιν ὁπλιτῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων, δεδεμένους τε πρὸς ἀλλήλους καὶ παιομένους καὶ κεντουμένους ὑπὸ τῶν παρατεταγμένων, εἴ πού τίς τινα ἴδοι ἐχθρὸν ἑαυτοῦ· μαστιγοφόροι τε παρι-
48 όντες ἐπετάχυνον τῆς ὁδοῦ τοὺς σχολαίτερον προςιόντας. καὶ ἐς μὲν ἄνδρας ἑξήκοντα ἔλαθον τοὺς ἐν τῷ οἰκήματι τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξαγαγόντες καὶ διαφθείραντες· ᾤοντο γὰρ αὐτοὺς μεταστήσαντάς ποι ἄλλοσε ἄγειν· ὡς δὲ ᾔσθοντο καί τις αὐτοῖς ἐδήλωσε, τούς τε Ἀθηναίους ἐπεκαλοῦντο καὶ ἐκέλευον σφᾶς, εἰ βούλονται, αὐτοὺς διαφθείρειν, ἔκ τε τοῦ οἰκήματος οὐκέτι ἤθελον ἐξιέναι, οὐδ' ἐςιέναι ἔφασαν κατὰ δύναμιν περιόψεσθαι οὐδένα. οἱ δὲ Κερκυραῖοι κατὰ μὲν τὰς θύρας οὐδ' αὐτοὶ διενοοῦντο βιάζεσθαι, ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τὸ τέγος τοῦ οἰκήματος καὶ διελόντες τὴν ὀροφὴν ἔβαλλον τῷ κεράμῳ καὶ ἐτόξευον κάτω. οἱ δὲ ἐφυλάσσοντό τε ὡς ἠδύναντο καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον, οἰστούς τε οὓς ἀφίεσαν ἐκεῖνοι ἐς τὰς σφαγὰς καθιέντες καὶ ἐκ κλινῶν τινων αἳ ἔτυχον αὐτοῖς ἐνοῦσαι τοῖς σπάρτοις καὶ ἐκ τῶν ἱματίων πα-

---

eos qui impetum exceperant. v. Matth. Gr. §. 269. not. §. 277. §. 556. 4. Hic sane exspectes αὐτοὺς ἐλθόντας, sed videtur dictum ut nos dicimus: *die Angekommenen* pro *sie, nach ihrer Ankunft.* Mox Bekker. δὴ dedit pro vulgata δῆθεν ex A. B. F. H. I. K. L. N. O. P. d. e. g. h. i. In cod. S. est δὴ, ad marginem eius δῆθεν, in cod. c. μή. Ac paulo inferius vulgo parum graece legitur ἀποδιδράναι. v. Buttm. Gr. max. II, 1. p. 110. Correxit idem ex A. B. F. H. K. L. N. O. P. Q. c. d. e. g., quibus accedit S.

48. ἀναβάντες — κεράμῳ] Usus est hoc loco Eustathius ad Homer. Odyss. ά. p. 1421. Rom. ad probandum usum vocis τέγος pro στέγος. Conf. Thom. M. p. 808., ibiq. Oudend. et Reisig. coniectan. in Aristoph. p. 17.

καὶ ἅμα οἱ πολλοὶ — διεφθείρησαν] Poppo obs. p. 33. restitu-

ραιρήματα ποιοῦντες, ἀπαγχόμενοι, παντὶ τρόπῳ τὸ πολὺ τῆς νυκτός, ἐπεγένετο γὰρ νὺξ τῷ παθήματι, ἀναλοῦντες σφᾶς αὐτοὺς καὶ βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ἄνω διεφθάρησαν. καὶ αὐ-

---

tum vult *παντί τε τρόπῳ* ad fulciendam orationem, cuius duo quasi membra sunt, alterum: *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον, διστούς τε — ἀπαγχόμενοι*, alterum: *παντί τε τρόπῳ — διεφθάρησαν.* Quam emendationem egregie iuvare videtur Valla, interpretatus: *omni denique ratione.* Verba autem *παντί τε τρόπῳ* optime iungas non cum *ἀναλοῦντες*; sed cum *διεφθάρησαν.* Quae cum facillime fieri possint, non probatur mihi ratio Reisigii coniect. ad Aristoph. t. I. p. 316., qui scriptorem dicit a filo structurae imprudentem se simulare deflectere, negatque *τε* post *παντί* adiiciendum esse; videtur autem anacoluthon in hoc loco invenisse, quod aut verba *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον*, aut verbum *διεφθάρησαν* abesse posse putaret. Atqui illa quidem salvo sensu deleri possent, hoc non item, propterea quod qui *ὑπὸ τῶν ἄνω βαλλόμενοι* perierunt, *διεφθάρησαν* quidem, sed non *σφᾶς αὐτοὺς διέφθειρον.* Locum per partes afferunt Grammatici sed varie atque interdum ita mutatum, ut verba scriptoris vix agnoscas. Suidas: *σφαγάς, τὰς κατακλεῖδας. Θουκυδίδης· καὶ διστοὺς καθίεσαν ἐς τὰς σφαγάς.* Photius *σφαγάς· τὰς κατακλεῖδας, Θουκυδίδης, καὶ διστούς.* Scholiastes *τὰς σφαγὰς* explicat per *τὸ μέρος τοῦ σώματος, ἔνθα σφάττονται τὰ ζῶα. σφαγὴν καλοῦσι τὸ κατὰ τὴν κλεῖδα τοῦ ἀνθρώπου μέρος, δι' οὗ καθιᾶσι τὰ σιδήρια οἱ θέλοντες ἑαυτοὺς ἀνελεῖν.* Conf. Pollux II, 133. Glossar. *σφαγή iugulus, iugulum.* Adde Hesych. et Etym. M. Iacobs ad Achillem Tat. p. 661. Porro Photius habet *παραιρημάτων, τῶν ἱματίων.* Scribe *παραιρήματα τῶν ἱματίων*, ut emendavit Alberti ad Hesych. t. II. p. 862. nr. 19. Sic enim legitur apud Moerin. p. 299. citato Thucydide, et in anecd. Bekk. t. I. p. 112. Sed Schleusner. animadv. p. 70. et cur. nov. ad Phot. p. 310. legi vult *παραιρημάτων ἐκ τῶν ἱματίων.* Fortasse tamen, addit, ante *ἱματίων* excidit vox *παραρραμμάτων*, supplenda ex Hesychio, aut notius *παραρμάτων*, quae Galeno Comm. II. in libr. de art. p. 608, 52. sunt *παραιρούμενα ἀπὸ τῶν ἀμφιεσμάτων ὑπὸ τῶν ῥαπτόντων αὐτά.* (Nos: *Sahlband.*) Hesych. *παραιρήματα· παραράμματα ἱματίων* i. e. *adsumenta.* v. Hesychii interpretes. Pollux VII, 64. *Θουκυδίδης δὲ ἐκ τῶν ἐσθήτων παραιρήματα, τὰ πρὸς ταῖς ὤαις, ἃς παραιρεῖσθαί φησιν, ὡς ἰσχυρὰ εἰς ἀγχόνην.* Pierson. ad Moer., illud certum videtur, ait, si *παραιρήματα* pro *vestium fimbriis* ponantur, aliud verbum quam *ποιεῖν* requiri, quod tamen Suidas confirmat. Sin *παραιρήματα* pro *vestibus* posuerit Thucydides manuscriptorum [L. O. P. S. i. *παραιωρήματα* I.] lectionem *παραιωρήματα* esse praeferendam. — Conf. interpretes ad Pollucem. Steph. thes. l. gr. t. I. p. 190. Athenae. V. p. 208. C. ibique Casaubon. p. 364. Magis etiam Thucydidis manus corrupta a Suida *παραιρήσεται, ἀφαιρήσεται. Θουκυδίδης. διέφθειρον σφᾶς αὐτούς, οἱ μὲν ἀπὸ κλινῶν σπάρτα, οἱ δ' ἐκ τῶν ἱματίων παραιρήματα ποιοῦντες (τουτέστιν ἀφαιρήματα), ἀπήγχοντο*, quae repetuntur a Phavorino in voce et a scholiasta Demosthenis ad Phil. II. p. 46. *Paris.*, nisi quod apud utrumque est *σπάρτας*, corruptum, ut videtur, ex *σπάρτοις*, quod tuetur Pollux, qui X, 37. particulam ex hoc loco decerptam *ἐκ κλινῶν τοῖς σπάρτοις ἀπαγχόμενοι* habet, quique hac ipsa citatione tuetur participium *ἀπαγχόμενοι*, quod Poppo obs. p. 34.

τοὺς οἱ Κερκυραῖοι, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως. τὰς δὲ γυναῖκας ὅσαι ἐν τῷ τειχίσματι ἑάλωσαν ἠνδραποδίσαντο. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Κερκυραῖοι ὑπὸ τοῦ δήμου διεφθάρησαν, καὶ ἡ στάσις πολλὴ γενομένη ἐτελεύτησεν ἐς τοῦτο, ὅσα γε κατὰ τὸν πόλεμον τόνδε· οὐ γὰρ ἔτι ἦν ὑπόλοιπον τῶν ἑτέρων ὅ,τι καὶ ἀξιόλογον. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Σικελίαν, ἵναπερ τὸ πρῶτον ὥρμηντο, ἀποπλεύσαντες μετὰ τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἐπολέμουν.

49 Καὶ οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι καὶ Ἀκαρνᾶνες ἅμα τελευτῶντος τοῦ θέρους στρατευσάμενοι Ἀνακτόριον Κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίᾳ· καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους αὐτοὶ

---

obs. p. 34. interpretamenti speciem prae se ferre monuit. Contra Piersonum valet Scholiastae interpretatio, qui breviloquentiam in verbis *παραιρήματα ποιοῦντες* inesse ostendit: *ὡς ἂν εἰ ἔλεγε*, inquit, *τελαμῶνάς τινας ἀποσχίζοντες τῶν ἱματίων, ὥσπερ ζώνας ἐποίουν· καὶ πλέκοντες αὐτὰ, καὶ ποιοῦντες ὥσπερ σχοινία, οὕτως αὐτοῖς ἐχρῶντο πρὸς τὸ ἀπάγχεσθαι.* Structura autem verborum haec est: *καὶ ἐκ κλινῶν τινῶν τοῖς σπάρτοις, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων τοῖς παραιρήμασι, ἃ ἐπαίησαν (ἀπέσχισαν), ἀπαγχόμενοι.* Philippidis Comici versus apud Pollucem l. l. ita lego: *κράτιστόν ἐστι τοῦτον ἐκτεμεῖν, γύναι, Τὸν δίφρον· ἄχρηστα παντελῶς οὕτως ἔχει Τὰ σπάρτα· καινὸν δ' ἕτερον ἐμβαλεῖν τόνον.* Restat, ut de verbo *ἀναλοῦντες* dicam, ut ex coniectura Heilmanni emendatum pro vulgata *ἀναδοῦντες*. Nam et Phavorinus e Thucydide laudat *ἀναλοῦντες ἀντὶ τοῦ ἀναιροῦντες*, quae scriptura in vulgatis exemplaribus nusquam reperitur, et *παντὶ τρόπῳ ἀναδοῦντες σφᾶς αὐτοὺς* inepte diceretur. Sed *παντὶ τρόπῳ* dixi cum *διεφθάρησαν* coniungendum esse. Quanquam vel ita pro *ἀναδεῖν* verbum latioris ambitus requiri monuit Popp. l. l. p. 33., quum Corcyraei et sagittis iugulo defixis et restibus se interemerint, *ἀναδεῖν* autem si notare possit *strangulare*, quod non verisimile videtur, quum ubique sit vel *redimire*, vel *religare*, nonnisi ad alterum mortis genus spectet. Ita igitur, Poppo addit, pro altero e duobus membris coordinatis (*ipsi se interficiebant — ab hostibus interficiebantur*) poneretur subordinatum. Et praeter Phavorinum etiam Suidas s. v. *ἀναλοῦντες*, et Zonaras scribunt *ἀναλοῦντες, ἀντὶ τοῦ ἀναιροῦντες, Θουκυδίδης· καὶ ἀναλῶν καὶ ἀναλοῦν* (II, 24. VI, 12.) Atque hanc fuisse adiicit Poppo scripturam, quam Valla in codice suo invenerit, qui vertat: *omni denique ratione sibi manus inferentes, tum a superne ferientibus interemti sunt.* — Thucyd. VIII, 65. *καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνάλωσαν.*

φορμηδόν] Suidas in voce locum ita adscripsit: *καὶ τοὺς νεκροὺς οἱ Κερκυραῖοι φορμηδὸν ἐπὶ ἁμάξας ἐπιβαλόντες ἀπήγαγον ἔξω τῆς πόλεως.* Scholiastes commode adnotavit: *ὡς ἐάν τις πλέξῃ φορμούς, τοὺς καλουμένους ψιάθους, τοὺς μὲν κατὰ μῆκος αὐτῶν τιθέντες· ἄλλους δὲ πλαγίως ἐπιβάλλοντες κατ' αὐτῶν. ἐμφαίνει δὲ τοῦτο τῶν Κερκυραίων τὴν ὠμότητα ἐς τοὺς ἀποθανόντας, ὅτι οὐδὲ μετὰ τὸν ἐκείνων θάνατον τοῦ πρὸς ἐκείνους μίσους ἐπαύσαντο.*

Ἀκαρνᾶνες οἰκήτορες ἀπὸ πάντων ἔργοι τὸ χωρίον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Ἀριστείδης ὁ Ἀρχίππου, 50 εἷς τῶν ἀργυρολόγων νεῶν Ἀθηναίων στρατηγός, αἳ ἐξεπέμφθησαν πρὸς τοὺς ξυμμάχους, Ἀρταφέρνην ἄνδρα Πέρσην παρὰ βασιλέως πορευόμενον ἐς Λακεδαίμονα ξυλλαμβάνει ἐν Ἠιόνι τῇ ἐπὶ Στρυμόνι. καὶ αὐτοῦ κομισθέντος οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μὲν ἐπιστολὰς μεταγραψάμενοι ἐκ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων ἀνέγνωσαν, ἐν αἷς πολλῶν ἄλλων γεγραμμένων κεφάλαιον ἦν πρὸς Λακεδαιμονίους, οὐ γιγνώσκειν ὅ,τι βούλονται· πολλῶν γὰρ ἐλθόντων πρέσβεων οὐδένα ταὐτὰ λέγειν· εἰ οὖν βούλονται σαφὲς λέγειν, πέμψαι μετὰ τοῦ Πέρσου ἄνδρας ὡς αὐτόν. τὸν δὲ Ἀρταφέρνην ὕστερον οἱ Ἀθηναῖοι ἀποστέλλουσι τριήρει ἐς Ἔφεσον, καὶ πρέσβεις ἅμα: οἳ πυθόμενοι αὐτόθι βασιλέα Ἀρτοξέρξην τὸν Ξέρξου νεωστὶ τεθνηκότα, κατὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτελεύτησεν, ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος καὶ Χῖοι τὸ τεῖχος περιεῖλον τὸ 51 καινὸν κελευσάντων Ἀθηναίων καὶ ὑποπτευσάντων ἐς αὐτούς

---

49. οἰκήτορες] A. F. H. καὶ οἰκήτορας L. O. P. Q. vulgo οἰκήτορας. Verba ἀπὸ πάντων ita explicat scholiastes: ἀφ' ἑκάστης πόλεως Ἀκαρνανίας ἀπέστειλαν τοὺς οἰκήσοντας.

50. Ἀσσυρίων] Dukerus de literis Assyriorum, quibus has literas scriptas putat, intelligit, non enim habuisse Persas suas ac proprias literarum formas, sed ad scribendum adhibuisse literas Assyrias, quas pro antiquissimis habet Plinius H. N. VII, 56. Assyriae literas quidem exponi posse Persicas, latissime accepta significatione nominis Assyrius, quo multae gentes comprehenderentur: nam et quosdam, auctore Suida in Ἀσσύριοι, dixisse Assyrios esse Persas. Sed nec Thucydidem, nec alios probatos historicos putat Assyrios pro Persis dixisse. Herodotus quoque IV, 87. γράμματα Ἀσσύρια habet, ubi Schweighaeuser. literas Assyrias easdem dicit fuisse quas Babylonicas et Chaldaicas. Assyriae enim et Babyloniae nominibus pro synonymis uti Herodotum, et super hoc loco consuli iubet Anquetilium in Actis academ. inscript. t. XXXI. p. 436. et Heeren. comment. Soc. Goetting. t. XIII. p. 35. Γράμματα ait ibi non potissimum literas sive characteras intelligi par esse, sed idem valere γράμματα atque ἐπιγραφήν, *inscriptionem;* quod in nostro loco secus est. Quod Haack. Persas Assyria dialecto locutos esse putat, constat falsissimum esse ex Heerenii *Ideis* Vol. I. Part. I. p. 146. Ego quidem puto characteres intelligendos esse Assyrios. Ceterum utitur hoc loco Thucydidis scholiastes ad Aeschyl. Pers. 84.

εἰ οὖν βούλονται] A. B. F. H. N. h. vulgo οὖν τι βούλονται. Omisit τι Bekker. coll. IV, 98. Mox Ἀρτοξέρξην pro vulgata Ἀρταξέρξην. Idem dedit ex c. Vid. Wesseling. ad Herodot. VI, 98. Schweigh. in var. lectt. ad VI, 43. et de obitu Artaxerxis Wesseling. ad Diodor. XII, 64.

51. Χῖοι — βουλεύσειν] In his verbis ἐς αὐτούς sc. Chios pen-

τι νεωτεριεῖν, ποιησάμενοι μέντοι πρὸς Ἀθηναίους πίστεις καὶ βεβαιότητα ἐκ τῶν δυνατῶν μηδὲν περὶ σφᾶς νεώτερον βουλεύσειν. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἕβδομον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

52 *Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους εὐθὺς τοῦ τε ἡλίου ἐκλιπές τι ἐγένετο περὶ νουμηνίαν καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἱσταμένου ἔσεισε. καὶ οἱ Μυτιληναίων φυγάδες καὶ τῶν ἄλλων Λεσβίων, ὁρμώμενοι οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς ἠπείρου, καὶ μισθωσάμενοι ἔκ τε Πελοποννήσου ἐπικουρικὸν καὶ αὐτόθεν ξυναγείραντες, αἱροῦσι Ῥοίτειον· καὶ λαβόντες δισχιλίους στατῆρας Φωκαΐτας ἀπέδοσαν πάλιν, οὐδὲν ἀδικήσαντες· καὶ μετὰ τοῦτο ἐπὶ Ἄντανδρον στρατεύσαντες προδοσίας γενομένης λαμβάνουσι τὴν πόλιν. καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια τάς τε ἄλλας πόλεις τὰς Ἀκταίας καλουμένας, ἃς πρότερον Μυτιληναίων νεμομένων Ἀθηναῖοι εἶχον, ἐλευθεροῦν, καὶ πάντων μάλιστα τὴν Ἄντανδρον, καὶ κρατυνάμενοι αὐτήν, (ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης, καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ) ῥᾳδίως, ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι τήν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν καὶ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ Αἰολικὰ πολίσματα χειρώσασθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρασκευάζεσθαι ἔμελλον.*

---

dent ex ὑποπτευσάντων, i. e. *sie hatten Verdacht gegen die Chier.* Verba περὶ σφᾶς et ipsa redeunt ad Chios, qui cum timerent, ne deiectis moenibus suis male tuti ab Atheniensibus acturi essent, pacti sunt cum illis, ne quid rerum suarum novaretur. Interpretare igitur: *Chii novum murum Atheniensium iussu demoliti sunt, suspicantium ipsos rebus novis studere: pacti tamen antea cum Atheniensibus, ne quoad eius fieri posset de conditione sua quidquam novaretur*, ut Krueger. ad Dionys. p. 331. convertit, ubi hoc unum mutatum velim, ut verba ἐκ τῶν δυνατῶν iungantur cum ποιησάμενοι πίστεις καὶ βεβαιότητα, hoc sensu: *pacti tamen, quoad eius fieri poterat, firmissime.*

52. ἔσεισε] v. Elmsl. ad Eur. Heracl. 830. Mox Ῥοίτειον ex A. B. H. h. dedit Bekker. pro vulg. Ῥοίτιον. Vid. Dorv. ad Charit. p. 250. Atque ex h. l. στατῆρας Φωκαΐτας memorat Pollux IX, 93., de quibus v. Boeckh, *Staatsh. d. Ath.* t. I. p. 24.

καὶ ἦν αὐτῶν — χειρώσασθαι] Apertum est, Popp. obs. p. 232. ait, sibi respondere ναῦς τε καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ, ita ut duae causae afferantur, cur exsules Antandrum sibi commodissimam iudicaverint, quippe quae et navium et reliqui apparatus comparandi facultatem ipsis praeberet. Nam cum ὁρμώμενοι κακώσειν coniuncta verba τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ recte intelligi nequeunt. Scribit igitur καὶ κρατυνάμενοι αὐτήν (ναῦς τε γὰρ εὐπορία ἦν ποιεῖσθαι αὐτόθεν, ξύλων ὑπαρχόντων, καὶ τῆς Ἴδης ἐπικειμένης, καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν) ῥᾳδίως, ἀπ' αὐτῆς ὁρμώμενοι τήν τε Λέσβον ἐγγὺς οὖσαν κακώσειν καὶ etc. Sententia, ait, quae causas continet, cur exsules Lesbum facile a se vastatum iri speraverint, ei membro,

53 *Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ θέρει ἑξήκοντα ναυσὶ καὶ δισχιλίοις ὁπλίταις ἱππεῦσί τε ὀλίγοις καὶ τῶν ξυμμάχων Μιλησίους καὶ ἄλλους τινὰς ἀγαγόντες ἐστράτευσαν ἐπὶ Κύθηρα· ἐστρατήγει δὲ αὐτῶν Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διοτρέφους καὶ Αὐτοκλῆς ὁ Τολμαίου. τὰ δὲ Κύθηρα νῆσός ἐστιν, ἐπίκειται δὲ τῇ Λακωνικῇ κατὰ Μαλέαν· Λακεδαιμόνιοι δ' εἰσὶ τῶν περιοίκων, καὶ κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατὰ ἔτος, ὁπλιτῶν τε φρουρὰν διέπεμπον ἀεὶ καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο. ἦν γὰρ αὐτοῖς τῶν τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ὁλκάδων προσβολή, καὶ λησταὶ ἅμα τὴν Λακωνικὴν ἧσσον ἐλύπουν ἐκ θαλάσσης, ᾗπερ μόνον οἷόν τ' ἦν κακουργεῖσθαι· πᾶσα γὰρ ἀνέχει πρὸς τὸ Σικελικὸν καὶ Κρητικὸν πέλαγος. κατασχόντες οὖν οἱ* 54 *Ἀθηναῖοι τῷ στρατῷ δέκα μὲν ναυσὶ καὶ δισχιλίοις Μιλησίων ὁπλίταις τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν Σκάνδειαν καλουμένην αἱροῦσι, τῷ δὲ ἄλλῳ στρατεύματι ἀποβάντες τῆς νήσου ἐς τὰ πρὸς Μαλέαν τετραμμένα ἐχώρουν ἐπὶ τὴν ἐπὶ θαλάσσῃ πόλιν τῶν Κυθηρίων, καὶ εὗρον εὐθὺς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους ἅπαντας. καὶ μάχης γενομένης ὀλίγον μέν τινα χρόνον ὑπέστησαν οἱ Κυθήριοι, ἔπειτα τραπόμενοι κατέφυγον ἐς*

---

cuius rationes reddit, praemissa est. Quam emendationem recipere non haesitassem, nisi et vulgata quodammodo defendi posset ita, ut repetatur *καὶ εὐπορία ἦν τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ*, (quanquam solennius erat, poni genitivum *τῆς ἄλλης παρασκευῆς*, ut III, 82. legitur *εὐπορίαν τοῦ καθ' ἡμέραν*, et fatendum est, coniecturam et emendandi et sensus facilitate commendari,) itaque in tanto consensu librorum, in dativum conspirantium, satis habui uncos post *παρασκευῇ* removere, qui vulgo ponuntur post *ἐπικειμένης*. Monendum denique de anacolutho, quod in nominativis participiorum *κρατυνάμενοι* et *ὁρμώμενοι* inest. Nimirum quia in verbis *καὶ ἦν αὐτῶν ἡ διάνοια* idem sensus est, ac si posuisset vel *ᾤοντο*, vel *ἐνόμιζον*, vel *διενοοῦντο*, posthac orationem ita continuavit, quasi unum eorum verborum ipsum praecessisset. De proxime praegresso *πάντων* scholiastes, *σημειωτέον*, ait, *ὅτι πάντων λέγει, καὶ οὐ πασῶν*. v. Viger. p. 416.

53. *πᾶσα — πέλαγος*] Anecd. Bekk. I. p. 400., ubi est *ὡς* pro *πρός*. Conf. I, 46. *ἡ ἄκρα ἀνέχει*.

54. *εὗρον εὐθὺς αὐτούς*] Suspectum Kruegero ad Dionys. p. 132. est *εὐθύς* ante *αὐτούς*, quorum hoc omittunt d. i. illud s. l. tantum habet g. nec Valla expressit. Nihil harum vocum permutatione dicit frequentius. Sic Plat. Legg. V. p. 730. C. pro *εὐθύς* Monacensem *αὐτός* habere, et praeter alia exempla affert Thuc. III, 36. *μετάνοιά τις εὐθὺς ἦν αὐτοῖς*, ubi c. et h. *αὐτοῖς* omittunt, g. *ἦν αὐτοῖς εὐθύς* habet, contra Valla et i. *εὐθύς* non agnoscunt, quod si abesset, ait, nemo desideraret, et conferri iubet Haak. ad VIII, 72. 100.

καὶ μάχης — θανάτου] Dionys. p. 842.

τὴν ἄνω πόλιν, καὶ ὕστερον ξυνέβησαν πρὸς Νικίαν καὶ τοὺς ξυνάρχοντας Ἀθηναίοις ἐπιτρέψαι περὶ σφῶν αὐτῶν, πλὴν θανάτου. ἦσαν δέ τινες καὶ γενόμενοι τῷ Νικίᾳ λόγοι πρότερον πρός τινας τῶν Κυθηρίων, διὸ καὶ θᾶσσον καὶ ἐπιτηδειότερον τό τε παραυτίκα καὶ τὸ ἔπειτα τὰ τῆς ὁμολογίας ἐπράχθη αὐτοῖς· ἀνέστησαν γὰρ ἂν οἱ Ἀθηναῖοι Κυθηρίους, Λακεδαιμονίους τε ὄντας καὶ ἐπὶ τῇ Λακωνικῇ τῆς νήσου οὕτως ἐπικειμένης. μετὰ δὲ τὴν ξύμβασιν οἱ Ἀθηναῖοι τήν τε Σκάνδειαν τὸ ἐπὶ τῷ λιμένι πόλισμα παραλαβόντες καὶ τῶν Κυθήρων φυλακὴν ποιησάμενοι ἔπλευσαν ἔς τε Ἀσίνην καὶ Ἕλος καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ θάλασσαν, καὶ ἀποβάσεις ποιούμενοι καὶ ἐναυλιζόμενοι τῶν χωρίων οὗ καιρὸς εἴη ἐδῄουν τὴν γῆν ἡμέρας μάλιστα ἑπτά.

55 Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἰδόντες μὲν τοὺς Ἀθηναίους τὰ Κύθηρα ἔχοντας, προςδεχόμενοι δὲ καὶ ἐς τὴν γῆν σφῶν ἀποβάσεις τοιαύτας ποιήσεσθαι, ἁθρόᾳ μὲν οὐδαμοῦ τῇ δυνάμει ἀντετάξαντο, κατὰ δὲ τὴν χώραν φρουρὰς διέπεμψαν, ὁπλιτῶν πλῆθος, ὡς ἑκασταχόσε ἔδει, καὶ τὰ ἄλλα ἐν φυλακῇ πολλῇ ἦσαν, φοβούμενοι μὴ σφίσι νεώτερόν τι γένηται τῶν περὶ τὴν κατάστασιν, γεγενημένου μὲν τοῦ ἐπὶ τῇ νήσῳ πάθους ἀνελπίστου καὶ μεγάλου, Πύλου δὲ ἐχομένης καὶ Κυθήρων, καὶ πανταχόθεν σφᾶς περιεστῶτος πολέμου ταχέος καὶ ἀπροφυλάκτου, ὥςτε παρὰ τὸ εἰωθὸς ἱππέας τετρακοσίους κατεστήσαντο καὶ τοξότας, ἔς τε τὰ πολεμικὰ εἴπερ ποτὲ μάλιστα δὴ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο, ξυνεστῶτες παρὰ τὴν ὑπάρχουσαν σφῶν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς ναυτικῷ ἀγῶνι, καὶ τούτῳ πρὸς Ἀθηναίους, οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον ἀεὶ ἐλλιπὲς ἦν τῆς δοκήσεώς τι πράξειν. καὶ ἅμα τὰ τῆς τύχης πολλὰ καὶ ἐν ὀλίγῳ

ἀνέστησαν γὰρ ἂν] Omnes et editi et scripti ignorant *ἄν*. Id primus Haack. ex emendatione Heilmanni recepit. Verba enim sine *ἄν* posita repugnarent verbis cap. 57. *ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι· καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν.* Quare quod Heilm. subintelligi tantum voluit, cum ita fieri non magis possit, quam si Latine *emigrare iusserunt* dicere velis pro *emigrare iussissent;* Poppo obs. p. 239. addi iussit, quem secutus est etiam Bekkerus.

55. *οἷς — πράξειν*] Haack. male intellecta vulgata huius loci scriptura, scripturam unius codicis g. *πρᾶξαι* praetulit, cuius ad verbum haec translatio est: *denen jede Unterlassung einer Unternehmung ein Abgang war an der Meinung, dass sie etwas ausgerichtet haben*, i. e. qui nisi omnia suscepissent, nihil se assecutos esse putabant. Atque haec interpretatio iuvatur iis, quae alibi de Atheniensibus dicit Corinthiorum legatus I, 70. *ἃ μὲν ἂν ἐπινοήσαντες μὴ ἐπεξέλθωσιν, οἰκείων στέρεσθαι ἡγοῦνται· ἃ δ᾽ ἂν ἐπελθόντες κτήσωνται, ὀλίγα πρὸς τὰ μέλλοντα τυχεῖν πράξαντες.* Specio-

ξυμβάντα παρὰ λόγον αὐτοῖς ἔκπληξιν μεγίστην παρεῖχε, καὶ ἐδέδισαν μήποτε αὖθις ξυμφορά τις αὐτοῖς περιτύχῃ, οἵα καὶ ἐν τῇ νήσῳ. ἀτολμότεροι δὲ δι᾽ αὐτὸ ἐς τὰς μάχας ἦσαν, καὶ πᾶν ὅ,τι κινήσειαν ᾤοντο ἁμαρτήσεσθαι διὰ τὸ τὴν γνώμην ἀνεχέγγυον γεγενῆσθαι ἐκ τῆς πρὶν ἀηθείας τοῦ κακοπραγεῖν. τοῖς δ᾽ Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δῃοῦσι 56 τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν ὡς καθ᾽ ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ· μία δὲ φρουρά, ἥπερ καὶ ἠμύνατο περὶ Κοτύρταν καὶ Ἀφροδισίαν, τὸν μὲν ὄχλον τῶν ψιλῶν ἐσκεδασμένον ἐφόβησεν ἐπιδρομῇ, τῶν τε ὁπλιτῶν δεξαμένων ὑπεχώρησε πάλιν, καὶ ἄνδρες τέ τινες ἀπέθανον αὐτῶν ὀλίγοι καὶ ὅπλα ἐλήφθη, τροπαῖόν τε στήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν ἐς Κύθηρα. ἐκ δὲ αὐτῶν περιέπλευσαν ἐς Ἐπίδαυρον τὴν Λιμηράν, καὶ δῃώσαντες μέρος τι τῆς γῆς ἀφικνοῦνται ἐπὶ Θυρέαν, ἥ ἐστι μὲν τῆς Κυνουρίας γῆς καλουμένης,

---

sa sane scriptura, non tamen necessaria; nam etiam vulgata commodam explicationem habet. In ea *δόκησίς τι πράξειν* nihil aliud est, nisi *προςδοκία* sive *τὰ προςδοκηθέντα*, interpretatio autem ad verbum facta haec: *denen jede Unterlassung einer Unternehmung ein Zurückbleiben schien hinter ihrer Erwartung dessen, was sie ausführen könnten*, i. e. qui nihil non se putabant et suscipere et susceptum assequi posse. Vere igitur scholiastes: *οἷς τισιν Ἀθηναίοις τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν ἀεί τι πράττειν καινὸν ὑστέρησις ἐδόκει τῶν προςδοκηθέντων.* Possisque eundem sensum aliis verbis ita reddere: *οἷς τὸ μὴ ἐπιχειρούμενον ἀεὶ ἐλλιπὲς ἐδόκει ὧν ἔμελλον πράξειν.* Vere etiam Heilmannus: *welche alles, was sie nicht wirklich versuchten, als einen Abgang an dem, was sie nach ihrer Meinung ausrichten zu können glaubten, ansahen.*

τὰ τῆς τύχης] Nota circumlocutio. Vide Elmsl. ad Soph. Oed. R. 977. Mox vulgatum *ἐδεδίεσαν* in *ἐδέδισαν* mutandum monuit Lobeck. ad Phrynich. p. 181., idemque corrigendum in V, 14.

ἀνεχέγγυον] i. e. ad verbum, quia animus eorum non-sponsor factus est, sive minus confidens, propterea quod prius non consueverant in fortuna adversa versari, *weil ihr Muth aufhörte ihnen Bürgschaft zu leisten* sive *Vertrauen einzuflösen, da sie früher nicht gewohnt waren, unglücklich zu seyn.* Nam si prius rebus dubiis assuevissent, ne nunc quidem animum despondissent. V. quas adscripsi glossas veterum Grammaticorum ad III, 46.

56. *τοῖς δ᾽ Ἀθηναίοις — ἐν τῷ τοιούτῳ*] Ordo verborum hic est: *τοῖς δ᾽ Ἀθηναίοις τότε τὴν παραθαλάσσιον δῃοῦσι ὡς καθ᾽ ἑκάστην φρουρὰν γίγνοιτό τις ἀπόβασις τὰ μὲν πολλὰ ἡσύχασαν, πλήθει τε ἐλάσσους ἕκαστοι ἡγούμενοι εἶναι καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ.* Heilmannus: *indem sie theils nicht stark genug zu seyn glaubten, theils diese Art zu fechten nicht für ihre Sache hielten.* Minus recte; nam postrema verba hunc sensum habent: cum in hoc statu rerum essent, ut animo minus forti essent et audace.

Κυνουρίας] A. B. h. et marg. N. *Κυνοσουρίας*. P. *Κυνουργίας*. Infra V, 14. A. B. *Κυνοσουρίαν* et V, 41. A. B. h. *Κυνοσουρίας*, d.

μεθορία δὲ τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς. νεμόμενοι δὲ αὐτὴν ἔδοσαν Λακεδαιμόνιοι Αἰγινήταις ἐκπεσοῦσιν ἐνοικεῖν διά τε τὰς ὑπὸ τὸν σεισμὸν σφίσι γενομένας καὶ τῶν Εἱλώτων τὴν ἐπανάστασιν εὐεργεσίας, καὶ ὅτι Ἀθηναίων ὑπακούοντες ὅμως πρὸς τὴν ἐκείνων γνώμην ἀεὶ ἕστασαν. 57 προσπλεόντων οὖν ἔτι τῶν Ἀθηναίων οἱ Αἰγινῆται τὸ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ὃ ἔτυχον οἰκοδομοῦντες τεῖχος ἐκλείπουσιν, ἐς δὲ τὴν ἄνω πόλιν, ἐν ᾗ ᾤκουν, ἀπεχώρησαν ἀπέχουσαν σταδίους μάλιστα δέκα τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτοῖς τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰ μία τῶν περὶ τὴν χώραν, ἥπερ καὶ ξυνετείχιζε, ξυνεσελθεῖν μὲν ἐς τὸ τεῖχος οὐκ ἠθέλησαν δεομένων τῶν Αἰγινητῶν, ἀλλ᾽ αὐτοῖς κίνδυνος ἐφαίνετο ἐς τὸ τεῖχος κατακλείεσθαι. ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὰ μετέωρα ὡς οὐκ ἐνόμιζον ἀξιόμαχοι εἶναι, ἡσύχαζον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι κατασχόντες καὶ χωρήσαντες εὐθὺς πάσῃ τῇ στρατιᾷ αἱροῦσι τὴν Θυρέαν. καὶ τήν τε πόλιν κατέκαυσαν καὶ τὰ ἐνόντα ἐξεπόρθησαν, τούς τε Αἰγινήτας, ὅσοι μὴ ἐν χερσὶ διεφθάρησαν, ἄγοντες ἀφίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν ἄρχοντα ὃς παρ᾽ αὐτοῖς ἦν τῶν Λακεδαιμονίων Τάνταλον τὸν Πατροκλέους· ἐζωγρήθη γὰρ τετρωμένος. ἦγον δέ τινας καὶ ἐκ τῶν Κυθήρων ἄνδρας ὀλίγους, οὓς ἐδόκει ἀσφαλείας ἕνεκα μεταστῆσαι. καὶ τούτους μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἐβουλεύσαντο καταθέσθαι ἐς τὰς νήσους, καὶ τοὺς ἄλλους Κυθηρίους οἰκοῦντας τὴν ἑαυτῶν φόρον τέσσαρα τάλαντα φέρειν, Αἰγινήτας δὲ ἀποκτεῖναι πάντας ὅσοι ἑάλωσαν διὰ τὴν προτέραν ἀεί ποτε ἔχθραν, Τάνταλον δὲ παρὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίους καταδῆσαι.

58 Τοῦ δ᾽ αὐτοῦ θέρους ἐν Σικελίᾳ Καμαριναίοις καὶ Γελῴοις ἐκεχειρία γίγνεται πρῶτον πρὸς ἀλλήλους· εἶτα καὶ οἱ

---

1. *Κυνουργίας*. Bekker. edidit *Κυνοσουρίας*. Revocavi antiquam lectionem, quam his omnibus locis tuetur etiam S. „*Κυνοσουρίας*, quod hic est in marg. Cl., etiam olim legebatur ap. Strabonem [VII. p. 376.], ubi id emendarunt Xylander et Hartungus t. II. Facis Gruteri p. 666. Idem vitium e Luciani Icaromenippo p. 200. sustulit Palmer. exercitt. p. 549. Et sic quoque ibi emendandus est Scholiastes." Duker. — Veram scripturam iudice Poppone proleg. t. II. p. 205. not. confirmant Herodot. et Steph. Hodie regio Sancti Petri Pouquev. Graec. IV. p. 170.

ἕστασαν] v. Musgr. ad Soph. Antig. 299.

57. *ἠθέλησαν*] A. B. F. H. K. L. O. P. b. c. d. e. g. h. i. vulgo *ἠθέλησεν*.

ἐν τούτῳ δὲ — ἐς τὰς Ἀθήνας] Dionys. p. 842. Extremo capite Lindav. spicil. p. 7. non male emendat *τοὺς ἐκ τῆς νήσου*, quanquam etiam vulgata ferri potest.

58. *ἐκεχειρία*] Zonaras explicat *ἄνεσις, ἀνοχὴ πολέμου*. Scholiastes *διάλειψις τοῦ πολέμου*. Conf. A. Gell. N. A. I, 25. et schol. ad V, 1.

ἄλλοι Σικελιῶται ξυνελθόντες ἐς Γέλαν ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων πρέσβεις ἐς λόγους κατέστησαν ἀλλήλοις, εἴ πως ξυναλλαγεῖεν. καὶ ἄλλαι τε πολλαὶ γνῶμαι ἐλέγοντο ἐπ' ἀμφότερα, διαφερομένων καὶ ἀξιούντων, ὡς ἕκαστοί τι ἐλασσοῦσθαι ἐνόμιζον· καὶ Ἑρμοκράτης ὁ Ἕρμωνος Συρακόσιος, ὅςπερ καὶ ἔπεισε μάλιστα αὐτούς, ἐς τὸ κοινὸν τοιούτους δὴ λόγους εἶπεν.

Οὔτε πόλεως ὢν ἐλαχίστης, ὦ Σικελιῶται, τοὺς λόγους 59 ποιήσομαι, οὔτε πονουμένης μάλιστα τῷ πολέμῳ, ἐς κοινὸν δὲ τὴν δοκοῦσάν μοι βελτίστην γνώμην εἶναι ἀποφαινόμενος τῇ Σικελίᾳ πάσῃ. καὶ περὶ μὲν τοῦ πολεμεῖν ὡς χαλεπὸν τί ἂν τις πᾶν τὸ ἐνὸν ἐκλέγων ἐν εἰδόσι μακρηγοροίη; οὐδεὶς γὰρ οὔτε ἀμαθίᾳ ἀναγκάζεται αὐτὸ δρᾶν, οὔτε φόβῳ, ἢν οἴηταί τι πλέον σχήσειν, ἀποτρέπεται. ξυμβαίνει δὲ τοῖς μὲν τὰ κέρδη μείζω φαίνεσθαι τῶν δεινῶν, οἱ δὲ τοὺς κινδύνους ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πρὸ τοῦ αὐτίκα τι ἐλάσσοῦσθαι· αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰ μὴ καιρῷ τύχοιεν ἑκάτεροι πράσσοντες, αἱ παραινέσεις τῶν ξυναλλαγῶν ὠφέλιμοι. ὃ καὶ ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι πειθομένοις πλείστου ἂν ἄξιον γένοιτο. τὰ γὰρ ἴδια ἕκαστοι εὖ βουλευόμενοι δὴ θέσθαι τό τε πρῶτον ἐπολεμήσαμεν καὶ νῦν πρὸς

Σικελιῶται] Schol. ad V, 5. ἰστέον ὅτι οἱ μὲν Ἕλληνες οἱ ἐν Σικελίᾳ Σικελιῶται λέγονται, οἱ δὲ βάρβαροι οἱ ἐν αὐτῇ Σικελοί. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ Ἰταλιωτῶν. Illi sunt Latinis *Sicilienses*, hi *Siculi*. Idem discrimen statuunt Steph. Byzant. Eustath. in Homer. Odyss. υ. extr. et Ammon. d. diff. voc. in v. Ἰταλοί, ubi v. interpr.

59. Oratio Hermocratis Syracusani. Detectis Atheniensium consiliis suadet pacis inter ipsos Sicilienses restitutionem atque Atheniensium per socios remissionem. Scholiastes: τέμνεται ἡ δημηγορία αὕτη τῷ δικαίῳ καὶ τῷ συμφέροντι καὶ τῷ δυνατῷ, οὕτω· δίκαιον μὲν γάρ (φησί) πρὸς τοὺς ὁμοφύλους συμβῆναι καὶ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους αἱρεῖσθαι πόλεμον, εἶτα δὲ καὶ συμφέρον μὴ ἐᾶν καταδουλωθῆναι Σικελίαν. τὸ δὲ δυνατὸν, ὅτι, ἐὰν ὁμονοήσωμεν, ῥᾳδίως τῶν ἐναντίων περιεσόμεθα. De initio orationis monet: οἱ περὶ καταλύσεως πολέμου παραινοῦντες ἀεὶ ὑποπτεύονται, διὰ φόβον καὶ μαλακίαν τὸν πόλεμον φεύγοντες ταῦτα παραινεῖν. διὸ καὶ ὁ Ἑρμοκράτης τοῦτο ποιεῖ. ἅμα δὲ καὶ αὔξει τὸ ὄνομα τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ἵνα συγγνώμην ἔχωσιν αὐτῷ οἱ λόγοι μετὰ παῤῥησίας καὶ φρονήματος προερχόμενοι. τὸ δὲ „οὐ πονουμένης" προςέθηκεν, ἵνα μή τις εἴπῃ ὡς ἔτι διὰ τοῦτο ἐρᾷ τῆς εἰρήνης, ὅτι ἡ πόλις αὐτῶν καταπονεῖται.

οὔτε ἀμαθίᾳ] Schol. περιττὸν ἐν εἰδόσι διηγεῖσθαι ὡς χαλεπόν ἐστι πόλεμος. οὔτε γὰρ ἐφίεταί τις αὐτοῦ δι' ἄγνοιαν, οὔτε ἀποτρέπεται διὰ φόβον, ἄν γε δὴ σχήσειν πλέον ἐλπίσῃ. Et mox συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν ἐρῶσι τῶν χρημάτων, τὰ κέρδη ποιεῖν αὐτοὺς καταφρονεῖν τῶν δεινῶν τῶν ἐν τῷ πολέμῳ· τοῖς δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ πλεονεκτηθῆναι παρὰ τῶν ἄλλων καὶ δουλεῦσαί τινι. Ubi Heilm. ait, et τοῖς μέν et τοῖς δέ referenda esse ad genus hominum solum, altero loco verbis: οὔτε φόβῳ — ἀποτρέπεται memoratum. In quo me quidem non habet consentientem. Etenim οἱ οὐκ ἀμαθίᾳ πολέμου ἀναγκαζόμενοι aperte sunt ii, qui ab hoste videlicet coguntur sese ingrediente: ad hos igitur redeunt verba: οἱ δὲ — ἐλασ-

ἀλλήλους δι᾽ ἀντιλογιῶν πειρώμεθα καταλλαγῆναι, καὶ ἢν ἄρα μὴ προχωρήσῃ ἴσον ἑκάστῳ ἔχοντι ἀπελθεῖν, πάλιν πολεμήσομεν. 60 καίτοι γνῶναι χρὴ ὅτι οὐ περὶ τῶν ἰδίων μόνον, εἰ σωφρονοῦμεν, ἡ ξύνοδος ἔσται, ἀλλ᾽ εἰ ἐπιβουλευομένην τὴν πᾶσαν Σικελίαν, ὡς ἐγὼ κρίνω, ὑπ᾽ Ἀθηναίων δυνησόμεθα ἔτι διασῶσαι· καὶ διαλλακτὰς πολὺ τῶν ἐμῶν λόγων ἀναγκαιοτέρους περὶ τῶνδε Ἀθηναίους νομίσαι, οἳ δύναμιν ἔχοντες μεγίστην τῶν Ἑλλήνων τάς τε ἁμαρτίας ἡμῶν τηροῦσιν, ὀλίγαις ναυσὶ παρόντες, καὶ ὀνόματι ἐννόμῳ ξυμμαχίας τὸ φύσει πολέμιον εὐπρεπῶς ἐς τὸ ξυμφέρον καθίστανται. πόλεμον γὰρ αἱρομένων ἡμῶν καὶ ἐπαγομένων αὐτούς, ἄνδρας οἳ καὶ τοὺς μὴ ἐπικαλουμένους αὐτοὶ ἐπιστρατεύουσι, κακῶς τε ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούντων τέλεσι τοῖς οἰκείοις, καὶ τῆς ἀρχῆς ἅμα προ-

---

σοῦσθαι, ad alteros verba: τοῖς μὲν — τῶν δεινῶν, prorsus ex usu Graecorum, qui plerumque οἱ μὲν referunt ad propiora, οἱ δὲ ad remotiora. V. Krueger. ad Dionys. p. 159.

καταλλαγῆναι] Anecd. Bekker. I. p. 102. καταλλαγῆναι φασὶ διαλλαγῆναι. Θουκυδίδης τετάρτῳ δίς. Sensum schol. ait esse: νῦν ἐὰν μὴ προχωρήσῃ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὸ νομίζειν ἕκαστον ἔχοντα τὸ ἴδιον ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀδικεῖσθαι, ὕστερον πάλιν πολεμήσομεν, ἂν δόξῃ, μετὰ τὸ ἀπελθεῖν τοὺς Ἀθηναίους· τέως δὲ νῦν βέλτιόν ἐστι τὸ διαλλαγῆναι, ἐν ἴσῳ ἐπίκεινται ἡμῖν οἱ Ἀθηναῖοι.

60. ὀλίγαις ναυσί] Schol. τινὰ τῶν βιβλίων τὸ ὀλίγαις ναυσὶν οὐκ ἔχουσι. At nostri libri omnes servant, et recte servari ait Wasse, nam paulo inferius verba πλέονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτούς huc spectare.

καὶ ὀνόματι — καθίστανται] Schol. πρόσχημα μὲν ποιοῦνται τὴν πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς συμμαχίαν, ὡς διὰ συγγένειαν νομίμως αὐτοῖς ξυμμαχοῦντες· φύσει δὲ πολέμιοι πᾶσιν ὄντες Σικελιώταις τὸ ἴδιον συμφέρον διὰ τῆς πρὸς τὸ συμμαχεῖν εὐπρεπείας κατασκευάζονται, τουτέστι θηρῶνται.

ἐπαγομένων αὐτούς, ἄνδρας] H. L. N. O. Q. S. g. vulgo αὐτούς. Correxit Bekkerus. Mox τοὺς μὴ ἐπικαλουμένους A. B. F. H. K. et correctus S. Vulgo dativus exhibetur. V. Valck. ad Eurip. Phoen. 292. Hippol. 526. p. 224. Conf. infr. cap. 92. τὸν ἡσυχάζοντα ἐπιστρατεύειν. V, 110. ὅσους μὴ Βρασίδας ἐπῆλθε. Adde quos laudat Popp. proleg. t. I. p. 132. Fischer. comm. ad Xenoph. Cyrop. p. 580. Porson. ad Eur. Phoen. p. 267. et Matth. Gr. p. 532. not.

κακῶς — οἰκείοις] Thom. M. p. 839. Verba κακῶς — ἐκείνοις sunt in anecd. Bekkeri I. p. 169. Genitivum τῆς ἀρχῆς non putaverim cum Haackio pendere ex omisso μέρος (nam non dicunt se partim iuvisse Athenienses, ut in potentia proficerent, neque commode afferuntur ab illo verba VII, 56. τοῦ ναυτικοῦ μέγα μέρος προκόψαντες), sed ideo positum hunc casum, quod προκόπτειν hic idem est, ac προκοπὴν ποιεῖν, (non ποιεῖσθαι, non sibi sed alteri) atque schol. idem sensisse videtur: τὸ δὲ προκοπτόντων, προοδοποιούντων (sic etiam anecdota Bekk.) καὶ εὐτρεπιζόντων, ἤγουν προ-

κοπτόντων ἐκείνοις, εἰκός, ὅταν γνῶσιν ἡμᾶς τετρυχωμένους, καὶ πλέονί ποτε στόλῳ ἐλθόντας αὐτοὺς τάδε πάντα πειρᾶσθαι ὑπὸ σφᾶς ποιεῖσθαι. καίτοι τῇ ἑαυτῶν ἑκάστους, εἰ 61 σωφρονοῦμεν, χρὴ τὰ μὴ προσήκοντα ἐπικτωμένους μᾶλλον ἢ τὰ ἑτοῖμα βλάπτοντας ξυμμάχους τε ἐπάγεσθαι καὶ τοὺς κινδύνους προσλαμβάνειν, νομίσαι τε στάσιν μάλιστα φθείρειν τὰς πόλεις καὶ τὴν Σικελίαν, ἧς γε οἱ ἔνοικοι ξύμπαντες μὲν ἐπιβουλευόμεθα, κατὰ πόλεις δὲ διέσταμεν. ἃ χρὴ γνόντας καὶ ἰδιώτην ἰδιώτῃ καταλλαγῆναι καὶ πόλιν πόλει, καὶ πειρᾶσθαι κοινῇ σώζειν τὴν πᾶσαν Σικελίαν, παρεστάναι δὲ μηδενὶ ὡς οἱ μὲν Δωριῆς ἡμῶν πολέμιοι τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ Χαλκιδικὸν τῇ Ἰάδι ξυγγενείᾳ ἀσφαλές. οὐ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν ὅτι δίχα πέφυκε, τοῦ ἑτέρου ἔχθει ἐπίασιν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἀγαθῶν ἐφιέμενοι, ἃ κοινῇ κεκτήμεθα. ἐδήλωσαν δὲ νῦν ἐν τῇ τοῦ Χαλκιδικοῦ γένους παρακλήσει· τοῖς γὰρ οὐδεπώποτε σφίσι κατὰ τὸ ξυμμαχικὸν προσβοηθήσασιν αὐτοὶ τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης προθύμως παρέσχοντο. καὶ τοὺς μὲν Ἀθηναίους ταῦτα πλεονεκτεῖν τε καὶ προνοεῖσθαι πολλὴ ξυγγνώμη, καὶ οὐ τοῖς ἄρχειν βουλομένοις μέμφομαι ἀλλὰ τοῖς ὑπακούειν ἑτοιμοτέροις οὖσι. πέφυκε γὰρ τὸ ἀνθρώπειον διὰ παντὸς ἄρχειν μὲν τοῦ εἴκοντος, φυλάσσεσθαι δὲ τὸ ἐπιόν. ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκο-

---

κοπὴν καὶ ἐπίδοσιν ποιούντων ἡμῶν τῆς ἀρχῆς ἐκείνων. Ceterum vide Coraen ad Isocrat. II. p. 121.

61. *καίτοι — ἐπάγεσθαι*] Schol. *χρή, εἰ σωφρονοῦμεν, ἑκάστους ἡμῶν τῶν Σικελιωτῶν τὰ ἀλλότρια* (i. e. *τὰ μὴ προσήκοντα*) *ἐπικτωμένους καὶ ἁρπάζοντας μᾶλλον τοὺς συμμάχους ἐπάγεσθαι, ἤπερ τὰ ἑτοῖμα βλάπτοντας. τουτέστιν, ὅταν τῶν ἰδίων ἡμῶν καλῶς ἐχόντων καὶ ἀδεῶς διακειμένων βουλώμεθα κατὰ πλεονεξίαν ἀλλότρια ἐπικτήσασθαι, τότε δεῖ τοὺς συμμάχους ἐπάγεσθαι καὶ τοὺς κινδύνους ὑφίστασθαι, καὶ μὴ ὅταν ὁ κίνδυνος περὶ τῶν οἰκείων ἡμῶν γίγνηται.*

αὐτοὶ τὸ δίκαιον] Idem: *τὸ δὲ αὐτοὶ* (*sponte*) *τὸ δίκαιον μᾶλλον τῆς ξυνθήκης παρέσχοντο ἀντὶ τοῦ, προθυμότερον ἤπερ ἐχρῆν κατὰ συμμαχίαν ἐβοήθησαν.* Heilmannus: *ohnerachtet diese den Atheniensern nie einigen Beistand, wozu sie als Bundesgenossen verpflichtet gewesen, geleistet: so haben diese denselben gleichwohl ihre Schuldigkeit mit mehrerem Eifer, als es die Tractaten erforderten, geleistet.*

ἑτοιμοτέροις] „*Non succenseo iis, qui velint imperare, sed iis qui paratiores sint obedire.* Quibusnam *paratiores?* Possis intelligere, paratiores ad obediendum, quam illi sint ad imperandum; quo nomine Romanos saepe ridebat Tiberius. Sed nihil habet contextus, quod hoc suadeat. Itaque hypallagen statuam, ac si foret: *οὐ μέμφομαι τοῖς ἄρχειν βουλομένοις, ἀλλὰ μᾶλλον μέμφομαι τοῖς ἑτοίμοις οὖσιν ὑπακούειν.*“ Bauer. Conf. ad III, 63. *ἑτοιμοτέροις οὖσιν· ἀντὶ τοῦ ἑτοίμοις.*

πέφυκε — τὸ ἐπιόν] Stobaeus serm. 52. p. 364. ex citatione Dukeri.

ποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις πρεσβύτατον ἥκει κρίνας τὸ κοινῶς φοβερὸν ἅπαντας εὖ θέσθαι, ἁμαρτάνομεν. τάχιστα δ' ἂν ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ γένοιτο, εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν· οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῶν ὁρμῶνται Ἀθηναῖοι, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν ἐπικαλεσαμένων. καὶ οὕτως οὐ πόλεμος πολέμῳ, εἰρήνῃ δὲ διαφοραὶ ἀπραγμόνως παύονται, οἵ τ' ἐπίκλητοι εὐπρεπῶς ἄδικοι ἐλθόντες εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπίασι. καὶ τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τοσοῦτον ἀγαθὸν εὖ βουλευομένοις εὑρίσκεται· 62 τὴν δὲ ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην ἄριστον εἶναι εἰρήνην πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ποιήσασθαι; ἢ δοκεῖτε, εἴ τῳ τι ἔστιν ἀγαθὸν ἢ εἴ τῳ τὰ ἐναντία, οὐχ ἡσυχία μᾶλλον ἢ πόλεμος τὸ μὲν παῦσαι ἂν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ ξυνδιασώσαι, καὶ τὰς τιμὰς καὶ λαμπρότητας ἀκινδυνοτέρας ἔχειν τὴν εἰρήνην, ἄλλα τε ὅσα ἐν μήκει λόγων ἄν τις διέλθοι, ὥςπερ περὶ τοῦ πολεμεῖν; ἃ χρὴ σκεψαμένους μὴ τοὺς ἐμοὺς λόγους ὑπεριδεῖν,

---

ὅσοι δέ — ἁμαρτάνομεν] Duplex loquendi ratio commixta, altera: *εἰ δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτό τις πρεσβύτατον ἥκει κρίνας — ἁμαρτάνομεν*, altera: *ὅσοι δὲ γιγνώσκοντες αὐτὰ μὴ ὀρθῶς προσκοποῦμεν, μηδὲ τοῦτο πρεσβύτατον ἥκομεν κρίναντες — ἁμαρτάνομεν. Ἥκει κρίνας* autem non est dictum pro *ἐστὶ κρίνας*, ut voluit Abresch. ad Aeschyl. p. 302. sed est: *si quis huc in hoc concilium venit cum isto iudicio, non antiquissimum esse, commune omnibus periculum avertere cunctos, fallitur.*

οὐ πόλεμος — διαφοραί] A. B. F. L. O. S. d. f. h. i. *αἱ διαφοραί* I. *διαφορᾷ* g. vulgo *διαφορά*. Schol. *σκόπει πῶς τὸν πόλεμον εὐφήμως διαφορὰν καλεῖ.* Nimirum distinguit Hermocrates inter *πόλεμον* et *διαφοραί*. Bellum geritur cum exteris, et vi plerumque dirimitur, bello bellum excipiente; discordia autem popularium pace finitur *οὕτως*, i. e. *εἰ πρὸς ἀλλήλους ξυμβαίημεν.*

οἵ τ' — ἐλθόντες] Thom. M. p. 340. Scholiastes: *οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ προφάσεως εὐπρεποῦς ἐλθόντες ὡς δῆθεν συμμαχοῦντες τοῖς ἐνθάδε Χαλκιδεῦσιν, εὐλόγως ἄπρακτοι ἀπελεύσονται, διαλλαγέντων ἡμῶν* et *εὐλόγως φησὶ διὰ τὸ ξυμβῆναι.*

62. *ἢ δοκεῖτε — πολεμεῖν;*] Vulgo hic legitur *παῦσαι* et *διασῶσαι*, infinitivi pro optativis. Est autem huius optativi usus plane similis nostro sermoni: *oder würde, glaubt ihr, nicht die Ruhe mehr als der Unfriede das Eine beseitigen, das Andere erhalten,* verbis *δοκεῖτε* et *glaubt ihr* quasi in parenthesi interpositis, ubi ad optativum *ὅτι* cogitando supplere solent. Similia sunt prolata a Matth. Gr. p. 755. 3. Conf. adnotata ad II, 72. Ast. ad Plat. Phaedr. p. 394. ad Polit. p. 494. Iam vero sequi debebat post *δοκεῖτε* non *ἔχειν τὴν εἰρήνην τὰς τιμὰς — ἀκινδυνοτέρας* sed potius *μὴ ἔχειν τὴν εἰρήνην* etc. *num putatis, pacem non magis quam bellum a malis liberare, bona servare, non pacem habere honores a periculo remotiores?* Sed scriptor in altero membro ita loquitur, quasi negationem *οὐ* non cum *μᾶλλον* sed cum primario verbo *δοκεῖτε* coniunxisset, ut plane similis structura sit loco I, 71. *διαμέλλετε καὶ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν οὐ τούτοις τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πλεῖστον*

τὴν δὲ αὑτοῦ τινα σωτηρίαν μᾶλλον ἀπ' αὐτῶν προϊδεῖν. καὶ εἴ τις βεβαίως τι ἢ τῷ δικαίῳ ἢ βίᾳ πράξειν οἴεται, τῷ παρ' ἐλπίδα μὴ χαλεπῶς σφαλλέσθω, γνοὺς ὅτι πλείους ἤδη καὶ τιμωρίαις μετιόντες τοὺς ἀδικοῦντας καὶ ἐλπίσαντες ἕτεροι δυνάμει τινὶ πλεονεκτήσειν, οἱ μὲν οὐχ ὅσον οὐκ ἠμύναντο ἀλλ' οὐδ' ἐσώθησαν, τοῖς δ' ἀντὶ τοῦ πλέον ἔχειν προςκαταλιπεῖν τὰ αὑτῶν ξυνέβη. τιμωρία γὰρ οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως, ὅτι καὶ ἀδικεῖται· οὐδὲ ἰσχὺς βέβαιον, διότι καὶ εὔελπι. τὸ δὲ ἀστάθμητον τοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ πλεῖστον κρατεῖ, πάντων τε σφαλερώτατον ὂν ὅμως καὶ χρησιμώτατον φαίνεται· ἐξ ἴσου γὰρ δεδιότες προμηθείᾳ μᾶλλον ἐπ' ἀλλήλους ἐρχόμεθα. καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς τε τούτου διὰ τὸ ἀτέκμαρτον δέος 63 καὶ διὰ τὸ ἤδη φοβεροὺς παρόντας Ἀθηναίους, κατ' ἀμφότερα ἐκπλαγέντες, καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης, ὧν ἕκαστός τι ᾠήθημεν πράξειν, ταῖς κωλύμαις ταύταις ἱκανῶς νομίσαντες εἰρχθῆναι, τοὺς ἐφεστῶτας πολεμίους ἐκ τῆς χώρας ἀποπέμ-

---

ἀρκεῖν, οἳ ἂν τῇ μὲν παρασκευῇ δίκαια πράσσωσι, τῇ δὲ γνώμῃ, ἣν ἀδικῶνται, δῆλοι ὦσι μὴ ἐπιτρέψοντες· ἀλλ' ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖν τε ἄλλους καὶ αὐτοὶ ἀμυνόμενοι μὴ βλάπτεσθαι τὸ ἴσον νέμετε, ubi sequuntur verba ἀλλὰ νέμετε pro ἀλλ' οἳ ἂν — νέμωσι, quasi negationem primario verbo iuncta antea posuisset: καὶ οὐκ οἴεσθε τὴν ἡσυχίαν τούτοις ἀρκεῖν. Popp. obs. p. 186. Ceterum ut hic, ita I, 3. post verbum δοκεῖ oratio ex verbo finito in verbum infinitum transit δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ — εἶχεν, ἀλλὰ — οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη etc., ubi vide.

τῷ παρ' ἐλπίδα] i. e. τύχῃ vel ξυμφορᾷ παρ' ἐλπίδα αὐτοῦ γεγενημένῃ. Ex interpretatione Scholiastae suspiceris, olim longe aliud quid hic lectum esse, dignum quod hic notetur. Scribit enim: εἴ τις βεβαίως τι καὶ πάντῃ πάντως οἴεται πράξειν καὶ κρατήσειν τῶν ἐναντίων, ἤτοι διὰ τὸ δικαίως αὐτοῖς ἐπιέναι νομίζειν, ἢ διὰ τὸ ἰσχυρὸς οἴεσθαι τυγχάνειν, μὴ χαλεπαινέτω, εἰ παρὰ τὴν οἰκείαν οἴησίν τε καὶ ἐλπίδα σφαλλόμενος ἐλέγχεται ὑπ' ἐμοῦ, ἐνθυμηθεὶς ὅτι πολλοὶ δικαίως τιμωρήσασθαι τοὺς ἀδικήσαντας διανοηθέντες οὐ μόνον οὐκ ἠμύναντο αὐτούς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ προςαπώλοντο. καὶ ἕτεροι δι' ἰσχὺν ἐλπίσαντες πλεονεκτήσειν τῶν πέλας πρὸς τῷ μὴ σχεῖν πλεῖον καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀπώλεσαν. διὰ τούτων δὲ τὸ μὴ δεῖν αὐτοὺς ἐλεγχομένους χαλεπαίνειν συνάγεται.

οὐκ εὐτυχεῖ δικαίως] i. e. *der Gerechtigkeit gemäss.* Imitatur locum Dio Cass. XLIV, 27. οὔτε τὸ πλεονεκτούμενον ἔν τινι πάντως εὐτυχεῖ, διότι καὶ ἀδικεῖται· οὔτε τὸ δυνάμει προὔχον πάντως κατορθοῖ, διότι καὶ πρόηκες, pro quo postremo vocabulo Popp. proleg. t. I. p. 368. coniecit προπετές.

63. καὶ νῦν τοῦ ἀφανοῦς — εἰρχθῆναι] Schol. hunc sensum esse scribit: καὶ νῦν τῆς μὲν πρὸς ἀλλήλους διαφορᾶς ἐπιλαθώμεθα δι' ἀμφότερα, διά τε δηλαδὴ τὸ ἄδηλον τυγχάνειν, εἰ πεισόμεθά τι ὑπ' ἀλλήλων, καὶ διὰ τὸ τοὺς Ἀθηναίους ἤδη φοβεροὺς ἡμῖν εἶναι παρόντας, ἱκανὰ νομίσαντες αἴτια τῆς ἀποτροπῆς ταῦτα. Verba διὰ τὸ παρόντας Ἀθηναίους explicata sunt ad I, 2. II, 42., ubi confusionem inesse

πωμεν, καὶ αὐτοὶ μάλιστα μὲν ἐς ἀΐδιον ξυμβῶμεν, εἰ δὲ μή, χρόνον ὡς πλεῖστον σπεισάμενοι τὰς ἰδίας διαφορὰς ἐς αὖθις ἀναβαλώμεθα. τὸ ξύμπαν τε δὴ γνῶμεν πειθόμενοι μὲν ἐμοὶ πόλιν ἕξοντες ἕκαστος ἐλευθέραν, ἀφ᾽ ἧς αὐτοκράτορες ὄντες τὸν εὖ καὶ κακῶς δρῶντα ἐξ ἴσου ἀρετῇ ἀμυνούμεθα· ἢν δὲ ἀπιστήσαντες ἄλλοις ὑπακούσωμεν, οὐ περὶ τοῦ τιμω-

---

duarum locutionum docui, alterius *διὰ τὸ παρεῖναι Ἀθηναίους*, alterius: *διὰ Ἀθηναίους φοβεροὺς παρόντας*. Simillimus locus est V, 7. *αἰσθόμενος τὸν θροῦν καὶ οὐ βουλόμενος αὐτοὺς διὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ καθημένους βαρύνεσθαι ἀναλαβὼν ἦγε*. Heilmanni interpretatio hic praeter solitum parum accurata est. *Lasset uns also eben diese unentschiedene Furcht vor diesem ungewissen Erfolg, ja den schreckhaften Eindruck von der Gegenwart der wirklich beiden Theilen furchtbaren Athenienser als hinlängliche Bewegungsgründe ansehen, an die Unternehmungen, die dieser und jener etwa noch auszuführen gedachte, und die noch leere Stellen in seinen Entwürfen lassen, nicht mehr zu gedenken*, ubi graeca: *ταῖς κωλύμαις ταύταις ἱκανῶς νομίσαντες εἰρχθῆναι* plane omissa sunt. Neque adest auxilium a scholiasta: *καὶ τοῦτο ἐνθυμηθέντες, ὅτι ἃ προσεδοκήσαμεν πρᾶξαι (τουτέστι κρατῆσαι κατὰ τὸν πόλεμον) ἐλλιπῶς ἐγένετο καὶ οὐ κατὰ τὰς ἡμετέρας γνώμας ἀπέβη. ταῦτα οὖν αὐτὰ μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην γενόμενα ἱκανὰ κωλύματα ἡμῖν καὶ ἐμπόδια γεγενῆσθαι νομίσωμεν*, ubi potius dicendum erat: *τούτων οὖν αὐτῶν μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην γενομένων ἱκανὰ κωλύματα ἡμῖν καὶ ἐμπόδια γεγενῆσθαι νομίσωμεν*. Verba *καὶ τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης* duplicem admittunt explicationem; nam sic intelligi possunt, ut accusativus *τὸ ἐλλιπές* pendere dicatur ex *εἰρχθῆναι*, quae mihi ratio minus probabilis videtur reputanti, sic potius opus fuisse dictu: *καὶ τὸ τῆς γνώμης ἐλλιπὲς ὄν, ὧν* etc., nam ipsa consilia remorata sunt, non illud mancum et inexpletum consiliorum. Quare iam pronior sum in eam sententiam, ut putem verba *τὸ ἐλλιπὲς τῆς γνώμης* accusativum absolutum esse, sic explicandum: *quod attinet ad inexpletum et mancum illud consiliorum, quae exsecuturos nos unusquisque sperabamus*. Vide Matth. Gr. §. 426. 2. Supplendum *ἡμᾶς* ad *εἰρχθῆναι*. Porro vulgata scriptura est: *ὧν ἕκαστός τις*, pro qua cum meliores nonnulli libri *τι* ferant, hoc ipsum a Bekkero in ordinem receptum est. Habent *τι* codices B. F. H. M. O. d. h. i. Vulgata sic habet *τὸ ἐλλιπὲς ἐκείνων, ἃ ἕκαστός τις ᾠήθημεν πράξειν*, mutata hunc explicandi modum admittit: *τὸ ἐλλιπὲς ἐκείνων, ὧν ἕκαστός τι ᾠήθ. πρ.* In quo ne ipso quidem est quod displiceat, poteritque hoc stare ut difficilius. *Τὰς κωλύμας ταύτας* intellige principio capitis memorata tum belli Siciliensium inter se incertum exitum, tum Atheniensium illis timendam praesentiam. Haec igitur ex adhuc dictis loci erit interpretatio: *Quare utraque de causa cum ob inexploratum huius incerti rerum eventus metum, tum ob Atheniensium praesentiam, qui formidolosi nobis adsunt, territi; quod vero attinet ad mancum illud consiliorum, quae nos unusquisque aliquatenus exsecuturos sperabamus, satis nos his obstaculis impeditos arbitrantes, hostes nobis imminentes ex hac insula amandemus.*

οὐ — τιμωρήσασθαι] Schol. *λείπει τό, ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἔσται, ἀλλὰ*

ρήσασθαί τινα, ἀλλὰ καὶ ἄγαν εἰ τύχοιμεν, φίλοι μὲν ἂν τοῖς ἐχθίστοις, διάφοροι δὲ οἷς οὐ χρὴ κατ' ἀνάγκην γιγνοίμεθα. καὶ 64 ἐγὼ μέν, ἅπερ καὶ ἀρχόμενος εἶπον, πόλιν τε μεγίστην παρεχόμενος καὶ ἐπιὼν τῳ μᾶλλον ἢ ἀμυνούμενος, ἀξιῶ προειδόμενος αὐτῶν ξυγχωρεῖν, καὶ μὴ τοὺς ἐναντίους οὕτω κακῶς δρᾶν ὥστε αὐτὸς τὰ πλείω βλάπτεσθαι, μηδὲ μωρίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι τῆς τε οἰκείας γνώμης ὁμοίως αὐτοκράτωρ εἶναι καὶ ἧς οὐκ ἄρχω τύχης, ἀλλ' ὅσον εἰκὸς ἡσσᾶσθαι. καὶ τοὺς ἄλλους δικαιῶ ταὐτό μοι ποιῆσαι, ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν καὶ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο παθεῖν. οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν οἰκείους οἰκείων ἡσσᾶσθαι, ἢ Δωριέα τινὰ Δωριέως ἢ Χαλκιδέα τῶν ξυγγενῶν, τὸ δὲ ξύμπαν γείτονας ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιρρύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους

περὶ τοῦ δουλωθῆναι. τοῦτο γὰρ ἠθικῶς ἀποκέκοπται. Alii supplent *λόγος ἔσται.* Heilm. legi posse putat *περὶ τὸ τιμωρήσασθαι*, levi correctione, quo facto hoc *περὶ τὸ τ.* pendet ex *γιγνοίμεθα*, *non occuparemur vindicta.* Popponis proleg. t. I. p. 194. sententia est, Thucydidem hoc et verbum *μάχεσθαι* atque similia toties cum praepositione *περί* coniunxisse, ut hic, ubi mox sequitur *διάφοροι γιγνοίμεθα*, subaudire ausus esse videatur. Mox *γιγνόμεθα* habent A. B. F, H. I. K. L. M. O. S. f. g. vulgo *γιγνώμεθα.* Cum dubium sit, an prosae orationis scriptores coniunctivo cum *ἄν*, ita ut per se constet, pro futuro dubitanter posito vel optativo cum *ἄν* usi sint, de quo usu v. Popp. obs. p. 139., optativum cum eo ipso dedi, facili ex indicativo in optativum mutatione.

64. *ἀξιῶ — ἡσσᾶσθαι*] Vulgo in his legitur *προειδομένους* et *αὐτοὺς τὰ πλείω βλάπτεσθαι*, quam scripturam non solum libri omnes habent, sed etiam scholiastes agnoscit. Cum duo diversa subiecta se excipiant post *ἀξιῶ*, accusativus *προειδομένους* sc. *ὑμᾶς* et nominativus *φιλονεικῶν* sc. *ἐγώ*, et cum subiectum participii *φιλονεικῶν* et verbi primarii *ἀξιῶ* idem sit, hic autem ordo verborum: *ἀξιῶ, ὑμᾶς ξυγχωρεῖν μηδὲ κακῶς δρᾶν, μηδὲ ἀξιῶ ἐγὼ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ ἡσσᾶσθαι;* apparet aliquid vitii subesse, et orationem soloecam reddi illo *μηδέ*, pro quo *οὐδέ* scribi ratio linguae postulat. Accedit e vulgata alia difficultas, quod *ἀξιῶ* priori loco erit *postulo a vobis*, sive *iubeo vos;* altero loco *μηδ' ἀξιῶ*, *nolo.* Denique ne hoc quidem est negligendum, si sibi opposita essent *ὑμᾶς* et *ἐγώ*, contra usum probatorum scriptorum peccari, si non addita sunt haec pronomina. Sic enim debebat scribere: *ὑμᾶς τε ἀξιῶ ξυγχωρεῖν, οὐδ' ἐγώ* vel *αὐτὸς ἀξιῶ μωρίᾳ φιλονεικῶν ἡγεῖσθαι* etc. His argumentis inductus emendavi *προειδόμενος* et *ὥστε αὐτός.* De sententia conferri possunt verba I, 84. *παιδευόμενοι — νομίζειν τὰς διανοίας τῶν πέλας παραπλησίους εἶναι καὶ τὰς προσπιπτούσας τύχας, οὐ λόγῳ διαιρετάς*, ubi *τε*, quod vulgo legitur ante *διανοίας*, delendum esse suo loco monui. Adde Periclis verba I, 140. *ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφορὰς τῶν πραγμάτων οὐχ ἧσσον ἀμαθῶς χωρῆσαι, ἢ καὶ τὰς διανοίας τῶν ἀνθρώπων.* Mox *τοῦτο παθεῖν* intellige *τὸ ἡσσᾶσθαι.*

περιρρύτου] Demetr. d. Elocut. p. 49. *Schneid.* *ὁ δὲ Θουκυδίδης*

Σικελιώτας. οἳ πολεμήσομέν τε, οἶμαι, ὅταν ξυμβῇ, καὶ ξυγχωρησόμεθά γε πάλιν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς λόγοις κοινοῖς χρώμενοι. τοὺς δὲ ἀλλοφύλους ἐπελθόντας ἀθρόοι ἀεί, ἢν σωφρονῶμεν, ἀμυνούμεθα, εἴπερ καὶ καθ' ἑκάστους βλαπτόμενοι ξύμπαντές κινδυνεύομεν· ξυμμάχους δὲ οὐδέποτε τὸ λοιπὸν ἐπαξόμεθα οὐδὲ διαλλακτάς. τάδε γὰρ ποιοῦντες ἔν τε τῷ παρόντι δυοῖν ἀγαθοῖν οὐ στερήσομεν τὴν Σικελίαν, Ἀθηναίων τε ἀπαλλαγῆναι καὶ οἰκείου πολέμου, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐλευθέραν νεμούμεθα καὶ ὑπὸ ἄλλων ἧσσον ἐπιβουλευομένην.

65 Τοιαῦτα τοῦ Ἑρμοκράτους εἰπόντος πειθόμενοι οἱ Σικελιῶται αὐτοὶ μὲν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνηνέχθησαν γνώμῃ ὥςτε ἀπαλλάσσεσθαι τοῦ πολέμου ἔχοντες ἃ ἕκαστοι ἔχουσι, τοῖς δὲ Καμαριναίοις Μοργαντίνην εἶναι ἀργύριον τακτὸν τοῖς Συρακοσίοις ἀποδοῦσιν· οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων ξύμμαχοι παρακαλέσαντες αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει ὄντας εἶπον ὅτι ξυμβήσονται καὶ αἱ σπονδαὶ ἔσονται κἀκείνοις κοιναί. ἐπαινεσάντων δὲ αὐτῶν ἐποιοῦντο τὴν ὁμολογίαν, καὶ αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων ἀπέπλευσαν μετὰ ταῦτα ἐκ Σικελίας. ἐλθόντας δὲ τοὺς στρατηγοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει Ἀθηναῖοι τοὺς μὲν φυγῇ ἐζημίωσαν Πυθόδωρον καὶ Σοφοκλέα, τὸν δὲ τρίτον Εὐρυμέδοντα χρήματα ἐπράξαντο, ὡς ἐξὸν αὐτοῖς τὰ ἐν Σικελίᾳ καταστρέψασθαι δώροις πεισθέντες ἀποχωρήσειαν. οὕτω τῇ παρούσῃ εὐτυχίᾳ χρώμενοι ἠξίουν σφίσι μηδὲν ἐναντιοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτερα μεγάλῃ τε ὁμοίως καὶ ἐνδεεστέρᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. αἰτία δ' ἦν ἡ παρὰ λόγον τῶν πλειόνων εὐπραγία αὐτοῖς ὑποτιθεῖσα ἰσχὺν τῆς ἐλπίδος.

66 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους Μεγαρῆς οἱ ἐν τῇ πόλει πιεζόμενοι ὑπό τε Ἀθηναίων τῷ πολέμῳ ἀεὶ κατὰ ἔτος ἕκαστον δὶς ἐςβαλλόντων πανστρατιᾷ ἐς τὴν χώραν, καὶ ὑπὸ τῶν σφετέρων φυγάδων τῶν ἐκ Πηγῶν, οἳ στασιασάντων ἐκπεσόντες ὑπὸ τοῦ πλήθους χαλεποὶ ἦσαν λῃστεύοντες, ἐποιοῦντο λόγους

ὁμονοεῖν τοὺς Σικελιώτας καλὸν οἴεται εἶναι γῆς ὄντας μιᾶς καὶ περιῤῥύτου, καὶ ταὐτὰ (Aldus: ταῦτα. Marg. Victorii γρ. ταὐτά) πάντα εἰπών, γῆν τε ἀντὶ νήσου καὶ περίῤῥυτον ὡςαύτως ὅμως ἕτερον λέγειν δοκεῖ quam Homerus.) διότι οὐχ ὡς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοῖς ἐχρήσατο. Praemiserat autem haec: Θουκυδίδης μέντοι κἂν λάβῃ παρὰ τοῦ ποιητοῦ τι, ἴδιον τὸ ληφθὲν ποιεῖ. οἷον ὁ μὲν ποιητὴς ἐπὶ τῆς Κρήτης ἔφη· Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ καλὴ καὶ πίειρα, περίῤῥυτος. (Odyss. τ. 172.) Herodot. I, 174. ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης πλὴν ὀλίγης περιῤῥόου. Alcman fr. 33. p. 50. *Welck.* Πάφον περιῤῥύταν.

66. δὶς ἐςβαλλόντων] „Erat decreto publico cautum, ut στρα-

ἐν ἀλλήλοις ὡς χρὴ δεξαμένους τοὺς φεύγοντας μὴ ἀμφοτέρωθεν τὴν πόλιν φθείρειν. οἱ δὲ φίλοι τῶν ἔξω τὸν θροῦν αἰσθόμενοι φανερῶς μᾶλλον ἢ πρότερον καὶ αὐτοὶ ἠξίουν τούτου τοῦ λόγου ἔχεσθαι. γνόντες δὲ οἱ τοῦ δήμου προστάται οὐ δυνατὸν τὸν δῆμον ἐσόμενον ὑπὸ τῶν κακῶν μετὰ σφῶν καρτερεῖν, ποιοῦνται λόγους δείσαντες πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὺς Ἱπποκράτην τε τὸν Ἀρίφρονος καὶ Δημοσθένην τὸν Ἀλκισθένους, βουλόμενοι ἐνδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ νομίζοντες ἐλάσσω σφίσι τὸν κίνδυνον ἢ τοὺς ἐκπεσόντας ὑπὸ σφῶν κατελθεῖν. ξυνέβησάν τε πρῶτα μὲν τὰ μακρὰ τείχη ἑλεῖν Ἀθηναίους, ἦν δὲ σταδίων μάλιστα ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν Νίσαιαν τὸν λιμένα αὐτῶν, ὅπως μὴ ἐπιβοηθήσωσιν ἐκ τῆς Νισαίας οἱ Πελοποννήσιοι, ἐν ᾗ αὐτοὶ μόνοι φρούρουν βεβαιότητος ἕνεκα τῶν Μεγάρων, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄνω πόλιν πειρᾶσθαι ἐνδοῦναι· ῥᾷον δ' ἤδη ἔμελλον προςχωρήσειν τούτου γεγενημένου. οἱ οὖν Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ ἀπό 67 τε τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων παρεσκεύαστο ἀμφοτέροις, ὑπὸ νύκτα πλεύσαντες ἐς Μινώαν τὴν Μεγαρέων νῆσον ὁπλίταις ἑξακοσίοις ὧν Ἱπποκράτης ἦρχεν ἐν ὀρύγματι ἐκαθέζοντο, ὅθεν ἐπλίνθευον τὰ τείχη καὶ ἀπεῖχεν οὐ πολύ· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Δημοσθένους τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ Πλαταιῆς τε ψιλοὶ καὶ ἕτεροι περίπολοι ἐνήδρευσαν ἐς τὸν Ἐνυάλιον, ὅ ἐστιν ἔλασ-

---

τηγοί Atheniensium, patrium iusiurandum iurantes insuper iurarent ὅτι καὶ δὶς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλοῦσι. Plut. in Pericle p. 306." Duker. Mox vocab. θροῦς ex hoc cap. excitant anecd. Bekker. I. p. 99. sine interpretatione. Conf. Thucyd. V, 7. 30. Schol. explicat in cod. H. per σύλλογον, i. e. *sermones*, ut docuit Duker. ex nota Graevii ad Lucian. Reviv. p. 391.

67. περίπολοι] Schol. τῶν φυλάκων οἱ μὲν ἱδρυμένοι καλοῦνται, οἱ δὲ περίπολοι· ἱδρυμένοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ ἀεὶ παρακαθεζόμενοι καὶ πολιορκοῦντες, περίπολοι δὲ οἱ περιερχόμενοι καὶ περιπολοῦντες τὰ φρούρια ἐν τῷ φυλάττειν. Suidas ex hoc loco adscripsit verba οἱ δὲ καὶ οἱ περίπολοι ἐνήδρευσαν. De omni ratione circuitorum v. interpretes ad Polluc. VIII, 105. Maussac. ad Harpocrat. s. v. et Valesii ad ipsum notas, Petit. de leg. Att. p. 547. interpp. ad Hesych. Sylb. ap. Krueger. ad Dionys. p. 109., praecipue vero Platner. *Beitr. zur Kenntniss d. Att. Rechts* p. 173. sqq. Boeckh. indice lectionum univers. Berolin. p. mens. aestivos 1819. et p. mens. hib. 1819—20. Anno quintodecimo peracto iuventus Attica δοκιμασίαν subiit pubertatis, quam secuta est aetas quam appellabant ἐπιδιετὲς ἡβῆσαι. Hoc spatium duorum annorum cum in gymnasiis et sub aliis magistris transegissent, publice arma acceperunt, et civium iureiurando praestito περίπολοι facti sunt per binos item annos. Quo iis hoc officii impositum est, ut fines tuerentur, in castellis munitisque locis disponiti. Id Terentius Eun. II, 2, 58. dicit *publice custodem esse.*

τὸν Ἐνυάλιον] Popp. obs. p. 239. legi vult τὸ Ἐν. Sed non opus videtur esse. Vide quae dixi ad I, 128.

σον ἄποθεν. καὶ ᾔσθετο οὐδεὶς εἰ μὴ οἱ ἄνδρες οἷς ἐπιμελὲς ἦν εἰδέναι τὴν νύκτα ταύτην. καὶ ἐπειδὴ ἕως ἔμελλε γίγνεσθαι, οἱ προδιδόντες τῶν Μεγαρέων οὗτοι τοιόνδε ἐποίησαν. ἀκάτιον ἀμφηρικὸν ὡς λῃσταὶ ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν τῶν πυλῶν εἰώθεσαν ἐπὶ ἁμάξῃ πείθοντες τὸν ἄρχοντα διὰ τῆς τάφρου κατακομίζειν τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἐκπλεῖν· καὶ πρὶν ἡμέραν εἶναι πάλιν αὐτὸ τῇ ἁμάξῃ κομίσαντες ἐς τὸ τεῖχος κατὰ τὰς πύλας ἐσῆγον, ὅπως τοῖς ἐκ τῆς Μινώας Ἀθηναίοις ἀφανὴς δὴ εἴη ἡ φυλακή, μὴ ὄντος ἐν τῷ λιμένι πλοίου φανεροῦ μηδενός. καὶ τότε πρὸς ταῖς πύλαις ἤδη ἦν ἡ ἅμαξα, καὶ ἀνοιχθεισῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς ὡς τῷ ἀκατίῳ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγίγνετο γὰρ ἀπὸ ξυνθήματος τὸ τοιοῦτον, ἰδόντες ἔθεον δρόμῳ ἐκ τῆς ἐνέδρας, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ξυγκλεισθῆναι πάλιν τὰς πύλας καὶ ἕως ἔτι ἡ ἅμαξα ἐν αὐταῖς ἦν κώλυμα οὖσα προςθεῖναι· καὶ αὐτοῖς ἅμα καὶ οἱ ξυμπράσσοντες Μεγαρῆς τοὺς κατὰ πύλας φύλακας κτείνουσι. καὶ πρῶτον μὲν οἱ περὶ τὸν Δημοσθένην Πλαταιῆς τε καὶ περίπολοι ἐσέδραμον οὗ νῦν τὸ τροπαῖόν ἐστι, καὶ εὐθὺς ἐντὸς τῶν πυλῶν, ᾔσθοντο γὰρ οἱ ἐγγύτατα Πελοποννήσιοι, μαχόμενοι τοὺς προςβοηθοῦντας οἱ Πλαταιῆς ἐκράτησαν, καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων ὁπλίταις ἐπιφερομένοις βεβαίους τὰς πύλας παρέσχον. 68 ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἤδη ὁ ἀεὶ ἐντὸς γιγνόμενος χωρεῖ ἐπὶ τὸ τεῖχος. καὶ οἱ Πελοποννήσιοι φρουροὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀντισχόντες ἠμύνοντο ὀλίγοι, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν, οἱ δὲ πλείους ἐς φυγὴν κατέστησαν φοβηθέντες, ἐν νυκτί τε πολεμίων προςπεπτωκότων καὶ τῶν προδιδόντων Μεγαρέων ἀντιμαχομένων, νομίσαντες τοὺς ἅπαντας σφᾶς Μεγαρέας προδεδωκέναι. ξυνέπεσε γὰρ καὶ τὸν τῶν Ἀθηναίων κήρυκα ἀφ᾽ ἑαυτοῦ γνώμης κηρῦξαι τὸν βουλόμενον ἰέναι Μεγαρέων μετὰ Ἀθηναίων θησόμενον τὰ ὅπλα. οἱ δ᾽ ὡς ἤκουσαν, οὐκέτι ἀνέμενον, ἀλλὰ τῷ ὄντι νομίσαντες κοινῇ πολεμεῖσθαι κατέφυγον ἐς τὴν Νίσαιαν. ἅμα δὲ ἕῳ ἑαλωκότων ἤδη τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Μεγαρέων θορυβουμένων οἱ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πράξαντες καὶ ἄλλοι

ἀμφηρικόν] Suidas: Θουκυδίδης· ἀκάτιον ἀμφηρικόν, ὡς λῃσταί, ἐκ πολλοῦ τεθεραπευκότες τὴν ἄνοιξιν τῶν πυλῶν, ἐκόμιζον τὸ πλοῖον ἁμάξῃ.

ἐγίγνετο — ξυνθήματος] Thom. M. p. 823. Mox ad προςθεῖναι intellige τὰς θύρας.

68. τὸν βουλόμενον — ὅπλα] Ordo verborum est: τὸν βουλόμενον Μεγαρέων ἰέναι θησόμενον (i. e. καὶ θέσθαι) ὅπλα μετὰ Ἀθηναίων. De formula τίθεσθαι τὰ ὅπλα dictum ad II, 2.

πράξαντες] Suidas in v. atque ex eo Phavorinus: οἱ δὲ μετ᾽ Ἀθηναίων πράξαντες (τουτέστι βουλευθέντες) ἔφασαν χρῆναι ἀνοίγειν

μετ᾽ αὐτῶν, πλῆθος ὃ ξυνῄδει, ἔφασαν χρῆναι ἀνοίγειν τὰς πύλας καὶ ἐπεξιέναι ἐς μάχην. ξυνέκειτο δὲ αὐτοῖς τῶν πυλῶν ἀνοιχθεισῶν ἐςπίπτειν τοὺς Ἀθηναίους, αὐτοὶ δὲ διάδηλοι ἔμελλον ἔσεσθαι, λίπα γὰρ ἀλείψεσθαι, ὅπως μὴ ἀδικῶνται. ἀσφάλεια δὲ αὐτοῖς μᾶλλον ἐγίγνετο τῆς ἀνοίξεως· καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος κατὰ τὸ ξυγκείμενον τετρακιςχίλιοι ὁπλῖται τῶν Ἀθηναίων καὶ ἱππῆς ἑξακόσιοι οἱ τὴν νύκτα πορευόμενοι παρῆσαν. ἀληλιμμένων δὲ αὐτῶν καὶ ὄντων ἤδη περὶ τὰς πύλας καταγορεύει τις ξυνειδὼς τοῖς ἑτέροις τὸ ἐπιβούλευμα. καὶ οἱ ξυστραφέντες ἀθρόοι ἦλθον καὶ οὐκ ἔφασαν χρῆναι οὔτε ἐπεξιέναι, οὐδὲ γὰρ πρότερόν πω τοῦτο ἰσχύοντες μᾶλλον τολμῆσαι, οὔτε ἐς κίνδυνον φανερὸν τὴν πόλιν καταγαγεῖν· εἴ τε μὴ πείσεταί τις, αὐτοῦ τὴν μάχην ἔσεσθαι. ἐδήλουν δὲ οὐδὲν ὅτι ἴσασι τὰ πρασσόμενα, ἀλλ᾽ ὡς τὰ βέλτιστα βουλεύοντες ἰσχυρίζοντο, καὶ ἅμα περὶ τὰς πύλας παρέμενον φυλάσσοντες, ὥςτε οὐκ ἐγένετο τοῖς ἐπιβουλεύουσι πρᾶξαι ὃ ἔμελλον. γνόντες δὲ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ὅτι ἐναντίωμά τι ἐγένετο καὶ τὴν πόλιν βίᾳ οὐχ οἷοί τε ἔσονται λαβεῖν, τὴν Νίσαιαν εὐθὺς περιετείχιζον, νομίζοντες, εἰ πρὶν ἐπιβοηθῆσαί τινας ἐξέλοιεν, θᾶσσον ἂν καὶ τὰ Μέγαρα προςχωρῆσαι· παρεγένετο δὲ σίδηρός τε ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ταχὺ καὶ λιθουργοὶ καὶ τἆλλα ἐπιτήδεια· ἀρξάμενοι δ᾽ ἀπὸ τοῦ τείχους ὃ εἶχον, καὶ διοικοδομήσαντες τὸ πρὸς Μεγαρέας ἀπ᾽ ἐκείνου ἑκατέρωθεν ἐς θάλασσαν τῆς Νισαίας, τάφρον τε καὶ τείχη διελομένη ἡ στρατιά, ἔκ τε τοῦ προαστείου λίθοις καὶ πλίνθοις χρώμενοι, καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην ἀπεσταύρουν εἴ πη δέοιτό τι· καὶ αἱ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἐπάλξεις λαμβάνουσαι αὐταὶ ὑπῆρχον ἔρυμα. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅλην εἰργάζοντο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ περὶ δείλην τὸ τεῖχος ὅσον οὐκ ἀπετετέλεστο, καὶ οἱ ἐν τῇ Νισαίᾳ δείσαντες, σίτου τε ἀπορίᾳ, ἐφ᾽ ἡμέραν γὰρ ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἐχρῶντο, καὶ τοὺς Πελοποννησίους οὐ νομίζοντες ταχὺ ἐπιβοηθήσειν, τούς τε Μεγαρέας πολεμίους ἡγούμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Ἀθηναίοις ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι ὅπλα παραδόντας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις, τῷ τε ἄρχοντι καὶ εἴτις ἄλλος ἐνῆν, χρῆσθαι Ἀθηναίους ὅ,τι

69

τὰς πύλας. ἔμελλον δὲ ἀνοιχθεισῶν εἰςπίπτειν τοῖς Ἀθηναίοις. Paulo inferius pro οὔτε ἐς κίνδυνον Bekk. legi vult οὐδὲ ἐς κ.

69. ἀπεσταύρουν] Suidas σταυροῖς ἀπέφραττον, Θουκυδίδης· λίθοις δὲ καὶ πλίνθοις χρώμενοι καὶ κόπτοντες τὰ δένδρα καὶ ὕλην ἐπιφέροντες ἀπεσταύρουν εἴ πη δέοιτό τι. Mox de formula ὅσον οὐκ v. Dorvill. ad Charit. p. 602.

ξυνέβησαν] Suidas: ῥητόν, ὡρισμένον, φανερόν. Θουκυδίδης· συνέβησαν τοῖς Ἀθηναίοις ῥητοῦ μὲν ἕκαστον ἀργυρίου ἀπολυθῆναι, ὅπλα παραδόντας. Mox τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις scribi vult Popp. obs. p. 26. not.

ἂν βούλωνται. ἐπὶ τούτοις ὁμολογήσαντες ἐξῆλθον. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μακρὰ τείχη ἀποῤῥήξαντες ἀπὸ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως καὶ τὴν Νίσαιαν παραλαβόντες τἆλλα παρεσκευάζοντο.

70 Βρασίδας δὲ ὁ Τέλλιδος Λακεδαιμόνιος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανε περὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ὤν, ἐπὶ Θράκης στρατιὰν παρασκευαζόμενος. καὶ ὡς ᾔσθετο τῶν τειχῶν τὴν ἅλωσιν, δείσας περί τε τοῖς ἐν τῇ Νισαίᾳ Πελοποννησίοις καὶ μὴ τὰ Μέγαρα ληφθῇ, πέμπει ἔς τε τοὺς Βοιωτοὺς κελεύων κατὰ τάχος στρατιᾷ ἀπαντῆσαι ἐπὶ Τριποδίσκον, ἔστι δὲ κώμη τῆς Μεγαρίδος ὄνομα τοῦτο ἔχουσα ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Γερανείᾳ, καὶ αὐτὸς ἔχων ἦλθεν ἑπτακοσίους μὲν καὶ δισχιλίους Κορινθίων ὁπλίτας, Φλιασίων δὲ τετρακοσίους, Σικυωνίων δὲ ἑξακοσίους, καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ὅσοι ἤδη ξυνειλεγμένοι ἦσαν, οἰόμενος τὴν Νίσαιαν ἔτι καταλήψεσθαι ἀνάλωτον. ὡς δὲ ἐπύθετο, ἔτυχε γὰρ νυκτὸς ἐπὶ τὸν Τριποδίσκον ἐξελθών, ἀπολέξας τριακοσίους τοῦ στρατοῦ πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι προςῆλθε τῇ τῶν Μεγαρέων πόλει λαθὼν τοὺς Ἀθηναίους ὄντας περὶ τὴν θάλασσαν, βουλόμενος μὲν τῷ λόγῳ καὶ ἅμα εἰ δύναιτο ἔργῳ τῆς Νισαίας πειρᾶσαι, τὸ δὲ μέγιστον, τὴν τῶν Μεγαρέων πόλιν ἐςελθὼν βεβαιώσασθαι. καὶ ἠξίου δέξασθαι σφᾶς, λέγων ἐν ἐλπίδι εἶναι ἀναλαβεῖν Νίσαιαν.

71 αἱ δὲ τῶν Μεγαρέων στάσεις φοβούμεναι, οἱ μὲν μὴ τοὺς φεύγοντας σφίσιν ἐςαγαγὼν αὐτοὺς ἐκβάλῃ, οἱ δὲ μὴ αὐτὸ τοῦτο ὁ δῆμος δείσας ἐπιθῆται σφίσι, καὶ ἡ πόλις ἐν μάχῃ καθ' αὑτὴν οὖσα ἐγγὺς ἐφεδρευόντων Ἀθηναίων ἀπόληται, οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀμφοτέροις ἐδόκει ἡσυχάσασι τὸ μέλλον περιϊδεῖν· ἤλπιζον γὰρ καὶ μάχην ἑκάτεροι ἔσεσθαι τῶν τε Ἀθηναίων καὶ τῶν προςβοηθησάντων, καὶ οὕτω σφίσιν ἀσφαλεστέρως ἔχειν, οἷς τις εἴη εὔνους, κρατήσασι προςχωρῆσαι· ὁ δὲ Βρασίδας ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀνεχώρησε πάλιν ἐς τὸ ἄλλο στράτευμα.

72 Ἅμα δὲ τῇ ἕῳ οἱ Βοιωτοὶ παρῆσαν, διανενοημένοι μὲν καὶ πρὶν Βρασίδαν πέμψαι βοηθεῖν ἐπὶ τὰ Μέγαρα ὡς οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ κινδύνου, καὶ ἤδη ὄντες πανστρατιᾷ Πλαταιᾶσιν, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγελος, πολλῷ μᾶλλον ἐῤῥώσθησαν, καὶ ἀποστείλαντες διακοσίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας καὶ ἱππέας ἑξακοσίους τοῖς πλείοσιν ἀπῆλθον πάλιν. παρόν-

---

70. πειρᾶσαι] πειρᾶσθαι e. cum Prisciano 18. p. 1198, 30.
ἐν ἐλπίδι — Νίσαιαν] Thom. M. p. 167., quem exscripsit Phavorinus in προςδοκίαν.

71. ἀλλ' ἀμφοτέροις — περιϊδεῖν] Thom. M. p. 710., unde sua habet Phavorin. in περιορῶ.
οἷς τις εἴη] d. e. i. vulgo ὅς. Correxit Bekkerus.

τος δὲ ἤδη ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος, ὁπλιτῶν οὐκ ἔλασσον ἑξακισχιλίων, καὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν μὲν ὁπλιτῶν περὶ τὴν Νίσαιαν ὄντων καὶ τὴν θάλασσαν ἐν τάξει, τῶν δὲ ψιλῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἐσκεδασμένων, οἱ ἱππῆς οἱ τῶν Βοιωτῶν ἀπροσδοκήταις ἐπιπεσόντες τοῖς ψιλοῖς ἔτρεψαν ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ἐν γὰρ τῷ πρὸ τοῦ οὐδεμία βοήθειά πω τοῖς Μεγαρεῦσιν οὐδαμόθεν ἐπῆλθεν. ἀντεπεξελάσαντες δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων ἐς χεῖρας ᾖεσαν, καὶ ἐγένετο ἱππομαχία ἐπὶ πολύ, ἐν ᾗ ἀξιοῦσιν ἑκάτεροι οὐχ ἥσσους γενέσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἵππαρχον τῶν Βοιωτῶν καὶ ἄλλους τινὰς οὐ πολλοὺς πρὸς αὐτὴν τὴν Νίσαιαν προςελάσαντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἀποκτείναντες ἐσκύλευσαν, καὶ τῶν τε νεκρῶν τούτων κρατήσαντες ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν καὶ τροπαῖον ἔστησαν· οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παντὶ ἔργῳ βεβαίως οὐδέτεροι τελευτήσαντες ἀπεκρίθησαν, ἀλλ' οἱ μὲν Βοιωτοὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, οἱ δὲ ἐπὶ τὴν Νίσαιαν.

73 Μετὰ δὲ τοῦτο Βρασίδας καὶ τὸ στράτευμα ἐχώρουν ἐγγυτέρω τῆς θαλάσσης καὶ τῆς τῶν Μεγαρέων πόλεως, καὶ καταλαβόντες χωρίον ἐπιτήδειον παραταξάμενοι ἡσύχαζον, οἰόμενοι σφίσιν ἐπιέναι τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς Μεγαρέας ἐπιστάμενοι περιορωμένους ὁποτέρων ἡ νίκη ἔσται. καλῶς δὲ ἐνόμιζον σφίσιν ἀμφότερα ἔχειν, ἅμα μὲν τὸ μὴ ἐπιχειρεῖν προτέρους μηδὲ μάχης καὶ κινδύνου ἑκόντας ἄρξαι, ἐπειδή γε ἐν φανερῷ ἔδειξαν ἑτοῖμοι ὄντες ἀμύνεσθαι, καὶ αὐτοῖς ὥςπερ ἀκονιτὶ τὴν νίκην δικαίως ἂν τίθεσθαι, ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς τοὺς Μεγαρέας ὀρθῶς ξυμβαίνειν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ὤφθησαν ἐλθόντες, οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι σφίσιν, ἀλλὰ σαφῶς

---

73. *καὶ — περιορωμένους*] Citant hunc locum partim corruptissime Thom. M. p. 709. et ex eo Phavorin. in *περιορῶ*, Photius et Suidas in *περιορᾶσθαι*, qui explicant per *καραδοκοῦντες*, *προςδοκῶντες*. V. Wessel. ad Diodor. XIII, 4. Mox inter se respondent *ἅμα μὲν — ἐν τῷ αὐτῷ δέ*. Et de voce *ἀκονιτί* v. Blomfield. glossar. ad Aeschyl. Prom. 216. Heilmannus: *Er glaubte also in gedoppelter Absicht hieran die beste Parthei erwählt zu haben; einmal dass er nicht den ersten Angriff thun dürfte, noch aus eigener Bewegung sich der Gefahr eines Treffens blos stellen; nachdem er offenbar genug gezeigt hatte, dass er Willens sei, sich rechtschaffen zu wehren; und dass er sich solchergestalt den Sieg ohne Schwertstreich mit Recht würde zueignen können. Hiernächst glaubte er auch eben dadurch mit den Megarensern am richtigsten zu fahren.*

οὐκ ἂν ἐν τύχῃ γίγνεσθαι] Verbum impersonaliter accipiendum, hoc sensu: *eventum sibi non incertum futurum fuisse, sed quasi victi essent, statim se urbem Megarensium amissuros fuisse.* Genitivus absolutus *ἡσσηθέντων* pro accusativo positus, quem structura postulat; idem enim subiectum est participii, quod infinitivi *στε-*

ἂν ὥςπερ ἡσσηθέντων στερηθῆναι εὐθὺς τῆς πόλεως· νῦν δὲ κἂν τυχεῖν αὐτοὺς Ἀθηναίους μὴ βουληθέντας ἀγωνίζεσθαι, ὥςτε ἀμαχεὶ ἂν περιγενέσθαι αὐτοῖς ὧν ἕνεκα ἦλθον. ὅπερ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐπιόντων, λογιζόμενοι καὶ οἱ ἐκείνων στρατηγοὶ μὴ ἀντίπαλον εἶναι σφίσι τὸν κίνδυνον, ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προεκεχωρήκει, ἄρξασι μάχης πρὸς πλείονας αὐτῶν ἢ λαβεῖν νικήσαντας Μέγαρα ἢ σφαλέντας τῷ βελτίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι, τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων κινδυνεύειν εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν, χρόνον δὲ ἐπισχόντες, ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, ἀπῆλθον πρότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Νίσαιαν καὶ αὖθις οἱ Πελοποννήσιοι ὅθενπερ ὡρμήθησαν· οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ αὐτῷ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων ἄρχουσιν οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς, ὡς ἐπικρατήσαντι καὶ τῶν Ἀθηναίων οὐκέτι ἐθελησάντων μάχεσθαι, θαρσοῦντες μᾶλλον ἀνοίγουσί τε τὰς πύλας καὶ δεξάμενοι καταπεπληγμένων ἤδη τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους
74 πραξάντων ἐς λόγους ἔρχονται. καὶ ὕστερον ὁ μὲν διαλυθέν-

σηθῆναι. Vide dicta ad IV, 20. Mox A. B. F. H. N. et correctus S. ἀμαχεί pro vulgata ἀμαχητί.

οἱ γὰρ Μεγαρῆς — ἐς λόγους ἔρχονται] Vulgo verbis *οὕτω δὴ τῷ μὲν Βρασίδᾳ* novum caput incipiunt. Perperam; nam nexus orationis hic est: *οἱ γὰρ Μεγαρῆς, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι* — etc. *οὕτω δὴ — οἱ τῶν φευγόντων φίλοι Μεγαρῆς — ἀνοίγουσι τὰς πύλας* etc. Nunc de sententia in medio posita videndum, quae sic procedere videtur: *ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάξαντο μὲν παρὰ τὰ μακρὰ τείχη ἐξελθόντες, ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐπιόντων, — χρόνον δὲ ἐπισχόντες, ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων ἐπεχειρεῖτο, ἀπῆλθον πρότερον οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὴν Νίσαιαν καὶ αὖθις οἱ Πελοποννήσιοι ὅθεν περ ὡρμήθησαν.* Nam subiectum *οἱ Ἀθηναῖοι* opus erat ut repeteretur propter pleraque, quae interposita facile perficere poterant, ut lecturi eius obliviscerentur neque in mente retinerent. Cum autem vulgo ante *ὡς οὐδὲν ἀφ' ἑκατέρων* intrudatur *καί*, quo nemo non videt, quantopere structura impediatur, molestissimam istam copulam delevi; quo facto facile iam totius orationis nexus perspicitur. Restat altera sententia, post *μὴ ἐπιόντων* in medio posita: *λογιζόμενοι — τολμᾶν*, qua scriptor exposuit, quibus de causis duces Atheniensium proelium committere noluerint. Ac statim de nominativo *λογιζόμενοι* scholiastes dubitationem movit, qui *ἐνήλλακται*, ait, *ἡ πτῶσις, ἀντὶ τοῦ λογιζομένων καὶ τῶν ἐκείνων στρατηγῶν, τουτέστι τῶν Ἀθηναίων.* Sed rite nominativo usus est, quia in praegressis *ἡσύχαζον δὲ καὶ αὐτοί*, sc. Athenienses, partim iam continetur subiectum verbi *λογιζόμενοι*, nimirum *στρατηγοί* Atheniensium. Vid. infr. ad cap. 118. prope fin. Sequuntur verba: *ἐπειδὴ καὶ τὰ πλείω αὐτοῖς προεκεχωρήκει*, ubi *αὐτοῖς* redit ad Peloponnesios. Heilmannus: *zumal da jene bisher in verschiedenen Unternehmungen glücklich gewesen.* Mox Thom. M. p. 155. citat *τῷ μεγίστῳ τοῦ ὁπλιτικοῦ βλαφθῆναι*, sed non est cur a vulgata discedatur. In verbis

των τῶν ξυμμάχων κατὰ πόλεις ἐπανελθὼν καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Κόρινθον τὴν ἐπὶ Θρᾴκης στρατείαν παρεσκεύαζεν, ἵναπερ καὶ τὸ πρῶτον ὥρμητο· οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει Μεγαρῆς, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπ' οἴκου, ὅσοι μὲν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μάλιστα μετέσχον, εἰδότες ὅτι ὤφθησαν εὐθὺς ὑπεξῆλθον, οἱ δὲ ἄλλοι κοινολογησάμενοι τοῖς τῶν φευγόντων φίλοις κατάγουσι τοὺς ἐκ Πηγῶν, ὁρκώσαντες πίστεσι μεγάλαις μηδὲν μνησικακήσειν, βουλεύσειν δὲ τῇ πόλει τὰ ἄριστα. οἱ δὲ ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐγένοντο καὶ ἐξέτασιν ὅπλων ἐποιήσαντο, διαστήσαντες τοὺς λόχους ἐξελέξαντο τῶν τε ἐχθρῶν καὶ οἳ ἐδόκουν μάλιστα ξυμπρᾶξαι τὰ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἄνδρας ὡς ἑκατόν, καὶ τούτων πέρι ἀναγκάσαντες τὸν δῆμον ψῆφον φανερὰν διενεγκεῖν, ὡς κατεγνώσθησαν, ἔκτειναν, καὶ ἐς ὀλιγαρχίαν τὰ μάλιστα κατέστησαν τὴν πόλιν.

τοῖς δὲ ξυμπάσης — τολμᾶν maior difficultas est, non sine correctione, opinor, tollenda. Eorum vero hunc sensum esse patet: Lacedaemoniis et ceteris sociis magnum esse exercitum et alibi et circa Megara, cuius singulas partes recte hic periclitari velle, cum ne clade quidem accepta perdita iis essent omnia, sed aliae copiae superessent, Atheniensibus autem periculum subiri cum flore atque robore iuventutis omni. Etenim Brasidas selegerat ex magna copiarum multitudine tantum trecentos, quibuscum dimicaret, reliquis circum Sicyona et Corinthum relictis. Vide IV, 70. Itidemque fecerant Boeoti, qui cum et ipsi magno cum exercitu praesto fuissent, parte domum dimissa, parte Megara approperaverant, ut narravit modo cap. 72. Scholiastes: *οἱ δὲ Πελοποννήσιοι πολλὴν μὲν ἔχοντες δύναμιν αὐτόθι, ἀφ' ἑκάστης δὲ πόλεως αὐτοῖς ὀλίγου μέρους παρόντος, οὐκ ἐφοβοῦντο τὴν ἧτταν νομίζοντες εἰ καὶ κατὰ κράτος ἡττηθεῖεν, οὐ μεγάλως βλάβειν τὰς πατρίδας.* Atqui verborum, ut vulgo leguntur: *τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἕκαστον κινδυνεύειν εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν* non potest alius sensus esse, nisi hic: *Peloponnesiis vero universi exercitus et praesentium partem unamquamque periclitari merito velle audere*, qualis sensus ab totius narrationis habitu abhorret, ut taceam, plane sic otiosum esse alterum verborum, vel *ἐθέλειν* vel *τολμᾶν*. Hoc autem velle putandus est scriptor: *Peloponnesios autem, cum universi eorum exercitus et singulorum, qui adsint, pars periclitetur, consentaneum esse, proelium committere velle*, qui sensus non aliter efficietur, quam si mecum corrigas: *τοῖς δὲ ξυμπάσης τῆς δυνάμεως καὶ τῶν παρόντων μέρος ἑκάστων κινδυνεῦον εἰκότως ἐθέλειν τολμᾶν.* Ita, quemadmodum sententia postulat, iuxta se posita vides *ξύμπασαν τὴν δύναμιν* et *παρόντας ἑκάστους*, *totum* Peloponnesiorum exercitum, et *singulos*, unde constabat, populos, et nota extat oppositio contrariorum per *ξύμπαντες* et *ἕκαστοι*, de qua egit Poppo obs. p. 196. et alibi.

74. *οἱ δὲ ἄλλοι — ἐκ Πηγῶν*] Anecd. Bekker. I. p. 153. Mox *ὁρκίσαντες* habent L. O. P. Q. vide Lobeck. ad Phryn. p. 361. Thom. M. p. 166. citat *ὁρκώσαντες μηδὲν μνησικακήσειν*, ubi pro *ἐν τῇ ἕκτῃ* corrige *ἐν τῇ τετάρτῃ*. Conf. VIII, 75. *ὥρκωσαν πάντας.*

καὶ πλεῖστον δὴ χρόνον αὕτη ὑπ' ἐλαχίστων γενομένη ἐκ στάσεως μετάστασις ξυνέμεινεν.

75 Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους τῆς Ἀντάνδρου ὑπὸ τῶν Μυτιληναίων, ὥςπερ διενοοῦντο, μελλούσης κατασκευάζεσθαι, οἱ τῶν ἀργυρολόγων Ἀθηναίων στρατηγοὶ Δημόδοκος καὶ Ἀριστείδης, ὄντες περὶ Ἑλλήςποντον, ὁ γὰρ τρίτος αὐτῶν Λάμαχος δέκα ναυσὶν ἐς τὸν Πόντον ἐςεπεπλεύκει, ὡς ᾐσθάνοντο τὴν παρασκευὴν τοῦ χωρίου, καὶ ἐδόκει αὐτοῖς δεινὸν εἶναι μὴ ὥςπερ τὰ Ἄναια ἐπὶ τῇ Σάμῳ γένηται, ἔνθα οἱ φεύγοντες τῶν Σαμίων καταστάντες τούς τε Πελοποννησίους ὠφέλουν ἐς τὰ ναυτικὰ κυβερνήτας πέμποντες καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει Σαμίους ἐς ταραχὴν καθίστασαν καὶ τοὺς ἐξιόντας ἐδέχοντο, οὕτω δὴ ξυναγείραντες ἀπὸ τῶν ξυμμάχων στρατιὰν καὶ πλεύσαντες μάχῃ τε νικήσαντες τοὺς ἐκ τῆς Ἀντάνδρου ἐπεξελθόντας ἀναλαμβάνουσι τὸ χωρίον πάλιν. καὶ οὐ πολὺ ὕστερον, ἐς τὸν Πόντον ἐςπλεύσας Λάμαχος, ἐν τῇ Ἡρακλεώτιδι ὁρμήσας ἐς τὸν Κάληκα ποταμὸν ἀπόλλυσι τὰς ναῦς ὕδατος ἄνωθεν γενομένου καὶ κατελθόντος αἰφνιδίου τοῦ ῥεύματος. αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὰ πεζῇ διὰ Βιθυνῶν Θρᾳκῶν, οἵ εἰσι πέραν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀφικνεῖται ἐς Χαλκηδόνα, τὴν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου Μεγαρέων ἀποικίαν.

76 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει καὶ Δημοσθένης Ἀθηναίων στρατηγὸς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἀφικνεῖται ἐς Ναύπακτον, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τῆς Μεγαρίδος ἀναχώρησιν. τῷ γὰρ Ἱπποκράτει καὶ ἐκείνῳ τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράσσετο, βουλομένων μεταστῆσαι τὸν κόσμον καὶ ἐς δημοκρατίαν ὥςπερ οἱ Ἀθηναῖοι τρέψαι· καὶ Πτοιοδώρου

αὕτη — μετάστασις] Popponi proleg. t. I. p. 196. articulus ἡ post αὕτη excidisse videtur. Et γενομένη habent A. F. H. K. N. c. f. g. h., quod Benedict. recipiendum suasit, recepit Bekker. pro vulgata νεμομένη.

75. ἀργυρολόγων] supple νεῶν, et vide Boeckh. *Staatsh. d. Ath.* t. II. p. 128.

ὁρμήσας] A. B. F. H. K. N. Q. d. f. h. i. vulgo ὁρμίσας, quod negat dici pro ὁρμισάμενος Poppo obs. p. 175. Idem post ὕστερον interpungendum esse docuit, quia Lamachus non paulo post captam Antandrum in Pontum navigavit, sed iam antea hoc fecerat, ut modo dictum verbis Λάμαχος ἐς τὸν Πόντον ἐςεπεπλεύκει. Atque in Addendis, falsa, ait, in Thucydidis exemplaribus interpunctio etiam Diodorum in errorem induxit, qui XII, 72. scribat: μετὰ δὲ ταῦτα, i. e. post captam Antandrum, Λάμαχος ὁ στρατηγὸς ἔχων δέκα τριήρεις ἔπλευσεν εἰς τὸν Πόντον καὶ καθορμισθεὶς (quod et ipsum falsam esse arguit vulgatam in Thucydidis editionibus lectionem ὁρμίσας) εἰς Ἡράκλειαν, περὶ τὸν ποταμὸν τὸν ὀνομαζόμενον Κάχητα (leg. Κάλητα) πάσας τὰς ναῦς ἀπέβαλε.

μάλιστ' ἀνδρὸς φυγάδος ἐκ Θηβῶν ἐξηγουμένου τάδε αὐτοῖς παρεσκευάσθη. Σίφας μὲν ἔμελλόν τινες προδώσειν· αἱ δὲ Σίφαι εἰσὶ τῆς Θεσπικῆς γῆς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ ἐπιθαλασσίδιοι. Χαιρώνειαν δέ, ἣ ἐς Ὀρχομενὸν τὸν Μινύειον πρότερον καλούμενον νῦν δὲ Βοιώτιον ξυντελεῖ, ἄλλοι ἐξ Ὀρχομενοῦ ἐνεδίδοσαν, καὶ οἱ Ὀρχομενίων φυγάδες ξυνέπρασσον τὰ μάλιστα, καὶ ἄνδρας ἐμισθοῦντο ἐκ Πελοποννήσου· ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας πρὸς τῇ Φανότιδι τῆς Φωκίδος, καὶ Φωκέων μετεῖχόν τινες. τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἔδει Δήλιον καταλαβεῖν τὸ ἐν τῇ Ταναγραίᾳ πρὸς Εὔβοιαν τετραμμένον Ἀπόλλωνος ἱερόν, ἅμα δὲ ταῦτα ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ γίγνεσθαι, ὅπως μὴ ξυμβοηθήσωσιν ἐπὶ τὸ Δήλιον οἱ Βοιωτοὶ ἀθρόοι, ἀλλ' ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἕκαστοι κινούμενα. καὶ εἰ κατορθοῖτο ἡ πεῖρα καὶ τὸ Δήλιον τειχισθείη, ῥαδίως ἤλπιζον, εἰ καὶ μὴ παραυτίκα νεωτερίζοι τι τῶν κατὰ τὰς πολιτείας τοῖς Βοιωτοῖς, ἐχομένων τούτων τῶν χωρίων καὶ λῃστευομένης τῆς γῆς καὶ οὔσης ἑκάστοις διὰ βραχέος ἀποστροφῆς οὐ μενεῖν κατὰ χώραν τὰ πράγματα, ἀλλὰ χρόνῳ τῶν Ἀθηναίων μὲν προσιόντων τοῖς ἀφεστηκόσι, τοῖς δὲ οὐκ οὔσης ἀθρόας τῆς δυνάμεως, καταστήσειν αὐτὰ ἐς τὸ ἐπιτήδειον. ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιαύτη παρεσκευάζετο. ὁ δὲ Ἱπποκράτης αὐτὸς μὲν ἐκ τῆς πόλεως δύναμιν ἔχων ὁπότε καιρὸς εἴη ἔμελλε στρατεύειν ἐς τοὺς Βοιωτούς, τὸν δὲ Δημοσθένην προαπέστειλε ταῖς τεσσαράκοντα ναυσὶν ἐς τὴν Ναύπακτον, ὅπως ἐξ ἐκείνων τῶν χωρίων στρατὸν ξυλλέξας Ἀκαρνάνων τε καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων πλέοι ἐπὶ τὰς Σίφας ὡς προδοθησομένας· ἡμέρα δ' αὐτοῖς εἴρητο ᾗ ἔδει ἅμα ταῦτα πράσσειν. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἀφικόμενος, Οἰνιάδας δὲ ὑπό τε Ἀκαρνάνων πάντων κατηναγκασμένους καταλαβὼν ἐς τὴν Ἀθηναίων ξυμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ἀναστήσας τὸ ξυμμαχικὸν τὸ ἐκείνῃ πᾶν, ἐπὶ Σαλύνθιον καὶ Ἀγραίους στρατεύσας πρῶτον καὶ προσποιησάμενος τἆλλα ἡτοιμάζετο ὡς ἐπὶ τὰς Σίφας ὅταν δέῃ ἀπαντησόμενος. [77]

[78] Βρασίδας δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ θέρους πορευόμενος ἑπτακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἐπειδὴ ἐγένετο ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν Τραχῖνι, καὶ προπέμψαντος αὐτοῦ ἄγγελον ἐς Φάρσαλον παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους, ἀξιοῦντος διάγειν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιάν, ἦλθον ἐς Μελιτίαν τῆς

---

76. κινούμενα] A. B. F. H. vulgo κινούμενοι. Ex ξυμβοηθήσωσι ad subiectum ἕκαστοι repetendum βοηθήσωσι. Mox scripsi νεωτερίζοιτό τι ex F. Q. νεωτερίζειν d. i. vulgo νεωτερίζοι τι. Conf. cap. 42. φοβούμενοι, μὴ σφίσι τι νεωτερισθῇ τῶν κατὰ τὴν χώραν.

ἀποστροφῆς] cum a sua cuique civitate non procul abire liceret.

Ἀχαΐας Πάναιρός τε καὶ Δῶρος καὶ Ἱππολοχίδας καὶ Τορύλαος καὶ Στρόφακος πρόξενος ὢν Χαλκιδέων, τότε δὴ ἐπορεύετο. ἦγον δὲ καὶ ἄλλοι Θεσσαλῶν αὐτὸν καὶ ἐκ Λαρίσης Νικονίδας, Περδίκκᾳ ἐπιτήδειος ὤν. τὴν γὰρ Θεσσαλίαν ἄλλως τε οὐκ εὔπορον ἦν διιέναι ἄνευ ἀγωγοῦ, καὶ μετὰ ὅπλων γε δὴ καὶ τοῖς πᾶσί γε ὁμοίως Ἕλλησιν ὕποπτον καθεστήκει τὴν τῶν πέλας μὴ πείσαντας διιέναι· τοῖς τε Ἀθηναίοις ἀεί ποτε τὸ πλῆθος τῶν Θεσσαλῶν εὔνουν ὑπῆρχεν. ὥςτε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τὸ ἐγχώριον οἱ Θεσσαλοί, οὐκ ἄν ποτε προῆλθεν, ἐπεὶ καὶ τότε πορευομένῳ αὐτῷ ἀπαντήσαντες ἄλλοι τῶν τἀναντία τούτοις βουλομένων ἐπὶ τῷ Ἐνιπεῖ ποταμῷ ἐκώλυον, καὶ ἀδικεῖν ἔφασαν ἄνευ τοῦ πάντων κοινοῦ πορευόμενον. οἱ δὲ ἄγοντες οὔτε ἀκόντων ἔφασαν διάξειν, αἰφνίδιόν τε παραγενόμενον ξένοι ὄντες κομίζειν. ἔλεγε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Βρασίδας τῇ Θεσσαλῶν γῇ καὶ αὐτοῖς φίλος ὢν ἰέναι, καὶ Ἀθηναίοις πολεμίοις οὖσι καὶ οὐκ ἐκείνοις ὅπλα ἐπιφέρειν, Θεσσαλοῖς τε οὐκ εἰδέναι καὶ Λακεδαιμονίοις ἔχθραν οὖσαν ὥςτε τῇ ἀλλήλων γῇ μὴ χρῆσθαι, νῦν τε ἀκόντων ἐκείνων οὐκ ἂν προελθεῖν, οὐδὲ γὰρ ἂν δύνασθαι, οὐ μέντοι ἀξιοῦν γε εἴργεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἀκούσαντες ταῦτα ἀπῆλθον. ὁ δὲ κελευόντων τῶν ἀγωγῶν πρίν τι πλέον ξυστῆναι τὸ κωλῦσον ἐχώρει οὐδὲν ἐπισχὼν δρόμῳ. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐκ τῆς Μελιτίας ἀφώρμησεν, ἐς Φάρσαλόν τε ἐτέλεσε καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐπὶ τῷ Ἀπιδανῷ ποταμῷ, ἐκεῖθεν δὲ

---

78. οὐκ εὔπορον — ἀγωγοῦ] Thom. M. p. 11. ubi legendum ἐν τῇ τετάρτῃ pro ἐν τῇ δευτέρᾳ.

ὥςτε — Θεσσαλοί] Dionys. p. 799., ubi est τῷ ἐπιχωρίῳ, contra auctoritatem omnium librorum Thucydidis. Atque Dionysii scripturam non librariis deberi, ipse docet scribens: καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὐδέτερον πεποίηκε τὸ θηλυκόν. ἦν δὲ τὸ σημαινόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως τοιόνδε τι· ὥςτε εἰ μὴ δυναστείᾳ μᾶλλον ἢ ἰσονομίᾳ ἐχρῶντο τῇ ἐπιχωρίῳ οἱ Θεσσαλοί. Censor observationum Popponis in Ephemer. Ien. nr. 12. Ian. 1816. p. 95. scripturam Dionysii ita explicari posse dixit: *Wenn die Thessalier sich nicht der Monarchie mehr, denn der Democratie als einheimischer Verfassung bedienten.* Sed commodior est vulgata.

ἐτέλεσε] Photius: ἐτέλεσε, κατήνυσε. Θουκυδίδης· ἐς Φάρσαλον ἐτέλεσεν. In exitu capitis vulgaris scriptura haec est: ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη μὲν τῶν Θεσσαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον· οἱ δὲ Περαιβοὶ, αὐτῶν ὑπήκοοι ὄντες Θεσσαλῶν, κατέστησαν αὐτὸν ἐς Δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. Haec emendata sunt e libris, qui ita habent: ἤδη οἱ μὲν τῶν A. B. ἤδη οἱ μὲν F. H. K. L. N. O. b. c. d. e. f. g. αὐτὸν F. H. κατέστησαν ἐς A. B. F. H. K. L. N. O. P. b. c. d. e. f. g. h. i. vulgo κατέστησαν αὐτὸν ἐς. In meo S. totus locus ita legitur, qualem edidi. Δῖον A. F. K. et A. infra quoque cap. 109. praeacute habet. Quod fortasse verius; constat enim nomina propria et appellativa, ubi literis non differunt, accentu discerni. v. Herm. ad [illegible], p. 139. 141.

ἐς Φάκιον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐς Περαιβίαν. ἀπὸ δὲ τούτου ἤδη οἱ μὲν τῶν Θεσσαλῶν ἀγωγοὶ πάλιν ἀπῆλθον, οἱ δὲ Περαιβοὶ αὐτὸν ὑπήκοοι ὄντες Θεσσαλῶν κατέστησαν ἐς Δῖον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς, ὃ ὑπὸ τῷ Ὀλύμπῳ Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλοὺς πόλισμα κεῖται. τούτῳ τῷ τρόπῳ Βρασίδας Θεσσαλίαν 79 φθάσας διέδραμε πρίν τινα κωλύειν παρασκευάσασθαι, καὶ ἀφίκετο ὡς Περδίκκαν καὶ ἐς τὴν Χαλκιδικήν. ἐκ γὰρ τῆς Πελοποννήσου, ὡς τὰ τῶν Ἀθηναίων εὐτύχει, δείσαντες οἵ τε ἐπὶ Θρᾴκης ἀφεστῶτες Ἀθηναίων καὶ Περδίκκας ἐξήγαγον τὸν στρατόν, οἱ μὲν Χαλκιδῆς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς πρῶτον ὁρμήσειν τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἅμα αἱ πλησιόχωροι πόλεις αὐτῶν αἱ οὐκ ἀφεστηκυῖαι ξυνεπῆγον κρύφα, Περδίκκας δὲ πολέμιος μὲν οὐκ ὢν ἐκ τοῦ φανεροῦ, φοβούμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰ παλαιὰ διάφορα τῶν Ἀθηναίων καὶ μάλιστα βουλόμενος Ἀῤῥιβαῖον τὸν Λυγκηστῶν βασιλέα παραστήσασθαι. ξυνέβη δὲ αὐτοῖς, ὥςτε ῥᾷον ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἐξαγαγεῖν, ἡ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῷ παρόντι κακοπραγία. τῶν γὰρ Ἀθηναίων ἐγκειμένων τῇ Πελοποννήσῳ καὶ οὐχ ἥκι- 80 στα τῇ ἐκείνων γῇ ἤλπιζον ἀποστρέψαι αὐτοὺς μάλιστα, εἰ ἀντιπαραλυποῖεν πέμψαντες ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους αὐτῶν στρατιάν, ἄλλως τε καὶ ἑτοίμων ὄντων τρέφειν τε καὶ ἐπὶ ἀποστάσει σφᾶς ἐπικαλουμένων. καὶ ἅμα τῶν Εἱλώτων βουλομένοις ἦν ἐπὶ προφάσει ἐκπέμψαι, μή τι πρὸς τὰ παρόντα τῆς Πύλου ἐχομένης νεωτερίσωσιν, ἐπεὶ καὶ τόδε ἔπραξαν, φοβούμενοι αὐτῶν τὴν νεότητα καὶ τὸ πλῆθος· ἀεὶ γὰρ τὰ πολλὰ Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Εἵλωτας τῆς φυλακῆς πέρι μάλιστα καθειστήκει. προεῖπον αὐτῶν ὅσοι ἀξιοῦσιν ἐν τοῖς πολεμίοις γεγενῆσθαι σφίσιν ἄριστοι, κρίνεσθαι, ὡς ἐλευθερώσοντες, πεῖραν ποιούμενοι καὶ ἡγούμενοι τούτους σφίσιν ὑπὸ φρονήματος, οἵπερ καὶ ἠξίωσαν πρῶτος ἕκαστος ἐλευθεροῦσθαι, μάλιστα ἂν καὶ ἐπιθέσθαι. καὶ προκρίναντες ἐς διςχιλίους οἱ μὲν ἐστεφανώσαντό τε καὶ τὰ ἱερὰ περιῆλθον ὡς ἠλευθερωμένοι, οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον ἠφάνισάν τε αὐτοὺς καὶ οὐδεὶς ᾔσθετο ὅτῳ τρόπῳ ἕκαστος διεφθάρη. καὶ τότε προθύμως τῷ Βρασίδᾳ αὐτῶν ξυνέπεμψαν ἑπτακοσίους ὁπλί-

---

80. *καὶ ἅμα — βουλομένοις ἦν*] *τῶν Εἱλώτων* genitivus partitivus est. Ad *βουλομένοις ἦν* supple *αὐτοῖς*, et vide de hac formula Koen. ad Greg. Cor. p. 376. Dorv. ad Charit. p. 467. Matth. Gr. p. 524. Conf. II, 3.

καὶ προκρίναντες — διεφθάρη] Structuram istam iam aliquoties explicui. V. ad III, 34. Solennius ita dixisset: *καὶ προκρίναντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς διςχιλίους Εἵλωτας, στεφανωθέντας καὶ τὰ ἱερὰ περιελθόντας αὐτοὺς ἠφάνισαν.* Conf. Xenoph. Cyrop. IV, 6, 3., ibiq. Popp. Ceterum ad hunc locum respexit Plutarch. Vit. Lycurg. c. 28.

τας, τοὺς δ' ἄλλους ἐκ τῆς Πελοποννήσου μισθῷ πείσας ἐξή-
81 γαγεν. αὐτόν τε Βρασίδαν βουλόμενον μάλιστα Λακεδαιμόνιοι ἀπέστειλαν, προὐθυμήθησαν δὲ καὶ οἱ Χαλκιδῆς ἄνδρα ἔν τε τῇ Σπάρτῃ δοκοῦντα δραστήριον εἶναι ἐς τὰ πάντα καὶ ἐπειδὴ ἐξῆλθε πλείστου ἄξιον Λακεδαιμονίοις γενόμενον. τό τε γὰρ παραυτίκα ἑαυτὸν παρασχὼν δίκαιον καὶ μέτριον ἐς τὰς πόλεις ἀπέστησε τὰ πολλά, τὰ δὲ προδοσίᾳ εἷλε τῶν χωρίων, ὥςτε τοῖς Λακεδαιμονίοις γίγνεσθαι ξυμβαίνειν τε βουλομένοις, ὅπερ ἐποίησαν, ἀνταπόδοσιν καὶ ἀποδοχὴν χωρίων, καὶ τοῦ πολέμου ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου λώφησιν· ἔς τε τὸν χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας πόλεμον ἡ τότε Βρασίδου ἀρετὴ καὶ ξύνεσις, τῶν μὲν πείρᾳ αἰσθομένων, τῶν δὲ ἀκοῇ νομισάντων, μάλιστα ἐπιθυμίαν ἐνεποίει τοῖς Ἀθηναίων ξυμμάχοις ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους. πρῶτος γὰρ ἐξελθὼν καὶ δόξας εἶναι κατὰ πάντα ἀγαθὸς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τοιοῦτοί εἰσιν.

82 Τότε δ' οὖν ἀφικομένου αὐτοῦ ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι τόν τε Περδίκκαν πολέμιον ποιοῦνται, νομίσαντες αἴτιον εἶναι τῆς παρόδου, καὶ τῶν ταύτῃ ξυμμάχων
83 φυλακὴν πλέονα κατεστήσαντο. Περδίκκας δὲ Βρασίδαν καὶ τὴν στρατιὰν εὐθὺς λαβὼν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως στρατεύει ἐπὶ Ἀῤῥιβαῖον τὸν Βρομεροῦ Λυγκηστῶν Μακεδόνων βασιλέα ὅμορον ὄντα, διαφορᾶς τε αὐτῷ οὔσης καὶ βουλόμενος καταστρέψασθαι. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τῷ στρατῷ μετὰ τοῦ Βρασίδου ἐπὶ τῇ ἐςβολῇ τῆς Λύγκου, Βρασίδας λόγοις ἔφη βούλεσθαι πρῶτον ἐλθὼν πρὸ πολέμου Ἀῤῥιβαῖον ξύμμαχον Λακεδαιμονίων ἢν δύνηται ποιῆσαι. καὶ γάρ τι καὶ Ἀῤῥιβαῖος ἐπεκηρυκεύετο, ἑτοῖμος ὢν Βρασίδᾳ μέσῳ δικαστῇ ἐπιτρέπειν· καὶ οἱ Χαλκιδέων πρέσβεις ξυμπαρόντες ἐδίδασκον αὐτὸν μὴ

---

81. *δραστήριον*] v. Dorv. ad Charit. p. 296. ibidemque p. 609. de virtutis Brasidae apud socios existimatione. Mox *μετὰ τὰ ἐκ Σικελίας* dixit scriptor in mente habens *μετὰ τὴν ἐκ Σικελίας ἀναχώρησιν*.

83. *μέσῳ δικαστῇ*] Schol. *ἀντὶ τοῦ μεσίτῃ καὶ διαιτητῇ*. Ex iis, quae ibi sequuntur, statuere licet de antiquitate horum scholiorum: *ἡ τῶν προὐχόντων ἀρετὴ ἔν τε πόλεσι καὶ ἐν στρατείαις πανταχοῦ καθίσταται τὸ ὑπήκοον καὶ τῶν ἐναντίων ποιεῖ μὴ καταφρονεῖν· ἐν μὲν τοῖς Ἕλλησι τὸν Βρασίδαν καὶ τὴν αὐτοῦ στρατιάν, ἐν τοῖς ἡμετέροις δὲ Βελισάρων εἰς παράστασιν τοῦ παρόντος λόγου παραβάλλομεν.* Vocabulo *medius* Latini quoque ad significandum arbitrum et sequestrem utuntur. V. interpp. ad Horat. Od. II, 19, 28. Heins. ad Ovid. fast. I, 287. Gessner. thes. l. l. s. v. Mox *ὑπεξελεῖν* ferunt A. B. F. H. K. L. N. O. Q. c. f. g. vulgo *ὑπεξελθεῖν*. V. Abresch. dilucid. p. 450. De forma *ἡμίσεος*, quae pro vulgata *ἡμίσεως* extat in A. B. Q. S. h. vide quos laudat Popp. proleg. t. I. p. 221.

ὑπεξελεῖν τῷ Περδίκκᾳ τὰ δεινά, ἵνα προθυμοτέρῳ ἔχοιεν καὶ ἐς τὰ ἑαυτῶν χρῆσθαι. ἅμα δέ τι καὶ εἰρήκεσαν τοιοῦτον οἱ παρὰ τοῦ Περδίκκου ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ὡς πολλὰ αὐτοῖς τῶν περὶ αὐτὸν χωρίων ξύμμαχα ποιήσοι, ὥςτε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλλον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀῤῥιβαίου ἠξίου πράσσειν. Περδίκκας δὲ οὔτε δικαστὴν ἔφη Βρασίδαν τῶν σφετέρων διαφορῶν ἀγαγεῖν, μᾶλλον δὲ καθαιρέτην ὧν ἂν αὐτὸς ἀποφαίνῃ πολεμίων, ἀδικήσειν τε εἰ αὐτοῦ τρέφοντος τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ ξυνέσται Ἀῤῥιβαίῳ. ὁ δὲ ἄκοντος καὶ ἐκ διαφορᾶς ξυγγίγνεται, καὶ πεισθεὶς τοῖς λόγοις ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν πρὶν ἐςβαλεῖν ἐς τὴν χώραν. Περδίκκας δὲ μετὰ τοῦτο τρίτον μέρος ἀνθ' ἡμίσεως τῆς τροφῆς ἐδίδου, νομίζων ἀδικεῖσθαι.

84 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει εὐθὺς ὁ Βρασίδας ἔχων καὶ Χαλκιδέας ἐπὶ Ἄκανθον τὴν Ἀνδρίων ἀποικίαν ὀλίγον πρὸ τρυγήτου ἐστράτευσεν. οἱ δὲ περὶ τοῦ δέχεσθαι αὐτὸν κατ' ἀλλήλους ἐστασίαζον, οἵ τε μετὰ τῶν Χαλκιδέων ξυνεπάγοντες καὶ ὁ δῆμος. ὅμως δὲ διὰ τοῦ καρποῦ τὸ δέος ἔτι ἔξω ὄντος πεισθὲν τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ Βρασίδου δέξασθαί τε αὐτὸν μόνον καὶ ἀκούσαντας βουλεύσασθαι, δέχεται· καὶ καταστὰς ἐπὶ τὸ πλῆθος, ἦν δὲ οὐδὲ ἀδύνατος, ὡς Λακεδαιμόνιος, εἰπεῖν, ἔλεγε τοιάδε.

85 Ἡ μὲν ἔκπεμψίς μου καὶ τῆς στρατιᾶς ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ὦ Ἀκάνθιοι, γεγένηται τὴν αἰτίαν ἐπαληθεύουσα ἣν ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου προείπομεν Ἀθηναίοις, ἐλευθεροῦντες τὴν Ἑλλάδα πολεμήσειν· εἰ δὲ χρόνῳ ἐπήλθομεν, σφαλέντες τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πολέμου δόξης, ᾗ διὰ τάχους αὐτοὶ ἄνευ τοῦ ὑμετέρου κινδύνου ἠλπίσαμεν Ἀθηναίους καθαιρήσειν, μηδεὶς

---

84. ὡς Λακεδαιμόνιος] i. e. *für einen Lacedaemonier kein übler Redner*. Conf. Matth. Gr. §. 389. Thuc. I, 10. extr. „Vid. Aelian. V. H. XII, 50. Liv. XXXII, 33. *Vir ut inter Aetolos facundus*, et ad ea verba Gronovium.“ Wasse. „Dionys. Hal. A. R. X, 36. de L. Siccio Dentato εἰπεῖν τε ὡς στρατιώτης οὐκ ἀδύνατος. C. Nep. V. Epam. c. 5. *satis exercitatum in dicendo ut Thebanum scilicet.*“ Duker. Adde scholiasten: οἱ γὰρ Λάκωνες βραχυλόγοι. Ὅμηρος· ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευε, Παῦρα μέν, ἀλλὰ μάλα λιγέως Il. III, 213., ubi v. Heyn. t. IV. p. 493. et de Brasida conf. Odofr. Mueller. *d. Dorer* I. p. 387, 3.

85. **Brasidas Acanthiis persuadet, ut se et exercitum in urbem recipiant.**

ἐπαληθεύουσα] praes. pro futuro. Conf. III, 18. ἐπὶ Μήθυμναν ὡς προδιδομένην ἐστράτευσαν. vid. Duker. ad V, 65. Ad paulo post sequentia spectant anecd. Bekk. I. p. 109. μεμφθῇ, ἀντὶ τοῦ μέμψηται, Θουκυδίδης τετάρτῳ. Et fortasse huc etiam Suidas, Photius et Phavorinus: κατεργάσασθαι, ἀντὶ τοῦ καταπονῆσαι, Θουκυδίδης.

μεμφθῇ· νῦν γὰρ ὅτε παρέσχεν ἀφιγμένοι καὶ μετὰ ὑμῶν πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς. θαυμάζω δὲ τῇ τε ἀποκλήσει μου τῶν πυλῶν καὶ εἰ μὴ ἁσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἰόμενοί τε παρὰ ξυμμάχους καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι τῇ γοῦν γνώμῃ ἥξειν, καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι, κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνεῤῥίψαμεν, διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες καὶ πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι· ὑμεῖς δὲ εἴ τι ἄλλο ἐν νῷ ἔχετε, ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε ὑμετέρᾳ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίω, ἧσσόν τις ἐμοὶ πρόςεισι, δυςχερὲς ποιούμενοι εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχομένους καὶ ξύνεσιν δοκοῦντας ἔχειν μὴ ἐδέξασθε· καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἕξω πιστὴν ἀποδεικνύναι, ἀλλ' ἢ ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν ἢ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσιν, ἀφῖχθαι. καίτοι στρατιᾷ γε τῇδ' ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες προςμῖξαι, ὥςτε οὐκ εἰκὸς νηΐτῃ γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖ-

---

καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι] Valla *ἀφικέσθαι* non exprimit, eamque ex Scholiastae interpretatione irrepsisse, putat Krueger. ad Dionys. p. 291., cum ex vulgata lectione nec futurum *ἥξειν* aptum sit, nec commoda sententia. Quam illa voce abiecta talem esse dicit: *ad eiusmodi homines arbitrabamur nos venturos esse, qui priusquam revera socii nostri forent, sociorum tamen sensibus erga nos affecti essent.* — Sed etiam vulgata servari potest et admittit hanc interpretationem: *credideramus fore ut veniremus ad eos qui prius, quam reapse veniremus, voluntate certe socii essent.* Ad *γνώμῃ* supplendum *ὄντας*, prorsus ut III, 70. *οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ* et I, 122. *εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ, ἀμυνούμεθα αὐτούς*, ubi vide adnotata. Scholiastes: *ἐλπίσαντες τὴν παρουσίαν ἡμῶν ἀσμένοις ὑμῖν ἔσεσθαι, οὕς γε καὶ πρὶν ἀφικέσθαι τῇ γοῦν προαιρέσει φίλους εἶναι, ἥξειν* (in editis est *ἕξειν*) *τε ὁπότε βουλοίμεθα, ὡς παρὰ φίλους ἀφικέσθαι.* Nisi rhetoricam antithesin captasset, scriptor ita, non mutato sensu, locutus esset: *οἰόμενοι παρ' ὑμᾶς ξυμμάχους ἥξειν ὄντας, καὶ πρὶν ἀφικέσθαι.* Mox de locutione *κίνδυνον ἀνεῤῥίψαμεν* vid. Elmsl. ad Eur. Heracl. 149. Casaubon. ad Sueton. Caesar. cap. 32.

καὶ πᾶν — παρεχόμενοι] Ammon. d. diff. vocab. p. 108. his verbis utitur ad discrimen ostendendum inter *παρέχειν* et *παρέχεσθαι.* Ceterum adnotanda est structurae anacoluthia; nam aut *τε* post *κίνδυνον* abesse debebat, aut scribi: *παρειχόμεθα.* Mox *οὐ μόνον ὅτι* ellipsis est pro *οὐ μόνον λέγω, ὅτι.*

εἰ ἐπὶ οὓς — ἐδέξασθε] subiectum accommodatum est pronomini, quo refertur relativo. Legitima verborum constructio haec est: *εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον, ὑμεῖς καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχόμενοι καὶ ξύνεσιν δοκοῦντες ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε.*

ὥςτε οὐκ εἰκὸς — ἀποστεῖλαι] Non levem offensionem haec

λαι. αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ, ἐπ' ἐλευθερώσει δὲ τῶν Ἑλλή- 86
νων παρελήλυθα, ὅρκοις τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη
τοῖς μεγίστοις ἦ μὴν οὓς ἂν ἔγωγε προςαγάγωμαι ξυμμάχους
ἔσεσθαι αὐτονόμους, καὶ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους ὑμᾶς ἔχω-
μεν ἢ βίᾳ ἢ ἀπάτῃ προςλαβόντες, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑμῖν δε-
δουλωμένοις ὑπὸ Ἀθηναίων ξυμμαχήσοντες. οὔκουν ἀξιῶ οὔτ'
αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι, πίστεις [τε] διδοὺς τὰς μεγίστας, οὔτε
τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προςχωρεῖν τε ὑμᾶς θαρσή-
σαντας. καὶ εἴ τις ἰδίᾳ τινὰ δεδιὼς ἄρα μὴ ἐγώ τισι προςθῶ
τὴν πόλιν ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πιστευσάτω. οὐ
γὰρ ξυστασιάσων ἥκω, οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω
ἐπιφέρειν, εἰ τὸ πάτριον παρεὶς τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις ἢ τὸ
ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι. χαλεπωτέρα γὰρ ἂν τῆς ἀλ-
λοφύλου ἀρχῆς εἴη, καὶ ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις οὐκ ἂν ἀντὶ
πόνων χάρις καθίσταιτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης αἰτία μᾶλ-

---

verba habent. Audiamus Heilmannum: ὥςτε, ait, cum indicet, aliquid ex aliqua re effici et colligi posse; patet, illis verbis ex antecedentibus prorsus absurdam rem colligi: etenim si apud Nisaeam Athenienses non audebant cum Brasida dimicare; sequitur potius contrarium eius, quod hic dicitur, maiorem videlicet, quam Athenienses apud Nisaeam habebant, apparatum ab iis exspectandum esse. Sed Thucydides, addit, idem voluisse videtur, ac si scripsisset: ὥςτε, οὐκ εἰκὸς ὂν νηΐτῃ (supple στόλῳ, i. e. *maritima expeditione*) γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι, οὐ δικαίως φοβεῖσθε αὐτούς. — Ac profecto melius, quo me expediam, nunc nihil succurrit. Plenius habes νηΐτῃ στρατῷ apud Thucyd. II, 24., at νηΐτῃ στόλῳ ex Procopio attulit Suidas.

86. πίστεις τε] τε omittunt L. O. P. Lege πίστεις γε. De ἦ μήν, quod paulo ante legitur, vide Buttm. Gr. §. 136. p. 578. Est formula iurantium et reddenda: *gewiss und wahrhaftig*.

ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν] ἀσφαλῆ F. M. N. Adverbium saepe et adiectivum vice fungitur totius sententiae, velut hic, ubi sensus idem est ac si scripsisset: οὐδὲ ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἣ ἀσαφὴς ἂν εἴη, εἰ etc. vel sic: οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἐπιφέροιμι δ' ἄν, εἰ etc. Contulit Popp. obs. p. 202. et 142. Plat. Apol. Socr. 5. πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί, quae breviter dicta dicit pro λόγος γέγονεν, ὃς οὐκ ἂν ἐγένετο, εἰ μή etc. Adde Soph. Antig. 70. οὔτ' ἄν, εἰ θέλοις ἔτι πράσσειν, ἐμοῦ γ' ἂν ἡδέως δρῴης μέτα, i. e. οὔθ' ἡδὺ ἄν μοι εἴη, εἰ δρῴης etc. Horat. Serm. II, 2, 90. *hac mente, quod hospes Tardius adveniens vitiatum commodius quam Integrum edax dominus consumeret*, i. e. quod commodius videretur, si hospes etc., ubi v. Heindorf.

ἀντὶ πόνων χάρις] Solent haec vocabula tanquam contraria iuxta se poni. Sic apud Dionysium de C. V. p. 78. e libris restitui: καὶ τὸ μεταβάλλειν ὥςπερ χάριν ἔχει τινά, οὕτω καὶ πόνον, ubi attuli verba Sophocl. Oed. Col. 229. ἀπάτα δ' ἀπάταις ἑτέραις ἑτέρα παραβαλλομένα πόνον, οὐ χάριν ἀντιδίδωσιν ἔχειν, et vulgo

μεμφθῇ· νῦν γὰρ ὅτε παρέσχεν ἀφιγμένοι καὶ μετὰ ὑμῶν πειρασόμεθα κατεργάζεσθαι αὐτούς. θαυμάζω δὲ τῇ τε ἀποκλήσει μου τῶν πυλῶν καὶ εἰ μὴ ἀσμένοις ὑμῖν ἀφῖγμαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι οἰόμενοί τε παρὰ ξυμμάχους καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι τῇ γοῦν γνώμῃ ἥξειν, καὶ βουλομένοις ἔσεσθαι, κίνδυνόν τε τοσόνδε ἀνεῤῥίψαμεν, διὰ τῆς ἀλλοτρίας πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἰόντες καὶ πᾶν τὸ πρόθυμον παρεχόμενοι· ὑμεῖς δὲ εἴ τι ἄλλο ἐν νῷ ἔχετε, ἢ εἰ ἐναντιώσεσθε τῇ τε ὑμετέρᾳ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, δεινὸν ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὐ μόνον ὅτι αὐτοὶ ἀνθίστασθε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἐπίω, ἧσσόν τις ἐμοὶ πρόςεισι, δυςχερὲς ποιούμενοι εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον ὑμᾶς καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχομένους καὶ ξύνεσιν δοκοῦντας ἔχειν μὴ ἐδέξασθε· καὶ τὴν αἰτίαν οὐχ ἕξω πιστὴν ἀποδεικνύναι, ἀλλ' ἢ ἄδικον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφέρειν ἢ ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος τιμωρῆσαι τὰ πρὸς Ἀθηναίους, ἢν ἐπίωσιν, ἀφῖχθαι. καίτοι στρατιᾷ γε τῇδ' ἣν νῦν ἐγὼ ἔχω ἐπὶ Νίσαιαν ἐμοῦ βοηθήσαντος, οὐκ ἠθέλησαν Ἀθηναῖοι πλέονες ὄντες προςμῖξαι, ὥςτε οὐκ εἰκὸς νηΐτῃ γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστει-

---

καὶ πρὶν ἔργῳ ἀφικέσθαι] Valla *ἀφικέσθαι* non exprimit, eamque ex Scholiastae interpretatione irrepsisse, putat Krueger. ad Dionys. p. 291., cum ex vulgata lectione nec futurum *ἥξειν* aptum sit, nec commoda sententia. Quam illa voce abiecta talem esse dicit: *ad eiusmodi homines arbitrabamur nos venturos esse, qui priusquam revera socii nostri forent, sociorum tamen sensibus erga nos affecti essent.* — Sed etiam vulgata servari potest et admittit hanc interpretationem: *credideramus fore ut veniremus ad eos qui prius, quam reapse veniremus, voluntate certe socii essent.* Ad *γνώμῃ* supplendum *ὄντας*, prorsus ut III, 70. *οἱ δέ τινες τῆς αὐτῆς γνώμης τῷ Πειθίᾳ* et I, 122. *εἰ μὴ καὶ ἀθρόοι, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ ἕκαστον ἄστυ μιᾷ γνώμῃ, ἀμυνούμεθα αὐτούς*, ubi vide adnotata. Scholiastes: *ἐλπίσαντες τὴν παρουσίαν ἡμῶν ἀσμένοις ὑμῖν ἔσεσθαι, οὕς γε καὶ πρὶν ἀφικέσθαι τῇ γοῦν προαιρέσει φίλους εἶναι, ἥξειν* (in editis est *ἕξειν*) *τε ὁπότε βουλοίμεθα, ὡς παρὰ φίλους ἀφικέσθαι.* Nisi rhetoricam antithesin captasset, scriptor ita, non mutato sensu, locutus esset: *οἰόμενοι παρ' ὑμᾶς ξυμμάχους ἥξειν ὄντας, καὶ πρὶν ἀφικέσθαι.* Mox de locutione *κίνδυνον ἀνεῤῥίψαμεν* vid. Elmsl. ad Eur. Heracl. 149. Casaubon. ad Sueton. Caesar. cap. 32.

καὶ πᾶν — παρεχόμενοι] Ammon. d. diff. vocab. p. 108. his verbis utitur ad discrimen ostendendum inter *παρέχειν* et *παρέχεσθαι.* Ceterum adnotanda est structurae anacoluthia; nam aut *τε* post *κίνδυνον* abesse debebat, aut scribi: *παρειχόμεθα.* Mox *οὐ μόνον ὅτι* ellipsis est pro *οὐ μόνον λέγω, ὅτι,*

εἰ ἐπὶ οὓς — ἐδέξασθε] subiectum accommodatum est pronomini, quo refertur relativo. Legitima verborum constructio haec est: *εἰ ἐπὶ οὓς πρῶτον ἦλθον, ὑμεῖς καὶ πόλιν ἀξιόχρεων παρεχόμενοι καὶ ξύνεσιν δοκοῦντες ἔχειν, μὴ ἐδέξασθε.*

ὥςτε οὐκ εἰκὸς — ἀποστεῖλαι] Non levem offensionem haec

λαι. αὐτός τε οὐκ ἐπὶ κακῷ, ἐπ' ἐλευθερώσει δὲ τῶν Ἑλλή- 86
νων παρελήλυθα, ὅρκοις τε Λακεδαιμονίων καταλαβὼν τὰ τέλη
τοῖς μεγίστοις ἦ μὴν οὓς ἂν ἔγωγε προςαγάγωμαι ξυμμάχους
ἔσεσθαι αὐτονόμους, καὶ ἅμα οὐχ ἵνα ξυμμάχους ὑμᾶς ἔχω-
μεν ἢ βίᾳ ἢ ἀπάτῃ προςλαβόντες, ἀλλὰ τοὐναντίον ὑμῖν δε-
δουλωμένοις ὑπὸ Ἀθηναίων ξυμμαχήσοντες. οὔκουν ἀξιῶ οὔτ'
αὐτὸς ὑποπτεύεσθαι, πίστεις [τε] διδοὺς τὰς μεγίστας, οὔτε
τιμωρὸς ἀδύνατος νομισθῆναι, προςχωρεῖν τε ὑμᾶς θαρσή-
σαντας. καὶ εἴ τις ἰδίᾳ τινὰ δεδιὼς ἄρα μὴ ἐγώ τισι προςθῶ
τὴν πόλιν ἀπρόθυμός ἐστι, πάντων μάλιστα πιστευσάτω. οὐ
γὰρ ξυστασιάσων ἥκω, οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω
ἐπιφέρειν, εἰ τὸ πάτριον παρεὶς τὸ πλέον τοῖς ὀλίγοις ἢ τὸ
ἔλασσον τοῖς πᾶσι δουλώσαιμι. χαλεπωτέρα γὰρ ἂν τῆς ἀλ-
λοφύλου ἀρχῆς εἴη, καὶ ἡμῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις οὐκ ἂν ἀντὶ
πόνων χάρις καθίσταιτο, ἀντὶ δὲ τιμῆς καὶ δόξης αἰτία μᾶλ-

---

verba habent. Audiamus Heilmannum: ὥςτε, ait, cum indicet, aliquid ex aliqua re effici et colligi posse; patet, illis verbis ex antecedentibus prorsus absurdam rem colligi: etenim si apud Nisaeam Athenienses non audebant cum Brasida dimicare; sequitur potius contrarium eius, quod hic dicitur, maiorem videlicet, quam Athenienses apud Nisaeam habebant, apparatum ab iis exspectandum esse. Sed Thucydides, addit, idem voluisse videtur, ac si scripsisset: ὥςτε, οὐκ εἰκὸς ὂν νηΐτῃ (supple στόλῳ, i. e. *maritima expeditione*) γε αὐτοὺς τῷ ἐν Νισαίᾳ στρατῷ ἴσον πλῆθος ἐφ' ὑμᾶς ἀποστεῖλαι, οὐ δικαίως φοβεῖσθε αὐτούς. — Ac profecto melius, quo me expediam, nunc nihil succurrit. Plenius habes νηΐτῃ στρατῷ apud Thucyd. II, 24., at νηΐτῃ στόλῳ ex Procopio attulit Suidas.

86. πίστεις τε] τε omittunt L. O. P. Lege πίστεις γε. De ἦ μήν, quod paulo ante legitur, vide Buttm. Gr. §. 136. p. 578. Est formula iurantium et reddenda: *gewiss und wahrhaftig.*

ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν] ἀσφαλῆ F. M. N. Adverbium saepe et adiectivum vice fungitur totius sententiae, velut hic, ubi sensus idem est ac si scripsisset: οὐδὲ ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἣ ἀσαφὴς ἂν εἴη, εἰ etc. vel sic: οὐδὲ ἀσαφῆ τὴν ἐλευθερίαν νομίζω ἐπιφέρειν, ἐπιφέροιμι δ' ἄν, εἰ etc. Contulit Popp. obs. p. 202. et 142. Plat. Apol. Socr. 5. πόθεν αἱ διαβολαί σοι αὗται γεγόνασιν; οὐ γὰρ δήπου σοῦ γε οὐδὲν τῶν ἄλλων περιττότερον πραγματευομένου, ἔπειτα τοσαύτη φήμη τε καὶ λόγος γέγονεν, εἰ μή τι ἔπραττες ἀλλοῖον ἢ οἱ πολλοί, quae breviter dicta dicit pro λόγος γέγονεν, ὃς οὐκ ἂν ἐγένετο, εἰ μή etc. Adde Soph. Antig. 70. οὔτ' ἄν, εἰ θέλοις ἔτι Πράσσειν, ἐμοῦ γ' ἂν ἡδέως δρῴης μέτα, i. e. οὐδ' ἡδὺ ἄν μοι εἴη, εἰ δρῴης etc. Horat. Serm. II, 2, 90. *hac mente, quod hospes Tardius adveniens vitiatum commodius quam Integrum edax dominus consumeret,* i. e. quod commodius videretur, si hospes etc., ubi v. Heindorf.

ἀντὶ πόνων χάρις] Solent haec vocabula tanquam contraria iuxta se poni. Sic apud Dionysium de C. V. p. 78. e libris restitui: καὶ τὸ μεταβάλλειν ὥςπερ χάριν ἔχει τινά, οὕτω καὶ πόνον, ubi attuli verba Sophocl. Oed. Col. 229. ἀπάτα δ' ἀπάταις ἑτέραις ἑτέρα παραβαλλομένα πόνον, οὐ χάριν ἀντιδίδωσιν ἔχειν, et vulgo

λον· οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασι καταπολεμοῦμεν, αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρετὴν κατακτώμενοι. ἀπάτῃ γὰρ εὐπρεπεῖ αἴσχιον τοῖς γε ἐν ἀξιώματι πλεονεκτῆσαι ἢ βίᾳ ἐμφανεῖ· τὸ μὲν γὰρ ἰσχύος δικαιώσει, ἣν ἡ τύχη ἔδωκεν, ἐπέρχεται, τὸ δὲ γνώμης ἀδίκου ἐπιβουλῇ. οὕτω πολλὴν περιωπὴν τῶν ἡμῖν ἐς τὰ μέγιστα διαφόρων ποι-
87 ούμεθα. καὶ οὐκ ἂν μείζω πρὸς τοῖς ὅρκοις βεβαίωσιν λάβοιτε ἢ οἷς τὰ ἔργα ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα δόκησιν ἀναγκαίαν παρέχεται ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον. εἰ δ' ἐμοῦ ταῦτα προϊσχομένου ἀδύνατοι μὲν φήσετε εἶναι, εὖνοι δ' ὄντες ἀξιώσετε μὴ κακούμενοι διωθεῖσθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν μὴ ἀκίνδυνον ὑμῖν φαίνεσθαι, δίκαιόν τε εἶναι, οἷς καὶ δυνατὸν δέχεσθαι αὐτήν, τούτοις καὶ ἐπιφέρειν, ἄκοντα δὲ μηδένα προςαναγκάζειν, μάρτυρας μὲν θεοὺς καὶ ἥρωας τοὺς ἐγχωρίους ποιήσομαι ὡς ἐπ' ἀγαθῷ ἥκων οὐ πείθω, γῆν δὲ τὴν ὑμετέραν δῃῶν πειράσομαι βιάζεσθαι, καὶ οὐκ ἀδικεῖν ἔτι

---

edebatur οὕτω καὶ πιθανόν. Et sic iterum componit εὐπαθείας et πόνους p. 207. Hinc explicandus Euripides Helen. 1441., loco male a Bothio intellecto, ubi Helenae dicenti ad Theoclymenum, se eius hoc ipso die memorem futuram, gratiamque pro quodam officio relaturam, cum primum marito defuncto inferias tulisset, verbisque his usae: ἥδ' ἡμέρα σοι τὴν ἐμὴν δείξει χάριν, Theoclymenus respondet: τὰ τῶν θανόντων οὐδὲν, ἀλλ' ἁπλῶς πόνος, i. e. mortui nihil sentiunt, quibus quod gratum te fecisse putes, nihil est nisi sine gratia labor.

ὁ μὴ ὑποδείξας] Schol. ὁ μὴ προεπαγγειλάμενος. τὸν Ἀθηναῖον αἰνίττεται. Totam autem sententiam ita puto explicandam: οἷς τε τοὺς Ἀθηναίους ἐγκλήμασι καταπολεμοῦμεν, ἐκείνων αὐτοὶ ἂν φαινοίμεθα ἐχθίονα — κατακτώμενοι. Conf. ad initium cap. 87. Mox verba ἀπάτῃ — ἐπιβουλῇ habet Stobaeus p. 366. ex citatione Dukeri.

περιωπήν] Phot. Suidas et Phavorinus in voce: καλεῖ Thucydides περιωπὴν τὴν φροντίδα καὶ τὴν περίσκεψιν, οὐ τὸν τόπον ὡς Ὅμηρος Il. ἑ, 205. Schol. ἀντὶ τοῦ περίσκεψιν, ἢ περιάθρησιν, ἢ πρόνοιαν, ἢ ἐξέτασιν, ut nos dicimus *Umsicht*. v. Poppo proleg. t. I. p. 239. 240.

87. καὶ οὐκ ἂν μείζω — ὡς εἶπον] i. e. *neque praeter iusiurandum maiorem fidem accipere possitis quam ea, quibus res ipsa cum verbis meis comparata evincit persuasionem, ita conducere, ut dixi.* Suppleo igitur: ἢ ἐκείνοις οἷς τὰ ἔργα etc., quod est idem ac si dixisset: οὐκ ἂν μείζω βεβαίωσιν λάβοιτε ἢ τὰ ἔργα, ἃ ἐκ τῶν λόγων ἀναθρούμενα δόκησιν ἀναγκαίαν παρέχεται, ubi ἐκ λόγων ἀναθρούμενα est: *ex verbis meis spectata*, i. e. cum iis collata, et verba ὡς καὶ ξυμφέρει ὁμοίως ὡς εἶπον pendent ex δόκησιν.

ἡμῖν φαίνεσθαι] Ita edidit Bekker. ex A. B. F. H. Q. f. h. Mihi sic tantum ἡμῖν hic ferri posse videtur, si simul φαίνεται, verbum finitum cum nominativo ponatur, ut de more Graecorum ab oratione indirecta in directam transitus factus sit, quod cum non fieri possit, e ceteris libris ὑμῖν revocavi.

νομιῶ, προςεῖναι δέ τί μοι καὶ κατὰ δύο ἀνάγκας τὸ εὔλογον, τῶν μὲν Λακεδαιμονίων, ὅπως μὴ τῷ ὑμετέρῳ εὔνῳ, εἰ μὴ προςαχθήσεσθε τοῖς ἀπὸ ὑμῶν χρήμασι φερομένοις παρ' Ἀθηναίους βλάπτωνται, οἱ δὲ Ἕλληνες ἵνα μὴ κωλύωνται ὑφ' ὑμῶν δουλείας ἀπαλλαγῆναι. οὐ γὰρ δὴ εἰκότως γ' ἂν τάδε πράσσοιμεν, οὐδὲ ὀφείλομεν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν. οὐδ' αὖ ἀρχῆς ἐφιέμεθα, παῦσαι δὲ μᾶλλον ἑτέρους σπεύδοντες τοὺς πλείους ἂν ἀδικοῖμεν εἰ ξύμπασιν αὐτονομίαν ἐπιφέροντες ὑμᾶς τοὺς ἐναντιουμένους περιίδοιμεν. πρὸς ταῦτα βουλεύεσθε εὖ, καὶ ἀγωνίσασθε τοῖς τε Ἕλλησιν ἄρξαι πρῶτοι ἐλευθερίας, καὶ ἀΐδιον δόξαν καταθέσθαι, καὶ αὐτοὶ τά τε ἴδια μὴ βλαφθῆναι καὶ ξυμπάσῃ τῇ πόλει τὸ κάλλιστον ὄνομα περιθεῖναι.

Ὁ μὲν Βρασίδας τοσαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Ἀκάνθιοι, πολλῶν 88 λεχθέντων πρότερον ἐπ' ἀμφότερα, κρύφα διαψηφισάμενοι, διά τε τὸ ἐπαγωγὰ εἰπεῖν τὸν Βρασίδαν καὶ περὶ τοῦ καρποῦ

τῶν μὲν Λακεδαιμονίων — οἱ δὲ Ἕλληνες] Variantur casus; genitivus pendet a *κατὰ δύο ἀνάγκας*. Conf. VI, 35. *τῶν Συρακοσίων ὁ δῆμος ἐν πολλῇ πρὸς ἀλλήλους ἔριδι ἦσαν, οἱ μὲν, ὡς οὐδενὶ ἂν τρόπῳ ἔλθοιεν οἱ Ἀθηναῖοι, οὐδ' ἀληθῆ ἐστιν ἃ λέγει· τοῖς δὲ, εἰ καὶ ἔλθοιεν, τί ἂν δράσειαν αὐτοὺς, ὅ,τι οὐκ ἂν μεῖζον ἀντιπάθοιεν. ἄλλοι δὲ καὶ πάνυ καταφρονοῦντες ἐς γέλωτα ἔτρεπον τὸ πρᾶγμα.* VI, 24. *ἔρως ἐνέπεσε τοῖς πᾶσιν ὁμοίως ἐκπλεῦσαι· τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις, ὡς ἢ καταστρεψομένοις ἐφ' ἃ ἔπλεον, ἢ οὐδὲν ἂν σφαλεῖσαν μεγάλην δύναμιν· τοῖς δ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ, τῆς τε ἀπούσης πόθῳ ὄψεως καὶ θεωρίας, καὶ εὐέλπιδες ὄντες σωθήσεσθαι· ὁ δὲ πολὺς ὅμιλος καὶ στρατιώτης ἐν τῷ παρόντι ἀργύριον οἴσειν.* Sallust. Cat. c. 23. *plerique patriae, sed omnes fama atque fortunis expertes sumus*, ubi v. Cort. Vid. Popp. proleg. t. I. p. 208.

οὐ γὰρ δὴ εἰκότως — ἐλευθεροῦν] Minus recte Heilmannus: *das hiesse nicht billig gehandelt, und wir Lacedaemonier sind auf keine Weise gehalten, Leuten, die es blos aus persönlichem Eigennutz nicht haben wollen, die Freiheit zu verschaffen.* Verba *μὴ — αἰτίᾳ* hoc sibi volunt: *nisi alicuius boni publici causa.* v. Herm. ad Viger. p. 802. Sententia igitur haec est: sineremus vos in servitio Atheniensium manere, nisi communis Graecorum salutis causa, cui vos impedimento estis, vel invitos vos liberare deberemus: *nec decenter haec faceremus, neque debemus Lacedaemonii nisi alicuius boni publici causa, qui nolunt eos liberare.* Ubi tamen potius haec exspectaveris: *οὐδ' ἂν Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦν ἐπεχειροῦμεν, εἰ μὴ ὠφείλομεν κοινοῦ τινος ἀγαθοῦ αἰτίᾳ.* Atque sic accepit Scholiastes: *οὐ γὰρ ἂν εὐλόγως ἐγχειροῖμεν ἐλευθεροῦν τοὺς Ἕλληνας, οὐδ' ἂν δικαίως τοὺς μὴ βουλομένους ἐλευθεροῦσθαι ἐλευθεροῦν ἐπεχειροῦμεν, εἰ μὴ κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τοῦτο συνέφερε.* Videtur consulto Laconicam breviloquentiam sectari, quae plus divinari, quam diserte dicta intelligi cupit.

καὶ ἀγωνίσασθε — ἐλευθερίας] Thom. M. p. 163.

φόβῳ ἔγνωσαν οἱ πλείους ἀφίστασθαι Ἀθηναίων, καὶ πιστώσαντες αὐτὸν τοῖς ὅρκοις οὓς τὰ τέλη τῶν Λακεδαιμονίων ὀμόσαντα αὐτὸν ἐξέπεμψαν, ἦ μὴν ἔσεσθαι ξυμμάχους αὐτονόμους οὓς ἂν προςαγάγηται, οὕτω δέχονται τὸν στρατόν. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Στάγειρος Ἀνδρίων ἀποικία ξυναπέστη. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ θέρει τούτῳ ἐγένετο.

89 Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος εὐθὺς ἀρχομένου, ὡς τῷ Ἱπποκράτει καὶ Δημοσθένει στρατηγοῖς οὖσιν Ἀθηναίων τὰ ἐν τοῖς Βοιωτοῖς ἐνεδίδοτο, καὶ ἔδει τὸν μὲν Δημοσθένην ταῖς ναυσὶν ἐς τὰς Σίφας ἀπαντῆσαι, τὸν δ' ἐπὶ τὸ Δήλιον, γενομένης διαμαρτίας τῶν ἡμερῶν ἐς ἃς ἔδει ἀμφοτέρους στρατεύειν, ὁ μὲν Δημοσθένης πρότερον πλεύσας πρὸς τὰς Σίφας καὶ ἔχων ἐν ταῖς ναυσὶν Ἀκαρνᾶνας καὶ τῶν ἐκεῖ πολλοὺς ξυμμάχων, ἄπρακτος γίγνεται μηνυθέντος τοῦ ἐπιβουλεύματος ὑπὸ Νικομάχου ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως, ὃς Λακεδαιμονίοις εἶπεν, ἐκεῖνοι δὲ Βοιωτοῖς· καὶ βοηθείας γενομένης πάντων Βοιωτῶν, οὐ γάρ πω Ἱπποκράτης παρελύπει ἐν τῇ γῇ ὤν, προκαταλαμβάνονται αἵ τε Σίφαι καὶ ἡ Χαιρώνεια. ὡς δὲ ᾔσθοντο οἱ πράσσοντες τὸ ἁμάρτημα, οὐδὲν ἐκίνησαν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. 90 ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀναστήσας Ἀθηναίους πανδημεὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς μετοίκους καὶ ξένων ὅσοι

---

88. *πιστώσαντες*] Haec usque ad *ὅρκοις* non nominato auctore una cum interpretatione Scholiastae leguntur apud Suidam in *πιστώσαντες*.

τὰ τέλη] Licebat huic neutri pluralem verbi iungere ex regula in vulgus iam nota. Vid. Lobeck. ad Phrynich. p. 425. Vid. ad I, 126. II, 8.

89. *οἱ πράσσοντες*] „Adnotat Casaubon. ad Polyb. p. 185. *πράσσειν* saepe idem esse ac *prodere*, eamque significationem huius verbi cum ex hoc Thucydidis, tum ex aliorum scriptorum locis ostendit. Et Spanhem. ad Aristoph. Plut. 410. e cap. 110. huius libri. Sic etiam hoc loco accipit Scholiastes (quanquam non recte *ἁμαρτίαν* exponit *προδοσίαν*, pro *διαμαρτίαν τῶν ἡμερῶν*, quam cap. praeced. memorat Thucydides, vel *τὸ ἁμάρτημα* imperatorum Atheniensium) et cap. 74. *τῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πραξάντων*. cap. 76. *τῷ Ἱπποκράτει τὰ Βοιώτια πράγματα ἀπό τινων ἀνδρῶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπράττετο*. Item cap. 110. *οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ* et cap. 113. *οἱ δὲ πράσσοντες* itidem de proditione interpretatur. Habet haec vox in universum significationem clandestinae molitionis et studii partium. Unde etiam illi qui id agunt, ut alios sibi concilient et in suas partes pertrahant, quique aliorum rebus student ac favent, dicuntur *πράσσειν*. Thucyd. I, 57. *δεδιώς τε ἔπρασσεν, ἔς τε τὴν Λακεδαίμονα πέμπων, ὅπως πόλεμος γένηται αὐτοῖς πρὸς Πελοποννησίους*. IV, 1. *ἀπέστη Μεσσήνη Ἀθηναίων. ἔπραξαν δὲ τοῦτο μάλιστα οἱ Συρακόσιοι*. Et IV, 73. *ὥςτε ἐκ τοῦ τοιούτου κοινῇ μᾶλλον ὁ Βρασίδας τὰ τοῦ Ἀῤῥιβαίου ἠξίου πράσσειν*." Duker.

90. *πανδημεί*] Atheniensium copiae plerumque per multas regiones dispersae erant, nec facile coniunctae pugnabant. Vide

παρῆσαν ὕστερος ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ Δήλιον, ἤδη τῶν Βοιωτῶν ἀνακεχωρηκότων ἀπὸ τῶν Σιφῶν· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν Δήλιον ἐτείχιζε τοιῷδε τρόπῳ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. τάφρον μὲν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν νεὼν ἔσκαπτον, ἐκ δὲ τοῦ ὀρύγματος ἀνέβαλλον ἀντὶ τείχους τὸν χοῦν, καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες, ἄμπελον κόπτοντες τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐσέβαλλον, καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγὺς καθαιροῦντες, καὶ παντὶ τρόπῳ ἐμετεώριζον τὸ ἔρυμα. πύργους τε ξυλίνους κατέστησαν ᾗ καιρὸς ἦν καὶ

II, 39. Tantum in vicinas terras aliquoties cum toto domestico exercitu profecti sunt. Sic in Megaridem maximus Atheniensium ipsorum exercitus irrupit, constans e tredecim millibus gravis armaturae militum, quorum decem millia cives erant, reliqui inquilini et e turba velitum (ψιλῶν) haud exigua. Vid. III, 31. Eodem modo universus exercitus Tanagraeorum agros vastavit III, 91. Atque hic Delium non tantum cunctos, qui militabant, cives et inquilinos, sed etiam peregrinos seu hospites, quotquot aderant, eduxerunt. E quibus levis armatura, numero hostes valde superans, ut primum exercitus se recipere coepit, statim domum abiit, et pauci tantum proelio adfuerunt. Gravis armaturae milites autem, qui tunc conflixerunt, hostibus numero aequales erant, ideoque circiter septem millia. Popp. proleg. t. II. p. 72.

ἱερὸν καὶ τὸν νεών] Scholiast. cod. H. ἱερὸν ναοῦ διαφέρει. ἱερὸν μὲν αὐτὸς ὁ προσιερωμένος τόπος τῷ θεῷ· νεὼς δὲ ἔνθα ἵδρυται αὐτὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ammonius ἱερὰ τοὺς περιβόλους τῶν ναῶν esse dicit. V. interpretes in Polluc. I, 6. IX, 40.

ἀνέβαλλον] Eustath. in Hom. Il. ά. p. 117. ὁ ὀρύσσων ἀναβάλλειν ἤγουν ἄνω ῥίπτειν λέγεται τὸν χοῦν. Idem in Il. φ'. p. 1241. ἐντεῦθεν καὶ ἐπὶ τῶν ὀρυσσόντων τὸ ἄνω ῥίπτειν τὸ χῶμα ἀναβάλλεσθαι καὶ ἀναβάλλειν φασὶν οἱ παλαιοί, καὶ τὴν τοιαύτην γῆν ἀμβολάδα. Et rursum in Odyss. ά. p. 1404. Adde Kuhn. ad Polluc. VII, 100. ex Xenophonte et Eustathio in Il. φ'. p. 1229. hoc illustrantem. De eo quod paulo post ἄμπελον περὶ τὸ ἱερόν memorat, vide Spanhem. ad Callim. hymn. Pallad. 61. Adnotavit Duker. Conf. ad III, 70.

ἐσέβαλλον] Hellm. duplicem ait explicationem haec verba admittere, ut vel sic intelligantur: ἄμπελον, ἣν ἔκοπτον περὶ τὸ ἱερὸν φυτευθεῖσαν, ἐσέβαλλον τοῖς σταυροῖς, et ita interpretatus est: *er liess längst derselben Pfähle einrammeln und solche mit den Ranken aus dem bei dem Tempel befindlichen Weinberge, den er aushauen liess, durchflechten;* vel sic: palos defixerunt, vineae, quae circum templum erat, materia excisa, et humum effossam interieccrunt, ut ἐσέβαλλον trahatur ad praecedens χοῦν. Sed priorem explicationem magis firmari ait verbis cap. 100., ubi Boeoti narrantur eo potissimum machinam igniferam admovisse, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο. Participia hoc modo se excipiunt: καὶ σταυροὺς παρακαταπηγνύντες ἐσέβαλλον ἄμπελόν τε, κόπτοντες αὐτὴν περὶ τὸ ἱερόν, καὶ λίθους ἅμα καὶ πλίνθον ἐσέβαλλον, καθαιροῦντες αὐτὰ ἐκ τῶν οἰκοπέδων τῶν ἐγγύς. Verba ἀντὶ τείχους intellige, *ut pro muro esset*, ut II, 75. ἀντὶ τοίχων.

τοῦ ἱεροῦ οἰκοδόμημα οὐδὲν ὑπῆρχεν· ἧπερ γὰρ ἦν στοά, καταπεπτώκει. ἡμέρᾳ δὲ ἀρξάμενοι τρίτῃ ὡς οἴκοθεν ὥρμησαν ταύτην τε εἰργάζοντο καὶ τὴν τετάρτην καὶ τῆς πέμπτης μέχρι ἀρίστου. ἔπειτα, ὡς τὰ πλεῖστα ἀπετετέλεστο, τὸ μὲν στρατόπεδον προαπεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Δηλίου οἷον δέκα σταδίους ὡς ἐπ' οἴκου πορευόμενον, καὶ οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι εὐθὺς ἐχώρουν, οἱ δ' ὁπλῖται θέμενοι τὰ ὅπλα ἡσύχαζον· Ἱπποκράτης δὲ ὑπομένων ἔτι καθίστατο φυλακάς τε καὶ τὰ περὶ τὸ προτείχισμα, ὅσα ἦν ὑπόλοιπα, ὡς χρῆν ἐπιτελέσαι.

91 Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ξυνελέγοντο ἐς τὴν Τάναγραν· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων παρῆσαν καὶ ᾐσθάνοντο τοὺς Ἀθηναίους προχωροῦντας ἐπ' οἴκου, τῶν ἄλλων βοιωταρχῶν, οἵ εἰσιν ἕνδεκα, οὐ ξυνεπαινούντων μάχεσθαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι εἰσί, μάλιστα γὰρ ἐν μεθορίοις τῆς Ὠρωπίας οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν, ὅτε ἔθεντο τὰ ὅπλα, Παγώνδας ὁ Αἰολάδου βοιωταρχῶν ἐκ Θηβῶν μετ' Ἀριανθίδου τοῦ Λυσιμαχίδου, καὶ ἡγεμονίας οὔσης αὐτοῦ, βουλόμενος τὴν μάχην ποιῆσαι καὶ νομίζων ἄμεινον εἶναι κινδυνεῦσαι, προςκαλῶν ἑκάστους κατὰ λόχους, ὅπως μὴ ἀθρόοι ἐκλίποιεν τὰ ὅπλα, ἔπειθε τοὺς Βοιωτοὺς ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν ἀγῶνα ποιεῖσθαι, λέγων τοιάδε.

92 Χρῆν μέν, ὦ ἄνδρες Βοιωτοί, μηδ' ἐς ἐπίνοιάν τινα ἡμῶν ἐλθεῖν τῶν ἀρχόντων ὡς οὐκ εἰκὸς Ἀθηναίοις, ἢν ἄρα μὴ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ἔτι καταλάβωμεν αὐτούς, διὰ μάχης ἐλθεῖν. τὴν γὰρ Βοιωτίαν ἐκ τῆς ὁμόρου ἐλθόντες τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι μέλλουσι φθείρειν, καὶ εἰσὶ δήπου πολέμιοι, ἐν ᾧ τε ἂν χωρίῳ καταληφθῶσι καὶ ὅθεν ἐπελθόντες πολέμια ἔδρασαν. νυνὶ δ' εἴ τῳ καὶ ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι, μεταγνώτω. οὐ γὰρ τὸ προμηθές, οἷς ἂν ἄλλος ἐπίῃ, περὶ τῆς σφετέρας ὁμοίως

ἧπερ γὰρ ἦν· στοά] A. I. *εἴπερ* K. vulgo *ἥπερ*.

91. *βοιωταρχῶν*] De his v. Popp. proleg. t. II. p. 292. et Odofr. Mueller. *Orchomen.* p. 404., qui haec verba ita interpretatur, cum Pagonda duodecim Boeotarchas fuisse. Sed quod non scriptum est *οἳ ἦσαν*, sed *οἵ εἰσι*, malim equidem cum Poppone et reliquis interpretibus *οἵ* ad solum nomen Boeotarcharum, quam ad reliquos Boeotarchas referre, ideoque omnino undecim fuisse, quod tradit etiam Scholiastes ad II, 2. Ceterum in eadem cum Muellero sententia sunt Schneider. ad Xenoph. hist. gr. V, 4, 2. et Klütz. d. foed. Boeotico p. 79.

92. Pagondas Thebanus, unus e Boeotarchis ad proelium suos adhortatur.

τὸ προμηθὲς — ἐπέρχεται] Schol. codicis H. *ἡ προμήθεια τοῦ μέλλοντος καὶ ἡ πρόνοια οὐχ ὁμοίου χρήζει διαλογισμοῦ τῶν τε ὑπερμαχούντων τῆς ἰδίας γῆς, καὶ τῶν ἐχόντων μὲν τὴν ἰδίαν, ὀρεγομένων*

ἐνδέχεται λογισμόν, καὶ ὅστις τὰ μὲν ἑαυτοῦ ἔχει, τοῦ πλείονος δὲ ὀρεγόμενος ἑκὼν τινι ἐπέρχεται. πάτριον δὲ ὑμῖν στρατὸν ἀλλόφυλον ἐπελθόντα καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ καὶ ἐν τῇ τῶν πέλας ὁμοίως ἀμύνεσθαι. Ἀθηναίους δὲ καὶ προςέτι ὁμόρους ὄντας πολλῷ μάλιστα δεῖ. πρός τε γὰρ τοὺς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀντίπαλον καὶ ἐλεύθερον καθίσταται, καὶ πρὸς τούτους γε δὴ οἳ καὶ μὴ τοὺς ἐγγὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄποθεν πειρῶνται δουλοῦσθαι, πῶς οὐ χρὴ καὶ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀγῶνος ἐλθεῖν; παράδειγμα δὲ ἔχομεν τούς τε ἀντιπέρας Εὐβοέας καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος τὸ πολὺ ὡς αὐτοῖς διάκειται· καὶ γνῶναι ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις οἱ πλησιόχωροι περὶ γῆς ὅρων τὰς μάχας ποιοῦνται, ἡμῖν δὲ ἐς πᾶσαν, ἢν νικηθῶμεν, εἷς ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος παγήσεται· εἰςελθόντες γὰρ βίᾳ τὰ ἡμέτερα ἕξουσι. τοσούτῳ ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων τὴν παραίκησιν τῶνδε ἔχομεν. εἰώθασί τε οἱ ἰσχύος που θράσει τοῖς πέλας ὥςπερ Ἀθηναῖοι νῦν ἐπιόντες τὸν μὲν ἡσυχάζοντα καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἀμυνόμενον ἀδεέστερον ἐπιστρατεύειν, τὸν δὲ ἔξω ὅρων προαπαντῶντα καὶ ἢν καιρὸς ᾖ πολέμου ἄρχοντα ἧσσον ἑτοίμως κατέχειν. πεῖραν δὲ ἔχομεν ἡμεῖς αὐτοῦ ἐς τούςδε· νικήσαντες γὰρ ἐν Κορωνείᾳ αὐτούς, ὅτε τὴν γῆν ἡμῶν στασιαζόντων κατέσχον, πολλὴν ἄδειαν τῇ Βοιωτίᾳ μέχρι τοῦδε κατεστήσαμεν. ὧν χρὴ μνησθέντας ἡμᾶς τούς τε πρεσβυτέρους ὁμοιωθῆναι τοῖς πρὶν ἔργοις, τούς τε νεωτέρους πατέρων τῶν τότε ἀγαθῶν γενομένων παῖδας πειρᾶσθαι μὴ αἰσχῦναι τὰς προςηκούσας ἀρετάς, πιστεύσαντες δὲ τῷ θεῷ πρὸς ἡμῶν ἔσεσθαι,

---

δὲ γῆς ἀλλοτρίας καὶ ἐπιόντων. ἐμφαίνει δέ, ὅτι χρὴ ἡμᾶς ὑπερμαχοῦντας τῇ ἡμῶν αὐτῶν τόλμῃ χρήσασθαι καὶ ἀπονοίᾳ μᾶλλον, ἤπερ λογισμῷ. Heilm.: *wer von einem andern angefallen wird, der kann in Ansehung seines Eigenthums nicht so bedachtsam und nachdenkend verfahren, als einer, der das Seinige ungestört besitzt und nur aus einer Begierde nach Mehrerem andern mit gutem Vorbedacht zuerst angreift.* Mox de *πολλῷ μάλιστα* v. Matth. Gr. p. 636. Et paulo inferius pro vulgata *πρὸς τούτοις* iam Dukerus voluerat *πρὸς τούτους*, et correxit Bekkerus.

μὴ — ἀλλὰ καί] Falluntur, qui suppleri posse putant *μόνον* ad illud *μή*, velut Duker. provocans ad Livium XXVIII, 11. *ut non praeda, sed armati quoque in periculo fuerint*, et Lehner. in actis philol. Monac. t. III. p. 15. Sic enim non *μή*, sed *οὐ* scribi debebat. *Μή* hoc loco est *non dicam*, pro quo alibi usitatius dicitur *μὴ ὅτι*, de qua formula v. Viger. p. 458., ibique Herm. p. 804. Mox verba *εἷς ὅρος οὐκ ἀντίλεκτος* agnoscit Pollux II, 120. et V, 153. Sensus est: *uns wird Eines übrig bleiben, wogegen nichts zu thun seyn wird.* Mox breviloquentia est in verbis *ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων τὴν παραίκησιν*, pro *ἐπικινδυνοτέραν ἑτέρων παροικήσεως τὴν παροίκησιν*.

εἰώθασί τε — κατέχειν] Stobaeus p. 364., ubi *κατέχειν* videtur

οὗ τὸ ἱερὸν ἀνόμως τειχίσαντες νέμονται, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἃ ἡμῖν θυσαμένοις καλὰ φαίνεται, ὁμόσε χωρῆσαι τοῖςδε, καὶ δεῖξαι ὅτι ὧν μὲν ἐφίενται πρὸς τοὺς μὴ ἀμυνομένους ἐπιόντες κτάσθωσαν, οἷς δὲ γενναῖον τήν τε αὐτῶν ἀεὶ ἐλευθεροῦν μάχῃ καὶ τὴν ἄλλων μὴ δουλοῦσθαι ἀδίκως, ἀνανταγώνιστοι ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἀπίασιν.

93 Τοιαῦτα ὁ Παγώνδας τοῖς Βοιωτοῖς παραινέσας ἔπεισεν ἰέναι ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. καὶ κατὰ τάχος ἀναστήσας ἦγε τὸν στρατόν· ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ ἦν. ἐπεὶ δὲ προςέμιξεν ἐγγὺς τοῦ στρατεύματος αὐτῶν, ἐς χωρίον καθίσας ὅθεν λόφου ὄντος μεταξὺ οὐκ ἐθεώρουν ἀλλήλους, ἔτασσέ τε καὶ παρεσκευάζετο ὡς ἐς μάχην. τῷ δὲ Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη ὅτι Βοιωτοὶ ἐπέρχονται, πέμπει ἐς τὸ στράτευμα κελεύων ἐς τάξιν καθίστασθαι, καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ἐπῆλθε, καταλιπὼν ὡς τριακοσίους ἱππέας περὶ τὸ Δήλιον, ὅπως φύλακές τε ἅμα εἶεν, εἴ τις ἐπίοι αὐτῷ, καὶ τοῖς Βοιωτοῖς καιρὸν φυλάξαντες ἐπιγένοιντο ἐν τῇ μάχῃ. Βοιωτοὶ δὲ πρὸς τούτους ἀντικατέστησαν τοὺς ἀμυνομένους· καὶ ἐπειδὴ καλῶς αὐτοῖς εἶχεν, ὑπερεφάνησαν τοῦ λόφου καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, τεταγμένοι ὥςπερ ἔμελλον, ὁπλῖται ἑπτακιςχίλιοι μάλιστα καὶ ψιλοὶ ὑπὲρ μυρίους, ἱππῆς δὲ χίλιοι καὶ πελτασταὶ πεντακόσιοι. εἶχον δὲ δεξιὸν μὲν κέρας Θηβαῖοι καὶ οἱ ξύμμοροι αὐτοῖς· μέσοι δὲ Ἁλιάρτιοι καὶ Κορωναῖοι καὶ Κωπαιῆς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τὴν λίμνην· τὸ δὲ εὐώνυ-

---

sustinere esse. V. Schweigh. lexic. Polybian. s. v. Mox ad verba *αἰσχῦναι τὰς προςηκούσας ἀρετάς* v. Heyn. ad Homer. Il. t. V. p. 232.

καὶ δεῖξαι ὅτι — κτάσθωσαν] Coniunctio duarum locutionum; nam vel *καὶ δεῖξαι ὅτι — κτήσονται* scribere poterat, vel omissis *δεῖξαι ὅτι* scribere *καὶ κτάσθωσαν*, iam utrumque ita coniunxisse putandus est, ut se praemisisse illa oblitum simulet.

93. *τῷ δὲ Ἱπποκράτει — πέμπει*] Duplex structura confusa *τῷ Ἱπποκράτει ὡς ἠγγέλθη* et *ὁ Ἱπποκράτης, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη — πέμπει.* Similia sunt verba I, 114. *καὶ ἐς αὐτὴν διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους στρατιᾷ Ἀθηναίων, ἠγγέλθη αὐτῷ.* VI, 82. *ἡμεῖς γὰρ Ἴωνες ὄντες Πελοποννησίοις Δωριεῦσι καὶ πλείοσιν οὖσι καὶ παροικοῦσιν ἐσκεψάμεθα, ὅτῳ τρόπῳ ἥκιστ' ἂν αὐτῶν ὑπακουσόμεθα.* Conf. Popp. ad Xenoph. Cyrop. IV, 3, 10. interpretes ad Xenoph. Oecon. VII, 23.

ὥςπερ ἔμελλον] Schol. supplet *μαχέσασθαι*, itidemque Heilm. At Krueger. ad Dionys. p. 118. subaudiendum putat *τάσσεσθαι*, quod sane linguae ratio postulat.

οἱ ξύμμοροι] Ut Chaeronea ad Orchomenum pertinere (*ξυντελεῖν*) supra dicta est cap. 76., ita hi Thebanis feruntur adiecti. Vide Odofr. Mueller. *Orchomen.* p. 403. Nam in universum Thebani aequum censebant, reliquos Boeotos sibi parere. Vide III, 61. Conf. Herm. ad Soph. Oed. Col. 400.

ον εἶχον Θεσπιῆς καὶ Ταναγραῖοι καὶ Ὀρχομένιοι. ἐπὶ δὲ
ῷ κέρᾳ ἑκατέρῳ οἱ ἱππῆς καὶ ψιλοὶ ἦσαν. ἐπ' ἀσπίδας δὲ
έντε μὲν καὶ εἴκοσι Θηβαῖοι ἐτάξαντο, οἱ δὲ ἄλλοι ὡς ἕκα-
τοι ἔτυχον. αὕτη μὲ. Βοιωτῶν παρασκευὴ καὶ διάκοσμος ἦν.
Ἀθηναῖοι δὲ οἱ μὲν ὁπλῖται ἐπὶ ὀκτὼ πᾶν τὸ στρατόπεδον 94
;άξαντο, ὄντες πλήθει ἰσοπαλεῖς τοῖς ἐναντίοις, ἱππῆς δὲ ἐφ'
ιατέρῳ τῷ κέρᾳ. ψιλοὶ δὲ ἐκ παρασκευῆς μὲν ὡπλισμένοι οὔ-
ε τότε παρῆσαν οὔτε ἐγένοντο τῇ πόλει· οἵπερ δὲ ξυνεςέβα-
ον ὄντες πολλαπλάσιοι τῶν ἐναντίων, ἄοπλοί τε πολλοὶ ἠκο-
ούθησαν, ἅτε πανστρατιᾶς ξένων τῶν παρόντων καὶ ἀστῶν
ενομένης, καὶ ὡς τὸ πρῶτον ὥρμησαν ἐπ' οἴκου, οὐ παρεγέ-
οντο ὅτι μὴ ὀλίγοι. καθεστωτων δὲ ἐς τὴν τάξιν καὶ ἤδη μελ-
όντων ξυνιέναι, Ἱπποκράτης ὁ στρατηγὸς ἐπιπαριὼν τὸ στρα-
όπεδον τῶν Ἀθηναίων παρεκελεύετό τε καὶ ἔλεγε τοιάδε.

Ὦ Ἀθηναῖοι, δι' ὀλίγου μὲν ἡ παραίνεσις γίγνεται, τὸ 95
ιον δὲ πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας δύναται καὶ ὑπόμνη-
;ν μᾶλλον ἔχει ἢ ἐπικέλευσιν. παραστῇ δὲ μηδενὶ ὑμῶν ὡς ἐν
ῇ ἀλλοτρίᾳ οὐ προςῆκον τοσόνδε κίνδυνον ἀναῤῥιπτοῦμεν. ἐν
ὰρ τῇ τούτων ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ὁ ἀγὼν ἔσται· καὶ ἢν νι-
ήσωμεν, οὐ μή ποτε ὑμῖν Πελοποννήσιοι ἐς τὴν χώραν ἄνευ
ῆς τῶνδε ἵππου ἐςβάλωσιν, ἐν δὲ μιᾷ μάχῃ τήνδε τε προς-
τᾶσθε καὶ ἐκείνην μᾶλλον ἐλευθεροῦτε. χωρήσατε οὖν ἀξίως
; αὐτοὺς τῆς τε πόλεως, ἣν ἕκαστος πατρίδα ἔχων πρώτην
ι τοῖς Ἕλλησιν ἀγάλλεται, καὶ τῶν πατέρων, οἳ τούςδε μάχῃ
ρατοῦντες μετὰ Μυρωνίδου ἐν Οἰνοφύτοις τὴν Βοιωτίαν πο-
ὲ ἔσχον.

Τοιαῦτα τοῦ Ἱπποκράτους παρακελευομένου καὶ μέχρι μὲν 96
ἴσου τοῦ στρατοπέδου ἐπελθόντος, τὸ δὲ πλέον οὐκέτι φθά-
ντος, οἱ Βοιωτοί, παρακελευσαμένου καὶ σφίσιν ὡς διὰ τα-
ίων καὶ ἐνταῦθα Παγώνδου, παιωνίσαντες ἐπῄεσαν ἀπὸ τοῦ
όφου. ἀντεπῄεσαν δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προςέμιξαν δρό-

ἐπ' ἀσπίδας] i. e. viceni quini in frontem. Vid. Schweigh. ad
olyb. I, 26, 13.

94. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ μὲν] Schol. Ἀθηναίων, σχῆμα Ὁμηρικόν. Di-
re debebat: graecum, nam sine discrimine omnibus in usu est. Ita
odo cap. 90. legimus οἱ μὲν ψιλοὶ οἱ πλεῖστοι. Et cap. 70. αἱ δὲ
ν Μεγαρέων στάσεις — οἱ μὲν — οἱ δέ. Vid. Eustath. ad Odyss.
. p. 1713. Adde Thucyd. I, 89. III, 105. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες οἱ
ν — οἱ δέ.

95. Hippocratis oratio ad milites ante pugnam ap. Delium.
πρός τε τοὺς ἀγαθοὺς] Popp. obs. p. 239. vult legi πρός γε τ.
. Poterit tamen etiam traiectio particulae τε statui. De παρα-
ῇ vide Dorv. ad Charit. p. 438. Mox Thom. M. p. 783. citat
σὸν δὲ κίνδυνον ἀνεῤῥίπτοῦντο, nescio an ex hoc loco. Vide ad
p. 85.

μῳ. καὶ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων τὰ ἔσχατα οὐκ ἦλθεν ἐς χεῖρας, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔπαθε· ῥύακες γὰρ ἐκώλυσαν. τὸ δὲ ἄλλο καρτερᾷ μάχῃ καὶ ὠθισμῷ ἀσπίδων ξυνειστήκει. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον τῶν Βοιωτῶν καὶ μέχρι μέσου ἡσσᾶτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐπίεσαν τούς τε ἄλλους ταύτῃ, καὶ οὐχ ἥκιστα τοὺς Θεσπιέας. ὑποχωρησάντων γὰρ αὐτοῖς τῶν παρατεταγμένων, καὶ κυκλωθέντων ἐν ὀλίγῳ, οἵπερ διεφθάρησαν Θεσπιέων, ἐν χερσὶν ἀμυνόμενοι κατεκόπησαν· καί τινες καὶ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν κύκλωσιν ταραχθέντες ἠγνόησάν τε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. τὸ μὲν οὖν ταύτῃ ἡσσᾶτο τῶν Βοιωτῶν, καὶ πρὸς τὸ μαχόμενον κατέφυγε· τὸ δὲ δεξιόν, ᾗ οἱ Θηβαῖοι ἦσαν, ἐκράτει τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὠσάμενοι κατὰ βραχὺ τὸ πρῶτον ἐπηκολούθουν. καὶ ξυνέβη Παγώνδου περιπέμψαντος δύο τέλη τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον, ὡς ἐπόνει τὸ εὐώνυμον αὐτῶν, καὶ ὑπερφανέντων αἰφνιδίως, τὸ νικῶν τῶν Ἀθηναίων κέρας, νομίσαν ἄλλο στράτευμα ἐπιέναι, ἐς φόβον καταστῆναι· καὶ ἀμφοτέρωθεν ἤδη, ὑπό τε τοῦ τοιούτου καὶ ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐφεπομένων καὶ παραῤῥηγνύντων, φυγὴ καθειστήκει παντὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ Δήλιόν τε καὶ τὴν θάλασσαν ὥρμησαν, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὠρωποῦ, ἄλλοι δὲ πρὸς Πάρνηθα τὸ

---

96. *ὑποχωρησάντων — ἐν ὀλίγῳ*] In his *αὐτοῖς* referendum ad Athenienses, quibus cum qui oppositi erant, cessissent, Thespienses latus denudati in angusto loco circumventi sunt ab Atheniensibus. Varia igitur subiecta sunt participii *ὑποχωρησάντων* et *κυκλωθέντων*.

κατὰ βραχύ] de tempore accipit Dorv. ad Charit. p. 265. Ego malim de spatio.

δύο τέλη] „Herodicus Cratettius apud Athenae. V, 55. *Παγώνδου δύο τέλη περιπέμψαντας τῶν ἱππέων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς περὶ τὸν λόφον. τότε γὰρ οἱ μὲν πρὸς τὸ Δήλιον τῶν Ἀθηναίων ἔφυγον, οἱ δ' ἐπὶ θάλατταν, ἄλλοι δὲ ἐπὶ Ὠρωπὸν, οἱ δὲ Πάρνηθα τὸ ὄρος. Βοιωτοὶ δ' ἐφεπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ ἵππεις οἵ τε ἑαυτῶν καὶ Λοκρῶν.* (Unde firmatur scriptura librorum A. B. F. H. K. L. O. P. c. e. g. *οἱ ἱππῆς οἵ τε αὐτῶν*, pro vulgata *οἵ τε ἱππῆς αὐτῶν.*) *Τοιούτου οὖν κυδοιμοῦ καὶ φόβου καταλαβόντος τοὺς Ἀθηναίους, μόνος Σωκράτης βρενθυόμενος καὶ τὼ ὀφθαλμὼ παραβάλλων εἱστήκει ἀναστέλλων τὸ Βοιωτῶν καὶ Λοκρῶν ἱππικόν.*“ Wasse. Haec postrema desumta sunt e Platon. Conviv. c. 36. Athenaeus negat vera esse, quae de Socratis militia a multis prodita sunt. Vide quos laudat Duker., Casaubon. ad ipsum p. 215. C. Allat. ad epistol. Socrat. I. p. 144. interpretes ad Diogen. Laert. II, 2, 22. Adde Luzac. de Socrate cive p. 49.

παραῤῥηγνύντων] umbonum impulsu (*ἀσπίδων ὠθισμῷ*) se invicem propellebant (*ὤσαντο*), et paullatim disiiciebant, id *παραῤῥηγνύναι* dicitur hic et V, 73. VI, 70. et eodem modo pugnatum est etiam apud Mantineam et Syracusas. Popp. prol. P. II. p. 76.

ὄρος, οἳ δὲ ὡς ἕκαστοί τινα εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας. Βοιωτοὶ δὲ ἐφεπόμενοι ἔκτεινον, καὶ μάλιστα οἱ ἱππῆς οἵ τε αὐτῶν, καὶ οἱ Λοκροί, βεβοηθηκότες ἄρτι τῆς τροπῆς γιγνομένης· νυκτὸς δὲ ἐπιλαβούσης τὸ ἔργον ῥᾷον τὸ πλῆθος τῶν φευγόντων διεσώθη. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ οἵ τε ἐκ τοῦ Ὠρωποῦ καὶ οἱ ἐκ τοῦ Δηλίου, φυλακὴν ἐγκαταλιπόντες, εἶχον γὰρ αὐτὸ ὅμως ἔτι, ἀπεκομίσθησαν κατὰ θάλασσαν ἐπ' οἴκου. καὶ οἱ Βοιωτοὶ τρο- 97 παῖον στήσαντες καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀνελόμενοι νεκρούς, τούς τε τῶν πολεμίων σκυλεύσαντες, καὶ φυλακὴν καταλιπόντες, ἀνεχώρησαν ἐς τὴν Τάναγραν, καὶ τῷ Δηλίῳ ἐπεβούλευον ὡς προςβαλοῦντες. ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων κῆρυξ πορευόμενος ἐπὶ τοὺς νεκροὺς ἀπαντᾷ κήρυκι Βοιωτῷ, ὃς αὐτὸν ἀποστρέψας καὶ εἰπὼν ὅτι οὐδὲν πράξει πρὶν ἂν αὐτὸς ἀναχωρήσῃ πάλιν, καταστὰς ἐπὶ Ἀθηναίους ἔλεγε τὰ παρὰ τῶν Βοιωτῶν, ὅτι οὐ δικαίως δράσειαν παραβαίνοντες τὰ νόμιμα τῶν Ἑλλήνων· πᾶσι γὰρ εἶναι καθεστηκὸς ἰόντας ἐπὶ τὴν ἀλλήλων ἱερῶν τῶν ἐνόντων ἀπέχεσθαι, Ἀθηναίους δὲ Δήλιον τειχίσαντας ἐνοικεῖν, καὶ ὅσα ἄνθρωποι ἐν βεβήλῳ δρῶσι πάντα γίγνεσθαι αὐτόθι, ὕδωρ τε ὃ ἦν ἄψαυστον σφίσι πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπάσαντας ὑδρεύεσθαι· ὥςτε ὑπέρ τε τοῦ θεοῦ καὶ ἑαυτῶν Βοιωτοὺς ἐπικαλουμένους τοὺς ὁμωχέτας δαίμονας καὶ τὸν Ἀπόλλω, προαγορεύειν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀπιόντας ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα αὐτῶν. τοσαῦτα τοῦ κήρυκος 98 εἰπόντος οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες παρὰ τοὺς Βοιωτοὺς ἑαυτῶν κήρυκα τοῦ μὲν ἱεροῦ οὔτε ἀδικῆσαι ἔφασαν οὐδὲν οὔτε τοῦ λοιποῦ ἑκόντες βλάψειν· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρχὴν ἐςελθεῖν ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' ἵνα ἐξ αὐτοῦ τοὺς ἀδικοῦντας μᾶλλον σφᾶς ἀμύνωνται. τὸν δὲ νόμον τοῖς Ἕλλησιν εἶναι, ὧν ἂν ᾖ τὸ κράτος τῆς γῆς ἑκάστης ἤν τε πλέονος ἤν τε βραχυτέρας, τούτων καὶ τὰ ἱερὰ ἀεὶ γίγνεσθαι, τρόποις θεραπευόμενα οἷς ἂν πρὸς τοῖς εἰωθόσι καὶ δύνωνται. καὶ γὰρ Βοιωτοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐξαναστήσαντές τινα βίᾳ νέμονται γῆν, ἀλλοτρίοις ἱεροῖς τὸ πρῶτον ἐπελθόντας οἰκεῖα νῦν κεκτῆ-

---

97. *ἐπεβούλευον*] v. Abresch. apud Albertium ad Hesych. t. I. p. 1344.

χέρνιβι] „De voce *χέρνιψ* ita Athenaeus IX, 18. *ἔστι δὲ ὕδωρ, εἰς ὃ ἀπέβαπτον δαλὸν ἐκ τοῦ βωμοῦ λαμβάνοντες, ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐπετέλουν, καὶ τούτῳ περιῤῥαίνοντες τοὺς παρόντας ἥγνιζον.* Vide Casauboni notas.“ Hudson. Nos: *Weihwasser.* Vid. eundem Casaub. ad Theophr. Charact. c. 16. Eustath. in Il. *ώ.* p. 1351., qui docet, extra usum sacrorum *χέρνιβα* dici *τὸ κατὰ χεῖρας ὕδωρ*, quae ante coenam manibus adfundebatur. Adde eundem ad Odyss. *ά.* p. 1400. Polluc. II, 149.

ὁμωχέτας] v. ad III, 59. Suidas *ὁμωχείτας, Θουκυδίδης τοὺς συννάους θεοὺς καὶ ὁμωροφίους. Βοιωτικὴ δὲ ἡ λέξις.*

σθαι. καὶ αὐτοὶ εἰ μὲν ἐπὶ πλέον δυνηθῆναι τῆς ἐκείνων κρατῆσαι, τοῦτ᾽ ἂν ἔχειν· νῦν δέ, ἐν ᾧ μέρει εἰσίν, ἑκόντες εἶναι ὡς ἐκ σφετέρου οὐκ ἀπιέναι. ὕδωρ τε ἐν τῇ ἀνάγκῃ κινῆσαι, ἣν οὐκ αὐτοὶ ὕβρει προςθέσθαι, ἀλλ᾽ ἐκείνους, προτέρους ἐπὶ τὴν σφετέραν ἐλθόντας, ἀμυνόμενοι βιάζεσθαι χρῆσθαι. πᾶν δ᾽ εἰκὸς εἶναι τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειργόμενον, ξύγγνωμόν τι γίγνεσθαι καὶ πρὸς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ τῶν ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴν εἶναι τοὺς βωμούς, παρανομίαν τε ἐπὶ τοῖς μὴ ἀνάγκῃ κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ξυμφορῶν τι τολμήσασι. τούς τε νεκροὺς πολὺ μειζόνως ἐκείνους ἀντὶ ἱερῶν ἀξιοῦντας ἀποδιδόναι ἀσεβεῖν ἢ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἱεροῖς τὰ μὴ πρέποντα κομίζεσθαι. σαφῶς τε ἐκέλευον σφίσιν εἰπεῖν μὴ ἀπιοῦσιν ἐκ τῆς Βοιωτῶν γῆς, οὐ γὰρ ἐν τῇ ἐκείνων ἔτι εἶναι, ἐν ᾗ δὲ δορὶ ἐκτήσαντο, ἀλλὰ
99 κατὰ τὰ πάτρια τοὺς νεκροὺς σπένδουσιν ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἀπεκρίναντο, εἰ μὲν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ εἰσίν, ἀπιόντας

---

98. *δυνηθῆναι*] A. B. F. H. K. N. S. c. e. f. g. vulgo *δυνηθεῖεν*. Infinitivus pro verbo finito in oratione obliqua sequitur etiam post *εἰ* et alias coniunctiones. Vide ad II, 102. I, 91. Matth. Gr. p. 773. Herm. ad Viger. p. 832. Et de Latinis Scheller. Gr. p. 678. f.

ἢ τοὺς μὴ — κομίζεσθαι] *τοὺς μὴ ἐθέλοντας ὥςπερ τιμήματι ἱεροῖς* g. ex interpretamento. *Ἱεροῖς* ablativus est, *für Tempel; κομίζεσθαι* contrarium est verbi *ἀποδιδόναι*, *sibi auferre*, *recuperare*. Recte Portus: *Boeotos multo magis impie facere, qui pro templis militum cadavera restituere vellent, quam eos, qui nollent templis* restituendis *recuperare ea quae deceret*. Sed is legit *τὰ πρέποντα* sine negatione *μή*, quam addit cod. H. *τὰ μὴ προςήκοντα* Q. Quae particula recte a nuperrimo editore recepta est; etenim Athenienses non dicere poterant, se quae deceret templo reddendo recipere, ea hoc modo recuperare noluisse. Haack. dicit, se *τὰ πρέποντα* intelligere *τὴν τῶν νεκρῶν ἀπόδοσιν*, quia moris fuerit, victo hosti nulla lege interposita *τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους* permittere, ipsa religione impellente. Probarem, si adiectum esset *τὰ πρέποντα καὶ ἄνευ ἱερῶν ἀποδόσεως γίγνεσθαι*. Etiam Scholiastes legit *μὴ πρέποντα*, qui prorsus recte locum explicat: *τοὺς Θηβαίους ἀξιοῦντας κομίζεσθαι μὲν τὸ ἱερὸν τὸ ἐπὶ Δηλίου, ἀνταποδιδόναι δὲ τοὺς νεκροὺς τοῖς Ἀθηναίοις, ἀσεβεῖν μᾶλλον ἤπερ τοὺς Ἀθηναίους μὴ θέλοντας κομίσασθαι τὰ μὴ πρέποντα τοῖς ἱεροῖς μηδὲ νεκροὺς θεῶν ἀντικαταλλάττεσθαι.*

σαφῶς τε — ἀναιρεῖσθαι] i. e. *iubebant Beotos sibi aperte permittere, ut tollerent mortuos non abeuntibus* sive *non cum conditione abeundi, sed foedere icto*. Pro *σπένδουσιν* Popp. proleg. t. 1. p. 191. legi vult *σπεύδουσιν*, quia alibi sensu *pactum faciendi* a Thucydide usurpetur medium *σπένδεσθαι*.

99. *ἀπεκρίναντο*] Responsum Boeotorum ita intelligit Bredovius: „Quodsi in Boeotia versari vobis videmini, pactum inter nos componamus, ut vobiscum, quod vultis auferatis, dummodo terris nostris excedatis; sin locus, ubi iacent mortui, ditionis est vestrae, agite, si valetis, eos auferte. Quo significare voluerunt,

ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀποφέρεσθαι τὰ σφέτερα, εἰ δὲ ἐν τῇ ἐκείνων, αὐτοὺς γιγνώσκειν τὸ ποιητέον, νομίζοντες τὴν μὲν Ὠρωπίαν, ἐν ᾗ τοὺς νεκροὺς ἐν μεθορίοις τῆς μάχης γενομένης κεῖσθαι ξυνέβη, Ἀθηναίων κατὰ τὸ ὑπήκοον εἶναι, καὶ οὐκ ἂν αὐτοὺς βίᾳ σφῶν κρατῆσαι αὐτῶν· οὐδ᾽ αὖ ἐσπένδοντο δῆθεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων· τὸ δὲ Ἐκ τῆς ἑαυτῶν εὐπρεπὲς εἶναι ἀποκρίνασθαι ἀπιόντας καὶ ἀπολαβεῖν ἃ ἀπαιτοῦσιν. ὁ δὲ κῆρυξ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσας ἀπῆλθεν ἄπρακτος.

100 Καὶ οἱ Βοιωτοὶ εὐθὺς μεταπεμψάμενοι ἔκ τε τοῦ Μηλιέως κόλπου ἀκοντιστὰς καὶ σφενδονήτας, καὶ βεβοηθηκότων αὐτοῖς μετὰ τὴν μάχην Κορινθίων τε δισχιλίων ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἐκ Νισαίας ἐξεληλυθότων Πελοποννησίων φρουρῶν καὶ Μεγαρέων ἅμα, ἐστράτευσαν ἐπὶ τὸ Δήλιον, καὶ προσέβαλον τῷ τειχίσματι, ἄλλῳ τε τρόπῳ πειράσαντες καὶ μηχανὴν προσήγαγον, ἥπερ εἷλεν αὐτό, τοιάνδε. κεραίαν μεγάλην δίχα πρίσαντες ἐκοίλαναν ἅπασαν, καὶ ξυνήρμοσαν πάλιν ἀκριβῶς ὥσπερ αὐλόν, καὶ ἐπ᾽ ἄκραν λέβητά τε ἤρτησαν ἁλύσεσι καὶ ἀκροφύσιον ἀπὸ τῆς κεραίας σιδηροῦν ἐς αὐτὸν νεῦον καθεῖτο, καὶ ἐσεσιδήρωτο ἐπὶ μέγα καὶ τοῦ ἄλλου ξύλου. προσῆγον δὲ ἐκ πολλοῦ ἁμάξαις τῷ τείχει, ᾗ μάλιστα τῇ ἀμπέλῳ

Oropiam quidem, in qua caesi iacebant, ditionis esse Atticae; non tamen fore, ut Athenienses (*αὐτούς*) se invitis (*βίᾳ σφῶν*) suorum cadaveribus (*αὐτῶν*) potiantur. Boeoti enim custodiam mortuis apposuerant."

οὐδ᾽ — τῆς ἐκείνων] i. e. *et vero nolebant inducias facere pro illorum, ut aiebant, agro.* Plus quam breviter, obscure, paene dicam, haec expressa sunt. Hoc enim vult: *οὐδ᾽ αὖ ἐσπένδοντο, οὐ βουλόμενοι δῆθεν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων σπένδεσθαι.* Scholiastes: *οὐδ᾽ αὖ ἐσπένδοντο προφάσει ὡς δῆθεν Ἀθηναίων οὔσης τῆς γῆς. τί γὰρ καὶ ἔδει περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ τοῖς Βοιωτοῖς σπένδεσθαι;* Sed is praetervidit vim praepositionis *ὑπέρ*. Nimirum Boeoti cupiebant Athenienses Delio cedere. Quod ut assequerentur, non faciemus, inquierunt, inducias, ex quibus nobis ex agro vestro abeundum erit, traditis vestrorum cadaveribus, dum nostro vos insidebitis; sic enim pro vestro agro in damnum nostri inducias facturi essemus. Quod enim scholiastes dicit non oportuisse eas fieri pro caesis in terra Attica iacentibus, non in terra Boeotia; nihili est. Nam nisi illud consilium, Athenienses Delio abigendi, Boeoti habuissent; non ita locuti essent, quod semper fas fuisse et religionem cognitum habere debebant, caesos devictis hostibus ex induciis sepeliendos tradere, ubicunque iacerent, sive in suo, sive in hostium agro.

100. *ἐπὶ τὸ Δήλιον*] Huc spectant Harpocrat. Hesych. et Phavorinus in *ἐπὶ Δηλίῳ*. Similem ei quae hic est machinam describit Apollodorus Poliorcet. p. 21. Conf. Aeneae Comm. tacticum 33. 34. et Iulium Africanum cap. 44. Memorat hunc locum Theon progymn. c. 11. Huc pertinere videtur glossa Zonarae

καὶ τοῖς ξύλοις ᾠκοδόμητο· καὶ ὁπότε εἴη ἐγγύς, φύσας μεγάλας ἐςθέντες ἐς τὸ πρὸς ἑαυτῶν ἄκρον τῆς κεραίας ἐφύσων. ἡ δὲ πνοὴ ἰοῦσα στεγανῶς ἐς τὸν λέβητα, ἔχοντα ἄνθρακάς τε ἡμμένους καὶ θεῖον καὶ πίσσαν, φλόγα ἐποίει μεγάλην, καὶ ἧψε τοῦ τείχους, ὥςτε μηδένα ἐπ' αὐτοῦ ἔτι μεῖναι, ἀλλὰ ἀπολιπόντας ἐς φυγὴν καταστῆναι καὶ τὸ τείχισμα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁλῶναι. τῶν δὲ φρουρῶν οἱ μὲν ἀπέθανον, διακόσιοι δὲ ἐλήφθησαν. τῶν δὲ ἄλλων τὸ πλῆθος ἐς τὰς ναῦς ἐςβὰν ἀπεκομίσθη ἐπ' οἴκου.

101 Τοῦ δὲ Δηλίου ἑπτακαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ληφθέντος μετὰ τὴν μάχην, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων κήρυκος οὐδὲν ἐπισταμένου τῶν γεγενημένων ἐλθόντος οὐ πολὺ ὕστερον αὖθις περὶ τῶν νεκρῶν, ἀπέδοσαν οἱ Βοιωτοὶ καὶ οὐκέτι ταὐτὰ ἀπεκρίναντο. ἀπέθανον δὲ Βοιωτῶν μὲν ἐν τῇ μάχῃ ὀλίγῳ ἐλάσσους πεντακοσίων, Ἀθηναίων δὲ ὀλίγῳ ἐλάσσους χιλίων καὶ Ἱπποκράτης ὁ στρατηγός, ψιλῶν δὲ καὶ σκευοφόρων πολὺς ἀριθμός.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην καὶ ὁ Δημοσθένης ὀλίγῳ ὕστερον, ὡς αὐτῷ τότε πλεύσαντι τὰ περὶ τὰς Σίφας τῆς προδοσίας πέρι οὐ προὐχώρησεν, ἔχων τὸν στρατὸν ἐπὶ τῶν νεῶν, τῶν τε Ἀκαρνάνων καὶ Ἀγραίων καὶ Ἀθηναίων τετρακοσίους ὁπλίτας, ἀπόβασιν ἐποιήσατο ἐς τὴν Σικυωνίαν. καὶ πρὶν πάσας τὰς ναῦς καταπλεῦσαι βοηθήσαντες οἱ Σικυώνιοι τοὺς ἀποβεβηκότας ἔτρεψαν, καὶ κατεδίωξαν ἐς τὰς ναῦς, καὶ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ζῶντας ἔλαβον. τροπαῖον δὲ στήσαντες τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν. ἀπέθανε δὲ καὶ Σιτάλκης Ὀδρυσῶν βασιλεὺς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τοῖς ἐπὶ Δηλίῳ, στρατεύσας ἐπὶ Τριβαλλοὺς καὶ νικηθεὶς μάχῃ. Σεύθης δὲ ὁ Σπαραδόκου ἀδελφιδοῦς ὢν αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ὀδρυσῶν τε καὶ τῆς ἄλλης Θρᾴκης ἧςπερ καὶ ἐκεῖνος.

102 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Βρασίδας ἔχων τοὺς ἐπὶ Θρᾴκης ξυμμάχους ἐστράτευσεν ἐς Ἀμφίπολιν τὴν ἐπὶ Στρυμόνι ποταμῷ Ἀθηναίων ἀποικίαν. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο ἐφ' οὗ νῦν ἡ πόλις ἐστὶν ἐπείρασε μὲν πρότερον καὶ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος φεύγων βασιλέα Δαρεῖον κατοικίσαι, ἀλλὰ ὑπὸ Ἠδώνων ἐξεκρούσθη, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔτεσι δύο καὶ τριά-

---

καθεῖντο, ἐκρέμαντο. Et πνοὴ ἀνέμου ex hoc loco in onomasticon intulit Pollux II, 77.

102. Ἀμφίπολιν] Res huius urbis frequenter totius Graeciae, praecipue Atheniensium rebus implicitas accuratius cognovisse, operae pretium est. Amphipolis Atheniensibus, utpote re navali pollentibus praecipue utilis erat. Vide argumentum huius libri, et A. G. Becker. in interpretatione vernacula Demosthenis Philippicarum t. I. p. 9.

κοντα ὕστερον ἐποίκους μυρίους, σφῶν τε αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον, πέμψαντες, οἳ διεφθάρησαν ἐν Δραβήσκῳ ὑπὸ Θρᾳκῶν. καὶ αὖθις ἑνὸς δέοντι τριακοστῷ ἔτει ἐλθόντες οἱ Ἀθηναῖοι, Ἅγνωνος τοῦ Νικίου οἰκιστοῦ ἐκπεμφθέντος, Ἠδῶνας ἐξελάσαντες ἔκτισαν τὸ χωρίον τοῦτο, ὅπερ πρότερον Ἐννέα ὁδοὶ ἐκαλοῦντο. ὡρμῶντο δὲ ἐκ τῆς Ἠιόνος, ἣν αὐτοὶ εἶχον ἐμπόριον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ ποταμοῦ ἐπιθαλάσσιον, πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχον ἀπὸ τῆς νῦν πόλεως, ἣν Ἀμφίπολιν Ἅγνων ὠνόμασεν, ὅτι ἐπ' ἀμφότερα περιῤῥέοντος τοῦ Στρυμόνος, διὰ τὸ περιέχειν αὐτήν, τείχει μακρῷ ἀπολαβὼν ἐκ ποταμοῦ ἐς ποταμὸν περιφανῆ ἐς θάλασσάν τε καὶ τὴν ἤπειρον ᾤκισεν.

103 ἐπὶ ταύτην οὖν ὁ Βρασίδας ἄρας ἐξ Ἀρνῶν τῆς Χαλκιδικῆς ἐπορεύετο τῷ στρατῷ. καὶ ἀφικόμενος περὶ δείλην ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα καὶ Βρομίσκον, ᾗ ἡ Βόλβη λίμνη ἐξίησιν ἐς θάλασσαν, καὶ δειπνοποιησάμενος ἐχώρει τὴν νύκτα. χειμὼν δὲ ἦν καὶ ὑπένειφεν· ᾗ καὶ μᾶλλον ὥρμησε, βουλόμενος λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ Ἀμφιπόλει πλὴν τῶν προδιδόντων. ἦσαν γὰρ Ἀργιλίων τε ἐν αὐτῇ οἰκήτορες, εἰσὶ δὲ οἱ Ἀργίλιοι Ἀνδρίων ἄποικοι, καὶ ἄλλοι οἳ ξυνέπρασσον ταῦτα, οἱ μὲν Περδίκκᾳ πειθόμενοι, οἱ δὲ Χαλκιδεῦσι. μάλιστα δὲ οἱ Ἀργίλιοι, ἐγγύς τε προσοικοῦντες καὶ ἀεί ποτε τοῖς Ἀθηναίοις ὄντες ὕποπτοι καὶ ἐπιβουλεύοντες τῷ χωρίῳ, ἐπειδὴ παρέτυχεν ὁ καιρὸς καὶ Βρασίδας ἦλθεν, ἔπραξάν τε ἐκ πλείονος πρὸς τοὺς ἐμπολιτεύοντας σφῶν ἐκεῖ, ὅπως ἐνδοθήσεται ἡ πόλις, καὶ τότε δεξάμενοι αὐτὸν τῇ πόλει καὶ ἀποστάντες

ἑνὸς δέοντι τριακοστῷ] A. B. H. N. et correctus S. h. δέον Priscian. p. 1181. vulgo δέοντος. v. Viger. p. 70. et quem laudat Duker. Budaeum comm. ling. Gr. p. 1052.

ἐκαλοῦντο] A. B. F. H. I. K. L. N. O. P. S. b. c. d. e. f. g. h. i. vulgo ἐκαλεῖτο. Verbum structuram non subiecti, sed praedicati sequitur. v. Dorv. ad Charit. p. 565. Matth. Gr. p. 423.

περιῤῥέοντος τοῦ Στρυμόνος] Haec ante oculos habuit Stephanus in Ἀμφίπολις et ut Iungerm. putat, Pollux IX, 27. Duker. — Bredovius offensus est vocabulo περιφανῆ, exspectans potius περίφρακτον vel simile quid. Sed ita nomen Amphipolis urbs non tulisset, et interpretari debebat: *welche Hagnon Amphipolis nannte, weil er sie, während der Strymon auf zwei Seiten herumfloss, um sie rings einzuschliessen, durch eine lange Mauer von einem Arm des Flusses zum andern vom übrigen Land abgesondert, so rings sichtbar nach dem Meer und dem festen Lande zu angelegt hatte.*

103. Αὐλῶνα] Eustath. ad Homer. Odyss. p. 1483. ἀρσενικῶς δέ φασιν ὁ αὐλὼν παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ τοῖς καταλογάδην συγγραφεῦσι, παρὰ δὲ ποιηταῖς θηλυκῶς etc. Haec exscripsit ex Athenaeo V, 15. p. 189. C. *Cas.* At hic proprium loci nomen est, neque alius in libro quarto Thucydidis locus, ubi legatur.

τῶν Ἀθηναίων ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ κατέστησαν τὸν στρατὸν πρὸ ἕω ἐπὶ τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ. ἀπέχει δὲ τὸ πόλισμα πλέον τῆς διαβάσεως, καὶ οὐ καθεῖτο τείχη ὥςπερ νῦν, φυλακὴ δέ τις βραχεῖα καθειστήκει· ἣν βιασάμενος ῥᾳδίως ὁ Βρασίδας, ἅμα μὲν τῆς προδοσίας οὔσης, ἅμα δὲ καὶ χειμῶνος ὄντος καὶ ἀπροςδόκητος προςπεσών, διέβη τὴν γέφυραν, καὶ τὰ ἔξω τῶν Ἀμφιπολιτῶν οἰκούντων κατὰ πᾶν τὸ χωρίον εὐθὺς εἶχε.

104 τῆς δὲ διαβάσεως αὐτοῦ ἄφνω τοῖς ἐν τῇ πόλει γεγενημένης, καὶ τῶν ἔξω πολλῶν μὲν ἁλισκομένων, τῶν δὲ καὶ καταφευγόντων ἐς τὸ τεῖχος, οἱ Ἀμφιπολῖται ἐς θόρυβον μέγαν κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ἀλλήλοις ὕποπτοι ὄντες. καὶ λέγεται Βρασίδαν, εἰ ἠθέλησε μὴ ἐφ' ἁρπαγὴν τῷ στρατῷ τραπέσθαι, ἀλλ' εὐθὺς χωρῆσαι πρὸς τὴν πόλιν, δοκεῖν ἂν ἑλεῖν. νῦν δὲ ὁ μὲν ἱδρύσας τὸν στρατὸν ἐπὶ τὰ ἔξω ἐπέδραμε, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἔνδον ὡς προςεδέχετο ἀπέβαινεν, ἡσύχαζεν· οἱ δ' ἐναντίοι τοῖς προδιδοῦσι, κρατοῦντες τῷ πλήθει ὥςτε μὴ αὐτίκα τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι, πέμπουσι μετὰ Εὐκλέους τοῦ στρατηγοῦ, ὃς ἐκ τῶν Ἀθηναίων παρῆν αὐτοῖς φύλαξ τοῦ χωρίου, ἐπὶ τὸν ἕτερον στρατηγὸν τῶν ἐπὶ Θρᾴκης Θουκυδίδην τὸν Ὀλόρου, ὃς τάδε ξυνέγραψεν, ὄντα περὶ Θάσον, ἔστι δὲ ἡ νῆσος Παρίων ἀποικία, ἀπέχουσα τῆς Ἀμφιπόλεως ἡμισείας ἡμέρας μάλιστα πλοῦν, κελεύοντες σφίσι βοηθεῖν. καὶ ὁ μὲν ἀκούσας κατὰ τάχος ἑπτὰ ναυσὶν αἳ ἔτυχον παροῦσαι ἔπλει, καὶ ἐβούλετο φθάσαι μάλιστα μὲν οὖν τὴν Ἀμφίπολιν, πρίν τι ἐνδοῦναι, εἰ δὲ μή, τὴν Ἠιόνα προ-

105 καταλαβών. ἐν τούτῳ δὲ ὁ Βρασίδας δεδιὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Θάσου τῶν νεῶν βοήθειαν καὶ πυνθανόμενος τὸν Θουκυδίδην κτῆσίν τε ἔχειν τῶν χρυσείων μετάλλων ἐργασίας ἐν τῇ περὶ ταῦτα Θρᾴκῃ καὶ ἀπ' αὐτοῦ δύνασθαι ἐν τοῖς πρώτοις τῶν ἠπειρωτῶν, ἠπείγετο προκατασχεῖν, εἰ δύναιτο, τὴν πόλιν, μὴ ἀφικνουμένου αὐτοῦ τὸ πλῆθος τῶν Ἀμφιπολιτῶν, ἐλπίσαν ἐκ θαλάσσης ξυμμαχικὸν καὶ ἀπὸ τῆς Θρᾴκης ἀγεί-

---

Mox verba *ἡ Βόλβη — θάλασσαν* habet Thom. M. p. 280. Et *ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ* pro vulgata *ἐν ἐκ. τ. νυκτί* Bekkerus dedit ex A. B. H. I. K. L. N. O. P. b. c. d. e. g. h. i., quibus accedit S., probatum Schaefero ad L. Bos. Ellipses p. 701.

πρὸ ἕω] γρ. H. ceteri *πρόσω*. Dixi iam olim ad Dionys. de C. V. p. 199., mihi vehementer probari hanc scripturam, ut quae doceat, quare nocte potissimum Brasidas imprudentibus Amphipolitis exercitum traiecerit, eius urbis incolis paulo a traiectu remotius habitantibus. Dixit de hoc loco etiam Heilm. in animadv. crit. in Thuc. p. 47. Mox *οὐ καθεῖτο* intelligo: *non demissi muri erant ad flumen vel mare bracchio.*

105. *ἐν τοῖς πρώτοις*] Bekker. legendum esse coniecit *ἐν τοῖς πρῶτον.*

ραντα αὐτὸν περιποιήσειν σφᾶς, οὐκέτι προςχωροῖ. καὶ τὴν ξύμβασιν μετρίαν ἐποιεῖτο, κήρυγμα τόδε ἀνειπών, Ἀμφιπολιτῶν καὶ Ἀθηναίων τῶν ἐνόντων τὸν μὲν βουλόμενον ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας μετέχοντα μένειν, τὸν δὲ μὴ ἐθέλοντα ἀπιέναι τὰ ἑαυτοῦ ἐκφερόμενον πέντε ἡμερῶν. οἱ 106 δὲ πολλοὶ ἀκούσαντες ἀλλοιότεροι ἐγένοντο τὰς γνώμας, ἄλλως τε καὶ βραχὺ μὲν Ἀθηναίων ἐμπολιτεῦον, τὸ δὲ πλεῖον ξύμμικτον. καὶ τῶν ἔξω ληφθέντων συχνοὶ οἰκεῖοι ἔνδον ἦσαν· καὶ τὸ κήρυγμα πρὸς τὸν φόβον δίκαιον εἶναι ἐλάμβανον, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι διὰ τὸ ἄσμενοι ἂν ἐξελθεῖν, ἡγούμενοι οὐκ ἐν ὁμοίῳ σφίσιν εἶναι τὰ δεινά, καὶ ἅμα οὐ προςδεχόμενοι βοήθειαν ἐν τάχει, ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος, πόλεώς τε ἐν τῷ ἴσῳ οὐ στερισκόμενοι καὶ κινδύνου παρὰ δόξαν ἀφιέμενοι. ὥςτε τῶν πρασσόντων τῷ Βρασίδᾳ ἤδη καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ διαδικαιούντων αὐτά, ἐπειδὴ καὶ τὸ πλῆθος ἑώρων τετραμμένον καὶ τοῦ παρόντος Ἀθηναίων στρατηγοῦ οὐκέτι ἀκροώμενον, ἐγένετο ἡ ὁμολογία καὶ προςεδέξαντο ἐφ' οἷς ἐκήρυξε. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν τοιούτῳ τρόπῳ παρέδοσαν, ὁ δὲ Θουκυδίδης καὶ αἱ νῆες ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψὲ κατέπλεον ἐς τὴν Ἠιόνα. καὶ τὴν μὲν Ἀμφίπολιν Βρασίδας ἄρτι εἶχε, τὴν δὲ Ἠϊόνα παρὰ νύκτα ἐγένετο λαβεῖν· εἰ γὰρ μὴ ἐβοήθησαν αἱ νῆες διὰ τάχους, ἅμα ἕῳ ἂν εἴχετο. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν τὰ ἐν τῇ Ἠϊόνι 107 καθίστατο, ὅπως καὶ τὸ αὐτίκα, ἢν ἐπίῃ ὁ Βρασίδας, καὶ τὸ ἔπειτα ἀσφαλῶς ἕξει, δεξάμενος τοὺς ἐθελήσαντας ἐπιχωρῆσαι ἄνωθεν κατὰ τὰς σπονδάς· ὁ δὲ πρὸς μὲν τὴν Ἠϊόνα κατά τε τὸν ποταμὸν πολλοῖς πλοίοις ἄφνω καταπλεύσας, εἴ πως τὴν προὔχουσαν ἄκραν ἀπὸ τοῦ τείχους λαβὼν κρατοίη τοῦ ἔςπλου, καὶ κατὰ γῆν ἀποπειράσας ἅμα, ἀμφοτέρωθεν ἀπεκρούσθη, τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐξηρτύετο. καὶ Μύρκινός τε αὐτῷ προςεχώρησεν Ἠδωνικὴ πόλις, Πιττακοῦ τοῦ Ἠδώνων βασιλέως ἀποθανόντος ὑπὸ τῶν Γοάξιος παίδων καὶ Βραυροῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ

---

106. *ἐλάμβανον*] i. e. *ὑπελάμβανον*, quod ipsum habent H. L. N. O. P. Q. S. d. f. i. ex interpretamento. Mox *πρὸς τὸν φόβον* intelligo: *qui erat metus eorum*, et *οὐκ ἐν ὁμοίῳ* sicut mox *ἐν τῷ ἴσῳ*, *non perinde ac antea*, sc. ante conventionem sive pactum cum Brasida. Denique de verbis *παρὰ νύκτα ἐγένετο* vide Viger. p. 646. Conf. Thucyd. III, 49. extr.

107. *Γόψηλος*] Popp. proleg. t. II. p. 395. memoratur, ait, Galepsus (*Γαληψός*) Graeca urbs Herodoto VII, 112. sed non occurrit haec urbs apud Thucydidem, quanquam is habet Gapselum, quae cum Galepso saepe licet pessime confundi solet. At in nota ad hunc locum prolegomenorum adiecit: haec res valde dubia. Nam confirmat quidem Gattereri Gapselum a Galepso

ὕστερον καὶ Οἰσύμη· εἰσὶ δὲ αὗται Θασίων ἀποικίαι. παρὼν δὲ καὶ Περδίκκας εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ξυγκαθίστη ταῦτα.

108 Ἐχομένης δὲ τῆς Ἀμφιπόλεως οἱ Ἀθηναῖοι ἐς μέγα δέος κατέστησαν, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ πόλις αὐτοῖς ἦν ὠφέλιμος ξύλων τε ναυπηγησίμων πομπῇ καὶ χρημάτων προσόδῳ καὶ ὅτι μέχρι μὲν τοῦ Στρυμόνος ἦν πάροδος Θεσσαλῶν διαγόντων ἐπὶ τοὺς ξυμμάχους σφῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τῆς δὲ γεφύρας μὴ κρατούντων, ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης ἐπὶ πολὺ λίμνης τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ πρὸς Ἠιόνα τριήρεσι τηρουμένων, οὐκ ἂν δύνασθαι προελθεῖν· τότε δὲ ῥᾴδια ἤδη ἐνομίζετο γεγενῆσθαι. καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐφοβοῦντο μὴ ἀποστῶσιν. ὁ γὰρ Βρασίδας ἔν τε τοῖς ἄλλοις μέτριον ἑαυτὸν παρεῖχε καὶ ἐν τοῖς λόγοις πανταχοῦ ἐδήλου ὡς ἐλευθερώσων

---

dispernentis et illam ad oram Paeoniae Strymonicae collocantis sententiam, quod IV, 107, cum Myrcino et Oesyme coniungitur et urbs Sithoniae tunc nondum ausa esse videtur ad Brasidam deficere. Obstat tamen primum, quod apud Diodor. XII, 68., qui locus loco Thucydidis respondet, cum Myrcino et Oesyme Galepsus memoratur; tunc quod V, 6., ubi aperte de eadem urbe agitur, in ipsis Thucydidis libris melioribus scribitur Galepsus, et urbes hoc ordine recensentur; Eion, Stagirus, Galepsus, quod magis ad Sithoniam quam ad Paeoniam Strymonicam ducit; denique quod Gapselus aliunde non nota. Servavit etiam IV, 107. e scriptura *Γαληψός* Reg. nisi aliud, certe accentum *Γαψηλός* (pro vulgata *Γάψηλος*). Itaque certatim viri docti correxerunt *Γαληψός*. Laudat Dukerus Casaubon. ad Exc. Strabonis libr. VII. Maussac. et Vales. ad Harpocr. h. v. — Casaubon. p. 511. *Alm.* nostro loco corrigit *Γαληψόν*. Apud Thuc. V, 6. tantum L. O. P. habent *Γαψηλός*. Cum utroque loco urbem Thasiorum coloniam fuisse dicat, cum in illo ipso loco, quo Gattererus (Comment. de Thrac. p. 93. et 102. *vers, vern.*), Danvillium secutus collocavit Gapselum, Straboni l. l. sita sit Galepsus: *εἶτα αἱ τοῦ Στρυμόνος ἐκβολαί. εἶτα Φάγρης, Γαληψός, Ἀπολλωνία πᾶσαι πόλεις· εἶτα τὸ Νέσσου* (sive *Νέστου*) *στόμα*, cum accedat Diodori et Stephani Byzantini auctoritas, qui et ipse in suo Thucydidis exemplari *Γαληψός* invenit: *Γαληψός, πόλις Θρᾴκης — Θουκυδίδης τετάρτῃ ἑτέραν λέγει, καὶ Γαληψὸς οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Οἰσύμη*, (quanquam immerito ex una urbe duas fecisse videtur), non dubitavi nostro loco *Γαληψός* recipere.

108. *πομπῇ*] Verba *ξύλων — πομπῇ* habent Photius et Suidas in v. *πομπή*. Partem glossae eorum habet Timaeus lexico Plat. p. 220. Schol. Lucian. t. II. p. 124. *πομπή, ἡ πρόπεμψις καὶ ἡ πέμψις παρὰ Θουκυδίδῃ.*

μὴ κρατούντων — τηρουμένων] Genitivi absoluti pro accusativis, quos sequens verbum postulat; uterque autem genitivus ad Lacedaemonios recte refertur, cum *τηρουμένων*, non ut vult Schol. medium sit, sed passivum. Similia ad structuram cum genitivo sunt verba III, 22., ubi praeter subiecti genitivos item alii genitivi accedunt: *προσέμιξαν τῷ τείχει τῶν πολεμίων λαθόντες τοὺς φύλακας, ἀνὰ τὸ σκοτεινὸν μὲν οὐ προϊδόντων αὐτῶν, ψόφῳ δὲ τῷ ἐκ*

τὴν Ἑλλάδα ἐκπεμφθείη. καὶ αἱ πόλεις πυνθανόμεναι αἱ τῶν Ἀθηναίων ὑπήκοοι τῆς τε Ἀμφιπόλεως τὴν ἅλωσιν καὶ ἃ παρέχεται, τήν τε ἐκείνου πρᾳότητα, μάλιστα δὴ ἐπήρθησαν ἐς τὸ νεωτερίζειν, καὶ ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς αὐτὸν κρύφα, ἐπιπαριέναι τε κελεύοντες καὶ βουλόμενοι αὐτοὶ ἕκαστοι πρῶτοι ἀποστῆναι. καὶ γὰρ καὶ ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς, ἐψευσμένοις μὲν τῆς Ἀθηναίων δυνάμεως ἐπὶ τοσοῦτον ὅση ὕστερον διεφάνη, τὸ δὲ πλέον βουλήσει κρίνοντες ἀσαφεῖ ἢ προνοίᾳ ἀσφαλεῖ, εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι, οὗ μὲν ἐπιθυμοῦσιν, ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι, ὃ δὲ μὴ προσίενται, λογισμῷ αὐτοκράτορι διωθεῖσθαι. ἅμα δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῖς Βοιωτοῖς νεωστὶ

τοῦ προσιέναι αὐτοὺς ἀντιπαταγοῦντος τοῦ ἀνέμου οὐ κατακουσάντων. Porro in his verbis structura *ἀπὸ κοινοῦ* est. Nam qui sequitur infinitivus *οὐκ ἂν δύνασθαι*, non habet, unde pendeat, nisi ex verbo primario *κατέστησαν ἐς δέος* repetas *ἤλπισαν*, quod cum verbum mediae significationis sit, et tum metum tum spem exprimat, commode arcessi poterit. Dubia sunt verba *ἄνωθεν — τοῦ ποταμοῦ*, nam et per traiectionem intelligi possunt, ut sint pro: *ἄνωθεν μὲν μεγάλης οὔσης λίμνης ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ*, i. e. *quod a superiore pontis parte palus erat longe propter flumen porrecta*, vel cum Porto et Heilmanno iungi poterit: *λίμνης τοῦ ποταμοῦ*, i. e. *quod superne longa palus* sive *stagnum erat fluminis* sive *flumen longo spatio stagnabat*. Hoc modo accepit etiam Abresch. ad Hesych. v. *λίμνη*. Mox *ῥαδία* non habet substantivum, quo referatur. Atque *ἐνόμιζε* habent B. F. H. K. L. N. O. P. S. b. c. e. f. g. *ἐνέμιζον* d., quod recte scribi Bekker. putat, modo *ῥᾴδια* simul scribatur pro foeminino. Quod si ita fit, ne structuram *ἀπὸ κοινοῦ* quidem in antecedentibus statui necesse erit. Ad quae explicanda factum mihi hoc ipsum *ἐνόμιζον* interpretamentum esse videtur. Correxi *ῥᾴδια* pro vulgato *ῥαδία*. Supplendum *προσελθεῖν*. Kistemakerus prorsus delet *ἐνομίζετο*, ut interpretamentum.

καὶ γὰρ καὶ ἄδεια — διωθεῖσθαι] Anacoluthon; nominativus *κρίνοντες* pro dativo *κρίνουσι*, quia in verbis *ἄδεια ἐφαίνετο αὐτοῖς* eadem sententia inest, ac si dixisset: *ἐνόμιζον ἄδειαν εἶναι ἑαυτοῖς*. Quibus iam adiicitur alius nominativus *εἰωθότες*, aliter ille explicandus, et propterea, ut Popp. proleg. t. I. p. 110. statuit, admissus, quia in *αὐτοί*, quod subiectum est participii *κρίνοντες*, nomen *οἱ ἄνθρωποι* certe ex parte inest. De qua re dixi supra ad cap. 73. et dicam rursus ad cap. 118. Sententiam ita exponit Schol. cod. H. *τοῦτο ἐξηγητικόν ἐστι τοῦ προτέρου, εἰωθότες οἱ ἄνθρωποι οὗ μὲν ἂν ἐπιθυμοῦσι, τούτου ἐλπίζειν τεύξεσθαι ἄνευ λογισμοῦ· τοῦτο γάρ ἐστιν ἐλπίδι ἀπερισκέπτῳ διδόναι. οὗ δὲ ἂν μὴ ἐπιθυμῶσι, τοῦτο μόνον λογισμῷ ἐξακριβοῦντες ὡς ἀνέλπιστον παραιτεῖσθαι*, ubi *αὐτοκράτορι* est *willkürlich*, *eigenmächtig*, quo sensu etiam vocabulo usus est supra cap. 64. Huc faciunt porro verba III, 3. *καὶ οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ πρῶτον τὰς κατηγορίας, μεῖζον μέρος νέμοντες τῷ μὴ βούλεσθαι ἀληθῆ εἶναι*, ubi vide adnotata, adde Dorv. ad Charit. p. 541. Bredovius totum locum ita in vernaculum sermonem convertit: *sie meinten dabei völlige Sicherheit zu haben, da sie über die Macht der Athener sich in einem so hohen Grade täuschten, wie gross nachher diese Macht sich zeigte*, i. e.

πεπληγμένων, καὶ τοῦ Βρασίδου ἐφολκὰ καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγοντος, ὡς αὐτῷ ἐπὶ Νίσαιαν τῇ ἑαυτοῦ μόνῃ στρατιᾷ οὐκ ἠθέλησαν οἱ Ἀθηναῖοι ξυμβαλεῖν, ἐθάῤῥουν καὶ ἐπίστευον μηδένα ἂν ἐπὶ σφᾶς βοηθῆσαι. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον ἐν τῷ αὐτίκα, καὶ ὅτι τὸ πρῶτον Λακεδαιμονίων ὀργώντων ἔμελλον πειράσεσθαι, κινδυνεύειν παντὶ τρόπῳ ἑτοῖμοι ἦσαν. ὧν αἰσθόμενοι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι φυλακάς, ὡς ἐξ ὀλίγου καὶ ἐν χειμῶνι, διέπεμπον ἐς τὰς πόλεις, ὁ δὲ ἐς τὴν Λακεδαίμονα ἐφιέμενος στρατιάν τε προςαποστέλλειν ἐκέλευε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Στρυμόνι ναυπηγίαν τριήρων παρεσκευάζετο. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὰ μὲν καὶ φθόνῳ ἀπὸ τῶν πρώτων ἀνδρῶν οὐχ ὑπηρέτησαν αὐτῷ, τὰ δὲ καὶ βουλόμενοι μᾶλλον τούς τε ἄνδρας τοὺς ἐκ τῆς νήσου κομίσασθαι καὶ τὸν πόλεμον καταλῦσαι.

109 Τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος Μεγαρῆς τά τε μακρὰ τείχη, ἃ σφῶν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον, κατέσκαψαν ἑλόντες ἐς ἔδαφος, καὶ Βρασίδας μετὰ τὴν Ἀμφιπόλεως ἅλωσιν ἔχων τοὺς ξυμμάχους στρατεύει ἐπὶ τὴν Ἀκτὴν καλουμένην. ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως διορύγματος ἔσω προὔχουσα, καὶ ὁ Ἄθως αὐτῆς ὄρος ὑψηλὸν τελευτᾷ ἐς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. πόλεις δὲ ἔχει Σάνην μὲν Ἀνδρίων ἀποικίαν παρ' αὐτὴν τὴν διώρυχα, ἐς τὸ πρὸς Εὔβοιαν πέλαγος τετραμμένην, τὰς δὲ ἄλλας Θύσσον καὶ Κλεωνὰς καὶ Ἀκροθώους καὶ Ὀλόφυξον καὶ Δῖον· αἳ οἰκοῦνται ξυμμίκτοις ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων. καί τι καὶ Χαλκιδι-

---

indem sie durchaus nicht gemeint, dass die Macht der Athener so gross sei, wie gross sie nachher sich zeigte; der grosse Haufe aber mehr nach dunkeln (malim *unsichern*) *Wunsche als nach sicherer Einsicht urtheilte: wie denn die Menschen pflegen, das, was sie wünschen, unüberlegter Hoffnung zu vertrauen* (malim *einzuräumen* sive *zu versprechen*); *was sie aber nicht verlangen, durch willkürliche Schlüsse von sich zurückzuweisen.*

ἐφολκά] Thom. M. p. 398. citat: *ἐφ. καὶ οὐ τὰ ὄντα λέγεται.* Phot. *ἐφολκὰ λέγοντες.* Recte Scholiastes explicat *ἐπαγωγά*, ut legitur ap. Thucyd. IV, 88. Conf. Eustath. ad Hom. p. 1761, 43.

διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχον] i. e. *διὰ τὸ ἡδονὴν ἔχειν*, nam vel sic dicere poterat, vel omittere *διὰ τό*, quo facto *ἔχον* absolute positum esset, ut *ἐξόν, δῆλον ὄν*. Commixtio duarum locutionum est, qualem exposui ad cap. 63. initio. Totum autem dictum est pro *διότι ἡδονὴν εἶχε.* Mox *ὀργώντων* Schol. codicis H. explicat *ὡρμημένων, προθυμουμένων.* Suidas in *ὀργᾶν*: *ὀργῶντες παρὰ Θουκυδίδῃ ἀντὶ τοῦ ἐπιθυμοῦντες.*

ἐφιέμενος] Verba *ὁ δὲ — ἐκέλευεν* citat Thom. M. p. 397. explicans per *πέμπων*, quam vim verbum medium habere negat Popp. proleg. t. I. p. 183. probatque explicationem Neophyti Ducae: *ὁ δὲ Βρασίδας αὖθις ἔστειλε μετὰ πάσης ἐφέσεως εἰς τὴν Λακεδαίμονα ζητῶν νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὸν ἐκεῖθεν προςέτι καὶ ἄλλην δύναμιν.* Thomas M. ad probandam hanc verbi significationem utitur loco Thucydidis I, 128. *ἐφιέμενοι τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχῆς.*

κὸν ἔνι βραχύ, τὸ δὲ πλεῖστον Πελασγικόν, τῶν καὶ Λῆμνόν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, καὶ Βισαλτικὸν καὶ Κρηστωνικὸν καὶ Ἠδῶνες· κατὰ δὲ μικρὰ πολίσματα οἰκοῦσι. καὶ οἱ μὲν πλείους προςεχώρησαν τῷ Βρασίδᾳ, Σάνη δὲ καὶ Δῖον ἀντέστη, καὶ αὐτῶν τὴν χώραν ἐμμείνας τῷ στρατῷ ἐδῄου. ὡς δ' οὐκ ἐςήκουον, εὐθὺς στρατεύει ἐπὶ Τορώνην **110** τὴν Χαλκιδικήν, κατεχομένην ὑπὸ Ἀθηναίων· καὶ αὐτὸν ἄνδρες ὀλίγοι ἐπήγοντο, ἑτοῖμοι ὄντες τὴν πόλιν παραδοῦναι. καὶ ἀφικόμενος νυκτὸς ἔτι καὶ περὶ ὄρθρον τῷ στρατῷ ἐκαθέζετο πρὸς τὸ Διοςκούρειον, ὃ ἀπέχει τῆς πόλεως τρεῖς μάλιστα σταδίους. τὴν μὲν οὖν ἄλλην πόλιν τῶν Τορωναίων καὶ τοὺς Ἀθηναίους τοὺς ἐμφρουροῦντας ἔλαθεν· οἱ δὲ πράσσοντες αὐτῷ εἰδότες ὅτι ἥξοι, καὶ προελθόντες τινὲς αὐτῶν λάθρα ὀλίγοι, ἐτήρουν τὴν πρόςοδον, καὶ ὡς ᾔσθοντο παρόντα, ἐςκομίζουσι παρ' αὐτοὺς ἐγχειρίδια ἔχοντας ἄνδρας ψιλοὺς ἑπτά· τοσοῦτοι γὰρ μόνοι ἀνδρῶν εἴκοσι τὸ πρῶτον ταχθέντων οὐ κατέδεισαν ἐςελθεῖν· ἦρχε δὲ αὐτῶν Λυσίστρατος Ὀλύνθιος· οἳ διαδύντες διὰ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος τείχους καὶ λαθόντες τούς τε ἐπὶ τοῦ ἀνώτατα φυλακτηρίου φρουρούς, οὔσης τῆς πόλεως πρὸς λόφον, ἀναβάντες διέφθειραν καὶ τὴν κατὰ Καναστραῖον πυλίδα διῄρουν. ὁ δὲ Βρασίδας **111** τῷ μὲν ἄλλῳ στρατῷ ἡσύχαζεν ὀλίγον προελθών, ἑκατὸν δὲ πελταστὰς προπέμπει, ὅπως ὁπότε πύλαι τινὲς ἀνοιχθεῖεν καὶ τὸ σημεῖον ἀρθείη ὃ ξυνέκειτο, πρῶτοι ἐςδράμοιεν. καὶ οἱ μὲν χρόνου ἐγγιγνομένου καὶ θαυμάζοντες κατὰ μικρὸν ἔτυχον ἐγγὺς τῆς πόλεως προςελθόντες· οἱ δὲ τῶν Τορωναίων ἔνδοθεν παρασκευάζοντες μετὰ τῶν ἐςεληλυθότων,[1] ὡς αὐτοῖς ἥ τε πυλὶς διῄρητο καὶ αἱ κατὰ τὴν ἀγορὰν πύλαι τοῦ μοχλοῦ διακοπέντος ἀνεῴγοντο, πρῶτον μὲν κατὰ τὴν πυλίδα τινὰς περιαγαγόντες ἐςεκόμισαν, ὅπως κατὰ νώτου καὶ ἀμφοτέρωθεν τοὺς ἐν τῇ πόλει οὐδὲν εἰδότας ἐξαπίνης φοβήσειαν, ἔπειτα τὸ σημεῖόν τε τοῦ πυρός, ὡς εἴρητο, ἀνέσχον καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν πυλῶν τοὺς λοιποὺς ἤδη τῶν πελταστῶν ἐςεδέχοντο. καὶ ὁ Βρασίδας ἰδὼν τὸ ξύνθημα ἔθει δρόμῳ, **112** ἀναστήσας τὸν στρατὸν ἐμβοήσαντά τε ἀθρόον καὶ ἔκπληξιν πολλὴν τοῖς ἐν τῇ πόλει παρασχόντα. καὶ οἱ μὲν κατὰ τὰς

---

109. *καὶ — Τυρσηνῶν*] Dionys. A. R. I. p. 67. *Reisk.*, ubi est *ἔνι δέ τι καὶ Χαλκιδικὸν* et *Τυῤῥηνῶν*.

110. *λάθρα — πρόςοδον*] Thom. M. p. 753. omisso *ὀλίγοι*.

112. *ἐμβοήσαντα — παρασχόντα*] A. B. F. H. K. Q. et correctus S. c. f. g. h. i. vulgo *ἐμβοήσαντας — παρασχόντας*. Per se quidem, Poppo ait obs. p. 239., post nomen collectivum rectissime subiicitur pluralis *ἐμβοήσαντας* et *παρασχόντας*, sed hoc quum fit, non potest singularis *ἀθρόον* his participiis addi. In singularibus *ἐμβοήσαντα* et *παρασχόντα* duo esse monet, quae dubitatio-

πύλας εὐθὺς ἐςέπιπτον, οἱ δὲ κατὰ δοκοὺς τετραγώνους, αἳ ἔτυχον τῷ τείχει πεπτωκότι καὶ οἰκοδομουμένῳ πρὸς λίθων ἀνολκὴν προςκείμεναι. Βρασίδας μὲν οὖν καὶ τὸ πλῆθος εὐθὺς ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατ᾽ ἄκρας καὶ βεβαίως ἑλεῖν αὐτήν· ὁ δὲ ἄλλος ὅμιλος κατὰ 113 πάντα ὁμοίως ἐσκεδάννυντο. τῶν δὲ Τορωναίων γιγνομένης τῆς ἁλώσεως τὸ μὲν πολὺ οὐδὲν εἰδὸς ἐθορυβεῖτο, οἱ δὲ πράσσοντες καὶ οἷς ταῦτα ἤρεσκε μετὰ τῶν ἐςελθόντων εὐθὺς ἦσαν. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἔτυχον γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ ὁπλῖται καθεύδοντες ὡς πεντήκοντα, ἐπειδὴ ᾔσθοντο, οἱ μέν τινες ὀλίγοι διαφθείρονται ἐν χερσὶν αὐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν πεζῇ, οἱ δὲ ἐς τὰς ναῦς, αἳ ἐφρούρουν δύο, καταφυγόντες διασώζονται ἐς τὴν Λήκυθον τὸ φρούριον, ὃ εἶχον αὐτοί, καταλαβόντες ἄκρον τῆς πόλεως ἐς τὴν θάλασσαν ἀπειλημμένον ἐν στενῷ ἰσθμῷ. κατέφυγον δὲ καὶ τῶν Τορωναίων ἐς αὐτοὺς ὅσοι ἦσαν 114 σφίσιν ἐπιτήδειοι. γεγενημένης δὲ ἡμέρας ἤδη καὶ βεβαίως τῆς πόλεως ἐχομένης ὁ Βρασίδας τοῖς μὲν μετὰ τῶν Ἀθηναίων Τορωναίοις καταπεφευγόσι κήρυγμα ἐποιήσατο, τὸν βουλόμε-

---

nem moveant. Primum enim pluralis unde ortus sit, non intelligi, qui exquisitior sit, quam quem librariis tribuas, nisi forte contrarium probes e fine cap. 100. Deinde participia ἐμβοήσαντας sive ἐμβοήσαντα et παρασχόντας sive παρασχόντα cum ἀναστήσας commode coniungi non posse. Ita enim, addit, Brasidas diceretur milites excitasse, quum clamorem sustulissent et metum Toronaeis incussissent; quasi clamor prius sublatus et urbis incolae prius in timorem coniecti essent, quam Peloponnesii ad oppidum accessissent. Quare emendat καὶ ὁ Βρασίδας — ἔθει δρόμῳ, ἀναστήσας τὸν στρατόν· ἐμβοήσαντές τε ἀθρόοι, καὶ ἔκπληξιν — παρασχόντες, οἱ μὲν κατὰ τὰς πύλας εὐθὺς ἐςέπιπτον, οἱ δὲ κατὰ δόκους τετραγώνους etc. Ad haec respondeas, non intelligi rursus, qui ex tam plana oratione mutatio facta sit in accusativum, qui difficilior sit, cum στρατόν iunctus, quam quem librariis tribuas; neque obstare aoristos, quominus oratio recte conformata sit, si singulares adsciscas. Etenim cum milites prope urbem accessissent, paulisper adstiterunt, signum irruptionis exspectantes; quo dato clamore sublato, eoque oppidanis terrore iniecto, Brasidas raptim milites duxit.

κατάκρας] Ita Suidas, qui citat ὁ δὲ Βρασίδας ἐπὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως ἐτράπετο, βουλόμενος κατάκρας καὶ βεβαίως ἑλεῖν αὐτήν. De κατ᾽ ἄκρας *a culmine* v. Heyn. ad Il. t. VI. p. 505. Dorv. ad Charit. p. 574.

113. καταλαβόντες ἄκρον] i. e. *Lecythum castellum, quod tenebant ipsi, occupata extrema* Toronae *parte, quae in angusto isthmo in mare* porrecta et ab reliqua urbe *intercepta erat.* Non igitur urbs erat Lecythus, sed pars Toronae extrema eiusque castellum, ut explicat Popp. prol. t. II. p. 395. not. Paulo superius iunge οἱ μέν τινες ὀλίγοι — αὐτῶν. Pronomen traiectum est. Propter Haackium moneo, qui iungit cum ἐν χερσίν. Conf. I, 21. καὶ τὰ πολλὰ ὑπὸ χρόνου αὐτῶν, ubi αὐτῶν ad τὰ πολλά spectat.

νον ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἐξελθόντα ἀδεῶς πολιτεύειν, τοῖς δὲ Ἀθηναίοις κήρυκα προςπέμψας ἐξιέναι ἐκέλευσεν ἐκ τῆς Ληκύθου ὑποσπόνδους καὶ τὰ ἑαυτῶν ἔχοντας ὡς οὔσης Χαλκιδέων. οἱ δὲ ἐκλείψειν μὲν οὐκ ἔφασαν, σπείσασθαι δὲ σφίσιν ἐκέλευον ἡμέραν τοὺς νεκροὺς ἀνελέσθαι. ὁ δὲ ἐσπείσατο δύο. ἐν ταύταις δὲ αὐτός τε τὰς ἐγγὺς οἰκίας ἐκρατύνατο καὶ Ἀθηναῖοι τὰ σφέτερα. καὶ ξύλλογον τῶν Τορωναίων ποιήσας ἔλεξε τοῖς ἐν τῇ Ἀκάνθῳ παραπλήσια, ὅτι οὐ δίκαιον εἴη οὔτε τοὺς πράξαντας πρὸς αὐτὸν τὴν λῆψιν τῆς πόλεως χείρους οὐδὲ προδότας ἡγεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ δουλείᾳ οὐδὲ χρήμασι πεισθέντας δρᾶσαι τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ ἀγαθῷ καὶ ἐλευθερίᾳ τῆς πόλεως· οὔτε τοὺς μὴ μετασχόντας οἴεσθαι μὴ τῶν αὐτῶν τεύξεσθαι· ἀφῖχθαι γὰρ οὐ διαφθερῶν οὔτε πόλιν οὔτε ἰδιώτην οὐδένα. τὸ δὲ κήρυγμα ποιήσασθαι τούτου ἕνεκα τοῖς παρ' Ἀθηναίους καταπεφευγόσιν, ὡς ἡγούμενος οὐδὲν χείρους τῇ ἐκείνων φιλίᾳ· οὐδ' ἂν σφῶν πειρασαμένους αὐτοὺς τῶν Λακεδαιμονίων δοκεῖν ἧσσον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ δικαιότερα πράσσουσιν, εὔνους ἂν σφίσι γενέσθαι, ἀπειρίᾳ δὲ νῦν πεφοβῆσθαι. τούς τε πάντας παρασκευάζεσθαι ἐκέλευσεν ὡς βεβαίους τε ἐσομένους ξυμμάχους, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἤδη ὅ,τι ἂν ἁμαρτάνωσιν αἰτίαν ἕξοντας· τὰ δὲ πρότερα οὐ σφεῖς ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' ἐκείνους μᾶλλον ὑπ' ἄλλων κρεισσόνων, καὶ ξυγγνώμην εἶναι, εἴ τι ἠναντιοῦντο. καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα εἰπὼν 115 καὶ παραθαρσύνας, διελθουσῶν τῶν σπονδῶν τὰς προςβολὰς ἐποιεῖτο τῇ Ληκύθῳ· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἠμύναντό τε ἐκ φαύλου τειχίσματος καὶ ἀπ' οἰκιῶν ἐπάλξεις ἐχουσῶν. καὶ μίαν μὲν ἡμέραν ἀπεκρούσαντο· τῇ δ' ὑστεραίᾳ μηχανῆς μελλούσης προςάξεσθαι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ἀφ' ἧς πῦρ ἐνήσειν διενοοῦντο ἐς τὰ ξύλινα παραφράγματα, καὶ προςιόντος ἤδη τοῦ στρατεύματος, ᾗ ᾤοντο μάλιστα αὐτοὺς προςκομιεῖν τὴν μηχανὴν καὶ ἦν ἐπιμαχώτατον, πύργον ξύλινον ἐπ' οἴκημα ἀντέστησαν, καὶ ὕδατος ἀμφορέας πολλοὺς καὶ πίθους ἀνεφόρησαν καὶ λίθους μεγάλους, ἄνθρωποί τε πολλοὶ ἀνέβησαν. τὸ δὲ οἴκημα λαβὸν μεῖζον ἄχθος ἐξαπίνης κατεῤῥάγη, καὶ ψόφου πολλοῦ γενομένου τοὺς μὲν ἐγγὺς καὶ ὁρῶντας τῶν Ἀθηναίων ἐλύπησε μᾶλλον ἢ ἐφόβησεν, οἱ δὲ ἄποθεν, καὶ μάλιστα οἱ διὰ πλείστου, νομίσαντες ταύτῃ ἑαλωκέναι ἤδη τὸ χωρίον φυγῇ ἐς τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ναῦς ὥρμησαν. καὶ ὁ 116 Βρασίδας ὡς ᾔσθετο αὐτοὺς ἀπολείποντάς τε τὰς ἐπάλξεις καὶ

---

114. *σφῶν — τῶν Λακεδαιμονίων*] Deletum volunt *τῶν Λακεδαιμονίων*. Temere. Vide dicta ad I, 144. Heilmann. scriptum vult *οὐδ' αὖ*. Particulam *ἂν* in una eademque sententia, praesertim post parenthesin iterari, non rarum. Vide Matth. Gr. §. 599. Herm. ad Viger. p. 814. Greg. Cor. p. 43., ibique interpretes.

τὸ γιγνόμενον ὁρῶν, ἐπιφερόμενος τῷ στρατῷ εὐθὺς τ
χισμα λαμβάνει, καὶ ὅσους ἐγκατέλαβε διέφθειρε. καὶ
Ἀθηναῖοι τοῖς τε πλοίοις καὶ ταῖς ναυσὶ τούτῳ τῷ
ἐκλιπόντες τὸ χωρίον ἐν Παλλήνῃ διεκομίσθησαν· ὁ δὲ
σίδας, ἔστι γὰρ ἐν τῇ Ληκύθῳ Ἀθηνᾶς ἱερόν, καὶ ἔτυ
ρύξας, ὅτε ἔμελλε βάλλειν, τῷ ἐπιβάντι πρώτῳ τοῦ
τριάκοντα μνᾶς ἀργυρίου δώσειν, νομίσας ἄλλῳ τινὶ τρ
ἀνθρωπείῳ τὴν ἅλωσιν γενέσθαι, τάς τε τριάκοντα μ
θεῷ ἀπέδωκεν ἐς τὸ ἱερὸν καὶ τὴν Λήκυθον καθελὼν κα
σκευάσας τέμενος ἀνῆκεν ἅπαν. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν τι
μῶνος ἅ τε εἶχε τῶν χωρίων καθίστατο καὶ τοῖς ἄλλοι
βούλευε. καὶ τοῦ χειμῶνος διελθόντος ὄγδοον ἔτος ἐτ
τῷ πολέμῳ.

117 Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Ἀθηναῖοι ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγι
νου θέρους εὐθὺς ἐκεχειρίαν ἐποιήσαντο ἐνιαύσιον, νο
τες Ἀθηναῖοι μὲν οὐκ ἂν ἔτι τὸν Βρασίδαν σφῶν προ
στῆσαι οὐδὲν πρὶν παρασκευάσαιντο καθ᾽ ἡσυχίαν, κα
εἰ καλῶς σφίσιν ἔχοι, καὶ ξυμβῆναι τὰ πλείω, Λακεδαι
δὲ ταῦτα τοὺς Ἀθηναίους ἡγούμενοι ἅπερ ἔδεισαν φοβε
καὶ γενομένης ἀνακωχῆς κακῶν καὶ ταλαιπωρίας μᾶλλο
θυμήσειν αὐτοὺς πειρασαμένους ξυναλλαγῆναί τε καὶ το
δρας σφίσιν ἀποδόντας σπονδὰς ποιήσασθαι καὶ ἐς τὸν
χρόνον. τοὺς γὰρ δὴ ἄνδρας περὶ πλείονος ἐποιοῦντο κ
σθαι, ὡς ἔτι Βρασίδας εὐτύχει· καὶ ἔμελλον ἐπὶ μεῖζο
ρήσαντος αὐτοῦ καὶ ἀντίπαλα καταστήσαντος τῶν μὲν
ρεσθαι, τοῖς δ᾽ ἐκ τοῦ ἴσου ἀμυνόμενοι κινδυνεύειν καὶ
τήσειν. γίγνεται οὖν ἐκεχειρία αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ξυμμάχοι

118 Περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ μαντείου τοῦ Ἀπόλλωνο
Πυθίου δοκεῖ ἡμῖν χρῆσθαι τὸν βουλόμενον ἀδόλως καὶ

---

116. *βάλλειν*] Bekker. pro vulgata *προςβάλλειν* recepit ex F. H. h. Subaudio *ταῖς μηχαναῖς*.

ἀνασκευάσας] i. e. *sublata aedificiorum supellectile*; vi I, 10. Verba *ἅτε εἶχε — καθίστατο* habet Thom. M. p. 487.

117. *ἐκεχειρίαν*] Falsus est scholiastes Aristophanis ad E 793., qui ad istas inducias spectare ait Aristophanem l. l. ctat enim ad pacem IV, 20. memoratam, et ad legationem ius caput erat Archeptolemus. Vid. ad IV, 17.

ὡς ἔτι Βρασίδας] *ἕως ὅ τε* Schol. Aristophanis ad Pacem *ἕως* utique amplectendum dicit Bekkerus.

118. Formula induciarum, ab Atheniensibus cum Lac moniis factarum. Inde ab initio capitis leges proponuntur, bus Lacedaemonii inducias fieri posse putarunt; inde a *ἔδοξε τῷ δήμῳ. Ἀκάμαντις* etc. verba Atheniensium sequuntur bus conditiones ab altera parte propositas ratas habuerunt. de hac formula et in universum de formulis et praescrip bus senatusconsultorum, decretorum et populiscitorum S mann. de comitiis Athen. p. 131.

κατὰ τοὺς πατρίους νόμους. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις ταῦτα δοκεῖ καὶ τοῖς ξυμμάχοις τοῖς παροῦσι· Βοιωτοὺς δὲ καὶ Φωκέας πείσειν φασὶν ἐς δύναμιν προςκηρυκευόμενοι. περὶ δὲ τῶν χρημάτων τῶν τοῦ θεοῦ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως τοὺς ἀδικοῦντας ἐξευρήσομεν, ὀρθῶς καὶ δικαίως τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς καὶ τῶν ἄλλων οἱ βουλόμενοι, τοῖς πατρίοις νόμοις χρώμενοι πάντες. περὶ μὲν οὖν τούτων ἔδοξε Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις, ἐὰν σπονδὰς ποιῶνται οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῆς αὐτῶν μένειν ἑκατέρους ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν, τοὺς μὲν ἐν τῷ Κορυφασίῳ ἐντὸς τῆς Βουφράδος καὶ τοῦ Τομέως μένοντας, τοὺς δὲ ἐν Κυθήροις μὴ ἐπιμισγομένους ἐς τὴν ξυμμαχίαν, μήτε ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς μήτε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, τοὺς δὲ ἐν Νισαίᾳ καὶ Μινώᾳ μὴ ὑπερβαίνοντας τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τῶν Πυλῶν τῶν παρὰ τοῦ Νίσου ἐπὶ τὸ Ποσειδώνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ Ποσειδωνίου εὐθὺς ἐπὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐς Μινώαν, μηδὲ Μεγαρέας καὶ τοὺς ξυμμάχους ὑπερβαίνειν τὴν ὁδὸν ταύτην. καὶ τὴν νῆσον, ἥνπερ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας, μήτε ἐπιμισγομένους μηδετέρους μηδετέρωσε· καὶ τὰ ἐν Τροιζῆνι, ὅσαπερ νῦν ἔχουσι καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους· καὶ τῇ θαλάσσῃ χρωμένους, ὅσα ἂν κατὰ τὴν ἑαυτῶν καὶ κατὰ τὴν ξυμμαχίαν. Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς ξυμμάχους πλεῖν μὴ μακρᾷ νηΐ, ἄλλῳ δὲ κωπήρει

ἐς τὴν ξυμμαχίαν] abstractum pro concreto, pro ἐς τὸ ξυμμαχικόν, vel ἐς τοὺς ξυμμάχους. Heilmann. monet verborum II, 9. αὕτη μὲν ἡ ξυμμαχία τῶν Λακεδαιμονίων — ἡ ξυμμαχία τῶν Ἀθηναίων — ξυμμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων.

ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ] i. e. *navibus remigio actis, praeterquam navibus longis*. Memorant κωπῆρες πλοῖον ex hoc loco Suidas, Photius et Phavorinus, nulla explicatione addita, nisi ὡς ἡμεῖς καὶ Θουκυδίδης. Vid. Dorv. ad Charit. p. 294. Paulo ante ad verba καὶ τὴν νῆσον (Minoam sc.), ἥνπερ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας supple μένειν Ἀθηναίους, itemque ad καὶ τὰ ἐν Τροιζῆνι supple ἔχοντας Ἀθηναίους μένειν. Propter Bredovium moneo, qui cogitavit de supplendo Μεγαρέας. At quid est Megarensibus cum Minoa, quam ceperant Athenienses? Vide III, 51. Et volebant Lacedaemonii, ut supra est, μένειν ἑκατέρους, ἔχοντας ἅπερ νῦν ἔχομεν. Quid porro Megarensibus est cum Troezene? At Athenienses urbem habuisse, vel agri partem aliquam, verisimile est. Nam Troezenem I, 115. narrantur Lacedaemoniis reddidisse induciis post Euboicum bellum Periclis factis, quam deinde vel recuperarunt, vel inducias ratas non habuerunt. Quod nisi accipias ita factum esse, superest, ut ad καὶ τὰ ἐν Τροιζῆνι suppleatur: ἔχοντας ἡμᾶς sive Λακεδαιμονίους μένειν, quod flagitare videntur sequentia: καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους, ubi verbum nullum aliud subiectum habere potest nisi Λακεδαιμόνιοι, si quae de Troezene ab historico prolata sunt, spectes. Quod ut commodius fieri possit, distinctionem immutavi, posita virgula post ἐς Μινώαν et puncto post τὴν ὁδὸν ταύτην. Propterea que factum esse vide-

πλοίῳ, ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄγοντι μέτρα. κήρυκι δὲ καὶ πρεσβείᾳ καὶ ἀκολούθοις ὁπόσοις ἂν δοκῇ περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου καὶ δικῶν ἐς Πελοπόννησον καὶ Ἀθήναζε σπονδὰς εἶναι ἰοῦσι καὶ ἀπιοῦσι, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. τοὺς δὲ αὐτομόλους μὴ δέχεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, μήτε ἐλεύθερον μήτε δοῦλον, μήτε ἡμᾶς μήτε ὑμᾶς. δίκας τε διδόναι ὑμᾶς τε ἡμῖν καὶ ἡμᾶς ὑμῖν κατὰ τὰ πάτρια, τὰ ἀμφίλογα δίκῃ διαλύοντας ἄνευ πολέμου. τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις ταῦτα δοκεῖ· εἰ δέ τι ὑμῖν εἴτε κάλλιον εἴτε δικαιότερον τούτων δοκεῖ εἶναι, ἰόντες ἐς Λακεδαίμονα διδάσκετε· οὐδενὸς γὰρ ἀποστήσονται ὅσα ἂν δίκαια λέγητε, οὔτε οἱ Λακεδαιμόνιοι οὔτε οἱ ξύμμαχοι. οἱ δὲ ἰόντες τέλος ἔχοντες ἰόντων, ᾗπερ καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς κελεύετε. αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσονται. ἔδοξε τῷ δήμῳ. Ἀκάμαντις ἐπρυ-

---

tur, ut scriberet καὶ τὴν νῆσον, ἥνπερ ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντας, non, quod exspectes, καὶ τὴν νῆσον, ἥνπερ ἔλαβον, Ἀθηναίους ἔχοντας, quod, si ita scripsisset, lector non potuisset non repetere eadem verba Ἀθηναίους ἔχοντας etiam ad τὰ ἐν Τροιζῆνι. Iam vero ex his καὶ οἷα ξυνέθεντο πρὸς Ἀθηναίους prima facie apparet, non posse, quod ad Troezenem spectat, alios intelligi, nisi aliquos e Peloponnesiis, et Lacedaemonios quidem, neque opus est repeti ambo verba Ἀθηναίους ἔχοντας, sed solum ἔχοντας.

τάλαντα] Nos: *Tonnen.*

κάλλιον εἴτε δικαιότερον etc.] conf. Buttm. Gr. max. t. I. p. 280. not. Matth. Gr. p. 162.

Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε] Primus Clisthenes populum Atticum in decem tribus descripsit, senatumque multiplicavit, quinquagenis e singulis tribubus senatoribus sortitis, ut universorum numerus efficeretur quingentorum. Quinquageni autem illi uniuscuiusque tribus senatores decimam anni partem senatui comitiisque praesidebant, Prytanum per id tempus nomine insigniti. Quare cum, quo tempore hoc populiscitum factum est, tribus Acamantis prytanes dedisset, praescriptio haec est: Ἀκάμαντις ἐπρυτάνευε. Tempus illud, per quod prytanes erant, tricenorum quinorum aut senorum, pro lunaris anni modo, dierum, Prytania dicebatur. Praesidebant autem singulae senatorum tribus non certo quodam et definito ordine, sed eo, qui sorte evenisset. Sed prytanes ipsi munera sua non simul omnes, sed per vices obibant, in quinas decurias sorte distributi, quarum singulae septenos dies reliquis omnibus praesidebant, et praesides vel πρόεδροι ab re appellabantur. His autem praesidibus ad singulos e septenis dies singuli praeerant Epistatae item sorte ducti, penes quos arcis et aerarii claves erant. Iam vero praesides illi cum Epistata et in senatu et in comitiis res consultandas proponebant, et ubi satis erat disceptatum, senatum populumve in suffragium mittebant. Sed adiuncti iis erant ex reliquis novem tribubus, quarum non erat eo tempore Prytania, singuli viri, ab Epistata sorte ducti, qui et ipsi Proëdri appellabantur, suumque habebant Epistatam et quorum officium erat, videre ut in ipsa consultatione rite omnia et legitimo ordine fierent. Schoemann. de comitiis Ath. p. XV.

τάνευε, Φαίνιππος ἐγραμμάτευε, Νικιάδης ἐπεστάτει. Λάχης εἶπε, τύχῃ ἀγαθῇ τῇ Ἀθηναίων, ποιεῖσθαι τὴν ἐκεχειρίαν καθὰ ξυγχωροῦσι Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν· καὶ ὡμολόγησαν ἐν τῷ δήμῳ τὴν ἐκεχειρίαν εἶναι ἐνιαυτόν, ἄρχειν δὲ τήνδε τὴν ἡμέραν, τετράδα ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλαφηβολιῶνος μηνός. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἰόντας ὡς ἀλλήλους πρέσβεις καὶ κήρυκας ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καθ' ὅτι ἔσται ἡ κατάλυσις τοῦ πολέμου. ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς πρυτάνεις πρῶτον περὶ τῆς εἰρήνης βουλεύσασθαι Ἀθηναίους καθ' ὅτι ἂν ἐςίῃ ἡ πρεσβεία περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ πολέμου. σπείσασθαι δὲ αὐτίκα μάλα τὰς πρεσβείας ἐν τῷ δήμῳ τὰς παρούσας ἦ μὴν ἐμμενεῖν ἐν ταῖς σπονδαῖς τὸν ἐνιαυτόν.

119 Ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὡμολόγησαν καὶ οἱ ξύμμαχοι, Ἀθηναίοις καὶ τοῖς ξυμμάχοις μηνὸς ἐν Λακεδαί-

---

Φαίνιππος ἐγραμμάτευε] Scribae erant tum senatus tum populi, tum alii qui ἀντιγραφεῖς dicebantur τῆς βουλῆς aut τῆς διοικήσεως, quos *Conscriptores* latine dixeris. Ex illis unus erat γραμματεὺς κατὰ πρυτανείαν, quaque prytania a senatoribus sorte ductus, cuius munus Pollux fuisse dicit, ut psephismata aliasque literas publicas custodiret, ea nimirum, quae per suam prytaniam scripta essent. Hunc fuisse illum putat Schoemannus, qui oratoribus aderat in conscribendis psephismatibus, eiusque nomen ante archontem Euclidem psephismatibus praescribebatur. Idem ibidem p. 318.

Λάχης εἶπε] Hoc est nomen eius, qui rogationem tulit, cuiusque rogatu populus inducias faciendas decrevit. Vid. Schoemann. l. l. cap. 8. p. 281. sqq.

τετράδα ἐπὶ δέκα] i. e. quarto decimo die Elaphebolionis mensis inducias incipere voluerunt. Sed pugnant haec cum verbis cap. 119. *μηνὸς ἐν Λακεδαίμονι Γεραστίου δωδεκάτῃ.* Transponenda censet Dodwell. Annal. Thucyd. ad annum 9. belli Peloponnesiaci et dissert. VIII, 10., ut hic legatur *δωδεκάτῃ*, ibi *τετράδι ἐπὶ δέκα.* Sed vereor, ut hoc in usu fuerit Atticis, ita dies mensium numerare. Malim altero loco scribere *ἑκκαιδεκάτῃ*; cum alii numeri facile confunduntur, tum ιβ' et ις'. Non tamen satis certum, an ab illo die mensis Gerastii induciae fuerint inchoandae. Quanquam diem eundem utrobique designari putat Dodwellus, quo coeperint induciae, diemque dicit significari Martii 22. anni ante Chr. N. 423.

ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας τοὺς στρατηγοὺς — βουλεύσασθαι Ἀθηναίους] De muneribus *στρατηγῶν* vid. Schoemann. de comitiis Athen. p. 313. Accusativo *τοὺς στρατηγοὺς* et *τοὺς πρυτάνεις* usus est, quia haec subiecta ex parte iam insunt in subiecto verbi primarii *βουλεύσασθαι*, nam sensus idem est ac si dixisset: *ἐκκλησίαν δὲ ποιήσαντας Ἀθηναίους, στρατηγοὺς καὶ πρυτάνεις, βουλεύσασθαι Ἀθηναίους*, pro *ἐκκλησίαν δὲ ποιησάντων τῶν στρατηγῶν καὶ πρυτανέων βουλεύσασθαι Ἀθηναίους.*

119. *ταῦτα ξυνέθεντο — οἱ ξύμμαχοι*] *ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι καὶ ὤμοσαν καὶ οἱ ξ.* B. K. c. e. f. g. *ταῦτα ξυνέθεντο Λακε-*

μονι Γεραστίου δωδεκάτῃ. ξυνετίθεντο δὲ καὶ ἐσπένδοντο Λακεδαιμονίων μὲν οἵδε, Ταῦρος Ἐχετιμίδα, Ἀθήναιος Περικλείδα, Φιλοχαρίδας Ἐρυξιδαΐδα, Κορινθίων δὲ Αἰνέας Ὠκύτου, Εὐφαμίδας Ἀριστωνύμου, Σικυωνίων δὲ Δαμότιμος Ναυκράτους, Ὀνάσιμος Μεγακλέους, Μεγαρέων δὲ Νίκασος Κεκάλου, Μενεκράτης Ἀμφιδώρου, Ἐπιδαυρίων δὲ Ἀμφίας Εὐπαΐδα, Ἀθηναίων δὲ οἱ στρατηγοὶ Νικόστρατος Διιτρέφους, Νικίας Νικηράτου, Αὐτοκλῆς Τολμαίου. ἡ μὲν δὴ ἐκεχειρία αὕτη ἐγένετο, καὶ ξυνῄεσαν ἐν αὐτῇ περὶ τῶν μειζόνων σπονδῶν διὰ παντὸς ἐς λόγους.

120 Περὶ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας αἷς ἐπήρχοντο, Σκιώνη ἐν τῇ Παλλήνῃ πόλις ἀπέστη ἀπ' Ἀθηναίων πρὸς Βρασίδαν. φασὶ δὲ οἱ Σκιωναῖοι Πελληνῆς μὲν εἶναι ἐκ Πελοποννήσου, πλέοντας δ' ἀπὸ Τροίας σφῶν τοὺς πρώτους κατενεχθῆναι ἐς τὸ χωρίον τοῦτο τῷ χειμῶνι ᾧ ἐχρήσαντο Ἀχαιοί, καὶ αὐτοῦ οἰκῆσαι. ἀποστᾶσι δ' αὐτοῖς ὁ Βρασίδας διέπλευσε νυκτὸς ἐς τὴν Σκιώνην, τριήρει μὲν φιλίᾳ προπλεούσῃ, αὐτὸς δὲ ἐν κελητίῳ ἄποθεν ἐφεπόμενος, ὅπως εἰ μέν τινι τοῦ κέλητος μείζονι πλοίῳ περιτυγχάνοι, ἡ τριήρης ἀμύνοι αὐτῷ, ἀντιπάλου δὲ ἄλλης τριήρους ἐπιγενομένης οὐ πρὸς τὸ ἔλασσον νομίζων τρέψεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ναῦν, καὶ ἐν τούτῳ αὐτὸν διασώσειν. περαιωθεὶς δὲ καὶ ξύλλογον ποιήσας τῶν Σκιωναίων ἔλεγε ἅ τε ἐν τῇ Ἀκάνθῳ καὶ Τορώνῃ, καὶ προςέτι φάσκων ἀξιω-

---

δαιμόνιοι καὶ ὤμοσαν Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι I. H. L. O. P. Q. S. d. καὶ ὡμολόγησαν omittit N., qui habet ταῦτα ξυνέθεντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι. Quid auctor dederit, quis decernere audeat? Nominum, quae sequuntur, pleraque perperam scribi a scholiasta Aristophanis Equit. 791. et hinc corrigendum esse, monet Duker. Valcken. ad Herodot. p. 346, 92. apud Thucydidem corrigit Ἐρυξιλαΐδα.

120. Παλλήνῃ] Vulgo Πελλήνῃ et hoc cap. iterum paulo inferius Πελλήνης. Constat Chersonesum, in qua Scione erat, Παλλήνην dictam esse. Vide cap. 123., ubi in omnibus libris nomen recte legitur. Idem vitium e Diodoro t. II. p. 375. Wesselingius sustulit. Conf. Casaubon. ad Strabon. VII. p. 510.

ἀμύνοι αὐτῷ] αὐτῇ A. B. K. N. c. d. e. f. g. h. i. Alii pronomen prorsus removendum censent, alii vulgatum servandum esse. Benedict. coniecit αὐτή, quam scripturam rite explicatam ut optimam defendi posse putat Censor in Ephemerid. Ienens. 1816. mens. Ian. nr. 13. Brasidas, ait, parvo intervallo navi celoce sequitur. Cui si alia navis non triremis quidem, sed tamen grandior forte obviam venit; ipsa navis longae sive triremis, quae Brasidam comitabatur, specie terretur, neque audet celocem aggredi. Ita auxiliatur τριήρης αὐτή, *solus triremis adspectus.* Sin occurret navis longa, quae par sit triremi Brasidae; non in celocem impetum faciet, sed in maius navigium. Mox vocabulum αὐτεπάγγελτος Zonaras explicat per αὐτόκλητος, et citat Thom. M. p. 160. οὐκ ἀνέμειναν ἀνάγκην σφίσι γενέσθαι.

τάτους αὐτοὺς εἶναι ἐπαίνου, οἵτινες τῆς Παλλήνης ἐν τῷ ἰσθμῷ ἀπειλημμένης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Ποτίδαιαν ἐχόντων καὶ ὄντες οὐδὲν ἄλλο ἢ νησιῶται αὐτεπάγγελτοι ἐχώρησαν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ οὐκ ἀνέμειναν ἀτολμίᾳ ἀνάγκην σφίσι προςγενέσθαι περὶ τοῦ φανερῶς οἰκείου ἀγαθοῦ· σημεῖόν τ' εἶναι τοῦ καὶ ἄλλο τι ἂν αὐτοὺς τῶν μεγίστων ἀνδρείως ὑπομεῖναι, εἰ τεθήσεται κατὰ νοῦν τὰ πράγματα· πιστοτάτους τε τῇ ἀληθείᾳ ἡγήσεσθαι αὐτοὺς Λακεδαιμονίων φίλους καὶ τἄλλα τιμήσειν. καὶ οἱ μὲν Σκιωναῖοι ἐπήρθησάν τε τοῖς λόγοις καὶ 121 θαρσήσαντες πάντες ὁμοίως, καὶ οἷς πρότερον μὴ ἤρεσκε τὰ πρασσόμενα, τόν τε πόλεμον διενοοῦντο προθύμως οἴσειν καὶ τὸν Βρασίδαν τά τ' ἄλλα καλῶς ἐδέξαντο καὶ δημοσίᾳ μὲν χρυσῷ στεφάνῳ ἀνέδησαν ὡς ἐλευθεροῦντα τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ ἐταινίουν τε καὶ προςήρχοντο ὥςπερ ἀθλητῇ. ὁ δὲ τό τε παραυτίκα φυλακήν τινα αὐτοῖς ἐγκαταλιπὼν διέβη πάλιν καὶ ὕστερον οὐ πολλῷ στρατιὰν πλείω ἐπεραίωσε, βουλόμενος μετ' αὐτῶν τῆς τε Μένδης καὶ τῆς Ποτιδαίας ἀποπειρᾶσαι, ἡγούμενος καὶ τοὺς Ἀθηναίους βοηθῆσαι ἂν ὡς ἐς νῆσον, καὶ βουλόμενος φθάσαι· καί τι αὐτῷ καὶ ἐπράσσετο ἐς τὰς πόλεις ταύτας προδοσίας πέρι. καὶ ὁ μὲν ἔμελλεν ἐγχειρήσειν ταῖς πόλεσι ταύταις. ἐν τούτῳ δὲ τριήρει οἱ τὴν ἐκεχειρίαν 122 περιαγγέλλοντες ἀφικνοῦνται παρ' αὐτόν, Ἀθηναίων μὲν Ἀριστώνυμος, Λακεδαιμονίων δὲ Ἀθήναιος. καὶ ἡ μὲν στρατιὰ

---

121. *προςήρχοντο ὥςπερ ἀθλητῇ*] „Vocem non capiunt interpretes, ideoque addidi: *officii causa.* Locum mirifice illustrat Pindarus Pyth. IV, 425. *πρὸς δ' ἑταῖροι καρτερὸν ἄνδρα φίλας ὤρεγον χεῖρας· στεφάνοισί τέ μιν ποίας ἔρεπτον· μειλιχίοις τε λόγοις ἀγαπάζοντο.* Altius Meleagr. *gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent.* Huc spectant illa deplorata et intellecta adhuc nemini Prisciani verba 18. p. 1202. *προςήρχοντο ὡς ΔΕΔΕΝΓΗΗ.* Lege *ὥςπερ ἀθλητῇ.* Valer. Flaccus IV, 324. *at manus omnis Heroum densis certatim amplexibus urguent: Armaque ferre iuvat, fessasque adtollere palmas.* Confer Oppianum Hal. I, 199.“ Wasse. — „Pollux III, 152. pro *προςήρχοντο* habet *προςῄεσαν* et memoria lapsus Xenophontem pro Thucydide nominat. Vide ibi interpretes. *Προςήρχοντο* quosdam interpretari *tanquam victorem athletam salutandi et honorandi causa adibant*, iam Stephanus ad h. l. adnotavit. *Ἀθλητὴν* hic Olympionicen interpretatur Muretus Var. Lect. XV, 7. Sed ad omnes hieronicas pertinere potest.“ Duker. Charito p. 132, 5. pugilibus deductis in stadium cum *pompatico favore* (ut vocat Apuleius) comparat Chaeream et Dionysium in tribunal manu advocatorum et faventis populi deductum. Sed hoc aliud est, neque comparari licet cum honorifica deductione et salutatione, quae fiebat, postquam iam victoriam adepti et *ἱερονῖκαι* declarati erant. Verum quando primum intrabant pugiles, ab amicis et populo favente quisque in stadium deducebantur, ut monuit Dorvill. p. 513.

122. *Ἀριστώνυμος — κατῄνει*] Thom. M. p. 503. et Phavorin.

πάλιν διέβη ἐς Τορώνην, οἱ δὲ τῷ Βρασίδᾳ ἀνήγγελλον τὴν ξυνθήκην, καὶ ἐδέξαντο πάντες οἱ ἐπὶ Θρᾴκης ξύμμαχοι Λακεδαιμονίων τὰ πεπραγμένα. Ἀριστώνυμος δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις κατήνει, Σκιωναίους δὲ αἰσθόμενος ἐκ λογισμοῦ τῶν ἡμερῶν ὅτι ὕστερον ἀφεστήκοιεν, οὐκ ἔφη ἐνσπόνδους ἔσεσθαι. Βρασίδας δὲ ἀντέλεγε πολλά, ὡς πρότερον, καὶ οὐκ ἀφίει τὴν πόλιν. ὡς δ' ἀπήγγειλεν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Ἀριστώνυμος περὶ αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι εὐθὺς ἑτοῖμοι ἦσαν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Σκιώνην. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι πρέσβεις πέμψαντες παραβήσεσθαι ἔφασαν αὐτοὺς τὰς σπονδάς, καὶ τῆς πόλεως ἀντεποιοῦντο Βρασίδᾳ πιστεύοντες, δίκῃ τε ἑτοῖμοι ἦσαν περὶ αὐτῆς κρίνεσθαι. οἱ δὲ δίκῃ μὲν οὐκ ἤθελον κινδυνεύειν, στρατεύειν δὲ ὡς τάχιστα, ὀργὴν ποιούμενοι εἰ καὶ οἱ ἐν ταῖς νήσοις ἤδη ὄντες ἀξιοῦσι σφῶν ἀφίστασθαι, τῇ κατὰ γῆν Λακεδαιμονίων ἰσχύϊ ἀνωφελεῖ πιστεύοντες. εἶχε δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως μᾶλλον ᾗ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδικαίουν· δύο γὰρ ἡμέραις ὕστερον ἀπέστησαν οἱ Σκιωναῖοι. ψήφισμά τ' εὐθὺς ἐποιήσαντο, Κλέωνος γνώμῃ πεισθέντες, Σκιωναίους ἐξελεῖν τε καὶ ἀποκτεῖναι. καὶ τἆλλα ἡσυχάζοντες ἐς τοῦτο παρεσκευάζοντο.

123 Ἐν τούτῳ δὲ Μένδη ἀφίσταται αὐτῶν, πόλις ἐν τῇ Παλλήνῃ, Ἐρετριέων ἀποικία. καὶ αὐτοὺς ἐδέξατο ὁ Βρασίδας, οὐ νομίζων ἀδικεῖν, ὅτι ἐν τῇ ἐκεχειρίᾳ φανερῶς προςεχώρησαν· ἔστι γὰρ ἃ καὶ αὐτὸς ἐνεκάλει τοῖς Ἀθηναίοις παραβαίνειν τὰς σπονδάς. διὸ καὶ οἱ Μενδαῖοι μᾶλλον ἐτόλμησαν, τήν τε τοῦ Βρασίδου γνώμην ὁρῶντες ἑτοίμην, τεκμαιρόμενοι καὶ ἀπὸ τῆς Σκιώνης ὅτι οὐ προὐδίδου, καὶ ἅμα τῶν πρασσόντων σφίσιν ὀλίγων τε ὄντων καὶ ὡς τότε ἐμέλλησαν οὐκέτι ανέντων ἀλλὰ περὶ σφίσιν αὐτοῖς φοβουμένων τὸ κατάδηλον καὶ καταβιασαμένων παρὰ γνώμην τοὺς πολλούς. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εὐθὺς πυθόμενοι, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ὀργισθέντες, παρεσκευάζοντο ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς πόλεις. καὶ Βρασίδας προςδεχόμενος τὸν ἐπίπλουν αὐτῶν ὑπεκκομίζει ἐς Ὄλυνθον τὴν Χαλκιδικὴν παῖδας καὶ γυναῖκας τῶν Σκιωναίων καὶ Μενδαίων, καὶ τῶν Πελοποννησίων αὐτοῖς πεντακοσίους ὁπλίτας διέπεμψε καὶ πελταστὰς τριακοσίους Χαλκιδέων, ἄρχοντά τε τῶν ἁπάντων Πολυδαμίδαν. καὶ οἱ μὲν τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς ὡς ἐν τάχει παρεσομένων τῶν Ἀθηναίων κοινῇ εὐτρεπίζοντο.

---

in συναινῶ. Sensus est: *Aristonymus ceteris quidem assentiebatur et induciis non teneri concessit* etc., quia ante illas defecerant. Infra vulgo legebatur μᾶλλον ἢ οἱ Ἀθηναῖοι. Correxerunt ex K. g. qui habent ᾗ, quibus nunc accedit S., qui habet ῃ sine iota vel adscripto, vel subscripto.

Σκιωναίους — ἀποκτεῖναι] Thom. M. p. 321. et Phavorin. in ἐξεῖλε.

124 Βρασίδας δὲ καὶ Περδίκκας ἐν τούτῳ στρατεύουσιν ἅμα ἐπὶ Ἀῤῥιβαῖον τὸ δεύτερον ἐς Λύγκον. καὶ ἦγον ὁ μὲν ὧν ἐκράτει Μακεδόνων τὴν δύναμιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων Ἑλλήνων ὁπλίτας, ὁ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοῦ περιλοίποις τῶν Πελοποννησίων Χαλκιδέας καὶ Ἀκανθίους καὶ τῶν ἄλλων κατὰ δύναμιν ἑκάστων. ξύμπαν δὲ τὸ ὁπλιτικὸν τῶν Ἑλλήνων τριςχίλιοι μάλιστα. ἱππῆς δ᾽ οἱ πάντες ἠκολούθουν Μακεδόνων ξὺν Χαλκιδεῦσιν ὀλίγου ἐς χιλίους, καὶ ἄλλος ὅμιλος τῶν βαρβάρων πολύς. ἐςβαλόντες δὲ ἐς τὴν Ἀῤῥιβαίου καὶ εὑρόντες ἀντεστρατοπεδευμένους αὐτοῖς τοὺς Λυγκηστάς, ἀντεκαθέζοντο καὶ αὐτοί. καὶ ἐχόντων τῶν μὲν πεζῶν λόφον ἑκατέρωθεν, πεδίου δὲ τοῦ μέσου ὄντος, οἱ ἱππῆς ἐς αὐτὸ καταδραμόντες ἱππομάχησαν πρῶτα ἀμφοτέρων, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Βρασίδας καὶ ὁ Περδίκκας, προελθόντων πρότερον ἀπὸ τοῦ λόφου μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Λυγκηστῶν ὁπλιτῶν καὶ ἑτοίμων ὄντων μάχεσθαι, ἀντεπαγαγόντες καὶ αὐτοὶ ξυνέβαλον, καὶ ἔτρεψαν τοὺς Λυγκηστάς, καὶ πολλοὺς μὲν διέφθειραν, οἱ δὲ λοιποὶ διαφεύγοντες πρὸς τὰ μετέωρα ἡσύχαζον. μετὰ δὲ τοῦτο τροπαῖον στήσαντες δύο μὲν ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐπέσχον, τοὺς Ἰλλυριοὺς μένοντες, οἳ ἔτυχον τῷ Περδίκκᾳ μισθοῦ μέλλοντες ἥξειν. ἔπειτα ὁ Περδίκκας ἐβούλετο προϊέναι ἐπὶ τὰς τοῦ Ἀῤῥιβαίου κώμας καὶ μὴ καθῆσθαι, Βρασίδας δὲ τῆς τε Μένδης περιορώμενος μὴ τῶν Ἀθηναίων πρότερον ἐπιπλευσάντων τι πάθῃ, καὶ ἅμα τῶν Ἰλλυριῶν παρόντων οὐ πρόθυμος ἦν, ἀλλὰ ἀναχωρεῖν μᾶλλον. καὶ ἐν τούτῳ διαφερομένων αὐτῶν ἠγγέλθη ὅτι 125 οἱ Ἰλλυριοὶ μετ᾽ Ἀῤῥιβαίου προδόντες Περδίκκαν γεγένηνται· ὥςτε ἤδη ἀμφοτέροις μὲν δοκοῦν ἀναχωρεῖν διὰ τὸ δέος αὐτῶν, ὄντων ἀνθρώπων μαχίμων, κυρωθὲν δὲ οὐδὲν ἐκ τῆς διαφορᾶς ὁπηνίκα χρὴ ὁρμᾶσθαι, νυκτός τε ἐπιγενομένης, οἱ μὲν Μακεδόνες καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εὐθὺς φοβηθέντες, ὅπερ φιλεῖ μεγάλα στρατόπεδα ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι,

---

124. ὀλίγου ἐς χιλίους] Omnes libri ὀλίγῳ habent; veram scripturam servavit Priscianus XVIII. p. 1192. Sic iterum ὀλίγου εἷλον legitur VIII, 35. et alibi saepius eodem sensu. Verba τῆς τε Μένδης περιορώμενος habet Thom. M. p. 710. et explicat φροντίζων.

125. κυρωθὲν — οἴκου] Greg. Cor. p. 40., qui locum profert ad explicandum casum absolutum participii, ubi v. interpp. p. 38.

ὅπερ φιλεῖ — ἐκπλήγνυσθαι] ἀσαφῶς H. et scholiastes et correctus S. vulgo σαφῶς. Structura eadem, quam explicavi ad III, 12. Relativum ὅ ad totam praecedentem sententiam refertur, et per appositionem: ἀσαφῶς ἐκπλήγνυσθαι explicatur, ubi nos dicimus *nehmlich: Was zu geschehen pflegt bei grossen Heeresmassen, dass sie nehmlich, ohne zu wissen warum in Schrecken gerathen.* Ita per appositionem infinitivi explicatur ὥςπερ VIII, 22. στρατεύονται Chii τρειςκαίδεκα ναυσὶν ἐπὶ τὴν Λέσβον, ὥςπερ εἴρητο ὑπὸ τῶν Λα-

καὶ νομίσαντες πολλαπλασίους μὲν ἢ ἦλθον ἐπιέναι, ὅσον δὲ οὔπω παρεῖναι, καταστάντες ἐς αἰφνίδιον φυγὴν ἐχώρουν ἐπ' οἴκου, καὶ τὸν Περδίκκαν τὸ πρῶτον οὐκ αἰσθανόμενον, ὡς ἔγνω, ἠνάγκασαν πρὶν τὸν Βρασίδαν ἰδεῖν, ἄποθεν γὰρ πολὺ

κεδαιμονίων, δεύτερον ἐπ' αὐτὴν ἰέναι, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ubi Krueger. ad Dionys. p. 291. hoc iam monuit laudato Matth. Gr. §. 476. p. 657., qui attulit Thucydidis locum V, 6. ὥςτε οὐκ ἂν ἔλαθεν αὐτόθεν ὁρμώμενος ὁ Κλέων τῷ στρατῷ· ὅπερ προςεδέχετο ποιήσειν αὐτόν, ἐπὶ τὴν Ἀμφίπολιν ὑπεριδόντα σφῶν τὸ πλῆθος ἀναβήσεσθαι. Nostro loco etiam ex correctione codicem F. habere ἀσαφῶς Kruegerus addit, et hoc appositionis genus ad demonstrativa quoque pronomina pertinere, laudato Xenophonte Anab. I, 1, 7. ἐν Μιλήτῳ δ' ὁ Τισσαφέρνης προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλομένους, ἀποστῆναι πρὸς Κῦρον, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλε, ubi Valckenar., Wyttenb. ad ecl. hist. p. 382. Wolf. ad Leptin. p. 323. et Schneiderus verba ἀποστῆναι πρὸς Κῦρον insititia putabant. Confert porro Kruegerus Thucyd. VIII, 24. μετὰ πολλῶν, οἷς τὰ αὐτὰ ἔδοξε, τὰ τῶν Ἀθηναίων ταχὺ ξυναιρεθήσεσθαι, τὴν ἁμαρτίαν ξυνέγνωσαν. Addit Thucyd. II, 35. III, 47. Aristoph. Lysistr. 177., defenditque vulgatam apud Demosth. Lept. §. 87., solam particulam ἢ abiiciens cum Aug. I. et Reiskio. Interdum ait eiusmodi infinitivis articulum praemitti, velut Xenoph. hist. gr. IV, 1, 2. Aristoph. Vesp. 89. Demosth. Leptin. §. 11., ubi v. Wolf. Nostro loco simillimus est alter VII, 80. οἷον φιλεῖ καὶ πᾶσι στρατοπέδοις, μάλιστα δὲ τοῖς μεγίστοις, φόβος καὶ δείματα ἐγγίγνεσθαι, ubi φόβος et δείματα epexegesis sunt vocabuli οἷον. Neque igitur ὥςπερ corrigendum nostro loco, ut voluit Popp. prol. t. I. p. 133., neque ποιεῖν seu παθεῖν ad ὅπερ supplendum, quanquam id additum est V, 70. ὅπερ φιλεῖ τὰ μεγάλα στρατόπεδα ποιεῖν, neque οἷον cum Poppone pro adverbio accipiendum altero loco. Aliter se habent verba VI, 33. ὅπερ καὶ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ οὗτοι, τοῦ Μήδου παρὰ λόγον πολλὰ σφαλέντος, ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὡς ἐπ' Ἀθήνας ᾔει ηὐξήθησαν, ubi verba ὅπερ — οὗτοι prorsus sine verbo relicta sunt, quia auctor in fine enuntiationis addere voluit ἔπαθον vel simile quid, sed pro eo statim ipsam explicationem, quid experti sint: ηὐξήθησαν addit. Adde adnotata ad III, 59. Ceterum ἀσαφῶς etiam Valla expressit, et agnoscit Thom. M. p. 286., qui citat verba ὅπερ — ἐκπλήγνυσθαι. Moeris ἐκπλήγνυσθαι formam Thucydideam ait esse pro ἐκπλήττεσθαι, quod ipsum habent L. O. P. Q. Et in marg. codicis H. scriptum est, adnotandam hanc vocem esse, ut raram scilicet. Glossam illam habent etiam Suidas, ubi male est ἐκπήγνυσθαι, Hesych., ubi est ἐκπληγύεσθαι, corruptius etiam apud Phavorinum ἐκπληγέεσθαι.

πρὶν — ἰδεῖν] Schol. πρὶν διαλεχθῆναι τῷ Βρασίδᾳ. οὕτω γὰρ οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν, ὡς τὸ ἰδεῖν τί σε ἐβουλόμην, ἀντὶ τοῦ διαλεχθῆναί σοί τι. Lucian. D. D. 9. Neptuno interroganti Ἔστιν, ὦ Ἑρμῆ, ἐντυχεῖν τῷ Διί; Mercurius respondet: Οὐδαμῶς, et quibusdam interiectis, ὥςτε οὐκ ἂν ἴδοις αὐτὸν ἐν τῷ παρόντι. Ibidem dialog. 24. ἐν παρόδῳ τὴν Ἀντιόπην ἰδέ, ubi v. Hemsterh. t. II. p. 276. Affert Duker. evangelium Lucae VIII, 20. ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες, et in evangel. Matthaei XII, 46. in eiusdem rei narratione dicitur ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. Latini eodem sensu *visere*, velut Horat. serm. I, 9, 17.

ἀλλήλων ἐστρατοπεδεύοντο, προαπελθεῖν. Βρασίδας δὲ ἅμα τῇ ἕῳ ὡς εἶδε τοὺς Μακεδόνας προκεχωρηκότας, τούς τε Ἰλλυριοὺς καὶ τὸν Ἀῤῥιβαῖον μέλλοντας ἐπιέναι, ξυναγαγὼν καὶ αὐτὸς ἐς τετράγωνον τάξιν τοὺς ὁπλίτας καὶ τὸν ψιλὸν ὅμιλον ἐς μέσον λαβών, διενοεῖτο ἀναχωρεῖν. ἐκδρόμους δέ, εἴ πῃ προςβάλλοιεν αὐτοῖς, ἔταξε τοὺς νεωτάτους, καὶ αὐτὸς λογάδας ἔχων τριακοσίους τελευταῖος γνώμην εἶχεν ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προςκεισομένοις ἀνθιστάμενος ἀμύνεσθαι. καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐγγὺς εἶναι, ὡς διὰ ταχέων παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις τοιάδε.

Εἰ μὲν μὴ ὑπώπτευον, ἄνδρες Πελοποννήσιοι, ὑμᾶς τῷ τε μεμονῶσθαι καὶ ὅτι βάρβαροι οἱ ἐπιόντες καὶ πολλοὶ ἔκπληξιν ἔχειν, οὐκ ἂν ὁμοίως διδαχὴν ἅμα τῇ παρακελεύσει ἐποιούμην· νῦν δὲ πρὸς μὲν τὴν ἀπόλειψιν τῶν ἡμετέρων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων βραχεῖ ὑπομνήματι καὶ παραινέσει τὰ μέγιστα πειράσομαι πείθειν. ἀγαθοῖς γὰρ εἶναι ὑμῖν προςήκει τὰ πολέμια οὐ διὰ ξυμμάχων παρουσίαν ἑκάστοτε, ἀλλὰ δι' οἰκείαν ἀρετήν, καὶ μηδὲν πλῆθος πεφοβῆσθαι ἑτέρων, οἵγε μηδὲ ἀπὸ πολιτειῶν τοιούτων ἥκετε ἐν αἷς οὐ πολλοὶ ὀλίγων ἄρχουσιν, ἀλλὰ πλειόνων μᾶλλον ἐλάσσους, οὐκ ἄλλῳ τινὶ κτησάμενοι τὴν δυναστείαν ἢ τῷ μαχόμενοι κρατεῖν. βαρβάρους δέ, οὓς νῦν ἀπειρίᾳ δέδιτε, μαθεῖν χρὴ ἐξ ὧν τε προηγώνισθε τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν καὶ ἀφ' ὧν ἐγὼ εἰκάζω τε καὶ ἄλλων ἀκοῇ ἐπίσταμαι οὐ δεινοὺς ἐσομένους. καὶ γὰρ ὅσα μὲν 126

---

126. **Brasidae oratio ad milites.**

οἵγε μηδὲ — μαχόμενοι κρατεῖν] Addidit *οὐ*, quasi superius *μηδέ* abesset. Alia eiusmodi negligentiae exempla habet Reisig. ad Aristoph. t. I, p. 30. Simile est, quod supra illustratum ad cap. 62. Krueger. ad Dionys. p. 383. cum Haackio non recte punctum ponit post *ἥκετε*. Stephanus *οἱ πολλοί* correxit.

ἐξ ὧν τε — τοῖς Μακεδόσιν αὐτῶν] Recte hunc locum intellexit Heilmannus: *So könnt ihr euch sowohl aus den Proben, die ihr vordem mit den Macedoniern aus ihrem Mittel gemacht, als aus demjenigen, was ich theils richtig schliessen kann, theils aus sichern Nachrichten weiss, leicht überzeugen, dass sie nicht so fürchterlich seyn werden.* *Αὐτῶν* igitur referendum ad *βαρβάρων*, estque idem ac si dixisset *αὐτῶν οὖσιν*, *qui ex barbarorum numero sunt.* Intelligit Macedonas non Perdiccae, sed Lyncestas; nam *τῶν Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Λυγκησταί*, ut dicit II, 99. Et cum his Lacedaemonii pugnaverant, non cum Macedonibus Perdiccae, qui adhuc socii Spartanorum erant. Et *προηγώνισθε* Scholiastes recte accipit dictum pro *προεπολεμήσατε*. Constat autem Macedonas, quanquam Graecae originis vel Philippi, Alexandri Magni patris, aetate reliquis Graecis barbaros visos esse. Vid. Iacobs. ad Dem. orationum interpretat. vernaculam p. 148. 497.

καὶ γὰρ ὅσα — προςφέροιτο] Schol. *ὅσοι πολέμιοι ἀσθενεῖς ὄντες δόκησιν ἰσχύος παρέχουσι τοῖς ἐναντίοις, περὶ τούτων τἀληθῆ μαθόν-*

τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς προσγενομένη περὶ αὐτῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους· οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθόν, μὴ προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολμηρότερον προσφέροιτο. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν· καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι, ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς. προσμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὁμοῖοι· οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, ἥ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. αὐτοκράτωρ δὲ μάχη μάλιστ' ἂν καὶ πρό-

---

τες οἱ δι' ἐναντίας θαρσύνονται μᾶλλον. ὅσοι δὲ τῷ ὄντι εἰσὶν ἰσχυροί, τούτους εἰ μή τις ἔμπροσθεν μάθοι, τολμηρότερον καὶ οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς προσενεχθήσεται. Dixi de hoc loco ad librum primum. Commixtio duarum constructionum est, alterius: *καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχῆς ἀληθοῦς προσγενομένης περὶ αὐτῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον* etc., alterius: *καὶ γὰρ τῶν μὲν τῷ ὄντι ἀσθενέων ὄντων πολεμίων, δόκησιν δὲ ἐχόντων ἰσχύος διδαχὴ ἀληθὴς προσγενομένη ἐθάρσυνε* etc. Vide I, 22. init. Deinde exspectes *οἷς δὲ βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθὸν, τούτοις μὴ προειδώς τις τολμηρότερον προσφέροιτο*, sed *αὐτοῖς* scripsit, quasi praecessisset: *εἰ δέ τισιν βεβαίως τι πρόσεστιν ἀγαθόν* etc. Aptius Bekkero videtur *προγενομένη*. Mox *μέλλησις* est *minae*, ut I, 69. et infra extremo cap. iungitur cum *ἀπειλαῖς*. Schol. *τοῦ ἐπιέναι δηλονότι* ait.

πλήθει ὄψεως] Heyn. ad Hom. t. VII. p. 244. historicum dicit conversione orationis usum esse, ut sit pro *ὄψει πλήθους*. Coraes monet unum ex his substantivis adiectivi vice fungi, ut comparari haec posse dicat Popp. prol. t. I. p. 162., cum *ἄστρων εὐφρόνη* et similibus, quae tanquam unam notionem continentia cogitantur, et de quibus conferri iubet Herm. ad Viger. p. 890. *Ὄψις* igitur Corai est *externa species*, et *ὄψις πολλή multa* i. e. *pulchra externa species*. Conf. supra ad III, 82. ad lemma *οὐ γὰρ — μετὰ πλεονεξίας*. Similia Manlius Cos. adversus Gallos cohortans apud Livium XXXVII, 17. *procera corpora, promissae et rutilatae comae, vasta scuta, praelongi gladii: ad hoc cantus ineuntium proelium et ululatus et tripudia et quatientium scuta in patrium quendam morem horrendus armorum crepitus: omnia de industria composita ad metum.* Vid. Lips. de mil. Rom. IV, 11. Gail. obs. p. 232. Tacitus Annal. IV, 47. *simul in ferocissimos Thracum, qui ante vallum more gentis cum carminibus et tripudiis persultabant, mittit delectos sagittariorum*, ubi Lipsius nostro loco usus emendavit *πλήξει ὄψεως*.

οὔτε γὰρ τάξιν — αἰσχυνθεῖεν ἂν] Vide dicta ad I, 12. init. Negatio et ad *ἔχοντες* et ad *αἰσχυνθεῖεν ἂν* pertinet. Proxime sequentia spectant ad morem barbarorum, qui in fuga retrorsum hostem telis petebant. Horat. Od. I, 19, 11. *versis animosum equis Parthum*, et alibi. Virg. Georg. III, 31. *fidentemque fuga Parthum versisque sagittis.* Pugnam *αὐτοκράτορα* dicit, ubi et fugere et pugnare licet, nullo dedecore. Verba *ἄπαθεν — ἐπικομποῦσιν* habet Thom. M. p. 545.

φασιν τοῦ σώζεσθαί τινι πρεπόντως πορίσειε. τοῦ τε ἐς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκφοβήσειν ἡμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται· ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν τὸ προϋπάρχον δεινὸν ἀπ' αὐτῶν ὁρᾶτε ἔργῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὄψει δὲ καὶ ἀκοῇ κατασπέρχον. ὃ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον καὶ ὅταν καιρὸς ᾖ κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, ἔς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξεσθε καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμένοις ἄποθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει ἐπικομποῦσιν, οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας τὸ εὔψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξεῖς ἐνδείκνυνται.

127 Τοιαῦτα ὁ Βρασίδας παραινέσας ὑπῆγε τὸ στράτευμα. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προςέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν καὶ καταλαβόντες διαφθείρειν. καὶ ὡς αὐτοῖς αἵ τε ἐκδρομαὶ ὅπη προςπίπτοιεν ἀπήντων, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ παρὰ γνώμην ἀντέστησαν καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι ἠμύνοντο, ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν, τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προςβάλλειν, οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ ἐπί τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων, οἷς ἐντύχοιεν,

---

οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς κατὰ πόδας, τό] Ita vulgo distinguebatur. „Distinctionem post αὐτοῖς locandam puto: nam vix graece dici potest εἴκειν τινὶ κατὰ πόδας. Est autem oratio elliptica, quam ita suppleas: οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας διώκοντες, ἐλθόντες vel aliud eorum quae phrasi κατὰ πόδας iungi solent, τὸ εὔψυχον — ἐνδείκνυνται." Duker.

127. ὑπῆγε τὸ στράτευμα] „Thomas M. [p. 867.] ὑπάγειν hic exponit προάγειν et vetat ὑπάγειν dici pro ἀπέρχεσθαι. Non dubium est, quin ὑπάγειν saepe ponatur pro προάγειν i. e. εἰς τοὔμπροσθεν πορεύεσθαι, quod etiam Harpocration e Demosthene, Ammonius ex Eupoli, et schol. Demosthenis ad Chersonesiacam p. 62. docent. Sed sententia huius loci non patitur, ut ὑπάγειν aliter accipiatur quam pro ὑποχωρεῖν. Hoc apparet ex iis, quae in fine cap. 125. dicit Thucydides: ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προςκεισομένοις, et quae mox cap. sequente νομίσαντες φεύγειν αὐτόν et ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν. Nam haec plane ostendunt, Brasidam cum suis non progredi, sed paulatim retro cedere voluisse. Eadem est significatio huius verbi in iis, quae paulo superius leguntur κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, et V, 10. ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἠϊόνος. Apud Aristophanem quoque Nubibus 1301, ὕπαγε, τί μέλλεις; ὕπαγε est abi, discede, ut intelligitur ex eo, quod praecedit: οὐκ ἀποδιώξεις σαυτὸν ἐς τῆς οἰκίας; sic ὑπαγωγή pro ἀναχώρησις, Thucyd. III, 97. καὶ ἦν ἐπιπολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί." Duker.

ἐπί τε τοὺς φεύγοντας] Traiecta est particula. Nam sic debe-

τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχὴ ἀληθὴς προςγενομένη περὶ αὐτῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον τοὺς ἀμυνομένους· οἷς δὲ βεβαίως τι πρόςεστιν ἀγαθόν, [μὴ] προειδώς τις ἂν αὐτοῖς τολμηρότερον προςφέροιτο. οὗτοι δὲ τὴν μέλλησιν μὲν ἔχουσι τοῖς ἀπείροις φοβεράν· καὶ γὰρ πλήθει ὄψεως δεινοὶ καὶ βοῆς μεγέθει ἀφόρητοι, ἥ τε διὰ κενῆς ἐπανάσεισις τῶν ὅπλων ἔχει τινὰ δήλωσιν ἀπειλῆς. προςμῖξαι δὲ τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὰ οὐχ ὁμοῖοι· οὔτε γὰρ τάξιν ἔχοντες αἰσχυνθεῖεν ἂν λιπεῖν τινα χώραν βιαζόμενοι, ἥ τε φυγὴ καὶ ἡ ἔφοδος αὐτῶν ἴσην ἔχουσα δόξαν τοῦ καλοῦ ἀνεξέλεγκτον καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἔχει. αὐτοκράτωρ δὲ μάχη μάλιστ' ἂν καὶ πρό-

---

τες οἱ δι' ἐναντίας θαρσύνονται μᾶλλον. ὅσοι δὲ τῷ ὄντι εἰσὶν ἰσχυροὶ, τούτους εἰ μή τις ἔμπροσθεν μάθοι, τολμηρότερον καὶ οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς προςενεχθήσεται. Dixi de hoc loco ad librum primum. Commixtio duarum constructionum est, alterius: καὶ γὰρ ὅσα μὲν τῷ ὄντι ἀσθενῆ ὄντα τῶν πολεμίων δόκησιν ἔχει ἰσχύος, διδαχῆς ἀληθοῦς προςγενομένης περὶ αὐτῶν ἐθάρσυνε μᾶλλον etc., alterius: καὶ γὰρ τῶν μὲν τῷ ὄντι ἀσθενέων ὄντων πολεμίων, δόκησιν δὲ ἐχόντων ἰσχύος διδαχὴ ἀληθὴς προςγενομένη ἐθάρσυνε etc. Vide I, 22. init. Deinde exspectes οἷς δὲ βεβαίως τι πρόςεστιν ἀγαθὸν, *τούτοις* μὴ προειδὼς τις τολμηρότερον προςφέροιτο, sed αὐτοῖς scripsit, quasi praecessisset: εἰ δέ τισιν βεβαίως τι πρόςεστιν ἀγαθόν etc. Aptius Bekkero videtur προγενομένη. Mox μέλλησις est *minae*, ut I, 69. et infra extremo cap. iungitur cum ἀπειλαῖς. Schol. τοῦ ἐπιέναι δηλονότι ait.

πλήθει ὄψεως] Heyn. ad Hom. t. VII. p. 244. historicum dicit conversione orationis usum esse, ut sit pro ὄψει πλήθους. Coraes monet unum ex his substantivis adiectivi vice fungi, ut comparari haec posse dicat Popp. prol. t. I. p. 162., cum ἄστρων εὐφρόνη et similibus, quae tanquam unam notionem continentia cogitantur, et de quibus conferri iubet Herm. ad Viger. p. 890. Ὄψις igitur Corai est *externa species*, et ὄψις πολλή *multa* i. e. *pulchra externa species*. Conf. supra ad III, 82. ad lemma οὐ γὰρ — μετὰ πλεονεξίας. Similia Manlius Cos. adversus Gallos cohortans apud Livium XXXVII, 17. *procera corpora, promissae et rutilatae comae, vasta scuta, praelongi gladii: ad hoc cantus ineuntium proelium et ululatus et tripudia et quatientium scuta in patrium quendam morem horrendus armorum crepitus: omnia de industria composita ad metum.* Vid. Lips. de mil. Rom. IV, 11. Gail. obs. p. 232. Tacitus Annal. IV, 47. *simul in ferocissimos* Thracum, *qui ante vallum more gentis cum carminibus et tripudiis persultabant, mittit delectos sagittariorum*, ubi Lipsius nostro loco usus emendavit πλήξει ὄψεως.

οὔτε γὰρ τάξιν — αἰσχυνθεῖεν ἂν] Vide dicta ad I, 12. init. Negatio et ad ἔχοντες et ad αἰσχυνθεῖεν ἂν pertinet. Proxime sequentia spectant ad morem barbarorum, qui in fuga retrorsum hostem telis petebant. Horat. Od. I, 19, 11. *versis animosum equis Parthum*, et alibi. Virg. Georg. III, 31. *fidentemque fuga Parthum versisque sagittis.* Pugnam αὐτοκράτορα dicit, ubi et fugere et pugnare licet, nullo dedecore. Verba ἄποθεν — ἐπικομποῦσιν habet Thom. M. p. 545.

φασιν τοῦ σώζεσθαί τινι πρεπόντως πορίσει. τοῦ τε ἐς χεῖρας ἐλθεῖν πιστότερον τὸ ἐκφοβήσειν ἡμᾶς ἀκινδύνως ἡγοῦνται· ἐκείνῳ γὰρ ἂν πρὸ τούτου ἐχρῶντο. σαφῶς τε πᾶν τὸ προϋπάρχον δεινὸν ἀπ' αὐτῶν ὁρᾶτε ἔργῳ μὲν βραχὺ ὄν, ὄψει δὲ καὶ ἀκοῇ κατασπέρχον. ὃ ὑπομείναντες ἐπιφερόμενον καὶ ὅταν καιρὸς ᾖ κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, ἔς τε τὸ ἀσφαλὲς θᾶσσον ἀφίξεσθε καὶ γνώσεσθε τὸ λοιπὸν ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄχλοι τοῖς μὲν τὴν πρώτην ἔφοδον δεξαμένοις ἄποθεν ἀπειλαῖς τὸ ἀνδρεῖον μελλήσει ἐπικομποῦσιν, οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας τὸ εὔψυχον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὀξεῖς ἐνδείκνυνται.

Τοιαῦτα ὁ Βρασίδας παραινέσας ὑπῆγε τὸ στράτευμα. οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες πολλῇ βοῇ καὶ θορύβῳ προςέκειντο, νομίσαντες φεύγειν τε αὐτὸν καὶ καταλαβόντες διαφθείρειν. καὶ ὡς αὐτοῖς αἵ τε ἐκδρομαὶ ὅπῃ προςπίπτοιεν ἀπήντων, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς λογάδας ἐπικειμένους ὑφίστατο, τῇ τε πρώτῃ ὁρμῇ παρὰ γνώμην ἀντέστησαν καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφερομένους μὲν δεχόμενοι ἠμύνοντο, ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν, τότε δὴ τῶν μετὰ τοῦ Βρασίδου Ἑλλήνων ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἀπέσχοντο, μέρος δέ τι καταλιπόντες αὐτοῖς ἐπακολουθοῦν προςβάλλειν, οἱ λοιποὶ χωρήσαντες δρόμῳ ἐπί τε τοὺς φεύγοντας τῶν Μακεδόνων, οἷς ἐντύχοιεν, 127

οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς κατὰ πόδας, τό] Ita vulgo distinguebatur. „Distinctionem post αὐτοῖς locandam puto: nam vix graece dici potest εἴκειν τινὶ κατὰ πόδας. Est autem oratio elliptica, quam ita suppleas: οἳ δ' ἂν εἴξωσιν αὐτοῖς, κατὰ πόδας διώκοντες, ἐλθόντες vel aliud eorum quae phrasi κατὰ πόδας iungi solent, τὸ εὔψυχον — ἐνδείκνυνται.“ Duker.

127. ὑπῆγε τὸ στράτευμα] „Thomas M. [p. 867.] ὑπάγειν hic exponit προάγειν et vetat ὑπάγειν dici pro ἀπέρχεσθαι. Non dubium est, quin ὑπάγειν saepe ponatur pro προάγειν i. e. εἰς τοὔμπροσθεν πορεύεσθαι, quod etiam Harpocration e Demosthene, Ammonius ex Eupoli, et schol. Demosthenis ad Chersonesiacam p. 62. docent. Sed sententia huius loci non patitur, ut ὑπάγειν aliter accipiatur quam pro ὑποχωρεῖν. Hoc apparet ex iis, quae in fine cap. 125. dicit Thucydides: ὑποχωρῶν τοῖς τῶν ἐναντίων πρώτοις προςκεισομένοις, et quae mox cap. sequente νομίσαντες φεύγειν αὐτόν et ἡσυχαζόντων δὲ αὐτοὶ ὑπεχώρουν. Nam haec plane ostendunt, Brasidam cum suis non progredi, sed paulatim retro cedere voluisse. Eadem est significatio huius verbi in iis, quae paulo superius leguntur κόσμῳ καὶ τάξει αὖθις ὑπαγαγόντες, et V, 10. ὑπάγειν ἐπὶ τῆς Ἠϊόνος. Apud Aristophanem quoque Nubibus 1301. ὕπαγε, τί μέλλεις; ὕπαγε est abi, discede, ut intelligitur ex eo, quod praecedit: οὐκ ἀποδιώξεις σαυτὸν ἐς τῆς οἰκίας; sic ὑπαγωγὴ pro ἀναχώρησις, Thucyd. III, 97. καὶ ἦν ἐπιπολὺ τοιαύτη ἡ μάχη, διώξεις τε καὶ ὑπαγωγαί.“ Duker.

ἐπί τε τοὺς φεύγοντας] Traiecta est particula. Nam sic debe-

ἔκτεινον, καὶ τὴν ἐςβολήν, ἥ ἐστι μεταξὺ δυοῖν λόφοιν στενὴ ἐς τὴν Ἀῤῥιβαίου, φθάσαντες προκατέλαβον, εἰδότες οὐκ οὖσαν ἄλλην τῷ Βρασίδᾳ ἀναχώρησιν. καὶ προςιόντος αὐτοῦ ἐς αὐτὸ ἤδη τὸ ἄπορον τῆς ὁδοῦ κυκλοῦνται ὡς ἀποληψόμενοι.
128 ὁ δὲ γνοὺς προεῖπε τοῖς μεθ' αὐτοῦ τριακοσίοις, ὃν ᾤετο μᾶλλον ἂν ἑλεῖν τῶν λόφων, χωρήσαντας πρὸς αὐτὸν δρόμῳ ὡς τάχιστα ἕκαστος δύναται ἄνευ τάξεως πειρᾶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκκροῦσαι τοὺς ἤδη ἐπιόντας βαρβάρους, πρὶν καὶ τὴν πλείονα κύκλωσιν σφῶν αὐτόσε προςμῖξαι. καὶ οἱ μὲν προςπεσόντες ἐκράτησάν τε τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, καὶ ἡ πλείων ἤδη στρατιὰ τῶν Ἑλλήνων ῥᾷον πρὸς αὐτὸν ἐπορεύοντο· οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἐφοβήθησαν, τῆς τροπῆς αὐτοῖς ἐνταῦθα γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου, καὶ ἐς τὸ πλεῖον οὐκέτ' ἐπηκολούθουν, νομίζοντες καὶ ἐν μεθορίοις εἶναι αὐτοὺς ἤδη καὶ διαπεφευγέναι. Βρασίδας δὲ ὡς ἀντελάβετο τῶν μετεώρων, κατὰ ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν αὐθημερὸν ἀφικνεῖται ἐς Ἄρνισσαν πρῶτον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. καὶ αὐτοὶ ὀργιζόμενοι οἱ στρατιῶται τῇ προαναχωρήσει τῶν Μακεδόνων, ὅσοις ἐνέτυχον κατὰ τὴν ὁδὸν ζεύγεσιν αὐτῶν βοεικοῖς, ἢ εἴ τινι σκεύει ἐκπεπτωκότι, οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ φοβερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμβῆναι, τὰ μὲν ὑπολύοντες κατέκοπτον, τῶν δὲ οἰκείωσιν ἐποιοῦντο. ἀπὸ τούτου τε πρῶτον Περδίκκας Βρασίδαν τε πολέμιον ἐνόμισε καὶ ἐς τὸ λοιπὸν Πελοποννησίων τῇ μὲν γνώμῃ δι' Ἀθηναίους οὐ ξύνηθες μῖσος εἶχε, τῶν δὲ ἀναγκαίων ξυμφόρων διαναστὰς ἔπρασσεν ὅτῳ τρόπῳ τάχιστα τοῖς μὲν ξυμβήσεται, τῶν δὲ ἀπαλλάξεται.

---

bant se membra orationis excipere: *οἱ λοιποὶ χωρήσαντές τε — ἐπὶ τοὺς φεύγοντας — οἷς ἐντύχοιεν, ἔκτεινον, καὶ τὴν ἐςβολὴν — φθάσαντες προκατέλαβον.*

128. *τοὺς ἤδη ἐπιόντας*] Barbari inferiorem collis partem occupasse et iam eius iugum ascensuri esse cogitari possunt, quum Peloponnesii iis obviam facti sunt. Verum propter ea, quae statim adduntur (*ἐκράτησαν τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου*) et propter finem praecedentis capitis, recte Popp. obs. p. 241. corrigit *ἐπόντας*. Deinde ad *τὴν πλείονα κύκλωσιν* haec extat Scholiastae adnotatio: *πρὶν τοὺς πολλοὺς* (scribere debebat *πρὶν τοὺς πλείους*) *τῶν κυκλοῦν τοὺς Λακεδαιμονίους μελλόντων παρεῖναι.*

τῆς τροπῆς αὐτοῖς — γενομένης σφῶν ἀπὸ τοῦ μετεώρου] i. e. *cum depulsi essent iugo, quod insederant.* Id dicit *σφῶν τὸ μετέωρον*, *suum iugum.* Non igitur dixerim cum Kruegero ad Dionys. p. 98., alterum pronomen abundare.

τὰ μὲν ὑπολύοντες — ἐποιοῦντο] Thom. M. p. 875.

καὶ ἐς τὸ λοιπὸν — ἀπαλλάξεται] i. e. *odium adversus Lacedaemonios concepit, animo propter Athenienses antea ipsi invisos minus consuetum.* Verba *τῇ γνώμῃ* pendent ex *οὐ ξύνηθες*. Sequentia male

129 Βρασίδας δὲ ἀναχωρήσας ἐκ Μακεδονίας ἐς Τορώνην καταλαμβάνει Ἀθηναίους Μένδην ἤδη ἔχοντας, καὶ αὐτοῦ ἡσυχάζων ἐς μὲν τὴν Παλλήνην ἀδύνατος ἤδη ἐνόμιζεν εἶναι διαβὰς τιμωρεῖν, τὴν δὲ Τορώνην ἐν φυλακῇ εἶχεν. ὑπὸ γὰρ τὸν αὐτὸν χρονον τοῖς ἐν τῇ Λύγκῳ ἐξέπλευσαν ἐπί τε τὴν Μένδην καὶ τὴν Σκιώνην οἱ Ἀθηναῖοι, ὥςπερ παρεσκευάζοντο, ναυσὶ μὲν πεντήκοντα, ὧν ἦσαν δέκα Χῖαι, ὁπλίταις δὲ χιλίοις ἑαυτῶν καὶ τοξόταις ἑξακοσίοις καὶ Θρᾳξὶ μισθωτοῖς χιλίοις καὶ ἄλλοις τῶν αὐτόθεν ξυμμάχων πελτασταῖς· ἐστρατήγει δὲ Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Νικόστρατος ὁ Διτρέφους. ἄραντες δὲ ἐκ Ποτιδαίας ταῖς ναυσὶ καὶ σχόντες κατὰ τὸ Ποσειδώνιον ἐχώρουν ἐς τοὺς Μενδαίους. οἱ δὲ αὐτοί τε καὶ Σκιωναίων τριακόσιοι βεβοηθηκότες, Πελοποννησίων τε οἱ ἐπίκουροι, ξύμπαντες δὲ ἑπτακόσιοι ὁπλῖται, καὶ Πολυδαμίδας ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἔτυχον ἐξεστρατοπεδευμένοι ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ λόφου καρτεροῦ. καὶ αὐτοῖς Νικίας μέν, Μεθωναίους τε ἔχων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ψιλοὺς καὶ λογάδας τῶν Ἀθηναίων ὁπλιτῶν ἑξήκοντα καὶ τοὺς τοξότας ἅπαντας, κατὰ ἀτραπόν τινα τοῦ λόφου πειρώμενος προςβῆναι καὶ τραυματιζόμενος ὑπ' αὐτῶν οὐκ ἠδυνήθη βιάσασθαι· Νικόστρατος δὲ ἄλλῃ ἐφόδῳ ἐκ πλείονος παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατοπέδῳ ἐπιὼν τῷ λόφῳ ὄντι δυςπροςβάτῳ καὶ πάνυ ἐθορυβήθη καὶ ἐς ὀλίγον ἀφίκετο πᾶν τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων νικηθῆναι. καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ὡς οὐκ ἐνέδοσαν οἱ Μενδαῖοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, οἱ Ἀθηναῖοι ἀναχωρήσαντες ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ οἱ Μενδαῖοι νυκτὸς ἐπελθούσης ἐς τὴν πόλιν ἀπῆλθον. 130 τῇ δ' ὑστεραίᾳ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες ἐς τὸ πρὸς Σκιώνης τό τε προάστειον εἷλον καὶ τὴν ἡμέραν ἅπασαν ἐδῄουν τὴν γῆν οὐδενὸς ἐπεξιόντος· ἦν γάρ τι καὶ στασιασμοῦ ἐν τῇ πόλει· οἱ δὲ τριακόσιοι τῶν Σκιωναίων τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου. καὶ τῇ ἐπιγιγνομένῃ ἡμέρᾳ Νικίας μὲν τῷ ἡμίσει τοῦ στρατοῦ προϊὼν ἅμα ἐς τὰ μεθόρια τῶν Σκιωναίων τὴν γῆν ἐδῄου, Νικόστρατος δὲ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὰς

---

intellexerunt quicunque τῶν ἀναγκαίων ξυμφόρων pro genitivis acceperunt pendentibus ex omisso ἕνεκα. Neque sunt ἀναγκαῖα ξύμφορα calamitates fatales, quanquam hoc sensu ἀνάγκη et ἀναγκαῖος usurpari docuit abunde Dorvill. ad Chariton. p. 609., sed quod nos dicimus: *natürliches, durch seine Verhältnisse gebotenes Interesse*. Etenim Perdiccae intererat, a partibus Peloponnesiorum stare propterea, quod quo magis in hoc tractu terrarum ad Thraciam sitarum Athenienses proficiebant, eo angustioribus finibus ipsius regnum coercebatur, ipsique a nimia illorum potentia et vicinia periculum imminebat. Interpretare igitur: *er wurde von seinem natürlichen Interesse abtrünnig*. Si calamitates significarentur, mutato accentu ξυμφορῶν legendum esset.

ἄνω πύλας, ᾗ ἐπὶ Ποτιδαίας ἔρχονται, προςεκάθητο τῇ πόλει. ὁ δὲ Πολυδαμίδας, ἔτυχε γὰρ ταύτῃ τοῖς Μενδαίοις καὶ ἐπικούροις ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ ὅπλα κείμενα, διατάσσει τε ὡς ἐς μάχην, καὶ παρῄνει τοῖς Μενδαίοις ἐπεξιέναι. καί τινος αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου ἀντειπόντος κατὰ τὸ στασιωτικὸν ὅτι οὐκ ἐπέξεισιν οὐδὲ δέοιτο πολεμεῖν, καὶ ὡς ἀντεῖπεν ἐπισπασθέντος τῇ χειρὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ θορυβηθέντος, ὁ δῆμος εὐθὺς ἀναλαβὼν τὰ ὅπλα περιοργὴς ἐχώρει ἐπί τε Πελοποννησίους καὶ τοὺς τὰ ἐναντία σφίσι μετ᾽ αὐτῶν πράξαντας. καὶ προςπεσόντες τρέπουσιν, ἅμα μὲν μάχῃ αἰφνιδίῳ, ἅμα δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τῶν πυλῶν ἀνοιγομένων φοβηθέντων· ᾠήθησαν γὰρ ἀπὸ προειρημένου τινὸς αὐτοῖς τὴν ἐπιχείρησιν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, κατέφυγον, ἥνπερ καὶ τὸ πρότερον αὐτοὶ εἶχον· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἤδη γὰρ καὶ ὁ Νικίας ἐπαναστρέψας πρὸς τῇ πόλει ἦν, ἐςπεσόντες ἐς τὴν Μένδην πόλιν, ἅτε οὐκ ἀπὸ ξυμβάσεως ἀνοιχθεῖσαν, ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ, ὡς κατὰ κράτος ἑλόντες διήρπασαν, καὶ μόλις οἱ στρατηγοὶ κατέσχον ὥςτε μὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαφθείρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν Μενδαίους μετὰ ταῦτα πολιτεύειν ἐκέλευον ὥςπερ εἰώθεσαν, αὐτοὺς κρίναντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς, εἴ τινας ἡγοῦνται αἰτίους εἶναι τῆς ἀποστάσεως· τοὺς δ᾽ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀπετείχισαν ἑκατέρωθεν τείχει ἐς θάλασσαν, καὶ φυλακὴν ἐπεκαθίσαντο. ἐπειδὴ δὲ τὰ περὶ

131 τὴν Μένδην κατέσχον, ἐπὶ τὴν Σκιώνην ἐχώρουν. οἱ δὲ ἀντεπεξελθόντες αὐτοὶ καὶ Πελοποννήσιοι ἱδρύθησαν ἐπὶ λόφου καρτεροῦ πρὸ τῆς πόλεως, ὃν εἰ μὴ ἕλοιεν οἱ ἐναντίοι, οὐκ ἐγίγνετο σφῶν περιτείχισις. προςβαλόντες δ᾽ αὐτῷ κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ μάχῃ ἐκκρούσαντες τοὺς ἐπόντας, ἐστρατοπεδεύσαντό τε καὶ ἐς τὸν περιτειχισμὸν τροπαῖον στήσαντες παρεσκευάζοντο. καὶ αὐτῶν οὐ πολὺ ὕστερον ἤδη ἐν

---

130. κατὰ τὸ στασιωτικὸν] στασιαστικὸν L. O. P. S. c. d. e. i. στασιωτικὸν habet etiam Thom. M. p. 808. et melius esse dicit. Mox vulgo legitur περὶ ὀργῆς. In K. f. g. est ὑπὸ ὀργῆς. Sed ex Photii lexico correctum est, qui dicit: περιοργής, ὡς περιχαρὴς ἐν δ' Θουκυδίδης εἴρηκεν ὀργιζόμενος. Suidas περιοργής ὠργισμένος. Hesychius adverbium περιόργως habet.

τρέπουσιν — τοῖς Ἀθηναίοις — φοβηθέντων] Schol. ἀντὶ τοῦ φοβηθέντας. Vid. Popp. proleg. t. I. p. 121.

131. λόφου καρτεροῦ] A. B. F. H. L. O. P. Q. S. c. f. g. h. ὑψηλοῦ λόφου d. i. λόφου omisso epitheto K. vulgo καρτεροῦ λόφου. Poppo obs. p. 241. deletum vult καρτεροῦ, ut ex cap. 129. repetitum.

τοὺς ἐπόντας] Vulgo τοὺς ἐπιόντας. Correxit Poppo l. l., frustra renitente Kruegero ad Dionys. p. 150.

ἔργῳ ὄντων οἱ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ Μένδῃ πολιορκούμενοι ἐπίκουροι βιασάμενοι παρὰ θάλασσαν τὴν φυλακὴν νυκτὸς ἀφικνοῦνται, καὶ διαφυγόντες οἱ πλεῖστοι τὸ ἐπὶ τῇ Σκιώνῃ στρατόπεδον ἐσῆλθον ἐς αὐτήν.

132 Περιτειχιζομένης δὲ τῆς Σκιώνης Περδίκκας τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἐπικηρυκευσάμενος ὁμολογίαν ποιεῖται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν τοῦ Βρασίδου ἔχθραν περὶ τῆς ἐκ τῆς Λύγκου ἀναχωρήσεως, εὐθὺς τότε ἀρξάμενος πράσσειν. καί, ἐτύγχανε γὰρ τότε Ἰσχαγόρας ὁ Λακεδαιμόνιος στρατιὰν μέλλων πεζῇ πορεύσειν ὡς Βρασίδαν· ὁ δὲ Περδίκκας, ἅμα μὲν κελεύοντος τοῦ Νικίου, ἐπειδὴ ξυνεβεβήκει, ἔνδηλόν τι ποιεῖν τοῖς Ἀθηναίοις βεβαιότητος πέρι, ἅμα δ' αὐτὸς οὐκέτι βουλόμενος Πελοποννησίους ἐς τὴν αὐτοῦ ἀφικνεῖσθαι, παρασκευάσας τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ ξένους, χρώμενος αἰεὶ τοῖς πρώτοις, διεκώλυσε τὸ στράτευμα καὶ τὴν παρασκευήν, ὥστε μηδὲ πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν. Ἰσχαγόρας μέντοι καὶ Ἀμεινίας καὶ Ἀριστεὺς αὐτοί τε ὡς Βρασίδαν ἀφίκοντο, ἐπιδεῖν πεμψάντων Λακεδαιμονίων τὰ πράγματα, καὶ τῶν ἡβώντων αὐτῶν παρανόμως ἄνδρας ἐξῆγον ἐκ Σπάρτης, ὥστε τῶν πόλεων ἄρχοντας καθιστάναι καὶ μὴ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἐπιτρέπειν. καὶ Κλεαρίδαν μὲν τὸν Κλεωνύμου καθίστησιν ἐν Ἀμφιπόλει, Ἐπιτελίδαν δὲ τὸν Ἡγησάνδρου ἐν Τορώνῃ.

---

132. *καὶ ἐτύγχανε γὰρ — μηδὲ πειρᾶσθαι Θεσσαλῶν*] *καὶ γὰρ* ubi *etenim* significant, nunquam alia voce interposita a Thucydide separantur. Verba *ἐτύγχανε γὰρ — ὡς Βρασίδαν* igitur in parenthesi posita cogitanda sunt et *καί* ad sententiam primariam pertinere. Sed huic rationi obstare videtur *δέ*, quod est in verbis *ὁ δὲ Περδίκκας*. Sed *δέ* sic post parenthesin inferri solet, et reponendum est etiam in verbis III, 107. *καὶ — μεῖζον γὰρ ἐγένετο καὶ περιέσχε τὸ τῶν Πελοποννησίων στρατόπεδον· ὁ δὲ Δημοσθένης — λοχίζει*, ubi *δέ* quum in optimis libris desit, non tamen recte a Bauero deletum est, ut docuit Poppo proleg. t. I. p. 307. duobus aliis locis, quorum altero praeter *δέ* etiam *καί* post parenthesin abundat. VIII, 29. *Ἑρμοκράτους δὲ ἀντειπόντος — (ὁ γὰρ Θηραμένης — μαλακὸς ἦν περὶ τοῦ μισθοῦ) — ὅμως δέ* etc. VIII, 79. *οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῖς ἐκ Σάμου ναυσὶ δυοῖν καὶ ὀγδοήκοντα, αἳ ἔτυχον ἐν Γλαύκῃ τῆς Μυκάλης ὁρμοῦσαι — διέχει δὲ ὀλίγον ταύτῃ ἡ Σάμος τῆς ἠπείρου πρὸς τὴν Μυκάλην — καὶ ὡς εἶδον τὰς τῶν Πελοποννησίων ναῦς ἐπιπλεούσας, ὑπεχώρησαν ἐς τὴν Σάμον, οὐ νομίσαντες τῷ πλήθει διακινδυνεῦσαι περὶ τοῦ πάντος ἱκανοὶ εἶναι. καὶ ἅμα — προῄσθοντο γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς Μιλήτου ναυμαχησείοντας· — προσεδέχοντο δὲ καὶ τὸν Στρομβιχίδην* etc. Addit Poppo locum I, 72. *τῶν δὲ Ἀθηναίων — ἔτυχε γὰρ πρεσβεία πρότερον ἐν τῇ Λακεδαίμονι περὶ ἄλλων παροῦσα, — καὶ ὡς ᾔσθοντο τῶν λόγων, ἔδοξεν αὐτοῖς παριτητέα ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους εἶναι.*

παρανόμως] Heilmann.: *den Tractaten zuwider*. Schol. duplicem explicationem profert: *ὡς οὐκ ὄντος νομικοῦ ἐξάγειν τοὺς ἡβῶντας. ἢ οὐκ ὄντος νομικοῦ ἄρχοντας καθιστάνειν ταῖς πόλεσι τοὺς ἡβῶν-*

133 Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει Θηβαῖοι Θεσπιέων τεῖχος περιεῖλον, ἐπικαλέσαντες ἀττικισμόν, βουλόμενοι μὲν καὶ ἀεί, παρεστηκὸς δὲ ῥᾷον ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους μάχῃ ὅ,τι ἦν αὐτῶν ἄνθος ἀπολώλει. καὶ ὁ νεὼς τῆς Ἥρας τοῦ αὐτοῦ θέρους ἐν Ἄργει κατεκαύθη, Χρυσίδος τῆς ἱερείας λύχνον τινὰ θείσης ἡμμένον πρὸς τὰ στέμματα καὶ ἐπικαταδαρθούσης, ὥστε ἔλαθεν ἁφθέντα πάντα καὶ καταφλεχθέντα. καὶ ἡ Χρυσὶς μὲν εὐθὺς τῆς νυκτὸς δείσασα τοὺς Ἀργείους ἐς Φλιοῦντα φεύγει· οἱ δὲ ἄλλην ἱέρειαν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ προκειμένου κατεστήσαντο Φαεινίδα ὄνομα. ἔτι δὲ Χρυσὶς τοῦ πολέμου τοῦδε ἐπέλαβεν ὀκτὼ καὶ ἔνατον ἐκ μέσου, ὅτε ἐπεφεύγει. καὶ ἡ Σκιώνη τοῦ θέρους ἤδη τελευτῶντος περιετετείχιστό τε παντελῶς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπ᾽ αὐτῇ φυλακὴν καταλιπόντες ἀνεχώρησαν τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

134 Ἐν δὲ τῷ ἐπιόντι χειμῶνι τὰ μὲν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων ἡσύχαζε διὰ τὴν ἐκεχειρίαν, Μαντινῆς δὲ καὶ Τεγεᾶται καὶ οἱ ξύμμαχοι ἑκατέρων ξυνέβαλον ἐν Λαοδικίῳ τῆς Ὀρεσθίδος, καὶ νίκη ἀμφιδήριτος ἐγένετο· κέρας γὰρ ἑκάτεροι τρέψαντες τὸ καθ᾽ αὑτοὺς τροπαῖά τε ἀμφότεροι ἔστησαν καὶ σκῦλα ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. διαφθαρέντων μέντοι πολλῶν ἑκατέροις καὶ ἀγχωμάλου τῆς μάχης γενομένης καὶ ἀφελομένης νυκτὸς τὸ ἔργον οἱ Τεγεᾶται μὲν ἐπηυλίσαντό τε καὶ εὐθὺς ἔστησαν τροπαῖον, Μαντινῆς δὲ ἀπεχώρησάν τε ἐς Βουκολίωνα καὶ ὕστερον ἀντέστησαν.

135 Ἀπεπείρασε δὲ τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος καὶ ὁ Βρασίδας τε-

τας, ἀλλὰ τοὺς προβεβηκότας καθ᾽ ἡλικίαν. Prior harum rationum probatur Mansoni Sparta Part. II. p. 140. not., qui intelligit *praeter instituta Spartanorum*. Ante trigesimum vitae annum non licebat Spartanis in foro versari, teste Plutarcho Vit. Lycurg. cap. 25., unde Manso colligit, iis ne harmostis quidem fieri ante id aetatis licuisse. Verba τῶν πόλεων — καθιστάναι habet Thom. M. p. 487.

133. ἀπολώλει] Schol. in suo codice invenit διεφθάρη, enotavit tamen etiam vulgatam. Mox de verbo ἐπικαταδαρθούσης vide Dorvill. ad Chariton. p. 415. Pausan. II, 17. p. 240. *Fac.* κατεκαύθη δέ, τὴν ἱέρειαν τῆς Ἥρας Χρυσηΐδα ὕπνου καταλαβόντος, ὅτε ὁ λύχνος πρὸ τῶν στεφανωμάτων ἥπτετο, καὶ Χρυσηῒς μὲν ἀπελθοῦσα ἐς Τεγέαν τὴν Ἀθηνᾶν τὴν Ἀλέαν ἱκέτευεν. De articulo in ἱέρειαν, pro quo ex praecepto Etymologi M. in ἐγχείρησι scribendum esset ἱερείαν vide Thom. M. p. 470. De tempore, per quod Chrysis sacerdotio fungebatur, consule Meursium de Archont. Athen. III, 6.

134. Λαοδικίῳ] A. B. F. H. K. N. f. g. h. Λαοδικείῳ b. Λαοδικίᾳ L. Q. S. Λαδικίᾳ c. d. Vulgo Λαοδικείᾳ. Vide Popp. proleg. t. II. p. 185. Mox Ὀρεσθίδος A. B. F. I. L. b. d. f. g. h. Ὀρεθίδος c. Ἐρεσθίδος e. vulgo Ὀρεστίδος. Huc spectat Moeris: ἀμφιδήριτον, τὸν ἀγχώμαλον, ὡς Θουκυδίδης Ἀττικῶς· πάρισον, Ἑλληνικῶς.

λευτῶντος καὶ πρὸς ἔαρ ἤδη Ποτιδαίας. προσελθὼν γὰρ νυκτὸς καὶ κλίμακα προσθεὶς μέχρι μὲν τούτου ἔλαθε· τοῦ γὰρ κώδωνος παρενεχθέντος οὕτως ἐς τὸ διάκενον πρὶν ἐπανελθεῖν τὸν παραδιδόντα αὐτὸν ἡ πρόσθεσις ἐγένετο· ἔπειτα μέντοι εὐθὺς αἰσθομένων πρὶν προσβῆναι ἀπήγαγε πάλιν κατὰ τάχος τὴν στρατιὰν καὶ οὐκ ἀνέμεινεν ἡμέραν γενέσθαι. καὶ ὁ χειμὼν ἐτελεύτα καὶ ἔνατον ἔτος τῷ πολέμῳ ἐτελεύτα τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν.

---

135. *ἐς τὸ διάκενον*] *διάκενον μὲν τὸ ἀφύλακτον λέγει. ἔλαθε δὲ ὁ Βρασίδας προσθεῖναι τὴν κλίμακα. ἕως γὰρ ὁ περιιὼν μετὰ τοῦ κώδωνος ἄλλῳ παρεδίδου τὸν κώδωνα, χρόνου ἐγγιγνομένου, ἔλαθε προσθεὶς τὴν κλίμακα.* Converte cum Lipsio Poliorcet. p. 279.: *dum is qui circuit, tintinnabulum porrigit atque ita locum paulisper deserit.* Nam *κώδων* videtur a statione excubiarum in moenibus positarum ad stationem traditus esse. Hoc ipsum tempus Aratus insidiis legit, cum Sicyonem caperet. Plutarch. Vit. Arat. c. 7. *ἀναβαινόντων δὲ τῶν πρώτων, ὁ τὴν ἑωθινὴν φυλακὴν παραδιδοὺς ἐφώδευε κώδωνι, καὶ φῶτα πολλὰ καὶ θόρυβος ἦν τῶν ἐπιπορευομένων.* Vid. Lips. l. l. *Κώδων* autem est *tintinnabulum* sive *campanula*, ut apparet ex Hesychio: *κωδωνοφορῶν — οἱ περιπολάρχαι ἐπὶ τοὺς φύλακας ἐρχόμενοι κώνδωνα διέσειον καὶ οὕτως ἐξεπείραζον τὸν καθεύδοντα.* Photius in eadem voce habet *καὶ ἐψόφουν πειράζοντες* etc. Apud Sophoclem Aiac. 17. Lobeckius interpretatur per *σάλπιγγα*. Proprie anterior et latior pars tubae, unde sonus exit, voce *κώδων* significari videtur. Vid. interpretes ad Hesych. s. v. *κώδων*. vid. Eustath. apud Lobeck. l. l. et Polluc. VI, 110. Forma orificii tubae, quam tintinnabula, pocula aliaeque res communem habent, fecit, ut *κώδων* etiam campanulam et eiusmodi formae poculum significaret, velut apud Etym. M. in *ἀκρατοκώθωνες*, dummodo idem vocabulum sit *κώθων* et *κώδων*, de qua re mihi non liquet. Item propter formae vel soni similitudinem alius instrumenta generis hac voce appellantur, in quibus est *ἠχεῖον*, theatrale instrumentum ad sonum in theatro augendum distribuendumque. Vid. Vitruv. V, 5, 1. et Schneider. ad eclog. phys. p. 175. Etiam in alia ex forma vocabulum transiit. Sic apud Hesych. *κώδων* est *μήκων*, *κάλυξ*. Ex sono tintinnabuli vel tubae garrulus homo *κώδων* audit; apud Plautum Trinummo *tintinnabulum* appellatur sycophanta, et *κωδωνίζειν* est *divulgare*. Vide Toup. ad Longin. XXIII, 4. Aristoph. Pace 1078. Demosth. contr. Aristog. I. p. 495., quem imitatur Longinus l. l., ut observavit Ruhnkenius. De instrumentis, quae cum hinnitu equi inflarentur, sonum reddebant tibiarum similem, vox *κώδων* ponitur a Polluce X, 56.

Addenda et Corrigenda.

P. 2. supple: *Senecam controv.* IV, 24.
— 3. lin. 9. inde ab ima pag. lege: *Ol.* 83, 3. (445.) itidemque p. 4. lin. 3. p. 11. med.
— 5. scribe: *Spaanius.*
— 9. lin. 9. inde ab ima pag. lege: *Ol.* 76½ (475.) itidemque p. 10. lin. 3. lege 475.
— 45. extr. lege: *Seebod. Misc. crit.*
— 51. lin 4. not. lege: *ibique Gottl.*, itidemque p. 63. *ibique.*
— 53. lin. 17. not. dele: E. Mox scribe: *Συρακοσίοις.*
— 57. lin. 3. not. lege: *secutis.*
— 63. ad notam super verbis τεττίγων — τριχῶν in fine addatur: Hemsterh. Anecd. t. I. p. 108.
— 64. lin. 4. not. lege: *anni* VI.
— 82. lin. 15. not. lege: *φορᾷ.*
— 84. lin. 15. not. lege: *vetustate.*
— 85. lin. 11. not. distingue: ἐπὶ — κοσμοῦντες.
— 87. not. lege: *Arriano.*
— 99. lege: *ἐσθλά τις* et *reliquerit.*
— 102. lin. 7. not. scribe: ὅ τε γάρ divisim.
— 104. scribe: *Dionem Cass.*
— 107. l. 11. not. lege: *sequente.*
— 118. lin. 7. not. ad cap. 40. delendum est punctum post literam E. Ibidem in penult. lin. scribe: *Erotianus.*
— 137. lin. 8. not. scribe: ὑπονοῶ.
— 141. lin. 1. notae secundae lege: *infra.*
— 153. appone numerum cap. 78. ad verba: βουλεύεσθε οὖν.
— 158. in not. scribe: *reprehendamus* et *aggrediamur.*
— 160. ad not. extr. adde: *Te* abest ab uno cod. Paris.
— 163. lin. 7. not. dele punctum post: *ad.*
— 192. lin. 19. not. scribe: εἰδόσιν.
— 194. lin. extr. cap. 129. lege: δαπάνῃ.
— 209. lin. 5. not. lege: *per an.*
— 215. lin. 4. not. lege: *Quod si.*
— 218. post med. lege: *Lyncestae.*
— 219. lege: *proleg.*
— 241. lege: *repetito genitivo.*
— 243. lege: *Hawkins* et dele comma post οὐδὲν μέντοι.
— 244. in lemmate lege *Πόλις.*
— 245. scribe: *debebat.*
— 250. lege: κατεδήουν.
— 253. lege: *utplurimum.*
— 254. lege: *quidam quasi orbis.*
— 269. lege: *ex citatione.*
— 272. in not. dele signa „ “ ante *Fugit* et post ἀποδεδυμένους.
— 289. c. 53. ῥᾷον ἐτόλμα τις — ὁρῶντες] Hanc structuram pluralis numeri post collectivum τις ex Thucydide et Aeschylo illustrat Schol. B. huius poetae Pers. v. 96. ed. *Lang.* et *Pinzger.*
— 294. Bentl. apud Horat. l. l. legit: *Terminus servet*, non *servat.*
— 303. cap. 68. lin. 5. lege: Ἄργος.
— 313. not. lin. 2. Citatio Ammonii et Valckenarii pertinet ad vocem φάκελλος.
— 316. lin. 2. not. scribe: *quia hi ipsi.*

P. 325. in not. paulo post medium dele: *se*, quod est ante antecellere.
— 327. not. 2. lin. 4. adde: Vulgatam tuetur Thom. M. p. 753.
— 328. c. 90. lin. 4. scribe: *κέρα*.
— 343. not. scribe: *Grammaticorum*, litera maiuscula.
— 347. not. scribe: *admodum*.
— 357. lin. 2. not. dele comma post ὅ, τι.
— 369. not. scribe: ἔμπροσθεν, pro ἔμπροσθεν, itidemque aliquoties alibi. Et οὐχ ἡγεῖσθε lin. extr.
— 412. lin. 7. not. inde ab ima p. scribe: ἀνήρουν, *ex Suida*.
— 430. lin. 9. not. inde ab ima pag. scribe: ἐν Οἰνόῃ.
— 452. lin. 5. not. scribe: *per* ῃ.
— 466. lin. 6. not. lege: ἥπτετο.
— 470. lin. 7. lege: κατὰ τὸν Ἀκεσίνην.
— 477. lin. 14. not. adde *Dukeri* nomen post Θραντίτης.
— 480. lin. 5. inde a fine paginae in verbis scriptoris lege: προβαίνων.
— 491. lin. 4. inde a fine pag. in notis dele punctum post Ἀρταξέρξην.
— 499. lin. 4. inde a fine pag. in not. post III, 63. adde: *Scholiastes*.
— 505. lin. antepenult. cap. 66. lege: ἐφρούρουν.
— 516. lin. 8. inde a fin. pag. in not. lege: Βελισάριον.
— 528. lin. 9. not. lege: περιπέμψαντος.
— 542. lin. 4. lege: ἐς Παλλήνην.
P. *eadem* de nota ad cap. 116. super voce βάλλειν absolute posita conf. libr. VIII. ap. 84.